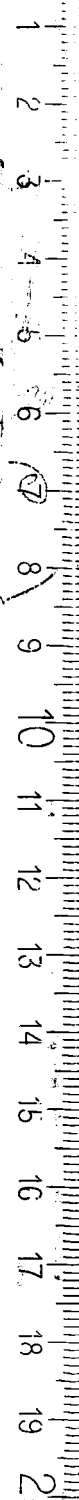

32

BRITISH	POSTAGE
CANADA	
NO.	1
NAME	
NO.	
NAME	

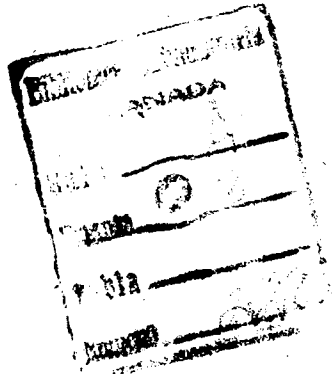
23 a 2-5

Cartes

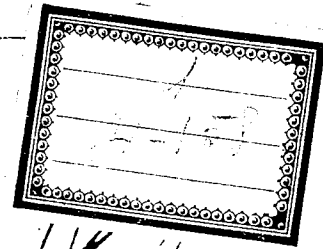
Handwritten signature or initials, possibly 'm J P'.

32

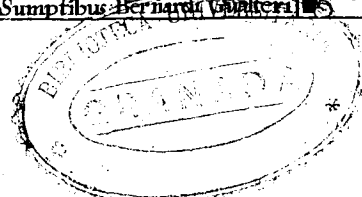
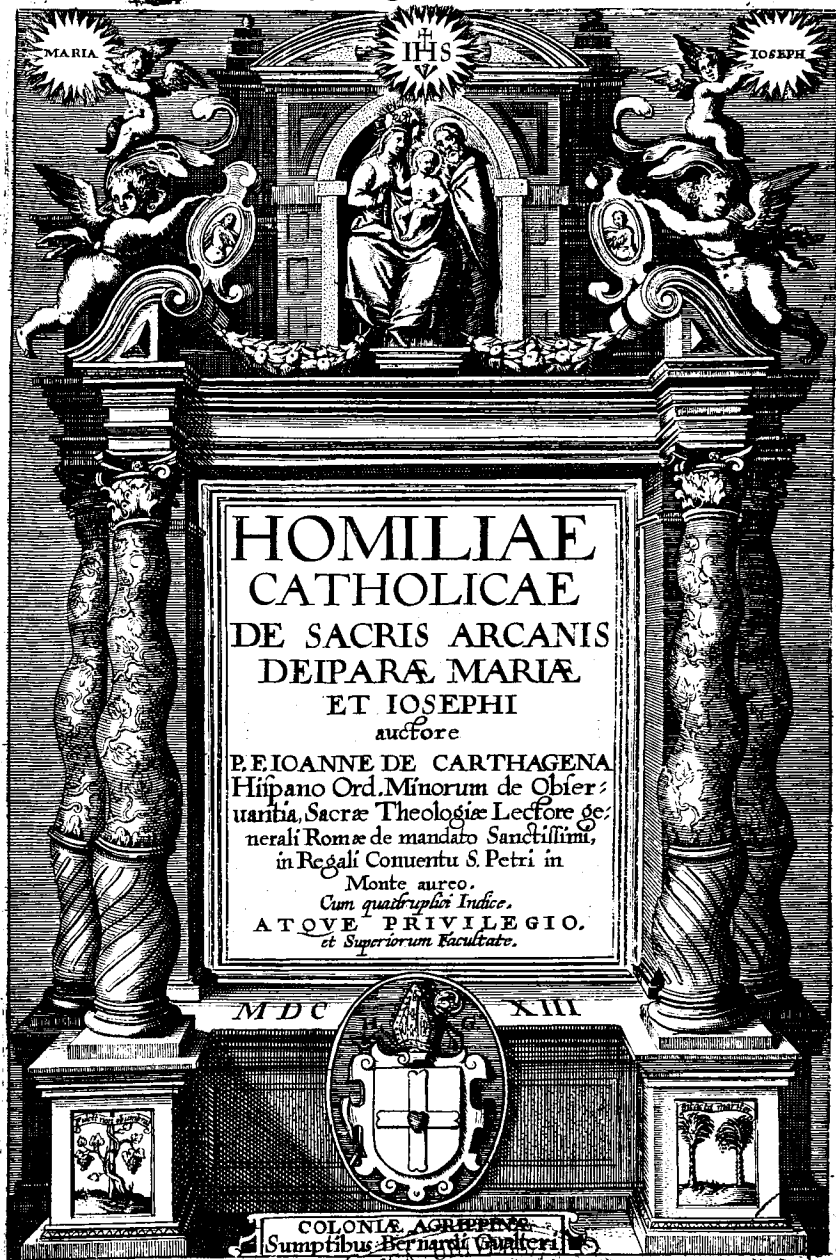

23 a 2-5.

24-5-4

Oliver Hamilton J. C. 235

ADMODYM RE-
VERENDO IN CHRI-
STO PATRI,

DOMINO HVBERTO GERMYS,

INSIGNIS MONASTERII S. TRVDONIS
ABBATI DIGNISSIMO, &c.
Domino iugiter colendo

*BERNARDVS GVALTERVS CIVIS AC BL-
BLIOPOLA COLONIEN. F.*

QVOD proborum hominum preces ac vo-
ta continuò moliri solent, vt optimi qui-
que viri periculantium Ecclesiarum gu-
bernaculis admoucantur, nullibi terrarū
confectum est, Ad.^{ua} Reuer. in CHRISTO
Pater, si factum nō est in celebri Monaste-
rio vestro S. TRVDONIS; vbi non ita pri-
dem Religiosi Electores, cū vnanimis vo-
cibus in Te conspirarent, Præfulem adepti sunt, non qui dig-
nitatem sitierit, suffragatores sollicitarit, aut oblatos sibi titu-
los lætanter arrepturus videretur; sed qui æquè à momenta-
neò splendore ac regendi priuilegio alienus, per omnem æta-
tem subiici & parere, quàm imperare maluit; adeoque præ-
paratam sibi Honoris cathedram non rogatus, sed coactus
ascendit.

Iure igitur dicti imprimis Monasterij membra inuicem

EPISTOLA

sibi gratulantur, & cum gaudio, quotquot filij pacis sunt, tam benigni Capituli se moderationi attemperant. Cæterum, nè optata hæc inauguratio ipsis solis solatio fuisse videatur, omnes pariter Cholinianæ familiæ palmites, vel eo nomine mirificè recreat, quod R. P. V. olim quidem cum MATERNO CHOLINO socero meo, viro sæculi sui clarissimo, tam liberaliter versata fuerit, vt non minus ipse de HUBERTI virtute, quàm hic de MATERNI in se beneuolentia gloriaretur. Nunc verò eandem consuetudinem cum amplissimo D. IOANNE CHOLINO MATERNI F. Insignis Eccles. Bonnensis Præposito & Archidiacono, fraterno hinc inde affectu redintegratam continuet. Ac singuli profectò tantam, quantam dixi, lætitiã se concepisse non obscuris indiciis probaturi sũnt.

Ad me quod attinet, posteaquàm Epistolis ad ERNESTVM CHOLINVM nepotem scriptis R. P. V. declarauit, quàm gratæ sibi nuper acciderint cum ipsius lucubrationes in Psalmum MISERERE, tum farrago illa sermonum F. ADAMI SASBOVT Franciscani, ambæ typis meis, præterito anno illustratæ; præsentis Parthenicas Homilias F. IOANNIS DE CARTHAGENA, memoratæ S. FRANCISCI Familiæ Oratoris in Vrbe, ac Theologi celeberrimi, Nomini Ipsius consecro: Codicem inquam, cuius si doctrinam ponderemus, grauissimum; & si materiam, de eâ Reginâ, Magistrâ, ac Tutrice pertractantem, quâ non præsidente, nemo obtemperat; non docente, nemo instruitur; non protegente, nemo defenditur; sed omnia susque, deque, velut in cæco Inferni Barathro confunduntur.

Neque verò miretur me librum potiùs, quàm aliquod aliud generis munusculum R. P. V. decreuisse. Hoc enim consilium, siue Ipsius adhuc viuentis fama exteris quoque promulganda esset, siue exacto demùm vitæ curriculo præclara in Rempublicam Christianam merita posteris commendanda; omnium maximè opportunum fore, multi mecum sibi persuaferunt præstantes viri; vtpotè non ignari, similia volumina, vbi imprimis patronorum suorum nomina ex vno, vsque

DEDICATORIA.

vsque in alium orbem, vt ita loquar, pernicious alata velis transuexerint; deinde etiam ab interitu Typographiæ beneficio vindicata, eorundem virtutes suã immortalitate perpetuare.

Quocirca agnoscat spero specimen hoc voluntatis meæ, Admodum R. P. V.; & studium, quod me videt in Ipsa publicè honorandâ collocasse, si non vsque ad eò gratum, certè nequè ingratum erit. Interim autem locupletissimum laboris mei fructum consecutus fuero, si me in eorum numerum adscripserit, qui apud Ipsam aliquod obsequij genus subeunt. Atque hinc, nè mox in limine dignitatis prolixiore alloquio Ipsi molestus sim, quiesco, Optimum DEVM deprecans, vt tantum Patronum meum fortiter tueatur, & suauiter foueat Ad MULTOS ANNOS. Valeat
Colonix Vbiorum, Prid. Non. Martij,
Anno M. DC. XIII.

* 3

PHILIP.

PHILIPPO III.
HISPANIARVM REGI
SVMMO PRINCIPI HVMANITA-
TE ET PRVDENTIA CON-
SPICVO,

Plurimorum Regnorum Duci Optimo, Noui Orbis Domitori, Dominatori In-
uictio, imperij gloria super omnes euecto, Catholicæ Religionis
Propugnatori acerrimo, Vindicti Tutelari vni-
co Fidelissimo,

FR. IOANNES DE CARTHAGENA HISPANVS HV-
millimus seruus æternam felicitatem precatur.

ERMULTA cum sint, eaque angustissima, quæ in re-
gia tua maiestate elucent ornamenta, Potentissime
Rex, vt emicantium radorum fulgoribus omnium
perfringant oculos, ac veluti numen quoddam ad te
obseruandum, colendumq; rapiant; tum vero pietas,
qua non tantum catholicæ fidei conseruandæ, sed &
propagandæ tibi insita cupiditas, maximè effulget. Vt enim ea sileam,
quæ tibi cum alijs Principibus communia sunt, (licet tamen ita excel-
las, vt nemo inter omnes Orbis reges, tecum de dignitate iure conten-
dere possit,) latissimam, inquam, dominij ditionem, amplissima regna,
insigniores tuo regali sceptro obsequentes Prouincias, quas maiorum
virtute & bellica, & ciuili partas, prudentissimo & humanissimo impe-
rio hac florenti ætate frænas, certè vna hæc pietatis mirifica virtus, &
diuini cultus promouendi incensus ardor, quo sacrû illud tuum pectus
exæstuat, non tã dignum te esse maiorû tuorum hæreditaria gloria, ac
regia maiestate, quã illam, te dignã esse testatur. Nisi parcerem ar-
gustijs breuis Epistolæ huius, tuæ prærogatiuæ singulares testes afferrè in-
signes actiones, & eas innumeras: recentem tãtum recolã, quæ nulla v-
quam obliuione ab hominû animis, fera etiã posteritatis memoria, obliterari
possit; egregij pro tuenda religione facinoris, quod vel maximo imp-
edio Mauritanos omnes ab Hispaniarû finib. tum quod regie maiestati
tuæ, ac toti regno ruinã perduelles molirentur, tû hoc èt nomine depu-
leris, quia de Christiana religione pessimè sentirèt, ne quis pestilens mor-
bus, quo diuinus honor dehonestaretur, p pietissimas tuas prouincias
serperet. Quid dicã de singulari animi tui erga Deiparã Mariã affectu,
ac deuotione, qua tantã Virginè prosequeris, quæ neq; obscura est, neq;
vulga-

vulgarib. argumentis à te declarata. Qua in re maiorum tuorum gloriã,
qui mirificis pietatis monumentis clari fuère, præsertim vero religioso
Mariæ obsequio & cultu, non solum reuocasti, sed adæquasti, Rex Po-
tentissime; vt iure optimo prædicare possim, non tã prouinciarum, quæ
omnium earum virtutum, quib. regia maiestas vero gemmarum diade-
mate enitet, fuisse te hæredem constitutum. Sed peculiaris celebranda
dos illa est, qua Salomonis præcepta sequeris admonentis, sapientum
consilijs adhærendum: quod vel hoc locupletissimo testimonio decla-
rasti, qui prudentissimum virû, verè virum, Ducè de Lerma, à consilijs
adsciuisi, approbantibus ac laudantib. viris, quotquot bonæ mentis &
clari nominis. Fauet etiã, quod tuo Diademati præclarã vnionem Deus
Opt. Max. inferuerit, celeberrimã scilicet fœminã, ac Viraginem vnicã,
reginã Margaritam tibi coniugio copularit: diuinum. n. oraculum est:
Mulier bona, pars bona, dabitur viro pro factis bonis. Atq; vna hæc cau-
sa mihi amplissima, vt lucubrationes hæc meas Tuo nomini conse-
crem: cum. n. sacri Euangelij Concionatorib. de Deipara Maria Homi-
lias elaborassem, quibus sana, ac sincera ad pietatè tantæ Matri debitam
hominum pectorib. serendã suppeditantur argumenta, sacra Scriptura
elucidatur, profundissimi sensus eruuntur, vera & germana doctrina
proponitur, mecû perpendens, an Regio nomini dicatû opus prodiret
in lucem, continuo deliberaui, ita quidem deberi: vt, qui tuas animi
præclaras dotes probè norunt, vbi illud viderint regio tuo nomine de-
coratum, nutu tuo, qui inuolatæ legis vim habere debet, euulgatû iu-
dicat; quod ad illibatæ pietatis candorem fidelium in animis conser-
uandum (quã rem omninû maximè cupis) sit accommodatû. Accedit illa
magis neruosa ratio, priuatus in Regè meum affectus: sum & ego tua in-
dicatione natus, in tuo regno educatus, in tuis Academijs, in literis adole-
ui: planè decebat, eos etiã, quos cõparauì pronentus, tibi destinare. qui
tui sunt, cû clientis tui sint, & tuis prouincijs in religione conseruãdis,
quæ vna, summa imperia stabilire potest, valdè inferuent. Subnectam
deniq; & eã rationem mittendi ad te Mariani huius operis volumè pri-
mum, quod in hoc regali tuo Cænobio, cui sacre Theologiæ Lector
generalis à summo Pontifice electus fuit, elaboratû sit; fructus planè est
agelli tui, ac proinde merito tibi offerendus. Accipe igitur, Rex poten-
tissime, opus hoc, quod grauissimorû virorum iudicio, Ecclesiæ Catho-
licæ nõ parû profuturum iudicatur. Excipe ea animi magnitudine, qua
alios soles cõplecti, eiusq; Auctorem tuæ manus vmbra, tui sinus custo-
diã tuere. Interim Deum Opt. Max. quod meum est, precabor, vt omnia
bona vota tua, & secundet, & fortunet, ac sinceræ tuæ religionis candorem incolumens seruet, veraque vtriusq; vitæ Te cumulet felicitate.

PIIS, AC BENEVOLIS
LECTORIBVS
AVCTOR S.

VOD quisque pollicitus est, Candidi Lectores, id non prestare, nec officiosi, nec pudenti hominis esse, cum mutua officiorum vicissitudo, tum sanctissima leges testantur. quæ res me præcipue impulit, addo etiam, calcaria quasi subdidit, ut extremam manum his Homilijs admouerem. Cum enim superioribus mensibus Typis commisissem, quas in enodandis arcanis ad Christum Dominum spectantibus elaboraueram, Conciones (opus diuini Verbi præconibus, ut mihi ipsi persuaseram, accommodatum) ac sponsonem quasi dedissem cepta prosequendi, præsertim de B. Virginis Mariæ laudibus Marianum (ut ita loquar) opus me emissurum promississem, hac conditione, si meis laboribus vestra benevolentia, & gratia auram arridere animaduertissem. Video pollicitationis meæ conuictum, ac voti compotem me esse factum; quod benignissimè meis elucubrationibus vestri fauoris prærogatiua singularis blandita est, & iam quod mihi proposueram, aliqua ex parte peregisse cognosco. Nolui igitur desiderium vestrum intercepta mora frustrari, sed Mariani huius operis primum volumen quamprimum prælo committere non dubitavi. Utinam verò vestra expectationi respondeant elucubrationes istæ: certè ut responderent, summoperè contendi: sed non humanitati vestra mihi dissidendum esse existimo, quin serena fronte excipiat eorum labores, qui vobis operam aliquam pro ingenij sui modulo nauare conantur. nec est cur Aristarchi, & Criticorum valde obductas frontes, & censuras pertimescam; ut enim mihi ipsi non blandior, & meis scriptis non ita delector, quin cognoscam me aliquem in lapidem offendisse, eorum tamen me recreat comitas, qui cum in aliena incurrunt scripta, quæ commendanda deprehendunt, debita laudatione non defraudant; quæ verò improbanda videntur, vel prudenter dissimulant, vel tacita lectione percurrunt, vel etiam benigna emendatione, (ut nos in aliorum scriptis facturamus) sine morsu dignantur. Accipite igitur, quod vobis offertur minus: si vile, fruimini vestro commodo, & vtilitati elaborato opere: sin minus, voluntatem meam de vobis bene merendi aequi boni, consulite.

INDEX

INDEX HOMILIARVM DE
SACRIS ARCANIS ÆTERNÆ
PRAEDESTINATIONIS, AC IM-
MACVLATAE CONCEPTIONIS DEI-
paræ Virginis Mariæ.

LIBER PRIMVS.

Homilia Prima.
*V*AM arduum, ac perdifficile sit de Marianis laudibus concinnè eloqui, aurea ex Sanctorum Patrum verbis contexta Catena palam facit. Pagina 1

Homilia Secunda.
Ostenditur, Beatissimam Virginem inter omnes puras Creaturas primum, ac principem locum tenere in diuina prædestinatione, ex quo illibata eius Conceptio comprobatur, in illa verba: Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret: Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram. 5

Homilia Tertia.
Prædestinatam fuisse Beatam Virginem in Matrem Christi Domini, & coadiutricem illius ad redemptionem Generis humani, præcorum Patrum monumentis ostenditur: ex quo immaculatam fuisse eius conceptionem non obscure deprehenditur. 14

Homilia Quarta.
Deum singularem curam habuisse, ut immunis esset Cœceptio B. Virginis à peccato originali, cuius natura more concinatorio explicatur; simulq; ostenditur, doctrinam hanc cælitus esse delapsam; & rationes aperiri, ob quas decuit, ut adhuc sub Iudice sit. 19

Homilia Quinta.
Prosequimur idem Argumentum, duplicem aperientes viam, quæ intelligi potest, Deum facile Beatam Virginem à peccati originalis macula præseruasse. 24

Homilia Sexta.
Ex Triplici figura, Ciuitate scilicet Dauidica, Arcu Testamenti, & Salomonis Throno, immaculata

Virginis Conceptio singulari eruditione deducitur. 29
Homilia Septima.
Per multis alijs figuris idem illibatae Conceptionis Deiparæ argumentum locupletamus. 34

Homilia Octaua.
Varia sacre Scripture loca, ad eandem illibatam Virginis Conceptionem illustrandam, secundum mysticam intelligentiam, pulchre explicantur. 37

Homilia Nona.
Ostendimus ab instanti sue Conceptionis B. Virginem purissimam, ac pulcherrimam fuisse, atque adeo omni peccati macula carentem; in illa verba Canticorum: Totā pulchra es, amica mea, & macula non est in te: quæ multiplici Patrum eruditione, variisque animi conceptionibus elucidantur. 43

Homilia Decima.
Variis similitudinibus, tam ex sacris literis, quàm ex humanis monumentis depromptis, Virginis Conceptionem immaculatissimam fuisse ostendimus, in eadem verba: Totā pulchra es, amica mea, & macula non est in te. 48

Homilia Vndecima.
In honorem immaculatae Conceptionis Deiparæ Mariæ erudite explicantur verba illa Canticorum: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confurgens; pulchra, ut luna, electa, ut sol, terribilis, ut castrorum acies ordinata. 54

Homilia Duodecima.
Sub metaphora Templi, & Domus Dei variis locis sacre Scripture, multisque animi conceptionibus illustrata, immaculata Virginis Conceptio magis stabilitur. 60

Homilia Decimatertia.
Sub metaphora Tabernaculi immaculatam Genitricis Conceptionem ostendimus, in illa verba Dauidica; 65

vidica: Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimi. 66

Homilia Decimaquarta.

Offenditur, Dei genitricis Conceptionem minime esse regulandam, aut metiendam eadem mensura, qua reliquorum omnium conceptio regulatur, in eadem Dauidica verba: Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus. 71

Homilia Decimaquinta.

Per similem esse demonstramus beatam Virginem Paradiso voluptatis, quem Deus à principio condidit: ex qua similitudine immaculata Virginis conceptio, ac mira eius excellentia singulari eruditione illustratur, in illa verba Genesis: Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio: in quo posuit hominem, quem formauerat. 75

Homilia Decima sexta.

Eandem Paradisi metaphoram prosequimur: ostendentes, quam apte beatissima Virgo in sua Conceptione se comparauerit insignioribus arboribus, quae in illo consistit et erant, ut Cedro, Cypresso, Cinnamomo, Fici, Malo granato, & Palmae. 72

Homilia Decima septima.

Multiplici eruditione tam sacræ Scripturæ, quam Iurificatiuæ docetur, beatissimam Virginem propriissime dici, & fuisse redemptam per Christum, quamuis numquam sub peccati originalis seruitute iacuerit; simulque ostenditur, quantum inter sit inter Christum, & Virginem, quoad carentiam culpæ originalis. 89

Homilia Decima octaua.

Per multis moralibus rationibus concionatorio muneri aptissimis illibatam Deiparæ Mariæ Conceptionem non parum stabilimus, 92

Homilia Decimanona.

Ad immaculatam Deiparæ Conceptionem magis stabilendam per pulchro contextitur catena ex sacra Scriptura, ex testimonijs Pontificum, & Conciliorum; ex consensu vniuersalis Ecclesie; ex miraculis, & reuelationibus; ex sanctis Patribus; ex grauissimam vetustis, quam nouis, tam mysticis, quam Scholasticis Doctoribus, necnon ex iure Canonico, & Civilibus. 99

LIBER SECVNDVS.

De Sacris Arcanis felicissimi ortus Beatae Virginis Mariæ.

Homilia Prima.

Beatissima Virgo non solum maiorum suorum gentilitate nobilitatis, sed & virtutum illorum vniuersalis (vt aiunt) heres nata ostenditur; & ad mores nobilium componendos pulchra de nobilitate traduntur; & in illa abutentes inhebitur. 125

Homilia Secunda.

De varijs circumstantijs tam antecedentibus, quam concomitantibus, & subsequentibus felicissimum Deiparæ Virginis ortum: & de vaticinijs, figuris, tempore, loco, & vniuersali gaudio, quod mundo annunciauit; & alijs similibus. 136

Homilia Tertia.

In honorem felicitatis ortus Deiparæ Mariæ varijs animi conceptionibus elucidantur verba illa Cantorum: Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata? 141

Homilia Quarta.

In gratiam Mariani ortus multiplici eruditione de Deiparæ Virgine explicantur verba illa Isaia: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. 148

Homilia Quinta.

Beatam Virginem natam fuisse pulcherrimam omnium feminarum, eiusque pulchritudinem libidinem eam intuentium extinxisse, Sanctorum Patrum monumentis, ac varijs rationibus demonstramus, pariterque de fulgore vultus illius, capillorum colore, & corporis suae coelestia differimus. 156

Homilia Sexta.

Sacerrimum Mariæ nomen multis retro temporibus pronuntiatum, & impositum, congruentissimum illi esse, tum ex Dei imponentis sapientia, tum ex mysterijs, quæ in literis, ex quibus coalescit, delitescunt, facileprehenditur. 165

Homilia Septima.

Excellentiam sacrosancti nominis Mariæ ex interpretatione amari maris, & maris stellæ, duplicem metaphoram, multiplici eruditione prosequimur. 172

Homilia Octaua.

Mariani nominis encomia prosequimur, iuxta alias eius significationes à Patribus probatas, nimirum, quod interpretetur, Domina, Illuminata, Illuminatrix, vbi multa de eius Sapientia: necnon, Spes, Imitatrix Dei, Deus ex genere meo, & similia; pariterque inceptantur, qui nomen Mariæ, à primordijs

ordijs Ecclesie receptum, in aliud mutare gestum. 178

Homilia Nona.

In honorem Natalis Deiparæ Mariæ, de eius excellentia sub metaphoris libri differuntur in illa verba: Liber generationis Iesu Christi, quæ varijs animi conceptionibus exornatur. 188

Homilia Decima.

Genealogia B. Virginis varijs similitudinibus mystice illustratur in illa verba: Liber generationis Iesu Christi. 192

Homilia Vndecima.

Prosequimur idem argumentum, per multis alijs egregijs similitudinibus ad concionandum aptissimis; eandem Virginis genealogiam mystice elucidantes. 198

Homilia Duodecima.

Alia allegorica, & mystica intelligentia totius genealogiæ Deiparæ Mariæ, & interpretatio Nominum, quæ in illa referuntur, pulchre describitur, in illa verba. Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. 264

Homilia Decimatercia.

In idem argumentum traduntur per plures rationes literales, ac permixtae aliæ mystice ad humanas mores componendos, ob quas in hac genealogia Christi, & Matris eius praefertur David Abraham; necnon aliae scitu dignissimae apponuntur, propter quas tres Reges Christi progenitores ab eius genealogia fuerint explosi, vbi de tyrannide Principum eruditè differuntur in illa verba: Filij Dauid, filij Abraham. 211

Homilia Decimaquarta.

Prosequimur idem argumentum, literalem, ac mysticam aliã intelligentiam totius Marianæ genealogiæ tradentes, à prioribus illis verbis inchoantes: Liber generationis Iesu Christi: & in illa alia desinentes: Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus. 218

LIBER TERTIVS.

De Sacris Arcanis Praesentationis Beatae Virginis in Templo.

Homilia Prima.

Historiam Marianæ Praesentationis in Templo, variaque prodigia illam concomitantia, priscorum Patrum monumentis, ac multiplici probatissimorum Doctorum testimonio stabilimus. 244

Homilia Secunda.

De solemnitate comitatu, quo Beata Virgo in Templo à parentibus suis fuit praesentata, ac Deo oblata: vbi de recta filiorum educatione pulchra multa differuntur, acriterque reprehenduntur parentes filijs, seu filiabus suis celibatum, aut vitam religiosam prohibentes. 250

Homilia Tertia.

Prosequimur B. Virginis Praesentationem, oblatione ab eius parentibus in Templo factam, dum illa Deo, tamquam aureum vas preciosissimis gemmis ornatum, in diuinam eius obsequium obtulerunt. 256

Homilia Quarta.

Agitur de oblatione, quam sui ipsius fecit triennis B. Virgo in templo Ierosolymitano, & de facili accessu quindecim graduum; cuius occasione non pauca de profectu spiritali vtilia traduntur. 260

Homilia Quinta.

Ostenditur ex Sanctorum Patrum doctrina, Beatam Virginem in Templo, in quo fuit à parentibus praesentata, virginitatem suam Deo expresso voto nuncupasse, atque adeo castitatem vovendi primam inuentricem fuisse; vbi etiam non pauca virginitatis encomia subiungimus. 265

Homilia Sexta.

Virtutes variae, quibus B. Virgo in Templo effulsit, virginibus imitandae proponuntur; praeteritis verbis clausura, verecundia, orij vitandi cura, quæ sunt velut propugnacula virginitatis, cuius custodia mirè difficultas ex Patrum doctrina ostenditur, variaque ad illam superandam remedia traduntur. 275

LIBER QVARTVS.

De Sacris Arcanis Desponsationis Beatae Virginis; necnon de eximijs laudibus dilectissimi eius sponsi Ioseph.

Homilia Prima Historica.

Desponsationis Virginis cum castissimo Iosepho dulcissimam historiam antiquorum Patrum Testimonijs stabilimus, verumque matrimonium inter hos sacros sponso extitisse aperitissime comprobamus; ac tandem de etate, in qua illi sponsalitia iniunguntur, differimus. 284

Homilia Secunda Historica.

In qua difficultas illa elucidatur: num Iosephus Latinus post initium Ierosolymis matrimonium, Virgine remissa in Nazareth, Bethlehem redierit, tempus celebrandarum nuptiarum ibi expectaturus; an postquam ipsemet Virginem redaxerit in Nazareth, ibique in propria secum domo eam retinuerit vsque ad nuptiales solemnitates. 290

Homilia Tertia Historica.

In qua de patria Diui Iosephi, parentibus, genere, nomine, statum, moribus, singularique martyrij genere, felici morte, gloriosa resurrectione; necnon erga patris suos cultores sollicita cura, & protectione, brevis sermonis eloquio disseritur. 294

Homilia Quarta Historica.

Quam fuerit ars fabrilis, qua vsus est sanctus Ioseph, & an illa exercuerit Christus Dominus, iuxta sanctorum Patrum doctrinam dilucide explicatur. 305

Homilia Quinta Historica.

Sacerrimi matrimonij inter D. Mariam, & Iosephum pulchra figuræ, variæque encomia, quæ illud longo sanctitatis intervallo reliqua omnia matrimonia superari apertissime indicant, in illa verba: Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph. 310

Homilia Sexta.

Commemorantur varie causæ ex priscorum Patrum doctrina, & aliis à nobis excogitatis, ob quas decuit B. Virginem matrimonium contrahere, & Iosepho in coniugem dari. 317

Homilia Septima.

Matrimonium felicissimum inter Mariam, & Iosephum varia eruditione, ac vberissima conceptuum copia prosequimur; quantæque dignitas sit, Iosephum sponsum fuisse Virginis, ex similitudine, quam opus fuit habere cum illa, elucidamus. 321

Homilia Octava.

Inceptum argumentum prosequimur; quam magna sit dignitas sponsi Deiparæ Mariæ explicantes, ubi de eximia eius sanctitate disserimus; verosimile satis esse comprobantes, D. Iosephum reliquos omnes sanctos, (Deiparæ excepta) in gratia, & gloria longo intervallo excellere. 328

Homilia Nona.

Prosequimur adhuc idem argumentum, Choris omnibus Angelorum, antiquis Patriarchis, ac reliquis sanctis beatissimum Iosephum preferentes; ubi nonnullos fauores, quibus Christus Dominus eum cumulat, recensemus; benedictiones omnes, quibus Iacob

iamiam moribundus filios suos benedixit, ei accommodantes. 337

Homilia Decima.

Ostenditur ex sanctorum Patrum doctrina, & validissimis rationibus, D. Iosephum, cum beatâ Virginem pregnantem dimittere voluit, vel magnum quid, vel saltem nihil minus, aut tarpe de casibus persuasisse; cuius occasione permulta valde vtilia contra temerariam iudicia traduntur. 343

Homilia Vndecima.

Ostenditur, multis nominibus beatissimo Iosepho honorificentissimam, Patris Christi, nomenclaturam debere, & quam magna hæc dignitas fuerit, variis animi conceptionibus perpulchre explicatur. 355

Homilia Duodecima.

Pulchra sanctissimi Iosephi Deiparæ Mariæ sponsi, cum antiquo illo Iosepho Patriarcha comparatio; quam tam multiplici sanctorum Patrum eruditione, quam variis animi conceptionibus locupletamus, ac Virginem fuisse comprobamus. 362

Homilia Decimatertia.

Argumentum inceptæ collationis sanctissimi Iosephi cum antiquo illo Patriarcha Iosepho varia, ac multiplici eruditione prosequimur. 368

LIBER QUINTVS.

De Sacris Arcanis Angelica Annunciationis, & Christi Conceptionis in utero Virgineo.

Homilia Prima.

Per multis rationibus ostendimus valde congruum fuisse, Angelum, non hominem ad Virginem mitti: decuisse tamen, ut sub effigie humana ei appareret. Deinde, Gabrielis nomen illustramus, ac supremum illum omnium celestium spirituum esse, nonnullis coniecturis, & Patrum testimonij suademus; ac tandem; quantum intersit ad negotia pertractanda prudentis Nuntij industria vii, edocemus, in illa verba: Missus est Angelus Gabriel à Deo. 373

Homilia Secunda.

Angelicae legationis ad Mariam varie circumstantia, loci, & temporis, multiplici eruditione ornantur, & varia, quæ in eis arcana latent, deteguntur in illa verba Luca: In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in Civitatem Galilee, cui nomen Nazareth, 382

Homilia

Homilia Tertia.

Circumstantiam loci Angelicæ salutationis prosequentes, dignitatem sacerrimæ Domus Lauretanae, in qua Verbum caro factum est, expendimus; aliisque circumstantias, Angelicam legationem concomitantes, commemoramus: nonnullaque de Virginibus necessaria Clausura tradimus. 394

Homilia Quarta.

Quæ latent arcana in illo verbo: Ave: salutationis Angelicæ aperiantur, ubi mira antihæsis, seu contrapositio nominum, Ave, & Ave, ac personarum Mariæ, & Eue, ex Patrum doctrina, & aliis à nobis excogitatis proponitur. 400

Homilia Quinta.

De plenitudine gratiæ Beatiss. Virginis differere incipimus, verba illa interpretantes, Gratia plena: in quorum expositionem varij nodi solvantur, multiplexque gratiæ acceptio secundum morem sacrae Scripturæ proponitur, pariterque ostenditur, Deiparam Mariam secundum omnes illas acceptiones, plenam esse gratiæ. 407

Homilia Sexta.

Idem argumentum prosequentes, tam humana, quam sacra eruditione eadem verba: Gratia plena: iterum elucidamus, multiplicemque Gratia plenitudinem tradimus, & quenam illarum Virgini congruat, ex B. Thoma, & D. Bonaventura edocemus in eadem verba: Ave gratia plena. 413

Homilia Septima.

Plenitudinem Mariæ gratiæ prosequimur, ostendentes, illam adeo creuisse, ut solius Virginis gratia, omnium sanctorum tam Angelorum, quam hominum gratiam in acervum unum redactam, præcelleret, in illa verba: Ave gratia plena. 418

Homilia Octava.

Varis interpretationibus, partim ex sanctorum Patrum fontibus haustis, partim à nobis inuentis, ingenti conceptuum copia, verba illa explicamus: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus. 429

Homilia Nona.

Multiplex SS. Patrum expositio in illa verba: Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista saluatio; ex quibus Virginis mira taciturnitas, ac verecundia cum eximia prudentia coniuncta colligitur; variæque, ac permulte prædictæ turbationis causæ traduntur. 439

Homilia Decima.

Multiplici eruditione exponuntur verba illa An-

gelica: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum; cuius occasione ostenditur, quam ad difficultates superandas intrepidus sit, qui Deum per gratiam secum habet; è contra vero; quam pauidus, & imbecillus, qui Dei gratia caret. 448

Homilia Vndecima.

Mariana illa verba: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco: multifariam, multisque modis illustrantur, & ex illis aduersus oblatrantes Hæreticos, constantissima Mariæ fides, integerrima Virginitas, voto constabilita, ac rara, & inaudita eius prudentia apertissime commonstrantur; quorum occasione permulta ad informandos mores traduntur. 452

Homilia Duodecima.

Expositionibus variis, partim ex priscorum Patrum doctrina, partim à nobis excogitatis enucleamus Angelica illa verba: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. 461

Homilia Decimatertia.

Ingenti animi conceptionum copia, multiplicique sacrae Scripturæ eruditione elucidantur verba illa: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum: ubi de obedientia, humilitate, & fortitudine Virginis permulta traduntur. 467

Homilia Decimaquarta.

Agitur de Christi Domini conceptione, cuius purissimum Mariæ sanguinem in eius utero materiam extitisse ostendimus; variæque huius sacerrimæ Conceptionis sacramenta aperimus in illa verba: Ecce concipies, & paries: quæ ad mores etiam informandos conuertimus. 476

Homilia Decimaquinta.

Post prolata illa verba: Ecce ancilla Domini: celebratas fuisse nuptias in virgineo Mariæ thalamo inter Verbum diuinum, & naturam humanam ostendimus, variisque modis hanc nuptiarum metaphoram illustramus. 486

Homilia Decimasexta.

Ad elucidandum incarnati Verbi mysterium in Mariæ utero celebrationem, varia, ac multiplici sanctorum Patrum eruditione, vberissimaque animi conceptionum copia explicantur verba illa D. Ioannis: Et signum magnum apparuit in celo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius coronata stellarum duodecim. 494

Homilia Decimaseptima.

Ostendimus aduersus impium hæresarcham Nestorium, Virginem non solum Matrem Christi, sed

Venero ore, Dei Genitricem, esse appellandam, in illa verba: Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: pariterque deteguntur calumnie eiusdem Nestorij, quibus Catholicam hanc veritatem labefactare tentavit. 505

Homilia Decima octava.

Quam magna, ac precellens sit dignitas matris Dei, iam Sanctorum Patrum testimoniis, tum variis animi conceptionibus aperitur. 513

Homilia Decimanona.

Deipara Virgo viro suo filium Dei concipiens, Speculo pulchre comparatur: quam metaphoram variis animi conceptionibus locupletamus. 521

Homilia Vigesima.

Que lateet arcana in discessu Angeli a Virgine, pandantur in illa verba: Et discessit ab illa Angelus. 525

LIBER SEXTVS.

De sacris Arcanis Visitationis B. Virginis, ac de celeberrimo, quod in illa cecinit Cantico.

Homilia Prima.

Veteris testamenti Arca domum Obedentem visitantis egregiam figuram, Marianam visitationem adumbrantem, adducimus; prius tamen difficultates, que circa eius historiam occurrunt, erodamus, in illa verba: Exurgens Maria abiit in montana, cum reliquis Mariae Visitationem enarrantibus. 529

Homilia Secunda.

Recenseri incipiunt cause, que B. Virginem ad visitandam cognatam suam Elisabeth impulerunt, in eadem verba: Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana. 534

Homilia Tertia.

Prosequimur idem argumentum causas alias assignantes ob quas tam B. Virgo, quam eius Filius ad visitandam Elisabeth iter arripuerint, in eadem verba: Exurgens Maria abiit in montana. 539

Homilia Quarta.

Ostenditur iterum Christus Dominus in viro matris festinasse, ut Ioannem sanctificaret; cuius occasione SS. Patrum testimoniis palam fit, quam sit Deus ad miserendum proclivis & velox. De misericordia autem in hac visitatione diuinitus collata gaudent Ioannes, Elisabeth, Zacharias, Deipara Maria, Christi humanitas, imò & beatissima Trinitas. 543

Homilia Quinta.

Eadem verba: Exurgens Maria: iterum illustrantur; pariterque illa alia: Abiit in montana cum festinatione: in quorum expositionem permittit ad componendos mores traduntur, ut de consulendo bono proximi, de non differendo exercitio bonorum operum, de difficultatibus in obseruatione diuine legis superandis; ac tandem de consortio virorum, precipue Virginibus fugiendo. 550

Homilia Sexta.

Vocem Deiparæ Mariæ, Elisabetham salutantis, instrumentum fuisse diuine virtutis ad sanctificandam Ioannem, & donam prophetie illi conferendam, necnon Elisabetham, & Zachariam multis bonis replendos, ex Patrum doctrina demonstramus in illa verba: Intravit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth, & factum est, ut audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in viro eius, &c. 560

Homilia Septima.

Singulari eruditione, varijsq; animi conceptionibus illustrantur iterum verba illa: Et facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultauit in gaudio infans in viro meo: ubi acceleratus vsus rationis in Ioanne, ex SS. Patribus, & ratione comprobatur, ad moresque componendos infantis exultatio conuertitur. 566

Homilia Octava.

Exponuntur verba illa: Exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? & illa alia: Beata, que credidisti, quoniam perficientur ea, que dicta sunt tibi à Domino. 573

Homilia Nona.

Titulus multiplex celeberrimi Cantici Deiparæ Mariæ aperitur; ac mira eius super omnia Cantica dignitas, & excellentia ex multiplici capite demonstratur. 582

Homilia Decima.

Singula hæc verba: Magnificat anima mea Dominum: secundum literalem, & mysticum sensum pulchre explicantur. 588

Homilia Undecima.

In eadem verba: Magnificat anima mea Dominum: eximia Deiparæ Mariæ gratitudo erga Deum explicatur, pariterque docetur, relatis ex Patrum doctrina varijs de gratitudine animalium exemplis, quantum oporteat, nos gratos esse Deo, &c. 596

Homi-

Homilia Duodecima.

In eadem verba: Magnificat anima mea Dominum: idem gratitudinis argumentum prosequimur, tres illius gradus ex sententia D. Thomæ multipliciter humanam, quam sacra eruditione illustrantes, paucis que contra ingratiudinis vitium inuehimur, ac de diuini laudibus in gratiarum actionem decantandis non pauca tradimus. 603

Homilia Decimatertia.

Multiplici expositione elucidantur verba illa: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: insuper de magnitudine huius exultationis differere incipimus. 609

Homilia Decimaquarta.

In eadem verba: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: exultationem Virginis prosequimur, cuius exemplo docemur in Creatore, non in creaturis exultare, & delectari debere, maxime cum creata bona, caduca, breuia fallacia, & futilia sint. 615

Homilia Decimaquinta.

Varijs expositionibus explicantur verba illa Deiparæ. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: permultaque de humilitate ex SS. Patrum doctrina traduntur, que ad virtutem hanc sectandam mirum in modum inuitant. 623

Homilia Decimasexta.

Erudite exponi incipiunt verba illa: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. 635

Homilia Decimaseptima.

In eadem verba: Beatam me dicent omnes generationes: varia cõtexuntur B. Virginis encomia, que tam Gentiles, Iudæi, Heretici, quam Fideles ei detulerunt: inter que penè innumera, eaque clarissima epitheta, quibus diuina eloquia, & Sancti Patres Virginem exornant, recensentur. 639

Homilia Decima octava.

Elucidantur verba illa: Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius: ubi duo presertim ostenduntur: primum, que sint ista magna, que Dei omnipotentia Virginis fecit: secundum, per sanctum nomen eius, intellexisse Deiparam Verbum diuini incarnatum. 652

Homilia Decimanona.

Explicantur verba illa: Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eam: ubi ostendimus B. Virginem per misericordiam, beneficentiam incarnationis intellexisse, pariterque de timore seruilis, & filialis pertractatur. 660

Homilia Vigesima.

In illa verba: Fecit potentiam in brachio suo: ostenditur Verbum diuinum incarnatum esse Dei brachium, in quo, & per quod Deus potentiam suam misericordie ostendit. 666

Homilia Vigesima prima.

Verba illa: Dispersit superbos mente cordis sui: Explicantur de Iudæis, ubi hæc precipue ostenduntur, beneficiorum copia, quibus Deus eos cumulauit; ingratiudo illorum, filium eius occidentiam; varia supplicia, que ob id perpeffi sunt. 671

Homilia Vigesima secunda.

Eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui: de Hereticis explicantur, insignis que inuectiua aduersus illos proponitur ex varijs SS. Patrum testimonijs, precipue tamen ex metaphora Vulpis, quam multipliciter tam sacra, quam humana eruditione prosequimur. 677

Homilia Vigesima tertia.

Eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui: iuxta quorundam Patrum sententiam de Demonibus explicantur, nec non de omnibus superbis indiscriminatim, varijsq; modi commemorantur, quibus diuini brachij potentia illos disperdit, & dissipat. 685

Homilia Vigesima quarta.

In eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui proponuntur tremendi modi, ex sacris literis deprompti, quibus Deus animam impij in hoc seculo disperdit. 690

Homilia Vigesima quinta.

Exponuntur verba illa: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles: vnde de regnorum inconstantia, & volubilitate, necnon de humilium exaltatione breuiter differitur. 694

Homilia Vigesima sexta.

Varijs expositionibus elucidantur verba illa: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes: quorum occasione, tremendam illud Christi elogium explicatur: Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum celorum, &c. 703

Homilia Vigesima septima.

Varia proferantur expositiones in illa B. Virginis verba: Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordie sue. 711

Homilia Vigesima octava.

Interpretatur vltima illa verba Mariani Cantici: Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula: ubi tria precipue ostenduntur, pr-

undam per sex mundi etates Deum locutum fuisse de Verbi diuini incarnatione; secundum, Deum in suis promissionibus fidelem, mundum vero infidelem, & mendacem esse; tertium, verum semen Abrahæ non Iudeos, sed Catholicos esse. 717

LIBER SEPTIMVS.

De explicatione partus Deiparæ Mariæ, ac de perpetua, & nunquam violata integerrima eius virginitate.

Homilia Prima.

Festi Expectationis partus primordia traduntur, & tria, quæ complectitur hoc Festum, varia eruditione enucleantur, explicatis illis verbis: Venter meus sicut aceruus tritici vallatus liliis. 726

Homilia Secunda.

Catholica nostra Hispania diem festum agit ardentibus desideriis, quibus B. Virgo videndi Christum matum flagrat; vbi etiam de feuuore horum desideriorum pertractamus, & in effrenataperditorum hominum desideria inuehimur, & ad bona promouenda exhortamur. 732

Homilia Tertia.

Partim aduersus Gentiles, partim aduersus Iudeos, & Hereticos variis, Naturæ exemplis ad conuincendum aptissimis, multisque testimoniis tam ex ipsorum Gentilium doctrina; quam ex Sibylarum vaticiniis; necnon ex miraculosis rerum euentibus depromptis, integerrima Deiparæ Mariæ virginitas constat. 738

Homilia Quarta.

Virginitatem Deiparæ cum fecunditate coniungam, ex locis sacre Scripturæ, & ex similitudine Apis aperitur. 743

Homilia Quinta.

Rationes variæ proponuntur, quibus non obscure probatur, decessisse Deiparam Mariam non aliter, quàm inuiolata eius virginitate Christum Dominum concepisse, & peperisse. 448

Homilia Sexta.

Ex diuinis oraculis aggredimur iam probare perpetuam Deiparæ Mariæ virginitatē: Exordimur autē à tribus valde memorandis; Primum est: Inimicitias ponam inter te, & mulierē, & inter semen tuum, &

semē illius: Secundū: Mulier, si suscepto semine pepererit masculū: Tertium: Viam viri in adolescentula. 753

Homilia Septima.

Integerrimam Mariæ virginitatem apertissime probat celebre illud Isaie vaticinium: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium: quod multiplici eruditione illustratur, & ab hostiū calumniis vindicatur. 758

Homilia Octaua.

Tria alia testimonia ab eodem Isaia petita, ad eandem integerrimam Deiparæ virginitatem comprobendam pulchre explicantur: Primum est: Generationem eius quis enarrabit? Secundum: Accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit. &c. 764

Homilia Nona.

Tria granissima Prophetarum oracula elucidantur ad Deiparæ Mariæ virginitatem magis confirmandam. Primum est Ieremie: Nouum creauit Dominus super terram: Femina circumdabit virum. &c. 768

Homilia Decima.

Variæ metaphors, egregiæque similitudines, è diuinis eloquiis depromptæ eandem Deiparæ Mariæ virginitatem mirifice confirmant. 774

Homilia Vndecima.

Exquisitis quibusdā locis ex Ezechiele, ex lib. Psalmorū, necnon ex Cantico Canticorū, eandem Deiparæ Mariæ inuiolatam virginitatē magis illustramus. 782

Homilia Duodecima.

De integerrima Deiparæ Mariæ virginitate pulchra, & solida ex priscorū Patrum selectioribus monumentis contextitur Catena, quæ ob singularem eruditionem, ac vberrimā conceptionū animi copiam, nō poterit legenti non utilis esse pariter, & iucūda. 787

Homilia Decimatertia.

Omnia, quæ tam Gentiles, quàm Iudei, & Heretici aduersus integerrimam Mariæ virginitatem obiecerant, inania, & stulticia esse monstrantur. 800

Homilia Decimaquinta.

Scholastica, in qua penitus eneruantur, quæ ingenuum humanū aduersus immaculatam Virginitatis Conceptionem hucusque excogitauit. 811

Homilia Decimasexta.

Pro complemento huius tractationis examinatur sententia eorum qui dicunt B. Virginitatem ita caruisse peccato originali, vt nec in se, nec in primo Parente contraxerit debitum incurrendū illud. 840

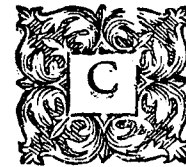
DE

SACRIS ARCANIS
ÆTERNÆ PRÆDESTINATIONIS, AC IMMACVLATÆ CONCEPTIONIS DEIPARÆ VIRGINIS
MARIÆ.

LIBER PRIMVS.

Homilia Prima.

QUAM ARDVVM, AC PERDIFFICILE SIT
de Marianis laudibus concinnè eloqui, aurea ex Sanctorum
Patrum verbis contexta Catena, palam facit.

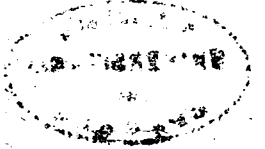

VM de abditissimis sacrosanctæ Deiparæ Mariæ arcanis longum texere sermonem cogitabam, ingens difficultatum agmen ab hac pia, & religiosa cogitatione me abstertere gestiens inuasit. Primum quidem, celsitudo, ac sublimitas Mariæ, quæ abyssus est inscrutabilis, timorem incussit vehementem; vt enim ait D. Chrysostomus in hypopanti Domini: Quid illa sanctius? non Propheta, non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Patres, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubim, non Seraphim, non aliud deinde quidpiam inter cælestia res visibiles, aut inuisibiles vna hac

maius, aut excellentius inueniri potest. his consentiens B. Petrus Damianus non tam suo, quàm totius Ecclesiæ nomine sequens hoc reliquit testatum elogium. Quid mirum, si hac ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humana vocis exsuperat, quum, & ipsam humani generis naturam excellentissimum meritorum dignitate transcendat? non excellentissimus ille Patriarcharum chorus, non prouidus Prophetarum numerus, non iudex Apostolorum senatus, non Martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium Patrum huic Beatissima Virgini poterit comparari. quid enim sanctitatis, quid iustitiæ, quid religionis, quid perfectionis singulari huic Virgini deesse potuit, qua totius diuina gratia charismate plena fuit?

B. Petr. Damian serm. de Mar. nativ.

D. Chryf. in hypopanti D. m. p.

3. Germ. Archiep. Const. orat. de Zona virg. D. Bern in serm. Signū magnū. Compendiosius tamen S. Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus, oratione de Zona virginis ait: *Omnia tua sunt admirabilia, o Deipara, omnia supra naturam, omnia ingentia, & cunctorum viros superantia.* Id magis explicans D. Bernardus in sermone: *Signum magnum dixit: Profundissimam diuina sapientia penetravit abyssum, ut quantum sine personali unione creatura conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa.* His persimilia scripsit noster sanctus Bernardus dicens: *Tanta fuit perfectio Mariæ, ut soli Deo cognoscenda referretur, iuxta illud Ecclesiastici: Ipse creauit illum in Spiritu sancto, & vidit, & dinumerauit, & mensus est.* hinc sponsus Mariæ sublimitatem probè agnoscens dixit ei: *Oculi tui Columbarum, absque eo, quod intrinsecus latet: vbi Septuaginta transfulerunt: Oculi tui Columbarum extra silentium, vel extra taciturnitatem tuam,* quibus verbis non obscure significauit, tantam esse Virginis præstantiam, vt non tam illam vocibus extollere, quam religiofo silentio admirantes, venerari debeamus.

D. Bernardus serm. 1. cap. 1. Eccles. 1.

Can. 4.

LXX. versio.

Secundò, id me etiam vehementer deterruit, quòd non semel obseruaui, de hoc genere argumenti disserere tentàtes, non solum doctrina pusillos, sed, & sapientissimos viros, ac celeberrimos Ecclesiæ Doctores, valdè pertimuisse, ingenue fatentes, ad Mariana præconia digne promenda omnino se impares esse; vnde D. Bernardus dixit: *Non est, quod magis deterreas, quam de Virginis gloria sermonem habere, & concione super missus est, inquit: Licet de Maria loqui gestiant omnes, tamen quidquid dicitur de indicibili, eo ipso, quod dici potuit, minus gratum est, minus placet, minus acceptatur. quamam etiam poterit lingua, etiamsi angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem, non cuiuscumque, sed Deit hæc Bernardus. Audiamus nunc magnum Patrem Augustinum in hunc modum loquentem: *Quid nos tantilli? quid actione pusilli? quid in eius laudibus referemus?**

D. Bern. serm. 4. de summo. Idem Bern. super Misissus.

D. Aug. ser. 2. in Asp. Imp. Virg.

cum, etsi omnium nostrum membra verserentur in linguas, eam laudare, sufficeret nullus. alior Cælo est, de qua loquimur; abisso profundior, cui laudes dicere conamur. Et ibidem etiam ad Virginem se conuertens, sic illam affatur: *Quid dicam pauper ingenio, cum de te quidquid dixerò, minor laus est, quàm dignitas tua meretur. si Cælum te vocem, alior es; si matrem Gentium dicam, præcedis: si formam Dei appellem, digna existis; si Dominam Angelorum vocitem, per omnia te esse probatis.* Accedit B. Petrus Damianus, qui excellentiam Virginis admiratus, in hæc verba prorupit: *Ad eius efferenda præconia, non de natuiuit. Rhetoricorum diserta facundia, non Dialecticorum subtilia argumenta, non acutissima Phylosophorum apta reperiuntur ingenia.* Conspirat in idem D. Ambrosius lib. de Virginitate dicens: *Quid splendidius illa, quam splendor elegit? quid castius illa, qua sine contagione generauit? tanta est huius Virginis excellentia, ut in eius narratione omnes balbutiant lingua, caculant omnes intelligentia, deficiant omnes similitudines parabolica, hanc eandem insufficientiam profitetur D. Epiphanius dum ait: *Exili voce sum, tarda q̄ lingua, & minime disertus, ut verba facere possim de celebri sancta Deipara Maria, de qua leuiter loqui non debet humana lingua.* ac tandem D. Antoninus, vt non suam solum, vt Epiphanius, sed omnium creaturarum tam terrestrium, quàm celestium, ad Mariæ Encomia præferenda, indignitatem, & insufficientiam attestaretur, hæc nobis Carmina scripta reliquit:*

Si fieri posset, quod arena puluis, & vnda, Vndatam quæta, rosa, gemma, lilia, flamma, Æthera, Cælicola, nix, grando, sexus uterq̄, Ventorum penna, volucrum, & pecudum genus omne, Sylvarum rami, frondis, auium quoque penna, Gramina, ros, stella, pisces, angues, & arista,

Ibid.

B. Petr. Damiani ser. 3. de natuiuit.

D. Amb. li. de virginit.

D. Epiph. ser. de laudib. Virg.

D. Antoninus 3. p. iir. 18. cap. 8.

Et lapides, montes, conualles, terra, Dracones, Lingua cuncta ferent, minima de promere possent, Quæ sit, vel quanta Virgo Regina Maria, Quæ tua sit pietas, nec litera, nec dabit atas.

Isai. 29.

Ioan. 1.

Apoc. 1.

Hora. Poët.

D. Hier. ad Vigilant.

Hanc difficultatem, quam in Mariæ laudibus decantandis Sancti Patres experti fuere, multò antè Isaias prænouisse mihi videtur, cum dixit: *Eris vobis visio sicut verba libri signati, quem cū dederint scienti litteras, dicens: leg e istum: & respondebit: Non possum, signatus est enim. Et dabitur liber negessenti litteras, diciturq̄ ei: lege: & respondebit: Nescio litteras:* per hunc librum arbitror Virginem designari, in qua purpureo virginei sui sanguinis atramento Deus Pater ineffabilem mentis suæ conceptum expressit, cum Verbum Caro factum est: hunc ergo librum si indoctis porrigas, continuò ignorantiam suam ad eius referenda arcana non diffidentur; si verò sapientes, ac doctrina conspicuos ad illa perferenda vocites, incunctanter respondent: *Obsignatus est liber sigillis septem:* quorum D. Ioannes retractorum, & interpretem desiderans, & non inueniēs, cœpit amarè lachrymari: *& ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre eum.* Igitur, cum recondita sacramenta, quæ in hoc Mariano libro delitescunt, non solum humanum, sed angelicum captum transcendant, temeritatem quandam incurere pertimesco, dum abdita eius mysteria referare tento; maxime quod meminimus Horatii Poëtæ dicentis:

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aquam, Viribus, & pensate diu, quid ferre reculent.

tum D. Hieronymi ad Vigilantium scribentis: *Prudentis hominis est nosse mensuram suam, nec zelo diaboli concitato, imperitia sua cunctum orbem istum facere: vt enim sapienter dixit D. Ambrosius:*

Vnumquemque fallunt sua scripta, & auctorem prætorant; atque vt filij etiam deformes delectant parentes, sic etiam scriptores indecoros quoque sermones suos palpare, vnde fit, quod cum ipsis ardeant, facile eas in publicam lucem prodire sinunt; sed id inde commodi nanciscuntur, vt vnde honorem, & nominis gloriam comparaturos falso sibi blandiebantur, inde contumeliam, & decus non modicum subparant; dum eorum inscitia, quæ latebat, iam cuncto orbi fit patula. hæc omnia, rogo, quem etsi fortissimum Achillem non terreat, & stupefaciant.

Tertiò, id quod vehementius ab hæc sublimi tractatione animum arcebat, & auocabat, multitudo sane erat peccatorum, quæ ad laudes tantæ Virginis decantandas, nõ solum indignum, imperitum, ineptum, & insufficientem, sed & impotentem (proh dolor) effecerunt. Scio quidem D. Hieronymum in sermone de assumptione dixisse: *Timido satis, & valde pertimesco, dum vestris cupio parere præfatis, non forte, sicut improbus, ita & indignus laudator inueniar; profecto, cum nec sanctitas, vel facundia suppeditet, vt beatam, & gloriosam Virginem Mariam digne laudare queam,* Noui etiam D. Anselmum lib. de excellentia Virginis hæc scripsisse: *Supereminens omni, quod post hominem Deum creatum est, excellentiam beatæ Matris Dei quomodocumque, & saltem hyppienti oculo cordis contemplari anhelans, & quod mihi inde capere conceditur, ad commanem notitiam præferre desideras; horreo peccatorum, quibus premor, enormitatem, & valdè timeo, ne mihi tam alta petenti non obijciatur hoc sacra scriptura dictum: Tollatur impius, & videat gloriam Dei.* Verum hæc, qua D. Hieronymus, & Anselmus; humilitatis studio permoti de se scribere, ego veritatis euidencia conuictus, de me dicere compellor. Atque hinc magis, ac magis excreuit timor, & tremor: nam si vera fuit Agestilai Lacedæmoniorum Regis sententia dicentis, quòd, cum quis ab aliquo laudatur, conditio,

D. Hier. ser. de Assumpta.

D. Anselm. lib. de excellentia Virg. cap. 1.

Agestilai sententia.

ditio, & mores laudantis sunt attendendi, quia boni bonos, mali malos soliti sunt laudare, non ero execranda sacrilegii expertis, si, cum terribus peccator inueniar, sacrosanctam Deiparam Mariam laudare temere praesumam. vt enim dixit eloquentia parens, *laudabile est, laudari, sed à viro laudato;* cui sententia consonat alia Socratis, qui audiens se à multis laudari, respondit, *quid mali feci;* iudicans certe, quod cum pauci sint boni, laudatores multi, non poterant non esse mali; mali autem malum commendare consueverunt; atque hinc Ecclesiasticus dixit: *Non est speciosa laus in ore peccatoris;* ob quam etiam rationem inter alias, arbitratur Christum Dominum immundis spiritibus illum laudantibus apud Marcum, & Lucam, silentium leuere indixisse, quia non erat speciosa laus in ore eorum, qui patres mendacii erant: vnde Deus peccatorem illum laudantem acriter increpauit dicens: *quare tu enarras iustitias meas, & assumis testimonium meum per os tuum?* huc etiam faciunt egregia verba D. Anselmi dicentis. *Frustra quippe conatur dicere: super omnes docentes me intellexi, qui proferre non audeat: quia testimonia tua meditatio mea est: & mendaciter pronunciat: super senes intellexi, cui non est familiare quod sequitur: quia mandata tua quasiui.* Ecce sacra dicentem, vult Anselmus sacris indui moribus, alioquin auditorum illud Apostoli: *Qua enim participatio iustitiae cum iniquitate? aut qua societas luci ad tenebras? qua autem consensus Christi ad Belial? aut qua pars fidelis cum infidelis? qui autem consensus Templo Dei cum idolis?* Ergo tacebo? Absit: quia Isaiam audio dicentem: *Vobis mihi, quia tacui;* nec non regium Vatem obseruauit taciturnitatem sibi nouisse affirmantem: *Obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis, & dolor meus renouatus est;* quibus consonat illud quod quidam Poetarum cecinit.

Cicero.
Socrates.
Eccl. 15.
Mat. 2.
Luc. 4.
Psal. 49.
D. Anselm.
Psal. 118.
2. Cor. 6.
Isai. 6.
Psalm. 38.
D. Ambr.
lib. 1. offic.
cap. 3.

Verbo reddemus rationem, videamus, ne reddamus & pro ocioso silentio, quare non dubitabo, D. Epiphani vestigia sequens, aurea verba illius mihi vsurpare: *Desiderium me trahit, vt de Deipara verba faciam, & formido me retinet in silentio, vt qui non habeam facultatem dicendi pro dignitate. Animus hortatur, & metus deterret; ille quidem trahit me, iste vero me abstrahit; cum ergo ab utroque detinear, expedit mihi, vt sermonem habeam de praecelebri, & sancta Virgine.* haec Epiphani. A quibus non abhorrent verba illa D. Hier. eandem sententiam diuersis verbis proferentis: *De tali, tantaq; Virgine loqui me indignum fateor, sed, & puto, quod nemo praesumat, nisi, qui tanta sint, qua panduntur, penitus ignorat: tamen, etsi ad hac nemo idoneus inuenitur, votis tamen omnibus cessare non debet quilibet etiam peccator à laudibus, quamuis explere non queat, quod sentitur.* Non dissimilia scripsit Christoph. presbyter homilia de S. Maria Deipara, dum ait: *Agite ergo, & nos, etsi munera digna offerre nequimus, pro viribus tamen bonam voluntatem adferamus.* Consona etiam sunt alia Anonymi apud Metaphrast. oratione in Assumptione dicentis: *Danda est opera, vt texamus Maria laudationem; scit enim ipsa quoque filij cedens legibus, gratiam habere id, quod sit pro viribus. Quamuis enim quidquid dixerimus, id satis non sit, si dignitatem Mariae attendimus; satis tamen id erit, si eiusdem benignitatem aspicimus, quia quidquid ex bono affectu promittitur, id ipsa satis esse ducit. quare, cum illud Iob merito pronuciare possim: *Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus uteri mei, & venter meus, quasi mustum ab se, spiraculo, quod laguculas nouus desumpsit:* sumpta de Mariae pietate audacia sacra eius arcana diuino spiritu afflante (vt de summa Dei benignitate afflaturum spero) toti Orbi pandere adnitar; licet enim Maria mare profundissimum sit, & scopulos, syrtes, scyllam, atq; carybdim in eius nauigatione ingenii nostri cymba merito perumescere, & possit,*

S. Epiphani.
serm. in assumptione.
Ioanne Pico
Interprete.
D. Hier. ser.
de Assump.
Christophus
presb. homo.
de S. M.
Deipara.
Anonymus
apud Metaphrast.
orat. in Assumpt.
Iob. 32.

& debeat, ipsa tamen stella maris esse perhibetur, vnde licet, vt profundum mare me terreat, vt maris tamen stella me allicit, me dirigit, me illuminat, me irradiat, & nauigationem absq; procella fortunatissimam pollicetur. Equidem, vt Rupertus me docuit lib. 3. in Ioannem: *Qui magno feruntur pelago, pauidi nauae, placidam sibi auram imprecant, fixa caelo sidera respiciunt, terra amissa tenent caelum, sedentesq; ad clauum, sideribus currunt, erratica verò sidera sequi fugiunt.* Idem nobis, qui inscrutabilium arcanorum Deiparae Mariae vastissimum mare ingressi sumus, agendum est; primò placidus nobis ille spiritus implorandus, de quo Psalmista: *Spiritus (inquit) tuus bonus deducet me in terram rectam;* deinde Sancti Doctores pia mente, ac vigilantibus oculis lustrandi sunt, qui tanquam Arcturi nunquam occidentis lucida sidera stabili fide semper fixi steterunt, & lucem fidei fundentes, erroris occasum nescierunt: Haereticorum verò stella erratica longè fugienda est; sunt enim (vt Apostolus Iudas ait) *sidera errantia, quibus procella tenebrarum in aeternum seruata est.* Quod si Apostolus Ioannes cap. 11. suae Apocalypsis narrat, cum visa fuit arca testamenti, facta fuisse fulgura, & voces in eius honorem, aequi magis est, vt sacra illa, & animata arca inspecta (vt Damasceni verbis utar) micantia laudum fulgura, variaq; encomiorum voces insonent, atq; vtinam in tantae Matris praconiis, vt Pericles, qui ab Aristophane fulgurare, & tonare dictus est, nos radiantia encomiorum fulgura mittamus; quod si haec mittere non valeamus, saltem instar acicularum in voculas prorumpamus. Hoc desiderio ardens sanctus Ephraem Diaconus ecclesiae Edissenae, dicebat Mariam alloquens: *Imple os meum gratia dulcedinis tuae, illumina mentem, o gratia plena, moue linguam meam, & labia ad laudes tibi alacri, & laeto animo canendam.* hoc eodem flagrans desiderio noster S. Bernardinus Senensis, tam pie, quam eleganter in haec verba prorupit, quae li-

Rupertus li.
3. in Ioannem.
Psal. 124.
Iud. 6. 1.
Apoc. 11.
D. Damasc.
ser. 2. de Assumpt.
S. Ephraem
orat. de sanctissima
Dei
matris laudibus.
S. Bern. ser.
61. de Virg.

benter mihi vsurpo. *Hic totum decurrat ingenium, & aureus sermo totus reluceat* ser. 4. post
maiestate voluntaria oris mei beneplacita resurr. De-
faciat sibi Dei Genitrix, Domina Mundi, mini.
*Regina Coeli, ipsa sensum acuat, dirigit sty-
lum, & linguam pauperis venustiori resper-
gat eloquio; vt de magnificentis eius ali-
quid, tamesi balbutiendo, depromam.* Ad
quod sane praeter gloriam Dei, Virginis
honorem, ac publicam Ecclesiae Catholice
utilitatem (ad quae tanquam ad praecipuum
scopum Marianae laudis praerones respicere
debent) non parum etiam ad id munificentissima
eius pollicitatio animi allicit, & impellit,
dum Salomon ait; *Cogitare de illa sensus est consummatus, & qui
vigilauerit propter illam, citò erit securus;*
& cap. 1. Prouerb. inquit: *Ne dimittas le-
gem matris tuae, honora illam, si vis ab ipsa
honorari, & in bonis ditari.* Vt enim dixit
Ecclesiast. *Sicut qui thesaurizat, ita qui
honorificat matrem;* hunc autem thesaurum
coelestem esse, his verbis piissima Mater
explicuit. *Qui me elucidant, vitam aeternam
habebunt;* quibus (arbitror) non obscure in-
siuuasse, eorum capita, qui laudabiliter in
eius encomiis celebrandis, & elucidandis se
exercent, laurea Doctoribus promissa in
coelesti Patria redimenda fore. Tandem
finem dicendi facio, charissimi amici nostri
Martini (quippe amicorum omnia sunt communia)
aurea carmina mihi vendicans: *Angelici Regina
chori, dilecta tonantis Filia, cui coniux, tu
soror, & genitrix. Suscipe: sed facili
vultu, quo cuncta serenas. Sint licet haec
meritis non satis ampla tuis.* Ingenio sunt apta
meo, sint parua necesse est, Grandescit genio
(iussis) illa tuo.

Prou. 2.
Eccles. 3.
Eccles. 24.
Martini
del Rio in
florida sua
Marianam.

HOMILIA II.

Ostenditur, Beatissimam Virginem inter omnes puras Creaturas primum, ac principem locum tenere in diuina

prædestinatione, ex quo illibata eius Cōceptio comprobatur in illa verba: Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio, ab aeterno ordinatum, & ex antiquis, antequam terra fieret, nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram.

Prov. 8.

IN TEMERATAE Virginis Deiparæ Mariæ excellentissimam prædestinationem, tametsi reliquorum sanctorum prædestinationi in eo persimilem fateamur, quod utraq; æterna; & in neutra propria merita desideranda sunt; cum omnimodâ eius causam ex solo diuinæ voluntatis beneplacito pretendam esse sanior Theologorum doctrina censet, ut pereleganti metaphora edocuit D. Paulus, qui de æterna illa electione sermonem iustituens, de qua ipse: *elegit nos ante mundi constitutionem*; diuino quidem spirita afflatus, forte, illam vocauit: *forte vocati sumus*: sicut .n. in fortibus nulla habetur meritum ratio erga illos, quibus foelix contingit fors: ita Deus neminem sanctorum propter eius merita prædestinauit, sed ob meram eius gratiam, & munificentiam. Quod & veteres illi Ethnici prædiorasse mihi videtur, dum ingeniosè satis fingebant, singulos Deos pro insigni suo singulari in fructiferas arbores sibi elegisse, quarum peculiaris curam gerebant: Iupiter elegit quercum, Apollo laurum, Neptunus ipinum, Venus myrthum, Iuno iuniperum. Huius tam singularis, & inopinata electionis nouitatem Minerua Dea admirata valde, sciscitabatur ab eis causam, ob quam arbores omnium in fructuosiores sibi elegissent? cui Diï responderunt, ea propter id factum fuisse, ut arbores illæ palam agnoscerent, non ob earum merita, sed ex gratuito Deorum munere electas fuisse. Quænam quæso Saulo in fructuosior arbor excogitari potest, ad cuius umbram Iudæi

Ephes. 1.

Ibid.

Ingeniosa fabula Antiquorum.

Stephanum lapidarunt? quæ nocua magis, quam Magdalena, quæ in lar veneficæ Taxi Ciuitatem infeliciter quænam extirpanda magis, quam Damas, latro, & viatorum deprædator? hæc nihilominus in fructiferas arbores consulto Deus sibi elegit, ut eorum prædestinatio non ipsorum meritis, sed diuinæ misericordiæ adscriberetur, ut disertis verbis dixit Apostolus:

Tit. 3.

Non ex operibus iustitia qua fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit. In eo tamen beatissimæ Virginis singularis electio, cuiuscunq; puræ creaturæ prædestinationem valde excelluit, & licet absque propriis meritis fuerit, prioritate tamen rationis, & dignitatis longo interuallo reliquas superauit. Quæ duo mirifice elucidant egregia illa Ecclesiastici verba, quibus singularem quandam excitaui quæstionem dicens: Quare dies diæ

Eccles. 33.

superat, & iterum, lux lucem, & annus annum à sole? quasi dicat: Cum dies omnes sint velut filii, aut partus solis, vnde prouenit, quod dies hæc celebris, & honoratior habeatur, quam dies serialis, cui nullus honor defertur? Certe huius disparitatis causam minime dixerim ipsum Patrem, sc. solem: subiungit enim Eccles. Separati sunt factio sole, & præceptum custodiendo: nec etiam putauerim causam solem mouentis, & dies diuidentis imperitiam: continuo enim addit: à Domini scientia separati sunt; & per Dei sapientiam diuiduntur; quemadmodum enim annum

Ibid.

partitus est altissimus in quatuor illa tempora, frigidam hyemem, floridum ver, calidam ætatem, & fructiferum autumnum; sic etiam, & Ecclesiastici anni festiuitates diuisit: & immutauit tempora, & dies festos: hoc est, quasdam voluit stabiliri primæ Classis, alias secundæ; has celebres, illas celebriores, quasdam celeberrimas: & ex ipsi exaltabit, & magnificabit Deus, & ex ipsi posuit in numero dierum. Nec sit satis quæstioni, si quis responderet: Natale Domini (exempli gratia) tali die celebrari, quia palam in eo mundo apparuit; Resurrectio, quia tunc ad vitam reuocatus est;

Ibid.

Ibid.

Act. 2.

est; Pentecostes, quia in eo descendit Spiritus sanctus in linguis igneis; id (inquam) nihil prorsus refert. Nam, quod Christi Natiuitas, eius Resurrectio, & Spiritus S. missio illis potius diebus contingerent, quam aliis, certè id non merito dierum, sed diuinæ voluntatis electioni, & beneplacito adscribendum est. Non dissimiliter hominibus accidit, qui licet (vt ait ibidem Ecclesiasticus) ex terra orti sint. non secus, quam dies à sole: *Et omnes homines de solo, & ex terra, vnde creatus est Adam, nihilominus tamen quos Naturæ conditio æquales effecerat, duæ illæ prædestinationis, & reprobationis sortes absque propriis meritis impares, & inæquales reddiderunt: In multitudine Disciplina Dominus separauit eos, & immutauit vias illorum; immutationem autem hanc subiicit, dum de reprobis ait: Ex ipsis maledixit, & humiliavit. de Prædestinatis vero: Ex ipsis benedixit, & exaltauit.* Inter hos ergo prædestinatos Christum Dominum, de quo D. Paulus: *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, primum locum obtinet, vt indicant verba illa: In capite libri scriptum est de me: Secundum verò sanctissima eius Genitrix, quos diuina omnipotentia ad eo exaltare dignata est, vt ille ad diuinæ, & increatæ filiationis celsitudinem, hæc ad Dei Matris culmen pertingeret. sicut enim decreuit Deus primum parentem Adamum generis humani Caput constituere, & eique sociam Eam adhibuit ex dormientis ipsius latere formatam; ita ad reparandum Genus humanum, & vt in mundo esset caput alterius propagationis spiritualis, non ex sanguinibus, neque ex volūtate carnis, sed ex Deo, & eius diuino spiritu Christum prædestinauit: quem ob id Paulus secundum & nouum Adamum crebro appellat: ex cuius latere dormientis in Cruce eduxit hanc secundam Eam, id est, Matrem viuentium, per gratiam. Vnde sicut Eua secunda post Adam procreata fuit, ita & Maria immediate post Christum secundo loco prædestinata fuit. Ex quo Diui Augustini do-*

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Rom. 1.

Psal. 39.

Gen. 2.

1. Cor. 15.

trinam secutus, non immerito Christum Dominum, primam sabbathi, Virginem verò secundam sabbathi dicemus; maxime, quod prima sabbathi dies erat solis, secunda verò sabbathi dies lunæ, quæ Mariam designat, quam canit Ecclesiæ pulchram, vt Lunam: cum ergo Beatissima Virgo secunda fuerit post Christum, consequens fit primam fuisse prædestinatum inter puras creaturas; vt præter Rupertum, & Galatinum nonnulli Patres docuerunt, præsertim D. Gregorius dicens: Mariam post Christum omnes transcendere creaturas dignitate suæ electionis: & S. Bernardinus Senensis B. Virginem alloquens, Tu (inquit,) ante omnem diuinam creaturam in mente Dei prædestinata fuisti, vt Deum ipsum, hominem procreares. cap. 4. Accedit Andreas Cretensis dicens: Hæc est declaratio profundorum diuina incomprehensibilitatis; hic est scopus, qui excogitatus est ante secula. Facit ad idem, quod refert Franciscus Venetus in Armonia Mundi; nimirum, inter reconditissima Hebræorum Arcana, illud celeberrimum haberi, vnam apud Deum esse primam omnium creaturarum, quæ reliquarum omnium perfectiones contineret, quam illi appellabant (Mitatrôn.) Hanc autem esse Matrem Messiae ex eo colligebant, quod nomen (Maria) Hebræis constituit numerum ducentessimum nonagesimum, quem eundem reddunt extremæ literæ illarum vocum (Mitatrôn.) Ratio etiam id ipsum confirmat: Nam, cū Deus decreuit filium suum ex Beata Virgine futurum esse hominem, consequens erat, nihil immediatius prædestinare, quam Matrem, ex cuius thalamo tæquam sponsus processurus erat: hæc enim fuit, quam præparauit Dominus filio Domini Genes. 24. mei, vt in figura eius prædictum fuit de Rebecca: Deinde, quia dignitas Matris Dei adeo præcellens est, vt suo modo pertineat ad ordinem vnios hypostaticæ naturæ humanæ cum Verbo diuino, cum Maternitas hæc ita illam intrinsece respiciat, & ab ea dependeat, vt omnino repu-

D. Aug. in Prefat. in Psal. 47.

Rupert. 2. in Cant. Galatm.

D. Greg. in lib. Reg. c. 1.

D. Bernardinus Senensis B. Virg.

D. Bernar-

si. de Virg.

cap. 4.

Andr. Cre-

tenf. ser. de Assumpt.

Francisc. Venetus in Armo. Mü-

di Cant. 1.

10. 5. c. 6.

gnet.

gnet, esse Matrem Dei vnione hypostatica deficiente: igitur, cum Mater Dei sit, quæ magis accedit ad Christum, tam in esse naturæ, quam gratiæ, vt Scholasticorum Doctorum more loquar; non est, cur dubitemus, prædestinationem Virginis fuisse immediatam prædestinationi Christi: immo, cum Mater, & Filius relatiua sint, mutuo se respicientia, non poterat præordinari filius, non præordinando simul & matrem. Tandem idem proclamant non pauca sacre Scripturæ testimonia: In persona enim illius canit Ecclesia: *Ego ex ore Altissimi prodii, primogenita ante omnem Creaturam.* & Sponsus ait: *Adolescentularum non est numerus; vna est Columba mea, perfecta mea.* & Ecclesia inquit, *Elegit eam Deus, & prælegit eam;* quid autem est prælegere eam, nisi æter-nam eius electionem reliquorum omnium Sanctorum prædestinationem præcedere?

Eccles. 24.
Cant. 6.
Ecclesia Romana in officio Cōceptionis, & Natiu. B. Virg.

Sed pergo iam proposita Ecclesiastici verba, quæ idipsum mirifice illustrant, elucidare, ex quibus immaculata Virginis Conceptio nō parum corroborabitur: ait enim illa: *Dominus possedit me in initio viarum suarum: Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret.* Non me latet, hunc locum varias substinere expositiones; nam D. Basilius contra Eunomium, Origenes in Periarcho, Tertulianus contra Placentinum, Iustinus Dialogo contra Triphonem autumant, ibi loqui qui filium Dei, qui est sapientia Patris, vt terminat naturam diuinam, non vt terminat naturam humanam. sed D. Ambrosius lib. 1. de fide refellit hanc expositionem, eo quod verbum illud: *Dominus* aperte illam excludere videatur: cū enim filius Dei, vt terminat naturam diuinam sub nullius possessione, & dominio fuerit, nec possit esse, nemo vnquam illū possedit, vt Dominus. Verba Ambrosii sunt hæc: *Si filius loqueretur vt Deus non diceret, Dominus sed, Pater.* Alii Doctores Salamanticenses arbitrantur in prædictis verbis sermonem non esse de sapientia Incar-

nata, sed de sapientia absolute, prout est directiua actionum, quæ quidem introdu-citur ibi per figuram, vt aiunt, profopopæiam, qua solent Rhetores munus personarum rebus inanimatis accomodare: Vnde, inquit, sensum germanum, illorum verborū esse sapientiam fuisse comitem indiuiduum Dei in pductione creaturarum, iuxta illud, quod infra subditur: *Cum ipso eram cur: & componens,* atq; adeo nihil se fecisse, nisi sapienter. Sed longè isti errant; non enim legerant Epiphaniū in Anchorato hæresi 67. afferentem, locum illum planè esse intelligendum de sapientia incarnata, & hanc expositionem esse magnorum Patrum, quod procul dubio verissimum est. Nam illam tradunt imprimis Hieronymus super Epistola ad Ephes. 2. dicens: in Hebræo non haberi: *Creauit me, sed, possedit me:* vtrumq; tamē verbum referendum esse ad Sapientiam incarnatam. Cyrill. Alexandrinus 5. The-lauri c. 4. & 8. ait: *Quarendum est; quis est, qui dixit: Dominus creauit me,* & respondet: *Christus iam homo factus.* Damascenus lib. 4. cap. 19. Chrylóstomus de sancta, & mirifica Trinitate, Nyssen. de fide ad Simplician. Hilarius 12. de Trinit. Ambros. 1. de fide. August. serm. 58. de verbis Domini, & 1. de Trinit. cap. 12. Nazianz. orat. 2. de filio. Athanas. 3. contra Arrianos D. Thomas p. p. q. 41. art. 3. ad quartum. Idem habent Patres omnes sextæ Synodi actione 6. tom. 4. & vniuersi etiam Patres Concilii Hispalensis secundi c. 13. & Iustinus Imperator in edicto fidei misso ad Ioannem II. Papam, vbi adducit Basilium id docentem lib. 4. contra Eunomiū; & ante omnes illos id docuit Clemens I. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum ca. 12. vbi hanc ait esse doctrinam Apostolorum; estq; valde consentanea Textui prædicta expositio, vt satis indicant verba illa: *Et delicia mea esse cura filii hominum,* quæ de sapientia Incarnata debere intelligi tradunt communiter Expositores; & docuit Laurentius Iustinian. serm. de Eucharist. quæ ideo ab initio, & ante secula seq. de Euch. creatura

Prou. 8.
Basil. lib. 1.
3. mt. Eunō.
Origē. lib. 1.
Periar.
Tertull. lib. 1.
con. Placen.
Iustin. Dial. con. Trip. hō.
Amb. de fide lib. 1. c. 7.

Prou. 8.
D. Epiph in Anchorato hæresi 67.
Hieron. super epistola ad Ephes. 2.
Cyriil. Alex.
Damasc. Chrysof. Hilarius. Ambros. August. Nazianz. Athan. D. Thom.

Prou. 8.
Laur. Iust. charist.

Isai. 55.
Psal. 144.
Ibidem.

Ecclesia Romana in officio Cōcept. & Natiu. B. Virg.

Prou. 8.

creata dicitur, quia antequam Deus quidquam facere decreuisset, Verbi incarnationem futuram disposuit; additurq; *creata in initio viarum Dei,* quia fuit primum initium operum Dei ad extra, non in executione temporali, vt constat, sed in æterni Dei prædefinitione. *Viarum* etiam nomine, opera Dei esse intelligenda satis indicat illud Isaiæ 55. *sicut exaltati sunt cæli à terra, ita exaltantur viæ meæ à viis vestris,* id est, opera mea ab operibus vestris; & illud Psalmi 144. *Iustus Dominus in omnibus viis suis,* quod statim magis exponens Regius Vates, subdit: *& sanctus in omnibus operibus suis.* Cum ergo sapientia Incarnata dicatur initium operū Dei, & id nequeat intelligi secundum executionem, necessario est intelligendum secundum prædefinitionem æternam.

Verum etiam in sensu mystico proposita verba aptè satis intelligi de sanctissima Deipara Maria, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ Authoritas nos docet, dum nō semel ei illa accommodans Virginem introducit ea loquentem, quod non parum arbitror tantæ Virginis excellentiam commendare. nam quis quæso non mirabitur, vt, quæ secundum sensum literalem de increata sapientia, aut Verbo incarnato intelliguntur, Beatæ Virgini in sensu mystico facile adaptentur? Sane vestis magno Giganti apta, statura pusillis congruere minimè potest: cum ergo, quæ de infinita Dei sapientia dicuntur de Beata Virgine etiam versificentur; necesse est illam ex infinitate filii infinitam quandam dignitatem mutuassee, indeq; est, vt vtriq; (dicit in diuerso sensu) verba illa planè conueniant. Et quidem in primis, vt iam nonnulla ex multis, quæ in illis delitescunt sacramenta, aperire exordiar, non absq; singulari mysterio Beatissimæ Virginem dixisse reor: *Dominus possedit me;* & non, *Deus, possedit me:* nam, cum in Conceptione Beatæ Virginis Creator generis humani, tanquam absolutus Dominus nullo positiuo iure adstrictus se gessisset,

in vniuersali lege de contrahenda labe peccati originalis cum Beata Virgine dispensans, ideo ad id significandum non verbum, *Deus,* sed *Dominus* vsurpauit, dicens: *Dominus possedit me.* Aliud etiam sacramentum latet in hoc verbo, *Dominus,* August. li. 8. ad quod aperendum obseruo cum Diuo Augustino, quod Moyfes quandiu locutus est de creatione Mundi; dum à supremo Opifice formarentur elementa, & corpora cœlestia, & hæc Astrorum varietate, illa vegetabilium piscium & animantium, diuersitate locupletarentur, minimè Deū vocauit *Dominum;* sed hanc *Domini* nomenclaturam ei solū tribuere cœpit, cum primum hominem in Paradiso collocauit: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in Paradiso voluptatis,* cuius rationem eam putauerim esse, quod supremum eius dominium non in eo potissimum effulget, vt instar terrestrium dominorum, de quibus dicitur: *Reges gentium*

dominantur eorum, ingentem famulorum multitudinē suo imperio subiiciat, sed in eo, qd Dominos ipse constituat, ac Regna & dominia quibus ipsi liberi distribuatur, iuxta illud: *Per me Reges regnant;* Vnde quæ introducens Adamum in Paradiso, eum constituit Dominum illius, & animantia omnia suo dominio subiugauit; *omnia subiecisti sub pedibus eius:* ideo Moyfes distulit Deum *Dominum* appellare quousq; Adamum Orbis Dominum constituerat: quia ergo mirum in modum magis perfulget supremum Dei dominium in eo, quod Beatissimam Virginem Angelorū Reginam, ac mundi Dominam, sibi subiectam habeat, quàm quod super humanam, & Angelicam naturam dominetur; ideo ad id expli. andum consulto ipsa dixit: *Dominus possedit me:* hæc enim ratione dominium illius mirum in modum commendauit. Aliter etiam idipsum explicare possumus, vt dixerit: *Dominus,* ad significandum Deum à principio lux cōceptionis perfectum illius dominium habuisse, atque adeo per peccatum originale diabolico dominio nec per momentum

Ibid.
de Genes. ad literam c. 11.
Genes. 2.
Luca. 11.
Prou. 8.
Psal. 8.
Gen. 2.
Prou. 8.

subiacuisse. Cum enim idem non possit à duobus dominis sub pfecto dominio possideri; vt habetur l. si, vt certò. §. si duobus vehiculum, & ibi Glossa, & DD. ff. commodati, consequens est, quod cum Beata Virgo à principio suæ Conceptionis sub Dei dominio extiterit, peccati originalis labe, quæ sub Diaboli dominio animam constituit, omnino caruerit. sed & verbum *possedit* id ad amissim explicat. Porro possessio rei à proprietate, & dominio eius longè adeò distat, vt tritum sit Iuristarum Axioma: *Possessione cum proprietate nihil est commune.* Vnde locor domus possessionem eius habet: è contra vero in mutuo penes patronum manet dominium, non possessio: Idem accidit non dissimiliter in rebus spiritualibus: Deus enim habet dominium, & proprietatem omnium Prædestinatorum, vt non obscure indicant verba illa: *Nec rapiet eam quisquam de manu mea.* Cæterum quando aliquis illorū incidit in peccatū mortale, Diabolus est, qui possessionem eius habet, licet Deus iure prædestinationis dominium & proprietatem. E contra vero Diabolus dominium, & proprietatem habet omnium reprobatorum. Cæterum, si quem eorum (vt sæpe contingit) poenitet de peccatis, & acquirit Dei gratiam, tunc Deus habet possessionem illius, licet Diabolus dominium. Hæc igitur est mira excellentia Beatissimæ Virginis super omnes prædestinatos, quod quamuis Deus eorum omnium semper dominium habuerit, & proprietatem, non tamen semper possessionem, quia toto tempore, quo fuerunt labe peccati originalis infecti, Dæmon habuit eorum possessionem; Beatissimæ autem Virginis, quia nulla vmq̃ macula peccati infecta fuit, semper, & pro omni instanti Deus habuit dominium, proprietatem, & possessionem. Confirmat mirifice hanc expositionem, quod D. Hieronymus in epistola ad Cyprianum, hæc eadem verba explicans in sensu literali de increata sapientia, ait: *Possessio significat, quod semper filius in Pa-*

*tre, & Pater in filio fuerit: igitur, eadem verba in sensu mystico, de Beata Virgine accepta, licebit explicare, quod dum ait se possessam à Domino, talis possessio significet, quod semper filius in Matre, & Mater in filio fuerint in diuina acceptance: nunquam igitur, nec per momentum fuit Deo ingrata, & iniusta, quæ gratiæ, & vitæ Auctorem paritura erat. Ad hoc ergo significandum, introducit Salomon immaculatam Virginem dicentem: *Dominus possedit me in initio viarum suarum,* ac si diceret: Deus non non solum perpetuum mei dominium, & proprietatem, sed & perpetuam & nunquam interruptam possessionem habuit, ita vt nec per momentum quidem sub alterius possessione, quàm Creatoris mei iacere me permiserit. Certe Christus Dominus, licet tanquam supremus omnium Pastor, ouium suarum etiam ab æterno curam gesserit, singularem tamen illam adhibuit in custodienda ab initio suæ Conceptionis hæc mitissima oue, ne inter vngues diabolicas immanissimi lupi incideret, sciens, quod paruus error in principio (vt dixit Philosophus) maximus fieri solet in fine. Originale quidem peccatum, velut error in principio conceptionis humanæ fuit, vt ait Dauid; *Errauerunt ab utero,* potestq; dici parus in comparatione peccati mortalis, quod grauius est: ille autem error ab Adam semel commissus, factus fuit magnus, dum in omnes nos late se diffudit: Nemo enim nostrum est, qui cum Dauid lacrymans dicere non possit: *Erraui sicut ouis, qua perit.* Qua metaphora apte versus est Dauid, ad significandum quod quædam iter faciente grege, si ouis, quæ præcedit, vetitum locum ingrediatur, aliq̃ per plures oues eam insequi solent: sic errantium Adamum, omnes nos instar ouium errantium secuti sumus, vt prædixit Isaias: *Omnes nos quasi oues errauimus.* Ab hoc tamen errore in principio conceptionis custodiuit Deus hanc purissimam ouem, ex qua nasciturus erat *Agnus occisus ab origine mundi:* vt sic ab originali labe cæ præ-*

Proverbs.

Psal. 57.

Psal. 118.

Isai. 53.

Apost. 5.

Matth. 1.
Rupert.
Abb. li. 1. in
Thre. ca. 10.
D. Hier. c.
4. Mischa.

Isai. 55.

Psal. 144.

Ibid.

Pron. 8.

Hebraic
locutio.

D. August.

seruans, aptam, & idoneam se exhiberet, vt præfinito tempore inuentura foret habes de Spiritu sancto; vt dixit D. Mathæus. subdit deinde, *in initio viarum suarum.* Rupertus Abbas nomine viarum intelligit omnes sanctos; D. vero Hieronymus, Angelos, quia tam illi, quàm isti precibus, quas pro peccatoribus fundunt, viam illis parant ad æternam foelicitatem capeffendam. Alii curiosè opinantur, nomine *viarum* denotari diuinas processiones Filii, & Spiritus Sancti; Filius enim producitur à Patre per viam intellectus, Spiritus sanctus per viam voluntatis, vt Theologi loquuntur; cum ergo (inquiunt) Beata Virgo dicit; possessam fuisse à Deo in initio viarum suarum, significare voluit, ab æternitate, in qua filius, & Spiritus sanctus fuere producti, ipsam esse prædestinatam ad hoc, vt ab instanti suæ Cœceptionis ita possideretur à Deo per gratiam, vt nullus pateret aditus diabolicæ possessioni per maculam originale. Alii existimant, sub nomine *viarum* significari omnia opera Dei, iuxta illud Isaiæ, *Sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltata sunt via mea à viis vestris,* id est, opera mea ab operibus vestris; & illud Psalmi: *Iustus Dominus in omnibus viis suis,* quod magis exponens Regius Vates, continuo subiungit: *Et sanctus in omnibus operibus suis:* Cum ergo Beata Virgo, initium se gloriatur esse operum Dei, & id nequeat intelligi secundum executionem, consequens est intelligendum esse secundum prædefinitionem æternam, quod & sequentia verba aperte indicant: *ab æterno ordinata sum, & ex antiquis,* vbi Hebræum originale habet: *principatum habui in vexilliferam in horum operum,* sicut enim vexillifer anteit omnem exercitum, sic in diuina prædicatione Beata Virgo præiuit ante omnes sanctorum, & Angelorum exercitus. Latet etiam illud arcanum in verbo illo: *ordinata sum:* ait enim D. August. lib. 19. ad Marcellinum, cap. 13. *Ordo est parium, dispariumq; rerum, sua cuiq; loca tribuens, dispositio;* proinde miseri in pace nō sunt,

tranquillitatis quidem ordine carent. Cū ergo Beata Virgo ait: *ab æterno ordinata sum:* supposituit in se fuisse partes inæquales, ac dispares, animam scilicet, & corpus, rationem superiorem, & appetitum sensitiuum; has tamen partes ita bene inter se dispositas, & sibi coherentes habuisse, vt neutra contra aliam vnquam conspirarit, nec enim corpus rebellionem tentauit aduersus animam, nec sensualis appetitus rationi vnquam restitit. Tali quidem ordine decebat Dei genitricem ordinatam fuisse, quæ regulatissimum (vt ita dicam) ipsū ordinem mundo, ad illum regulandum paritura erat. Illud autem, quod ait: *ex antiquis,* non parum Beatæ Virginis commendat excellentiam: sicut enim excellentes Pictores solent antiqua exemplaria obseruare, vt ad eorum inspectionem, quæ pulchriora sunt, feligentes, pulcherrimam ipsi imaginem efformet: ita Deus Angelos, ac veteres Patriarchas, qui antiquitate temporis reliquos homines præcellunt, ab æterno contemplans, pulchriora ex eis selegit, vt in Beatâ Virginem omnia illa simul conferret, & pulcherrimam omnium imaginem illam effingeret. Vel certe, cum (sacra Scriptura id attestante) Deus trius, & vnus vocetur, *antiquus dierum,* non incongrue dicemus, per verba illa: *ex antiquis;* significari singulas diuinas Personas ex appropriatis sibi attributis singulares quasdam nulli creaturæ in eo gradu vnquam communicandas perfectiones, Virgini liberaliter donandas prædefinuisse: Pater virtutem, & potentiam ad generandum Deum; Filius, sapientiam, qua velut sapientissima magistra instar Deboræ, quæ Filiis Israël responsa dabat, ipsa præfessit Ecclesiæ; Spiritus sanctus feruentem adeo amorem, vt ardentissimos quosque Seraphinos longè superaret. Cæterum non possum, nec debeo subtilem aliam D. Thomæ expositionem in verba illa: *In initio viarum suarum,* c. 4. lob. silentio prætereire, vt potest, quæ mirum in modum faciat ad immaculatam Virginis Conceptionem illustrandam: ait enim

Dan. 10.

Iudic. 4.

S Thom. in

c. 4. lob.

Pron. 8.

nomine viarum, apte posse intelligi viam misericordiae, & viam iustitiae, iuxta illud, quod cecinit Dauid, *uniuersa via Domini misericordia, & veritas*; ubi obseruandum est, in primo loco posuisse misericordiam, quia hæc adeo illi placet, vt ad illam exercendam opus non habeat extrinsecus aliquo excitante; iustitia verò vt illam exequatur, indiget irritante, & impellente: quia ergo misericordia præit ante iustitiam, ideo vocat illam, initium viarum suarum; vnde cum Beata Virgo ait: *Domini p̄ssedit me in initio viarum suarum*, significauit, Deum misericordiae suae innitentem, non iustitiae, ab instanti suae Conceptionis illam possedisse; nam si iustitia, & non misericordia vti voluisset, non ab ipso, sed ab hoste peccati originalis à principio possideri incipisset. Ab hac autem pacifica possessione Beatam Virginem nunquam cecidisse, id satis perspicue ostendit, quod casus ille non poterat esse, nisi, vel quod Deus illam à se pelleret; vel quia ipsa voluntarie ab eius possessione se subtraheret; vel tandem, quia per vim, ac violentiam ab infestissimo humani generis hoste è manibus Dei raperetur. Constat autem, Deum neminem venientem ad se, vnquam expulisse, ipso dicente: *eum, qui venit ad me, non eieciam foras*; nec Beatam Virginem iugum diuinæ seruitutis à se vnquam abiecit, quæ semper humilem se Ancillam esse professâ fuit: *Eccò Ancilla Domini*; nec tandem in Dæmonis prædâ, datam fuisse: Christo dicente: *Nec rapies eas quisquam de manu mea*.

Denique subiungit, quod & prædicta omnia confirmat: *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram*. Mirabile quidem est, quod cum Beata Virgo post quatuor milia annorum supra creationem Mundi concepta fuerit, & antequam quidquam faceret à principio, dicat de se creatam ab æterno extitisse, & antequam essent abyssi, conceptam: nam si ab æterno non erat, quomodo ab æterno cōceptam se dicit? Nec satis sit difficultati respondē-

do: fuisse conceptam ab æterno in mente diuina; id enim nullâ præ se fert singularitatem Virginis laudem, cum creaturæ omnes, etiam infimi gradus, in diuina mente ab æterno conceptæ fuerint. Sane ad hoc elucidandum, ostendere oportet, quæ speciali ratione dicatur B. Virginem præ cæteris aliis creaturis ab æterno fuisse conceptam: licet enim omnes creaturæ sint eminenter in illo, immo, & quæ carent vita, in illo vitam habeant, iuxta illud Ioann. *Quod factum est, in ipso vniuersa*, Ioan. 1. super quæ verba D. Thomas ait: *creatura in Deo est creatrix essentia*: quia tamen in Deo sunt similitudines omnium creaturarum, quas, Idæas, Theologi vocant; quanto res representata per illas excellentior est, tanto, idæa perfectior iudicatur. Vnde D. Tho. in qq. de veritate, q. vnica de idæis, art. 8. ad 2. ait: *Si autem accipiamus idæam, pro similitudine, sic cum diuersa sit consideratio Socratis, vt Socrates est, & vt homo est, respondebunt ei plures idææ, vel similitudines* cum ergo Beata Virgo excellentissima sit inter omnes puras creaturas, consequens est, idæam eius in mente diuina omnium aliarum esse perfectissimam. Et, ne à doctrina D. Thomæ discedamus, cum ipse in 1. sent. dist. 16. q. 2. doceat: idæam esse essentiam diuinam, secundum quod est exemplar imitatum à creatura, manifestum est, creaturam magis imitantem ipsum Deum nobiliorem, & excellentiorem idæam in Deo habere. Vnde, cum Beata Virgo inter omnes puras creaturas exactius omnibus Creatorem imitata fuerit, euidenter est, idæam in mente diuina illam representantem, omnes alias longo intervallo antecedere. Ob excessum ergo, & præcellentiam huius perfectionis, speciali ratione ait Beata Virgo, se ab æterno fuisse conceptam.

Deinde, quamuis in Deo omnia æqualia, & sine vlla discrimine durationis fuerint ab æterno, in electione autem, & coordinatione illorum ad dignitatē, & finem suum, ad quem illa Deus creauit, & in dominis

nis gratiarum, & præfotatiuarum, quas illis impartitus fuit, minime æqualia fuerunt. Cælum enim, & Terra æque ab æterno per Deum fuerant disposita, sed terrena humilitas, & ruditas cum cælesti excellentia, & pulchritudine qui conferri possunt? Angelus, & equus, Homo atque brutum sine prioris, & posterioris temporis differentia fuerunt in præcognitione, & diuino exemplari; sed quid est in bruti turpitudine, quod comparari possit cum angelica dignitate, & mentis humanæ acie? Almam igitur Virginem, & reliqua omnia pariter in mente æterna fuisse fabricata, & conflata dico; sed quid est quæso ad illorum omnium electionem cum præordinatione, & excellenti fine, ad quem Maria electa fuit, & disposita? Quare ad Ephes. 1. Apostolus scribit: *operatur omnia secundum consilium voluntatis sue*. Cælum enim, & Beatorem, amplitudine quadam, & singulari elegancia illud perpoliri voluit: Terram autem hominum, & reliquorum viuientium domicilium arboribus, plantis, floribus variis, ac preciosissimis lapidibus vestiuit; hominem denique illius futurum dominum, & quem ad altiorem finem præ elegerat, variis ad eum finem exornauit donibus. Cum ergo Deus in donis, & diuinis charismatibus Matri suæ conferendis non aliorum velle, sed solam sui ipsius voluntatem, quæ sibi carissimam illam habebat, consuleret, tot eam oppugnerat muneribus, ac tantis cumulauit virtutum ornamentis, vt inter puras omnes creaturas, nihil iucundius ipse contempleretur, quam B. Virginem, præstantissimum omnium, quæ præconceperat, opus; ob hanc ergo præstantiam ait: Ab æterno se ordinatam, & ætequam essent abyssi, conceptam. Memini S. Ioannem Damascenum, qui erga Dei Genetricem deuotioris zelo claruit, in quadam oratione de laudibus B. Virginis, dum versaret verba illa: *ab æterno ordinata sum*, dixisse: certissimum esse, Deum, cum aliquem sanctitate, & dignitate insignem

alios præcellere decernit, valde à longe principium eius præparare, ac disponere; quod probat Sampsonis exemplo, quem non tantum ab incunabulis, sed ab vtero materno sanctum præordinauit; & Ioannis etiam Baptistæ, quem in maternis visceribus Spiritu sancto repleuit. In operibus etiam, & artificijs externis (experientia ipsa id comprobante) videmus, quanto excellentiora sunt, tanto longiore retro tempore incipi delineari, ac fabricari. De quatuor incipi Pyramidibus Aegypti, quæ inter septem mundi mirabilia connumerantur, refert Plinius, earum fabricationem per nonaginta annos trecentis, & sexaginta millibus artificibus collaborantibus durasse; Et si, vt par est, D. Iudoro credimus, Arcæ Noë constructio centum consumpsit annos; Templum etiam Salomonis (vt sacra Regum narrat historia) septem annis extructum fuit, concurrentibus ad eius fabricam (vt ex eodem lib. Regum colligitur) quinque centum fere millibus ædificatoribus: non secus B. Virgo, quæ inter Dei præstantissima miracula merito numeratur, quæ etiam veri Noë, Christi Domini, Arca futura erat; quæ tandem tamquam Dei incarnati templum viuum à Deo corporaliter erat inhabitandum, tot retro annis in mente diuina coepit ædificari, vel, vt verius dicam, ibi non coepit, ipsa dicente: *Ab æterno ordinata sum, & nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram*? Porro, in horum verborum elucidatione, restat explicare; quid nomine *Abyssi* hoc loco intelligatur. Celebris ille Archidiaconus, in cap. nonne 37. distinct. docet: Abyssum dici ab *A*, quod est sine, & *Bysis*, quod genus quoddam lini candidissimi significat: vnde ait, idem esse Abyssum, quod sine Byssol, seu, sine candore: hoc supposito, apte quidem per *Abyssi* intelligitur peccatum, quod candore diuinæ gratiæ animam priuat, & nigram reddit, iuxta illud Hieremias: *Dirigata est super carbones facies eorum*: Ne autem cuius vana videatur, nouitatem aliquam redolere hæc

Ioan. Dam.
orat. de
laud. B.
Virg.

Iud. 13.

Luc. 1.

Plin. lib. 35.
cap. 12.

D. Ipsi ser. in
Glos. super
ca. 7. Gen.

3. Reg. 6.

Prout. 8.

Archid. in
c. nonne,
37. d.

Thren. 4.

*Psal. 41.
D. Greg.*

expositionem, aduertat queſo, prius illam Dauidem adhibuiſſe dicentem: *Abyſſus abyſſum inuocat*; id eſt, (vt D. Gregor. exponit) *unum peccatum ad aliud trahit*. Aiunt Iuriſperiti, negatiuam partem in cōtrouerſiſ difficilis admodum eſſe probationis; vnde hoc potiſſimum ſupereſt remedium, vt accuſatus probet, cum delictum ſibi impoſitum, patratum fuit, lōge ſe ab eo loco tunc abſuiſſe: non diſſimiliter in propoſito, cum mors peccati originalis ex Adamo primo Parente ortū habuerit, omnibus eius filiis per naturalem propagationem ab ipſo deſcendentibus, mors illa imputatur, tanquam præuaricatoribus in ipſo capite contentis; at B. Virgo apertiffime probat, ſibi non imputandam eſſe mortem peccati, quia antequam eſſent abyſſi originalis culpæ, etiam in æterna permiſſione, permittente omnes ab Adam naturali via propagatos inſci, iam ipſa in mente Dei concepta, & in diuina voluntate præordinata erat: atque hinc eſt, quod licet in profundo illo abyſſo, ac proſtuitio originalis peccati ſubmerſi fuerint omnes ab Adamo progeniti, de quibus in ſenſu myſtico intelligi poſſunt verba illa Exodi: *Submerſi ſunt in Mari rubro, Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis*: Beatiffima vero Genetrix ex ſpeciali filii ſui beneficio, in Conceptione ſua ſubmergi non potuit: ipſa dicente: *Nondum erant Abyſſi peccati originalis, & ego iam concepta eram* in mente Dei, cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Exod. 15.

Proverb. 8.

INTER alia pleraque, quibus diuina prouidentia humanam prudentiſſimorum quoque Principum ſuperat, illud ſingulare eſt, quod iſti Principes, etſi officia ſubditis, non tamen ſufficientiam cōferunt, ſed illam ſupponunt: cum enim eligunt aliquem in iudicem cauſarum ciuiliū, literatum, & in lure verſatum ſibi ſuaſum habent: Et, cum quempiam in belli alicuius magni momenti generalem Ducem creant, prænoſcunt illum iam in arte militari peritum: vnde, nec illi Iuris, nec iſti, artis militaris peritiā conferunt. Deus autem, cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur, cum quempiam eigit ad munus aliquod obeundum, non ſolum officium, ſed, & idoneitatem, ac ſufficientiam ad illo fungendum ei confert, huic maiorem, illi minorem iuxta menſuram, & exigentiam officii, & dignitatis collatæ. Vnde D. Thomas ait: *Quos Deus ad aliquid eligit, ita preparat, & diſponit, vt ad illud, ad quod eliguntur inueniantur idonei*, iuxta illud Apoſtoli: *Idoneos nos fecit miniſtros noui Teſtamenti*: Sapiens enim regulator ea, quæ ſunt ad aliquem finem, debet regulare ſecundum ordinem ipſius finis. Elegit Deus Ieremiam Prophetam, vt alios doceret: *Prophetam in gentibus dedi te*: ipſe autem tenuit, munus hoc ſuſcipere, dicens: *Ecce, neſcio loqui, quia puer ego ſum*, tamen Dominus, cui contulit officium, dedit & ſufficientiam. Ais, te puerum eſſe, atque adeo pauidum, & timidum? *Ne timeas à facie eorum, quia ego tecum ſum*. Ais, te loquendi facundia penitus carere? Ego tangam labia tua, & infundam in eis dicendi gratiam; *Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit os meum*: Hæc in veteri lege. In noua autem videmus, Chriſtum Dominum iuxta mare Galilææ quosdam piſcatores vocaſſe ad Apoſtolatū, quod piſcandi animas munus erat, eis tamen ad id muneris obeundum, qua indigebant, ſufficientiam largè dedit,

Eccl. orat. Dom. 7. poſt Pentec.

D. Thom. 3 p. 2. art. 4. 1. Cor. 3.

Ierem. 1. Ibidem.

Ibid.

Ibidem.

Matth. 4.

Luc. 2.

S. Dionys. de cœl. ſt. hierar.

D. Bern. ad Canon. Lugdun.

dedit, dicens: *Faciam vos fieri piſcatores hominum*. Cum igitur Beatiffima Virgo fuerit electa à Deo ad præſtantiffimum, & excellentiffimum omnium Matris Dei officium: ipſa enī tribuit Verbo diuino carnem, & ſanguinem, vt ex ea Deus homo fieret; conſequens eſt, Deum copioſiffime ei præſtitiffe omnem ſufficientiam, & idoneitatem ad tantum munus recte gerendum. Vnde, ſi Ioannem Baptiſtam, quia Præcurſorem aduentus ſui in carne præcegerat, in vtero materno ſanctificauit; eam, quam prædeſtinauit in Matrem, ſuæ carnis genetricem, nonne par erat, vt excellentiore ſanctificationis genere (cuius modi eſt peccati originalis præſeruatione) illam donaret? Sane, quemadmodum in Chriſto Domino ſupremus ille titulus; Filii Dei naturalis, principium eſt, vnde vniuerſi Theologi colligunt excellentiffima dona humanitati eius collata: ita titulus ille auguſtiſſimus (Matris Dei naturalis) principium eſt, & origo, ex quo prudenter inferimus, præclariffima gratiarum munera Virgini fuiſſe donata: Vt enim decuit, naturam, quam creator ſibi hypoſtatiue vniebat, omni diuinorum chariſmatum genere pleniffimam eſſe; ita, & decebat, quam Virginem in matrem elegit, cœleſtibus donis repleti; habet enim hoc, hierarchicus ordo, vt docuit magnus Dionyſius de cœleſti Hierarchia, vt inferiorum perfectiones, ac virtutes ſint in ſuperioribus præſtantiori modo repositæ. Vnde, cum intra latitudinem, & ambitum ordinis gratiæ, Dei Genetrix ſuperiorem locū teneat, ſuper omnes puras creaturas, conſequens eſt perfectiones tam Angelorum, quàm hominum excellentiori modo in ea reperi. conſtat autem, nō ſolum Angelos, ſed & primos noſtros ſolent in gratia fuiſſe creatos, ita vt ſimul Deus in eis eſſet condens naturā, & largiens gratiam; ſatis ergo rationi cōſonum eſt, vt dicamus beatam Virginem ab inſtanti ſuæ Conceptionis gratam Deo extitiffe. Vt enim ſapienter dixit D. Bernardus: *Quod vel paucis conſtat fuiſſe col-*

latum, fas certe non eſt ſuſpicari tanta Virgini eſſe denegatum. Hæc omnia confirmant egregie D. Hieronymi verba ad Euſtochium: *Nulli dubium eſt de Matre Domini, quin talis debuerit eſſe, qua non poſſet argui de peccato*: id enim line dubio cederet in improperium filii: ſicut enim parentum nobilitas tranſiit in filios: *Natus enim ex ciue, ciuis eſt, & natus ex comitarenſi, comitarenſis eſt*; vt docet textus; & contrario vero ignominia parentum labitur in filios; Eccleſiaſtico dicente: *Ne gloriaris in contumelia patris tui: non enim eſt tibi gloria eius conſuſio: gloria enim hominis ex honore patris ſui, & dedecus filij pater ſine honore*: Quia ergo ſi B. Virgo originalis culpæ labe fuiſſet deturpata, adhuc ſanctificata, peccati illa infamia remanſiſſet, ob quam ſemper de ea poſſet dici, ſemel in peccatum fuiſſe prolapſam, & inimicam Dei, & odio habitā illi; ideo ad ſapientiſſimam Dei prouidentiam ſpectabat, vt quam in matrem elegerat, à peccati originalis macula omnino præſeruariet. ſi enim nullus ſanæ mentis, cui ſingeremus optionem dari, vt matrem ſibi eligeret, minime alicuius infamiæ nota inquinatam acciperet: vt quid, incretam Dei ſapientiam, matrem ſibi elegiſſe putabimus originalis peccati litura deformatam, cum Angelis, & primis parentibus purioreſſe aſſumere facile potuerit? Adhęc legimus Abrahamum famulo ſuo dixiſſe: *Non accipias uxorem filio meo de ſtibus Chananaorum*, ſi ergo Abraham adeo ſanctitatis cultor fuit, vt ſpecialem curam haberet, ne genti peccatrici, aut ſeminæ nequam committeretur eius filius, quis, quaſo, diſſimulabit æterno Patri curam nullam fuiſſe dandi filio matrem, quæ peccati iugo, ac ſathanico dominio ſubdita numquam extitiffet?

Porto, ſi ex alio capite beatiff. Virginis prædeſtinationem contemplerur, quatenus ſcilicet electa, & prædeſtinata fuit, nō ſolum vt mater Chriſti foret, ſed vt coadiutrix eius eſſet, & comes indiuidua in redēptione, & reparatione generis humani,

D. Hier. ad Euſtoch.

L. 1. c. 1. reſumpt. & filius, ff. ad municipalem.

Eccleſ. 3.

Genef. 24.

HOMILIA III.

Prædeſtinatam fuiſſe Beatam Virginem in matrem Chriſti Domini, & coadiutricem illius ad redemptionem Generis humani; præſcorum Patrum monumentis oſtenditur: ex quo immaculatam fuiſſe eius Conceptionem non obſcure deprehenditur.

haud

haud difficile erit, illibatam eius Conceptionem inde deprehendere. Quod, ut alius repetamus, supponere oportet, quod sicut iuxta communem, & receptissimam Patrum sententiam, primus parēs Adam Christum Dominum præfiguravit, ita & Eva eius vxor B. Virginis typum ad viuū gessit. sicut enim in formatione Adæ non alia causa concurrebat, quam Deus, & terra: ille, ut efficiens, hæc ut materiam limi subministrans; sic in corporis Christi generatione Deus solum, & Virgo concursum suum adhibuerunt; ille effectiue viri operam ineffabili modo supplens; hæc materiam fœtus, purissimum scilicet sanguinem suppeditans, ut docuit Angelicus Doctor: sicut etiam terra illa, ex qua procreatus est Adam, virgo erat, utpote quæ nullius cultoris semen susceperat; ita virgo erat, & virgo perpetuo mansit, quæ semen viri, & peccati corruptionem semper nefciuit: & sicut terra illa, ex qua productus fuit Adam, nulli vnquam maledictioni obnoxia fuerat; ita, & B. Virgo, ex qua secundus prodiit Adam, nulli originali: peccati maledicto subiacerat. si enim decuit terrenum Adam ex terra non maledicta efformari, potiori ratione debebat cœlestem Adam, Christum scilicet Dominum, ex terra virginea, peccati maledictione nunquam infecta, procreari. Quod ea propter in spiritu præuidens Regius Vates arbitror dixisse: *Benedixisti Domine terram tuam*, benedictione, inquam, diuinæ gratiæ animam sanctificantis. Ne autem quispiam putaret, ipsum loqui de benedictione sanctificationis post contractum peccatum originale, continuo subiunxit benedictionem illam fuisse præteritiam, ne in Dæmonis captiuitatem veniret: *auertisti captiuitatem Iacob; non dixit: Absulisti captiuitatem*, quasi iam illam incurgisset; sed *auertisti*, ut palam significaret originale peccati seruitutem propulsa fuisse, & beatam Virginem prohibitam, seu impeditam fuisse, ne in illam incideret. Vnde notanter loquens in eodem Psalmo de sanctificatione aliorum,

non dixit: *auertisti captiuitatem*, sed, *Remisisti iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum*: quo dispari loquendi genere, non obscure docuit Dauid, hoc fuisse discrimen inter sanctificationem Virginis, & aliorum, quod illius præseruatiua, horum sanatiua extiterit. Verum ad rem nostram propius accedentes, in eo valde (ut ad præsens institutum spectat) opinor Euam B. Virginis typum gessisse, quod sicut illa data fuit Adæ in adiutricem, ad temporalem filiorum generationem *faciamus adiutorium simile sibi*; ita, & Christo Domino data fuit beatissima Virgo in coadiutricem ad spiritualem filiorum sobolem procreandam, & humanum genus à diabolica captiuitate redimendum. quam veritatem, tamen nonnulli inficiari tentauerint, sacre nihilominus scripturæ testimoniis, & veterum Patrum monumentis confirmare adnitantur. Id enim sibi volunt. (ni fallor) verba illa Prouerbiorum: *Cum eo eram cuncta componens*. sane ante conceptionem Virginis, cuncta erant incomposita, propter enormia hominum scelera, quibus diuinam iram irritauerant: B. autem Virgo in mundum veniens, cuncta composuit, è potestate diabolica precibus suis peccatores eruens, & creatori suo illos reconcilians. Vnde D. Antoninus 4. p. suæ Theologiæ, hanc loci huius intelligentiam amplexus ait: *Cum eo eram, cuncta componens, scilicet, recreando qua per culpam quasi destructa erant*. quibus consonant verba D. Bernardi: *Merito, o Domina, respiciunt in Te oculi vniuersa creatura, in qua, & ex qua benignissima manus Dei, quidquid creauerat, recreauit*. Idipsum magis adhuc perspicue, & distinctius indicant verba illa Genes. 1. *Inimicitias donam inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius; ipsa contereat caput tuum*; ex quo loco non obscure patet opus redemptionis Virginis suo modo attribui; licet enim in Hebræo legatur: *ipsum scilicet, semen contereat caput tuum*, hoc est Christus, qui redemit nos ab originali; quam lectionem amplectuntur

Ibidem.
Genes. 2.
Prouerb. 8.
D. Anton. 4. p. Theologia tit. 15. ca. 14 §. 3. in fine.
D. Bern.
Genes. 1.

Iren. & Cyprian. ad Quirinum.
Petrus Chrysolog.
Hieron.
August.
Ambros.
Gregor.
Bernard.
Eucher.
Beda in Genes.

plectuntur Irenæus lib. 4. cap. 78. Cyprianus lib. 2. ad Quirinum cap. 95. Petrus Chrysologus serm. 137. Hieron. in q. 69. Hebraicis. Aug. tamen 12. de Gen. ad litteram cap. 13. Ambros. de fuga sæculi cap. 7. Greg. 1. Moral. cap. 38. Bernard serm. 2. in Missis est; Eucherius, & Beda in Genes. non ipse, sed, ipsa legunt; sicut legit nostra vulgata: ex qua versio num diueritate infero, iuxta vnã interpretationem Christo, iuxta alteram Virgini opus redemptionis attribui; Christo, ut principali auctori; Virgini, ut minus principali: sicut peccatum originale principaliter Adæ, minus principaliter Eug. adscribi solet. Vnde B. Brigitta lib. reuelationum ca. 35. ait: *Dolor Christi erat dolor meus, qui cor eius erat cor meum. sicut enim Adam, & Eva vendiderunt mundum pro vno pmo, sic filius meus, & ego redimimus mundum quasi vno corde*, quod considerans Lanspergius hom. 48. de Passione Domini dicebat: *Voluit Christi matrem adesse sibi in doloribus, ut ex ijs: qua oculis foris cerueret, intus animo vulneraretur, ut sic Christi passionis, redemptionis quoque nostra particeps fieret, & cooperatrix*. In eandem sententiam clarissimi Ecclesiæ Patres conspirant; celebris enim ille Andreas Cretensis Episcopus Hierosolymitanus orat. de dormitione Virginis eleganter dixit: *Sola præter naturam fuit electa ad naturam renouandam; sola deseruiit opifici vniuersa natura*: quibus consonant egregia verba B. Petri Damiani, dum ait: *In ipsa hoc totum faciendum decernitur, ut sine illo nihil factum est, ita sine illa nihil factum sit*. Et serm. de Assumpt. ingeniosè aptat locum illum Dauidis: *Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt*; Vocat enim Virginem, virgam, crucem vero, baculum, quibus Christus Dominus nostram redemptionem operatus est. Inter antiquiores etiam Patres idipsum docuit D. Augustinus dicens: *Mater sceleris nostri pœnam intulit mundo, Genitrix Domini nostri salutem attulit mundo: auctrix peccati Eua; auctrix meriti Maria; Eua oc-*

cidendo obfuit, Maria viuificando profuit: percussit illa, sanauit ista; hæc ille. Audiamus D. Bernardum: *Maria, ait, omnibus se debitorum fecit, omnibus mi ericordia finum aperuit, plenitudinem eius accipiunt vniuersi: Captiuus redemptionem, ager curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus latitiam, tota Trinitas gloriam; denique Filij persona carnis humane substanciam, ut non sit, qui se abscondat à calore eius*. Non dissimilia tradidit S. Germanus, alloquens B. Virginem. *Nullas, inquit, est, qui sanus fiat, nisi de zona per te Virgo sanctissima; nemo est, qui liberetur à malis, nisi per Te, o purissima; nemo est, cui donum concedatur, nisi per Te o castissima*. Accedit D. Iren. *Sicut Eua inobediens facta est, & sibi, & vniuerso generi humano causa mortis, sic, & Maria habens prædestinatum virum tamen virgo obediens & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est salutis*. ac tandem S. Ephræm beatam Virginem vocat: *Captiuorum redemptionem, & omnium salutem*. Et Sergius Hieropolitanus eam compellat: *tenebrarum expultricem, reparatricem Adæ, Eua reuocatricem, immortalitatis fontem, corruptionis interitum*. Quid plura? sane si sacrosancti Mariæ nominis arcana scrutemur, haud difficile erit, inde colligere Beatam Virginem cooperatricem cum Christo in reparatione generis humani extitisse. Rabbi enim Accados exponens Antonino Urbis Romanæ Consuli locum illum Isaia: *Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis*, colligit hinc, matrem Messia vocandam fore Mariam, cuius nomen contineri ait in dictione Hebræa *למרב* lemarbe, id est, ad multiplicandum, ut significaretur Mariam ad multiplicationem humani generis iam extincti seruatam, & ad spiritualem filiorum sobolem propagandam ab æternityna cum Christo destinatam esse: itaque tam ex sacra Scriptura, quam ex Patrum, & antiquorum Doctorum testimoniis: immo ex ipsa nominis Mariæ significatione colligimus, prælectam fuisse à

D. Bern. serm. 89.
Psal. 18.
S. Germ. serm. de Domina.
Iren. li. contra Valent. cap. 33.
S. Ephræm or. ad Virg. Serg. Hierop. de Natiuitate Virg.
R. Accados lib. Reuelat. Isai. 9.

D. Thom. 3. p.

Psal. 84.

Ibidem.

Deo, in coadiutricem Christi ad opus redemptionis; non quia solus ipse non sufficeret, sed quia consentaneum erat, ut ait

Lib. 3. cont. Valentin.

D. Bern. de Assumpt. B. Virg. suo serm.

ut sicut per feminam Adamum seducentem mundus fuerat perditus, per feminam Christo inseruientem restauraretur. quod & D. Bernardus his dulcissimis verbis, pereleganter dixit: *Ad restorationem humani generis sufficere poterat solus Christus, sicut omnia sufficientia nostrae ex ipso est. sed bonum non erat nobis, hominem esse solum: congruum magis erat, ut adesset nostra reparationi sexus uterque, quorum corruptioni neuter defuisset.* Cum ergo Deipara Virgo suo modo nostra redemptrix fuerit, precii sanguinis filio suo tribuens, quo nos ipse redemit, consequens est, ab omni peccato originali alienissimam fuisse; sicut enim (ut ait Paul.) de Christo redemptore loquens: *Talis decebat nobis esset Iosifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior caelis factus;* sic etiam, Virginem, Christi coadiutricem, & sociam in reparatione generis humani oportebat & caelo ipso puriorem esse.

Ad Heb. 10.

Sed iam aliter exponamus praedicta verba Genesis, quae post Adae in foelicem casum cruentissimo serpenti dicta faere: *ipsa conteret caput tuum.* his quidem non obscure mihi persuadeo, immaculatam Virginis Conceptionem aperte comprobari. Cum enim serpens de Eva victoriam reportauerit, constat verba illa de B. Virgine caput serpentis conterente, intelligenda esse, quae ut altera Debora Tyrannum deridens dicere potuit in instanti sue Conceptionis: *in hac vice non reputabitur tibi victoria.* per caput autem serpentis intelligit D. Augustinus: sane originali peccato omnis sumus in utero materno iugulati, ut eleganter dixit D. Bernardus omnes nascimur morturi, & tamquam absorpti nascimur mortui, quia in utero matrum sumus a serpente strangulati: at tanta fuit Virgini diuinitus data fortitudo in Conceptione sua, ut hoc Diaboli caput, peccatorum scilicet originale, penitus contereret; quod sane si secus accidisset, potius

Genes. 3.

Iudic. 4.

D. August. super Gen. D. Bern. ser. de 12. gradib. humilit.

Diabolus Virginis caput contriuisset, eius Conceptionem maculans, quae caput fuit, & principium curriculum totius eius vitae.

Hanc diabolici capitis contritionem egregie adumbratam contempletur in fortissima illa Iudith; postquam enim Nabuchodonosor expugnauerat Ecbatanem inclutam urbem, a Rege Arphaxad constructam, decreuit alias omnes imperio suo subiugare, quod, ut praestaret, misit Holofernem ad subiugendam sibi Bethuliam; at occurrens illi mulier quaedam Hebraea, nomine Iudith, caput eius mira fortitudine euaginato ense amputauit. Non secus, cum primum superauit Adam ciuitatem fortem, continuo omnes (nemine excepto) sibi subiugare Diabolus tentauit, sed mulier quaedam Hebraea, nomine Maria, imperio suo minime se subiecit, quin potius caput eius contriuit in magnum ipsius dedecus, & confusione, ut & verba, quae milites Holofernis tunc protulere, aperte praesignificauerunt, dicentes: *una mulier Hebraea fecit confusione in domo Nabuchodonosor.* Cum enim Diabolus de integerima Virgine victoriam reportaturus sperasset, contra vero iniustus, & expugnatus ab ea remansisset, non potuit non turpissimam pati confusionem. quemadmodum etiam (id referente sacra Scriptura) Iudith donata fuisse omnia Holofernis spolia, eo, quod caput illius praedidisset: na beatissimae Virgini, quae caput Daemonis, hoc est originale peccatum, quod principium, & caput est reliquorum peccatorum, contriuit; omnia gratiae spolia, quae Deo ante miserum eius casum possidebat, concessa fuerunt: inter quae illud nam magni momenti fuit, ut in gratia inister Angelorum oriretur nullius peccati labem nesciens. Vnde, sicut de eadem Iudith ibidem dicitur: *Nec erat, qui loqueretur verbum malum de ea,* ita oportet, ut nemo sit, qui malum aliquod in Virginis conceptionem irrepsisse ore suo audeat proferre. Tandem praedicta omnia, quae de capite Daemonis per Mariam contrito, in medium produximus, egregie confirmant

Iud. 1. & 3.

Iudith 7.

Iudith 13.

Iudith 14.

Iudith 15.

Iudith 8.

Dauidica

Psal. 90.

Dauidica illa verba ad Virginem relata: *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem;* beata enim Virgo non solum leonem, & draconem actualium peccatorum expugnauit, sed etiam aspidem, & basiliscum, quibus originale peccatum obumbratur; quia sicut basiliscus serpentem rex, & caput est, (ut indicat ipsum nomen Graecum, ex quo Latinum deductum est) solo oculorum aspectu etiam ex distanti loco intuens homines occidit; ita peccati originalis terribimus basiliscus ex distanti illo paradisi loco per Adami oculos, velut per cancellos nos prospiciens, pestifera fascinatione lethaliter nos omnes infecit. Modus etiam satis in Ecclesia Dei uisitatione in depingenda B. Virginis Conceptione, dum illam pede Draconem conculcante pictores describunt, satis indicat, cum primum concepta fuit, caput illius contriuisse. Ut enim ex naturalibus historiis refert Rupertus: tanta est inter mulierem, & serpentem, seu draconem antipatia, ut si illa pedem super caput eius imponat, continuo illum interire compellat: Verba Ruperti sunt haec: *Si nuda mulieris planta dentem serpentis praenerit, & visuacissimum caput eius uel leuiter praesenserit, statim totum cum capite corpus repente inierit, ita ut nullus omnino motus, nullus sensus in aliqua parte residuus sit.* Non secus inter beatam Virgineam, & diabolicum serpentem tam singularis extat antipatia, ac inimicitia, Deo ipso dicente: *inimicitias ponam inter te, & mulierem;* ut cum ipse calcauo Virginis infidiaretur, peccati originalis venenum in illam euomere tentas, ipsa mundissimo suae conceptionis pede illum conculcans, caput contriuerit. Narrant fabulosi Auctores, antiquos finxisse Deam Palladem ex cerebro Iouis naram, galea, & lorica armatam, & fortem hastam in manu tenentem, & mundo formidabilem foras produisse; huius fortitudinem tantam esse asserent, ut ueneficum quemdam ingentem draconem, & omnibus infestissimum enecaret: fabulo-

Rupert. 3. de Trin. c. 20.

Gen. 3.

fam hanc narrationem, velut verissimam historiam Deiparae Virgini adscribere possumus, cum ab instanti suae Conceptionis, adeo fortis, inexpugnabilis, & omni spiritualium armorum genere praemunita prodierit: ut non solum antiquus serpens peccati veneno illam inficere non potuerit, sed nec contritionem sui capitis ulla ratione praecauere ualuerit, Deo ipso illi dicente: *Ipsa conteret caput tuum.* cui sit honor & gloria in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA IV.

Deum singularem curam habuisse, ut immunus esset Conceptio beatae Virginis a peccato originali, cuius natura more concionatorio explicatur; simulque ostenditur, doctrinam hanc caelitus esse delapsam; & rationes aperiantur, ob quas decuit, ut adhuc sub Iudice sit.

I clarissimi illius viri Gamalielis, quodam magistri D. Pauli, ad cuius pedes multa ipse se didicisse fateatur, solidissimam doctrinam, & omni excep-

ptione maiorem consulamus, reperiemus sententiam asserentem, immaculatam Deiparae Conceptionem, doctrinam caelitus esse delapsam. Gamaliel enim in publico Concilio, cum de Apostolorum doctrina acriter altercaretur, mille sophismatum tela in eam coniciantibus, alta voce dixit: *Sinite illos, quoniam si est ex hominibus caelium hoc, aut opus, dissoluetur: si vero ex Deo est, non poteritis dissoluere illud, ne forte & Deo repugnare inueniamini.* Non dissimiliter, si assertio immaculatae Virginis Conceptionis astruens, falsa fuisset opinio, aut humanum consilium, firmisq; fundamentis non inniteretur, certe, tot fortissimis oppugnationibus acriter illam labefactare

Act. 5.

conantibus, iam deuicta, ac superata penitus corruisset: at, cum è contra certe accidat, experientia ipsa comprobante, vt in dies noua incrementa suscipiat, ac tenacius quotidie fidelium etiam doctissimorum mentibus inhærescat, & Ecclesia Catholica magis, ac magis in illam propendeat, non leue argumentum esse arbitror iuxta sententiam Gamalielis, legis Doctōris honorabilis (sic enim eum vocat facer textus) doctrinam hanc ex Deo esse, & non humano solum ingenio adiuuentam. Ad eam tamen magis elucidandam, præsupponere oportet, catholicam veritatem, quâ docet sacrosanctum Concilium Tridentinum, post peccatum primorum parentum per translationem naturæ traduci etiam peccatum originale vnicuique proprium, quæ (vt ibidem ait Concilium) *Mors est animæ*: quod sub egregia metaphora prædixerat Ezech. *Patres comederunt viam acerbam, & dentes filiorum obtupescunt.* quod Hispanè eleganter dicitur: *los Padres comieron el agraz, y los hyjos padeceron la dentera*; sed clarius, & absque villo tropo Hieremias: *Patres nostri peccauerunt, & non sunt, & nos iniquitates eorum portauimus.* Multi Hæretici veritatem hanc oppugnarunt, inter quos acerrimus fuit Iulianus Apostata, qui (vt refert D. Aug. ad Valer.) dicebat: *Non peccat iste, qui nascitur, non peccat ille, qui genuit, non peccat ille, qui condidit, per quas igitur rimas inter tot præsidia innocentiæ, peccatum fingis ingressum?* huic hæreticæ obiectioni respondet D. Paulus, ostendens rimas, per quas ad nos penetravit, peccatum: *per vnam* (inquit) *hominem, peccatum in hunc mundum intravit.* & *per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit.* Modum autem, quo subintrat peccatum originale, antequam explicem, placet familiari quodam exemplo eidem Iuliano respondere: Certe, si frumentum, quod terræ mandat, consideres, nec in eo paleas reperies, nec illæ in manu feminæ adfunt, nec in terrâ, in qua sentur, præerant, neque tandem

cum pluuia cælesti, qua hæc irrigatur, decidunt; & nihilominus frumentum postea palea inuolutum nascitur: Nō secus, peccatum originale nec erat in anima, quæ secundum se omni macula caret, nec erat in manu Dei creatis, cum ipse sit fons totius puritatis, ac que in vtroque parente generante, quos suppono iustos, & sanctos esse; nihilominus tamen dum per naturalem propagationem anima tangit carnem ex primo illo præuicatore ortâ, in quo omnes nos peccauimus, peccati turpitudinem contrahit. Atqui huc sine dubio tendunt verba August. de verb. Apost. fer. 14. dum ait. *Pone, ipsum baptizatum, tanquam granum purgatum, non at edis, quia de grano purgato nascitur frumentum cum palea, sine qua seminatum fuerat?* quo autem modo id fiat, in hunc modum debet explicari, nimirum, quod Adam fuit constitutus à Deo caput suæ posteritatis tam naturale, quam morale: naturale quidem, quia omnes posteri ab eo erant per naturalem generationem propagandi: morale vero, quia in illius deliberatione constituit Deus tam pro se, quam pro filijs suis permanentiâ in statu innocentis, vel culpabilem illius amissionem. Vnde in voluntate Adæ moraliter constituit Deus voluntates omnium posterorum: ex quo fit, vt ipso transgrediente diuinum præceptum, omnes in illo transgressores facti sint; quoad efficaciam vero, quando ad sufficientiam quidem antequam generarentur; quoad efficaciam vero, quando actu geniti sunt: tunc enim actu contrahunt peccatum ipsum originale, quod licet non fuerit voluntarium actu proprio, & formali, vere tamē quasi virtualiter, & interpretatiue, in actu primi patris, quatenus in eius voluntate, vt in capite morali, omnium voluntates continebantur, & omnes in illo vnum erant. Hoc duplici exēplo Angelici Doct. magis explico. Primum est ex corpore humano sumptum, in quo voluntas animæ, est voluntas etiam membrorum, quatenus anima est principium motuum ipsorum, & inordinatio actus externi dicitur illis aliquo modo voluntaria,

D. Tho. 2.
q. 80. art. 1.

luntaria, quatenus concurrunt ad eam, vt instrumentum motum ab ipsa animæ voluntate: consimili ergo ratione voluntas Adæ, voluntas dicitur posterorum, quatenus Adæ est principium mouens illos motu generationis ad actum essendi; & inordinatio peccati originalis dicitur illis voluntaria non voluntate propria, sed voluntate Adæ tanquam capitis, vtentis illis veluti instrumentis mouendo vnumquemque motu generationis ad actualiter existendum. Secundum exemplum adducit ex Ciuilibus: omnes namque ciues pro vno corpore reputantur, & quod reipublicæ capita efficiunt, omnia illius membra fecisse dicuntur, vt non obscure constat in voto. Certè, nihil magis voluntarium debet esse quam votum, & nihilominus, vt votum ieiunij alicuius ciuitatis obliget futuros ciues, nondum natos, sufficit votum illud emisisse non per seipos actu proprio, sed per actum eorum, qui capita erant Reipublicæ, in quorum voluntate censebantur eorum voluntates moraliter existere. Ad eundem ergo modum, quia voluntates omnium posterorum continebantur in Adamo, velut in capite morali, originalia eorum peccata censebantur voluntaria, quatenus membra erant illius capitis: Hac igitur supposita catholica veritate originalis culpæ, quæ peccatum dici solet naturæ, non personale, quia per naturalem propagationem traducitur in natura, & non per actum proprium illius personæ, quam maculat, constanter asserimus, quod licet peccatum primi Parentis ob rationes dictas, habuerit sufficientiam ad maculandum beatam Virginem, sicut & reliquos posteros Adæ, re tamen ipsa non habuit efficaciam inferendi ei maculam aliquam: quia filius Dei præuidens illam ipsius matrem futuram, diuina sua gratia, ne inficeretur, illam præmunivit. Obseruauit non semel, cum intuitus sum hostias consecrandas fieri, quod in illis imago imprimere, dum ferrâ ipsa coniungebantur, seque osculabantur: at certe, cum frigida erant, figuram, aut imaginem Christi non expri-

mebant, si verò calida, confestim sacram illam similitudinem recipiebant: non dissimiliter, culpa originalis non inficit animam, nisi quando corpori infunditur, & in coniunctione cum eo ipsum exosculatur. Illud ergo interit inter B. Virginem, & reliquos posteros Adæ, quod hi tanquam frigidi stant, ac sibilante vento aquilonari peccati originalis: *quia* *ab Aquilone pandetur omne malum*, non receperunt sacram imaginem filiorum Dei; at beatissima Virgo, quia Spiritus sanctus, qui non solum essentialiter, sed & personaliter præ omnibus alijs diuinis personis ardentissimus amor est, cam in ipsam præelegerat, in dotem, & arras solitas in sponsalitijs dari, ignem sibi amoris copiose adeo effudit, vt a principio suæ Cōceptionis, velut mollis cera Dei imaginem per habitualement gratiam in se reciperet, quam postea tempore Incarnationis secundum diuinam ipsam substantiam, corporaliter erat receptura. Vnde quemadmodum forminx, quando aliqua maiorum suorum debita soluenda sunt, ne à creditoribus opprimatur, ad iudicem confugere solent, vt eas in dote protegat, atque defendat; quod Hispanè dici solet: *Que las ampare en su dote y arras*; ad eundem modum, certum est, plurima debita ob Adæ peccatum humanum genus contraxisse: at B. Virgo, cū acceperit gratiam in dotem, Angelo dicente: *Aue gratia plena*, in hac dote protegenda est, & liberanda à solutione debitorum, ad quam alij tenentur. Vnde si lex dicat: debitum esse, vt mulieres cum dolore pariant filios: respondere poterit, partem suæ dotis esse gratiam præseruantem illam ab eo dolore, atque adeo ad illud debitum soluendum minimè teneri. Et, si proclamet lex illa: *Puluis es, & in puluerem reuertaris*, Virginem in puluerem reuertendam; respondebit etiam, ab hac corruptione gratiæ præseruantem partem suæ dotis esse, ac ideo solutionem huiusmodi debiti non esse ab ea exigendam. Similiter, si lex dicat: oēs ex Adæ originem ducentes, in peccato fore concipiendos;

Hierem. 1.

Luca 1.

Gen. 3.

dos: dotem, & arram suam dicit esse gratiæ plenitudinem, atq; adeo ab hoc communi debito re ipsa soluendo, immunem esse. Præuiderat Regius Vates hanc Marianam prærogatiuam, ac singularem excellentiam, cum dixit: *Adstru regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate*, statim in primo conceptionis instanti Regina nostra à dextris Dei, extitit, nunquam nec puncto quidem temporis astitit à sinistris, tunc vestitum induit gratiæ deauratum; tunc circumdedit eam omnium virtutum varietas. D. Hieronymus, ubi Septuaginta verterunt *varietate*, vertit *scutulatas vestes* dicens: *fasciis aureis vestita est in scutulatis ducetur ad Regem*. Scutulatas vestes dicuntur, quia orbibus, & scutulis distincte erant. Certè beatissima Virgo aureis charitatis fasciis in ipso matris utero vestita fuit, & scutulatis gratiæ vestibus amicta. Merito autem vestes gratiæ illius scutulatas appellatur, quia mille scuta peccato opposuit copiosa illius gratia; Salomone dicente: *Mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium*, quorum sanè fortitudinem peccati originalis arma minimè expugnare, aut infringere poterunt. Verum silentio non præteribo, q̄ in propositis verbis David (ni fallor) alludit ad varietatem ornatus vestium quibus sponsæ olim utebantur, qui in eo consistebat, vt eodem genere vestimenti, & coloris se ornantes, quo sponsi earum induebatur, incederent; Vnde sicut illi suorum maiorum imagines pulchre depictas portabant, similiter & ipsæ, vt hoc symbolo indicaretur, sponfam hæredem esse virtutum illorum omnium maiorū, quorum imagines in veste exaratas gerebat: inde Propertius dixit: Anthetem in die desponsationis suæ ornata veste, quæ maiorum suorum effigies continebat, in publicum prodiisse. Cum igitur B. Virgo induatur eodem genere vestimenti, quo filius, hoc est, luce; sicut enim *ipsa est amictus lumine sicut vestimento*, ita, & ipsa amicta sole, vt vidit Ioannes; *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & sicut*

Psal. 44.

D. Hieron.

Cant. 4.

Propertius.

Psal. 103.

Apoc. 12.

Christus induitur varietate, vt Isaias dixit: *his omnibus, velut ornamento vestieris; eadem, & ipsa vestitur*, vt ait David: *in vestitu deaurato circumdata varietate*, manifestum inde relinquitur, turpi illa peccati originalis veste minimè fuisse indutam, sed perpulchra illa, in qua imagines progenitorum suorum descriptas ferebat; Abrahæ scilicet obedientiam, Isaaci patientiam, Iacobi amorem, Dauidis mansuetudinem, & Salomonis sapientiam ostentantes. Sed neque in his solum bonis arbitror B. Virginem suis maioribus succisisse, sed etiam in singularibus beneficiis, quæ diuinitus illis collata fuere. sic enim varietas illa magis innotescit. In tueamur primum Abraham: hunc legitur Deum ab Vr Caldæorum liberasse. Isaacum videmus eodem temporis momento, quo gladius patris caput eius præcidere pergebat, diuinitus fuisse admonitum, ne quidquam mali puero inferret. Cum etiam Esau armata multorum militum acie fratrem suum Iacobum inuasit, vt totam eius domū deuastaret, Angelus Domini præsto adfuit, vt ab eo malo illum præseruaret. David etiam, quando Saul adeo illum obsidione circumdedit, vt nō aliter ab eius manibus eripi posse videretur, quàm per acra volitans, ad quod aludunt verba eius, cum in hac persecutione dixit: *Transmigra in montem sicut passer*; nouimus quidem tanto Dei fauore fuisse præmunitum, vt non solum manus eius euaderet, sed eius hostem in manibus eius daret. Quod si ad Raab mentis oculos conuertamus, sacra commemorant eloquia, quod quando domus inuenerat visibis Iericho deuastatæ, & solo æquatæ fuere, sola huius fœminæ habitatio, & domicilium ex singulari priuilegio euersionem non sustinuit. De Tamare deinde compertum satis est, quando iam iam ad mortis supplicium in publicum erat ducenda, neminem inuentum, qui eius sanguine manus suas inquinare auderet. Ac tandem, si per alia non pauca sacra Scripturæ testimonia, iis persimilia, peruagari vel-

Isai. 49.

Psal. 44.

Gen. 16.

Gen. 22.

Gen. 32.

1. Reg. 20.

Psal. 10.

Iosu. 2.

Gen. 38.

vellem, dicendi materia nunquam, bene quidem tempus mihi deficeret. Si ergo Deus tam sollicitam curam adhibuit, vt progenitores Virginis à corporis periculis eriperet, quis poterit inficiari eandem (vt minimum) adhibuisse, vt in periculo illo graui incurrendi spirituale animæ mortem, Matrem suam præcustodiret; & præliberaret, quam tanto magis præ illis diligebat, quantò à piissimo filio ardentius mater, quàm serui diligi solent? His ergo ornatissimis vestimentis induta B. Virgo per Isaiam dixit: *Gaudens gaudebo in Domino, exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me Dominus vestimentis salutis, & indumento iustitiæ*, vel (vt alia versio habet.) *quia induit me Dominus vestimentis Iesu*. Vnde sicut vestimentum Christi Domini fuit iustitia, & sanctitas, hoc eodem vestimenti genere beatissima Virgo ex meritis filii sui induta semper fuit. Tandem, dum hodierna die audio ab Ecclesia Catholica in laudem Virginis adduci verba Matthæi: *Liber generationis Iesu Christi*, non incongrue per illa puco mystice significari, beatissimam Virgineam librum fuisse omnis peccati adeo expertè, vt nec in prima eius impressione vilius irrepserit error; alioqui omnes in conceptione, velut in prima eorum impressione, turpem illum errorem incurrant, de quo David: *Omnes errauerunt ab vtero*. Hic autem faceret liber, in quo conceptus Patris scriptus fuit: iuxta illud daicæ: *Sume tibi librum grandem, & scribe in illo stylo hominis*, quia in ea *Verbum Caro factum est*, peccati originalis errore penitus nesciat. Iob dicebat: *Sapientia ubi habitabat*: in quo libro inuenitur? Multi quidem hiori varia Dei attributa explicant, inter eos, quos salomon composuit, vnus extat, qui dicitur: *Liber Sapientie*, qui diuinam sapientiam minifere ostentat. Moyses scripsit alium, quem *liber Geneſis* vocauit, in quo eximia Dei potentia in productione rerum ex nihilo entit. librum alium in lucem edidit D. Mattheus, cui titulus est: *Liber generationis Iesu Christi*, in quo Dei bonitas præcipue

Isai. 61.

Matth. 2.

Psal. 57.

Isai. 8.

Iob. 28.

Sap.

Matth. 1.

effulget; sic enim *Deus dilexit mundum, vt Iohn. 3. Filium suum unigenitum daret; &* (vt ait *Gab. 4. Paulus) factum ex muliere factum sub lege*: sed omnes hos libros longo intervallo excellit sacer hic liber beatæ Virginis; tum quod singula, de quibus illi pertractant, nimirum de potentia Patris, de Sapientia Filii, de bonitate Spiritus sancti, simul ille in vnum completitur; nam, dum in visceribus eius velut in candidissima papyro verbum Dei abbreviatum rubicundo virgine sanguinis atramento exaratur, omnia illa mirifice fulgent: in generationem enim Dei hominis ex Virgine, Pater potentia; thefauros, sapientiæ Filius, bonitatis Spiritus S. copiosissime effuderunt, cuius sane effusionis particeps adeo facta fuit beatissima Virgo, vt excellentiæ illius culmea soli Deo notum, humano autem, & angelico intellectui prius ignoratum sit: Licet enim beatissima Virgo liber sit, sed non apertus, sed clausus septem sigillis, vt vidit Ioannes in sua Apocalypsi; quod tametsi in plerisque aliis mysteriis ad Deiparam spectantibus verum sit, verius tamen in stupendo hoc immaculatæ eius Conceptionis, vt in prima Eux formatio ne egregie adumbratum reperio. Vt quid .n. Deus produxit Eux dormiente Adamo, nisi quia volebat vt productio illius non innotesceret Adamo, sed solus ipse ocularatus eius esset testis? præsignificans in hoc productionem, seu conceptionem secundæ Eux, hoc est, beatæ Virginis, ita mirabilem futuram, vt soli ipsi Deo innotesceret, & cui voluerit ipsa reuelare. Quod adeo verum est, vt quamuis Deus per plura alia obscurissima arcana Ecclesiæ suæ manifestauerit, immaculatæ tamen Conceptionis Matris suæ mysterium occultauerit, nolens hanc veritatem à Sede Apostolica tanquam catholicam fidei assensionem definiri, cuius diuinæ dispositionis, vt pote secretissimæ causas inuestigare licet difficile admodum sit, eas tamen, quæ nobis occurrunt, in medium producere non erubescam. Prima sit, quod

Apoc. 5.

Gen. 2.

(vt

S Epiph.

Vbert. lib.
4. de vita
Saluator.

Añ. 20.

D. Aug. lib.
16. de Ciuit.
Dei c. 2.

(vt S. Epiphanius Hær. lib. 3. tom. 2. refert) nonnulli fuerunt, qui tantum honoris B. Virgini detulere, vt eam tanquam veram Deam colerent. & quidem Vbertinus commemorat S. Dionysium, cum primum illam vidit, dixisse, quod, nisi fides sibi obesset, putaret, illam Deum esse; quia ergo non pauci rudes homines, si exploratum habuissent, beatissimam Virginem non contraxisse peccatum originale, facile deciperentur, illam Deum esse putantes, id eo noluit Deus eos certos facere de hac veritate. Si enim olim, D. Paulum ad Miletum Insulam peruenientem, intuentes incolæ illius, quod inuadente illum vipera, nihil veneni in eum comouit, nec momordit, aut quidquam damni ei intulit, acclamantur omnes illum esse Deum; quanto facilius indocti homines, si certi fuissent, viperam peccati originalis, alioquin omnes filios Adæ veneno suo inficientem, beatam Virginem non retigisse, Deam esse arbitrarentur? Disposuit ergo diuina sapientia hanc veritatem de immaculata Virginis Conceptione sub opinionum tegumento latere, ne si id certum omnino fieret, inde rudibus hominibus occasio daretur pristinum illum errorem refricandi, quem D. Epiphanius præcitato loco commemorat. Secundam, eamque certissimam causam arbitror, quod ea propter sub opinionis inuolucris latitet, vt tanto solertius ac diligentius propugnatores immaculatæ Conceptionis ad eam ab omni labe vindicandam animum appellerent. vt enim dixit D. Augustinus: *Multa ad fidem Catholicam peruenientia, dum aduersariorum callida inquietudine agitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius predicantur, & ab aduersario mota questio, discendi existit occasio.* Sane propositæ controuersiæ occasione stupenda, quæ latebant, beatæ Virginis encomia cum immortalis eius gloria in lucem prodierunt. Confuevit quidem Reginis non semel fieri fericas vestes aurea tela intus subornatas, quæ data opera per varias

partes scinduntur, ac lacerantur, vt per scissuras, ac foramina auri splendor intus latens effulgeat; non secus arbitror diuinam prouidentiam factum, vt pauci quidam immaculatam Virginis Conceptionem lacerarent, vt (cum *omnis gloria filia Regis abintus sit*, vt Dauidicis verbis vtatur) *intus eius splendor eorum impugnatione magis effulgeret.* Vnde contrigisse arbitror, quod quemadmodum in rebus naturalibus per antiparistam contraria contrariis augentur, ita per inuoluntariam quandam antiparistam illibatam Virginis Conceptionem oppugnantes magis ac magis illam elucidant, dum, vel omnia illorum tela in eos retorquentur, vel nullius roboris esse ostenduntur, vt penultimam Homiliam huius primi libri legenti facile constabit. Dicendi ergo finem facio verbis illis Danielis. *Tu autem Daniel claudere sermones, & signa librum usque ad tempus statutum, plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia:* ac si diceret: *Nondum aduenit tempus prænitium, vt veritas hæc tanquam de fide referretur; interim tamen, dum clausa est, dum sub opinionum velamine latet, multiplex erit scientia, hoc est (vt ait ibi Glossa interlinearis) diuersi diuersa opinabuntur.* Scio locum hunc intelligi de Ecclesia Catholica, & impugnationibus illius: at satis constat apud Catholicos ea, quæ de Ecclesia Catholica in sensu literali intelliguntur, frequenter à Patribus, imo & ab ipsa Ecclesia beatissimæ Virginis mysticè accommodari. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 44.

Dan. c. 12.

Gloss. intul.

Ad Rom. 4.

HOMILIA V.

Prosequimur idem Argumentum, duplicem aperientes viam, qua intelligi potest, Deum facile Beatam Virginem à peccati originalis macula præseruasse.

Vt

T duplex hæc via ad beatam Virginem ab originali labe præseruandam clarius omnibus innotescat, præmittere oportet duplicem conditionem apud prime necessariam extitisse ad huius peccati maculam contrahendam: prima, vt non solum primus parens esset caput naturale suorum posterorum, sed & morale, hoc est, vt non solum esset radix totius humanæ sobolis, sed insuper etiam per speciale pactum Dei, caput omnium eligeretur; ita, vt Deus omnium voluntates in eius voluntate hac ratione constitueret, vt si ipse iustitiam originalem vel conseruasset, vel amisset, omnibus eam retinisset, vel omnibus eandem perdidisset iudicaretur. Cum enim peccatum oporteat esse formaliter, virtualiter, aut interpretatiue voluntarium, ideo ad id opus fuit, vt Deus omnium voluntates in voluntate Adæ collocaret, vt sic eo peccatæ, omnes eius filii per seminalem rationem, propagati, peccatores censerentur, non per proprias voluntates, sed per voluntatem capituli, cuius membra sunt. Secunda conditio est, vt præceptum, seu lex imposita Adæ ad omnes eius posteros pertineat, quatenus in illo continebantur: nam, vt Apostolus dixit, *ubi non est lex, nec præuaricatio.* ad contrahendum igitur peccatum originale, oportet vt tramque hanc conditionem omnino subsistere.

Galat. li. 3.
de arcan.
cath. verit.

His præiactis fundamētis, cōmuni omnium consensu admissis, bifariam assertores immaculatæ Conceptionis Deiparæ Mariæ, præseruationem à peccato originali intelligi posse arbitrantur. Graues enim quidam Doctores, & partim ex Illustrissima Prædicatorum familia affirmant, beatam Virginem non solum non contraxisse peccatum originale, sed nec debitum incurrendi illud: vnde aiunt, non solum non peccasse in se, sed nec in Adamo; hi sunt Galatin. lib. 7. de arcan. cathol. verit.

& Catherin. lib. de pecc. orig. & li. de Concept. ad syn. Trid. existimant enim, B. Virginem exceptam fuisse per merita Christi à Deo præuista in pacto illo cum Adamo inito, quod si ipse peccaret, omnes eius posterius per naturalem propagationem traducti, contracturi essent debitum incurrendi peccatum originale; Atque hoc (inquiunt) fuisse optimū genus redemptionis, quo B. Virgo ob extimiam Matris Dei dignitatem præ omnibus aliis redimi decebat; ad eum certè modum, quo si quis, cum ei venditur scemina aliqua in seruam, exceperit in contractu primum filium, ne seruus nascatur; certè talis filius excellentiori modo esset redemptus, & liberatus, quam si postquam captiuus extitisset, libertate donaretur: ad eum etiam modum, quo sicut dominus fundi, habes sibi obligatos fructus, antequam nascantur, & actu sint in re, potest tūc illos vendere, accepto pretio pro illis, taliter, quod secundum esse, quod postea actu, & formaliter habituri sunt in rerum natura, numquam sint debiti, vel obligati domino fundi, sed emptori, qui iam soluit precium pro illis: ita B. Virgo, prout erat in suis parentibus, seu in quantum indiuiduum erat naturæ humanæ, secundum rationem seminalem propagatum, peccare deberet quidem in Adamo, vt in sua radice, secluso priuilegio; ab hoc tamen debito fuit exempta per beneficium, & priuilegium, excipiens eam à pacto illo cum Adamo inito, vnde factum est, vt nunquam esset debitor peccati, sed solum Dei, & Christi filii eius. Equidem modum hunc præseruationis, possibilem fuisse Deo, nemo Catholicus negabit, cum legislator Deus, nulla necessitate coactus, sed ex mera sua, & libera voluntate pactum iniit cum Adamo, vniuersalemque legem condidit, à qua potuit pro libito, quemcumque vellet excipere, ita vt in eo pacto minimè illa comprehenderetur. Quod ita factum fuisse fundatur in probabili opinione grauissimorum Doctorum asserentium, quod etiam Adamo non præuaricante, Verbum Caro

Catherin. li.
de pecc. orig.
& li. de concept.
ad Syn.
Trid. part. 1.
cap. 2.Seco in 3. sem.
d. 7. q. 3.
Alf. 3. par.
q. 2. mēb. 9.

D fieret;

Galatin. 1.3. fieret; tuæ certe Christus Dominus, & *de arca. ca. 4.* Mater eius prædestinati fuere, ante præuisionem casus primi parentis, & sic ex præuisionis meritis Christi Domini potuit excipi in futuro pacto cum Adamo; decuisse autem ita fieri, idq; reuera Deum optimum maximū effecisse, satis id persuadet, quod Dei genitricem apprime deceat, quātum fieri possit, in fragili natura esse magis alienam, & elongatam ab omni labe peccati: nam si (vt dixit D. Anselmus) oportebat, Virginem ea puritate nitere, qua sub Deo maior intelligi nequeat, consequens est, prædictum modum puritatis sibi conuenire per prædictam elongationem; ita vt non solum non contraxerit peccatum, sed nec debetrix fuerit illud contrahendi, ex meritis Christi; atque adeo cum modus iste possibilis, & intelligibilis sit, tribuendus est beatæ Virgini iuxta sententiam D. Anselmi. Atq; huius præclaræ figuram hunc modum dicendi adumbratam legimus, vbi Rex Assuerus Reginae Hester dixit: *Noli metuere, Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hac lex constituta est: accede igitur, & tange sceptrum, Non secus (inquit prædicti Doctores) lex incurrendi peccatum originale lata non fuit pro B. Virgine, immo ab ea excepta propter sceptrum crucis Christi, ob cuius merita præuisa tantum priuilegium ei donatum fuit.*

Escher. c. 15. Hester dixit: *Noli metuere, Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hac lex constituta est: accede igitur, & tange sceptrum, Non secus (inquit prædicti Doctores) lex incurrendi peccatum originale lata non fuit pro B. Virgine, immo ab ea excepta propter sceptrum crucis Christi, ob cuius merita præuisa tantum priuilegium ei donatum fuit.*

Cordub. tract. de Concept. Suarez. 3. p. q. 27. disp. 3. ser. 2. Thomista omnes communi sensu.

Nonnulli verò ex iisdem assertoribus, ac propugnatorib⁹ immaculatæ Virginis Conceptionis, omnino dicendum autumant, beatam Virginem, licet non traxerit peccatum ipsum originale, contraxisse tamen debitum illud incurrendi, q̄a comprehensa fuit, sicut cæteri, in pacto inito cum Adam: sicut enim, si ille non peccasset, iustitia originalis omnibus eius posteris absq; exceptione donaretur, ita & carentia illius, ob peccatum primi parentis, eos omnes tetigit. fuit enim peccatum originale persimile lepræ, quam Giezi Prophætæ famulus contraxit; cum enim à Naaman-Syro, quem Propheta à lepræ contagioso morbo liberauerat, ille

munera quædam accepisset, ira percitus Helisæus, in hunc modum ei maledixit: *Lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in sempiternum;* quod quidem, sicut prædixit Propheta, re ipsa factum est, quia Giezi lepra laborare cœpit, & omnes eius posterii eam contraxere: ad eundem modum, propter præuauaricationem Adami, munera illa à serpente ei oblata acceptantis: *Eritis sicut Dii:* Deus ei, & omni eius posteritati maledixit; adeo, vt non solum ipse peccaret, sed per quandam contagionem omnes eius posterii naturali modo propagati, peccati originalis lepram sibi contraherent. ad quod non incongrue applicari possunt verba illa Ieremiæ, *ad vocem loquela, grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fructus eius;* loquela namq; audita Eug tortuosi serpētis sibilo infecta primus parens peccati virus concepit, ac illud in posteros suos euomit; licet tamē B. Virgo, quia erat in Adamo, sicut ceteri, tanquam in radice, ac principio suo, naturali, & morali, peccato originali infici debebat, ob diuinæ tamen gratiæ illam præseruantis mirabile antidotum, ne utquam infecta fuit. Quemadmodū enim, vt refert erudit⁹ auctor Ioannes Raulinus auctoritate Plinii id confirmans; apud Indos inuenitur serpens quidam, nomine *Attuso*: præ omnibus aliis serpentibus veneno abundans, hic quandā arborem, maximo odore fragrantem, ac dulcissimū fructum ferentem, tanto odio prosequitur, vt radicem eius virulento suo halitu inficiens, flores, ac fructus eius penitus perdat: nam infecta radice arboris, ex consequenti rami ab ea infectum humorem sugentes, inficiuntur: addit tamen, cultores arborum, ad hoc damnum præcauendum, illud præsentissimum inuenisse remediū, cōfectionem quandam, ex theriaca arboris germina inungunt, per quam à radicis infectione contrahenda omnino præseruantur: nō secus infestissim⁹ serpens antiquus pulchram illam humanæ naturæ arborem, quam ad imaginem suam Deus creauerat, suauissimum iustitiæ originalis

Reg. 5.
Gen. 3.
Ierem. 11.
Ioā. Raulin. ser. de cōcep. in princ.

Sap. 2.

Gen. 3.

Ioan. 1. 5.

Ierem. 11.

Psal. 86.

Isai. 26.

Zachar. 2.

odorem exhalantem, ac dulcissimos bonorum operum fructus germinantem, inuidiæ odio prosequens, iuxta illud Sapiētis: *Inuidia autem Diaboli, mors introiit in orbem terrarum;* radicem eius, hoc est, primum parentē humani generis primordium, peccati veneno infecti, & in eo etiam consequenter ramos, ex eo oriundos maculauit; vt tamen hæc infectio ad rimum, seu germen B. Virginis non pertingeret, diuinus ille agriculor, qui filium agricolæ se esse gloriatur, *Pater meus, agriculor est;* mirabili, ac salutifera illa cōfectione aquæ, & sanguinis ex latere eius in Cruce fluentis, velut probatissima theriaca, ab æterno præuisam futuram Matrē suam inunxit, atq; hac ratione illam præseruauit, non à debito contrahendi maculam originalem, sed ab actuali huius maculæ contractione. Quam veritatem, etsi non pauca persuadeant, tam à me iam producta, ac pleraq; alia mox producenda; illa tamen verba Dauidis canentis: *Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei,* non parum illam confirmat: Si inter alia præclara, atq; gloriosa, quæ dicta sunt de Mariana hac Ciuitate, quam Deus sibi ædificauit, illa memoranda Isaïæ verba perpēdamus: *Vrbs fortitudinis nostra Sion, Saluator ponetur in ea, murus, & antemurale;* ecce vocat beatam Virginem: Vrbs fortitudinis, per Antonomasiā, quia Iesus Saluator Mundi, erat eius inexpugnabilis murus, & antemurale: vnde, cum infestissimus humani generis hostis solidissimū hunc murum irrumpere nequiecit, nec Ciuitatem hanc deuasare, aut quidquam lædere potuit. Prædixerat quidem filius Dei per Prophetam Zachariam: *Ego ero ei murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius.* ecce, non solum ait Dominus, se instar muri, propugnaculum fore in protectionem huius Ciuitatis, sed & gloriatur, se in medio illius, sanctitatis suæ splendoribus coruscare. quæ autem conuentio lucis increatæ ad tenebras peccati? aut quæ societas Christi ad Belial originalis culpæ? Scio quidem impugnantibus

immaculatam Virginis Conceptionem placere sibi magis, vt prædicta tam Dauidis, quàm Isaïæ verba, de Ecclesia militante, & non de B. Virgine intelligantur; sit vtique, prout illis placet; meminerint tamen, Sapientem dixisse: *adificatio Ciuitatis confirmauit nomē, & super hac mulier immaculata cōpabitur:* Ciuitas quidem posita in quadro, quatuor sc. Euangelistis roborata, Ecclesia sancta est; hanc nomen Christi constabit, & cōtra hereticos acriter pugnantem, tuctur, ac protegit: super hanc autem Ciuitatem, cum Maria concipitur, mulier quidem, nulla peccati labe polluta; sed immaculata constituitur. Ne autem quispiam dicat, Virginem immaculatam quidem fuisse post Conceptionē, non in conceptione ipsa; reuocet quæso in memoriam verba D. Petri: *à quo enim quis superatus est, huius seruus efficitur:* ex quibus apertissime constat, quod si B. Virgo in Conceptione sua maculam contraxisset, à Diabolo quidem illam maculante superata extitisset, & consequenter serua eius facta fuisset, quia, *à quo quisq; superatus est, huius seruus efficitur.* Vnde necessario fieret, vt prius Diabolus per peccatum, quàm Deus per gratiam. Virgini possessionem accepisset, quod piæ abhorrent aures. Nam, cum possessio, idem sit (vt Iuris periti adnotant) quod *pedis sessio*, seu *pedis possessio*, vnde dominus fundi, aut dom⁹ non aliter eius possessionem accipit, quàm illā pedibus calcando; ad quod alluisse mihi videntur verba Deuteronomii, & Iosue: *omnis locus, quem calcauerit pes, vester erit:* quis (rogo) non exhorret fac dicere, electam Virginem in Matrem Dei, in ingressu huius mundi ab infestissimo hoste possessam, ac pedibus Sathanæ impudentur calcatam? è contra certe accidit, ipsa Virgine dicente: *Dominus possessit me in initio viarum suarum.* Quod si rursus occurras; hæc, quæ piæ aures horrere nobis videntur; necessario admitenda, nisi Mariam captiuam negemus, & à Christi redemptione illam excludamus: mentis aciem, obsecro, conuerte ad

Eccles. 40.

2. Pet. 2.

Ibid.

Conrad. de contractib.

q. 4. concl. 5.

Sylu. ver. bo. possess.

Mols. de iur. rex. 1. tract. 2. disp. 12.

Deut. 11.

Ios. 1.

Prou. 8.

Exod. 13.

celebrem illam historiam exitus filiorum Israel de Aegypto, vt inde facile conicias, B. Virginem singulari modo à Christo fuisse redemptam, quantumuis in eius Conceptione sub Diaboli captiuitate non extiterit. sanè in exitu illo filiorum Israel, necnon in itinere, quod in Terram promissionis confecerunt, duplicem lego redemptionem. Prima fuit à dura Aegyptiorum seruitute. Secunda à misera Pharaonis captiuitate, in quam iteratò sine dubio venirent, nisi Dominus in brachio excelso eos præliberasset, mare rubrum eis aperiens, vt sicco pede transirent; hostesq; eorum, aquarum vorticibus inuoluens, vt facile suffocarentur; primà illam redemptionem, subleuatiam dixerim; secundà, præseruatiam merito compellarim, sacris eloquiis id me docentibus: nam Exodi, de prima illa redemptione loquens Deus, ait: *Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Aegyptiorum, & eruanam de seruitute; ac redimam in brachio excelso, & iudicium magnis; ecce redemptionem subleuantem eos à miseria, in qua iacebant; referens autem gratias Deo Moyses, quod Aegyptios, & Pharaonem submerferat, ac filios Israel ab eorū persecutione eripuerat, ait: Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti: ecce redemptionem præseruantem à seruitute, & captiuitate, in quam denuo venirent, si à Pharaone iterum cõprehenderentur. Hoc ergo excellentiori genere redemptionis præseruatix, redempta fuit B. Virgo. Illud deinde (quod & nostro argumento valde inferuit) in hac sacra historia obseruatione non minus dignum censeo, quod quamuis duplex illa redemptio subleuatia, & præseruatia in exitu ab Aegypto intercessisset, Maria tamen soror Moysis tympanum non assumpsit ad diuinas laudes in gratiarum actionem decantandas, quando prima accidit redemptio subleuatia, sed cum secunda aduenit præseruatia: tunc enim facer textus, ait: *Sumpsit Maria prophetissa, soror Aaron tympanum in manu sua &c. quibus præcinebat dicens:**

Cantemus Domino, gloriosè enim magnificentus est; equidem Maria illa Virginem Mariam adumbrabat, quæ quia minimè redemptione subleuatia à miseria peccati, sed præseruatia per Christum redimenda erat; ideo ad singulare hoc mysterium adumbrandum, Maria foror Moysis non cecinit, nec retulit gratias in prima redemptione, sed in secunda, quæ Virginis redemptionem præfigurabat. Illud etiam silentio præterire non licet, quod facer textus, postquam Maria diuinas illas laudes Deo cecinit, non amplius illam vocat: Moysis sororem, sed Aaronis summi sacerdotis, vt significaret (quia omnia hac in figura contingebant illis) per sacrificium, qd Christus summus sacerdos in ara Crucis Deo Patri obtulit, singulari illo præseruatix redemptionis genere Deiparam Mariam redemptam fuisse.

Ad hæc illud mihi facile suadet, Deum optimum maximum puritatis Matris suæ sollicitam curam gessisse, quod in veteri lege præcauit, ne quidquam sibi offerretur fermento admixtum: omnia oblatio, qua offertur Domino, absq; fermento fiat; exquirentes autem Interpretes huius præcepti causam, cõmuni cõsensione respondent; propterea Deum à Tabernaculo suo fermentum relegasse, quia peccati figurã gerebat, iuxta illud D. Pauli: *Itaq; epulemur non in fermento veteri, neq; in fermento malitie, & nequitie, sed in azymis sinceritatis, & veritatis; cum .n. fermentum, nihil aliud sit, quàm massa acida, & corrupta, peccati corruptionem merito delineat, & præsertim originalis; quia sicut modicum fermentum totam massam corrumpit, vt ait Apostolus, ita culpa originalis totam naturã humanam infecit: si igitur Deus fermentum, quia figura erat peccati, à tabernaculo suo longe propulsauit: quanto magis credendus est, peccatum ipsum à Matre sua propulsasse, in cuius vteri tabernaculo per nouem menses corporaliter requiescere decreuerat, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.*

1. Cor. 10.

Leuit. 2.

1. Cor. 5.

Gal. 5.

HO.

HOMILIA VI.

Ex Triplici figura, Ciuitate, scilicet, Dauidica, Arca Testamenti, & Salomonis Throno, immaculata Virginis Conceptio singulari eruditione deducitur.

TRIPLICEM præcipue Ciuitatem reperio. Supermi opificis sapientia, ac singulari eius industria cõstructam. Primam ædificauit in cœlo, naturam scilicet Angelicam, sed continuo magna huius ciuitatis pars cecidit superbiæ fulgure illam deuastante: *Videbam sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* Secundam postea condidit ciuitatem, naturam scilicet humanam in campo Damasceno, sed flante rapido vanitatis vento: *Eritis sicut di; breuissimo tempore corrui.* Terciam tandem firmiorem, ac robustiorem ciuitatem erexit, quam non super lapides impositos, sed instar cœlestis Hierusalem super preciosissimas diuersarum gratiarum margaritas mirifice fundauit; & ne ab infestissimo hoste vnuquam expugnari posset, fortissimis propugnaculis vndique illam circumdedit; vt non obscure adumbravit Ciuitas illas Dauidica, de qua, cum illam deuastari tentaret Rex Assyriorum, facer textus ait: *Non ingredietur Vrbe hanc, nec mittet in eam sagittam, protegamus, Vrbe hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum; non dissimiliter Deus beatam protexit Virginem, dum eam vndique adeo muniuit, vt iniquissimus Assyriorum Rex (Dæmonem intelligo) non solum in illam per peccatum actuale ingredi, sed nec in eam peccati originalis sagittam mittere potuerit: *Nec mittet in eam sagittam:* Merito sagittæ comparauit Dauid originale culpam, quia quemadmodum sagitta à*

Luc. 10.

Gen. 3.

Apoc. 18.

4. Reg. 19.

Ibid.

longe proicitur, vt vehementius feriat, sic Dæmon à longe, id est, à principio mundi omnes homines ancipiti sagitta peccati originalis vulnerauit, sed illa Virginis animam configere prohibitus est; quod fecisse fatetur Deus *propter se, & propter Dauid*, id est, propter Christum filiū suum, ad cuius dignitatem spectabat ciuitatem istam regiam custodire, quia in medio eius regnaturus erat: vnde optime Propheta cecinit: *Deus in medio eius non commouebitur*, scilicet ab ea, per actum peccati proprium, sed neq; commouebitur per actum alienum ad motum primi parentis se mouens, hoc est; non contrahet peccatum originale, quia *Deus in medio eius*, quia de medio vteri illius nascetur Iesus, quem istud maxime decebat; immo, non solum illum, sed etiam Angelos, quorum Regina futura erat. nam licet nobiles Israël murmurabant eo, quod Samuel in Regē populi Dei elegeret Saulem, qui iumenta custodiebat, ad dominandum super eos: ita etiam ipsi conqueri possent, dicentes: consentaneum non esse Diaboli ancillam Sathanico peccati originalis charactere insignitam eorum reginam constitui, qui nunquam peccatum commississet. Decebat etiam ciuitatem istam fortissimis muris circumcingi instar ciuitatis sanctæ, quæ Dei erat habitaculum, de qua refert Iosephus de Bello Iudaico, tribus muris vndique septem esse; sic beata Virgo, vt ciuitas esset perfectissime munita, tribus erat, Spiritus sancti virtute circumdata gratiarum propugnaculis contra tria peccatorum genera; veniale, mortale, & originale; vnde factū est, vt vnde qua que acerimus humani generis hostis præclusum omnino aditum ad eam expugnandam inueniret. & ideo Dauid cecinit: *Vrbs fortitudinis nostra Sion, Saluator ponetur in ea, murus, & antemurale*, hoc est, Saluator, qui in Virginis vtero delitesceret, erit velut murus contra peccatum originale, & antemurale contra actuale: huius singularis protectionis gratias agens Deo, beata Virgo dixit: *Consistebor*

Psal. 46.

Ibid.

1. Reg. 10.

Ioseph lib. 2. de Bello Iudaico. cap. 6.

Isai. 26.

Exod. 14.

Exod. 6.

Exod. 15.

Ibid.

Eccles. 1.

*fitebor tibi Domine rex, & collaudabo te Deum Saluatorem meum; & cetera quoniam adiutor, & protector factus es mihi, & liberafti me à rugientibus preparatis ad escam, & de manibus quartium animam meam, & de portis tribulationum, qua circumdederunt me: quasi apertius diceret: Aliis, in auxilium mifisti Angelum, vel strenuū aliquem Ducem, qui ab hostium incurſu eos tutaretur; mihi autem tu ipſe fuiſti protector, cuſtos, & defenſor. Magnos inter fauores, quos Deus optimus maximus cariffimæ ſibi Hieruſalem promiſit, ille vnus magni momenti fuit, quòd nec ſpeculatoribus illius tutelam eſſet commiſſurus, quia illi forſitan ſomno correpti dormirent: nec Ducibus, quia ab inimicis debellari, & expugnari poterant, cum varius ſit euentus belli, ſed ipſemet pollicitus eſt illius tutorem, ac defenſorem futurum. Ecce, inquit, non dormitabit, neq; dormiet qui cuſtodis Iſraël. Cuſtos domus Iſoſeth dormiuit, & inimici in eam inuaferunt. Id quidem præſeruatiffimæ ab omni culpa Mariæ nequaquam accidere poterat, cum Deus ipſe ſollicitus cuſtos, & protector eius eſſet, qui cū dormire neutiquam poſſit, ac infinita fortitudine polleat, quas ipſa portas tribulationis vocat facile hoſtes ab earum ingreſſu arcere potuit. Duas quicumque mortalis habet tribulationis portas: Primam in conceptione, ad introitum animæ in corpus. Secundam in morte, ad egreſſum illius à corpore: in introitu enim maculatur anima labe peccati originalis: in egreſſu vero, dolore, & anxietate premitur; quia ergo B. Virginis anima, neque ad introitum in corpus maculata, neq; ad exitum ab illo anxietata, & afflicta fuit, ideo ait: *Liberasti me Domine à portis tribulationum, qua circumdederunt me*. Contigit quidem B. Virginis id, quod accidit ei, qui fugit ad fores Eccleſiæ, ne comprehendatur à iudice ſæculari; iſte quidem vellet, ne prodeſſet illi immunitas Eccleſiæ; Clerici autem è contra auxilium ei impendentes intronpant illum in Eccleſiam. Tunc ſæcularis*

Pſalm. 12.

Eccles. 1.

iudex vociferatur, quod Hiſpanice dicitur: *Aqui de la iuſticia*. Clerici vero feruentius proclamant: *A qui de la iuſticia*, & hæc ratione liberant illum è manibus iuſtitiæ. Simili ergo modo Dæmon ad introitum huius vitæ, prout ſit in conceptione, inſequutus fuit animam B. Virginis, illā ſub maledictione peccati comprehendere tētans: vnde valide clamauit: *A qui de la iuſticia*; ſiquidem iuxta legem vniuerſalem incurrere debebat peccatum originale, tamen in fauorem Virginis proclamauit filius Dei: *A qui de la gratia*, quia futura eſt mater Authoris gratiæ: & hæc dicens: copioſiſſima gratia illam præuenit, & à macula peccati præliberauit: ideoque ipſa canit: *liberasti me ſecundum multitudinem miſericordie tuæ*. Placet, ad hanc miſericordiam explicandā, in medium proferre ſingularem illam Alexandri hiftoriam, qui volens ædificare ciuitatem, Leontopolim, cum copia calcis ad fundamenta iacienda nō ſuppeteret, iuſſit ex imperiali aula ſua farinam ſelectiſſimam, & candidiſſimam adduci, quæ calcis vicem admuſſim adeo ſuppleuit, vt ſolidiſſima omnium manerent fundamenta. Eo certe differunt fundamenta huius ciuitatis à fundamentis reliquorū ſanctorum, quod hæc calce peccati originalis, illa candidiſſima diuinæ gratiæ farina elaborata ſunt; & quemadmodum ferunt iidem hiftorici, tunc Augures dixiſſe, feliciffimum illud fuiſſe præſagium, per illud ſignificari autumantes, fecundiffimam, & cibo abundantiffimam futuram eſſe illam ciuitatem; non ſecus fundamenta huius ciuitatis fuiſſe farinam diuinæ gratiæ ab omni macula illam præſeruantis, præſagium quoddam fuit non obſcurum, B. Virginem futuram fore fecundiffimam, adeo, vt conciperet Deum, & hominem, & cœleſtem panem, quo cibantur omnes fideles, in lucem proderet.

Porro, vt multa de hac ſacra, ac cœleſti Marianā ciuitate paucis complectar, nihil ſane mihi videtur humano, vt angelico mentis acumine ad excellentiam alicuius vrbis

Ibid.

Hift. Alex.

Ezech. vlt.

2. Reg. 5.

Pſalm. 86.

Pſalm. 147.

Luc. 2.

Iſai. 2.

Pſalm. 147.

Pſalm. 86.

Iſai. 9.

vrbis commendandam excogitari poſſe, quod in ea cumulaſſime nō reperiatur. nam, ſi à nomine eius exordiamur, nullū ſublimius ei imponi potuit, quàm quo Propheta Ezech. illam inſigniuuit: *nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem*: in cuius figura legitur ſecundo Regum, quod *cepit Dauid arcem Sion, & vocauit eam ciuitatem ſuam*: Aedificatorem habuit ſupremum omnium artificem, vt idem etiam Dauid cecinit: *ipſe fundauit eam Altiffimus*: illam inexpugnabili fortitudine præmuniuit: *Lauda Deum tuum Sion, quoniam confortauit ſeras portarum tuarum*, adeo quidem, vt ab hoſte, nec ob impotentiam, ignorantiam, aut malitiam minime capi poterit: non ob impotētiam, vt & ipſa teſtatur, *quia fecit mihi magna, qui potens eſt*: non ob ignorantiam, cum Deus catholicæ doctrinæ illam conſtituerit Magiſtram, & Apoſtolorum doctricē: *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſalem*: non ob malitiam, cum Spiritus S. bonitatis fons perennis, tamquam eius ſponſus, fluena diuinæ ſuæ gratiæ copioſiſſime in eam effuderit. quod ſi ciuium pax, atque concordia, monile, & ornamentum precioſiſſimum ciuitatis eſt, hoc minime deſideratur in hac ſancta Vrbe, Dauid dicentē: *Qui poſuit fines tuos pacem*: ſi rurfus, magna populi multitudo ciuitatem illuſtrat, ſane ad hanc Marianam Vrbē, omnes in diſcriminatim confluunt, quia ciuitas refugij eſt: *Ecce alienigena, & Tyrus, & populus Æthiopyum, hi fuerunt illis*, in cuius figuram Deus olim ciuitates refugij deſignauit, quibus rei ſe poſſent ab hoſte protegere. Ac tandem ſi ad gloriam Vrbis pertinet à tributis, quibus aliæ opprimuntur ciuitates, ipſam omnino liberam, & exemptam eſſe, id etiam minime deſuit huic ciuitati, cum ex regio priuilegio immunis facta fuerit à comuni illo peccati originalis veſtigali ſolueno, ad cuius ſolutionem reliquæ omnes compelluntur, & forte hoc eſt, quod Spiritus ſanctus per Iſaiam dixit: *Alleniata eſt terra Zabulon, & terra Nephtalim,*

& nouiſſime aggrauata eſt via maris. Per hanc terram myſtice intelligo B. Virginem ortam ex Tribu Iuda, & ſacerdotali Nephtalim ciuitate, nullo tributo ſubiecta, quæ primo illo tempore, id eſt, primo illo inſtanti ſuæ conceptionis, alleuiata fuit, dum à pondere peccati originalis cōmuni lege ſupprimenda, ſingulari Dei gratia præſeruata fuit: ſequentia etiam verba: *aggrauata eſt via maris*, recte eadem argumento inferuiunt, ſi Tertulliani translationem ſequamur legentis: *impedita eſt via maris*, id eſt, Deus torrentem peccati originalis in Mariam fluentem, diuinæ gratiæ ſuæ obice interpoſito, ne illam contingeret, impediuit. Hæc cura ita ſe habeant, nemo quaſo ſit, qui corde, & ore ſemel atque iterum non canat cum Dauide: *Glorioſa dicta ſunt de te Ciuitas Dei. Magnus Dominus, & laudabilis nimis in Ciuitate Dei noſtri*.

Ibidem.

Pſalm. 86.

Pſalm. 46.

Exod. 25.

Porro iam ad figuram Arcę teſtamenti properemus, quæ non minus egregie immaculatam Virginis Conceptionem nobis ob oculos ponit, ſicut enim illa ex lignis incorruptilibus affabre facta fuit ad ſeruandum tabulas legis, Virgām Aaron, & cœleſte manna; ita B. Virgo ex anima, & corpore, diuino munere, incorruptibilibus (illi enim impeccabilitatem, huic incorruptibilitatē impertiuuit) fabricata fuit: & quidē ſi immunitate, ac corruptione donata fuit illa inanimata arca propter ſeruandas in ſe tabulas legis, Virgā Aaronicā, & māna cœleſte, non multo cōuenientius erat, vt, quæ in ſe cōtineret, ac cuſtodire debebat, non, vt illa tabulas legis, ſed legiſtorem ipſum; nō manna de cœlo decedens, ſed filium Dei de ſinu Patris deſcendentem; non virgām Aaronis, ſed omnipotētis Dei brachium, per quod facta ſunt omnia, ex corpore, & anima coaleſceret nulla vmq̄am peccati corruptione infectis, aut inſciendis: Legimus apud Iouem, aquas Iordanis hac vrbantate vſas fuiſſe erga ſacrā reſtamentū Arcam, vtdū illa pertrāſiret, imperum ſui fluxus reprimētes, retrocederēt, quo non obſcure

Iofu. 3.

arbitror

arbitror significari aquas peccati originalis ab Adam per omnes Virginis progenitores defluentes, cum ad hanc mysticam arcam perueniret, minime illam fore inuasuras, sed retrocedentes, sicco (vt aiunt) pede liberum ei transitum daturas: vnde licebit nobis cum Dauide mirantis interrogare: *Quid est tibi mare quod fugisti? & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum?* cuius interrogationis ea noscitur legitima responsio, quod aquæ Iordanis peccati originalis eapropter retrocesserint, quia arca Domini pertransibat, B. scilicet Virgo, quam Arcam appellat Ecclesia Catholica. *Beata Mater munere, cuius supernus artifex, mundum pugillo continens, ventris sub Arca clausus est.* Quod autem eadem testamenti Arca (vt primo Regum narratur) ferre non potuit, vt Dagonis Idolum in altari, in quo ipsa aderat, simul collocaretur, sed illud longe à se expulit, & capite, pedibusque; confractis prohibuit, ne in consortio ipsius commoraretur; id apertissime præfigurauit, beatam Virginem, velut mysticam arcam diuinæ gratiæ fortitudine præmunitam, idolum peccati originalis nec per momentum sibi commorari permissuram, sed potius caput, & pedes eius ab ea fore contendendos: tandem, sicut per illam arcam, quatuor olim antiqui patres beneficia susceperunt; sic quatuor alia per hanc mysticam arcam nos recipimus. primò in periculis magnum auxilium (vt habetur Numerorum 10.) Nam cum eleuaretur arca, dicebat Moyses: *Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua:* secundo, in dubiis bonum consilium, quod significatum est 1. Regum; vbi cum Saul vellet cōsulere Deum dixit: *Applica mihi arcam;* tertio, in aduersitatibus magnum solatium, vt adumbratur 3. Regum; vbi Salomon dixit Abiathar sacerdoti: *Equidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini;* quarto, arca impetravit diuinam benedictionem; vt enim secundo Regum dicitur: *Ad introitum arca fœderis Domini*

in domum Obededom Deus ei benedixit. Denique si arca illa, quæ omnia bona per hanc mysticam beatæ Virginis arcam obsequio eius additi cumularius, ac plenius obtinent, intrinsecus portabat Testamenti Tabulas; Maria Testamenti gestabat hæredem; illa terreno ornabatur auro, ista cœlesti; illa pellibus induebatur, ista solis splendore, vt ait Ioannes, *Mulier amicta sole.*

Cæterum, ad tertiam Throni figuram iam iam accedens, tertio Regum hæc verba lego: *fecit sibi Salomon thronum de Ebo-re grandem.* Thronus quidem fuit B. Virgo pacifici Salomonis Christi Domini; Nam in primis, vt Spiritus sanctus immaculatam eius Conceptionem in illo veteri throno præsignificaret, voluit ex ebore lacteo, nullis maculis deturpato confici. Sicut enim ebur, licet ex fœdissimo Elephantæ oriatur, ipsum tamen est vndique intrinsecus, & extrinsecus cãdidissimum; sic beata Virgo, licet ex parentibus peccato originali aliquando infectis concepta fuerit, illius tamen fœditatis, instar pulcherrimi eboris, expers semper fuit: & sicut in illo Throno nullus sedere permittebatur, nisi solus Rex Salomon; ita in Throno eburneo cãdidissimæ animæ beatæ Virginis solus verus Salomon, Sapientia Dei Patris sedit, solus illum occupauit, solus sua Maiestate impleuit: si ergo solus, ergo, nec per momentum gloriari potest Dæmon, quod illa Thronus eius fuerit. Illud etiam quod sacra Scriptura addit, vndique auro circumdatum fuisse Thronum illum Salomonis: *& vestiuit eum auro fuluo,* non obscure adumbravit, mysticum hunc Thronum B. Virginis vndique charitatis auro circumdatum fuisse. Verum alius isto excellentior thronus B. Virginem præfigurauit, ille, scilicet, in quo Ioannes vidit Deum sedentem, quem ait ex saphirinis lapidibus esse constructum, quod & prædixerat Ecclesiasticus: *Quasi aspectu lapidis saphirini similitudo Throni.* Sane, si nobis scrutari licet, ob quam causam Deus ex saphiris voluerit Thronum eius

Apo. 12.

3. Reg. 10.

Apo. 21.

Eccles. 1.

Verbor. in reductorio moral. libr. 11. ca. 118. Gemina. lib. 2. de metal. & lapidib. c. 13. & 23.

eius confici, satis cum ratione cõiunctum arbitror, hanc præcipue fuisse, quia beatissima Virgo, quæ Thronus Dei futurus erat, per illam præfigurabatur. Saphirus namque (vt referunt diligentissimi rerum naturalium historiographi) cœlo sereno est simillimus, ceteros lapides excedit specie, & valore; castitatis ira amicissimus est, vt si illum secum deferens castitate careat, innatæ suæ virtutis mirabiles effectus non experiatur. Aiunt etiam vim habere animos discordes reconciliandi; nec non venenum expellendi, eaque virtute pollere, vt ad aspectum eius aranea continuo intereat; ac tandem, quod mirabilius est, mater Carbunculi esse dicitur, quia in venis eius generatur. Hæc ita clare in beatam Virginem cõuenire noscuntur, vt ad illam solum adumbradam à supremo rerum omnium conditore saphirus genitus videatur. Illa saphirini lapidis cœlesti serenitate prædita fuit, quia sicut peregrinæ impressiones cęli serenitatem turbare nõ possunt, ita, nec diabolicæ suggestiones Marianam pacem, ac tranquillam animi eius serenitatem quidquam lædere poterunt: illa omnes creaturas, etiam angelicas, valore, & dignitate longe excedit: illa castitatis adeo amantissima, vt si quispiam etiam obsequio eius deditissimus, castitatis custos non sit, licet alioquin munificentissima, beneficiorum tamen suorum fluente contineat, & illum longe à se abiciat: illa instar saphiri, mater cœlestis Carbunculi extitit, quæ Deum, & hominem genuit: illa Dei, & hominum diligentissima reconciliatrix, inimicitias, ac rixas inter illos suscitatas singulari industria sedans, atque componens: illa tandem, non secus ac saphirus tali diuinitus data contra venenum peccati originalis prædita fuit virtute, vt in puncto conceptionis illius solo eius aspectu perterrita spurcissima Aranea, humani generis hostem intelligo, continuo contabuerit, ac venenum originalis culpæ in eam euomere minime potuerit. Hæc omnia confirmat æterna Sapientia, quæ de hoc Ma-

riano Throno loquens dixit: *Thronus meus, in columba nubis:* Ad cuius loci intelligentiam, suppono Deum olim filios Israël per desertum itinerates, intra thronum cuiusdam nubæ columnæ latitantem duxisse, quæ, sine dubio fuit egregia quædam imago, ac typus, B. Virginem recenter cõceptam adumbrans. Nam in primis sicut columna illa inuentibus Aegyptiis obscura, & caliginosa, Israëlitis vero clarissima, & fulgentissima videbatur; ita negantibus immaculatam Virginis Conceptionem videtur illa, quasi nubis peccati originalis caligine obscurata, Assertoribus vero, atque propugnatoribus eiusdem illibatæ Conceptionis, clarissimæ diuinæ gratiæ radiis à principio suæ formationis, coruscans apparet. Deinde, sicut nubis, licet ex vaporibus terræ cõcipiatur, terrestræ grauitatem non contrahit, & ideo in terra non quiescit, sed superiora loca petit; non secus beatissima Virgo, licet originem ducat à maioribus suis, terrestri peccati originalis pondere grauitatibus, eius tamen pondus, ac grauitatem minime contraxit, sed instar leuis nubis superam regionem velocius Paulo petiit, qui dicebat: *Conuersatio nostra in cœlis est.*

Philip. 3.

Verum si altius Thronum hunc Marianum contemplari desideramus, mentis aciem ad Angelos, Thronos nuncupatos, conuertamus, quibus D. Dionysius de cœlesti Hierarchia quinq; ista tribuit: magnam celsitudinem, insignem stabilitatem, munus Deum in se iuscipiendi, dignitatem eum deferendi, familiarem cum eodem confabulationem: Quæ omnia cum excellentius, atque cumulatius multo in Virginem conueniãt; reliquum est, Throni nomenclaturam aptius ei, quam Angelicis Thronis cõuenire. Huius equidem throni celsitudinem ex eo non obscure liquet, quod à principio suæ Conceptionis dicat: *Ego in altissimis habitis:* eius autem stabilitas satis innotescit, cum vacillantibus in fide discipulis, ipsa in fide stabilis semper permaneret; & fugientibus Apostolis, numquam à cruce recederet:

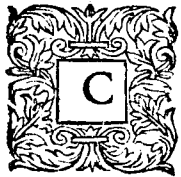
D. Dionys. de cœlesti hierar.

Eccles. 24.

Ioanne dicente: *habant autem iuxta Crum-
cem Iesum mater eius*: munus Deum susci-
piendi, nemo unquam, vt illa, exercuit;
alii enim non aliter recipiunt Deum, quā
per essentiam, præsentiā, & potentiam;
alii in super, per gratiam iustificantem; at
Maria per gratiæ plenitudinem in mente,
& per præsentiā corporalem in ventre:
dignitas tandem Deum deserendi, quo-
modo quæso Virgini non conueniet, quæ
& filium Dei ex sinu Patris in tetram de-
tulit, & Deum in utero gestans, Matris
Dei dignitatem obtinuit: Hac enim ratio-
ne per serculum Salomonis præfigurata
fuit, de quo in Canticis: *serculum facit sibi
Rex Salomon*, hoc est, verus SALOMON
Christus Dominus; cui sit honor, & glo-
ria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

*Per multis alijs figuris idem illibata
Conceptionis Deipara argumentum
locupletamus.*

CONSUEVIT Diuina
Sapientia, quæ suauiter
omnia disponit,
obscura quædā arca-
na, quæ multis diffi-
cilia creditu futura
prænouit, varijs Tropi-
s, ac figuris prædelineare, vt hac ratione
humana ruditas miram rei figuratæ ad fig-
uram consonantiam obseruans, facilius
eis assentiret. Præuidens ergo Deus quo-
s. amdam fluctuantes animos, imo & ne-
gatos fore immaculatam Matris suæ
Conceptionem, voluit, ad eos in hac ve-
ritate firmandos, ac stabiliendos, varios
Tropos, ac figuras præmittere, quæ illam
velut digito commostrarent. Inter quas
non infimum locum tenere arbitror il-
lud, quod Deus in Genesi, dixit, dum
Euam produceret: *faciamus ei adiutorium
simile sibi*: Simile siquidem, non solum in
natura, sed etiam in gratia iustitiæ origi-

nalis, & in carentia ab omni labe peccati.
Id sane præfigurauit, secundo Adamo,
Christo scilicet Domino, dandam fore ia
nouissimis temporibus secundam Euam,
hoc est, beatissimā Virginem, adiutorium
simile illi; simile, inquam, in eo, quod sic-
ut Christus omnis peccati expertus semper
fuit, ita, & ipsa nullius culpæ particeps
vniquam fuerit; ille quidem per naturam,
hæc per gratiam; ille ex vi suæ concep-
tionis absq; opera virili Spiritu sancto illam
supplente; hæc ex diuino munere, ac cele-
sti priuilegio, naturali propagationi eius
minime debito. Vnde apte mihi videtur
præfigurari Christus, & Maria per lapides
illos, in quibus Moyſes legem Dei exara-
uit, non quidem primos, qui contracti
fuere, sed secundos, qui absq; vlla ruptio-
ne, aut scissura integri permanserunt; Illi
namque primi primos parentes Adam, &
Euam: secundi vero secundos, Christum
scilicet, & Mariam eius Matrem adum-
brarunt, qui nulla peccati rptione con-
tracti, sed velut adamantina quadam du-
ritie adeo præmuniti fuere, vt peccati cha-
racterem in eis imprimere nunquam dia-
bolus potuerit. His adiugamus celebrem,
ac famosam imaginem Reginæ Esther,
quæ quanto communior est, tanto dili-
gentius curabitur à nobis singulariter ex-
pendi, atq; illustrari. in primis ergo sacra
Scriptura Reginæ Esther pulchritudinem
commendans, ait: *Erat formosa valde.*

Exod. 34.

Esther 2.

Caiet. sup. e. 2. Esther.

*Et inuenerunt eam in horto
regis, et ait ad eam rex: Quæ
est hæc? Respondit illi: Esther
fuit. Et ait ad eam rex: Quæ
est hæc? Respondit illi: Esther
fuit. Et ait ad eam rex: Quæ
est hæc? Respondit illi: Esther
fuit.*

dent speciale munus, ac beneficium sibi
ab ea impendi: Ad rem ergo propius ac-
cedens, præmittere oportet, hanc vniuer-
salem legem à Rege Assuero impositam
fuisse, vt nemo, non vocatus à Rege, ad il-
lum accedere auderet. Esther autem Re-
gina, vt populo hebræo, qui ad mortem
damnatus erat, libertatem, & veniam à
Rege obtineret, non vocata, ingressa fuit
ad eum: *Ingreddiar* (dixit Esther) *ad Regem
contra legem*. non dissimiliter B. Virgo in
conceptione sua ait: *ingrediar ad Regem
ecclorum in utero matris meæ absq; pec-
cato concepta*, etiam si id sit cōtra vniuer-
salem mortis legem per peccatum primi
parentis inductam. & quemadmodū tunc
Regina Esther intrauit ad Assuerum Re-
gem veniam populo petitura; ita purpu-
reo charitatis colore decorata Maria, non
metuit ad Dominum appropinquare. As-
suerus vlnis suis teauit Esther, ne forte ti-
more percita rueret in terram: Filius Dei
Matrem suam Reginam nostrā manibus
suis in conceptione tenuit, ac luto pecca-
ti originalis foedaretur. Nec mirum; anti-
cipata enim solutione cā, quæ se in vlnis
suis hominem factum delatura erat, vlnis
suis voluit eam tenere: quapropter canta-
re poterit suauis illud melos Psal. 72. *Ten-
uisti manum dexteram meam, & in vo-
luntate tua deduxisti me*: verba autem, quæ
Rex Assuerus Reginæ Esther dixit, hæc
sunt: *Non morieris; non enim pro te, sed pro
omnibus hæc lex constituta est*: sic sane, quā-
uis lex generalis, omnes in Adam peccau-
erunt, vniuersos filios Adæ comprehendat,
in B. tamen Virgine, quam Deus præter-
uauit, exceptionem patitur. Vnde Petrus
Commæstor ait: *Noli timere, propter sub-
ditos lex data est; Tu vero mihi corregnas,
non morieris, non pro te lex constituta est*,
quasi diceret: illius est, legem abrogare,
cuius est eam condere: ego ipse legem
hanc statui, ego spontaneus ab ea te libe-
ram feci, minime mortem peccati origi-
nalis incurres. Illud etiam obseruatione
dignum arbitror, quod sicut, cum lex illa
de vniuersis Iudæis occidendis ad petitio-

Esther 4.

Psal. 72.

Esther 15.

Commæst. in l. Hebr. 15.

nem Ammanis lata fuit, numquam in
mentem Regis cecidit, vt Regina Esther
sub ea comprehenderetur, atq; adeo quod
morte mulctanda foret, licet alioquin, sic-
ut reliqui ad mortem damnati, hebræa es-
set; ita iustum, ac pium est, & rationi con-
sonum, vt fideles religiose credat, vniuer-
salem legem cōtrahendi re ipsa peccatum
originale, Dei Genitricem non compre-
hendisse. Ad idem etiam facit celebris il-
la figura Arce Noë ad aquarum inunda-
tione immunitas: sicut enim illa diluuii
aquis montes etiam celsissimos inundan-
tibus, submersa non fuit, sed *ferbatur su-
per aquas*; ita, licet altissimi illi montes,
hoc est, Reges, Patriarchæ, & Prophetæ
peccati originalis inundanti alluione
suffocati fuerint, Deipara vero, vt quæ
Arca futura esset veri Noë, aquis illius
minime submersa fuit. vnde in antiquo
officio immaculatæ Conceptionis, quod
olim in Ecclesia Romana viguit, & in eo,
quo ex approbatione Sedis Apostolicæ
nunc vitur seraphica nostra Religio, di-
citur: *Factum est diluuium peccati super
omnem terram, operiſq; sunt omnes montes
excelsi sanctorum: Arca vero deifera eleua-
ta est in sublime, & ferbatur super aquas.*
quod præuidens Salomon dixit: *aqua
multa non poterunt extinguere charitatē,*
scilicet Mariæ, nec flumina scilicet pecca-
torum obruent illam. ferunt Magistri He-
bræi, Aram illam crystallinam quādam
fenestram habuisse, per quam solaris lux
irradiabat; aquarū tamen diluuii nec gut-
ta vna per illam intrare poterat; ad eum-
dem modū mysticæ illius Arce fenestra,
nempe Virginis conceptio, per quam ipsa
intrauit in mundum, crystallo illo clarior
fuit, quam solus diuinæ gratiæ splendor
ita illustrabat, vt peccati originalis nec
minima gutta illam penetraret. Refert
Moyſes columbam, quam ex arca misit
Noë, transacto diluuiō, non inuenisse, vbi
pedem sifteret, nec enim lutum, cadauera,
aut diluuii aquas contingere voluit, sed
sicut è manibus Patriarchæ egressa fuerat,
sic ad eum regressa est, iamum virentis
oliuæ

Esther 15.

Gen. 7.

Ibid.

Cant. 8.

Hebræi Rabbini in Gen.

Gen. 2.

Gen. 19.

Cant. 7.

Cant. 1.

oliuæ rostro deferens. beatam Virginem in sacra Scriptura columbam appellari, satis compertum est ex libri. Canticum: *Veni columba mea: Una est amica mea, una est columba mea.* Hæc, cum per creationem exiit ex sinu supremi artificis, in quo velut in arca Noë omnes continentur, non solum animalium, sed & cunctarum rerum species, diuino munere facti est, vt peccati originalis lutum, quod animam inficere solet, eam non contingeret, sed pura ipsa, ac immaculata oliuæ ramum detulit, in argumentum diuinæ vntionis, qua Spiritus S. præ illius confortibus misericorditer eam præuenerat.

Videō etiam hoc mysterium adumbratum in Abacho illo, cuius meminit Dauid: Nam, vbi nostra vulgata inquit: *Perfice eam, quam plantauit dextera tua:* translatio quorundam Hebræorum, (id referente Galatino) ait: *perfice abachum, quem plantauit dextera tua;* quæ verba explicans Galatinus de Arcanis catholicæ veritatis cap. 3. refert, Antoninum Romanum Consulem à quodam Hebræorum doctissimo rogasse, quid sibi vellet abachus ille? Respondit hebræus, Virginem per illum significari: quemadmodum enim Reges, ac Principes ad suæ dignitatis magnitudinem, ac diuitiarum copiam ostendendum pulcherrimos, ac præstantissimos abachos habere solent, in quibus nullum vas æreum, aut luteum, sed solum vasa preciosissima aurea, & argentea, immo, & quandoque preciosis lapidibus distincta, collocare solent: ita Deus, vt ostentaret diuitias gloriæ suæ, nullum in Virginis abacho, ex luto peccati vas confectum collocari permisit, sed quæ ibidem deposuit, inæstimabili argentei, & auri, hoc est, insignis puritatis, & ardentissimæ charitatis splendore ornabantur, argentum enim, & aurum rubigini non cedunt.

Figuram huic aliam singularem subiungo; arcem scilicet Ionathæ, quam ipse, vt Machabæorum historia refert, à ciuitate separatam edificauit, & in qua emptio-

tebat; sic enim ait sacer textus: *Vt separaret eam à ciuitate, vt esset ipsa singulariter, & neque emant, neque vendant:* ita Deus inexpugnabilem Virginis arcem sibi extruxit, in qua prohibitus fuit Dæmon aliquid emere, aut vendere: nihil enim nocuum illi in Paradiso facta emptio, vbi vili cuiuidam pomi, aut fici precio primos Parentes emit; quod si columbas in templo Christus hominibus vendi passus non fuit, multo minus Virginis columbam Diabolo vendi permitteret, quam iam ipse prius inæstimabili præuisi sui sanguinis precio emerat, atque redemerat.

Area itidem illa Dauid, in qua ipse victimas Deo immolare solitus erat, B. Virginis ab omni peccati cōtagione liberam Conceptionem apertissime præsignauit; sicut enim grassante peste per infectionē aëris in omnem populum, Dauidicam illam aream incontaminatam reliquit; nō secus, quia beatissima Virgo futura erat area, in qua verus Dauid Christus Dominus victimam sui corporis Deo Patri oblaturus erat, vt dixit Dauid, & refert D. Paulus ad Hebræos: *Hostiam & oblationem nobuisti, corpus autem aptasti mihi: Holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt; tunc dixit: ecce venio: quamuis infestissima peccati originalis pestis omnes Adq̄ filios infecit, illam nihilominus omnino intactam, & ab eius contagione immunem reliquit. Lamina deinde, quam Deus fieri præcepit ex auro purissimo absque alicuius vilioris metalli permixtione, vt in ea sanctum nomē eius imprimeretur, sic enim ait sacer textus: *facies & laminam de auro purissimo, in qua exsculpes opere calatoris, sanctum Domino, eandem Virginis immaculatam Conceptionem præfigurauit; nam sicut lamina illa ad digae in fe suscipiendum nomen Dei scriptum opere calatoris, oportebat ex purissima auri materia nullo vili metallo permixta confici; ita etiam potiori iure oportuit, vt quæ in suo vtero susceptura erat non nomen Domini exaratum opere cocla-**

tebat; sic enim ait sacer textus: *Vt separaret eam à ciuitate, vt esset ipsa singulariter, & neque emant, neque vendant:* ita Deus inexpugnabilem Virginis arcem sibi extruxit, in qua prohibitus fuit Dæmon aliquid emere, aut vendere: nihil enim nocuum illi in Paradiso facta emptio, vbi vili cuiuidam pomi, aut fici precio primos Parentes emit; quod si columbas in templo Christus hominibus vendi passus non fuit, multo minus Virginis columbam Diabolo vendi permitteret, quam iam ipse prius inæstimabili præuisi sui sanguinis precio emerat, atque redemerat.

Cant. 6.

Genes. 7.

Genes. 8.

Psalm. 79.

Galatinus de Arcanis.

2. Mach. 12.

Genes. 3. Ioan. 2.

2. Reg. 24.

ad Heb. 10.

Exod. 28.

calatoris, sed ipsum Dominum Spiritus sancti opera hominem factum, nullo vquam adulterino peccati metallo fuisset permixta.

Gen. 47.

In vastissimo etiam illo Regno Aegypti, sacra Geneseos commemorat historia, solam terram sacerdotalem fuisse ab omni tributo, ac vestigali liberam, quod perspicue satis hoc ipsum mysterium præsignauit: Nam sicut ibi propter honorem sacerdotalis muneris immunis erat à tributo terra illa sacerdoti, potiori quidem iure propter honorem summi sacerdotis Christi Domini sacerdotalis terra B. Virginis immunis omnino esse debuit à peccati originalis tributo. Præsignauit deinde libertatem B. Virginis in sua Conceptione, libertas illa serui Iobiani, qui liber effugit ex infœlicis illa calamitate, quæ ruente domo, inportuno ventorum flatu concussa, vbi filii Iob aderant, omnes pariter peremit, quam ruinam peccati originalis calamitatem præfigurasse docet D. Gregorius lib. 1. super ca. 16. Iob; sicut ergo ibi effugit seruus vnus Iobi, vt mortem filiorum ei nunciaret: *Effugi ego solus, vt annuuiam tibi;* ita toto genere humano ruente ab infestissimo peccati originalis vento concusso, sola Virgo inter puras creaturas calamitatem illam vniversalem effugit, ac nuncium suæ immaculatæ Cōceptiois nobis attulit. Tandem, cum B. Virgo præfigurata fuerit per cœlestē Hierusalem, de qua Ioannes dixit: *Nihil coinquatum introibit in illam,* & D. Paulus: *Quæ sursum est, Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra:* Nec enim Christus Dominus filius est seruæ sicut Ismahel, sed liberæ, qua liberatione ipse matrem suam præ natiuitate liberauit. Cum item adumbrata fuerit per Turrim Dauidicam, ex qua mille clypei pendebant; per fortem illam Iael tempora Syllaræ clauo confodiendæ: per insignem illam Iudith Holocaustis caput proprio eius gladio viriliter amputantem: per Paradisum terrestrem à maledictione terræ immunem: per Templum Salomonis, in quo malleus non est

D. Greg.

Iob. 10.

Apoc. 21.

Gal. 4.

Gen. 16.

Cant. 4.

Iudith 4.

Iudith 13.

Gen.

3. Reg. 6.

Ezech. 1.

auditus: per Thronum Saphyrinum Ezechielis, & per Eburneum Salomonis: per Rubum Moysis ardentem, sed nunquam combustum: per solem tenebras nescientem: per Cælum omnis peregrinæ impressionis expertus; ac per alia permulta, quibus scaten diuina eloquia. Ex his christiana pietas rationabiliter sibi persuadere, Deiparam Mariam præferuatam fuisse in sua Conceptione ab omni labe peccati originalis: vnde apte satis existimo huic argumento accommodari posse verba Salomonis, qui de Muliere illa forti Mariam adumbrante, loquens, dixit: *Non extinguetur in nocte lucerna eius; non timebit domus sua à frigoribus nivis: byssus, & purpura indumentum eius, fortitudo, & decor indumentum eius:* bene inquit: *Lucerna eius non extinguetur in nocte,* quia B. Virginis anima ab instanti suæ Conceptionis inextinguibilis lucerna fuit, ardens semper; & lucens, ac peccati originalis obscuram noctem omnino nesciens: subiungit: *Non timebit à frigoribus nivis: byssus, & purpura indumentum eius,* quia candido innocentie bysso, & purpureo habitu charitatis aduersus peccati frigiditatem, induta erat. Ac tandem addit: *fortitudo, & decor indumentum eius,* vt significaret, quod sicut vestimentum vndique corpus circumdat, ita insignis, ac inexpugnabilis Mariæ fortitudo omne genus peccati facile superans, velut amictus B. Virginem vndique semper circumdedit. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

2. Paral. 9.

Exod. 3.

Pron. 31.

Ibid.

Ibid.

HOMILIA VIII.

Varia sacra Scriptura loca, ad eandem illibatam Virginis Conceptionem illustrandam, secundum mysticam intelligentiam, pulchre explicantur.

VM D. Bernardus beatam D. Bern. de Virginem, *Collum* appellat, *Assumpt.* non obscure nos docet, verba illa sponsi ad sponsam: *missus.*

Greg. Pausan. Cantico 1. Ps. 8. Cant. 7. Ruper. Ab.

Collum tuum, sicut Turris eburnea, secundum mysticam interpretationem de beata Virgine apte exponi posse. Scio Rupertum Abbatem in hunc modum ea explicare: Igitur, à dilecta, collum tuum, (quod est, humilitas tua) turris eburnea, id est, fortissima est, atque pulcherrima, quam respiciens Altissimus, dedit tibi gemellos istos, dulcis bimulos, duo ubera hac, virginitatem, & fecunditatem. Verum aliò pendit nostra expositio; & comparat enim Virginem collo, quia, sicut collum, nunquam est non coniunctum capiti, nec caput nunquam est non influens vitam in collum; ita sane beata Virgo, nec per momentum extitit non coniuncta capiti suo Christo Domino, neque per momentum caput hoc cessauit vitam gratiæ in illam influere; nunquam ergo peccatum diuisit collum hoc à capite suo. ad quod significandum comparauit ibidem eandem spòsus Turri Davidis, quam (vt adnotauit

Greg. Nyss. ser. 7. in Cant.

Gregorius Nyssænus) ad hostium aduentum præuidendum, simulq; ad irruentium impetum repellendum Rex David opib; & scientia rei militaris pollens, in monte Sion extruxerat; vnde, sicut Turrim illam adedò præuauit, vt Iehusæus nunquam eam dominari posset, ita sanè tot Christus Dominus fortissimis diuinæ suæ gratiæ propugnaculis Matrem suam præmunuit, vt neque potentia, neque industria, aut machinamenta aliqua Diaboli illam expugnare, & à capite suo diuidere unquam potuerint. Sed & aliter etiam explicemus hanc colli nomēclaturā, vt præsentis argumento multifariam, multisque modis inferuiat; Collum sane erat beata Virgo, sed collum Dæmonis iugo nunquam iubiectum, nec ferrea illius catena, qua omnes filios Adæ, tanquam mancipia deuinxerat, oppressum; sed aurea potius diuini amoris catena; multis gratiarum gemmis, margaritisque virtutum distincta, decoratum erat, vt plane indicant verba illa eiusdem sponsi: Collum tuum sicut monilia. Hanc ergo auream gratiæ, & virtutum catenam nos ex isto

Cant. 1.

eburneo collo suspendim;. Collum enim est Maria, & ideo indifferens ad vtramque, cum neutram opinionem dānet Ecclesiā; ego tamen illud præclarissimis ornamentis induam. Audio enim Habacuc dicentem: Derudasti fundamentum eius usque ad collum: quasi diceret: quamuis cetera omnia tui bra fuerint gratia denudata, collum tamen, sicut & caput denudatum non est; quia, nec Christus, per caput, nec Maria per collum significati, diuina gratia unquam caruerit.

Abacuc.

Locus etiam ille Canticorum, qui in ore omnium versatur; Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, præsentis argumento satis conueniens est, quia, sicut lilium oritur inter spinas, ab ipsis tamē non purgatur; ita B. Virgo, etiam si in sua Conceptione à progenitoribus peccati spinis confixis oriatur, ipsa tamen, velut cœleste lilium, peccati originalis spina, confossa, aut aliqua eius punctura lacerata minimè prodiit. Ita explicant hunc locum grauissimi Doctores. Nam Adamus de S. Victore dixit:

Adamus de Sancto Vi.

Salue Christi sacra Parens,
Flos de spina, spina carens
Flos spineti gloria.
Nos spinetum, nos peccati
Spina sumus cruentati,
Sed tu spina nescia.

Sedulius.

Similia tradit Sedulius libro 1. Paschalis Carminis dum ait:

Et, velut è spinis mollis rosa surgit acutis,
Sic Aona de stirpe sacra veniente Maria,
Nil est; quod laniet Matrem: bares seruat honorem.

Plin. lib 21. c. 19. Ch. 23. cap. 4

Plinius liliū naturam describens, affirmat, liliū virtutem habere efficacissimā contra lepram, contra vlcera, & contra ignem sacrum, ne proferpat, nec non contra serpentium morsus. Non secus beata Virgo, cum concepta fuerit sicut lilium inter spinas, ea diuinæ gratiæ virtute prædita fuit, vt nec peccati originalis lepra, nec antiqui serpentis morsus quidquam eam lædere potuerint. Quod, si quispam

misc.

Iob. 14.

Isai 41.

Lira. Adamus.

Cant. 7.

miretur, quomodo, si Virgo lilium est, cuius tanta esse noscitur teneritudo, vt nec minimum ferat contactum cuspidis, quin perforaretur, quomodo, inquam, in sua Cōceptione resistere potuit antiqui serpentis brachio aduersus eam sagittam vibranti? Certe id non virtutis humanæ beatæ Virginis fuit, sed virtutis illius, qui potuit facere mundum de immundo conceptum sermine, vt Iobianis verbis vtr. Possimus etiam non incongrue per has spinas intelligere eas, quæ capiti nostri seruatoris affixæ fuerunt, quibus suauissimum beatæ Virginis lilium præseruauit, ne illud Dæmon contrectaret, peccatorumque feræ pedibus conculcarent; vnde est illud Isai: Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuæ, vt videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc: id est: Cum in Conceptione sua Mater mea sola videatur existere, ita vt nemo ei præster auxilium, tunc manu mea circumdabo illam cedro, spina, & myrto; quæ quidem arbores (vt inquit Lira, & Adamus, & alii interpretes) quia incorruptibiles sunt, significant animam Virginis nō fore peccato corruptendam: circumdabo etiam illam oliua, quæ signum est victoriæ, vt ita Virgo victoriam de omnibus peccatis comparasse declaratur.

His adnecto egregium illum Canticorum locum: Comæ apinis tui, sicut purpura Regis iuncta canalibus. Aristoteles dixit fertur, hominem esse arborem interfam, cuius radices sunt capilli: certe ad eum modum, quo radices sunt principia arboris, ad eundem principia vitæ capilli appellantur: Air ergo spòsus: Principia vitæ Virginis, hoc est, Conceptionem fuisse velut comas purpureas, ac regias iunctas canalibus, hoc est, purpureo sanguini Christi Regis Regum, veluti ostro tincta, quia ex Christi sanguine, & meritibus Mariana Conceptio fuit immaculata, & ab infestatione antiqui serpentis omnino libera. Iob cuius beneficii largitatem ipsa debitas gratias Deo ageas,

vsurpare sibi poterat verba illa David patris sui: In hoc cognoui, quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus me super me. Me autem propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in æternum. Primum opus, quo Deus manifestauit amorem feruentē erga Matrem suam fuit, illam ab originali peccato præseruare, ne Diabolus gloriaretur, sub peccati tyrannico iugo eam habuisset: idque sibi voluit verba illa: quoniam non gaudebit inimicus meus super me. Id autē, quod subdit: Et confirmasti me in conspectu tuo in æternum: indicat in Maria repertam fuisse copiosam illam gratiam, quam Adam perdidit, non quasi mutuo, aut per aliquod temporis spatium datam, sed in æternum confirmatam: vnde ipsa omnes ad hoc singularē pdigium intuedum inuitans, dicit: Venite, audite, & narrabo quanta fecit Deus anima mea, quæ autē hæc fuerint, reuelauit illa Deus sanctio Iob. cap. 38. cum illum interrogauit: Nunquid quæris Arcturi poteris dissipare? Arcturus est Curvus cœlestis constans septem stellis, quarum prima est, mundi Polus, semper fixus, & immobilis; aliæ verò ita sunt dispositæ, vt illarum tres modo superiores sint, & aliæ tres inferiores, & è contra, viceuersa moueantur. Nunquid igitur (Deus ait interrogans sanctum Iob) poteris curru clauum figere, ne ipse diurnis motibus moueatur, & quod omnes eius stellæ solum Polum suum respiciant: hoc admirandum opus Deus soli sibi reseruauit, & in Maria perfecit. quod, vt recte intelligatur, notandum est: in homine septem esse stellæ, & vnā earum Polus, in quem illæ respicere, & intueri debent. Polaris stella est ratio, quæ fixa, & immobilis debet esse, Deo intentæ semper in anima verò sunt tres potentiæ fulgentes, vt tres stellæ, & in corpore quatuor potentiæ: Aestimatiua, phantasia, sensus communis, & appetitus sensitivus; quæ ita mouentur, vt earum quædam aliquando subsint, & obediunt, aliquando exaltentur, & dominantur; nonnunquam

Psal. 40.

Ibid.

Ibid.

Psal. 65.

Iob. 38.

eniam

enim appetitus rationi obsecundat, & cōtra, quandoque Ratio appetitui patet: at verò in Alma Virgine Maria, cui clauum Deus affixit, ne motibus contrariis uolueret; sed omnes eius tam rationales, quàm sentitiuæ, tam interiores, quàm exteriores potentie mira pace, ac tranquillitate fruenterur; utpote vnanimi consensu absque vlla discordia in Polum Rationis, semper respicientes. Vnde merito sanctissima Virgo herbæ solis assimilatur, quæ fixas terræ radices habens, solem incessanter adeò intuetur, vt neque per momentum ab eius aspectu desistat, vnde *amula solis* dici solet; at constat, quòd si peccatum contraxisset originale, nec Ratio superior tunc dominaretur, nec inferior in officio contineretur, nec potentia eius, Rationis Polum prospicerent, nec solem iustitiæ incessanter intuerentur. Reliquum ergo est, dicamus, conceptam fuisse beatam Virginem absque labe peccati originalis his cœlestibus donis animam expoliante.

Sed nec locus ille alius Canticorum nobis prætermittendus est, vbi sponsus comparat Virginem equitatu suo, cum pergebat aduersus Pharaonis currus: *Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilauit te, amica mea*: Apta satis metaphora ad explicandam immunitatem beatæ Virginis à peccati originalis macula: sicut enim in transitu maris rubri Aegyptii omnes aquis vndiq; illos obruentibus, submersi sunt, equitatus tamen, seu equestris exercitus Dei Israel sicco pede pertransiit, aquis ipsis se diuidentibus, velut in duos chrysalinos muros, vt liberum à submersione transitum ei præberent: Nō dissimiliter, cum commune sit omnibus filius Adæ in transitu de non esse ad esse aq; peccati originalis submergi, hoc tam singulari priuilegio donata fuit B. Virgo, instar equitatus Dei, vt non solum in eo transitu non submergeretur, sed nec aq; illæ eam contingere auderent; vnde merito cum Dauid canere posset: *Cadent in re-*

tiaculo eius peccatores: singulariter sum ego, donec transf. am.

Sed ne à libro Canticorum digrediamur, alium egregium locum ex cap. 2. adiungamus, vbi sponsus beatam Virginem alloquens ait: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis?* locus hic ob id difficilis est, quod plerumque calceamenta effœminatorum animos captiuat. Vnde Deus semper illa videtur execratus. De Holoferne narrat sacra Scriptura, quod *sandalia ludith rapuerunt animam eius*: Et Alexander ab Alexandro de quodam Rege commemorat, quod, cum aquila quædam per aera volitans quandam perulchrum calceum rostro suo portaret, calceus cecidit ad pedes Regis, cuius pulchritudo ita illum cepit, vt per varias sui regni prouincias per plures nuncios mitteret, qui explorarent, cuiusnam ille calceus esset, qui agnito cuiusdam fœminæ esse (nomine Rodopez) illam in vxorem accepit. Deus tamen è contra, mille indicia sæpe exhibuit, quib; apertè calceamenta detestari commonstrauit: vnde, nec amicissimo suo Moyse calceatum ad se accedere permisit, cum aderat in Rubo, qui ardebat, & non comburebatur: *Solue* (inquit) *calceamenta de pedibus tuis*. Cum etiam vt repudiabat nubere aliquam in vxorem, quæ iure erat ei nubenda, præcepit Deum, vt ipsa calceo sui pedis possit illum percutere. Falli etiã Dii hoc eodem genere ritus volentes ab idololatriæ coli, præcipiebant, neminem calceatum eorum templi introire, vt, de Templo Dianæ, quod erat iuxta Paludem Meothidem narratur. Quod si rationem inquiramus, quare Deo sint ingrata calceamenta? Eam vnanimi consensu tradunt frequenter Patres, quod pedes in sacra Scriptura significant passim prauos animi affectus; sicut enim corpus pedibus progreditur; ita animus affectibus incedit: iuxta illud tritum D. Augustini testimonium, qui de effectu amoris loquens, ait: *illo feror, quocumque feror*: atque hinc est, in factis eloquiis per pedes significari va-

Indith 16.

Exod. 3.

D. Aug. u. de Ciuit. Dei. c. 28.

rias

rias peccatorum species. Isaias enim, vt ostenderet superbiam filiorum Sion, ait *Pro eo quod eleuata sunt filia Sion, & ambulauerunt extento collo: & composito gradu incedebant*: & infra c. 36. auaritiã, per pedè significauit; *Exiccavi vestigio pedis mei omnes riuos aggerum*. Et Iob, ad significandam fraudem, & hostilem traditionem, eadem pedis metaphora vsus est, *si ambulauit in dolos meus*. Dauid eandem vsurpauit ad crudelitatem ostendendam: *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*. ac tandem Daniel, vt tyrannidem significaret, dixit: *Reliqua pedibus suis conculeans*. Præui igitur affectus, & obliquæ inclinationes, manifestum est, per pedes significari: quibus sanè, quia insidias parat antiquus serpens, dicitur: *Tu in sidia-beris calcaneo eius*: & illud: *Cerasites in semita, mordens unguulam equi*: volens igitur Deus seruos suos humiles esse, & non superbire, sed ante oculos habere, velut Pauones, affectuum suorum deformes pedes; ideo ad id significandum, nolebat eum ad se prauis suis affectibus calceatum accedere, quia calceus operit maculas pedis. Ex his iam gradum faciamus ad verba sponsi intelligenda: *Quam pulchri sunt gressus tui, in calceamentis filia Principis*: vt enim ostenderet tantam esse puritatem ac sanctitatem affectuum Virginis per pedes significatorum, vt nihil in ea deforme esset, à quo deberet expoliari, nō iubet illi soluere calceamenta de pedibus suis, sed potius calceatam ad se accedere. At, si illa peccatum originale contraxisset, ingentem deformitatem, & Deo valdè execrandam habuisset, à qua oporteret denudari, & expoliari, ac proinde non permitteretur, sicut nec Moyse, calceata accedere, sed eius calceamenta, sicut & illa, Deo displicuissent.

Accedit ad hæc, quod cum sponsus laudet sponsam eo, quod nullis prauis affectibus, & obliquis inclinationibus appetitus eius fuerit deturpatus, apertè satis indicat, peccati labe caruisse, cum hæc in eodem instanti commaculet animam, &

appetitum effrænem, ad malum pronum reddat: vt eadem in pedis metaphora persistens, indicauit Iob, dicens: *Periurasti in nervo pedem meum, & vestigia pedum meorum consilerasti*: Cum ergo beata Virgo nullo vnquam prauo affectu, aut inclinatione ad malum, vt sponsus fateatur, fuerit affecta, consequens est, radice peccati originalis, vnde illa omnia pullulant caruisse. Aliter etiã eadem verba: *Quam pulchri sunt gressus tui*, possumus explicare, dicentes: omnes ingressus filiorum Adæ in mundum, turpes esse in oculis Dei, ex sententia Dauidis: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*. Mariæ autem per Conceptionem ingressus in hunc mundum, quia pulcher, & gratus Deo exitit, utpote nulla peccati labe maculatus, sed diuinis charysmatibus cumularissimus, ideo ait illi: *Quam pulchri sunt ingressus tui filia Principis*. Et quod subnequit: *in calceamentis*, id ipsum magis confirmat, quia, si mysteria beatæ Virginis contempleremur, sicut Assumptio gloriosa in cœlum fuit eorum finis, & corona; ita & principia exitere immaculata eius Conceptione, ac sancta eius Natiuitas: Ait igitur hæc principia, quibus, tanquam pedibus ingressa fuit beata Virgo in mundum, calceata esse, instar pedum, diuina gratia; & quidem, si vt Paulus ait: Ad promulgandum Euangelium voluit Deus Prædicatores diuina gratia calceari, vt verbis suis vtat, *calceati pedes in preparationem Euangelii*, quanto magis id necessarium erat ad concipiendum, seu generandum Christum Dominum Auctorem ipsius Euangelii? Atq; ex his inferre licet beatam Virginem obtinuisse benedictionem illam Dauidis ei dicentis: *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum, ex hoc nunc, & usque in saculum*; Lex quidem generalis imposita erat hominibus, vt ad exitum huius vitæ in puluerem redigeretur; iuxta illud: *Puluis es, & in puluerem reuerteris*; sed ab hac lege immunitas facta est Virgo, cum corpus eius, nec veribus

Canti. 7.

Psal. 50.

Canti. 7.

Ephes. 6.

Psal. 120.

Gen. 3.

Canti. 1.

Exod. 14.

Psal. 140.

corruptum, nec in puluerem fuerit redatum. Alia etiam lex lata erat, ad introitum vitæ, vt scilicet, omnes peccato originali inficerentur; desiderans ergo Dauid, vt ab hac etiam liberaretur. *Deipara Virgo*, ita vt in introitu portæ Conceptionis, in cuius limine corrucebat omnes filii Adæ, ipsa singulari Dei protectione custodiretur: ideo dixit: *Dominus custodit introitum tuum, & exitum tuum.* Cum ergo beata Virgo benedictionem hanc Patris sui Dauid, plenius, quam dici possit, receperit, merito in gratiarum actionem ob tam singulare beneficium usurpare sibi potest verba illa Iudith, quæ typum eius gessit: *visit Dominus, quoniam custodit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem. Et non permisit me Dominus ancillam suam coquinari.* Ac si clarius diceret: Gratulor omnipotenti Deo, quod filius eius magni consilii Angelus, diuinæ suæ gratiæ munimine ita me protexit, vt in introitu per Conceptionem, peccati originalis turpitudine non inficerer, & in discurfu vitæ veniali labe non commacularet; nec in reditu ad Deum per Assumptionem, in puluerem verterer.

Psal. 120.

Iudith. 13.

Jerem. 1.

Aristot. Palladius.

quædam virgula dulcis, & sic dulcoratur; ita sanè diuina hæc amygdalus, Maria, quæ secundum legem peccati, amaritudinem contrahere debebat, prohibita est per Spiritum sanctum, ne illum contraheret; dum radii illius, hoc est, Conceptioni, quæ radix est vitæ humanæ, dulcem virgulam gratiæ immisit ab omni peccati amaritudine illam præseruantem.

Tandem ad præseruationem Virginis ab omni originali labe ostendam spectare arbitror explanationem Andreæ Cretensis Hierosolymitani Episcopi super illud Iob: *expectet litem, & non videat, Iob. 3. nec ortum surgentis auroræ;* spectabat Dæmon, postquam stellas, id est, sanctos omnes, viderat peccato originali obscurari, spectabat, inquam, quando esset oritura lux vera Christus, quia secundum D. Bernardum, & alios quosdam doctores, occasio casus illius fuit reuelatio, & prænunciatio Angelis per Deum facta futura diuini Verbi Incarnationis: tantoque odio profequit⁹ est hanc solarem lucem, vt etiam Auroram illius prænunciam in principio suæ Conceptionis maculare tentaret. Diuina autem virtute factum est, vt scelestus ille nequaquam videret hanc lucem, nec ortum, & Conceptionem huius coruscantis auroræ. Vnde adeo se ostendit conspicuam, & rutilantem diuino, & angelico cõspectui, vt Angeli illius splendorem admirantes, dicerent: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora cõsurgens; pulchra vt luna, electa vt sol?* & addunt: *sicut castrorum acies ordinatæ;* vt significarent, nequissimos spiritus nihil magis exhorrescere, quam beatam Virginem. Vnde merito dicere possent, quod oim Holofernis milites, cum viderunt phalanges, & turmas suas dissipatas, & omnem vincendi spem penitus amissam: *Vna mulier hebraea fecit confusionem in domo Nabuchodonosor.* Quare non immerito putauerim Diabolum post primum casum nunquam maiori confusione, & veterundia perfulsum, quam cum in Conceptione B. Virgi-

D. Bern. ser. in Can.

Cant. 6.

Iudith. 14.

Virginis illius fuit. Cui sit hoc honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen,

HOMILIA IX.

Ostendimus ab instanti suæ Conceptionis beatam Virginem purissimam, ac pulcherrimam fuisse, atque adeo omni peccati macula carentem; in illa verba Canticorum: Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te: quæ multiplici Patrum eruditione, variisque animi conceptionibus elucidantur.

Cant. 4.

Cant. 1.

BEATISSIMAM Virginem ad eos, qui peccati originalis labe illam commaculant, arbitror dirigere verba illa Canticorum: *Nigra sum, sed formosa, filia Hierusalem, sicut tabernaculum Cedar, sicut pelles Salomonis,* quasi dicat: licet nigra sim apud vos, qui me peccati originalis nigredine deturpatam fuisse putatis, sed vestra vos fallit opinio, quia formosa, & pulchra sum, sed pulchritudine instar tabernaculorum Cedar, & pellium Salomonis, quæ, licet extrinsecus deformia esse viderentur, intrinsecus tamen miram pulchritudinem abscondebant: non secus ego, licet per communem generis humani propagationem progenita fuerim, & hac ratione maculam contraxisse videar, intrinsecus tamen illius propagationis labe, quæ omnes inficere solet, nec per momentum temporis infecta, sed miris diuinæ gratiæ splendoribus illustrata fui: Ad idem etiam faciunt sequentia verba: *Nolite me confidere, quod fusca sim, quia decolorauit me sol;* ac si dicat: Quamuis obnoxia sim peccato originali, sicut

& reliqui omnes, atque ex hac parte fusca appaream propter debitum contrahendi hoc peccati genus, veruntamen ex diuina solis iustitiæ irradiatione ab eo præseruata, & purpureo charitatis habitu colorata sum, *quia decolorauit me sol;* Hæc ita esse, non obscure indicant verba Spõsi ad beatam Virginem: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Scio nonnullos Doctores hunc locum explicare de Ecclesia Catholica, sed non video sane, quomodo omnino congrua sit explicatio. Nam, vel sermo est de macula peccati mortalis, aut venialis: si de mortali, certum est Ecclesiam, quæ congregationem fidelium sub vno capite visibili importat, non esse in hoc sensu immaculatam, cum multi eorum peccato lethali sint infecti: si verò sermo sit de macula peccati venialis, manifestius est, id ei non cõuenire. Immo, si per figuram Synecdochem nomine Ecclesiæ militantis, accipiam principalem eius partem, quæ iustos & sanctos comprehendit, duo hanc intelligentiam refellit; primum, quia omnes illi nunquam carent macula peccati venialis, Apõtolo Ioanne dicente: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est;* Tum quia, cum expresso sermone dicat Sponsus: *Tota pulchra es;* omnem præcludit aditum ad sumendam partem protoro. Vnde Diuus Hieronymus, & Diuus Augustinus, & Diuus Bernardus videntes non ita congrue posse aptari Ecclesiæ militanti prædicta verba, exponunt illa de Ecclesia triumphanti: quam intelligentiam secutus est Honorius in Commentario huius loci, dum ait: *Ibi conspicitur amica tota pulchra, quæ est Ecclesia regnans in omnibus suis ordinibus, gloriosa, & macula non est in ea, quia illa aula non recipit aliquam peccati maculam.* Verum alii doctores, quos secutus est Alanus, & Diuus Bernardus Senensis, intetpretantur verba hæc de beata Virgine, vt pulchra corpore, & pulchra anima fuerit, nullaque vnquam actualis, vel originalis pec-

Ibid.

Cant. 4.

Ioan. c. 1. in sua Canon.

Hierõ. lib. 3. aduersus Pelagianos.

Aug. lib. 1. tract. c. 19.

Beda in Cõment. huius loci Bernar. serm. 38. in Cant.

Alanus super 4 Cant. Bernar. Senens. tract. de laud. Virg.

cari macula in eam irrepserit. & quidem, si vnquam hæc macula eam infecit, id certe fuit, quando verum non erat dicere: *Tota pulchra es amica mea*: quomodo autem potuit vnquam verbum veritatis verum non esse? Consonant his præclara, quæ multi Patres nobis tradiderunt: Nam D. Augusti. libro contra duas Hæreses, inquit: *Vnde fordes in domo, in qua nullus habitator terra accessit, solus ad eam eius fabricator, & Dominus venit.* Diuus Bernardus sermone de Assumptione; Marianam puritatem explicans, ait: *Qua, vel Angelicæ puritas virginis illi valeat comparari, qua digna fuit sacrarium sancti Spiritus sancti, & habitaculum filii Dei.* Sed beatus Arnaldus Abbas sermone de laudibus Virginis, Angelos supergreditur in hac comparatione, dicens: *inter tot animas hominum, quæ saluantur, ut electa columba est una illa sola, quæ Christum genuit, Virgo Mater, puella Maria, quæ puritate profecto Cherubim, & Seraphim antecel-*

D. Anselm. *lit. Ac tandem Diuus Anselmus cum lib. de con-*
seps. Virg. *latius Virginis puritatem commendans, ait: Decens erat, ut ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa intret, cui Deus Pater unicum filium suum, quem de corde suo aequali ita dare disponebat, ut naturaliter esset vnus idemque communis Dei Patris, & Virginis filius. Hæc ille: à quo non longe absunt verba*

D. Ambros. *Diui Ambrosii super capitulum quartum*
super cap. 4. *Canticorum, dum ait: Pulchritudinem quis potest maiorem existimare decore eius, qua amatur à Rege, probatur à Iudice, dedicatur Domino, consecratur Deo, semper sponsa, semper innupta; ut, nec amor finem habeat, nec damnum pudor? Pulchritudo ista interior est, non exterior, qua non marcescit, neque defluit. Vetus est consuetudo, ut, cum de probanda innocentia alicuius agitur in aliquo tribunali, prius diligenter inquiratur, an culpam commiserit, postea verò promotore fiscali, illa non inuenta, declaratur à iudice liberum esse à macula, quæ ei impone-*

batur, atque adeo iustum, & innocentem. At contra Virgini accidisse contestantur verba propolita: Nam Spiritus sanctus, qui supremus est iudex omnis sanctitatis, & innocentie, prius affirmat beatam Virginem esse pulchram, & sanctam: *Pulchra es amica mea*: & deinde ait, nullam in ea inuenire maculam culpæ: *Et macula non est in te.* Illud in hoc suspicor latere mysterium, quod duo præcuidit reuocanda fore in dubium. Primum, an beata Virgo ita omni ex parte pulchra fuisse, ut nec deformitate peccati venialis infecta extitisset? Secundum, an peccatum originale contraxisset: ad primum quæsitum respondet: *Tota pulchra es amica mea*: ad secundum: *Et macula non est in te.* Respon- sionem verò illius secundi cum primo coniunxit, quia, ex eo, quod beata Virgo omni peccato veniali semper caruerit, quod minus commaculat animam, congrue fati infertur, etiam caruisse originali, quod deformius inficit illam: si enim dedecbat Matrem Dei leuis culpa, multò magis grauis, & mortifera, cuiusmodi est peccatum originale. Hanc Virginis spirituales pulchritudinem egregie adumbravit pulchritudo corporalis Rebeccæ, Rachelis, Esther, & Iudith, quæ à principio suæ conceptionis singulari corporis pulchritudine fuerunt decoratæ, & præsertim Esther, de qua legimus. *Erat formosa valde, & incredibili pulchritudine, omniumque oculis gratiosa, & amabilis videbatur, quæ placuit Regi Assuero, & inuenit gratiam in conspectu eius; tradiditque ei septem puellas speciosissimas, atque amauit eam super omnes mulieres; posuitque diadema regni in capite eius, & fecit eam regnare in loco Vasthi:* Hæc ibi. Per Esther, quæ interpretatur *Ab-*
sccondita, seu, *elevata in populis*; aut, *præ-*
parata in tempore, recte designatur Virgo Maria, tum quia fuit abscondita sub figuris in veteri testamento; tum quia super choros Angelorum eleuata; Tum quia

Cant. 4.

D. August.

D. Bern.

B. Arnald. Abbas.

D. Anselm. lib. de con-

D. Ambros. super cap. 4. Cant.

Cant. 4.

Ibid.

Ioan. 17.

Luc. 1.

Cant. 6.

Iacob. 3.

Psalm. 9.

quia ab æterno fuit præparata, & electa, vt in tempore gratiæ esset Mater filii Dei. Hæc igitur sacra Esther tanta pulchritudine præcelluit, vt, & illam, sol, & luna mirarentur. Pulchra fuit interius, pulchra exterius: interius quidem, per gratiæ nitorem; exterius vero, per carnis integritatem. Hæc itaque diuina Esther propter singularem hanc pulchritudinem summe placuit Assuero, qui interpretatur: *Beati-*
tudo; ac proinde recte præfiguratur Dei filium; qui cum Deo Patre, & Spiritu sancto ipsa est obiectiua beatitudinis, & tota merces Beatorum: ipso dicente: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Nec solum nostra Esther placuit Assuero, verum etiam inuenit gratiam in conspectu eius; Gabriele dicente: *Inuenisti gratiam apud Deum.* Septem quoque pulchræ Ancillæ illam semper concomitatæ sunt; virtutes scilicet septem, quatuor cardinales; Iustitia, Temperantia, Prudentia, & Fortitudo; tres Theologicae: Fides, Spes, & Charitas, quibus pulchra adeo in sua conceptione prodiit, vt sponsus eam compararit lunæ: *Pulchra, vt Luna*; quibus verbis significasse mihi videtur, quod ficut sol lucis suæ irradiatione nullum planetarum, aut aliorum astrorum pulchrius, clarius, aut rutilantius efficit, quàm lunam; ita inter puras creaturas diuinas sol iustitiæ nullam diuinæ suæ gratiæ radiis clariorem, ac pulchriorem reddidit, quàm beatam Virginem. Atque hinc est, quod si reliquorum sanctorum gesta explorentur, maculam saltem leuem haud difficile erit inuenire, Apostolo dicente: *In multis enim offendimus omnes: at si vniciusam B. Virginis vitam importuni etiam criminatores diligenter scrutentur, nullam nec leuissimam peccati maculam inuenient.* Vnde recte ei cõgruit illud Davidis: *Quæ-*
resur peccatum illius, & non inuenietur. Præuidens tamen Spiritus sanctus non sufficienter explicari eximiam Virginis pulchritudinem solius lunæ decori comparatam, consueto illam contulit multi-

plici rerum pulchritudini, vt ipsam, omnes illas simul in vnium complecti ostenderet. Vnde comparauit eam pulchritudini solis: *electa, vt sol*, pulchritudini stellarum: *Orietur stella ex Iacob*: pulchritudini fortissimæ, & inexpugnabilis arcis: *Column tuum, sicut Turris Eburnea*: pulchritudini naui onustæ prospero vento nauigantis: *facta est quasi nauis interioris de longe portans panem suum*: pulchritudini valis summo artificio elaborati: *Vmbilicus tuus sicut crater cornutis*: pulchritudini fontis, & putei clarissimam aquam scaturientium: *fons Hortorum, Puteus aquarum viuentium*: pulchritudini amœnissimi Horti: *Hortus conclusus, soror mea sponsa*: pulchritudini Paradisi voluptatis: *Emissiones tue sicut Paradisus*: pulchritudini sublimiorum arborum, vt Palmæ, Cypressi, & Cedri: *Quasi Cedrus exaltata sum in Libano, & quasi Cypressus in monte Sion, quasi Palma exaltata sum in Cades*: pulchritudini vitis vberrimos fructus producentis: *Ego quasi vitis fructificans suauitatem odoris*: pulchritudini Nardi: *Nardus mea dedit odorem suum*: pulchritudini lilii: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*: pulchritudini rosæ: *Quasi plantatio rosæ in Iericho*: pulchritudini magni acerui frumenti: *Venter tuus, sicut aceruus tritici*: pulchritudini margaritarum, & lapidum preciosorum: *Tamquam vas auri solidum, ornatum omni lapide precioso*: pulchritudini flauescens vini: *pulchriora sunt vbera tua vino*: pulchritudini vnguentorum aromaticorum: *odor vnguentorum tuorum super omnia aromata*: pulchritudini dulcissimi faui mel distillantibus: *fauus distillans labia sponsæ, mel, & lac sub lingua tua*: pulchritudini regalis purpuræ: *Coma capitis tui sicut purpura regis iuncta carnalibus*: pulchritudini auium; vt Turturis, & Columbæ: *Oculi tui Columbarum*: *pulchra sunt gena tue sicut Tarentis*: pulchritudini Piscium: *Murenularum aureas faciemus tibi*: pulchritudini gregis vberimis pascuis enutriti: *Capilli tui sicut grex caprarum*: *Dentes tui, sicut greges ovinum*:

Cant. 5. Num. 24. Cant. 7.

Prouerb. 37.

Cant. 7.

Cant. 4.

Ibid.

Ibid.

Eccl. 24.

Ibid.

Cant. 1.

Eccl. 24.

Cant. 7.

Eccl. 50.

Cant. 1.

Cant. 6.

Cant. 4.

Cant. 7.

Cant. 1.

Cant. 1.

Cant. 6.

Cant. 6.

onium : pulchritudini inuincibilis exercitus : *Terribilis, ut castrorum acies ordinata* : cuius pulchritudinem nullus inferorum hostium labefactare potest, sed potius deterritus, recedere compellitur. Hinc fit pulchritudinem internam beate Virginis cumulatissimam fuisse, cum omnes illas simul in vnum complectatur; vt etiam testatur D. Bernardus in Ser-

D. Bern. ser. 4. super Salue Regina.

D. Aug. 10. 3. tract. 9.

Diony. 4. de diuin. nom.

Aug. 11. 32. in Ioan.

mone super Salue Regina : *Nihil est virtutis, quod in te non resplendeat. & quidquid singuli habuere sancti, tu sola possidisti.* Et quidem, si verum est illud, quod D. Augustinus docet, vt reuera est, *quantum in te crescit amor, tantum crescit pulchritudo, quia ipsa Charitas est anima pulchritudo.* Vnde D. Dionysius dixit : *Deus mittit vniuersis iustis pulcherrimas fontani radij sui traditiones*; facile inde colligitur, tantum internam pulchritudinem Mariae aliorum pulchritudinem superasse, quantum amor eius amorem eorumdem excessit. Memini etiam D. Augustinum dixisse : *Sicut animus facit decus in corpore, ita Deus in animo. Decus corporis, animus; decus animi, Deus.* Vnde, cum in nulla pura creatura intumescit, vt in mente, sed in ventre hanc Virginem ab eo inhabitandam praelegisset, manifestum inde fit, (iuxta doctrinam D. Augustini) internam Virginis pulchritudinem, omnem, etiam Angelicum decorem, longe superasse. Ceterum, vt id clarius innotescat, altius (si placet) argumentum hoc repetamus ad illustrandam Virginis Conceptionem. Nemo sanæ mentis inficiabitur, hanc summi opifici mundialem fabricam pulchram valde esse; hac enim ratione Græci Mundum κόσμος vocitarunt; quod ornatum, ac pulchritudinem significet : Pulchri sane sunt cœlestes orbés, stellarum, lunæ, & solis ornamento decorati : pulchra tellus, florum, ac plantarum varietate distincta : pulchrum mare, fluxibus, & refluxibus, ac fluctuantibus vndis cunctis mirabile : pulcher aër, omne crystallinum corpus sua diaphaneitate

superans : pulcher ignis, aureis flammis coruscans : pulchrae aues, diuersis pennarum coloribus, purpureo, candido, rubicundo, pallido, & cæruleo rutilantes : pulchri Pisces, in quibus non solum faciem hominis, sed figuram Episcopalis mytræ, ac perfectam imaginem Crucis, ac plurimum aliarum rerum ipse in exemplaribus fide dignissimis viderim : pulchra tandem animalia, quorum pulchritudine pellium potentissimorum etiam Principum vestimenta non parum exornari solent; Inter ipsa etiam animantia pulcherrimus homo, sed, & pulchriores illo spiritus angelici; nihilò fecius tamen vniuersa hæc mundi structura non tanta pulchritudine pollet, vt omni defectu, ac deformitate profus careat. Nam si terram contempleris, tametsi optimos fructus ferat, pessimos etiam vepretes, & spinas producit : Mare non semper tranquillum inuenies, sed frequenter aquarum vertices superbe adeo exaltat, vt munitissimas qualque naues submergat : Aër, tametsi clarus, & serenus, grassante peste, facile inficitur : Ignis quot Ciuitates voracibus suis flammis deglutierit, & in fauillas conuerterit, nullus ignorat : Cœlum nouo suo influxu nonnunquam inferiora hæc mirum in modum lædere, experientia ipsa quotidiana non semel docuit : De stellis Iob dixit : *Cœli non sunt mundi in conspectu eius.* Homo deniq; , quem Deus pulchrum ad imaginem suam formauit, per peccatum tantam turpitudinem contraxit, vt brutorum animantium similitudinem induerit, Dauide dicente : *Comparatus est iumentis insipientibus, & similitudo factus est illis.* Angeli etiam, non pauci turpiores adhuc ipso homine facti sunt; de quibus Iob : *Qui seruiunt ei, non sunt stabiles; & in Angelis suis reperit prauitatem.* Itaque quàmuis elementa cuncta, Terra, Aqua, Aër, ignis, Cœlum, Homo, & Angeli singulari pulchritudine fuerint ab Auctore naturæ donati, supra enarratis tamen imperfectionibus minime carent; sola beatissima Virgo omnes

Iob. 15.

Psal. 49.

Iob. 4.

Cant. 4.

Cant. 1.

Cant. 4.

omnes puras creaturas in eo valde præcellit, quod pulchritudo eius adeo est omnibus numeris absoluta, vt minimæ etiam moralis imperfectionis maculæ peccatus sit expertus. Idque sibi volunt præducta Sponsi verba : *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Pictores quidem (quantumuis peritissimi) nunquam adeo pulchram formarunt imaginem, vt omni profus defectu careret; ad quod significandum, subscriptionem illam apponere consueuerunt : *Apelles faciebat, Protogenes faciebat*; vt huius imperfecti temporis nota, sui operis imperfectionem ingenue faterentur; tamen pulcherrima hæc imago beate Virginis (sic enim illam vocitat Sponsus : *Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres*) perfecta adeo ex manibus supremi pictoris prodiiuit, vt hanc ei subscriptionem apposuerit : *Tota pulchra es, amica mea*; ac si diceret : nihil perfectionis Genitrici Dei debita in te desideratur. Atque ad eum modum, quo in rebus naturalibus philosophati sumus, ad eundem etiam philosophari nobis licebit, in rebus supernaturalibus : Quemadmodum enim licet, cum dignitates Ecclesiasticæ conferuntur, certo pensionis onere affici soleant; si tamen contingat filio alicuius magni Principis conferri, donantur quidem absque vilo pensionis onere : non dissimiliter, licet beneficia supernaturalia, quæ Deus hominibus in hac vita præstat, semper ab eo donentur aliqua pensione affecta, confert namque quibusdam preciosam virginitatis margaritam, sed cum onere carendi fecunditate filiorum : confert aliis fecunditatem, sed cum onere amittendi virginitatis florem; confert prægnantibus foeciles partus, sed nullum vniquam absque dolore : *In dolore paries filios* : confert corpus bene complexionatum, sed non absque onere futuræ corruptionis : *Puluis es, & in puluere reuerteris* : confert aliis pulchritudinem, ac miram venustatem, sed cum eo onere, vt possint concupiscere, & concupisci : confert

Gen. 3.

Ibid.

aliis diuersitatem scientiarum, sed cum onere, vt superbia possint intumescere, Apostolo dicente : *Scientia inflat.* confert aliis orationis donum, sed cum onere non semel mentis vagationem, ac distractionem patiendi : confert aliis iustificantem gratiam, sed cum onere incertitudinis conseruandi illam : confert aliis, quod excellentius est, beneficium Confirmationis in gratia, vt Apostolis; immo, & sanctificationis in vtero materno, vt Ieremiæ, & Ioanni Zachariæ filio, sed cum onere incidendi pro humana fragilitate in aliqua peccata venialia. Contulit aliis insignem fortitudinem ad vincendas omnes carnis illæcebras, sed cum onere experiendi rebellionem sensus aduersus rationem insurgentis, Apostolo dicente : *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati.* Ac tandem, vt silentio non præteream, quod præfenti argumento magis inseruit, & cuius gratia reliqua diximus; confert Deus omnibus filiis Adæ per naturalem propagationem genitis, beneficium creationis immortalis animæ, & æternæ felicitatis capacis, sed cum eo graui onere, vt, cum primum illa corpus ingreditur, peccati originalis macula coinquinetur : hæc, inquam, licet ita se habeant, tamen Deus Optimus Maximus præuidens beatam Virginem futuram esse eius Genetricem, conferens ei commemorata omnia beneficia, ac cœlestia charismata, absque vlla quidem pensione, aut onere contulit illa, quia filia Principis erat : sic enim illam vocat Sponsus : *Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia Principis*; contulit ei insignem Virginitatem, sed cum fecunditate coniunctam : contulit maternitatem, sed absque violatione virginæ integritatis : contulit foelicem partum, sed absque dolore : contulit præclaram corporis complexionem, egregiamq; eiusdem compaginem, sed absque futuræ corruptionis onere:

1. Cor. 8.

Rom. 7.

Cant. 7.

onere : contulit inauditam pulchritudinem, ac venustatem, sed absque periculo, vt concupisceret, vel esset concupisca: contulit scientiarum varietatem, nullis tamen erroribus expositam aut permixtam: contulit beneficium confirmationis in gratia, sed absque vilo onere prolabendi in aliqua venialia, vt sacrum Concilium Tridentinum docet: contulit insignem fortitudinem aduersus carnales motus, & concupiscentiam, sed sine molesta illa pensione, ac fastidioso onere rebellionis partis sensitiuæ contra rationalem, vt que omni fomitis igne penitus careret. Ac tandem, si eodem genere philosophandi vtamur, conferens Deus beatæ Virgini beneficium creationis immortalis eius animæ, illud certe contulit absque illa pensione, & vniuersali onere contrahendi re ipsa peccatum originale. Quæ omnia spiritu prophætico præuidens Regius Yates, in illa verba prorupit: *Posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te*: sane nihil aliud excogitari potest, esse adipem frumenti, quam selectiorem, ac puriorem farina, & ab omni surfure purgatissimâ: significat ergo Dauid, in eo beatissimam Virginem, reliques omnes sanctos longo intervallo antecellere, quod illi in hac vita adipem frumenti minime receperunt, hoc est, celestium munerum farina, abque admixtis imperfectionibus surfuribus, quas humana fragilitas secum fert: Beatissima autem Virgo frumenti adipe fuit satiata, diuina munera absque onere, & pensione alicuius imperfectionis in se suscipiens, vt sic digna esset Mater Dei. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

in eadem verba: Tota pulchra es a-mica mea; & macula non est in te.

RGUMENTVM propositum altius repetens, admirandam illam operum sex dierum creationem ad viuum immaculatæ Virginis miram excellentiam exprimere, ex eo mihi facile suadeo, quæ præterquam ipsa apud Ecclesiast. ait: *Memoria mea in generatione sæculorum*: certe sicut prima die creauit Deus cælum, & terram, quæ pariter ad fructus, quibus vitimur, producendos, concursum suum exhibuerunt; sic etiam creauit Ioachim, & Annam, qui maritali affectu ex diuina ordinatione coniuncti (vt docet D. Gregorius Nissænus) fructum benedictum B. Virginis in lucem ediderunt: quorum quidem nomina futura prolis præcellentiam non obscure indicabant; nam Ioachim, *elevationem Dei*, Anna vero *gratiam* significat: quasi dicerent: Deus gratia sua eorum prolem eleuabit. Eleuauit quidem adeo, vt ad dignitatis Matris Dei fastigium illam erigeret. In eo tamen inter alia Ioachim, & Anna valde cælum, & terram excelluerunt, quod hæc fecunditate pollebant, cum fructus suos producerunt; at Ioachim, & Anna infœcundi erant, & steriles: *Erant enim*, vt habetur, *terra inanis, & vacua*, & subdit: *& tenebra erant super faciem abyssi*. Erant quidem ob sterilitatem tenebræ afflictionis, & confusionis super faciem Ioachim, & Annæ; quia, vt dixit Iuuenalis.

Præterea tormentum ingens nubentibus haret.

In eo tamen persimiles fuere cælo, & terræ, quod absque vlla libidine etiam licita (prout inter coniuges contigit) beatam Virginem generarunt; vt tradit Galatin. lib. de Arcan. cath. veritatis, dum ait: illos conuenisse instar primorum parentum in statu innocentie, hoc est absq; perturbatione rationis, & sine libidinis ardore, ac

Eccl. 24.

Gen. 1.

D. Greg. Niss. orat. de B. Virg.

Gen. 1.

Ibid.

Iuue saty. 8.

Galat. li. 7. cap. 8.

Epiph. h. e. re. 78.
Damasc. lib. 4. cap. 15.
Genes. 1.

Ibid.

Ioan. 1.

Magist. sent. & alij, in 2. dist. 13.
Eccl. 24.

D. August.

extra omnem fœditatem. Et D. Epiphanius, & Damasc. affirmât, generationem illam fuisse valde miraculosam, vt pote, ex parentibus senili ætate prouectis.

Secunda die dixit Deus: *fiat lux*, per quam egregiè B. Virgo adumbratur: tum quia, sicut ibi sacer textus ait, Deus separauit lucem à caligine tenebrarum; & *diuisit lucem à tenebris*; ita B. Virginem longè adeo separauit à peccatorum tenebris, vt caligine peccati originalis, qua omnes filii Adæ in puncto conceptionis suæ obfcurantur, ipsam nec per momentum inuolui permitteret, vt non immeritò de ea dicere liceat; *& tenebra eam non comprehendunt*: tum quia, sicut ex luce formatus fuit sol, vt nò pauci Doctores docuerunt, cum Magistro sententiarum, ita sol iustitiæ Christus Dominus ex Virgine, tanquam ex splendidissima luce processit, ipsa dicente: *Ego feci, vt oriretur lumen indeficiens*. Videbatur certe cõuenientius prius produci solem, qui fons est totius luminis, deinde lucem; at, cum è contra factum fuerit in prima rerum creatione, id mysterio vacare minimè potest. Ego sanè illud latere puto, quod in illa creatione adumbrabat creator recreatione, & reparationem eiusdem; vnde quia futurum erat, vt sol iustitiæ Christus ex matre nasceretur immaculata, ideo ad id delineandum, voluit Deus, vt sol ex luce splendidissima, quasi ex matre nasceretur: tum tandem, quia, sicut lux, etiam si per immunda loca transeat, nihil prorsus inquinatur; ita B. Virgo, etsi naturali propagatione per progenitores suos peccatorum maculis infectos transierit, ipsa tamen instar lucis, omnis inquinamenti expers semper fuit. Tandem quia D. August. super Gen. ad lit. lucem, quam tunc Deus creauit, describens, dixit: *Lux est simplex, summe multiplex, summe mobilis, penetrationis magna, minima resistentia, summe disparia generans, & concilians, summe conuertibilis, omnis naturalis motionis principium, summe perfectibilis, summe iucunda, summe communicabilis*: vnde luce in corporibus ni-

hil est *utilius, nihil cõmunius, nihil pulchrius, nihil velocius, nihil subtilius, nihil impalpabilius, nihilque virtuosius inuenitur*. Sanè mirabiles isthæc lucis proprietates inaudita, ac ineffabilia beatæ Virginis præconia nos edocent. Illa enim fuit summè simplex, ea columbina simplicitate, de qua Christus Dominus: *Esote simplices sicut columbæ*: fuit multiplex in filiorum spiritalium procreatione, Iob dicente: *multiplex erit semen tuum*, de quo semen multi intelligunt verba illa Genes: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, ac semen illius*, hoc est, inter aduersarios Virginis, qui sunt semen Diaboli, & inter fideles, & obsequentes Mariæ seruos, qui sunt semen illius. Est etiam non solum multiplex, sed mobilis, ita vt ad solum nutū Dei in omni sua actione moueretur, vnde Sapi. 7 dixit: *Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, vnicus, certus, suauis, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoquinatus*: hæc ibi: est etiam summæ penetrationis respectu electorum, quorum corda penetrans profundissimas in eis suæ deuotionis mittit radices, iuxta illud: *In Israhel hereditare, & in electis meis mitte radices*: quod autem subdit: *& minime resistentiæ*, eximiam eius clementiam, ac maternum Virginis amorem significat, quæ instar piæ matris filiorum precibus ad eam confugientium nescit resistere: Ipsa item disparia conciliauit, dum Deum, & hominem generâs distantissima extrema vnitate personæ cõiunxit, & inimicitias inter Deum, & genus humanum composuit.

Secunda die posuit firmamentum in medio aquarum superiorum, & inferiorum: non dissimiliter Deus, vt est auctor gratiæ, posuit beatam Virginem, tanquã cœleste firmamentum, inter aquas superiores firmas, & immobiles, qui sunt Beati, & aquas labiles, ac fluxui, & mutabilitati obnoxias, eiusmodi sunt viatores: vnde sicut medium participat conditionem extremorum, ita beata Virgo cum Beatis fruebatur securitate diuinæ gratiæ, cum Viatoribus merendi virtute, & potestate

Matt. 10.

Iob. 5.

Genes. 3.

Sapien. 7.

Eccl. 24.

Genes. 1.

HOMILIA X.

Varijs similitudinibus, tam ex sacris literis, quam ex humanis monumentis depromptis, Virginis Conceptionem immaculatissimam fuisse ostendimus,

state pollebat: cum Beatis exultatione, & amoris feruore flagrabat, cū Viatoribus, cordis cōpassionem exercebat: cum beatis clarius Moyse, & D. Paulo diuinam essentiam non semel vidit, cum Viatoribus vero in dies maiora fidei incrementa suscipiebat.

Genes. 1.

Tertia die dixit Deus: *Congregentur aqua in locum unū*, quarum congregationē vocauit: Maria: ad eundem modum B. Virginii diuinitus hoc nomen MARIA, impositum fuit, quia gratiarum fluentia in ea erant simul in vnum congreganda: vt enim dixit D. Hieronymus. *ceteris per partes, Maria autem tota se infudit gratiæ plenitudo.*

D. Hieron. serm. de Assumpt.

Genes. 1.

Quarta die produxit Deus solem, & lunam; illum *luminare maius*, hanc, *luminare minus*, appellauit; & merito: quia luna totam suam lucem à sole mutuatur. Hoc etiam mirabile opus auctoris naturæ præterquam illud splendendum diuinæ incarnationis in vtero Mariæ factum præsignificauit. Sol enim iustitiæ, Verbum scilicet diuinum, & humanitas per lunam significata: Spiritus sancto cooperante coniuacta fuere. Verbum diuinum est *luminare maius*, humanitas, *luminare minus*, quod ab ipso Verbo omnem suam lucem, ac splendorem accepit: præter hoc inquam, *luminare illud maius*, & *luminare minus* Christum, & Mariam prænotarunt, hæc enim velut luna à sole iustitiæ Christo totam suam lucem mutuauit: in eo tamen valde dissimilis fuit lunæ (quod & Mariam excellentiam non parum commendat) quod illa non semel eclipsim patitur, ex interpositione terræ inter solem, & ipsam: Beata autem Virgo, in qua nullus terrestris affectus vnquam dominari permissus est, eclipsim nunquam agnouit.

Ibid.

Quinta die fecit Deus volucres, & pisces: illa incredibili velocitate, hos tali conditione præditos, vt vassissimi aquarum gurgites eos suffocare nequeant. Non dissimiliter Deus beatam Virginem

condidit tam singulari velocitate præstantem, vt infestissimi etiam accipitres (Dæmones intelligo) in puncto conceptionis peccati originalis vnguibus illam dilaniare tentantes, non solum non comprehenderint, sed nec ad illam appropinquare potuerint. Altissimus namque suæ gratiæ fauore eam præmuniuit, vt inter medias propagationis humanæ æquas, quibus omnes filii Adæ, cum primum concipiuntur, suffocantur, ipsa instar piscium suffocari non potuerit. Et sicut sexta die, hominem, quem creauit, constituit dominum reliquorum omnium, sic certè beatam Virginem in Angelorum Dominam, & Cælorum Reginam, & vniuersi Imperatricem elegit, Ecclesia Catholica canente: *Aue Regina Cælorum, Aue Domina Angelorum.*

Ibid.

Ecclesia in offic. diuin. Genes. 2.

Septima, & postrema die requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat; ita factus homo in postrema mundi ætate in vtero Virginis requieuit, vt, & ipsa testatur: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo.* Sanctus Ioannes Damascenus serm. de Assumptione non longè ab hoc laudationis genere discedens, Virginem vocauit *animatum cælum*; & merito, quia quemadmodum cælum incorruptibile est, & ideo non patitur peregrinam aliquam impressionē, sic Virgo nullam peccati infectionem passa est: erat namque cælum, ex quo sol iustitiæ egressurus erat iuxta illud Pauli: *Secundus homo de cælo celestis*, id est de Virgine cœlesti, incontaminata, purissima, ac libera ab omni peregrina peccati impressione: vnde sicut in materia cœli priuatio cœlestis formæ nunquam extitit, ita in Mariam diuinæ gratiæ priuatio, quæ per culpam originalem inducitur, nunquam irrepsit; cuius sanè non leue indicium esse arbitror, quod totam vitam absque leui etiam macula traduxerit, nullaque eius cogitatio, aut actio à rationis regula deflexerit. Experientia docet, quod si rami sunt optimi,

radicem

radicem oportet optimam esse: sicut enim quando talpa, vel vermis radicem arboris corrodit, rami sicari solent, sic infecta radice per peccatum, non potest non aliquis ramus infectus nasci. E contra verò, si radix sancta est, & ramos sanctos esse oportet, quare cum rami sancti fuerint, etiam radix, & principium debuit esse in Virgine sanctum: Radix enim fuit ab instanti suæ conceptionis de terra sitienti, rore diuinæ gratiæ fecundata, atque adeo ab omni macula tunc præseruata; alioquin filius Dei minime illam corpotaliter postea inhabitaret. Et enim si Arminius (vt vnanimi consensu referunt Aristoteles, & Plinius de histor. animalium agentes) adeo mundus est, vt si in limine spelunçæ suæ lutum apponatur, canibus illum insectantibus, à venatoribus potius se capi patiatur, quàm quod domum suam ingrediens illam inquinatam inueniat: vnde insigne illud Arminii Epitaphium in ore omnium versatur: *malo mori, quam fœdari*; si animal, inquam, hoc rationis expers munditiam ardentè adeo amat, quis auctorem munditiæ sibi persuadeat in ventrem illum fuisse ingressum, si spelunçæ portam, hoc est conceptionem, quæ velut vitæ humanæ porta est, peccati originalis luto fœdatam præuidisset: Absit: Qui enim corpus eius virginitatis pudore integrum esse voluit, quia in illo per nouem menses habitare decreuerat, animam, in qua semper habitaturus erat, peccati corruptione deflorari permississe arbitramur? Absit: Huc etiam facit, quod Magist. sentent. acutè dixit in 2. dist. 21. indignum fuisse, vt Diabolus appareret primis parentibus sub forma columbæ, cum postea sub ea Spiritus sanctus foret appariturus; Si permitteretur, inquit, *in columbæ specie venire, maluisset, sed non erat dignum, vt Spiritus maligenus illam formam homini odiosam faceret, in qua Spiritus S. appariturus erat: Si ergo Spiritus sanctus minime sumptu-*

Aristot. & Plin. & hist. animal.

Arminij Epitaph.

Magist. sent. 2. dist. 21.

rus carnem ex columba, noluit illā à spiritu immūdo inhabitari, quia ipse decreuerat sub colūbina forma mūdo aliquādo apparere, quomodo, quæso, quispiam credat, filium Dei ex Virgine carnē sumpturū, permississe eam ab immundo spiritu peccato originali illā maculante, prius inhabitari? Deinde, si indecens quidem esset cor: as virgines alicuius denudari, quod adeo verū est, vt, cum ciuitatis cuiusdam virgines nescio quo furore correptæ se occiderent, (vt refert Aulus Gell. lib. 15. noct. Att.) hoc remediū ad eas reprimendas gubernator adhibuit, vt quæ se occiderent, nudæ in plateis suspenderentur; at ipsæ, quia honestissimæ erant, nuditatē sui pudoris exhorrescentes, à tanto furore se coercuerunt, & ab eo die, quo lex illa promulgata fuit, nulla deinceps mortem sibi intulit: Si ergo corpus cuiuscunq; virginis denudari, inhonestum est, quantò erit magis indecorum virginum Virginem, quæ Dei Genitrix futura erat, gratiæ veste denudatam in suā conceptionem mundum ingredi? non sic, sed præclarissimis gratiæ ornamentis induta, velut Reginā Angelorū, & Dei Matrē decebat, ingredi. Ferūt Protogenem arte pingendi peritissimū imaginem quandam inter ceteras ab illo depictas primum tenentem locum ingenti pulchritudine præditā, miroq; ornatam artificio, septem annorū spatio depinxisse, & illis septem annis in cibo, & potu parsimoniam seruasse, vt ita ingenii eius aptius esset ad illam effingendā, feruntque eam viuus coloribus quater exornasse, ne temporum iniuria colorē, & splendorem amitteret; adeoque ea cura, ac diligentia opus illud euasit insigne, vt eius causa rex Demetrius Rhodos Insulam oppugnare noluerit, quia si ingredi voluisset Insulam, ea parte necessario bellū erat incundum, in qua imago illa collocata erat: vnde maluit Ciuitatem illam inexpugnatam relinquere, quàm illud preciosum, ac eximium opus destrucere. Postea imago hæc in Romanorum

Aulus Gell.

Protog.

Apelles.

potestatem venit, & Pacis Templo consecrata est, quam videns insignis Apelles raptus in admirationem exclamavit dicens: *O eximium opus, mirares, summus labor, artificum maximum, sed deest illi gratia, quam si habuisset, proculdubio foret immortalis.* Gloriabatur Appelles, quod nescio quid gratiæ imaginibus tribueret, quod alii præstare non valebant; eximium certe opus Dei, imagoq; omnium præstantissima fuit Virgo sanctissima, in qua depingenda non per septem annos, sed per quadraginta duas generationes ipse moratus est, eam effingens in Patriarchis, Regibus, & aliis eius maioribus, ac postea virtutum; ac donorum Spiritus sancti coloribus, eam illustrans. Hanc pulcherrimam imaginem Deus in die Conceptionis in theatrum mundi producit, vt ab omnibus inspicatur. Absit ergo, vt quispiam defectum aliquem ipsi attribuat, aut illi gratiam, vel vno tantum temporis momento, defuisse affirmet. Maximè cum artifex omnium peritissimus, laudet illam dicens: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te:* eamq; præ omnibus aliis tanti faciat, vt licet ceteræ omnes imagines obscurerentur peccati litura, hanc tamen omnino incolumem esse voluerit. refert Plutarchus: Romanam quandam matronam à Zeuxi postulasse, vt sibi imaginem aliquam ex multis ab eo depictis donaret: ille optionem dedit, vt quam mallet, acciperet: at ipsa respondit, melius esse, vt ipse, qui pingendi arte peritior erat, illam eligeret; Zeuxi verò renuente, illa hoc vsa est artificio, vt exploraret quamnam illarum imaginum plura ille æstimaret: vocavit quendam illius seruum, qui Zeuxi mendaciter diceret; omnes eius imagines igne repente suborto, accendi; detulit nuncium seruus, & confestim illo audito, exclamavit Zeuxis: *Seruate mihi Adonidem, seruate mihi Adonidem:* quibus verbis demonstravit, Adonidis imaginem maximè omnium ab illo estimari, cum eam saltè voluisset in eo incendio incolumem manere, etiã si aliæ igne absum-

rentur: sic etiã Deus optimus maximus, solam hanc Virginis imaginem, licet alias omnes incendio generali peccati originalis concremari permiserit, liberam, & incolumem esse voluit, quasi dicens: *Seruate mihi Mariam, sicut Zeuxis; seruate mihi Adonidem.* nec id sanè mirum videri debet. Nam si (teste eodem Plutarcho) noluit Cæsar Augustus Alexandriam æquare solo eò, quod ab Alexandro ædificata fuerat, quomodo Deus Virginem, quam fundavit ipse, iuxta illud: *Et ipse fundavit eam Altissimus,* à Dæmone oppugnari, ac destrui pateretur? Quod, si etiam ipse Alexander Magnus (vt asserit idem Plutarchus) templum Dianæ Ephesinæ inter septem orbis miracula numeratum euertere noluit, quia erat templum dicatum Dææ Puritatis, cum tamen cetera templa euertisset; qui fieri poterat, vt templum Virginis, quæ Dea (si fas est poetico more loqui) puritatis est, ac sanctitatis, euerteretur per peccatum originale, aut in templo Dei sacrificium aliquod Dæmoni offerretur? posset enim, si Virginis templum aliquo peccato fuisset pollutum, gloriari quidem ipse in Virgine sibi oblatum fuisse sacrificium. Memoria dignum est illud, quod refertur i. Machabæorum, fecisse Iudas: *Cogitavit, ait faceret textus, de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret, & incidit illis consilium bonum, vt destruerent illud, ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminauerunt illud gentes, & demoliti sunt illud.* si ergo opprobrium erat ludæ offerri holocausta Deo in altari à gentibus polluto; quanto maius esset Domino, si altare Virginis ipsi consecratum, à Dæmone aliquando peccati originalis macula pollutum fuisset: Quod etiã alio eiusdè sacræ Scripturæ simili exemplo sic declaro: Nam si Deus ex auro Idoli, & fecerunt Israëlitarum, noluit fieri vasa ad templi honorem; ac splendorem, vel ad templi ministeria necessaria, non quia aurum Idoli optimum non esset, sed quia erat aurum Idoli; quanto minus ex Virgine, si Dæmonis per peccatum fuisset Idolum, voluisset

Psal. 86.

Plutarch. de Alexand.

Matth. 1.

1. Machab. 4.

Deut. 7.

Aristot. Meteor.

voluisset Deus vas preciosissimum fieri, vbi manna diuinitatis recondetur? & si indecens est, vt ex linteo, quod in coquina ad abiectissima deferuit munia, sacra fierent corporalia ad Missæ sacrificium in illis offerendum; indecens etiam esset, ex Virgine, si Dæmoni deferuisset, corporalia sacra fieri, vbi Christus sacerdos summus offerret oblationem Patri, quare, cum ipse posset eam mundam eligere, nulla ratione immundam elegisse credam: potuisse autem quis negat? habebat enim Christus maiorem potentiam ad defendendam Virginem, quam Dæmon ad illam offendendam. quem admodum enim, si adamas inter duos magnetes poneretur, qui maiorem haberet virtutem, & proximior esset, adamantem ad se traheret, sic in Virgine contingit, quæ in conceptione sua fuit velut adamas inter duos magnetes positus, Christum, scilicet, & Dæmonem; à Christo tamen, quia & magnes maioris virtutis, & quia erat Virginis proximior, iuxta illud: *De quantum est Iesus,* vehementius attracta fuit: maiorem ergo vim habuit gratia Christi ad Virginem ad se alliciendam, quam peccatum ad illam inficiendam. Verum quia humana ruditas in eo semper hæret: qui fieri possit, vt, cum B. Virgo ex progenitoribus peccati labe infectis descendat, nullam ex eis infectionem participaret? his, quæ sequuntur, exemplis edoceri, & manduci potest. Obseruarunt non semel Nauta, flumina quædam tam veloci, ac rapido impetu mare ipsum ingredi, vt amaritudinem maris nullam contrahentia, dulces aquas secum ferant: ad eundem modum diuina virtute factum est, vt pertransiens B. Virgo per falsum illud mare suorum progenitorum amaritudine peccati infectorum, nihil huiuscemodi amaritudinis contraxerit: Tradit etiam Philosophus in Metheoris, si vas ex cera virginæ confectum, & vndique clausum in profundum maris immittatur, aqua repleti dulcissima, longeque à se marina

aque amaritudinem, aut falsedinem propulsare. Non dissimiliter vas virginæ Mariæ, vndique Diabolo clausum, in mare huius sæculi per naturalem propagationem immisissum, omnem peccati amaritudinem longè à se repellens; dulci solum diuinæ gratiæ aqua repletum fuit; vt postea Angelus ei dixit: *Aue gratia plena.* Item, sicut (non paucis rerum naturalium Hystoriorum id attestantibus) salamandra in medio ignis posita non comburitur; ita Virgo sanctissima inter parentes peccati originalis igne adustos, posita, nec minima illius scintilla offenditur; & sicut herba, quam Græci vocant Adyantum, vt iidem naturales docent, quamuis in medio puteorum, nascatur, ac truncus & radices inter aquas sint, rami tamen illius neququam aquas contingunt puteorum aqua quantumcunque magis, ac magis crescentes: ita, quamuis progenitorum Beatæ Virginis truncus, & radices, vnde ipsa oritur, peccati originalis aquis fuerint submersi, illam velut adyantam ramum infectæ huiuscemodi aquæ numquam tetigerunt; Quod, si ad rerum artificialium structuram mentis aciem conuertamus, reperiemus, quod licet aurifices, puluere, fumo, immo, & carbonis nigredine fecundati sint, ex deturpatis tamen eorum manibus, ac turpibus, & impolitis instrumentis vas aureum, aut argenteum miro artificio elaboratum, ac purissimum prodit, vt D. Ambrosius notauit: Non fecerunt B. Virginis progenitores, qui fuerunt velut aurifices, qui aureum hoc vas B. Virginis elaborarunt; peccati originalis nigredine deformati fuissent, ipsa tamen è manibus eorum prodians, nec minimam illius nigredinis labem secum tulit: cum enim esset vas, in quo celeste manna diuini verbi incarnati collocandum erat; oportebat certè nullo antea turpi, ac mortifero liquore fuisse coinquinatum, ac tandem eidem difficulitati aptè responderi potest per verba illa Davidica: *Vox Domini intercedentis*

Luc. 1.

D. Ambrosius super 1. Mat.

Psal. 28.

flamman ignis: sicut enim Deus nouit, & potuit flammam ab igne diuidere, & calorem à luce, & è contra lucem à calore separare: in camino nam que illo babilonico ignis illuminabat pueros, sed non calefaciebat; ecce diuisionem lucis, à calore: in Inferno autem diuidit calorem ignis à luce, cum ignis ibi comburat, sed non luceat; sic sanè omnipotentia sua nouit Deus diuidere naturam humanam Virginis per naturalem propagationem ab Adam traductam ab infectione, & macula peccati originalis, diuina spiritus sancti gratia illam præueniens. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

In honorem immaculate Conceptionis Deiparæ Mariæ eruditè explicantur verba illa Canticoꝝ: Quæ est ista que progreditur quasi aurora consurgens; pulchra, vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata.

CONSVEVERE Astrologi felicem sortem alicuius ex puncto Conceptionis, seu natiuitatis augurari volentes eam ex beneuolo aspectu a-

Suet. in vita Cæsaris. strorum venari, vnde Suetonius in vita Cæsaris scribit illum in stemmata, & insignia sua accepisse figuram, quam magnus Astrologus Diogenes in natiuitate eius ediderat, in qua animal quoddam descripserat semicapram, & semipiscem, significans in hoc duo hæc astra capricorneum, & piscem, in eam natiuitatem concurrisse. Depinxit etiam inter pedes huius animalis globum, & gubernaculum nauis, necnon & cornucopiam, globo mundum, gubernaculo sceptrum regni,

cornucopia diuitiarum abundantiam significaret, quibus foeliciter Cæsari fruendum erat. Vt tamen hanc fatalem foelicitatem ostenderet Cæsar à principio sui natalis secum capisse, & inuitabile esse, vt falso ipse putabat, voluit pro stemmatibus prædictam figuram accipere. Certè si nos tanquam Catholici astrologi explorare cupimus punctum Conceptionis Virginis, reperiemus fauorabilem ad eam fuisse, solis aspectum, vt nulla peccati nebula eam obscurari pateretur: Ingressus est enim tunc sol in signum Virginis, dicente Ioan. *Signum magnum apparuit in celo; mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim.* Ecce describit Virginem à capite usque ad pedes vndique perlucidam, ac fulgentem, vt significet, à principio usque ad finem gratiæ splendore semper coruscasse; Cuius tam singularis excellentiæ admiratione rapti Angeli dixerunt:

Quæ est ista, que progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra, vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata? In primis comparant illam auroræ, quia sicut hæc lucens incipit esse, & in luce crescit, quo ad usque fulgenti soli coniungitur, sic immaculata Virgo in puncto, vt concepta fuit, cepit diuinæ gratiæ luce clarere, & in hac claritate indes succrescens, tandem cum sole iustitiæ Christo Domino in caelesti beatitudine miris gloriæ decorata fulgoribus fuit coniuncta. Atque huc faciunt verba illa Dauidica: *Adiuuabit eam Deus mane diluculo.*

Sanè quosdam sanctos adiuuit Deus ad occasum solis, vt bonum latronem; alios tardius, vt Magdalenam, & alios in meridie, vt martyres, in qui feruore persecutionum fideles inuenti sunt: alios adiuuit hora tertia, vt Apostolos, qui primitias spiritus habuerunt: alii opitulatus est mane, vt Ieremiæ, & Baptistæ ab utero materno eos sanctificans; hucusque progressa fuerat diuina gratia iam subleuanda hominum miseria; tamen, vt adiuuaret Virginem, non solum mane

furre-

furrexit, sed mane diluculo eam præliberans, & perferens in puncto Conceptionis suæ à macula culpæ originalis. Obseruare etiam oportet circa eundem locum, quod vbi nostra vulgata legit: *Adiuuabit eam Deus mane diluculo*, alia verso habet: *Adiuuabit eam ab aurora matutina*: hoc est, cum primum illud mirabile factum est, vt in principio auroræ Conceptionis Deiparæ Mariæ præter communem ordinem humanæ Conceptionis, diuinæ gratiæ noua lux oriri visa sit, vt habetur Esther 8. Noua (inquam) secundum intentionem, quia copiosior gratia fuit illi collata in principio suæ formationis, quam reliquis sanctis in fine vitæ illorum: noua etiã, quia nemini vnquam contigit in media caligine Conceptionis humanæ, diuinæ gratiæ luce perfundi, nisi soli beatæ Virginis; vnde rectè ei congruit illud Ioannis 1. *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*, hoc est, in medio tenebrarum Conceptionis, vbi nemo vnquam vidit lucem, noua hæc diuinæ gratiæ lux emicuit; hincque factum est, vt tenebræ caliginosæ noctis peccati originalis eam comprehendere non potuerint. Quare, sicut in constructione mundi, quod primo effecit Deus, fuit lux, dicens: *Fiat lux, & facta est lux*, in eaque adeo sibi complacuit, vt dicat Sacer textus: *vidit Deus lucem, quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris*: sic Deus in constructione beatissimæ Virginis, hoc est, in eius Conceptione, primum quod effecit, fuit lux diuinæ gratiæ, quam Virgini inesse tantoperè Deus sibi complacuit, vt illam à tenebris peccati diuisam semper permanere voluerit. Etenim, quamuis ita sit, quod in aliis iustus lux gratiæ diuisa sit à caligine peccati mortiferi, cum quo habet intrinsecam impossibilitatem, non tamen diuisa est, & maximè per longum tempus à tenebris peccatorum venialium, à quibus nemo immunis viuít, iuxta illud Iacob: *In multis offendimus omnes:*

& illud Ioannis: *si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*: tamen in beata Virgine illud mirabile fuit, ob præseruationem à peccato originali, quod sic Deus diuisit lucem à tenebris, vt nec minima vnquam peccati venialis, obscuritate obnubilata aliquando fuerit. Vnde de B. Virgine altius verificatur illud Geneseos: *Vidit Deus lucem, quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris.*

Addit etiam Regius Vates: *Deus in medio eius non commouebitur*. Nullum beneficium maius excogitari potest, quam quod Deus nunquam ab anima recedat; sicut è contra, nullum maius execrandum malum ei accidere potest, quam quod Deus ab illa absens fiat: hinc per Prophetam ait: *Veh eis, cum recessero ab eis*. Non ignorabant gentiles illi Tyrii, de quibus narrat Curtius fortissimis vinculis Dei sui Apollinis statuam imagini Herculis, qui eorum aduocatus erat, obligasse, vt si quandoque contingeret Apollinem velle ab eis recedere, Hercules fortitudo cum persistere compelleret: opinabantur enim illi Deos facile se conferre ad absentes, qui eos multis precibus vocitassent, vt eorum prouincias protegerent. Vnde Romani, vt auctor est Chartarius libro de Imaginibus, maximam adhibuerunt curam; vt nomen Dei tutelarum, cuius patrocinio specialiter Romana ciuitas commendata erat, omnino ignoraretur, ne incolæ aliarum prouinciarum possent illum euocare. si ergo summa infœlicitas est, recessus Dei ab anima, foelicissima fors beatæ Virginis contigit, in qua semper Deus inhabitauit, & in qua permanenter adeo pedem fixit, vt non solum non recederet ab ea peccatum originale, aut mortale, sed neque commoueretur leui aliquo veniali; Dauidicè dicente: *Deus in medio eius non commouebitur*: Vel aliter eadem verba explicemus, dicentes, quod aliquando Deus, ab anima discedit, aliquando

Ibid.

Esther 8.

Ioan. 1.

Gen. 1.

Ibid.

Psal. 46.

Iacob. 3.

Gen. 1.

Psal. 45.

Osee 9. iuxta

vulg.

Curtius.

Chartar. de lib. de Imag.

Psal. 45.

quando non discedens, in illa mouetur. Discedit quidem per peccatum mortales; mouetur, quasi qui ad discessum appropinquat, per peccata venialia, quæ ad mortalia disponunt. De Virgine igitur ait Dauid: *Deus in medio eius non commouebitur*, hoc est, non solum per peccatum mortale ab illa non discedet, sed neque per veniale commouebitur.

Ibid.

Cant. 6.

Subiungunt deinde Angeli: *Pulchra est luna*; quia sicut luna in primo instanti suæ creationis fulgentissimis solis radiis cœpit irradiari; ita sacratissima Virgo in puncto suæ Conceptionis solis iustitiæ clarissimo lumine illam irradiante, cœpit diuinis fulgoribus coruscare. Vnde, sicut luna in sui creatione tenebras nesciuit; ita & Virgo in sua Conceptione peccati originalis caliginem ignorauit. Obseruauit non semel, quod cum pulchra aliqua imago depingitur, si fortè tabula sceleris ac bonæ lunæ tempore ab arbore præcisâ non fuit, scissuras patitur, quod Hispanè dicitur: *quebra haze vizio*. Si tamen è contra præciditur, vigente (vt aiunt) bona luna, solida manet semper absque rimula vel scissura; ita certè philosophari nobis licebit in hunc modum: Beata Virgo fuit cœlestis quædam imago supremi pictoris arte confecta, catholicaque fides nos docet, nullam vnquam nec leuis peccati venialis scissuram sustinuisse; fuit ergo præcisâ vigente bona, ac sceleris luna, quod Hispanè dicitur: *fuè coriada en buena luna, ò que el corte de su conception fuè en dichosa luna*: constat autem, quod si peccati originalis macula in sua Conceptione deturpata fuisset, infœliciter potiùs, & aduersa luna influente concepta extitisset. Idquæ sanè est, quod valde Angeli admirantur, vt præter communem omnium Conceptionem maculam ipsa nullam contraxerit, & idèd aiunt: *que est ista, quæ progrediuntur pulchra, vt luna*. obseruauit rursus, (idquæ ingenti admiratione dignum esse reor,) quod tem-

Ibid.

pore noctis, quando luna clariorem, ac lucidiorem se ostendat, tanto canes altiori voce, & rumore contra illam oculorum aciem intendentes, oblatrant: cuius rei rationem inuestigans, inueni Alciatum in quodam suorum Emblematum illam reddere: Ait enim, canem inspicientem lunam videns in illa, quasi in splendenti speculo suam propriam imaginem, ac figuram, indeque imaginatur adesse ibi alium canem similem sibi, & ideo oblatrat, vt frequenter consueverunt canes, cum alios vident. Verba Alciati hæc sunt.

Alciat. in Emblem.

Seq; videns, alium credit inesse canem. Tamen luna intrepidè nihil omnindè eius oblatratione præpedita progreditur vterius, velocem suum motum peragès: non dissimiliter accidit Virgini: clamant quidem nonnulli aduersus pulchritudinem, & claritatem immaculatæ eius vitæ, peccatum etiam actuale ei obiciètes, quam pulchram, vt lunam compellat diuinus sponus, quia videntes illam similem sibi in natura, & in ratione habèdi illam per naturalem propagationem, imaginantur conspiceri in ea, atque in seipsis rabidum canem peccati originalis & actualis.

Seq; videns, alium credit inesse canem. At B. Virgo nihil pendens hanc falsam calumniam, progreditur vterius profundiores in dies huius veritatis radices in fidelium animos mittens. Sed iam ad lunarem velocitatem accedamus, quæ eandem immaculatam Virginis Conceptionem non parum illustrabit. Ferunt Astrologi (nemine dissentiente) lunam omnium Astrorum velocissimam, ac celeritatem esse, & idèd breuiori tempore, quàm reliqua, cursum suum peragere. Mercurius 335 diebus, & totidem Venus illum perficiunt; Sol 365, & reliqui Planetæ quantò altiores, plus temporis in cursu suo consumunt; Luna verò ita velocis est; vt viginti octo diebus totum suum spatium percurrat. Lunæ ergo comparant Virginem, vt miram eius velo-

velo-

velocitatem, & inauditam celeritatem in progressu spirituali designet; qua reliquos sanctos adèd excelluit, vt, cum quidam paulò post natiuitatem, vt innocentes Martyres, & infantes baptizati, alii paulò ante in vtero materno sanctificati fuerunt, vt Ieremias, & Ioannes Baptista; ipsa tamen diuina virtute ad eò cursum accelerauit, vt in primo instanti suæ Conceptionis diuina gratia, percusa, ardentibusque diuini amoris flammis inardescere cœperit. sed quid non filius sanctus accelerasset sanctificationem Matris, qui & nomen accelerationis habebat: Isaia dicente: *Voca nomen eius. Accelera, festina, prædare*, & opera sua ita festinanter exercuit, vt cum primùm conceptus, properare fecerit Matrem: *Abijt in montana cum festinatione*. Et mox Ioannis sanctificationem accelerauit, non expectans eius ortum, sed illum potiùs præueniens: Et cum deinde primùm natus est, in Bethleem confestim absque vlla mora Pastores vocat, & Reges magos accessit: hanc celeritatem præuidens Dauid dixit: *Exultauit, vt gigas ad currendam viam*. Si ergo filius Dei ita festinauit, vt feruis suis beneficeret, quanto amplius festinasse credendus est, vt Matri suæ in euidenti periculo in Sathanicam seruitutem incidendi constitutæ, præsentissimo remedio opitularetur? Igitur, cum in illa conceptione hoc periculum subierit, dicendum est, filium celerissimo cursu festinasse, vt peccato originali aditum prorsus præcluderet, & Sathanæ tyrannicam seruitutem, quæ per illud incurritur, longè à Maria propulsaret. Nec sufficit sanè dicere, satis vtiq; Christum festinasse, cum immediatè post instans Conceptionis, & contractionem peccati originalis, illam sanctificaret, & ab infesto vulnere sanaret. Arbitror namque (neque vllus sanæ mentis in hoc dissentire potest) satis illi opem suam differre, qui cum posset re facile præcipitio præseruare, solum tamen occur-

Ijai. 8.

Luc. 3.

Psalm. 18.

rit, & auxilium præstat post casum, & lapsum, vt illatum vulnus sanet. Ad do, quod ad infamiam notam incurrendam parum refert, paruo, vel multo tempore ea labe, quæ illam parit, aliquem infectum fuisse. Crimen enim lætæ maieftatis humanæ, vel diuinæ, vt hæresis, aut prodicionis breui tempore committi potest, & tamen infamia inde pululans in mille generationes labitur, & vt cancer, per omnes filios serpit. Nec ergo dicamus beatam Virginem ancillam vnquam fuisse Diaboli, & sub potestate eius iacuisse, quod inimicamiam matris Dei cederet, opus est fateri, nec per momentum peccati originalis labe maculatam extitisse; alioquin illa infamiam nota semper durasset, vt cecinit Ouidius de Ponto *culpa perennis erit*, scilicet infamiam quæ ex ea manet, licet ipsa pereat.

Cæterum; non contenti Angeli auroræ, & lunæ comparatione beatam Virginem cohonestare, cum sole lucidissimo omnium planetarum illam comparant. in quo ea occurrit meridè enodanda difficultas, cur Angeli comparaturi Virginem huic solari planetæ, prius auroræ, & lunæ, quæ multò minori claritate, quàm ille, fulgent; tam comparant? Respondeo primò, solis comparationem addidisse, vt significarent in hac immaculatæ Conceptionis prærogatiua per auroram, & lunam præsignificata, solam & vnicam instar solis inter omnes puras creaturas beatam Virginem extitisse. Vt enim docet D. Isidorus libr. Ethymolog. sol dicitur, quia solus est, & vnicus. Secundo respondeo, id consulto effecisse, ne, si tantum Virginem soli comparassent, quæ supremam habet lucem, & cuius nullum decrementum, aut augmentum esse noscitur, Deus esse crederetur. Vnde, vt pram creaturam esse faterentur, compararunt illam primo auroræ, quæ minus lucida, deinde lunæ, quæ lucidior est, ac tandem soli, qui reliqua omnia

D. Isid. libr. Ethymolog.

H

clari.

claritate superat. Hæc enim mutabilitas per incrementum lucis, & per verbum illud, *Progreditur*, significata, quæ Deo minimè competere potest, ipso dicitur: *Ego Deus, & non minor*, manifestè relinquit beatam Virginem non Creatorem, sed creaturam esse. Tanta certè fuit beatæ Virginis sanctitatis excellentia, tanta dignitas, atque maiestas, ut oporteret Spiritum sanctum illo dicendi artificio uti, ne mundus deciperetur, putans illam esse Deum, ut facillè se deceptum iri ingenuè fessus sit D. Dionysius, nisi fides Catholica sibi obstitisset. Denique Soli aptè Virginem cõparari ex eo non obscurè liquet, quod, quia medium est inter planetas, ita ut super se habeat tres, & infra totidem alios, sic beata Virgo in excellentia, & puritate ita medium locum tenet inter Deum, & Angelos, ut, si de Personis loquamur, super se solum habeat tres diuinas Personas, quæ sunt præcipuæ planetæ, ex quorum influentia tota mundi machina pendet; infra se verò habet tres alios planetas, triplicem scilicet Hierarchiam Angelicam, omnes Angelos in se comprehendentem. Si ergo in puritate medium locum tenet Beata Virgo inter Deum, & Angelos, apertè efficitur, non æquare eximiam Dei puritatem, excedere tamen Angelicam, & consequenter caruisse omni labe peccati tam actualis, quam originalis, cum etiam Angeli ea poenitus caruerint; alias puriores fuissent illi, quod neutiquam ipsi concederent, qui Reginæ suæ in omnibus diuinæ gratiæ charismatibus primas facillè deserunt.

Porro sequentia verba iã exponamus, quæ non parum immaculatæ Conceptionis argumento deseruiunt: *Terribilis, ut castrorum acies ordinata*; vel, ut vertunt Septuaginta Interpretes: *panor, ut ordinata acies*. Sive, ut legit Vatablus, *formidabilis, ut acies instructa*; vel, ut transfert Pagninus, *Terribilis, ut astrum cum vexillis*.

vel, ut placet Gregorio Nisæno *stupor etiam, quam instructa acies*; vel, ut vertit Ambrosius lib. 7. de Isaac cap. 7. *Terribilis, sicut admiratio ordinata*; vel tandem, ut alii ad vim vocabuli Hebræi attendentes: *Terribilis, ut rotunditas*, alludentes ad corporum rotundorum naturam, quæ in omnem partem absque sui læsione sunt apta moueri.

Merito quispiam mirari posset, cur sponsum postquam vocauerit beatam Virginem solem, & lunam, eandem compelleret, *aciem castrorum*; hæc enim, ut omnino dissimilia, inter se coniungenda minimè videbantur, cum nihil cum astro lunari, & solari commune habeat castrorum acies. Illa namque morantur in Cælo, hæc in terra; illa sunt inanimata, hæc animata; illa infatigabilia, hæc fatigabilis; illa inuincibilia, hæc vincibilis, & expugnabilis?

At arbitror multum per omnem modum prædicta Epitheta inter se conuenire: tum quia sicut nihil est pulchrius in die, quam Sol, nec pulchrius in nocte, quam luna, ita in bello pulchrius nihil, quam castrorum acies bene ordinata: tum quia puto Angelos alludere ad solem, & lunam, qui tempore Gedeonis cursum suum cohibentes steterunt, ut milites Gedeonis hostes suos expugnare possent. Vnde gloriosa illa victoria non tam fuit Gedeonis, quam solis, & lunæ, cum eorum auxilio illam tulerit. Cum ergo fideles continuum bellum gerant aduersus Principes tenebrarum, iuxta illud Diui Pauli:

Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & Potestates tenebrarum harum, sitque etiam per quam manifestum, nihil magis opponitenebris, quam lucem solis, & lunæ, rectè beata Virgo, quæ ad pugnam illam eos vehementer adiuuat, soli, & lunæ merito comparatur. cum instar terribilis exercitus Principes tenebrarum profliget, vnde hac eadem metaphora vtens Diuus Paulus dixit:

Abijc-

Abijcimus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis; si igitur Beata Virgo in defensionem fidelium est velut terribilis exercitus, quantum magis credendum est in defensionem sui terribilem Dæmoni se ostentasse, cum in principio suæ Conceptionis illam expugnare, & in seruitutem suam redigere tentauit? Maxime, quod sponsum non componit illam cum quacunque castrorum acie, sed cum benè ordinata. Ordo autem Exercitus in eo præcipuè attenditur, ut principium, & finis illius, quod vulgari sermone Italicè dicitur: *L'antiguardia, & retroguardia*, vndique clausi sint, ut hostis nulla ratione possit illum irrumperè, alioquin confundet ordinem, & facillè tota militum acies vincetur. Beatissima igitur Virgo fuit velut acies castrorum rectè ordinata, quia nec in fine, nec in principio suæ Conceptionis, quæ fuit velut *antiguardia*, nec in fine suæ mortis, quæ se habuit velut *retroguardia*, aditus ullus vnquam Dæmoni patuit, & ideo nec animæ eius in Conceptione corruptionem peccati originalis, nec corpus in morte conuersionem in puluerem sustinuit. Ad quæ huc mirificè facit, quod de Balaam Propheta facta narrat historia. Postulauit ab eo Rex Balac, ut malediceret exercitui populi Dei, falso existimans facillè ab eo fore deuincedum; at reuente Propheta id facere, compulit eum in locum sublimem ascendere, vnde totus exercitus patebat, ut si fortè videret illum quidquam mali facere, ad maledicendum ille commoueretur; At contra Regis optinonem res accidit: nam postquam ascendit in montem: *cumque dixisset eum in locum sublimem super verticem montis Phaga*, intuens exercitum populi Dei, & obseruans nullum in eo erectum Idolum, nec quidquam flagitii ab eo committi, non solum non ei maledixit, sed benedixit, & multis laudibus eum cum laudibus dicens:

Non est idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel, Dominus Deus eius cum eo est, & clangor victoriæ Regis in illo: sic, sic, noui ego non paucos, qui quibusdam apparentibus, sed reipsa infirmis rationibus conuicti, idolum peccati originalis in beatissima Virgine extitisse autumarunt sed ascendentes in montem contemplationis huius sinceræ veritatis, quod B. Virgo vera Mater, & Genitrix Dei originalis peccati experta fuerit, continentud exclamarunt: *Non est Idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel, Dominus Deus eius cum eo est, & clangor victoriæ Regis in illo*: ac si clarius dicerent; nunquam fuit Idolum peccati originalis in Maria; nunquam alius cuius actualis culpæ simulachrum extitit.

Tandem, ut iam finem dicendi faciam, existimo addidisse Spiritum sanctum quartam aciei terribilis comparationem, ut si humanus intellectus adeo proteruus fuisset in assentiendo huic veritati immaculatæ Conceptionis, ut neque comparatione auroræ, lunæ, & solis conuincatur, saltem audiens Angelos dicentes in die Conceptionis eius: *Terribilis est, ut castrorum acies ordinata*, persuadeat sibi ab omni peccato immunem fuisse: nam si, velut exercitus armatus, & Diabolo terribilis, ac formidabilis ingreditur mundum, manifestum est, non ingredi velut captiuam Dæmonis. Hanc enim captiuitatē peccati originale inducit. Et quidem B. Virgo adeo semper Dæmoni terribilis extitit, ut non defuerit, qui dixerit, Christum Dominum voluisse tentari à Dæmone in deserto, & non in domo B. Virginis, cum qua permultos annos habitauit, quia sciebat beatissimam Matrem suam adeo terribilem esse Dæmoni, illumque eius presentiam adeo exhorrescere, ut minimè in propria eius domo filium suum tentare auderet. Nec refert, si quis obiiciat, ad hoc inficiandum, Christum Dominum Diabolo terribiliorem Matre sua extitisse;

Cant. 6.

Malachia 3.

In vita B. Diony. Arce pag.

Cant. 6.

LXX. Interpret. Vatablus. Pagninus.

Ibid.

Cant. 6.

Rom. 23.

Ibid.

ad Ephes. 6.

potuit enim, (& maxime ad tempus) non tam innotescere illi terribilitas Filii, quã Matris; diuino namque consilio multa, quã ad Christum Dominum pertinebant, occulta fuisse Dæmoni communi consensu frequenter docent Sancti Patres.

HOMILIA XII.

Sub metaphorâ Templi, & Domus Dei varijs locis sacra scripturæ, multifiquè animi conceptionibus illustrata, immaculata Virginis Conceptio magis stabilitur.

2 Paralip. 8.
3 Reg. 8.

VENADMODVM (sacra narrante Historia), postquam Salomon ædificauit templũ Domini, festum instituit ædificationis illius; ita sancta mater Ecclesia, diuino spiritu afflata, celeberrimo hoc templo B Virg per manus superni artificis ædificato, solemne festum celebrat ædificationis illius, quæ fuit immaculata eius Conceptio. Obseruatione autem ante omnia duo præcipuè digna arbitror, quibus proposito argumento, pergratum, ni fallor, dabimus exordiũ. Sacer Exodi textus ait; Moysen non potuisse intrare tectum fœderis, nec poterat, inquit, Moyses ingredi tectum fœderis nube operiente omnia; & maiestate Domini corruscante. Certè Moyses incredulus voci Domini dicentis: quod ex dura petra aqua suauißima educenda erat, impeditur à nebula ingredi sanctum illud fœderis tectum; nõ secus, qui dubius est, B. Virg. ex turbido parentum fonte, qui peccato infecti fuerant, velut purissimam aquam profluxisse, non admittitur ad celeberrimam huius templi ædificationem, pro dignitate celebrandam: vnde si omnes ingredi volumus, omnes pariter credamus immaculatam Virginis Conceptio-

Exod. vlt.
Numer. 20.

nem: Nulla sit inter nos sententiarum diuisio: id enim gratum Deo fore, non obscure ipse præsignificauit; subiungit namque idem textus: Nec adhuc in illo tempore vices, & ministeriorum ordo inter eos diuisus erat: quæ verba explicans Glosa, & Caiet. aiunt, quod quamuis Dauid statuerat diuisionem inter Sacerdotes, & Leuitas: in hac tamen ædificationis templi solemnitate non fuerunt seruata diuisiones sacerdotum; sic sanè in Conceptione B. Virginis per ædificationem illius templi adumbrata, oportet non esse sententiarum diuisiones, sed omnes vnanimes, & concordés immaculatam, illam perclamemus. Addit etiam sacer textus verba alia, quæ singulari mysterio non vacant: nam loquens de nebula, & caligine operiente templum, molestam fuisse sacerdotum oculis illorum, quorum officium erat clangere tubis: itaque maiestate Dei ingrediente illud templũ, sacerdotum oculos nebula prohibebat videre gloriam eius ibi corruscantem, non tamen impediēbat ore tuba canere ad celebrandam solemnitatem illam: nõ secus in celebri hoc immaculatæ Conceptionis festo vult quidem Dominus oculos humani intellectus non curiosè illud aspicere, aut humano discursu illud scrutari; vnde noluit infallibilis definitionis Ecclesiæ lumine illud clarere, sed quod sub opinione nebula velut velamine lateret; cupit tamen, eiq; gratissimum est vt omnes sacerdotes tubis clangant, hoc est, vnanimes ore & opere celebrent ædificationem mystici huius templi Dei, quæ est immaculata Virginis Conceptio: sic enim implebitur, quod ibidem dicitur: nam vbi vulgata nostra loquens de templo illo, legit: compleuerat gloria Domini domum Dei: originale Hebræum ait: vt egregiè adnotauit Card. Caietan. Impleuit honor Domini domum Dei intus, & extra. Sanè cum Deus diuinis charismatibus sacrosanctum hoc templum B. Virg. interius, & exterius locupletauerat nos spectat diuinis laudibus, & comiis.

2. Paralip. 5.

Ibid.

Ibid.

Caiet. int. 4.
lib. 2. Paralip.

comiis tam interius, quàm exterius immaculatam eius Conceptionem plaudēte celebrare. Quod, vt præstemus, celeberrimi illius templi salomonis, quod B. Virginem præfigurauit, singularem fabricam contemplerur. & quidem (vt à temporis circumstantia exordiamur) sicut templum illud ædificatum fuit à pacifico Salomone tempore pacis, cum nullo bellum imminēbat, & quando, vt dicitur lib. Regum, non est Sathon, neq; occursum malus; ita sacrosanctum Virginis templum ædificari cœpit in eius Conceptione, cum Dæmonis occurus non adfuit, quia Dominus ligauerat illum, & os eius concluderat, ne in Virginem, quæ futura eius Mater erat, peccati originalis virus euomeret. In isto ergo felicissimo tempore pacificus Salomon, filius Dei ædificauit hoc sacratissimum B. Virginis templum, cuius adeo firma, ac solida aperuit fundamenta, vt Regius Vates non dubitauerit dicere: Fundamenta eius in montibus sanctis. scio receptissimam esse multorum intelligentiam, per hos montes intelligi sanctos Dei, quorum sanctitatis verticè prima gratia, & reliqua charismata, quæ velut fundamenta Virgini collata fuere, longo interuallo superarunt; ita vt in maiori perfectione illa acceperit, quàm alii per totum vitæ curriculum acquisierint: bene quidem, haud inficior hanc intelligentiam, sed altius tendit explicatio Iacobi Episcopi Iauensis, qui ingeniosè, ac piè per montes illos intelligit potentiam Patris, sapientiam Filii, bonitatē Spiritus sancti; cum ergo Conceptio Virginis, in qua iacta fuerunt eius fundamenta, nitatur super potentiam Patris, nemo sanè oppugnabit, possibile esse immuncem fuisse à peccato: cum etiã nitatur super sapientiam Filii, quis non verebitur dicere, defuisse menti diuinæ, & insinitæ eius scientiæ modum, quo virtute sanguinis Christi, & intuitu meritum eius, ab originali labe Genitricem suam præseruaret: ac tandem, cum conceptio huius gloriosæ Virginis nitatur

3. Reg. 5.

Psal. 86.

Iacob. Episc.
Iauenensis
per Psal. 86.

super bonitatē Spiritus sancti; reliquum est, vt omni peccati malitia caruerit atq; adeo à originali labe præseruata fuerit, ipsa dicente per Ecclesiasticum: In me gratia omnis vite, & veritatis; si ergo, omnis, gratia præseruationis ab originali ei non defuit si, via: ergo loquitur de gratia accepta in via, non de ea, quam habet in patria; si tandem, veritatis, ergo Virginem in sua conceptione præseruatam fuisse verissimum est. Denique prædicta verba pariter etiam probant iuxta propositam intelligentiam, B. Virginem omni prorsus peccato actuali perpetuo caruisse; sanè peccata actualia ad hæc tria capita reuocantur; aut enim sunt ex infirmitate, vel ignorantia, aut ex malitia. Peccatum Petri negantis Christum ex timoris infirmitate processit, quia tunc non erat firmiter fundatus super potentiam Patris: peccatum Pauli Ecclesiam Dei persequētis ex ignorantia ortum habuit, vt ipse testatur. Ignorans feci. Nondum enim fundatus erat in sapientia Filii: peccatum Iudæ ex pura malitia fuit, vt clarè indicat verba Dauidis: Dilexit maledictionem, & venit ei. fundatus quippè minime erat super bonitatem Spiritus sancti: at beatiss. Virgo nulla vnquam huius triplicis peccati macula inquinata fuit; nam qua parte fundabatur in Patre, per potentiam Patris roborabatur, nisi ex infirmitate conditionis humanæ in peccatum etiam leuissimum laboretur; quatenus verò super Filii infinitam sapientiam nitēbatur, ab hac ne per ignorantiam à recto deflecteret, mutuabat; vt verò super bonitatē Spiritus sancti, à peccato per malitiam committendo, longè semper aberat.

Eccles. 24.

Matth. 26.

Act. 9.

1. Timot. 1.

Psal. 103.

Porro iactis iam fundamentis erexit supremus huius templi opifex varias columnas cum basibus suis firmissimis. Excidit columnas septem, miscuit vinum, & posuit mensam. Per has columnas communiter Patres docent, intelligi septem virtutes, tres theologales, & quatuor cardinales; vel septem dona Spiritus sancti: his enim columnis nitēbatur fabrica huius

miraculose templi: sed addit, quod nostro instituto mirifice facit, *Miscuit vinū, & posuit mensam*, quia verē vterus virginalis fuit velut sacra quādam officina, in qua factus est panis cœlestis corporis Christi, & vinum sanguinis eius *germinans virgines*: ex quo inferre licet, quod si Deus vult panem consecrandum in altari absque fermento esse, quia fermentum ad corruptionem tendit, sub quo tamen tamdiu solum delitescit, quamdiu durat species panis, quod modicum temporis est; coniunctum valde cum ratione arbitror, vt ad sumendam carnem ex B. Virgine, quę secum indissolubili vnionis hypostaticę vinculo vnita in æternum perseveratura erat, non desumeret illam ex materia, quę alicuius peccati fermento corrupta vnquam fuisset.

3. Reg. 6.

Deinde inter alia memoranda, quę de templo illo sacra narrat Scriptura, illud vnum mirabile refert, quod, vt habetur libr. 3. Regum, in eius ædificatione, nec malleus, nec ferra vnquam audita fuere: quod, quia ratione sit intelligendum, non est vna omnium sententia: Quidam arbitrantur, quod vel murmur, vel strepitus nullus esset in templo ædificando, si cum ingenti artificum multitudine ibi operantium conferatur. Aliis placet, quod nullus prorsus sonus audiretur, quia lapides ita artificum opera iam elaborati, ac dolati in templum deferebantur, vt absque vilo strepitu inuicem copulari possent; sed S. Theodoretus hanc difficultatem mouens, respondet his verbis: *ipsum quidem templum ædificauit ex lapidibus minime cæcis secunibus, cum diuina voluisset providentia, vt inuenirentur huiusmodi sua sponte nati lapides, adeo, vt ad eos compingendos nullo seruo opus fuerit, sed absque vlla arte ædificandi, apte coniungerentur*. hæc ille: sed quidquid tamen sit de hac opinionum varietate, certè in magna huius Mariani tēpli fabrica erigenda audeo dicere, nec malleū, nec ferram fuisse auditam; non malleum peccati, caput Virginitatis cōterentem, quę Diaboli caput

2. Thron. 1. 21.

contriuit; nec ferram ferream culpę originalis, quę illam a Deo, vel per momentum separaret: sed quid dico: separaret quin etiam nec leuissima venialis peccati scissura, aut rimula feruorē eius quoquo modo minueret, aut interrūperet, quod singulare priuilegium nulli etiam Apostolorum collatum, ab eius conceptione vsque ad extremum vitę halitum in ea perdurasse docet Sacrosanctum Conciliū Tridentinum; nec obsecrē in sensu mystico id indicant verba illa Dauidis: *Venite, & videte opera Domini, quę posuit prodigia super terram, auferens bella vsq; ad finē terrę*, quasi dicat: Venite, & videte magna Dei, non terram, quam arboribus, animalibus, & metallis, ac gemmis ornata creauit, non vastissimum mare piscibus plenum, & aciem volucrum domicilium, non splendentem, & flammigerum ignis orbem, non denique cœlos, aut Angelos mira virtutum varietate distinctos; sed hoc mentis acie perspicite mirabile, quod abstulit bella a terra B. Virginitatis & eius fines in finem vitę in pace posuit. Certè si lasciuientes oculos nostros a videndis, quę non decent, vsque in finem vitę compeceremus, si labilem linguam, ne ad illicita proficere incessabili, & nunquam interrupta cura coëteremus, ingens id prodigium, & admirandum portentum esset. Venite igitur, & videte id in Maria, quę nec immodestè vnquam respexit, aut leue aliquid verbum ociosum per totum vitę suę curriculum protulit erat namque inter portionem superiorem, & inferiorem illius mira confensio, & inaudita pax: pax, inquam, illa, de qua Isaias: *Ecce ego declinabo super eam quasi flumini pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium*; illa procul dubio erat, semperque fuit gloria Diaboli, vt pacē ab humano pectore deturbasset, & cruentum bellum in terram mitteret, vt enim ait Ioannes. *Data illi erat potestas super quatuor partes terrę interficere gladio, fame, & morte*. At Deo Sathanicū hoc bellum longè a Maria propul-

Concil. Tri.
Sess. 6. can.
21.

Psalm. 45.

Isai. 66.

Apost. 1.

pulsante, Regius Vates dixit: *Auferens bella vsq; ad finem terrę*, vbi obseruatione dignum est, quod Galatinus vbi nostra vulgata legit: *Posuit prodigia super terram*: ipse vertit: *Posuit benedictionem super terram*, instructus, & edoctus hanc versionem ab insigni illo R. Accadōs, ab Hebræis inter sanctos reputato, qui præfato modo prædicta verba transferbat. Certè Deus in principio creationis mundi, terram maledixit: *Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi*, quę maledictio totam terram adeo infecit, vt nec minima eius portio (vt nonnulli opinantur) inueniri posset, quę maledictioni non subiaceret; quia ergo Deus è contra a principio creationis huius sacrosanctę terrę B. Virginitatis illam benedixerat, vt clarè verba illa Ecclesiastici indicant: *Ipse creauit illam in Spiritu sancto*, ideo ad hoc prodigium respiciens Dauid, dicebat: *Venite, & videte, quę posuit prodigia super terram*: intueamini rem nunquā visam, & attendite rem inauditam: terrā a principio suę creationis, benedictam, & in hac benedictione perpetuo perseverantē. vnde Riccard. de S. Viatore ait: *In vteris sanctis magnificā habetur a vitiis nō posse expugnari, in ista mirificū videtur, q̄ a vitiis non potest ipsa vel in modico impugnari*. vnde egregiè idē Riccard. lib. 2. de Ex. man. c. 29. & 30. versans illa verba: *Venite, & videte opera Domini, ait: Quę est ista, obsecro, terra, de qua bella omnia sine teur auferuntur, nisi illa, de qua idem Propheeta alibi potestatur, Veritas de terra orta est, & iustitia de cælo prospexit: De hac itaq; terra omnis pugna tollitur, in hac tota, pax plena reparatur*.

Psalm. 45.

Genes. 3.

Eccles. 1.

Psalm. 45.

Riccard. lib.
de Emman.
cap. vlt.

Riccard.

Psalm. 34.

Agg. 2.

1. Esdr. c. 3.

cuius gloriam ex triplici capite deprehendere possumus, primo ex sanctitatis splendore: iuxta illud Dauidis: *Domum tuam Domine decet sanctitudo, in longitudine dierum*. In domibus Regum, ac Principum splendore solent lapides ex iaspide, columnę marmoreę, cubicula præstantissimè ornata, contignationes aureę, preciosissimę supellectiles; at huius sacrosanctę domus vniuersa supellex est charitas, gratia, & sanctitas; vnde Hebræi originale (vt refert Caiet.) legit: *Domus tuę pulchritudo, sanctitas*, quasi diceret: præclarissimum omnium huius domus ornamentum, esse sanctitatem, qua vndique circūdabatur, vt olim præuidit Ezechiel dicens: *Ista est lex domus in summitate montis: omnes finis eius, in circuitu, sanctum sanctorum est*. Hęc verba solum huic sacrosancto virginis templo, in quo Deus corporaliter inhabitare decreuerat, possunt adaptari; illi enim Ezechielis templo nō videntur apte conuenire posse; nam hoc in tres partes diuidebatur. Prima in atriu exteriori, quod indiscriminatim Iudæi, & Gentiles, immo, & pecora, quę mactanda erāt, ingrediebantur: Secunda in atriu interiori, in quod soli sacerdotes introibant, ibique erat altare, panes propositionis, odoramentorum, & candelabri: Tertia pars erat, sancta sanctorum, ad quod nemo, nisi summus Sacerdos semel in anno ingrediebatur, ibi solum aderat: Deus assistens Arcę, vnde oracula dabatur. Cum igitur Ezechiel ait: in circuitu Templi esse sancta sanctorum, apte satisfacitur de beata Virgine intelligi, cuius verum templum, sanctitas vndequeque circuit, & circumdat. Immo Deus ipse, qui est sanctus sanctorum, per solem significatus, omni ex parte velut vestimentum illā ambit, vt testatur Ioannes, cum vidit beatā Virginem indutam sole: *Mulier amicta sole*. Ad hęc, si hoc sacrosanctum templum contemplerur, in eo reperiemus nihil, quod non sit sancta sanctorum; ostium oris eius, sancta sanctorum erat, cum nunquam nisi sancta pro-

Psalm. 92.

Ezech. 43.

Apost. 10.

ferre:

ferret: oculi eius, sancta sanctorum erant, cum eorum intuitus nonnisi modestiæ, & sanctitatis indicia darent: Manus eius, sancti sanctorum erant, cum sacrosanctū Christi corpus millies cōtrectarent: Virgineum tandem eius viderem, sancta sanctorum dixerim, cum Ecclesia Catholica canat: *Templum Dei, factus est viderus nesciens viuum.* Quod si miram inhabitantis hanc domum sanctitatem intueamur, ex hoc etiam valde innotescet, quam magna sit gloria domus istius. Multi sapientes interrogati, in quo putarent præcipuè sitam esse gloriam, atque splendorem alicuius domus, in varias abierunt sententias; Cælius enim Rhodiginus refert ex aliorum sententia, foelicitatem cuiuscunque domus in eo solo cōsistere, quod plurimis diuitiis bene partis afflueret, & earum custodes fideles essent. Philosophus Bias dixit: eam potius foelicem putandam esse, cuius patronus nullis legibus adstringeretur. Thales Milesius illam affirmabat foeliciorē, in qua domino eius suauissimis cibis pinguefcere, variisque deliciis animū laxare licebat. Chleogolus aliam viam ingressus; eam bene fortunatam domum autumabat, in qua eius dominus magis amaretur, quam timeretur. Pitagorus autē omnes istos assertores ab scopo longè aberrare demonstrans iudicauit, eam pulcherrimam, & foelicissimam domum, in qua non solum necessaria non desiderabantur, sed tantæ gerum copia suppeteret, vt dominus ex eis multa posset aliis liberaliter imperti. Verum, neque iste, vt mea fert opinio, veritatis scopum attingit: Nam præcipua alicuius domus foelicitas in eo reuera sita est, vt dominus eam inhabitans, multis virtutibus effulgeat: præcipuum enim ornatum domus, virtus domini est. Cum ergo beata Virgo ab æterno electa fuerit in habitaculum Verbi diuini Incarnati, & in ea per nouem menses sanctus sanctorum, & perennis totius sanctitatis fons corporaliter habitauerit, inde tantum splendorem, & honorem sacra

hec domus mutauit, vt nulla alia, etiam Empirea, valeat ei vilo modo comparari. Scio Ouidium in sua Metamorphosi, solis domum in hunc modum eleganter descripsisse:

*Regia solis erat sublimitibus alta columnis
Clim amicante auro, flammisq; nitente pyropo*

Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat.

At domo illa, quam inhabitauit sol iustitiæ, longè hæc inferior exiit: excellentiora namque erant illius ornamenta, aureæ quidem columnæ, Spiritus sancti dona: pyropo, qui velut ardens pruna effulget, ardentissima eius charitas, candidum ebur, inuiolata Virginitas erant. Vnde cum beatissima Maria Spiritus sancti donis cumulatiore, charitate ardentior, & virginea puritate cœlestibus spiritibus nitidior esset; certè hæc sacram domum firmiores aureæ columnæ, preciosior pyropus, ac præstantius ebur, quæ Ouidiana illud solis domicilium exornauerunt. Quid plura: quamuis magna fuerit gloria antiquissimi templi illius Salomonis, illum tamen defectum nemo negabit, quod Dei magnitudinem capere non poterat, ipso Salomone dicente: *Si cælum, & celi cælorum te capere non possunt, quantum magis domus hæc, quam edificauit: ac beatæ Virginis viuam templum cœlis ipsis capacius existens, magnitudinem Dei vndique circumdedit, vt dixit Ieremias: femina circumdabit virum; & Ecclesia Catholica canit: Quem celi capere non poterant, tuo gremio commisit. Cæterum, silentio non præteribo, quod si inter alia, quæ domus, aut Templi alicuius gloriam commendant, non infimum locum tenent à peritissimo artifice delineatam, fabricatam, & ad finem vsque perductam esse, sane ex hoc capite non parum ostentabitur gloria huius domus, cum D x v s ipse supremus omnium opifex eam ab æterno sua mente prælinearit. Ab æterno ordinata sum, & in tempore; ipse fundauit eam Altissimus; & alibi: Edificauit sicut vnicernium sanctificium suum; vbi non absque*

HOMILIA XIII.

Sub metaphora Tabernaculi immaculatam Dei genitricis Conceptionem ostendimus in illa verba Davidica: sanctificauit Tabernaculum suum psalm. 45. Altissimus.

Vt antiquis illis Patribus omnia in figura cōtingerent, vt docuit Apostolus, non immeritò putauerim vetus illud, ac solemne Tabernaculorum festum

ymbram, ac typum exitisse celeberrimi huius festi, quod in lege gratiæ sancta Romana colit Ecclesia in honorem sanctificationis illius tabernaculi, quod Altissimus corporaliter inhabitare dignatus est per nouem menses in eo deitescens. Refert sacra scriptura, Moysen fecisse olim antiquum illud Tabernaculum ex diuino præcepto, secundum exemplar, quod sibi in monte monstratum est: sane Deus fabricauit hoc celeberrimum Tabernaculum Virginis secundum pulcherrimum exemplar, quod non in monte, sed in mente ab æterno præhabebat, vt & ipsa prædixit: *Ab initio, & ante secula creata sum. Tria Tabernacula olim Deum sibi elegisse sacra commemorant eloquia; primum in deserto; secundum, quod Salomon extruxit; tertium, quod Propheta Ezechiel vidit; quæ omnia multis priuilegiis, & muneribus cumulauit. De deserti Tabernaculo ait sacer textus: & gloria Domini impleuit illud. L X X, verò vertunt: gloria Domini impleuerat tabernaculum. Caldaica Paraphrasis: gloria Domini impleuerat tabernaculum. Pagninus: Et repleuit illud spiritus Dei. Hæc sane multo congruentius in beatam Virginem conuenire, nemo Catholicus negabit; Nam præterquæ spiritus Dei, tanquam in eius propriū tabernaculum descenderit, cœlesti Paranympo dicente:*

I Spiritus

Ecclesia.

Cæli Rhodiginus lib. 6. cap. 26.

Philosophus Bias.

Thales Milesius.

Chleogolus.

Pitagorus.

Hæc opinio est Auctoris huius operis.

1. Mach. 1.

1. Mach. 14. 15.

1. Rom. 8. Psalm. 86. Psalm. 77.

1. Cor. 10.

Exod. 25.

Eccles. 24.

Exod. 25. 37.

Exod. 40.

Pagninus.

Amen.

Luc. 1.
Psal. 109.

Spīritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: æternus Pater filium suum naturalem, quem ex proprio utero generat, vt ipse prædixit: ex utero, ante Luciferum genuit te; in Virgineū Mariæ uterum tranſiit, vt fortem illū armatum, humani generis hostē, expugnaturus, armis nostræ humanitatis muniretur. Memini D. Isidorum, dum explicaret, quid esset tabernaculum, dixisse: *Tabernacula tentoria sunt militum*: Vnde, cum manifestū sit, corpus, & sanguinem Christi, quem ex Genitrice sua sumpsit, arma fuisse illi, quibus hostes suos proſtigauit: ipse enim proximus passioni iam corpus suum, & sanguinē in oblationem cruentam Patri offerens, dixit: *Nunc princeps huius mundi eiicietur foras*: aptē quidem hac ratione beatam Virginem tabernaculum appellauit David, vt enim ait Hugo Cardinal. *Tabernaculum fuit beata Virgo, in qua ipse armavit se armis nostræ mortalitatis, quibus contra Diabolum militauit*. De ſecundo autem tabernaculo legimus libr. Paralypomenon: *Elegi enim, & sanctificauit locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus*. Tabernaculum illud Salomonem habuit ædificatorem per manus artificum, quos peritissimos quæsiuit ad eius fabricam; ac tabernaculum hoc Deiparæ Virginis Mariæ æterna Dei sapientia sibi in proprium domicilium, ac regiam aulam extruxit; & idēo maximam adhibuit curam, vt in fundamento illius, quod fuit eius conceptio, primus lapis, qui iaceretur, esset gratia, ne alioquin, si fundamentū defectuosum esset, ædificium ruinam pateretur, aut illius periculo maneret expositum, id enim (vt sollet) prohiberet, Dominum in eo habitare: Nam, vt tam piē, quā eleganter dixit S. Cyrillus Homilia habitā in Concilio Ephesino: *quis vnquam de architecto audiuit, quod sibi ipsi templum construxerit, & in eo habitare prohibuit, sit propter inimicum? quasi dicat: quis vnquam artifex domum sibi ædificauit, quam præcognouisset cō-*

D. Isidor. li. 13. orig. c. 10.

Joan. 12.
Isid. ubi sup.

Hugo Card. in eum locū Davidis.

2. Paral. 7.
3. Reg. 9.

S. Cyrill. homil. 6.

tinuē deustādā esse ab inimico? Cū ergo vnigenitus Dei filius, Patris sapientia ædificauit sibi i. habitandum hoc sacrosanctum tabernaculum, quis quæo sibi persuadebit, cum primum illud construxit, confestim prohibitum illi fuisse in eo habitare? Narrat facta Scriptura de illo Salomonis tabernaculo, ac celeberrimo tēplo, ædificatum fuisse ex lapideibus iam dolatis, perfectissimeque elaboratis, quod non hominum arte, sed ex speciali Dei miraculo, absque artificum industria factum docuit S. Theodoretus q. 21. vt supra adnotauimus: Id procul dubio egregiē mihi delineat immaculatam Virginis Conceptionē, qua præ omnibus aliis sanctis donata fuit. Hoc enim manifestum interest discrimen inter statuam ex ligno, vel lapide cōfectam, & imaginem, pennicillo depictam, quod illa non aliter elaboratur, quā extrahendo, & artificiosē ab ea demendo superflua; ista verō addendo colorem colori, & splendorem pulchritudini; non secus accidit beatæ Virgini, si cum reliquis sanctis confertur; Illos enim diuina gratia dolauit, & elaborauit, extrahēs ab eis peccatum originale, ac demens antiqui serpentis infectionem: at beatam Virginem tanquam excellentissimam imaginem, ac diuinum tabernaculum singulari suæ omnipotentia industria non maculam, quā nunquam contraxerat, auferens, aut quidquā imperfectionis, cuius expertus semper fuit, adimens, sed gratiam gratiæ superaddens, variis charismatum fulcimentis extruxit, ac virtutum splendoribus mirificē perpoliuit, & exornauit; adēo vt meritō ei dici possit, quod olim de Apelle dicebatur: *manum de tabula nescit tollere*. Refert deinde sacer Exodi textus; ad quos, pro facultate vniuersi que ad tabernaculum illud ædificandum obulifcē varia munera; aurum, argentum, purpuram, & similia. Qui autem paupertate premebantur, caprarum pilos offerebant; itaque singulorum temporalia bona in tabernaculi ædificationem confluebant:

3. Reg. 6.

S. Theodor. quest. 21.

Exod. 35.

Non.

Non dissimiliter factum intueor in ædificatione huius sacrosancti Tabernaculi: singulæ enim virtutes, ac cœlestia dona, quæ in variis sanctis enuenerunt, in ornamentum huius sacrosancti tabernaculi beatæ Virginis simul confluerē: In eam namque fides Sarę à D. Paulo laudata cumulatissimē descendit: in eam liberalitas Rebeccæ, quæ non tantū seruis Abrahæ, sed etiam camelis potum dedit: in eam fortitudo Iudith, quæ Holofernem occidit; & caput eius amputauit: prudentia Abigail, quæ ventū à Dauide pro Nabale Carmelo viro suo impetrauit: in eam misericordia Raab, quæ exploratoris hospitio exceptit: in eam pietas, & deuotio Annæ, quæ in Templo feruentissimē orabat: in ea profunda humilitas Ruth, quæ messores pascibat, & spicas colligebat: in eam gratitudo Esther, quæ meruit sponsa esse Regis Assueri. Quid plura? vno verbo multa dicam. Eam puritas Virginum, Confessorum perseuerantia, Martyrum fortitudo, Anachoretarum abstinentia, ardens Apostolorum zelus, ac feruentissima Seraphinorum charitas copiose locupletant. Tot hæc, ac tanta in Virgine collata cœlestia charismata attentē contemplanti, memoriæ occurrit pergrata illa de Ioue fictio, cuius meminere Plutarchus, & Hesiodus. finxere Poëtæ illum Vulcanum præcepisse, vt scēminam quandam pulchram efformaret, quæ reliquas omnes pulchritudine, ac venustate longē antecelleret; postquam autem manum operi admouit, & quoad potuit, perfecit, Iouem, & reliquos Deos deprecatus fuit, vt singuli singulas perfectiones scēminæ illi liberaliter impertirent; Pallas cōtulit fortitudinem, Minerva sapientiam, Venus pulchritudinem, Iupiter potētiam, Mercurius eloquentiam, Apollo Musicam. atq; hanc scēminam Pandorem vocitabant; hoc est, *aggregationem donorum*. fabulosa quidem enarratio, sed quæ re vera altius, & excellentius in Deiparam Mariam historicē conuenit; quam tres diuine per-

Ad Hebr. 11.

Genes. 24.

Iudith. 13.

1. Reg. 15.

Iosue 2.

1. Reg. 1.

Ruth. 2.

Esther 2.

Hesiod. 10. 1.

Plutarch. li. de fortuna,

& lib. de cō-

solatio. ad

Apoll.

sonę adeo locupletarūt, vt nulla vnquam virtus in sanctis omnibus præfulserit, quam in Virginem copiosius non effuderint, quod, & nomen ipsum (Marie) nō obscure præferret, quod Mare interpretatur, qui sicut (& habetur in Genesi) congregaciones aquarum Dominus vocauit Maria, ita, quia Virgo erat, in quam congregaciones gratiarum cœlitus confluebant, consulto eam vocauit, Mariam, quod Mare significat.

Genes. 1.

3. Reg. 7.

Sapient. 7.

Cant. 5.

gubile est lumen ipsius; & illud Cantici: Ego dormio, & cor meum vigilat; quod non de cap. 5. Cant.

Sponso, sed de Sponſa beata Virgine egregiē exponit Rupertus super caput 5. Cant.

D. Bernard. ferm. 51. art.

1. cap. 2.

ctus Bernardus ferm. 51. verba illa: Vir-

gam vigilantem ego video: inſtar Iacobi, Virg. c. 176.

qui dormiens contemplabatur scalam, & 177. & ferm. 4. expresse, ait: Cū dormiebat, 197.

fuisse Virginem in altiori contemplatione, quā fuerit quicunque alius, cum videret dormio.

Richel. in il-

lud Cant. ego

gilarer. Secundum, quod in eandem dormio.

sententiam conspirant grauissimi Theo-

Bernardinus

logi, Albertus Magnus, Richelius, Ber-

Buſtenſ. in

nardinus Buſtenſis, & Canisius cum aliis

marial. 3. p.

modernioribus, qui lib. 1. Cuius cogitatio, ferm. 1.

cura, & voluntas omnis in lege Domini noctes, Pineda lib. 3.

ac dies versabat, vt etiam dormiente illa, de reb. Salō.

sicut meminit Ambrosius, Mariæ vigilaret a-

c. 8. Suarez

nimus, qui frequenter inſomno, aut lecta repe-

tom. 2. 3. p. q.

feret, aut ſomno interrupta continuaret, quæ 37. d. 8. Ieff. 1

ultima verba desumpsit ex D. Ambr. 2. de D. Ambros. Virginitibus. Tertium, quod rationes etiā l. 2. de Virg.

non parum vrgentes eidem sententiæ ad-
stipulantur, quarum primam defumo ex
auctoritate D. Augustini lib 5. contra lu-
lianum cap 9. vbi de hominibus in statu
innocentiæ sermonem faciens, ait: *Tam
felicia erant somnia dormientium, quam vita
vigilantium;* potiori ergo ratione de beata
Virgine dici potest, somnum eius tam fe-
licem fuisse dormiendo, quam vigilan-
do: illud enim, quod perfectionis gratiæ
in illo statu communicatum est, quis ne-
gabit verisimile esse beatæ Virgini non
fuisse cõcessum? Deinde quia valde pro-
babile est, idq; docent grauissimi Docto-
res, beatam Virginem habuisse scientiam
infusam diuinorum mysteriorum, vt as-
serunt D. Bernardinus practica de beata
Virgine sermo. 4. artic. 1. cap. 4. & Alber-
tus Magnus lib. de beata Virgine cap. 71.
& cap. 96. & D. Antoninus 4. par. tit. 15.
cap. 17. §. 1. & capit. 18. §. 2. approbat in
hoc Alberti Magni doctrinam. Idem, &
Dionysius Richelius super caput 5. Can-
tici: at est manifestissimum in Theolo-
giã scientiam infusam esse independen-
tem in sua operatione à conuersione ad
phantasmata, & ab operatione sensuum:
poterat ergo beata Virgo dormiens vti
illa scientia, & per actus illius dormiens
vigilare:

Ad hæc, quia, vt communis fert Docto-
rum sententia cum D. Bernardo, sermone
ad Canonicos Lugdunenses, quod alijs,
licet paucissimis, est concessum, beatæ Virgini
minimè creditur fuisse denegatum: sed Salo-
moni concessum fuit, vt dormiens cor-
pore, mente vigilaret, vt docent Nicolaus
de Lyra, & Dionysius super 3. Regum, &
colligitur ex prædicto loco Regum, quia
ibi narratur, quod Salomon in somno
petiit à Domino sapientiam, postulatio-
nem autem actus est mentis, & arbitrii: Mul-
ti etiam viri sancti, & præcipuè Prophe-
tæ, ex speciali dono Dei diuina mysteria
dormientes intellexerunt, vt constat ex
verbis Iob. 33. dum ait: *quando ierui sopor:
super homines, & dormiunt in lectulo: tunc
aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit:*

D. August. 5. cont. Iulian. lib. 9.
S. Bernard. Albert. Magn. D. Antonin. Dionys. Ric.
D. Bernard. epist. 174. ad Cano. Lugd. 3. Reg. 3. Nicolaus de Lyra. Dionys. Cart. Iob. 33.

disciplina. Vnde D. Thomas prima secun-
dæ quæst. 113. articulo 3. ad secundum ad-
ducens illud Numeror. 12. *Si quis fuerit in-
ter vos Propheta Domini per somnium, aut in
visione, loquar ad eum,* ait, in tali casu con-
seruari vltim liberi arbitrii: Act tandem,
quia in somnis contingere potest, vt quis
mente vigilet, docuerit Abulensis lib. 1.
Paralyp. c. 1. q. 18. Petrus Thireus de Ap-
paratu Imaginum cap 5. Pererius lib. 2. de
obseruatione somniorum qu. 4. & Pineda
super Iob. ad c. 33. v. 15. adductis ad id testi-
monis ex Platone, & Cicerone, quibus
addo Hippocratē lib. de Insomniis: quæ
ergo verisimilius est id supernaturali Dei
virtute Virgini accidisse, vt nō solum vi-
gilans, sed & dormiens à contemplatione
nunquã cessaret? Immo D. Gregor Nisse-
nus super cap. 4. Cantici. vbi beata Virgo
cinnamomo comparatur, ait, hæc speciali
virtute præditam esse hanc arborem, *vt si
dormientis ori imponatur, nullare impediri
dormientem, quo minus interrogantibus re-
spondeat.* Sed iam veniamus ad ignem an-
te tabernaculum non deficientem. Ade-
rat in hoc sacro beatæ Virginitatis taberna-
culo ardentissimus, & nunquam deficiens
charitatis ignis non solum in habitu, vt
loquuntur Theologi, sed in actu, vt potè
quæ flammigeris amoris actibus etiam
dormiens abiq; vlla intermissione æstua-
ret, vt præcitati Doctores vnanimi con-
sensu docent: *Quemadmodum enim an-
tiquitus (prout testantur D. Augustinus,
& D. Isidorus) in tēplo Veneris erat can-
delabrum continens mirabilem lillum
labidem nomine Abeiston, qui in modū
prunæ ardentis inextinguibile lumen, &
calorem continebat; sic in sacrosancto
Virginitatis templo ab instanti suæ Con-
ceptionis ardentem, atq; inextinguibilem
amoris ignem constituit, in cuius figura
Deus præcepit, ne ignis vnquam defice-
ret de altari suo. Quod si de Seraphino-
rum charitate loquens, D. Dionysius de
coelesti Hierarchia, cap. septimo: vocat
illam acutam, incessabilem, calidã sem-
per, immobilem, ac semper feruidã, haud
difficul-*

D. Thom. Num. 12. Abulen. Petrus Thir. Pererius. Pineda. Hippocrat. D. Aug. lib. 21. de Ciuit. Dei. D. Isidor. lib. 16. Etimol. Lenu. 6. D. Dionys.

difficulter mihi persuadeo amorem Ma-
rianum nunquam intermissum, qui
plusquam Seraphicus erat, & feruentio-
rem fuisse illo, adeo vt coelestium spiri-
tuum amor in comparatione amoris il-
lius, frigus, & glacies esset, quod mihi
videntur significasse duo illi Cherubini,
qui iuxta Mosaycam Arcam, Mariam
adumbrantem, faciem, & pedes suos
contegebant, quia pudebundi verecun-
dabantur amorem suum ardore Virgi-
nis tepidiorum. Vnde eleganter D. Hiero-
nymus, sermone de Assumptione Vir-
ginis, dixit: *Totam incanduerat eam diuinus
amor, vt nihil esset in ea, quod mundanus
violaret affectus, sed ardor continuus, ebrie-
tas perijusi amoris.* & D. Anselmus libr. de
excellencia B. Virginis cap. 4. altitudi-
nem huius amoris contemplans, dixit:
*Superat omnes omnium rerum creatarum a-
morem, & dulcedines magnitudo amoris Vir-
ginis in filium suum, & dulcedinis immensi-
tatis, qua exultabat, & liquefiebat anima eius
in Dominum Deum suum: sed melius omni-
bus sponfus ardentibus lampadibus Vir-
ginis amorem comparauit: Lampades
eius, lampades ignis, atque flammarum. ori-
ginale hebræum legit: flamma Dei, id est,
maxima; consuevit enim Scriptura, quæ
maxima sunt, Dei appellare; vt Psalm. 35.
Montes Dei; id est, maximi, Symmachus
vertit: Impetus eius, Impetus ignei, quia
sicut ignis subiectus turribus, ac fortis-
simis hostium arcibus, solo eas æquat;
ita charitatis ignis, quo beatissima Vir-
go ab instanti suæ Conceptionis exarsit,
Dæmones deterruit, ac omnes pecca-
ti originalis insidias longè à se propul-
savit.*

Porro, quia si singula quæque illius
Templi, ac Tabernaculi Salomonis sty-
lo prosequi tentassem, in infinitum abi-
ret oratio; diuisionem illius solum attingam;
fuisse typicum illud Tabernacu-
lum in tres partes diuisum, sacra referunt
cloquia. Prima Atrium vocabatur, quæ
pars erat externa: Secunda, Sancta. Ter-
tia, Sancta sanctorum nominabatur.

Exod. 25. 37. D. Hieron. D. Anselm. Cant. 8. Psalm. 35. Symmachus. D. Aug. lib. 21. de Ciuit. Dei. D. Isidor. lib. 16. Etimol. 3. Reg. 6. ad Heb. 9.

Totidem quidem partibus constare hoc
sacrosanctum Virginitatis templum, haud
difficile erit ostendere, prima, erat ex-
terna corporis species, quæ Atrio res-
pondebat. Secunda, illa, in qua appetitus
sensitiuus sedem habebat, quæ per lob. ũ,
qui Sancta dicitur, præfigurabatur. Tertia
erat pars superior, vbi ratio, & lex diuina
dominebatur, quæ inferioremer semper
in officio continebat. in prima ergo par-
te, mira effulgebant interioris sanctitatis
indicia, de qua Dauid: *Omnis gloria eius
filie Regis ab in:us: lux tamen, quæ inte-
rius latebat, foris quidem radiabat, vt e-
leganter descripsit D. Ambrosius his ver-
bis: Nihil toruum in oculis Virginis, nihil in
verbis proax, nihil in actu inuerecundum;
non gestus si actor, non incessus solutor, non
vox petulantior, in qua corporis species simu-
lacrum fuerit mentis, figura probitatis. His
consonant, quæ D. Damascenus tam piè,
quàm eruditè, dixit: Quonam modo hone-
stissimum tuum, ô Virgo, incessum exprimat;
quonam modo amictum? quonam modo oris
tui venustatem? senilem in iuuenili corpore
prudentiam? honestus vestitus, mollitiens
omnem, ac luxum fugiens, gressus honestus, as-
sedatus, mores seueri, atque hilaritate tempe-
rati, sermo iucundus ex leni animo progredies.*
Hæc clarissimi hi duo Patres, ex quibus
haud obscure colligitur, quæ le fuerit hu-
ius tabernaculi Atrium, & vestibulum,
vt enim dixit D. Ambrosius libr. 1. offic.
cap. 14. *Bona domus in ipso vestibulo debet
agnosci, lux intus posita foris luceat.* Secunda
Mosayci Tabernaculi pars, quæ, sancta,
dicebatur, secundam quoque Virginitatis
partem rectè adumbrabat, portionem
scilicet inferiorem, seu concupiscibilem,
nam licet concupiscentiam, quæ in no-
bis regnat, Diuus Paulus ad Romanos,
vocauerit peccatum, quia stimulat ad il-
lud. in Virgine tamen, quæ omni peccati
fomite caruit, minimè peccati, sed san-
ctitatis nomenclaturam meretur. Tria
quidem fuerunt valde preciosa in secun-
da illa parte Tabernaculi Mosayci: Can-
delabrum, Mensa, Altare Thimymatis,
quibus

Psalm. 44. D. Ambros. orat. 1. de Natiuit. D. Damasc. Ad Rom. 7.

quibus opponuntur tria, quæ in nostro appetitu reperiuntur; caliginosæ tenebræ, Eluries importuna, pestiferi halitus. Aduersus tenebras, Candelabrum; aduersus eluriam mensas; aduersus pestiferum halitum Altare Thymiamatis suauissimū odorem exhalans: at in appetitu Virginis minimè hæc tria mala nostra, sed tria preciosa per tria illic adumbrata, bona reperiuntur; Erat enim in ea aureum rationis, fulgentissimūque fidei Candelabrum, & quidem cum esset *Mulier amicta sole*, tenebræ eam comprehendere non poterant; *quæ enim societas lucis ad tenebras?* Appetitus deinde Virginis terrena hæc nunquam eluriiuit: vnde Bernardus lib. 7. de Beneficiis cap. 26. *Accipe, quemadmodum in mente hominum cupiditates hient semper, & possunt? Virginis appetitus non eluriebat, nihil præter Deum poscebat, nihil expetebat terrenum: Dei mensa, Dei dulcissimis epulis satiebat; quidni satiata Virgo viueret, quæ propositum semper ante oculos habebat Panem propositionis, qui è celo descendit? Tandem quamuis humanus noster appetitus pestiferos emittat cogitationum halitus, Aucto no Lacui similes, de quo Maro lib. 6. Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatus Scrapea, tuta lacu nigro, nemorumque tenebris, quam super haud vlla poterant impune volantes Tendere iter pennis; talis sese halitus arvis Fancibus eructans supera ad conuexa ferebat; Vnde locum Graij dixerunt nomine, Auernum.* Virginis tamen affectus, Altare fuit cœlestis Thymiamatis suauissimum semper odorem emittens; vt satis clarè indicauit sponsus, componens illam cum *Virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij*. Aptæ quidem comparatio Virginis, & virgulæ fumi in eius Conceptione, nam quæ admodum illa pastillo igni admoto, *secta, & semper odorifera ascendit, &*

nec minimam ignis scintillam secum fert; non secus beatissima Virgo, quamuis ex progenitoribus igne peccati originalis auclit, processerit, nullam tamen illius scintillam secum tulit, sed instar virgulæ fumi aromatici nunquam non recta, aut non odorifera exiit. Tertiam deinde Tabernaculi partem, sanctam sanctorum, diximus esse, per quam egregiè adumbrari autumo superiorum portionem animæ Virginis, quæ cum prius mente, quàm ventre conceperit sanctum sanctorum, ac totius sanctitatis fontem, potiori iure, quàm locus ille veteris Tabernaculi, sancta sanctorum nominari meretur. In eo tamen elucet mira proportio, huius spiritualis Tabernaculi ad illud corporale, & inanimatum, quod sicut in interiori parte illius duo erant Cherubini, in quibus Deus sedere dicebatur, vt loquitur Dauid: *qui sedes super Cherubin*, eratque ibi Arca Testamenti foris, atque intus auro contexta; non dissimiliter in superiori Virginis parte, duo Cherubini erant; intellectus scilicet, ac voluntas, qui velocissimis alis præditi in Deum incessanter intendebant; & sicut Cherubini versos semper habebant vultus in Propitiatorium; ita intellectus, & voluntas Deiparæ Deum ipsum propitiationis fontem incessanter aded respiciebant, vt ab eius cognitione, & amore, ipsa etiam dormiente, nec per momentum se auerterent, vt supra latè ostendimus. Tandem id, quod de tertio Tabernaculo dicere à principio, pollicitus sum, omnia de mira Virginis sanctitate dicta egregiè confirmat. Hoc ergo tertium Tabernaculum fuit illud, quod vidit Ezechiel, de quo sacra Scriptura ait: *omnes fines eius in circuitu sanctum sanctorum est. Caldaica Paraphrasis: omnis terminus eius per circuitum, sanctum sanctorum est. Vatablus vertit: & circuitum quoque versus sacra, sancta sunt.* Si ergo Deus ita sollicitus fuit, vt ea, quæ circumferant Tabernaculum, sancta essent,

nonne illa, quæ circulo sui vteri circumdedit Deum: Ieremia dicente: *famina circumdabit virum*, oportebat, vt sancta semper, & immaculata fuisset? Si enim Deus inanimati Tabernaculi puritatis tam sollicitam curam gessit, quanto illa sollicitiorem credendum est gessisse erga custodiam animati tabernaculi Matris suæ? Concludo igitur, quod cum sanctū idem sit, quod mundum, atque purum, seu absque terra, certè cum beata Virgo, sancta sanctorum fuerit, non solum peccati malitia, sed, & fomitis turpitudine ad peccatum instigantis omnino caruerit. Etenim, cum experientia compertum sit, quod quantumuis pecus herbam depascat, iterum illa virescit, & ramusculos mittit, quia radix intacta mansit: certè si in beata Virgine mansisset radix peccati, quæ est fomes ad illud instigans, neutiquam totam suam vitam absque peccato veniali traducere potuisset, vt verè traduxisset sanctum Concilium Tridentinum docet, quia manente radice, semper herba repullulat, germinat, & iterum, atque iterum virescit; Vnde eleganter D. Bernardus excellentiam sanctificationis huius sacri Tabernaculi B. Virginis contemplans, dixit: *Ego puto, quod copiosior gratia sanctificationis in ea descenderit, quam in alijs in vtero sanctificatis, quæ totam vitam eius immunem ab omni peccato efficeret; quod nemini in natis mulierum credimus esse donatum.* Hæc ille. & D. Ioannes Damascenus, postquam Virginem appellarat Dei Tabernaculum, ac templum animatum, subdit. *Cedant Moyses, & Salomonis Tabernaculum, viuo, & ratione prædito; sed & nos insuper addimus: cedant huic Tabernaculo præstantissima Romanorum ædificia; cedant antiquorum Mausolæa, cedant regales Principum aulae, cedant superba palatia Mosayco, aut Corynthio opere afabrefacta; cedat tandem huic stupendo Tabernaculo cœlestium orbium, & vniuersæ mundialis machinæ celeberrima structura; quia, si ad illius ædificationem*

2. Cor. 6.
D. Bernard.
Maro lib. 6.
Cant. 3.

Ierem. 31.

nonne illa, quæ circulo sui vteri circumdedit Deum: Ieremia dicente: *famina circumdabit virum*, oportebat, vt sancta semper, & immaculata fuisset? Si enim Deus inanimati Tabernaculi puritatis tam sollicitam curam gessit, quanto illa sollicitiorem credendum est gessisse erga custodiam animati tabernaculi Matris suæ? Concludo igitur, quod cum sanctū idem sit, quod mundum, atque purum, seu absque terra, certè cum beata Virgo, sancta sanctorum fuerit, non solum peccati malitia, sed, & fomitis turpitudine ad peccatum instigantis omnino caruerit. Etenim, cum experientia compertum sit, quod quantumuis pecus herbam depascat, iterum illa virescit, & ramusculos mittit, quia radix intacta mansit: certè si in beata Virgine mansisset radix peccati, quæ est fomes ad illud instigans, neutiquam totam suam vitam absque peccato veniali traducere potuisset, vt verè traduxisset sanctum Concilium Tridentinum docet, quia manente radice, semper herba repullulat, germinat, & iterum, atque iterum virescit; Vnde eleganter D. Bernardus excellentiam sanctificationis huius sacri Tabernaculi B. Virginis contemplans, dixit: *Ego puto, quod copiosior gratia sanctificationis in ea descenderit, quam in alijs in vtero sanctificatis, quæ totam vitam eius immunem ab omni peccato efficeret; quod nemini in natis mulierum credimus esse donatum.* Hæc ille. & D. Ioannes Damascenus, postquam Virginem appellarat Dei Tabernaculum, ac templum animatum, subdit. *Cedant Moyses, & Salomonis Tabernaculum, viuo, & ratione prædito; sed & nos insuper addimus: cedant huic Tabernaculo præstantissima Romanorum ædificia; cedant antiquorum Mausolæa, cedant regales Principum aulae, cedant superba palatia Mosayco, aut Corynthio opere afabrefacta; cedat tandem huic stupendo Tabernaculo cœlestium orbium, & vniuersæ mundialis machinæ celeberrima structura; quia, si ad illius ædificationem*

Conc. Trid. sess. 6. Can. 23.
D. Bernard. in ser. de nat. ius. Virg.
D. Io. Dam. orat. 1 de nat. Mariæ.

supremus opifex digitos admouit, iuxta illud Dauidis: *opera digitorum tuorum, quæ tu fundasti*; in huius constructionem, brachii sui omnipotentiam exhibuit, Virgine ipsa, dicente: *fecit mihi magna, qui potens est. & fecit potentiam in brachio suo.* Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 134.
Luc. 1.
Ibid.

HOMILIA XIV.

Ostenditur Dei Genitricis Conceptionem minimè esse regulandam, aut metiendam eadem mensura, qua reliquorum omnium Conceptio regulatur, in eadem Dauidica verba: Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus.

EvS Optimus Maximus omnipotentia sud magnitudinem, ac supremum omnium dominium mundo ostendendi gratia, consultò per multa operari voluit supra totum ordinem naturæ, & communem legem gratiæ, vt non obscure inde omnibus innotesceret, tanquam supremum legislato rem, ac naturæ & gratiæ Condito rem eius leges, ac iura, prout sibi libuisset, solvere, ac impune irumpere posse. Soli quidem, & Lunæ à principio creationis mundi hæc eis noscitur imposita, & promulgata lex, vt incessanter circulari tramite mouerentur, in quo valdè discriminebantur ab alijs planetis stationariis, & retrogradis, vt Astrologorum more loquar; Dei tamen mandato soli, & Luna steterunt; Iosue 10. *Et sol decem lineis retrocessit*, in signum longioris vitæ, quæ Deus Ezechiæ concedebat. Contra naturæ cursum est, animalia articulata

Ios. 12.
4. Reg. 20.

vocem emittere, vt Philofophi testantur; Nam vox, est sonus ab ore animalis prolatus, certis quibusdam natura instrumentis efformatus, cum imaginatione aliquid significandi, quod soli homini competere potest, nihilò secius tamen animam Balaam verba illa protulisse legitur: *Quid feci tibi, cur percussis me?* Deinde quis vnquam vidit ex serpente fieri virgam, & ex virga serpentem, prout contigit Moyfi; qui & aquas in sanguinis naturam conuertit, & fluenta Maris, velut in duos muros diuisit, dum filii Israel in terram promissionis proficiscerentur. Quis quæso vnq̄ audiuit aquas Marath amaras, immisso ligno, alioquin amaro, vt multi putant, dulces factas fuisse? ex lapide erupisse maximam aquarum copiam inauditum sanè est, sed dum Moyfes virga percussit bis silicem, ex eo largissimæ fluxerunt aquæ. Quis hominem, vt foeminam in salem conuerti vidit; neque enim natura hominis ea dispositio pollet, vt tam facile in falis substantiam conuerti posset; sacra autem scriptura refert vxorem Loth in salem repente conuersam eò, quod contra Dei mandatum Sodomam aspexisset. quid, rogo, debilius, & infirmius sono, & tamen clangentibus tubis, & militibus vociferantibus, muri fortissimi Ierichò corruerunt. Et quid magis contra ignis naturam, quam proximam materiam rectè dispositam non comburere? & tamen, in ardentem fornacem missis Sidrach, Misach, & Abdenachò, factus est veluti ventus voris flans, neque eos teiigit ignis, neque quidquam molestie inuulit. Leonum natura vorax, & superba est; dum autem Daniel in lacum leonum detrusus fuit, propriam voracitatem, ac feritatem deponentes quasi agni mites erga illum se habuerunt. His alia non minus prodigiosa subiungo. Paulus ait: *Statutum est hominibus semel mori*, & tamen Lazarus, & alii suscitati, bis mortui sunt. Dauid vitæ nostræ periodum breuem ad eò esse testatur, vt dicat: *Dies annorum nostrorum, in ipsis septuaginta anni; si autem*

in potentibus octoginta, & amplius eorum labor, & dolor. Videmus tamen Endò, h, & Eliam, qui cum multo ante Christum fuerint, adhuc superstites sunt, immò, & erunt vique ad tempus Antichristi, vt constat ex Malachia, Ecclesiastico, & multis aliis locis: Quid plura? Nonne à Deo lex illa condita fuit, vt dum vitam hanc mortalem ageret, videre ipsum minime possit? *non videbit me homo: & viuet:* Et illud: *Deum nemo vidit vnq̄.* Ab hac autem regula generali excipiuntur Moyfes, & Paulus, quos ad tempus mortalitate indutos, diuinam vidisse essentiam grauissimi docent Doctores cum D. Thoma. Ad eundem ergo modum non obstant vniversali illa lege, qua statutum est, vt omnes filii Adæ per naturalem propagationem generati, peccatum originale contrahant, vt verba D. Pauli indicant: *Omnes in Adam peccauerunt:* ab hac tamen communi lege omnipotentia Dei Matrem suam excipere dignata est: In instanti enim Conceptionis, in quo, iuxta legem latam originalis macula inesse debebat, impedita fuit per infusionem gratiæ, quæ peccatū nullum abstulit, sed vetuit, ne inesset. Sicut ergo Deus dispensauit cū Virgine in lege illa vniversali: *In dolore paries filios* vt clarè docet Isaias, dicens: *Antequam parturiret, peperit,* id est, absque dolore, vt communi consensu explicant ibi patres; & sicut dispensauit cum ea, lege illa; *Puluis es, & in puluerem reuertetur;* integrum seruans eius corpus absque vlla corruptione; Et sicut etiam, impugnatoribus immaculatæ Conceptionis non dissentientibus, ab ea lege, Deus eam exemit, de qua Paulus ad Gal *Caro enim concipit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem:* Nam, vt docet D. Thomas: Rhabdus canis fomitis peccati ligatus fuit à principio suæ sanctificationis, vel, vt aliis placet, penitus extinctus; Et sicut, non obstante regula illa vniversali sacre Scripturæ: *Non est homo qui non peccet:* & in multis offendimus oēs, ab hac lege exceptit

Num. 22.
Exod. 4.
Exod. 14.
Exod. 14.
Exod. 15.
Num. 20.
Gen. 19.
Iosue 6.
Dan. 3.
Dan. 6.
Iob. 9.
Ioan. 11.
Psal. 89.

Malach. 4.
Eccl. 44.
Matth. 17.
Apo. 11.
Ioan. 1.
D. Tho. p. 1.
Ad Rom. 3.
Gen. 3.
Isai. 66.
Gen. 3.
Ad Gal. 5.
D. Thom. 1.
p. q. 27.
2. Paral. 4.
Iacob. 3.
Deus

Deus B. Virginem, vt docet Concilium Claromontanum sub Vibano II. celebratum; & Tridentinum sess. 6. Canon, 23. ita Christus Dominus eadem ratione, immò potiori iure dispensauit cum eadem, ne graue illud peccati originalis iugum substineret. Nam, cum illud magis coinquinet animam, quam veniale, vt fides Catholica docet: illud enim mors animæ est, hoc non; illud in odium, & inimicitiam Dei inducit, hoc verò non; consequens est, Christum Dominum, qui Genitricem suam à macula veniali præseruauit, etiam, & ab originali eandem præliberasse, & præseruasse. Vnde Conceptionem Deiparæ Mariæ minime regulandam esse reor per ea, quæ secundum communem legem in omni filiorum Adæ Conceptione contingunt. Nam, sicut olim, alia erat vulgaris mensura, alia sanctuarii, vt constat ex Leuitico; ita quoque diuersa debet esse mensura, qua sanctissimæ Virginis, id est diuini sanctuarii, & animati tabernaculi Dei res metimur à mensura illa, quam reliquis omnibus filiis Adæ adhibemus: Ibi enim dicitur: *Omnis estimatio, sicut sanctuarij ponderabitur.* Rectè reliquorum omnium mensura est pondus illud Dauidicum: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Et illud Iobianum: *Nemo mundus à sordibus, neque infans vnus diei:* sanctuarii tamen Dei, id est Deiparæ Mariæ, non est hæc mensura, non est hoc pondus, sed illud: *sanctificauit tabernaculum suum Altissimus: Ipse creauit eam in spiritu sancto.* Necnon illud Canticorum: *Quæ est ista; quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniversi pulueris pigmentarij?* quem locum ita Pagninus legit: *Quasi columna fumi.* Complutensis lectio, *quasi truncus fumi;* Vatablus, & nonnulli alij, *quasi palmæ fumigantes.* Certè Angeli cum præuiderant primos Parentes in amoenissimo Paradiso iustitia originali præmunitos, & Angelos in cælo empireo gratiæ decore exornatos,

Conc. Clara.
Conc. Trid.
sess. 6. Can.
23.
Leuit. 27.
Psal. 50.
Iob. 25.
Psal. 45.
Eccles. 1.
Cant. 3.
Pagninus.
Complut.
Vatab.

miserè, ac turpiter fuisse coinquinatos, meritò nunc mirantur, quod ex impuro, ac fæte deserto mundi huius, ascendat B. Virgo omni virtutum odore flagrans, & ideo exclamant: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & Thuris?* quem locum, vt exponamus, obseruandum est, quod teste Cicerone lib. 1. de officiis, virgula appellari solebat Deorum fatalis, quæ omnia bona, fortunæ, opes, honores, pulchritudinem, & salutem cõferebat: Mercurio autem Antiqui virgam tribuebant soporiferam, qua animos mortalium, in quam partem vellet, flectebat. Homerus tamen Palladi dedit auream virgam, qua Vlystem ex sene deformi in pulchrum conuertit iuuenem. Hæc quidem omnia Antiquorum sunt somnia, & figmenta; at Spiritus sanctus non fictè, sed veracissimè vocat B. Virginem, virgulam: est enim ipsa Virgula illa, quæ, vt libro Numerorum legitur, in tabernaculo testimonij sola subito germinauit, & gemmas cepit turgescere, e quibus confestim frondes erupere, & flores, qui mox dulcissimos fructus produderunt: Quod autem ait: *virgulam hanc fuisse fumi ex variis aromatibus, & speciebus compositam, virtutum, ac donorum varietatem mirum odorem exhalantium, quibus exornata in sua Conceptione prodiit, Deipara Maria, significat.* Nec mysterio vacat, quod inter illas species aromaticas primo loco enumerat myrrham, quia, cum illa sit à corruptione præseruata, ideo ad significandum primum donum Virgini collatum in sua Conceptione, fuisse gratiam præseruantiæ à corruptione peccati originalis; primo loco myrrham commemorauit.

Solent peritissimi Agricultores, vt arbor fructum odoriferum producat, perforata eius radice suauissimum odoris muschium, aut similem aliam speciem aromaticam ei immittere. Nemo sanè est mortalium, qui infelix planta non

Cant. 3.
Cic. lib. 1. de offic.
Numer. 17.

fuerit propter peccati originalis vermē, qui illum corrosit. Adam enim omnes suos fructus amarus, & foerentes producit: ad quod David respiciens: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum.* Verum cœlestis ille Agricultor, de quo Christus Dominus dixit: *Pater meus Agricola est,* ad radicem huius arboris, hoc est, ad Conceptionem B. Virg. apposuit præseruantis diuinæ gratiæ mulcham, ut postmodū produceret preciosum illum, ac odoriferum fructum, Christum Dominum, cuius odorem participantes fideles cum D. Paulo dicunt: *Christi bonus odor sumus.*

2. Cor. 2.
Fabritius
Dateramus.

Ad hæc Fabritius Dateranus in aureo illo suo libello cuiusdam Lacynthii meminit, qui ex vna parte effigiem Cæsaris Lauream redimiti, ex alia verò Virginem coronatam super Leonem, sedebat. ferunt veteres illos hac imagine describere voluisse Africam, quam magnam matrem vocabant; sed reuera subscriptio illa, *Tu ne cede malis*, non aptè ei congruebat, quæ multis malis cessit. Aptius tamen in B. Virginem conuenit. Nam si respicias Mariam prægnantem, videbis splendidissimum lacynthum non effigiem Cæsaris, sed æterni Patris expressam figuram in se continentem, ut loquitur Paulus: *figura substantiæ eius: intueberis etiam castissimam virginem, cuius statura, ut ait Salomon, assimilata est palmæ: Infedit etiam super leonem, dominans Diabolum, immo, & pedibus eum conculcans, iuxta illud: Conculcabis leonem, & draconem.*

Feb. 1.

Psalm. 90.

Gen. 3.

Quod si illa Scorpionem manu tenebat, B. Virgo serpentem manu potentiæ suæ, ita compefcuit, ut voce Domini id attestante, caput eius contanderet: *Ipsa conteret caput tuum.* Inter sanctos quidem nonnulli Dæmonis pedes, alii corpus, alii faciem percusserunt: pedes percutiunt, qui in calce vitæ; velut bonus latro, conuertuntur: corpus verberant, & acriter pungunt, qui, quod excellentius est, à pueritia, velut D. Thomas, Deo consecrati,

absque peccato mortali vitæ curriculum peragunt: faciem percuciant, grauiterd; lacerant (quod rarius euenit) qui in visceribus maternis, velut Ioannes Baptista, latentes, prius sunt sancti, quam in lucem editi. At beatissima Virgo potentius omnibus ob gratiam præseruantem à peccato originali iaculum suum contra antiquum serpentem proiciens, non manus, non corpus, non faciem leuiter percussit, sed caput eius gloriosè comminuit, peccatum originale, quod reliquorum peccatorum caput esse noscitur, fortiter à primordiis suæ Conceptionis coterens. Hæc enim victoriam soli illi reseruauerat, qui prædixit: *Ipsa conteret caput tuum.*

Luc. 1.

Gen. 3.

Quod tandem Virgo illa turribus laureata, ac redimita describeretur, non incongruè B. Virgini adaptari posse video, cuius immaculatam Conceptionem tot Vrbes, tot prouinciæ, ac tot Regna vnanimi consensu, & alacri animo, probant, colunt, atque suspiciunt: Quæ, cum ita se habeant, iudicent quæso, quam longè (ni fallor) à veritate absint, qui B. Virginem originali, aut veniali labe aliquando maculatam dicere audent; meminerintque id, quod olim contigit in ædificatione illius celeberrimi Templi, in quo Deus inhabitare elegit. Narrat enim sacra Exodi historia, omnes filios Israel quasi certatim ex bonis suis preciosiora quæque habebant, ad Templi fabricam ei obtulisse; structo tamē iam, & fabricato Templo iussit Dauid ab oblationibus cessare, quia nihil amplius iam desiderabatur, ut Templū esset omnibus numeris absolutum. Non secus accidit huic sacrosancto templo B. Virginis, de quo Dauid: *Sanctum est Templum tuum, mirabile in æquitate.* Quod, cum grauissimi Ecclesiæ Patres, Augustinus, Hieronymus, Athanasius, Cyrillus, Cyprianus, & plerique alii, quos suo loco referemus, adeo magna illi obtulerint munera, ut solus S. Germanus Archiepiscopus Constantianopolitanus oratione de Zona Virginis, dixerit:

Exod. 25. 26
& 27.

Psalm. 64.

S. Germanus
Archiepiscopus

Dixerit: *Omnia tua sunt admirabilia (ô Deipara) omnia supra naturam, omnia ingenia, & cunctorum vires superantia.* Hæretici tamen huic sacro Templo, id est, beatæ Virgini impolluto Dei tabernaculo pœnitentiam à peccatis venialibus tribuunt. Catholici etiam nonnulli offerunt eidem Templo gratiam sanctificantem, & emundantem à præexistenti macula originali: at hæretici prohibentur munus illud pœnitentiæ offerre, nam præter D. Bernardum dicentem: *Ab innocentissima eius corde pœnitentia longè fuit, sacrosanctū Conci. Tridentinum, dam veniale peccatum commississe negat, pœnitentiam ab illa manifestè excludit; Catholici verò quidam etsi gratiæ mundantis, & sanantis donum offerre huic templo non prohibeantur, eorum tamen oblationem necessariam non iudicamus, cunctis ferè iam fidelibus singulari cultu, ac religione ac summo applausu immaculatæ Virginis Conceptionem venerantibus. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

D. Bern. ser.
de assump.
Conc. Trid.
sess. 7. c. 23.

HOMILIA XV.

Perfimum esse demonstramus beatam Virginem Paradiso voluptatis, quem Deus à principio condidit: ex qua similitudine immaculata Virginis Conceptio, ac mira eius excellentia singulari eruditione illustratur in illa verba Genesis: *Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio: in quo posuit hominem, quem formauerat.*

Genes. 2.

VM pergratum sit hoc argumentum, cuius tractationem nūc aggredi tento, mira illa deinde est consonantia, ac proportio inter terre-

stem Paradisum voluptatis à Deo conditum, & beatissimam Virginem, hortū deliciarum Dei, oportet prius stabilire veritatem Catholicam circa terrestrem illum Paradisum, à grauissimis quibusdam, Doctoribus acriter laceratam: ut enim docuerunt Diuus Augustinus & Diuus Anastasius, pius est statuen-
D. Aug. l. 13.
D. Anas.
lib. 7. in ex.
per spirituales expositiones fabricandæ.
O. mer.
S. Tho. p. p.
q. 102. art. 1.
Origenes, &
Philo Iudæus
ausi Orig. in cap.
1. Gen.

deus literalis sensus, deinde spiritualis. Vade Angelicus Doctor dixit: *In o. c. 21. mibus, quæ sic scriptura tradit, est profun- damenta tenenda veritas historie, & desu- lib. 7. in ex. per spirituales expositiones fabricandæ. O. mer. rigenes quidam, & Philo Iudæus ausi S. Tho. p. p. fuere contra totam Patrum antiquitatē q. 102. art. 1. falso effutire, Paradisi narrationem Mo- saicam non historicam, sed mysticam Philo Iudæus esse: ita ut nullus vnquam fuerit in terra corporeus Paradisus, sed allegoricus tantum, & intellectualis. verba Origenis sunt hæc: *Quis verò ita idiotes inuenitur, ut patet velut hominem quandam Agricolam Deum plantasse arbores in Paradiso, in Eden contra Orientem, & arborem vitæ plantasse in eo; id est, lignum visibile, & palpabile, ita ut corporalibus dentibus manducans quis ex ea arbore, vitam percipiat, & rursus ex alia manducans arbore, boni, & mali scientiam capiat: sed, & illud, quod Deus post meridiem deambulare dicitur, in Paradiso, & Adam latere sub arbore boni, & mali, equidem nullum arbitror dubitare, quod figurati tropo hæc à scriptura proferantur, quo per hæc, quedam mystica indicentur. Hæc Origenes. Quibus perfimilia sunt, quæ Philo Iudæus scribit; vbi recitata vniuersa Mosis de Paradiso sententia, hæc subdit: *Hæc Philo deo potius symbolicè, quam reuera, & propriè pif. mundi. videtur mihi Moses philosophatus. siqui & 1. lib. dem arborem vitæ, & arborem cognoscendi bonum, nunquam, vel antea vel post à terra pullulasse, sed videtur Paradisum quidem innuere animi principatum, qui quasi infinitarum arborum, variarum opinionum est plenus. Per arborem autem vitæ, innuere pietatem, que maxima est omnium virtutum, per quam anima efficiunt immortalis.***

Arbor autem dignoscendorum bonorum & malorum, designat illi prudentiam in medio positam, qua naturæ contraria iudicatur. Positis igitur his terminis in animo, tanquam index contemplabatur, in quam se rapi partem permitteret. Vt verò aspectu, in scelus quidem inclinans pietatem, & sanctitatem, ex quibus immortalis efficitur vita, contemnentem proiecit, ut par erat, & fugavit è Paradiso. Vt ne spem quidem redeundi reliquam ei faceret. immedicabilia, & irreparabilia dans pernicitanti animæ. Ea enim deceptionis occasio, vel excusatio, fuit, non mediocriter detestabilis. Verùm hanc sententiam tanquam fidei Catholicæ dissonam acriter impugnant omnes Antiqui Patres: Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, Theodoretus, Ambrosius, S. Methodius, S. Thomas, necnon, & D. Christostomus, qui ad eius impugnationem, egregiam his verbis indicavit rationem: *ciu. Dei c. 11. Ideo Moyses describens Paradisum, & nomen Theodor. q. loci, in quo erat, scilicet Eden, & plagam orientalem, quam spectabat, & nomina fluminum. D. Ambros. num è Paradiso egredientium, serè omnibus tam subtiliter, & accuratè enarravit, ut non diso. cap. 1. liceret nugari volentibus decipere simpliciores, dicèdo: nullum fuisse in terra Paradisum, sed in cælo, & alias fabulas, suæque somnia iactando. Nam si, cum Moyses tantam in describendo Paradiso diligentiam posuerit, nihilominus tamen fuere nonnulli fabulantes, non fuisse super terram Paradisum, multaq; alia à doctrina Moysi alienissima, inducentes, & verba eius aliosum, quam dicta sunt, detorqueutes; quid futurum fuisset, si non tam minutim, tam dilucidè, denique tam enucleatè Paradisum descripsisset? Hæc ille. Quo iam præiacto fundamento, narratio nem illam Moyseam: Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, historicam esse, & non mysticam, exordiamur quæso allegoricum sensum ex illa eruere. & quidem in primis, Paradisum illum, locum fuisse in Orientis partibus constitutum, auctor est Diuus Isidorus, necnon & Diuus Damascenus. Vnde Tertullianus canit:*

*Est locus Eois Domino dilectus in oris,
Lux ubi clara nitens, spiratque salubrior
aura,
Æternusq; dies, atq; immutabile tempus.
Nox ibi nulla, sus defendunt astra tenebras.*

Ho certe interest inter B. Virginem, & reliquos homines naturali propagatione ortos, quod illi concipiuntur ad occidentem caliginosum peccati originalis tenebris suis animam offuscantem: beatissima autem Virgo instar Paradisi, concepta, ac nata fuit ad orientem solis iustitiæ, diuinæ gratiæ splendore eam irradiantis, qui à culpæ originalis tenebris illam præferuauit: sicut enim Paradisus à principio suæ præductionis luce clarissima illustratus fuit, & in ea vsque in hodiernum diem perseuerat, eaq; fuit Enoch, Ecclesiastico dicente: *Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, sic, & B. Virgo primam, quam in sua Conceptione diuinæ gratiæ lucem accepit, eandem magis, ac magis auctam perpetuò conseruauit. Vnde David ad id significandum, comparat B. Virginis lucem orbium cœlestium luci: Ponam, inquit, thronum eius sicut dies cæli. Alii quidem sancti, licet Dei throni fuerint, erant tamen sicut dies terræ, quos atra nox antecedit, & subsequitur, at immaculata Virgo fuit thronus sicut dies cæli, noctis expers, nullam culpæ originalis obscuritatem admittens; vnde de illa melius, quam de throno Salomonis verificantur verba illa. *Nox est factum tale opus in vniuersa terra; Deinde, si verum est, ut verissimum esse arbitror, quod eruditissimus Philoxenus in eleganti illa oratione, quam de arbore vitæ scriptam reliquit, tradit super portionem illam terræ stris Paradisi, illam Dei maledictionem: Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi, minime cecidisse: sic enim ait de Paradiso & eius plantis verba faciens: Nequaquam subiecta sunt execrationi, atque damnationi, hæc enim in eam modo terræ pronuntiatæ sunt, que extra**

Tertull. lib. de Ind. Dam. c. 8.

Eccli. 44.

Psal. 88.

Iosue. 3.

Philoxe. orat. de arb. vitæ. Gen. 3.

Paradi-

Paradisum est, post violatam ab Adam legem, ita vt ab ipsis Paradisus maneret immunitus; sicut in hanc vsque diem quoque immunitus, liberque est, eoque delicatissime, & speciosissime arbores in ipso etiam extant. Id sane non obscure præfigurauit cõmunem illam peccati originalis maledictionem vniuersam terram inficientem, beatam Virginem Paradisum voluptatis Dei minime comprehensuram, sicut de facto sacrosanctum Concilium Tridentinum in decreto vniuersali de peccato originali minime voluit illam comprehendere. *Declarat, inquit, sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto (vbi de peccato originali agitur) beatam, & immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem.* Vnde Abdias lib. 4. historiæ refert D. Andream Apostolum dixisse, quod sicut terra non maledicta fuit, ex qua primus Adam formatus est; ita B. Virgo terra fuit nunquam maledicta, ex qua secundus Adam conditus fuit. Atque hinc est, quod sicut, id attestante Tertulliano, in Paradiso nunquam ab arboribus frondes destuebant, vt nostris accidit arboribus, è quibus tanquam superflua decidere solent non pauca folia; sic enim ait: *Virentesq; grauant vberissima germina ramos; Nulla cadunt folia, & nullo tempore destit.* Quod & Ezechiel non obscure pronuntiasse videtur, dum ait: *Orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum, non destuet folium ex eo, cui persimile est quod David dixit: Et folium eius non destit: sic tanta fuit Virginis excellentia, vt nec ab eius ore ociosum verbum destitueret, haud ab interiori homine superfluum quidquam, aut superuacaneum in exteriorem hominem redundaret. Narrant etiam grauissimi auctores, Paradisum illum conditum fuisse in eminentissimo omnium totius Orbis monte: Hi sunt: S. Thomas, Magister sententiarum, Alexander Aletensis, Beda; Rabbanus, Strabo, Abulensis, immò Albertus Magnus 2. part. suæ Theologiæ ait: *Hoc tamen dist. 17. c. 3. co sine præiudicio melioris sententiæ, quia in**

Concil. Trid. Sess. 5. de peccat. original.

Abdias li. 4.

Genes. 1.

Tertull. de Ind. Dom. cap. 8.

Ezech. 47.

Psal. 1.

S. Thom. p. 2. part. suæ Theologiæ art. 1.

Magist. sent. 2. part. suæ Theologiæ art. 1.

quibusdam libris antiquissimis reperitur, quod illius sententiæ, que a. tribuitur Bedæ, & S. Hieronymo, primus auctor fuit Thomas, quod illud scilicet Paradisus tam è arietuam, vt ad lunarem globum efrenat. Hæc tamen quidquid sit de hac tanta illius loci summirate, illud tanquam certum pronuntiat D. Basilius, quod ab existimandus illius, nulla erat in Paradiso, immo dicentorum vis, nulla tempestatum procella, nullus hyemis horror, nõ veris nimia humiditas, non torrens æstatis ardor, non molesta autumni siccitas, sed temperata, & pacifica omniũ temporum inter se consonantia gauderet. superabat namq; Paradisus mediam aëris regionẽ, vnde præfata incommoda oriri solent. Illud etiam tanquam rem indubitatam tradidit Lactantius Firmianus in Carmine de Phœnice aquarũ alluionem vniuersam terram inundantem, Paradisum ob nimiam eius altitudinem minime attingisse:

*Et cum diluuium mersisset fluctibus orbem
Decalioneas exuperavit aquas.*
simile quidpiam de Olympo Thessaliæ monte Socinus describit cap. 14. *Olympus, inquit, primum excellenti vertice tantus attollitur, vt summa eius cælum accolere vocer. Ara est in cacumine Ioui dicata, cuius altariibus, si qua de escis inferuntur, nec dissilantur ventis, & spiritibus, sed voluente altero anno, cuiusmodi relicta fuerint, eiusmodi reperiuntur, & literæ in cinere scriptæ ad alteram anni ceremoniam permanent. Quæ omnia huic nostro argumento mirum in modum congruunt: nam sicut inundatio illa vniuersalis sublimem illum Paradisi locum contingere non valuit; ita peccati originalis copiosissimus imber in omnes filios Adæ grassanti fluctu decidens, sacrum hunc beatissimæ Virginis Paradisum ob gratiæ eius celsitudinem, ac dignitatis Matris Dei eminentiam, nõ solum inundare, sed nec pertingere potuit; adeo, vt non immerito Davidis verba ei accommodare nobis liceat: *Verum tamen in diluuium aquarum multarum ad eum**

Rabban. & Strabo in 2. Gen. Abulens. ibid. q. 9. Albert. Mag. 2. 2. Theolo. tract. 13. q. 79. D. Basil. in huius loci comment.

Lactan. Firmian.

Socinus.

Psal. 37.

Epiph. in Anchorat. S. Hier. in c. 10. Daniel. Aug. l. 12. de ciu. Dei c. 11. Theodor. q. 4. loci, in quo erat, scilicet Eden, & plagam orientalem, quam spectabat, & nomina fluminum. D. Ambros. num è Paradiso egredientium, serè omnibus tam subtiliter, & accuratè enarravit, ut non diso. cap. 1. liceret nugari volentibus decipere simpliciores, dicèdo: nullum fuisse in terra Paradisum, sed in cælo, & alias fabulas, suæque somnia iactando. Nam si, cum Moyses tantam in describendo Paradiso diligentiam posuerit, nihilominus tamen fuere nonnulli fabulantes, non fuisse super terram Paradisum, multaq; alia à doctrina Moysi alienissima, inducentes, & verba eius aliosum, quam dicta sunt, detorqueutes; quid futurum fuisset, si non tam minutim, tam dilucidè, denique tam enucleatè Paradisum descripsisset? Hæc ille. Quo iam præiacto fundamento, narratio nem illam Moyseam: Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, historicam esse, & non mysticam, exordiamur quæso allegoricum sensum ex illa eruere. & quidem in primis, Paradisum illum, locum fuisse in Orientis partibus constitutum, auctor est Diuus Isidorus, necnon & Diuus Damascenus. Vnde Tertullianus canit:

Gen. 2. D. Isid. lib. 14. Ethym. c. 13. D. Damasc. li. 2. orthod. fidei. c. 11.

genus humanum circumdederant. Insuper quo tempore cōfossus Dominus noster lancea, eodem à Cherub. custode Paradisi, & arboris vitæ, vibrata est lancea, sed cum hoc discrimine, quod illa ingressu terrestris paradisi interdixebat, hæc aditum ad cœlestem parat. Denique qua hora pulsus est à paradiso Adamus, à Deo eadem profusus à Christo missa est in Paradisum anima latronis. Moyses rursus de paradiso agens, dixit continere omne lignum pulchrum visu, & ad descendendum suave, & lignum vitæ in medio paradisi: non secus Deus in aeterno hoc Virginis paradiso, cunctarum produxit germina gratiarum, & exemplaria virtutū; ipsum quoque lignum vitæ, Christum Dominum posuit in medio vteri eius, cuius foliis sanantur infirmi, cuius odor viuificat mortuos, cuius sapor dulcorat amarus, cuius umbra refrigerat miseros, cuius aspectus lætificat Angelos. Vexior hic ortus, quia si ortus inde nominatur, quia aliquid semper ibi oriatur, & cum alia terra semel in anno aliquid proferat, ortus nunquam sine fructu est; certè ex Maria natum est, quod nunquam deficit, fructus, qui nunquam marcescit, fructus saluberrimus, de quo dictum est: Qui manducat me, ipse vivet propter me, fructus tandem vnus, & vnicus, sed multiplex virtute, in quo cum humanitas, & diuinitas eidem personæ insint, duplex in ipso est resectio, Ciuibus, & Peregrinis. Cuius beatus, & comprehensor ipso vescitur ad iucunditatem; Peregrinus, & viator homo ipso vescitur ad sanitatem: extra ipsum sanitas non est, nisi falsa; iucunditas, non nisi mortifera. De veteri, & terreneo paradiso fluuius egrediebatur ad illum locum voluptatis irrigandum, qui post in quatuor capita diuidebatur; de isto nouo, & cœlesti paradiso flumen illud egressum est, de quo legitur: Fluminis impetus lætificat civitatē Dei, quod inde diuiditur in quatuor Evangelia: flumen hoc Christus est, paradiscus verò vterus virginis, quem Spiritus sanctus tantarum gratiarum abundantia perfudit, vt si-

lio Dei fieret Hortus voluptatis, vnde exiuit fluuius Dorix, rapido charitatis suæ cursu, rotum mundum sapientie suæ fluentis perfundens. Quid plura de hoc facto proferam paradiso: magna pauperculus proferte non valeo, exigua dicere animus abhorret, suppleat ergo inopia nostram sc̄cundissimū illius Alani copia, qui in illa verba: Hortus conclusus, fons signatus, tam piè, quàm sapienter dixit: *Ma-* *per 4. Can.*
Alanus signatus, tam piè, quàm sapienter dixit: Ma-
per 4. Can.
via hortus est, in quo non rose patientie, nec lilia virginittatis dejuunt, in quo rosa dominici corporis, & sanguinis, in quo lilium castitatis conclusus, quia vtrouique clausus, studio bonæ intentionis, & consideratione rationis. Hortus conclusus, Soror mea sponsa, quia vallo charitatis signatus, ne irrumperet possit malignus: conclusus, quia Angelorum custodia circumseptus. Soror mea per dilectionem, sponsa, per naturæ vniionem. Hortus conclusus, hic ideo reperitur, vt perfectio Virginis in actione, & contemplatione notetur, vel in duplici Virginittatis specie. Conuenit hortus, vt sit equalis, septus, satus, distinctus, reclusus, & vber. Equalis, vt rigeat; septus, vt seruetur; satus, vt fructificet; distinctus, vt deleat; reclusus, vt capiat aërem; vber, vt prebeat copiam. Et tu Virgo Dei Genitrix, fuisi vber hortus, copia plenitudinis, fons, in quo ineffabile misericordie flumen, in quo gratiarum omnium irriguum, fons, quem in sinu suæ pietatis recipit lachrymarum nostrarum profinium; signatus fidei sigillo, Evangelicæ veritatis signaculo, & virginittatis pessulo; ita, vt nec Hæretici, nec Demones, in te fident, vel Evangelij veritatem possint infirmare: Hæc ille.

Sed iam tempus est, vt flamma illa fera, qua clausus fuit olim primus ille paradiscus, nostra claudatur oratio: Collocauit, *Genes. 3.*
 inquit Moyses, ante Paradiscum voluptatis Cherubin, & flammæ gladium, atque versatilem ad custodiendū viam ligni vitæ: Hæc verba historicè esse accipienda, vt cætera omnia antecedentia, cum eodem verborum tenore enarrantur, communi consensu Patres docent, quos à principio retulimus: vnde non possum non mirari, cum

eam tutum non sit aliter sentire, viros alioquin perdoctos, Cornelium, Ianfenium, Honcalam, & Pinedam hoc loco allegoriam tantum, ac metaphoram validæ, ac perpetuæ occlusionis Paradisi agnouisse. hoc supposito, quamuis Procopius, Gazeus, & Theodoretus Heraclæ Episcopus, nec non & Theodoritus q. 4. o. existimant Cherubinū illum nō fuisse verè spiritum aliquem Angelicum, sed simulachrum quoddam aspectu terribile ad incutiendum terrorem primis parentibus more agriculturalum, qui in satis, & hortis ligneos palos defigunt laceris humanarum vestium pannis indutos, vt eo terculamenti genere à feminum, atque frugum pastu deterreat. Verum D. Chrysothomus custodem Paradisi verum Angelum fuisse docet. Idem S. Gennadius, S. Eucherius, Beda, Abulensis, Vatablus, & alii permulti, tam antiqui, quàm recentiores scriptores in tertium caput Genesis, secuti D. Augustinū, in Comment. eiusdem Genesis hæc dicentem: *Ordinavit Cherubin, & flammæ romphæam, quæ vertitur, custodire viam ligni vitæ, hoc per cœlestes vtrique potestates etiam in Paradiso visibili factum esse credendum est, vnde angelicum ministerium esset illic ignea quedam custodia. an verò custodia illa angelica, esset ex Cherubinis, an verò ex inferiori alia Hierarchia, non est concors omnium sententia. nam D. Chrysothomus, D. Augustinus, & S. Gennadius supra relati cum aliis, quos refert Moyses Barcephà c. 28. aperte volunt, custodiam illam fuisse ex Cherubinica Hierarchia, licet enim ordinariè non mittantur Cherubini, aut alii superiorum ordinum in ministerium horum inferiorū, extraordinariè tamen aliquando, licet raro, supremos Angelos mitti docuit Magister sententiarū, quem secuti sunt Scotus, Durandus, & per plures alii famosi Theologi. At S. Thomas secutus D. Dionysium, & magnum Gregorium docet superiores Angelos minime mitti ad hæc externa ministeria, atque adeo multo minus ad humile illud mi-*

nisterium custodiendi terrestrem paradiscum. Quare autem (si ita res se habet) dictus fuerit custos ille Cherubin, respondet idem D. Thom. p. p. minores Angelos interdum mutare nomina supremorum propter aliquam ministerii analogiam, quomodo Isaias dixit: vnum de Seraphinis igne purgasse labia illius, quia *Seraph, incendens* interpretatur: similis ergo ratione custos ille angelicus vocatur Cherubin, ex ministerio assumpto, quoniam Paradiscus fuit occlusus homini eò, quod extendit manum ad fructum arboris scientiæ: *Cherubin* autem interpretatur scientiæ plenitudo. In explicatione autem flammæ gladii, atque versatilis, Doctores in varias abièrunt sententias. nam Sanctes Pagninus vult illū fuisse ferrum lanceæ linguæ flammæ speciem præferentem. LXX. Interpretes exponunt, laminam gladii tersam, politam, ac fulgentem fuisse, quæ vt flamma splendet. S. verò Cyprianus, Gulielmus Hamerius, Tertullianus, & S. Thomas flammæum illum gladium interpretatur esse, torridam Zonam. Lactantius verò Firmianus lib. diuinarum Instit. Rupertus, Hugo Vid. Lyranus, Abulensis existimat flammæum illum gladium esse murum quendam ignis ex terra ibi erumpentis, vt in Ethna Siciliæ, Vesluuio Monte, & noui Orbis Vulcanis; vel certè à Deo ibi dem de nouo creati, quo Paradiscus veluti impenetrabili septo toto ambitu, esset ex omni parte circumuallatus. In tanta opinionum varietate, illa procul dubio magis mihi aridet, quæ docet aciem gladii versatilis, seu ex vtraque parte acuti, fuisse figuram quandam igneæ lanceæ, quam Cherub. manuteneus, atque coruscans proterebat primos parentes à Paradiso, & ab arbore vitæ arcebat. qua præmissa literali intelligentia, mysticam, & allegoricam ingrediamur. In eo certè facile detegemus, quàm rectè paradiscus ille beatam Virginem adumbrarit in sua conceptione; sicut enim Paradiscus ille admittit in se Adamum innocentem, minime

S. Greg. hom. 34. in Euag. D. Thom. p. p. q. 112. art. 2. ad secundum. Isaias 6.
Sanctes Pagninus in thesauro. LXX. in c. 3. Genes. S. Cypria. lib. de Gen. c. 2. Guliel. Hamer. ibid. Tertull. Apolog. c. 47. S. Thom. 2. 2. q. 164. art. 2. ad quintum. Lactan. Firmian. lib. 2. diuin. Instit. c. 13. Rupert. Hugo de S. Victor. Lyranus, Abulen.

Genes. 2.

Ioan. 6.

Psalm. 45.

Iansen. in ca. 143. Concor. Honcalam in 3. Gen. Pineda lib. 1. monarch. c. 11. §. 2.

Chrysoth. homil. 18. in Genes. S. Gennad. in græca Cate. na Gen. 3. S. Eucherius Beda, Abul. Vatab. Hugo de S. Victor. Perrer. super c. 3. Gen.

Magist. sent. in 2. dist. 10. Scot. Durand. ibid. S. Dionys. de cœlest. hierarch. lib. 9. cap. 13.

verò recepit Ad. unum peccatorem, sed longè à te propulsavit; ita beatissima Virgo in puncto suæ Conceptionis non admisit Adamum primum peccati originalis labe illam inficientem, sed clausit illi ostium, vt idonea sicut ad recipiendum in se secundo Adamum ex præiudicis eius meritis illam ab omni macula præseruaret Angelum enim custodientem Paradisi ostium apparuisse sub specie humana, vt tradit S. Gennadius super tertium caput Genesis, non obscure significasse mihi persuadeo, filium Dei custodem, ab instanti Conceptionis beatæ Virginis futurum esse, magni consilii Angelum sub specie veri hominis, sicut & ipse sub eadē custodia fuit portæ virginis claustrum, Ezechiele dicente: *Porta hæc clausa erit. Principi, Princeps ipse sedebit in ea.* Vnde merito ipsa verba illa Iudith contra Holofernem triumphantis sibi usurpans, intonare potest: *Vixit autem ipse Dominus, quoniam custodiuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reseruentem, hoc est, aduersus omne genus peccati, in Conceptione, in totius vitæ decursu, & in fine illius, diuina gratia me præmuniuit. Sicut enim ob illam custodiam Angelicam bestię agri in Paradisum ingredi prohibebantur, ne quoquo modo illum deturparent; ita bestię, ac feræ peccatorum in hunc sacrum Paradisum Virginis intrare prohibita sunt; vnde sponus ait illi: Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus,*

S. Gennad.
super cap. 3.
Genes.

Ezech. 44.

Iudith: 13.

Cant. 4.

Eclesi. 24.

Prou. 8.
Hugo de S.
Victore.

60. ait: *Soror vocatur, cœlestis hereditatis participatione: sponsa vero illam vocat, quia tuus Deo coniuncta diuinam prolem humana carne indutam procreauit. Vocat deinde illam: Hortum conclusum, vt significaret, animam eius nulli peccato fores aperuisse; fontem verò signatum dicit eam, vt sigillum virginitalis eius designaret. Vel dicamus aliter cum Ioanne Pico super Cantic. libr. 2. cap. 24. vocari Virginem hortum propter fecunditatem, & conclusum propter clausuram virginitalitatem ante partum, propter eandem verò post partum vocari fontem signatum. Hunc ergo tam amnum, tam florentem; atque sibi delicosum Paradisum contemplantis idem sponus, in illa dulcia verba prorupit: *Emissiones tuas, sicut Cant. 4. Paradisus; quæ sequenti homilia elucidabimus, ne hanc longiorem, quam par est, habeamus.**

Ioan. Pic. su.
per Cant. lib.
2. cap. 14.

Cant. 4.

HOMILIA XVI.

Eandem Paradisi metaphoram prosequimur: ostendentes, quam aptè beatissima Virgo in sua Conceptione se comparauerit insignioribus arboribus, quæ in illo consista erant, vt Cedro, Cypresso, Cinnamomo, Ficui, Malo granato, & Palma.

IN ER alia pleraque externa indicia, quibus Deus optimus maximus à principio constitutionis mundi amorem, quo hominem prosequatur, exhibuit, non infimum locum tenet, quod, vt honorificè illum hospitio reciperet, *Paradisum voluptatis*, & (vt vertit Simmachus) *Paradisum florentem*, sicut & Angelis cœlestem, taquam proprium domicilium ei præparauit. Cuius quidem plantationis tam sollicitam curam gessit, vt D. Hieronymus affirmet, primum fuisse opus eorum, quæ Deus effecit; nam

Genes. 2.
Simmach.
Theod.

Apo. 12.

Genes. 3.

Isaia 65.

cit; nam vbi vulgata lectio habet: *Plantauit autem Deus Paradisum voluptatis à principio*; Simmachus, & Theodosius vertunt: *Paradisum voluptatis principium*; ex quo infert sanctus Doctor manifestè comprobari, quod priusquam cœlum, & terram Deus faceret, Paradisum condiderat: quod neutiquam intelligendum est, vt prius Deus produxerit Paradisum terrestrem, quàm cœlum: id enim pugnat cum sacra Scriptura, vt ex Mosaiica Genesios narratione clarè constat; sed quod prius, quàm reliquis terræ partes, locum Paradisi excoluit, magna que florum, ac arborum varietate adeo exornauit, vt reliqua alia respectu illius quasi viderentur, vltimam sui factoris manum non suscepisse. Deum tamen inuidiæ, & odii igne aduersus Deum, & hominem exardescens, duo portentosa scelera tentauit, & perfecit; nam in primis Paradisum illum terrestrem, sicut quondam & cœlestem cum tertia parte stellarum ad se pertraxit, eum diabolice suasionis, & instigationis veneno, sub specie immanissimi colubri se ostendens spurcissimè polluit, vetito à Deo arboris fructu vesci Adamo persuadens; deinde plantare cepit ipse non vnum, aut alterum, sed & plures voluptatis paradisos, ac amœnissimos deliciarum hortos, in quibus variæ victimæ ei offererentur. Vnde Dominus per Isaiam conuenitur aduersus eos, qui in huiusmodi hortis Diis sacrificia offerebant. *Populus, qui prouocat me ad iracundiam, ante faciem meam semper, qui inmolant in hortis, & sacrificant super lateres, eosdemque igne, & gladio, sicut olim terrestris Paradisi ingressores Deum puniuntur minatur idem Isaias: in igne suo Dominus iudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, quia sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis; at ne antiquus serpens gloriari posset, quod omnes Dei paradisos tam cœlestes, quàm terrestres contaminarat partim pestifera superbie aura in eos persans, partim sulphureo*

veneris calore exurens, decreuit excellentiorem, atque amœnorem alium Paradisum secundo Adam præparare. Vt enim dixit Damascenus, oportebat prius palatium præparari, & ita regem adesse: ad hanc autem præparationem meritò putauerim pertinere, quòd beata Virgo à principio suæ Conceptionis Paradisus voluptatis Verbi extiterit; ne autem inimicus homo posset in eo peccati originalis zizaniam seminare, aut quidpiam nocuenti ei inferre, clausit vndique illum ignea sera diuini amoris, quo animus eius à principio suæ formationis æstare cepit, variisque virtutibus tam Theologicis, quàm moralibus velut clauibus obserauit. Quòd, vt clariùs innotescat, parumper contemplerur arbores in illo primo Paradiso consitas, quibus non semel in sacra Scriptura, & Patribus comparata inuenitur beatissima Virgo, quæ, vt dixit D. Hieronymus, *hortus est deliciarum, in quo consista sunt vniuersa florum genera, & odoramenta virtutum.* Sed ingenuè fateor, quoties vagor oculis animi, non per Mydæ, Tantalum, vel Hesperidum hortos, quos fabulosis carminibus Poetæ plantarunt, sed per diuinum hortum Marianum, hortum voluptatis Dei, in quem de cœlo sponus crebro solitus erat descendere, & ad quem nunc spirituales apiculas ascendere vult, vt ex flosculis virtutum illius, mentis ore delibatis, deuotionis faum sibi conficiant; quoties, inquam, in hunc hortum cogitatione rapior, tanta me rapit admiratio, vt illa, velut clauo defigat immotus, & quo me veram, nesciam. Proceritas namque Cypressi me inuitat, odor cinnamomi sua fragrantia me allicit, Cypressi incorruptibilitas me vocat; cediti maiestas imperat, & impellit, ficus dulcedo me trahit, malo granati pulchritudo sermonem à me extorquet; palma denique, quæ victoriæ solum semper extitit, reliquis arboribus in hac nostra tractatione præferri quasi iure suo sibi vendicat. Verùm quia sermo est de Regina

D. Damasc.
orat. 3. de
Natiuit.

D. Hier. ser.
de Assumpt.

Maria, non possum non primas dare Cedro arborum reginæ. Ipsa quidem ait: *Og. si Cedrus exaltata sum in Libano.* Diuus Isidorus lib. 17. originum refert, proloquum Persii, *Cedro digna locutus*, satis vulgatum fuisse, quod duplicem potest substinere sensum. Primus, ut sicut cedrus in corruptibilis est, ac perpetuò permanens, ita verba Sapientis è memoria hominum digna sunt, ut nunquam excidant. Secundus est, ut orator in eo genere argumenti, cuius tractationem assumit, subiecti excellentiam tam oratione excellat, quàm sublimitate cedrus reliquas arbores superat: iuxta quam intelligentiam de hoc spiritali cedro B. Virginis veracius dicemus: *Cedro digna locutus nemo*, id enim soli Deo reseruat: *ipse enim solus mensus est eam*; quod tamen ipse indignabitur nobis donare, sine invidia communicabimus. Plinius, & reliqui naturales historiographi duplex Cedri genus distinguunt: maritimum vnum, aliud non maritimum. De hoc secundo ferunt naturalium rerum historici, omnium arborum altissimam esse, quod in Mariam rectè conuenire quis non videat, cum altior sit cœlis, excelsior Angelis, & omni pura creatura magnitudine gratiæ sublimior? Cedrus candidatio interpretatur, & meritò propter innatam virtutem, qua viget ad turpissimos serpentes, ac spurcissimos vermes longè à se fugandos, quod non obscure immaculatam Virginis conceptionem adumbrat, quæ ea diuinæ gratiæ virtute prædita fuit, ut in prima sui formatione peccati originalis serpentem, ac infesti fomitis vermem longè à se propulsaret. Aliud tradunt cedri genus maritimum, quæ parua est, & fructifera, paruitate quidem, humilitate Mariæ, quæ parua erat in oculis suis, virtute verò sua fructifera, miram eiusdem fecunditatem figurat. sicut enim fructus illius, triplici compactus est substantia, ut iidem Naturales tradunt, prima calida, secunda temperata, vltima frigida; non secus fructus benedictus Mariæ, de qua natus est Iesus.

ex triplici constat substantia; Diuinitate, anima, & carne, ut in symbolo Athanasii fides Catholica docet: quarum prima, nempe Diuinitas, calida adeò esse perhibetur, ut D. Paulus dicat: *Deus noster, ignis* *cõsumens est*: Secunda, scilicet anima, non poterat non esse temperatissima, cum virtutes omnes in ea perpetuò medium tenuerint; nullaque vnquam illarum ad aliquod destitit extremum: vltima tandem, scilicet caro, ea castitatis frigiditate viguit, quæ illam ab omni venereo calore penitus alienam reddidit.

Cypresso etiam se comparauit beata Virgo: *Quasi Cypressus in monte Sion.* Confiungunt Poëtarum fabulæ, puerum quendam nomine *Cyparissum* in sui nominis arborem conuersum fuisse, cuius meminuit Ouidius lib. 3. Metamorph. & de ea loquitur Virgil. in 3. Aeneidos, dicens: *Ævæe quercus, & coniferæ Cyparissii.* Et Martialis ait: *Daphnyneæ platanos, & ævæas Cyparissos.* Hanc tamen arborem Latini communiter vocant *Cypressum*, licet alii appellent eam *Cupressum*, iuxta illud Virgilii in 1. Georg.

Et tenerã à radice ferens sylvæ, cupressã. Vulgatus noster Interpres vocat eam *Cypressum*; D. Isidorus 17. Ethymolog. ait: *Cypressum odoriferam adeò esse, ut serpentes eius suavitatem ferre non valentes, longè aufugiant, adeoque solidam contestatur, ut nec putrefieri, nec aliquo pondere flecti, suæque rectitudinis iacturam aliquã substinere possit.* Id ad amulsum describit beatam Virginem in sua immaculata Cõceptione, quæ adeò odorifera tunc prodit, ut sanctitatis eius miram suavitatè subodorans antiquos serpentes, ad illam insidendam accedere ausus non fuerit: adeò etiam solida, ut nullo peccati pondere incuruata, cœlitus datam rectitudinem vnquam amisit, immò nec amittere poterit. sed quid non solida extitisset beatissima Virgo, quæ septem columnis, hoc est, septiformis Spiritus sancti donis stabilita, & fundata

Prouer. 9.
Plin. lib. 55.
c. de Cupress.

data erat: Salomone dicente: *Sapientia edificauit sibi domum, & excidit columnas septem?* Plinius lib. 55. cap. de Cupresso, & Pierius lib. 12. tradit, ex hac arbore olim apud Antiquos fieri simulacrum Dæ Junonis, eo, quòd tinea, aut simili alio verme nunquam corroditur: si ergò Ge. til. s. illi tantum honoris Iunoni deferebant, ut imaginem eius ex arbore tinea corrosa a fabricatori omnino prohiberent, quomodo Deum, filium suum humani corporis imaginem sumpturum, ex cœmina peccati originalis tinea corrosa illam fumerè voluisse credemus? Immoderè sicut Iunonem diuitiarum Deam existimabant, & ideò Pauonem illi adhaerentem depingebant, quia diuitiæ sunt instar Pauonis caudæ deauratæ, & oculis plenæ: quia mortalium oculos ad se pertrahunt; ita beata Virgo in sua Conceptione cœpit adeò cœlestibus charismatibus locupletari, ut Spiritus sanctus eò diceret: *Multæ filiæ congregauerunt sibi diuitias, tu verò supergressa es vniuersas*: vnde, sicut ibi depingebant Pauonem, qui diuitiarum symbolum erat, Iunoni proximum, sic Ecclesia Catholica Christum Dominum diuitiarum fontem proximum Virgini in manibus eius depingit. Ut autem symbolica Pauonis similitudo apta esse constet, silentio non præteribo lectionem quorundam, qui vbi nostra vulgata ait de Christo Domino: *Manus eius tortuosæ aureæ plene Hyacinthis*: ipsi vertunt iuxta Hebraicum originale: *Manus eius caudæ Pauonis*, quod perinde fuit, ac dicere: In eo esse reconditas omnes diuitias, liberaliterque eas erogare; alludentes in hoc ad id, quod nuper dicebam de Pauonis caudæ, quæ symbolum erat diuitiarum. Ac tandem si cupressus mortis argumentum fuit, vnde in sepulchris ponitur consuevit:

Eruessa est arbor Procerum monumenta cupressus.

Id etiam rectè Virgini in conceptione sua conuenit, in qua mortem Diabolo insulis, ut eò prædixerat Dominus: *Ipsa*

conteret caput tuum. Sed iam de variis sacramentis in cinnamomo arte lateantibus sermone instituemus, sicut cinnamomum, ait Virgo, & balsamum aromatisans odorem dedit. Plinius de naturali historia refert, Phœnicem auem, quæ vnica est, & in arbore hac nidificare solet, nulla ratione patitur aliam in eodem nido secum commorari: Tradit etiã, quòd Imperator Vespasianus contexi iussit coronam auream cinnamomo plenam, qua Dæ Paris tempora redimiuit: scribit deinde, non posse euelli ramos ex hac arbore, nisi à summo Sacerdote sacris vestibus induto, & præcedentibus variis ceremoniis, inter quas hæc specialis erat, ut non caderentur ante solis ortum, nec post occasum, sed die claro, & fulgenti, & iam factò sacrificio: ac tandem subiungit, ramos illos in tres partes diuidi consueuisse: Primam offerebant Diis, qui in argumentum, quod sibi placeret, ardentem flammam super illos desuper emittebant; secundam sacerdoti; tertiam populo adiudicabant. Hæc omnia quàm aptè Virgini congruant, paulatim elucidemus. Imprimis auis illa Phœnix, quæ vnica est, Christum Dominum refert, tum quia vnica tam Patri, quàm Matri suæ: tum quia sicut Phœnix ex igne nascitur, & in igne moritur; ita & Christus igne amoris incensus inter homines nasci voluit, & eiusdem amoris flamma æstuat in cruce obiit. Hæc sacra Phœnix in beata Virgine, velut illa in cinnamomo, nidificauit; & sicut illa nullam aliam auem in eodem nido commorari patitur, sic Christus Dominus, rapacem illam auem, Dæmonem intelligo, minimè inibi vnquam inhabitare permisit. Sicut etiam arbor illa non aliis, quàm sacris summi sacerdotis manibus contrectari fas erat, nec id ante ortum, vel occasum solis, sed clara eius luce vigente; non dissimiliter sacram hanc cinnamomum beata Virginis, non Dæmonis manus filiorum Adæ conceptionem maculantes, sed solius Dei, & summi sacerdotis Christi manus,

Con. 5.

Eccles. 24.

Plin. lib. 12.
cap. 19.

Eccles. 24.
D. Isido. lib.
17. orig. 24.

Ezech. 41.

Plin. de nat.
ur. hist.

Ad Heb. 12.

Ecc. 24.

Ouid. 3. Me.
tamorph.

Virgil. 3.

Æneid.

Martialis.

Prou. 31.

Virgil. 1.

Georg.

Eccles. 24.

D. Isidor.

Cantic. 5.

cœlesti diuinæ gratiæ lumine coruscante contigerunt. Atque hinc est, quod sicut prima pars ramorum illius arboris, quæ in tres diuidi solebat, Deo referuabatur; non secus prima pars totius vitæ beatæ virginis, quam constat, Conceptionem eius fuisse, non Dæmoni referuata, sed Deo sacrata, & oblata fuit. Ad hæc Honorius super caput 4. Cantico- rum addit, cinnamomi arborum tres habere cortices, quibus ab inclementia temporum valde protegitur: hoc quid aliud significat, quam beatam Virginem triplici spiritali cortice præmunitam fuisse aduersus triplex peccati genus, originale, mortale, & veniale. Addit etiam D. Gregorius Nisænus in Commentario eiusdem loci, hanc arborem tali præditam esse natura, vt perimat genita ex quacumque corruptione, quod & in corruptionem immaculatæ Conceptionis astruit; ea enim singulari instar cinnamomi, præstitit virtute, vt peccatum originale, quod ex primi hominis corruptione ortum habuit, penitus interimeret. Sed his maiora subiicio; Commentator Dioscoritis super librum primum cap. 21. refert cinnamomum olim in tanto periculo habitam, & ad eodē desideratam fuisse, vt & augustissimi imperatores fragmentum aliquod illius ad manus habere difficillime possent. & Plinius libr. 12. cap. 20. refert, Augustum Vespasianum aureas quasdam coronas, quas confecerat, cinnamomi particulis ornasse, ac perperasse, quasi pluris habens cinnamomum, quam aurum: Tanti profectò hoc arboris genus habebatur propter additam virtutem, quam obtinet, hoc, quid aliud indicat, nisi excellentiâ beatæ Virginitatis apud vniuersas gentes habendam esse, vt ab omnibus generationibus beata dicenda foret, & ipsa prædixit: *Ecce enim ex hac beatam me dicent omnes generationes.* Atunt præterea cinnamomum, licet in planis gignatur, sed inter asperimos vepres, & spinosos rubos: non dissimiliter B. Virgo, licet concepta

à progenitoribus, qui spinosi vepres fuerant, peccati originalis aculeo puncti, ipsa tamen ex his originem duxit instar cinnamomi absque vlla peccati pungente spina. Cinnamomi arbor adeo olim sacra erat, vt Plinius dicat: *Sarmenta basla diuidit sacerdos, Deo partem ponit, reliquum mercator condit*: Non secus B. Virgo ad eodē sacra fuit, vt partem substantiæ eius, hoc est purissimi sanguinis illius, Deus ipse sibi acceperit, ac materiam eius hypostatico vinculo sibi vnerit; reliquum verò tanquam spiritualium, ac cœlestium diuitiarum mercatoribus ad nostram vtilitatem nobis reliquit. Beata enim Virgo tota animo, & corpore intenta nostris commodis semper prospicit, & filiorum suorum emolumentis incessanter cōsulit. Subdit deinde Plinius, quod radicibus cinnamomi proximum est, vile esse, quod verò in medio, & in vertice preciosissimum: non secus, vilius, & humilius, quod in B. Virgine reperitur, illud est, quod ex radice & stirpe regia originem traxerit; excellentius tamen, quod intacta permanens, in medio ventris sui Christum portauerit: præstantissimum tamen, quod à sublimiori parte animæ illius altissima contemplatio, & ardentissimus amor, nec per momentum deficerent. Marcellæ namque dicenti: *Beatus Luc. 11. venter qui te portauit*, Christum Dominus dixit: *quimimò beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*. Refert præterea Plinius libr. 12. inauditum quoddam naturæ prodigium visum fuisse in templo, quod in honorem Cæsaris Augusti Augusti eius vxor crexerat: radicem cinnamomi magni ponderis commemorat visam autem patere inpositam, ex qua guttæ editæ in grana ducebantur, donec id delubrum incendio consumptum est. Certè, quod radix, cum vigorem conseruat, alicuius liquoris guttas emittit, non semel accidit; quod autem radix sicca, & humore destituta eas producat, inauditum est: At voluit Deus hoc prodigium præmittere, vt & res etiam naturales beatissimam

Mater Eccl.

mam Virginem adumbrarent. Ipsa quidem est radix illa magni ponderis, quam sancta mater Ecclesiæ salutat dicens: *Salua radix sancta, ex qua mundo lux est orta.* Eua radix fuit generis humani, B. verò Virgo radix, vnde orrus est Christus. vnde sicut qui arborem fouet, specialem radicis curam habet, & illam colit, illam irrigat, proximam illi terram fodit, vt cœlesti pluuiâ copiosius perfundatur; ita Deus sollicitam curam gessit Cœceptionis B. Virginis, quæ eius radix futura erat, & Mater, atque illam tot diuinæ gratiæ imbribus irrigauit, ac tot cœlestium donis præmuniuit, vt peccati originalis vermis ad eam corrodendam minime accedere ausus fuerit: Radix hæc in patera inuenta fuit, dum aderat in visceribus sacrosanctæ Annæ matris eius, que auro charitatis ditissima erat. Quod si radix illa sicca absque illo humore, cuiusdam liquoris guttas emittebat; etiam B. Virgo absque humore virilis feminis Christum parturiuit fontem aquæ viuæ; imò, & copiosum fluuium vniuersam Ecclesiâ irrigantem, vt ipse testatur: *Ego quasi trames aquæ immense de fluuiio, ego quasi fluuij Dorix, & sicut aquæ ductus exini de Paradiso.* Vt tamē B. Virgo mirabile suæ Cœceptionis arcanum amplius explicaret, addidit: *Quasi cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi.* Reliqui omnes, tã viri, quam fœminæ, cum in peccato concipiuntur, nullum deo suauem odorem, sed execrandum foetorem mittunt; vnde cum B. Virgo dicat in Conceptione sua se odoris suauitatem emisisse, consequens est, peccati originalis foetore minime infectam fuisse, quare in figura illius Moyses prædixit: *Odoratus est Dominus odorem suauitatis; vel (vt legit Hebræum originale) odorem quietis.* Benè quidam ait, *odorè quietis*, quia sicut, quando quis desiderans aliquid, & illud non obtinet, inquietum est cor eius, si ramentum voti compos euadat, continuè eius animus quietis: non dissimiliter, cum Deus summopere desiderasset mundam aliquam, ac

immaculatam Conceptionem (omnes enim erant immundæ, & infectæ) cum primam sacram Virginem absque omni labe peccati conceptam vidit, confestim, velut, qui rem desideratam obtinisset, animus eius quietuit, & ideo ait: *sacer tetus; odoratum fuisse Dominum odorem quietis.*

Porro, cum in Paradiso fuerit ficus Gen. 3. arbor insignis adeo, vt illam grauissimi Doctores putauerint esse, ex qua Adaræ fructum prohibitum decerpit; nimirum D. Athanasius, Isidorus, Theodoretus, S. Athan. q. 9. S. Aleinus, S. Genarius, S. Anastasius, 49. ad Antiochum. S. Iulianus, Procopius, Lyranus; quoties sententia (vt id obiter dicam) rationi videtur consona, quia credibile est, in epist. 31. simul atque primi parentes de arbore prohibita comederat, pudore correptos, pum. ex ea qua proximè ad manum erat, vcl. S. Aleinus mina sibi aprasse, quibus nuditatem suam l. 3. in Gen. contegerent; sacra autem Scriptura ex. c. 1. prescè ait, *consuerunt sibi folia ficus*; vnde S. Anast. Si-perdoctè Theodoretus præcitato loco naita lib. 8. ait: *Dum adhuc consuerunt folia, audierunt in Exame- uocem Dei deambulantis, & sub arbore latron. titarunt; non alia videlicet, quam vnde folia Niceph. lib. decerpebant. Hæc autem erat, de qua præce- t. hist. Eccle. ptum acceperant, vt Propheeta inquit, in mes- sias. c. 27. dio ligni Paradisi. De eo autem cum man- Procop. in 2 ducassent, etiam folia texebant, propterea Gen. quod suæ nuditatis eos puderet. Vniuersa au- Lyran. ibid. tem erant folia ficus. Certè, sine controversia, Gen. 3. arbor illa erat ficus, de qua præceptum acceperant, sed non assentiuntur quidam præ nimia, vt mihi videtur, simplicitate, qui putant, oportere nouum quoddam esse lignum, non attendentes, quod non ligni qualitate, neque nouitate cibi peccata censentur, sed ex precepto dato, cuius transgressio quantulumque, pari reprehensione digna est; Cum autem varia sint ficus genera, incertum est, ex quo genere fuerit illa, ex qua primus Patrens comedit: illud tamen certum mihi Ibid. est, persimilem fuisse beatam Virginem scui, cuius meminit Plinius, vt refert Rupertus in libr. Sapientiæ. hæc habet super lib. ramos longissimos, & quia ficus est Sep. lect. 4. onusta.*

Honor. super cap. 4. Cant.

Greg. Niss. in Comment. huius loci.

Diosc. Com. lib. 1. cap. 21.

Plin. lib. 12. c. 20.

Luc. 11.

Luc. 11.

Plin. lib. 12. c. 19.

Eccles. 24.

Ibid.

Gen. 3.

onus præ gravitatis pondere, usque ad terram illos demittit: folia eius sunt instar scuri protegentis corpus pugnantis, sub umbra eius, non solum homines, sed & animalia requiescunt: fructus eius adeo dulcis est, ut in admirationem comedentem rapiat. Commentator Dioscori super lib. 1. & D. Isidorus lib. 17. Originum, aiunt: Taurum ferocissimum ad fici arborem colligatum, mansuescere. Hanc etiam arborem tradunt immunem omnino esse à percussione fulguris: Ait ergo Rupertus: ista ficus est parabola Virginis benedictæ, & merito rami eius, potentia animi illius erant variis, ac heroicis Theologicarum virtutum fructibus onustæ, adeo, ut in terram summa humilitate illam demitterent, ipsa dicente: *Ecce ancilla Domini*: & sicut folia fici, ut adnotavit Hugo Cardinalis super Lucam capit. 21. ad similitudinem manus humanæ formata sunt, ita interni actus beatæ Virginis non in otiosis sistebant, sed ipsa operi manus admoventis, bonorum operum partus incessanter edebat: folia deinde huius mysticæ fici, patrocinium sunt, protectio, & cõtinaua pro peccatoribus intercessio, quibus vel in expugnabili futo à diuinæ iræ iaculis nos defendit: in cuius figura sacra Genesis historia (ut supra dixi) refert, nuditatem suam primos Parentes operuisse foliis fici, quibus se à frigore protegerent, unde sub umbra eius non solum iusti, & sancti, sed & qui bestiarum more vixerant, cum spe veniæ requiescunt: & sicut alligatus ad ficum ferocissimus taurus mansuevit, ita alligatus Deus carni per vinculum vnionis hypostaticæ in vtero Virginis factæ, cum antea esset velut taurus mugiens: *Deus vltionum Dominus, Deus vltionum liberè egit*, tantam postmodum induit mansuetudinem, ut iam *Deus misericordiarum, & Deus totius consolationis* à D. Paulo vocitetur. Ac tandem (quod præsertim huic argumento conuenit) sicut arbor illa ficus ab omni fulgure immunis erat; ita beatissima Virgo à pecca-

ti originalis fulgure, à quo nemo non percutitur, immunis ipsa fuit. His omnibus addamus, quod, cum ficus ita egregiè beatam Virginem adumbret, mysterio vacare non potest, inter omnes arbores de sola fici Christum dixisse, ut ab ea disceremus propè esse ætatem: id arbitrator consulto dixisse, quia Conceptione beatæ Virginis per ficu adumbratæ monemur aduentum Christi, qui ex ea nasciturus erat, propè iam adesse. Quod si Christus Dominus ficum maledixit, id certè fuit, quia fructu carebat; ab hac tamen maledictione longè aberat Maria, quæ fructum edidit Christum *Domnum Patri consubstantialem, per quem facta sunt omnia*. Ex quo infero in eo esse dissimilem Virginem ficui (quamuis id Mariam etiam excellentiam commendat) quod fructus illius nocuus erat ad mortem: *In quacunque die ex eo comederis, morte morieris*; fructus tamen Virginis, antidotum fuit, & salus ad vitam; unde ille prohibitus fuit, comedi, iste sub præcepto iussus est manducari: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*.

Verum, ut ad insigniorem, ac celebriorem arborem me conuertam, sponsum video malignanti arbori Virginem comparasse: *Emissiones tuæ Paradisus malorum puniceorum pomorum fructibus*: vel, ut alii legunt: *malogranatorum*. Obseruatione dignum est, florem malignanti propterea rubicundum, & diademate coronatum oriri, quia fructus eius rubicundus est futurus, & inter omnes alios primatum habiturus: quemadmodum ergo natura habito respectu ad fructum malignanti, florem rubicundum, & coronatum produxit; sic diuina Sapiencia, quæ non minus sollicita fuit, in ordine supernaturali habito respectu ad Christum futurum fructum huius Mariani floris, à principio suæ Conceptionis, ardentissimo amore beatam Virginem accendit, ac diademate charitatis, conceptionem, quæ caput vitæ illius fuit, redemit. Vnde,

Luc. 21.

Marc. 11.

Genes. 2.

Ioan. 6.

Cant. 4.

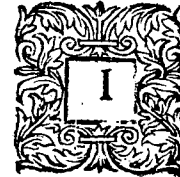
eum in hac sua Conceptione, velut regina diuinæ gratiæ coronata, instar malignanti prodierit, manifestum est, sub misera Dæmonis seruitute minimè tunc iacuisse, nec enim in vna sede morantur seruitus, & libertas; vilia mancipii insignia, & coronæ regia maicestas.

Tandem, ut iam coronidem meæ orationi imponam, silentio minimè præterire possum, beatam Virginem cum Palma se composuisse: *Sicut Palma exaltata sum in Cades*. Plinius de naturali historia ait: *phenix* græcè, idem est, quod latinè Palma; quod beatæ Virginis absque macula conceptæ rectè conuenit: est enim in hoc inter puras creaturas instar phœnicis, inter omnes aues, vt ob id etiam meritiò de ea dici possit, quod canit Ecclesia: *Nec primam similem visa est, nec habere sequentem*. Nam, cum omnes filii Adæ naturali propagatione concepti, ab infestissimo hoste peccati originalis miserè vinciantur, ac Diaboli seruituti subiiciantur; Virgo tamen, tanquam victrix horum hostium, prodit in sua conceptione triumphalem Palmam in signum victoriæ manu portans; eius arma, folia eiusdem Palmæ representant, cum hæc formam, ac figuram ensis præferant; necnon & spinæ ex ligno eius crumpentes, quæ Diabolum grauiter punxerunt. Quod si contemplerur in Palma id, quod idè Plinius ex Aristotele præcitato loco commemorat, Conceptionis Marianæ, quæ diximus, facile quisque vera esse cognoscat: ait enim à principio sui ortus, pulcherrimam esse arborem, ita vt, nec per momentum insignis eius pulchritudo ei deficiat; id, quæso, quid aliud aptius præsignificare potuit, quam beatam Virginem à principio suæ conceptionis pulcherrimam extitisse, ita vt, nec per momentum diuinæ gratiæ pulchritudo ei defuerit. Atque ad hæc omnia arborum genera beatam Virginem in sua Conceptione adumbratam respiciens sponsum, præcitata verba dicebat: *Emissiones tuæ sicut Paradisum*, cum enim emis-

siones significant propagines plantarum, perinde fuit, ac si diceret: Propagines virtutum tuarum, non secus me recreant, ac saluberrimus, & amoenissimus voluptatis paradysus, qui mortalium animos reficere solet.

HOMILIA XVII.

Multiplici eruditione tam sacra Scripturæ, quam Iurisciuilis, docetur, beatissimam Virginem propriè dicitur, & fuisse redemptam per Christum, quamuis nunquam sub peccati originalis seruitute iacuerit; simulq; ostenditur, quantum intersit inter Christum, & Virginem, quoad carentiam culpa originalis.

IMPUGNANTES immaculatam Virginis Conceptionem arbitrantur, quod si absque peccato originali conciperetur, non fuisset à Christo redempta; quia vbi non est captiuitas, non habet locum redemptionis. Sed hæc rationem subtiliter dissoluit noster Scot. 3. dist. 3. q. *Scotus*. 1. dicens: excellentiorè redemptionis modum esse, præseruare aliquem ne cadat, quàm ipsum postquam cecidit, eleuare; sicut melius est, aliquem à vulnere defendere, & præseruare, quàm, post vulnerationem, remedium ei adhibere, vt constat ex lib. 1. C. quando licet viuicuique sine Iudice vindicta. Vnde Diuus Augustinus super *D. August.* Genesim ad literam ait: *maiores gratiam impendi illi, cui conseruatur innocentia, quàm cui remittitur culpa*: primò ergo modo Christus Matrem suam redemit, quod optimè ostendit Ieremias Threnorum 1. dicens: *Torcular calcavit Dominus Virgini filia Iudæ*: Nunquid calcavit Crucis torcular soli Virgini? minimè, quia

M

ctiam.

Diosc. lib. 1. cap. 45.
D. Isidor. li. 17. orig. c. 7.

Luc. 1.

Hugo Card. sup. Lucam c. 21.

Genes. 3.

Psalm. 93.

2. Cor. 1.

Eccl. 24.
Plin. lib. 13. cap. 4.

D. August.

Cant. 4.

etiam alios torcularis sanguine redemit, sed quia supradicto redemptionis modo solam Virginē liberavit: inde rectē dicit Ieremias, quod *calcauit Dominus torcular Virginis filie Iudae*: Qui enim putant non esse alium redemptionis modum, nisi, cum quis alium iam captiuum redimit, scribunt, illud, quod Hercules in suis Columnis in fine Terrarū positus scripsit: *Non plus ultra*. Non enim deerit, qui eam inscriptionem delect, proclamans in honorem Virginis: *Plus ultra*: quia alius est redemptionis modus, videlicet, qui à nobis assignatur, quo qui gauisi fuerint, verè liberi, ac redempti erunt. Nam, vt docet Bartolus in l. decem ff. de verborum obligationibus, & in l. non vtique ff. de exceptionibus. Miles ab alio milite liberatus, ne in hostium potestatem veniret, etiamsi nonquam seruus eorum extitisset, manumissus censetur, quod Hispanē dicitur, *libertado*: sic etiam Virgo manumissa, & liberata fuit à Christo, licet nunquam fuerit Domonis ancilla, quæ Dei ancilla semper extitit; fauet etiam nobis D. Bernardus sermone 21. super Cantica, vbi ait: Angelos fuisse redemptos sanguine Christi, non à peccato, quod commisissent, sed ab eo, quod possent committere, iuxta illud Apoc. 12. *Ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni*, qui, vt dicitur in eadem Apoc. cap. 13. *Occisus est ab origine mundi*; Ecce Angelos, etiamsi captiui non fuerint, nihilominus Christi sanguine redemptos vocat D. Bernardus: cur non ergo virginem dicemus redemptā, etiamsi peccatum non contraxerit: redimere enim non præsupponit captiuitatem, iuxta illud Pauli: *Redimentes tempus, quia dies malisunt*. Certum quidem est, tempus præteritum semel amissum redimi, aut reparari non posse, quare redimere tempus, iuxta Paulum, nihil aliud est, quam cauere ne tempus amittatur: ita ergo redimere Virginem, non est eā à peccato, vel seruitute, in qua esset constituta, liberare, sed tantum cauere, ne in aeternam seruitutem deueniret. Et Psal. 43.

dixit regius Vates: *Qui redemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno*; ibi enim est punctus in Hebræo: Ecce Dauid fatetur se redemptum, & liberatum à gladio gigantis, vel Saulis, non in quem incidisset, sed in quem incideret, nisi à Deo liberaretur, & præseruaretur: & Psal. 85. ait Dauid: *Erupsi animam meam ex inferno inferiori*, non quidem, in quem venisset, sed in quem veniret, nisi à Deo specialiter custodiretur. Pari ergo ratione licebit philosophari in præsentem, Virginem verè redemptam fuisse, non à captiuitate, in quem incurrisset, sed ab ea, quam incurreret, si per merita diuinæ gratiæ non præueiretur. D. item Dionysius cap. 2. de Ecclesiast. Hierarchia ait: *Angeli pugnantur ab ignorantia*. Vbi Linconiensis ait: *Illis primis substantiis diuinæ scientiæ est velut purgans non à sordibus, quæ insicit, quæ apud nos dicitur vera purgatio, sed, ne insit obstans, quod genus purgationis est secundum veritatem optimam*. Ad idem facit illud Malachia, vbi loquens de glorificatione sanctorum ait: *Purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum*: & Lucæ 2. *Impletum est tempus purgationis Mariæ*: Et tamen sancti in gloria, & beata Virgo, quæ susceptione seminis non conceperat, omni macula purganda carebant Exod. etiam 13. habetur: *Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes. Cumque interrogaueris te filius tuus cras, dicens, quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti de domo seruitutis*, ecce, quilibet post mille annos ab egressu Aegypti debebat profiteri se esse redemptum, vel eductum de domo seruitutis Aegyptiacæ, non quia ibi vnaquæ fuisset, sed quia, nisi redemptus fuerat tempore patrum suorum, ipse fuisset subiectus seruituti: Proverb. 23. notanda sunt illa verba: *tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis*. Alia etiam pene infinita loca sunt in sacra Scriptura, ex quibus aperte constat, quod redemptio extendit se ad præseruationem. Deinde vixenti ratione, idē ostendo. Nam Magister in 3. dist. 19. ait: *Christum*

Psalm. 43.

Psalm. 85.

D. Dionys.

Linconiensis

Malach. 3.

Luc. 2.

Exod. 13.

Prov. 23.

Mag. sicut. 3. d. 19.

Galat. 3.

Act. 13.

Psalm. 58.

Christum Dominum redemisse mundū à morte aeterna; constat autem nullum redimi hoc modo, nisi præseruando illū, non verò eruido eum à morte aeterna, inquam actu incurrisset; si enim necessarium esset, incurrisse in pœnam, à qua quis redimitur, & liberatur, nullus fidelium posset dici à pœna aeterna redemptus per Christum: item D. Paulus ad Gal. 3. ait: *Christus redemit nos de maledicto legis*, sed constat, nos nunquam fuisse sub maledictione legis, hoc est, sub graui illo onere, & seruitute veteris legis, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus, vt dixit D. Petrus; & nihilominus dicimur à D. Paulo redempti, & liberati ab illo: ergo non est necessarium actualiter iacuisse sub seruitute, & captiuitate, ad saluandam veram rationem redemptionis. Modus etiam loquendi Ecclesiæ idem confirmat: nam sæpè illa postulat liberari à peccatis, à penis inferni, à porta inferi, & tamen non supponit hæc mala futura esse, & quod postea vel ab eis liberari, sed postulat, ne eueniant, & id vocat ab eis liberari. Ac rādē vniuersaliter verissimum est propriam redemptionem, & liberationem esse, quando quis liberatur à malo imminenti, in quod necessario inciperet, nisi præueniretur; Et hinc est, quod benè fortunatus dicitur, qui à quodam malo imminenti liberatur; sicut è contra infelix, quia bono aliquo iam iam obtinendo aduersa fortuna fraudatur. Nemo igitur negabit, eum, qui liberatur à malo aliquo imminenti, antequam in illud incidat, non solum verè liberari, sed & multò perfectiùs, quàm si in illud incidisset: fateamur ergo necesse est, Deiparam Virginem non solum redemptam à Christo Domino, sed excellentiorem redemptionis modum obtinuisse, quàm reliqui omnes, cū ab eo præseruata fuerit ab omni macula tæ peccati originalis, quàm actualis. Vnde melius, quàm Dauid dicere potuit illud Psalmi 58. *Deus susceptor meus es: Deus meus, misericordia eius*

præueniet me. Hinc rei veritate compulsi Durandus, & Caietanus, licet contrariam sententiam amplexati sint, huic tamen veritati subscripserunt: ille enim in 3. distinct. 3. quæst. 1. ait: *Puto, quod si beata Virgo peccatum originale non contraxisset, posset tamen verè dici redempta à Deo, pro eo, quod in radice sua ex natura suæ Conceptionis obligata erat ad incurrendum peccatum, nisi fuisset à Deo præseruata*. Caietanus verò 3. part. quæst. 23. artic. 2. *Si tenetur (inquit) beatam Virginem non ex vi Conceptionis, sed ex gratia singularissima in ipso instanti infusionis animæ præseruatam fuisse ab originali peccato, quod tunc incurrisset, nisi illa gratia adfuisset, nihil contra fidem tenetur, sed specialis modus redimendi, ac saluandi à peccato originali Christo attribuitur respectu suæ Mariæ*. Hæc insignes isti duo Doctores, & Cardinales ex familia Dini Thomæ.

Sed perge iam explicare, quid intersit inter Christum, & Virginem, quantum ad carentiam peccati originalis

Certè si Theologico, & Scholasticè more loquamur, vno verbo explicare possumus discrimen inter carentiam peccati originalis in Christo, & in Virgine. In illo enim carentia habebat rationem puræ negationis, quia non erat subiectum capax peccati, cum per naturam, in quantum Deus, & per gratiam vnionis hypostaticæ, in quantum homo, esset impoecabilis. Carentia verò peccati originalis in Virgine habuit rationem priuationis, quia priuatio, vt Philosophi testantur; est negatio formæ in subiecto apto orato: Virgo autem secundum se, subiectum erat aptum ad recipiendum peccatum, illudque de facto reciperet, nisi gratia per Christū illi collata præueniretur. Si autem prædictum discrimen concionatorio more explicare velimus, id pulchrè fati deprehendemus ex verbis illis D. Pauli: *Alia est claritas solis, alia est claritas lune; sicut enim soli debetur lux, tantquam proprietatis illi conaturalis; luna tamen habet illam emendicatam*

ibid.

Hercules.

Bartolus in l. decem ff. de verb. oblig.

D. Bernard.

Apoc. 17.

Apoc. 13.

Ephes. 5.

Durand. 20. 35

Caiet.

1. Cor. 26.

carat à sole; sic gratia in Conceptione fuit debita Christo iure naturæ; Mariæ verò gratis deriuata, & mutuata à Christo. Et ut in Repub. quibusdam competit nobilitas iure naturæ, & sanguinis; aliis verò ex privilegio Principis; sic carentia peccati originalis competeat Christo Domino iure naturæ, quia filius Dei erat; Mariæ verò ex privilegio, & gratia Christi, quia Mater eius futura erat. Cum D. Paulus dixit: *Gratia Dei sum id, quo. I. sum.* D. Augustinus lib. 2. Confessionum cap. 7. addidit: *Et id, quod non sum.* Vnde quod beata Virgo non contraxerit originale peccatum, ex speciali Christi gratia habuit; ipse verò iure suo id sibi vindicabat. Declarat etiam pulchre satis hoc discrimen Mulier, quam vidit Ioannes in Apocalypsi, quæ cum parere, vellet, Draco erat iuxta illam, ut matrem ac filium deuoraret, sed statim ac peperit, certè filius (Christum significans) fugit propriis viribus; at mulier (in qua Virgo denotatur) quia ipsa per se fugere non poterat, datæ sunt ex speciali privilegio alæ, quibus à conspectu Draconis euolare possent. Draco quidem sceleratissimis peccati originalis, nec deuorauit filium, nec matrem; sed alia, & alia ratione id omisit, quia Christum inuadere non potuit, Matrem verò, etsi potuisset, non est permittit. Vterque procul dubio fugit, sed Christus alis propriæ virtutis, Mater verò penitus mutuatis ab illo: hoc enim sibi volunt verba illa: *Et datæ sunt mulier alæ due.* Insigne sanè privilegium, sed consonum satis dignitati Matris Dei. Quod si qui illud inficiantur, audiant à nobis, quod David respondet eis, quibus non placebat tot, ac tantas diuitias ad Templum Domini construendum congregari: *Opus namque grande est, neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo.* Magnum quidem, ac stupendum privilegium extitit præseruatio à peccato originali, sed nemo mirabitur concessum fuisse sacratissimæ Virgini, si animaduertat futuram fore habitaculum viuum;

omnipotentis Dei, in quo verbum diuinum corporaliter inhabitare decreuerat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVIII.

Per multis moralibus rationibus concionatorio muneri aptissimis illibatam Deipara Maria Conceptionem non parum stabilimus.

Ex moralibus Rationibus.

§. 1.

Vnde D. Augustinus in sermone de Assumptione Virginis affirmet, quod *ubi Scriptura diuina nihil de illa commemorat; inquirendum est, quid conueniat rationi; fiatque ipsa ratio, auctoritas sine qua nec est, nec valet auctoritas: cumque libr. 3. de libero arbitrio dicat: quicquid tibi vera ratione faciendum occurrerit, scias, Deum fecisse bonorum omnium conditorem; operæpretium duxi varias cõgerere rationes, ab ipso solo rationis lumine petitas, ut inde facile coniciamus conditorem ipsius rationis talem, ac tam immaculatam condidisse Matrem suam, qualem ratio ipsa postulabat, qualemque tantum filium decebat: ea enim, quæ veniunt ex bona coniectura, vera esse dicuntur; ut docet textus in l. fin. de probationibus. In primis ergo à sufficienti partium enumeratione videtur facile persuaderi immaculata Virginis Conceptio. Nam, vel Deus non potuit Matrem suam à labe peccati originalis præseruare, vel non voluit; vel tandem potuit, & voluit: at dici nequit, quod non potuerit, tum quia Job. 14. dicitur: *Quis poterit facere mundum de immundo conceptum: semine? nonne tu, qui solus es tum etiam quia, sicut Angelos, & primos parentes creauit in gratia, etiam potuit**

Ibid. D. Aug.

Apoc. 12.

David.

2. Paral. 29.

D. Aug.

Ibid.

Text in l. fin. de probat.

Job. 14.

potuisset in eadem Matrem suam creasse, & sic nunquam fuisset labe peccati infecta. Nec unquam responderet, ipsam descendere per naturalem propagationem ex primo parente, atque adeo supposito pacto Dei, quod si Adam peccauerat in iustitia originali, omnes eius filii illam haberent: sin minus, illa carerent, & peccatum originale contraherent, non poterat Virgo non illud contrahere: hoc, inquam, non obstat, quia potuit Deus, præuidens, quod futura erat Mater sua, in eo puncto exciperet beatam Virginem; vel si non excepit, saltem potuit infundere gratiam in eius animam, antequam contingeret carnem infectam; vel alio modo illam præseruare: ergo tunc non contraheret peccatum originale. Non etiam potest dici, quod Deus noluit tametsi potuit, Matrem suam præseruare à prædicto peccato; Nam, si ipse dixit: *Mat. 5. Nõ veni soluere legem, sed adimplere.* & constat legem esse naturalem, & diuinam de honorandis parentibus: Exod. 20. Deut. 5. & Matth. 23. euidenter est, Christum Dominum illam obseruasse; quod tamen secus esset, si in originali peccato Matrem labi permitteret; à quo facile eam præseruare potuisset: hoc enim fuisset, valde illam inhonorare. Et quidem, si prout docet textus in lege, si quis à liberis s. si impubes, ff. de lib. agno. iniurissimum est, patrem, vel matrem egerit, cuius filius sit in facultatibus; quis credet, opulentissimum Dominum passum fuisse Matrem suam in miseriam, & egestatem peccati originalis venire? Restat ergo dicamus, & potuisse, & voluisse illam ab omni originali macula præseruare; ac tandem, cum alienum sit à pietate debita parentibus, non liberare eos, cum aliqua necessitate graui vrgentur; cumque etiam Christus Dominus magis obligatus sit suæ Genitrici, quam alii filii suis matribus, quia illi substantiam suam acciperunt ab utroque parente, Christus verò à sola Virgine, Spiritu Si

operante absque humano patre, quia cederet. Christum Dominum non occurrisset Matri suæ, quando vegetabatur peccatum incurrendi peccati originale, cui tantum se debitum fore præiudicabat?

Secunda Ratio: quia si beata Virgo originali vitio fuisset deurpata, id cederet in magnam ignominiam, & dedecus Christi Domini, prout docet D. Cyrillus contra Nestorium, & D. Hieronymus ad Eustochium, ubi ait: *Nulli dubium est de Matre Domini, quia talis debuerit esse, que non possit argui de peccato.* Nam sicut parentum nobilitas transe in filios, ita è contra parentum ignominia deriuatur in illos: Vnde Eccl. 3. dicitur: *Ne gloriaris in contumelia patris tui, non enim est tibi gloria eius confusio: gloria enim hominis, ex honore patris sui; & dedecus filij, pater sine honore: igitur, si beata Virgo ignominia peccati originalis aliquid maculata fuisset, id cederet in ignominiam Christi Domini, eique Deomon veraciter dicere posset: Mater tua prius fuit ancilla mea; & prius ego illam inquinavi, quam tu illam mundaes. Accedit ad hæc, quia ut docet Panorm. in cap. cum Ecclesia sanctæ Mariæ de Constit. Papa non potest se subiacere iurisdictioni Imperatoris, quia cederet in præiudicium summi Apostolatus: ergo eadem ratione, quia cederet in ignominiam Christi Domini, si Mater eius prius fuisset subdita Demoni per peccatum originale, longè id ab ea relegandum est; vnde videor mihi audire Christum Dominum dicentem illud 1. Machabæorum cap. 9. *Ab ista amaram facere, & non inferamus crimen gloriæ nostræ.**

Tertia Ratio: Quia quicumque nascitur in originali peccato, verè est à Deo maledictus: sed non decebat, beatam Virginem esse sub maledictione filij sui: Nam Exod. 21. & Leuit. 20. & Matth. 7. habetur: *qui maledixerit patri suo, & matri, morte morietur; cumque Dominus*

D. Origen. I. D. Hieron.

L. liberos. l. i. l. Assump. l. legit.

Panorm.

1. Mach. 9.

Exod. 21. Leuit. 20. Matth. 7.

Adcedit hanc legem omnibus obseruandam, non decebat, ipsum maledicere matrem suam. Nec refert respondere, quod nunc, quando concepta fuit, adhuc non erat Mater; quia ad prædictam indecentiam, sufficit, quod futura esset Mater Dei: & sicut indecens esset, si calix, & corporalia, quæ continere debent corpus, & sanguinem Christi, turpissimo alicui ministerio inferuissent, sic indecens valde esset, eæ, quæ futura erat Mater Dei, prius maledictam, & exosam fuisse filio. Adde, quia Ecclesia proclamatur, Virginem esse omni laude dignissimam: sed nunquam peccasse, est magna laus, & aliquando peccasse, vituperium, quod tamen cum perfectissima laude stare non potest: ergo dicendum est, beatam Virginem immunè fuisse ab omni peccato. habetq; hæc ratio fundamentum in D. Hieronymo asserente: *quicquid humanis dici potest verbis, minus est laude eius, quia diuinus est, & angelus sumpt. Virg. licit laudata præconijs.*

Ecclesia Catholica

D. Hieron. serm. de Assumpt. Virg. licit laudata præconijs.

Matth. 17.

Quidam.

Quid.

Ad Rom. 9.

gratiæ, & misericordiæ, tanquam in opposita vasa: communis autem Philosophorum regula docet, quod si vnum oppositorum est in natura, etiam, & reliquum, maxime si excellentius sit: sed inter puras creaturas humanas sunt aliqui, qui semper, & pro omni instanti fuerunt vasa iræ, vt, qui perierunt in peccato originali, & cum multis actualibus: ergo inter easdem creaturas debet dari aliqua, quæ nunquam, nec pro vno instanti, extiterit vas iræ Præsertim, quod, cum prior sit Deus ad misericordiam, certè, si ad ostentationem suæ iustitiæ, vt inquit D. Paulus, permisit vasa, quæ nunquam caruerunt ira, valde rationi cõsentaneum erat, ad ostentationem suæ misericordiæ efficere aliquod vas, quod nunquam gratia, & misericordia ipsius careret. Huic rationi persimilis est alia, quam ex doctrina Aristot. Physicorum, & 7. metaph. placet desumere, vbi docet, quod inter extrema, necessario debet inueniri medium, quod etiam docet Textus in 1. Imperium ff. de iuris. omnium iudicium: sed inter procreatos naturali propagatione ex viro, & foemina, quidam inueniuntur concepti, & nati in peccato originali, vt cõmuniter sunt omnes; quidam verò cõcepti, sed non nati, vt D. Ioan. Baptista, & Ieremias; ergo debet dari persona nec concepta, nec nata in peccato originali: sic enim dabitur vtrunq; extremum, & medium inter illa.

Vltimam rationem placet contexere ex doctrina D. Augustini, qui cupiens ostendere in sermone de Assumptione: corpus Virginis putredini traditum non fuisse, varias rationes congegit, quæ si Conceptioni eius applicentur maiorem vim habent ad comprobendam immunitatè à peccato, quam à putredine; quod vt clarius pateat, ipsa D. Augustini verba subiiciam; eaque sic vrgebo, vt præsentibus argumentis non parum deseruiant; imprimis ergo sic ait præcitato loco: *si dicimus, eam mortis vinculo teneri; resolutam in continuum putredinem, vermem, & iri-*

Ad Rom.

Auss. 8. 10. sic. 7. 10. cap. 7.

Text. in Imperium

D. August.

D. August.

Genes. 37.

D. August.

verem, deliberandum est, si tanta sanctitati conueniat, & tanta aule Dei prerogative; similiter ergo in proposito deliberandum est, an contrahere peccatum originale conueniat sanctitati, & dignitati Matris Dei: Nam si D. Augustinus iudicat, non decere putredinem corporis beatam Virginem, consequenter dicam non decere illam contraxisse in anima putredinem originalis peccati. Deinde ait: *Maria ergo, etsi communicat ærumnis Eue, non communicat parturiendo cum dolore: promeruit enim hoc singularis sanctitas eius, & singularis gratia, qua susceptione Dei singulariter estimanda est digna, non ergo immeritè excipitur à quibusdam gradibus vera estimacione, quam tanta seruat gratia, & attollit dignitatis prerogatiua: hæc Augustinus.* Ecce propter prerogatum dignitatis, quam habet B. Virgo, excipit illa. D. August. à malo pœnæ parturientium: ergo à fortiori debemus illam excipere à malo culpæ originalis, cū hoc magis repugnet prerogatiuæ, & dignitati Matris Dei. Præterea sic loquitur D. August. *Nuncquid non pertinet ad dignitatè Domini, Matris suæ seruare honorem, qui legem soluere non venerat, sed adimplere: etenim sicut honorem Matris præcipit, ita inhonoratõe damnat; qui in vita præ ceteris illam gratia conceptus sui honorauit: pium est credere, singulari saluatione, etià & in morte, & speciali gratia honorasse; poterat enim à putredine, & à puluere aliena facere, qui ex ea nascens, potuit eam Virginem relinquere; putredo enim, & vermis opprobrium est humane conditionis, à quo opprobrium cum Iesu sit alienus, natura Mariæ excipitur, quam de ea suscepisse probatur; Caro enim Iesu, est caro Mariæ, & multo specialius, quam Ioseph, Iudæ, ceterorumq; fratrum eius, quibus dicebat: frater enim, & caro nostra est: hæc D. August. Ex quibus apertè cõstat, quod si ad maternum honorem pertinet præseruatio corporis à putrefactione; multo magis spectabit ad eundè honorem præseruatio animæ à corruptiõe peccati originalis, cum anima preciosior sit corpore. Item eodè loco ait: *Ilud sanctissimè cor-**

pus, de quo Christus carnem assumpsit, & diuinam naturam humane vniuit, non amittens, quod erat, sed assumens, quod non erat, vt Verbum Caro, hoc est, Deus, homo fieret, eadè verbis traditū sentire non valeo, dicere pertimesco: si igitur animus horret, & pertimescit, quod corpus Virginis putredine inquinetur, quanto magis horrere debet, & originalis peccati putredine eius anima inficiatur? Item ait D. August. *In cuius potestate est, sanctorum de capite capillum non perire, est & illam animam à corpore integram posse seruare: de cuius potestate, si nullus dubiet Ecclesiasticorū, quin possit Mariam sine corruptione seruare, cur dubitandum est, noluisse, quod pertinet ad tanta benignitatis gratiã, si elegit diuina voluntas, sola gratia inter crepitantes vehementiū ignium flammis, non solum puerorū corpora seruare illaesa, verum etiã ipsa vestimenta seruare inuicta, cur abnuet in Matre propria, quod elegit in veste aliena? Ionam seruare in ventre Cæti præter naturalem vsus, noue seruauit gratia? seruatus est Daniel Ione 2. ab interperatissima fame Leonum; non seruanda est Maria ab incineratione taniis dotata meritis dignitatum? In Mariæ integritate plus potuisse gratiam, quam naturam non dubitamus: Ecce non dubitat Augustinus Virgini concedere, quidquid per gratiam à filio potuit ei donari: sed constat, potuisse illam præseruare: ergo dubitandum non est id voluisse.*

D. August.

Matth. 2.

D. August.

D. August.

Ex aliis subtilioribus Rationibus. § 2.

Prima ratio sit, quia cum Christus Dominus esset humani generis Redemptor perfectissimus: Dei enim perfecta sunt opera. ad eundem pertinebat, vt aliquod, vt minimum indiuiduū naturæ præseruaret à peccato originali; tum quia ille est perfectissimus redemptor, cui non deficit præstantissimus modus redimedi, sicut & medicandi; at præstantissimus modus est per præseruationem, vt docuit D. Augustinus de doctrina, ergo redemit aliquod indiuiduum, præseruando illud à peccato originali. Tum etiam, quia ad perfectionem

sedem

redemptionis spectat, vt in ea reluceat præservatione quorundam à peccato mortali, vt de facto contingit in infantibus baptizatis, & in aliis adultis, qui rapti sunt, antequam malitia immutaret in tellectum eorum, & aliorum etiã à peccatis venialibus, vt patet in eisdem infantibus, & in B. Virgine, vt docet Tridentinum, & in Ioanne Bapt. vt multis placet: ergo etiam congruebat in Christi redemptione elucere præservationem à peccato originali, vt sic copiosa eius redemptio omnem modum redimendi, etiam per præservationem comprehenderet.

Secunda Ratio; quia, si qua ratione dicendum esset, B. Virginem contraxisse peccatū originale; maximè propter quãdam factæ Scripturæ locutiones genera-

Ad Rom. 1. 1. Cor. 15. 2. Cor. 5. ad Ephes. 2. Concil. Trident. Sess. 5.

les, vt: *Omnes in Adam peccauerunt*, & alias similes, quibus denotatur, omnes posteros Adæ mortem incurrere, de quibus ad Rom. 3. & 1. Corint. cap. 15. & 2. ad Corin. 5. & ad Ephes. 2. at constat ex Tridentino Sess. 5. Virginem non comprehendit sub definitione sua generali, qua decernit, omnes concipi cum peccato originali; igitur, sicut illa generalis definitio Concilii patitur exceptionem, ita etiam generales illæ factæ Scripturæ locutiones. Idque ita rationaliter esse dicendum, euidenter probant factæ Scripturæ loca, in quibus ponuntur vniuersales locutiones de peccato actuali: *Non est homo, qui non peccet*: *In multis offendimus omnes*, & similes aliæ; & tamen constat B. Virginem excipiendam esse ab his regulis generalibus; cum

Trident. Concil. Sess. 7.

Concil. Trident. Sess. 7. can. 23. dicat: caruisse omni peccato veniali. Certum etiam apud Catholicos est, & sine controuerſa, B. Virginem natam fuisse sine peccato originali, & sine dolore peperisse; & post mortem, non fuisse eius corpus incineratum, & tamen in contrarium omnium istorum est lex communis: *omnes nascimur filij iræ: In dolore paries filios: puluis es, & in puluerem reuerteris*: igitur pari ratione excipi potest B. Virgo à lege communi peccati originalis, non obstantibus

Ephes. 2. Genes. 3.

locutionibus generalibus factæ Scripturæ: Et similiter D. Thom. 2. 2. q. 175. art. 3. concedit, quod Moyſes, & Paulus, dum fuerunt in hac vita mortali, viderunt clarè diuinam essentiam, & tamen de opposito est lex communis in facta Scriptura: *Exodi 33. non videbit me homo, & vinct; Exod. 33. & Ioan. 4. Deum memò vidit vnquam*: moueturque D. Thomas ad eam exceptionem faciendam in Moyſe, & Paulo, quia sic docuerat D. August. ergò licet nobis facere similem exceptionem à peccato originali in B. Virgine, non obstantibus generalibus factæ Scripturæ locutionibus in contrarium, cum id doceant grauiſſimi Patres à nobis latè infrà relati.

D. Thom. 2. q. 175. art. 3. D. August. D. Thom. 3. p. q. 27. art. 1. ait: *rationabiliter creditur, quod ea, quæ genuit vnigenitum à Patre plenum gratiæ, & veritatis, præ omnibus alijs maioræ dona gratiarum, & priuilegia accepit*: hæc ille; sed Angeli, & primi parentes hoc beneficium acceperunt, vt in sua creatione gratiã obtineret; & spiritus angelici, qui prædestinati erant, omni labe peccati semper carerent: ergo etiam B. Virgo caruit; sed de hac ratione latius infrà capite sequenti. Actandem, nam D. Thom. 3. p. q. 27. ar. 4. ait: *quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat, & disponit, vt ad illud, ad quod eliguntur, inueniantur idonei*, iuxta illud Apostoli: 2. ad Corint. 3. *Idoneos nos fecit ministros noui testamenti*: cui cõsonat illud, quod habetur in l. quidã consulebat. ff. de re iudicata; vbi habetur, quod Princeps assumendo aliquem ad speciale officium, visus est dispensare cum eo meliori modo, quo potest, vt habilis sit ad illud; sed sic est, quod B. Virgo nõ fuisset idonea mater Christi, si fuisset concepta in originali peccato; nam si non fuisset idonea, sine perpetua integritate, & puritate corporis, multò minus sine perpetua integritate, & puritate mentis, cum illa sit hac inferior, & Deo minus grata, quàm ista, ergò.

D. Thom. 3. p. q. 27. art. 4.

Tertia Ratio, ex doctrina D. Thomæ 3. p. q. 27. art. 4. quia ipse probat, B. Virginem nõ habuisse peccatum veniale, quia hoc redundaret in ignominiam filij; & quia iadecens erat, vt quæ singularem affinitatem habitura erat cum Christo, aliquod commercium haberet cum Demone: & quia æterni Patris sapientia, scilicet Christus, non debuit habitare in maleuola anima. Sed tres rationes istæ, si quam vim habent, efficacius concludunt, Virginem caruisse originali, quia originale, cum grauius peccatū sit, quàm veniale, magis dedecet dignitatem Matris Dei, & consequenter maior ignominia redundaret in filium: ergò, si B. Virgo, quia futura erat Mater Christi, præseruata fuit ab omni veniali; à fortiori, ab originali. Dices cum oppositum opinantibus: Magis dedecere B. Virginem veniale, quàm originale, quia respectu illius haberet magis de voluntario, quia esset actus proprius. Sed contra: quia illud magis dedecet Virginem, quod Deo magis detestabile est, & quod magis maculat animam, & quod ipsa Virgo, si eius electioni relinqueretur, minus eligeret; sed originale sine controuersa est Deo magis detestabile, quàm veniale, & magis maculat animam, & si electioni Virginis relinqueretur, magis vellet carere originali, quàm veniali; ergò, si non est

D. August. D. Thom.

D. Thom.

2. Cor. 3.

L. quidam consulebat.

Lucæ 1. Isaiæ 61. Abacu. 3.

D. Bernard.

concedendum, B. Virginem commississe veniale, nec etiã contraxisse originale. Quæ consequentiã euidentis visa est D. Augustino contra Iulianū c. 9. Deinde, quia D. Thom. 3. p. q. 27. art. 1. ait: *rationabiliter creditur, quod ea, quæ genuit vnigenitum à Patre plenum gratiæ, & veritatis, præ omnibus alijs maioræ dona gratiarum, & priuilegia accepit*: hæc ille; sed Angeli, & primi parentes hoc beneficium acceperunt, vt in sua creatione gratiã obtineret; & spiritus angelici, qui prædestinati erant, omni labe peccati semper carerent: ergo etiam B. Virgo caruit; sed de hac ratione latius infrà capite sequenti. Actandem, nam D. Thom. 3. p. q. 27. ar. 4. ait: *quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat, & disponit, vt ad illud, ad quod eliguntur, inueniantur idonei*, iuxta illud Apostoli: 2. ad Corint. 3. *Idoneos nos fecit ministros noui testamenti*: cui cõsonat illud, quod habetur in l. quidã consulebat. ff. de re iudicata; vbi habetur, quod Princeps assumendo aliquem ad speciale officium, visus est dispensare cum eo meliori modo, quo potest, vt habilis sit ad illud; sed sic est, quod B. Virgo nõ fuisset idonea mater Christi, si fuisset concepta in originali peccato; nam si non fuisset idonea, sine perpetua integritate, & puritate corporis, multò minus sine perpetua integritate, & puritate mentis, cum illa sit hac inferior, & Deo minus grata, quàm ista, ergò.

Quarta Ratio: Nam, vel ad præseruandam Virginem à peccato originali valebant Christi merita, vel non: hoc secundum impiū est; esset enim præferre Adæ peccatum Christi merito: ergo primum: at decuit maximè, vt in Matre merita haberent tale præmium, cum præsertim ipsa ex suo sanguine quasi dederit pretium redemptionis; propter quod, quãuis Christus omnium sit salus, singulari tamē modo, vocat illū Virgo *salutare suū*. ad quod etiã potest accomodari illud: *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo*. & Abac. 3. *Et exultabo in Deo Iesæ meo*. Vnde S. Bernard. serm. 51. dicit Christum

potius pro Virgine redimenda venisse quàm omnibus alijs simul hominibus; citans glossam in id. Cant. 4. *Vulnerasti cor meum seror mea sponsa*; & idè vocat Virginem, primogenitam Redemptoris.

Gloss. in Cant. tit. 4.

Quinta Ratio à simili: quia non propter maiorem decentiam, nec propter efficaciores rationes docent Patres de Virgine, alia priuilegia, quàm iam certa sūt apud fideles, vt immunitas ab omni peccato actuali; corporis post mortem incorruptio, & resurrectio, cum tamen illud, de quo agimus, sit magis necessariū, vt esset idonea Mater Dei. Nam si Virgini daretur optio, quid magis vellet, vel, vt nunquam à primo instati careret gratia Dei; vel, vt corpus eius post mortem seruarietur incorruptū; sine dubio illud primum esset electura. Et confirmo, quia negando Virgini hoc priuilegiū, encuruaretur omnis ratio affirmandi alia permutata, quæ passim illi tribuunt sancti Patres. Dices: Alia priuilegia semper inniti maiori auctoritati. Sed contra. Nam tempore Hieronymi, & Augustini, assumpto B. Virginis in corpore, & anima non habebat maius fundamentum auctoritatis, quàm nunc habeat hæc sententia de peccato originali; & tamen Augustinus propter vim harum rationum ait, se non posse aliter sentire. Nec hic etiam deest auctoritas multo etiam maior, quàm pro parte contraria, vt visum est. Dicitur secundò: In aliis priuilegiis semper esse aliqua exempla, ex quibus à fortiori similia dicantur de Virgine. Sed contra: Nam loquendo de puris hominibus, maior assumpta est falsa, quia nullus purus homo adultus præter Virginem fuit immunis ab omni peccato actuali. Item: nullus statim post mortem resurrexit ad æternam gloriam corporis, & animæ. Immo, & vniuersaliter intellecta, falsa est illa maior; nam esse creatum in gratia, est donum concessum primis parentibus: ergò prudenter creditur non negatum Virgini. Dices: nullum fuisse præseruatum hoc modo à peccato ex necessitate contrahendi. Sed contra:

D. August.

Nam quid hoc refert? solum enim ostendit Virginem indiguisse magis hac gratia Dei, & ideo maiori misericordia fuisse præuentam, & aliquid magis concedendum esse Matri, quam teruis.

Sexta Ratio: Nam B. Virgo electa est ab æterno, vt esset Mater Christi, atque adeo in ordine ad hunc finem omnia, quæ ad ipsam pertinebant, etiam eius parentes, & alia, quæ eius Conceptionem præcesserunt, mysteriosè sunt præordinata; ita, vt, quæ circa Virginem gesta sunt, non sint cõmuni lege naturæ, aut gratiæ creandi, sed secundum extraordinariam, & supernaturalem Dei potentiam, vt ipsa Virgo significauit: *quia fecit mihi magna, qui potens est*, vnde est illud August. Epist. 3. ad Volusianum: *In talibus tota ratio facti potentia facientis*, quod etiam subindicauit Angelus illis verbis: *Dominus tecum*, vt ponderat Diuus Bonauentura in Speculo Mariæ cap. 8. *Nam omnia quæcunque voluit, Dominus fecit, & quia Dominus potentissimus potentissimè tecum est*. Regula ergo, & lex in ordine ad Virginem seruata, decetia fuit, & congruentia respectu talis finis: vt hic potissimè verum sit illud Augustini in serm. de Assumptione: *quicquid tibi veritate melius occurrit, id scias fecisse Deum*; sed ex natura rei, & secundum veram rationem magis decet Matrem Dei sine originali concipi, quod nemo negabit; nam magis consentaneum est, vt futura Mater Dei, nunquam fuerit Deo inimica, & vt Mater gratiæ non caruerit vnquam gratia, & vt Diaboli superatura, nõ fuisset prius ab ipso superata: ergo consentaneum magis fuit concipi absque labe originali. Dices: id ex obiecto conuenientius videri, nisi obstaret lex vniuersalis, qua ex sacra Scriptura constat, omnes contrahere originale. Sed contra: nam hoc est, quod propositæ rationes conuincunt, nimirum, quod sicut B. Virgo ab aliis vniuersalibus legibus excipitur, quia id videtur congruentius Matri Dei fuisse concessum; etiam ab hac lege eximi debet, quia magis decet dignitatem, & pu-

ritatem Matris Dei non subdi huic legi, quam aliis, propter quas omnes in puluerem reuertuntur, nec post triduum resurgunt, &c. Dices: In ceteris id posse colligi ex sacra Scriptura, sine cuius auctoritate non licet propter congruentias ab vniuersali lege aliqua excipere. Sed contra: Cum iam concedas, id esse conuenientius, & ex sanctis habeas Deum, semper operari id, quod est conuenientius; vt quid expressa testimonia sacra Scripturæ requiris? cum neque illa habeas ad excipiendam Virginem ab aliis vniuersalibus legibus, vt, à corruptione corporis, à peccato actuali veniali, & similibus: si ergo hæc (licet præter communem legem sint) concedis Virgini, quia id videtur conuenientius; cur id, quod multo conuenientius est, negas; maximè, cum non dissimilia testimonia sacra Scripturæ ad hoc asserendū habeas? Si dicas: Ecclesiam, tanquam certa illa admisisse, nõ verò istud. Certè illa nõ est complexa, nisi quia videbatur decere Virginem, hoc autem constat de se magis eam decere, cum ab illa omne genus peccati remoueat: non ergo id ei est denegandum. Præterea: nam ipsa Ecclesia iudicat, id non esse contra sacram Scripturam: ergo, cum de se conuenientius sit, & Ecclesia ad idem sentiendum indulgentius inuitet, rationi consonum est, vt ei acquiescamus, ac tandem cum eadem nobis concedat, vt possimus ita sentire de Virgine, & recta ratio, & pietas postulat, vt quoad fieri possit, optimam existimationem de illa habeamus; & vnusquisque voluntas ita debet ad illam esse affecta, vt, si in eius esset potestate, & arbitrio, illi concederet hoc priuilegium, non video cur ei debeat denegari.

Vltima Ratio: Nam Deus non permittit malum, & culpam, nisi vt inde eruat excellentius aliquid bonum, vt docent D. Dionysius de diuin. nom. D. Augustinus in Enchirid. & Augustinus in Enchirid. permittere autem in Virgine hunc lapsum, non solum non afferret magis aliquod bonum, sed etiam

impediret multa ac præclarissima bona, in præadductis rationibus explicata: consonum ergo est rationi, vt dicamus Deum id non permisisse. Scio aliquos auctores contrarium opinantes dicere, Deum in matre sua permisisse lapsum in peccatum originale, vt, quæ humillima futura erat, maioris humilitatis materiam haberet, & argenti morium, magis, ac magis se demittendi, dum cogitaret se in instanti Conceptionis sub diaboli seruitute extitisse. Verum hoc à ratione longè alienum esse multiplex ratio mihi suadet: Prima, quia etiam peccata actualia, & maximè lætalia, sunt vberior materia, & fortius motiuum propriæ humiliationis, & abiectionis, quam originale, in quæ tamen nõ est prolabi permessa. Secunda: quia in Virgine poterat insignis oriri humilitas abique lapsu in peccatum, ex perfecto lumine supernaturali, & ex limpidiori cognitione Dei, & propriæ conditionis, quod genus humilitatis perfectius est, & ideo fuit in Christo Domino. Tertia: quia licet peccatum materiam subministraret humiliationis, tamen humilitatis perfectioni multum derogat, nam quædò cuiuspiam propter peccata commissa maiora humiliandi suppetunt motiua, tantò eius humilitas mirabilis minus esse perhibetur, vt eleganter edocuit D. Bernard dum ait:

D. Bernard. in eo qui grauius peccauit, etsi amanda, non tamen admiranda humilitas: at si quis innocentiam retinet, & nihilominus humilitatem iungit, nonnè sibi videtur geminam animam possidere decorem? similia verba lego apud nostrum D. Bonauent. de profectu Relig. li. 2. vbi inquit, si humiliatur, & despicit se, qui non habet vnde gloriatur, sed multa, vnde confundatur licet bona sit ista humilitas, tamen non admiranda: vt igitur perfectior esset humilitas Mariæ, oportuit caruisse omni materia, & motiuo peccati originalis.

Quarta: quia non erat necessarium ad incrementum humilitatis B. Virginem peccato originali fuisse infectam, non enim habebat rebellionem carnis, velut Paulus, qui ne magnitudo reuelationum extolleret

illum, opus habuit stimulo carnis, qui eum colaphizaret. Tandem: quia finis Conceptionis Virginis fuit conceptio Christi: ergo cum in eius conceptione Deus hunc respexerit finem, non debuit in Virgine permittere labem tali fini minimè consentaneam; maximè quia statim post conceptionem erat ipse emundaturus Virginem à peccati labe, vt immaculatum Dei templum esset, conuenientius erat, maculam non permittere, quam ab illa post casum liberare: cum ergo alterutro modo dispensandum esset in lege communi, & primum sit in se conuenientius, illud certè factum fuisse prudenter credemus.

HOMILIA XIX.

Ad immaculatam Deipara Conceptionem magis stabilendam per pulchram contextitur catena ex sacra Scriptura, ex testimonijs Pontificum, & Conciliorum; ex consensu vniuersalis Ecclesiæ; ex miraculis, & reuelationibus; ex sanctis Patribus; ex grauissimis, tam vetustis, quam nouis, tam mysticis, quam Scholasticis Doctoribus, necnon ex iure Canonico, & Ciuili.

Ex sacra Scriptura. §. I.

QUAMVIS ex mystico sensu nõ possit efficax argumentum desumi ad res fidei confirmandas, quando non constat illud esse intentum ab Spiritu sancto, vt cū D. Hieronymo, Augustino vnanimi consensu docent Theologi in primam partem D. Thom. q. 1. ar. 10. supposita tamen grauissimorum Doctorum expositione, & precipue Ecclesiæ Catholice applicatione, magni ponderis est mystica intelligentia; maximè, cum de singularibus priuilegijs beatæ Virginis agitur,

D. Hieron. in Mat. 13. D. Augustin. epist. 48 cõ. Vincent. D. Thom. q. 1. ar. 10. & 2. lib. 7. ar. 14. ad 4.

quorum per multa acceptat Ecclesia Romana, quæ magistra est omnium Ecclesiarum, absque loco aliquo expresso sacræ Scripturæ; illa docente, ut, quod non peccauerit vaquam venialiter, quod corpus eius putredinæ aescierit, quod in corpore & anima assumpta fuerit in cœlum; hoc supposito, verba illa Genes. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem*, quæ de B. Virgine fore intelligenda docent grauissimi Ecclesiæ Patres, Ambrosius, Gregorius, Augustinus, Bernardus, Beda, & alii per multi prænotarunt futuras inimicitias perpetuas inter Dæmonem, & Virginem, nunquam ergo per peccatum originale amicitias inierunt, alioquin prius Dæmon cõtriuisset caput virginis, quàm ipsa cõtereret caput illius; vnde ÷ Brunus serm. de gen. cont. d. Natiuit. Mariæ versans locum illi Job: *Nunquid illud ei quasi aui, aut alligabis eum ancillis tuis?* dicit Virgine esse Ancillam, cui Dominus alligauit semper Leuiathã, cui D. Epiphanius sermone de Virginis laudibus, ingeniosè dixit: Immaculatam Virginem significatam fuisse per iuencam illam libri Numeror. nunquam iugum expertam, quia peccati iugo auiquam subiucuit. Canticorum item varia sunt loca: *sicut lilium in serapinus, sic amica mea inter filias*: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*, quæ de Ecclesia non possunt verificari, cum multi in ea sint maculati, nisi ratione principalioris membri illius, quod est beata Virgo, ut perdoctè adaotauit Iacobus Episcopus Christophopolitanus super Psalmum quadragesimum quintum. Simile est illud. *Vna est columba mea, perfecta mea*: non autem esset vnica, si solum fuisset sanctificata, & non præseruata, cum & alii fuerint sanctificati in vtero materno. Ibidem etiam dicitur: *Hortus conclusus, fons signatus*: si autem aditus ad eam Dæmoni patuisset, non fuisset hortus vdiq̃ue, & semper conclusus, sed potius in Cõceptione apertus, ac violatus. Ac tandem vocatur à Sponso: *Immaculata mea*: si autem maculam peccati originalis cõ-

traxisset, maculata fuisset, nõ immaculata. Sponus etiã soli, qui tenebras nõquam nouit, illam comparat: *electa, vt sol*, & illud Psalm. 88. *Thronus eius, sicut sol*, quod de B. Virgine intelligit S. Ioan. Damascen. lib. 4. c. 15. Ecclesia deinde Catholica in die Conceptionis, & alibi sepè verba, quæ secundum sensum literalem intelliguntur de æterna Sapientia, applicat, & cõmodat B. Virgini; inter quæ hæc, quæ sequuntur, illibatam Conceptione astruunt. Prouerb. 8. *Domus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret, à principio*: Si ergo ab æterno B. Virgo fuit possessa à Deo, ergo non à Dæmone, per peccatum originale, alioquin antiquior fuisset possessio Dæmonis, quàm Dei: A Eterno autem nihil est antiquius, & libro Sapientiæ Salomon ait: *Emanatio quædam est claritatis, omnipotentis Dei sancta: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit. & paulo inferius vocat illam: Speculum sine macula*. Ac tandem Ecclesiast. 2. 4. dicitur: *In me omnis gratia viæ, & veritatis*: ergo gratia præseruationis à peccato originali ei non defuit. Iob item agens de peccato originali, sub metaphora caliginosæ noctis dixit: *Expectet lucem* (scilicet Christum) *& non videat, neque ortum surgentis auroræ*: per quam B. Virgo significatur, sic enim exponit hunc locum D. Thomas, applicans illum ad ortum extra vterum; sed æquè benè applicari potest ad conceptionem, quæ est ortus in vtero. Facit ad idem totus Psalmus 84. *Benedixisti Domine terram tuam*; vt ibi exponit Arnobius, & Isidorus ad sororem Florétinam: Ac tandem verba illa angelica, quæ ex diuino præcepto Angelus Virgini dixit: *Aue gratia plena: habenas laxat ad ea omnia priuilegia Virgini tribuenda, quæ Matrem Dei decet, cum ad hunc finem, & scopum illa plenitudo ei fuerit collata: at decet maximè, vt q̃ Dei Genitrix futura erat, nunquam maculata, aut diaboli ancilla prius extitisset: sufficienter ergo ex sacris libris Christiana pietas immaculatam Virginis*

Cant. 6.

Psalm. 88. Ioan. Dam.

Prou. 8.

Sapient. 7.

Eccles. 2. 4.

Iob. 3.

D. Thom.

Psalm. 84.

Arnob. sup.

Psalm. 85.

Isidor. adfr.

vorem Florent.

Con-

Conceptionem elicit; maximè, cum vt supra adnotauit, ad incorruptionem corporis, & assumptionem Virginis; quam vniuersali consensu docet Ecclesia; nulla his clariora testimonia, quibus immaculatam comprobamus Conceptionem in sacris eloquiis reperiantur. Accedunt ad hæc variæ figuræ, quibus Patres passim vtuntur ad B. Virginis commendationem, vt Eua, quæ in gratia fuit creata; Paradisus, super quem non cecidit maledictio Dei; Arca Noe, quam diluuii aque non inundaerunt; pulcher Thronus Salomonis eburneus, & absque macula; Arca Dauidica, ad quam pestifera contagio non appropinquauit; Terra Sacerdotalis quæ ab omni tributo immunis erat; Sara, quam non tetigit Abimelech, & alia permultæ, quas in superioribus Homiliis latè explicauimus, & multiplici Patrum eruditione illustrauimus.

Ex sacris Pontificibus, & Concilijs. §. 2.

Quamuis adhuc Romani Pontifices, apud quos solum residet potestas definiendi ea, quæ sunt inconcussa fide tenenda, non definierint tanquam certam secundum fidem veritatem hanc immaculatam Conceptionis B. Virginis, tamen illi vehementer fauent, & in eam summo perè propendeat, sicut & nonnulla Concilia, quorum verba referemus, vt id omnibus manifestius pateat. Et quidem in primis hanc sententiam tanquam probabiliorè, & ab omnibus amplectendam approbavit Alexander Quintus in 3. dist. 3. sub nomine Petri de Cândia: verum tamen est, quod hæc scripserit antequam esset Pontifex, asserit tamen Varro in eodem 3. dist. 3. *Sanctissimus Dominus Papa Alexander V. approbavit opinionem Minorum*; Referunt quidam recentiores hanc approbationem & confirmationem fecisse in Ciuitate Pisarum, anno 1411: Deinde tres Pontifices, Iulius II. Alexander VI. & Sixtus V. appro-

runt, & confirmauerunt Religionem institutam in honorem eadem immaculatæ Conceptionis B. Virginis, in cuius Regula c. 3. dicitur: *Animam Virginis à primo instanti creationis fuisse sanctam, eiq̃ue varias Indulgentias in honorem eiusdem immaculatæ Conceptionis concesserunt, vt constat ex compendio Mèdicantium, verbo: Communicatio. §. 18. & Conceptio §. 10. 12. & 13. at non est dicendum à Pontificibus fuisse confirmatam, & ab Ecclesia retineri Religionem consecratam in honorem alicuius falsæ sanctitatis: censebant ergo sancti illi Pontifices B. Virginis valdè probabilem Conceptionem immaculatam fuisse. Adde singulis annis Romæ in præsentia summi Pontificis, in eius Capella adstante purpureo Cardinalium senatu Missam Conceptionis B. Virginis solemniter decantari. Extat deinde celebris Decretalis Sixti V. ad obstruenda ora impugnantium sanctitatem Marianæ Conceptionis, in qua, non solum Virginem, sed & ipsam eius Conceptionem expressis verbis vocat immaculatam; eius verba, etsi multa, non graua bor referre. *Graue nimis gerimus, & molestum; cum sinistra nobis de quibusdam Ecclesiasticis personis referuntur, sed in eorum, qui ad Euangelizandum Verbum Dei sunt deputati, excessibus prædicando commissis eò grauius prouocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti, cum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic fusi prædicando, diffusi, & damnabilius imprimuntur errores. Sanè, cum sancta Romana Ecclesia de intemerata, semperq̃; Virginis Mariæ Conceptione publicè festum celebrat: & speciale, ac proprium super hoc officium ordinauerit, nonnullos, tamen accepimus Prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diuersas ciuitates, & terras affirmare: hætenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent, aut asserunt eandem gloriosam, & immaculatam Dei Genitricem absque originali peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos, eiusdemque immaculatæ**

Cõpend. Mèdicantium.

Decretalis Sixti V.

Sixtus IV.
Vocat Con-
cept. Virg.
immac.

Conceptionis officium celebranter, & audientes sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauius: sed, & præfatis prædicationibus non contenti, confectis super his suis assertionibus, libros in publicum ediderunt, ex quorum prædicationibus, & assertionibus huiusmodi, non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora meritò exoriri formidantur in dies. Nos igitur huiusmodi temerarijs ausis, & peruersis assertionibus, & scandalis, quæ exinde in Dei Ecclesia exoriri possent, quam tùm nobis ex alto conceditur, obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumcumque, qui affirmare præsumerent, eos, qui crederent, & tenerent eandem Dei Genitricem ab originali peccati macula in sua Conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare; aut eiusdem Conceptionis officium celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatum incurere vitæ falsas, & erroneas, & à veritate penitus alienas, editosque insuper libros prædictos id continentes, quoad hoc auctoritate Apostolica presentium tenore reprobamus, & damnamus, ac moti scientia, & auctoritate prædictis statuimus, & ordinamus, quod prædicatores verbi Dei, & quicumque alij cuiuscumque status, ordinis, & conditionis existant, qui de cetero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu alias quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos reprobata, & damnata assertiones, vreas esse, ac dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquam de presentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua ab alio, quàm à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutionis beneficium obtinere. hæc summus Pontifex. quibus quantum immaculatæ Virginis Conceptioni faueat, nemo sanæ mentis est, qui non videat.

Præterea in sexta Synodo Constanti-nopolitana: Sophronius in sua Catholica confessione expressè dicit: Mariam fuisse liberam ab omni contagione peccati; ibi autem loqui de præseruatione etiam à peccato originali, tradit ipse Marginator, dicens: nota de puritate Conceptionis beatæ Mariæ. Ita habetur tom. 3. Conciliorum in 6. Synodo Constanti-nop Actione II. sub Agathone id epistola Sophronii Patriarchæ. Extat deinde Decretum Concilii Basiliensis in huius rei confirmationem, cuius Romæ perferuerat Bulla plübatæ, & authenticata, nõquamque reuocata, quod quidem Decretum, licet non habeat vim definitionis, quia Acta illius Concilii non fuerunt à Sede Apostolica confirmata, non tamen parum roboris habet ad confirmandam hanc sententiam, cum in eo Concilio interfuerint innumeri Episcopi, & Doctores grauiissimi, qui huic sententiæ vnanimi consensu subscripsere. Verba illius Decreti sunt: *Hactenus verò difficilis quæstio in diuersis mundi partibus, & coram hac sancta Synodo super Conceptione ipsius gloriose Virginis Maris Dei, & exordio sanctificationis eius facta est, quibusdam dicentibus: à principio creationis sue Deum, ipsam diligendo, gratiam eidem contulisse, per quam ab originali macula illam beatissimam personam liberans, & præseruans, sublimioris sanctificationis genere redemit, cum fundaret eam ipse Altissimus, & ipsam fabricaret filius Dei Patris, ut esset eius Mater in terris. Nos attem diligenter aspectis auctoritatibus, & rationibus, quæ iam à pluribus annis in publicis relationibus ex parte vtriusque doctrinæ coram sancta Synodo allegatæ sunt, alijsque plurimis in hac parte visis, & matura consideratione pensatis, doctrinam illam asserentem gloriosam Virginem Mariam, præuenienti, & operante diuini muneris gratia singulari, nunquam actualiter subiecisse originali peccato, sed immunem semper ab omni originali, & actuali ruga, sanctamque & immaculatam semper fuisse, tanquam viam consonam*

Sophro. in
sua Catho-
lic. confes.

Marginator.

Conc. Basili.
impress. facta
sub Sixto
V. Venetijs
1585.

Conc. Trid.
sess. 5.

culini Ecclesiastico; fidei Catholice, recteque rationi & sanctæ Scripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam, fore tenendam, & amplectendam, desinimus, & declaramus. nulli de cetero licitum esse in contrarium prædicare, vel docere. Renouantes præterea Institutionem de celebranda eius Conceptione quæ tam per Romanam, quàm per alias Ecclesias V. I. Idus Decembris, antiqua, & laudabili consuetudine celebratur; statuimus, & ordinamus, eandem celebratam præfata die, in omnibus Ecclesijs, Monasterijs, & Conuentibus, Christianæ Religionis sub nomine Conceptionis festiuis laudibus colendam esse, cum tuncque fidelibus verè penitentibus, & confessis, ea die Missarum solemnij interessenibus, centum dies primis, ac secundis Vesperis totidem sermoni verò verbi Domini de ea, festiuitate, quadraginta dies de inuentis sibi penitentis concessionem perpetuis temporibus duratura, hæc sancta Synodus enlargitur. Datum Basileæ in nostra sessione publica in Ecclesia maiori Basiliensi solemniter celebrata X. V. Kalendas Octobris, anno à Natiuitate Domini millesimo, quadringentesimo, quadragesimo nono. Hæc ibi.

Accidit adhuc illustrissimum, & nouissimum sacri Concilii Tridentini Decretum, sessione V. vbi postquam generaliter definiat, omnes, etiam ex parentibus fidelibus natos contrahere peccatum originale, statim excipit beatam Virginem, quam dicit se non velle comprehendere in prædicto vniuersali Decreto. Verba sacri Concilii sunt hæc: *Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, sed obseruandas esse Constitutiones, & felicitis recordationis Sixti Papæ IV. sub penis in eius Constitutionibus contentis, quas immouat. hæc ibi: Si ergo sacrum Concilium nõ obstantibus generalibus loquutionibus sacre Scripturæ, vult nõ comprehendere in prædicto generali Decreto immaculatam Virginem, certè fideles tenentur id ipsum velle. Est igitur confor-*

me menti sacri Concilii Tridentini asserere immaculatam Virginem non comprehendendi sub generalibus clausulis sacre Scripturæ, asserentibus omnes contrahere peccatum originale.

Ex vniuersali consensu Ecclesiæ Catholicæ. §. 3.

Vniuersalis Ecclesiæ cultus, quæ celeberrimum festum Conceptionis celebrat, non obscure ostendit Ecclesiam Catholicam hæc sententiam tanquam veram, licet non certam de fide, approbare: Cæpit enim celebrari hoc festum in Ecclesia Græca ante mille annos, ut refert ex Gregorio Nazianzeno Galatinus lib. 7. cap. 4. & in Ecclesia Latina incæpit ante quingentos annos, & tandem à Romana Ecclesia approbatum est, & receptum, ut refert S. Anselmus in epistola ad Episcopos Angliæ, dicens, non esse verum amatorem Virginis, qui non celebrat festum Conceptionis; quibus accedunt, quæ tradit Illustris Card. Baronijs pietate ac doctrinâ insignis: scribit enim in suo Martyrologio: in Anglia primum hoc festum celebrari cæptum fuisse, eique S. Anselmum, qui de Conceptu Virginali, & peccato originali pulchrum scripsit opusculum, fauissè; & deinde ab Ecclesia Lugdunensi, licet cum magna controuersia receptum, ac postremo ante ducentos annos ab Ecclesia Romana amplexum, & indulgentiis auctum. Temerarium autem esset asserere, Ecclesiam in celebratione fidei errare, & indulgentias concedere asserentibus alicuius erroris: vnde, si Ecclesia id celebrat, videtur id omninò esse verum, quia ipsa non celebrat, nec indulgentias concedit sub conditione: si est verum, Virginem ab originali præseruatam, sed id absolutè celebrat, ergo omninò verum est; aliàs Ecclesia illud non celebraret, ne se vlli errori, etiam speculatio exponeret. Sicut Ecclesia non celebraret festum illius diei, quo Moyses, Paulus, aut beata

Virgo

Galatinus

S. Anselmus

Card. Baronijs
in Martyr.

Virgo viderunt in via diuinam essentia, quia licet id sit probabile, est tamen fallibile.

Sed respondent primum contrarium opinantes, celebrari Conceptionem, non quia sancta fuerit, sed quia fuit Dei magni beneficii. Sed contra, quia vniuersi Doctores cum B. Bernardo epist. 174. Ildephonso lib. de virginitate Mariæ & cum D. Thoma sufficienter colligunt Natiuitatem Mariæ sanctam fuisse, quia Ecclesia illam celebrat: ergo si celebrat Conceptionem, recte colligitur sanctam fuisse. Præterea, id videtur esse contra sensum Ecclesiæ, quæ celebrat illud festum non solum in laudem Dei, sed etiam Virginis: non autem digna esset tali honore, si tunc non fuisset sancta: ergo. Alii respondent; minimè Conceptionem, sed sanctificationem celebrari, non quia in primo instanti, sed quia intra illum diem sanctificata fuit: sed hoc aduersari videtur menti Ecclesiæ, quæ semper an prima institutione huius festi intendit celebrare immunitatem Virginis à peccato originali: quod patet primo ex D. Bernardo epist. ad Canonicos Lugdunenses, qui planè docet, hunc fuisse sensum Ecclesiarum, quæ inceperunt celebrare hoc festum; nec enim ipse reprehenderet Lugdunenses, quod colerent sanctificationem Virginis in vtero, hoc enim reprehendere, alienum erat à pio viro. Præterea in Concilio Basiliensi sess. 34. à cætu illorum omnium Patrum dicitur, hoc festum antiqua, & laudabili consuetudine celebrari ab Ecclesia Romana propter honorem immaculatæ Virginis ab omni macula præseruatæ: est ergo obiectum huius festi cultus, præseruatio à macula originali. Secundo: nã in antiquo officio huius festi, sæpè repetebatur, Virginem immunem fuisse ab originali; quod Officium institutum est auctoritate Papæ, vt docet Sixtus IV. in extrauaganti. *Græue nimis.* & in extrauaganti; *Cum præ excelsa* de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, vbi approbat of-

ficiam, in quo id expressè continetur nec est credibile, Deum permisisse tot annis Ecclesiam decipi instituendo, & retinendo officium, in quo tam notabilis error pertinet ad substantiam officii contineretur, & licet Pius V. prædictum officium abstulerit, non tamen, quia aliquid falsum contineret, sed quia voluit ad antiquum morem reuocare officia, sicut etiam abstulit ex ordine officii sanctum Rochum, & sanctam Annam, & Presentationem Virginis, nihil derogando eorum sanctitati. Immo, & festum Conceptionis retinendum esse decreuit, & solemniter celebrandum cum officio Natiuitatis Virginis, mutato nomine *Natiuitatis, in Conceptionis*, ad significandum Conceptionem Virginis sanctam esse, & absque peccato, sicut & eius Natiuitatem. Tertio, quia Sixtus IV. statuit non esse damnandos eos, qui celebrant festum Conceptionis, & reddit rationem quia hoc festum ab Ecclesia Romana celebrari illud festum, cuius celebrationem illi damnabant; sed hoc non est sanctificationis post lapsum, sed præseruationis ab eo: ergo verè celebrat Ecclesia Conceptionem Virginis ab originali præseruatæ: Et addit non esse damnandos eos, qui tenent contrarium, scilicet. Virginem in originali fuisse conceptam, sic enim ipse explicat, ergo, cum Papa dicat, hoc esse contrarium illi, quod Ecclesia celebrat, manifestum est, Ecclesiam celebrare Conceptionem ab originali immunem; nam si solum celebraret sanctificationem in vtero, falsò dixisset Papa, non peccare mortaliter eos, qui contrarium tenent, cum id sit error contra fidem, atque aded peccatum mortale, asserere Virginem non fuisse in vtero sanctificatam. Tandem, quia Ecclesia probè nouit Conceptionem immaculatam condistinguere ab emundatione maculæ, quæ est, sanctificatio; nam licet credat, Ieremiam, & Baptistam in vtero sanctificatos, nunquam tamen dicit eorum

CON-

D. Bern. ep.
ad Canon.
Lugdun.

conceptionem, immaculatam, vt optimè obseruauit D. Bernardus epist. ad Canonicos Lugdunenses. Præterea sub eodem officio celebrat Ecclesia, vt supra dicebam, Conceptionem Virginis, & eius Natiuitatem, mutato solum nomine Natiuitatis, in nomen Conceptionis: putat ergo sanctam fuisse vtraque; alioquin erraret Ecclesia celebrando Conceptionem Virginis, si sancta non esset: sicut erraret, si celebraret Natiuitatem, si Natiuitas sancta non esset. Atque hic est sensus omnium fidelium, qui alioquin decepti essent ab Ecclesia, quæ indulgentiis, & fauoribus ad festum immaculatæ Conceptionis celebrandum eos iuuat, vt inquit Sixtus IV. supra relatus; at si in primo instanti habuit maculam: ergo absolute & propriè loquendo eius Conceptio non est immaculata: ergo absolute falsa, dum ibi vocat *Conceptionem immaculatam*. Vnde eruditissimus Canisius, & de B. Virgine, ob præclara eius scripta, valde bene meritus li. I. de Maria Deipara cap. 7. tam veraciter, quam eleganter dixit: *Quamuis liberum relinquatur, hæc illam ve sequi opinionem, tamen prior sententia, veluti pia magis, ac probabilior palmam obtinuit passim; nec solum in Romana Ecclesia, sed in alijs etiam longè distitis nationibus, mirabili populari consensu corroboratur, huc omnium animis maxime prodendentibus, vt sanctam sanctæ Virginis Conceptionem tam libenter, quam reuerenter admittant, seduloque complectantur.* Et rursus: *De scholis Catholicis nihil attinet dicere, quæ, vt iam pridem sufficiunt sic libenter etiam imitantur Theologos Gymnasij Parisiensis, quos quidem in Europa tot iam sæculis maxime spectabiles, & Doctorem vbiq; sermone prædicatos, commendatosque videmus. extat autem Decretum scholæ Parisiensis, quò planissimè fatetur, quod Mater Dei Maria per nullum instans: vel momentum originali culpæ subiecta, sed speciali privilegio ab omnium peccatorum macula immunis fuerit præseruata. Cuius decreti obseruandi, Parisienses tanto stu-*

Sixtus IV.

Canis. li. I. de
Deip. cap. 7.

dio, tantæque religione tenentur, vt in ordinè Theologorum cooptari neminem sinant, nisi sanctè iurarent, se in asserenda Virginis Mariæ Conceptione illibata constanter perseueraturum: nec solum apud Gallos, sed etiam in Hispania, & vtraque Germania. Hæc ille: Tantum autem valet, tantique ponderis, & auctoritatis est Ecclesiæ consuetudo, vt D. Thomas 2. 2. q. 110. art. 12. hæc verba proferat: *Dicendum est, quod maximam habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo Aquin. 2. 2. q. 110. art. 12. quæ est in omnibus emulanda, quia, & ipsa doctrina Catholicorum Doctorem ab Ecclesiæ auctoritate habet; vnde magis standum est auctoritati Ecclesiæ, quam Augustini, vel Hieronymi, vel cuiuscumque Doctoris: quod idem reperit quodlibeto 2. art. 7. Quare concludo, cum Ecclesia Catholica aded propendat in immaculatam Virginis Conceptionem, veraque sit regula illa monastica, & à sanctis Patribus approbata: De ratione perfectæ obedientiæ esse, non solum obedire Prælato in rebus præceptis, sed in illis etiam, quas insinuat, & in quas magis propendere noscitur, rem sanè Ecclesiæ Catholicæ valde gratam, & perfectæ obedientiæ conformem, fideles facturos, si immaculatæ Conceptioni, quam illa aded insinuat, & in quâ tantoperè propendet, ipsi firmiter adherant, licet aliàs oppositum tenere permitrat, nec eos damnent, sicut nec nos hac tempestate damnamus, aut alicuius leuis peccati reos esse dicimus.*

Ex miraculis, & Reuelationibus valde authenticis. §. 4.

R Eddens ratione D. Gregorius in homil. quadam super Lucam, quare Christus Dominus ad fidem suam stabilendam, miracula Induxerit, inquit: *Quia carnales adhuc Discipuli nullo modo valebant capere verba mysterij, venit ad miracula: sic in proposito, quia multi vacillat, alii increduli sunt circa immaculatam Virginis Conceptionem, oportet ad miracula venire, quæ cum à Deo fieri non possint*

D. Greg. hō.
super Luc.

Epist. 174.
D. Ildephon.
Ser. de Nat.
Mariæ.
D. Thom. 3.
p. q. 27.

Epist. ad Ca-
non. Lugd.

Cons. Basili.

possint in testimoniu falsitatis, reliquum est fateamur, veram esse sententiam asserentem beatę Virginis Conceptionem sanctam, & immaculatam fuisse, cum in eius attestationem innumera patrata sint miracula. Imprimis ergo possem in medium producere omnia illa, quę refert D. Anselmus in epist. ad Episcopos Anglię de celebranda Conceptione B. Virginis, breuitatis tamen causa solum referam duo; alterum de Hærsino Abbate Rhemensi, qui cum in medijs Oceani fluctibus valde anxietur. apparuit ei Angelus de cęlo, iubens illi celebrare Conceptionem B. Virginis, quod cum facere polliceretur, sedata tempestate, saluus factus est, cum omnibus secum nauigantibus. Alterum vero miraculum refert idem D. Anselmus ibidem de quodam Lauitã Regis Vngarię germano, quem de nuptiis immaculata Virgo reuocans, admonuit, celerbare, celebrandamque prædicare suam immaculatam Conceptionem.

Epist. ad Episcopos Anglię.

Hærsinus Abbas.

Idem Anselm.

Ioan. Americi.

Francisc. de Mayron.

Pelbartus.

Insignis etiam Doctor Ioannes Americus in serm. Conceptionis, quem coram sacro Concilio Tridenti habuit, refert plures Concionatores in graues morbos incidisse, alios mortem obiisse, propterea; quod contra immaculatam Virginis Conceptionem concionati fuerant. Illuminatus Doctor Franciscus de Mayronis in serm. de Concept. Virginis, refert, quod cuidam magistro, volenti publicam concionem habere contra immaculatam Virginis Conceptionem, ipsa Virgo apparuit, dicens: *O magister, quid ego nunquam tibi feci, quia hoc inuēris contra meum honorem predicare?* quo audito ille reuertens sententiam, immaculatam Virginis Conceptionem Parisiensi Ciuitati prædicauit. Pelbartus in Stellario lib. 4. part. 2. artic. 3. refert, quod quidam frater ex nostro Ordine, cum, postquam concionem habuerat ad populum Tholose contra immaculatam Virginis Conceptionem, accederet ad celebrandam Missam in altari S. Michaelis, vbi pulchra

erat imago beatę Virginis, in lapide sculpta marmoreo, illa velut ira per iram vultum suum retro conuerit, in cuius rei memoriam usque in hodiernum diem, in nostro Conuentu Tholoso facie retro conuersa perseverat illa imago. quomiraculo stupefactus frater iste, & cæcus factus, continuo votum emisit reuertendi quę dixerat, & ex Virginis clementia sanatus est. Eruditissimus etiam Doctor Bernardus de Busto sermo. septimo, de Conceptione. refert B. Thomam Aquinatem, admiranti Episcopo Fantino Patraui Præsuli, quod ille docuisset, Beatam Virginem conceptam in originali, ei apparuisse in hunc modum loquentem: *Scio Episcope, quod quando talem opinionem posui, solum habui respectum ad diuinum statum, quo B. Virgo peccatum originale contrahere debuerat, nisi per filium suum fuisset preseruata, sed Dei filius matrem suam ab originali macula preseruauit.* hæc Sanctus Thomas, & ibidem subdit: *hec omnia Vicarius ipse Episcopi fidelissimè exposuit, asserens se à prænominato D. Episcopo hanc visionem proprijs auribus audiuisse.* Inrefragabilis etiam noster Doctor Alexander de Ales in libro, quem de B. Virginis Conceptione edidit, qui modo extat catenis alligatus Tholose, in choro Ecclesię Cathedralis, narrat miraculum, quod sibi ipsi contigit, per quod primò inductus fuit ad defendendam immaculatam Virginis Conceptionem; nam cum secularis existens, illam acriter impugnasset, grauiq; morbo correptus esset, votum emisit, de eadeinceps defendenda. & subito ad pristinam sanitatem restitutus fuit, exinde que accertimus immaculatam Conceptionis propugnator factus fuit. Orosius item in epist. ad Heliodorum ait: *Coram Deo noni, & in veritate comperi, quod nulla mulier in partu periclitatur, super quam deuorè Marię gratia imploratur; & dies eius Conceptionis celebratur.* Hęc ille. Nouit etiam vniuersa nostra Hispania, quod tum Serenissimus Rex Catholicus per multos annos elaborasset pro capienda in clytra,

Bernard. de Busto.

Alexand. de Ales tract. de Concept.

Oros. epist. ad Heliod.

& inexpugnabili vrbe Granateni, tandem, ad purissimam Virginis adiutorium confugiens, deuote vouit cum serenissima consortē sua Regina, si eis de prædicta vrbe victoriam præstaret, primum illius Ciuitatis Templum in honorem suę immaculatę Conceptionis consecrandum, quo emisso voto, gloriosam ab inimicis victoriam reportarunt. Tandem, tam innumera, eaque præclara in huius veritatis confirmatione miracula extant, vt iure optimo mihi vsurpare possim illud Ouidii:

Votum Regis Hispaniæ.

De remed. amor. 2.

Marsil. in 2. q. 30. & in 5. q. 1.

*Quid moror exēplis, quorū me turba fatigas. Quare, ne & ego legenti fastidium ingeram, & quia apud D. Anselmum, & alios probatos auctores, facillè ea videri possunt, omnibus supersedeo, ad reuelationes diuinitus factas me conuertens. Sane, præter tres reuelationes, quas insignis Theologus Marsilius refert, easque miraculis confirmatus asseruerat, extat celebris reuelatio beatę Brigittę, quę reperitur in libro Reuelationum illius à Sede Apostolica approbato; ibi enim lib. 6. c. 49. Deipara Virgo B. Brigittã alloquens, hæc protulit verba: *Veritas est, quod ego concepta fui sine peccato originali, & subdit: Scio, quod conceptio mea non omnibus nota fuit, quia voluit Deus, quod sicut ante legem scriptam præcessit lex naturalis, & electio voluntaria boni, & mali, & postea veniret lex scripta, quę cohiberet omnes inordinatos motus; sic placuit Deo, quod amici sui piè dubitarent de conceptione mea, & qui libet ostenderet zelum suum, donec veritas claresceret in tempore præordinato.**

Ex sanctis Patribus, & grauiissimis Ecclesię Doctoribus, tam antiquioribus, quàm recentioribus, tam mysticis, quàm scholasticis. §. 5.

NE quispiam mihi dicat, neminem ex sanctis Patribus docuisse, Virginis conceptionem immaculatam, grauiissima eorū testimonia sta-

tim subiiciam, quibus apertissimè constabit, magnã partem SS. Patrum huic sententię subscripsisse, vnde existimo id procul dubio, quod olim filius Israel contra Aegyptios accidit, nobis contra oppugnatores illibatę Marię Cõceptionis euenisse: nam sicut ex eodẽ flumine, ex quo Israelitę aquam purã, & claram deducebant, ex eodẽ sanguinolentã, & impuram Aegyptii hauriebant; ita ex doctrina sanctorū Patrum, ex qua nos B. Virginis Cõceptionem, putam, claram, & immaculatam colligimus, ipsi impurã, tenebrosam, & maculatã colligunt. Verum S. Iob subaudiens, dum ait: *Interroga enim generationem pristinã, & diligenter inuestiga patrum memoriã: besterni quippè sumus, & ignoramus, quoniã sicut vmbra dies nostri sunt: Ipsi docebunt te, loquentur tibi, & de corde suo proferet eloquia: placet antiquiores Patres, ac celebriores Ecclesię Doctores, tanquã testes omni exceptione maiores interrogare, quid de Cõceptione B. Virginis sentiant inter hos primum locū teneat S. Andreas Apostolus, quem Abdias Babylonicus lib. 4. suę historię refert dixisse, sicut de immaculata terra, & nunquam maledicta factus fuerat primus homo, ita ex semper immaculata Virgine formatus fuit secundus Adam: quę verba Proconfuli Egeę dixisse narrat Presbyteri Achaie in lib. de Passione S. Andree, vt refert Card. Bellarminus lib. 4. de statu peccati cap. 15. & tra. dit Canisius lib. 1. de Deipara cap. 7 qui, & similia adducit ex D. Dominico Prædicatorum Ordinis Patriarcha in libro de Canis. lib. 1. corpore Christi, vbi ait: *Sicut primus Adam de Deipara, fuit ex terra virgine, & nunquam maledicta formatus, ita deuit in secundo Adam fieri.* Testis huius veritatis est D. August. acerrimus Marianę puritatis propugnator, qui nõ vno, sed plurib. in locis immaculatã eius Cõceptionem docuit: nã in primis, vt ab eo testimonio, qd in ore omniũ versatur, exordiar lib. 1. de nat. & gratia c. 36. dixit: *Excepta sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam profus, cõ de peccatis agitur, volo habere quæstionem.**

Exod. 7.

Iob. 16.

S. Andreas Apost. Abdias Babylonicus.

Card. Bellar. lib. 4. de statu peccati.

D. August. lib. 1. de nat. & grat. c. 36.

Nec valet evasio dicentium, D. Augustinum in praedictis verbis solum loqui de peccato actuali, non de originali, nam certè, si de solo actuali loqueretur, non solum Virgo, sed & innocentes excipiendi essent, & parvuli baptizati: nec dici vlla ratione potest ibi solum agere de adultis, cum certè ibi de omni peccato agat, & praecipue originali, vt contra Pelagiũ probaret neminem esse sine peccato etiam infantes: & ibidem subiungit; omnes sanctos, quotquot sunt in caelo, interrogatos, si aliquando fuissent peccato inquinati: responsuros, habuisse peccatũ, sed infantes innocentes non habuerunt nisi originale: ergo manifestum est, ibi non loqui solum de actualibus peccatis. Deinde, quia D. Augustinus ait: se propter honorem Domini de sancta Virgine quaestionem habere nolle, cum de peccatis agitur: honor autem Domini, non minus certè postulat, vt eius Mater caruerit originali peccato, quam actuali, & veniali: ac tandem illa vniuersalia Augustini verba: nullam volo habere quaestionem, non solum excludunt quaestionem de peccato veniali, quod leuius est, sed praecipue quaestionem de originali, quod deterius esse sacrum Concilium Tridentinum docuit, vocans illud: mortem animae: hanc autem esse mentem D. Augustini, est expressa sententia D. Bernardi verba illa D. Augustini, interpretantis, serm. 4. super Salve Regina. de originali & actuali peccato, eodemque modo intelligenda esse docent Illuminatus Doctor in 3. dist. 3. q. 2. art. 3. & Card. Bellarminus lib. 4. de statu peccati, vbi id multis rationibus eruditè confirmat, sed copiosius ante illum: Episcopus Christianopolitanus in Psalm. 43. cuius egregia verba, licet non pauca hic adscribenda censui: Virgine[m] (ait) Mariam fuisse praeservatam per gratiam ab omni peccato non solum actuali, & veniali, sed etiam originali, sicut de mente B. Augustini; pro cuius probatione est adhaerendum; quod cum Pelagiani negarent peccatum Adae, cum suis damnis: & que-

D. Aug.

Concil. Trid. de pecc. orig.

Illuminatus Doctor. Card. Bellar. Episc. Christianopolit.

re fuisse in omnes posteros suos translatum, & negarent, nos oēs traxisse originale peccatum ex carne, & natura corrupta ipsius Adami, & assererent, quemlibet hominem ex virib. propriae naturae per solum liberum arbitrium absque speciali gratia Dei posse omne peccatũ vitare, & diuina praeccepta adimplere: tunc B. Augustinus zelo Catholicae fidei compulsius inter ceteros tractatus, fecit libros de Baptismo parvulorũ contra Pelagianos; in quibus probat neminẽ esse liberũ ab omni peccato, scilicet actuali, aut veniali, aut originali praeter vñ solum Christũ mediatorem, eo, quod solus inter mortuos liber, non ex opere Adae conceptus, nec natus. Sed. cũ postea Pelagius arguisset contra August. adducens, & memorans complures in Vet. Test. & nouo, quos sacra Scriptura iustos appellat, sicut fuit Abdi, Enoch, Noe, Methusalem, Abraham, Isaac, Iacob, Moyses, Iob, Iosue, ad hoc respondet August. in libro de natura, & gratia, quod licet omnes illos appellet iustos sacra Scriptura ob ingentes virtutes, tamen aliquando fuerunt sub aliquo peccato actuali, aut veniali, aut originali; & si quando vitarunt peccata actualia, hoc non fuit ex proprijs viribus, sed ex speciali gratia praeniente, & praeservante. Sed, cum rursus Pelagius memorat Zachariam, & Simeonem, & Annam Prophetissã, & Ioseph sponsum Virginis, & Ioannem Baptistam in vtero sanctificatum, quos omnes Euangelica iustos commendat auctoritas, & sine peccato, & innocentes, de quibus dicitur in Apoc. quod hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, & sine macula sum: iue thronum Dei ad hoc respondet Aug. quod omnes illi licet per gratiam fuerint praeservati a peccato actuali, tamen nõ fuerunt absq; omni peccato, saltem originali: sed cum tandem Pelagius memoraret Virginem Mariam matrem Christi, cui dictum est per Angelum: Gratia plena &c. ad hoc respondet Augustinus in eodem libro de natura, & gratia, quod hac Virgine excepta, si omnes superadditi, & omnes Sancti, & Sanctae congregari possent, quiereretur ab eis, an peccatum haberent? quid possent respondere, nisi quod Ioannes ait: si dixerim, quonia peccatũ non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in-

nobis

nobis non est. Ex quibus patet, quod Augustinus asserit, Virginem Mariam non solum ab actuali, sed ab originali fuisse immunem; nam ipse comparat ipsam Ioanni Baptista, qui namquam peccauit actualiter, & innocentibus, qui non solum non peccauerunt actualiter, sed nec venialiter. Comparat etiam eam omnibus sanctis, quorum quidam fuerunt similes innocentibus, & non habentibus nisi originale, & dicit nullum illorum fuisse sine peccato praeter Virginem Mariam: ergo asserit ipsam immunem ab originali. sed modum, per quem Maria fuit praeservata, exprimit Augustinus, cum subdit: Propter honorem Domini, cum de peccatis agitur, de Virgine Maria nullam profusus intendo mentionem agere. Scimus enim tantum gratiae ad vincendum ex omni parte peccatum illi fuisse collatum, quod illum meruit parere, quem constat nullum habuisse peccatũ. quibus verbis asserit Augustinus, quod Christus volens honorare Matrem, voluit ipsi conferre gratiam praeservantem ad vincendum ex omni parte peccatum, scilicet, tam a parte ante originale, quam a parte post actuale, & a de-xtris, & sinistris veniale, & per consequens fuit praeservata non per naturam, sed per gratiam ab omni peccato; quia omne peccatum vicit. sed hoc magis confirmat Augustinus, & exprimit in 2. serm. de Natiuitate eiusdem Virginis, vbi allegando illud verbum Angeli: Gratia plena, &c. dicit: Quid iustitia, quid sanctitatis haec Virgo indigere potuit, quae efficacis ad omnia gratia plenitudine accepit? aut quis vnquam in eius anima, vel corpore locus potuit inueniri peccati, quae ad instar cali continentis omnia, Templum Domini est effecta? haec est domus, de qua per Salomonem dicitur: Sapientia edificauit sibi domum: hanc profecto domum diuina sapientia edificauit, de qua carnem assumeret, cui nullus Patriarcharum; nullus Prophetarum est conferendus. Nec mirum, si haec Virgo puritate custorum electitudinem transcendit mortalium; cum parum omnes excedat. Hæc tam pie, quam eruditè: Episcopus Christianopolitanus.

August. ser. 2. de Natiuit. Virg.

qui caruit omni actuali culpa in adulta ætate, caruisse etiam originali infantili: sic enim ait: profecto peccatum etiam minus, si fuisset, si parvulus habuisset: nam proprie nullus est hominum, qui peccatum non fecerit grandioris ætatis accessu, quia nullus est hominum, qui peccatum non habuerit infantilis ætatis exordio: igitur, cum B. Virgo caruerit omni peccato actuali, vt palam docet D. August. in praecitato loco, & omnes ex Tridentino ingenuè fateatur, aperte efficitur, illum amplexum fuisse sententiam de immaculata Virginis Conceptione, nisi sibi ipsi apertissimè contradiceret. Item lib. cont. quinque Hæreses; aliud reperio celebre testimonium eiusdem, vbi in persona Christi loquens, ait: Si potuit inquinari Matrice; cum ipsam facerem, potui & ego inquinari, cum ex ea nascerer: Deinde idem August. in serm. de Natiuit. Virginis ait: Magnifica illam (dicitur) beatissima) qui te ab omni peccato super omnes homines praeservauit; quis enim dicere poterit sine peccato sum natus? aut mundus sum ab omni iniquitate, dicere audebit? nisi Virgo illa prudensissima, animatum templum Dei excelsi, quam Deus sic elegit, & praeelegit ante mundi constitutionem, vt sancta, & immaculata mater Dei esset, & filia ab æterna praeservata incorrupta ab omni labe peccati? hæc illè. Nec potest dici, non loqui D. Augustinum de Conceptione, sed de Natiuitate Virginis, nam certè in Natiuitate etiam quilibet sanctificatus in vtero materno dicere potuisset: sine peccato sum natus: ergo cum negat D. Augustinus, id nullum dicere posse praeter Virginem, apertissimè constat loqui de Conceptione, quae est prima Natiuitas iuxta illud: quod enim in ea natus est, de Spiritu sancto est. Deinde super Genesim explicans verba illa: Inimicitias ponam inter te, & mulierem, ipsa conteret caput tuum. sic ait: subiectio originalis peccati, caput est Diaboli, at millies D. Augustinus in sermonibus de B. Virgine repetit illam contriuisse caput Diaboli: ergo sensit caruisse peccato originali. In testem eiusdem veritatis produco D. Anselmum;

Concil. Trid. Sess. 7. can. 23.

D. Aug. li. 5. cont. quinque hæreses. D. Aug. ser. de Natiuit. B. Virg.

D. August.

Matth. 2.

Genes. 3. D. August. sup. c. 3. Gen.

qui lib. 1. de Conceptu virginali cap. 5. dixit: Ille assertor puræ veritatis, & à filio tuo àam cælo presidente vas electionis cognominatus, omnes homines in Adam peccasse fatetur: vera vtiq; sententia, & cui contradicere nefas esse pronuncio, sed cum eminentiam gratiæ Dei in te confidero, sicut te non intra omnia, que facta sunt, inestimabili modo contueor, sic nec lege aliorum in tua conceptione demerita fuisse opinor, singulari, & humano intellectui impenetrabili diuinitatis virtute, & operatione ab omni peccati adiunctione liberrima. Idem etiam Anselmus capite sexto ait: Adhuc propono tibi palatium, quod specialiter suis vsibus aptum existat construere volentem, in quo & ipse frequentiori, & festiuiori cursu conuerteretur, patereturne quæso in principio palatii fundamentum inualidum, & structuræ, que foret edificanda, incongruum, & non coherens: Non, puto, si saperet, & propositum suum ad effectum producere vellet: ergo sapientiam ante omnia secula proposuisse sibi habitaculum, quod specialiter inhabitare, construere similiter indubitata fide tenemus. Quod autem habitaculum istud fuerit, iam dudum innotuit; hoc enim habitaculum, illud sacrarium Spiritus sancti esse fatemur, in quo, & per quod eadem sapientia humana nature coniungi voluit, & incorporari, & omnibus se pura mente constitutibus parcere, & misereri. quod sacrarium, aula videlicet vniuersalis propitiacionis, cum operante Spiritu sancto construeretur, si fundamentum illius, scilicet initium, siue primordium conceptionis beate Mariæ corruptum fuit, ipsi cerèdè structuræ non congruebat, nec cohererebat: hæc Anselmus. Et in eodem etiam capite ait: Insciens fuit, & impotens sapientia Dei, & virtus, mundum sibi habitaculum condere, remota omni laque conditionis humane: Angelus alijs peccantibus, bonos à peccato seruauit, & feminam Matrem suam mox futuram, & ab aliorum peccatis exortem seruare non valuit? In eternitate consilij sui fixum statuit eam Dominatricem, & Reginam fore Angelorum, & nunc inferiore Angelis nation, in consortium acceptam esse creda-

mus omnium peccatorum? existimet hoc, & argumentis suis probet qui vult. Deinde capite nono ait: De Domina nostra, quam in tantum culmen prædestinavit, & extulit diuina potentia; quam tot prerogatiuis dotauit, cuncta disponens Dei sapientia, quam sibi Matrem elegit ad mundo subueniendum, ipsam omnium saluandorum ineffabilis Dei misericordia, dicere morte peccati, que per inuidiam Diaboli occupauit orbem terrarum, in suo conceptu prægrauari, vt tacem animam ipsas, quas commemorauit rationes, animus euitat, inuentio adhorret, lingua fateri non audeat: Qui aliter sapiunt, & melius approbant, credant. Ego, piissima Domina, qualiscumque seruulus credo, & fateor, quod tu ex radice Jesse pulcherrima, ac per hoc ab omni, quod te decoret, peccati vulnere aliena, integerrima permanens, florem preciosissimum protulisti, non qualemcumque, sed super quem septiformis spiritus requirit. hæc ille. Actandem cap. decimo octauo, ait: Decuit Virginem ea puritate niteri, qua maior sub Deonequeat intelligi: possit autem intelligi maior, si fuisse concepta in originali. Et in Epistola ad Episcopos Galliar: non puto, inquit, verum esse amatorem Virginis, qui celebrare respuit festum sue Conceptionis. His non prætermittam aliud eiusdem Anselmi egregium testimonium adiungere; In Commentario enim super 2 Corinth. cap. 5. ait: Omnes mortui sunt peccatis, nemine profus excepto, dempta Matre Dei, siue originalibus, siue voluntate additis, vel ignorando, vel sciendo. sed nec silentio præterito aliud præclarum eiusdem Diui Anselmi testimonium libro 6. de Conceptione beate Mariæ capite primo, quod & adducit Glossa ordinata nuper Lugduni edita super capit. quinto Epistolæ ad Romanos, verba Anselmi sunt: Qui diem B. Mariæ Conceptionis tollit Ecclesiæ Dei, aut non attendit bene, aut attendere negligit, vel nescit bonum, quod inde procedit creaturæ Dei. & primo, quia tanti meriti apud Deum creaturæ es, vt mater eius dignissima fieri meruisses, sicut & ipse, non tantum super castum,

& mundus, sed & ipsa castitas, ipsaque munditia est; ita tu quoque illam ipsam munditiam de tua carne verum hominem paritura eras, & munda præ omnibus esse debueras; Primordia itaque creationis tue merito filij sanctæ Ecclesiæ debent venerari, si castam, si sanctam, si à peccati ruga illam credim esse discretam: quod, cum aliter credere nulli fas sit, erubescant insensati, qui tantum diem, tantaque mysteria, & sacramenta tenebris ignorantia excæcati respiciunt celebrare, &c. His adiunge eundem Anselmum in epistola ad Coanglicos Episcopos, in qua ait: Quisquis Presul, aut Abbas es, recole diligenter festum Conceptionis Mariæ, & à cunctis iube eam diligenter coli, quia si toto corde eam amaueris, nunquam de tuo gradu cum confusione deponeris. His adnectamus breuiora alia, clarissima tamen patrum testimonium. Sanctus Basilius Seleucensis Archiepiscopus ser. de annunciatione postquam dixerat: quid dulcius frates charissimi, quid incundius, quid salubrius, quid felicitius, quam de beata Virgine loqui, de Virgine cogitare? subdit hæc verba: hæc est, que fuit in vtero matris absque originali peccato concepta, & generata; ab omni maritali vicio segregata, omni etiã veniali peccato priuata, & in cunctis actibus, & moribus Spiritus sancti gratia plena, & secunda. Sanctus Athanasius epistola ad Epictetum: Idcirco, inquit, gratia plena cognominata est, eò, quod adimpletione Spiritus sancti omnibus gratijs abundaret, & virtute altissimi obumbraretur, quam virtutem per omnia tempora conceptus etiam habuisse confitio, neque enim id temporarium in Virgine accidisse opinor, sed per omnia tempora hoc illi datum fuisse. Diuus Ildephonius Archiepiscopus Toleranensis libr. de perpetua virginitate Mariæ pauld post principium ait: Quia Natiuitas Mariæ tam solemniter colitur, constat ex auctoritate Ecclesiæ, quod nullis, quando nata est, subiaccit delictis, nec contraxit in vtero sanctificata originale peccatum. Idem de partu, & purificatione: serm. 2. inquit. In qua claustrum pu-

doris integrum permanfit, nulla discerpit interuenit, nulla vexatio carnis, nulla sæditas diræ conditionis, in qua vexilla virtutum micarunt, nullum peccatum primæ originis viguit. Cyrillus libr. 6 in Ioannem capit. decimo quinto, ait: Omnes homines, excepto illo, qui de Virgine natus est, & sacratissima etiam Virgine, ex qua Deus homo prodijt in mundum, excepta, cum peccato originali nascimur. Nec potest dici Diuum Cyillum hic loqui de Natiuitate Virginis, non de Conceptione; nam si non lumeret verbum illud: nascimur, pro eo, quod est: concipimur, falsa, & erronea redderetur eius assertio, cum aliter præter Christum, & Virginem nati fuerint sine peccato originali, vt Ieremias, & Ioannes baptista, qui fuerunt sanctificati in vtero materno. Idio: a libro contemplationum de Virgine capit. secundo. Totapulchra es in anima per virtutum, & charismatum omnium perfectam pulchritudinem: tota pulchra es in tua conceptione, ad hoc solam effecta, vt templum esses Dei altissimi. Origenes homil. 1. in diuersos Audite, quid dicit, omnes filij Euse, audite omnes vos qui hereditatem doloris, & tristitiæ post illam, & ex illius condemnatione sumpsistis, auilite quod Virgo in vtero accipiet, non ex desiderio partum concipiens, que neque persuasione serpentis decepta est, nec eius affatibus venenosis infecta. Germanus Constantinopolitanus de adoratione venerande Zong Deiparæ cap. 1. vocat Marianam nulli penitus culpe affinem. S. Dominicus, Prædicatorum Ordinis celeberrimus Patriarcha, tract. de corpore Christi, vt refertur in thesauro Catholico Colonie edito 1599. ait: sicut primus Adam fuit ex terra Virgine, & nunquam maledicta formatus, ita decuit in secundo Adam fieri, scilicet Christo, cuius terra, id est, mater virgo, nunquam fuit maledicta. S. Fulbertus Carnotensis Episcopus ante quingentos annos Mariam salutauit in huc modum: Aue Maria, electa, & insignis inter filias, que immaculata semper exiitisti ab exordio tue creatiõis, quia paritura eras creatorè totius sanctitatis.

D. Da-

Idem Anselm.

D. Anselm.

Idem epist. ad Coanglicos Episc.

S. Basil.

Idem.

S. Athan.

Idem.

D. Ildeph. Archiepisc. Tolera. lib. de perpet. V. Mariæ.

Idem.

Cyrillus.

S. Fulbertus Episc.

D. Damasc. orat. i. de Natiu. Virg.

D. Damascen. orat. i. de Natiuit. Virginis hæc egregia verba habet: *Natura gratiam anteuertere ausa non est, sed tantisper expectauit, dum gratia fructum suum produxisset. O beatos Ioachim Iunkos, ex quibus immaculatam semen effluxit. O sanctissima, que Principatus, & Potestates seculis illi, immaculata conferuata in Dei gloriam. Ecce quidem ait: seculis illi principatus & potestates, quia putabant illi dominari, & principari mediante originali macula; at ipsa immaculata procedente, decepti, & confusi remanserunt. extat etiam eiusdem Damasceni Martyrologiū, in quo dies Conceptionis Mariæ notatur, hoc expressè addito, quòd illa ante Conceptionem pura dicatur, vt Canisius tradit, & ante illum noster Galatin. libr. 7. de Arcanis. D. Cyprianus similiter serm. de Natiuitate ait: Non substinebat iniustitia, vt illud vas electionis communibus laxaretur iniurijs, quoniam plurimum à cæteris differens, natura comunicabat, non culpa. Accedit ad hæc illustrissimum D. Cyrilli Alexandrini Patriarchæ testimonium lib. contra Nestoriū, vbi ait: Propter filium temerarium est in Maria Virgine ponere culpam aliquam, vel peccatum; ea propter ipsa gloriosa Dei Genitrix, sicut ego scripsi in epistola ad summum Pontificem Sixtum IV.*

Lib. 5. de Dei para. c. 7. Libr. 7. de Arcan. c. 5. D. Cyprian.

Cyroll. Alex. lib. cont. Nestorium.

S. Bernard. Senens.

D. Hierony.

Psalm. 77.

Laudatur patrio nunquam sordata cruore, Cerbereo nunquam subiacuisse iugo. Noster S. Bernardinus Senensis beatæ Virginis familiarissimus tom. 1. serm. 33. disertis verbis immaculatam Virginis Cōceptionem docet: *Virgo, inquit, Maria sine tyranno concupiscentiæ peccati originalis fuit, quia sine eo concepta est. & serm. 48. tomo 4. magis piū est credere, quòd non fuerit in peccato concepta, quàm credere, quòd sit. D. Hierony. serm. ad Eustochium. Nulli debium est de matre Domini, quin talis debuerit esse, que non posset argui de peccato. & in illud Psalm. 77. Eduxit eos in nube diei; per nubem intelligit Virginem, quam dicit vocari diei nubem, quia nunquam fuit in tenebris, sed semper in luce. & D. Maximus serm. Assumptionis sanctæ Mariæ,*

qui incipit: *Cum aliquid dilectissimè sic ait: Ductor mortis Diabolus, per cuius inuidiam mors introiit in orbem terrarum, omne humanum genus in primo parente veneno nequitiæ sue potauit, quasi ab ore in radice, antequam proles p. op. agens prodiret, vitiauit. Inde est, quòd radice vitata quotidie frondet, si vides que eius indoluerunt per mortem marcescunt, & sæpe contingit, quòd aurum fulgens reperitur in iuo, & ex pungente spina f. rubens oritur rosa. Hoc enim operante prouidentia diuina, ex radice vitata sine vitio prodijt virga, que intelligitur beatissima Virgo Maria, attestante Isaiā, qui dicit: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Adde D. Bernardum, qui eidem sententiæ consentit: nam præterquam Epist. 174. de beata Virgine loquens ait: Absit, vt proprij quidquam iniquamenti hæc habuisse aliquando dicatur; constat autem, non solum peccatum actuale, sed & originale esse proprium cuiusque inquinamentum, sicut & vnicuique suum proprium peccatum inest, vt Concil. Trident. definitiuit; præter hæc (inquam) est alius insignis locus eiusdem D. Bernardi serm. 4. in Cantic. Saluæ Regiñe, vbi ait: Turris Ecclesiæ, similis turri celsæ, videlicet dignitate, firma granitate turris Libani. Libanus mons quidem dicitur de abatio, aliam præ omnibus signat innocentiam tuam: innocens fuiti ab originalibus & actualibus peccatis; nemo ita præter te: & ibidem referens, D. Augustin. dixisse, B. Virgini collatam fuisse virtutem ad vincendum ex omni parte peccatum, ipse hanc interpretationem mox adiunxit: ex omni, inquit, parte, hoc est, ex parte originalis, & ex parte actualis peccati; quid quæso clariùs dicere potuisset? Quòd si Lugdunenses Canonicos reprehendit, quòd Conceptionem Virginis celebrat, eo certè nomine id fecit, quòd inconsulta fede Apostolica nouum festiuitatis cultum introducerent, quid tamen quæso illum dicturum, & facturum putamus, si tot Ecclesias cum Romana nunc coniunctas in celebranda Virginis Conceptione vno*

Isai. II.

D. Bernard.

Concil. Trid. decr. de pecc. orig.

D. Bernard.

D. Bernard. epist. ad Eustochium.

con-

S. Vincent. Ferr. ser. 2. de Natiu. Genes. 1.

B. Petrus Damian. serm. de assumptione Virg. Laurent. Justin. de Annunt.

Psalm. 50. Laur. Iust.

Iuo Carnotens. ser. de natiu. Dom.

consensu conspirasse videret, cum, & ibidem, ob egregiam sui animi indelem, ac singularem modestiam, hæc verba subiungat: *que autem dixi, absque præiudicio dicta sunt, sanius sapienter, Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritati, atque examini, sicut, & cætera, que huiusmodi sunt, & vniuersa reseruo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus iudicio emendare. Ad stipulatur deinde eidem sententiæ S. Vincentius Ferrer. celebris Hispaniæ prædicator, vbi aptans beatæ Virginis verba illa Genes. stat lux, vt ostenderet, Virginem nunquam fuisse in tenebris, subdit: Non credatis, quia fuerit, sicut in nobis, qui in peccato concipimur, sed statim ac anima fuit creata, fuit sanctificata, & statim Angeli in celo celebrauerunt festū Conceptionis. B. Petrus Damian. Caro, inquit, Virginis ex Adam sumpta, maculas Adæ non admisit; nec minus luculenter id ipsum non semel docuit Præful ille insignis, B. Laurentius Iustin. dum ait: Absque sui conceptione in benedictionibus est presentia dulcedinis, atque à damnationis aliena chyrographo. Nec multò post: Eras planè à carnis coluione immunis; ita, & ab omni peccati labe extranea. Tum libr. de casto Connubio verbi, & animæ. Hæc est originalis pena delicti, à qua nemo, quamvis eximia polleat sanctitate, liber existit. Quotquot enim ex ipsa nati sunt propagine (excepto dumtaxat mediatore Dei, & hominum, homine Christo Iesu, & ipsius Matre) sub hac peccati lege sunt conditi. vnde Propheteta vice omnium gemens, ait: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, ac rursus Psalm. 50. in fascic. am. c. 7. Nemo ab ipso mundi initio vsque ad temporis plenitudinem (dumtaxat Mediatore, eiusque Genitrice exceptis) iugum damnationis euasit. Demum in opere, quòd ante mortem potestremum scripsit: Ab hoc quippe originali peccato, inquit, nullus excipitur, præter illam, que genuit mundi Saluatorem: tam aperte, tam constanter suam ille sententiā profiteretur, vt nesciam, quid pro Mariæ immaculata Conceptione dici oportunius, ac vehementius queat. Iuo Carnotensis, vir sua ætate insignis, serm. de natiu. Do-*

mini, eandem illibatam Virginis Conceptionem amplectitur, dum ait: *Quomodo Matrem carnis sue Dominus sanctificauerit, audiamus, vt inde Lettur Catholicus, immundum cōsuevit hereticus: omne quippe nequam tam originale, quàm actualis culpe in ea delecti, sicq; carnem de carne eius sumens, in eandem munditiā diuinā transformauit: hæc ille: nec potest dici, quòd verbum illud. Delecti, præsupponat potius in Virgine præfuisse peccatum, quòd deleteretur; hoc (inquam) stare non potest, cum idipsum dicat de actuali, scilicet, quòd deleuit illud, quòd tamen constat non infuisse Virgini. idem ergò valet ibi: Delecti, ac propulsauit, cauens, ne B. Virgo in illud incurreret. His consonant, quæ lego apud Cardinalem Cusanum doctrina, & sapientia sui sæculi summum, sicut enim ait: Eisi ipsa concepta fuit ex virili semine via propagationis ab Adam, & quantum ad suum initium indiguit liberatore; quia in Adam (nisi liberentur, aut præseruentur) omnes moriuntur; & vt in Christo omnes, qui viuificantur, viuificentur; tamen, sicut anima eius rationalis nullo tempore fuit, anteq; esset corpori vnita, ita ipsa dñ crearetur, ita sancta creata fuit; sic etiam, quòd nulla duratōne fuit verum dicere: Virginem fuisse sub peccato. Et lib. 8. hoc cedit: inquit, ad laudem Dei, & Virginis Mariæ matris, quòd ipsa sub principatu auctoris mortis nullo vnquam tempore fuit, in qua vita debuit incarnari. Et infra subdit: nec indiget liberatore à seruitute, in qua nunquā fuit: Præliberatore enim Virgo sancta habuit, cæteri liberatorem, & postliberatore; Christus enim sic omnium liberator, quòd, & Virginis liberator, & præliberator, cæterorum verò liberator, & postliberator. Ipsa sola post Adæ lapsum non indiga, sed plena originali iustitia, vt Eva, & multo magis: sola ipsa electissima Dei Mater hoc habet, quòd in initio essendi sub nequitia maligni deficeret nequitia, puta, quòd in creatione rationalis anime in corpore, & separatione à corpore in potestate maligni nunquam fuit: Sola igitur gloriosissima Virgo non reperitur tempore vilo peccato originali subiacuisse. he. ille*

Card. Cusan.

Cant. 70.

P

tam piè, quam eruditè. Sed, & verba Gersonis Cancellarii Parisiensis tract. 4. super Magnificat, huic argumento valde inferuiunt, dum ait: *In Maria fuit necessitas originale peccatum contrahendi secundum causas inferiores, secundum legem propagationis ex coniunctione viri cum femina. lex autem superior præiudicauit huic necessitati, præueniendo casum per sanctificationem, & gratiam: sicut etiam dicit in alio casu S. Thomas de occurrentibus tempore iudicii obitum Christi in aëra; Quod si non moriantur, hoc non est secundum causas inferiores, quibus habebant necessitatem moriendi; nec est contra Apostolum dicentem: statutum est hominibus semel mori, deinde iudicium; quia privilegium superioris hoc suspendit: non secus est in proposito de Maria à necessitate contrahendi originale peccatum præuenta, & privilegiata; hæc ille. quibus consonant carmina illa clarissimi Poëtæ Baptiste Mantuani, quæ adiungere non pigebit: hic B. Virginis. Conceptionis immaculatæ fauens ait: *Sunt tamen audentes contra sentire, nec illos: Incuriamus: habent quo se tueantur; & olim. Ista baminâ communis erat sententia: verum iam senio exanguis frigus sua robora sensim perdit, & amissam maiestatem rececit. Sponte sua, creditiq; nouo Latonia Phæbo. Quam autem sententiam ipse amplecteretur, his, quæ sequuntur eruditissimis, atque elegantissimis carminibus non obscure prodidit: Sed prior (vi vobis æquum sentire videtur) Dignior est, & grata magis nato, atque parienti: Nam legi affurgens, Mariæ decus; addit, o-puîque. Materna dignitas attribuit pietate Tonanti. Adde, quod & multis fert adiumenta, sidem-que. Roborat infirmam: nam nec venisse sub aluuus Sordè laborantem tali sublimia cæli Numina nonnulli ingenio præstant. putarunt. Religio maior pietas animosior ista. Consummata fides, legumque perit iia fecit. Altera verbarum texiunt, & fastigia ten-**

Sûma videns, abstrusa Dei mysteria nescit; Quod si videre tanto splendoris honore Fulget, vt æterno qui temperat ordine mundum Gestauit gremio, lactauerit vberè dulci, Struxerit amplexu, summoque vocaret Olympo: Quare illam in nostris opus est detrudere sordes, Et turpi infestare luto, mortalibus æquas, Cui Pater æthereus mentem subiecit, & Astra.

Subscribit ille nomine tenus Idiota, re tamen (nullo dissentiente) sapientissimus libr. Contemplationum capit. 2. *Tota pulchra es Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, & macula peccati, siue mortalis, siue originalis non est in Te, ne vnquam fuit, nec erit, sed adest Tibi omnis gratia naturalium bonorum, spiritualium charismatum & celestium donorum. Sedulius etiam consentit, canens:*

Et velut è spinis mollis vosa surgit acutis, Nil, quod ledat habens, matrisque obscurat honorem.

Adiungi potest etiam Aratus libr. i. in Acta Apostolorum dicens:

Anato formata suo; mala criminis Eue. Virgo secunda fugas.

Et Glossa ordinaria Lugduni edita anno 1559. super epist. ad Rom. cap. 5. ait: *Beatissima Virgo Deipara. Maria præseruata fuit peccato originali. Silentio prætereo. vulgatum illam sententiam, quæ D. Ambrosio tribui solet: In qua nec nodus originalis, nec cortex venialis peccati fuit; quia neque in serm. de Gabaonitis, nec in illud Isaia 11. quibus citari solet, verba hæc reperio; testimonia tamen duorum grauissimorum Theologorum, quorum tractatus de immaculata Virginis conceptione multis retro annis excusi, nunc ad manus nostras venerunt, tametsi non pauca his adnectere non grauaor.*

Celebris ille Ioannes Taulerus serm. in festo Purificationis gloriosissimæ Mariæ, culpe originalis perpetuæ expertus fuit, à qua præseruauit illâ filium suum, ita vt ne momento

Sedul lib. 1. mirabilium diuinorum.

Aratus lib. 1. in Acta Apostol.

Gloss. Ord. diu.

D. Amb. lib. serm. 22. in Psalm. 118.

Ioan. Taul.

Gerson.

S. Thom.

Baptista Mantuan.

1000

quidem

quidem temporis, vel ira filia, vel vas inmundum, vel Diabolicum (sicut nos alij omnes) subiecta dominio fuerit, præuenit; hoc enim sapientia æterna nolens electissimum templum suum aliqua labe aspergi.

Ambrosius Catherinus Episcopus Peditanus ex Ordine Prædicatorum assumptus ad cap. 5. epist. ad Rom. sic loquitur. *Sermonem suum ita temperauit Apostolus, vt nihil profus adferat præiudicij aduersus veritatem illam, quam de immaculata Virginis Conceptione vnâ cum Ecclesia sancta tenemus, nec verbis eius (si rectè intelligantur) valeamus argui: dicit enim B. Paulus peccatum intrasse in mundum, nos autem dicimus, hac mundi appellatione non comprehendi illâ B. Virginem iuxta intellectum scripturarum, in quibus frequentissimè vox ista (mundus) significat, gratia Dei vacuos, vnde Dominus de Discipulis ait: mundus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo: quod ergo dedit discipulis, ex tempore vt eos de mundo subduceret, hoc non dedit dilectissima matri suæ ac ipsæ, vt nunquã cum his ab initio creationis illius qui essent de mundo, computaretur? nec illud obstat quod addunt: peccatum, & mors pari passu incedit, nam nõ est huiusmodi ordo in Apostolo, in què mors intrauit, in eum quoque intrauisse peccatum, sed è conuerso, in quem peccatum, in eum & mors, alioquin & Christus mortuus est, & tamen non intrauit in eum peccatum.*

Iacobus G. nuenensis serm. 3. de Assumpt. non habuit admixtionem originalis, quia fuit in vtero à Spiritu sancto sanctificata; nec etiã habuit admixtionem mortalis, quia fuit à Patris potentia confirmata; nec etiam habuit admixtionem venialis, quia fuit à puritate filij impregnatã.

Insignis ac vetustus Auctor Petrus Commestor lib. Tritermius de Ecclesiast. scriptor. in percurdito libello de immac. Virginis conceptione Antuerpiæ excuso in hunc modum loquitur *Quid est? Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei, si nostræ infirmitati similia dicuntur, quæ magis pudenda, quæ gloriosa dici poterunt? Operuit ergo eam ab ipso funda-*

Petrus Commestor lib. de immac. Virg. concept. Tritermius lib. de Eccl. Psalm. 86.

menti primordio præ tæteris aliquod dignitatis sortiri privilegium, quæ secretorum Dei, mysteriorumque celestium in se susceptura erat arcanam. Hanc namque domum fundauit altissimus, & edificauit sapientia, de qua, quia aliter sentire non audeo, aliud dicere non præsumo. Scio in Mariam plus vigiuisse gratiã, quam naturam. Audio ab Angelo plenam gratiã, non inuenio plenam naturam. Certè plus est gratia, quam natura. Malè conseruat naturam, qui offendit gratiam. Imprudentè defendit naturã, qui impugnat naturæ cõdiorem Nunquid infra terminos nostros coarctanda est Dei sapientia? In omnibus quæ fuit requiem Dei mater, & inuenit; in conceptione querit, & nõ inueniet? Potuit certer, quisquis es, potuit Creator naturæ, cui deseruit omnis creatura, de luto naturæ nostræ auream vnam producere, quæ haberet in se conditum manna celestis gratiæ. Nunquid aurum, minus est aurum, quia in luto iacuit, aut quia à terra desolsum, per minutissima grana eruitur, idcirco minus habet splendoris, aut minor estimatur pretio. Et nonnullis iateriectis inquit: Attende & obaudi, quod testimonium huic fundamento dederit Prophetarum eximius: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Intellige quod ait: Ipse fundauit eam, ipse, non alius, non vetus Adams, sed nouus, nouum iacuit fundamentum, super quod tam præclarum, tam insigne surgeret edificium. Alioquin si veteris ruine manere vellet, si veteri super edificatum est, vetus Adam & nõ ipse fundauit eam Altissimus. Quid enim fundatur, non ab alio, sed à se ipso materialiter inchoat. Certè si recens, si non esset insolitum, Prophetæ tantæ nouitatis miraculum obstupescens nõ exclamaret dicens. Nunquid Sion dicit, homo? & homo natus, &c. Ac tandem concludit hæc verba subiiciens. Dicat ergo, dicat Ecclesia: salue festa dies, salue dies veneranda conceptionis, in qua initium est sacramentum nostræ redemptionis, per quam extincta est fræma verfatilis, & aperta ianua nostræ salutis. Gaudeat, oro, omnis terra in conceptione tantæ Virginis, in cuius media, salutem eperari dignatus est Deus.

Eruditissimus Ludouicus Caruaialus in

Lucæ 1.

Eccles. 24.

Psalm. 86.

Ludovic. præcelebri illa exclamatione pro immaculata in conceptuione Parisiensi edita anno 1541. B. Virginem in hunc modum loquentem per profopopeiam introducit: Num frustra delictum est, ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia? Abundavit sanè delictum primi hominis in filios ab eo, eiusque posteris propagandis, sed secundi hominis: hoc est, filij mei gratia superabundavit: dum me aliqui casuram, ab illius crimine fecit immunem. Qui fieri potest, ut gratia superabundet, si tempore necessitatis non subueniat?

Nonne delictum præuaricatoris in me superabundaret, si medicina redemptoris non præueniret? Quid si huiusmodi gratia non extenditur ad reliquos mortalium sævus, ne latalis de morte Adam, & filiorum eius abrogaretur, hoc est, de peccati originalis mundaione, saltem hoc mihi concedatur, quæ sola sum mater Dei, ut in me sola filij mei gratia præseruans superabundet: cui, ut Hieronymus rectè dixit, tota se insudit gratiæ plenitudo.

Quasi cunctis rebus aquarum voraginibus obolutis, arca Noë non fuerit sola super aquas eleuata. Arca illa, in qua erant animalia munda, & immunda, sic fuit sublimata, ut eam aquarum fluctus non lederent: & ego, quæ sum receptaculum Spiritus sancti, & uertus pudoris, ac innocentiæ, eram cataclismo peccati absorbenda? Nonne lata lege de capitis discrimine in eos, qui aulam assueri inuarent non vocati, fuit Esther sola, pro qua hæc lex constituta non est? Rex ille prophanus sceptrum aureum super caput muliercule in signum clementiæ retendit, & pater misericordiarum in me reginam colorum, quam ipse in suam aulam, ut essem mater, ac spōsa, ab æterno uocauerat, non potuit misericordiæ suæ sceptrum extendere? Quid audio? Num potentiam Dei attenuatis? an clementiam? an uerumque?

Idem in Cap. 21. Si qui Virginem in originali conceptam opinantur, uideant illud Augustini in Iulianum. Si Christus, inquit, paruulus existens peccatum habuisset, postea adultus actuali crimine non caruisset. Vos ergo copello, qui illam conuictis fuisse conceptam.

Num mihi actuali peccatum datus? An ipsa (quæ & sponsa Christi, domicilium Spiritus sancti, & arca Serbin intrus, & foris deaurata) fuit alteri locata, Deo inimica, & spurcitijs peccati contaminata? hoc nemo eorum, qui de filij mei honore bene sentiunt, dicere audebit. Illud satis mirandum, quum isti non audeant in ea ponere peccatum ueniale, quod à Christo non separant, ne in ea sit conuenitio Christi ad Belial; imponunt tamen capitale crimen originis, quod suapte natura à Christo diuellit, & Diaboli mancipium facit. si peccatum ueniale esset causa, ut conueniret Christo cū Belial, nonne si illa habuisset peccatū originale, quod est capitale, esset fortior causa in ea, ut Christo conueniret cum Belial? Non fert Christus in ea peccatum personæ, quæ non assumpti, & feret peccatum nature, quam in ea assumpti? ergo si uultis, ut unius ad alterū non sit conuentio, necesse uobis est, ut ab ea originalem culpam expellatis. Unde Augustinus tanti Virginis incorruptionem estimauit, ut de corpore hoc, quod aliquando mortale fuit, dicat: Illud sanctissimum corpus, de quo Christus carnem assumpsit, in quo diuinam naturam humanam uniuert, et eam uerbis traditam, quia sentire non ualeo, dicere pertimesco. Videtis quàm religiosè de parte illa, quæ in ea abiectior, Augustinus loquitur? Et tamen sancita est lex in omnia corpora mortalium, in qua dicitur: Puluis es, & in pulucrem reuerteris. Si contra legem ab ore altissimi prolata, Augustinus meum corpus præseruat, nec audeat id dare escam uerbis, cur uos animam meam, quæ tanto est nobilior, datis escam Diabolo: si zelus legis obseruantiam, nomine Augustinus Zelotipus erat legis non violandæ: Et tamen in mei corporis honorem id loquitur, quod uos pusillanimitate cordis, ne aliud dicam, de anima meæ salute non modo non dicitis, sed bene dicentibus obstrepitis.

Idem cap. 26. Profer tu Augustinum, quem facis chorifeum eorum, qui in me scripserunt, & uidebis quàm sis uerus, & super Psal. Dicitur, inquit, Adam mortuum est: propter peccatum: Maria uirgine est propter peccatum: Christus mortuum est propter delenda peccata.

Genes. 3.

Hierony. ad Paul. & Hieron. Gen. 7.

Idem in Cap. 21. D. August. lib. 3. in Iulian. c. 9.

Thom. p. 3. q. 26. art. 4.

D. August. in serm. de Assumpt.

Genes. 3.

Psalm. 37.

quid colligis ex hac sententia? Augustinus non ait, me propter peccatum meū mortuam fuisse, sed propter peccatum, ut intelligas, primi hominis. Unde Paulus: Propter peccatum unius hominis intravit mors in orbem terrarum: & in suis: Stipendia peccati mors: ut non solū intelligas anime; sed etiam corporis mortem: ob peccatum primi hominis euenisse in omnes, qui ab Adam erant naturaliter propagandi. Quasi Christus, qui nullum peccatum habuit, nec ab Adam fuit naturaliter descendens, si suæ nature dimitteretur, non fuisset etiam moriturus, aut serio conficiendus, nisi per nouū miraculum fieret immortalis. Unde idē Augustinus Caro Christi mortalitatem de mortalitate materni corporis traxit, rectè ergo Augustinus me mortuam dicit propter primi hominis peccatum, propter quod statutum est omnibus hominibus semel mori.

Idem in cap. 32. Unde Spiritus S. per quendam sapientem dicit: Edificatio ciuitatis confirmabit nomen, & super hanc mulier immaculata computabitur. Hæc ciuitas quid aliud, quam Ecclesia, quæ (ut alibi scribitur) posita est in quadro uirtutum, & supra fidem Euangelicam per quatuor uiros illos Apostolicos traditam? Quæ ciuitas nomen Christi confirmat, dum aduersus hereticos fidem Christianam multiplici ratione stabilit. Super hanc ciuitatem constituitur mulier immaculata, ut intelligas me nunquam sordibus fuisse pollutam. Vel profer tu aliam mulierem immaculatam, quæ super Ecclesiam sit constituta. Itaq; filius meus non est ancillæ filius, sed liberæ à potestate inimici, qua libertate Christus me liberauit. An absque causa terra sacerdotalis in Ægypto libera erat à tributo Pharaonis? Nane filius meus est sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech: Qui ex me tanquā ex terra sacerdoti natus est, Terram inquam, libera non tribuaria.

Accedit adhuc, quod quædam testimonia sacre Scripturæ, ex Genesi, ex Leuitico, ex Ezechielico, ex Psalmis, Isaia, & D. Paulo, quæ immaculatae Conceptioni restagari uidebantur, haud diffidè explicari possunt obseruando; quod uniuersitas est duplex, Logica, & Politica. Illam

Rom. 5. & 6.

Tho. 3. p. c. 14 art. 1.

Scot. in 3. dist. 16. q. 2.

Thom. 3. p. q. 14. art. 2.

Eccles. 4. 0.

Gen. 17.

Psalm. 109.

Gen. 17.

Leuit. 12.

Eccles. 7.

Psalm. 10.

Psalm. 130.

Isaia. 53.

Ad Rom. 2.

1. Cor. 15. & 2. Cor. 5.

una sola particularis interimit, hæc nec una, nec plures particulares: cum unum enim dicitur, quod tota ciuitas concurret ad spectaculum, cum tam nati uiti domi me acant, & in hoc sensu D. Augustinus dixit: quod exibat ad Ioannem, & obyma, & omnis India, & omnis regio circa Toranem. Unde D. Hieronymus epist. ad Damasum Papam de filio prodigo, exponens illud Lucis, filij tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt: ait, particulam illam uniuersalem? omnia, non semper referendam esse ad torum, sed ad maiorem partem, & adhibet exemplum: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: Omnes, qui uenerunt ante me fures sunt; Omnes, quæ sua sunt, quæruunt. Secunda, quod propositiones uniuersales de peccato originali, loquantur de lege ordinaria, & secundū communem usum, cum quo tamē stat specialiter & extraordinariè priuilegiare aliquam personam, cuiusmodi fuit beata Virgo ob dignitatem Matris Dei, sicut olim Regina Esther non fuit comprehensa sub uniuersali lege ob regiam eius dignitatem: quam doctrinam necessariò debere admitti ab aduersariis; ex eo euidenter constat, quod tenentur quidpiam simile dicere ad locum Ecclesiast. cap. 4. Omnia, quæ de terra sunt, in terram conuertentur; & ad illud 1. Cor. 15. ubi loquens de die iudicii, omnes (inquit D. Paulus) resurgemus: constat autem in his uniuersalibus propositionibus, & in alijs similibus nõ comprehendi sanctissimam Virginem, cum neq; in terram conuersa fuerit, nec in die iudicii resurrectura sit, cum iam resurrexerit. Similia sunt uerba illa 1. Cor. 50. Omnes auaritia student, & cap 8. Omnes auaritia insectantur, à quibus tamen necesse est excipere B. Virginem. In iure etiam Canonico extant similia exempla: Ius Canon. nam in capite. Omnis uiriusque textus, de poenitentia, & remissionibus, prædicta uniuersalia uerba verificantur, etiam si aliquis particularis sit exemptus, quia Papa non ligatur per illud caput, ut docent plures iuristæ cum Antonio de Burrio.

Matth. 3. D. Hieron.

Luc. 15.

Psal. 13.

Ioan. 10.

Phil. 2.

Esther. 14.

Eccles. 4. 0.

1. Cor. 15.

Ierem. 50.

Antonius de Burrio.

Apud ipsos etiam est receptissimum, quod terminus vniuersalis non distribuit vniuersaliter quoad illos, ex quorum distributione resultaret dissonus intellectus; vt habetur ex capite solite, in principio de Maioritate, & obedientia, at si vniuersales propositiones, asserentes, omnes contrahere peccatum originale, comprehenderent beatam Virginem, resultaret meo iudicio dissonus intellectus; nam quid magis dissonum, quam, vt, quæ futura erat Mater Dei, prius fuisset ancilla Diaboli, & odio habitata à Deo, & ad æternam poenam destinata secundum præsentem iustitiam? Quæ omnia confirmare possumus ex doctrina D. Thomæ 3. p. q. 28. ad 2. vbi arguens, quod B. Virgo nõ fuisset sanctificata, antequam nata, per Augustinum ad Dardanum ita dicentem: *Sanctificatio, qua efficitur templum Dei, non nisi renatorum est; igitur B. Virgo non fuit sanctificata, antequam nata, quia renasci præsupponit nasci, & respondet D. Tho. quod Augustinus loquitur secundum legem communem, secundum quam non regenerantur aliqui per Sacramenta, nisi prius nata; cui legi Deus potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex speciali priuilegio gratiam suam concederet, antequam nascantur. Tertio dico, quod sicut Theologi distinguere solent de duplici voluntate Dei, antecedenti scilicet, & consequenti; ita potest distinguere de duplici peccatore, & de duplici morte; scilicet antecedenter, & consequenter: ille dicitur peccator, & mortem incurrisse antecedenter, qui in suis proximis causis habuit omnia sufficientia, & requisita ad peccandum, siue ad incurrendum mortem peccati; ille verò dicitur consequenter peccator, & mortuus, qui de facto peccatum contraxit: primo ergo modo concedi potest, quod B. Virgo peccauit antecedenter, quia, quatenus fuit propagata ex commixtione maris, & feminæ, habuit sufficientem causam ad contrahendum peccatum originale, & hoc est fuisse peccatricem, & mortuam antecede-*

nter; sed inde non licet inferre: Virgo Maria antecedenter contraxit originale peccatum; ergo de facto contraxit; sicut non sequitur; Deus vult antecedenter Antichristum saluari, ergo saluabitur.

Addo his omnibus, quod quia B. Virgo concipienda erat absque peccato originali, voluit Deus ne parentes ex libidinibus appetitu in vsu matrimonii conuenirent, vt constat, tum ex verbis Angeli, quando apparuit patri B. Virginis dicentis: *Deus clausit ad tempus veterum exoris* *Hil. B. Ant. Annæ, vt non libidinis foret, quod nasceretur, sed diuini esse muneris nosceretur.* Tum ex reuelatione facta B. Brigitæ; quod parentes Virginis conuenierant non ex voluptate carnis, sed ex Dei obedientia, & præcepto.

Testimonia etiam quedam, quæ solù excipiunt Christum Dominum à peccato originali, in hunc modum explicari debent, quod solus Christus fuerit immunis à peccato, iure, & debito naturæ; & ex vi suæ conceptionis absque vitili semine; beata autem Virgo non sic fuit immunis à peccato, sed per gratiam, & ex speciali priuilegio filii sui; & non per naturam. Ad hunc enim modum veniunt intelligenda multa loca sacræ Scripturæ, vt: *Nemo bonus, nisi solus Deus: Exaltatum est nomen eius solius: & Tu solus pius es. & Soli Deo honor & gloria.* 1. Timoth. 2. Præterea explicari possunt, vt illud, cui adiungitur exceptio, debeat accipi principaliter, alia verò minus principaliter, sicut Deuter. 6. & Matth. 4. dicitur: *Soli Deo seruietis* & tamē D. Paulus ad Timot. 6. ait: *qui fideles habent Dominos, non contemnant, sed magis seruiant;* ne autem inter hæc sit contradictio, omnes communiter explicant, quod seruendum sit soli Deo principaliter, aliis verò minus principaliter: ad eundem ergo modum intelligere debemus, quod solus Christus immunis fuit à peccato originali principaliter, sed beatissima Virgo minus principaliter; Christus de iure, B. autem Virgo de facto, non de iure. Tertio explicari possunt, si aliorum sententia

D. August. Hæres. Pelag. D. Aug. e. 10 super Gen. & lib. 1. & de bapt. parum. lib. 3. & 6. contra Iulian. & de 2. blasphem. contra Pelag. & 2. de Civ. Dei ca. 6. & super Psal. 34. Psal. 14. 1. & in Enchirid. e. 16. D. Cyrillus in tractatu contra Marcion. D. Remigius epist. ad Rom. D. Ambrosius super Psal. 34. B. immacul. in illud Psal. 21. Erue à fratre meam, & epist. ad Theophil. de libero arbit. & lib. 2. contra Pelag. D. Greg. 11. moral. & lib. 18. cap. 35. S. Irenæus lib. contra Hæres. tentiæ adhæremus, quod in exceptione Christi à peccato originali, intelligatur etiam B. Virgo excepta. Nam, vt inquit D. Augustinus in sermone de Assumptione: *Curo filij est caro Virginis Matris; ergo excepta carne Christi filij ab omni macula, etiam debet intelligi excepta caro Virginis matris; & præterea, quia hoc ipso, quod eximitur aliquis Rex, vel Princeps à iurisdictione Imperatoris, quantumcunque exemptio restringatur ad solum Regem, intelligitur consequenter exempta etiam Regina: sed beata Virgo est Regina cæli, & terræ, & Angelorum: ergo exempta Christo Rege à seruitute peccati, etiam intelligitur exempta beata Virgo.*

Tandem ad penetrandam mentem D. Augustini, & aliorum Patrum, apud quos nonnulla inueniuntur, quibus immaculatam Virginis conceptionem negare videntur, obseruandum est, quod illis temporibus maximè vigeat hæresis Pelagiana, & denegans in infantibus originale peccatum; ad cuius erroris extirpationem sæpè Patres utebantur propositionibus vniuersalibus, asserentes, omnes contraxisse peccatum originale: nec oportebat tunc excipere B. Virginem, ne ex hoc hæretici ansam sumerent, qui obiciebant Augustino, plurimos fuisse sanctos in vita, ex quo videbatur sibi sufficienter colligi, quod non contraxissent peccatum originale, in quo errore magis firmarentur, si eis tunc concederetur, Virginem non contraxisse peccatum originale; vnde, sicut tempore Pelagii plus æquo tribuentis viribus liberi arbitrii, non absque ingenti incommodo, & iniuria diuinæ gratiæ, tunc August. & alii SS. Patres, ita exaggerabant necessitatem diuinæ gratiæ, vt non nihil derogare viderentur libertati liberi arbitrii; è contra verò tempore Lutheri negantis libertatē liberi arbitrii, & totam efficientiam actuum supernaturalium soli gratiæ tribuentis, multi Catholici scriptores ita in fauorē libertatis propendunt, vt necessitatem

diuinæ gratiæ de medio tollere viderentur: licet re vera nec illi libertatem, nec isti prædictam gratiæ necessitatem abnegare præsumant: Sic in proposito, cum videret hæresis Pelagiana, peccatum originale negans, certè D. Augustinus, & alii Patres, ita contrariam sententiam astruerent conati sunt, vt sine vlla exceptione dicerent; omnes contraxisse peccatum originale, cum quo tamen stat quod B. Virgo non contraxerit illud, quia ipsi loquebantur secundum legem communem, illud autem fuit ex speciali priuilegio. Et hanc expositionem necessariò esse admitterendam, ex eo euidenter constat; quia aduersarii coguntur similem adhibere ad alia loca eiusdem D. Augustini, in quibus neminem excipit à peccato actuali, nisi Christum Dominum, nam in lib. de fide ad Petrum ait: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro Christi nomine sanguine suo baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis suis fuerit per penitentiam fidemque conuersus.* Et idem cap. 38. iterum ait: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, iustos atque sanctos homines, exceptis his, qui baptizati parui sunt, sine peccato hic minimè viuere posse.* Idem in simili dicit contra Iulianum cap. 9. Ecce in his omnibus locis, oportet excipere beatam Virginem, quam constat, ex doctrina D. Augustini, & aliorum Patrum, nec non ex decreto Concilii Tridentini, nunquam commississe aliquod peccatum actuale, & veniale. Diuus autem Bernardus, qui oppositam videtur amplecti sententiam, si rem benè perpendamus, immaculatæ Virginis Conceptioni opitulatur. Nam ille reprehendit Canonicos Lugdunenses, quod sine exemplo, vel præcepto Romanæ Ecclesiæ nouum festum instituisent; si ergo nunc D. Bernardus (& idem est de aliis Patribus) videret ex auctoritate Romanæ Ecclesiæ festum Conceptionis celebrari, & Indulgentias à Pontificibus concedi audentibus hostias canonicas illius diei; etiam ipse id ipsum

D. Cyrillus in epist. de baptiz. paruum.

D. Hilarus libro de Trinit.

S. Maximus serm. de Assumpt.

D. Anselmus lib. 2. cur Deus homo cap. 15. & lib. de Concept. Virg. cap. 10. 13.

D. August. D. Bernardus epist. ad Lugdun.

Leo Papa hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis suis fuerit per penitentiam fidemque conuersus.

Et idem cap. 38. iterum ait: Firmissime tene, & nullatenus dubites, iustos atque sanctos homines, exceptis his, qui baptizati parui sunt, sine peccato hic minimè viuere posse.

Idem in simili dicit contra Iulianum cap. 9. Ecce in his omnibus locis, oportet excipere beatam Virginem, quam constat, ex doctrina D. Augustini, & aliorum Patrum, nec non ex decreto Concilii Tridentini, nunquam commississe aliquod peccatum actuale, & veniale.

Diuus autem Bernardus, qui oppositam videtur amplecti sententiam, si rem benè perpendamus, immaculatæ Virginis Conceptioni opitulatur.

Nam ille reprehendit Canonicos Lugdunenses, quod sine exemplo, vel præcepto Romanæ Ecclesiæ nouum festum instituisent; si ergo nunc D. Bernardus (& idem est de aliis Patribus) videret ex auctoritate Romanæ Ecclesiæ festum Conceptionis celebrari, & Indulgentias à Pontificibus concedi audentibus hostias canonicas illius diei; etiam ipse id ipsum

B. Thomas.

D. Aug.

sentia

id ipsum libentissime celebraret, immaculatam Virginis Conceptionem credens, ut egregie adnotavit illustr. Card. Bellar. de cultu sanctorum l. 7. c. 16.

Deinde observandum est, quod inter SS Patres saepe contigit, in contrarias abire sententias; nam D. Greg. & Hieron. in eam propendunt, quae affertur, Salomonem damnatum fuisse, ut constat ex capite Salomonia 32 quæst. 4 & c. si enim vers. Salomon; Ambrosius autem; & Augustus, in ep. ad Hieronem, tenent, quod Paulus rationabiliter Petrum reprehendit. ut ipse ad Gal. 2. Hieron. autem super epistolam, ad Gal. dicit, quod peccavit, ipsum, qui erat caput Apostolorum reprehendendo. Item inter D. Augustus, & D. Hieron. fuit magna controversia de cessatione legalium, ac diversitas opinionum, vno tenente, quod cessaverunt tali tempore, alio vero id negante, de qui tractat Scotus, in 4. dist. 3. q. 4. & Alexander de Ales, in 3. p. Summæ in tractatu de cessatione legalium. Quando autem varietas viget probabilium opinionum inter Patres, unicuique licet amplecti (per se loquendo) quam maluerit, ut cum multis Theologis docet Henricus de Gandauo in 4. quolibeto q. 33. Vnde D. Augustus in cap. Negare 9. dist. loquens de iuris propriis scriptis ait: Neque quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum, & laudatorum hominum, velut scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salva honorificètia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis probare, aut respuere, si forte inuenerimus, quod aliter senserint, quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel à nobis: talis ergo sum in scripturis aliorum, quales volo esse intellectores meorum: hæc ille; & in epistola ad Vincentium de scripturis Sanctorum doctorum ait: Tale genus scripturarum à scripturis diuinis distinguendum est, non enim ita in eis testimonia proferuntur, ut contrarij sentire non liceat. idem in cap. ego. dist. 9. Ego alios ita lego, ut quantumlibet sanctitate, quantæ doctrina polleant, non ideo verum putem, quia ita senserunt, sed quia mihi per a-

D. Greg.
D. Hieron.
Cap. Salom.
D. Amb.
D. Aug.

Gal. 2.
D. Hieron.
D. Aug.
Scot. in 4.

D. Thom.
Henricus de
Gandauo.
D. Aug.

D. Aug.

lios auctores, vel probabiles rationes, quod vero non abhorreat: persuadere potuerunt: hæc ille. Cum igitur quod quot oppositum opinantur, non adducant rationes efficaces, quam illas, quibus in hanc sententiam trahimur, merito iuxta tradidit D. Augustus doctrinam ab eorum opinione, in hac materia discendum; maxime, quod, ut fateretur Caiet. 3. p. q. 74. art. 2. consuetudo Ecclesiarum particularium tantæ est auctoritatis, quod aliquando eam præferre licet sententiæ grauissimorum Doctorum: quanto ergo quævis magis id licebit in subiecta materia; ubi consuetudo totius Ecclesiæ Romanæ, quæ fidei columna, & veritatis magistra est, iam obtinuit festum immaculatæ Conceptionis celebrari. Constat autem quod interrogatus populus Christianus, quid celebraret in festo Conceptionis B. Virginis, vnanimi consensu, non solum vulgares homines, sed & literatissimi respondent, præferuntur enim à macula peccati originalis: ergo signum est moraliter euident, hoc esse obiectum præcipuum huius celebrationis in cultum tanti priuilegii, & in honorem Virginis institutæ, quæ cum Filio suo viuunt, & regnant in sæcula sæculorum,

Ex Theologis Scholasticis. §. 6.

IN primis refero præclara testimonia D. Thomæ: Nam in 1 sentent. dist. 44. art. 3. ad 3 sic ait: Puritas inuenitur per recessum à contrario, & ideo potest aliquid creatum inueniri, quod nihil purius esse possit in rebus creatis sine ulla contagione peccati: & talis fuit puritas B. Virginis, quæ à peccato originali, & actuali fuit immunis. Et in expositione salutationis B. Virginis: Ipsa (inquit) purissima fuit quantum ad omnem culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit. Nec refert, quod quispiam dicat in 3. par. mutasse sententiam. Nam, ut refert Magister Ioannes Vitalis, insignis Theologus in tractatu de Conceptione Virginis: ipse testatur, sic vidisse specialem quendam lib. Retra-

Caiet.

D. Thom.

Magister Vitalis.

stationum D. Thomæ, in quo retractabat opinionem, quam docuerat contra immaculatam Virginis Conceptionem, sicut Augustinus multa retractauit, quæ antea docuerat. Maximus item Theologus ille Varro, Scoti Magister, in 3. sententiarum dist. 3. hanc etiam sententiam docuit, addens, quod si debet errare, vult potius errare in abundantia laudis Virginis Mariæ, quam in diminutione: & Scotus in 3. dist. 3. & clarius, & sine formidine distinet. 18. quæst. vnica §. hoc viso, ubi ait: B. Virgo Mater Dei nunquam fuit inimica actualiter peccati actualis, nec ratione originalis, fuisse tamen, nisi fuisse præseruata. Irrefragabilis noster Alexander de Ales in lib. quæ de B. Virgine edit, qui Tholosæ incatenatus extat in Choro Ecclesiæ Cathedralis, probat, ipsam Genitricem ab originali peccati macula præseruatam: ubi etiam retractat, quicquid in contrarium dixerat in tertio sententiarum distinet. 3. Nicolaus de Lyra sup. cap. 1. Lucæ: Primus (inquit) spiritus venerat super Virginem adhuc in utero matris existentem, eam à peccato originali præseruando. Aureolus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis in 3. distinet. 3. multis rationibus, & testimoniis sacræ Scripturæ firmiter eandem veritatem docet. Riccardus de S. Victore in sermone, qui incipit: Nondum erant abyssi, ait: Non decuit, ut caro Maria obnoxia foret qualicumque culpæ; nam Dei sapientia indignum creauimus, ut quam in lucem gentium prædestinauit, prauitatis tenebris fineret inuolui; non erit ingratus propriæ Matri, qui patri, matrique honorem præcepit exhiberi. Illuminatus Doctor Mayron. in 3. dist. 3. quæst. 2. per vndecim Articulos probat eandem sententiã, specialiter tamen art. 2. ait: Si Christus Matrem suam permisisset incurere peccati originali, peius sibi fecisset, quam si eam perpetuo pena sensus puniisset: vnde B. Virgo in puris naturalibus constituta prius penam æternam elegerit, quam peccatum originale, quia magis quis debet fugere odium Dei, quam penam æternam. Magister Henricus in quodam sermone, qui incipit:

Varro Scoti
Magister.

Scotus.

Alexander
de Ales.

Nicolaus de
Lyra.

Aureolus.

Riccardus.

Illuminatus
Doctor May-
ronus.

Magister
Henricus.

Consurget virga, ait: sacratissimam Virginem, quam Deus ab æterno præcedit, ut esset Mater Dei, sub potestate Diaboli fuisse, & peccati sortem infectam, sentit non aucto, dicere pertinencia. Insignis noster Angelus de Pas in expositione symboli lib. 5. c. 2. his verbis præbandam aggreditur immaculatam Virginis Conceptionem: Omni argumentorum genere Mariæ integram, plenamque à Conceptione sanctitatem aggredior ostendere; hoc enim scriptura; Concilia, Ratio, Auctoritas, & si quid ab externis argumentis petita potest, illi ipsam persequamur. Famosus Petrus Hispanus in tractatu de Conceptione Virginis, ait: Hæc est disputatio esset, excellentiam aliquam sacræ Virginis Conceptioni supra primorum parentum creationem concedere, quam ipsam illis inferiorem appellare præsumere. Riccardus item de Mediuilla, & Dominus Armacaus, qui contrariam sententiam tenuerant, postea palinodiam decantant; ille quidem in expositione saluationis angelicæ, hic vero in sermone super illa verba: sapientia edificauit sibi domum. Et Gilbertus Episcopus in insigni quadam Concone de laudibus Virginis, ait: Ipsa quoque benedicta Virgo à filio suo præseruata potest dicere illud Iudith 13 Non permisit Dominus me ancillam suam conquinari. Incogitavit super Psalm. 29. in illa verba: In voluntate tua præstitisti decori meo virtutem, sic ait: Peccatum originale duobus modis contrahitur, scilicet, casualiter, & formaliter. Casualiter, quando seminaliter quis concipitur, & tunc in re concepta est quædam sedditas, & pronitas ad malum, quæ est causa, quare anima creata, & illi corpori vnita peccatum contrahit formaliter; ita, quod peccatum originale casualiter contrahitur in propagatione seminis, sed formaliter in conceptione hominis: Modo ad propositum, Christus non contraxit formaliter, neque casualiter, quia non descendit ab Adam per naturalem propagationem, sed habuit omnimodam innocentiam; Virgo autem Maria contraxit casualiter, quia per seminalem propagationem concepta, sed non contraxit formaliter, quia, antequam anima eius esset creata,

Angelus de
Pas.

Petrus Hisp.

Riccardus de
Mediuilla.
D. Armaca.

Prover. 9.
Gilbert.
Episcopus.

Iudith 13.
Psalm. 29.

De Bellarmia. lib. 4. de statu peccati.

illud semen fuit purificatum, & sanctificatum; sic anima illi vnica non fuit maculata. Cardinalis Bellarmus lib. 4. de statu peccati, postquam variis testimoniis immaculatam Virginis Conceptionem coprobauerat, hæc egregia verba subiunxit: Sed, nec rationes desunt ad hanc ipsam sententiam confirmandam; nam certum est, Deum potuisse beatam Virginem à peccati originalis contagione præseruare; probabile autem est, etiam valuisse; igitur probabile est, eam ab huiusmodi contagione fuisse præseruatam. Potuisse Deum hoc facere, negari non potest: nam neque ex parte Dei, neque ex parte creature vlla repugnantia cernitur: Non quidem ex parte Dei, quia est omnipotens, & non est impossibile apud Deum omne verbum: Non item ex parte creature: nam nihil obstat, quo minus eodem temporis puncto anima rationalis creetur à Deo, & gratia repleatur, quod factum esse credimus in creatione Angelorum, & animarum primorum parentum; & multo certius in creatione anime Christi. Deinde, si potest anima iustificari, posteaquam peccatum habere cepit, ac per hoc de iniusta fieri iusta, vt in nobis fieri non dubitamus, cur non poterit anima in ipsa creatione sanctificari, antequam incipiat esse peccatrix? Dices: non repugnat absolute diuina potentie, aut voluntati præseruare aliquem à peccato, repugnat tamen posito decreto illa diuino, & immutabili, quo statuit Deus, vt si Adam non peccaret, omnes homines conciperentur iustitia originali præditi; sin autem peccaret, conciperentur in iniquitate, & essent natura filij ire. Respondeo: Decretum illud diuinum ita esse intelligendum, vt si Adam peccaret, omnes homines, qui ex ipso originem traherent, ex vi conceptionis, obnoxij essent peccato, neque vllum ius haberent ad iustitiam illam, quam in primo parente acceperant: non tamen eo decreto potestatem Deo esse ablata, quo minus ex misericordia, & priuilegio singulari posset aliquem à peccato, re ipsa præseruare. Nam ex Adamo non solum peccatum, sed etiam mortem in totum genus humanum reuocasse credimus; idque ob decretum Dei, quo dictum est: Quicum-

quo die comederis, morte morieris. Vnde Apostolus 1. Corint. 15. In Adam (inquit) 1. Cor. 15. omnes moriuntur; Et tamen quis ambigit, posse Deum efficere, vt aliquis re ipsa non moriatur? Decreto enim satisfieri videtur, si omnes à deo posteri morti obnoxij sint. Item Iacobus Episcopus Christianus prolixè super Psalm. 45. hæc singularia præ cæteris verba habet: Christum debuit, & tenebatur Virginem Mariam ab originali præseruare, in quantum filius. Probat: Nam omnis filius debet, & tenetur honorare matrem quantum potest, & decens est: sed Christus hoc potuit facere: in quantum Deus, & in quantum creator, vt probatum est per primam conclusionem, & hoc fuit decens, in quantum ipsa erat Mater Dei futura, vt patet per secundam conclusionem; & debet, & tenetur facere in quantum filius: ergo sequitur, quod ipsam ab originali præseruauit. Item: Christus hoc tenebatur facere, in quantum legislator, nam legislator prius debet facere, quam docere, vt exemplo sui ceteri seruent leges ab eo latas: sed Christus legislator viuensque legis datus præceptum de reuerentia parentum: ergo seruauit illud, quia non venit legem soluere, sed adimplere. Matth. 5. & ideo hanc legem de facto seruauit, quia erat subditus illi. Luc. 2. Item: Christus in omnibus cepit facere, & docere, vt patet Act. 1. ergo in cætera hoc præceptum adimpleuit, præseruando Matrem suam ab omni peccato non solum actuali, sed etiam veniali & originali. Rutilius Episcopus Laurctanus super Magnificat lib. 1. ca. 23. Quod enim festum Conceptionis Deiparæ piè, ac sanctè celebretur, ex illo Cantici versicula confirmandum est, quo dicitur: Beati me dicent oēs generationes: Nec enim solum fuit. Luc. 1. beata in Natiuitate, in actionibus, in vita, in morte, in Assumptione, in Resurrectione, sed etiam in ipsa Conceptione, prout consensus fere vniuersalis Ecclesie, & summorum Pontificum, & multorum Theologorum pia docet assertio. Thomas Bozius de signis Ecclesie lib. 9. Thom. c. 18. ait: Conceptionis per se festum Scoti Bozius. tissimi Theologi doctrina maxime confirmat, Sixti I V. legibus sancitum, & à cunctis Catholicis in mores publicos est receptum. Pel-

Episc. Christi.

Act. 1.

Rutil. Episc. Lauretan.

Luc. 1.

Thom. c. 18.

Bozius.

bartus.

Pelbartus.

Zach. 3.

Zach. vii.

Frid. Naufr. homil. 81. p. Centurie.

Cantic. lib. 1.

de Deip. c. 7.

Ioannes Viguerius.

Suarez.

bartus in suo stellarario libr. 4. postquam variis mediis immaculatam Virginis Conceptionem confirmauerat, ait: Piè sentire debemus de Virgine, quod sit immunis, quoniã scriptum est Eccles. 3. Maledictio matris eradicat fundamenta. Maledictio Matrem Virginem, qui eam peccatricem temerariè astruit, & hæc maledictio eradicat fundamenta gratie Dei. Cauendum est etiam, ne si non celeberrimus festum Conceptionis Virginis, illam vltimam subeamus, que scripta est Zach. vlt. Percussit Dominus omnes gentes, que non ascenderit ad celebrandam festiuitatem Tabernaculorum, quia Tabernaculum Dei, in quo habitauit, est B. Virgo. Fridericus Naufr. que per celeberrimam Episcopum vocat Canisius in Virginis illibata Conceptionis laudem, hæc scripsit: Sicut liliã inter spinas, sic amica mea inter filias, id est, est ex lege nature, oēs filie humanae spinosae, id est, in peccato concepte sint; Maria tamen sanctissima Virgo per legem gratie immaculata mansit, band secus atque liliã inter spinas, que, etsi sint quælibet horridæ, asperæ, rigide, atque tumide, crescit tamē subter ipsas sine macula liliã ipsã speciosissimum, nihil sue virtutis amittens. Ioannes Viguerius Dominicanus lib. Institutionum cap. 18. §. 6. Virgo non habuit peccatum originale, licet profferit ab Adam secundum rationem seminalem. Amplius dicendum est, quod ipsa sola speciali priuilegio præseruata fuit, & præuenta, eo, quod fuit præuisa esse Mater, & domus Dei. & Suarez 3. p. qu. 27. disp. 3. sect. 5. post multa alia sic ait: Prudentem, & quasi practicam rationem ita conficio: nam Ecclesia sua auctoritate nobis concedit facultatem, ita interpretandi scripturas, vt Virginem sub peccato re ipsa contracta non comprehendant: non solum dat nobis licentiam bene, & dignè sentiendi de puritate, & sanctitate Virginis, sed etiã nos inuitat, & concessis indulgentijs, quis ergo potest recta ratione aliter de Virgine sentire: cum præsertim recta ratio, & pietas postulet, vt quã possumus optimam existimatione de illa habeamus; & vniuersis; ita esse debeat erga illam animatus, & affectus, vt, si in eius arbitrio, & potestate situm esset, hanc gratiam, & priuilegium illi

concedere non dubitaret: ergo saltem in indicio ferendo, quod nobis concessum est, euidentè ratione conuincimur, vt in illius fauorem inclinemur. Ne tamen in referendis verbis Doctorum plus æquo immorari videar, solum nomina, & loca indicabo, vbi hanc sententiã æcerimè defendunt. Honorius Augustodunensis vetus scriptor super cap. 3. Canticozum. Abulensis Paradoxo 1. c. 21. & Exodi 34. Driedo libr. de Dogmatib. c. 4. p. p. circa finem. Roffensis disput. 2. cont. Lutherum. Cliftoneus opusculo de Puritate Virginis cap. 5. & 8. Lippomanus in Catena super Genes. c. 15. circa principium. Pigijs contra Eras. mum: Episcopus Catherinus Ord. Prædic. latè opusculo de Conceptione, & super Petrus de epistol. ad Roman. c. 5. Vega super Trid. lib. 2. cap. 6. Corduba lib. 1. Quæstionarii q. 44. Castro lib. 12. contra hæreses, verbo peccatum, hæresi 4. Suarez in 3. p. q. 23. Petrus de Aquila dictus Scotellus, Ocham Rup. Holcot, Ioannes de Rupertus, Holcot, Ioannes de Basilea, Thomas de Argentina, Gerardus, Odo Patriarcha Antiochenus, Illuminatus, to. 3. tract. Almays, Tartaretus, Salmcron, Gabriel, 12. in illud & penè innumeri alii Doctores Scotistæ fecit mihi idem firmiter docent in 4. dist. 5. Ado magna. per plures Iuris peritos, quos refert, & se. Thomas de Couarruu. in cap. Alma mater. p. 2. §. 9. & Nauarrus prælu. 8. nu. 9. & idem tenuisse antiquos Rabinos tradit Galatinus lib. 7. cap. 3. & nouissimè Cardinalis Toletus in cap. 3. ioannis.

Honor. Aug. Augustodunens. Abulensis. Driedo. Roffens. cõt. Lubertus. Cliftoneus. Lippomanus. Pigijs. Erasimus. Catherinus. Vega. Cord. Castro. Sumr. Aquila. dict. Scotellus. Ocham. Rup. Holcot. Ioannes de Basilea. Salmcron. Illuminatus. to. 3. tract. Almays. Tartaretus. Salmcron. Gabriel. 12. in illud & penè innumeri alii Doctores Scotistæ fecit mihi idem firmiter docent in 4. dist. 5. Ado magna. per plures Iuris peritos, quos refert, & se. Thomas de Couarruu. in cap. Alma mater. p. 2. §. 9. & Nauarrus prælu. 8. nu. 9. & idem tenuisse antiquos Rabinos tradit Galatinus lib. 7. cap. 3. & nouissimè Cardinalis Toletus in cap. 3. ioannis.

Ex Iure Canonico, & Ciuili §. 7.

Iura etiam Ciuilia, Iurisconsultorumque Toracula immaculatæ Virginis Conceptioni ad stipulantur, & fauent. Nam, vt habetur in l. in sacris la. 3. C. de proximis factorum scriniorum lib. 12. Mater gaudet priuilegio filij, & vt habetur in l. bene à Zenone. C. de Quadrip. Præ. Augusta gaudet priuilegio Principis. Vnde in l. Princeps. ff. de legibus habetur: Imperator eadem priuilegia tribuit Augustæ,

l. in sacris. l. bene.

Glossa.

que ipse habet. Et Gloss. ibi ait: *habet eadem privilegia, que fiscus, ut sic ad vestigalia non teneatur.* Vnde sicut Imperator Christus non pendit, nec soluit vestigal peccati originalis, ita B. Vi go, licet diuersimodè id utriusque conuenerit, Christo per naturam, & ex modo suæ conceptionis; Virgini ex priuilegio, & ex gratia: quomodo D Hierony. serm. de Assumpt. dixit: *In Maria totius gratiæ, que est in Christo, plenitudo venit, sed aliter.* Aliter quidem dixit, quia Christo ex debito, Virgini ex gratia; illi, ut capiti, Virgini, ut collo; illi, ut fonti, Virgini ut aquæ ductui, id compererat: Item l. 2. C. de crimine sacrilegij habetur. Crimen sacrilegij committere eos qui dubitant, an aptus sit ad dignitatem, si autè Virgo Maria peccato fuisset infecta non videretur idonea ad dignitatem. Matris Dei; nam si commisisset peccatum veniale, dedecet illà, vnde Trident. Concil. docuit, nunquam illud commisisset, quantum magis inuenisse originale, quod grauius est, ut non semel diximus? Item, quia, ut habetur l. sicut §. vehiculum, ff. commodati, non potest eadem res insolitum simul à duobus dominis possideri: sed B. Virgo fuit in primo instanti sui esse possessa à Deo, iuxta illud: *Dominus possedit me in initio viarum suarum:* ergo non fuit possessa à Deo. Quod si hæc nostra assertio dubia, & adhuc sub iudice est, cum neutram partem Ecclesiæ determinauerit, id etiam nobis prodest, ut in fauorem Virginis sententiam feramus; ut enim dicitur l. quoties. dub. ff. de re iudicata, cum de aliquius libertate dubitatur, semper in libertatis fauorem sententia.

D. Hierony.

l. 2. C. de cri. sacrilegij.

Concil. Trid. Sess. 23.

l. sicut.

Eccles. 24.

ferenda est: ergo, cum dubitetur, an beata Virgo Maria libera, & immunis fuerit à peccato originali, sententia debet ferri in eius fauorem, ut scilicet, nunquam sub peccati, aut Diaboli captiuitate iacuerit, Ambigua etiã interpretanda sunt in meliorem, & humaniorem partem, & habetur cap. estote, & ibi Gloss. de verb. signif. cui conionat illud, *quod, cum iura partium sint obscura, reo potius est fauendum, quam actori,* ut constat ex l. favorabiliores ff. de Regul. iur. Fauet deinde, quod secundum leges, & iura, conditor legis non tenetur ad leges à se conditas, 25. quæst. 5. c. Ideo & ea, confidimus, & 15. qu. 1. considerauimus. Vnde, & Aristoteles de Regimine Principum dicit; quod nullus Princeps obligatur suis legibus, sed potest dispensare in illis, & aliquos excipere ab eis; ut docent Iustinianus C. de leg. l. digna vox; & Vulpianus ff. de legib. l. Princeps: cur ergo dicemus, Deum, qui potuit, non dispensasse cum dilectissima Matre sua? Fauet etiam Ius Canonicum: nam, ut constat ex c. vbi periculum de electione libr. 6. & c. qui escamus 42. d. maioribus. damnis, & periculis cautius, & citius obuiandū, & prouidendum est: sed Deus prouidit, ne beatæ Virginis corpus in putredinem veniret, quod minus malum est: ergo etiam prouidit, ne anima eius peccati originalis detestabiliorem putredinem incurret. id enim non solum ad tantæ matris, sed ad ipsius filii honorem spectabat, qui cum Patre, & Spiritu sancto, viuunt, & regnant in sæcula. sæculorum. A.

c. estote. glo. verb. signif. l. favorab.

Aristotel.

l. digna vox. Vulpian. de legib.

l. Princeps. c. vbi periculum.

c. quiescimus.

mca.

Finis Libri Primus.

DE SA-

DE SACRIS AR-

CANIS FELICISSIMI

ORTVS B. VIRGINIS

MARIE

LIBER SECVNDVS.

HOMILIA PRIMA.

BEATISSIMA VIRGO NON SOLVM MAIORVM suorum gentilitiæ nobilitatis, sed & virtutum illorum vniuersalis (ut aiunt) heres nata ostenditur; & ad mores nobilium componendos pulchra de nobilitate traduntur; & in illa abutentes inuicitur.

VANIMIS est sanctorum Patrum sententia in Commentario cap. 1. super Mattheum, descripta generatione Ioseph, descriptam fuisse genealogiam Mariæ, cum nullus posset ducere uxorem, nisi ex sua Tribu, familia, & cognatione, iuxta illud Numerorum vltimo: *Omnes viri ducent uxores de tribu, & cognatione sua, & cuncta femine de eadem tribu maritos accipiant: quæ legem intelligendam esse de sociis succedentibus in hæreditate paterna, per Ioseph adnotauit Burgenfis: nam David duxit Michol ex tribu Benjamin; & ut legimus in libro iudicum: Decem Tribus iurauerunt, se non daturas filias suas in uxores viris ex tri-*

bu Benjamin; quod non obscurum argumentum est, id fieri solitum fuisse. Vnde, vbi nos legimus in præterito loco: Cuncta femine, in Hebræo est: Omnis filia hereditatem hereditans, quam lectionem sequuntur LXX. Interpretes, & Paraphrastes Calixtus. quare, cum B. Virgo fuerit unica hæres parentum suorum, ut docent D. Damascenus, & Epiphanius, dum aiunt, parentes eius ob nimiam eorum sterilitatem solam Virginem, quam precibus à Deo obtinuerunt, genuisse; consequens est, vitam accepisse eiusdem Tribus, eiusdem familie, & cognationis. Hoc Catholico fundamento præiacto, haud difficile erit comprobare Mariam generis splendorem, omnem cuiuscunque prosapia nobilitatem longo intervallo superare; quod, ut altius repetamus, explicemus, si placeat, vtriusque

D. Damasc. 4. fide c. 15. D. Epiphanius. heres. 79.

27

verba illa Iobi: *Habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est, in quo con-
fatur.* Argenti nomine B. Virginem in-
telligo; nam sicut post aurum, cunctis me-
tallis argentum præstat, ita post Christum
B. Virgo omnib. creaturis preciosior, at-
que excellentior est. de hoc argento aptè
intelligi possunt verba Davidis: *Argentum
igne examinatum, probatum terra, purgatum
septuplum.* argentum (inquam) igne exa-
minatum, quia igne tribulationis in pas-
sione, & morte filii, patientia Virginis sa-
tis explorata fuit; & non est inuenta mi-
nus habens; & subdit: *probatum terra, vel,
ut Hieronymus legit: separatum à terra,*
quia ab ortu suo, immò & à cõceptu san-
cta fuit: sanctum enim idem est, quod
sine terra, aut mundum ab omni sordè, vt
D. Thom. 2. explicat D. Thomas: ac tandem addit:
2. q. 81. ar. 1. *purgatum septuplum,* vt nobis innotescat,
septiformi Spiritus sancti gratia cumula-
tam ex vtero matris produisse: de hoc igitur
purissimo argento Mariæ, ait Iob:
Habet argentum venarum suarum principia:
habuit enim Deipara Maria altissima
principia, ac ditissimas venas natiuitatis
sux, seriem videlicet Patriarcharum,
Regum, ac Principum. Vnde D. Bernard.
ait: *In generatione Mariæ planè respicendè,
verb. Apoc. cap. 21. Iob ubi sup.*
quod ex Regibus orta, quod ex semine Abrahæ,
quod generosa ex stirpe David; idque
valde decebat B. Virginem, quia futura
erat locus, in quo virtute ex alto constari,
& efformari debebat preciosissimum au-
rum corporis Christi Verum oportet has
venas, per quas in Virginem summa om-
nium nobilitas defluxit, diligenter, & ac-
curatè effodere: vnde, vt eas aperiamus,
quauis apud famosissimos omnium na-
tiones, & gentes, scilicet Hebræam, Græ-
cam, & Latinam varia symbola vsurpata
fuerint ad significandam generis nobili-
tatem, præcipue tamen sub lucis meta-
phora illam describere. Vnde ortum ha-
buit, nobiles, claros, & nobilissimos, cla-
rissimos; ignobiles vero, & plebeos, ob-
scuros nuncupari. Hebræi quidem stellas
symbolum nobilitatis acceperunt; quia

Deus reuelauerat patri Abraham filios
eius, velut stellas cæli multiplicandos: *Genes. 26.*
Græci vero coruscantibus solis radiis, no-
bilitatis splendorem significauerunt; atque
hinc est, apud Aegyptios viguisse morem
in sepulchris Principum depingere Pira-
mides, quæ radorum solis figuræ exor-
nabant, significantes hoc hieroglyphico,
deficiētibus nobilibus Reipublice, radios
illam illustrantes deficere. Romani tan-
dem in symbolum ingenuitatis, & nobi-
litas lunas in calceis depictas vsurparunt;
vel quia se ex Arcadiis originem ducere
gloriabantur, qui se filios lunæ vendica-
bant; vel, vt alij autumant, vt nobiles in
virtutis progressu non sequebantur, sed veloces
esse debere, instar lunæ, quæ inter omnes
planetæ velocissimè cursum suum peragi-
git, commoustrant. Atque hinc colligi-
go, quod cum D. Ioannes testatur, se vi-
disse beatam Virginem amictam sole, co-
ronatam stellis, calceatam luna, apertissi-
mè significauit, vndequeque nobilissi-
mam esse, & ex clarissima omnium na-
tionum stirpe ortam, vt & ipsa subindi-
cat, dum ait: *Et in omni populo, in omni
gente primatum habui,* primatum (inquam)
non solum potestatis, sed & nobilitatis.
quod, vt clariùs pateat, obseruandum est,
quod, vt facer Euangelista Matthæus cõ-
memorat, habet beata Virgo in suo stem-
mate duodecim antiquissimos Patriarchas,
quorum præcipuum noscitur esse
Abraham, cui à populo Dei electo di-
ctum fuit: *Princeps Dei est tu apud nos;* &
cui facta fuit repromissio de Christo ab
eius genere oriundo: *In femine tuo bene-
dicentur omnes gentes:* vnde non defunt,
qui dicant; hebræos denominari sic ab
Abraham: atque hic inclytus, & magnus
Pater, primus fuit, qui confessus est fidem
vnius Dei inter Idololatrias Caldæos, di-
uinum cultum igni deferentes, in quem
immisissus ab eis, vt illatam sibi iniuriam
vindicaret, illæsus prodiit ex fornace,
vt meminit Neemias. Quia ergo Deipara
Maria ex hoc Principe descendit, pro-
pterea sponsus filiam principis eam vo-
cauit:

28

D. Hierony.

D. Thom. 2.

2. q. 81. ar. 1.

Iob. 28.

D. Bern. do
verb. Apoc.
cap. 21.
Iob ubi sup.

Genes. 26.

Eccles. 24.

D. Matthæ.

Genes. 23.

Genes. 28.

Neem. 1.

cauit

Gen. 7.

Eccle. Catb.

1. Reg. 17.

Grego. Naz.
orat. de nati.
Domini.

Ambros. lib. 3.
in Lucã.
lib. de bene-
dict. Patri-
arch. c. 3.
& 4.
Epiph. her.
78.

Hilar. can.
1. in Matth.
lib. 83. 99.
q. 61.

D. Thom. 3.
p. q. 29. ar.
1. ad 4. & q.
31. ar. 3. ad 2.

D. Bonau. 4.
4. d. 30. q. 2.
in fine.

Beda in cap.
1. Luca.

Luker. ibid.
Cedrin. in
cõpend. hist.
Honor. li. de
laud. Virg.
Theoph. li. 1.

Allegor.
Exo. 6. & 2.
Paral. 22.

Ad Heb. 7.
Iansen. c. 3.
In cõcord.

cauit: *Quam pulchri sunt gressus tui in calce-
amentis, filia Principis?* Continet quoque
in suo stemmate quatuordecim poten-
tissimos Reges, & totidem fortissimos
Duces, à quibus originem trahit: vnde
Ecclesia canit: *Reges ex progenie Maria
exorta resurgit,* inter quos præcipuus fuit
David, vir secundum cor Dei, qui mil-
lies de fortissimis hostibus victoriam re-
portauit, & populum Dei à Gigantis
Goliath molestissima infestatione libe-
rauit. Ac tandem Deipara Maria des-
cendit per lineam foemininam ex sum-
mis Pontificibus, vt nec hic splendor ei
deesset: sic enim id tradunt Gregorius
Nazianzenus, Ambrosius, Epiphanius,
Hilarius, Augustinus, Diuus Thomas, &
D. Bonauentura, venerabilis Beda, Eue-
kerius, Cedrinus, Honorius, & Theophi-
lactus, dum vnanimi consensu docent,
descendere de Tribu Leui, seu Sacerdo-
tali: decebat enim, vt, quia Christus fu-
turus erat simul Rex, & sacerdos, ex regali,
& sacerdotali Tribu Mater eius origi-
nem duceret. Nec potest negari, quan-
doq; Tribus illas inter se misceri, vt con-
stat ex Exodo, & libr. Paralipomenon 2.
Vnde, cum D. Paulus neget Christum
esse de Tribu Leui, solum intendit, non
esse de Tribu Leui per lineam masculinam,
ita vt possit esse sacerdos Leui; *In quo enim
hæc dicitur, de alia tribu est, de qua nullus
altari, &c. quod necessariò debet intelligi
de sola linea masculina, cum constet per
multos descendentes ex Tribu Iuda per fe-
mininam lineam sacerdotes fuisse qua-
re non possum non valde mirari Corne-
lium Iansenium, alioquin vtrum pium,
ac perdoctum oppositam sententiã am-
plexentem in sua cõcordia, maluisset
Osiandri hæretici opinioni adhærere, cu-
ius verba transcripsit, quàm tot sanctorum
Patrum sententiis acquiescere. Sed,
vt huius Marianæ nobilitatis multa capi-
ta paucis comprehendam, doctissimi Bar-
tholomæi Pisani verba in medium pro-
ducam: *Beata (inquit) Virgo orta est primò
de multis Patribus veteris testamenti, maxi-**

mè à decimonono, incipiendo ab Adam vsque Baribol. Pi-
ad Thare: secundo de Patriarchis, tertio de san. in ma-
Principibus, quarto de Iudicibus, quinto de reial. 4.
Regibus, sexto de Ducibus, septimo de Prophe-
tis, octauo de Doctores, nono de viris stre-
nuis, & fortibus, decimo de Sacerdotibus, &
summis Pontificibus, vndecimo de populi Re-
floribus, duodecimo de cultoribus Dei, & in-
stis parentibus. hæc ille, ob quæ merito
licebit nobis Virginem alloquentibus
verba illa Virgilio vsurpare:

*Que te tam læta tulerunt
Secula, que tanti talem genuerunt Parentes.*
Sed & hæc leuia sunt, nihil sunt; aliunde
quidem maiorem incomparabiliter
nobilitatis splendorem Virgo contraxit.
Compertum satis est, in humano genere
illum nobilem dici, qui claris Maiorum
titulis insignitur: Beata verò Maria, licet
ex generosa sit parentum stirpe progeni-
ta, ab illo tamen trahit excellentissimæ
nobilitatis genus, qui de illa est nouo na-
scendi genere procreatus, & per clarissi-
mam sobolem omnè humani stemmatis
excedit nobilitatem. Clara Proauorum
titulis, sed longè clarior generositate
prolis; filia siquidem Regum, sed Mater
regis regum: vnde merito de illa prædi-
xit Sapiens: *Generositate eius glorificat con-
tubernium Dei;* ex quo infero, quod sicut
Mater à filio præcipuam nobilitatem ac-
cepit; ita partēs Virginis ab hac filia po-
tissimam suam ingenuitatem, ac nobili-
tatem mutuauit, quæ sine dubio magis
eos illustrauit, quàm ab eis ipsa fuerit
illustrata: maxime, quod si illi poten-
tissimi Reges, sapientissimi Prophetæ,
fortissimi Duces, ac summi sacerdotes ex-
stitere, id certè obtinuerunt propter filiam
hanc, quàm genuerunt, vt, quæ futura
erat Mater Dei, nõ solum animi dotibus,
sed & sanguinis nobilitate omnibus mō-
dis inclyta esset, atque conspicua, quod
vt Ecclesiæ Catholicæ innotesceret, vo-
luit Spiritus sanctus Mariæ genealogiam
ad amissum per Euangelistam Matthæum
describi. Sed hinc statim decurrit dif-
ficultas, quia videtur non decessisse id ita
fici.

Virg. in
Æneid.

Sapient. 8.

Matth. 1.

fieri, cum & Christus Dominus dixerit: *cla itatem ab hominibus non accipio*: quibus verbis sanguinis nobilitatem aperte despectisse videtur: vnde & Apost. epist. 1. ad Corinth. c. 1. dixit: *non multi sapientes, non multi nobiles, sed ignobilia mundi, & contemptibilia cęgę Deus*: vnde idem Apost. ad huiusmodi generalogis nos absterret, dum ait: *Rogavi te, vt remaneres Ephesi, sum irem in Macedoniam, vt denunciares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis, & generalogis interminatis, quę quęstiones prestant magis, quám adificationem Dei.* & ad I. Titum: *stultas autem quęstiones, & generalogis, & consentiones, & pugnas legis deniua.* Et ad Coloss. 3. ait: *In Christo enim Iesu non est Genilis, & Indęus, circūcisio, & præputium, Barbarus, & Scytha, seruus, & liber, quasi diceret: post aduentum Christi non est habenda ratio sanguinis, aut prosapię, sed omnes, quorquor Christo coniuncti nomen ei dederunt, verę sunt filii Dei, verę sunt filii Abrahę.* vnde scemur Iacob, obtinentis in lucta cum Angelo benedictionem, hoc est, Christi aduentum, vt explicant Patres, emarcuisse legitur ad significandum, postquam ille venit in mundum, non iam amplius habendam fore rationem sanguinis, vel generalogię, quod hæc omnia iam aruerint, atque emarcuerint. Ab hac Paulina doctrina minime distidet ea, quę antiqui tradidere Philosophi. Ait enim Seneca ad Lucillum: *non facit nobilitatem atrium plenum fumosis imaginibus, quia, quod ante nos est, nostrum non est; non enim ad nostram vixerunt gloriam, & ad eundem Lucillum scribens, ait: cum volueris veram hominis estimationem videre, & scire qualis sit nudum inspicere, deponat patrimonium, deponat honores, & alia fortune mendacia, corpus ipsum exuat, & animũ inuere qualis quantusq; sit, alieno, an suo magnus.* & Idem in lib. Tragediarum inquit: *Genus qui laudat suum, aliena laudat.* Quid 13. me. Et Ouidius 13. metamorph. canit: *Nam genus, & prænos, & qua non fecimus ipsi,*

Idem 5.

1. Corint. 1.

1. Timot. 1.

ad Tit. 3.

ad Coloss. 3.

Genes. 32.

Sen. ad Luc.

Idem in lib.

Traged.

Quid 13. me.

et metamorph.

canit.

Nam genus, & prænos, & qua non fecimus ipsi,

Vix ea nostra voco.
 quę fuerunt verba Vlyssis in oratione P. Hysiorum. contra Aiace pro habendis armis Achil. cont. Aiace. Ouid. 1. de Pont. ait: *Non ceruus nobilem, nec alerum nomen auorum;*
Sed prohibas magnum ingenuumq; facit.
 Accedit Cicero contra Sallustium dicens: *Cicero. ora. sanctus est me meis sulcere maribus, quám maiorum opinione aut, vt sim meis posteris nobilitati initium.* Et auenat. lib. 3. Satyra 2. vbi stylum acuens contra quendam, qui cum prauis moribus esset obscurus, clarum genere se gloriabatur, hæc elegantissima cecinit carmina.
Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
Sanguine censeris, pictos ostendere vulnus
Maior: um, si antes in curribus Emilianis:
Tota licet veteris exornet: vnaq; certe
Atria, nobilitas sola est, atque vnica virtus.
Vique adeo miserum est alienę in umbere fame.
Malo pater tibi sit Therites, dummodo tu sis
Æacidę similis, Vulcaniq; arma capessas;
Quám te Therite similem producat Achilles.
 His adiungemus verba illa Boetii libro de Consolatione dicentis:
Omne hominum genus in terris
Simili surgit ab ortu.
Quid genus, & proanos strepitus,
Si primordia vestra,
Auctoremq; Deum spectes,
Nullus degener extat:
Ni vitij peiora fouens
Proprium deserat ortum.
 Consonant etiam his egregia, quę scripsit carmina Stroza Pater Eroticon:
Non eborę, & gemmis, non auro vera paratur
Nobilitas: aliquid maius habere decet.
Nam virtutis opes, tantum ornamenta putantur,
Quas fortuna sua datq; rapitq; manu.
Hęc igitur nequeunt generosum reddere
quęquam

Boet. 3. de consol. 6. 11.

Stroza Pater Eroticon lib. 1. & refertur in Politica verbo nobilitas.

causam

Causam in se virtus nobilitatis habet.
 Non dissimilia sunt quę Ouid. lib. de Vetula eleganti cecinit carmine dicens,
Nobilitas hominis, mēs, & Deitatis imago,
Nobilitas hominis, virtutum clara propago,
Nobilitas hominis, humilem releuare iacentem,
Nobilitas hominis, mentem refrenare furentem,
Nobilitas hominis natura iura tenere,
Nobilitas hominis nisi turpia nulla timere,
Nobilitas hominis terrenas temere dotes,
Nobilitas hominis caelestia carpere regna.
 Quę omnia paucis comprehendens D. Hieronymus, scribens ad Celantiam dixit: *Sola apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus: quid enim apud Deum in viris nobilius Petro, qui tamē piscator, & pauper fuit? quid B. Maria illustris, quę tamen sponsa fabri describitur, sed illi piscatori, & pauperi a Christo clauis regni caelestis traduntur, & sponsa fabri meruit esse mater illius, a quo ipsi clauis tradite sunt.* hæc D. Hieronymus, a quo minime dissentiens D. Chrysostr. hæc super Matthæu eleganter dixit: *Quid prodest ei, quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant, & nobilitant? ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus. quid profuit Cham, qui Noë fuit filius, nomē fuit separatus de medio filiorum, qui secundum carnem frater fuerat natus, secundum animum factus est seruus, nec familia eius potuit defendere impios eius mores? Aut quid nocuit Abrahę, qui patrem habuit Tharam, Deorum cultorem, nomē separatus est a genere suo, & positus in caput fidelium: hactenus D. Chrysostr. cui etiam ad stipulatur S. Basilius lib. de Paradiso c. 4. dicens: *Illud aduerte, quia extra Paradisum vir factus est, & mulier intra Paradisum, vt scias, quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam sibi comparat. Deniq; extra paradisum factus, hoc est, in inferiore loco vir, melior inuenitur, & illa, que tu meliori loco, hoc est, in paradiso facta est, inferior reperitur; mulier enim prius decepta est, & virum ipsa decepit.**

Quid lib. de Vetula.

D. Hieron. ad Celantiam.

Matth. 4.

D. Chrysostr. sup. Matth.

Genes. 9.

Genes. 11.

S. Basil lib. de Paradiso.

Hęc tamen, licet vera esse compertum sit, dubitandum non est, non parum decessisse, beatam Virginem ex clarissima familia sanguinis splendore valde conspicua oriri. Primò, quia experientia cõstat, nobiliores nisi à maiorum suorum ingenuitate degenerent, ciuiliores, vrbanores, liberaliores, & ad res magni momenti tentandas procliuiores, & ia Catholicę fidei veritate tenacius retinenda firmiores, & constantiores esse; vnde Plato in Alcibiade prudenter dixit: *Consentaneum Plato in Alcibiade est meliores esse naturas nobiles in genere, quám ignobili, ac neesse est, vt bene nati, si bene educerent, demum ad virtutem perueniant: hæc quám laude digna sint, nemo ignorat; est ergo commendabilis nobilitas, vnde illa proficiunt. Secundò quia, quemadmodum fulgens, ac preciosa gemma, quę anulo auro inferitur, magis ac magis eum decorat, & illustrat, sic sanguinis nobilitas cum viutue animi coniuncta admirabiliorem, & gratiosorem illam facit. Tum quia generis nobilitas commendabiliora reddit opera Principum: maiori enim laude dignus erat Ludouicus Galliarũ Rex, quod mendicos ad mensam suam assidere compuleret: & quod Imperatoris Theodosii vxor pauperum Xenodochia inuiseret, & illis ministraret, quám si vulgares, & ignobiles homines idipsum præstitissent. Tum quia iuuat viros iustos sanguinis nobilitas, ad humilitatis augmentum; quia quanto clariore sunt, & altiori gradu constituti, tanto plus possunt ostendere per humilitatem, illud Salomonis consilium amplectentes, *Quanto maior es, tanto magis re humilia;* ea propter conuentissimum fuit, beatam Virginem regia sanguinis claritate fulgere. Fateor quidem generis splendorem apud Deum nullius momenti esse, nisi cum virtute animi coniungatur; habet enim se generis nobilitas veluti in abaco (zero, vt dicitur Italicè) quod seorsim, & solitarie sumptum, nullius valoris est; ar si illi adiungatur nota aliqua abaci, reddi na-*

Eccles. 7.

R. dit na.

reddit numerum copiosum: non secus nobilitas sanguinis se sola, nihil apud Deum præstat; at si illam concomiter diuinæ legis obseruantia, apud Deum, & homines commendabilem, & preciosam illam reddit. Ob hanc ergo rationem diuina sapientia prouidit, vt Virgini, quàm in Matrem elegerat, nobilitatem circumstantia, quæ cõmendabilior illam, & opera eius clariora reddere possët, minimè deesset. vnde, cum D. Paulus docet, nullam genealogiæ habendam esse ratione, diuersimodè illum Sancti Patres exponunt: nam in primis S. Augustinus respondet, D. Paulus solum reprehendere ibi genealogias quasdam quorundam librorum, quos, deuterofos vocabant, vbi fingeant Adam duas habuisse vxores, ex quo colligebant per plures genealogias profus inutiles, & contentiosas. S. Chrysostomus docet, D. Paulum loqui de genealogiis Gentilium, quia iungebant illas cum fabulis, quæ apud Gentiles valde vigeant. Gentiles autem ad Deos suos, & maximè ad Iouem reducebant genus suum, vt Theogonia Hesiodi, & Aiæcis, & Vlyssis contentio apud Ouidium lib. metamorph. necnon & Boccatii liber de genealogia Deorum ostendunt. Verum si sequamur intelligentiam D. Augustini, qui de Iudeorum genealogiis D. Paulum interpretatur, ex eo, quod ad Titum postquam dixit: *genealogias*, continuo adiecit: *et pugnas legis*: germana expositio videtur esse, damnare D. Paulum genealogias, de quibus Iudei vana gloriabantur, filii Abrahæ se venditantes, cum nihil magis, quàm Abrahæ opera imitentur. Vel dicamus etiam, quod fortè nõ displicebit, quod licet studium genealogiarum, dum vigeret lex Moysis, vtile, & necessarium extiisset, tum, vt Tribus distinguerentur; tum propter officia sacerdotum, quibus tantum in templo ministrare fas erat; tum ob coniugia, quæ cum suis Contribulibus inire licebat, ne hæreditates in alienas Tribus deuoluerentur, vt habetur lib. Numerorum; tum ob pri-

mogenitorum dignitatem, quibus duplex portio obuenebat, vt in Deuteronomio legimus; tum denique, vt certa notitia haberi possët de familia, ex qua Messias erat oriundus, & simul agnosceretur fidelis, ac verax Deus in promissis suis, qui quod Abrahæ primum, deinde Dauidi pollicitus erat, tandem impleuit. Verum abrogata iam lege Moisaica, & exhibito iam Messia, genealogiæ inutiles erant, & interminatæ, nimirum sine fine, atque ad eò necesse erat cessare hæreditates Tribuum, necnon leges primogenitorum, & coniugiorum euacuari, cum reuera omnia illa instituta, fuissent, vt agnosceretur familia, ac domus venturi Messie.

Cæterum, vt propositum argumentum absoluaus, oportet ostendamus, quod à principio polliciti sumus, beatam Virgine ex vtero materno non solum gentilitiæ nobilitatis suorum partem, sed & insignium virtutum illorum legitimam hæredem ex vtero materno produisse. Certè sicut aqua per auri mineralia defluens, salutaris valde qualitates ab auro mutat; ita B. Virgo per venas illas auri potentissimorum Regum, ac mineralia SS. Patrum pertransiens, diuina virtute factum est, vt non solum generis nobilitatem, sed & præclaras eorum dotes cumulatus, quàm omnes illi, participaret. Hæres fuit B. Virgo patris sui Dauidis in mansuetudine, Salomonis in sapientia, Abrahæ in confidentia, Ase in fortitudine, Iosaphat in obseruatione legis diuinæ, Ezechie in cura, ac diligentiâ quærenti diuinam voluntatè, Iosie in innocentia, quæ à pueritia coepit quærere Dominum, ac si de reliquis animi dotibus, ac celestibus charismatibus, quibus tam viri, quàm feminae, & maiores illius cõspicui, ac insignes fuere; in omnibus illis successit tanquam legitima hæres beatissima Virgo. Narrat Pierius Valerianus, apud Romanos annulum nobilitatis insigne fuisse, vt hoc symbolo admonerent nobiles, quod sicut in anulo finis con-

Numer. 36.
Deuter. 12.

2. Paralip.

3. Reg. 23.

Pier. Valer.
lib. 4. verbo.
annulus.

iungi.

iungitur cum principio, & per omnia ei permittis esse perhibetur, ita ipsi, qui nouissimi sunt in eorum profapia, permittis esse debent primis suis progenitoribus, qui principium suæ nobilitati dedere. Annulus certè aureus est, genealogia Christi Domini, cuius finis, scilicet Maria, de qua natus est Iesus, permittis fuit principio, hoc est, suis progenitoribus, ab eorum ingenuitate, ac sanctitate non solum non degenerans, sed longa intercapidine excedens. Atq; hinc non possum nõ ansum sumere, vt in eos styllum acuã, qui quo generis nobilitate splendidiore, eo vitæ consuetudine sordidiores, & obscuriores se exhibent, diuina, & humana præcepta licentiosius, ac liberius omnibus transilientes, vt apertè indicant verba ipsius Dei ad ipsos dicentis: *Me non timebitis, qui posui arenam terminum maris?* Mirabile sanè est, quod suadere volens Deus nobilibus timorem sui, solum eis ob oculos ponat, quod circueirit mare arena; videbatur enim consultius fuisse, reuocare illis in memoriam, quod inundanti diluuiio habitatores terræ submersisset; quod Ciuitates Sodomæ, & Ghomoræ igne, & sulphure concremasset; quod totam Aegyptum, culicum, ranarum, sanguineæ aquæ flusturorum, ac tandem vniuersum exercitum Pharaonis submersiois in mari rubro acerbissimis suppliciis affecisset; hæc sanè ad metum incutiendum apta videntur, at dicere, quod arenam mari tanquam terminum posuisset, quid quæso conducere possit ad reprimendam illorum petulantiam? multum quidem per omnem modum, si id altius perpendatur: ad quod meminisse oportebit, Salomonem dixisse: *et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos*: ac si diceret: portentosum illud maris monstrum, quod videtur vniuersam terram velle deuorare, sola Dei lex, & præceptum compefcit, vt extra præfixos sibi terminos ne latum quidem vnguem pertranscat; & vt magis diuini præcepti virtus, & potentia se ostentaret, non cir-

cum dedit mare montibus, aut instar murorum fortissimis rupibus, sed solum minutissima arena, quæ vento, aut flatu dispergi solet; cum ergo Deus Principibus ait: *Me non timebitis, qui posui arenam terminum maris?* perinde fuit, ac si diceret: si horribile illud, ac indomitum maris monstrum, cum accedit ad arenam, tanquam terminum sibi præfixum, quasi timens illum transilire, retrocedit, & aufugit, vosne, qui ratione præditi estis, non timebitis legum mearum limites, & terminos licentiosè, & petulanter transgrediri? sed heu calamitosa tempora nostra Principibus plena, quorum singulis Deus clamat: *A seculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea*, hi diabolicam libertatem sectantes, diuinæ legis iugum, tametsi alioquin suauè, *Iugum meum suauè est, onus meum leue*, confringunt, & diuinorum mandatorum compedibus, & vinculis ireriti renuunt, dicentes: *Dirumpamus vincula eorum*: sed paulò inferius ait Dauid, diuinam vltionem experuros: *Qui habitant in caelis, iridebit eos, et Dominus subsannabit eos*: benè quidem ait: *iridebit eos*: nam quemadmodum fabulosi auctores cõfinerunt, aues cuiusdam Vrbs videntes se vndique retibus à ciuibus illius circumdari, vt illas caperent, Nictycoracem consuluerunt, tanquam auem nocturnam, studio deditam, & quæ multum olei in eo consumit, vt viam aliquam eis aperiret, qua insidiantium venatorum retes effugere possent. Illa respondit, hoc esse optimum remedium, vt omnes quercus, ex quibus stultitium fit, radicibus extirparent, & cum primum semen lini, & Canami in agris seminaretur, continuo illud rapientes, vescerentur, vt sic retes fieri non possent; at consilio hoc audito nõ solum difficili, sed impossibili reliquæ aues iriferunt consultorem: ita Reges terræ, & Princeps, qui diuinarum legum vincula, & retes perfergere posse falsò sibi blandiuntur, tanquam insanos, & amentes iridebit Dominus: *Qui habitat in caelis, iridebit eos, et Dominus subsannabit eos.*

Ierem. 5.

Matth. 11.

Psal. 2.

Ibidem.

Psal. 2.

Matth. 1.

Ierem. 5.

Genes. 7.

Genes. 19.

Exod. 8.

Ibid.

Exod. 14.

Eccles. 24.

eos. Putabat quidem Sedechias Rex à diuina legis retribus se posse eripere, & licentiosè viuere, tamen Deus irridens illum dixit: *Extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea*; ad cuius loci intelligentiam oportet singulare, quod in eo latet, arcanum propalare: refert enim Nicolaus de Lyra ex antiquissimis hebraeis modum comprehensionis Regis Sedechias, cum ab hostibus suis fugere tentaret, in hunc modum fuisse: Erat sub- tus via quædam abscondita, quæ incipiebat ab aula Regis, & perueniebat vsq; ad desertum: hanc ingressus Sedechias, vt fugeret hostium manus, contigit, quod quidam milites Babylonici in planitie quadam Iericho venationi vacantes, quandam ceruam, seu capram sectantes, ingrediente illa eandem viam, qua Rex Sedechias veniebat, milites pariter illum introeuntes, Regem fugientem præter opinionem inuenerunt, & comprehendentes illum, captiuum duxerunt; vnde factum est, vt eadem via, qua vincula fugeret, in vincula incideret; cum ergo ait illi Deus: *Extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea*, alludit ad capram illam, quæ velut sagena se habuit, qua ab hostibus captus fuit. Ex quo sanè vellè Principes, ac nobiles addiscere; Deo seruire, Deum timere, iudicia eius vere- ri, memores illius sententiæ: *Potentes potenter tormenta patientur*, & illius alterius: *Deus non irridetur*. velim etiam sibi per- suadeant, idque alta mente reponant, iustitiam, & sanctitatem, veram, & germa- nam esse nobilitatis matrè. Certè Moy- sis nobilitas, & generis illius splendor non cepit ab eo tempore, quo filia Regis Pharaonis in filium suum adoptiuum eum destinauit, sed ab eo, quo hebraum quendam ab iniuria, & vi, quam Aegy- ptius ei inferebat, viriliter vindicauit. Daudis etiam insignis nobilitas exor- dium habuit ab eo temporis momento, quo caput Goliath præcens, à tyranni- ca eius oppressione populum suum libe- rauit, Inde eam cepit tota eius prog-

nies à tributorum onere immunis esse: *Et domū patris eius faciet absque tributo*. Iob tan- dē in iustitia, & sanctitate fundata habuit suæ nobilitatis primordia: *Iustitia indu- tus sum, & vestiuu me sicut vestimento, & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Coniebam molas iniqui, & de- dentibus illius auferēbam prædam*. Hæc sanè sunt exercitia nobilium, & illustrium, & potentum digna opera: non virgines in- sectari, non pauperem opprimere, non sacra templa profanare, non iocis, & lau- tis conuiuuiis, prout de more habent (proh- dolor) vacare. Vnde verbi diuini præ- conibus valde incumbere arbitror, nobiles, præcipuè publicè peccantes, publicè arguere, iuxta illud D. Pauli: *Peccantem, coram omnibus argue*: Huc facit quod San- ctus noster Antonius de Padua de Cycada scripsit: ait enim, Cycadam oleo vn- ctam, quasi mortuam immotam mane- re, aceto verò asperfam continuò reui- uiscere; cuius eam arbitror esse natura- lem rationem, quod oleum Cycadæ po- ros obstruens, spiram aëreum haurire non sinat, & idcò continuò quasi mor- tua iacet; acetum verò eius poros aperies aëri aditum præbet, vt respirare valeat: non dissimiliter, dum nobiles adulatione oleo vnguntur, peiores euadunt; at si acrimonia, & aceto reprehensionis affi- ciuntur, à morte, quam per peccatum incurerant, per concionatorem reuo- cantur.

Vnde nos, qui à Principum adulatione longè calamum nostrum abesse desideramus, quin potius eos à vitis acerbissi- mis, Dei suppliciiis eis propositis, auocare ardentissimè cupimus, exploratissimas in sceleratos Principes diuinæ vindictæ poenas non ex animalium fabellis, Poë- tarum figmentis, aut apochryphis nar- rationibus, sed ex sacris eloquiis, proba- tissimisque traditionibus depromptas in mediū producemus, quibus Deum acer- bissimum pariter, & iustissimum illorum iudicem, ac vltorem semper extitisse liquido constabit. huius rei testis est:

Pharao

Ezech. 12.

Nicolaus de Lyra in c. 12. Ezech.

Ezech. 12.

Sapient. 6. Galat. 6.

1. Reg. 17.

Iob. 29.

D. Anton de Padua.

Exod. 14.

Dan. 4.

2. Paral. 26.

4. Reg. 9.

2. Mach. 9.

Ast. 12.

Sacr. hist. li. 3. c. 17.

Theod. lib. c. 20.

Paul. Diac. lib. 23.

Zonar. An- nal. tom. 4.

Ignat. in E- pirume.

Baron. ex Theophane. m. 780.

Pharao Ægypti Rex, qui Dei popu- lum fugientem persequens, vna cum v- niuerso exercitu maris fluctibus obru- tus est.

Testis est Nabuchodonosor à regali sede, summaque potentia ad ferarum pastum, & conuictum deiectus, qui pristinæ digni- tati tandem restitutus, diuinum, quod in se senserat, iudicium agnoscens, *Glori- fico, inquit, Regem cæli, quia omnia opera ei- us vera, & vite eius iudicia, & gradientes in superbia potest humiliare*.

Testes Ozias, & Ioram Reges Iudæ: il- li foecissima lepra, hic insanabili alui languore à Domino percussus; è quibus hic visceribus paulatim effusus, *mortuus est*, inquit historia sacra, *in firmitate pes- sima*.

Testis Antiochus Tyrannus, qui inuisi- li plaga à Deo accepta, & scaturienti- bus è corpore suo vermibus, cum car- nis suæ vndique diffluentis foetorem ferre non posset, confessus est, *Iustum esse Deo subijci, & mortalem, paria Deo non sentire*.

Testis Herodes Agrippa, de quo ait Scri- ptura: *confestim percussit eum Angelus Domini*, eo, quod non dedisset hono- rem Deo, & *consumptus vermibus exstir- rauit*.

Testis Iulianus Imperator nequissimus Apostata, qui transfixus telo, vel ab An- gelo, vel, vt alij sentiunt, à sancto Mer- curio, diuinam in se vindictam agnouit, exclamans: *viciisti Galilæe*: ita enim Chris- tum Saluatorem nostrum appellare so- lebat.

Testis Leo IV. Imperator Iconomachus, qui cum coronam auream preciosissi- mo carbunculo ornata ex sanctæ So- phiæ altari abstulisset, eamque per totam Constantinopolim triumphantis more ca- pite gessisset, dignas sacrilegii poenas de- dit, nascente subito in capite eius vlcere teterimo carbunculo dicto, cuius vehemē- ti dolore in febrem primam, & deinde in- furorem coniectus, post paucos dies sa- crilegam animam exhalauit.

Testis Poplicus Poloniæ Rex, dilaniatus à muribus vna cum vxore sua sceleris cō- sorte, qui mures prodierunt è sepulchris fratum, nepotumque eius, quos nefariè occiderat.

Testis Boleslam etiam Poloniæ Rex, qui sanctum Stanislaum Episcopum propria manu interfecit: hic enim à suis subditis regno eiectus, & paulò post furore corre- ptus, dum per sylvas vagus erraret, à ca- nibus discerptus est.

Testis Drabomira Vratislæ Bohemiæ Idem Ibid. Ducis vxor, quæ Ludimilla, sanctissima femina, plurimorumque sacerdotum sanguine contaminata, dehiscente ter- ra, vna cum curru, quo vehabatur, ab- sorpta est; cuius rei apud Bohemos iux- ta ciuitatem Pragensem visenda ad- huc extant monumenta. Ad extremum accedunt egregia illa luuenalis carminas: *Ad generum Cerevis sine cæde, & sanguine pauci,*

Discedunt Reges, & siccæ morte Tyranni, Ex quibus omnibus liquido constat, quæ execrabilis sit Deo, nihilquid effroinata viuendi licentia, & superbia, ac Principū Tyrannis, cui sit honor, & gloria in seculum læculorum: Amen.

Dubranus hist. Bohem.

Iuuen. Sat. 10.

HOMILIA II.

De varijs Circumstantijs tam antece- dentibus, quam contomitantibus, & subsequentibus felicissimum Deiparæ Virginis ortum; & de vaticinijs, & figuris, tempore loco, & vniuersali gaudio, quod mundo an- nunciavit; & alijs similibus.

IRANTVR non pauci, Euangelistas omnes beatissimæ Virginis ortum, mortem; & in cœlum Assumprionē, & alia similia, silentio præterisse, cum tamen multa egregia, R. 3 atque

atque præclara de Ioanne Baptista com-
memorant. Verùm id diuino consilio
factum, non est ambigendum, quia hu-
iusmodi silentium plenius, & cumulatius
quàm quæcunq; fecundissima dicendi
facultas. B. Virginis stupendam excellen-
tiam commendat. Vt enim in silentiis
præsupponuntur quædam principia,
quæ non probantur, sed supponuntur
tanquam omnino nota, ita in mystica
hac sacræ Scripturæ scientia præsuppo-
nuntur aliqua prima principia, de qui-
bus, vt notissimis non oportet sermo-
nem instituire: Inter quæ vnum est, bea-
tam Virginem, sicut Matris Dei dignita-
te, ita vitæ sanctitate, omnem purâ crea-
turam longo intervallo superare; & ideo
specialia Virginis præconia Euangelistæ
siluere, contenti dixisse, quod ex ea natus
fuerit Iesus, quod infinita in se claudit
præconia. Quod si virgeas, debuisse sa-
cros Euangelistas, vel aliquem illorum
Virginis parentes recensuisse: cum &
Ioannis Baptistæ, Andrea, Ioannis, & a-
liorum parentes tres Euangelistæ com-
memorent, Lucas, Matheus, & Ioannes.
Arbitror quidem tacitos fuisse Virginis
parentes, ad maiorem eius honorem, ac
decus; qui enim asserunt, Virginem Ma-
riam sub originali peccato concepitam,
eò maximè nituntur argumento, quòd
ex viti semine; vt ceteri homines, proce-
dit; qui vero sentiunt ab illo delicto præ-
seruatam, illud maximè argumentum
virgent, quòd fuerit Mater saluatoris
Christi, vt eminentiori genere sanctifi-
cationis, scilicet præseruatione à peccato
gaudere promeretur. Vt ergo Spiritus
sanctus indicaret illam aliequam ab hoc
crimine, eius parentes subiecit, inuen-
cam non fuisse à Deo respectam, vesà
nobis respiciendam tanquam filiam A-
dæ sub peccato eius, cõprehensam, sed vt
Matrem Iesu Christi clamoso quodam
silentio personans: Noli prudens scriptu-
rarum scrutator, & lector, patrem, vel
matrem Virginis querere, ne fortè vni-
cam, quam ego immaculatam asserui,

Luc. 1. & 6.
Mat. 4. &
20.
Ioan. 1.

tu, tanquam teipsum, datam peccato pu-
tes. Considera partum, & fructum eius,
id est Iesum, propter quem illam ab om-
ni profus peccati macula immunem
agnosces: sic enim Melchisedech. sine
patre, & matre. & sine genealogia, introdu-
citur, vt Christum, qui absque genealo-
gia est, secundum patrem significaret:
ob id ergo taciti sunt Mariæ parentes, vt
immaculatæ Virginis puritas magis a-
strueretur. Verùm licet sacri Euangeli-
stæ nihil de parentibus Virginis, aut
quidquam de circumstantiis ortus illius
commemorant, ea tamen, quæ Patres,
& graues Auctores de his edixerit, in-
utili silentio minimè prætermittam.
Et quidem imprimis, si de circumstan-
tiis antecedentibus sit sermo, certè A-
mos dicente: *Non facit Dominus Deus
verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad
seruos suos Prophetas*: manifestè relinquitur,
Virginis ortum antiquis Patribus
fuisse prænunciatum, vt disertis verbis
docuit D. Bernardus dicens: *Longè antè
Patribus est cõlitus reprobissima, mysticis præ-
nunciata miraculis, & oraculis Prophetis: super signum
magnum.*
Vnde Rupertus ait: magnam partem li-
bri Canticorum de B. Virgine loqui, &
doctissimus Apponius addit, infelicem
esse, qui hoc non credit. Deinde: præci-
puæ scemina, quas commemorat sacra
Scriptura, vt Sara, Rebecca, Rachel, Abi-
gail, Sunamitis, Debbora, Iudith, Iahel,
beatam Virginem adumbrarunt; spe-
cialiterque Maria soror Moysis, & Aa-
ronis, typum eius gessit. Virgo enim
dicta est Maria, sicut illa, fuit soror, ac
mater summi sacerdotis, ac legislatoris
Christi in Moyse, & Aarone præsignati:
& sicut illa pueriles tunc annos excessit,
cum populus ab Aegyptiaca seruitute
liberatus est, ita hæc ad quintum decimũ
annum peruenit, quando nato Christo
à Dæmonis captiuitate mundus fuit li-
beratus; fuit illa Maria prima Prophe-
tissa in veteri lege, & insignis sapientia,
vt inquit Clemens Alexandrinus 4. su-
per Matth. at nostra Maria prima Prophe-
tissa

Ad Heb. 7.

Amos 3.

D. Bern. ser.
super signum
magnum.
Ruper. l. 7.
de process.
Spiritus S.
Apponius.

Exod. 6. &
15.
D. Amb.
Luc. ep. 8.

Clem. Alex.

phetissa in lege Euangelica fuit, & magi-
stra magistrorum, vt docet August. 7. de
Ciu. cap. vlt. Fuit antesignana, & tym-
panistria sicut illa, ad laudes omnino pro-
reportata victoria decantandas, quam se-
quuntur omnes Virgines in tympano, &
choro (& ideo diuinam tympanistriam,
eam Augustinus appellat serm. 17. de Nati-
uit. Domini, nam Luc. 1. habetur: quod
cecinit, *Magnificat anima mea Dominum*:
Ac tandem ista nostra Maria fuit Virgo,
fuit etiam & illa, quod mirum est, in ve-
teri lege, & non sine mysterio, ita docet
Ambrosius in exhortat. ad Virgines: & Ap-
ponius libr. 6. in Cant. dicens, has esse
duas primas Virgines, alteram veteris
Testamèti, alteram Noui. Quod si Deus
per Angelos nunciauit parentibus ortum
Ismaelis, Isaachi, Samsonis, Iosæ,
Iacobi, Esau, & Ioannis Baptistæ, vt sacra-
testantur eloquia, facillè inde constat,
hunc honorem Natiuitati Virginis fuisse
delatum, quæ Ismaele fecundior, Sã-
sone fortior, Isaac obedientior, Isaiã ob-
seruantior, Iacob à peccato immunior,
Ioanne longo intervallo sanctior esse
noscitur. Vnde D. Anselmus lib. de Con-
ceptu Virginali cap. 2. ait: *Debuit prænu-
nciari per Angelum sicut & factum fuit.* Quis
autem fuerit hic Angelus, Gabrielem pu-
tant nonnulli Doctores, qui & ortum
Baptistæ prænunciauit, vt sanctus Lucas
commemorat, precibus parentes Ma-
riam à Deo obtinuit, cum steriles es-
sent; his verbis tradit Cyprianus de lau-
dibus beatæ Mariæ, Ioanne Pico inter-
prete: *De radice Iesse ortus est rex David,
& de Tribu Regis Davidis sancta Virgo; san-
cta (inquam) & sanctorum filia; cuius paren-
tes fuerunt Ioachim, & Anna, qui quidem
in vita sua Deo placuerunt, atque etiam fru-
ctum huiusmodi genuerunt, sanctam
Virginem Mariam templum simul & Ma-
trem Dei. Ioachim porro, Anna, & Ma-
ria, hi tres Trinitati palam sacrificium
laudis offerrebat: Ioachim enim interpre-
tatur: Preparatio Domini, eò, quod ex illo
preparatum sit templum Domini, nempe*

D. August.

D. Aug.

D. Ambr.
Appon.

Gen. 15.
Gen. 18.
Iud. 13. & 14.
3. Reg. 17.
Gen. 25.
Luc. 1.

D. Ansel.

D. Cyp. de
laud. Virg.
in Assumpt.

Virgo: Anna rursus similiter gratia, inter-
pretatur; propterea quod Ioachim, & An-
na gratiam acceperunt, vt accedentibus præ-
cibus talem sanctum genuerent, sanctam
Virginem adepti: Ioachim siquidem præ-
cabatur in monte, & Anna in horto suo,
Anna verò gratia effecta, cælum, & thro-
num cherubicum peperit, sanctam puellam
Mariam.

Atque hæc dicta sufficiant de circum-
stantiis antecedentibus: iam de conco-
mitantibus dicamus, quæ tempus, & lo-
cum ortus concernunt. Nata fuit bea-
tissima Virgo (si credimus Abulensi)
anno ab orbe condito ter millesimo
nongentesimo quadagesimo septimo,
& à transmigratione Israelitarum in Ba-
byloniam, quingentesimo septingen-
tesimo sexto, & ab Vrbe condita, sep-
tingentesimo trigesimo octauo, qui vi-
gesimus secundus fuit Augusti Romæ
regnantis, Herode Idumæo Iudæorum
tyranno; Marco Druso, & Lulio Pison e
Romæ Consulibus, vt tradit D. Dama-
scenus oratione 1. de Natiuit. Scio Car-
dinalem Baronium opinatum fuisse, na-
talem Dei Genitricis Mariæ incidisse sub
Consulatu Furnii nepotis, & Iunii Sile-
ni, anno ab Vrbe condita septingentesi-
mo trigesimo septimo, Augusti Impera-
toris ad Triumuiratum 26. olympiade
centesima nonagesima, anno tertio, sed
allatam computationem docent etiam
grauissimi Doctores. Perlepidè dixit san-
ctus Damascenus orat. de Natiuit. Virgi-
nis. *Certabant secula, quodam ortu Virgi-
nis gloriaretur; Quam autem illud tem-
pus, cui hæc felix contigit fors, ad hunc
ortum congruerit, eleganter docuit Do-
ctor Canisius lib. 1. de Deipara cap. 11.
in hæc verba: Quam verò pulchre, quam
commode tunc Maria nascitur, quò furi-
bundus simul, & stolidus diuini consilij im-
pugnator Herodes, regium Davidis genus ex-
tinguere, ne quisquam Messias procreetur, vi-
summa conatur? vnde in communi sermone
desperatione, & cum Sathan diuinum
perturbare decretum maximè nititur, Ioachim,
& Anna,*

Abulens. in
c. 2. Matth.
q. 91.

D. Damasc.
orat. 1. de
Natiuit.
Baro tom. 1.
annal. cap. 1.
fol. 25.
Abulen. in c.
2. Matth.

Aliam com-
putationem
vide infra
lib. 5. hom.

D. Damasc.
orat. de Nat.
Virg.
Canis. lib. de
Deip. cap. 11.

Anna, ex Davidis stirpe superstites coniuges diuinitus eliguntur, qui Messiae matrem lectissimam, vel inuitis Herodianis in lucem proferunt.

Mensem autem Mariani ortus, Septembrem fuisse, præter auctoritatem Ecclesiæ, quæ hoc mense, solemnè ritu illum celebrat, docent communi consensu historiographi de ortu Virginis agentes; quod non singulari mysterio carere putandum est, quia (vt Doctores Hebræi adnotarunt, id referente eruditissimo Canisio eodem mense, & orbis conditus fuit, & Eua formata, quæ typum gerebat Mariæ: vnde sicut mense Septembris Deus habitaculum consecit primo Adæ, & adiutorium ei dedit simile sibi, vt ait Moyses, ita eodem mense beatam Virginem condidit, futurum habitaculum Christi, & adiutorium persimile illi. Congruum fuit etiam, vt mense Septembris nasceretur, quæ semper Virgo futura erat, quia mense Septembris sol recedens à signo Leonis, ingreditur in signum Virginis, quod non obscure præsignificabat, Deum, qui alioquin, vt Leo rugiebat: *Mibi vindictam, & ego retribuam*, velut agnum ex mansueta oue Maria nasciturum, & instar vnicornis in gremio Virginis, ferocitatem depositurum. Ac tandem, illud etiam non profundi causa mysterii contigit: creditur, vt deipara Maria sub ipso ferè vindemiarum tempore nasceretur: tunc quippè vinorum palmites fructuum multiplici copia onusti ad ima defluunt; tunc vuarum botri grauida maturitate turgescunt, tunc Agricoliarum spes, quæ toto anni curriculo suspensa fuerat, vberes transacti laboris se carpere fructus exultat; tunc arbores saporifera fructuum suauitate redolent, & poma, quæ acerbitate sua hominum gustus exasperabant, grata maturitate demulcent: sed per hæc, quæ exterius cernimus, reflectere oculos ad interiora debemus. Certè populus Dei, vinea appellatur ab Isaia: *Vinea Domini exercituum domus Israel est: & vineam*

Sabam Domini gentium exciderunt. sicut ergo vinearum fructus toto anno expectatur, in solo verò autumno colligitur; sic Redemptor noster, quem lex vetus præsignauerat, Prophetæ prædixerant, Sancti Patres vsque ad quintam ætatem ardentissimè desiderauerant, in solo Mariæ tempore venit. Vel dicamus aliter, si placet, Mariam esse hanc vineam, quæ protulit ferendam illam vitem, Christum scilicet Dominum, dicentem: *Ego sum vitis vera, & vos palmites*; protulit etiam *vinum germinans Virgines*, vt dixit Zacharias, quod expressum fuit in torculari Crucis, vt Saluator dixit per Isaia Prophetam: *Torcular calcanti solus.*

Sed perge iam diem signare felicitis huius Mariani ortus, Ad eius intelligentiam opus est, supponamus, quod cum mensium computatio apud Hebræos à Maria inciperet, consequenter Septembrem septimū fuisse: noluit tamen Deus in quocunque alio illius mensis die natalem Virginis contingere, quàm octauo, qui sabbathus fuit, si illius temporis computatio rectè inspicitur. Dies quidem festiua inter Hebræos, cui Dominica dies in Christi Domini Resurrectionis honorem successit: nota igitur fuit beata Virgo in mense Septembris, die octauo, & die sabbathi; non absque mysterio, quia septenarius, & octonarius numerus celebres sunt; ille in lege scripta, hic in lege gratiæ: *In die namque septima requieuit Dominus ab omni opere, quod parauit, um machinam mundi condidit; in octaua verò requieuit gloriosus à mortuis resurgens, quando humani generis iacturam restaurauit.* Volens ergo Deus, matrem eius nasci septimo mense, & octauo die non obscure mihi ostendit, in ea pretiosa quæque vetera, & noua vtriusque legis coniungenda fore; vnde ipsa dixit: *Omnia poma vetera, & noua seruaui tibi dilecte mi.* Quod autem, ad Mariæ natalem sabbathum diem congruentissimè elegit, multiplex ratio probat; prima, quia cū

Gen. 1.

Ecod. 20.

Gen. 1.

Eccles. 24.

D. Pet. Damian. serm. de annunc. Virg.

Cant. 8.

Terem. 10.

D. Hieron. Abul. super Matt. 2. q. 91

Adricomim.

Deus benedixisset hunc diem; iuxta illud Genesi: *benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit illum, congruua erat, vt quæ sancta, concepta, & sancta nata, & quæ sanctitatis auctorem paritura erat, in die quoque sancto, seu sanctificato nasceretur.* Secunda, quia sicut in hac die quiescere cepit Dominus in creatione mundi, vt ait Moyses, *requieuit Deus die septimo.* ita ipse in vtero virginis, humana carne indutus, requiescere decreuerat: *qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo: vt enim eleganter dixit B. Petrus Damianus non est locus voluptatis, nisi vterus Mariæ, in quo cumulauit omnes delicias Dominus, de cuius delicijs Spiritus sanctus admiratorio sermone in amoris cantico sic eructat: quæ est ista, quæ ascendit per desertum delicijs affluens? Ac tandem, licet cœlestia astra in humanam voluntatem, ad eam flectendum, vel huc, aut illuc ducendum, nullam vim habeant, vt habere falsò sibi blandiuntur, qui iuxta diuersam constellationem Iouis, Martis, aut Saturni, sub qua quisque natus est, hominum mores futuros esse contendunt, contra illud Hieremias: *à signis celi nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vana sunt; quia tamen in corpus humanum influunt, iuuantque ad malam vel bonam eius complexionem, facillè mihi persuasum deo, diuina prouidentia factū esse, vt nata fuerit B. Virgo sub beneuolo valde astrosum aspectu, ac fauorabili constellatione, vt sic omni ex parte, felicissimus esset eius ortus.**

Porro de circumstantia loci hæc apud Probatos Auctores reperio. D. Hiero vel quicumque est auctor lib. de ortu Virg. ait: *nata in ciuitate Nazareth Abulensis Matth. 2. q. 91. autumatur; nata probabiliter in Sepphero, quod est oppidum distans à Nazareth per tres leucas, cōtra Aquilonem; de hoc enim loco ait fuisse Ioachim patrem Virginis, & ibidem etiam B. Annam ortam.* Adricomius autē ait, D. Annam habuisse Hierosolymis domum, & in ea B. Virginem conceptā,

& natam fuisse. In cuius testimonium ait: in eo loco exrudam esse templum quod D. Anna appellatur: quod olim Cœnobium fuit Virginum; & modò non longe est à Probatica Piscina: cui sententiæ adscriptur D. Damasc. *In lucem D. Damasc. editur Virgo in domo Probatica Ioachim,* id est, in domo Ioachim, quæ iuxta Probaticam Piscinam sita erat, & orat. 1. de nat. orthodox. *id. Virg. ait: fausta tibi sint omnia à Probatica c. 15. Regina domicilium, fausta tibi sint omnia, à Probatica seminum Ioachim, velus sanum, nunc autem oculis ratione præditi Ecclesia cœlum imitans, atque olim semel, quæ annis Angelum Dei excipiens aquam turbantem, & vnum valetudini restituentem.*

Tandem iam ad circumstantias ortū B. Virg. subsecuentes orationem conuertamus, inter quas felicitas, & gaudium vniuersi non vltimum locum tenet. Certè tempus illud, quo Maria soror Moysis nata est, infelix fuit: & amarum: nam à tempore ortus illius, vt Doctores Hebræi commemorant, & tradit Genebrardus 1. *Genebr. 170. 1. Cronographiæ, cœperunt Aegyptii Hebræos affligere, vnde ab amaritudine illa nata puella, Maria appellata est: at sæculum illud, quo Maria nostra nata est felicissimum fuit; tunc enim ortu surgentis auroræ genus humanum aduersus solis iustitiæ, hoc est, Verbi diuini in carne venturi certum signum accepit, humani generis hostes debilitari, ac diuinæ charitatis ocellitus mitti cœperunt; vnde non immeritò verba illa Poetæ natali Mariæ congruere possunt.*

Magnus ab integro sæclorum nascitur Virgil. ordo, Iam redit & Virgo, redeunt saturni regna. Quod, vt clarius innotescat, percurramus (si placet) sex mundi ætates, quibus mundus conditus, aprè est adumbratus, in quas vniuersa tempora D. Aug. diuisit *D. Aug. lib. 1. lib. 1. de Genesi. cont. Manichæos cap. 23. de Gen. cont. Prima ætas quæ fuit ab Adam vsque ad Noë, similis est primæ mundi diæ, in qua Deus lucem creauit: in illa enim prima ætate*

Canis. vbi supra.

Gen. 2.

Heb. 10. Dnuter. 32.

Psal. 28.

Isai. 5. Isai. 16.

Ioan. 15.

Zach. 9.

Isai. 63.

Genes. 2.

Cant. 7.

etate facta est lux originalis iustitiæ, & gratiæ, sed dies hæc habuit obscurissimam noctem per peccatum Adæ, quæ uniuersam naturam deturpauit: secunda ætas à diluuiio vsque ad Abrahamâ similitudinem gessit diei secundæ, nam secunda die factum est firmamentum in medio aquarum, diuisit; Deus aquas ab aquis. Diuus Augustinus lib. 1. de Genesi cont. Manichæos cap. 23. Noë, & Arcam diluuii aquis innatantem considerans, cernere sibi videbatur firmamentum in medio aquarum; hac ergo ætate factum fuit firmamentum hoc, in medio aquarum. Nec minus aptè implerum videtur illud; quod ait: *diuisitque Deus aquas ab aquis*; nam Diuo Ioanne dicente: *aquæ enim populi sunt*, certè diuidens tunc populos à populis, aquas ab aquis diuisit; diuidens enim linguas, consequenter diuisit populos, ex aquarum diuisione eorum diuisio orta est. Tertia ætas ab Abrahamo vsque ad Dauidem, tertiam protendit diem, in qua terram ab aquis Deus segregauit; herbisque, floribus, & arborum amœnitatem exornauit: in hac quidem tertia ætate Deus Israeliticum populum, dilectam suam hæreditatem, à reliquis nationibus distreuit; vt adhorauit Diuus Augustinus præcitato loco. quarta ætas à Dauid vsque ad Babyloniam captiuitatem, quartæ diei habet imaginem, in quarta namque die solem astraque condidit, & quarta quidem ætate similiter Dauidem, & salomonem, velut populi illius solem, ac lunam, ceteroque Reges velut astra produxit, vt eleganter prosequitur idem Augustinus: Diluculum huius diei fuit Dauidis imperium: sed atra nox, Babylonica captiuitas. quinta ætas ab hac Babylonica seruitute vsque ad Messiam, diem quintum, ad amissum refert; quinta enim die ex aquis volucres aduolarunt, in aquis pisces permanserunt: & persimili quidem modo quinta ætate Israelitæ ex populis gentium in Iudæam ad-

colendum verum Deum, Cyro facultatem dante, veluti volucres euolarunt; gentes verò, vt pisces in suis regionibus, & idolorum cultu perstiterunt. sexta ætas à Messia vsque ad mundi finem. quæ perfectissima omnium est, sextæ diei similis esse perhibetur: sicut enim sexta die primum Adamum, & primam Euam Deus condidit, ita in sexta mundi ætate secundum Adamum, Christum Dominum, & secundam Euam, Virginem immaculatam, mundo exhibuit: huius sextæ diei aurora Virgo mater fuit, tunc enim mundo tenebris circumfuso illucescere Christi ætas sexta coepit: hæc enim aurora & cœlestis roris, & solis iustitiæ mater fuit. Quare autem ortus illius octauo die fuerit, non parum illum commendat, cum eeste Diuo Ambrosio libro quinto in Lucam, octaua summa virtutum sit, & Diuus Hilarius, *Octonarium omnium conuenientium in se vndique partium equalitate perfectum esse asserat.* & Macrobius libro primo de somno Scipionis capite quinto tradat, Pythagoricos hunc numerum iustitiam vocasse, quia primus omnium ita soluitur in numeros pariter pares, hoc est in bis quaterna, vt nihilominus in numeros æquè pariter pares, diuisio quoque ipsa soluitur, in bis bina. Est autem obseruatione dignum, quod olim hoc mense Septembri; secundum Latinorum computationem festum tabernaculorum celebrabatur, cuius loco in lege gratiæ Catholici celebramus festum tabernaculi; quod sanctificauit Altissimus. Quam autem hæc celebritas antiqua sit, non est vna omnium sententia. Vincentius in spec. hist. li. 7. c. 119.

Gen. 1.

D. Amb. l. 5. in Luc. D. Hyl. 118.

Macrob. l. 1. de som. 1. cap. 1.

Vincen. in spec. hist. li. 7. c. 119.

D. Aug. vbi supra.

Gen. 1.

Apoc. 17.

D. Aug. vbi supra.

D. Aug. vbi supra.

Acis ad finem vsque breuiter perduceret; quo obtento, natiuitatis celebre festum instituit. Ioannes Belleth (id referente eruditissimo nostro Bernardino in suo Mariali) docet, festum hoc initium habuisse à reuelatione facta cuidam pio viro, qui singularis annis octaua die Septembris audiebat iucundissimam Angelorum armoniam, atque dulcem concentum, cuius à Deo interrogans causam, responsum accepit, ortum Virginis Mariæ in illa die in cælo celebrari, sed quo tempore id contigerit, non commemorat. Cardinalis verò Baronius putat tempore Diui Augustini hoc festum non celebratum fuisse, eo ductus argumento, quod Diuus Augustinus sermone vigesimo primo de sanctis dicat: *Solius Domini, & Beati Ioannis dies Natiuitatis in vniuerso mundo celebratur, & colitur*; Verum, qui dixerit, Diuum Augustinum per particulam illam, *Solius*, solum excludere viros, prius enim dixerat; quod nulli vnquam sanctorum legitimus fuisse concessum, facile hoc testimonium eludet: forsitan tamen tempore D. Augustini (dicunt alii) hoc festum vniuersè non consueueras agi, sed in particularibus Ecclesiis tantum in Romana tamen Ecclesia per solemne extitisse à tempore Diui Gregorij, vt antiphonarium eius declarat; adduntque apud Ecclesiam Græcam antiquiorem fuisse hanc solemnitatem, cum in antiquioribus eorum Calendariis inserta, & in nonnullarum Bibliothecarum membranis à Diuo Chryostomo, Proclo, Andrea Cretensi variis orationibus collaudata iuueniatur: at his omnibus se opponens Beatus Petrus Damianus tomo primo, sermone secundo de Natiuitate, non dubitauit dicere; *quæ cunctis solemnitatibus est antiquior tempore, nequaquam debet esse infirmior dignitate.* Et quidem mihi difficile persuadeo, in Ecclesia Christi antiquiorem esse celebritatem ortus sui præcursoris, quam suæ Matris, cum in ea nunquam dubita-

Bernard. de Balba.

Card. Baron. 16. l. 1.

D. Aug. ser. 23. de sanctis, & Ioan. sup. q. 26.

P. Pet. Dam.

tum fuerit, sanctiorem natam fuisse Mariam ex utero matris suæ, quam Ioannem

Cæterum ad gaudium ob natalem Virginis vniuerum orbem exhilarans reuerentes, Ecclesia canente: *Natiuitas tua, Dei Genitrix Virgo, gaudium annunciat vniuerso mundo*; sanè Dauid felicem hunc ortum Deiparæ Mariæ aliquando contemplans, ad festiua exultatione illum celebrandum nos inuitauit dicens: *Exultate Deo adiutori nostro, iubilate Deo Iacob: sumite psalmum, & date tympanum, psalterium iucundum cum ci-thara: buccinate in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ*; Sanctus Thomas docet per neomeniam tubam, aut nouam lunam, quod idem est, significari illuminationem nouæ Ecclesiæ per Christum: & addit inferius: *festo neomenie succedit in Ecclesia festum Beatæ Virginis, in qua primum apparuit illuminatio solis, id est Christi, per copiosam gratiam*: hæc ille. Ecclesiast. dixit: *à luna signum diei festi*; quia ergo ab hac noua luna recen-ter exorta, exordium sumpsit redemptionis, & gaudium generis humani, id præuidens Regius Vates dixit: *Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ*, & quidem si Abrahamâ gauisus est in ortu Isaac, & Anna in natiuitate Samuelis, & tota domus Zachariæ in natali Baptistæ, multò magis lætari licebit in ortu Mariæ, quæ totius exitit humanæ salutis exordium. Scio Augustinum libro de visitatione infirmorum dixisse: *Audenter pronuncio, quia principium vite hominis initium dolorum est: suere Philosophi hoc non ignorantes, qui in ortu pueros lugebant, in morte autem gaudebant, hoc significãt quia homo ad laborem nascitur, ad quietem vitam moritur: Sanctus ille Dauid & de ortu, & de vita filij, quem de Bersabea suscepit, in tantum est contristatus, vt, dñ puer adhuc viueret, lugens, & incenatus maneret; mortuo autem parvulo, & gauderet, & cenaret*; Item ad idem propositum loquens Ambrosius lib. de fide Resurrect. cap. 2.

Eccles. Cath.

Psal. 89.

D. Thom. 1. 2. q. 102. Idem 1. 2. q. 103. art. 3. ad. 4. Eccles. 43.

Psal. 80. in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ, Gen. 20.

1. Reg. 2. Luc. 1. D. Aug. lib. visit. Infr.

Iob. 5.

2. Reg. 12.

D. Ambr. l. de file re. Jureth. c. 2. dicit sic: *Feruntur fuisse populi, qui ortus hominum in lagorent, obitu que celebrarent: nec quidem impudenter; eos enim, qui in hoc vitæ solun venissent, merendos putabant; eos vero, qui ex istius mundi procellis, & fluctibus emerissent, non inusto gaudio persequendos arbitrabantur: Nos quoque nativos dies defuncto non obliuiscimus, & eam, quo obierunt, diem celebri solemnitate renouimus.*

Eccles. 7. Hæc ille bene ergo scriptum est Ecclesiastici 7. *Melior est dies mortis die natiuitatis,* tum quia dies natiuitatis est ingressus ad miseria, tam culpæ, quam pœnæ vitæ huius secundum illud Iob 13. *Homo natus de muliere, breui viuens terra, repletur multis miserijs; sed dies mortis iusto est egressus, & liberatio ab omni pœna, & miseria,* vt ait Ioannes: *A modo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis;* secus autem fuit in Virgine, quæ sicut omnis peccati experta nata est, ita, & absque vlla peccati laborum vitæ suæ curriculum peregit. nullus ergo spiritalis miseria, sicut in nobis, natiuitas eius prælagata fuit, & prænuucia. Vnde beatus Petrus Damianus tam piè, quam eruditè dixit: *Exultemus, inquam, & sicut gaudere solemus in Natiuitate Christi: ita etiam gaudeamus in Natiuitate Mariæ Christi: hodie nata est Regina mundi, fenestra cœli, ianua Paradisi, tabernaculum Dei, stella maris, scala cœlestis, per quam supernus Rex humiliatus ad ima descendit, & homo, qui profusus iacebat, ad superna exaltatus ascendit: hodie apparuit stella mundo, per quam sol iustitiæ illuxit mundo, illa videlicet, de qua per Prophetam dicitur: Orietur stella ex Iacob. & exurgit homo de Israele: hodie nata est splendidissima illa Virgo, ex processu speciosus forma præ filijs hominum, tanquam sponsus procedens de thalamo suo: hodie prodijt ex utero Matris, que Templum feri meruit dimittere: Hæc ille. Vetus fuit consuetudo in lege scripta apud antiquos patres, vt dies ille, quo singulare aliquod beneficium à Deo obueniret, ipse sacratus, & solemniter celebraret: vnde Exod. 12 dicitur: *habebitis autem hunc diem in monumentum, & celebrabitis eum solemnem Domino in generationibus vestris. cultu sempiterno.* Cum etiam Regis sententia de delendis Iudæis reuocata fuit ex Regine intercessione, dies ille festiuis, & celeberrimus cœpit haberi: *Isti sunt dies, quos nulla unquam obliuio delebit, & per singulas generationes cunctæ in toto Orbe prouincie celebrabunt: Ac tandem i. Machabæorum 4. vt templi dedicationem solemniter riter colerent, diem festum cum octaua instituerunt: sic sancta Mater Ecclesiæ, cum ex natali huius sacratissimæ Virginis penè innumera beneficia recipiat, in eorum gratitudinem festum hoc solemne celebrat. Quod si quisquam querat, quæ sint hæc beneficia? commemorat illa D. Bernardus serm. 2. Pentecostes, dicens: *in te Angeli læticiam, iusti gratiam, peccatores veniam inueniunt in æternum: merito respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus Omnipotentis, quidquid creauerat, recreauit.***

Tandè si quondam Principum, & aliorum insignitum virorum ortus magna animi iucunditate celebrabatur, vt constat in l. finali. C. de ferijs, vbi natalitia Regis, feriæ solemnes nuncupabantur, & ferijs. in illis omne ius prætorium cessabat, vt adnotat Glossa ibidem: vnde D. Marco id referente, Herodes Rex in die natalis sui cœnam fecit Principibus, & Tribunis, in quorum conspectu & filia eius saltauit: & vt tradit Plato. Persæ variis lætitiæ signis, ac celebri pompa ortum Principis regni hæredis celebrabant: & vt scribit Porphyrius in vita Platonis: Discipuli illius natalia sui magistri singulis annis magna solemnitate colebant: ac tandem (vt testatur D. Augustinus) Plato ipse, die ortus sui ad laurum conuiuium omnes amicos suos iauitabat: si ergo natalitia eorum, qui in peccatis nascebantur, & de quorum natiuitate magis plangendum, quàm lætandum foret, eo quod

aditum, & viam aperit ad peccata, à quibus nemo immunis est, quoniam in multis offendimus omnes; vnde Tertium Concilium Toletanum docet; Christum lachrymatum fuisse in resurrectione Lazari, quia redibat ad vitam peccatis obnoxiam; si (inquam) horum natiuitas cum ingenti gaudio celebrabatur, potiori quidem iure felicem ortum beatæ Virginis celebrare debemus; cum præterquàm quod sanctus fuit, omnis futuræ sãctitatis principium exitit: quare melius, quàm quilibet mortalium, beata Virgo dicere potuisset: non mihi solum nata sum, sed parentibus, & patriæ, & fratribus, & vniuersis, qui meam opem implorauerint; & quod magis est, & mihi soli reseruatam, nata sum Deo meo, vt ex meo sanguine carnem assumat, ex meo utero nascatur, ex meo lacte nutriatur, calore meo foueatur, & inter vbera mea commoretur.

Addo, quod si Salomon cum Israelitico populo in Dedicatione Templi ex lapidibus facti, copiosum, & magnificum sacrificium ingenti alacritate solemniter celebrauit: maiori certè gaudio Natiuitas Virginis celebrari debet, in cuius vterum, velut sacratissimum Templum, Deus ipse descendens, & humanam naturam ex ea suscipiens, cum hominibus voluit habitare, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuunt, & regnant in sæcula sæculorum. Amen.

Exod. 12.
Rfher. 9.
1. Machab. 4.
D. Bernard. serm. 2. Pentecost.
l. fin. C. de ferijs.
Glossa. D. Marc. 6.
Plato.
Porphyrius in vita Plat.
D. August.
Can. 6.

PLECTRAM hæc Angelorum interrogatione, tametsi non desit, qui ex ignorantia processisse arbitrati sint, ea tamen satis perspicua ratio mihi suadet, non ignorantie, sed admirationi potius adscribi debere, quod eisdem verbis, quibus quaestionem proponunt, eandem & soluunt; continent enim miro ac singulari artificio quoddam Echo, respondens interrogationi: si enim percontantur: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora?* Aurora, respondit Echo: cum etiam interrogant: *Quæ est ista, quæ progreditur pulchra vt luna?* luna, similiter occurrit Echo: deinde cum quaerunt: *Quæ est ista, quæ progreditur electa vt sol?* sol, refert Echo: ac tandem, cum perquirunt: *Quæ est ista, quæ progreditur terribilis, vt castrorum acies ordinata?* nata respondet Echo, quasi diceret: nata est fortis, vt exercitus, & vt Minerua, quam armatam natâ Gentiles fingebat. Quadruplex hæc responsio quàm apè in beatam Virginem conueniat, paulatim elucidemus. est enim in primis Aurora, quia præterquam sicut sol est partus auroræ, ita Christus sol iustitiæ partus fuit Virginis, vt ait Euangelista: *de qua natus est Iesus.* Certè sicut aurora prima est, quæ noctis tenebras expellere incipit, ita B. Virgo infidelitatis, & ignorantie obscuram noctem, quæ vniuersum Orbem occupabat, Apostolo dicente: *concluserat omnia scriptura sub peccato, suo clarissimo ortu conclusit.* Singuli Patriarchæ, quos facit Euangelista commemorat, singulæ fuerunt horæ illius caliginosæ noctis. vnde antiqui Patres, ardentissimè agnoscere desiderantes, quot fuissent iam transactæ illius horæ, clamabant, vt refert Isaias, *Custos, quid de nocte?* cui interrogationi respondit Custos, iam aduentasse auroram, & dixit Custos: *venit mane.* exponit ad hoc propositum D. Augustinus prætergens vaticinium dicens: *Mundum interrogat Deum, qui humanæ præcipue*

Jacob 3. Concil. Trid. Ioan. 11.
Can. 3.
3. Reg. 7.

VLCTRAM hæc Angelorum interrogatione, tametsi non desit, qui ex ignorantia processisse arbitrati sint, ea tamen satis perspicua ratio mihi suadet, non ignorantie, sed admirationi potius adscribi debere, quod eisdem verbis, quibus quaestionem proponunt, eandem & soluunt; continent enim miro ac singulari artificio quoddam Echo, respondens interrogationi: si enim percontantur: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora?* Aurora, respondit Echo: cum etiam interrogant: *Quæ est ista, quæ progreditur pulchra vt luna?* luna, similiter occurrit Echo: deinde cum quaerunt: *Quæ est ista, quæ progreditur electa vt sol?* sol, refert Echo: ac tandem, cum perquirunt: *Quæ est ista, quæ progreditur terribilis, vt castrorum acies ordinata?* nata respondet Echo, quasi diceret: nata est fortis, vt exercitus, & vt Minerua, quam armatam natâ Gentiles fingebat. Quadruplex hæc responsio quàm apè in beatam Virginem conueniat, paulatim elucidemus. est enim in primis Aurora, quia præterquam sicut sol est partus auroræ, ita Christus sol iustitiæ partus fuit Virginis, vt ait Euangelista: *de qua natus est Iesus.* Certè sicut aurora prima est, quæ noctis tenebras expellere incipit, ita B. Virgo infidelitatis, & ignorantie obscuram noctem, quæ vniuersum Orbem occupabat, Apostolo dicente: *concluserat omnia scriptura sub peccato, suo clarissimo ortu conclusit.* Singuli Patriarchæ, quos facit Euangelista commemorat, singulæ fuerunt horæ illius caliginosæ noctis. vnde antiqui Patres, ardentissimè agnoscere desiderantes, quot fuissent iam transactæ illius horæ, clamabant, vt refert Isaias, *Custos, quid de nocte?* cui interrogationi respondit Custos, iam aduentasse auroram, & dixit Custos: *venit mane.* exponit ad hoc propositum D. Augustinus prætergens vaticinium dicens: *Mundum interrogat Deum, qui humanæ præcipue*

HOMILIA III.

In honorem felicitis ortus Deiparæ Mariæ varijs animi conceptionibus elucidantur. verba illa. Canticorum: Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora cõsurgens, pulchra vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata?

Matth. 1.
Galat. 3.

Isaie 21.
D. Aug. sup. c. 8. Iqun.

creaturæ custos est, Iob dicente: *O custos hominum*, quantum temporis deficeret ad solis ortum, hoc est, ad Christi aduentum, tunc ait: Deum custodem respondisse: *venit mane*, quasi diceret: non longè abest sol, cum iam adsit aurora futura eius materiam infelices illi tenebrosæ horæ noctis pertransierunt, venit iam clara, aurea, & iucunda hora: id enim sibi vult: *aurora*, scilicet, aurea hora, vt periti latinæ linguæ docent, aduentus solis præ-nuncia. vnde Maurius libr. de Coronis virginis ser. 32. ait: *In libro de proprietatibus rerum dicitur: Orietur lucifer in aurora, & orientis solis presentia nunciatur esse proxima, & vicina: præcedit enim aurora solis ortum, & eius visione omnes lætantur, & similitur lucifer gratiæ diuinæ ortus est ab hac aurora, id est à Virgine Maria, & ipsa gemmis omnium virtutum adornata Christum solem iustitiæ non solum præmonstrauit, quin immò in suum uterum traxit, & nobis peperit, ex quo lætata est omnis creatura.* & D. Bernardus: *Certe ò Maria, officium auroræ impleuisti: ipse enim sol iustitiæ de te processurus ortum suum quadam metuinali irradiatione præueniens, in te lucis suæ radios copiosissimè prona fudit.* hæc ille: Congruit etiam Virginis auroram vocari in suo ortu: nam sicut infirmi febricitantes adueniente aurora melius se habent, quia tunc febris feruor læguescit, & minoratur; ad eundem modum infirmus mundus graui peccati morbo febricitans tẽpore ortus huius auroræ melius, quàm vnquam se habere cepit, vt non obscure indicauit lucta illa Iacobi cum Angelo: fortiter enim pugnans cum illo, audiuit ab eo: *Dimitte me, iam enim ascendis aurora.* Certe antequam oriretur beata Virgo, Deus & homines ad inuicem sibi indixerant immanè bellum; homines quidem peccatorum tela in Deum coniciebant, Deus autem iustitiæ suæ iaculis eos feriens, contra eisdem luctabatur: aurora Maria adueniente, Deus ait: *Dimitte me, iam enim ascendit aurora, quasi dicat: ortu Mariæ, ortæ iam inter nos tenebre cessent, lites percant, controuersia*

nec nominentur inter nos. Sed & illud silentio non prætermittam, quod sicut ibi Iacob noluit dimittere Angelum, donec in illa aurora duo præcipue beneficia acciperet, illuminatione intellectus, impositum enim ei nomen Israel, quod interpretatur: *Vir videns Deum*; & carnis purificationem: *emarcuit nervus femoris eius*; non secus in ortu huius auroræ mundus coepit illuminari, & purgari, quæ duo opera Christus postea oriens ex hac aurora mixtè è perfectit, & consummavit. De primo enim Ioannes ait: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* De secundo D. Paulus: *Filius Dei, purificationem peccatorum faciens.* Ad hæc, quemadmodum aurora genitrix est rotis, vnde D. Iliodorus libr. Etymologiarum docuit, idem esse, aurora, quod *aurorans*, sic beata Virgo, velut diuina aurora cœlestem illum rorem genuit, vt ait Euangelista, *de qua natus est Iesus, quem Patres desiderantes clamabant: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, & de quo arbitror spiritu prophetico locutum fuisse Isaach eidem Iacob, cum benedictionem illam ei impertiuit: Det tibi Dominus de rore cœli, & de pinguedine terræ: per rorem enim intelligebat Christum, & per pinguedinem terræ, fecunditatem Mariæ: ipsa enim est terra illa, de qua Dauid dixit: *Feritæ de terra orta est.* Sicut item ex rore in conchilium cœlitus decedente, tum virtute caloris solis, tum virtute temperamenti, & dispositionum eiusdem conchilii preciosa gignitur margarita; nõ dissimiliter verbum diuinum instar rotis ex christallino cœlo paterni pectoris in conchilium veteri virginis decidit, humanam carnem induens, Spiritus sancti calore fouente, & generatiua Virginis potentia concurrente, inestimabilis illa margarita confecta fuit, pro qua possidenda Saluator ipse dixit, quod sapiens negotiator *abit, & vendit omnia, quæ habuit, & emit eam.* Et quemadmodum in aurora olim colligebatur manna; sic ex hac aurora duplex manna colligit quotidie Ecclesia*

107.

Maurit. lib. de Cor. Virg.

D. Bernard.

Ibidem

Ioan. I.

D. Irido. lib. Ethymol.

Isaia 45

Psalm. 84

Math. 13

Catho-

Psalm. 77.

Ad Rom. 15. Rupert. lib. 6. in Cant.

D. Bernard. Senens. ser. de B. Virg. c. cap. 11. Card. Caiet. 3. p. q. 27. art. 3.

Catholica, & manna cõsolationis, quam instar piæ matris exhibet; & manna Corporis Christi in Eucharistia ad cibationem fidelium, vt in figura illius dixit Dauid: *Pluit illis manna ad manducandum.* Tandem sicut aurora medium est inter noctem, & diem, & non nihil ab utroque extremo participat; ita beata Virgo participans fuit veteris legis per noctem significatæ, & nouæ per diem designatæ, vt Pauli verba clarè indicant: *Nox præcessit, dies autem appropinquauit.* Addit enim Rupertus libr. 6. in Cantic. quod *sicut aurora quotidiana finis præteritæ noctis est, & initium diei sequentis, sic Natiuitas Virginis finis dolorum, & cõsolationis fuit initium, finis tristitiæ, & lætitiæ nobis extitit principium.* Porro iam ad celebre illud Lunæ epithetum, quo Angeli B. Virginem in ortu suo cohonestarunt, nostram dirigamus orationem. mirifice quidem ei conuenit, *Lunam* appellari: sicut enim luna inter omnes planetas noscitur esse velocior, ita beata Virgo velociter adeo cucurrit, vt non solum in ortu, sed ante ortum ab instanti suæ immaculatæ conceptionis, vel, vt aliis placet, à puncto suæ sanctificationis, vsum rationis, & actum, quo se disposuit ad gratiam, exercuerit, vt docent D. Bernardinus Senensis, & Card. Caietanus. Cucurrit etiam adeo celeri cursu, vt post triduum mortis suæ continuo resurrexerit, & in corpore, & anima, ad superiores euolarit, cum tamen reliquis, & vltus rationis amplius differatur, & corporum resurrectio in postremum iudicii diem referretur: ecce miram huius mysticæ lunæ velocitatem. Sicut etiam luna, vsque in decimum quartum diem, parumue plus, semper crescit, deinceps tamen, cum plena est, maior appareat minimè potest; quin immò exinde magis, ac magis decrescit; ita beata Virgo instar lunæ, vsque ad quartum decimum annum paulè plusve in prærogatiuis, & favoribus cœli sibi impensis semper creuit. postquam tamen plenitudinem diuinitatis per Incarnationem Verbi in utero eius

factam mira splendoris claritate corporaliter suscepit, vt merito ei conueniat illud Ecclesiast. *quasi luna plena, in diebus suis lucet*, non potuit ad Dei Genitricis culmen iam eleuata amplius dignitate crescere, & sublimari, quin potius exinde magis ac magis se humilians, in propria opinione apud seipsam decresebat, & se omnibus inferiorum reputabat. Sicut iridem luna quandoque respectu solis superior, quandoque inferior; nunc in oppositione, nunc ad latus eius adest; ita in Virgine tota hæc varietas effulsit: superior extitit soli iustitiæ, Luca attestante de Christo: *subditus erat illis*, subditus autem relatione dicit ad superiorem: inferior extitit, quando Christus exaltatus in Cruce, ipsa secus pedes eius aderat; deinde in oppositione fuit, cum Angelo vocante illum Dei nomine: *gratia plena*; ipsa pro singulari suâ humilitate opposuit se illi, humilem, atque abiectam ancillam se compellans. Cœpit tandem à dextris eius esse in die Assumptionis, Dauid dicente: *Assiuit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato.* Quemadmodum etiam apud Romanos luna nobilitatis exemplar extitit, ita Virgo tot Regibus, ac Principibus illius originem decorantibus maximum nobilitatis splendorem secum fert. Illud etiam, quod luna præ cæteris corporibus cœlestibus singulare habet, vt cum illa diaphana, & transparentia sint, ipsa corpore opaco prædita, secundum profundiores partes videri non possit, Virginis excellentiam super omnes sanctos non parum commendat. Ipsa enim instar lunæ pulcherrimæ, non corpore diaphano, vt alii sancti, quorum sanctitatis lux penetrari potest, sed opaco prædita fuit, quod intus perlustrari nequit: quia teste Dauid: *omnis gloria eius sicut filia regis ab intus*: vnde sicut corporis opaci sola superficies illustratur, & viderur; ita beata Virginis sanctitatis solum superficiem, non profunditatem intuemur, vt potè; quam sola diuinitatis acies perlustrare, ac penetrare possit.

Eccles. 50.

Luce 17.

Psalm. 44.

Ibidem

possit. Deinde sicut luna in ortu suo, vt Astrologi docent, & Nautæ frequenter obseruarunt, mare, quod est in parte Orientali crescere facit, decretere verò, quod est in parte Occidentali, sic mystica hæc luna Maria in ortu suo causa fuit incrementi sanctitatis in regionibus Orientalibus, decrementi verò idolatriæ in partibus Occidentalibus, vbi idolorum cultus maximè vigeat. Verùm licet ex omnibus his lunæ proprietatibus apta videatur comparatio Mariæ cum luna, ex multis tamen nominibus videtur illam valde dedecere, nam luna mutabilitatis symbolum est: vnde Ecclesiasticus ait: *stultus, vt luna mutatur*: luna præterea non semel maculis deturpata comparet, nec semel in fluxu suo rationis iudicium lædere solet, vnde lunaticus dicitur, qui lætis temporibus iudicio caret; quandoque etiam exuberantem læticiam parit, & cum quis modestiæ limites transiliens exhilaratur, Hispanum prouerbum ait: *la luna est a sabre el orno*: ac tandem omnes cauent, vigente luce lune, discoperto capite incidere, ne à malefico eius influxu quidquam lædantur. Cùm prauis ergo his, & aliis per pluribus detestandis proprietatibus scateat luna, minimè videbatur Virgo sanctissima ei comparanda. Non ignorabat certè hanc obiectionem Spiritus sanctus, & ideo quatenus luna præclaris naturæ dotibus ornata est, Virginem ei comparauit, quatenus verò nociuis proprietatibus abundat, & inconstantia, ac mutabilitatis symbolus est, sub pedibus B. Virginis illam calcantibus eandem apponit, vt vidit dilectus Discipulus: *et luna sub pedibus eius*: in quo non pauca beatæ Virginis encomia nobis propalanda latent. In rebus quidem humanis nihil stabile, ac firmum videmus, omnia mutabilitati sunt obnoxia, Apostolo dicente: *Vanitati subiecta est omnis creatura*. Descripsit egregiè hanc rerum mutabilitatem Ouidius:

35. *Metamor. Cuncta flunt, omnisque vagans formatur imago.*

*Ipsa quoque, assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen; neque enim consistere flumen,
Nec leuis hora potest; sicut vnda impellitur vnda,
Vrgeturque eadem veniens, vrgetque priorem;
Tempora sic fugiunt, pariter, pariterque sequuntur.
Transit in aetate post ver, robustior annus
Fitque valens iuuenis; neque enim robustior etas
Vlla, nec vberior, nec que magis audeat, vlla est.
Nec sapiens sua cuique manet, rerumque voratrix,
Et alius alias reparat Natura figuræ.
Nil equidè durare diu sub imagine eadem
Crediderim, sic ad ferrum venistis ab auro
Tempora, sic toties versa est fortuna locorum.*

Immò, non solum in rebus humanis, sed in ipsis Angelis instabilitas, & mutabilitas viguit, Iobò dicente: *Ecce, qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem*. Omnem quidem nociuam mutabilitatem ad triplex genus reuocare possumus, prima est omnium detestabilissima, à gratia ad culpam, seu à iustitia ad iniustitiã, de qua Dauid: *filius Ephrem, &c. conuersi sunt in die belli*; secunda est mutabilitas corporis in puluerem, de qua Genesis: *puluis es, & in puluerem reuertèris*; tertia mutabilitas est, quam vocant fortunæ, de qua Ecclesiasticus: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, & nihil stabile sub sole*. Vt ergo Spiritus sanctus significaret omnia hæc mutabilitatis genera à Virgine supplatari, ideo lunam, quæ mutabilitatis symbolum est, sub pedibus eius calcandam apposuit; nec enim vnquam obnoxia fuit mutationi gratiæ ad peccatum, quæ mater gratiæ erat, & ab instanti suæ conceptionis impeccabilis facta fuerat; nec etiam mutationis sui corporis in puluerem particeps vnquam fuit, quæ incorruptionis singulari priuilegio donata extitit, instar corporis Christi, de quo

Eccles. 27.

Prou. Hisp.

Apo. 12.

Rom. 8.

quo Dauid: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*. Non tãdem subiecta fortunæ (vt aiunt) mutabilitati, quæ in distribuendis diuitiis, & honoribus summa pollet difformitate, & instabilitate, cuius animus melius, quàm Paulus dicere potuisset: *omnia, videretora arbitratus sum, vt Christum lucrifaciam*. Sed proh dolor, cum diuitiæ, cum dignitates, & mundani honores vmbra ipsa instabiliores, & fugaciores sint, cultores huius sæculi nihil quàm illos audius experunt, nihil diligentius querunt, quàm hominum amentiam contemplans noster Sanctus Antonius Paduanus, illam ad eam manifestandam, lupi fabellam adhibuit (inquit) videns lunam in aqua putei, velut in speculo representari, putans illam recentem caseum esse, ex falsa hac existimatione in puteum descendit, postea verò, cum nihil inueniret, nisi meram imaginem lunæ, & volens redire, non posset ascendere, à pastoribus confestim lapidibus obrutus fuit: Ita sanè, ait Sanctus Antonius, multis contingit, qui existimantes voluptatem, & requiem in deliciis, & diuitiis, in honore, & dignitate inuenturos fore, postea verò nihil inuenientes, præter solam imaginem, Apostolo dicente: *preterit figura huius mundi*, oleum & operam perdunt, ac misera morte intereunt; quod sanè inde ortum habuit (vt dixit ibidem Sanctus Antonius) quod credit *Dulcis consilio vulpis*; id est, concupiscentiæ carnalis transitorium, mutabile, & fictum bonum, verum, permanens, & stabile esse. Non sic B. Virgo, sed lunam pedibus calcat, vt omnia hæc caduca, & sublunaria se despexisse commonstret. E contra quidem faciunt profani huius sæculi sectatores, lunam, hoc est, diuitiarum, & honoris caduca, & mutabilia bona super caput suum constituunt, solem verò Christum sordidissimis peccatorum pedibus calcant, ac vilipendunt. Hanc execrandam impudentiam Ieremias deplorans dixit: *Conculcauerunt partem tuam: alii sanctificationem, quasi diceret: nihil pend-*

Psalm. 15.

Philip. 3.

B. Anton. Paduan. ser. 15. post Trinit.

1. Corint. 7.

Anton. vbi supra.

Ierem. 12.

runt legem tuam; quæ obseruata, sanctificatio est animarum, *falsi sunt hostes eius in capite*, ac si clarius dixisset: ed perugnit amentia, ac inuercundia cultorum huius sæculi, vt diuitias, honores, & dignitates, quæ sunt capitales hominis hostes, super caput suum, velut diadema, posuerunt. Vt enim adnotauit D. Ambrosius homil. 6. in Exameron: Illi dicuntur bona caduca super caput suum gerere, qui tanti illa faciunt, vt in eminentissimo omnium loco digna illa collocari falsò arbitrentur. At cum contemplet, pedem Virginis lunæ superpositum, videtur mihi, quasi clauum infigere rotæ fortunæ, ne sua mutabilitate super illam dominari posset. nisi etiam velis dicere, (quod non ineprè dices) beatam Virginem pedibus suis lunam calcantem, nò obscure significare, quod si luna, quæ non semel cornuta apparet, alicuius maleuoli influxus cornibus filios suos ferire cõterdat, præsto beatissimam Virginem adesse pedibus suis illam cõtercentem, ne quidquam eos lædere possit.

Cæterum, quia parum videbatur Angelis B. Virginem in ortu suo auroræ, & lunæ contulisse, soli per similem esse dicunt, *electa vt sol*, & merito quidem, quia sicut sol oritur ex alto, singulari splendore rutilans, sic B. Virgo orta fuit ex alta Regum progenie: & sicut sol reliquis planetis naturæ suæ nobilitate præcellit, ita B. Virgo generis nobilitate, & splendore mortales omnes excellens, variis sanctitatis fulgoribus coruscet; & sicut sol præstantissimum est omnium mundi ornamentum, ita inter puras creaturas B. Virgo est Ecclesiæ Catholicæ præstantissimū omnium decus, & ornamentum: ad quod alludere videntur verba illa Salomonis: *Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic Eccles. 26. mulieris bonæ species in ornamentum domus eius*. & sicut sol per medias fœces pertransiens, nec minimam labem contrahit, non secus beata Virgo per fœces progenitorum suorum, velut per aqua ductum originem suã ducens, nullam maculam

Thron. 2.

D. Ambros. homil. 6. in Exam.

Cant. 6.

Eccles. 26.

ab eis contrahens instar solis in suo ortu purissima, ac fulgentissima prodit; & sicut sol claritate suæ lucis cuncta astra longo intervallo superat, ita Deipara Maria diuinæ gratiæ magnitudinæ, ac diuinorum charismatum copia reliquorum omnium sanctitatem longè adeo excellit, vt D. Anselmus lib. de exordio humanæ vitæ cap. 2. dicat: *Nihil tibi, Domina, æquale, nihil comparabile est; omne enim, quod est, aut supra te est, aut sub te est, quod supra te est, solus Deus est; quod infra te est, omne id est, quod Deus non est*, ex quibus verbis apertissimè colliges, quam apta sit Virginitas cum sole comparatio; quia cum sol quartum locum teneat inter septem planetas, necesse est, tres supra illum, & totidem sub eo esse, ita beata Virgo, instar solis supra se nihil aliud habet, quàm tres diuinas Personas; sub se vero tres Angelorum Hierarchias, quæ reliquis creaturis superiores existunt; quare beata Virgo medium quoddam est inter Deum, & Angelos, minor Deo, sed maior Angelis, ac omni alia pura creatura; & sicut sol in communicando lumen suum, ac in influendo in hæc inferiora, liberalem adeo se exhibet, vt ad eius liberalitatem, & munificentiam significandam, Antiqui (vt refert Homerus) virum quemdam centimanum, hoc est, centum manus habentem, depingerent, quibus munera porrigeret; ita beata Virgo liberalis adeo exiit vt nemo sit, qui à calore misericordiæ illius se abscondat, aut materna pietatis illius viscera non sit in se expertus. Ad hæc, (vt alia non pauca præteream) quemadmodum sol est naturale illud horologium, quod summus opifex, & artifex in hac mundi Republica affabrefecit, vt vniformi, ac regulari suo cursu actiones humanas regularet, ne præter debitum tempus fierent, ita B. Virginitas, instar regulatissimi horologii, cuius nec vana vlla cogitatio in eam irrepfit, aut superflua vna vocula ex ore eius decidit, Deus ipse in spiritali hac Ecclesiæ Rep. constituit, vt cuiuscumque

status, & conditionis homines per irreprehensibilem eius vitam regulari, & prauorum mores componi possent. Vnde D. Ambrosius tam pie, quàm eleganter dixit: *Sit vobis, tanquam in imagine, descripta virginitas, vti ad; B. Mariæ, de qua, velut speculo, resurgit species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari, magisteria probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debent, ostendunt. hæc ille.* Ex quibus libeat mihi ansam sumere, vt dicam, quod cum singulis hominibus bonum exemplum proximo suo exhibere incumbat, quia vniciq; mandauit Deus de proximo suo, precipue tamen id ad Prælatos, & Principes spectat: nam cum ipsi sint in Republica constituti velut horologium ad regulandas, & cõponendas subditorum actiones, oportet quidè instar horologii in se regulatissimos esse. hoc sanè discrimen inter est tintinabulum horologii, & alia cymbala, quod hæc siue tardius, siue velocius, siue pluribus, vel paucioribus pulsationibus sonent, nemo est, qui animaduertat, aut pulsationes enumeret: at, si horologium sonet velocius, aut tardius, quàm debeat, cuncti in illud mensis aciem intendunt; & si pluribus, quàm par erat, pulsationibus sonet, omnes aduertunt, easq; enumerant, vt excessus eius clariùs innotescat, solentque tunc vulgares homines dicere: *Ebrivum est horologium.* Non dissimiliter hoc interest inter Prælatos, seu Principes, & plebeios, ac reliquos subditos, & defectus, aut excessus istorum non ita facile oculis omnium obiciuntur, at Prælatorum, & Principum corrupti mores, & irregulares actiones omnium oculis sunt patulæ, omniumque animos grauiter offendunt, quia cum sint horologium, per quorum regularem motum subditorum actiones regulari debent, non potest vitæ illorum irregularitas, ac licentiosa vitæ consuetudo non esse omnibus insensa, molesta, ac nociua valde.

Tandem Angeli addiderunt, in Virginitatis commendationem: *Terribilis, vt castrorum*

D. Anselm. lib. de exord. humanæ vitæ. cap. 7.

Memoria.

D. Ambrosii. lib. 2. de virgin. in intro.

D. Ambrosii. lib. 2. de virgin. in intro.

Plin. lib. 8. natur. hist. Pier. Valer. lib. 1.

Cantic. 6.

Genes. 19.

strorum acies ordinata: quod singulare epithetum, vt melius explicem, oportet, ab incepta metaphora Solis, minime descendere. Ceterè D. Ambrosius in libro Examen tradit: *quod Leo gallus, & maxime albam mirum in modum perimefcit*, quod idè scripsit Plinius lib. 8. naturalis historiæ, dicens: *Leonem etiam à Galli cauu terri, cuius rationem naturalem tradit Hierius Valerianus lib. 1. quia Gailus vim solaris virtutis magis participat, quàm Leo; sol enim in illo adeo prædominatur, tamque singulari influenza in eum inrendit, vt media nocte, cum ex Antipodis ad nos deflectit, tunc Gallus velut applaudens, eius aduentum, cantus sui hymnis celebrat, & non semel, sed iterum, atque iterum canit; ex hoc ergo facile deducemus explicationem horum verborum: Terribilis, vt castrorum acies ordinata.* Dæmon enim, quamuis Leo fortissimus sit, non solum beatiæ Virginis aspectum formidat, sed & eius vocem, aut solum nomen vehementer exhorret, cuius quidem tremoris causa ea præcipua est, quod radii solares diuinæ gratiæ in Maria, velut in sole clariùs effluent, quibus diabolicus intuitus valde offenditur. Vel dicamus aliter, comparasse eam aciei benè ordinatæ, quia tam pulchritudo, quàm fortitudo exercitus non tam ex multitudine armorum dependet, quàm ex eo, quod singuli milites illius, ita benè se gerant, vt nullus ab ordine suo recedat, & nemo proprium locum deserat. Cum ergò in beata Virgine omnes eius potentia tam interiores, quàm exteriores perfectè adeò ordinatæ, & compositè essent, vt nulla nec latum vnguem excederet, aut à regula rationis quidquam deflecteret, quod sanè vltra quàm dici potest, mirabile, ac stupendum fuit; cum nullus adeò iustus Loth inueniri queat, cuius vxor (hoc est caro) aliquando caput retro non conuertat; ideo formidabilis adeo Dæmoni exstitit, vt propterea Spiritus sanctus eam aciei benè ordinatæ comparauerit, aciei inquam Israheliticæ, vt

ego arbitror: quia sicut illa de Pharaone, & de eius exercitu victoriam tulit, ita beata Virgo de Lucifero, & omnibus eius sequacibus victoriæ palmam ab ortu etiam, & incunabulis reportauit. Cum enim aliorum ortus à Dæmone maculati sint, vno, vel altero excepto, ex singulari priuilegio, Mariæ tamen ortus, & in hanc lucem ingressus sanctus magis, & immaculatus fuit, quàm fuerit aliorum sanctorum exitus. quæ omnia paucis comprehendens Beatus Petrus Damianus eleganter dixit: *Quæ tumlibet aliæ stellæ relaxeant, luna tamen, & magnitudine præeminet, & splendore, sic vramque naturam Virgo singularis exuperat, & immensitate gratiæ, & fulgore virtutum. Virga esse veripremiala nimis, in illa inaccessiblei luce perlucens, sic vrorumq; spirituum hebetat dignitatem, vt in comparatione Virginis, nec possint, nec debeant apparere; sicut sol solum orbem illuminat, sic hæc sola solidiori lumine & Angelos, & homines illustrat: Terribilis, vt castrorum acies ordinata. Terribilis Dæmonibus, ordinata virtutibus, singularis timor malignorum spirituum, specialis amor Civium beatorum.*

Ad extremum, illud non prætermissam obseruatione dignum, quid est, quod sponfus postquam beatam Virginem suam illa aurora, lunæ, & solis nomenclatura cohonestauerat, tandem terribilem illam appellet, cum armata, ac terribili castrorum acie tremorem, ac pauorem inferente illam conferens? arbitror quidem sponsum, vt significaret vniuersale gaudium, quod Marianus ortus vniuerso attulit Orbis, comparasse illam aurora, lunæ, & soli, quia aurora infirmis, luna noctu itinerantibus, sol in tenebris iacentibus, lætitiæ, & gaudium magnum ingerit; ad hoc ergo ipsum cõfirmandum comparauit illam cum terribili castrorum acie benè ordinata, quia his, qui in captiuitate, hostiliq; obsidione pressi iacent, nihil gratius, aut iucundius accidere potest, quàm si ingens militum exercitus in eorum subuentione, & liberationem

Exod. 14.

B. Petrus Damianus.

Cantic. 6.

tionem adueniat. Vnde licet exercitus
 hostibus terribilis sit, captiuis tamen alac-
 er vult, ac pergratus existit; cum igitur
 vniuersis orbis sub misera Sathanae ser-
 uitate laetere, non potuit non vehemen-
 ter gaudere solliciti oru beatae Virginis,
 quae Demonibus terribilior esse perhibe-
 tur, quam omnia Angelorum agmina in
 vnum congregata. Nam praeterquam a
 principio Dominus dixerat: illa Demoni-
 nis caput contrituram: ipsa conseret caput
 tuum; protheticum illud Balaam vari-
 cinium satis idipsum comonstravit: Orietur
 stella ex Iacob, & consurget virga de Israel,
 & perciet duces Moab, & vastabit omnes
 filios Seth, & erit Idumaea possessio eius. Per
 hanc stellam Mariam intelligo, quae mar-
 ris stella interpretatur, filiam quidem Iac-
 ob, quia ex eius genere orta; & quia sicut
 Iacob luctator fuit, & supplantator E-
 sau, ita Maria, tanquam legitima eius he-
 res, fortissimam luctatricem aduersus Dae-
 mones semper se exhibuit, adeo, vt illi
 deuicti, ac in seruitutem redacti, vel
 vilia mancipia virgis ab ea vapularerint:
 consurget virga de Israel, & perciet duces
 Moab. Nec abhorret ab hac intelligentia
 vocasse illam, stellam; cum nullum armorum
 genus ad profligandas tenebras luce
 fortius, & potentius excogitari possit, iux-
 ta illud D. Pauli: Abijcimus opera tene-
 brarum, & induamur armis lucis. Deinde
 aliter: Sponsus volens spirituales Virgi-
 nis pulchritudinem describere, compara-
 uit illam aurora, luna, & soli, quia haec
 singulari decore, ac mira pulchritudine
 sunt conspicua; prosequens autem idip-
 sum, cum castrorum acie bene ordinata
 illam componit, quia reuera nihil aspe-
 ctu pulchrius, quam militum exercitus re-
 cte dispositus, ac fortissimis, & fulgentis-
 simis armis praemunitus, & disertis ver-
 bis clamauit Propheta Balaham, cum vi-
 dens populum Israel in varias Tribus or-
 dinate diuisum, & in tentoriis commo-
 rantem, in haec verba prorupit: quam pul-
 chra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua
 Israel. Atque hinc feminas admonitas esse

velim, vt instar castrorum aciei bene or-
 dinatae cum pulchritudine terribilitatem
 coniungat, ita, vt quanto pulchriores,
 tanto viris earum castitatem oppugna-
 tibus terribiliores se exhibeant, ipsam
 in hoc imitantes, de qua sponsus dixit:
 quid videbis in Sannatre, nisi choros castrorum:
 ecce laudat illam, quod non demul-
 ceret, sed terreret insectantes illam, ac se-
 ueritate sua in fugam eos conuerteret, ne
 quidquam diuinam maiestatem offen-
 deret; cui sit honor, & gloria in saecula
 saeculorum: Amen.

HOMILIA IV.

In gratiam Mariani ortus multiplici
 eruditione de Deipara Virgine ex-
 plicantur verba illa Isaia: Egredietur
 virga de radice Iesse, & ros de
 radice eius ascendet.

VA MVTS grauissimi qui-
 dam Ecclesiae Patres, Hila-
 rius, Clemens Alexandri-
 nus, Cyrillus, & Basilus,
 omnia haec Isaiae verba de
 solo Christo interpretentur; at aliorum
 praescorum Patrum expositionem, & in-
 telligentiam secutus, Hieronymus, Augu-
 stinus, Ambrosius, Leonis, Ruperti, Bernar-
 di, & Tertulliani illa apud satis expono de
 Matre simul, & filio, aut, vt sub metapho-
 ra virgae, Mater, sub nomine vero floris,
 filius intelligatur; sic enim loquitur Di-
 uus Ambrosius: Radix, familia Iudeorum,
 virga Maria, flos Mariae, Christus; eiusdemque
 verbis vtuntur praecitati Patres, quorum
 expositionem probat Ecclesia Catholica, Bernard.
 dum canit: virga Iesse floruit, virga Deum, ser. 2. super
 & hominem genuit. Et quidem in sacra
 Scriptura per plures virgas reperio, quae
 dum B. Virgineam adumbrant, intelli-
 gentiam hanc mirifice astruunt: inter
 has insignis fuit virga Aaronica, de qua
 sacra narrat Numerorum historia, quod
 cum discipatio orta esset de dignitate Tertul. lib. 3.
 sacra.

Isaia 11.
 Hilarium in
 Psal. 2.
 Clem. Alex.
 lib. 1. Pedag.
 cap. 7.
 Cyrill. super
 Isaia 11.
 Basil. ibid.
 Hieron. sup.
 c. 11. Isaia.
 August. li. 2.
 de symb. ad
 Catech. c. 4.
 & serm. de
 temp.
 Ambros. lib.
 de bened.
 Patri. c. 4.
 & lib. 2. de
 Spiritu S. c. 5.
 Leo ser. 4.
 de Natinit.
 Bernard.
 Rupert. li. 2.
 in Isai. c. 6.
 & lib. 11. de
 viis. verb.
 cap. 28.

Genes. 3.

Numer. 24.

Genes. 32.

Num. 24.

Ad Rom. 13.

Num. 24.

Marcion. c.
 8. & lib. co-
 tra Iudeos
 cap. 9.
 Eccles. Ca-
 bol. Num.
 7.

sacerdotali obtinenda, quibusdam vsur-
 pare volentibus, iussu Deo singulos af-
 ferre virgas, & cui? virga germinasset, il-
 le in sacerdotalem dignitatem diuinitus
 electus haberetur. Contigit, vt Aaronis
 virga germinaret, & turgentibus gem-
 mis emitteret flores, qui tollis dilatatus
 in amygdalas tandem sunt deformati.
 Ex duplici capite virga haec beatam Vir-
 ginem praefigurabat, tum, quia sicut vir-
 ga florem suum producit absque aliqua
 sua diuisione, aut scissione, ita B. Virgo
 absque Virginitatis suae integritatis viola-
 tione suuissimum illum florem Chris-
 tum Dominum germinauit; D. Bernardus
 dicente serm. 2. super Missus: nec
 Virginitatis pudorem sacri partus editio: tum
 quia teste Fierio Valeriano, arbor amy-
 gdalina symbolum fuit castitatis, & co-
 nstantiae apud antiquos, & inter omnes
 arbores hoc habet peculiare, quod prima
 omnium emittit flores; quod non obscu-
 re praenotaui Mariam omnium castissi-
 mam primam inter omnes emisisse vo-
 tum virginitatis, vt ex D. Bartholomaeo
 Apostolo, refert Abdias, in vita illius.
 Sed & aliud singulare arcanum later in
 eo, quod virga illa amygdalina esset.
 Fuit olim oppidum quoddam nomen
 Luza, quod secundum D. Hieronymum
 lib. de nominibus hebraicis: amygdalam,
 significat; hoc tamen nomen Iacob Pa-
 triarcha mutauit, nuncupans illud bethel,
 quod domus Dei interpretatur; viderat en-
 nim ibi scalam stantem super terram, &
 cacumine suo caelum tangentem, & Do-
 minum innoxium scilicet; nec illic esse al-
 liud, nisi domum Dei, & portam caeli;
 Ecce ergo hodie nascitur amygdalus, ex-
 istit Luza, post paucos annos futura Be-
 thel, hoc est, domus Dei, in qua plenitu-
 do diuinitatis corporaliter habitabit.
 Scio de illa Bethel dictum esse: Ieroboam
 vitulum in eam immittentem, Idolola-
 triae sedem fecisse, ob idque nuncupa-
 tam fuisse; Bethanem: at haec est mira ex-
 cellentia huius sacrae, & mysticae Bethel,

D. Bernard.
 ser. 2. super
 missus.

Pier. Valer.
 lib. 31.

S. Barth. Ap.
 Abdias.

D. Hieron.
 lib. de nom.
 hebr.
 Gen. 28.

S. Reg. 12.

quod nunquam in Bethauen migratura
 sit; semper erit ab omni parte aliena,
 nullus vnquam in ea erit locus, vnde
 Ieroboam: Tam deinde, quod sicut
 amygdalus, quasi quoddam Euangelium
 mutare fungens, bonae spei non plenus
 facit; etenim constat ex eius proceris,
 totius anni copiam praesumi, Poeta ca-
 nente:

Complementor item, cum se nux plurima
 suis
 Induct in florem; & ramos curuabit olen-
 tes;
 Si superant factus, pariter frumenta se-
 quetur.
 Magnaque cum magno veniet triturata ca-
 lore.

Ita mystica haec virga amygdalina re-
 cens orta spiritualium frugum largita-
 tem, ac diuinorum clarissimum copiam
 pollicetur, cum ex ea producendus sit
 Christus Dominus, bonorum omnium
 scaturigo, qui amygdali fructui persimi-
 lis est, vt eleganter prosequitur D. Augu-
 stinus: cum enim comparasset Deipa-
 ram Mariam virgae Aaronicae, dixit:
 Virga ecce protulit, quod ante non habuit, non
 desossa sarculo, non animata succo, non secun-
 data seminario, & tamen, cum illic desissent
 vniuersa iura naturae, protulit virga, quod
 nec semine suggeri potuit, nec radice. Virga illa
 Aaron, Virgo Maria fuit; post haec continuo
 subiungit: Quod ergo virga illa nunc nobis
 produxerit, imago Dominici corporis fuit; nux
 enim tria habet in suo corpore, substantiae v-
 nionem, corium, testam, & nucleum. In corio,
 caro, in testa ossa, in nucleo interior anima
 comparatur; haec ille, itaque sicut olim
 quaedam arbores infelices habebantur,
 vt tradit Plinius; tales, salix, Betulla, &
 vlmus infortunatae erant (serui enim do-
 minorum saeuientium iussu virgis vl-
 meis corripiebantur) Magistratum vir-
 gas Betulla suppeditabat; si tales decrant,
 vicem illarum salignae virgae supplebant,
 vt ex Prudentio de Romano mar yre o-
 stendit hymnus: salix autem syabolium
 erat sterilitatis, eo, quod a se semen infe-
 cundum

D. Aug. loc. praet.

Num. 17.

Plin. lib. 6. natur. hist. c. 16. & lib. 24. c. 9.

cundum est; vel, quod ut Porphyrius in Homerum asseruit) salicis semen vino propinatum sterilitatem inducat. Aliæ arbores apud eosdem antiquos, felices, & fortunatæ natæ censebantur, ut Platanus, Cedrus, Cyparissus, Lauus, Oliua, Palma, Vitis, unde ex frondibus quarundam illarum coronas texebant ad redimenda triumphantium capita. ad hunc foecium arborum numerum aggreganda venit Amygdalus, cum reuera reliquas omnes multis nominibus præcellat. nam si fructum quæras gignit vtilissimum, atque suavissimum; si celeritatem amas, non differt, statim ante omnes efflorescit, si diurnitatem desideras, durat nucleus in plures etiam annos; si delectat arboris venustas, & gratia, profert pulchros flores aspectui valde gratos; si constantiam beneficentia laudas, postrema certe inter omnes arbores foliis spoliatur; et tatem ferè diuissimè, saluo frondium virore. Quæ omnia cum aptè satis beatæ Virgini conuenire competentum sit; ipsa enim præclarum adeo fructum produxit, ut æterni Patris foecunditas præclariorem non produxerit; pulchrum etiam adeo, ut solus eius intuitus beatos intuentes reddat: ipsa tamen celeritate florem virginittatis emisit, ut Dauid diceret: *adducuntur virgines post eam*; ipsa adeo constans, ut velut in mobilis columna à patibulo Crucis non diuerterit, Ioanne dicente: *stabat iuxta Crucem Iesu Mater eius*. Ac tandem, cum ipsa ortu suo, vberitatis cœlestium bonorum, qua Ecclesia vniuersa fecundata erat, certum prognosticum esset, meritò per amygdal. nam virgam designatur.

Exod. 4. c. 4- vsq; ad c. 17. Multa præclara commemorat sacra Scriptura lib. Exodi, operatū fuisse Moysem per virgam hanc Aaronicam, inter quæ illud valde memorabile fuit, quod Pharaonem, & Aegyptios eius in mari rubro submersit, gloriosam Israelitis de hostibus suis victoriam conferens; unde intelligetis difficilem locum Canticoꝝ præcanti argumento, in quo virgæ Vir-

ginem comparamus, accommodatissimum: *Equitatus meus in curribus Pharaonis assimilari te amica mea*. ad huius loci germanam intelligentes, præsupponere oportet, quod cum Pharaeo, multis Aegyptiis illum stipantibus, persequeretur filios Israel, proximis illis ad mare rubrum, Moyses aquas illius virga tangens, viam aperuit, per quam sicco pede filii Israel petransire possent, ac hostiū vanam spem illos occidendi deluderent.

Immo, si credimus Origeni, qui ex antiquissima traditione illud accepisse affirmat, duodecim vias per mare rubrum aperuit, ut singulæ tribus, quæ duodecim erant, per duodecim vias commodius, ac breuius peruaderent, quod quidem non obscure mihi videtur dixisse Dauidem, dum cecinit: *Qui diuisit mare rubrum in diuisiōnes*, non ait, diuisiōnem, sed diuisiōnes, ut significaret, non vnam, sed plures vias apertas tunc fuisse: & quod mirabile etiam est, & obseruatione dignissimum, quod viæ illæ floribus constitæ instar amoenissimi prati repente cōparuerunt, ut non solum ad fugiendos hostes, sed ad voluptatem capessendam inferoient, non est hoc commentum nostrum, cum id non obscure nobis testentur verba illa libri Sapientia, vbi Salomon varios faores commemorās, quibus Deus populum Isaeliticum profecutus fuerat, ait: *In mari rubro vias sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio, per quem omnis natio transit, que tegebatur tuam manu, videntes in mirabilia & monstra*. Postea autem Aegypti ira perciti, easdem maris rubri vias ingredienti, aquis, quæ diuisæ fuerant, in vnum confluentibus, fluctibus earum submersi, repentina morte mulctati fuerunt. ad hanc ergo historiam alludens, comparat beatam Virginem equitatu suo, victoriam reportanti contra currus Pharaonis. sed hinc emergit difficultas huius loci: nam Isaelitis, pedes egressi sunt de Aegypto, suppellestem suam supra dorsa portantes, non erant equorum mul-

Cant. 1.

Orig. hom. 7. in Exod.

Psalm. 135

Sap. 19.

Exod. 12.

multitudine, atque armorum copia præmuniti, quis ergo erat equitatus iste ex parte populi Isaelitici? Responder ingeniosè Iacobi Rupertus super caput primum Canticoꝝ; equitatum hunc fuisse potestissimam illam Moysis virgam, cuius mirabili virtute populus Dei instar fortissimi, ac munitissimi equestris exercitus, hostes prostrigauit, atque interemit, gloriosaq; de illis reportauit victoriam. verba Ruperti, hæc sunt: *Quisnam fuit ille meus equitatus in curribus Pharaonis, vel quomodo in curribus Pharaonis? magnum, & mirum spectaculum respicienti inde curvus Pharaonis, hinc equitatum meum. Curvus nãq; Pharaonis valde multi ferro armati plerique etiam auro, vel argento insigniti fuerunt; equitatus autem meus, virga vna fuit, virga Moysi, & Aaron. hæc ille. Sed quomodo (inquit) virga inanimata equitabat, quomodo contra superbas Pharaonis currus militabat? Respondeo hoc modo equitasse, & militasse, quia versa in colubrum, deuorauit virgas Magorum; percutiens aquas fluminis, illas vertit in sanguinem; extensa super riuos ad paludes, eduxit pœnè infinitas ranas; quatiens puluerem, fecit cyniphes, homines, & iumenta pungentes, perite; muscas insuper, quibus domos, & rura impleuit; fecit deinde, ut morerentur omnia animantia Aegyptiorum, & in hominibus exorta sunt vulnera vesicarum eurgentium. quid plura? equitauit, atque viriliter pugnavit, virga illa, cum extensa in cœlum, tonitrua eduxit, & grandinam mixtum igni, ac fulgura super terram Aegypti cadentia; deinde extensa super terram, ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbam, quæ residua fuerat grandini; fecit rursus, ut tenebræ densissimæ vniuersam Aegypti terram occuparent, ac nouissimè eleuata super mare diuisit aquas, & viam floribus stratum aperuit, ut filii Isael securi, ac lætabundi eam peruaderent; iterumque reducta super mare, operuit aquis currus, & equites Aegyptiorum. Rectè ergo*

Rupert. in c. 1. Cant.

Exod. 4. 7. 8. 9. 14. 10. 14.

(inquit Rupertus) virga illa dicitur equitatus Domini, quæ contra currus, & equites Pharaonis sola suffecit, & victoriam peregit. In hoc ergo spokus assimilatur Virginem equitatu suo, quod sicut virga illa virgas maleficorum, & incantatorum deuorauit, & omnem superbiam Aegyptiacam contriuit; nec non etiam germinauit, fronduit, floruit, non plantata, non succo terræ humectata, sed virtute cœlesti super vsum naturæ prouecta; si: Beata Virgo cunctam prauitatem hæreticam interemit, superbiam Diaboli deiecit orru suo sancta, conceptu florida, partu fructifera, ac Virgo semper incorrupta manens; quibus Deiparam Mariam de tribus infestissimis hostibus, Diabolo, Mundo, & Carne celebrem victoriæ palmam reportasse, nemo est, qui non videat. Timeat ergo hanc virgam caro, expauescat mundus, contremiscat Lucifer; sed, & pauca, atque metu tabescant scelerati homines diuinæ legis præuicacatores, præcipue tamen turpissimis libidinis laqueis irretiti; hos enim castissima Virga, instar Mosaycæ illius virgæ, quæ Magorum virgas deuorauit, perdet, atque consumet. Mater quidem dilectionis est, non distictor, sed nonne simul & timoris? dilectionis bonis, timoris malis; non virga tantum consolationis est: *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt*, verum etiam est virga iræ, & virga furoris improbis, qui dilectione repudiata Deum per pœnitentiam placare non student: his mater est iustissimi timoris, & supplicii: *Reges eos in virga ferrea*; in cuius figura olim Ieremias vidit *virgam vigilantiem*, quæ beatam Virginem adumbrabat, & post illam vidit, & extimuit, *ollam succensam*, & ut hæc præcedentibus consonent, LXX. Interpretes, & Theodotion, dicunt illam fuisse *amygdalinam*, seu *nuceam* instar Aaronicæ virgæ. cur autè primo nuceam, cur vigilantiem, cur ollam postea vidit succensam? non meam, sed D. August. responsum audiamus, *sermo-*

D. Rupert.

Psalm. 22.

Psalm. 2. Ierem.

LXX. Interp. Theodor.

sermo-

D. Aug. sermo de tempore, ubi ait: *Vita, & mors ponitur ante faciem nostram; & vita quidem Christus in sacramento nobis, mors autem Diabolus in figuram olivæ succente; si ergo peccaveris, porticum tuam ponas cum oliva succente; si autem iuste egeris, efficietur portus tua in virgammuceam.* hæc D. Augustinus. Sed, & respondeat D. Ambrosius in Psalmum 19, dicens: *quoniam qui baculo non corrigitur, mittitur in ollam, ut ardeat, & tabescat, ideo ad Prophetam Ezechielem dicitur, accipite tibi sataginem, & accipies iniquitates domus Israel, & consummabis, & tabescet in suis iniquitatibus.* itaque beata Virgo per omnia Christum imitans, sicut ipse mors est malis, vita bonis, ita, & ipsa probis, & poenitentibus est pia Mater; impiis vero, & impoenitentibus, crudelis nouerca. Atque hinc est, antiquum serpentem, nihil præter Christum, magis expauescere, quam cum mysticam hæc virgam, quæ caput eius contriuit, Isaiâ attestante: *pauescit Assur virga percussus;* à quibus verbis non dissonant illa alia Iobi: *In oculis eius, quasi hamo capiet eum;* & ait enim beata Virgo virga, ex qua pendit esca carnis Christi, sub qua latebat hamus diuinitatis, quo captus fuit antiquus ille Leuiathan, humani generis infestissimus hostis, ut eleganter his verbis profsequitur Petrus Damianus: *Cum in eo serpens iste per manus persequentium, escam corporis mordidit, diuinitatis illum aculeus perforauit. Prins vero eum in mirabilis Dei cognouerit, se ded. cognitiene ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit, quasi hamus ergo fauces dignitatis tenuit, dum in illo esca carnis apparuit, quam deuorator appeteret, & diuinitas passionis tempore latuit, quæ necaret. In hamo eius Incarnationis capus est: quia dum in illo appetijt escam corporis, transfixus est iaculo diuinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se deuoratorẽ dueret; ibi inuitas, quæ perforaret; ibi aperta infirmitas, quæ pronocaret; ibi occulta virtus, quæ raptoris fauces transfigeret; in hamo igitur captus est, quia inde interijt, unde memorat, & quæ iure tenebas, martales*

perdidit, quia eum, in quo ius non habuit mortis, appetere in morte presumpsit. Sed, & aliter etiam video Demonem captum ab hac mystica virga, Iob. 40. *ludes ei, quasi auis, solent quidem aues hoc artificio capi: inungitur virga visco, cui, si auis infideat, tenaci visci virtute comprehensa manet; non dissimiliter Demon, quem sub metaphora auis, apte intelligi docuit Christus Dominus, in parabolâ seminis, volucrem cœli illum appellans, captus fuit ab hac mystica virga, quæ per desponsationis vinculum, velut visco coniuncta Iosepho, Diabolum fessellit, ne eius virginitatem aduertere, vt docuit his verbis Ambrosius: *Vt virginitas Mariæ falleret Principem mundi, qui, cœ desponsatam cerneret virgo, partum non potuit habere suspectum.**

Ceterum; iam virgas alias beatam Virginem adumbrantes, breuiter percurramus, & ad florem ex hac virga sacra exortum accedamus. Arbitror, virgam illam, quam Iacob iam iam moribundus in modum sceptri adorauit, cuius meminit D. Paulus Epistola ad Hebræos, dicens: *fide Iacob moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit, & adorauit fastigium virgæ eius;* sic enim legit nostra Vulgata, sic etiam verterunt septuaginta Interpretes, sic etiam transfulerunt ex græcis Patribus, D. Chryso. Chrysostronus, Theodorctus, Theophyl. Theophil. Oecumenius, Photius, Geghen. Geghenius, ex latinis vero, Anselmus, Primasius, Aymon, Eucherius, & Hugo Victorinus: quodque caput est in hanc sententiam, laudauit Synodus generalis Iectionem hanc in Epistola Pontificis Adriani. Cõueniunt omnes patres, virgam illam, cuius fastigium adorauit Iacob, virgam esse Iosephi filii sui, quam, tanquam pro Rex Aegypti, velut regium sceptrum in manu ferebat; quæ propterea apte Virginitatem præfigurabat, quæ virga erat Iosephi, cui in coniugem fuerat data, fastigium huius virgæ, Christus Dominus erat, Iacob ergo præuidens in spiritu Ioseph florem Iaculum ex virga Maria nasci.

nasciturum, honorauit virgam cum fastigio. Præfigurauit etiam eandem Virginitatem virga aurea Assueri, quam extendebat in signum clementiæ; & per virgam Ionathæ, quæ melle reperfusa, principis famem mitigauit, ac robustiorem reddidit; necnon per virgam illam, quam vidit Ioannes, *qua mensurabantur Templum Dei, & altare, & adorantes in eo,* ac tandem per virgam Zachariæ, quam, decorem vocauit; est enim B. Virgo, velut virga Assueri, quæ dum ad nos per pietatem suam extendit, ad Asserum, beatitudinem significantem, nos introducit; in cuius figura legimus, *Bersabæam impetrasse apud Regem filio suo Salomoni regnum;* & sicet olim prætores solebant virga leuiter percutere seruos super capita, quando volebant eos libertate donare, iuxta modum, quem refert Gloss in s. multi, & in verbo: *Vindicta, Instit de libertatis;* sic, cum Christus cor nostrum suauiter percutit virga deuotionis Mariæ, liberos nos facit à seruitute Diaboli, ac speciali amoris vinculo nos secum coniungit: fuit etiam velut virga Ionathæ, dulcissimum fauim carnis Christi nobis porrigens, quo alimur, & nutrimur, & ad pugnam fortiores, & robustiores reddimur. Est insuper, velut virga mensurans omnes fideles; ad triplicem enim classem omnes illi reducuntur; ad virgines, ad continentes post naufragium virginitatis amissæ, & ad vxoratos. Hi omnes, si velint, ad normam, & mensuram Marianam se aptare, & per eius actiones vitam suam regulare, maximum in dies virtutis incrementum suscipient: vnde D. Ambros. ait: *Sit vobis, tanquam in imagine descripta virginitas, vitæque beatæ Mariæ, de qua, velut in speculo resulget species castitatis, & forma virtutis; hinc sumatis, licet, exemplar virtutis, vbi, tanquam in exemplari, magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendunt.* hæc ille. Denique per virgam Zachariæ apte Virgo præfiguratur; sic enim ille ait: *Assumpsit mihi duas virgas, & vnâ vocauit,*

decorem, aliam, funiculum; virga, quæ funiculus nuncupabatur, eam prænotabat, quæ funibus peccatorum nos constrinxit; virga verò, quam appellauit, decorem, B. Virginitatem significabat; decora quidem in sua conceptione, decorem in ortu; sed & magis decorem in germinatione floris, & fructus: sicut enim virga tunc, pulchrior, & omnium oculis gratior apparet, cum floribus, & fructibus ornatur, ita tunc venusta magis, ac decorata mystica hæc virga extitit, cum flos de radice eius ascendit, & velut ab arboris virga Iesus benedictus, fructus ventris eius ab illa pendebat.

His adnectamus varias conditiones virgæ, variosque virgarum vsus, & munera, ex quibus nuper exortæ Virginitatis excellentia non parum illustrabitur. Inter virgas quædam rectæ, aliæ abliquæ, & extortæ nascuntur: Omnes quidem sumus virgæ ex illa prima arbore, quam Deus à principio creauit, primo scilicet parente pullulantes, sed nos peccati originalis obliquitate extorti concipimur, & nascimur, at B. Virgo absque vlla peccati obliquitate virga recta nata est. Philosophi dicunt, rectum illud esse, cuius medium non dissentit ab extremis: Duo extrema vitæ B. Virginitatis fuisse natiuitatem, & mortem, nemo ambigit; cum ergo vita eius sancta, & recta semper fuerit, consequens est, extrema illa, natiuitatem, & mortem, sancta, & recta fuisse, & quidem si Deus fecit hominem rectum (vt ait Eccl. 7. clestastes) nemo dubitare debet, matrem creasse rectam, non enim par erat, in hoc seruum præferri Matri; & sicut virga absque susceptione seminis, cœlesti influentia adiuta, innata sua virtute concurrente, florem germinat, & fructum producit, sic mystica hæc sacra virgo absque humano semine, Spiritu S. illam obubiante, ac secunda eiusdem Virginitatis generatiua potentia concurrente, Christum florem & fructum omnium pulcherrimum peperit: & sicut virga vento flante cõtremiscere solet, ita Virgo ad flatum salutacionis

Isai. 30.
Iob. 40.
Pet. Dam. serm. 30. de Nat. alias Hom. 47.

Iob. 40.
Luc. 8.
D. Ambr. de Nat. Dom.
Ad Heb. 11.
D. Chryso. Theodoretus Theophil. Oecumenius Photius Geghenius D. Anselm. Primasius Aymon. Eucherius. Hug. 7. lib.

Esther. 5.
1. Reg. 24.
Apoc. 11.
Zach. 11.
Esther. 5.
3. Reg. 1.
Gloss. s. mil.
1. Reg. 14.
D. Ambros. lib. 2. de virgin. in initio.
Zach. 11.

Eccl. 7.

Luc. 1. Ibid.

tionis Angelicæ tota contremuit: *Turbata est in sermone eius*; vnde ad tremorē illum expellendū, continuō Angelus dixit: *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiā apud Deum*; & sicut tenera virga valde flexibilis est, sic, & B. Virgo facilius, quā oēs sancti, ad preces nostras flexitur, ac iustis fidelium petitionibus annuit; vnde Bern. ait: *Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? nihil austerum in ea, nihil terribile, tota suavis est, omnibus offerens lac, & lanam.* Deniq; per similes adeo sunt: *Virga, & Virgo*, vt per solam vltimā literam inter se differat; virga enim finitur in, A, quæ prima litera esse noscitur alphabeti latini, Virgo verō finitur in, o, quæ est vltima litera Alphabeti Græci: Ioannes autem in sua Apocalypsi, filium, ait, Mariæ vocari viramq; hanc literam, a, & o; *Ego sum Alpha, & Omega, principium, & finis*; sicut ergo duæ istæ literæ, a, & o; finiunt, ac perficiunt duplicem hanc vocem: *Virga, & Virgo*; ita Christus Dominus ex Virgine carnem assumit, & fecit Mariam virginem, florem, & fructum germinantem, & constituit illam præclarissimam omnium Virginē, virginittatis eius integritatem non solum non violans, sed augens, & exornans, Ecclesia Catholica canente; Christum Dominum ortu suo virginittatem Matris nō minuisse, sed sacrasse. Vnde, sicut, si teneram virgam assumas, & extremitatem extremitati coniungas, inde litera, o, resultabit, ita, si ex hac mystica virga duas illas extremitates secundum naturam valde inter se dissidentes, Virginittatem, scilicet, & fecunditatem coniungas, inde *Virgo* prodibit per literam o, quæ vndique clausa est, satis aptè significata, cum, secundum Catholicam fidem virgo in conceptu, & virgo post partum semper remanserit. Ad extremum, sicut pastor virga vti solet, vt in itinere regat, & dirigat gregem, ne in vetita ingreditur; ita Christus Dominus, supremus omnium Pastor, Ecclesiæ Catholicæ gregem, media hac mystica virga, scilicet B. Virgine, gubernat, ac dirigit. vnde ci

D. Bernard. ser. de verb. Apoc. c. 12.

Apoc. 1.

Eccles. Catholic.

apte congruunt illa verba Dauidis: *virga directionis, virga regni tui*, cum errantes oves dirigat, vt ad ouile, & pastorem suū reuertantur. Virga etiam vti solent viatores, cuius vsum non interdixit Christus Dominus Apollolis, Marco dicente: *Præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum.* Deseruit quidem virga viatoribus, ad hæc præsertim duo, & ad leuamen laboris, & ad percutiendos canes, si quos ad mordendum viatorem inuadere contingat; non secus nos viatores, atq; peregrini, vt vocat nos Apollolus, hac mystica virga valde indigemus, quā si corde per deuotionem, ore per inuocationem, manu per imitationem gestauerimus, interius mirificè recreati, à Demōnum incurfibus, qui velut immanissimi canes nos dilacerare contendunt, liberabimur, atq; protegemur. vnde D. Bernardus tam piè, quā eleganter ad id nos exhortans, ait: *Si crimum immaritate turbatus, conscientie scditate confusus, in diuini horrore perterritus, barbaro incipias abhorberi tristitia, & desperationis abyssō, cogita Mariam in periculis, in angustijs, in rebus dubijs Mariam inuoca, non recedat ab ore, non recedat à corde. Vt impetres eius orationis suffragiū, non deseras conuersationis exemplum.*

Porro, iam reliquum est, vt cætera, quæ in verbis illis latent arcana, referemus. *Isaia 11. flos, ait isaia, de radice eius ascendet*; equidē hunc florem esse Christum, qui de seipso dixit: *ego sum flos campi, præterquam cōmunis est Patrum intelligentia*, clarè liquet ex Paraphrasē Chaldaeo, qui eum locum vertit in hunc modum; *egredietur Rex de filijs Iesse, & Christus de filijs filiorum eius vngetur.* Vnde Diuus Hieronymus ad hoc loco explicat verba illa Matthæi: *vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur, quæ verba nullibi reperiuntur; ipse autem dicit, hæc esse, quia legit, & Nazareus de radice eius consurget; Nazareus enim idem est, quod, floridus. alij ex Hebræo vertunt: ex radice eius consurget separatus, aut Cusfos; quæ rectè Christo congruunt, cum ipse*

Marc. 6.

1. Petr. 2.

D. Bernard. hom. 2. super Missam est.

Isaia 11.

Cant. 2. Paraphrasē Chald. in c. 11. Isaia.

D. Hierony. Matth. 2.

Ad Hebr. 7. Iob. 7. Burgenfis.

Psal. 131.

Psal. 27.

Genes. 27.

2. Corint. 2.

Ioan. 6.

Isaia 28.

Hugo de S. Victore misc. tel. 2. lib. 4. tit. 27.

ipse sit separatus, & segregatus à peccatoribus, vt loquitur D. Paulus: in super, & vigilantissimus Custos omnium, vt vocat illum Iob. Scio Burgensem velle, Christum Nazareum vocari ab illo Psal. 131. *Super ipsum autem efflorescit sanctificatio mea, quod idem est, vt explicat ipse, ac si diceret: Super ipsum efflorescit Nazareitas sua, seu, consecratio sua: hic ergo flos, Christus Dominus floruit quidem in natiuitate, languit & emarcuit in flagellatione, aruit in morte, & resoruit in Resurrectione, vt in persona eius dixit Dauid: Resoruit caro mea.* Si flores ad multa vtilis sunt, vt ad flagrantia, & suauolentiam, ad pastum, & ad medicinam propter liquores varios, qui ex illis exprimuntur, ac tandem ad contextendam coronam; hæc omnia Christo excellentiori modo conuenire nemo diffitebitur, qui considerauerit odorem sanctitatis eius per totum mundum diffusum; vnde illum præodorans Iacob dixit: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni*; agrum plenum, vocat beatam Virginem gratia plenam, ex qua flagrans hic flos prodit, cuius odorem participans Apostolus dicebat: *Christi bonus odor sumus*; ex hoc flore expressus fuit salutifer ille purpurei sanguinis liquor, in medicinam spirituum vulnerum animarum. ad pastum etiam hunc florem prodesse nemo negabit, qui Christum audierit dicentem: *Ego panis viuus, qui de cælo descendit*; ex hoc tandem flore contextendam esse coronam ad redimenda sanctorum capita, disertis verbis edixit Isaia Propheta: *In die illa erit Dominus exercituum corona glorie, & sertum exultationis, residuo populi sui.* Hugo de sancto Victore miscellanea 2. septem floris proprietates describit; ait enim esse subtilem, tenerum, mollem, leuem, odoriferum, pulchrum, & vtilem. Ecce Christum subtilem, per corporis extenuationem, tenerum per amorem, mollem per mansuetudinem, leuem per paupertatem, odoriferum per vite sanctimoniam,

pulchrum, per vultus venustatem cum singulari modestia coniunctam, vtilem, per doctrinam, carnem, & sanguinem, quibus animam fidelium variis modis cibatur, & potatur.

Ad extremum, illud silentio minimè prætermittam, quid sibi velit Isaia propheta, dum postquam dixerat: *Egredietur virga de radice Iesse*, continuō tabnetit: *flos de radice eius ascendet*: cum aliquia sufficere videbatur dicere: *flos de virga eius ascendet*? at contulō Prophetam verba illa: *de radice eius*: addidisse existimo, vt Christum Dominum, & Mariam ex eadem Dauidica radice oriundos fore, atque adeo corpus Christi, quod intra Virginis uterum erat efformandum, non fictum, aut phantasticum, instar corporum, quæ Angeli solent assumere, futurum esse, sed verum & humanum, quale habuit ipsa radix Dauidica, apertè demonstraret. Accedit, quod & id ipsum confirmat, si vim faciamus in verbo illo, *flos*, nam sicut flos producitur ex subtiliori substantia, & puriori succo ipsius plantæ; sic Christus Dominus instar floris secundum carnem, formatus fuit, ex subtiliori substantia, & puriori sanguine immaculatæ Virginis, vnde D. Bernardus libr. 8. de consideratione dixit: ex verbis istis Isaia: *flos de radice eius ascendet*, conuincit falsitatem erroris quorundam hæreticorum dicentium; corpus Christi fuisse desumptum ex materia cœlesti. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Isaia 11.

D. Bernard. lib. 5. de consideratione.

HOMILIA V.

Beatam Virginem natam fuisse pulcherrimam omnium fœminarum, eiusq; pulchritudinem libidinem eam intuetium extinxisse; Sanctorum Patrum monumentis, ac varijs rationibus monstramus; pariterq; de fulgore vultus illius, capillorum colore, & corporis suaueolentia describimus.

IDEBITUR fortasse alicui superuacaneum esse, commendatione B. Virginis à pulchritudine corporis petere, cum hanc diuina eloquia detestentur. San-

cti Patres fugiendam admoneant, ac Philosophi antiqui non pauci contra illam præclara multa scripserint. Certè, si diuina eloquia consulimus, Ecclesiasticus dixit: Vestigium cordis boni, & faciem bonâ difficile, & cum labore inuenies; & alibi: Ne circumspicias speciem alienam: propter speciem mulieris multi perierunt. & ibidem: Virginem ne circumspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Et prouerb. vltimò: Fallax gratia, & vana est pulchritudo, vel, vt Hebræus codex habet: Mendacium est gratia, & vanitas est pulchritudo. Aias etiâ dixit: Exortum est fœnum, & cecidit flos, & decore vultus eius deperijt. & Iob: Deuoret pulchritudinem cutis eius, consumat brachia illius primogenita mors; imò: Deus execrari videtur pulchritudinem corporis, cum Threnorum 2. dicatur: Occidit omne, quod pulchrum erat visu in tabernaculo filia Sion. His consonant, quæ Patres dicunt: D. Chrysofostomus ait: Externa corporis pulchritudo plena est multâ superbia, & arrogantia. D. Augustinus libro 15 de Ciuitate Dei, vocat pulchritudinem, bonum mi-

nimum. exponens enim verba illa: Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, ait: deserto magno bono lapsus factus est ad bonum minimum. D. Hieronymus mulierem pulchram vocat malorum omnium caput: D. Chrysofologus, sepulchri titulum; nam sicut titulus lapidi insculptus solet indicare sub illo adesse sepulchrum, ita muliebris pulchritudo quasi quidam titulus est, qui instar Epitaphij indicat illam sepulchrum esse multorum, qui solo eius aspectu interierunt. Tertullianus tandem pulchram mulierem vocat, Diaboli ianuam; Mira etiam veteres illi gentiles in pulchritudinis vituperium scripsere; Iuuenalis dixit:

Rara est concordia formæ, atque pudicitia:

& Ouidius:

Fastus inest pulchris, sequitur superbia formâ. caput formosa videri:

Et si quæ est illis formosa, inuider illi:

simile est illud libri 1. de arte amandi:

Delectant etiam castas præconia formæ:

ex quo factum est, vt Pallas, & Iuno, vt refert Virgilius, ægrè tulerint iudicium Paridis, iudicantis. Deam Venerem pulchritudine lunonem, & Palladem præcellere.

Manet alia mente repositum

Iudicium Paridis:

Et Paulus Manutius in suis Adagijs refert, celebre fuisse apud antiquos prouerbium illud: Iguis, Mare, Mulier, tria mala; ignis comburit, mare submergit, & suffocat, at pulchra mulier maius malum est: nam si ignem, & mare non contingas, non te lædunt; at fœmina pulchra solo aspectu, velut basiliscus, inficit, atq; contaminat. De fragilitate etiam, atque instabilitate muliebris pulchritudinis, non pauca tam idem, quàm alij Philosophi verissimè edixere. Cic. ait: formæ dignitas, aut morbo deflorescit, aut vetustate exstinguitur. Ouidius,

Formam depopulabitur ætas, Lib. de medicamine: Et placidus iugis vultus aratus erit. & alibi:

Forma

Eccles. 13.

Eccles. 9.

Ibid.

Prouerb. 31.

Ysai. 40.

Iob. 18.

Thren. 2.

D. Chryf. ho.

20. ad Ephe.

D. Aug.

Gen. 6.

D. Hier. sup.

Eccles. 7.

S. Pet. Chry.

solos. ser. 77.

Tertull. l. de

habitu mul.

lie.

Iuuen. lib. 4.

Ouid. in 1. de

Fastis.

Ouid. lib. de

arte amandi.

Paul. Manut.

in l. Adag.

Cic.

Lib. de me-

dicamine:

faciet.

Forma bonum fragile est, quotcumq; accedii ad annos;

Fit minor, & spacio carpitur ipsa suo.

Et lib. 2 de arte amandi.

Nulla non dies formosi corporis spoliū non abstulit.

Et Nemeius Egloga 4. similia dicit:

Bonum forma breue est, nec te sibi commodat omnis.

Calphurnius in Bucolicis ait:

Non hæc semper eris, perdunt & gramina flores.

Boëtius: formæ, inquit, nitor rapidus est, & velox, & vernaliū florum mutabilitate fugacior; & ibidem: æstimare hoc, quicumque miramini, triduana febris igniculo posse dissolui; ac tandem ait: Si, vt Aristoteles dicit, Lynceis oculis homines viderentur, vt eorum visu obstantia penetraret, nonne introspectis visceribus illud Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus, turpissimum videretur? igitur te pulchrum videri, non tua natura, sed oculorum spectantium reddit infirmitas. Petrarca etiam eleganter dixit: Cum cæcis ex qualitatibus, quæ mortali cum corpore fugiunt, nulla velocior; quàm forma, quæ mox, vt amenum flosculum ostenderit, ipsos inter oculos mirantium, atq; laudantium euanescit, & cum breuis hunc pœuna percussit, leuisc hunc aurora decussit, subito, vel manus vngue decerpitur, vel prætereuntis morbi calce deprimitur. hæc ille: quod si innumera mala, quæ fœminarum pulchritudo peperit, commemoranda forent, tempus potius, quàm materia mihi deficeret. quemadmodum enim piscator pisces, auceps aues esca, sic Diabolus homines fœminarum pulchritudine decipit: vnde D. Ambrosius dixit: Carnes, etiâ volentes aquilas deponit: Aquila quidem erat Dauid, aquila salomon, aquila Samson, aquila multi alij mirascentitate pollentes, quos tamen muliebris pulchritudo fefellit, ac in grauissimorum peccatorum barathrum detrusit: Nouerat quidem Rex Balach hanc pulchritudinis vim, & fortitudine ad emolliendos, & vincendos animos, cum debellaturus Israelitarum exercitus, cuius

Ouid. lib. 2.

de arte amandi.

Nemes. Egl.

4.

Calphurn. in

Bucol.

Boëtius pro-

sa. 3. lib. 3. de

consolat.

Aristot.

Petrarch. de

remed. viti-

usq; fortis.

D. Ambros.

lib. de Virg.

Numer. 25.

strenuos, ac fortes milites, sed pulchras fœminas instrui præcepit ex consilio Balaam, Origenes in hanc modam loquitur: egregie introducit: Non vincit, inquit, militum, sed mulierum decore pugandum est; nec armorum vigore, sed modeste fœminarum; procul amoue armorum; manū, & electam congrega speciem puellarum, forma vincit armatos, ferrum pulchritudo captiuat, vincuntur specie, qui non vincuntur proelio. hæc ille: vnde Publius Syrus dixit: formosa species, muta commendatio: & Carneades: Regnum absque satellitio: cui consonat illud, quod Quintilianus, & Pausanias commemorant de Atheniensi quadam matrona, mira pulchritudine insignita, quæ in publico iudicio prodens id, quod eloquentissimus orator Isperide sermonis sui venustate, & elegantia ei obtinere non potuerat, illa vultus sui pulchritudine, ac miro decore à iudicibus extorsit: vnde extat dictum Aristotelicū, Laërtio id referente: Pulchritudo quavis epistola efficacior ad commendatione; & Theophrastus Aristotelis discipulus vocabat lofoph. pulchritudinem, silentem fraudem ad quæ verba videntur allussisse alia Imperatoris in 1. 1. ff de restitut. in integ. vbi ait: vitia as huius tituli non eget commendatione: ipsa enim se ostendit. Socrates denique crudellem tyrannum illam vocabat.

Verum tametsi pulchritudo humani corporis fugax, ac labile quoddam bonū sit, Dei tamen donum est, vt docuit D. Chrysofost. in Psalm 50. necnon & D. August. his verbis: Pulchritudo Dei donum est, sed propterea id largitur etiam malis, ne magnum bonum videatur bonis. Hinc Plato inter bona corporalia quandoque vult primum locum tenere sanitatem, quàm pulchritudinem, illamque vocabat: maximè omnium amabilem, & naturæ priuilegium, quia paucis conceditur, vt refert Andreas Ebrensis. & Stobæus restatur Dyonem pythagoricum dixisse: pulchritudinem ad reuerentiam cum admiratione coniunctam, animum excitare; verba Pythagoræ sunt hæc: pulchritudo re-

Orige. hom. 20. in Num.

Publ. Syr. id

referente.

Laure. Mis-

seli in vita

B. Virg. lib.

7. cap. 3.

Quint. il. lib.

2. c. 16.

Pausan. li. 1.

Laërt. lib. 5.

de vitis Phi-

lofoph.

Apud Laur.

Massili ubi

suprà.

Socrates.

D. Chryf. in

Psalm 50.

D. Aug. l. 15.

de Ciuit. Dei

cap. 22.

Plato lib. 2.

& 6. de Re-

pub.

And. Ebor.

c. de pulchra

Stobæus

serm. 63.

Pythagor. in

suâ doctri-

reuerera mihi videtur quid reuerentiam & admiratione dignum. De Aristotele etiam fertur, quod interrogatus, quid causæ esset, quod facilius, & libentius cum illis confabulamur, qui pulchriores sunt: respondit, interrogatorem hanc hominis cæci esse, quem pulchritudo non allicit.

D. Amb. lib. 2. de Virgin. excellentiam commendat, quod D. Ambrosius dixit: *Species corporis, simulachrum est mentis, figuræque prohibitæ.* Hinc Euripides apud Porphyrium dixit: *Priami species digna est imperio.* hinc Ius civile vult, teste Baldo & Tiraquello, quod si duo æqualibus suffragiis ad dignitatem Rectoris sint electi, dignitas illa non deformi, sed pulchro; quod si uterque pulcher, pulchriori detur: id non alia ratione iura determinant, nisi quia externa pulchritudo bonæ iudolis indicium esse solet. atque hac facit illud, quod Laërtius adducit de Diogene, qui videns decorum adolescentem indecè loquentem, dixit ei: *Non erubescis ex eburnea vagina plumbæum educere gladium?* reuera quemadmodum præclarum ensẽm præ clara vagina, ita pulchrum animum pulchrum corpus decet: est enim corpus, iuxta phrasim sacre Scripturæ, vagina animæ, vbi enim Vulgata nostra in Genesi legit: *Non permansibit spiritus meus in homine,* Pagninus vertit: *non erit ut in vagina spiritus meus.* E contra verò D. Gregorius, & Hieronymus, quod & habetur distinctè 49. cap. hinc enim, dicunt corporis maculas esse symbolum vitiorum, cui consonat illud Galeni: *Natura membra componit, prout moribus animæ conuenit.* ille etiam alter famosus medicus Rasis, *in facie,* inquit, *est deformis, vix potest habere bonos mores.* quæ omnia his carminibus acutè, & eleganter, conclusit Martialis;

Laërt. de Diog.

Genes. 6. Pagnin. in Genes. D. Gregor. & Hieron. sup. Leuit. c. 22. Cap. hinc enim dist. 49. Galen. li. 2. de temper. c. 6 & lib. 1. Martialis; c. 2. de usu partium. Rasis lib. 2. c. 3. ad Almansorem.
Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus.
Rem magnam præstat Zoile, si bonus es.
Vnde, vt narrat Plutarchus in vita Lycurgii, cautum erat apud Lacedæmones, vt

filij, qui deformes, ac foedi nascerentur, Martial. vilibus officiis obeundis addicerentur: Plutarch. in immo, & in lege veteri Deus prohibuit, vita Lycurg. Leuit. 21. & Deutero. 15. ne corpore deformes sacrificia sibi offerrent; & in lege noua, cum deformitas est notabilis, irregularitatem inducit, vt constat ex titulo de irregularitate. Plutarchus etiam vbi supra, rem mirabilem narrat, huic argumento valde consentaneam, quod cum Philomenon, fortissimus rex, facie tamen valde deformis, domum ingrederetur cuiusdam amici, qui illum ad prandium inuitauerat, vxor inuitantis conditionem illius nesciens, iudicans ob nimiam eius deformitatem, hominem vilem esse, præcepit, vt interim ligna caderet, dum maritus aduenteret, cui ille obediens, dum ligna scinderet, dicebat: *meæ deformatis pennis exsoluo.* ex quibus omnibus non obscure colligitur, deformitatem, detestabile malum, pulchritudinem verò, amabile bonum, & inter præclaras naturæ dotes connumerandum esse: alioquin sacra Scriptura minime insignes fœminas à pulchritudine laudasset. laudat autem Rebeccam, *erat enim puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incongnita viro.* De Rachele ait: *erat decora facie, & venusta aspectu.* De Esther: *pulchra vale, & incredibili pulchritudine; gratiosa omnium oculis, & amabilis videbatur.* Et de Iudith: *Considerabant faciem eius, Iudith. 3. & erat stupor in oculis eorum, quoniam eius pulchritudinem mirabantur nimis:* ac tandem de filiabus Iob, inquit: *non sunt inuenta mulieres speciosæ, sicut filia Iob in vniuersa terra.* Atque hinc primam rationem desumo ad suadendam eximiam Virginis pulchritudinem, quia præterquam prædictæ fœminæ beatam Virginem adumbrarunt, tam in dotibus naturalibus, quam supra naturalibus, quibus insignitè fuere, certè id, quod in aliis fœminis sacra eloquia laudant, nemo sanæ mentis dicer, Virgini defuisse, quæ fœminarum omnium in omnibus, & per omnia præstantissima fuit. Secunda ratio

Plutarch. vbi supra.

Genes. 24.

Genes. 29. Esther. 1.

Iudith. 3.

Iob. 42.

lit;

Aristot. lib. 2. physic.

Psalm. 44.

Niceph. Calix. lib. 1. hist. c. vlt. D. Ambr. li. 3. de Virg.

Galatin. Card. Caiet. opusc. de Virg.

fit: nam Aristot. 2. lib. physic. dixit: *Natura est vis insita rebus, similia ex similibus procreans:* vnde nisi natura impediatur, filius prodit similis patri, vel matri: at Christus Dominus fuit pulcherrim⁹ inter omnes, iuxta illud Dauidis: *Speciosus forma præ filij hominum,* & in eius conceptione non potuit impedimentum aliquod obesse, cum de matre absque patre, cooperante Spiritu sancto, cuius perfectissima sunt opera, conciperetur. vnde Nicephorus Calixtus lib. 1. hist. cap. vlt. postquam pulchritudinem Christi descriperat, cõcludit: *Persimilis denique per omnia fuit diuinæ, & immaculatæ suæ Genitrici:* & D. Ambr. lib. 3. de Virginibus ait: Christus matrem corpore, virtute referebat patrem; relinquitur ergo, quod si pulcher fuit filius, pulchra & mater. Tertia ratio, quia corporis pulchritudo ex optima complexionē, ex optimo temperamento, & ex apta membrorum proportione nascitur: at corpus Virginis fuit adeo bene temperatum, vt nunquam in verum, ac proprium morbum incideret, vt testatur Galatinus lib. 7. c. 10. Card. Caietanus opusculo de sp̃itmo Virginis, & fauet sexta Synodus actio. II. dicens: corpus Virginis ab omni contagione fuisse liberum; confitens ergo est, fuisse etiam pulcherrimū. quod & ex descriptione pulchritudinis non obscure probatur, quæ tria sibi vendicat, debitam corporis quantitatem, elegantem membrorum proportionem, & coloris venustatem, quæ omnia in Virgine coisse, & nup. dicta, & confestim dicenda abundè præbent. Quæ ratio, quia castitas beatissimæ Virginis est in eo genere omni commendatione dignissima; at castitas commendabilior est in Virgine pulchra, quam in deformi, Poëta canente:

Gratior est pulchra veniens in corpore virtus.

à quibus verbis non dissident verba illa Sapientis: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate* (hoc est, cum pulchritudine) *immortalis est memoria illius, quo-*

Sapient. 14.

niam apud Deum nota est, & apud homines: etenim sicut incontinentia in deformibus est vituperabilior, sic continentia in pulchris laudabilior, maximè, quod rarò est pudicitia pulchritudinis comes; Ouidio dicente:

Estis cum forma magna pudicitia.
quantò ergò ratiore, tantò in Virgine fuit illustrior mira pudicitia, & formæ concordia. Atque hinc est, quod Sancti Patres vnanimi consensu docent, beatissimam Virginem singularem, ac honestissimam corporis pulchritudine viguisse. **Greg. Nazianz.** Nazianz. homil. de Christo patiente: reliquas, ait, fœminas pulchritudine superasse. **Andreas Hierosolymit.** vocat illam, statvam à Deo sculptam, restè descriptam, ac eximia pulchritudinis. **Ricardus Victorinus** appellat eam vultu angelico tam corpore, quam mente fuisse decoratam; & addit **Albertus Magnus,** tantam pulchritudinem habuisse, quantum secundum naturam corpori poterat inesse. Sed excellentius omnibus hoc argumentum prosequitur **D. Ioannes Damascen.** orat. de natiuit. **Maria,** vbi appellat Mariam Virginem, naturæ venustatem: aurea eius verba sunt hæc, quæ sequuntur: *O Deo digna filia, humana nature venustas, primigenia matris. Eua correctio, mulierum ornamento. certabant inter se secula, quodnam ortu suo gloria retur; sicut enim templum Salomonis decuit etiam materiam, & externè aureis ornamentis, ac superbissimis calaturis adornari; ita quoque templum vniuersi filij Dei, in quo carnem assumpsit, decuit etiam corpore, & carnis ornamentis, ac proportionatis partibus. sapienter delineari, ac decorari. quod si hæc gloria Esther, & Iudith communibus mulieribus collata fuit, de illa enim legitur in eius lib. c. 2. erat Esther formosa valde, & incredibili pulchritudine omnium oculis amabilis, & gratiosa videbatur.* Atque iterum: *Non est talis mulier super terrâ in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum: quam iusta ratione id Mari Dei denegari poterit? Mulier* (inquit **Sapient. Prouer. 11.**) *gratiosa inueniet gloriam, nunquid*

Ouid in epi. Paradis.

D. Gregor. Nazianz. orat. de Christo patiente.

Andr. Hieron. de asump.

Ricard. Viss. c. 26. in Cant.

Alber. Mag. apud Dionys. lib. de laudi. Virg. art. 34.

D. Ioan. Damasc. 3. Reg. 6.

Esther 2.

Virgo tamen, nec concupuit, nec fuit vnquam concupita. Mirabile sanè Virginis priuilegium. Sancta quidè erat, Sara, sancta Rebecca, & quia fuerunt concupitæ, vtriusque pulchritudo magno discrimini exposuit earum maritos, dum Rex Gherar, & Rex Palæstinorum Abimelech in eorum amorem exarserunt, at Deipara Maria nulli vnquam exitit sua pulchritudine libidinis occasio, sed multis fuit aduersus libidinis illecebras præsentissimum remedium. Antiqui sanè agnoscentes, quàm dirè mortalium animos infestet libido, multis conuiciis illata prosequuti sunt, malam bestiam vocitantes, perniciosam pestem, indomitam furiarum facem, effrenam hydram, cui si caput vnū præcideris, continuo pullulant alia, ac proinde multis, ac variis remediis illi occurrere gestierunt Aristot. *seff. 4. Proble. 5.* Plin. *lib. 20. cap. 7.* Plin. *lib. 24. cap. 9.* Malonius. Plin. *loco præcitato.*

Castos dant lilia somnos.

ac tandem subdit: alii plumbeas laminas lumbis superpositas libidinum faces sua frigida lenire tradiderunt. Andreas etiam Bachius, Balnearum vsus libidinem sedare docuit. De planta etiam, quæ Agnus castus, vocatur, in puluerem redacta, & in potum missa naturales histo-

riographi tradunt libidinis vim, etque furorè reprimendi virtutem habere, & propterea, Agnam castum, vocati. Remedia deinde spiritus alia aduersus libidinem frequenter Sancti Patres tradunt: vt considerationera nequissimorum, ieiunium, & abstinentiam, quia sine Cereve, & Baccho friget Venus: corporis flagellationem, & similia. At cum intuitu pulchritudinis B. Virginis nullum remediū valet comparari, cum illa non solum aduersus luxuriæ tela firmissimum præsidium, sed ad castitatem amandam singulare esset incentiuum. Erat præterea eximia Virginis pulchritudo cum tam rara modestia coniuncta, vt Galatinus antiquarum rerum diligentissimus inuestigator, lib. 7. de Arcan. dixerit: omnia Virginis membra, à vertice capitis ad vngues vsque pedum, omnesque sensus eius, & cogitationes animæ imperio absque omni repugnantia obtemperasse, vsque adeo quidem, vt oculi eius nihil inhonesti, nihil illiciti vnquam aspexerint; immò, vt oculos nunquam eleuarit, sicut ceteri homines facere solent, sed semper, nisi Deum oraret, humi defixos tenuerit. atque inter cæteras perfectiones eo spiritu prophetiæ donatam fuisse ait, vt si fortè aliquid inconcessum, seu illicitum, vel auditura, vel visura esset, illicò eius aures, & oculi clauderentur, ita vt eius membra & sensus omnes nisi voluntati diuine deseruire viderentur. Ex his omnibus facile mihi persuadeo, beatissimam Virginem pulcherrimam omnium foeminarum extitisse, sicut enim olim (id referente Cicerone lib. 2. de Inuentione) insignis ille Pictor: Zeuis, volens in gratiam Crotoniensium depingere Helenam, cuius eximia pulchritudinis fama erat vulgatissima, quinque pulcherrimas inter omnes virgines tamquam spectandum exemplar sibi ante oculos proposuit, vt ex singulis elegantiora seligens, in Helenæ imaginè illa transferret; sic sanè Deus supremus omnium Pictor non quinque formosarum virginum dotes, sed quidquid in-

Galatin. l. 7. de Arcan. cath. verit.

Cicer. lib. 2. de Inuent. in pr.

Genes. 29. Exod. 2. 1. Reg. 9. 1. Reg. 16. 1. Reg. 17.

Ouid. 8. Metamorph.

Stat. lib. 1. de Thebayd.

sanctis creaturis pulchritudinis, & gratiæ fuit, totum illud in Genitricem suam Mariam cõcessit. laudent ergo sacra eloquia eximiam pulchritudinem Iosephi, Moysis, Saulis, Ionathæ, Dauidis, & Absolonis: magnificent etiam insignem venustatem Saræ, Rachelis, Dinæ, Thamaris, Noëmi, Esther, Iudith, Abigail, Bersabæ, Abisag, & Susannæ: laudent Poeta pulchritudinem Polidori, Hyppoliti, Deiphæbi, Paridis, & Narcysii; multis encomiis extollant pulchritudinem Athlantes, cuius meminit Ouidius:

Venit Atlantæ Schenæ pulcherrima virgo. Laudibus efferant suam Ariadnæ filiam regis Minois, quam in vxorem duxisse Bacchum commentantur, extollant Argiam Adrastris regis Argiuorum natam, vt refert Statius lib. 1. de Thebayda:

Egregiam Argiam, nec formæ laude secundam.

Extollant Cinthiam, de qua Propertius dixit:

Et quasquàm; tult formosi temporis etas Cinthia, non illas nomen habere sinat.

extollant Arginam, necnon & Danaen, quarum Iouem amore captum dicebant, vt refert Ouidius; extollant Reginam Semiramidem, ob cuius singularem, ac raram venustatem, defuncto eius viro, Persæ illâ, sicut antea, imperare permiserunt; extollant pulchram illam Aomphellam, quæ in sui amorem fortissimum Herculem, captiuum duxit; efferant Helenam Græcam, ob cuius raram pulchritudinem originem habuit bellum Troianum; extollant Europam, in cuius pulchritudinis gratiâ, & honorem dicebant, tertiam partem mundi Europam nominari; extollant Diamiram, propter quam bella gesserunt Archelaus, & Hercules; extollant Polyssenam; quæ inuincibilem Achillem suæ pulchritudinis lucidissimis armis facile superauit; extollant Lauiniam filiam Regis Latini, cuius amore captus rex Turnus per multa bella gessit cū Troiano Æneæ; extollant Medusam, quæ se intuentes, vt eorum fabulæ mentiuntur, immobiles,

& extaticos sua pulchritudine reddebant extollant Pantafileam, in cuius vultu splendenti, velut in quodam singularissimo speculo integrum exercitum se intueri congingebant, efferant tandem ad cælum vsque prophani Auctores, Romanam Lucretiam, Cleopatram, Cassandram, Penelopem, Cybalam Vestalem, Thetiam, Roxanam, Virginiam, Polyssenam, Pantheam, Deilamiam, Licasten, Lesbiam, Lauiniam, & Laodamiam: harum enim omnium pulchritudinem virginis decoret atque venustas longo intervallo superauit. vnde quæ mendaciter Ouidius, Galathæ pulchritudinem commedans, egregia cecinit carmina, non ementitè, sed veracissimè Deiparæ Mariæ pulchritudini omnino congruunt.

Candidior folio nites Galathæa lignifera, Floridior prato, longa procerior vimo; Splendidior vitreo, tenero lasciuior hado; Lenior assiduo deritis æquore Conchis, Solibus hybernis æstiuæ gratior umbra. Nobilior pomis, platano conspectior alta, Lucidior glaciæ, maturo dulcior vna, Mollior & Cygni plumis, & lacte coactæ, Et si non fugiam, riguo formosior horto.

Hæc quàm aptè in Virginem conueniant, in sine illud, ac potentosum miraculum aptè satis indicat, quod Siluanus Razzius commemorat ex lib. 3. miraculorum beatæ Virginis, cuius etiã meminit Malonius. Clericus quidam Virginis Mariæ eximiam pulchritudinem intuenti ardentissimo desiderio flagrabat, in diesq; singulos, vbi sibi beneficiū istud concederet, instanter deprecabatur: Virgo eius petitioni annuens Angelum ei mittit, qui moneret, placere sibi suam illi pulchritudinem aperire, simulq; ei obretaretur, quibus oculis pulchritudinis suæ elegantiam conspexerit, nihil vnquam aspicere aliud poterit, sed visu orbatæ cæcutiet. Accepit Clericus conditionem; constituta autem die, & aduentione beatæ Virgine, Clericus suis oculis nimis, aut callidè, aut timidè prospiciens, oculum vnum occludens, altero solum intuetur

Silua. Razzi. ex l. 3. miraculorum. B. Vir. Malon. super stigma. c. 10.

coelestem, & poene diuinam Virginis maiestatem, & pulchritudinem, in cuius conspectu moratur, capitur, haeret, gloriatur, ac deficit; et cum Virginis decorem longè splendidiorem agnosceret, quàm vt vno oculo conspici posset, alterum quoque oculum aperit, utroque paratus orbari oculo, modò tantæ Virginis decorem intensius semel cerneret: sed frustra, nam statim atque alterum oculum aperuit, Virgo euanuit: tum is, oculo, quo beatam Virginem viderat, orbatus, maxime dolens, non quod oculum, quo beatæ Virginis decus viderat, amiserat, sed, quòd altero quoque oculo tantæ Matris eminentem pulchritudinem non cõspexisset; rursus tristari, dolere, supplex rogare, instare, ac precibus vrgeri Virginem cõcepit, vt iterum se alteri quoque oculo videndam concederet, paratum se altero quoque priuari oculo: non incassum fudit preces, denuò se Deipara suã gloriam videndam pollicetur: gratias agit Clericus, diem cunstatat, quãtocyus fieri rempostulat, destinata tandem die adest coelestis Regina, decus, gloriam, & pulchritudinem suam aperit, fruitur interea Clericus; sed subtrahit se Virgo, & pro sua bonitate alterum quoque oculum, quo primò priuatus erat, restituit. Ecce quã admiranda Virginis pulchritudo, pro qua semel aspicienda non dubitaret ille charissima oculorum lumina perdere. Porro, vt illis, quorũ de naturali Mariani corporis pulchritudine mihi dicenda sunt, vltimã manum imponam, obseruandum censui primo Albertum Magnum asserere, colorem Virginis vultus Deiparæ Mariæ mixtum fuisse ex candido, & rubicundo, quod sanè mihi valde verisimile est; tum quia si, velut docuit Card. Caietanus, Virgo Maria fuit similis per omnia (quãtum fas est) filio suo, certè cum ipse illo colore præditus fuerit, vt & ipsa testatur Dilectum meum candidus, & rubicundus, consequens est, Virginis vultum rubore pariter, & candore persusum: ãm quia, vt testatur Galenus, corpus eucraticum ex albo,

bo, & rubeo mixtum est, corpus autem Virginis eucraticum erat, hoc est, benè complexationatum, atque optimo temperamento affectum. corpus enim album nimiam frigiditatem, nigrum nimium calorem portendit, mixtum verò ex albo, & rubicundo temperatum est. Nec pugnare arbitror cum hac sententia, quòd Nicephorus ex Epiphano tradat, colorem Virginis fuisse triticeum; nam triticum perfectum, quale in Palæstina inueniebatur, mixtionem habet candidi, & rubei.

De colore autem capillorum eius non est vna omnium sententia: quidam enim putarunt, beatam Virginem habuisse capillos aurei coloris, iuxta illud poeti-

Femineum caput si vis formare decorum, Crinibus irruilet, nites aureum.

Alii docent, capillos eius fuisse rubeos, similes illis, de quibus Cantic. *Coma capitis tui, sicut purpura regis iuncta candidibus;* fauetque Galenus, dum ait: cerebrum eucraticum, id est, benè dispositum, rubeos capillos sibi vendicare. fauet & Nicephorus præcitato loco, affirmans, capillos eius flaui fuisse coloris. Alii tãdem affirmant, capillos Virginis nigros fuisse, sicut & capilli filii sui, de quib⁹ ipsa ait *Coma eius, sicut elata palma, nigra quasi cornuus;* & Veronica Imago nigram barbã, & nigros capillos refert; idque sanè ad pulchritudinem Virginis valde spectare videtur, iuxta illud Horatii:

Spectandum nigris oculis, nigrosq; capillo,

Facile quidem esset in hac controuersia ferre sententiam, si capilli beatæ Virginis in colore persimiles fuissent capillis Christi Domini; cum & Lentulus Romanus, Iudaici populi Præses, in descriptione vultus Dominici asserat, *capillos habuisse coloris nucis anellanae præmatura, & beata Brigitta lib. 4. suarum Reuelationum dicat: capilli eius, supercilia, & barba crassa brunæa erant;* tamen quia ex diuersitate complexionis virilis, & foeminalis poterat diuersus color oriri: non enim ad pulchritudinem viri pertinet idem color capillos

Niceph. lib. 2. cap. 23.

Cantic. 7.

Galen. in te. gni.

Niceph. loco præcitato.

Cantic. 5.

Horat. in. poet.

Lentulus, vt refert Ma. super. sign. Syn. doni impres. sa. c. 3.

B. Brigitta lib. 4. reuel.

Albert. Magnum ib. de laud. Virg.

Card. Caiet.

Cantic. 3.

Galen. in te. gni.

pilorum, qui in foemina desideratur. Quare in re dubia, vnicuique prout libuerit, licebit opinari, dummodò non dicat, quod quidã ineptè effutuerunt, habuisse capillos albi coloris, quia de Christo Domino, cui persimilis erat Virgo, dicitur in Apocal. capillos eius candidos esse tanquam lunam albam, & tanquam niuem. hoc enim stultum est dicere: cum capillorum candor pugnet cum pulchritudine foeminea, & quia capilli illi albi, quos in visione testatur se vidisse Ioãnes, non referebant naturales capillos Christi Domini, sed innocentiam, & animi illius candorem. Tandem illud inter alia egregiam Virginis complexionem diuinitus ei datam non parum ostentat, odorifero scilicet corpore præditam fuisse, vt tradit D. Dionysius doctor extaticus, nec mihi est creditu difficile: nam Plutarchus dixit: *In Aristoxeni Commentarijs legimus, Alexandri Magni membra, atque os tam suauem odorem exhalasse, vt, & interiores tunicæ mirabili flagrantia completerentur; cuius rei causa fortasse fuit quaedam corporis temperies innata calore feruentis.* Quod si Pierius Valerianus loquens de Aegyptijs, inquit: *Minimè mirum est, in tanto victus passionum, eorum corpora (quod plerique Auctores tradunt) vel nullis odoribus delibuta, sponte auarum suauolentem emisisse, odoratasque transeuntium umbras miram inspirasse fragrantiam.* quod si, inquam, id aliis humanis corporibus fuit concessum, minime credam: Mariano corpori, quòd Dei futurum erat habitaculum, fuisse denegatum; immò si id fieri non posset (vt multi autumant) nisi supernaturali Dei virtute, non video, cur huiusmodi odoris fragrantiam, atque suauolentiam, quam mortuis corporibus feruorum Dei concessam experimur, viuo corpori Matris Dei denegatam dicamus. scio non defuisse, qui dixerint, nõ decessisse beatam Virginem odorem spirare, ne delicias, & odores amare videretur; at certè cum odor ille non esset instar odorum, quibus prophani homines vtuntur, qui libidinis incontinua esse fo-

lent, sed super-naturalis, & ab illis valde diuersus, potius ad commendationem, & bonam opinionem Virginis iuuisset. Cui sit honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA VI.

Sacerrimum MARIÆ nomen multis retro temporibus pronuntiatum, & impositum, congruentissimum illi esse, tum ex Dei imponentis sapientia, tum ex mysterijs, quæ in literis, ex quibus coalescit, delitescunt, facile deprehenditur.

VAMVIS nominum significatio ex libera imponentis, & instituentis illa ad significandum voluntatem dependeat, semper tamen debet, vt docet Angelicus Doctor, proprietatibus, aut muneribus ipsarum rerum correspondere: quod & prius docuerat Plato in Sophista, & Cratilo; vnde abiit in proverbium: *Nomina debent consonare rebus esse:* idque sibi volunt verba illa Genes; omne, quod vocauit Adam; ipsum est nomen eius: ac si diceret Moyses: ita sapienter Adam nomina imposuit rebus, vt earum naturis omnia essent congrua, atque consentanea. Hinc Adam vxorem suam appellauit Eua, quia futura erat Mater viuentium, quod est Eua significatum; ipsa etiam Eua; vt habetur Gen. 4. primum filium suum vocauit Cham, cuius & rationem ipsa assignauit; quia possedi, inquit, hominem per Deum: secundum Abel, eò; quod citò euanescere deberet, & luctum parere parentibus: tertium vocauit Seth: dicens: *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel.* Lamech vocauit filium suum Noè, quia iste, ait, consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus: Abraham nuncupauit filium suum Isaac; quia Sara dixerat:

D. Thom. 9. P. 1. 37. ar. 2.

Plato in Sophista, & Cratilo.

Genes. 2.

Genes. 3.

Genes. 4.

Genes. 5.

Apoc. 1.

D. Dionys. lib. 1. de Virg. art. 36. Plutarch.

Pier. Valer. lib. 37.

Genes. 21. *Risum mihi fecit Dominus.* Iacob sic vocatus fuit, quia fratrem suum supplantauerat in utero; & Esau nomen hoc accepit, quia rufus erat. Phares hoc nomine fuit donatus, quia maceriem vteri diuiserat.

Exod. 2. Moyses filium primum vocauit *Ceyson*, quia aduena fuit in terra aliena. Ioseph primogenitum vocauit *Manassem*, quia obliuisci fecit illum Deus omnium laborum suorum, alterum nomen imposuit *Ephraim*, quia ait, *crefcere me fecit Deus in terra paupertatis mee.* Ac tandem Anna vocauit filium suum *Samuel*, quoniam à Deo illum postularat. Quid quod etiam apud Gentiles nomina propria, arcanam quandam significationem continebant. Hector enim lingua Phrygia, *possessorem* significat, vt indicaretur, illum possessionem patrię tutaturum esse. Tantalum, *infelicissimum* Plato in Cratilo interpretatur, cui nimirum multa aduersa euentura essent: Priamus, *redemptum*, sonat, vt qui adhuc infans in Troiæ euerfione captus, redimendus esset. si ergò nomina ab hominibus prudenter imposta consona sunt rebus nominatis, nomen *Marię*, quod os Domini nominauit, vt potè quod *de celo delapsum*, vt testantur D. Ambrosius, Bernardus, & Anselmus, cõsequens est Deiparę Virgini cõgruentissimum esse. Cępit autem Deus primus omnium à principio creationis mundi nomen Marię ore suo nominare, pro quo obseruandum est, Moysen dixisse, quod Deus congregationem aquarũ vocauit *Maria*. S. Thomas querens p. p. suę Summę, quare Deus congregationes aquarum non vocauit mare, sed, *Maria* respondet, congregationes ipsas, quia erant plures, vocauit maria, & non mare. sed non videtur conueniens ratio, quia licet in eodem flumine plures congregentur aquę diuersorum fontium, vnum nihilominus dicitur flumen, non flumina: ergò eadem ratione, licet tunc plures ad eundem locum congregarentur equę, vnum esset mare, non maria. Vnde licet mihi pię cogitare Deum nomen

Marię adeò dilexisse, vt leuem etiam occasionem oblata[m] ad illud nominandum, præterire noluerit, & ideò congregationes aquarum voluit vocare maria, vt sic primus omnium *MARIA* pronunciatet. in cuius etiam pronunciatione illud latet arcanum, obseruatione dignum, quod productio nominis, Marię, fit in litera, I, quę, vt Pierius adnotauit lib. 47. habet formam columnę, vnde eius pronunciatio videtur instar interpositę columnę oris labia sustinere, quod maximam huius sacri nominis virtutem non obscure præferet, quę tanta esse noscitur, vt eius inuocatio inuocatis animum velut æneam columnam ab hoste immobilem, & inuincibilem reddere soleat.

Quando Deus in Genesi voluit sobolem dare sterili Sarę, hæc literã, I, eius nomini ademit, vocabatur enim Sarai; vt periti autem linguę hebręę tradunt, litera hæc, I. in nomine Sarai, idem significabat, quod *mea*, mysterio ergo sanè vacare nõ potest, quod litera, I, quam Deus abstulit nomini Sarę, voluerit in nomine Marię præ omnibus aliis eius literis in pronunciatione produci. illud ego subodoro mysterium, quod Sara addita I, significat *Domina mea*, absque, I, verò Domina tantum: quia verò solam Virginem Dominus constituit Reginam cęli, & terrę, tam Angelorum, quàm hominum, ei que dedit potestatem dominandæ à mari vsque ad mare, & vsque ad extremos fines orbis terrę, immò & super cardines cęli, ipsa sola est, q̄ per antiochiasiam, Domina, ab omnibus vocari meretur; ad significandam ergo amplissimam dilatationem huius Mariani domini literam, I, quam Deus Sarę nomini ademit, voluit in pronunciatione nominis Marię produci, non breuiari.

Fuit præterea sacrum hoc nomen Marię à Gentilibus præcognitum, & prædictum: nam (vt constat ex 8. lib. oracul.) sibylla Heritrea multa de Christo Domino prædicens ait:

quib. serm. de natinit. Virgin. Bernar. sup. Missus est. Anselm. lib. de concept. Virg. cap. 2. Barch. Pifa. de B. Virg. fruct. 8. Genes. 1. D. Thom. 1. 2. q. 69. art. 2.

Pier. lib. 47. de lit. sept. Genes. 19.

Lib. 8. v. 61. *Et breuis egressus Maria de Virginis aluo. Exorta est noua lux.*

Ruffi. Scacianus in Corona B. Virgin. lect. 23. Plin. lib. 36. cap. 15.

Canis. refert lib. 1. de B. Virg. c. 1.

Surius. Procop. marty. referentio Ruffino ubi suprã.

Cedrinus in sua hist.

Dein dè Rabbi Accadòs, Doctor grauissimus apud Hebręos, quem & sanctũ Magistrum vocitabant, respõdeas petitioni Antonini Cõsulis Romani, multò retro tẽpore ante natale Christi Domini, postquam dixerat, Matrem Messię nasciturã esse ex stirpe Davidica, & ex patre Ioachim, futuram que esse orbis dominam, ac

Prophetarum magistrum, concludit, nomine Marię fore insigniendam. Ac tandem silentio non præteribo inter reconditissima Hebręorum arcana, illud celeberrimum fuisse, ynata apud Deum esse primam, ac perfectissimam omniũ creaturarum, quam *Mitatron*, id est, *Principem facierum*, vocabant, qua voce Marię nomen intelligi non obscure constat, tum ex supputatione numerorum, quam mysteriis plenã hebręi fatentur; Maria enim apud eos constituit numerum 209. vel, vt alii dicũt 999. quem eundem reddunt vltimę litterę nominis *Mitatron*: tum quia propterea *Mitatron*, id est, *Principem facierum* illam vocabat, quia ante faciem Imperatoris semper astaret, & ius haberet introducendi alios ad præsentiam illius: quod proprium Marię munus esse satis apertè fatetur Ecclesia Catholica, deprecans illam in celebri illo Cantico: *Salue Regina: Et IESVM benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.* nisi enim B. Virgo ius haberet diuinitus ei datum introducendi fideles ad filii sui præsentiam, minimè eam deprecaretur Ecclesia, vt filium suum nobis ostenderet.

Porrò antequam varia, quę in sacrificiis nomine Marię sacramenta delitescunt aperire aggrediar, mira quædã, quę in laudem illius sancti Patres edixere, in medium proferam. D. Petrus Chrisolog. *serm. 146. ait: nomen hoc prophetie germanũ est, hoc renascentibus salutare, hoc virginittatis insigne, hoc pudicitie decus, hoc iudicũ castitatis, hoc Dei sacrificium, hoc hospitalitatis virtus, hoc collegium sanctitatis.* D. Bonauent. in spec. Virg. cap. 8. *Tu benedignata es per illã Ruth, de qua legitur sic: sit exemplum virtutis in Ephraim, & habet celebre nomen in Bethlehẽ, id est in Ecclesia. O celeberrimum nomen Maria, quomodo posses nomen tuũ non esse celebre, quod etiã deuorẽ nominari nõ potest sine nominantis vtilitate? testatur tuus Bernard. dicens: O magna, õ pia, õ multi laudabilis Maria, Tu, nec nominari potes, quin sedas, nec cogitari quidẽ, quin recres affectum diligẽ-*

Refert Canis. lib. 1. de Deigã.

Canis. de Deip. l. 1. c. 1.

Eccles. Cath. in Cant. Salue Regina.

D. Chrisolog. serm. 146.

D. Bonan. spe. Virg. cap. 8.

Tadiota, vt referunt to. 3. biblioth. SS. Patrum cap. 5.

diligentiam te: Tu nunquam sine dulcedine diuinitus insita pie memoria portas ingredere. Sapientissimus Idiota, ob eximia eius humilitatem sic vocatus, vt refertur to. 3. biblioth. SS. Patrum, ait: Dedit Tibi, Maria, tota Trinitas nomen, vt in nomine tuo ortus genu flectatur, hoc nomen super omnia sanctorum nomina, reficit lassos, sanat languidos, illuminat cecos, peneirat duras, vngit agnostas, iugum Diaboli excutit; tanta virtutis est, & excellentia, vt celum rideat, terra letetur, Angeli congaudeant. D. Bernard. serm. super Salue Regina hæc in laudem Marianæ nominis carmina scripsit.

In freta dum fluitis, currem, dum monibus vmbra

Lustrabit, conuexa polus dum sidera pascet,

Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt

Spes mea, Virgo pia, Virgo sacra, Virgo Maria.

Alanus super l.c. Can.

His adnecto alia non dissimilia, quæ in Mariani nominis laudem eleganter scripsit super primum caput. Cantic. sapientissimus Alanus, vbi ait: Cuius nomen præconizatur mundus, nisi Virginis huius? Cuius laus celebratur in ore populi fidelis, nisi Virginis Mariæ? Cuius virginitas nobis datur in speculum, nisi Virginis incorruptæ? & eleganter fama, & gloria nominis eius oleo effuso comparatur: oleum esurientem reficit, & cyroanrem sanat, membra defatigata mitigat, odorem parit, flammam nutrit: Sic, & in laude Virginis reficimur, exemplo eius ad virtutum medicamina mutamur, aduersitatibus fessis, eius patientiæ recreamur: vitæ eius forma illustramur, nominis fama diffunditur; & non solum oleo, sed & oleo effuso nomen eius comparatur, quia sicut oleum effusum magis redollet, sic quantum magis nomen Virginis dilatatur, tanto magis gloria augetur. sed audiamus D. Bonauenturam, qui in speculo Virginis adnotat, in sacra Scriptura septies præcipuè nominari beatam Virginem ad septem virtutes significandas, quæ in illa valde claruerunt, septem vitiis capitalibus è diametro oppositas: primo

D. Bonauent. in specul. Virg. c. 4.

ostendit humilitatem contra superbiam; dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini. paupertatem contra auaritiam: Inuenietis Mariam, & Ioseph, & Infantem positum in presepio; contra luxuriam, virginitatem; & nomen Virginis Mariæ: contra inuidiam, charitatem, quam erga cognatam Elisabeth exercuit: Exurgens Maria abiit in montana: contra gulam, temperantiam: nam si Apostolus dixit: optimum est gratia stabilire cor, non escis, non potuit hæc virtus non mirificè in Virgine splendere, cui Angelus dixit: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. contra iram, mansuetudinem, & patientiam in laboribus; stabat autem iuxta crucem Iesu Mater eius, ac tandem contra accidiam, seculam diligentiam, & perseverantem famulatum: Mi omnes erant perseverantes vnamiter in oratione cum mulieribus, & Mariæ matre Iesu. sed neque B. Iordani singulari deuotionem erga hoc sacratissimum nomen Mariæ, cuius meminit Laurentius Maselli, silentio præteribo. Recitabat ille singulis diebus in honorem sacerdotum huius nominis quinq; Psalmos, quorum primæ literæ nomen Mariæ componebant. Magnificat anima mea Dominum. Ad Dominum cum tribulauer. Retribue seruo tuo. In conuertendo Dominus. Ad te leuavi animam meam: & vt refert Speculum exemplorum, euidentissimo miraculo demonstrauit B. Virgo hoc deuotionis genus sibi gratissimum esse, nam mortuo quodam alio, qui Psalmos illos recitauerat in honorem Mariani nominis, ex oculis, ex duabus nasi fenestris, & ex ore inuentæ fuerunt rosæ quinque pullulantes, ad cuius stupendi portenti memoriã vna ex illis rosis vsque in hodiernum diem conferuatur in Cistello, vt idem Auctor, & alij commemorant. Hæc sanè, si verè Virginis amatores sumus, suadere deberent, sacratissimum Mariæ nomen frequenter in corde versare per meditationem, in ore per inuocationem, in opere per imitationem. Aquilæ quidem monastis Tauri, vt auctor est Plinius, Gruius

Lucæ. Luc. 2.

Lucæ. 1.

Ibidem.

Hebr. 14.

Lucæ. 1.

Ioan. 19.

Abor. 1.

B. Iordani.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

Lucæ. 1.

iter facientibus insidiantur, vt deuorent eas, quarum proximus aduentus ex earum clamore illis innotescit, at Grues, vt silere compellantur, ne ab Aquilis earum clamor audiat, singulæ singulos lapides in ore deferunt: Eadem etiam Grues vngibus pedum lapidem apprehendunt, vt vigiles sint: Apes deinde lapillos secum portant, ne propter nimiam earum leuitatem, cum volant, à vento huc, illucque circumferantur. De Ricio etiam marino ferunt naturales, in medio corpore lapidem superponere, ne à superbientibus aquarum infestetur: Non dissimiliter, si cupimus nos à rapacium aquilarum (Dæmones intelligo) scruis infestatione liberari, si delideramus à vento superbix non cœcuti, si volumus maris huius sæculi fluctuantibus vndis non submergi, oportet lapideam nominis Mariæ instar Ricij marini in medio cordis, instar Grui in ore, instar Apum in opere cœtinuo gerere. vnde sicut olim Dauid cum virga, & quinque lapidibus gigantem Goliath expugnauit, sic fideles adhibentes sibi per inuocationem beatam Virginem, virgam de radice Iesse, & quinque lapides, hoc est sacrosanctum nomen Mariæ, quod ex quinque literis constat, ipsis quidem, velut quinq; limpidissimis lapidibus, hostes profigabunt.

Cæterum iam tempus est, vt mysteria, quæ in singulis literis, ex quibus nomen Mariæ cõstat, aperiamus, & quæ in variis earum significationibus inuoluta sunt, diligenter euoluamus. ne autem hoc genus argumenti ex literis Mariani nominis, & multiplici eius significatione desumptum quisquam impudenter despice-re audeat, attendat quæso verba D. Chrysostomi homilia 15. super epistolam ad Romanos, vbi ait: magnum thesaurum in nudis nominibus multarum rerum historiis, non modicam denique philosophiam contineri: Et ibidem super illa verba: Saluam vos Aquila, & Priscilla, docet, nomina & cognomina in sacris Scripturis diligenter excuti debere: & Eusebius Cæsariensis de

D. Chrysost. ad Rom. cap. 16. homil. 15.

Enseb. Cæs. libr. 1. de preparat. Euang. c. 3.

D. Hieron.

D. Isidor. de nomin. eshy-molog. Genes. 17.

Matth. 16.

D. Antonin.

D. Ambros. in Psal. 118.

tiam super Psalmum 118. significat doctrinam, quod non obscure significat, beatam Virginem opere, & sermone non solum fuisse veritatis doctricem, sed totius sanctitatis magisterium. Tertia litera est, R, quam Hebraei vocant: Res, & significat caput, vel primum, quod & Virgini apte satis congruit, cum, & Virginum caput sit, & virginitatis primum inter omnes habere noscatur; aliae Virgines foecundae non fuerunt, sed steriles, at Maria fecundissima fuit, & virgo simul integerrima, gaudia Matris habens cum virginitatis pudore. Quarta litera est, I, quae apud Hebraeos minor est in figura, & dicitur Iod, & significat confessionem: litteram hanc quis non videat, dum minorem habet figuram, & confessionem significat, humilem confessionem B. Virginis indicare; dum minimam se Dei ancillam esse fatetur, cum Matris Dei dignitas ei offerbatur dicens: *Ecce Ancilla Domini*? Et Diuus Ambrosius illud: *Manus tuae fecerunt me*: ait: litteram Iod significare moestitiam, & dolorem, quod & beatam Virgini satis competit, cum Maria amaritudinem significet, quam animae Virginis intulit amarus passiois Christi calix, iuxta illud Simeonis: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Tandem vltima litera A, nempe Aleph; quam doctrinam diximus significare, idem certe repetitur in nomine Mariae, quia cum ipsa non solum hominum, sed Angelorum magistra fuerit, non solum homines, sed & Angelos salutari sua doctrina imbuit. Si enim inferiores Angeli ab aliis illustrantur, immo, & ab Apostolis (Paulo id attestante): *ut innocescat Principatibus, & Potestatibus*, in coelestibus nihil mirum, quod superiores à beata Virgine illuminentur.

Inca 1. D. Ambros.

Inca 2.

Ad Ephes. 3.

Leonardus de Vitino.

Ad hanc Leonardus de Vitino sermone de natiuitate, per quinque litteras huius sacri nominis, Maria, quinque preciosos lapides intelligit, quibus Marianum diademata exornatur. M. Margaritam designat, quia sicut illa vim habet confortandi

cor, sic nomen Mariae in omnibus periculis cor stabilit, & trementi animae firmissimum refugium est, Ecclesia canente: *Sub tuum praesidium confugimus, sancta Dei Genitrix*. litteram A, adamantem ait designare, quia sicut virtutem habet reconciliandi rixantes, & discordes; ita & beata Virgo reconciliauit genus humanum Deo; *facta sum coram eo pacem reprensens*. Et sicut furor viri solet per mulierem mitigari, & temperari, sic ira Dei per beatissimam Virginem mitigata fuit, ne in homines furor eius exanderet. Per litteram R; intelligit Rubinam, qui cum sit valde splendens, rectè nomen Mariae refert, quae, illuminatrix, interpretatur, & cuius vita (vt in officio natiuitatis legimus) *caelum illustrat Ecclesiam*. Vel dicamus, significare Mariam rubinam generasse, qui nascitur in visceribus saphiri, hoc est, Christum genuisse in suo coelesti, ac saphirino vtero. Littera I, Iaspidem denotat, quia sicut iste se gestantem impavidum reddit, ac intrepidum, sic Mariae patrocinium fideles munit, & aduersus Diabolum, cui ipsa est terribilis, vt castrorum acies ordinata, fortes, ac intrepidus facit; Vltimam verò litteram, A, Alethorium refertur ait, qui hominem reddidit bene fortunatum: quae autem excogitari potest felicitior fortuna (si ita fas est loqui) quam vitam aeternam obtinere? quam tamen beata Mater à filio suo nobis dandam pollicetur dicens: *qui elucidunt, ad me, vitam aeternam habebunt*. vel dicamus A. Amethystum designare, cuius meminit Ioannes in Apocalypsi, & de quo referunt naturales inueniri terreo quodam velamine inuolutum, mirabilem eius splendorem cooperientem, in quo egregie beatam Virginem obumbrat dicentem: *Nigra sum, sed candida formosa*: nigra quidem exterius secundum vulgarem existimationem, quia dum homines filium habere me videbāt, minimè Virginem esse putabant; at sub hac nigredine integritatem meam velante, virginitatis venustas, ac pulchritudo latebat.

Ecclesi. 21.

Discordes de adamante.

Cant. 3.

Ecclesi. 24. Apocal. 21.

Adhuc

Ad hanc, per quinque has litteras sancti huius nominis Mariae, quinque denotantur celeberrimae foeminae, quae typi eius gesserunt: Per M, Michol designatur per A, Abigail, per R, Ruth, aut Rebecca, per I, Iabel, vel Iudith, & per vltimam A, Anna, vel Abisag; hae autem omnes foeminae non solum Deiparam in se, sed eius virtutes mirifice adumbrarunt. fuit Michol pietate referta, quam Dauid adeo adamauit, vt amicitiam quam Abner principe militiae populi Israel omnino recufauerit, nisi prius eam sibi praesentasset, vt 2. Regum legimus; non dissimiliter Mariam pietate insignem filius Dei tanto amore est prosequutus, vt amicitiam cum humano genere per incarnationis vinculum inire noluerit, quousque Virgo hanc nasceretur, & consensum suum tanto mysterio praestaret. Fuit deinde Abigail, quae multis oblati muneribus, necnon verbis humilibus ardentem Dauidis iracundiam mitigauit, ac temperauit, vt 1. Regum sacra narrat historia: sic Deipara Maria, pro humani generis venia obtinenda, in quod Deus ira efferuebat, obuia se illi fecit, variis virtutum monilibus ornata, necnon humilibus illis verbis: *fat mibi secundam verbum tuum*, quibus Altissimo mirum in modum placēs, furorem eius poenitus exstinxit. Deinde Rachel pulcherrima, quae Iosephum genuit, qui à Pharaone Aegyptiaca lingua vocatus fuit; Saluator mundi: necnon Rebecca, quae Iacobum instruxit, eiusque manus pellosis pelibus obuoluit, odoriferamque vestem ei aptauit, vt patris benedictionem obtineret, Deiparam Mariam egregie adumbrarunt, quae & Saluatorem mundi genuit, & nos velut amatissima, & sapientissima Mater frequenter instruit, qua ratione benedictionem, & adoptionem filiorum Dei consequamur. Praeterea, quemadmodum Iudith summa castitate pollebat, eiusque mirae virtute Holofernem capiens, caput eius praecidit: sic Deipara merito suae virginitatis cum humilitate coniuncta, tortuosi

1. Reg. 12.

1. Reg. 25.

Ruth 1.

Genes. 22.

Iudith 8.

1. Reg. 1.

3. Reg. 1.

3. Reg. 5.

1. Reg. 25.

Luce 1.

Genes. 41.

Genes. 25.

Mat. 8. 13.

serpentis potentiam confregit, & caput contriuit. Ac postremo sicut Abisag Superbiae, namitem tanquam omnium pulcherrimae, & elegantissimae super omnes filias Israel ad calefaciendum Regem Dauid in senectute sua nimia frigiditate algentem destinatae legimus: non secus beata Virgo cunctas inter mundi foeminas pulcherrima electa fuit ad ministrandum Regi Christo coelesti: *Et in habitatione sancta coram ipso ministrans*; & ad calefaciendum illum in infantia sua; vnde ipsa cecinit: *Dilectus meus inter vbera mea commorabitur*, quasi diceret: Dilectum meum amplexabor, pectori meo admo-uebo, ibique vitali corporis mei calore eum fouere, & vberum meorum lacte nutrire non desinam.

1. Reg. 1.

Ecclesi. 24.

Cant. 1.

Pierius lib. 42.

Ad extremum, ac Mariani nominis apicem vllum praeterea videar, quem in honorem tantae Virginis non referam, obseruandum censui, consulto diuinam Sapientiam ex illis litteris nomen Matris suae conflare voluisse, quibus olim maior honor delatus fuerat, & quas antiqui maiore cultu celebrarunt. Pierius refert, illusterrimos Mislaenos solitos fuisse in scutis suis litteram hanc M sculpere, significare volentes, quod sicut partes huius litterae desuper vniuntur, & copulantur in vna, ita corpus Reipublicae vnium esse debet cum suo capite: nec desunt, qui propter eandem rationem, eandem mysterium Trinitatis adumbrare dicant; sicut enim in hac littera tres lineae per vnam superiorem vniuntur, quae communis est illis, ita & tres diuinae Personae in vnitae essentiae illis communis coeuiunt. quamuis autem, vt tradit idem Auditor, littera M, stultitiae symbolum quondam fuit, cum inter sortes, quae iaciebantur, alicui illa cotingebat, postea tamen, cum in sortem cecidisset magno Imperatori Dionysio, ipseque dixisset, futura eius opera mendacem illum sortem fore atrestanda, quod & postea euentus probauit, coepit inquit in maiorem honorem haberi littera M. De secunda, & tertia littera A; & R;

us Cri- Petrus Crinitus refert lib. de honesta disciplina, quod si quis à ludicibus damnatus erat, littera R denotabatur, si erat absolutus, A, apponebatur. Insuper etiam de littera, R. D. Hieronymus epistol. ad Rufinum, ait: quod Demosthenes, quâuis adeo studio deditus fuerit, ut plus olei in lucerna consumpsit, quam vini in vase biberit, difficillimè ramen litteram R pronunciauit; testaturque idem Hieronymus illam à canibus pronunciare didicisse, qui cum inter se latrantes rixantur, illam rectè pronuntiant. De littera deinde quarta I, cuius meminit idem Diuus Hieronymus epistola ad Lætiam tomo. 1. & quæ à Virgilio magnoperè celebratur, symbolum fuit adultæ ætatis, ut Scholiastes adnotat super prædictam D. Hieronymi epistolam, quia ætas illa est velut biuium, in quo positus viator dexteram tenere, vel ad sinistram deuiare potest, sed oportet, ut rectam viam eligat per rectitudinem huius litteræ I significatam. Vltima tandem est A, quæ Christum Dominum significat, qui de seipso dixit: *Ego sum Alpha*: vnde iuxta hæc sacrosanctum Mariæ Virginis nomen clauditur duabus litteris, quarum prima, scilicet M. symbolum sanctissimæ Trinitatis, vltima verò Christi typus est. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

D. Hieron. in epist. ad Lætiam. to. 1. Scholiastes.

Apoc. 1.

HOMILIA VII.

Excelsiorem sacrosancti nominis MARIÆ ex interpretatione amari maris, & maris stella, duplicem metaphoram, multiplici eruditione prosequimur.

VEMADMODUM Deus, ut auctor naturæ, id commemorante Moysè, congregationem aquarum vocauit *Maria*; non secus, ut auctor gratiæ virtutum, & celestium

Genes. 1.

charismatum aggregationem, quæ in beata Virgine emicuerunt, sapienter appellauit: *Maria*, vt interpretatur D. Hieronymus, sanctus Bonauentura, & alij de nom. Hebræi permulti in illa verba: *Et nomen Virginis braic. Maria*: vnde eleganter S. Petrus Chrysologus serm. 146 vocauit Mariæ nomen: *speculo B. Collegium sanctitatis*, eo quod vniuersæ sanctitatis dotes ad Mariam, instar aquarum ad mare, confluxissent. Verba Petri Chrysologi sunt: *Congregationes aquarum serm. 146. appellauit Maria: nomen hoc renascitur Genes. 1. salutare, hoc virginis aitis insigne, hoc pudicitie decus, hoc collegium sanctitatis*. Per similem dicendi phrasim vsurpans Petrus Damianus sermone de Assumptione Virginis: omnium virtutum conuentum in Virgine sibi thalamum consecrasset docet: *Vniuersus, ait, Orbis pigmentarius in Virgine proiectus est, quando in ea virtutum conuentus reuerendum sibi thalamum consecrauit*: atque ob hanc causam crederem beatam Virginem appellatam fuisse à Ioanne Damasceno oratione prima de Assumptione: *Abyssum gratiæ: quibus omnibus consonant, quæ seraphicus noster Bonauentura in speculo Virginis dixit: Scriptum est: omnia flumina intrant in Mare, flumina sunt charismata Spiritus sancti; vnde Ioannes dixit cap. 7. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum; omnia ergo flumina intrant in Mare, dum omnia charismata sanctorum intrant in Mariam, flumen gratiæ Angelorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Patriarcharum, & Prophetarum, & flumen gratiæ Apostolorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Martyrum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Confessorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Virginum intrat in Mariam; omnia flumina intrant in Mare, id est, omnes gratiæ intrant in Mariam*: Vnde ipsa optimè dicere potest illud Ecclesiastici: *In me gratia omnis viæ, & veritatis, & in me omnis spes vite, & virtutis*: quod si hæc luculentius, ac distinctius desideres, cuncta, quæ diuina largitas munerata tam Spiritibus angelicis, quam hominibus impertit, in hoc Marianum mare coterant, iuxta illud Ecclesiastici: *Et omnes aquæ in mare reuertentur*, in hoc enim mysticum mare intrat ardentissimus Seraphinorum amor, intrat Cherubino-rum sapientia profundissima, intrat mirabilissima Throno-rum stabilitas, intrat mirabilissimum Principatum auctoritas, intrat latissimum Dominatum dominiura, intrat præeminens Potestatum potentia, intrat portentosa miracula faciendi Virtutum stupenda facultas, intrat variis prouinciis præsidendi Archangelorum dignitas excelsa: ac tandem intrat in præregendis fidelibus sollicita Angelorum custodia: quid de his, quæ in hominibus effulgent, commemorabo? in Mariam intrat fides Patriarcharum, limpida Prophetarum cognitio, Apostolorum magisterium, patientia Martyrum, integritas Virginum, secunditas coniugatorum, tolerancia Confessorum: ac tandem, sicut in supremo ordine Hierarchico, & in Ecclesiasticis ordinibus, quæ sunt diuisa in inferioribus, eminentius coniuncta reperiuntur in superioribus, ita diuina munera, quæ tam Angelis, quam hominibus Dei liberalitas donauit, eiusdem magnificentia omnia simul, & alia multo excellentiora, vt Matrem Dei decebat, Virgini contulit. Quod si adhuc profundius contemplerur Maris nomenclaturam, per omnia Virginei cõgruere reperimus: sicut enim maris gutta à solo Deo numerari possunt, Ecclesiastico dicente: *Arenam maris, & guttas pluuie quis dinumerabit?* quasi dicat; nemo, nisi solus Deus, ita præclaras detes, ac diuinorum charismatum multitudinem, quæ in Mariam confluxere, sola Dei arithmetica enumerare valet: & sicut mare adeo amarum est, vt neque vna eius gutta dulcedine non careat, ita beata Virgo propter Christi Domini passionem, doloris amaritudine repleta fuit: vnde Ierem. *Magne est velut mare constructio tua*: & Ruth, quæ Virginalis typum gessit: *ne vocetis me*: (inquit) *Neemi, id est, pulchram, sed vocate*

Eccles. 40.

D. Petr. Damian. serm. de Assump.

Ioanne Damasc. ser. de Assump.

D. Bonau. in speculo Virg. cap. 1.

Ioan. 7.

Eccles. 24.

Ecclesi. 1.

Thres. 2. Ruth.

me Mare, id est, amarum, quia amaritudine valde repleta me omniplena, hanc amaritudinem experia, noscitur etia Mater nobis comparari, vt non immerito possit sibi vsurpare illud Manuani Poeta: *Non ignora mali, miseris succurrere disco*. Et sicut Mare est origo omnium fontium, & fluuio-rum, sic diuina chaufimata, quæ Christus Dominus floribus aquæ viuæ vocauit, ex Maria deriuantur: quia, vt Bernardus dixit: *nihil voluit nos habere Deus, quod per manus Mariæ non transiret*. Est etiam Virgo Mare, sed velut Mare rubrum, cuius aquæ filiis Israel murus protegens fuere, Pharaonem verò, & exercitum eius submerferunt, & suffocauerunt; non secus beata Virgo obsequiosis eius famulis velut murus est ad eorum defensionem, Diabolum verò, & exercitum eius fideles infestantem, acriter persequitur, e-neruat, profligat, atque interimit, iuxta illud: *tu contribulasti draconem aquarum*: quæ omnia D. Bonauentura in speculo Virginis cap. 1. partim illa desumens ex D. Bernardo, his verbis complexus est: *Maria mare est, gratia affluendo, & amara filio compatiendo, & amarum mare est, Diabolum submergendo, quem admodum mare rubrum amarum fuit*. *Egyptus in ipso submersis; O quam amarum, & timendum est hoc Mare Egyptijs, & quam amara, & timenda est Maria Demonibus*. *Non sic timent hostes visibiles quasi castrorum multitudinem copiosam, sicut aëreæ potestates, Mariæ vocabulum, patrocinium, exemplum, & timendum est hoc sicut sicut cerâ a facie ignis, vbiunque innueniunt crebram huius nominis recordationem, deuotam inuocationem, sollicitam imitationem*: hæc D. Bonauentura. His, quæ alij non pauci edixere, nos alia Deo auspice, dicenda excogitauimus, quæ non ingrata futura speramus. Piè enim imprimis existimauerim, Deum hunc honorem huic sanctissimo nomini Mariæ à principio creationis mundi detulisse; vt quia sacrosanctum hoc Mariæ nomen mare significabat, nec aquis eius, nec piscibus aquarum incolis ynquam malediceret: cum

Virg. 1. 2.

Bern. ser. de nat. Mariæ.

Exod. 14.

Psalm. 73.

D. Bonau. in spec. Virg.

Psalm. 67.

amen alioquin terræ, & animantibus quibusdam maledixisse sacra Scriptura commemorat; atque ob eandem rationem crediderim, Deum minimè permisisse, ut Gentiles aqua marina ad suas superstitiones abuterentur; ut auctor est Lucius Apuleius. Sed quàm aptè Mare, Virginis imago existat, attentius contemplantur: quemadmodum mare præter alios innumeros pisces, quos nutrit, & fouet, quendam nomine *stella*, gignit, ut auctor est Plinius libr. 9. qui in aqua ipsa ardet, & quicquid sibi appropinquat, ardere facit: sic B. Virgo, præter plures alios filios adoptiuos, quos tanquam Mater viuētium fouet, ac nutrit, sacrosanctum illum piscem Christum Dominum genuit à Propheta Balaham, stellam vocatam: *Oriens stella ex Iacob*, & per piscem illum Tobie egregiè adumbratum; nam sicut felle illius illuminati fuerunt oculi Tobie senis, ita amaritudine fellis suæ acerbissimæ passionis mundus, peccatis inueteratus & ignorantis tenebris obcaecatus, illuminatus est, ut prophetauerat Zacharias: *Visitauit nos oriens ex alto, illuminare his, qui in tenebris; & in umbra mortis sedent.* Vnde, cum Dominus passionem proximam ascenderet Ierusalem, facer Euāgelista occurrentem sibi cœcum illuminasse narrat, quasi dicens: opportunè satis accessisti, cum eo tempore oculorū lumen à me requiras, quo mundū peccatorum cœcitate caligantem illuminare venio. Atque hinc non obscure colligitur, quàm benè huic nomini (Mariæ) utraq; illa interpretatio conueniat, ut mare, & illuminatricem significet; nam cum ipsa mare fuerit, quæ sacrum hunc piscem, mundi lucem, genuerit, aptè satis ei congruit & mare, & illuminatricem cognominari. Vocatur deinde congruè Deipara Maria, amarum mare, quia sicut mare corpora mortua non admittit, sed longè à se illa propulsat: nec semel, tempestate vigente infremere solet, ita B. Virgo, & mortua opera acsciuit, cum omnes eius operationes viscerantur Spiritus sancti gratia, ut Theo-

logi loquuntur, informarentur, nec non aduersus omnia vitiorum genera instar procellosi maris semper infremuerit. Nonne fremitus fuit contra libidinem profectio illa castitatis: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* nonne fremitus fuit aduersus superbiam elationem, humillima illa oblatio: *Ecce Ancilla Domini;* cum tamen celestis Paranythi Dei Genitricis dignitatem ei obrulisset: nonne fremitus fuit aduersus sui iactantiam, & inanem gloriam, cum propria audiens encomia, Elisabeth ea decantante, omnia illa in Deum retulit, ad diuitias laudes se conuertens: *Magnificat, ait, anima mea Dominum;* nonne fremitus fuit aduersus humanam dissidentiam, cum in nuptiis in Cana Galilee deficiente vino famulos admonuit: *quodcumque dixerit vobis, facite;* cum tamen audisset Christum Dominum sibi vinum ab eo poscenti, respondisse: *quid mihi, & tibi est mulier?* quibus verbis videbatur precibus eius non annuisse? Huius Mariani maris fremitus contemplabatur sine dubio seraphicus Ecclesie doctor D. Bonauentura, cum in speculo Marię Virg. cap. 7. ait: *Plenum mare audiamus contra vitia tonare: tonet ergo Mare, & plenitudo eius, tonet plenum Mare, tonet plena Maria, tonet contra luxuriam, castitatem proponendo: quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? tonet etiam contra superbiam, humilitatem sentiendo: Ecce Ancilla Domini: tonet etiam contra ingratitude; Magnificat anima mea Dominum.* Hinc etiam patet, quàm rectè Mariæ congruat, amarum mare vocitari, quia cuncta vitiorum genera adeo amara, & acerba ei semper existerunt, ut nec semel quidquam eorum deliberauerit, aut degustauerit: vnde sicut Diuus Paulus dicebat: *Mundus crucifixus est mihi, & ego Galat. 6. mundo;* quasi diceret: mihi inuisus est mundus, & mundo itidem ego; ita B. Virgini vitia omnia erant amarissimum absinthium, & ipsa eisdem amarissimū fel. Ad hæc, sicut per mare ab India Orientali, & Occidentali, vbi magna auri, argenti, &

margaritarum copia viget, naues diuitiis onustæ singulis annis ad Hispaniæ portum appellant, quibus non parum ipsa locupletatur, non secus B. Maria mare quidè est, per quod ex coelesti india charitatis aurum, castitatis argentum, virtutum margaritæ, ac per multa alia Spiritus sancti munera, quibus non parū Ecclesia Catholica ditatur, ad mœbra eius deferuntur: & quamuis verum sit, non defuisse Ecclesie Catholice ante ortum Virginis coelestia hæc Spiritus S. charismata, tamè sicut per mare, & maior rerum copia, & breuiori tempore deportatur, quàm per terram, sic post ortum B. Virginem, & copiosiora Spiritus sancti dona, & breuiori tempore per hoc mysticum mare Mariæ Ecclesie Catholice communicata esse ipsa experientia comprobatur.

Sed iam ad secundam Mariani nominis interpretationem nostra pergat oratio: Philo, Hæbraicarum quidem litterarum peritissimus, Mariam interpretatur, ut idem sit quod *stella Maris*: cui interpretationi subscribitur Beda in caput primum Lucæ, & sanctus Doctor Bonauentura in speculo B. Virginis, immò & ipsa Ecclesia Catholica, dum canit: *Aue maris stella*: Et rursus: *stella maris succurre cadenti*: & quidem imprimis B. Virginem aptè stellam nominari ex naturalibus stelle proprietatibus haud difficile erit comprehendere. Si *stella* à stando dicitur propter eius stabilitatem, & immobilitatem, stella fuit certè Maria, cuius tanta esse noscitur in bono stabilitas, ac firmitas, ut à Dei voluntate nec letum quidem vnguam vnquam deflexerit, quod nulli adultorum creditur fuisse concessum, Iacobò dicente: *In multis offendimus omnes.* Sicut etiam stella lucem summam cum pulchritudine, nulla cum læsione, ex se effundit, ita B. Virgo lucem mundi Christum, summo cum decore, nulla cum virginitatis iniuria, ex castissimis visceribus protulit: vnde D. Bernardus homilia secunda super *missus*, ait: *Stella Virgo est, quia sicut sine corruptione Syon emis-*

it radium, sic absque læsione sui parturijt filium; nec sicut in radium sua minuit claritatem, nec Virginitatis suam virginitatem. Sicut item per stellas varia distinguuntur tempora, iuxta illud Ecclesi. 43. *ut sint insignia, & tempora, & dies, & annos,* ita B. Virginis ortus, signum fuit aduentus plenitudinis temporis, & appropinquationis legis gratiæ. Quod si stelle sunt in eadem altitudine firmamenti, quomodo hanc celsitudinè ei negabimus, quæ veracissimè ait: *ego in altissimis habito,* & *thronus meus in columna nubis?* quod si Philosophus dixit: *In stellis non est corruptio, casus, nec error,* sanè in Virgine integritatis corruptio nulla fuit, & ab ea calus in peccatum longè absuit, & quæ sapientissima erat, omnis erroris expertis fuit: & sicut stelle illuminant tenebras noctis, sic Mariana hæc stella caliginosum hunc mundum, ac obscurissimis peccatorum tenebris inuolutum celestis illius radij, quem inuoluta manens emisit, clarissimis fulgoribus illuminauit: vnde Ecclesiasticus de ea dixit: *quasi stella matutina in medio nebule.* Astrologi huius stelle nomina quatuor imposuerunt, vocat *Venerem*, quia amorem influit, *Hesperum*, quia in principio noctis innotescit; *Luciferum*, eo, quod maiorem secum ferat lucem, quàm reliquæ stelle; ac tandem *stellam matutinam*, quia velut aurore, appropinquantis solis & diei est prænuncia. Hæc omnia, quàm germana sint B. Virgini, perspicuè ipsa prædixit: *Ego Mater pulchra dilectionis, ecce amorem castum, quem hæc mystica stella influit: & timoris,* ecce initium conuersionis peccatoris, Salomone dicente: *Initium sapientie, timor Domini;* & *agnitionis,* ecce coelestem doctrinam, qua verbo & exemplo fidelium mentes illuminauit: & *sanctæ spei,* ecce stellam matutinam, quæ appropinquantis diei gratiæ, & aduentus solis iustitiæ, certissimam spem suo ortu mortalibus dedit. Sed iam videamus, quare stella maris vocata fuerit: id enim non casu, sed summo cõsilio factum credimus; vnde S. Doctor Bonauentura in speculo

Eccles. 3.

Ecc. Apul.

Plin. lib. 9.

cap. 60.

Num. 24.

Tab. II.

Iaco. 13.

Eccles. 18.

Philo de Maria nomine.

Beda in Lucæ cap. 1.

D. Bonauentura in speculo B. Virg.

Ecc. Cathol. in offic. B. V.

Iacob. 3.

D. Bern. homil. 2. super missus.

Eccles. 40.

Eccles. 20.

Aristot. lib. de celo.

Eccles. 30.

Eccles. 24.

Eccles. 15.

D. Bonau. in speculo B. Virginis, ait: Hoc optime conuenit *Mariae, quae gerit officium stellae marinae.* Legitur enim, & uerum est, quod Nautarum mos est, ut cum in aliquam terram nauigare disponunt, unum sidus eligant, cuius signo luce radiante in eam, quam desiderant partem, possint sine errore adduci. Tale certe officium est stellae nostrae *Mariae, quae nauigantes per mare mundi in nauis innocentiae, uel penitentiae, dirigit ad litus caelestis patriae.* Non dissimilia scripsit Innocentius Papa, id referente eodem Bonauentura in speculo B. Virginis cap. 3. sic enim ille loquitur: *Quibus auxilijs possunt naues inter tot pericula pertransire usque ad litus patriae? certe per duo, scilicet, per lignum, & stellam, id est, per fidem crucis, & per uirtutem lucis, quam peperit nobis Maria, maris stella.* sicut erga stellam maris nauigantes ad portum dirigit, sic beata Virgo stella procellosi huius mundi merito appellatur, cum in medijs huius uitae procellis in caelum nauigantibus lucem praeferat, ac suo exemplo, & patrocinio ad caelestis patriae portum eos contiuo dirigat, ipsa dicente: *usque ad futurum saeculum non desinam,* id est, quousque serui mei aeternam consequantur felicitatem, non desinam eis auxiliari, non desinam fouere, atque protegere, non desinam continuis precibus ad Deum pro eis exorare. Nouerat quidem probè S. Bernardus singularem huius Marianae stellae uirtutem, cum dixit: *ista est praecleara, & eximia stella super hoc mare magnum, & spatiosum necessario subleuata, micans meritis, & illustrans exemplis. si insurgunt venti temptationum, si incurras scopulos tribulationum, si uindis superbiae iactaris, si fluctibus ambitionis eleuaris, respice stellam, uoca Mariam; non recedat a corde, non recedat ab ore.* Et ibidem ait: *Ipsam sequens, non deuias, ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans, non erras, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia, ad portum peruenis, & sic in temetipso experieris, quod meritis dictum sit: & nomen Virginis Mariae: haec ille.* Comperit fati est, Maris nauigationem multis obnoxiam esse periculis, atque procel-

lis: nam praeter aëris inaequalitatem, quae mille naufragia parere solet, quatuor enumerantur a Nautis illius pericula: primum est *Scylla*, quod emens est saxum, in quo colliduntur magno impetu fluctus: secundum uocant *Carybdis*, quae pars quaedam maris adeo uoxaginosae est, ut integram nauem absorbeat, ac deuoret. Tertium est *Syrts*, quae inaequalitas fundi est ex multitudine arenae in uarijs cumulos congregata, qui nauem transnatare non sinunt. Quartum appellant, *Bythalassum*, terram scilicet bituminosam, & glutinosam adeo, ut illi adhaerentem nauem, nec validissimi uentorum impulsus in illam irruentes, mouere ualeant: haec, & grauiora pericula subeunda aggrediuntur, qui ad caelestem patriam nauigare contendunt: ne tamen in medio itineris, tentationum *Scyllae*, peccatorum *Carybdes*, passionum animi *Syrtes*, ac concupiscentiae *Bythalassum* nauigantes praepediant, ac in sulphurei maris baratrum detrudant, diuina munificentia prouidit eis Mariam, maris stellam, cuius munus est, nauigantes docere, & dirigere, ut ad aeternae felicitatis portum secare, & feliciter perueniant.

Ad extremum, Maria stella maris interpretatur, at non quaecumque, sed stella poli. Pro cuius intelligentia praemitto, duplicem esse polum; unum nobis absconditus, & inuisibilis, scilicet meridionalis, alter uisibilis, scilicet Aquilonaris; uterque hic polus immobilis est, & super eorum immobilitatem uertitur Orbis caelestis: Christus Dominus per utrumque hunc polum egregie designatur, cum ipse sit principium omnium, & finis, propter quem omnia condita sunt; unde ipse dixit: *Ego sum Alpha, & Omega:* ipse quidem in meridie diuinitatis suae, nobis omnino inuisibilis est, sed in Aquilone nostrae humanitatis uisibilem se praebuit: de illo polo meridiano loquebatur sponsa cum dicebat: *Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Iob autem de Aquilonari, cum aiebat: *Ab Aquilone auribus uentis;* caro enim, & san-

Eccles. 24.

D. Bernard. serm. 20.

D. Bernard. ubi supra.

Apoc. 1.

Can. 1. Job. 27.

1. Pet. 6. & sanguis Christi aurum fuit, quo empti fuimus, ut ait Apostolus: *empti enim estis precio magno.* Ipse etiam immobilis polus est, super eum immobilitatem cuncta nituntur, iuxta illud Pauli: *qui portat omnia uerbo uirtutis suae:* cui conuolat illud Boetij: *Immobilisque manens, dat cuncta moueri.* Sicut ergo poli stella ipsi est uicinissima, ita hinc sacro polo uicinissima fuit fulgentissima stella, Maria; primo in incarnatione, quia sanguis B. Virginis factus est caro Dei, iuxta illud Apostoli: *Misit Deus filium suum factum ex muliere,* id est, ex materia sanguinis subministrata in utero mulieris. Unde Iuuisperiti aiunt: *partum esse partem uiscerum maternorum,* ut habetur I. prima in principio. ff. de uentris inspectione, ut tamen uicinitas haec magis innotescat, contemplantur quae Dominum esse uelut centrum nostrum, circa quem uarij circuli inueniuntur, inter se ita ordinati, ac dispositi, ut quanto quisque illorum breuior, tanto centro uicinior inueniatur; unde oportet, ut maximi omnium circuli sint corpora inanimata, minores uiuentia, & minimi intellectiualia tam angelica, quam humana; inter haec autem breuissimus omnium circulus fuit beata Virgo, Ieremia dicente: *Mulier circumdabit uirum:* ipsa per maternitatis propinquitatem arctius eum constrinxit, & intra breuem sui uteri ambitum conclusit. Secundo fuit Christo uicina ualde, Iac ex uere de caelo pleno illi propinans, cuius figuram gessit Noë mi, de qua dicitur, quod natum puerum suscepit, & posuit in sinu suo, & nutricis fungebatur officio. Tertio uicina fuisse perhibetur in passione, ut ait Ioannes: *Stabat iuxta crucem Iesu mater eius;* cuius dolor uelut sagitta animam eius transfudit, ut Simeon praedixerat: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Quarto tandem uicinissima adest in caelum assumpta cum omnibus caelicis applaudentibus ad aethereum talamum euecta, ad dexteram filij sedens, ut prauidit Dauid:

Ad Hebr. 1.

Boetius libro de consolat.

Galat. 4.

Iuuisperiti.

Jerem. 31.

Ruth. 4.

Ioann. 19.

Luc. 2.

Astitit Regina à dextris tuis in uestitu deaurato. Congruunt deinde beatae Virginis, stellam poli appellari, quia sic haec stellarum ornatum primaria esse uocatur, ita ipsa inter omnes puras creaturas principem adeo locum tenet, ut palam dicat: *In omni gente, & in omni populo primatum tenui:* & sicut haec stellam contemplantur septem aliae, sic & beatam Virgineam septem dona Spiritus sancti semper associabant, & sicut stella maris uirtutem habet attrahendi seruum, & adamantem, ut ex Alcabitio refert Pelbartus, ita beata Virgo singularium donorum uirtute, quibus spiritus sanctus eam locupletauit: ferrea, ac adamantina obstinatorum peccatorum corda ad se trahit, ut ad Deum illa conuertat.

Psalm. 46.

Eccles. 24.

Pelbartus in stellario lib. 5. par. 3. art. 3.

Hinc collige, Christiane lector, quam inuerecunde Erasmus aduersus hoc Marianum stellae maris nomen oblatrauerit, dicens: *Ibi uidisses miseram uerum facientem; Nautae caentes: Salue Regina, implobant Matrem, Virgineam appellantes eam. stellam maris: Reginam caeli, Dominam mundi, portum salutis, aliisque multis titulis illi blandientes, quos nunquam illi tribuunt sacrae literae. quid illi cum mari, quae nunquam (opinor) nauigauit? olim Venus curam agebat Nautarum, quia nata credebatur ex mari ea quoniam desit curare, suffecta est huic matri non Virgini, uirgo mater.* Ecce impudentissimum Erasmus, quem quidam semichristianum dicunt, sed ego, nihil Christianum, immo integrum haereticum nominauerim; non exhorrescit intemeratae Virgini illudere, & cum portentoso Veneris scorto illum conferre; sed ipse (ut assolet) in hoc, sicut in alijs, permultis, Lutherum adeo imitatur, ut, sicut olim Prouerbum increbuit: *aut Plato phylonizat, aut Phyllo platonizat,* non incongrue nunc dixerim; aut Lutherus Erasmusizat, ac Erasmus Lutherizat. Sed ad est in caelo, qui uisciscatur, cui sit honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

Erasmus in colloquio de nauig. an. 1524. ad ita.

HOMILIA VIII.

Mariani nominis encomia prosequimur, iuxta alias eius significationes à Patribus probatas, nimirum, quod interpretetur Domina, Illuminata, Illuminatrix, ubi multa de eius Sapientia: necnon, Spes, Imitatrix Dei, Deus ex genere meo, & similia; pariterque increpantur, qui nomen Mariæ, à primordiis Ecclesie receptum, in aliud mutare gestunt.

D. Bern. ser. 3. de nom. V.

HEMENTER gauderem, si sancti nostri patris Bernardini melliflua illa verba nunc mihi veraciter surpare potuissem: Testis (inquit) conscientie est Dominus, quod si quando celesti gratia largiente exterioribus curis exemptus, laudibus Virginis valeo totus, vel per horam occupari, tantam mentis letitia saucior, tantaque interius suavitate perfundor, ut cunctis mundi vanitatibus, & concupiscentiis conculcatis, nil aliud appetam, quam cum ipso letitie spiritu, si daretur, statim exsilire ad Dominum, antequam illud gaudij spiritalis, curis iterum redeuntibus, auferatur, & stimulante memoria delictorum, cythara conuertatur in luthum, & iubilus (proh dolor) in lamenium. Vide igitur quantæ sit felicitatis, & gloriæ, in illa parua Dei Genitricem Virginem benedictam stipatam ordinibus Angelorum, choris Virginum comitatum, vultu plenissimo gratiarum in suo dignitatis solio presidencem, reuelata iam facie contemplari; quandoquidem in sordibus carnis adhuc, & mundi luto degentibus tam læta contingit in eius nominis contemplatione sentire. Ad ipsam itaque Mariæ nomen iterum contemplandum, iterum, atque iterum descendere liber: hæc ille. Verum, tamen ea tam exuberanti in ver-

landis laudibus nominis Mariæ lætitia, qua D. Bernardinus fruebatur, non ego perfundar, ea tamen est huic sacrosancto nomini dignitas insita dulcedo, vt non moleste feram, reliqua, quæ de illo sedula meditatione ruminavi, in lucem edere. Inter alias significationes Mariani nominis, celebris est illa, quod lingua Syriaca Maria, Domina, seu dominans interpretatur: ita docuere grauissimi Patres; Epiphanius, Hieronymus, Chrisologus, D. Epiph. Eucherius, Anselmus, Diuus Bonauentura, & Diuus Damascenus, qui libro quartus de Fide, dixit: Gratia (nam hoc sonat D. Hieron. Annæ vocabulum) Dominam parit (id enim lib. de nom. Mariæ nomine significatur) vere enim rerum hebr. omnium domina facta est, cum creatoris Mater D. Chrisolog. exstitit: hæc ille; & ante omnes hos Patres, immo & ante natū Christum Rabbenu Haccadòs in responsione ad petitiones Antonini Romani Consulis scripsit, Matrem Messie absolute Dominam D. Ansel. de Galatinus libro septimo capitulo decimo c. 7. tertio) obseruauit, quod in illis verbis D. Bonan. in Isaia 9. nimirum, ad multiplicandum imperium, quæ in hebræo respondent illis, quæ sunt in nostra Vulgata: & multiplicabitur eius imperium: contineri hæc duo nomina: Mariam, Dominam, vt indicaretur, Mariam matrem Messie futuram dominam vniuersi, & principatum eius simul cum Christi principatu, de quo ibi est sermo, fore multiplicandum. Isai. 9.

Certe illud interest inter nomina imposita à Deo, & ab hominibus, quod hi præclara nomina egregiaque epitheta tribuere solent; quibus tamen bona nominibus correspondentia conferre non valent: Deus autem, cum nomen imponit, dignitatem iuxta eius excellentiam debito tempore confert. frequenter quidem summi Pontifices, & Imperatores honorifica nomina absque opibus tribuunt, Titulares, Episcopos, Palatinos, Comitatus, & Marchionatus: illustres sane Tituli, sed vani, & inanes: at Dei magnificentia non inania, & fucata, se-

foli.

Gen. 2. Gen. 17.

Gen. 32. Luc. 1. Ioann. 1.

Matth. 16.

Eccles. Catho. in off. B. V.

Eccles. 24.

Eccles. 24.

Psal. 71.

solida, & vera nomina cum dignitatis collatione imponit: Adam quidem, principium generationis, & Euam, matrem viuientium cognominauit, & ipsa efficit: Abraham, & Euam: multarum gentium parentes; Iacobum Israelem Deo præualentem; Ioanni gratiam significanti, simul nomen, & gratiam præcursoris contulit: Ecclesie suæ Principem, qui Simon antea vocabatur, Cephas Syriaca lingua, latina vero Petrus, vel Petram appellauit, quia illum re, & nomine solidum Ecclesie fundamentum constituit decreuerat. Cum ergo diuinitus fuerit impositum nomen Mariæ, quæ Domina interpretatur, reliquum est beatæ Virginis mirum in modum congruere. Vnde Ecclesia Catholica vno ore Dominam illam confitetur, dicens:

O gloriosa Domina, Excelsa super sidera.

Marianum hoc dominium adeo latè patet, vt cœlestes orbis, terrenum hemispherium, & tartareas regiones comprehendat, vt disertis verbis ipsa Virgo nos edocuit, dicens: Cyrum cœli circuiui sola, & profundum abyssi penetraui, & in fluctibus maris ambulauit, & in omni terra steti, & in omni populo, & in omni gente primatum habui, & omnium excellentiura, & humilium corda virtute calcaui: Ecce fatetur se dominari in cœlo: Cyrum cœli circuiui in Inferno: abyssum penetraui: in Purgatorio: in fluctibus maris ambulauit: poenæ enim Purgatorij fluctus sunt transeuntes, non semper permanentes: addit tandem se dominari in terra: & in omni terra steti, & in omni populo, & in omni gente primatum habui, iura disponunt, vt filij non emancipati, qui sub parentum tutela degunt, quidquid acquirunt, in parentum dominium transferatur: vnde aiunt Iuristæ: quicquid acquirit filius, acquirit patri: cum ergo Christus Dominus singulis operationibus suis meruerit dominium omnium rerum, vnde & ipse dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra; quod, & Dauid prædixerat: Dominabitur

à mari vsque ad mare: consequens est, totum id in Matris ius cessisse: nec enim eo iure obseruatum filium dilectissimam Matrem priuasse credendum est: si ergo ipse Dominus, ipsa etiam Domina, si ipse Rex, ipsa & Regina. Vnde Diuus Damascenus, ius dominij beatæ Virginis in iure dominij quo partus eius gaudebat, constituit, dicens: Merito creaturarum omnium declarata est domina, quæ illum enixa est, per quem cõditæ sunt omnia: & Rupertus nostro argumento accommodatius dixit super Cant. c. 4. Cantica: Predicabitur de te, quod sis Mater Christi, ac prinde Regina cœlorum, totum iure possidens filij regnum. Iure, quidem ait; quia iure maternitatis id sibi debebatur; ius enim Matris est, vt quidquid acquirit filius patre carens, acquirat matri, vt adnotauit Anselmus libro de excellentia Virginis, de excell. V. vbi illam curiæ cœlestis dominam vocat: & materno iure cœlorum regnum, suum effecisse ait, & Christum alloquens subdit: Tota tua est, totaque per te eadem cœlestis curia sua, id est, Virginis Matris tuæ. Quibus consonant verba Arnaldi Abbatis, vt habetur in bibliotheca sanctorum Patrum, dicitis: filij gloriam non tam communem iudicauit, quam eandem. Consonant & alia Petri Damiani in sermone de Natiuitate Deiparæ: Fecit in te magna, qui potens est, & data est tibi omnis potestas in cœlo, & in terra. Sed ante illos omnes hæc præclara scripsit Athanasius homilia de Deipara: Quandoquidem Christus de Deipara Rex est, qui natus est ex Virgine, idemque Dominus, & Deus, expropter Mater, quæ eum genuit, Regina, & Domina, & Deipara proprie appellari debere censetur. Figurauit adamassini hoc vniuersale Virginis dominium Esther regina, de qua diuina referunt eloquia, quod assumpsit duas famulas, & super vnam innitebatur, altera vero famularum sequebatur dominum defluentia in humum indumnera sustentans: Duæ famulæ (inquit Diuus Bonauentura) quarum domina est regi-

D. Damasc.

Rupert super Cant. c. 4.

D Ansel lib.

Arnald to G.

Petr. Damian.

Athanas. ho.

Esther 15.

D. Bonauent.

na Maria, sunt angelica, & humana natura: intelligentia angelica est famula, super quam domina innitur in caelo, anima autem humana est famula, quae dominam suam sequitur in mundo, colligens vestimenta Dominae, scilicet, colligens virtutes, & exempla Mariae. Adnotat autem magnus ille Cancellarius Patrisiensis, quod quia regnum Dei diuina est in duas partes, cuius altera misericordia, altera iustitia est, vt cecinit Regius Vates: *duo haec audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia: dimidium huius regni filius matri contulit, iustitiam vero sibi referuauit, iuxta illud: Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio: ipse enim solus in forma visibili iudicaturus est viuos, & mortuos. Extat etiam alius insignis titulus Mariani dominij super omnes creaturas, quod vt refert Diuus Lucas, Christus Dominus, sub cuius dominio, & imperio omnia iacent, subditus erat Virgini: vnde Diuus Bernardus dixit: *Deus, cui seruiunt Potestates, & Principatus obediunt, subditus erat Mariae. Si ergo Rex ille Graeciae pater, vt probaret Diophanto filio suo omnia sua regna subesse, & ad nutum obedire, hoc argumentandi genere utebatur: Diophanti obedit vxor mea, & vxori meae obedit ego, mihi autem obediunt omnia mea regna: ergo omnia illa subsunt, & obediunt Diophanti filio meo; licebit quidem simili modo ratiocinari: Christus Dominus subditus erat Mariae, & Christo Domino subdita erant omnia regna mundi tam caelestia, quam terrestria: ergo beatae Mariae subditae sunt omnes creaturae tam terrestres, quam caelestes: est igitur omnium creaturarum Domina. Adde his, quod inter titulos dominij ille magni momenti est, qui per emptionem soluto precio acquiritur, vt constat ex l. Procuratores. §. penultimo. ff. de tributo, & §. vendite instituit. de rerum diuisione. cum ergo Christus Dominus emerit genus humanum: *empti enim estis precio magno, vt ait Apostolus, & beata Virgo precium***

hoc illi subministraverit, non enim aliena, quam ex Maria carnem, & sanguinem sumpsit, quem in precium redemptionis deo Patri obtulit: consequens est, titulo, & iure huius emptionis beatam Virginem dominam esse generis humani: Ad Daemones etiam dominium eius extendi, illud non obscure indicat, quod tam in sacris, quam in prophanis literis Serpens, & Draco, potentiae, & regni symbolum fuerunt: vnde Ezechiel Regem Pharaonem vocat Draconem, & cōtrouersiam inter Amman principem, & Mardocheum Spiritus sanctus per duos Dracones designauit in somno ipsi Mardocheo: cum ergo de B. Virgine Deus a principio creationis mundi praedixisset, antiquum serpentem ab ea fore interendum: *ipsa conteret caput tuum: certe sicut Daemon acquirit dominium eorum, quos potentia diabolicae suae suasionis vincit, ita B. Virgo dominium acquisit super Daemonem, quem mirabili suae potentiae virtute conterens peccatis deuicit, ac suo imperio subiugauit. Hinc S. Gerardus Episcopus, & Martyr dicebat: S. Gerardus Inuitus quoque infernis, beata Maria, ululat, Episcopus. & procacissimi Daemones clamant. secundum enim Papiam, Domina, interpretatur, dans minas: vnde ipsa inimicis humani generis dominans, minas inserit: a qua ethymologia non longè abest alia Catholici, dum interpretatur, *domina, id est, domans manus*; ipsa quidem super Daemones dominans, tanquam indomitas bestias illos domat, manus ligat, ferocitatem comprimit, ac superbam petulantiam coërcet. Vnde D. Bernardus supermissus, ait: Daemones non solum Virginem pertimescere, sed audita hac voce, Maria, contremiscere, instar Fenelopis de Hectore dicentis illud Poetae: *Nomine in hectoreo pallida semper eram.* Atqui hoc latissimum, ac amplissimum Marianum dominium super Angelos, ac Daemones contemplans magnus ille Mariae laudum praeco, sanctus Pater Bernardus, ea, qua solet perate, dixit:*

Ioan. Gerson tract. 4. in Magn. exer. 5

Psal. 61.

Ioan. 8.

Luc. 2.

D. Bern. sup. miss. hom. 2.

1. Cor. 3.

Ezech. 29.

Gen. 3.

D. Bernard. sup. miss. est.

Quid. in esp.

S. Bern. ser. 3. de nom.

dixit:

dixit: *Mater Domini effecta est domina omnium creaturæ, quomodo enim subijceretur creaturæ, quae Mater effecta est Creaturæ? Ideo merito dici potest ad quilibet creaturam illud Genes. Reuertere ad Dominam tuam, & humiliare sub manu ipsius: quae verba dicitur fuerunt Aghar de Sara: quippe ipsa Virgo verè est Sara, quae Princeps interpretatur, quae verum genuit Isaac, scilicet, filium Dei, in cuius semine benedictæ sunt omnes gentes: per quem omnis creatura principatus habuit: hæc ille. Ex quibus omnibus facile deprehenditur, quantum deliret, & pariterque blasphemet Caluinus, dum beatam Virginem de folio suae maiestatis deturbare contendens dixit: *Ipsa se ancillam vocat: ergo Papiæ peperam Dominam, & reginam nominant.* O barbarum, ac stolidum argumentandi genus: numquid Abigail, quæ se ancillam famulorum David profitebatur, vxor ipsius David non fuit: numquid Esther, quæ se vocauit ancillam regni Persarum, & Medorum, sceptrum non tenuit? quid ergo obstat, impie Hæresistica, eandem simul esse Creatoris ancillam, & creaturarum dominam? nonne totius Orbis Reginae velint, nolint, Dei mancipia sunt? Sed Caluiniano spreto delitico, adhuc excellentius alitid dominij genus in beata Virgine emicuit, quod omnem aliam dominandi rationem longo interuallo superat; dum perfectum sensitiui appetitus dominium habuit, iuxta illud: *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* De hoc genere dominij loquens Salomon Prouerbiorum 16. dixit: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore Vrbiu;* Septuaginta interpretes legunt: *qui dominatur ira, melior comprehendente ciuitatem.* Paraphrastes autem Caldæus: *melior, inquit, est lenius ira animi, quam fortis, & qui dominatur sibi ipsi magis, quam ille, qui capit prouinciam.* Nicolaus de Lyra in Commentario huius loci refert, Diogenem philosophum dixisse Alexandro Magno, qui multas Vrbes expugnauerat, quod erat seruus serui sui, quia Diogenes per*

Gen. 16.

Caluinus.

2. Reg. 25.

Esther. 14.

Gen. 4.

Prouerb. 16.

Paraph. Cal.

Nicol. de Ly. inc. 16. prob.

rationem dominabatur suo sensitiui appetitui, Alexander verò magnus seruiebat appetitui suo. Ex doctrina autem D. Gregorij Glossa ordinaria reddit rationem, quare maioris fortitudinis argumentum sit seipsum, quam Vrbes vincere, quia Vrbes sunt extra nos, appetitus verò sensitiuus intra nos est: conflat verò, difficilius vinci inimicos domesticos, quam externos. Hinc Horatius Poeta dixit:

Latius regnes, anidum domando Spiritum, quam si Lybiam remotis Gadibus iungas, & vterque Pænis. seruiat vni.

quibus consonant alia egregia Boetij carmina in hunc modum eloquenter dicentis:

Qui vult esse potentem, Animos domet ille feroces: Nec victa libidine colla Fædis submitat habenis, Etenim licet Indica longe Tellus tua ira tremiscat, Et seruiat vltima Thule, Tamen atrox pellere curas, Miserasque fugare querelas, Non posse, potentia non est.

Iam ad aliam non minus celebrem Mariani nominis significationem accedamus, si placet, Sanctus Isidorus, Diuus Bernardus, & Diuus Bonauentura, Venerabilis Beda, & doctissimus Eucherius in interpretantur Mariam, vt idem fit, quod illuminatrix, seu, illuminatrix, quæ duo cognomina, quam perfectè Deiparæ Mariæ congruant, latius, si placet, elucidemus. Albertus magnus in Commentario super caput primum Lucae, contemplans varia illuminationum genera, quibus beata Virgo mirifice fuit illustrata, ad decem capita illa reuocans, his, quæ sequuntur verbis, commemorat. *Illuminatio perlectionem Scripturæ collecta, illuminatio studiorationis inuenta, illuminatio contemplationis oculo percepta, illuminatio familiaribus apparitionibus Angelorum cordi Virginis inuenta, illuminatio crebris Dei reuelationi-*

D. Gregorius ho. 15. in Eua.

Horat. oda. 2. lib. 2.

Boet. de consolat. lib. 3. met. 4.

D. Isidor. 7. et him.

D. Bern. ser. de nat. Mar.

& sup. miss. D. Bonau. in

spec. B. V. 2. Beda in

Luc. cap. 1.

D. Eucher. l. de altercat.

sinag. & eccl. Albert. mag.

bus clara. illuminatio per haustum diuinae dulcedinis, & gustum, & experimentum certissimum infusa, quando gustauit, & vidit, quia bona est negotiatio eius; Illuminatio per salutationem, & doctrinam Gabrielis infusa, illuminatio specialiter per aduentum Spiritus sancti, & virtutis Altissimi supersplendide donata; & tandem illuminatio per inhabitantem totius diuinitatis in eam corporaliter superimpleta, ut vere amicta sit sole, & luna sub pedibus eius. Sed ex his præcipua capita, ne, si omnia velim comprehendere, in infinitum abeat oratio, sanctorum Patrum monumentis, ac doctrinis locupletemus. Et quidem imprimis beatissimam Virginem inter omnes creaturas fidei lumine perfectissime fuisse illustratam contestantur Ambrosius, Bernardus, Epiphanius, & Rupertus; vnde Abulensis dixit: Propter excellentiam huius fidei beatam Virginem ab Augustino, & Bernardo matrem credentium vocatam. Sane cum plena esset gratia, id attestante Archangelo, Gabriele: non poterat non plena esse fide, cum quantum creuerit gratia, tantum & fides. Blasphematur Lutherus, cum à fide Centurionis fidem Mariæ superari mendaciter effutiuit, eo conuictus testimonio, quod Christus de Centurione dixit: Non inueni tantam fidem in Israel: sed non perculluit intelligentiam horum verborum, quia hoc loco non comparat Christus Centurionem cum omnibus, & singulis, qui ex populo in ipsum crediderunt; hoc enim modo, non solum fides Virginis, sed etiam Simeonis, & Annæ, Ioseph, & Ioannis Baptistæ, & Magorum, atq; aliorum plurimorum fuit maior, quam fides Centurionis; sed comparat illum cum his, quibus ipse prædicauerat, & in quorum conspectu miracula fecerat, ex quibus aliqui fidem in Christum conceperant, inter quos hunc Centurionem excelluisse affirmat; excelluisse, inquam, vel absolute, vel solum proportionem quadam, quia ille cum esset Gentilis, & neque ex Scriptura, neque ex maiorum traditione esset instru-

ctus, facilius, constantius, atque admirabilius credidit. Tantum ergo à veritate abest, Centurionis fidem præferendam esse Mariæ fidei, vt, & Apostolorum, Principum Ecclesiæ, & qui primitias Spiritus habuerunt, longè sit anteponenda, vt his verhis edocuit Diuus Anselmus libro de excellentia Virginis: *Litet ipsi A postoli per reuelationem Spiritus sancti edocti fuerint in omnem veritatem incomparabiliter, tamen eminentius: ac manifestius ipsa per eum spiritum veritatis illius veritatis profunditatem intelligebat, & per hoc multa eis per hanc reuelabantur, que non solum in se simplici scientia, sed ipso effectu in experimento didicerat.* Verum obijciunt Mariæ fidei hostes, eam de Incarnationis mysterio dubitasse, dum Angelo sibi illud nunciatis, dixit: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* sed perdocte, & Euseb. Emes. luculenter respondit Eusebius Emesenus in hæc verba: *Non dubitat fieri, quod Angelus fieri promittit; interrogat tantum: quomodo fiet? quoniam quamvis Virginem aliquando parituram audierat, dicit enim Isaias: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, quomodo tamen pariet, non dicit: quia igitur Virgo est, & virum non cognoscit, quomodo pariat, & Virgo maneat, interrogat, quia nulli adhuc reuelatum erat.* Rursus Deipara Maria non solum fidei, sed Theologicæ sapientiæ lumine diuinitus ei infuso, quo distinctius fidei arcana cognoscuntur, valde illustrata fuit: ita docent communis consensu Patres, D. Bernardus, Bonauentura, Anselmus, & D. Bernardinus, qui ait: *quantum ad rationem, & intellectum, tanta ei sapientiæ claritas à Deo superinfusa est, quod perfectè superintelligebat creaturas, & Creatorem, & omnia bona amplectenda, & mala fugienda;* & Albertus magnus lib. de B. Virg. cap. 96 ait: *beatam Virginem simul cum habitu fidei habuisse actum, quo perfectius, quam Adam in sopore, & quam Ioannes superfectus Domini, & quam Paulus in raptu cognouerit mysteria supernaturalia.* Ac tandem D. Anselmus in hom. super euan-

D. Ansel. lib. de excel. Vir. cap. 7.
Luc. 1.
Euseb. Emes. ser. 4. ante Dom. 2. Ad
Isai. 7.
D. Ber. hom. 4. in missiu.
D. Bonau. li. de lau. Virg. cap. 8.
D. Ansel. lib. de excel. Vir. mag. lib. c. 7.
D. Bern. ser. 4. art. 1. c. 4.
Alber. magn. li. de B. Virg. cap. 96.
D. Anselm. Luc. 10.

L. Cor. 1.

Iacob. Episc. Christ. trac. super Magn. D. Antonin. Alber. magn.

S. Cyril. l. 1. in Isai. orat. 5. S. Epiph. her. 78. sub fin. S. Nazianz. orat. 42. que est 2 in Pafe. S. Greg. Niss. l. de testin. Aug. in testa. con. Iud. c. de. ex Virg. S. Ambros. Luc. 1. S. Aug. li. 17. de Ciuit. Dei c. 76. S. Euseb. li. 7. de demo. c. 6. S. Tho. 3. p. q. 27. a. 5. ad 3. Galat. lib. 7. de arcan. ca. 4. 5. & 12. S. Basil. super Isai. 8. Hier. super Isai. 6. Rupertus.

gel. Lucæ cap. 10. super illa verba: *Intrauit Iesus in quoddam castellum, sic ait: Christus, ut dicitur, solus, est Dei virtus, & Dei sapientia, & in eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, & Christus est in Maria: ergo omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei sunt in Maria.* Sed non solum rerum supernaturalium, sed & naturalium in quibus non quo sanctiores, eo peritiores esse solent Sancti, limpidissimam habuit cognitionem, vt testantur Iacobus Episcopus Christopolitanus, D. Antoninus, & Albertus magnus ab eo relati, idq; ex eo satis verisimile fit: nam rerum naturalium, & moralium cognitio iuuat valde ad perfectam sacrarum Scripturarum intelligentiam, ad perfectionem ad theologice doctrine, ad referenda, & suadenda obstrusa fidei arcana, & ad consummata in rebus agendis prudentiam: cum ergo in his omnibus præexcellens fuerit B. Virgo, consequens est, perfectissimam rerum naturalium cognitionem ei non defuisse: sed nec etiam prophetiæ claro lumine caruisse, tota Patrum antiquitas probat. S. Cyrillus, Epiphanius, Nazianzenus, Gregorius Nissenus, Ambrosius, Augustinus, Eusebius, D. Thomas, Galatinus, specialiter tamen D. Basilus, exponens illa verba Isaiæ: *Accessi ad prophetisam, & in vtero concepit: in hunc modum loquitur: Quod Maria prophetisam fuerit, ad quam proximè per spiritum prænotionem accesserit Isaias, nemo contradixerit, quisit memor verborum Mariæ, que prophetico afflata spiritu, eloquuta est: Magnificat anima mea Dominum: ad cuius Canticum verba si parum anticum accomodaueris, non viiq; per dissidium negabis Virginem veram prophetissam fuisse.* D. etiam Hieronymus super Isaiam, licet aliâ illius loci expositionem sequatur, ait tamen: *quidam prophetissam, sanctam Mariam interpretantur; quam prophetissam fuisse, non dubium est: ipsa enim loquitur in Euangelio: ecce enim amodo beatam me dicent omnes generationes.* Hæc Hieronymus. sed Rupertus non contentus illam Prophetissam vocasse, Archiprophetissam illam fuisse

docet, dum ait; *Prophetissam esse Propheetam, quia, & Propheetas docuit, & de ipsa omnes Propheetas prophetarum.* Addunt etiam Pates, varijs reuelationibus frequenter illustratam Virginis mentem, quotidie enim ab Angelis visitatam in infantia sua, dum in templo commoraretur, referunt id D. Bonauentura ex Hieronymo, Gregorius Nicomediensis, Cedrinus, & Andreas Cretensis, qui vocauit beatam Virginem, *fontem diuinam reuelationum, qui ex avari non possit: & B. Laurentius Inflanianus ait: nec angelica tantum, verum etiam filij ingiter visione, ac colloquio exultauit: illi enim celestis visio debebatur, cui incomparabilis gratia inerat plenitudo.* Quid plura? maiora certe & subtiliora commemorabo. Equidem licet Diuus Athanasius serm. de sanctissima Deipara, negat illam in die incarnationis clarè vidisse verbum diuinum, non tamen desunt grauissimi Doctores (in quibus assentior) constanter asserentes beatam Virginem, dum mortali corpore induta erat, clara, ac intuitiua visione diuinam essentiam conspexisse: nam præter Albertum magnum, Dionysium Richelium, Gersolum, Vbertinum, Casalium, Villanum, nouam Archiepiscopum Valentinum, & moderniores alios Doctores, non nulli etiam illis antiquiores Patres eidem sententiæ subscripserunt: Rupertus enim super Cant. in illa verba: *oculitui columbarum,* ait: *beatam Virginem raptam fuisse in tertium cælum, & vidisse arcana mysteria, quæ non licet homini loqui, perfectius & excellentius, quam Paulum similia scripsit D. Antoninus: in ipso conceptu, vel partu illi datum est ad horam, vt videret mysteria huiusmodi, vt in partu, sicut Paulus vidit in raptu;* pro quo adducit Bernardum hom. 4. super missus, dum ait: *illi solum datum esse nosse, cui datum est experiri, vt qui soli Patri notus est, fit & illi.* Ac tandem D. Augustinus, & D. Thomas concedentes id Moyse, & D. Paulo, quia ille fuit primus Doctor ludæorum, & Paulus

Hieron. apud D. Bonau. li. mediu. Christi c. 3. Greg. Nicom. bon. de obla. V. in templo. Cedrin. in c. pen. Hist. Andr. Cretes. tionum, qui ex avari non possit: & B. Laurentius Inflanianus ait: nec angelica tantum, verum etiam filij ingiter visione, ac colloquio exultauit: illi enim celestis visio debebatur, cui incomparabilis gratia inerat plenitudo. Quid plura? maiora certe & subtiliora commemorabo. Equidem licet Diuus Athanasius serm. de sanctissima Deipara, negat illam in die incarnationis clarè vidisse verbum diuinum, non tamen desunt grauissimi Doctores (in quibus assentior) constanter asserentes beatam Virginem, dum mortali corpore induta erat, clara, ac intuitiua visione diuinam essentiam conspexisse: nam præter Albertum magnum, Dionysium Richelium, Gersolum, Vbertinum, Casalium, Villanum, nouam Archiepiscopum Valentinum, & moderniores alios Doctores, non nulli etiam illis antiquiores Patres eidem sententiæ subscripserunt: Rupertus enim super Cant. in illa verba: oculitui columbarum, ait: beatam Virginem raptam fuisse in tertium cælum, & vidisse arcana mysteria, quæ non licet homini loqui, perfectius & excellentius, quam Paulum similia scripsit D. Antoninus: in ipso conceptu, vel partu illi datum est ad horam, vt videret mysteria huiusmodi, vt in partu, sicut Paulus vidit in raptu; pro quo adducit Bernardum hom. 4. super missus, dum ait: illi solum datum esse nosse, cui datum est experiri, vt qui soli Patri notus est, fit & illi. Ac tandem D. Augustinus, & D. Thomas concedentes id Moyse, & D. Paulo, quia ille fuit primus Doctor ludæorum, & Paulus

lus primus doctor gentium, minime id Virgini denegare possent, quæ fuit etiam Apostolorum Doctrix, & magistra: maxime cum gratiæ, & privilegia terais Dei concessa, eiusdem Genitrici non sint deneganda, vt Bernard. docuit epist. ad Canonic. Lugdunen. vnde si Moyses Dei visionem obtinuit media illa oratione, quam libro Exodi legimus: *Si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciam tuam:* mihi dubium non est, id ipsum facilius beatam Virginem in petra esse, cui Angelus dixit: *Inuenisti gratiam apud Deum,* & quæ præ amoris magnitudine ardentius, quam Moyses sponi faciem intueri desiderabat, vt varia Canticorum verba fastidius indicant. Deinde quia D. Thomas non q. 94. art. 1. reputat inconueniens concedere, Adaricard. m. in sopore illo mysterioso vidisse diuinam essentiam: ergo si ille tunc eam vidit, quia educatio Eug. ex costâ illius dormientis mysterium incarnationis præsignabat, magis cum ratione contentaneum est, Mariam illam vidisse, in qua, & ex qua Verbum diuinum carnem assumpsit: immò licet Paulo, & Moyfi huiusmodi privilegium non concedatur, non est, cur illud B. Virgini denegemus, saltem in die incarnationis, vel Resurrectionis. Vnde Extaticus ille Dionys. constat asserit, certum esse Virginem ali- quando in hac vita mortali vidisse diuinam essentiam. Sed venio ad aliud genus cognitionis, de quo non potest esse concertatio, nec opinionum diuersitas, in quo B. Virgo omnem creatam cognitionem excellit: nam, vt docuit D. Anselmus lib. de excell. Virg. multa non solum simplici scientia, sed ipso effectu, ipso experimento didicerat de mysterij Domini nostri Iesu Christi: & D. Anton. 4. p. apponit ad id optimum exemplum: *Vidit, inquit, & experta est, se concepisse, non opere humano, & se peperisse parvulum cum virginis honore.* Faciunt ad idem præcitata verba D. Bernardus, *Soli datum est homin. 4. in nosse, cui datum est experiri.* Denique non potuit non magnum incrementum fa-

cientia Virginis in dies suscipere ex frequentia sacrarum Scripturarum lectione, & diuinorum arcanorum meditatione. vt enim dixit Origenes homil. 6. in Lucam: *Habebat legis scientiam, & Prophetarum rationem quotidiana meditatione cognouerat:* vnde D. Ambros. lib. 2. de Virg. inquit: *Tunc minus sola esse videbatur, cum sola esset, nam quomodo sola, cum tot libri adessent, et Archangelis, tot Prophetis?* D. etiam August. alloquens Virginem ser. de nativ. ait: *Recole Maria, prophetiam lectionem: nec enim re scientia potest diuinorum præterire librorum, que ipsam plenitudinem paritura es Prophetarum.* Ac tandem D. Gregorius Nilanus, & Sophronius affirmant, Deiparam Mariam à tenera ætate perfectè didicisse sanctam linguam, & quandiu in templo vixit, lectioni sacrarum scripturarum, & mediationi vacasse.

Atque hinc est, quod cum B. Virgo tantis diuini luminis fulgoribus, tamquam multiplici naturalium, & supernaturalium rerum liquidissima cognitione potiretur, faciliè aliorum illuminatrix esse potuit, vt & nomen (Mariæ) præfert, quod illuminatricem significare præcitati Patres nos admonuerunt. Vnde ipsi crebro, cum de Virginis laudibus sermonem instituunt, Ecclesiæ Catholice ac Apostolorum Principum illius doctrinam, ac sapientissimam Magistram extitisse vno ore contestantur: præsertim tamen D. Ignatius Martyr, & Anselmus, necnò & D. Bernardus, dum ait: Mariam Euangelistas inuinitasse, iuxta sui nominis ethymologiam, nam Maria, illuminatrix interpretatur. Vnde D. Ambros. de Ioanne Euangelista ait: *Mirum non esse, præ ceteris loquutum fuisse mysteria, cum ei suo præsto esset aula cælestium sacramentorum* & Rupert. lib. de gloria, & honore: *Virgo huiusmodi, inter alia præ: lara dicit, virginem habuisse tempus tacendi, & tempus loquendi, priusque tacuisse, quamdiu Christus in hoc mundo vixit, cum conferuabat, & conferebat in corde suo omnia di-*

Orig. hom. 6. in Luc.

D. Ambros. lib. 2. de Virg.

D. Aug. ser. de nativ.

D. Greg. Nil. ser. de nativ.

Sophron. ser. de Assump.

D. Ignatius Martyr ep. 1.

D. Anselm. lib. de exc.

Virg. c. 7.

D. Bern. ser. 4. super miss.

D. Ambros. lib. 2. de Infr. Virg.

Rupert. lib. 2. de gloria filij hominis.

Luc. 2.

uina

uina verba; & erat hortus verè conclusus, & fons signatus; potterius vero tempus, à Christi Domini ascensione, in quo erant emissiones eius paradus, & fauus distillans labia eius, locutam fuisse. Vnde non immerito beatam Virginem delineatam fuisse putari apud gentilitias scripturas per sapientissimam Mineruam, quam ex crebro Iouis ortu esse Ethnici comitantabantur, apud sacra vero volumina per Deborah, quæ filios Israel publicè edocebat, & per columnam nubis fulgentissimam, quæ eisdem per desertum dirigebat.

Atque hinc est, quod Beda, vt refert Gloss. in c. 2. Luc. Beda. Gloffa ordinaria super illud: *Maria conseruabat omnia verba hæc dicit: Omnia, que de Domino, vel à Domino dicta, rei acta cognoscebat, & sollicite cuncta ad memoriam commendabat, vt, cum scribendi, vel predicandi eius incarnationis tempus adueniret, sufficiens vnuerfa, prout essent gesta, & ærentibus explicare posset.* Hinc etiam doctissimus Rupertus Abbas inter alias laudes, quas beatæ Virgini tribuit, hanc commemorat, quod cum esset Apostolorum Magistra, & in multis subobscuris eorum metes illuminaret, primo Apostolorum Concilio Hierosolymis coacto adfuerit. Verba eius, licet non pauca, quia tamen dulcia, silentio non præteribo: *Morum, inquit, discernendorum vique Magistram te esse oportebat à beata Virgo, & Magistram Magistorum, id est, Apostolorum, iuxta illud: fons hororum, puteus aquarum viuentium, que fluunt impetu de Libano: an quia Spiritus sanctus illos docuit, idcirco tue vocis magisterio non illis opus fuit? immò vox tua, vox illis fuit Spiritus sancti, quidquid supplementi opus erat, eidem mortalibus, vel testimonij ad confirmandum singulorum sensus, quos acceperant ab eodem spiritu diuidense singulis, prout vult, ex religio ore tuo perceperunt, instructo ad loquendum, bene composito ad tacendum, prout tempus erat opportunum. An quia loco supra commemorato de Actibus Apostolorum, ubi facta seditione propter ceremonias Iudaicas, conuo-*

nerunt Apostoli, & Seniores videre de verbe hoc, ad am tu mentionem scriptura fecit, idcirco mandatum est, quod conuenius ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore, & de tuo ore spiritum non consuluerit? immò & ille, & in ceteris agendis, Tu Princeps omnium soluiti questionem, ita tamen, vt non clamares, neque contemneres, nec audiret vox tua foris: quia sicut ante nos dictum est. Tu sola es Virgo, que vnuerfam hereticam prauitatem interemisti. hæc etenim Rupertus immò Canisius affirmat, Deiparam in prædicto Apostolorum Concilio caput extitisse, sed minime gentium id credam, arbitror quidem interfuisse, sed non præfuisse: cum enim illud Concilium, quod primum omnium fuit, futurum esset in Ecclesia Catholica reliquorum, que in illa celebranda erant, certa regula, & norma, oportebat quidem non aliud esse caput illius, quam summum Pontificem Petrum: vnde non dubito, quin in publico illo Concilio ipse, tamquam caput Ecclesiæ à Christo Domino constitutum, primum sedem habuerit, & capitis munus gesserit: vnde D. Bernardus postquam adduxerat verba illa: *Hi omnes perseverabant unanimiter cum mulieribus, & Maria matre Iesu, tubdit: ita ne, & mulierem sese vltimam exhibebat, vt nouissima omnium poneretur merito facta nouissima prima, qua cum prima facta esset, omnium sese nouissimam faciebat.* Quibus verbis non obuiè indicat D. Bernardus, cum Apostoli essent perseverantes unanimiter in oratione, tunc Deiparam nouissimum elegisse locum. sed ad rem nostram reuertentes, propter hanc eximiam B. Virginis sapientiam, Ecclesia Catholica vocat illam hætesum interemptricem: *Cunctas hæreses sola interemisti in vniverfo mundo: quod & discretis verbis dixerunt Athanasius, Hieronymus, Bernardus, & Rupertus. Dicitur autem cunctas hæreses interemisse, quia exemplo suæ fidei, & doctrina, qua Apostolos multipliciter nominauit, singulari modo cooperata est ad extirpandos omnes errores. Quamuis inficias nō ibo; id propter alias*

Canis. 4.

Enod. 13.

Gloss. in c. 2. Luc.

Rup. Abbas. Cant. lib. c. 1.

Canis. 4.

Am. 13.

Canis. lib. de B. Virg. c. 1

D. Bernard. de verb. Apoc. super signum magnum.

Act. 1.

Eccles. Cath. D. Athanas. B. virginis sapientiam, Ecclesia Catholica vocat illam hætesum interemptricem: Cunctas hæreses sola interemisti in vniverfo mundo: quod & discretis verbis dixerunt Athanasius, Hieronymus, Bernardus, & Rupertus. Dicitur autem cunctas hæreses interemisse, quia exemplo suæ fidei, & doctrina, qua Apostolos multipliciter nominauit, singulari modo cooperata est ad extirpandos omnes errores. D. Rupert. 1. in Cant.

etiam rationes verificari posse, nimirum quia genuit illum, qui cum sit sol iustitiae, lucem intulit mundo ad interemptionem omnium haereticorum; & quia ipsa principem tenebrarum deiecit, qui est auctor omnium haeresum, & quia tandem speciali suo favore adiuuat fidei defensores ad expugnandos haereticos, & falsa eorum dogmata confutanda. Ad extremum accedit ad commendationem mirabilis sapientiae beatæ Virginis, quod non ab hominibus, fuerit edocta, sed partim à Deo ipso immediate, partim per Angelos, aut factam Scripturam; sic enim illud obseruauit D. Bern., dum ait: *Decuit, ut ab Angelo potius, quam ab homine mysterium disceret, ne mater à consilijs filij aliena videretur, & ut ipsa rerum tempus, & ordinem melius tenens, scriptoribus, & Prædicatoribus Euangelij reseruet veritatem, quæ, & plenè de omnibus à principio cælitus fuerat instructa mysterijs.*

D. Bern. hō.
4. super mis-
sum.

Atque hinc est, scientiam Virginis nullis erroribus fuisse admixtam, immò existimauerim intellectum eius in nullo rectum genere, errore aliquo fuisse vquam obscuratum, aut ignorantia aliquius rei ad proprium statum pertinentis, laborasse; qui enim illam præseruauit à peccati originalis labe, quæ ianua fuit omnisi erroris, consequenter creditur eamdem præseruasse à pœnis, quæ Matrem Dei dedecabant; dedecet autem Matrem æternæ sapientiae, in qua erant omnes thesauri scientiæ Dei, error præuæ dispositionis, & ignorantia eorum quæ ad proprium statum pertinent; & quidem cum huiusmodi error, & ignorantia non essent in statu innocentiae, & B. Virgo omnibus perfectionibus illius status, cum vitæ mortalitate non repugnantibus cumulatissima fuisse credatur, consequens est, omni errore, & ignorantia semper caruisse. Ac tandem; quia B. Virgo habuit plenum dominium suorum actuum: ergo potuit de rebus iudicare ea, quæ certa fide, vel scientia infusa, vel speciali, aut priuata aliqua reuelatione cognoscebat;

in alijs verò, vel suspendere assensum, vel solum iudicare, quid esset vero similis. vnde eos grauius errare arbitror, qui propter illa verba Lucæ: *Existimantes autem illum esse in comitatu requirebant*, errorem Virgini tribuunt, dum iudicauit filium suum esse, vbi æ vera non erat: verba enim illa vel intelligenda sunt per synochon, ad eum modum, quo de Ieronibus dicitur, quod blasphemabant Christum Dominum, cum tamen grauissimorum Doctorum sententia sit, ioum vnū blasphemasse; ait ergo Lucas per Iynodochon: *Existimantes illum esse in comitatu*, quia id ita iudicabat solus Ioseph, non Maria: Vel quod mihi probabilius est; B. Virgo non iudicauit determinate esse in comitatu, sed quod attentis omnibus circumstantijs, vniuersimile videbatur esse in comitatu, quod sanè iudicium verum erat, & omni carens errore. Illa tamen verba, quæ subsequuntur: *Et ipsi non intellexerunt*: ob quæ nonnulli putarunt, in beata Virgine fuisse manifestam ignorantiam duplicem expositionem satis congruam sustinent, prima, quod dicta sunt propter alios circumstantes, & non propter Virginem, aut Ioseph: nam cum ipsi apertissimè cognouissent Christum non habere humanam patrem, non poterant non intelligere, quod cū ille dixit: *Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* loquebatur de æterno Patre. secunda expositio sit, quod esto de B. Virgine dicta sint verba illa, sensus eorum est, quod non intellexerunt rationes ob quas Christus Dominus ea protulit, & quid vellet illis significare: ita Origenes, & Theophilactus in Lucam, & Iansenius cap. vlt. sup. Concordiæ.

Luc. 2.

Luc. 23.

Luc. 2.

Ibid.

Ibid.

Tandem, vt, quæ ad Marianum nomen spectant, absoluam, & quæ ex varia lectiōe concepi, penitus exhauriam, duo obseruanda cenfui: Primum, quod præter supra allatas nominis Mariæ celebriores interpretationes, quas Sanctorum Patrum communis consensus acceptat, partim ex hebraica, vt *mare, & matris stella, il-*

lumi-

luminata, vel illuminatrix; partim ex Syriacæ, vt *domina, vel dominans*, alias singularissimas eiusdem significationes reperio. Prima est, quod Maria interpretatur *Dominus ex genere meo*: huius auctor est D.

D. Ambr. de
Iustit. Virg.
6. 4.

Ambrosius, quæ si vera interpretatio est, nemo sanè poterit inficiari, nomen hoc non esse consonum rei, cum B. Virgo Christum supremum omnium dominum genuerit: Secunda est, Mariam significasse *ipsum*; hanc tradidit Epiphanius dicens: *Mariam interpretari solemus Dominam, atque etiam ipsum: peperit enim Dominum, qui est spes totius mundi, vnde & ipsa dixit: Ego mater pulchre dilectionis, & timoris, & magnitudinis, & sanctæ spei.* Tertia, vt idem polleat Maria, quod *imitatrix Dei*: hanc refert, & acceptat Episcopus Rutilius hebraici idiomatis peritissimus. In eo autem potissimum sitam esse reor hæc imitationem, quod sicut Deus Deum generat, sic Maria eundem Deum genuit; & sicut filius Dei ab æterno fuit genitus de substantia Patris, ita idem secundum humanitatem in tempore fuit ex substantia Matris; & sicut natiuitas illa æterna absque vlla corruptione fuisse noscitur, sic natiuitas eiusdem temporalis, Matris integritatem non minuit, sed sacrauit. Abj tandem alias interpretationes assignant, quas idem Rutilius refert, nec refellit, nimirum, vt liceat interpretari, idem valere Mariam, quod *Dei de conceptu*, siue *de partu meo*, vel, vt alijs placet, *de monte*, vel *de altitudine Dei*. Secundum, quod obseruandum duxi, duplicem apud hæreticos esse receptam Mariani nominis interpretationem, omnino à Catholicis execrandam: Impius enim Lutherus in postilla circa Euangelium in Festo Annuntiationis Mariæ ait: *Mariam apud hebræos idem sonare, quod apud nos: guttula, quæ hydriæ adhaeret, quæ si mari, aut magno fluuio comparatur, nihil quidquam est.*

D. Epiphanius
Ecles. 24.

Rutil. Episc.
lib. 2. super
Magnificat.
6. 22. dub. 5.

Lutherus in
Festo Ann.
impugnatus.

Videtur ibid.

Victorinus verò hæreticus cum nouatoribus græco idiomate nomen Mariæ deducens; *miseriam* significare docuit; sed *miseri ipsi, & infortunati, qui se Catholici*

Ecclésiæ Romanæ hostes profiterentur sibi seruant has sycophanticas interpretationes, ex supercilioso eorum Marte mendacissimè confictas, ad extenuandum clarissimum, ac sacerrimum Mariæ nomen, nihil magnum, aut excelsum illud significare nitentes: nos priscorum Patrum expositiones, vt par est, suspicientes, ac venerantes, Mariam, *Amarum, Mare, Dominam, stellam maris, Illuminatam, & Illuminatricem* significare fatemur. Sed nec

Erasmus in
1. ca. Math.
c. resellitur.

postquam, nec debeo Erasmi impiam audaciam non retundere, dum in primum c. resellitur. Matth. grammatica inflatione intumescens, cuius postulat à nobis, ne *Mariam* per trisyllabum, sed per dissyllabum, *Miriam*, vel *Miria* prononciemus: meminisse enim hunc satyrum oportebat, quod LXX. peritissimi linguarum Interpretes, qui multis retrò annis B. Virginem antecesserunt, Mariæ nomē amplexi fuerant, ac veteris Testamenti libris illud inseruerant; vnde tam Ecclésiæ græca quàm latina, & tam Patres illius, quàm istius, vnanimi consensu trisyllabum *Mariæ* semper vsurparunt; quæ igitur Erasmi impudentia est, qui mauult Ecclésiæ dare legem, quàm accipere. Meminisse etiam debebat, D. Paulum prophanas, & horridas vocum nouitates longè fore ab Ecclésiâ Christi propullandas, Timotheum suum discipulum docuisse, quo ergo iure Erasmus de multiplici hæresi vehementer suspectus, sacrosancti nominis Mariæ mutationem in Ecclésiâ Christi inuaghere gestit? Nos Catholici, Ecclésiæ Romanæ germani alumni, Mariam cogitamus, Mariam prononciamus, Mariam inuocamus, Mariani huius nominis singulas literas, nulla dempta, amplectimur, & veneramur, honorem nomini illius deferentes, quæ auctorem vitæ nobis genuit Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum.

Amen.

HOMILIA IX

In honorem Natalis Deiparæ Mariæ, de eius excellentiâ sub metaphora libri differitur in illa verba: Liber generationis Iesu Christi, quæ variis animi conceptionibus exornatur.

ETAPHORAM hanc libri prosequitur, in medium producere compellor libros omnes, quos sacra commemorat eloquia, inter quos à quibusdam mysticus liber B. Virginis exceditur, alios vero longe excedit. In illorum numerum primum refero librum vitæ, cuius meminit Daniel dicens: *Sauabitur populus tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro*: de hoc libro loquutus est Christus Dominus, cum dixit: *Exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis*; & Angelicus Doctor de illo agens, in p. p. suæ Theologiæ in hunc modum illum describit: *Liber vitæ in Deo dicitur metaphoricè, secundum similitudinem à rebus humanis acceptam est enim consuetudo apud homines, quod illi, qui ad aliquid eliguntur, conscribuntur in libro, vixote milites, vel consiliarij, qui olim dicebantur, Patres conscripti: patet autem, quod omnes prædestinati eliguntur à Deo ad habendam vitam æternam, ipsa ergo prædestinatorum conscriptio dicitur, liber vitæ: hæc ille. Quidam autem scribuntur ibi, vt habituri vitam æternam, in se ipsa; alij vero, vt habituri illam in causa solum, quia gratia: cuius ad tempus participes erunt, semen esset causa vitæ æternæ, de quibus David: *Deleantur de libro viuientium. est autem clausus adeo liber iste, vt Ioannes testetur, vidisse illum septem sigillis ob signatum, & quod nemo, nisi solus Agnus poterat illum aperire, quasi diceret:**

librum illum adeo esse difficilem, vt solus Deus, eius auctor, sciret illum legere. Christus etiam Dominus sub libri metaphora designatur: Ieremias enim dixit: *Sume tibi librum emptionis hunc signatum, & librum hunc qui apertus est, & pone illos in vase fictili*; nomine quippe libri signati, verbum diuinum intelligit cooperum, velut membrana, fictili carne. Hic ergo liber, Christus Dominus dictatus fuit, cum semel loquutus est Deus, ex propria substantia verbum eructans; fuit ligatus in officina vteri materni, quando vinculo, & ligamine vnionis hypostaticæ coniuncta fuit caro Verbo; seu, vt ait Ioannes, quando *Verbum caro factum est*: fuit præcisus, aut rasus in circumcisione, cum minister illius ex infantili carne pelliculam detraxit, aut præcidit; fuit concussus, cum alaphis, & fustibus eum grauius percutiebant; fuit compressus in torculari, quando, vt ipse dixit, *Torcular calcanti solus*. fuit tandem purpureo colore rubricatus, quando rubicundo suo sanguine fuit vndique respersus. Accedat ergo ad hunc librum euoluendum, legendum, ac perlegendum avarus, vt in effusione tam præciosi sanguinis addiscat liberalitatem; accedat inuidus, vt addiscat charitatem, cum nulla maior excogitari possit, qua quis ponit animam suam pro amicis, & inimicis; accedat iracundus, & addiscat patientiam, & mansuetudinem ab eo, qui, vt agnus coram tendente se obmutuit. Hi duo igitur libri, liber scilicet vitæ æternæ, & Christus Dominus, præstantissimi omnium sunt, & cum quibus nullus alius valet comparari; vnde oportet, eos iam commemorare, quos mysticus liber B. Virginis longo interuallo præcellit. Horum primus, & antiquior est, hæc, quam cernimus, mundi fabrica, quam metaphoram vsurpans D. Ioannes in Apocal. dixit: *Cælum recessit, sicut liber inuolutus*: huius libri lectioni qui vacant, in creatione legunt Dei omnipotentiam tot mirabilia producentem; in communicatione, Dei bonitatem copiose adeo

se in omnia effundentem; in gubernatione & vniuersi regimine iasum tam eius sapientiam, ac prouidentiam: vt enim dixit D. Paulus: *Inuisibilia enim ipsius & creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Verum rudes peccatores, instar ignorantium puerorum, figurant tantum obcurum, & amorem in aureis literis, quibus liber hic vniuersi conscriptus est, sensum tamen, & intelligentiam earum minimè penetrantes, de quibus Isaïas prædixit: *Erit vobis visio omnium quasi verba libri signati*: at viri iusti, & sancti ex fabricæ huius mundialis attenta consideratione in altissimam diuinorum attributorum contemplationem rapiuntur. Secundus liber est conscientia, qui tamesi in præsentī vita signatus, & inuolutus sit, in futuro tamen iudicio aperitur, & reseratus erit, vt his verbis testatur Daniel Propheta: *Libri aperti sunt, & iudicium sedit*; ex his libris qui correctus non reperitur, sed aliquo commaculatus errore, reprobabitur, & cum alijs bibliothecæ libris minimè apponetur; in cuius figura apud Ieremiam lego, iussisse Deum, librum, in quo scriptæ erant maledictiones Babylonis, alligari, & mitti in Euphratem; quibus verbis poenam damnatorum designari satis perspicue omnibus constat. Tertius liber est sacra Scripturæ, sic enim eum vocat propheta Baruch, *Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum*: huius libri auctor fuit Spiritus sanctus, qui illum dictauit, scriptores illius fuerunt Canonici Auctores, expositores sacri Doctores, fideles lectores illius, quos instar venefici incantantis, sapienter mitificè incantat, ac rebelles eorum voluntates ad Deum venire compellit, vt perlepidè his verbis dixit Origines: *Velut incantatione quadam noxiarum veritatum, quæ tibi insidiantur, virus depellitur, & fugatur, si tu non efficiaris sicut aspis surda, quæ non audit vocem incantantis sapienter*. licet autem liber hic varijs difficultatibus inuolutus sit, nemo ab hac obscuritate deterretus, ab

huius lectione se arcere debet nam vt e. D. Chrys. ho. gregia dixit D. Chrysostomus, *etiamsi non 3, de Lazaris intelligas ipsa recondita, amen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia, & simul atque tetigit aliquis Euangelium, mox componit suam ipsius mentem, & à rebus mundanis abducit, id quæ ex solo ipso aspectu, solo etiam auditu, licet mysteria non intelligas: hæc ille. D. Ambr. ser. 35. & quidem Ambrosio dicente: *Sacra scriptura lectio, refectio est, quæ sapinat animam, quæ impinguit viscera, ipsa est, quæ vitam æternam tribuit, & insidias à nobis diabolice tentationis excludit (non potest non esse animæ valde fructifera; inmodè, si iusta est, dulcis, ac suavis, consulto conditionem illam addidi: si iusta est, nam sicut acutè dixit S. Chrysostom. Mel naturæ sua dulcedinem habet, atque adeo inuicissimam, sed ægrotis amarum quid est, non propria, sed illius ægritudinis natura: non secus diuinæ scripturæ lectio, si cuiquam minimè dulcis, sed insipida, & amara est, id non naturæ illius, sed ægrotanti suo gustui adscribat. At, ne à principali nostro instituto digrediamur, in memoriam quæso reuocate prophetica illa verba Isaïæ secundum lectionem L. X. X. Interpretum; Dixit Dominus ad me: *Sume tibi librum grandem, scribe in eo stylo hominis*: Hæc verba duplicem congruam satis expositionem sufficientem præsentī argumento valde accommodatam; Prima est, vt illa intelligantur de libro generationis Iesu Christi, quem D. Matthæus contexit; Nouitas enim, & magnitudo in illo satis elucens; cum, & testamentum sit nouum, necnon hæcenus inaudita de filij Dei generatione in vtero Virginis enarret; esse autem hunc librum scriptum stylo hominis, ex titulo, & scopo illius, satis superque liquet, cum eò tendat, vt Deum, hominem factum, & filium Davidis ex Virgine conceptum commonstret; sicut enim B. Matthæo Euangelistæ diuina electione, inter illa quatuor animalia, facies hominis contigit, sic illi datum fuit, humanam filij Dei generationem ex Maria, specialius, & vberius enarrare. Secunda expositio sit,**

Daniel. c. 12.

Luc. 10.

D. Tho. p. p. q. 24. ar. 1.

Psal. 67.

Apocal. 5.

Ierem. 30.

Rom. 1.

Isai. 29.

Ioann. 1.

Isai. 6.

Dan. 7.

Ierem. 51.

Apost. 2.

Baruch. 4.

Ori. hom. 20. super Ioan.

Apost. 6.

Isai. 5.

Matth. 1.

Ezech. 1.

que Marianam excellentiam non parum commendat, vt, sub nomine libri, de quo
D. Epiph. lib. Isaias in prædictis verbis. B. Virgo desig-
cont. heres. netur, vt docuit D. Epiphanius. cuius ratio-
D. Antonin. nem assignat D. Antonin. dicens, B. Vir-
4 p. tit. 15. c. ginem Mariam librum esse, quia conti-
5. §. 1. nuit in se diuinam sapientiam incarnata-
 tam: & ante illum D. Damasc. orat. 2. de
 dormitione Deipa. de Virg. sepulchro lo-
D. Damas. quens, ait: *Vbi nouum volumen, in quo ines-
 fabiliter Dei, verbum sine manu inscriptum
 fuit. Spiritus sanctus enim (vt docuit me*
D. Ambr. 5. *D. Ambr. super Luc. scriba fuit, qui Vir-
 ginem obumbrans, in ea, tamquam in*
in Luc. c. 7. *Ps. 50. in mundissimo volumine carnem filij Dei
 illa verba:* scripsit, atque efformauit, non calamo, &
 Domine la- atramento, sed sanguine purissimo Ma-
biamea ape- riæ, & virtute ex alto illam fecundante,
ries. vt loquitur D. Paulus scripta non atrame-
2 Cor. 3. to, sed spiritu Dei viuus: idque sibi vol-
Isa. 8. unt verba illa: *Scribe in eo stylo hominis:* in
 mente Patris scriptus fuit filius stylo
 Dei, *Deum de Deo*, vt docet symbolum
Symb. Nic. Nicænum; in ventre verò Matris, stylo
 hominis, quod & indicauit Angelus, di-
Luc. 1. cens: *quod ex te nascetur sanctum*, ecce stylo
 hominis, *vocabitur filius Dei*, ecce stylo
 Dei. A deo autem velociter eam scripsit,
Psal. 44. iuxta illud Psalmi: *Lingua mea, calamus
 scribæ, velociter scribentis*, vt in vico tempo-
 ris momento, totum Incarnationis my-
 sterium peregerit, quo nihil velocius dici
D. Dam. li. 3. potest. vnde D. Damasc. dixit: *non paula-
 tim per additamenta, sed vno momento, &
 de sid. c. 2.* cõtextu formata est perfecta caro Christi, simul
 caro, & Dei verbi animata caro. Est etiam
 sacer hic liber Mariæ nouus valde, vt præ-
Ierem. 31. dixit Ieremias: *Creauit Dominus nouum su-
 per terram, femina circumdabit virum:* quid
 quæso, magis nouum, & inauditum,
 quàm quod Virgo manens, Virgo concipiat,
 & pariat? *quis audiuit vnquam tale?
 Isa. 66.* *quis vidit huic simile?* vnde etiam liquet, li-
 brum hunc intus scriptum fuisse per fecunditatem,
 foris verò per integritatem
 virginæ clausi, minimè vnquam viola-
Eccles. 1. ti. Isanè Salomon dixit: *Nihil sub sole
 nouum, nec poterit quis dicere; hoc recens est;*

at, si librum hunc nouum consulisset, &
 magnum pietatis sacramentum, quod
 manifestatum est in carne Christi, atten-
 tē legisset, continuò admiratione corre-
 ptus, absque dubio diceret: hoc nouum
 est sub sole, quod Deus supra solem ab-
 sconderat, in tempore dignatus est nobis
 manifestare. Vnde D. Cyprianus eleganter
 dixit: *Nouum est, & inauditum, quod in
 D. Cyp. ser. materni angustia vieri circumdedit intra se
 de Nat. dom. fragilis caro virtutem Altissimi, quem nos,
 parvulum, Prophetæ nesciunt virum, insi-
 nuantes, ei nunquam defuisse virtutem, sed
 semper virilis ætatis habuisse fortitudinem,
 quem infantilis infirmitas occultabat: ò femi-
 na super feminas benedicta.* hæc ille.
 Porro hunc librum grandem esse, vt di-
 xit Isaias, illud vnum aperte commo-
 strat, quod si rerum naturalium virtutes,
 ac miræ proprietates ad vnguem descri-
 bendæ forent, oporteret librorum nume-
 rum in infinitum abire, Salomone di-
 cente: *faciendi plures libros nullus est finis;* &
Eccles. 12. *si cuncta opera Christi Domini adamus-
 sim fuissent commemoranda, arbitratur
 Ioan. Nec ipsum mundum capere posse eos, qui
 scribendi sunt, libros. nihilominus tamen
 grandis ad eò fuit Marianus hic liber, vt
 quem totus non capit orbis, ipse in se
 clausit, Ecclesia Catholica canente: Sar-
 Eccl. Cath. êta, & immaculata virginitas, quibus te lan-
 dibus efferam, nescio, quia, quem cæli capere
 non poterant, tuo gremio contulisti. Grandis
 procul dubio liber, in quo fuerit omnes
 thesauri sapientiæ, & scientiæ abscondi-
 ti, & in quo tota plenitudo diuinitatis
 Corporaliter habitauit: libro ergo, qui in-
 finitum, & immensum capit, nullus qui-
 dem maior, aut capacior excogitari po-
 test. Sed & arbitror, B. Virginem alio sin-
 gulari nomine *Libri generationis* nomen-
 claturam sibi vindicare, quia nomine ge-
 nerationis in sacra Scriptura non solum
 prolis conceptio, sed, & opera ipsa, quæ
 sunt velut hominis partus, veniunt intel-
 ligenda. vnde apud Isaiam Rex Ezechias
 loquens de vita sua, dixit: *Generatio mea
 Isa. 38.* ablata est: *precisa est, velut à texente, vita
 mea;**

mea; quare in hoc sensu idem erit, liber
 generationis Iesu Christi, ac, liber vitæ,
 & operum Saluatoris; liber, inquam, ex
 diametro oppositus lib. illi Genesis, cui
 Moyles hunc titulum dedit: *Liber genera-
 tionis Adæ*, id est, liber, non solum filio-
 rum, sed & operum Adæ, quæ liberi arbitrii
 proprii filij sunt; hoc est, liber inobedien-
 tiæ, præuaricationis, incredulitatis, intē-
 perantiæ, & similibus, quæ in libro Genes.
 de Adam commemorantur: sicut ergo
 veteri Adam contrapofuit Deus secun-
 dum, ita veteri lib. generationis Adæ op-
 posuit librum generationis Iesu Christi,
 hoc est, clarissimorum operum, doctri-
 næ, miraculorum, vitæ mortis, victoriæ,
 & triumphus illius. Fuit ergo ea tenus bea-
 tissi. Virgò, *Liber generationis Iesu Christi*,
 quatenus, præterquam verbum Patris in
 ea scriptum fuit, Spiritus sanctus in corde
 eius scripsit opera Christi Domini mul-
 to profecto mirabilius, quàm in quocum-
 que alio volumine vnquam fuerit exarata:
 ipsa quidem Virgo indelebiter in
 corde suo, quasi in libro scripta, conser-
 uauit, iuxta illud Lucæ; *Maria autem con-
 seruabat omnia verba hæc, conserens in corde
 suo.* Ex his omnibus facile erit deprehen-
 der: excellentiam huius libri super om-
 nes libros hucusque in lucem editos, &
 in posterum edendos: vt enim sapienter
 dixit D. Antonin. *Quanto facta sunt potiora
 D. Antonin. 4 p. tit. 15. c. 22. n. 9.* verbis, vel scripturis, tanto sunt ostensa maio-
 ra in Maria, quàm in scriptura per Deum; nam
 Scripturæ dedit, vt Deum loquatur, Maria
 contulit, vt per eam Christus pandatur: ibi eum
 multiplex tegit figura, hic vestit eum Maria
 caro pura: ibi præiunciatur, hic ostenditur: ibi
 laetæ in mortua charta, hic patet in carne mon-
 strata: ibi dicta sum magna, hic fecit, inquit,
 mihi magna qui potens est.

Ac tandem, vt paucis multa compre-
 hendam de excellentia huius libri: in eo
 Deus, non solum reliquorum sanctorum
 eximias virtutes exarauit, vt Abelis reli-
 gionem, Noe credulitatem, Abrahæ obe-
 dientiam, Isaachi patientiam, Iacobi to-
 lerantiam, Iosephi castitatem, Davidis

mansuetudinem, ac Salomonis sapien-
 tiam; sed, & diuinas perfectiones, quas
 sparsum in reliquis alijs libris Canonicis
 scripserat, in hoc libro B. Virginis sum-
 mo artificio compilauit. Si enim in Gen-
 elucet potentia in mundi creatione; cle-
 mentia in Exodo in liberatione populi
 israelitici; religionis cultus in Leuitico,
 in oblationibus, & sacrificijs; patientia in
 lib. Numer. fortitudo in lib. Iosue, pro-
 uidentia in lib. Regum, longanimitas, &
 misericordia, in lib. Iudicium; sapientia,
 & consilium in libris Salomonis: ardens
 Dei amor in lib. Cantic. apostolica perfe-
 ctio in libris Euangelistarum; abdita my-
 steria sacraque arcana in libro Apocalypsis
 omnia hæc, in hoc vno Mariano libro
 manus supremi, ac peritissimi scribæ cõ-
 pendio copulauit, & in vnum coniunxit.
 Verum circa proposita verba Isaiæ, illa
 occurrit difficultas necessariò enodanda,
 quomodo Deus præcepit Isaiæ, vt sume-
 ret librum grandem ad describendum
 duo breuissima verba: *festina, prædare:* quæ
 I[sa. 2.] tamen breuissima charta comprehendi
 poterant? è contra verò Ezechielii iussit,
 vt ad describendam magnam, ac popu-
 losam illam ciuitatem Ierusalem, obse-
 dionem, & munitionem eius, paruum
 acciperet laterem, in quo cuncta hæc de-
 linearet: *Filij hominis, sume tibi laterem, &
 Ezech. 4.* *pones eum coram te, & describes in eo ciuita-
 tem Ierusalem. Et ordinabis aduersus eam ob-
 sedionem, & edificabis munitiones:* Sanè id
 existimauerim fecisse Deum, vt, & maie-
 statem ac celsitudinem Christi Domini,
 & utilitatem omnium terrestrium bono-
 rum nobis demonstraret; illa enim tanta
 est, vt infinita etiam volumina paucissi-
 ma de indicibili dicere potuissent; hæc ve-
 rò ad eò exigua, ac parui momenti sunt,
 vt luteo latere concludi possint, &, vt,
 stercota, cum D. Paulo propter Christum
 contemni, & calcari digna cenferi
 debeant. Cui sit honor & glo-
 ria in sæcula sæculorum.
 Amen.

HOMILIA X.

Genealogia B. Virginis variis similitudinibus mystice illustratur in illa verba: Liber generationis Iesu Christi.

V B metaphora libri non semel sacra Scriptura cor humanū in telligit, in quo Deus digito suam legem scribit: vnde per Ieremiam dixit: *In corde*

eorum scribam eam, & ero eis in Deum; qua etiam phrasi Deus ipse vtens, dixit: *Dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eorum scribam eas.* Docent philosophi; *Cor quod est principium vite, primum omnium à natura efformari, vltimum verò oculos, à quibus sanè nihil vitæ cordis dependet.* Hinc haud obscure colligitur, abdita sacrosanctæ legis arcana, quæ in corde diuini Spiritus scribit, non esse rationis oculis discutienda, sicut enim cordis vita ab oculis minimè dependet, ita, nec diuinorum arcanorum veritas ab humanæ rationis oculis dependentiam vllam habet.

Plin. de hist. animal.

Est tamen obseruandum, quod, teste Plin. Ceruis, & leporib. cor maioris magnitudinis tribuit natura, quàm alijs animalibus vt pote animalibus timidioribus, & pusillanimatoribus: vnde experientia constat in hominibus, qui minore corde præditi, animosiores, qui verò magno, pusillanimatoribus sunt: cum ergo Deus legem suam, velut in libro scribat in corde humano, sanè illud aptius erit cor, quod exiguum magis, ac paruum fuerit in oculis suis: hæc enim sibi volunt verba Christi Domini: *Constitor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* faxit Deus, vt inter hos paruulos connumeremur, sic enim diuini huius libri arcana facilè nobis aperiantur. Exordiamur ergo illa referre, per

Matth. II.

verba illa Cant *Ferculū fecit sibi Rex Salomon de lignis libani: columnas enim fecit argenteas, reclinatores autem, ascensum purpureum: media charitate constrauit, propter filias Ierusalem.* Curtus ille adambret genealogiam hanc Christi Domini, in qua velut curru ex coelo in terram venit, ex quatuor præcipua compositum erat ferculum illud Salomonis, ex lignis libani, columnis argenteis, gradibus purpureis, & reclinatores aureos; in medio autem illius diuinus amor aderat, animas ad se, velut magnes ferrum, pertrahens: in hac Christi generatione siue filia reperio: incorruptibiles libani adsunt, Patriarchæ scilicet, illi incorruptibiles fidei parentes, qui Deo fidelissimi existerunt, Abraham, Isaac, & Iacob: adsunt gradus purpurei, Reges scilicet regali purpura induti, per quos, tamquam per maiores suos Christus descendit: adsunt columnæ argenteæ, nimirum celebres illi Prophetae, qui à babyionica captiuitate B. Virginem præcessere, qui velut argentum soaora voce, & clamore aduentum Christi Domini importunè afflagitabant: *Emitte agnum dominatorem terræ: Mitte quem misurum es: adest etiam reclinatorum aureum, sacratissima scilicet Deipara Maria, in qua filius Dei per nouem menses reclinans, delituit, meritoque reclinatorij nomine nuncupatur, quia reclinatorium (vt egregie adnotauit auctor Sylux allegor.) locus est, in quo quis inclinando se aliquid collocat: cum ergo diuina maiestas in vtero Virginis carnem assumens adeo se inclinauerit, ac demiserit, vt Apostolus dicat: *Exinanit semetipsum, congruè reclinatorium illud Mariam adumbrabat: nec tandem defuit huic mystico ferculo amor diuinus, dicente Euangelista: De qua natus est Iesus, qui verus amoris Deus est; & Ecclesia Cathol.**

canit.
Iesu nostra redemptio, amor, & desiderij: Cathol. Eccl. quam expositionem approbat Legio Ludovic. Legionensis in Comment. huius loci dicens: gionens. sup. Charitas est ipse Salomon in sella sedens; con-

Rat

stat autem Salomonem vmbra, & typum fuisse Christi. illud tamen, & si obiter, obiter: non prætermittam, quid sit, quod sacra Scriptura, de lecto salomonis, quo dormiebat, & non de curru, quo ferebatur, dicat, multis custodibus stipatum esse: *Ex lectulo Salomonis exegunt fortes arbuti: illud ex fortissimis Israel; omnes tenentes gladios; & ad arma doctissimi: cum tamen e contra se res habere solet: Reges enim, cum regali domo sua egrediuntur, magno custodum, omittat. arma in manibus tenentium, quasi ad defensionem promptissimi, & paratissimi sint, incedere solent: dormientes vero minime hæc tanta custodia muniuntur. Ego sanè mallem alios in solutione huius difficultatis audire, quàm aliquid ingratum proferte: mihi solum occurrit, Spiritum sanctam consulto meminisse militum lectam salomonis custodientium, vt somni pericula ante oculos nobis poneret: inter arma enim, quibus Dæmon expugnare solet animas, non minoris momenti est somnus: Pygmei, alioquin infirmi, & imbecilles non audentes fortissimum Herculem aggredi, dormientem tamen facile expugnarunt, vt ad somni damna propalanda ingeniosè finxit auctor Emblematum. Mille Philistæi (vt sacra narrat iudicium historia) fortissimum Samsonem, velut pueri gigantem, meuebant, nec quidquam nocenti ei inferre poterant; dormiens tamen, ab infirma Dalila manibus, & pedibus ligatus fuit, & capillo eius tondeas, vires, quæ ex illis pendebant, pariter abrasit. Holoferus similiter, qui à populo Dei valde timebatur, dormiens à iudith proprio eius mucrone fuit iugulatus. quid plura? certè venti, & turbines, quæ alioquin Christum Dominum reueriebantur, & ei se subiciebant: illo tamen dormiente, nauiculam, qua vehebatur, acriter infestare, & conuallare coeperunt: *Ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus; ipse dormiebat: vt igitur Spiritus sanctus manifestaret, somni damna**

Can. 5.

Alciat. emblem. 18. Iudi. 16.

Iudi. 19.

Matth. 8.

nobis valde præcauenda esse, lectulo Salomonis adhibuit custodiam, non curru, quia in illo dormiebat, in hoc vigilabat. Probè quidem agnoerat hanc doctrinam iudex ille nomine, Turbo, qui, vt refert Turbo. Textor, ab Imperatore mortuus, vt propterea salutis maiorem curam haberet, & somno amplius vacaret, respondit: Casaris iudicem oportere stantem mori, quo significare voluit, vigilem semper debere esse, & non somno deditam.

Sed & aliam Hugonis eorumdem verborum mysticam expositionem adnectamus: per ferculum intelligit B. Virginem, in qua, velut in sede gestatoria, ductus est filius Dei in mundum: fuisse autem ait hoc ferculum ex lignis Libani, quæ celsitudinem, & fragrantiam redolent, quia prædestinauit Virginem nascituram ex parentibus ex regia profapia oriundis, fragrantæ sanctitatis odore præditis: quod autem Spiritus sanctus subdit: *Media charitate constrauit propter filias Ierusalem,* id iucundissimum nobis nuncium adfert: nam cum B. Virgo mediatrix sit inter Christum, & nos, idcirco media charitate propter filias Ierusalem constrata dicitur, quatenus fidelium commoda semper incumbat, sicut, & Christus ipse, Mediator Dei, & hominum est; qui à salute nostra quaerenda nec per momentum cessabat. Postulamus etiam eadem verba aliter explicare, vt media charitate constrata dicatur, quatenus Deus, qui charitas est, velut Rex Salomon, in medio veteri ipsius, carnis purpura indutus sedeat: quam expositionem satis indicat alia translatio, dum vertit: *Medium eius combustum charitate exhibebat Ierusalem.* nomine enim, *combustum,* Deus homo factus designatur, cum frequenter sancti Patres vnionem Verbi diuini cum humana carne per carbonem ignitum, vel per ferrum candentem explacent: nam sicut ferrum, & carbonem realiter distinguuntur ab igne, & ignis natura minimè in ferrum, nec ferri substantia in ignem mutatur, & ramentum ita inter se vniantur, vt nulla pars ferri

Hugo super c. 8. Cant.

Ibid.

ferri sit, que non sit ignita; ita humanitas, & diuinitas in Christo, realiter distinctæ, & impermixtè manentes, intime adedò inter se vnitæ suat, vt nulla sit pars humanitatis, quæ diuinitatis igne succensa nõ sit. Vt aut magis innotescat, quàm apte Christus Dominus, *charitas nũcupetur, ex antiqua illa pictura, qua Poëtæ Amorè descripserunt* (si prophana in sacra cõmurmamus) haud difficile erit demonstrare. Effigies eius paruuli erat: describatur nudus, immò cæcus, non quia oculus careret, sed quia vitta illos cooperatos habebat; alatus deinde, ac pharetræ sagittis plenã gestans. sanè si amor puerulus est, en Christũ Dominũ infãrũ, qualè Isaias describit. *Paruulus natus est nobis*: Si nudus: ecce lesũ dicentem: *Nudus egressus sum de vtero matris mee*: si cæcus effigebatur, quia licet al. o. quin oculatissimus sit, cæcus tamè est, ne videat pericula, & miseras, quibus se subiicit propter delictum, certè paruulus iste, qui natus est nobis, etsi ita oculatus sit, vt interna humani cordis perlustraret, ac perscrutetur, amoris tamen sui veluti vitta quadã alligatus, quasi nõ videns esset miserias omnes, & cruciatus, quos subiturus erat, pro humani generis redẽptione totum pretium vsque ad vltimum, vt aiunt, quadrantem effluere non dubitauit: quod si simulacro amoris addebantur alæ, quibus significabant mirabilem celeritatem, qua, quocumque vellet, aduolaret, certè isthæc Christo non deficiebat, Dauid dicente: *A summo caelo egressio eius, & Malachia: Sanitas in pennis eius*: propter velocitatem enim harum pennarum iussit Deus Isaiæ hoc illi nomen imponere; *Voca nomen eius Accelera*: & hinc est, quod recens conceptus aduolauit in montana in vtero matris inclusus: denique pharetram etiam in Christo paruulo videre licet: quandoquidem antiqui pharetra amoris effigiem accingebant; ea vero est Christi caro, de qua iuxta expositionem Cyrilli, & Procopij, verbum diuinum dixit: *In pharetra sua abscondit me*: ex hac pharetra tot sagittas emisit, vt non solum

Isai. 9. Iob 1.

Psal. 18. Malach. 4.

Isai. 8. Luc. 1.

Cyrill. & Procopius super Isai. 42.

propinquos pastores, sed & remotissimos Reges, necnon & cœlestes spiritus iaculis amoris sui feriret, vt non immeritò id præuidens Regius Vates, dixerit: *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent*: cum ergo Amoris omnes notæ in Christum Dominum aptè conueniant, merito illum in medio ferculi, hoc est, vteri Virginis, considerare asserimus, vt propterea media charitate constratus dicatur.

Ad hæc merito hanc Deiparæ Mariæ genealogiam sacer Euangelista librum vocauit: consuevit enim, cum sumptuosum aliquod ædificium in aulam Principis fabricatur, ab Oeonomo eius, vel operum præfecto liber aptari, in quo singulos sumptus per varia capita describit, deinde in fine illius compendiosam quandam summam reliquis minutiores in vnum continentem apponit; non secus sacer Euangelista, cum hanc prouinciam inter alias assumpsisset, vt magnificentissimos sumptus, quos Auctor diuinæ gratiæ consecerat in ædificatione Marianæ aulæ, ac regiæ domus, in qua ipse habitaturus erat, Ecclesiæ catholicæ manifestaret, librum hunc generationis scripsit, in quo tot capita apposuit, quot Reges, & Prophetas nũmerauit. In primo enim capite ad mysticũ ornatũ huius domus refert Dauidè, qui de gigante Goliath gloriosam victoriã reportauit, vt inde in memoriam reuocemus Virginis fortitudinem antiqui serpentis caput contententis: in secundo capite refert Abraham, Deo adeo obediens, vt nõ dubitaret, diuino præcepto obaudire propriũ filium in holocaustũ Deo offerre: quod sanè ob oculos nobis ponit insigniorè Virginis obedientiã, quæ non dubitauit vnigenitũ filiũ suum, què ardentius multò, quàm Abraham diligebat, Deo Patri in ara Crucis offerre: In alio deinde cap. adducit Patriarcham Iacob ardentissimo Amoris amore flagrantẽ, qui seraphici amoris, quo Virginis animus estuabat, memores nos reddit: in alio etiam cap. sapientissimũ Salomonẽ proponit, vt Virginis sapientiam commẽda-

Psal. 44.

1. Reg. 17.

Gen. 3.

Gen. 22.

Gen. 29.

ict,

ret, in qua cum æterna Dei sapientia corporaliter habitasset, non poterat sapientissimo salomone ipsa sapientior non esse. His iam propositis capitibus, quibus varios sumptus ad mysticam hanc Virginis aulam necessarios commemorarat, tandem in calce ac fine libri, quasi omnes illos ad compendium, & summam reducens, beatissimam Virginem Mariam adscribit: *De qua natus est Iesus*: quibus sanè breuissimis verbis tot, ac tam stupenda Virginis encomia conclusit, vt sola diuinæ sapientiæ claus illa aperire, ac referare valeat: vt Isaiæ liber Beatam Virginem adumbrans non obscure significauit, dum de illo ait: *Sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: lege istum; & respondet: non possum: signatus est enim*. & vt vidit Ioannes signatus sigillis septem, quos nemo nisi Agnus aperire poterat: vnde, quemadmodum beati in cœlo non valentes Dei maiestatem verbis exprimere, breuem illum concentum vsurpant: *Sanctus, sanctus, sanctus*; ita Euangelista videns impossibile sibi esse, vniuersas animi dotes, ac supernaturalia Virginis ornamenta stylo prosequi, omnia illa ad hanc summam, & compendium reduxit: *De qua natus est Iesus*: quod adeo excellens est, vt ex illo facile sit, per magna atque stupenda Mariæ præconia conijcere. Vnde sicut olim Iosue, & Caleb (vt sacra Numer. narrat historia) ingressi terram promissionis, vt fecundiorẽ, & opulentiorẽ esse, quàm verbis exprimere possent, significarent, hoc vsi fuerunt artificio: *Abjecerunt palmitem cum vna sua, quem portauerunt in veste duo viri, vt ex fructu illo pulchro adeo, atque copioso, eximiam terræ promissæ fecunditatem facile venarentur: non secus sacer Ezangelista Matthæus, impossibile iudicans, mirabilem Virginis fecunditatem, ac omnium virtutum generũ opulentiam verbis exprimere posse, ante oculos nobis ponit Iesum, benedictum fructum ventris illius, vt ex eius excellentia, virgi-*

Matth. 1.

Isa. 29.

Apoc. 5.

Apoc. 4.

Matth. 1.

13.

neæ ac sacrosanctæ illius terræ mira virtus deprehendatur; quasi diceret: ecce pulcherrimum ac suauissimum fructum, conijce inde fecunditatem telluris illum germinantis.

Ad hæc, inter alias difficultates, hanc enodandam proposuit Deus olim Iob; *An extrahere poteris Leuiathan hamo?* iterum cum ipse eam non soluerit, oportet solutionem eius alibi inuestigare, vnde placet locum hunc præsentis instituto accommodatum explicare. Diuus Gregorius lib. 3. moral. c. 9. Leuiathan, Dæmonem prænotare ait: quia significat *additamentum*. Dæmon autem multa addidit super diuinum præceptum, quæ à Deo primis parentibus minimè fuerant proposita: nam illo dicente: *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*, Dæmon addidit hæc verba: *nequam moriemini*: immò postea secundo addidit: *Eritis sicut Dijscentes bonum, & malum*: ecce pollicitus fuit non solum vitam immortalem, sed & deitatem, & scientiam Dei: qui ergo hæc mendaciter addidit, veraciter Leuiathan dicitur, quod interpretatur; *additamentum*: quis ergo (inquit Deus Iob) tanta arte præditus erit, vt Leuiathan hamo extrahere possit? sanè nullus alius, nisi Christus Dominus, vt non obscure liquet ex eius genealogia. Piscator quidem in hunc modum piscari solet, tenet manu arundinem, à qua pendet linea, in cuius extremitate adest hamus, & in hamo vermis, ad quem accedens piscis, mordet faucibus, & manet suspensus. In hac genealogia arundo non desideratur, per quam peccator significatur, iuxta illud Christi Domini: *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* non enim vna, sed plures arundines peccatorum reperiuntur: linea, propago est illa Parrum antiquorum, ac vicissitudo generationum vsque ad Mariam Virginem; in cuius sanè lineæ extremo hamus adest Christus Dominus, qui cum in eodem supposito humanam,

Iob. 40.

D. Greg. lib. 3. moral. c. 9.

Gen. 2.

Gen. 3.

Matth. 11.

& diuinam contineat naturam, ratione diuinae, namus est, ratione humanae ueris, & eica: ego sum ueris, & non homo. Missa ergo Christo Dominus in aquas huius fluentis sculi Diabolus Leviathan ad ueritatem humanitatis illius accedens, ac mordere tentans, diuinitatis hamo captus fuit, & genus humanum liberatum. quod & Ruper. & Beda dicitis

Ruper. in c. 1. Matth. Beda hom. de Natu. D. Isidor. li. 1. de sum. bono. cap. 10.
u. uerbi docuerunt: nem ille ait: ueluti hamus Christus in mare huius mundi missus serpente cecidit. hic uero: generatio Christi quasi longa piscantis linea est, cuius hamus subitarius carne operitur. sed ante illos D. Isidor dixerat: Est in Christo hamus diuinitatis, eica caro, hanc ergo carnem, qua captus est Leviathan, genuit B. Virgo, de qua natus est Iesus.

3. Reg. 7.
Præterea quemadmodum Salomon olim in porticu ante fores templi illius, quod extruxit, duas columnas statuit, & super capita columnarum opus in modum lilij posuit, ita etiam Matthæus, ueluti in porticu genealogiæ Christi, ante portam cæli, id est uirginem Deiparam, quam felicem cæli portam appellat Ecclesia, columnas duas Abrahamum scilicet, & Dauidem, quos ob firmissimam Messie fidem, & stabilem spem merito columnas appello; id enim, & nomina ipsarum columnarum procedant, cum altera: *Lachin*, quod *firmatam*, altera *Booz*, quod *fortitudinem* sonat, nominarentur: stabilis fuit, ac firmitissima Dei de Messia promissio Abrahamo, atque Dauidi facta, quæ nullis hominum sceleribus labefactari, aut infirmari unquam potuit. Columna quidem fuit firmissima Abrahamus, dum postquam promissionem acceperat de Messia ex filio suo Isaac oriundo, iussus illum occidere, nihil de promissione dubitans, libenter obediuit. firmissima columna fuit Dauid, quam nec fortissimus Goliath commouere, neque munitissimæ hostium phalanges ex pugnare, aut à proprio loco diuellere potuerunt: super has columnas positum est pulchrum illud lilium, de quo in Cant.

Ego flos campi, & lilium cœualium: & quem Cant. 2. Mensa Templi, Patriarche reges, candelabra, uasa alia, abis ignotiores progenitores.
admodum, qui Salomonis Templum ingrediebantur, decem mensas aureas cernebant, Al: aureum, panes propositionis, & multa aurea candelabra; sic post duas illas columnas, Abrahamum, & Dauidem, qui in hanc genealogiam Matthæi ingredimur, Isaac, Iacob, ceterosque Patriarchas, aureas ueluti mensas cerneamus, minime quidem vacuas, cum bonorum exemplorum epulis refertissimæ sint: inueniunt aurea candelabra, Salomonem, & alios reges, qui merito candelabra dicuntur, quia populo uerbo, & exemplo præluere debebant: & sicut in extremo Templi loco, qui *Sancta Sanctorum* dicebatur, aureum propitiatorium, necnon & duo Cherubim aderant, qui uelo tegebantur, ita in factæ huius genealogiæ extrema parte adest humanitas Christi per arcam illam significata, in qua non manna, non tabulæ legis, non uirga Moysis, sed pleniudo diuinitatis corporaliter latebat: quod si Cherubini illi, alter sub forma sermone, alter sub forma uirtutis firmati erant (ut in eodem loco aduertunt non pauci Doctores hebræi, & tradit Arias Montanus in suo Apparatu hic certe adfuit Maria, & Ioseph, sacram illam arcam concomitantes, qui merito Cherubini dici possunt; nam præter limpidissimam Dei cognitionem, quam ex familiarium cum æterna Dei sapientia consortio, uelut ex perenni fonte hauserunt, non tamen eorum brachia sedes Christi fuerunt; Dauid autem dicit: *qui sedes super Cherubim*: quod si omnia illa ibi uelo tegebantur, similiter hic, quantæ dignitatis Christus esset, quantæ uirgo, quantæ Ioseph eius sponsus nos omnes lateat; necnon etiam Christi hominis diuinitas; inremota Mariæ uirginitas, Ioseph eximia castitas multis prorsus erat ignota. At sicut ibi scissum fuit uelum à summo usque deorsum, & quæ latebant, patuerunt; ita per fidem Christi facta sancta mysteria Orbi uniuerso per cœcionarum uoces euulgari, & popolari cœperunt; ut tradidit

Gen. 22.

1. Reg. 17.

Apoc. 11.
tradidit D. Ioannes dicens: *Apertum est Templum Dei in celo, & uisa est arca Testamenti eius in Templo, & facta sunt fulgura, & uoces.*

Tandem, ut aliam iam subiiciamus similitudinem, contingit aliquando ei, qui iter facit, ut inueniat fontem uertiginis, ex quo maxima aquarum copia emanat, dum uero uertiginis progreditur, desideras sitim extinguere, aqua oculis eius latet, quia tot interponuntur arbores, iunci, herbæ, salices, & similia, ut nulla ratione uideri possit; tandem uero illis pertransactis, eandem aquam intuetur, qua sitim abundè explere potest; ad eundem modum, dum noster Euangelista exorditur librum generationis Iesu Christi, fontem aquæ diuinæ scilicet gratiæ, salientis in uitam æternam nobis aperit, sed continuo tot progenitorum Christi frondosæ arbores interponuntur, ut iam amplius non uideatur aqua, quæ è fonte emanabat, omnibus tamen his generationibus transactis intueri possumus: eundem aquæ uisum fontem, cum Mariano ductu coniunctum, Euangelista dicente: *De qua natus est Iesus, qui uocatur Christus* Deinde sicut Pharmacopola sumptis multis herbis, & floribus, ex eis exprimit succum, quod ubi præstitit, de herbis; & floribus non curat, sed succum in uase quodam reponit, & custodit: sic uidetur se gessisse noster Euangelista, proposuit ob oculos varias herbas, & multos flores sanctorum Patriarcharum, ex quibus expressit succum uirtutum, & bonorum operum, quem in uase Mariæ collocat, & custodit, dicens: *De qua natus est Iesus, qui uocatur Christus.*

Matth. 1.

Ibid.

Tandem mysticam aliam intelligentiam silentio non præteribo, ad hoc idem argumentum magis locupletandum. Inuolabilis quidem uiguit lex apud omnes militares religiones, ut antequam insignie Crucis eis conferatur, de sanguinis sui puritate, ac generis nobilitate prius constet; ad quod explorandum alij equites eiusdem ordinis designantur, qui quamplures testes perquirunt eorum no-

bitatem attestantes: id quod ex duplici præcipue causa sic fieri decet; prima quia indiguum est, & rationi dissonum, uorum progenitores ad ignominiam Christi Domini Crucem super humeros imponere, item ad honorem, & gloriam, Crucis signaculo, nobilitatis inditio, pectora sua decorent. secunda, nam cum huiusmodi equitibus credi soleant res magni momenti, certè nisi præclara indole, sanguinis nobilitate, ac animi generositate præditi sint, per se ac scopis aberrarunt: nostro igitur instituto hæc accommodantes, sanè si D. Paulum consulimus, audiemus nobis dicentem, uenisse filium Dei in mundum, ut humanitatis nostræ habitum indueret, & Crucem susciperet, *in similitudinem hominum factus, Philip. 2. & habitus inuenit, ut homo: ecce habitum, deinde inquit: Proposito sibi gaudio sustinuit Heb. 12. Crucem, consensione contempera: ecce Crucem; ut ergo mundo innotescat, quàm Christus Dominus dignus esset munere redemptoris, quo huiusmodi crucem suscipiens functurus erat, explorati præcipitur splendor generis illius. unde quemadmodum cum de alicuius nobilitate, fieri oportet inquisitionem, si ille ex parte patris oriundus sit è regione distantissima, ab ea unde originem ducit eius mater, diuersi exploratores ad eam mitti consueuerunt; non dissimiliter in proposito, cum Christus Dominus ex parte Patris originem trahat à celo: à summo celo *egressio eius: ex parte uero matris à terra, iuxta illud symboli Niceni: natus ex Maria uirgine*, certè ad generationem eius explorandam ex parte Patris, Ioannes mittitur, qui diuinitis illustratus testatur illum consubstantialia esse Deo Patri: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud eum, & Deus erat Verbum;* ad explorandam uero nobilitatem eiusdem ex parte matris, Matthæus eligitur, qui postquam rem maturè cogitauerat atque exquisierat, ex regia stirpe Dauidis ortum Euangelica auctoritate contestatum nobis reliquit, dum ait: *Libet generationis Ie-**

In Christi filij David. Qui cum Patre & Spiritu sancto uiuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

HOMILIA XI.

Prosequimur idem argumentum, per multis aliis egregijs similitudinibus ad concionandum aptissimis; eandem Virginis genealogiam mystice elucidantes.

D. Bernard. ser. 3. in Car.

IV I Bernardi uerba serm. 3. in Cantica uiam planam mihi aperiant ad mysticam aliam huius Marianę genealogię intelligentiam, sic enim ait: Historiam scripturę ad hortum puto non imerit deputari, quod in ea inueniantur uiri uirtutum tamquam ligna fructifera, in hortu sponsi, & in Paradiso Dei, de quorum bonis actibus, ac moribus, quot sumis exempla, tot carpis poma. An forte quis ambigat Dei esse plantationem bonum hominem? audi Dauid de viro bono, quid canat Psalmo 1. Erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo; & Psalmo 91. Iustus, ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur: & de se ipso Psalmo 51. ait: Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei: hæc Bernardus. Ut tamen umbras relinquamus, & typos, certè ex Abraham fructum carpere licet fidei, iuxta illud Genesis: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam: fructum quoque obedientię singularis, quippe, qui, ut obediret Deo, filium uoluerit immolare. Ex Dauide, mansuetudinis fructum, iuxta illud Psalmi: Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius: Semel enim iniurias, Saulis infestationem, Abalonis persecutionem mitissimè tulit. Fructum quoque poenitentię; ubi enim Na-

thanis uoce peccatum agnouit, protinus ingemuit: Peccavi; D. Ambrosius in sua Apologia: Ille rex tantus, ac potens præmatura confessione, atque immenso dolore reddidit peccatum suum Domino: quem mihi nunc facile reperias honoratum, ac diuitem, qui, si arguatur alicuius culpe reus, non moleste ferat? at ille regio clarus imperio, cum corripere, non indignatus infremuit, sed confessus ingemuit. hæc ille. Collige quoque ex hac pulcherrima arbore Dauidica fructum alium, ut, sicut ille, operam des, ut secundum cor Dei sis: Inueni, inquit Deus, Dauid filium Iesse, uirum secundum cor meum, qui faciet omnes uoluntates meas: felix, qui cor habet secundum cor Dei, cor obediens, cor flexibile in diuinam uoluntatem, ad recipiendam quamlibet figuram molle, ac tractabile, huiusmodi enim corde gaudet Deus. Vnde D. Ireneus lib. 4. cap. 96. D. Ireneus lib. 4. cap. 96. dixit: Præsta Deo cor tuum molle, & tractabile, & custodi figuram, qua te figurauit artifex, habens in temetipso humorem, ne induratus amittas uestigia digitorum eius. Collige ex iacob in cultodiendo grege suo uigilantiam, iuxta illud Genes. Die, noctuque astu urebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Percurre arbores reliquas, fructuq; excerpere similes, quia si de singulis dicendum esset, in immensum abeat oratio. Nihil deest in hoc paradiso decantata illa arbor scientię boni, & mali, cuius fructus omnibus interdicitur. Salomonem habes, quem propter eximiam boni, malique scientiam, congruè scientię boni, & mali arborem licet appellare; huius fructus est ueritas. Etenim, ut Scriptura docet lib. 3. Regum: deprauatum est cor eius per mulieres, ut sequeretur Deos alienos. uides quem fructum hæc arbor protulerit? ueritas est, noli decerpere: foeminarum fuge longè consortium, harum enim id est proprium, cor deprauare. hinc Daniel ad impium iudicem dixit: Species decepte, & concupiscentia subuertit cor tuum; foemina species, hoc est, pulchritudo decipit hominem, & concupiscentiam excitat, excitata concupiscentia deprauat cor,

Act. 13.

D. Ireneus lib. 4. cap. 96.

Gen. 31.

Gen. 2.

35 Reg. 11.

Dan. 13.

cor

cor deprauatum hominè subuertit Nonne Israelitarum cor per mulieres deprauatum est, cum per solitudinem iter faceret: Fornicatus est populus cum filiabus Moab, ut habetur lib. Numerorū, que uacauerunt eos ad sacrificia sua at illi comedebant, & adorauerunt Deos earum. Vide, quàm fuerit horum hominum cor usque ad simulacrotum adorationem per mulieres deprauatum Eccles. 19. Vinum, & mulieres apostatæ faciunt sapientes. Et si sapiens tibi uidearis, foeminas fuge, atris nubibus mentem, ni fugias, obcæcabitur quemadmodum enim terræ halitus in nubes coacti, solis lumen impediunt, sic concupiscentiæ halitus intellectui lucem eripiunt; quam obrem D. Thom. 2. 2. q. 153. art. 5. Cæcitate mentis, primam luxuriæ filiam esse docet. Nomen Samson hebræum multi aiunt significare solem eius; quis huic soli tenebras offudit? quis Samsoni oculos eruit? nonne quam amabat, Dalila? illa Philisthæis eum tradidit, quem cum apprehendissent, ut legitur libro iudicū c. 16. Statim eruerunt oculos eius. Dalila solem, id est, Samsonem obscurauit, illa oculos Sāsonis, libido oculos cuiusuis hominis, ni sibi caueat eruet hoc est Dæmones, ut Samsonis oculos eruat, id est hominem diuina luce priuent, qua expoliatus in scelere conuiescat, Philisthinorumque molas agat. Arboris ergo scientię boni, & mali, id est, Salomonis, fructum huiusmodi noli attingere: foeminae (ait Hieronymus ad Rusticum) nomen tuum nouerint, uulnam tuam nesciant: Et ad Nepotianum: nec sub eodem tecto cum muliere manseris, nec in præterita castitate confidas. Appellasse fertur philosophus quidam mulierem: uiri continentis naufragium; & meritò quidem: multi enim uiri hoc naufragio miserè perierunt. Fuge ergo hos scopulos, fuge hanc scyllam, fuge hanc charybdis, fuge hoc uenenum, ut enim ait Chrysostr. Pulchra mulier, castitate carens est uenenum solidis præparatum; tanto autem peius est uenenum

Num. 25.

Fugiendum foeminarum consortium. Eccles. 19.

D. Thom. 2. 2. q. 153. art. 5.

Iudic. 16.

D. Hieron. ad Rusticum D. Hieron. ad Nepotianum.

D. Chrysostr. Psal. 50.

hoc reliquis quanto facilius, celeriusque hauritur, oculis enim dumtaxat sæpe trahitur instar prægri ueneni. Alium præterea fructum ex his arboribus excerpere licet, uidelicet timorem, humanæ ualde necessarium saluti. Animo tuo quæso uolue, quibus supplicij Deus parentem suum Dauidem, quibus Salomonem, quibus denique totum Iudæorum populum in transmigra-tione Babylonis ob crimina commissa affecerit, atque inde intellige, si peccatum perpetraveris, te non impune laturum. Hoc Paulus ad Romanos 11. suadet illis uerbis: Noli altum sapere, sed time. si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat; unde consilium illud Iobianum nobis capessere licet: Semper quasi timentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui: ueluti fluctus tumentes Dei iram timeamus semper, quæ Israeliticum populum ueluti fluctus oppressit. Certe, qui fluctus tumentes timeret, murata nauigatione in tutum se recipit locum, ut effugiat periculum; sic, qui Deum timeret, antiqua murata licentiosa consuetudine in meliorem se recipit frugem, ut eius iram euadat, qui fluctus timet, nauis abiicit onera, sentinamque exhaurit; qui Deum timet, pondera propulsat peccatorum, foetidissimamque scelerum sentinam abijcit: nisi venti spirent, maris fluctus non tumentur: nisi peccata perpetrentur, ira Dei non commouetur: uentis fluctus inflantur, peccatis ira Dei concitatur, cuius pondus merito ait Iob, ferre se non potuisse: si enim nauis fluctuum pondus ferre non potest, absorptaque mergitur, multò minus homo diuini furoris pondus ferre poterit: quocirca Ieremias cap. 10. Corripe (ait) me Domine, ueruntamen in iudicio, & non in furore ad nihilum redigas me. Sed iam tandem ad Arborem uitæ, quæ in hoc genealogiæ paradiso extrema est, Virginem scilicet Deiparam, ueniamus; quæ tametsi per varias, ac præstantissimas

Ad Rom. 11.

Iob. 31.

Timor Dei.

Iob. 31.

Ierem. 10.

tissimas

tissimas paradisi voluptatis arbores adu-
brata sit, vt per Cypressum, per Libanum,
per Piatanum, per Palmam, immo, & per
ipsum lignum vitæ, cum ipsi auctorem
vitæ germinarit, vt ait euangelista: *De
qua natus est Iesus*; pulchrè tamen, & ad
præfens argumentum accommodatissi-
mè præfigurari arbitror B. Virginem per
arborem suauissimum balsamum produ-
centem; vnde ipsa ait: *quasi balsamum o-
matizans, odorem dedi*: apta quidem satis
similitudo. nam, quia sicut, teste Plinio,
balsamum vni terræ ludææ concessum
fuit, quod & Glossa id confirmans dicit:
*balsami arbor in Iudæa tantum intra virgini
iugera erat*; ita B. Virgo in Iudæa nata in
duplici solum ortu inuenitur, in regio
scilicet: & sacerdotali; quia ab vtroque
hoc genere originem ducit: & sicut fructus
huius arboris est omnium saluberri-
mus ad conseruationem generis huma-
ni, vt Commentator Dioscoridis tradit,
ad cap. 28. ita fructus huius generosæ plā-
tæ, de qua natus est Iesus, salutem attulit
vniuerso mundo: vnde sicut olim apud
Romanos tanti habita fuit hæc arbor, vt
postquam de ludæis gloriosam victoriam
tulerunt, hanc arborem in signum victo-
riæ per publicas Vrbs vias Imperatores
Vespasiani deferri mandarent, vt tradit
Plinius lib. 12. c. 5. ex quo ortum habuit
dictum Pompeij magni, in triumpho arbo-
res quoque duximus; merito catholica Ma-
ter Ecclesiæ, (quod plerumque facit) im-
aginem sacratissimæ Virginis fidelium
humeris impositam per publicas ciuita-
tis vias desert, vt debitum honorem ei ex-
hibeat, & gratiam rependar pro benefi-
cij in nos collatis. quod si verum est,
quod tradit auctor libri de naturis rerum;
quod balsami genus inuenitur non lon-
ge à Babyonia, quod septem fontes ir-
rigant, nec alibi, quam ibi plantari pati-
tur; egregiè id B. Virgini competit, quæ
septem donorum Spiritus sancti copio-
sissimis imbribus in ventre matris suæ ir-
rigata orta est: & sicut in balsami arbore
nihil infaluciferum, nihil quod suauit-

Math. 1.

Eccles. 26.

Gloss. in cap. 24. Eccles.

Diof. c. 28.

Plin. lib. 12. cap. 5.

Auctor libri de natur. rer.

dore carcat, ita in B. Virgine nihil non
sanctum, nihil non odoriferum inuenit-
tur; sancta, & odorifera eius conceptio,
sanctum, & odoriferum eius natale, san-
cta eius infantia, sancta pueritia, sanctior
iuuentus, sanctissima senectus.

Quod si fluuium requiras illi similem,
de quo Genes. 2. dicitur: *Fluuius egredie-
batur de loco voluptatis ad irrigandum pa-
radisum, qui inde diuiditur in quatuor capita*:
in hac genealogia illum reperies egres-
surus à loco summæ voluptatis, id est,
Christum Dominum: quod si forsitan
ambigis, ex quo voluptatis loco oriatur,
id docet Euangelista, dum ait: *virum Ma-
rie, de qua natus est Iesus, qui vocatur Chri-
stus*: voluptatis locus omni amœnitate,
omnique oblectatione plenissimus, B.
Virgo est, quæ Cant. 8. delicijs affluere
dicitur. est etiam infinitæ voluptatis lo-
cus, æterni Patris vterus ille, de quo Psal-
mo 109. scriptum extat: *Ex vtero ante Lu-
ciferum genui te*: ex his omnium volupta-
tum locis fluuius, id est, Christus egre-
ditur, qui deinde diuiditur in quatuor ca-
pita; id est, in quatuor Euangelia, quibus
totus Orbis irrigatur: immo, & ante sæ-
cula ipse præuulsi omnes suos progeni-
tores irrigauit.

Quidquid enim amœnitatis, & fructus
in his arboribus est, id totum ex fluuij hu-
ius irrigatione est. nam, etsi in genealo-
gia extremus est Christus, eius tamen sa-
luberrimus sanguis, vt præfentes irrigat,
ita & præteritos quoque homines, Abra-
hamum, Isaacum, Dauidem, ceterosque
ab æterno præcognitis irrigauit, vnde
Zacharias: *Ergo ero ei*, id est Ecclesiæ, ait,
*Dominus, murus ignis in circuitu, & gloria
in medio eorum*. quo loco obseruat Monta-
nus verbum hebræum: *Chabad*, quod glo-
riam significat, significare etiam *Iecur*, ex
quo ad reliqua membra sanguis trans-
mittitur: itaque verti potest: *ero iecur in
medio eorum*. Christus enim, & cordi, &
iecori similis est; nam quemadmodum
ex iecore per reliqua membra, ita ex Chri-
sto in omnes homines sanguis diffundit-
tur:

Genes. 2.

Math. 1.

Cant. 8.

Psal. 109.

Zach. 2.

Montan sup. c. 2. Zach.

Yerpo.

rum est quidem in genealogia hac Chri-
stus omnium vltimus, at in mente, præ-
destinationeq; diuina fuit omnium pri-
mus, quippe, qui totius gratiæ fons est, ex
quo in omnes homines gratia dimana-
uit: quamobrem à D. Petro Epistola pri-
ma cap. 1. *Præcognitus dicitur agnus ante
mundi constitutionem, manifestatus autem
nouissimis temporibus*: quam etiam ob cau-
sam dici potest Apocal. 1. *primus & nouissi-
mus*, primus in prædestinatione, nouissi-
mus, quia post legem, Prophetas, & Pa-
triarchas nouissimis temporibus ortus:
vnde D. Bernardus sermone 61. ait: *Primus
Christus, quem Deus in suo populo principaliter
intendebat, & nouissimus, scilicet, Patriarcha,
Rex, & Dux in populo illo*. Quare autem
non primis illis temporibus, sed nouissi-
mis post tot generationes venerit, non
vna Patrum est sententia. Hugo Victorius
respondet, id consulto factum esse,
quia in aduentu magni regis oportet, in-
gentem magnatum copiam præcedere,
ac magnam famulorum cateruam cum
subsequi: *Verbum incarnatum, Rex noster est
qui in hunc mundum venit cum Diabolo pug-
naturus, & omnes sancti, qui ante eum ad-
uentum fuerunt, quasi milites sunt ante faciem
regis præcedentes, & qui postea veniunt vsq;
ad finem mundi, milites sunt regem subsequen-
tes. & ipse Rex medius est in exercitu suo sti-
patus agminibus suis; & licet in hac tanta mul-
titudine diuersæ armorum species in sacramen-
tis, & obseruationibus præcedantur, & sub-
sequentium populorum appareant, omnes ta-
men vni regi militare, & vnum vexillum se-
qui probantur, & hostem vnum persequi, &
vna victoria coronari*. hæc Hugo. D. Grego-
rius Nissænus rationem ait fuisse, vt ad-
uentu Christi innumera peccatorum ag-
mina extirparentur: *Qui vitiositatis tollen-
da causa, vita humane se immixturus erat,
necessario expectauit, donec omne peccatum
opere inimici radicibus actis germinasset, atq;
ita deinde radici securim, vt Euangelium di-
cit, admonuit*. His consonant verba Theo-
ph. philacti: *postquam extremis temporibus in-
gens peccatorum copia erat, miris manifesta*

1. Pet. 1.

Apoc. 1.

D. Bernard. serm. 61.

Hugo Victor. l. 1. de sacra. cap. 2.

D. Greg. Nis. orat. de nat. Christi.

Theoph. philacti ad Heb.

tus est Christus in consummatione seculorum,
vt demoliretur peccatum; itaque voluit hi
Patres, expectandum fuisse scelorum in-
crementum, vt vbi abundauit delictum,
abundaret & gratia Saluatoris, vt dixit
Apostolus: vnde sicut fabricatio arcæ, in
qua genus humanum saluandum erat, di-
lata fuit vique ad tempus oportunum,
quando ea magis opus erat, propter exu-
berantem diluuij inundationem, ita fa-
bricatio mysticæ arcæ humanitatis Chri-
sti Domini dilata fuit vsque ad tempus,
in quo peccata vniuersum Orbem inun-
dauerant. D. Augustinus aliam rationem
adducit: *quia oportebat per multam seriem
temporum, & annorum prædici Christum,
tamquam stupendum diuinæ gratiæ venturum
portentum; & quia, vt ipse ait, quanto maior
iudex veniebat, tanto præconum longior series
præcedere debebat*. D. Leo serm. 3. de nati-
uitate aliam egregiam adhibuit rationem,
in hæc verba: *Sapientia, & benignitas Dei
hac salutariferi operis mora capaciores nos sue
vocationis effecit, vt quod multis signis, vocu-
lus, multijque mysterijs per tot fuerat secula
præannuntiatum, in his diebus Euangelij non es-
set ambiguum; & natiuitas, que omnia mira-
cula, omnemque intelligentiæ erat excessura
mensuram, tanto constantiorem in nobis gigne-
ret fidem, quanto prædicatio eius, & antiquior
præcessisset, & crebrior*. hæc ille. Theodoretus
hanc reddit rationem, quod sicut ad
sacram Theologiam præcedere debet phi-
losophia, ita oportuit prius mundum ab
Ethnicis philosophia imbui, quam sum-
mus Doctor, & Archimagister Christus
ad suam cœlestem, ac theologiam do-
ctrinam tradendam accederet; *Cum Dei,
inquit, cognitionem lex docuisset, veluti ad
quendam doctum doctorem, ac magistrum dux-
it nos, vt perfectus disciplinas ab eo disci-
mus, & iustitiam, que est per fidem, acquiramus*. Sed, & nos duplicem aliam subiun-
gamus rationem: prima, quia oportebat
terram prius coli, quam granum illud
frumenti, Christum Dominum intelli-
go, ei committeretur, vt illo mortuo se-
ges surgeret copiosa, & admirabilis. Se-
cunda

Ad Rom. 5. Gen. 6.

D. August. tract. 31. in Ioannem.

Leo serm. 3. de natiuit.

Theodoret. in cap. 1. Math.

LIBER II. HOMILIA XI.

De Bernard. Cunda ex D. Bernardo sermone de natiuitate Virginis, vbi ait: Propterea tanto tempore humano generi fluente gratie defuerunt, quod, nec dum intercederet, is, de quo loquimur, tam desiderabilis aque ductus. Similia habet D. Anselmus libro de excellentia Virginis, dum ait: *Multa secula, & damnationis immanitas super omnes filios hominum semper est in deterius roborata. Nec enim Dei sapientia vllam in massa creationis humane viam inuenit, per quam, vt disposuerat, in mundum veniens, tam lucuoso perditioni subueniret, donec ad Virginem ventum esset.*

Experi. hom. Ceterum iam aliam mysticam Rupertii intelligentiam huius genealogie Virginis adiungamus, & illustremus: ille in caput primum Matthæi docet, per mirabilem illam scalam, quam vidit iacob, dum Mesopotamiam Syriae proficisceretur, altero extremo cælum, altero terram tangentem, egregie adumbrari hanc Virginis genealogiam: gradus huius scalæ, progenitores fuerunt B. Virginis extremum eius terram tangens, Dauidem esse legimus, qui est in capite: *Liber generationis Iesu Christi filij Dauid;* extremum verò, quod cælum tangebatur, Christus Dominus est, vt dixit D. Paulus: *Primus homo, de terra terrenus, secundus de cælo cælestis* hanc scalam firmiter hærebat super terram, vt figuraret firmam, & stabilem esse promissionem factam Abrahamæ, & Dauidi de descensu a cælo in mundum per hanc scalam; in eo tamen maximè differt scalam illa ab ista, quod in cacumine illius aderat Deus: cuius cacumen cælum tangebatur, vt ait sacer textus, & Dominus innixus scalæ; in hac vero genealogie mystica scalam videmus Deum non in vertice solum: *Liber generationis Iesu Christi,* sed in fine etiam illius; *de qua natus est Iesus.* Cuius discriminis eam rationem exhiberi posse arbitror, quod tunc Deus significare voluit amico suo la cob super altam in cacumine cæli empirei cælestem suam curiam habere, & ideo solū in vertice scalæ apparuit; quia tamē, cum Verbum caro factum est, cælestis curiam in terra aderat, vt testatur Ioan.

Vidi Cinitatem Ierusalem descendentem de celo: ideo ad id pignotandum Deus adest, non solum in principio huius mysticæ scalæ, sed & in fine, & in vltimo eius gradu, nempe in Maria, de qua natus est Iesus. Math. 6

Porrò mysticam aliam eiusdem genealogie expositionem silentio non præteribo, vt pote quam ad mores componendos non parum profutura existimem. Certè quoniam hanc genealogiam contemplos, ad viuam mihi representari videor multiplicem mundi huius miseriam, ac bonorum omnium temporalium mutabilitatem & inconstantiam: si enim in mundo reperitur permixti boni cum malis, de quibus D. Augustinus dixit: *Omnis malus aut ideo viuunt, vt corrigatur; aut ideo viuunt, vt per illum bonus exerceatur,* sic in hac genealogia iustos cum iniustis nocentes cum innoxentibus permixtos intuemur: si in hoc scæculo instabilitas illa viget, de qua Iob: *nunquam in eodem statu permanet;* eandem in hac genealogia reperio, cum baculus humilis pastoris Dauid in regale sceptrum conuersus, & hoc rursus in terram Ioseph fabri lignarij commutatam videamus. Vnde insignis ille Petrarcha, quod & Plato prius dixerat, ait: omnes reges ex seruis ortos, & omnes seruos ex Regibus natos, nullumque vnamquam Regem extitisse lignonem, ad quem non aliquando sceptrum regni pertinuerit. Hinc mundus rectè assumitur statua per regem Nabuchodonosor in foranis conspecta: instar Colossi, ex ære, quæ exterius quidem numinis alicuius speciem præfererebat, interius vero saxis, trabibus, telis quoque araneorum, ac ruderibus plena erat: illa statua habebat caput aureum, pectus argenteum, pedes denique luteos, siue fictiles, id est, finem illorum in fine honore, quia mundus totus vana est hæc colossi figura, quæ præterit. vnde non immerito genealogiam hanc; sicut & mundum lunæ per similem esse diximus ob multiplicem eius mutationem: est in nouilunio parua, paulatim vsque ad plenilunium

augetur, deinde minuitur, ac disparet; Rursus oritur, rursus ad plenilunium peruenit, rursus denique fugit aspectum: similem in modum antiqua illa profapia, vt luna in Abrahamo, Isaac, & iacob exorta parua fuit, paulatim in Aegypto, & Palæstina vtque ad plenilunium, id est, vsque ad regnum, & vsque ad Dauidem, & Salomonem creuit; fuit enim plenilunium illud Dauidis, & Salomonis tempore, in quo ad summum peruenit splendorem. Post hoc plenilunium cœpit amittere lumen, ac decrescere; diuisum est regnum in idololatriam populus prolapsus est, decem Tribus in captiuitatem abductæ; denique tandem in transmigratae Babylonica Luna disparuit, quid peribit omnino? nullo vquam tempore apparebit? Post transmigratorem Babyloniæ, ait Matthæus, *Iechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel;* deinde apparuit luna, quæ disparuerat, rursus crescere cœpit, creuitque vsque ad plenilunium, id est, vsque ad Christum, tunc enim, cum venit plenitudo temporis, vt loquitur Paulus, verum plenilunium fuit.

Tandem (vt paucis multa comprehendam) & ad id, vnde tantillum digressi sumus, reuertamur; si Apostolus Ioannes omnia, quæ sunt in mundo, ad tria capita reuocauit dicens: *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ;* sanè singula hæc perspicue satis omnium oculis obiciuntur, si singulos contentos in hac genealogia parumper contemplerur. In Thamar, & aliis meretricibus concupiscentiam carnis videbis; in Salomone oculorum concupiscentiam intueberis, ipso id attestante: *omnia, quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis:* Superbiam vitæ quis diffitebitur vigiuisse in Dauid, ex mentis elatione numerante copiosam multitudinem populi sui; & in Roboam, qui cum Salomocem habuisset patrem Regem, alioquin sapientissimum, & potentissimum, ipse arroganter putans potentiorē se

illo esse, dixit: *Minimus digito meum grosso est dorso patris mei.* Est igitur hæc genealogia speculum quoddam vitæ humanæ, quo tam aduersa, quam prospera fortuna opulenta, & inopia gloria, & ignominia, sceptrum, & ligo, peccatum, & gratia, ac bonorum omnium temporalium instabilitas adamussim repræsentantur.

Aprè etiam è contra videtur mihi comparari posse genealogiam hanc aureæ catenæ, cuius annuli sunt Patriarchæ, Reges, fortissimi Duces, & ex qua pendet agnus illè Dei, Christus Iesus. Quemadmodum item longa elementorum, & orbium cælestium series empyreo cælo, in quo Deus inhabitat, terminatur; sic longa hæc progenitorum series, quorum alij, nempe peccatores, corruptibilibus elementis, alij verò sanctissimi viri incorruptibilibus cælis similes sunt, Virgine velut empyreo definitur, in quo Deus semper inhabitauit. Et quemadmodum, cum augustissimum Eucharistiæ sacramentum celebri defertur pompa, prius virorum præcedit multitudo, postea extremo loco, auro, gemisque exornato ferculo, singulari veneratione Christus Dominus sub tegumento accidentium panis inuolutus defertur; ad eundem modum celebri veluti pompa Christus Dominus in hac genealogia exhibetur; longo enim ordine Reges, Patriarchæ, ac alij eius progenitores præcedunt, ad extremum tandem Dei filius sub tegumento humanitatis delitescens, aureo in ferculo beatissimæ Virginis omnium virtutum gemmis fulgentissimo producitur, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Vt enim Rex Salomon ferculum sibi fecit de lignis Cant. 3. Libani, ita, velut Salomon, Christus ferculum sibi confecit, Virginem scilicet (quam propterea deiseram vocarim) ex lignis Libani, id est, ex Regibus, & Patriarchis, Virginis progenitoribus, vt in ipso gestaretur, vt ipsa à Virgine gestatus

fuit per nouem menses in utero, in brachijs frequentissimè per plures annos infantie, & pueritie, in corde vero, & animo, per totum vitæ curriculum.

Tandem, ut lepore illo linguæ Hispanicæ dicam, quod latino sermone non ita lepide verti potest: *Es el libro de esta genealogia un juego de ajedrez à lo diuino entablado muy en fauor nuestro, pues en el, la Dama, que es la Virgen guardada, y amparada del Rey soberano, dio mate al Demonio, como Dios se lo hauiá pronosticado; Ipsa conteret caput tuum: que como es desbreyá grande de un izgador de ajedrez mostrar desde el principio del juego la pieza, con que ha de dar mate en casa señalada: así Dios mostró su grande sabiduria señalando desde el principio del mundo à la sacratissima Virgen, como pieza, con que hauiá de dar mate, y mate al Demonio, desentablándole el juego, y alcanzándole de quenta en todas sus tretas: atque ad hunc mysticum ludum non ineptè adaptantur verba Salomonis in persona æternæ sapientie, dicentis: Cum eo eram cuncta componens ludens in Orbe terrarum.*

Tandem eandem Christi genealogiam contemplanti mihi videtur planè Deus cum gente hebræa perinde se gessisse, ac iudex cum adultera prægnante: nam sicut hic à punitione se abstinuit, illamque in multa patientia sustinet, quousque appropinquate tempore partus, foetum incolumem emittat, illo vero iam emisso, mox adulterij peccatam luit: nõ secus cum hebræa synagoga quasi prægnans esset, virtute continens Mariam, & Christum ab illa oriundos, non tamen considerans Deum illam in sponsam accepisse, iuxta illud: *Sponsabo te mihi in fide: tot aduersus illum patrauit adulteria, tot idolatriæ crimina commisit; tot grauissima scelèribus se conspurcauit, vt de illa grauiter conquerens, diceret: Auferat fornicationes suas à facie sua, & adulteria sua de medio verberum suorum, ne forte expoliam eam nudam. & statuo eam secundum diem natiuitatis sue, & ponam eam, quasi solitudinem: Deus tamè sustinuit eam in multa patientia, quoadusque in lu-*

cem edidit Christum Dominum; illo vero iam orto, continuo cepit illam debito supplicio multare, in varias Tetrarchias mysticum eius corpus trucidans, vt refert Diuus Lucas. Quod si verum est, *Luc. 3.* quod non infimi nominis Doctores affirmant, Deum optimum maximum, eapropter Tribum Benjamin pœnitens non exstinxisse, licet alioquin ob ingentia eius scelera condignè id meruisset, quia prænouerat Diuum Paulum ex ea Tribu oriundum, faciliè inde à simili mihi persuadeo, populum israheliticum toties idola colentem, & à Deo suo recedentem non fuisse penitus ab eo exstinctum, quia ex illo oriundam prænouerat Mariam inuiolatam Virgineam futuram filij sui genitricem, ex cuius purissima sanguine verbum diuinum passibile: carnem sumpturum erat, vt genus humanum à Satânica seruitute liberaret, & ad filiorum Dei libertatem transferret, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

Alia allegorica, & mystica intelligentia totius genealogia Deiparæ Mariæ, & interpretatio Nominum, que in illa referuntur, pulchrè describitur, in illa verba: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham.

In exordio expositionis cuiuscumque libri tria præcipue querenda esse reor, tempus, locum, & personam: locus quidem compositionis huius libri, Iudæam fuisse nemo diffidet, vbi hebraico idiomate scriptum constat: Tempus fuit Caij imperatoris, qui singularem

monarchiam vaiuersi Orbis Romæ tenebat: Auctor Matthæus diuino spiritu afflatus, qui *Leuita* genere, & Sacerdos extitit dignitate, cuius nomen interpretatum in nostra lingua, *Donatus* dicitur; digno vaticinio sic vocatus, quia telonij negocijs immerfus, ab illis se auocans, Christo se donauit, & à Christo Ecclesiæ Catholicæ donatus ipse fuit, vt pulchram Verbi incarnati historiam contexeret. fuit autem antè multa sæcula ostensus à Prophetis sub effigie hominis, quia gesta, quæ Dominus noster in carne iuxta humanam carnem gessit, narraturus erat: Marcus in specie leonis apparuit, quia Evangelium ab actu leonis inchoauit, cui proprium est in deserto rugire, dixit enim: *Vox clamantis in deserto;* Lucas sub facie iuueci similitus apparuit, quia ab eo cepit, qui vitulos frequentius offerre solitus erat, videlicet à Zacharia sacerdote: Ioannes verò more aquilæ volantis, illum, qui super astra sedet, verbo petijt, inquit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum;*

Requirendum vero, quare, cum multa Evangelia ordinata fuisse legamus, in nomine duodecim Apostolorum, & etiam aliorum Doctorem, sicut Lucas refert, nullum illorum placuerit Deo legi, vel suscipi in Ecclesia sua, nisi hæc quatuor, neque plus, neque minus? Etenim hæc quatuor Evangelia velut quatuor elementa mundi à Deo ordinata sunt, & ante multa sæcula ostensa à Prophetis: appellata autem ab Ezechiele sunt *animalia*, quoniam propter animam hominis Evangelium prædicatur: vel propter conuertendos peccatores, qui in ista animalium rationis expertum vitam agunt: ideoque vero plena oculis ante, & retro, intus, & foris à Prophetis prædicata sunt, quia & præsentia Domini gesta, & futura de iudicio venturo narrare: Crura dicuntur recta habere, quia nihil à veritatis tramite deflectens in Evangelijs inuenitur: *quasi sit rota in medio rota;* quia quicquid Evangelium annunciat, in veteri

Testamento prædictum fuit: & ambo, velut cõcordes rotæ Christi doctrinam per vniuersum Orbem vehunt: quod dicitur *vbi erat impetus spiritus, illic gradiebantur;* ostendit, nihil aliud Euangelistas narrasse, nisi quæ Spiritus sanctus in cordibus eorum profudit. Figuræ istorum animalium etiam Domino conueniunt, qui homo factus est, nascendo, vitulus moriendo, Leo resurgendo, & Aquila extitit, ascendendo. quia ergo sic ordinata à Deo, & ostensa sunt ista quatuor Evangelia longo ante tempore, ideo respuit Ecclesia Catholica aliorum Pseudo Doctorum deliramenta, & suscepit hæc quatuor in similitudinem quatuor fluminum, quæ profuunt de vno fonte ex paradiso per quorum alterum, quod *Gehon* dicitur, & interpretatur, *terrenus*, significatur Matthæus, qui terrena acta de Christo narravit. Per *Tigrim*, qui *velocitas*, interpretatur, Marcus designatur, qui cursim acta Domini exposuit: per *Euphratem*, qui *serilitas* interpretatur, Lucas designatur, qui vberius, & latius Domini gesta decurrit; per *Phison*, qui *inflatio* potest dici, significatur Ioannes, qui excellentius afflatus Spiritu sancto, de Domini dignitate attigit. & sicut illa quatuor flumina paradisi irrigabant, sic & ista quatuor Evangelicæ doctrinæ flumina totam irrigant Ecclesiam. Non pauca sacramenta in sacra Scriptura inueniuntur, quæ hunc numerum sacramentorum reddunt: quatuor sunt elementa, per quæ mundus subsistit; Cælum, Terra, Ignis, & Aqua: per aquam Marcus, qui dixit: *Vox clamantis in deserto;* per terram Matthæus, qui dixit: *Liber generationis;* per ignem Lucas, qui ait: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* per cælum Ioannes, qui transit omnes creaturas, dicens: *In principio erat Verbum: Homo ex quatuor elementis constat superius comprehensis: Adami ex quatuor literis compositum nomen habet, quæ præcipua sunt in quatuor climatibus mundi; in græca lingua, Α, id est, alpha,*

ἀνατολῶν, oriens, d. delta, δὲ οὐρανῶν, id est: Occidens. Item *α, ἑπτὰ ἡμέρας, id est, Septemtrios* *π. μεσημβρία, id est, Meridies.* Arca testamenti quatuor circulis aureis portabatur, & per vestes quatuor auro cooperitos, quatuor Euangelia significabantur. Arca, Ecclesiam, veteres Doctores: sicut circumdati erant annulis, ita sacerdotes de veteri, & de nouo Testamento docti, & de quatuor Euangeliis defendunt Ecclesiam ab hæresibus. Vas lineatum, quod vidit Petrus, significat Ecclesiam, quatuor lineæ, per quas dimittebatur, quatuor Euangelia significant; munda, & immunda animalia habebat, quia Ecclesia de omnibus gentibus colligitur. sed age iam mysticam intelligentiam totius huius genealogiæ tradere ab ipsa nominum interpretatione exordiens. Ne autem cuiuspiam id inutile videatur, recolat quæso verba illa Diui Chryostomi in eos, qui studia nominum, & genealogiarum fastidiebant, sic enim ait: *Sunt homines quidam opifices, qui posteaquam sacros libros in manus sumptuerint, deinde repperint, vel amorum numerum posuimus, vel nominum recensitionem, illico prætercurrunt, & incusantibus respondent, nomina tantum sunt, nec quicquam habent utilitatis, quid ais? Deus loquitur, & tu audes dicere: nullam esse dictorum utilitatem? Hæc Diuus Chryostomus; Abraham, ergo pater multarum gentium, Isaac, gaudium; Iacob, supplanator; Iudas, confessio interpretatur: Phares, diuisio; Zara, oriens; Elron sagittam videns; Thamar, palma dicitur; Aram, electus; Aminadab, populus spontaneus: Naafon, augur fortis; Salmon, terribilis accipitur; Booz, in ipso fortiudo; Rahab, lata; Obed, seruans; Ruth, festinans, subauditur; Iesse, incendium; Dauid, manu fortis, vel desiderabilis; Salomon, pacificus; Vrias, lux mea Deus; Bethsabeæ, filia iuramenti subintelligitur; Roboam, laudator populi; Abia, pater Dominus; Asa, tollens; Iosaphat, Dominus iudicauit exprimitur: Ioram, excelsus; Ozias, nobilitas Domini; Ioathan, perfectus; A-*

Act. 10.

D. Chryost. Ep. 2. de ver. Isai. 10. 2.

chaz, apprehendens dicitur; Ezechias, fortitudo Domini; Manasses, obliuiosus; Ammon, fidelis; Iosias, salus Domini interpretatur; Iechonias, præparatio Domini Salathiel, petitio mea Deus; Zorobabel, iste Magister; Abiud, pater meus iste, subauditur; Eliachim, Deiresurrectio; Azor, adiutus; Sadoch, iustus, Achim frater meus subintelligitur; Eliud, Deus meus; Eleazar, Deus adiutor; Mathan, donum; Iacob, supplanator exprimitur; Ioseph, appositus, siue æctus Maria illuminatrix, siue stella maris; Iesus, Saluator; Christus, vnctus interpretatur. Igitur per hos Patriarchas Christus Dominus noster veniens in mundum, horum omnium in se ipso allegoricè gestit officium, & in eorum interpretatione nominum nostram salutem designauit. In Abraham: Pater est cunctorum credentium, in quo iuxta Apostolum clamamus: *Abba Pater;* in Isaac, gaudium est omnium fidelium, de quo Angelus dixit: *Ecce annuncio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo:* in Iacob, supplanator est, quia ipse subneruauit, & contriuit Diabolum vastatorem humani generis, & vasa eius diripuit: in Iuda confessio, quia ipse dixit: *Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ;* in Phares, diuisio, quia segregat oues ab hædis, id est, bonos à malis, electos à reprobis: in Zara, oriens, sicut scriptum est: *Visitauit nas oriens ex alto;* in Thamar, palma victoriæ, sicut ipse dixit: *Confidite in mundum:* in Aram, electus, de quo Pater loquitur: *Ecce puer meus, quem elegi, electus meus, dedi super eum spiritum meum:* in Aminadab, populus spontaneus, qui sponte posuit animam suam, vt nos efficeret populum sibi spontaneum. Deoque acceptabilem: in Naafon, augur, id est, Propheta fortis, cum dicit: *Cum venerit filius hominis in maiestate sua, tunc sedebit, vt iudicet Orbem terræ in æquitate:* in Salomone sensibilis, id est, intellectualis, de quo scriptum est: *Ipse autem, vt vidit cogitationes eorum;* & iterum: *Dominus nouit cogitationes hominum:* & *scrutans corda,* & *renes Deus:* in Booz, fortitudo in ipso est,

Ad Rom. 8.

Luc. 2.

Matth. 18.

Luc. 1.

Ioan. 1.

Isai. 54.

Matth. 24.

Luc. 11.

Psal. 93.

Psal. 5.

est, quia à nemine fortitudinem accepit, de quo dictum est: *Dominus fortis, & potens, & Dominus potens in prælio:* & ipse in Euangelio ait: *omnia traham ad me ipsum:* in Rahab latitudo potentia eius exprimitur, quem totus non capit Orbis, cuius regni non erit finis: in Obed seruans, quia non venit ministrari, sed ministrare, formam serui accipiens: in Ruth, festinans ad salutem nostram, qui festinanter vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dicens in Euangelio: *penitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum;* in Iesse incendium agnoscitur, ipse autem dixit: *Iguem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat;* sicut Ioannes edixerat: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne:* in Dauid, desiderabilis, quia speciosus erat forma præ filiis hominum; in eodem, manu fortis, quando flagellum de faniculis in manu tenens, immensam vendentium, & ementium multitudinem eiecit de Templo; vel quando Diabolum vicit, & calumniatorem nostrum contriuit: in Salomone, pacificus, sicut ipse dixit: *pacem relinquo vobis, pacem meam de vobis:* & Apostolus: *Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnus;* in Bethsabeæ, filius iuramenti, de quo dictum est: *Iurauit Dominus, & non penitebit eum; Tu es iueros in æternum;* in Roboam latitudo populi est, cum dicit: *Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorum in Abia;* Pater Dominus, qui ait: *Nolite vobis patrem vocare in terra; vnus est enim Pater vester, qui in cælis est;* in Asa, tollens, de quo Ioannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi;* in Iosaphat, Iudex, quia ipse est *Iudex viuorum, & mortuorum;* sicut ipse ait: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio;* in Ioram excelsus, quia ipse ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia; & Pfaltes dicit: *Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius;* in Ozia, robustus Domi-

Psal. 23.

Ioan. 12.

Luc. 1.

Matth. 20.

Philip. 2.

Matth. 4.

Luc. 12.

Matth. 3.

Psal. 44.

Ioan. 2.

Matth. 4.

Ioan. 14.

Ephes. 2.

Psal. 102.

Matth. 8.

Matth. 13.

Ioan. 1.

Ioan. 5.

Psal. 112.

ni, quia ipse captiuitatem humani generis in manu robusta liberauit, & in altæ cælorum deduxit: in Ioathan, perfectus, sicut in Euangelio ait: *Nos enim decet imple re omnem iustitiam;* in Achaz, apprehendens, qui celum palmo ponderauit, & terram pugilo concludit; in Ezechia, fortitudo Domini, quia iuxta Apostolum: *1. Cor. X. Christus est Dei virtus, & Dei sapientiam* Manasse, obliuiosus iniquitatis sicut scriptum est: *in quacunque die conuersus fuerit peccator ab iniquitate sua, omniam iniquitatum eius non recordabor;* in Amion, fidelis, iuxta Diuum Paulum: *vt misericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum;* & iuxta Ioannem: *qui est fidelis;* in Iosia, salus Domini, quia *Omnis, quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit;* in Iaconia, præparatio Domini, qui ait: *si abiero, & præparauero vobis locum;* in Salathiel: *petitio mea Deus,* ait enim: *Pater sancte: Ierua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi;* in Zorobabel, magister peccatorum, & publicanorum, vt eos ab errore viæ suæ reuocaret; & sicut ipse ait: *Nec vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus;* in Abiud, Pater meus, quia ipse est pater omnium credentium: in Eliachim, Domini resurrectio, ait enim: *Ego sum resurrectio, & vita; qui credit in me, non morietur in æternum, sed ego resuscitabo eum in nouissimo die;* in Azor, adiutus, vt: *qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum;* & iterum: *Opera, quæ ego facio, à meipso non facio, sed Pater, qui mecum est, ipse facit opera:* in Sadoch, iustus, sicut scriptum est: *Vt sit ipse iustus, iustificans eos, qui ex fide Abraham sunt;* in Achim frater meus, vt ait: *si quis fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus frater, & soror, & mater est:* in Eliud, Deus meus, quia ipse est Deus, ex substantia Patris ante sæcula genitus, qui in patibulo crucis dicit: *Eli, Eli, hoc est Deus meus, Deus meus:* in Eleazar, Deus adiutor, quia ipse adiutor in oportunitatibus, in tribulatione, & protector omnium sperantium in se: in Mathan, donum, quia ipse ascendens in altum,

Matth. 3.

Isai. 40.

Ezech. 18.

Heb. 2.

Apo. 1.

Act. 2.

Ioan. 14.

Ioan. 17.

Matth. 23.

Ioan. 11.

Ioan. 8.

Ioan. 14.

Rom. 3.

Matth. 12.

D. Athan. in

Symb.

Matth. 27.

altum.

Pfal. 9. *alium, captiuum duxit captiuitatem, dedit do-*
na hominibus; & quia per ipsum Pater Deus
omnia dona donauit: in Iacob, vt supra
Eph. 4. diximus, supplantator est hostis antiqui,
 qui fidelibus dedit potestatem calcandi
 super serpentes, & scorpiones, & super om-
 nem virtutem inimici: in Ioseph, au-
 ctus, cui dedit Pater gentes in hereditatem
Luc. 10. suam, & in possessionem suam terminos ter-
 re; vel, augmentum, vitæ æternæ est,
Pfal. 2. sicut ipse dixit: *Ego veni, vt vitam ha-*
beant, & abundantius habeant: in sancta,
Ioan. 10. & perpetua Virgine Maria, stella mar-
 is ipse est, id est, lux mundi, sicut ipse ait:
Ego sum lux mundi, & Ioannes: erat lux
vera, quæ illuminat omnem hominem venien-
tem in hunc mundum; in proprio nomine
Ioan. 8. Iesu Saluatoris, verè Saluator est, Angelo
Ioan. 1. exponente, qui ait: *Ipse enim saluum faciet*
populum suum à peccatis eorum. Idem vero
Matth. 1. Christus, id est vnctus appellatus est, quem
 vnxit Deus in humanitate oleo lætitiæ,
 id est, vnctione sancti Spiritus in Sacer-
 dotem, & Regem sempiternum, quate-
 nus Christianos ex suo nomine vocatos
Pfal. 44. per id, quod Saluator est, à peccatis salua-
 ret; per id, quod sacerdos est, Deo Patri
 reconciliaret; per id, quod Rex est, in re-
 gnum sempiternum collocaret.

Hæ quoque interpretationes nomi-
 num ad nostram ædificationem multis
 modis pertinere noscuntur: sicut enim
 Christus vbiq; nostræ salutis gerebat cu-
 ram, ita, & ipsa Patriarcharum nomina
 nostrum profectum designare volunt: in
 Abraham, vt patres simus multarum vir-
 tutum, & hereditatis iure multiplicatio-
 nem bonorum possideamus: in Isaac, vt
 gaudium habeamus in Domino: & non
 in hoc mundo, iuxta hoc, quod ipse dixit:
Gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in
caelo: & iuxta Apostolum: *Gaudete in Do-*
mino semper: in Iacob, supplantatores simus
 vitiatorum nostrorum, & carnale deside-
 riū viuaci pede à Diaboli potestate calce-
 mus: in Iuda, vt in Psalmo dicitur: *Præ-*
ueniamus faciem Domini in confessione, & con-
stecamus nomini sanctocius: in Phares,

vt diuidamus nos ab imolis, & abstra-
 mus ab omni fratre ambulante in quiete,
 & non conuincimus operibus eius
 malis: in Zaran, vt Lucifer verus oria-
 tur in cordibus nostris, & sol iustitiæ
 splendeat in nobis vbiq;, & vt luceat lux
 nostra corā hominibus, vt videant opera
 nostra bona, & glorificent Patrem
Matth. 5. nostrum, qui in cœlis est: in Esron, vt sagit-
 tæ simus salutis Domini, vt de nobis dici
 possit: *Sagittæ potentis acutæ:* in Thamar,
 vt, cum palma victoriæ pompas Diaboli,
Pfal. 119. & concupiscentias mundi superemus
 propter eum, qui dilexit nos: in Aram, vt
 simus genus electū, regale sacerdotium,
Rom. 8. gens sancta, populus acquisitionis, & an-
 nunciemus virtutes eius, qui de tenebris
1. Pet. 2. nos vocauit in admirabile lumen suum:
 in Aminadab, vt spontaneus Domini
 populus simus, in ædificationem corpo-
 ris Christi: in Naafon, vt auguriis gen-
 tium derelictis, diuinis promissis fidem
 adhibeamus: in Salmon, vt sensibiles, id
 est, intellectuales veritatis Dei, & facto-
 res inueniamur; quia non auditores legi-
 sed factores iustificabuntur: in Booz, vt iuxta
Rom. 2. Apostolum confortemur in Domino, &
 in potentia virtutis eius, succincti lum-
 bos nostros in virtute, induti lorica vir-
 tutis, & iustitiæ, sumentes scutum fidei
 nostræ, & galeam salutis, & gladium spi-
 ritus, quod est verbum Dei: in Rahab, vt
 latum mandatum Domini nimis dili-
 gentes, obseruantes, Dominum Deum
 ex toto corde, tota anima, tota virtute
 diligamus, & proximum, sicut nos ipsos
 amplectamur: in Obed, vt seruiamus Do-
 mino, per spiritum timoris, & dilectione
 sancta, quatenus rationabile sit obsequiū
 nostrum, & acceptabile fiat sacrificium
 nostrum: in Ruth, vt festinantes ingredi in
 illam requiem, id est, in cœlestem Ierusa-
 lem, dum tempus habemus, operemur
 bonum ad omnes, quia non habemus hic
 permanentem ciuitatem, sed futuram in-
 quirimus. In Iesse, vt incensum oratio-
 num nostrarum in arca cordis nostri, in
 spiritu contribulato, & humiliato Do-
 mino

mino offeramus, cum Psalmo dicentes:
Pfal. 140. *Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum*
 in conspectu tuo: in Dauid, vt manu forti,
 contra Goliath spiritualem pugnantes,
 & exhibentes corpora nostra hostiam viu-
 entem, sanctam, Deo placentem, desi-
 rabile templum efficiamur Spiritui fan-
 cto: in Salomone, vt quantum ex nobis
 est, cum omnibus hominibus pacem ha-
 beamus, illud Dominicum intendentes:
Matth. 5. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.*
 in Bethsabee, vt iuramentum omnibus
 modis custodiamus, ne peritio incidam-
 us in laqueum Diaboli: in Vria, vt lux
 nostra Deus sit, videlicet, vt cum sequen-
 tes, non ambulemus in tenebris mortis,
 sed habeamus lumen vitæ: in Roboam: vt
 longè, læquè per Orbem terrarum pop-
 ulus dispersus vnitate Spiritus in vin-
 culo pacis, & charitatis habeamus; vnum
 Dominum, vnam fidem, vnum baptisma
 profiteamur de corde puro, & conscien-
 tia, bona, & fide non ficta: in Abia, vt char-
 itate fraterna inuicem diligentes, vnum
 patrem habeamus Dominum in cœlis,
 qui nos voluntariè genuit verbo veritatis,
 vt simus initium aliquod creaturæ
 eius, & benedictionem hereditate possi-
 deamus, & gloriemur in spe gloriæ filio-
 rum Dei: in Asa, vt tollamus membra
 nostra de luto, & sterquilinio vitiatorum,
 ne seruiant immunditiæ, & iniquitati ad
 iniquitatem, sed iustitiæ in sanctificatio-
 nem; quia non vocauit nos Deus in im-
 munditiam, sed in sanctificationem: in
 Iosaphat, vt rectè iudicemus omni per-
 sonæ, sicut scriptum est: *Rectè iudicate filij*
Psal. 57. *hominum, & quodcumque volumus, vt fa-*
Matth. 7. *ciamus nobis homines, faciamus & illis si-*
 militer, scientes, quia mensura, qua men-
 si fuerimus, remetetur nobis: in Ioram;
 vt excelsi, & sublimes effecti, quæ sursum
 sunt, queramus, vbi Christus est, in dextera
 Dei sedens, quæ sursum sunt, sapiamus, non
 quæ super terram; quoniam omne, datum opti-
 mum, & omne donum perfectum de sursum
 est, descendens à Patre luminum: in Ozia, vt
 robusti in domino effecti, in omnibus per-

secutionibus, & tribulationibus nostris, quas
 sustinemus, exemplum accipiamus laboris, &
 patientiæ Prophetas, qui locutus sum in nomi-
 ne Domini Iesu: in Iothan, vt perfectissi-
 mus; sicut & Pater noster cœlestis perfectus
 est: in omnibus nos ipsos exemplum præ-
 bentes, & docentes omnem hominem in
 omni sapientia, vt exhibeamus omnem
 hominem perfectum: in Achaz, vt appre-
 hendamus disciplinam, ne quando irasca-
 tur Dominus, & pereamus de via iusta, quæ
 Christus est, qui dixit: *Ego sum via, veri-*
tas, & vita: in Ezechia, vt fortes Domi-
 ni, resitamus aduersario nostro, Diabolo,
 qui tamquam Leo rugiens circuit, querens
 quem deuoret: non in nostra virtute con-
 fidentes, sed Domini fortitudinem cum
 Psalme collaudantes: *Fortitudo mea, & laus*
Psal. 117. *mea Dominus; & factus est mihi in salutem:*
 in Manasse, vt obituoli simus iniuria-
 rum nostrarum, & eis, qui contra nos a-
 gunt, propter nomen Domini ignosca-
 mus, ne illud maledictum incurramus:
Matth. 6. *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos di-*
mittimus debita nostris: in Ammon, vt
 fideles in fide radicati, & fundati, in om-
 nibus sumamus scutum fidei, in quo
 Eph. 6. possimus omnia tela nequissimi ignea
 extingueret: in Iosia, vt salutem Domini,
 & animarum semper deposcamus, ne ob-
 cæcemur in infidelitate, ne claudicemus
 in viis mandatorum eius, ne surdi ad au-
 diendum verbum Dei efficiamur; ne mori-
 amur in peccatis, sed vt semper saluemur
 ab eo, qui saluos facit sperantes in se:
 in Ieconia, vt præparati simus in aduen-
 tu Domini secundo, vigilantes, & oran-
 tes, ne intremus in tentationem, sed cum
 Math. 26. illis intrare ad nuptias mereamur, de qui-
 bus ipse dicit: *Beati sunt serui illi, quos cum*
Luc. 12. *uenerit Dominus, inuenerit vigilantibus:* in Sa-
 lathiel, quatenus petitio nostra ad Deum
 semper dirigatur, vt gaudium nostrum
 sit plenum, non huius sæculi maiore per-
 mixtū, sed infinita beatitudine sempiter-
 num, & hoc in nomine Saluatoris, vt im-
 petrare possimus, quod petimus: in Zo-
 robabel, vt magistri simus veritatis, pro-

hibentes magisteria, & confusiones hetericorum, & quæ verbis docemus alios exemplis commendamus, ne de nobis dicat Deus: *quæ e tu curru. i. iustitias meas, & assuans testamentum meum per os tuum. Tu vero odisti disciplinam. & proiecisti sermones meos retrorsum.* in Abiud, vt sic nobis Deus in patrem, & nos illi in filios, habentes spiritum adoptionis, in quo clamamus: *Abba Pater, si autem filij, & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi:* in Elachim, vt resurgamus à tumulis vitiorum ad celsitudinem virtutū, de terrenis ad cœlestia, de morte ad vitam, de Giza ad Galilgam, id est, de inferno ad æternam transmigrationem, vbi sancti ibi de virtute ad virtutem, donec videbitur Deus Deorū in Sion: in Azor, vt adiuti diuina gratia, cuncta nobis aduersantia patienter supportemus, & Dominum adiutorem nostrum cum Psalm. collaudemus, dicentes: *Dominus adiutor, & protector meus, & in ipso sperauit cor meū, & adiutus sum.* in Sadoch, vt iusti appareamus ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela, vt cum iusti mereamur audire vocem dicentis: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi:* in Ioachim, vt fratres Iesu Christi mereamur, appellari non per cognationem carnis, sed per vactionem Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde, vt facientes voluntatem ipsius, sobrietate, & iustè, & piè viuendo in hoc sæculo, ad patrem suum, & patrem nostrū, ad Deum suum, & Deum nostrum ascendere possimus in futuro: in Elud, vt nullum habeamus Deum, nisi Dominum Iesum Christū, cui omne geau flectitur, & omnis lingua confiteatur; & vt ipsi soli sacrificium laudis immolemus, & vota nostra reddamus, ipsūque solum adoremus, quem oportet adorari in spiritu, & veritate: in Eleazar, vt nullum queramus adiutorem, nisi Dominum Iesum Christum, qui potens est, omnia facere superabundanter quàm petimus, aut intelligi-

mus, & vt quodcumque facimus in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini faciamus, dicentes cum Propheta: *Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum, & terram.* in Mathan, vt donum supernæ gratiæ, spiritum scilicet sapientiæ, & intellectus, spiritum consilij, & fortitudinis, spiritum scientiæ, & pietatis, spiritumque timoris Domini retinentes, discretionem habeamus inter bonum, & malum, quæ est mater omnium virtutum: in Iacob, vt supplantemus à nobis zizania vitiorum, & plantemus in nobis aromata virtutum, & sicut cinnamomum, & balsamum aromatizantes, & quasi myrrha electa odorem demus, & plantati in domo Domini, floreamus in æternum ante Dominum: in Ioseph, vt de die in diem, virtuti virtutem, sanctificationem apponentes, merito, & numero augeamur, & in eo crescamus in salutem: & vt per scalam in cælum erectam, quotidie de gradu in gradum ascendamus, donec spiritualiter formetur Christus in nobis. in sancta, & perpetua Virgine Maria, quæ *stella maris*, vel *Illuminatrix* interpretatur, vt illuminatores mundi, id est, Doctores sanctæ Ecclesiæ simus, & in cordibus credentium, lumen fidei, & amorem Christi per doctrinam veritatis, & exempla sanctitatis oriri faciamus, & Deo habitaculum præparemus. in Iesu Domino nostro, vt saluatores animarum nostrarum esse valeamus, manifestè declaratur: quisquis enim in fide, spe, & charitate, vigiliis, ieiuniis, & orationibus, castitate, sobrietate, elemosynarum largitione, dilectioneque Dei, & proximi vsque in finem perseverauerit, & conuer-ti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum. In Christo autem, vt ita Christiani simus, quatenus sicut ille ambulauit, & nos ambulemus, & sicut ille pro nobis animam suam posuit, ita & nos pro fratribus nostris animas ponamus: & sicut ipse horum nominum interpretationes in se naturaliter

Psal. 49.

Rom. 8.

Psal. 89.

Psal. 27.

Matth. 25.

Philipp. 2.

Ioan. 4.

Ephes. 3.

Coloss. 3.

gererat, ita & nos in omni actiua, & contemplatiua vita, vt dictum est, spiritualiter recolamus: ad hoc enim Christus passus est, nobis exemplum relinqueas, vt sequamur vestigia eius; & abnegemus nosmetipsos, & tollamus crucem nostram, & sequamur eum perducentem nos ad gloriam sempiternam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quam præparauit Deus diligentibus se. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

1. Cor. 2.

Ecclesi. 24.

HOMILIA XIII.

In idem argumentum traduntur per plures rationes literales, ac per multa alia mystica ad humanos mores componendos, ob quas in hac genealogia Christi, & Matris eius præfertur David Abrahæ, necnō alia scitu dignissima apponuntur, propter quas tres Reges Christi progenitores ab eius genealogia fuerint exposti, vbi de tyrannide Principū erudite disseritur in illa verba: *Filij David, filij Abrahæ.*

Matth. 1

Iacob.

VAERVNT non pauci, quare D. Matthæus ex progenitorū Christi profapia Davidem, & Abrahamum priores nominauerit, cum re vera eorundem parentes nominare potuisset, qui re ipsa illis priores fuerunt. huic quaesito sufficienter respondisse arbitror Beatum Petrum Damianū super Mattheum, dum ait: quod quia Christus Dominus

Petr. Damia. Super Matth.

simul Rex, & sacerdos erat, oportebat de facer. totali simul, & Regio semine carnē suscipere; & ad id manifestandum, voluit primos eius parentes in genealogia nominare Davidem, & Abraham, quorum alter Rex in lege scripta, alter sacerdos in lege naturæ extitit. Existimo etiam consulto priori loco eos nominasse Euangelistam, quia illis specialiter Deus fidem suam astrinxerat, ex eorum genere carnem sumpturum. Abrahæ enim dixit: *Quia fecisti hanc rem, & nō peperisti filio tuo per memetipsū iuravi, dicit Dominus in semine tuo benedicetur omnes gentes.* Similiter etiam Davidi promisit, vt ipse testatur, *inrauit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Verum communis est quaestio, & quæ in ore omnium versatur, quare, cum Abraham Dauide antiquior sit, & venerabiles eius cani omni honore, & reuerentia digni inueniantur, Spiritus sanctus præponat illi Davidē, & Christi genealogiæ caput, eum dem cōstituat: augetque non parum difficultatem, quod præter antiquitatem, qua manifestè præcellit Abraham, tanta viguit vitæ sanctitate, vt S. Ambros. li. de Patriarchis dicat: *si daretur fingendi licentia, talem vniuersa philosophia non fingeret: quāsi diceret: maiorem fuisse eius sanctitatem, quam humanum ingenium fingere potuisset.* sed non opus est Ambrosiano testimonio, cum diuinum adsit eloquium, Spiritu sancto de illo dicente: *Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelis;* cum ergo Abraham ex vna parte vitæ sanctitate conspicuus, & ex alia Dauide multo antiquior esset, videbatur quidem præferendus, non postponendus illi. Communis, inquam, hæc, ac satis trita quaestio est, non diffiteor: sed quāto communior, tantò cogor singularia magis ei responsa adhibere; antequam tamen id præstem, nec possum, nec debeo aliorum placita, & præcipuè Sanctorum Patrum, quos semper veneror, & vt par est, sulcipio, silentio prætermittere, D. Chryf. & aliorū, & suā

Gen. 22.

Psal. 131.

S. Ambr. lib. de Patriarch.

Ecclesi. 44.

D. Chrysoſt. ſententiam his verbis aperit: *Qua verò de cauſa non eum ante ſilium Abrahamæ, & poſtea filium Dauid nuncupauit? non ſicut opinantur aliqui ab inferioribus uolens ad ſuperiora conſcendere, alioquin feciſſet quod fecit & Lucas, nunc autem è contrario facit: cur ergo commemorauit priorem Dauid? quia ipſe procul dubio in omnium uerſabatur ore ob inſigne honorem, & gloriæ ob ipſius quoque temporis iuſſiora, non enim olim defunctus fuerat, ſicut Abraham. Et ſi enim utrique prom ſerat Deus, ſed tamen illud quaſi antiquum reſicebatur, hoc uero quaſi nouum, & ueteres ab omnibus celebrabat: ipſi namque Iudei dicunt: nonne ex ſemine Dauid, & Bethleem caſtello, ubi erat Dauid, uenit Chriſtus? nemo igitur illum filium Abrahamæ, ſed omnes filium Dauid nominabant hec D. Chryſoſtomus. at S. Hieronymus ſingulariter aliam uiam ingreſſus in commentario huius loci ait: Ordo præpoſterus, ſed neceſſario commutatus: ſi enim primum poſuiſſet Abraham, ac poſtea Dauid, uſque ei fuerat repetendus Abraham, ut generationis ſeries texeretur; repetendus, inquam, in hunc modum, quod Matthæus hoc obſeruat in iſta genealogia, ut nomen progenitoris bis coniuactim nullo alio interpoſito repetat, ut Salomō autē genuit Roboam, Roboam autē genuit Abiā, Abiā autem genuit Aſa, & ſic de reliquis: ſi ergo Matthæus Abrahamum Dauidi præpoſuiſſet, non potuiſſet hunc modum ſeruari, ſic enim ſcripſiſſet: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Abraham; filij Dauid, filij Abraham, Abraham autem genuit Iſaac, quæ ſane repetitio parum fuiſſet uenula. S. Thom. in Catena ſuper cap. 1. Matt. hanc reddit inter alias illius antepoſitionis rationem, quia regni dignitas maior eſt, quàm nature; nam etſi Abraham præcedebat in dignitate: Alij. (id. referente Barrado) propterea aiunt, Euangeliftam præpoſuiſſe Dauidem Abrahamæ; nam ſi è contra dixiſſet: Filij Abraham, filij Dauid, ſenſum redderet ambiguum, quia poſſet intelligi Abrahamum eſſe filium Dauidis. Scio ſupradictas rationes corruere, ſi uera eſt ingenioſa Cornelij lanſenij interpretatio,*

ſenſum illorum uerborum eſſe: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, qui fuit filius Abrahamæ, ſecundum quam intelligentiam minime præponitur Dauid Abrahamæ, ſed poſtponitur, cum filius Abrahamæ dicatur. Ceterum his iam prælibatis literalibus expoſitionibus, ad myſtica properemus. In primis propoſitæ quaſtionis egregiè ſatufieri poſſe arbitror per uerba D. Iacobi cap. 2. Superexultat miſericordia iudicium, id eſt, ut explicat Card. Caietanus, Gloriatum miſericordia, & triumphat de iudicio, hoc eſt, de ſententia, qua iuſtum iudicat: ſed exemplo inſiſcet magis hæc expoſitio: iuſtum iudicium Salomonis fuit, celebris illa ſententia, qua, litigantibus matribus, cuiuſnam eſſet infantulus, illum diuidi iuſſit; ſed de hoc iudicio triumphauit miſericordia ueræ matris infantuli dicentis, ut integer abſque ulla diuifione falſæ matri traderetur. ſane hæc miſericordia reuocare fecit Salomonis ſententiam; infantulus enim diuiſus non fuit, ſed ſua matri traditus: ad rem ergo noſtram, Abraham quidem iuſtitiaæ a deo cultor fuit, ut nec proprio filio ſuo pepercerit; ſi enim iuſtum deſinitur eſſe, dare unicuique quod ſuum eſt, certè Deo, tamquam uniuèrſali omnium Domino ab Abraham poſtulante, ut immolaret ſibi filium ſuum, & illum ſibi traderet, id ipſe exſequens, non ſolum obediendam, ſed & iuſtitiam oſtentauit: Dauid autem manſuetiſſimus in miſericordia exercenda inſignis adeo fuit, ut cum inſeſtiſſimum ſuum inimicum Saul non ſolum facilè, ſed impunè interficere potuiſſet, liberaliter uitæ eius pepercit; immò interfectorem eius gladio confodi iuſſit, & poſtea in regno ei ſuccedens dixit: Putaſne eſt aliquis, qui remanſerit de domo Saul, ut faciam cum eo miſericordiam Dei? ubi obſeruandum eſt, non dixiſſe: miſericordiam, ſed miſericordiam Dei; ſicut enim hæc in eo maxime eſſulget, quod offenſas ſibi illatas condonet, ita etiam Dauid in condonandis iniuriis, Deum ipſum imitans, inſignis, & famoſus fuit. in historia ergo generationis Chriſti, quæ fuit ſupremum omnium opus, miſericordie diuine, congruum erat, rationique conſonum, ut in capite libri ille, qui inter Chriſti progenitores clementia, & miſericordia inſignior fuiſſet, poneretur: adeoq; Dauid præpoſitus fuit Abrahamæ. Atque in idem recidit, ſi dicamus, nominaſſe conſultò primo loco Dauidem, quia cum hic liber contineat, præclariſſima omnium facinora Chriſti, & inter hæc primum locum teneat, ad maiorem eius gloriam oſtentandam, parcere inimicis, & ueniam peccatoribus impertiri, ut apertè indicant uerba Iſaiæ: Exultabit uobis parcens: quia Deus iudicij Dominus: hinc eſt, primum nominaſſe Dauidem, qui manſuetudine eximia in parcendo inimicis inſignis fuit. Sed, ne quaſo præcitata Iſaiæ uerba illuſtrare prætereamus, continent enim ſpecialeſ difficultatem; nam cum dicat Iſaias, exaltandum eſſe Deum, quia parcens eſt, reddit rationem, quia Deus iudicij Dominus: unde è contrario uideretur oratio contextenda, exaltandum ſcilicet eſſe Deum punientem, quia Deus iudicij eſt. Certè iudices non ſolent magnum parere ſibi nomē, niſi ob inſignia iuſtitiaæ opera; unde Iuuenalis Sat. 2. alloquens iudicem exercendæ iuſtitiaæ timidum, illum hortatur his uerbis: Rumpere miſer tenſum iecur, ut tibi lapſo Figantur uirides ſcabarum gloria palmæ: quibus uerbis alludit ad antiquum illum morem, quod cum quis ad ſcabas condenuabatur, quod perinde erat, ac ſi patibulo ſuſpenderetur, multis encomiis iudicem proſequerentur, quod iniquorum hominum fœre Republicam expurgaret. Illud igitur mirabile eſt, quod Iſaias ait, quod cum re uera iudices per iuſtitiam exercendam laudibus, ac palmis exaltentur, Deus autem ſupremus iudex ea præcipuè ratione exaltetur, quod miſericordiam impertiat; huius autem rationem deprehendere poſſumus ex loco illo Ecclèſiaſtici, ubi poſtquam ſapientia æ-

terna Filij comparauerat ſe palmæ: quaſi Ecclèſ. 24. palma exaltat: ſum in Cades, deinde comparat ſe nona procer arbori, ut palma, ſed humili, ut roſe: quaſi plantatio roſe in Tericho; poſtmodum uerò comparationem magnarum arborum proſequitur; quaſi oliua ſpecioſa in campis: non abſque myſterio, paruam, & humilem roſæ plantam inter proceras arborea conſtituit, illi autem mihi detegitur, quod palma eſt ſymbolum iuſtitiaæ, quia nullo pondere ſelectitur; unde forſan ad ſignificandam hanc inflexibilitatem, Debora illa formoſa, quæ iudex fuit in populo Dei, iudicij ſui tribunal, conſtituit ſub palma, ut iudicium facta narrat historia; è contra uerò oliua, ſymbolum eſt miſericordiaæ, & reconciliationis, ut columba illa à Noè miſſa ramum oliuæ in ore deferens in ſignum diuinæ placationis, ſignificauit: purpurea tandem roſa ſymbolum eſt Amoris, unde antiqui in Veneris manu eam depingere ſolebant. Si quiſpiam ergo querat, quis coniunxit iuſtitiam ſignificatā per palmā cum miſericordia ſignificata per oliuam? reſpondebo: Amor, ſignificatus per roſam: cum enim miſericors amor iuſtitiam mitigat, & lenit, nihil hæc ſuæ gloriæ; & ſplendoris amittit, nam, ut Iacobus dixit, Superexultat miſericordia iudicium: quia uero in iudicibus huius ſæculi nec amor, neque odium præualere debent, quod minus iuſtitie iura ſeruent, idcirco quod in ſolos exaltat, & famoſos reddit, eſt inuolabilis iuſtitia obſeruantia: in Deo autem ſupremo iudice aliter ſe res habet, quia cum ipſe quempiam amore proſequitur, facilè amor ille iuſtitiam in miſericordiam conuertit; nec iuſtitia huic iudicio diſſentit, quia Deus abſolutus dominus eſt, & ſupremum habens dominium, cui licet facere prout libuerit, non uerò iudici humano. rectè ergo dixit Iſaias: Exultabit uobis parcens, Deus, quia Deus iudicij Dominus, id eſt, quia Dominus iudicij eſt ad ſuſpendendum, prout ſibi placuerit pœnam, quam ſecundum diuinam iuſtitiam delicta merebantur.

ſus fuit. in historia ergo generationis Chriſti, quæ fuit ſupremum omnium opus, miſericordie diuine, congruum erat, rationique conſonum, ut in capite libri ille, qui inter Chriſti progenitores clementia, & miſericordia inſignior fuiſſet, poneretur: adeoq; Dauid præpoſitus fuit Abrahamæ. Atque in idem recidit, ſi dicamus, nominaſſe conſultò primo loco Dauidem, quia cum hic liber contineat, præclariſſima omnium facinora Chriſti, & inter hæc primum locum teneat, ad maiorem eius gloriam oſtentandam, parcere inimicis, & ueniam peccatoribus impertiri, ut apertè indicant uerba Iſaiæ: Exultabit uobis parcens: quia Deus iudicij Dominus: hinc eſt, primum nominaſſe Dauidem, qui manſuetudine eximia in parcendo inimicis inſignis fuit. Sed, ne quaſo præcitata Iſaiæ uerba illuſtrare prætereamus, continent enim ſpecialeſ difficultatem; nam cum dicat Iſaias, exaltandum eſſe Deum, quia parcens eſt, reddit rationem, quia Deus iudicij Dominus: unde è contrario uideretur oratio contextenda, exaltandum ſcilicet eſſe Deum punientem, quia Deus iudicij eſt. Certè iudices non ſolent magnum parere ſibi nomē, niſi ob inſignia iuſtitiaæ opera; unde Iuuenalis Sat. 2. alloquens iudicem exercendæ iuſtitiaæ timidum, illum hortatur his uerbis: Rumpere miſer tenſum iecur, ut tibi lapſo Figantur uirides ſcabarum gloria palmæ: quibus uerbis alludit ad antiquum illum morem, quod cum quis ad ſcabas condenuabatur, quod perinde erat, ac ſi patibulo ſuſpenderetur, multis encomiis iudicem proſequerentur, quod iniquorum hominum fœre Republicam expurgaret. Illud igitur mirabile eſt, quod Iſaias ait, quod cum re uera iudices per iuſtitiam exercendam laudibus, ac palmis exaltentur, Deus autem ſupremus iudex ea præcipuè ratione exaltetur, quod miſericordiam impertiat; huius autem rationem deprehendere poſſumus ex loco illo Ecclèſiaſtici, ubi poſtquam ſapientia æ-

Sed iam aliam rationem, quæ præcedentem magis confirmet, subiiciamus. **Certe, cum promissio Christi venturi facta fuisset prius Abraham, quam Davidi, & ex illo non minus, quam ex David processisset, prima facie videbatur congruentius, & cum ratione magis coniunctum, ut Euangelista proponeret Abraham Davidi, at, cum aliter Spiritu sancto dictante fecerit; rationes eius diligenter investigemus.** Davidis quidem, & Abraham singula insignia opera præ alijs gratiora fuisse nouimus: Abraham enim proptio filio suo non pepercit; David inimicis suis parcere non dubitauit: heroicum opus fuit illud Abraham, sed id fecit propter amicum Deum: *Non pepercisti filio tuo propter me, placere autem amico dulce est placenti:* Deus hoc opus compensauit cumulatifsimè, quia pro filio suo vnigenito oblato, vnigenitum suum ei dedit, ut tamquam filius ab eo secundum carnem procederet, deinde manibus inimicorum, immo & morti illum tradidit. David autem inimicis suis parcens, excellentius sanè facinus patrauit, licet enim obsequentiorum animum redolet propter mandatum Dei filium interficere, quam propter illum ipsum hostes non occidere, hoc sine dubio illo præstantius est, & Deo gratius, quia ingenium Dei non est, ut auferat vitam, sed, ut donec eam; non, ut morte mulcet, sed, ut à morte liberet; Deus non fecit mortem, nec delectatur in perditione viuorum: quia ergo opus Abraham eò tendebat, ut occidens filium, vitam ei auferret, David vero illum scopum respiciebat, ut vitam conferret, & mortem hostibus minimè inferret, in quo Deo valde persimilem, qui mortem peccatoris non vult, se ostentauit, ideo voluit Christus auctor vitæ, & salutis nostræ, prius vocari filius Davidis, quam Abraham. Quod si quisquam obiciat, Deum morti tradidisse filium suum, atque adeo non minus similem fuisse Abraham, qui vnigenitum suum occidere tentauit: in promptu est responsio, Deum non

abstulisse vitam filio suo, ut vitam auferret, sed, ut illam mundo in peccatis mortuo liberaliter condonaret. deinde actus Abraham opus fuit obedientiæ, Davidis verò charitatis; tantum ergo hoc opus illud excessit, quantum virtus charitatis, obedientiæ virtutem superat.

His rationibus aliam non minus singularem subnectamus: certè dum proponit Spiritus sanctus in genealogia Christi Davidem Abraham, arbitror (ni fallor) nos docere voluisse, quantum interit inter amicitiam diuinam, & humanam. inita inter homines amicitia sæpè apud proprium emolumentum intentè adeo respicit, ut illo cessante, ipsa etiam cesset, Iob id attestante, cum dicebat: *Fratres mei præterierunt me, sicut torrens, qui raptim transit in conuallibus;* originale hebræum habet: *Fratres mei fefellerunt fidem, ut torrens: egregia sanè comparatio: contingit enim non semel, ut cum Viator hiberno tempore riuum aliquè magna aquarum copia fluentem pertransit, postea æstiuo tempore, illac sitibundus præteriens, a rentem adeo riuu alueum reperiat, ut neque vnica aquæ gutta linguam refrigerare possit: non secus in humana, ac fallaci horainum amicitia contingit, ut expertus fuit Iob; cum enim ille diuitiis afflueret, amici eius variis modis ei inuicabant, & ut hispanè dicitur, *iuan de mar, Hispania, à mar los arroyos de los donnes, y offeridas;* quando tamen omnibus bonis destitutus, in sterquilinio sitibundus iacebat, nec vnica consolatoriam, aquæ guttam apud amicos inuenit: nemo enim erat, qui promissa illi in prosperitate, eadem in egestate, & aduersa eius fortuna imple-ret, rectè ergo dixit Iob: *Fratres mei fefellerunt fidem, ut torrens.**

At longè aliter diuina amicitia erga homines se habet: quanto enim illi grauioribus pressuris, ac mileris coangustantur, & comprimuntur, tanto magis Deus illos solatur, Dauide dicente: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.*

rificabo eum. Expertus fuit id Daniel in lacu leonum, à quibus nec minimum nouementum accepit: experta fuit Susanna à morte, ad quam iam damnata fuerat; diuinitus erepta: experti tandem fuere tres illi iuuenes in caminum flammis ardentis immissi, quos voraces flammæ non solum non combusserunt, sed nec tetigerunt: ut ergo nunc Deus ostenderet, amicitia suæ integritatem, ac fidelitatem, quam olim cum Dauide inierat, quando eius genus magis viluerat, à regia illa maiestate ad fabrilem Iosephi artè decidens, tunc eius genere carnem assumit, & suæ genealogiæ, ac gentilitiæ nobilitatis caput ipsum constituit, Euangelista dicente: *Liber generationis Iesu Christi filij David.* Atque hoc est, quod Isaias propheta docuit sub eleganti illa metaphora: nã ubi vulgatus noster Interpretes legit: *Egredietur virga de radice eius ascendet;* Caldæus Paraphrastes vertit: *De radice egyptietur rex regum:* hoc est, quando Davidis genus magis abiecerat extiterit & minus decorum, velut radix arboris, quæ in imo loco iacet, & venustatem nullam præferret, ex eo tunc orietur rex regum Christus Dominus. explicuit adhuc magis id ipsum originale hebræum, ut perdoctè adnotauit Procopius in eumdem locum, dum ait: *Nascetur virga ex trunco sicco;* sicco quidè, tum quia humano semine minimè humentato, tum quia viriditate, ac regio splendore omnino carente, adeo, ut tunc nulla superesset spes antiquam maiestatem recuperandi: cum ergo magis despecta iacebat Davidis profapia, Deum tamquam fidelis amicus adeo illum exaltat, ut possit veraciter dicere: *In capite libri scriptum est de me:* atque ob hanc rationem in Christi genealogia sacer historiographus non Abrahamum, sed Davidem in priori, & honoratori sede constituit.

Illud etiam nonnulli in quæstionem reuocant, quare non dixit Euangelista: *filij regis David,* sed nomen regium reticuit.

rit? maximè quod iuxta opinionem eorum, qui dicunt Euangelistam prænotuisse Davidem Abraham, quia licet iste antiquitate præcelleret, ille tamen regia dignitate etiam superabat, congruum erat, ut diceret: *filij David regis.* Voluit quidem Spiritus sanctus reticere nomen regis, quando ait, Christum esse filium Davidis, ut significaret, quod sicut regnum David cepit, cum humile pastoris munus exercebat, & despectus erat, ita regnum Christi ab eius humilitate, & despectione cepit: De principio enim regni David dicitur: *Conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituati, & oppressi ere alieno, & mesto animo, & factus est eorum princeps:* ita Christo adhæserunt duo hominum genera, quidam, qui variis languoribus cruciabantur, hi erant in angustia constituti; alij, qui multo ære alieno erant oppressi, de quibus dixit ipse per parabolam: *Duo debiles erant cuidam feneratori: vnde Magdalena, Matthæo, & pluribus alijs innumera debita liberaliter dimisit.*

Sed perge iam rationes adnotare, ob quas in Christi genealogia, cum reliqui eius reges annuerati sint, tres illos Euangelista præterierit; Ochoziam, Ioam, & Amasiam: Diuus Thomas. super 1. cap. Matth. ex Diui Hieronymi, Chrysostomi, & Augustini sententia, hanc rationem tradit, quod hi tres parentum suorum peccata continuauerunt, & idololatriæ deditissimi fuere: *continuatio, inquit, peccati, causa, vel ratio est destructionis gentium, & ideo isti tres, qui in peccato idololatriæ permanferunt, excluduntur à genealogia Christi.* Alij putant prætermisissos illos Reges, qui ministros Dei inhonorarunt, & variis iniurijs affecti sunt: hos Ochozias consiliarios Dei spreuit; Ioas Zachariam percussit odio illum habens, quia palam veritatem ei dicebat: *Amasias ad prophetam*

3. Reg. 21.

alium eum increpantem magna ira percitas, hę locutus est: *Nam consiliarius Regis es? quiesce, ne interficiam te.* Alij arbitratur, excludos fuisse Christi genealogia, quia hi tres Reges ex genere Achab insignis idololatę, ac omni nominis infestissimi hostis originem trahabant. Alijs deinde placet, prętermissos fuisse hos reges, quia Ochozias nupte cum filia Iezabel, & sicut ad delendam memoriam impię Iezabelis, ossa eius canibus corrodenda, ac deutoranda tradita fuere, ita nunc ad sepeliendam in perpetuę obliuionis sepulchro istorum Regum memoriam aboliti sunt a genealogia Christi Domini. Alij tandem tradidere, delctos fuisse ab hoc libro vitę tres illos Reges propter lupinam tyrannidem, quam in subditos exercebant, vnde, vt Deus ostenderet, quantum hoc genus peccati excretur, noluit eos in libro generationis filij sui adscribi: ex quo conuicere licet, quę sit formidanda Principibus regia eorum dignitas, cum ob ingentem eorum potentiam facile sit in tyrannos conuerti, nisi immoderatas animi sui passiones vehementer coęrceat. Quadraginta supra vnum fuerunt cum Saule, Reges populi Israelitici, & vix decem ex illis inuenti sunt iusti: triginta, & sex Reges Gothorum in Hispania regnarunt, quorum sexdecim tyrannidis suę poenas debitas luentes partim gladio, partim veneno interierunt. Rationem autem, ob quam regia dignitas multiplici discrimini exposita est, tradit propheta Samuel, cum populo importunę postulanti dari sibi regem, Deus petitioni eorum annuens, pręcepit ei sic respondere: *hoc erit ius Regis, qui imperaturus est vobis*, id est, vt explicat Caietanus, hoc erit ius Regis, quia ipse volet esse ius, *filios vestros tollet, & ponet in curribus suis* &c. *agros quoque vestros, vineas, & oliueta optima tollet.* sanę mihi videtur Spiritus sanctus tyrannidem Regum multifariam multisque modis subditos opprimantium; vocasse ius per errorem existimatum, cum nihil magis iuri

4. Reg. 9.

1. Reg. 8.

Caiet. expli.

aduerfetur, quę potentia tyrannica: Explicuit hoc singulari metaphora propheta Amos; cum dixit: *hec ostendit mihi Amos 8. Dominus Deus: & ecce vncinus pomorum. & dixit: quid tu vides Amos? & dixi: vncinum pomorum.* certę hunc pomorum vncinum tyrannica iniquorum regum potentia pręsignare aperte indicant sequentia verba: *audite hoc, qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terre*: Duobus modis solet hortulanus poma ab arbore carperre; ex inferioribus ramis manu, ex sublimioribus verō vncino; sic potentes tyranni, quod manu carpere non possunt, vncino tyrannidis extorquent, importabilia tributorum onera imponunt, grauissimis legibus vexant, & pauperum sanguinem velut lupi famelici sugunt, & pelle honorum corporalium oues suas expoliant; at certę impunes non abibunt, Salomone dicente: *Potentes potenter tormenta patientur*: quod, & aperte significauit Deus Ieremię: nam, postquam ostendit illi regalem dignitatem per virgam significatam. *Virgam vigilantem ego video*; continuo interrogauit eum, *quid tu vides Ieremia? & respondit: ollam succensam ego video*; significans per hoc voraces, ac vindices ignis flammam, quibus Reges, & Principes tyranni miserę in æternum cruciabantur. Illud tamen super omnia, quantum Deus tyrannidem detestetur, clarę ostendit, quod Rupertus tradit super Exod. lib. 1. cap. 1. vbi quęrens, quare Deus distulit aduentum suum per quatuordecim illas generationes, quę numerantur ab Abraham vsque ad Dauid; respondit, rationem huius fuisse, quia fratres Ioseph illum tyrannicę tradiderunt, & venderunt, & quia per quatuordecim annos illum seruire coęgerunt, per quatuordecim generationes voluit Deus in poenam tanti delicti, aduentum suum in carne differre; quis, quęso, non mirabitur adeo tyrannidem, & iniustam infontis oppressionem, Deo detestabilem esse, vt quamuis re ipsa sanguis Ioseph nõ perxfusus, sed venditus dumtaxat fuerit, & capti-

Ibid.

Sapient. 6.

Ierem. 1.

Ibid.

Rupertus

Gen. 37.

Math. 18.

Ibid.

2. Reg. 16.

D. Hier. super 2. Isai.

3. Reg. 10.

D. Hier. ibid.

captiuitas eius per quatuordecim annos ia honorem eius adeo redundarit, vt totius Aęgypti pro Rex creatus fuerit, nihilofecius tamē in poenam, & vindictam illius delicti Deus primum suum in carne aduentum humano generi valde profacurum, & diuine iustitię in integrum satisfacturum, differre non dubitauerit? Hoc, qui alta mente perpenderit, non poterit non tyrannidem, & innocentis oppressionem mirum in modum exsecrari. Sed & parabola illa Christi Domini de illis, qui erant oppressi aere alieno, docemur aperte, quantum Deus tyrannicam Principum insolentiam detestetur. Erat quidam debitor, qui debebat decem millia talenta, cui alius conciuis centum argenteos dare tenebatur, Rex decem millia illa talenta liberaliter ei donauit, & a debito immunem fecit; quia tamen hic, cui pepererat Rex, suum debitorem centum argenteorum, grauiter opprimebat, & tenens, suffocabat eum, Rex dixit illi: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; nunc oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui miserus sum? Iratus quę Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.* Narrat sacra scriptura rem tyrannis Regibus vtilem valde: refert enim ex longinquis regionibus deferri solitos Salomoni dentes Elephatorum, Simias, & Pauones. mirabile sanę est, quod Spiritus sanctus non solum referat ingentem auri, & argenti quantitatem, quę stagulis triennis Salomoni ferebatur, sed elephatorum dentium, simiarum, & pauonum mentionem faciat. D Hieron. super 2. Isaię ait: per elephantis ossa mortua mortem significari, quam Deus volebat prę oculis reges habere: vnde, & ipse Salomon hac ratione sibi construxit sedem eburneam: *Fecit etiam Rex Salomon Thronum de ebore grandem*: per simias item, quarum ingenium hoc est humanas operationes imitati, monebat Regis operationes per normam rationis regulandas fore: vnde D. Hieron. ait ibidem: *& simi-*

litudo rationis, quod sentitur in simis: per pauones tandem edocere volebat Reges, ne a subditis laudati, velut pauones intumescerent. de quibus ait Ouidius: *Causa dāto pauone superior*, sed potius instar eorūdem pauonum, quorum ex pompaticis plumis concepta superbia, deformi pedum suorum aspectu statim euanescit, ita ipsi turpitudinem affectu suorum pedes significatorum, vel puluerem, ex quo facti, & in quem reuertēdi sunt aspicientes, humiliarentur, & recordarentur illius petitionis: *Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt*: Verba hæc sunt Regiņę Esther, deprecantis Deum, ne morti traderet captiuos. in quibus duo ponderanda sunt: primum, quod seruos, & captiuos vocat; *sceptrum Dei*: quo significare voluit Spiritus sanctus Dei seruos esse verum sceptrum in manu Dei, quo & ipse honoratur, & potentiam suam ostentat: secundum, quod Regem Assuerum & Principes eius, & aobiles regię curię nominat illis verbis: *his, qui non sunt*, significans, tam Reges, quęm Imperatores, & quoscumque alios magnates abque Dei gratia, quasi nihilum reputandos esse, iuxta Pauli sententiam dicentis: *si charitatem non habueris, nihil sum.* Oportet igitur (vt ad id vnde nonnihil digressi sumus, reuertamur) sæpe Principes, vt domini sint, seruos fieri: voluntati enim subditorum aliquando obediētes, eosdem sibi obsequētiore reddent, ac proprium dominium magis abgebut. Probę quidem id agnouerunt supremi illi Regis Salomonis consiliarij, qui filio eius tyrannicę regnare ambienti dixerunt: *Si hodie obediēris populo, & seruiēris, & petitioni eorum cesseris, erunt tibi serui cunctis diebus*: quia tamen noluit prudenti eorum consilio acquiescere, certę dum semel subditis obedire renuit, ipsi quidem per totam vitam, seruitutem & obediētię ei denegarūt. Et quidem cum Deus supremum omnium Dominum obediētię Iosue imperanti, ne sol moueretur contra Gabaoacem: *non fuit antea, nec postea tam longa dies* Iosue 10.

Ouidius.

Esther 14.

Ibid.

1. Cor. 13.

3. Reg. 12.

Iosue 10.

obtemperare Domino voci bonis, et satisfere debet, et Principes Dei vestigia sequentes, rationabili subditorum voluntati, suam propitiam coercentes, non semel subauctantur enim prestantes, & subditorum animos gratos, & Deum sibi propitium reddent, cui sit honor & gloria in secula seculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

Prosequimur idem argumentum, literalem ac mysticam aliam intelligentiam totius Mariana genealogia tradentes, a prioribus illis verbis inchoantes: Liber generationis Iesu Christi. & in illa alia desinentes: Ioseph virum Mariae, de quo natus est Iesus.

Math. 1.

Liber generationis Iesu Christi.

§. 1.

VM non semel obseruauerim, diuini verbi perones; numquam ferit hanc progenitorum B. Virginis, ex quibus Diuus Matthæus matris, & filij genealogiam cõtexuit, populo Christiano elucidandam proponere, placuit, præter omnia in hoc genere argumenti à me superius dicta, literalem, & mysticam intelligentiam omnium verborum, quibus D. Matthæus illam descripsit, hoc loco adnectere. Quamuis autem rei difficultas me terreat, vilitas tamen me allicit, dum in memoriâ reuoco verba D. Chrysof. dicentis: *Iam, si non intelligas ipsa recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia; & simul atque tetigerit aliquis euangelium, mox compositi sunt ipsius mentem, & à rebus mundanis abducit; idque ex sola ipso aspectu, solo etiam auditu, licet mysteria non intelligas: hæc Chrysof. mus; quibus valde consona fuit alia Originis*

Chryf. ho. 3. de Lazaro.

ho. n. 20 super Iosue, tam sit Felat iran. Orig. ho. 20. ratione quidam vocitatos viciniam, qua tibi super Iosue, inflictaur, vrum depellunt, & puzaur: sim non effi: ista sicut a ps lancia, que non audit videri: tunc anis sapienter. Ceterum, antequam propositum argumentum aggrediar, non possum D. Paulo non obicere, quomodo Euangelista Matthæo Christi genealogiam texente, ipse ad Hebr. 7. excellis verbis tradat, Christum Dominum similem fuisse sacerdoti Melchisedech, matre, patre, & genealogia carente? Pauli verba sunt hæc: *Melchisedech sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem ritus habens, assimilatus autem filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum.* Scio, D. Hieronymo id referente, Originem his verbis conuictum, falsè opinatum fuisse Melchisedech angelum fuisse, non hominem, at eum ex sacra Scriptura hominem fuisse, liquido coniter, communis Patrum sententia docet, propterea Melchisedech dici à Paulo sine patre, sine matre, & sine genealogia, immo, & sine certo dierum numero, quia hæc omnia cunctis erant ignota: similem autem in his omniaibus Christum Dominum sacerdoti Melchisedech existisse tradit Apostolus, quia, cum ille duplicem sustineat naturam, diuinam, & humanam, certè tamquam Deus genitus fuit à Patre sine matre, quatenus homo verò à Matre sine patre, vt pulchè, & religiose dixit Diua Agnes: *Cuius mater Virgo est, cuius pater seminum nescit:* similiter secundum naturam humanam, regiam genealogiam habet, secus verò secundum diuinam, nam cum secundum hanc progenitorum serie careat, genealogiam opus est omnino nesciat. Hac igitur soluta difficultate, exordiamur iam priora verba explicare: *Liber generationis Iesu Christi: Liber, si primariam eius significationem consulamus, arboris corticem significat, qua antiqui quondam, tamquam pelle, aut papyro, utebantur, vt auctor est Ambrosius iam vero inueterata consuetudo obtinuit, vt solus liber dica-*

Ad Hebr. 7.

D. Hier. 126.

Scribit in vita S. Agnetis, & Eccles. Romana in officio illius.

Math. 1.

Ambros. Ca. lep. in suo d. Hieron.

ur, qui ex multis foliis secum colligatis coalescit, iuxta quam communem acceptionem, videbatur sanè non debuisset D. Matthæus generationem Christi, quam vnica pagina absoluit, librum vocasse. Trifariam hic nodus solui potest, primo, si ex sententia Diui Augustini contra Faustum, dicamus: inscriptionem hanc: *Liber generationis*, non apposuisse Diuum Matthæum soli Christi genealogiæ, sed toti suæ euangelicæ historiæ, quia tamen series illa generationis Christi, est prima, & præcipua pars illius, ab illa, tamquam à principali, totum opus denominationem desumit; ad eum certè modum, quo Moyses primum suum librum, *Genesim*, inscripsit, quia in primis capitibus mundi creationem, & rerum generationes enarrabat. Secundò occurrere possumus cum D. Chrysof. verba illa: *Liber generationis*: non inscriptionem declarantem vnã tantum partem, sed totum libri argumentum, ita, vt sensus sit, non solum in eo agi de Christi ortu, sed de operibus eius, quæ in sacra Scriptura, generationes appellantur, iuxta illud Gen. *Noe perfectus in omnibus generationibus suis*, id est, in omnibus operationibus suis; vniuscuiusque enim opera, filij sunt & partus voluntatis, & ideo merito generationes possunt appellari. Tertio posset dici, Latinum interpretem (vt rectè obseruauerunt Abulens. laansen. & alij) non incongruè solam narrationem genealogiæ Christi, librum generationis appellasse, quia verbum hebraicum, *ספר* *Sepher*, vt illius idiomatis periti adnotant, quo D. Matthæus vitur in originali, non solum librum variis foliis compactum, sed, & schedulam significat, iuxta quam acceptionem charta illa, in qua vxoris repudium scribebatur, liber, in sacra Scriptura appellatur: *quis est hic liber repudij matris vestre, quo dimisi eam?* similiaque legimus apud Ieremiam, & Isaiam. Potest quartò pulchra alia expositio adhiberi, ad quam astruendam supponendum est, triplicem esse temporalem Christi generationem; primam in

D. Aug. li. 2. cont. Faustum c. 6.

Gen. 1.

D. Chrysof. homil. 2. in Math.

Gen. 6.

Abulen. in 1. c. Math. Maior. & Gagner. ibid.

Deuter. 24. Ierem. 32. Isai. 50.

vtro materno: *Ecce concipies, & paries.* Scundam allegoricam ex vtero legis, quæ vterum vocat Dauid, de perfidis Iudæis dicens: *Errauerunt ab vtero, loquuti sunt falsa:* hoc est, in ipsa lege, in qua nati, & enutriti sunt, adhuc errauerunt; sed Christus Dominus in lege, tamquam in vtero inclusus, implicitè continebatur, quoniã oportebat impleri omnia, quæ in lege, & in Psalmis erant scripta de eo. Parturiebatur siquidem Christum lex, cum ipsum implicitè sub vmbra illis profitebatur, & venturum desiderabat; at, cum omnia impleta sunt, quæ de eo scripta erant, quasi ex vtero peperit eum, cum in lucem prodiiit, qui sub vmbra latebat. Tertia generatio Christi est moralis ex vtero mentis per fidem, & charitatem illius; nam, vt ipse docuit, ille mater eius est, qui fecerit voluntatem Patris sui: cum ergo faceret Euangelista Matthæus pertractet hanc triplicem temporalem Christi generationem, meritò euangelicæ suæ historiæ eam inscriptionem apposuit: *Liber generationis Iesu Christi.* Tandem his omnibus expositionibus aliam non contemnendam adiungimus, nimirum, quod inscriptio illa: *Liber generationis*, titulus est totius historiæ euangelicæ appositus; nomine tamen *generationis* non solum complectitur Euangelista generationem corpoream illius ex Matre, sed spiritualem eiusdem, qua per euangelicam, quam seminauit, doctrinam, permultos filios regenerauit, & in dies regenerat, iuxta illud D. Iacobi: *voluntariè genui nos verbo veritatis, vt scimus initium aliquod creaturæ eius:* hoc est, vt in nobis exordium sumat spiritualis eius generatio, de qua Isaias dixit: *Generationem eius quis enarrabit?* Licet enim Hieron. de æterna filij generatione verba hæc intelligenda arbitretur, alij vero cum Aymone in comment. illius loci, de temporali ex matre illa intelligent; alij cum doctiss. Forer super Isai. contentant, quod cū *ויתן* *Dor*, significet nõ solū generationem, sed seculum, seu gratiæ, sensus illorum verborum est, seculum illud

Luc. 24.

Psal. 59.

Math. 1.

Iacob 1.

Isai. 53.

D. Hier. in c. 1 Math. Forer. super Isai. c. 53.

adeo insipiens, & immane existisse, vt Christum Dominum probatissimum virum abiectionis Crucis morte iniuste multaret, quis non mirabitur? vel aliter, vt idem Auctor exponit, vt generatio non sumatur ibi pro seculo, sed pro vita, vt perinde sit, ac si diceret: vitam eius breuissimam quæ enarrabit? fuit enim præreptus immitura, & violenta morte. Egotamen has omnes interpretationes non inficiens, germanam magis ac literalem eorum expositionem esse reor, vt de spiritali generatione, qua Christus in lecto Crucis iacens; nos concepit, & regenerauit, & instar parturientis grauissimis nos peperit doloribus, intelligenda sint, vt patet manifestè ex verbis eiusdem Isaie, & in eod. cap. tam antecedentibus, quam subsequens: *de angustia, & de iudicio sublatum est, generationem eius quis enarrabit? quia abscissus est de terra viuentium: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum.* ecce isaias aperte loquitur de spiritali sobole in filios plurimos per mortem. Christi propaganda, iuxta illud, quod ipsemet de se vaticinatus est: *nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem, mortuum fuerit, multum fructum affert.* In cuius figuram nouimus, quod quia Abraham voluit immolare filium suum Isaac, vidit ex eo semen longæuum, quod sanè non minus vidisset, etiamsi in holocaustum igne illum cõcremasset. nam is erat Deus, cui filium offerrebat, vt inquit Paulus, qui posset Isaac ad mortuis reuocare, vt filiorum procreationi operam daret: obedientia ergo Christi in morte non fuit sterilis, sed instar obedientiæ Abrahami fecundissima, tot Deo parturiens filios, vt numerari non possint; ad quod significandum isai. dixit: *Generationem eius quis enarrabit?* id est, multitudinem filiorum, quos moriens generabit, quis poterit computare? Excellentiam autem huius spiritalis regenerationis inde venari possumus, quod omnes aliæ temporales generationes in hanc vnam referuntur, & or-

Isai. 53.

Ioan. 12.

Gen. 22.

Heb. 11.

Gen. 22.

Isai. 53.

dinantur; prima generatio fuit Adami sine viro, & fœmina, cum ex limo terræ factus fuit; secunda Euxæ ex viro sine fœmina, quia ex costa Adæ educta fuit; tertia ex patre, & matre, vt Abelis, & reliquorum omnium, qui naturali propagatione à primo parente originem trahunt; quarta fuit Christi Domini ex fœmina sine viro, quæ reliquis omnes generationes per peccatum euersas instaurauit & à Diaboli dura seruitute liberauit, vt egregiè adnotauit D. August. qui postquam priores tres generationes commemorauerat, continuo subiunxit: *quarta restabat sine viro de fœmina, sed ista quarta liberauit tres: prima enim, & secunda ruerunt, tertia de ruina genuerunt, in quarta salutem inuenerunt.* hæc igitur quarta Christi generatio, quæ radix, & origo nostræ spiritalis regenerationis existit, salutem omnibus generationibus attulit: vnde ex sententia Card. Hugonis non incongruè ei accommodari possunt verba illa Genes. *generatione quarta reuertentur huc.* sicut eaim filij Abraham generatione quarta reuersi sunt in Palæstinam ab Aegyptiaca captiuitate liberati, ita quoque per quartam generationem Christi ex fœmina sine viro, filij Adami facti sunt filij Dei, & consortes diuinæ naturæ, vt D. Petri verbis vtat, quod sanè contemplans Riccard. tam acutè, quàm eleganter dixit: *De sexu fortiori fragilior producitur, quando de Adam Eua formatur, sic status statum sequitur: & meliore sublato deterior subintroducitur: prior fuit ante peccatum, secundus peccatum: hic autem è conuerso de infirmiori sexu fortior gignitur, quando de altera quasi Eua, quæ verè est mater omnium viuentium, secundus Adam generatur sic hic post vni statum alius exsurgit, & deteriori melior succedit: & prior quidem ante resurrectionem, secundus post resurrectionem* hæc Riccardus: quibus aperte indicat, per generationem Dei hominis ex Virgine non solum miseram Adæ conditionem, sed & hunc nostrum terrenum statum in alium meliorem, & cælestem fuisse commutatum.

Gen. 1.

Gen. 2.

Gen. 4.

Matth. 1.

D. Aug. ser.

16. de natin.

Iesu Christi.

Hugo Card.

super cap. 4.

Gen.

Gen. 15.

2. Pet. 1.

Riccard li. 1.

de Emman.

Atque

Flavius Iosephus & Paulus Orosius, Imperatoris Titum, & Vespasianum post deuastatam Urbem Hierosolymitanam, summa pompa, & apparatu triumphantes Romam ingressos fuisse, præbant ante illos variæ militum cohortes, vexilla, quæ ab hoste extorserant, per terram trahentes; sequebantur vasorum, & candelabri aurei delatores, ac tandem ultimo loco, tamquam nobilius spoliū, librum Legis aureis laminis exornatum ferebant: deinde adhibitis, vt moris erat, variis cæremoniis ad maiorem triumphantium honorem, & gloriam, vexilla illa in Capitolium fuere deportata, liber vero Legis ad sacrum palatium delatus: mysterio carere non potest, voluisse Deū, sanctum librum Legis in infidelium captiuitatem dari, cum D. Paulus asserat: *Verbum Dei non est alligatum*, quasi aperitius diceret: me quidem in carcerem tradere, non erit vobis difficile, verbum autem Dei in captiuitatem, & seruitutem redigere minimè valebitis. Ego in hoc diuino consilio illud arcanum latere puto, quod eapropter Deus librum veterem Legem continentem in captiuitatem abire permisit, vt indicaret, interitum eius iam accessisse, ac loco illius nouam gratiæ Legem substituendam fore, cuius obseruationem permulti in filios Dei regenerarentur. Sanè in principio illius veteris Legis libri, sermo erat de terrena Adami generatione; in principio vero libri Legis gratiæ de cælesti agitur Adamo: illius libri historia ab illis verbis exordium sumpsit; *Hic est liber generationis Adami in die, qua creauit Deus hominem;* huius verò narratio ab illis coepit: *Liber generationis Iesu Christi:* in illo agitur de principio humanæ captiuitatis, in isto de origine nostræ liberationis: in illo de eo, qui per inobedientiam sumens de ligno vetito Diaboli filios nos genuit, in hoc de Christo, qui per obedientiam in ligno Crucis mo-

2. Timoth. 2.

Gen. 5.

Matth. 1.

Atque hinc colligere licet causam, ob quam Deus olim librum legis Mosaicæ in captiuitatem duci permisit. Narrat Flavius Iosephus, & Paulus Orosius, Imperatoris Titum, & Vespasianum post deuastatam Urbem Hierosolymitanam, summa pompa, & apparatu triumphantes Romam ingressos fuisse, præbant ante illos variæ militum cohortes, vexilla, quæ ab hoste extorserant, per terram trahentes; sequebantur vasorum, & candelabri aurei delatores, ac tandem ultimo loco, tamquam nobilius spoliū, librum Legis aureis laminis exornatum ferebant: deinde adhibitis, vt moris erat, variis cæremoniis ad maiorem triumphantium honorem, & gloriam, vexilla illa in Capitolium fuere deportata, liber vero Legis ad sacrum palatium delatus: mysterio carere non potest, voluisse Deū, sanctum librum Legis in infidelium captiuitatem dari, cum D. Paulus asserat: *Verbum Dei non est alligatum*, quasi aperitius diceret: me quidem in carcerem tradere, non erit vobis difficile, verbum autem Dei in captiuitatem, & seruitutem redigere minimè valebitis. Ego in hoc diuino consilio illud arcanum latere puto, quod eapropter Deus librum veterem Legem continentem in captiuitatem abire permisit, vt indicaret, interitum eius iam accessisse, ac loco illius nouam gratiæ Legem substituendam fore, cuius obseruationem permulti in filios Dei regenerarentur. Sanè in principio illius veteris Legis libri, sermo erat de terrena Adami generatione; in principio vero libri Legis gratiæ de cælesti agitur Adamo: illius libri historia ab illis verbis exordium sumpsit; *Hic est liber generationis Adami in die, qua creauit Deus hominem;* huius verò narratio ab illis coepit: *Liber generationis Iesu Christi:* in illo agitur de principio humanæ captiuitatis, in isto de origine nostræ liberationis: in illo de eo, qui per inobedientiam sumens de ligno vetito Diaboli filios nos genuit, in hoc de Christo, qui per obedientiam in ligno Crucis mo-

riens, in filios Dei nos regenerauit. Itaque cum D. Matthæus rectè nosset scriptum fuisse librum generationis Adæ, exorsus est suam narrationem ab illis verbis: *Liber generationis Iesu Christi*, vt opponeret librum, libro, & Adamum veterem Adamo nouo, per quem omnia sunt restaurata, quæ per illum alterum fuerant dissipata, & corrupta. vnde dum D. Matth. ait: *Liber generationis Iesu Christi*, perinde fuit, ac si clarius diceret: attendite hanc generationem non esse Adæ nos perdentis, sed Iesu nos saluantis; non Adæ bonis spiritualibus nos expoliantis; sed Iesu diuinis gratiæ charismatibus, ac multis virtutum margaritis nos locupletantis; non tandem Adæ à paradiso terrestri nos expellentis, sed Iesu in paradysum cælestem nos introducentis. Per multos quondam datum fuit nomen Iesu, sed in figura Saluatoris nostri, sicut Iesu Naue, id est Iosue, de quo Ecclesiast. *Fortis in bello Iesu Eccles. 4. 6.* Naue, successor Moysi, & sicut Iesu filius Iosedech, cuius meminit Zacharias, at hi, nihil aliud, quàm salutis per Christum dandæ figuram prætererunt, vnde ne quis in nomine Iesu hallucinaretur, adiecit Euangelista nomen Christi, quod, vt scribit Cyrillus Alexandrinus, *nec definitionis su, significat, sicut fortè homo, aut equus, aut bos, sed rei magis, quæ in aliquo agatur, habet significationem.* At dicit quispiam: non rectè secernit Matthæus Iesum ab aliis, qui hoc nomine fuerunt insigniti, vocans illum, *Christum*, id est, *unctum*, quia olim etiam vnguebantur Reges, Prophetæ, & Sacerdotes: tres enim vnctiones inter alias in veteri testamento legimus: vnctus fuit Aaron in sacerdotem, vnctus Saul à Saule in Regem, vnctus & ab eodem Dauid in Prophetam, & Regem, verum neutra istarum vnctionum cum Christi vnctione comparari potest, vt perspicuè cecinit Dauid, dicens: *Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis.* vnde si illarum vnctionum charismata contempleris, omnia simul, & alia longè ma-

Matth. 1.

Ibid.

Zach. 6.

Cyrril. Alex.

li. de incarn.

vnigen. c. 1.

Leuit. 3.

1. Reg. 10.

1. Reg. 16.

Psal. 44.

iora in Christo confluisse reperies: si vngebantur Prophetæ, & ille propheta est, quem Deus suscitavit de fratribus suis, ut dixit Moyses: si vngebantur Reges, ille, ut ait Ioan. Rex regum, & Dominus dominantium est. si vngebantur sacerdotes, & ipse est sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. unde D. Cytul. Christi vntionis excellentiam perpendens dixit: Non ex corporea successione accepit sacerdotium, neque factio oleo unctus est, sed tanto excellentius aliis, quanto hic cum iureiurando factus est sacerdos S. vero Io. Damasc. luculenter explicans, quænam fuerit hæc præstantissima Christi vntio, omnes alias longè superans, perdoctè inquit: Christi vocabulum persone dicimus, ut quod lib. 3. de fide signifcet; ipse enim seipsum unxit, corpus videlicet divinitate sua ungens, ut Deus, unctus autem ut homo; quandoquidem ipse, & hoc, & illud est: unctio porro humanitatis est divinitas. hæc D. Damascenus. ubi etiam docet spiritualem hæc Christi vntionem, communem, & non communem esse nobis: communem quidem, quia participatione Christi, ab eo dicimur Christiani; non communem autem, quia vntio per vntionem personale Verbi cum humanitate, inæstimabili quadam sublimitate vntionem nostram per gratiam habituales, vltra quàm dici potest, excedit. In cuius figura legimus, simul unctos fuisse Aaronem, & filios eius, sed non talia in eis, qualia in Aaron vntio præstitit, non dissimiliter Christus, & nos Christiani vngimur, sed aliter, & aliter, ille substantiali divinitatis vntione, nos operatione eius gratiam nobis conferente. Tandem D. Matheus generationem Christi, & Mariæ enarrare aggrediens, eiusque genealogiam recensens, permultas simul hæreses extirpat, nam qui hanc credit, deridetur hæresis Valentianum, perfidè asserentem, Christum per Mariam, tamquam per canalem transeuntem nihil ab ea accepisse. Contemnet Apollinarem, qui corpus Christi

Deut. 18. Apoc. 19.

Cyrl. Hier. Cathec. 10.

D. Io. Dam. lib. 3. de fide arthod. c. 3.

Genit. 7.

Valenti. her.

Apollinaris.

de cœlo delatum, ementitus est, excogitavit Manichæum, phantasticam, & non veram fuisse carnem Christi mendacissimè effluentem. soia ergo hæc inscriptio: Liber generationis Iesu Christi omnes hos eliminat errores: cum ab humanis parentibus generatus, humanæ naturæ expertus esse non possit.

Manichæum.

Matthi.

Ibid.

Matth. 22.

Matth. 12.

Ioann. 12.

Matth. 9.

Matth. 15.

Marci. 10.

Luc. 18.

2. Timoth. 1.

Isai. 11.

Apoc. 5.

Matth. 1.

Gen. 17.

Psal. 51.

Filij David, filij Abraham. §. 2.

HOs Patres in capite libri suæ generationis congruè satis voluit Christus Dominus apponi, Dauidem quidem, quia cum populus hebræus sacris eloquiis edoctus, Christum ex Dauide oriundum certo crederet; unde Pharisæi interrogati ab illo: quid vobis videtur de Christo? cuius filius est continuo responderunt: David: Turba etiam stupenda Christi opera admirans, dicebat: numquid hic est filius David? Pueri etiam exclamarunt in die palmarum: Osanna filio David: ac tandem quotquot à Christo aliquid postulabant, ut sacri Euangelistæ referunt, his verbis utebantur: Misere mei, fili David. hinc est, voluisse Christum in principio suæ genealogiæ Dauidem apponi, de quo ipse dixit: Ego sum radix, & genus David, quibus verbis duo significavit, & esse radicem Davidis, quia creator erat illius; & pariter, genus esse Davidis, quia de genere eius carnem sumpsit, iuxta illud Pauli ad Rom. Factus est ex semine David secundum carnem: ex quo patet, nullâ esse contrarietatem inter Isaiâ, & D. Ioannem, dum ille cap. 11. Dauidem radicem Christi vocat: è contra verò hic Apoc. 5. Christum radicem Davidis, appellat; vtrumque enim propter geminam Christi naturam verissimum est: ratione enim diuinæ, radix Davidis: ratione verò humanæ David, radix illius erat. Abrahamum etiam in limine genealogiæ posuit Matthæus, quia Israelitici populi caput fuerat, & origo; unde Isaias ad populum illud dixit: Attendite ad pe-

221

tra, unde exiit. & ad cavernam latit, de qua præcipi est: attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Sarain, que peperit vos, quia vram vocam eam, & benedicet, & multiplicabit eam: cum ergo petra esset Abraham, mentio in huius genealogiæ fundamento, veluti primus lapis collocatur, ceterique tili adiectuntur, quousque ad Christum angularem lapidem, de quo David Factus est in caput anguli, perueniretur; meritoque Abraham ad hanc petram nominatur, propter fidei stabilitatem, & constantiam, in qua ad eum effulsit, ut à Paulo vocitetur: Pater omnium credentium. unde sicut lapidem primum, quem rex in fundamento collocat, magni alicuius ædificij, quod extruere satagit, speciales aliquo signo illum exornat, ita, cum Deus optimus maximus templum humanitatis Christi ex Israelitico populo ædificandum statuisset, primum lapidem Abraham, quem in fundamento posuit, regio illo, ac purpureo signo decoravit, de quo Paulus: Signum accepit circumcissionis, signaculum iustitiæ fidei.

Psal. 17.

Psal. 51.

Rom. 4.

ad Rom. 4.

Abraham genuit Isaac. §. 3.

Apte satis Euangelista per generationem Isaac, Christi generationem texere exorditur; sicut enim Deus promisit Abraham Isaacum, antequam nasceretur, unde D. Paulus ad Galat. 4. vocat illum natum per repromissionem, sic etiam Christum, an tequam in orbem veniret, antiquis Patribus pollicitus fuerat: & quemadmodum Abrahamo cœtenario Sara peperit Isaac, sic populo Israelitico Abraham semine centenario in ipsa eius senectute, post tot reges, & Duces Maria peperit Christum; & sicut Isaac non naturæ facultas, sed miraculum ex sterili genuit, sic Christum non naturæ vires, sed Altissimi Dei potentia ex Virgine produxit: angelo ad illam dicente: Virtus altissimi obumbrabit tibi: Sara quidem peperit in senectute sua, Maria vero in virginitate suâ, mirabile est illud, sed

Gen. 15. 17.

ad Gal. 4.

Gen. 17.

Luc. 1.

multo mirabilius est hoc: itaque ille vero Isaac genuit Isaac, cum natura, & de anteculis iam descenderet, hic de Virgine incorrupta, quæ the Isaac innotuit, & genitatus in lege contempserit, ut autem in lege est, & in matris & filii de ra Genes. 21. & in Isaiâ in matris & filii, quorum quoque radicem, & corradicem non esse Maria non dissimili protulit verba, nam quid aliud est: & vntio in matris & filii deo saluati meo, quæ in Isaiâ per mibi Dominus: & quod aliud: & vntio in matris & filii omnes generationes: quæ quod illi de Cœlesti conceptione congratulatur, & corradicem omnes: corradicem Esdræ dicens: Benedicite in in matribus, & benedicite fructus ventris in matribus, & benedicite in matris utero delitescens, & vntio in matris in gaudio cœlesti Marcella, dam exclamans, sacra illa protulit verba: Beati venter, qui te portavit, & vbera, quæ iuxta & sicut Sara dixit: Quis audiuim credere Abraham, quod Sara (alioquin velutissima) lactaret filium; ita beata Virgo subiungere potuisset: quis audiuim, absque fidei diuino lumine, credere, Virginitatem lac ex vberibus de cœlo pleno, ipsi Deo & homini propinabile? Deinde, sicut Isaac cum mater nesciuit, quando ductus fuit, ut immolaretur, sed postquam reuertus est, id agnouit sic Iesum Synagoga, legalis eius mater, non cognouit illum filium Dei, quando ducebatur ad mortem, sed postquam per resurrectionem de illa triumphauit, tunc non pauci Iudæi nosse cœperunt pro humano genere in ara crucis cum immolatum fuisse: & sicut Isaac ligna portauit in locum, in quo erat immolandum, sic & iste lignum portauit extra portam, ubi cruci affigendus erat: & sicut ille non restitit Abraham illum occidere volenti, sed dixit (ut obseruat D. Chrysostomus super 1. cap. D. Chrysost. Matthæi) Pater, liga mihi manus, & pedes, ne forte insurgens me defendam, sic perfecti super & iste non contradixit patri, ut ipse dixit & 1. Matth. per Isaiam: Ego, autem non contradixi, & 1. Isai. 50. rorsum non abij; sed paratus ad non ostentat

Gen. 17.

Gen. 21.

Luc. 1.

Genes. 21.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

Luc. 11.

Gen. 21.

Gen. 22.

Gen. 22.

Gen. 27.

Gen. 22.

Gen. 22.

Gen. 22.

220

Matth. 26. Gen. 22. respondit: *si uoluntas tua:* & quemadmodum cum Abraham ex duobus præcepto, uellet Isaac occidere, prohibitus est illum mactare, & loco illius suffectus fuit aries, quem obrulit; sic toto illo saculo, quousque uenit plenitudo temporis, in quo Deus misurus erat filium suum, in ara crucis pro nobis immolandum, arietes, hirci, atque vituli non pauci Deo oblata fuere, ut per illa umbratica sacrificia, ad illud cruentum, quo Christus offerendus erat, mundus præpararetur. Vel dicamus aliter cum S. Cyrillo Alexandrino, quod sicut ibi occisus fuit aries, non Isaac, ita oblatus Christo in ara crucis, mortem subiit humanitas, non diuinitas, quæ impassibilis erat. Sed neque hoc loco prætermittam aurea uerba Origenis homil. 8. super Gen. ubi ait. *Mouet me satis diligens, & acuta Abraham responsio, nescio quid uidebat in spiritu, quia non de presenti, sed de futuro dixit, Deus providebit sibi ouem, futura respondit filio de presentibus requirenti, ipse namque sibi Dominus ouem providebat in Christo.* Ac tandem pulchra alia Cyrilli Alexandrini uerba his adnectam, quibus singulare aliud arcanum detexit in eo, quod Abraham filio suo uxorem non ex Chananæis, sed ex iis, qui idolis addicti erant, seligeret; sic enim ait: *Deus congregationem Iudeorum noluit coniungere Christo, quorum Chananæi notam gerebant, sed Ecclesia ex gentibus est, ad quam ministri Dei missi sunt.*

Isaac autem genuit Iacob. §. 4.

Gen. 25. **O**bseruandum est hoc loco, quod licet Rebecca esset sterilis, Isaac tamen noluit aliam, præter illam, uxorem, quod propterea Hebræi id fecisse opinantur, quod non liceret homini consecrato geminare uxores, Isaac autem consecratum Deo putabant, quod Dei uictima extitisset, ipse uero efficacissima sua oratione fecunditatem suæ uxori obtinuit, ut aperte indicant uerba illa *Genes. 25. Deprecatus est Isaac Dominum pro*

uxore sua, eo, quod esset sterilis, qui exaudivit eum; contulit autem Deus tantam fecunditatem Rebecca, ut geminos infantes unum parvum ederet; Esau prior in lucem venit, rufus, & pilis toto hispidus corpore: hic venator, & agricola euasit; Iacob uero, ut habetur ibidem, uir erat simplex, & ut LXX. Interpretes uertunt, uir erat non siccus, & absque fraude. Esau uenationis causa uagabatur in agris, Iacob uero habitabat in tabernaculis, hoc est, domi se continebat, Deoque & doctrinæ, ut uult Chaldaeus Paraphrastes, uacabat; unde ipse interpretatur prædicta uerba in hunc modum: *Iacob erat uir perfectus, minister domus doctrine.* Hi duo fratres egregie adumbrant duo hominum genera peccatorum, & iustorum; Esau quidem uenator improborum typum gerit, qui caducas res, honores, & diuinitas uenatur; Iacob autem proborum imaginem præferet in tabernaculis habitantium, hoc est, ut D. Greg. explicat, se intra mentis secreta restringentium, & per uana desideria minime se dissipantium. illi, ut Esau, qui prior egressus est a ventre, tanquam filij huius sæculi, priorem in illo locum ambiunt, iuxta illud Christi Domini *Matth. 23. Amant primos accubitus in cenis, & primas cathedras in synagogis:* hi uero, uelut Iacob, qui fratris pedem tenuit, uerbo, & exemplo sceleratos homines cohibent, ne in varia scelera se præcipitent: ac tandem impij, imitari Esau, hirci, & asperis sunt moribus, ac superbi; probi uero, imitari Iacob, lenes, mites, faciles, ac humanos omnibus se præbent.

Obseruandam etiam est, consulto Euangelistam prætermisisse alterum fratrem Iacobi, nomine Esau; tum quia illum reiecit Dominus a se, ne in delicto populo suo connumeraretur, iuxta illud: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui;* tum quia Iacob surripuerat benedictionem, & ius primogenituræ fratri suari; unde ipse solus *debebat hic annumerari: quod sanè nulla ratione mysterio vacare potuerim; nã, ut auctor est Augustinus, lucta illa, quam Iacob*

*Jacob habuit cum Angelo, non pauca Christi arcana aperuit; Iacob quidem præualuit contra Angelum, & accepit benedictionem ab eo, indeque claudus mansit; præualuit autem, quoniam ipse uoluit ab eo uinci, & tunc nominatus est Iacob, Israel, à quo omnes illius populi uocati sunt Israelitæ: non dissimiliter plures illa dura ceruicis præualuit, iuxta falsam eius opinionem, contra Christum turpissima crucis morte illum afficiens, tamen Oblatus est, quia ipse uoluit, & capi, & occidi permisit, ipso dicente: Nemo tollet à me animam meam, sed ego pono eam à meipso; ex hac uictoria factum est, quod Israel mansit benedictus in his, qui Christo crediderunt, & ab eo fideles, Christiani, dicti sunt, sicut ab Israel, Israelitæ. factum est etiam, ut maneret claudus, in his, qui sibi rebelles exstiterunt, iuxta illud Dauidis: *Clandicauerunt à semitis tuis.* Lucta deinde illa adamussim refert efficaciam orationis, ac precum, quas sancti ad Deum fundunt; nam, ut dixit Oseas 12. *Iacob in fortitudine sua directus est cum Angelo, & inualuit ad Angelum, & confortatus est: stetit, & rogauit eum: ecce arma, quibus Iacob pugnauit, aduersus angelum, Deum representantem, preces quidem fuerunt, quibus de illo palmam reportauit. lucta deinde illa non obscure docet, eos, qui ad Deum conuertuntur, oportere se ad pugnam accingere, iuxta illud Ecclesiastici: *fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & prepara animam tuam ad uentationem;* attende, Iacobum habuisse fratrem suum infestissimum hostem ab utero matris suæ, infuper & socerum, atque cogatos persecutores sustinuisse; immò, quando iam ceteri hostes ab eius impugnatione destiterant, Angelus Domini descendit de cælo, ut cum eo tota nocte luctaretur, ne ignauia, ac desidia mollesceret: hanc enim continuam pugnam ualde uitilem esse id, quod Iacob contigit, apertissime demonstrat; nam sicut ille remansit uno pede claudus, sic seruis Dei accidit, ut ex assidua præliandi**

consuetudine aduersus hostes, maneat sinister pes, hoc est, appetitus eorum sensituius, debilitatus, ea, quæ carnis sunt, obliuiscens; pes autem dexter, scilicet spiritus, sanus, & fortis adeo, ut illi innitentur, illo ambulent, illo, quocumque pergunt, se moueat, implentes illud Pauli: *Spiritu ambulate; fratres, & desideria carnis non perficietis: rectè quidem Apostolus monet, ut pede spiritus forti, non infirmo carnis ambulemus; nam sicut, qui infirmo pede laborat, uix tangit illum, nec ei se fidi, aut innititur; sic non infirmæ carni, sed spiritui innitendum est: Nam spiritus est, qui uiuificat, caro autem non prodest quidquam: quæadmodum etiam Iacob uicit alibi fratrem suum Esau, non illum aggrediendo, sed fugiendo matris suæ Rebecca filiis acquiescens, *fili, audi me, & fuge in Mesopotamiam; donec quiescat ira fratris tui; sic Ecclesia filios suos docet, ex Christi doctrina edocta: Cum autem persequerentur uos in ciuitate ista, fugite in aliam. Iacob egrediens ex uero, fratris plantam tenuit, ut quem à primogenitura supplantaturus esset, Iacob enim supplantator interpretatur; id ex sententia Irenæi lib. 4. uictoriæ Christi præsignauit, de quo Ioannes dixit: *Exiui uincens, ut uinceret, immò, & uictoriam populi gentilis, qui primogenitum, quem populus Iudæus a se repulit: Non habemus Regem, nisi Casarem, religioso animo suscipiens, diuinæ benedictionis primogenituram nactus fuit: Iacob ex duabus sororibus plures filios habuit, Christus ex duabus legibus: Iacob multa passus est propter pulchram Rachel, Christus mortem ipsam sustinuit propter pulchram ipsam suam, Ecclesiam Catholicam.***

Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius. §. 5.

Hoc loco D. Chrysostomus ait, quod sicut Iacob duodecim filios habuit, qui duodecim fuerunt Patriarchæ; ita Christus duodecim Apostolos

solos in spiritu, & non in carne, verbo, & sanguinis effusione genait, qui duodecim fuere Ecclesie Catholice Patriarche: & sicut Iacob cum filiis suis descendit in Aegyptum, per quos genus eius magnum suscepit incrementum; ita Christus Dominus cum Apostolis descendit in mundum, ut Ecclesia Catholica in dies magis, ac magis propagaretur.

Antequam tamen ulterius progrediar, non possum, duplici dubitationi, quae hic occurrit, prius non facere satis: Prima est, quomodo Euangelista primo loco recenseat Iudam, cum quarto loco natus sit: primogenitus fuit Ruben, secundus Simeon, tertius Leui, quartus Iudas, ut sacra Geneseos commemorat historia. Respondeo, diuino consilio factum esse, ut nullus illorum trium hic annumerandus assumeretur, propter enormissima eorum peccata, ob quae ius primogenituae merito illis fuit ablatum; etenim Iacob ad Ruben dixit: *Effusus es, sicut aqua, non crescis, quia ascendisti cubile patris tui: de Simone vero, & Leui: Vasa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non veniat anima mea, & in caetu illorum non sit gloria mea, quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum.* sed obserua quae so hic diuino consilio, patres illos ius primogenituae ad filios minores non transtulisse, ut per id, tamquam per typum, praesignaretur ius illud, quod per Christum Deum habemus, non ex carnis successione, sed ex electione, vocatione, ac diuinae gratiae infusione penderi. Secunda dubitatio est, quid sit, quod, cum a solo Iuda Christus Dominus originem ducat, non a fratribus eius, D. Matthaeus meminerit ceterorum eius fratrum, cum tamen id minime tacuit, cum Abraham, aut Isaac filium esse expressit, nec enim tunc ita scripsit: Abraham genuit Isaac, & fratres eius, aut, Isaac genuit Iacob, & fratres eius. Respondeo, ex doctrina Theophylacti, eorum solum mentionem fecisse Euangelistam, a quibus Iu-

dai descendebant, & ex quorum propagine, tamquam ex semine electo, se oinni gloriabantur; illi autem non ex Israhel, aut Esau natos se iactabant, sed ex filiis Iacob, propterea ergo Matthaeus simul cum Iuda, fratres eius, in Christi generatione inseruit. His iam praebatis accedamus oportet ad ea, in quibus Iuda Christum Dominum ad viuum expressit; reperiemus illa in benedictione, quam a patre suo suscepit, Iacob spiritu propheta-

D. Hieron. tom 8. super Isai c. 2. Gen. 49.

co filios suos benedixisse, ut tradit Hieronymus, quod & facer ipse textus apertissime indicat, dum Iacob dixit: *Congregamini, ut annunciet, quae ventura sunt vobis in diebus nouissimis; hoc est, in vltima aetate, quando veterus est Christus, auctor legis gratiae: quando ergo Iacob in vltima illa benedictione conuertit sermonem suum ad Iudam, a quo Christus originem ducturus erat, varia Christi arcana sub typicis, & symbolicis verbis nobis scripta reliquit; nam praeterquam Iudae dixit: *Te laudabunt fratres tui, & adorabunt filii patris tui;* quod non obscure adumbrabat, Christum Dominum, non solum a Regibus adorandum, Matthaeo dicente: *proidentes, adorauerunt eum;* sed & ab Angelis, ut ait Paulus: *& adorent eum omnes Angeli eius;* postea subiunxit: *Manus tuae in ceruicibus inimicorum tuorum;* quibus verbis aperte praesignificauit victoriam, quam Christus de vniuerso Orbe habiturus erat, iuxta illud: *Confidite, quia ego vici mundum;* vicit sane gloriose, inimicam foras eiciens; nunc principis huius mundi eiicietur foras; & gentem Idolorum cultricem, suaui Christianae religionis iugo subiecit; post haec subdidit Iacob verba illa mysteriis plena: *Catulus Leonis Iuda, ad praedam filii mi ascendisti, requiescens accubisti vt leo, & quasi leona, quis suscitabit eum?* his quidem miram Christi fortitudinem vaticinatus est, quam ipse descendens ad praedam mortis, & inferni; & eorum, qui ab eo captiui derinebantur, mirifice ostentauit; fecit hanc praedam, ascendens in Crucem: ad praedam filii mi ascen-*

Gen. 49

Matth. 2.

Heb. 1.

Gen. 49.

Ioan. 16.

Ioan. 12.

Gen. 49.

Gen. 46.

Gen. 35.

Gen. 49.

Matth. 2.

Theoph. su-

per cap. 1.

Matth.

Isai. 9.

disit; deinde cum requieuit corpus eius in sepulchro, iuxta illud: *caro mea requiescet in spe,* descendit secundum animam in infernum, ut inde victos educeret; deinde ex morte surrexit victor, quasi leo, & quasi leona, quae rugitibus suis non solum filios viciat, sed, & caueas, in quae latitat, tremorem incurrit, quod & in Christi resurrectione accidisse video, cum, & terram motus magnus insonuerit, & sepulchri custodes tremefacti, in terram ceciderint, Matthaeo dicente: *Ecc terrae motus factus est magnus, & exterriti sunt custodes, & facti sunt veluti mortui.* cum autem addit: *quis suscitabit eum?* perinde fuit, ac si diceret: non indiget, ut resurgat, extrinseca aliqua virtute illum suscitante: nam cum ipse sit auctor vitae, & vita ipsa, per essentiam, facile se suscitare valebit, ut, & ipse de se testatus est: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus reaedificabo illud, ille autem, inquit Ioannes, dicebat de templo corporis sui.* Rursus Iacob adiecit: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est;* vel, ut Paraphrastes Caldæus vertit: *donec veniat, Messias;* ita sane contigit, quoniam vsque ad aduentum Christi numquam desinit gubernator de Iuda, siue haberet titulum Regis, siue Ducis, siue Praefidis; etenim vsque ad captiuitatem Babylonicam Reges scepra tenuerunt; in captiuitate autem ipsa, licet regnum Iuda fuerit interpellatum, non tamen poenitus ablata, postea vero sub Zorobabel restitutum est, qui fuit Iudaeorum Princeps, cui postea in eodem principatu successere Machabei, qui quatuor essent Leuitae, & Sacerdotes, materno tamen genere de Iuda descendebant, cum liquido constet has Tribus commixtas inter se fuisse. & quidem licet, darentur, Machabaeos non fuisse partem ex Tribu Iuda, non tamen habuerunt Ducatum, nisi in deposito, ex consensu expresso ipsius Tribus Iuda, ut sacra Machabeorum narrat historia, dicens: *Iudaei, & sacerdotes eo-*

Matth. 28.

Gen. 49.

Ioan. 2.

Paraph. Cal.

Isai. 1.

4.

Matth. 14.

quo consenserunt, non esset Dux de femore, &c. donec surgat propheta, &c. ut cura esset illi pro Iudaeis, &c. id est Messias, ut apertè interpretatur Hieronymus, quae per cap. 3. Osee, non legit praedictum locum. donec veniat, qui mittendus est, sed, donec veniat, cuius repositorium est, id est, Christus Dominus, cui seruatum erat imperium, & regnum Dauid, quasi in deposito ab eo tempore, quo descenderat Reges de domo Dauid, postea vero aliquantulum ante Christi Domini ortum, ablato de Iuda regno, & ad hominem Idumaeum translato, continuè Christus in mundo aduenit: quare putauerim hoc esse certissimum signum, verum Messiam aduenisse. vnde D. Hieron. in Hieronymus egregie dixit: *Tandem apud c. 1. Matth. Iudaeos ex semine Iudae Reges fuerunt, donec Christum ex Virgine nasceretur; primas enim in gente Iudaeorum Rex alienigena, fuit Herodes, qui ergo negat venisse Christum, ostendat Regem de Tribu Iuda in gente Iudaeorum.* Prosequens autem Iacob propheticam suam benedictionem, dixit: *Ligans ad vineam pullam suam, & ad vitem, o filii mi, asinum suam;* quibus verbis explicuit vocationem populi gentilis ad Ecclesiam, & coniunctionem eiusdem sub eodem legislatore ad plebem Iudaeam, per asinum significatam, eo, quod instar asinae, afflueta esset portare grauia illa Mosayca legis onera, quae, ut dixit Diuus Petrus: *Neque patres nostri, neque nos portare potuimus;* ostendit aperte Diuus Paulus hanc coniunctionem, dum dixit de Christo: *Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum;* ad quod sane significandum, arbitror, Christum Dominum consultò ingressum fuisse Hierosolymam asinae, & pullo insidentem. Atque hoc modo rectè etiam coherent metaphora vineae & vitis, quibus vitur Iacob: per vineam enim existimo, intelligi Ecclesiam Catholicam, sic enim illam appel-

D. Hier. super c. 3. Osee.

D. Hieron. in Hieron. apud c. 1. Matth.

Gen. 49.

Act. 19.

Ephes. 2.

Matth. 21.

Isai. 5.

ff 2 illos

illos ergo, quos Deus ad se traxit ad vineam: sicut enim ad vitem ligat, id est, Christo, & Ecclesie illos copulat; sicut enim impossibile est, coniungi viti alicuius vinee, à vinea se separando, ita impossibile est, quempiam Christo copulari, qui ab eius Ecclesia Romana se sequestrat. subdit præterea Iacob verba illa: *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vnae pallium suum*: ecce adumbratam passionem Christi, & fructum eius: nam quid aliud est: *Lauabit in vino stolam suam*: quàm id, quod Isaias in Christi persona prædixit: *Torcular, scilicet Crucis, calcavi solus*: in hoc certe torculari, quando clauis acriter præmerentes, vinum sanguinis Christi expresserunt, sacra eius corporis stola fuit lota: ecce Christi passionem adumbratam; cùm etiam per pallium eius, Ecclesiam iustum intelligat, iuxta illud Isaiæ: *Viuu Domini, quia iis omnibus tamquam ornamentum vestieris*; sane purpureo hoc sanguine intinctum fuit pallium istud, omnes eius maculas abstergete; ecce fructum passionis Christi. Tandem eorumdem verborum: *Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius*: mysticam accipe intelligentiam: Iudas confessionem sonat, quæ alia laudis est, alia peccatorum, vitæque, assumat feruus Dei: confiteatur Deo, illi gratias referendo, quod victor ex tot præliis suo oportuno adiutorio euaserit; confiteatur etiam peccata sua, cum opus fuerit: ad hoc assumat etiam fratres Iudæ, hoc est, comites veræ confessionis, nempe, quod sit integra, simplex, & lachrymosa.

Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.
§. 6.

Hilij extra coniugium nati sunt; erat enim Thamar, nurus Iudæ: siquidem ille tres filios habuit, Her, Onan, & Sela: primogenito dedit Thamar, sed mortuus est sine semine: secundus, cum nequam esset, & nollet iux-

ta Domini præceptum, suscitare semen fratri suo, interfectus est à Domino; quo mortuo, dixit Iudas ad Thamar: *Esto in Gen. 38. domo tua vidua, donec crescat filius meus Sela*. Post aliquot dies, videns Thamar, quod Iudas rem procraftinaret, & quod defraudaret eam prolis desiderio accensa, quia maritus non dabatur, ex socero Iuda liberos hac arte suscipit: cum Iudam audisset in Thamnâ proficisci, vestes, quibus viduarum ornatu more uti solebat, exiit, meretricium ornatu induit, in biuio sedet, quid multa? Iudas illac transit, meretricem putat, ex socero nurus concepit, intumescit uterus, nuncius ad Iudam fertur, Thamar em esse grauidam, flammis iubet, exuratur; at cum ex armilla, annulo, & baculo, quem in arhaboem existimat meretrici dederat, quid actum esset, rescivisset, parcat, parit Thamar geminos; Zaram vocatur vnus, alter Phares, ex quo rex inclytus Dauid, & Christus optimus maximus genus ducunt: *Iudas ergo, ait Matthæus, genuit Phares, & Zaram de Thamar.*

Hæc verba versans D. Chrysostomus, alia præclara nobis tradidit, silentio minime prætermittenda: *Quid agis, o homo? nobis talis recordationem inferis historia, qua adulterium turpe continetur? quid hoc vero rei est? quia si nudi tantummodo hominis describeretur genus, merito hæc reticisset, quia vero de Incarnati mysterio describitur Dei, non modo non tacere ista, verum ostentare debemus: sic enim magis virtus eius, ac pietas refulgebit; venit enim, non ut nostra fugeret opprobria; sed, ut ea potius exstingeret: sicut enim admirabilis iudicatur, non quia mortuus tantum, verum etiam, quia crucifixus, & sepultus est, quamquam est certe res ista per exprobrationem plenissima, sed quanto magis exprobrabile illud est, tanto magis illum ostendit de misericordia gloriosum; sic etiam in generatione illius dici potest, quod non solum, quia suscepti carnem, & homo factus est, admiratione sit dignus, sed quia etiam natus, tales progenitores habere dignatus est; nihil de nostris vilitationibus erubescens; idque ex ipsis nascendi*

D. Chrysost. ho. 2. in not.

primordiis ostendit, quàm nil eum pudeat omnino nostra carnis assumptæ.
D. Augustinus sublime aliud mysterium, huic loco valde consentaneum, detexit; ait enim, quod quemadmodum Iudas, cum progrediretur ad tendendas oues suas, copulatus fuit Thamarî ornatu meretricium habenti, & in signum beneuolentiæ dedit illi armillas, & virgam; sic Christus Dominus, veniens ad tendendas oues greges sui, hoc est, ad spoliandos electos à verustate peccati, runc gentilitati, quæ ratione idololatriæ meretricio, instar Thamaris, induebatur amictu, se copulauit, & in signum beneuolentiæ dedit ei virgam spiritualis regiminis, ac celestium charismatum armillas.

Procop. Gaz. sup. c. 38. Ge.

Gen. 38.

Procopius Gazeus aliam viam ingressus idem aperuit arcanum, ad quod præsupponere oportet, quod, ut sacra Genes. historia refert; cum Thamar proxima esset partui, apparuerunt gemini in utero, atque in ipsa egressione infantium, vnus protulit manum, in qua obstetrix ligauit coccinum, dicens: *Iste egredietur prior*; illo vero retrahente manum, egressus est alter dicitur mulier: *Quare diuisa est propter maceriam? & ob hanc causam vocauit nomen eius, Phares*: postea egressus est frater eius, in cuius manu erat coccinum, quem appellauit, Zaram. hoc supposito, ait, hunc mirabilem partum, egregium symbolum fuisse vocationis gentium: nam per Zaram coccino filo notatum, Hebræi adumbrantur, rubeo, & eruento circumcisionis signo sigillati, qui primo fuerunt vocati, atque adeo priores ad diuinæ Legis obseruationem manum extenderunt, ac primogenituram nacti sunt, instar Phares: Gentiles vero posteriores, & nouissimi Christo adhæserunt, ex quibus eius Ecclesia coalescit, ut enim dixit D. Petrus: quia Iudæi repulerunt verbum Dei, quibus ob Dei promissionem debebatur, Apostoli se conuerterunt ad gentes. His mysticis expositionibus addimus & nos aliâ ad informandos mores non incongruam. Zaram, & Phares peccatores duos rectè

Affor. 13.

Gen. 38.

adumbrant, quorum alter, instar Zaram, extendit manum, in se vnus velle ad Deum conuertit, ac denuò renasci; facillè tamen voluntatem hanc retractat, & manum quam mittere, cogitabat ad aratrum, continuò retrahit; alter verò suæ conuersionis sitientissimus, omnium difficultatum maceriem irrumpens, denuò in Christo renascitur, & instar Phares, viscera matris, hoc est, carnis voluptates relinquens, foras progreditur, ut poenitentiam agat, ac regni coelestis primogenituram accipiat.

Phares autem genuit Efron, Efron autem genuit Aram, Aram autem genuit Aminadab: Aminadab autem genuit Naafon, Naafon autem genuit Salmon, Salmon autem genuit Booz de Rahab. §. 7.

Priorum verborum, Phares autem genuit Efron, non aliam pulchriorem, quam D. Chrysostomi expositionem hoc loco adhibendam sensui; ille enim super Matthæum in hunc modum loquitur: *Quoniam quidem causa, & ratione, providentiaque Dei posita sunt hæc nomina credimus maximè, cum essent hi principes generis electorum: quæ autem causa, & ratione posita sunt, verè ipsi scierunt, qui posuerunt, & Deus, cuius providentia ponebatur; nos vero quid intelligere possumus in nominibus ipsis, hic loquimur; maxime, quum nullam Scripturam canonicam de istis personis habeamus; Efron enim (sicut hebræorum sermonum nominum Interpretes dicunt) interpretatur: Iaculum videns; Iacula autem sunt inimici, omnes passionibus carnales, quas intrinsecus Diabolus iaculatur in animam, & omnes tentationes aduersitatum; quæ prouenerint fidelibus, extrinsecus iaculantur Diabolo; Omnes deinde homines iniqui, quos, vel contra Dei voluntatem, vel contra seruos eius excitat inimicus, iacula eius sunt, de quibus omnibus dicit Apostolus: ante omnia accipientes scutum fidei, in quo positæ omnia tela ne-*

D. Chrysost. seu auct. ope. imperf. super s. cap. Matth.

quasi unguis... vigilans est contra vesitium inimici, & de longe prospicit facula eius, & cauet.

A i hac, cum Eiron interpretetur: Sagitta: non incongrue dicemus, quod postquam quis ad Deum toto corde se conuertit, debet esse velut sagitta ex diuini peccatoris pharetra emissa ad feriendam verbum, & exemplo peccatorum hominum corda. cum autem subiicit Euang. lista: Eiron autem genuit Aram, qui sublimis interpretatur, praeij quidem sublimitatem, quam vir iustus id praestans, nanciscitur, non obscure denotat. Addit: Aram autem genuit Aminadab: Hebraei doctores referunt de Aminadab: quod cum esset Dux filiorum Iuda, & mare rubrum esset diuisum in exitu Israel de Aegypto, nec alij videntes aquas a dextris, & a sinistris, illud petrae sic auerent, ipse primus assumpto vexillo Tribus Iuda, in quo erat insignis leonis, sub cuius metaphora Iacob filium tuum Iudam benedixerat, velut fortis signifer, primus mare ingressus est, quem postea cetera Tribus ad exemplum illius intrepide subsequuta fuit; quare ex consensu totius populi ducatus ad eum translatus fuit: non dissimiliter, ad exemplum veri Aminadab Christi Domini Crucis vexillum in bello illo cruento Caluariae in sublime leuantis, generatio filiorum Dei, fide constans, spe nutrita, charitate firmata, obedientia prompta, confessione mundata, a vitiiis purgata, & concupiscentiis separata, intrepide per mare rubrum laborum, viam inueniens pertransit, & ad terram promissam properat. Respicite quae so, non dico, viros, sed pueros, ac teuellas Virgines, pro Christo sanguinem fundendi firmitissimas, quomodo constanter ad martyrium properarint, & per rubeas proprii cruoris aquas ab hoc Aegypto ad caelestem patriam transitum fecerint: quibus certe non contigit, quod de illis dicitur: Vt inuenirentur illi est in aquis valis, terra apparuit arida, & in mari rubro via in impedimento, sed id accidit, quod di-

xii Paulus: in Iuda... iustitiam & misericordiam... felici sunt, tentati sunt, in occasione quam martui suauitudo, rogatio, in carne debili fortitudo aenea ad iocunditatem tormentorum genera perferenda, nisi ab illustissimo illo coelestis Aminadab exemplo, qui, vt a nobis timore expulset, primus inuentum tormentorum mare peruadere non dubitauit; adeo vt diceret: Intraverunt aquae usque ad animam meam: infirmus sum in limbo profundis. Addit praeterea Aminadab autem genuit Naason: hic Naalon, vt legitur Num. 1. fuit princeps Tribus Iudae in deserto, interpretatur autem: Terra promissionis filij Dei: quo non obscure innuatur, eos, qui per poenitentiae desertum incedunt, coelestem patriam filius Dei promissam adepturos subdit deinde: Naason autem genuit Salmon: hic Salmon natus est in deserto; fuitque dux eo tempore, quo Iosue terram promissionis ingressus est, simul cum Caleb, alii exploratoribus mortuis in eodem deserto propter infidelitatem suam: fuit etiam vnus ex duodecim illis, qui missi fuerunt in terram Chanaan, vt explorarent fertilitatem, & aditum eius, qui & laetis cu ceteris in domo Rahab, ne in Regis Iericho potestatem deueniret, & hic tandem, Iericho ante euerfa, Rahab illam meretricem, seu cauponariam accepit in vxore, ex diuina scilicet inspiratione, vnde additur: Salmon autem genuit Booz de Rahab. In-

feritur ista generi electo propter virtutem, non modo iuxta fidei, qua credidit Hebraeis eam docentibus Dei sui maiestatem, & promissiones ab eo suae plebi factas, vt Paulus ostendit, sed & propter hospitalitatem, & qua extraneos excepit, & insidias petitos, & in discrimine vitae positos conseruauit, vt habetur Iosue 11. Nec obest, quod a Iacob vocetur meretrix, cap. 3. & in lib. Iosue, nuncupatur Zonah, quae meretricem, & aliquando, cauponariam sonat; quia, vt ait Nicolaus de Lyra in Matth. quod dicitur, meretrix, non obstat, quia hoc erat tantum ignis cognomen, & ideo in Matth.

non oportuit, quod esset talis secundum rem: cui aliquando e contrario aliquis pauper rusticus conuincitur nomine Regis, esji Rex non sit. Hebraei etiam dicunt; hupuaricem; vbi nos habemus, meretricem: & etoluit & aliam quaestionem Lyranus: qui fiat, vt Salmo princeps Tribus Iuda in vxorem duxerit mulierem Chanaanam, praeteritum cum filiis Israel omnino prohiberetur, Deuteron. 7. ne quam ex illo populo in coniugem acciperent; respondet, hoc eis prohibitum fuisse, ne per Chanaanos a Dei veri cultu auerterentur, & ad id idola deflecterent, vt lex ipsa exprimit, quod si ex illo populo aliquis veram fidem admitteret, & profiteretur, & quid magnam egisset, ex quo suam fidem protestatus fuisset, tunc, & ille populo Dei inseri poterat, quemadmodum, & Rahab factum est ob causas, quas diximus.

Booz autem genuit Obeth ex Ruth; Obeth autem genuit Iesse: Iesse autem genuit Dauid Regem: Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, quae fuit Urias. §. 8.

Haec Ruth venit cum Noemi a terra Moab in terram Iuda, quam Booz accepit in coniugem, eo, quod esset propinquus prioris marito Ruth, filio Noemi sine prole defuncto: quamuis enim illicitum fuerat Israelitis contrahere cum Moabitibus, & propter disparitatem cultus, contra id non esset verum matrimonium (hac enim ratione Esdras abiecit a filiis Israel vxores earum Moabitidas, Nehe. 13. nihilominus tamē, vbi illae ad Iudaismum conuersae sunt, & vnus Dei cultrices, & in quotidiana conuersatione insignes euaserunt, tunc illas in vxores accipere permittebatur. Atqui talis erat Ruth, humilis, & obsequiosissima in omnibus: vnde, & Booz dixit ad eam: Scit omnis populus vrbis mea, mulierem te esse virtuosam: Chrysof. ho. 3. operis imperfecti in Matth. facta est, vt disceres ideo Christum venisse, vt

mala nostra deleat omnia; non enim: quae iudex, sed quasi medicus aduenit: sicut igitur hic olim meretricem, ut alienigenam, in vxorem accepit, sic etiam Christus in meretricem hominam naturam sibi copulauit. Quod Propheta quoque olim Synagoga factum esse dixerunt: sed illa quidem habitatorum suo semper fuit ingrata; Ecclesia vero Iemeli a malis suis liberata, in ipsius amore permansit. Sed & considera etiā ea, quae in Ruth facta sunt, nostri figuram fuisse; haec enim erat alienigena, & in extremā delapsa paupertate, sed videns cum Booz, nec ob ipsius paupertatem desepxit, nec ob impietatem eius exhorruit; sicut etiā & Christus Ecclesiam suscipiens, & alienigenam, & magnorum oppressam egestate bonorum suo consortio copulauit: sed quemadmodum Ruth illa ex alienigenae mulier, nisi prius reliquisset parentes, nisi domum contempsisset, & gentem, & patriam, atque cognatos, numquam profecto tali fuisset nobilitate connubio, ita & Ecclesia etiā, non ante amabilis efficitur sponsa, quam priore conuersatione relinquat. Quod propheta quoque ad ipsam loquens ait: Obliscere populum iuum, & domum patris tuis, & concupisce Rex decorem tuum: Prosper Aquitanicus ex gratia illa collata Rahab, colligit spem salutis dari fornicatoriae animae poenitenti; sic enim Matth. 20 attestante: publicani, & meretrices Phariseos praecedent in regno Dei: & Osea 2. 15. Mathe. 21. Osea 2. 2.

Matth. 1.

Trad. Nicol. de Lyra. Exod. 14.

Eccl. Rom. 12. of. pro mar. Mathe. 21.

Psal. 68.

Matth. 1.

Num. 1.

Matth. 1.

Num. 13. 14.

Iosue 2.

Matth. 1.

Heb. 11.

Iosue 2.

Nic. de Lyra.

in Matth.

non.

Idem Lyran.

Deut. 7.

Matth. 1.

Ruth. 4.

Nehe. 13.

Ruth. 3.

D. Chryf. ho. 3. oper. imp. in Matth.

non oportuit, quod esset talis secundum rem: cui aliquando e contrario aliquis pauper rusticus conuincitur nomine Regis, esji Rex non sit. Hebraei etiam dicunt; hupuaricem; vbi nos habemus, meretricem: & etoluit & aliam quaestionem Lyranus: qui fiat, vt Salmo princeps Tribus Iuda in vxorem duxerit mulierem Chanaanam, praeteritum cum filiis Israel omnino prohiberetur, Deuteron. 7. ne quam ex illo populo in coniugem acciperent; respondet, hoc eis prohibitum fuisse, ne per Chanaanos a Dei veri cultu auerterentur, & ad id idola deflecterent, vt lex ipsa exprimit, quod si ex illo populo aliquis veram fidem admitteret, & profiteretur, & quid magnam egisset, ex quo suam fidem protestatus fuisset, tunc, & ille populo Dei inseri poterat, quemadmodum, & Rahab factum est ob causas, quas diximus.

mala nostra deleat omnia; non enim: quae iudex, sed quasi medicus aduenit: sicut igitur hic olim meretricem, ut alienigenam, in vxorem accepit, sic etiam Christus in meretricem hominam naturam sibi copulauit. Quod Propheta quoque olim Synagoga factum esse dixerunt: sed illa quidem habitatorum suo semper fuit ingrata; Ecclesia vero Iemeli a malis suis liberata, in ipsius amore permansit. Sed & considera etiā ea, quae in Ruth facta sunt, nostri figuram fuisse; haec enim erat alienigena, & in extremā delapsa paupertate, sed videns cum Booz, nec ob ipsius paupertatem desepxit, nec ob impietatem eius exhorruit; sicut etiā & Christus Ecclesiam suscipiens, & alienigenam, & magnorum oppressam egestate bonorum suo consortio copulauit: sed quemadmodum Ruth illa ex alienigenae mulier, nisi prius reliquisset parentes, nisi domum contempsisset, & gentem, & patriam, atque cognatos, numquam profecto tali fuisset nobilitate connubio, ita & Ecclesia etiā, non ante amabilis efficitur sponsa, quam priore conuersatione relinquat. Quod propheta quoque ad ipsam loquens ait: Obliscere populum iuum, & domum patris tuis, & concupisce Rex decorem tuum: Prosper Aquitanicus ex gratia illa collata Rahab, colligit spem salutis dari fornicatoriae animae poenitenti; sic enim Matth. 20 attestante: publicani, & meretrices Phariseos praecedent in regno Dei: & Osea 2. 15. Mathe. 21. Osea 2. 2.

Psal. 44. domum patris tuis, & concupisce Rex decorem tuum: Prosper Aquitanicus ex gratia illa collata Rahab, colligit spem salutis dari fornicatoriae animae poenitenti; sic enim Matth. 20 attestante: publicani, & meretrices Phariseos praecedent in regno Dei: & Osea 2. 15. Mathe. 21. Osea 2. 2.

Matth. 1.

Iesse,

Iesse, & flos de radice eius ascendet: vt sic exprimeret generationem Christi, quam enarrabat, antiquis Prophetarum vaticiniis consonam esse. deinde etiam, quod cura Iesse significet *incendium*: pariter commonestrat, humanam Christi generationem non aliunde, tanquam a primo principio ortum habuisse, quam ab ardenti diuini amoris incendio, quo sic Deus dilexit mundum, vt filium suum unigenitum daret. Addit: Iesse autem genuit Dauid Regem: qui præ ceteris fratribus etiam minimus à Deo selectus est, non modo, quem populo suo regem constitueret, sed & à quo Christus nasceretur: hic est, quæ Samuel vnixit in Regem, qui tot insidias pertulit à Saule, cui Dominus hoc testimonium perhibuit, vt diceret: *Inueni Dauid; virum secundum, cor meum*: hic optimum se Regem præbuit, non aliena rapuit, non ex suæ voluntatis temerario decreto, sed Dei oraculo omnia instituit; nisi quod, vt humanum est peccare, & alterius uxorem concupiuit, & virum occidi curauit, & populum suum numerare voluit: sed his flagitiis, aut ipse sibi poenam inflixit, aut à Deo inflictam patienter pertulit. Itaque ille propter excellentiam sanctitatis, Rex, inter ceteros solus nuncupatur, nec enim tam faciunt Regem sceptrum, & coronam, quam illarum rerum significationes, nimirum, vt sit pietate, iustitia, & vitæ sanctimonia insignis subdit Euang. *Dauid autem genuit Salomonem ex ea, que fuit Vria*: quamuis Euang. facile potuisset dicere: *Dauid autem genuit Salomonem ex Bethsabee*; consulto tamen dixit: *ex ea, que fuit Vria*, adulterium eius in memoriam nostram peccans, vt sub prætextu secreti, nemo peccandi licentiamumat, quantumcumque ad magnam dignitatis culmen euectus sit. Certè Chama existimabat, fratricidium, quod in fratrem suum Abel commiserat; secretissimum, & occultissimum esse, at repente præter eius opinionem insonuit clamor de caelo dicens: *quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra*: ac si diceret: quam-

uis non adsint oculati testes enormissimi tui delicti, quia in agri solitudine illud patrasti; tamen effusus sanguis, instar præconis est. & loquacissima lingua hominibus tuam diuulgantis. Lasciuia etiam illi Senes Babylonicæ, impunes sceleris, quod contra Susannam tentarant, abicuros falso sibi blandiebantur, quia non alij aderant testes, quam fontes, & arbores illius horti, in quo Susannam comprehenderunt; cum res tamen videbatur magis incognita, & sub secreti latebris, & inuolucris abscondita, tunc mouit Deus linguam cuiusdam infantis, lasciuia eorum, ac falsum testimonium, quod castæ Susannæ imposuerant, cuncto populo propalantis. Ac tandem Rex Dauid falso putabat, adulteriū, & homicidium eius nulli esse manifestum, Propheta tamen Nathan acriter eum increpauit, dicens: *Vriam percussisti, & uxorem illius accepisti*. sed non contentus Deus hoc genere publicationis, iubet sacro Euangelistæ Matthæo, vt Euangelico testimonio vniuerso Orbi contestatum relinquat, Regis Dauidis homicidium, & adulterium, vt intelligant Principes: *Nihil occultum, quod non reueletur*: Euangelista dicente: *Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, que fuit Vria*.

Sed iam de Salomone, quem genuit Dauid, non nihil dicamus, vt ad præsentem institutum spectat. Salomon Rex inclutus, ac sapiens, qui magnificatus est super omnes reges terræ, tria (secundum Hieronymum in principio Ecclesiastici) sortitus est nomina: Primo, vocatus est *Salomon*, id est, *pacificus*, & hoc fuit vulgatum nomen: Secundo vocatur: *Cobelet*: hebraicè, græcè autem *Ecclesiastes*, latine *Conciuatorum* dicimus: tertio dicitur hebraicè: *Iedidija*, vel *Hididia*, latine: *Amabilis Domino*, vel, *dilectus Deo*: quod nomen non humana industria, sed diuino afflatu fuit impositum, vnde LXX. dixerunt: in verbo Domini sic vocatum fuisse, per hoc significante Spiritu sancto, tale nomen non tam ipsi conuenire, quam illi,

10an.3.
1.Reg.16.
1.R.13.
Matth.1.
Gen.4.

illi, cuius gerebat imaginem, scilicet Christo, cui & reliqua omnia mirifice conueniunt: Nam Salomon, dicitur: *pacificus*; at Christus est, qui pacificauit per sanguinem crucis eius, *sine quo in caelis, sine que in terris sunt*: ipse etiam *Ecclesiastes* noster est, qui vocauit nos *vocatione sua sancta*: ipse tandem est *filius paterne dilectionis*, de quo Pater & in baptisate, & in transfiguratione testimonium perhibuit dicens: *Hic est filius meus dilectus*: in sollicita etiam cura ædificationis Templi, quam adhibuit, perspicue existit figura Christi, qui ædificauit Ecclesiam, quæ domus Dei est; fuit etiam Christus plenus gratia, & veritate, quæ sunt sapientia, & diuinitas spirituales illius.

Salomon autem genuit Roboam: Roboam autem genuit Abiam: Abias autem genuit Asa: Asa autem genuit Iosaphat: Iosaphat autem genuit Ioram: Ioram autem genuit Oziam: Ozias autem genuit Ioatham: Ioatham autem genuit Achaz: Achaz autem genuit Ezechiam. §. 9.

Roboam genuit Abiam ex filia Absalonis, fratris sui, quam secundum legem habere non potuit, propter cognationis propinquitatem, & hic etiam à Domino declinauit, 3. Reg. 11. & tamen memor Dominus: pacti, quod cum Dauid inierat, protexit Hierosolymam, & Tribum Iuda, ne ei hic Ieroboam Ephraem dominaretur, qui iam sibi decem Tribus subiecerat, & regiam sedem in Samaria constituerat, vt habetur 2. Paral. 13. 33. Hic uxores habuit quatuordecim, ex quibus habuit viginti duos filios, & sexdecim filias. *Abias autem genuit Asa*: & hic primum quidem Domino Deo Israël adhaesit, imitator factus Dauidis patris sui; sed trigésimo regni sui anno, cum Basa, rex Israël, contra illorum exercitum iuuisset, ille, iam quasi de vnus Dei omni-

potentia diffidens, non ad eum conuersus est, sed à Rege Syriæ auxilium impetravit, quo factum est, vt Anania propheta illum grauius increparet ille vero in scelus deterius scriptum conticiens, prophetam nerus adiecit: neque, cum tandem graui morbo laboraret, ad Deum reuersus est, sed Medicorum industria se totum commisit, 2. Paral. 14. 15. & 16. quo monemur, ne ad hominum potentiam, aut artem, etiam in quauis necessitate positi, prius, & potius, quam ad Deum confugiamus: *Querite primum regnum Dei, & iustitiam eius*: inquit Christus & hæc omnia adiicientur vobis. *Malédicus homo* (ait Ieremias) *qui confidit in homine, & ponit carnem, brachium suum* (Asa autem genuit Iosaphat: est hic in scripturis celeberrimus ob suam in Deum fiduciam, ad quem in necessitate positos recurrere, & clamare debere, docuit: hoc solum illi labem inulsi, quod cum Achab impio, Rege Israël, fordis concuaxit: interim tamen pseudoprophetas auersatus est, & Micheam prophetam Domini plurimi fecit. Sed inter hæc pluris fecisse videtur hominum fauorem, quam Dei legem, ad eorum instar, qui putant se pacem nascisci, si, cum in auctoritate constituti fuerint, homines sibi amicos, etiam cum diuinæ legis dispendio faciant. Rursum enim cum Ochozia filio Achab, amicitiam iniiit, & captiopter correptus est ab Eliezer propheta, filio Dodam de Marefa. *Iosaphat autem genuit Ioram*, virum impiissimum, qui Athaliam filiam Achab, & Iezabel sumpsit in coniugem, cuius consilio plurima scelera operatus est: induxit enim in Ierusalem fornicationes Iezabelis, & impietates Achab: occidit & omnes fratres suos, filios Iosaphat: vnde, & à Domino digna factis supplicia accepit, 2. Paral. 21. Ita, videmus, à probis parentibus filios degeneres effici, si cum impiis consuetudinem habeant: *Corrumpunt enim bonos mores consortia*, sicut & colloquia praua. Hinc caueat quisque, cui mulieri filium, in vitam collocauerit, & e-

Colos. 1.
2.Timot.1.
Matth.3.17.
Matth.1.
3.Reg.11.
2.Paral.13.

2.Paral.14.
15. & 16.
Matth.6.
Matth.1.
2.Par.16.18.
2.Paral.20.
Matth.20.
2.Paral.21.
Ibid.
1.Cor.15.
Matth.1.

conuerso, ne forte, quod debet iniri in sacramentum Christi, & Ecclesie, contra Christum, & Ecclesiam directè militet.

4. Reg. 8. Ioram autem genuit Osiam: omisituntur tres Reges intermedij; Ioram autem genuit Ochoziam, Ochozias autem Iosias, Iosias Amasiam, qui genuit Oziam, alio nomine vocatum, Azariam cuius tempore Isaias propheta orsus est; itaque tres illi omittuntur, Ochozias, Iosias, & Amasias,

Hilar. can. 1. ut iuxta sententiam Hilarij, Chrysof. & Ch. yf. fo. 3. Hieron. posteritas Iora, quæ fuit ex flagitiosissima muliere Iezabel, excluderetur; & ideo tolluntur eius filij vsq; ad quartam generationem, iuxta illam Domini sententiam: ego Dominus Zelotes, vindicans iniquitatem patris in filios, in tertiam, & quartam vsque generationem. Altera scilicet ratio etiam ab Hieron. assignatur, id eo acluso factum ab Euagelista fuisse, eo, quod, cum proposuisset oēs generationes, ter, per quatuordecim diuidere, ita, vt à Dauide, vsque ad transmigracionem Babylonis, quatuordecim assignaret, & occurrere sibi vidisset decem, & septem generationes, ideo factum est, vt tres istos, velut indignos, & quasi superfluos reticeret, & ad Oziam deueniret, qui primū, quod rectū erat in oculis Domini fecit, nec Iezabelis impietatibus se addidit; at vero postquā sumata sibi in regno omnia vidit, superbia inflatus, Dominū contempsit, & ingressus templū thus adoleret voluit super altare Thimiyamatis, ob quā præsumptionem lepra percussus est à Domino, vt legimus 2. Paral. 26. nec enim Azarię dehortati acquieuit, quin potius minas adiecit, ni se id muneris exequi pateretur. Dionysius Areopag. in epist. ad Demophilū Monachū, hoc exemplū vtrpar. in eos, qui temerè sese sacris altaris ministris ingerunt; nec enim id licet omnibus, neq; Regibus, cum distincta sint Regis, & sacerdotis officia, vt docet Chrysof. lib 3. de sacerdot.

2. Paral. 26. Verum antequam vicerius progrediar, perpende, quæso, quomodo, quia Ioram miscuit sanguinem Dauid, religiosissimi Regis, cū sanguine impiissimi Achab, idolo-

rum cultoris ideo filij eius non recensentur cū alijs Regibus, qui id nō fecerūt: ipse autē numeratur, quoniam filius fuit opt. Regis Iosaphat: ex quo infer, quantum noceat, impus misceri; ex ipsorum quippe societate non nisi quiddam mali tibi contigerit, Salomone d. cente. Eccles. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. & qui communicauerit superbo, induet superbia. Ob hæc rationem lex vetus leprosus arcebat à societate ceterorū; ne alij sanè in fide ceciderit ab eis. Prouer. 20. aniquū fuit: Aliquid mali Prouer. ant. ex vi ino mali. Quare, cum præco hereditatē quā sibi publicaret, quā dominus fundi vendebat; multa que bona de ea discesser, vtilitateque eius proclamasset, audiens Alebiades, dixit: Dic inter ceteras cō-

2. Paral. 26. Verum antequam vicerius progrediar, perpende, quæso, quomodo, quia Ioram miscuit sanguinem Dauid, religiosissimi Regis, cū sanguine impiissimi Achab, idolo-

rum cultoris ideo filij eius non recensentur cū alijs Regibus, qui id nō fecerūt: ipse autē numeratur, quoniam filius fuit opt. Regis Iosaphat: ex quo infer, quantum noceat, impus misceri; ex ipsorum quippe societate non nisi quiddam mali tibi contigerit, Salomone d. cente. Eccles. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. & qui communicauerit superbo, induet superbia. Ob hæc rationem lex vetus leprosus arcebat à societate ceterorū; ne alij sanè in fide ceciderit ab eis. Prouer. 20. aniquū fuit: Aliquid mali Prouer. ant. ex vi ino mali. Quare, cum præco hereditatē quā sibi publicaret, quā dominus fundi vendebat; multa que bona de ea discesser, vtilitateque eius proclamasset, audiens Alebiades, dixit: Dic inter ceteras cō-

Alcibiades, bonum etiam habere vicium; atque huc facit illud: Recedite de tabernaculis impiorum, ne involuamini in peccatis eorum: cui cōsonat aliud Sapientis: Quod communisabitur cacabus ad ollam? quæ si dicat: nihil certe, nisi quiddam momentani, si se colliserint; vnde in Leuit. dicitur c. 13. Ne tangas morticinium, ne polluaris, vsque ad vesperum, id est, vsque ad tempus mortis, per vesperum significatum; ac tandem Paulus dicebat 2. Cor. 6. Denunciamus vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt ablineatis vos ab omni fratre inordinatè ambulante; & non secundum traditiones, quas accepistis à nobis. } Ozias autem genuit Iotham, qui rexit palatium, patre eius propter lepram seorsum habitare. Hunc Iotham, scribit Hieron. in Isaiam, fuisse iustissimum; correptione enim patris cautioreuasit Iotham autem genuit Achaz, hominem imparissimum, qui declinauit ad impietates Regum Israel, exiit statuatam Baali, iis incensum obrulit, lustrauit igni filios suos; & præter antiquas Iezabelis fornicationes, è Damasco effigiem altaris idoli sibi afferri voluit, & ad instar illius aliud effingi. Hic confregit, & diripuit vasa domus Domini, Templū clausit, & in omnibus angulis Hierosolymæ alienis, & prophanis Dijs Aras extraxit; ideo Deus magnis illum bellis premi permisit.

Alcibiades, bonum etiam habere vicium; atque huc facit illud: Recedite de tabernaculis impiorum, ne involuamini in peccatis eorum: cui cōsonat aliud Sapientis: Quod communisabitur cacabus ad ollam? quæ si dicat: nihil certe, nisi quiddam momentani, si se colliserint; vnde in Leuit. dicitur c. 13. Ne tangas morticinium, ne polluaris, vsque ad vesperum, id est, vsque ad tempus mortis, per vesperum significatum; ac tandem Paulus dicebat 2. Cor. 6. Denunciamus vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt ablineatis vos ab omni fratre inordinatè ambulante; & non secundum traditiones, quas accepistis à nobis. } Ozias autem genuit Iotham, qui rexit palatium, patre eius propter lepram seorsum habitare. Hunc Iotham, scribit Hieron. in Isaiam, fuisse iustissimum; correptione enim patris cautioreuasit Iotham autem genuit Achaz, hominem imparissimum, qui declinauit ad impietates Regum Israel, exiit statuatam Baali, iis incensum obrulit, lustrauit igni filios suos; & præter antiquas Iezabelis fornicationes, è Damasco effigiem altaris idoli sibi afferri voluit, & ad instar illius aliud effingi. Hic confregit, & diripuit vasa domus Domini, Templū clausit, & in omnibus angulis Hierosolymæ alienis, & prophanis Dijs Aras extraxit; ideo Deus magnis illum bellis premi permisit.

misit: sed tamen adhuc ei miserus est, propter foedus suum cum Dauide; propterea enim ad eū Isaias missus est, qui auxilium à Domino polliceretur, eo præcipue nomine, quod sibi deum conseruare vellent, & ex illa Messiam mittere, qui omnem Sathanæ virtutē cōprimeret. Vnde factū est, vt Achaz ridente Deum, & Prophetam ille tamen subintulerit, in populi Iudgi consolationē. Audite ergo domus Dauid: Numquid parū vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis Deo meo? propter hoc d. dicit Dominus ipse vobis signum: ecce Virgo concipiet, & pariet filium: præterea, vt Achaz domus non resissa sit, sed adhuc ei filios nasci voluerit; ne scilicet spes futuri Messie sublata esse videretur.

Achaz autem genuit Ezechiam: qui tantam apud Deum gratiam nactus est, vt de ipso in lib. Reg. legatur, quod nec ante eum, nec post eum aliquis ei æquari possit. Hic est, qui magna bona conscientie fiducia sic ad Deū orare ausus est: Memento, Domine, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis, feci: In eo exemplari possum mirabile pij Regis exemplum, vt in tribulatione, & angustiis opprimentium se constitutus, in Dominum sua vota, & omnem suam spem contulerit, & grati morbo in lecto decumbens, supplicem ad Deum orationem fuderit; ex quo factum est, vt, & eius ætati alij quindecim anni adderentur, & ipse, & vniuersa Hierosolyma diuina manu ab Assyriis eriperetur. Voluit autem Deus ita eius vitæ dies longiores reddere, vt filium haberet, & ita spem illius confirmaret de Messia ex suo semine nascituro, vt legimus 2. Paral. 29. Eapropter etiam eius horologio signum datum est, sole decem lineis, per quas descenderat, retrocedente; Typus enim erat Christi, veri iustitiæ solis, qui decem lineis retrogredi visus est, cum paulo minus ab Angelis minoratus, nouem ordines ipsorum transgressus, ad hominem, qui in decima velut linea constitutus erat, venit.

Ezechias autem genuit Manassam: Manasses autem genuit Ammon Ammon autem genuit Iosiam: Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres eius in transmigracione Babylonis, & post trāsmigracionē Babylonis Iechonias genuit Salathiel: Salathiel autem genuit Zorobabel: Zorobabel autem genuit Abiud: Abiud autem genuit Eliachim: Eliachim autem genuit Azor: Azor autem genuit Sadoch: Sadoch autem genuit Achim: Achim autem genuit Eliud: Eliud autem genuit Eleazar: Eleazar autem genuit Mathan: Mathan autem genuit Iacob. S. 10.

Manasses à maiorū suorum virtute valde degenerauit, & omnium superiorū Regum, immo & gentium flagitia superauit 2. Paral. 33. hic Isaiam lignea serra dissecari iussit, vt scribit Epiphanius libro de vita, & exitu Prophetarum; Prophetas Domini persequutus est, & nihil non tentauit, quod facerē putaret ad poenitus subuertendum Dei viuis cultū: sed quia vexatio dat intellectum, Deo vindicante eius scelera, cum à Rege Assyriorum captiuus, & cō-

pedibus constructis teneretur, tunc Dei iusta iudicia cogitans, & priora scelera perpendens, poenitentiam egit, & corde contrito, & abiecto ad Domium clamauit, qui, vt in poenitentes benignus est, Manassem eripuit, & ad regnum reduxit. In eo vides, quantum sit tribulationis bonū, quæ hominem, alioquin diuini muneris contemptorem, & hominum oppressorē, superbū, & arrogantem humiliat, & ad mentem reducit; vnde fit, vt cooperante Dei gratia ex tribulatione purior emergat. Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses à maiorū suorum virtute valde degenerauit, & omnium superiorū Regum, immo & gentium flagitia superauit 2. Paral. 33. hic Isaiam lignea serra dissecari iussit, vt scribit Epiphanius libro de vita, & exitu Prophetarum; Prophetas Domini persequutus est, & nihil non tentauit, quod facerē putaret ad poenitus subuertendum Dei viuis cultū: sed quia vexatio dat intellectum, Deo vindicante eius scelera, cum à Rege Assyriorum captiuus, & cō-

pedibus constructis teneretur, tunc Dei iusta iudicia cogitans, & priora scelera perpendens, poenitentiam egit, & corde contrito, & abiecto ad Domium clamauit, qui, vt in poenitentes benignus est, Manassem eripuit, & ad regnum reduxit. In eo vides, quantum sit tribulationis bonū, quæ hominem, alioquin diuini muneris contemptorem, & hominum oppressorē, superbū, & arrogantem humiliat, & ad mentem reducit; vnde fit, vt cooperante Dei gratia ex tribulatione purior emergat. Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: Manasses autem genuit Ammon Ammon autem genuit Iosiam: Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres eius in transmigracione Babylonis, & post trāsmigracionē Babylonis Iechonias genuit Salathiel: Salathiel autem genuit Zorobabel: Zorobabel autem genuit Abiud: Abiud autem genuit Eliachim: Eliachim autem genuit Azor: Azor autem genuit Sadoch: Sadoch autem genuit Achim: Achim autem genuit Eliud: Eliud autem genuit Eleazar: Eleazar autem genuit Mathan: Mathan autem genuit Iacob. S. 10.

Manasses à maiorū suorum virtute valde degenerauit, & omnium superiorū Regum, immo & gentium flagitia superauit 2. Paral. 33. hic Isaiam lignea serra dissecari iussit, vt scribit Epiphanius libro de vita, & exitu Prophetarum; Prophetas Domini persequutus est, & nihil non tentauit, quod facerē putaret ad poenitus subuertendum Dei viuis cultū: sed quia vexatio dat intellectum, Deo vindicante eius scelera, cum à Rege Assyriorum captiuus, & cō-

pedibus constructis teneretur, tunc Dei iusta iudicia cogitans, & priora scelera perpendens, poenitentiam egit, & corde contrito, & abiecto ad Domium clamauit, qui, vt in poenitentes benignus est, Manassem eripuit, & ad regnum reduxit. In eo vides, quantum sit tribulationis bonū, quæ hominem, alioquin diuini muneris contemptorem, & hominum oppressorē, superbū, & arrogantem humiliat, & ad mentem reducit; vnde fit, vt cooperante Dei gratia ex tribulatione purior emergat. Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

Manasses autem genuit Ammon: qui, etsi paterna malicia imbutus, & Manassis impietates sequutus sit, non tamen sicut ille poenitentiam egit. Ammon autem genuit Iosiam: in eo pietas Dauidis, & Ezechias restoruit, vt habemus 2. Paral. 2. Paral. 34.

34. hic Legem, & religionem fere collap-
 sam restituit: huius temporibus liber di-
 uinæ legis per Moysis manum traditus,
 & in templo absconditus, repertus est,
 quem Rex cum Dei timore accepit, &
 supplicem ad Deum orationem effundi
 iussit, ne iracundiæ suæ flagella in ple-
 bem Israëliticam suorum mandatorum
 præuaricantiam immitteret. Hunc etiam
 pudem apud eroboam per prophetam
 suum Dominus promiserat, 3. Reg. 13. scā-
 te enim Ieroboam super altare Bethel, &
 thus iaciente, exclamauit propheta in ser-
 mone Domini: *Altare altare, hæc dicit Do-
 minus. ecce filius natus erit domui David, Iosias
 nomine, & immolabit super te sacerdotes ex-
 celsorum, qui nunc in te thura succendunt, &
 ossa hominum super te incendet.* De huius
 laude scriptum est Ecclesiast. 49. *Memoria
 Iosie in compositionem odoris, facta opus pig-
 mentarij. In omni ore; quasi mel indolabitur
 eius memoria, & ut musica in conuiuio vini.*
 Occisus est autem à sagittariis Phamonis
 Nechai Regis Aegypti, quem Ieremias
 maximè deplorauit. In eo uideant Prin-
 cipes, quo zelo religionem tueri, pseudo-
 prophetas persequi, Dei legem admitte-
 re, & templum Dei curare debeant. *Iosias
 autem genuit, Iechoniam; & fratres eius in
 transmigratione. Babylonis: Id non ita in-
 telligendum est, quasi Iosias in ipso exilio
 filios genuerit, cum, nec in Babylonaem
 abductus fuerit, nec transmigratione illa
 temporibus eius contigerit; sed, quod il-
 la iam immimente filios habuerit, aut
 quod in Babylonaem posteritas eius ab-
 ducta sit. Ceterum uidetur Iechonias nō
 fuisse filius Iosie, sed nepos ex patre, Ioa-
 chim, ut constat ex 3. Regum 13. filio Ios-
 iæ, qui hic omittitur, satis alioquin no-
 tus ex historicis, & propheticeis libris. Nā,
 & 1. Paralip. 3. hæc leguntur: *Filij autem
 Iosie fuerunt, primogenitus Ioanans, secundus
 Ioakim; tertius Sedechias, quartus Sellum; de-
 cimus Ieremias.* Epiphanius lib. 1. contra hæ-
 res. Binominum fuisse Ioaquim putat, di-*

ctum scilicet Iechoniam esse, à quo & fi-
 lius tale nomen sortitus est, porro 3. Eisd. 1. *Ioakim*
 uocatur, Iechonias, qui tribus
 tantum mensibus regnauit in Ierusalem,
 & ut ibi dicitur 2. Paralip. 36. *Amonit au-
 tem Rex Aegypti, cum uenisset in Ierusa-
 lem, & condemnauit terram: centum talentis
 argenti, & talento auri. Constituitque pro-
 eo Regem, Eliachim, fratrem eius, super Iu-
 dan, & Ierusalem & uertit nomen eius; Ioa-
 kim: ipsum uero Ioachaz tulit secum; & ab-
 duxit in Aegyptum: Regni uero quinque annorum
 erat Ioakim, cum regnare cepisset, & uide-
 cum annis regni uult in Ierusalem, fecitque ma-
 lum coram Domino Deo suo: Coacta hanc
 ascendit Nabuchodonosor Rex Caldæo-
 rum, & uinctum catenis duxit in Baby-
 lonem: Liber etiam Hebræorum (Seder
 olam Zutta) Ioaquim, & Iechoniam: ead-
 dem sonare ostēdit, cum filium Ioaquim,
 uocet etiam Ioaquim, seu Iechoniam. hæc
 enim habet Ioaquim patri Iosie successit;
 tribus mensibus; Ioaquim superioris Re-
 gis frater regnauit annis udecim; & reg-
 nit tertio anno captiuus factus est à Na-
 buchodonosor in uinculis, ut impleteretur
 illud Ieremias: *Sepultura asini sepelietur:*
 post patrem Ioaquim, regnauit Ioaquim, si-
 ue Iechonias tribus mensibus, & diebus
 decem: traxit autem illum in exilium Na-
 buchodonosor cum octodecim millibus,
 Sedechiamque patruum eius, filium Ios-
 iæ in locum eius suffecit: 3. Ex his colligimus,
 fratres Ioaquim, seu Iechonias om-
 nes in exilium abductos, aut à Rege Aeg-
 ypti, aut à Nabuchodonosor, Rege Baby-
 lonis; & illo quidem occiso, filius tan-
 dem eiusdem nominis, Ioaquim, seu Ie-
 chonias, cum uideret se denuo, & Urbem
 Ierosolymam obsideri à Caldæis, consi-
 lio Ieremias, tradidit se Regi Nabuchod-
 nosor, & hic quidē proprie dicitur trans-
 migrasse in Babylonaem, ut scribit S. Tho-
 mas lib. Comment. in Matthæum; & ille
 est, de quo dicitur: *Et post transmigrationem
 Babylonis, Iechonias genuit Salathiel.* Magna
 tum populo Dei clades, maguæ princi-
 pibus à Deo persecutiones imminabant,
 cum*

3. Eisd. 1.

2. Paral. 36.

Ierem. 22.

S. Tho super Matth.

Matth. 1.

Isai. 10.

Ierem. 22.

1. Paral. 3.

cum extraneorum libidini subicerentur.
 Nec interim tamen Deus passus est,
 semen Iuda, & domum Dauid rescindi,
 etiam ipsis Regibus in Babylonaem ab-
 ductis: *Nisi enim Dominus reliquisset nobis se-
 men, quasi Sodoma fuissetis & quasi Gomo-
 rraha:* Quæ rerum uices, & Reipublicæ
 Iudaicæ, simul & regij status euersio non
 aliunde uenit, quam à Dei, & religionis
 contemptu; à principum tyrantide, à se-
 ditione populi, à ciuilibus bellis, & à con-
 tracto cum prophantis hominibus foede-
 re: ideo exclamat Ieremias: *Numquid uas
 fictile, atque contritum uir iste Iechonias? Le-
 gimus 1. Paral. 3. Iechonias filios fuisse A-
 sit, Salathiel, Melchiram, Phadaiam,
 Sennezer, Iecemiam, Samam, & Nada-
 biam: etsi autē in ipso exilio geniti sunt,
 posteritas tamen superfuit, eo tempore,
 quo liber in Palæstinam populis egres-
 sus est. Aut sic intelligendum, quod ge-
 nuerit Salathiel, ut legitur in contextu
 græco, id est, post deportationem in Ba-
 bylonem, seu postquam ipse, & populus
 in Babylonaem transmigrationem, non autem
 postquam à Babylone reductus est: Chroni-
 con Hebræorum (Seder olam Zutta)
 narrat Sedechiam abducto, ne ullum qui-
 dem relictum esse de familia Dauidis,
 præter illum Iechoniam, filium Ioaquim,
 quem antea Nabuchodonosor in exilium
 duxerat, ita illum à postrema clade gen-
 tis hebraicæ, quæ diebus Sedechias conti-
 git, exilium, securum reddidit. Frequen-
 ter enim accidit, ut si quo malo primum
 premamur, ab imminente immunes, &
 cautiore efficiamur; ut enim ait Prouer-
 bium: *In quibusdam mala profuerunt.* obser-
 uat hoc Chronicon, tres transmigrationes
 in Babylonaem, primam sub Ioaquim,
 filio Iosie; secundam sub Iechoniam eius
 filio, tertiam sub Sedechia, qua Nabuchod-
 nosor abduxit Iuda à patriis sedibus;
 tum uidebatur spes nascituri Messias de-
 cidisse, occisa omni familia Dauid, cum
 tamen existerent triginta octo cognatio-
 nes, nisi Dominus Iechoniam olim cap-
 tiuum, & in quem inimicorum furor*

deseruerat, reseruasset. Ac, ut profuerat
 ex Seder olam, insperatum quidem, & in-
 nuir Nabuchodonosor, usque ad annum
 trigesimalium septimum exilij Regis Ie-
 chonias: post eum mortuum, Euil mero-
 dach, filius eius insperauit annis uiginti-
 tribus: is anno primo regni sui eduxit Ie-
 choniam de carcere, qui postea discessit
 de uita, Sedechia iam mortuus: hunc Ie-
 choniam uirum fuisse sanctissimum, tra-
 dunt nonnulli, quique continuis apud
 Deum precibus pro populi sui liberatio-
 ne egerit. Porro Salathiel filius Iechonias
 (ut quidam narrat sapientes) in captiui-
 tate erat, imperante tribus annis Baltha-
 sare.

Hinc oportet deducamus illud magni
 momenti documentum, nimirum, inhæ-
 libiles esse diuinas promissiones, nec ali-
 quo umquam casu impediri posse: capti-
 ua fuerat Tribus Iuda, ex qua Christus se-
 cundum carnem procedere debuit, atque
 translata in Babyloniā, sterilis reman-
 setat domus Dauid; ac ueluti extirpata, &
 emortua, quibusdam captiuis, aliis ex-
 stinctis; cum ergo uideretur rēditū esse
 uelut euulsa, ac emortua, quia tamen ra-
 dices suas fixas habebat, in firmissimis
 Dei promissionibus, etiam post transmi-
 grationem Babylonis, denuo germina-
 re, ac florere incœpit, ut eleganter Isaias
 Propheta nobis insinuauit. nam, cum per
 aliquot capita præcedentia, hanc domus
 Dauid euersionem prædixisset, cum iam
 exstincta, ac poenitus euulsa putanda esset;
 ecce subito, ac improuiso; rursus, quasi
 euigilans propheta dixit: *Et egredietur uir-
 ga de radice Iesse, & flos de radice eius ascen-
 det:* ac si patenter dicat: ne putetis, profusus
 exstinctam radicem Iesse, etiam si, & Tri-
 bum suam in alienigenas transmigratam,
 Reges suos interfectos ac captiuos, absq;
 Regis cultu, ac nomine remansisse uideat-
 tis, quoniam fidelis est Deus; scilicet, ne-
 gare non potest, & ideo, nec iota quidem,
 aut unus apex ex omnibus, quæ promiserat,
 præterire poterit, unde ex his mancipiis,
 ex his captiuis, ex his quasi obliuioni

Isai. 11.

Ibid.

2. Cor. 1.

Matth. 5.

.datis regum filiis, rursus viret radix
 Iesse, erumpetque flos de trunco eius: si-
 cut enim non semel vidimus, salicem
 longe aliquando ab aquis, ac fontibus
 esse plantatum, tamen subterraneas, & a-
 ridas radices emittit, quæ cum ad ripas
 fontis appulerint, ibi virecere, & germi-
 nare incipiunt; sic arbor ista de domo Da-
 uid, cuius radices, quæ pœne emortuæ vi-
 debantur, ac pauatim, quasi sub arenis
 captiuitatis, seruitutis, & aduersa fortuna-
 næ, tandem ad fontem peruenerunt, &
 præter humanam spem rursus gratissi-
 mo virore pullularunt. ibant enim om-
 nes illi præfci Patres, velut sub terra, ac sic-
 cis arenis, per legem veterem, per deserta,
 per exilia, atque varia discrimina rerum
 properantes, tamen in dies magis radices
 ad fontem, hoc est, beatam Virginem,
 fontem signatum, ac puteum aquarum
 viuientium appropinquauerunt: vnde fa-
 ctum est, vt cum domus Dauid oblita, ac
 sepulta videretur, alienigena Herode re-
 gnante, cum pauperula esset Virgo de
 domo Dauid, fabro cuidam pauperi de-
 sponsata: *Iacob autem genuit Ioseph virum
 Mariæ: in ea rursus cœpit pullulare, & vi-
 rescere radix hæc emortua Iesse, vt Isaias
 prædixerat: Ascendet sicut virgulum coram
 eo, & sicut radix de terra siccanti: hoc est ra-
 dix, quæ de captiuitate venerat, rursus
 pullulabit, ac crescet, quousque ad fon-
 tem perueniat, ex quo nascatur Chri-
 stus, qui ex illa radice promissus erat. Id
 mihi lob insinuasse videtur, cum dixit: Li-
 gnus habet spem: si præcium fuerit, rursus
 vivescit, & rami eius pullulant: si seruerit in
 terra radix eius, & in puluere emortuus fue-
 rit truncus illius: ad odorem aquæ germinabit.
 & faciet comam, quasi cum primum plantatum
 est: certè arbor, hæc generationis Christi,
 licet habuerit quasi emortuas in captiui-
 tate Babylonis eius radices, tamen quia
 ille diuine promissioni firmabantur, tan-
 dem copiosè adeo germinauit, vt faciat
 comam, quasi cum primum plantata fuit, hoc
 est, vt non minorem claritatis splendo-
 rem, sed multo maiorem per Mariam*

Christum germinantem obtinuerit. *Matth. 1.
 1. Esdr. 6. 3.*
*Salathiel autem genuit Zorobabel, cuius præ-
 conia in libris Esdræ narratur: ad eius
 quippe petitionem, Darius Rex persarum
 liberum Iudæis in terram suam reditu-
 fecit: de quo etiam in Ecclesiast. dicitur:
 Quomodo amplificemus Zorobabel? ipse enim,
 quasi signum in manu de vera Isracl. & apud
 Aggeum. In die illo, dicit Dominus a sumam
 te, Zorobabel, fili Salathiel, serue meus, & po-
 nam te, quasi signaculum, quoniam te legi:
 hoc duce populus lætus ab exilio remi-
 grauit. Zorobabel autem genuit Abiud: hoc
 recedere videtur à 1. Paral. 3. vbi legitur
 Zorobabel tres filios habuisse, Mossoiam,
 Ananiam, & Salomith, Salathielis autem
 nulla fit mentio, sed soluit Lyranus, quod
 Abiud vno nomine intelligi potest, vt
 qui ad aliorum multorum inquit, bino-
 nimus fuerit; vel quod non omnes hic in
 Paralipomenon, Zorobabelis filij expres-
 si sunt, aut quod Abiud rescissus fuerit ab
 Herode, vt regia successio rescinderetur;
 aut quod Mattheus diuina ratione, aut
 arcana traditione intellexerit, huc etiam
 fuisse Salathielis filium, e quo Ioseph ori-
 ginem traxit. Sunt, qui Ananiam, illum
 esse censent, qui post Messolam obti-
 nuit principatum. *Abiud autem genuit E-
 liachim: illum forte, quem Nehemias pri-
 mo loco inter sacerdotes enumerat; aut
 eum, quem liber Seder Olam Zutta, Bi-
 rachim nuncupat. Eliachim autem genuit
 Azor, Azor autem genuit Sadoc, Sadoc
 genuit Achim, Achim autem genuit Eliud,
 Eliud autem genuit Eleazer, Eleazar autem
 genuit Maiban, Maiban autem genuit Iacob:*
 De his in Canonicis scripturis nulla
 fit mentio, quod illæ, id est historiz,
 fuerint antiquiores, & quod, si quæ
 tandem editæ sunt, quæ illas seu regali-
 sis, seu Leuiticæ Tribus successiones ex-
 primerent, temporum iniuria perierunt.
 Narrant enim Africanus in epist. ad A-
 ristidem, quam supra citauimus, Euse-
 bius Cæsariensis, & post cum Nicepho-
 rus locis suprascriptis; Herodem id curasse,
 vt catalogi successiones regalis crema-
 rentur.*

Cam. 4.
 Ibid.
 Matth. 2.
 Isai. 53.
 Job. 14.
 Ibid.

Aggem. 2.
 Matth. 6.
 1. Paral. 3.
 Lyranus.
 Matth. 1.
 Nehem. 6. 18.
 Matth. 1.
 Africann.
 Euseb. Cæs.
 Nicephor.

rentur. verum nec tam præualuit eius
 inquisitione, vt non interim aliquid apud
 quosdam scriptum, aut traditione man-
 datum superesset, ex quo Mattheus
 hæc, sed maximè ex diuina reuelatione,
 collegit.

Matth. 1. Iacob autem genuit Ioseph, virum
 Mariæ, de qua natus est Iesus, qui
 vocatus Christus. §. 11.

A Nequam verba hæc elucidare
 aggrediar, oportet prius reddere
 rationem, quare Christus Domi-
 nus voluerit non solum ex sceleratis pro-
 genitoribus, tam viris, quam foeminais
 ortum ducere, sed & has in eius genealo-
 gia expresse nominari. Rationes Pa-
 trum primum proferam, deinde quas
 nos excogitauimus. D. August. lib. 22.
 contra Faustum cap. 64. impugnans Ma-
 nichæorum hæresim, asserentium, Chri-
 stum non habuisse verum corpus huma-
 num, originem ducens ex foeminis pec-
 caticibus; hanc singularem rationem
 reddidit, in hæc verba: *Isti Hæretici igno-
 rant veracissimum, & verissimum Saluato-
 rem nostrum, non solum loquendo, sed nasce-
 do magisterum extitisse; etenim fideles congre-
 gandi erant ex omnibus gentibus, & ita ex
 generatione Christi discere debuerant, paren-
 tum iniquitatem sibi non obesse, iuxta illud
 Ezechielis: Non occidentur patres pro filiis: &
 illud Deut. Vnusquisque onus suum portabit. D.
 Hier. & Christianus Bruthmarus in
 Comment. huius loci asserunt; propterea
 de peccatoribus Christum Dominum
 nasci voluisse, vt pro redimendis pecca-
 toribus se venisset profiteretur; verba D.
 Hieron. hæc sunt: *Notandum est in genea-
 logia Saluatoris nullam sanctarum assumi mu-
 lierum, sed eas, quas scriptura reprehendit, vt
 qui propter peccatores venerat, de peccatori-
 bus nascens, omnium peccata deleret: hæc ille.
 Quibus non dissimilia sunt, quæ tradit
 Christianus Bruthmarus; dum ait: Quare
 peccatrices mulieres commemorantur in ge-**

nealogia Domini, & non iuste, vt Sarra, Re-
 becca, & alie, quæ ibi multæ suere, vt ma-
 ter Dauid, & Iosaphat; sed propterea illæ
 peccatrices mulieres ponuntur, vt ostendatur,
 illum cuius genealogia est, propter peccato-
 res venisset; sicut ipse dixit: Non veni voca-
 re iustos, sed peccatores; & vt nullus pec-
 cator desperaret, conuerteret ad Dominum. At-
 que hinc est, quod, vt obseruat Diuus Au-
 gustinus lib. 22. contra Faust. cap. 64. in
 illo sacrificio agni pifchalis, quod præci-
 pitur Exod. 12. hædus simul, & agnus
 immolabantur, vt colligitur ex Matth.
 23. per agnos significantur boni, & per
 hædos, peccatores, vt intelligeremus
 Christum, qui significabatur per hoc sa-
 crificium, ex bonis, & malis originem
 duxisse, & pro vtrifque immolandum
 fuisse; nec enim peccatores horret rex, ac
 legifer noster Christus, sed intelligant
 gentes, & peccatores se ius ad Christum
 habere: Horrebant Isaac, & Iacob, fi-
 lios suos peccatricibus iungere, ne eorum
 hereditas ad alienos transiret, noster
 autem verus Isaac, ac Iacob etiam pecca-
 tores penitentes amplectitur, coherede-
 desque cum sui populi hereditus facit,
 quippe qui eius hereditus etiam in plu-
 res distributa, nequaquam minor fit. Sed
 dicamus aliter, Christum Dominum mi-
 rabilem se voluisse ostendere, dum non
 solum à Regibus, & Patriarchis, sed & à
 peccatoribus, quod mirabilis est, nasci
 decreuerit, vt non obscure insinuasse vi-
 detur Isaias, dum de illo prædixit: *Vo-
 cabitur nomen eius admirabilis, Deus fortis,
 Princeps pacis, pater futuri sæculi: admira-
 bilis quidem, quia à Regibus, qui iniuri-
 arum acerissimi vltores esse solent, o-
 riens, pacificus Rex nobis factus est: Ec-
 ce Rex tuus venit tibi mansuetus. admira-
 bilis, quia à Patriarchis originem ducens,
 eorum omnium Patriarcha nascitur.
 Deinde illud sanè dicitur admirabile,
 quod non secundum naturam cõsum fit, aut,
 quod raro contingit; vnde sicut Christus
 Domini admirabilis dicitur, non so-
 lum, quia totam facultatem naturæ tran-*

D. August.
 Exod. 12.
 Matthe. 23.
 Gen. 24.
 Gen. 28.
 Isa. 9.
 Matth. 21.

scendens, portentosa miracula fecit, sed multo magis, quod mortem obierit, cum insolitum sit, & raro contingens, Principem pro subditis mortem oppetere. sic etiam, & ob hanc rationem ipse admirabilis merito nuncupari debet, non solum, quod homo factus, sed quod tales habens progenitores sceleratos, & facinorosos, nihilominus tamen, nec ipse, nec mater eius aliquam inde peccati labem contraxerunt. Vnde D. Hieron in Dialogo de origine animarum, respondens quibusdam, qui Deum increpabant, eo, quod aaimat adulterinis foetibus infundebat: eleganter dixit: *Non est vitium sementis in tritico, quod furto dicitur esse sublatum, sed in eo, qui frumenta furatus est, nec quid sit, quod terra non debuit in gremio suo semina confouere, quia sator immunda ea proiecerit manu: quem admodum ergo frumentum furto habitum nullam maculam contrahit a fure seminante illud, ita, Christus Dominus, & Maria, licet a progenitoribus peccato infectis processerint, nullam tamen ab eis peccati maculam contraxerit. quem admodum autem cum quis aquam ex longinquo loco ad proprium ducere fatagit, licet fistulae, per quas illa ducitur, lutea, impolite, atque deformes sint, fons tamen, in qua aqua recipitur, ex pulchris lapidibus, vt iaspide, marmore, porphyrete, & alabastro confici solet, & aqua, quae inde defluit, nihil fistularum deformitatis, per quas transit, ab illis mutuat: sic certe, quamuis progenitores Christi, lutea fistulae, & peccati macula deformati fuerint, ex beata vero Maria, quae fons erat variis virtutum lapidibus perpolitus, & exornatus, Christus Dominus nascens, nullam progenitorum, per quos pertransiit, maculam contrahens, emanauit; itaque caelestis illa aqua, de qua ipse dicebat: *Qui sitit, veniat ad me, & bibat, ea quidem puritate, qua erat apud Patrem: & Verbum erat apud Deum, eadem in vterum Mariae descendit: De qua natus est Iesus.**

D. Hieron.

Ioan. 7.

Ioan. 1.
Matth. 1.

Tandem arbitror, Euangelistam con-

sulto quatuor peccatrices foeminas in Christi genealogiam induxisse, quia omnes illae nouis, ac singularibus quibusdam modis fuerunt, viris coniunctae, in quibus mira arcana desiderantur coniunctionis Verbi cum humanitate Christi, & eiusdem spiritali cum Ecclesia desponsatione. Thamar enim simulans se matrirem, cum socero proprio se commiscuit, vt sine filiorum sobole non maneret. Rahab, exploratoris occultans, in populum Dei translata est, atque digna habita fuit coniugio principis Tribus Iudae. Ruth Moabitidis, quoniam propter famem ortam in terra Israel, ad Moabitas profugit, Abimelech cum vxore sua Noemi, filius suis coniugis Moabitides ibi accepit, quae orbata viris, vna remansit cum suis. Ruth adhuc sit foetui suae, atque colligens spicas post messorum in agro Booz, viri potentis, ipsi in coniugem copulata est. Bethsabee, ex quo Dauidi visa est, cum se lauaret, eius amore captus, eam a viro rapuit, quo interfecto, in coniugem eandem sumpsit; haec omnia, varia mysteria Christi complectuntur, quae non est huius loci enucleare: maxime cum in Homiliis nostris Catholicis lib. 2. de Incarnatione, latissime de eis sermonem instituerimus. His iam praelibatis ad verba illa accedamus: *Virum Mariae, de qua natus est Iesus: ecce, quam sapienter Euangelista mutauit stylum narrationis suae; nam cum antecessorem semper dixisset genuisse successorem, vt Mathan genuit Iacob, Iacob autem genuit Ioseph; minime tamen subiunxit: Ioseph autem genuit Iesum, vt significaret, Christum Dominum non a Ioseph, tamquam a patre, qui solum habet patrem in caelis, ortum habuisse, sed a sola Maria, & ideo stylum mutans, dixit: Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariae, de qua, non, de quibus, natus est Iesus: quibus verbis duo magni momenti sacramenta nobis detexit; primum Christum Dominum non fuisse conceptum ex virili semine; secundum, Mariam, virginitatis integritate conseruata, filium suum*

Gen. 38.

Iosue 2.

Ruth 1. 4.

Ruth 1. 23.

Ruth 4.

2 Reg. 11.

Hom. Cath. lib. 2. de Incarn.

Matth. 1.

sum conceptum, cum non ex viro, sed ex diuino spiritali conceperit. Deinde id non potest vocari mysterio, quod, cum Deus olli in quibus sanctis insigne aliquod beneficium confrens, nomen eorum mutabat: Abraham enim dixit: *Non vocaberis Abram, sed Abraham: quia pater eris multarum gentium; Iacob post nocturnam luctam ait: Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel: quasi diceret; iam non amplius nomen tuum erit: luctator; sed, videns Deum: Sauli etiam nomen in Pauli nomenclaturam commutauit; actandem Simoni inquit, iam deinceps non sic appellandum, sed Petrum: Et imposuit Simoni nomen Petrus: quia super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Haec, cum ita se habeant, non potest non aliquod in eo latere arcanum, vt, alioquin Deus ad sublimissimam Dei Genitricis dignitatem Virginem euehens, Mariae nomen, quod ab infantia sibi collatum fuerat, minime, vt moris erat, mutauerit. Crediderim sane, id consulto Deum fecisse, vt significaret, alios, cum ad nouum statum mutabantur, mutare etiam debuisse licentiosam vitam, in regularem; Virgo autem tanta semper sanctitate praecelluit, vt nihil in ea vnquam de malo in in bonum, mutandum desideraretur; & ideo ad id significandum, etiam nouam, ac celsissimam Dei Genitricis dignitatem accipiens, Mariae nomen non mutauit, sed semper illud retinuit, quod, & eius significatio non obscure portendebat, cum *Illuminata* interpretetur: quae autem illuminata erat, non indigebat, instar caeterorum, de tenebris ad lucem transferri, iuxta illud Pauli: *Eratis aliquando tenebrae, nunc autem lux.**

Illud tamen silentio praetereundum non est, non absque diuino consilio factum esse, diuersam omnino genealogiam Christi narra di rationem sortitum fuisse Matthaeum a Luca; hic enim in ista mystica scala generationis Christi, ascendit vsque ad supremum gradum,

Genes. 17.

Genes. 32.

Marc. 3.
Matth. 16.

Aphef. 3.

nempè Deum, detinens in illa verba: *qui fuit Dei; primus enim genitor Christi Deus fuit, iuxta illud symboli Nicaeni: Deum de Deo, lumen de lumine: genitum non factum: ille verò descendit ab Abraham vsque ad Mariam, à qua vltimus gradus huius scalae C H R I S T V S Dominus secundum humanam naturam prodijt, eodem Euangelista dicente: De qua natus est IESVS: sic enim nim sacri Euangelista nos monuerunt; illum secundum diuinitatem cunctis creaturis celsiorem, secundum humanitatem vero, nouissimum omnium virorum habitum esse, vt dixit Isaias. Vnde, & iusti per Angelos significati, qui ascendebant, & descendeabant per scalam quam in somnis vidit Iacob, inuirtantur, vt ascendant per hanc mysticam scalam, vsque ad caelorum cacumen, diuinitatem eius in sinu Patris adorantes, atque inde descendant vsque ad terrarum infima, abiectum scilicet, & humile stabulum, humanitatem eius in gremio Mariae: De qua natus est Iesus, religiosè venerantes. Sacra narrat Genesim historia, quod, cum Abraham misit famulum suum Eliezer, vt quaereret sponfam filio suo Isaac, dixit ei: *Pone manum tuam subter foemur meum, vt adiuerem te per Dominum caeli, & terrae, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chanaanorum.* Inaudita sanè iuramenti ceremonia haec fuit: antiquitus super altare fiebant iuramenta, sicut nunc super Euangelia, aut super crucem, quid ergo est, quod subter foemur Abraham illud iuramentum factum est? Sciebat quidem ille spiritu prophetico, foemur eius, quia ex ipso oriundum erat Christus, aqua ductum esse, per quae aqua illa pluuialis Verbi diuini carne assumpturi, quam antiqui Patres deprecabantur: *Rorate caeli desuper, & nubes pluant iustum: transitura erat, & ideo dixit famulo suo, vt iuraret, ponens manum subter foemur suum, tanquam super rem quodammodo sacram. vt enim nunc in Ecclesia Dei, quando ad petitionem iudicis sacerdos compellitur**

Luca 3.

In Euang. Consolij 1. 1. 1. 1.

Matth. 1.

Isaia 53.

Genes. 28.

Luca 1.

Genes. 24.

Isaia 45.

H h iurac.

iuare, iurat, ponens manum super pectus suum, tanquam super rem, eo nomine sacram, quod illac frequenter transeat corpus Christi, in Eucharistia sacramento sumptum: ad eundem modum Abraham fecit, famulum suum Elièzer, iurare super fœmur suum, tanquam super rem ea ratione sacrâ, quod per illud, tanquam per aquæductum petransibat cœlestis illa aqua Verbi diuini, vsque ad Isaac & reliquos eius successores, Christi futuros progenitores. Sed dicit quispiam, & merito; qui fieri potest, vt, si lacus, Isaac, & reliqui Patriarchæ aquæductus erant, per quos cœlestis illa ducebatur aqua, sitibundi adeo essent, vt continuis precibus illam de cœlo decidere obnixè efflagitarent, immò, & Dauid illam ardentissime sitiret, quando dixit: *O si quis mihi daret potum aque de cisterna, quæ est in Bethlehem*: respondeo, Patriarchas illos, et si, prophetico spiritu affati, probe agnoscerent, se aquæductus esse, per quos cœlestis illa aqua ducebatur, necnon, & rumorem fluxus illius perciperent, & audirent, sitientes tamen erant, quia nondum peruenerant ad Marianum fontem, ex quo illa in terram defluere debebat: In cuius figuram, ne à prædicto Genesis loco recedamus, legimus Elièzer, Abraham famulum, quando iuit ad quærendam sponsam Isaac, non bibisse, quousque pulchra Rebecca aquam ex fonte hausit, & eandem ei porrexit; sic certè, nunquam sancta Dei Ecclesia hanc celestem aquam ex profundissima illa diuini pectoris abyssu manantem ebibit, quousque ad purissimum immaculatæ Virginis fontem peruenerit, ex quo illam haurit, quia ipsa est, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus: vnde D. Bernardus serm. 5. de Assumptione ait: *Propterea tanto tempore humani generi fluens gratia desuerunt, quod necdum intercederet is, de quo loquimur, tam desiderabilis aquæductus: nec mirabere diuini expectatum, si recordaris, quot annis Noè vir iustus in arca fabrica laborauerit, in qua paucæ, id est, octo animæ saluæ factæ sunt; id-*

que satis ad modicum tempus. sed quomodo nos ter hic aquæductus fontem illum attingitiam sublimem? quomodo putas, nisi vehementia desiderij, nisi feruore deuotionis, nisi puritate orationis? sicut scriptum est: *Oratio iusti penetrat celos; & quis iustus, si non Maria iusta? de qua sol iustitiæ ortus est nobis? Quomodo ergo illa inaccessum attingit maiestatem, nisi pulsando, petendo, querendo? denique, & quod quærebat, inuenit; cui dictum est: Inuenisti gratiam apud Deum. hæc Diuus Luce 11. Bernardus,*

Ad hæc, de Rege Dauid quædam legimus, quibus proposita verba nonnihil illustrari possunt: *Misit manum suam in peram, tulitque vnum lapidem, & funda iecit, & circumducens, percussit Philistæum in fronte*: Ad eundem modum æternus Pater, per Dauidem significatus, misit manum, hoc est, filium suum, iuxta illud: *Emitte manum tuam de alto*: & intromisit petram angularem, vt loquitur Paulus, humanitatis Christi in peram vteri virginis; deinde autem Christo nascente, inde illam extrahens, vt in Crucis fundam tempore cruenti illius belli in Monte Caluario ineundi, eandem collocans, Diaboli caput conterat, ac de vniuersis hostibus, instar Dauidis patris sui, de gigante gloriosam victoriam reportet.

Tandem dicamus; (vt ad informandos mores nostra conuertatur oratio) quod si miraris ingentem Virginis dignitatem, dum Genitrix Dei facta est: *De qua natus est Iesus*: sane, tu amice lector, non prohiberis, quin immò inuitaris, vt mater Christi efficiaris, ipso dicente: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est*: non enim Christi propinquitas secundum sanguinem, sed secundum spiritum nos sanctificat, quia, vt ait D. Ioannes, illi sunt sancti, & iusti, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt. Ego certè, voluntatem, velut vterum animæ contemplor, in quibus omnia desideria concipiuntur, iuxta illud:

Isaia:

Isaia 26.

Isaia: *A facie tua Domine concepimus, & quasi parturimus, & peperimus spiritum*. Quando enim ex diuinæ inspirationis femine sancta proposita pullulant, tunc bona desideria concipimus; quando vero per bona opera, illa exterius in lucem prodeunt, iam partus edimus, & quasi Christum parturimus, quem antea mente solum conceptum ferebamus. Iob hunc partum considerans dicebat: *Vel parturientes ceruas obseruasti: incuruantur ad fetum, & pariunt, & rugitus emittunt. Ceruæ istæ animas sanctas adumbrant, quæ faciliè, ac proinde instar ceruarum sublimia loca salientium, cœlestia petunt, sancta suæ conuersationis desideria concipiunt, incuruantur per humilitatem, vehementes suspiziorum rugitus*

Iob. 39.

præ magna contritione emittunt; at tandem varia pœnitentiæ opera instar parturientium, summo animi dolore pariunt. Verum tamen est, quod sicut mulier, cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum, ita veri pœnitentes post editos salutaris pœnitentiæ fœtus, eo gaudio gaudent, de quo CHRISTVS Dominus ibidem dixit: *Gaudebit cor vestrum, & Ibid. gaudium vestrum nemo tollet à vobis*: Quod nobis dignetur præstare, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuunt, & regnant in sæcula sæculorum. Amen.

Finis Libri Secunda.

Hh 2

DE SA

2. Reg. 23.

Genes. 24.

D. Bern. serm. 5. de Assumptione.

DE SACRIS AR- CANIS PRÆSENTA- TIONIS B. VIRGINIS

IN TEMPLO.

LIBER TERTIVS.

HOMILIA PRIMA.

*HISTORIAM MARIANÆ PRÆSENTATIO-
nis in Templo, variaq; prodigia illam concomitantia, pri-
scorum Patrum monumentis, ac multiplici pro-
batissimorum Doctorum testimo-
nio stabilimus.*

NE in vanum in sub-
lime ædificium eri-
gere videamur, non
præiacto prius suffi-
cienti fundamento,
certè cum hæretico-
rum impudètia Præ-
sentationis historiam ab Ecclesia Catho-
lica receptam, tanquam fabellam, ac tri-
diculam narrationem perfricata fronte
irrideat, compellor verissimam illam esse
ex antiquissimis Patribus, omni excep-
tione maioribus testibus, prius compro-
barè, quàm illustrare. In primis ergo pro-
duco S. Ioannem Damascenum in hunc
modum de Præsentatione loquentem:
Editur partu in domo. ouilis Ioachim, & addu-
ciur in templum; deinde in domo Domini plā-
tata, & impingnata spiritu, velut oliua fru-

stifera omnis virtutis habitaculum facta est;
ab omni seculari vita, & carnali concupis-
centia procul mentem sequestrans, & sic Vir-
ginem animam cum corpore conseruans, ut
decebat eam, quæ in sinu Deum susceptura es-
set; sanctus enim existens in sanctis requies-
cit; sic igitur sanctificationem omnem exer-
cet, ut templum sanctum, & admirabile
Altissimi Dei digne demonstraretur. sic il-
le, sed ante illum Gregorius Nissenus
sermone de sancta Christi natiuitate, ita
habet: *Audiu i igitur arcanam, & occultam
tam quandam historiam tales de eare memo-
ria prodentem narrationes. Insignis quidem
in illa exacta secundum legem viuendi ratione,
& nobilis propter summam virtutem pater
Virginis erat, sed expert sobolis consensesc-
bat, propterea, quod coniux eius ad liberorum
procreatione apta non esset. Habebatur autem*

Ioan. Da-
masc. lib. 4.
de Orthod.
fid. cap. 13.
circa med.

matribus ab lege quidam honor, cuius ho-
noris steriles participes non erant. Imitatur
igitur hæc quoque ea, quæ de matre Samue-
lis narrantur, & Sanctum sanctorum in-
gressa, supplicat Deo, ne legum beneficio priue-
tur, quæ nihil in legem peccasset; sed, ut
mater fieret, ac Deo, quod gigneretur, conse-
craret. Confirmata autem nutu diuino, do-
num, quod petiit accepit. quæ autem nata esset
puella, nomen quidem imposuit ei Mariam,
ut etiam per nomen impositum, diuinitus da-
tum munus significaretur; quum autem puella
iam ita grandis euassisset, ut mammae admove-
ri eam amplius opus non esset, haud cunctata
est, eam ad templum adducere, ac Deo redde-
re, atque promissum præstare. Sacerdotes au-
tem exemplo Samuelis in sacris interim puel-
lam educauerunt. hæc D. Gregorius Nissenus.
Nec iuuat auctoritatem huius historię
infringere velle, eo, quod S. Gregorius
egregiè vocauit illam apocriphā, & my-
sticam, quia hoc idem est, quod apud nos
tamquam occultam, & arcanam, absque
scripto canonico, per nudam traditionē,
vsque ad tempus illud peruenisse. Vnde
veram illam esse existimasse, probant
verba, quæ inferius subiungit, explicans
verba illa: *Quomodo fiet istud, quoniam vi-
rum non cognosco: hæc* (inquit) *Mariæ vox de-
monstrat esse verā, quæ per occultam illam hi-
storiam traduntur. Sed adhuc, quod maio-
ris ponderis, & momenti est, ad magis
stabilendam veritatem Marianæ præ-
sentationis, B. Euodius vir Apostolicus,
post D. Petrum Antiochenæ Ecclesiæ
præsul, in epistola quam Lumen inscri-
psit, (ut refert Niceph.) ait: Trimula cum
esset, in templum est presentata, & ibi in San-
ctis sanctorum traduxit annos vndecim: dein-
de vero sacerdos: um manibus Iosepho ad custo-
diam est tradita: ac tandem eandem histo-
riam recipiunt Epiphanius Monachus, ac
presbyter Constantinop., in lib: vitæ bea-
tæ Virginis, ubi ait: Virginem triennem
præsentatam templo à parentibus suis
cum donis, & susceptam à sacerdote Io-
dai, qui, & Barachias dicitur, pater Zacha-
riæ, & narrat, paulò post dictam præsen-*

Luc. 1.

B. Euod. a-
pud Niceph.
lib. 2. cap. 3.
hif.

Epiph. lib de
vita B. Virg

tationem, Ioachim ætatis nonaginta
novem è vita decessisse. Addo Geor-
giū Nicomediensem, & Gregoriū Thes-
lonicensē ante sexaginta annos & Phociū
ante septuaginta annos in quaestionibus
ad Amphylochiū Cyri Episcopū, Nicæ-
phorum lib. 1. hist. cap. 7. D. Bonauenturam
in meditationibus vitæ Christi, An-
toninum p. p. cap. 1. §. 8. textu s. Simco-
nem Metaphrastem, Lippomanum Epif-
copum, & Canisium lib. 1. de Deipara cap.
13. quos communi consensu sequuntur
historiographi Ecclesiastici Nec mihi vi-
detur ignota fuisse hæc Præsentationis
historia, ut quidam putarunt, D. Grego-
rio Nazianzeno; non enim legerant to-
tam Tragædiam de Christo patiente,
ubi induxit B. Virginem in hunc modum
loquentem:

*Simulatque nata sum, patris tui, ut arbi-
tror,*

*Ex mente summa, me meus nutrit pater.
Non inter illos, quos colunt homines lares,
Sed me sacratæ mater edi destinat.*

Ad hæc, quod omnem dubitandi viā
præcludit, illud esse arbitror, quod Gui-
lielmus Dux Saxonix pro religione sua
& pietate in hoc Virginis festum, quod
in Saxonix magna pietate celebrabatur,
litteras misit ad Pium II. Pontificē Maxi-
mum, quibus, ut hoc festum auctoritate
Apostolica confirmaret, postulabat; sed
illi immature mortuo successit Paulus
II. qui fere ante centum annos, postula-
tis Guilielmi Ducis de benedictione assen-
sus est Apostolica; concedens, ut non se-
cus, atque Assumptio Virginis, eiusmodi
solennitas in Ecclesia celebraretur: cuius
rei extant grauissimi testes, nempe ipsæ
met litteræ Apostolicæ in registro gesto-
rum Pauli II. & testantur duo Martyro-
logia; alterum Vsuardi, alterum Molani
theologi. Non est autem verisimile, hoc
diploma à Sede Apostolica produisse, &
non prius diligenter fuisse examinatum di,
atque discussum, quibus, & quàm firmis
testimoniis hæc Præsentationis historia
niteretur. Quod autem tarde fuerit hoc
festum.

Georg. Nicõ.
homil. de
present.
Greg. Theff.
hom. de præ-
sent.
Phocius,
Niceph.
D. Bonau.
Simeon Me-
taph:
Lippomanus.
Canif lib. 1.
de Deip. c. 13.
Greg. Nazia.

festum institutum, singulari Dei providentia factum reor, ut singularæ Ecclesiæ ætates suis gaudeant revelationibus, singularibusque obsequiis Deiparam venerentur. Quod si non miramur, tam serò institutum festum Corporis Christi per

Urbanus II.

Urbanum IV. tempore D. Thomæ, cuius tamen veritas plane constat ex sacris literis; quid mirum, si serius coli cœpit in Ecclesia Romana Præsentationis festum, cuius nullum est in scripturis testimonium.

Duo tamen præcipua, eaque scitu dignissima in hac Præsentationis historia difficultatem ingerunt: primum est, quod non videtur verum intra templum B. Virginem habitasse, ut prædicta testimonia tradunt: fœminæ enim illæ, quæ Deo sacrabantur, domos habebant iuxta templum, ut constat ex Rabbi Abraham, qui in commentario super illa verba Exodi:

Exod. 38.

Fecit labrum æneum cum basi sua de speculis tuberyum, quæ excubabant in ostio tabernaculi, sic ait: Erant in Israel mulieres Deum colentes, quæ spreta mundi vanitate sua specula Domino offeriebant, quia non erant illis opus, quæ per singulos dies veniebant ad ostium tabernaculi, ut orarent, & Dei audirent præcepta: de quibus mulieribus intelligitur, quod legitur i. Regum cap. 2. impios Heli sacerdotis filios, earum fœminarum, quæ obseruabant ad ostium tabernaculi, castitatem commaculasse. Vnde locum illum secundi Machabæorum:

1. Reg. 2.

Accinctæ mulieres ciliis pectus, per plateas confluebant; sed & Virgines, quæ concludæ erant, procurrebant ad Oniam: multi explicant (teste Lyrano) de fœminis, quæ iuxta Templum habitabant; mihi tamen verisimilius videtur, quod præcitati Patres indicant, intra ambitum ipsius templi cellulas aliquas fuisse, quibus Virgines, & religiosæ Viduæ Deo sacratæ debebant, & templi ministeriis, quoad poterant, inferuebant. Moueor ad hoc primo ex illo 4. Regum II. Iosaba abscondit Iosab à facie Athalia, ut non interficeretur, eratque cum ea sex annis clàm in domo

4. Reg. II.

Domini: ecce manifestè intra templum (id enim sibi volunt verba: in domo Domini) erat habitatio fœminarum, cum Iosaba filia Regis Ioram, vxor Ioiadæ Pontificis, in eo sex annis habitauerit, cum magno ancillarum comitatu, ut Reginam decebat. Moueor ex testimoniis Sanctorum Patrum; nam D. Ambrosius lib. 1. de Virginibus ait: quod in primo etiam tēplo Hierosolymis legimus Virgines esse deputatas; & ex Cyrillo Alexandrino lib. aduersus Antropomorphitas cap. 27. vbi docet, inter templum, & altare, spatium quoddam intermedium Virginibus dicatum: & ex antiquissimis Origenes Adamantius huius traditionis mentionem faciens tract. 26. in Matth. ait: in Hierosolymitano templo peculiarem extitisse locum Virginibus, ut commodius diuinis orationibus vacarent: ac de beata Virgine ibidem subiungit; illam etiam, postquam genuerat Saluatorem, suam stationem, ac precatorem eodem in loco cum Virginibus peregisse, quod factum, cum ab aliis reprehenderetur, Zachariam patrem Ioannis Baptistæ illam defendisse, ac dixisse: *Digna est Virginum loco, quia virgo est, & in eius defensionem violentam mortem sustinuisse; idque significant verba illa: Quæm occidistis inter templum, & altare: ibi enim orta fuerat illa contentio. Refert hanc eandem traditionem Theophilactus ad cap. 23. Matth. & admittit illum Cysillus Alexandrinus lib. aduersus Antropomorphitas cap. 27. & Theophilactus in enarratione 23. cap. Matth. ait: Habet ista narratio nobis tradita, quod locus quidam in templo fuerat, in quo stabant Virgines. Moueor tandem ex testimonio Georgij Cedrini in compendio historiarum, necnon ex auctoritate insignis, nostri sæculi, potæ Baptistæ Mantuani, qui lib. 1. Parthaniæ ita scripsit:*

D. Ambros.

Cyrril. Alex.

Orig. Adam.

Theophilact.

Cyrril. Alex.

Cedrinnus.

Mos erat antiquus, longum seruatus in Baptistarum æuam; Aede puellares annos includere sacra, ætatemque Deo teneram, primūq; dicatæ Virgi-

Virginum florem vitæ, & generare pudoris Ingenii curam, sanctosque inducere mores; Mos, vbi vèstitum primæ ætatis tempus Venerat, in thalamos ibant, hymenæaque lecta,

Coniunctæque viris proli in iulgere solebant.

Goisfr. Viter.

quibus consonant carmina Gothfredi Viterbiensis 4. p. sui Cronici.

Mos erat in templo teneras seruare puellas,

Quæ ibi lege sua cum religione referuant. de Matia porro hæc adiciit.

Nata maris Regina Maria nouella;

In templo Domini nocte, dieque fuit.

Crenit, & à cunctis meruit vehementer amari,

Moribus, & specie dignior absque pari.

Secundum, quod prædictam Marianæ præsentationis historiam suspectam reddere videtur, illud quidem est, quod in ea asseritur, beatam Virginem habitasse in secretiori eo templi loco, quem Sancta sanctorum vocitabant; hoc enim putant non solum Hæretici, sed & quidam Catholici falsum, quia, ut constat ex D. Paulo epist. ad Hebræos, suli Pontifici illud ingredi fas erat, idque semel in singulos annos; sic enim ait; *In secundo tabernaculo (id est, in Sancta sanctorum) semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine introibat: quod & tradidit Iosephus lib. 2. contra Appionem; non ergo, inquit, permitteretur Virgo in eo loco habitare, ad quem soli Pontifici accedere licebat. sed obiectio hæc facile enueratur, si dicamus, soli Pontifici licuisse ingredi Sancta sanctorum, ex lege, ex speciali tamen priuilegio id etiam concessum fuisse Virgini; immò D.*

Heb. 9.

Ioseph. lib. 2.

con. Appionē.

D. Greg. Nis.

orat. de nat.

Eccles. Rom.

Greg. Nissen. in orat. de nativ. ex arcana quadam historia refert, D. Annam ad adorandum Sancta sanctorum ingressam fuisse, & Ecclesia Romana in officio S. Iacobi ait: *Iacobo vni licebat ingredi in Sancta sanctorum; si ergo ob insignem horum sanctitatem permissum fuit his Sancta sanctorum ingredi, non est difficile credere, idem datum fuisse Virgini. Equidem locum illum D. Pauli de ingressa solius summi Pontificis in Sancta san-*

Heb. 9.

ctorum, non ignorabant antiqui Patres, & tamen disertis verbis Virginem Mariam in loco illo, Sancta sanctorum, vocato, commemoratam fuisse contestantur: nam Sanctus Germanus Episcopus Constantinopolitanus in sermone de præsentatione Virginis ait: *Vbi non sepe, sed semel solum in anno sacerdos ingrediens peragebat cultus mysticos, illu. Virgo, ut ibi perpetuo maneret, à suis adducitur parentibus, ut esset in sacris gratiæ adytis. Quis vidit, aut audivit fœminam, quæ adduceretur in intima Sancta sanctorum, ad quæ vix patet adytus hominibus, ut in eis habitet, & versetur: an non est hoc evidens demonstratio noui, & alieni operis, quod in ea futurum erat postea: ostendit nobis, qui in eam linguas mouent, & vident tamquam non videntes, vbi narrantia vniquam viderunt? puellam ex professo adduci intra tertium velum, tamquam donum, in quod nulla cadit reprehensio, ut illic habitaret, assidue hæc ille. & Nicephorus lib. 1. histor. cap. 7. expresse ait: *Virginem in sanctiori templi loco habitasse: Virgo, res diuina, intacta, & sacrosancta in templi sanctiore loco, & in adytis ipsius vinebat. constat autem sanctiorem locum fuisse Sancta sanctorum, quod, & docent fere omnes præcitati Patres, & moralem eius rationem piæ, & ingeniosè tradidit Georgius Nicomediæ Archiepiscopus in oratione de præsentia Virginis: Oportebat, inquit, Virginem non in sanctis sanctorum tabernaculis, sed in ipso med. Archb. celo celi in prima ætate educari eam, quæ in orat. de his collata, sit latior, & puritate antepresentat. cellat. Quanto autem tempore in eo loco habitauerit Virgo, per vndecim annos, respondet Euodius præcitato loco dicens: *In sanctis sanctorum traduxit annos vndecim.***

S. Germanus Episc. Constantinop. serm. de præsent. Virg.

Niceph. lib. 1. hist. cap. 7.

Exod. apud Niceph. vbi supra.

Sed, nec silentio præteribo, quod hæretici nonnulli obiciunt; in more non fuisse in veteri Testamēto puellares Virgines templo dedicari, & consecrari, cum virginitas tunc in precio non esset, & matrimonium honorificum haberetur, vtpote benedictionis Dei habens pro-

pro nullo reusculum existimans, virginitatem eo tempore in nullo precio habitam, quia præterquam pluralitas vxorum a sublatâ erat, eandem castitatem non ab vno priuato aliquo culta, & recepta erat, sed etiam à publicis coribus Effensorum,

Ioseph. lib. de bello iudaico. Plin. l. 5. c. 17

vt testatur Iosephus lib. de bello iud. quos admirati sunt externi, & laudibus celebrant, vt auctor est Plin. lib. 5. cap. 17 id que ita congruissimè fieri, vt templo Virginis illæ dedicarentur, constat, tum quod Ethaicorum templis virginis Vestales Diabolo obseruabantur, ad diuinum cultum spectabat, vt verus Deus, puritatis auctor, Virginum obsequiis in templo coleretur; tum quia aliquod congruebat extitisse monumentum, in statu illo templi mosayci, quod typum, & figuram gereret earum Virginum, quæ in lege gratiæ peculiari voto intra Monasterij septa se concludentes, Deo consecrantur, quas

S. Aug. in Ps. D. Augustinus, sanctimoniales, D. Ignatius, 95. ver. 2. Hieronymus, & Ambrosius, nonnas vocat. D. Ignat. ep. cant.

Sed iam alia ex Patribus subiungamus, Ambr. lib. 3. quæ, & præsentationem Virginis, & vide Virgin. t. 1 tam, quam agebat in templo, demonstrat. S. Ger. orat. In primis S. Germanus affirmat, de oblat. Virg. beatam Annam voto nuncupato partum suum tempore dedicasse; vouerat enim, oblaturam Deo filiam diuinitus ei datam, & ad implendum votum suum, Virginem Deo præsentauit. & Niceph. lib. 1. histor. cap. 7. inquit: Promissionem mater Anna adimpleret, & in templum ascendens iuxta votum Deo consecrat. & D. Gregor. Nissen. orat. de natiu. Christi, ex arcana quadam historia scribit: Non cum facta est Anna eam ad templum adducere, & Deo reddere, ac promissum præstare: ecce votum sub nomine promissionis expressum, ex quo sane voto meritum illius præsentationis creuisse dubium non est apud Catholicos, cum præter meritum oblationis accreuerit ei meritum impletionis voti. Deinde tradit idem S. Germanus (id referent Surio) quod sicut Simeon sacerdos adfuit in præsentatione Christi in templo, ita Zacharias

S. Germ. qui supra. Surio in festo Present.

arias, mater Spiritus sancti, beate Virginis præsentationem exhibuit, propriisque manibus eam suscepit, & magna Angelorum, & hominum turba cæcra.

Vt tam in alia ista vana miraculum, quod in B. Virginis præsentatione contigit, commemorare, præsupponere oportet, intra templum quindecim graduum scalam fuisse, qua ad locum præsentationis ascendebatur. Iosephus enim lib. 6. de bello iudaico ait: Gradus quindecim ad muro, qui mulieres segregabat, ad maiorem portam ducebant: & Arias Montanus in libro de Arcæ fabrica, inquit: Quindecim gradus, quos quidam in templo constitunt, ad quos psalmi canerentur ab Israelitis, ad sacerdotum atrium pertinuisse videntur: Auctor ergo libri de ortu Virginis, (siue Hieronymus sit, inter cuius opera existat, siue quisquis alius fuerit) tradit, beatam Virginem in infantili illa, ac tenera trium annorum ætate, solam absque aliquo humano iuamine quindecim illos gradus expedite ascendisse, quod satis constat, si ne speciali miraculo fieri non potuissent: verba Diui Hieronymi hæc sunt: Erant circa Templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus: in horum itaque vno beatam Virginem Mariam paruulam parentes constituerunt, cumque ipsi vestimenta, quæ in itinere habuerant, exuerent, & cultioribus ex more vestibus se, & mundioribus induerent, Virgo Domini cunctos singillatim gradus sine ducentis, & leuantis manu ita ascendit, vt perfectæ ætatis in hac dumtaxat causa nihil deesse putaret. Iam quippe Dominus in Virginis suæ infantia magnum quid operabatur, & quanta futura esset, huius miraculi indicio præmonstrabat. Consonant hæc aliis, quæ tradit antiquus liber de infantia Saluatoris, dum ait: Virgo Maria ea Ioakim pater eius simul, & Anna vxor eius ad Templum Domini hostias Deo oblaturi, quindecim gradus Templi ita velociter ascendit, vt penitus retrosum non aspiceres, nec, vt solitum est parentes requireret: vnde eius parentes pariter ambo obstupuerunt, & Tem-

plum

Ioseph lib. 6. de bello iudaico cap. 7.

D. Hier. siue quicumque alius auctor sit lib. de ortu Virg.

D. Hieron.

Antiqu. lib. de infantia Saluatoris.

Sabell. lib. 2. exemp. c. 4. & s. & lib. 1. c. 4.

D. Hieron.

Cedrin. in compend. histor. Georg. Nicomed. hom. de oblat. virg. in templo. D. Amb. li. 2. de Virgin. Metaphrastes de Præsentat. Virg.

Pal. in hist. Sanctorum, & refert Canis. li. 1. de Deip. cap. 13.

pli Pontifices mirati sunt. Exercitia autem, quibus in templo vacauit, ex maiorum traditione repetit Sabellius: Prima. inquit, luce ad tertiam diei horam rebus diuinis peculiarem operam daret; inde ad meridiem paellare aliquid opus obiret; sepe & lanificio vacaret; mox autem à cibo, qui parcissimus illi erat, reliquam diei partem scripturæ sacre lectioni sedulo impenderet; ita vt, cum rite, sancteque cælestia curaret, humana tamen non despiceret, vtrumque munus Marthe, & Magdalene complexa. His non dissimilia tradit D. Hieronymus in quadam epistola ad Heliodorum, ait enim; Beata Virgo etiam in pueritia, & adolescentia sua, quando in Templo morabatur cum aliis puellis suis coeuis, vitam suam valde ordinatam ducebat: nam à mane vsque ad tertiam orationibus insistebat; à tertia verò vsque ad nonam operi manuum intendebat; à nona vero adhuc orationem suam incipiebat, à qua non recedebat, quousque illi Angelus appareret, de cuius manu escam accipere solebat. Sic semper melius in Dei amore proficiebat: Porro beatam Virginem in Templo coelitum angelico ministerio fuisse enutritam cibo, tradunt Cedrinus, & Georgius Nicomedensis, & indicat Ambrosius; ac propriis oculis conspexisse Angelum cibum Virginis deferentem, Zachariam Ioannis Baptistæ patrem, auctor est Pantoleon apud Metaphrastem. Quod, ne cuiuspiam creditu difficile sit, aut illud in dubium reuocet, meminerit in primis, id ipsum non semel contigisse Abbati Apollo, qui sub Theodosio maiore vixit apud heremitas, cum enim ille sacris precibus dies, ac noctes intentus esset, Angelus de more ei nutrimentum afferebat: nec non etiam de Abbate Nuph simile quiddam commemorat, qui cum nullius omnino rei, præterquam Dei desiderio teneretur, nullo alio cibo, nisi cælesti ab Angelo suppeditato, utebatur & simile aliud legitimus de Elia, & de Sancto Paulo heremita, qui ministerio corui diuinitus eis panem deferentis alebantur. Deinde legat incredulus Georgium

Nicomediensem, qui homilia de oblatione Virginis in templo hæc scripti: Tu Georg Nicomed. hom. de nam in Templo viuendi rationem audiens oblat. Virg. Virginis, noli de ea dubitare, noli examinare in templo. ratione ea, quæ capere non potest cogitatio. Vides ipsum Dei Verbum modo ineffabili habitasse in eim: vtero, & contendes, fuerintne alimentam, quo nempe Maria vesceretur, materiale, an expers materia? vides paterno consilio spiritus in ea adumbrationem, & de ministerio Angelorum dubitas? nihil est dubium ex his, quæ sunt castissimæ Virginis, ex eius magnalibus nihil est, quod non sit conueniens; omnia à veritate ipsa sunt confirmatas oportebat enim diuinum Tabernaculum augeri talibus ascensionibus; oportebat, agnam immaculatam, tali excipi conuiuio, talibus cibis excitari.

Tandem Cedrinus in compendio historiari, refertq; illud Canisius, & accipend. histor. ptat lib. 1. de Deip. cap. 13. quod cū beata Canis. li. 1. de Virgo ad annum ætatis suæ duodecimum peruenisset, media nocte piis precationibus incumbens, quarum semper fuit studiosissima, vocem hanc diuinitus audiuit: Paries filium meum; quam reuelationem, ait, Virginem nemini patefuisse ante Christi Domini in caelos ascensum. sed illud fateor, non omnino certam apud me reddit hanc reuelationem, quod Virginis turbatio, & eius cogitatio, & interrogatio in annunciatione, illius mysterij ignaram antea esse ostendant; vnde Patres ab Angelo illud didicisse communi consensu autumant. Dixi tamen, notanter, non omnino certa, quia hæc, quæ adduxi, non probant omnino incertam: turbatio enim, & cogitatio illa Virginis non erat de partu, sed de saluatione. Angelus enim tunc, nihil de filij conceptione edixerat, vnde Lucas ait: Turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista saluator: interrogatio vero Virginis post filij Dei conceptionem sibi ab Angelo nunciatam, nihil etiam obest; quia ibi non interrogauit de substantia ipsius mysterij, quod iam prænouerat

Cedrin. in compend. histor. ptat lib. 1. de Deip. cap. 13.

Patres super

Luc. 1.

Ibid.

in illa esse celebrandum, sed de modo illius absque virili opera, ut clarè indicant verba illa: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco*: Refert autem S. Bonaventura: Beatam Virginem cuidam deuotæ fœminæ reuelasse, quotidie in templo hæc septem à Deo postulasse dona; primum, ut condignaretur sibi conferre vberissimam gratiam, qua illum ex toto corde diligeret; secundum, ut amaret proximum sicut seipsum, & omnia illa, quæ à Deo amantur; tertium, ut ea omnia odio haberet, quæ Deus detestatur; quartum, ut conferret sibi humilitatem, patientiam, ac reliquas virtutes, quibus gratiam magis illam redderet in oculis suis; quintum, ut liceret sibi hac felicitate frui, ut videret, & coleret Virginem filium Dei pariter; sextum, ut præstaret ei promptam obedientiam ad perfectè obediendum Pontifici, qui in templo præsidebat; septimum tandem, ut conseruare dignaretur Templum, & eius ministros, ac vniuersum populum, ut illi perpetuo inferuiret.

HOMILIA II.

De solempni comitatu, quo beata Virgo in Templo à parentibus suis fuit præsentata, ac Deo oblata: vbi de recta filiorum educatione pulchra multa disseruntur, acriterque reprehenduntur parentes filijs, seu filiabus suis cœlibatum, aut vitam religiosam prohibentes.

Matth. 1.

VAMVIS prima facie hodierno Præsentationis Virginis festo, Matthæi Evangelium, quod solum nudam quamdam antiquorum Patrum nomenclaturam continet, minime congruere videatur, mihi tamen nullum illo aptius, atque conuenientius Præsentationi Virginis in Templo Ecclesiam

canere potuisse videtur. Sicut enim mos inoleuit in curijs Regum, ut, cum in palatium regale nobilis aliqua fœmina de nouo introducit, magna nobilium virorum eam stipante caterua, honorificè deducatur: uti etiam cum Regina Hispaniana Regi nubenda ex Germania, vel Galia proficiscitur, non pueri Principes, ac viri clarissimi, quoadusque ad Hispaniarum Regis præsentiam veniat, concomitantur: non secus quidem, cum hodierna die nobilissima fœmina Maria ex semine Abrahæ, orta de Tribu Iuda, clara ex stirpe David in palatium cœlestis regis ingreditur, & venit Regina sponsa cœlesti sponso publico ritu nubenda sit, non incedit sola, sed illam honoris gratia concomitatur insignis Patriarcharum cœtus, quorum primum cõnumerat sacer Euangelista Abraham: comitatur potentissimorum Regum laudabilis numerus; quatuordecim enim enumerat Matthæus inter quos primum fert Dauid: comitatur prophetarum laudabilis numerus, ac fortissimorum Ducum inuincibilis exercitus, ut non immeritò possit tunc dici, quod de mystica illa Arca B. Virginem adumbrante 1. Paralip. legimus: *Dauid cum cantoribus deducebat Arcam fœderis cum iabulo*: merito ergo sancta mater Ecclesia Euangelium præsens, viros clarissimos regis profapæ Mariæ continens, in festo Præsentationis canit, ut omnes illi mysticè concomitentur regiam virginem in regale Templi palatium ingredientem. Sed præter hunc mysticum comitatum, adfuit & alia clarissima Angelorum, & hominum; Angelorum quidem, quia (ut D. Bernardus attestatur) *Adfuit Virgini Angelorum protectio; asidebant enim illi innumerabiles multitudines Angelorum in eius protectiane, piè etenim credo, quod plurimas legiones habuit Angelorum ad custodiam, cum & Eliseus, ut legitur 4. Regum 6. Angelorum multitudinem habuere ad sui defensionem. Hominum etiam clarissimorum cœleri comitatu fuisse in Templum deducit, auctores S. Ger-*

Eccles Rom.

2. Paral. 15.

D. Bern. ser.

51. art. 3. c. 2.

tom 2.

4. Reg. 6.

ur. 115.

S. Germ. ser. manus, qui beatam Annam Virginis matrem in hunc modum loquentero introducit: *Vota mea reddo Domino, quæ distinxerunt labia mea, & Virginum cateruas coegi cum lampadibus, & conuocavi sacerdotes, congregavi cognatos meos. omnibus dicens: Congratulamini mihi, quod hodie mater, & productrix effecta sum non Regi terreno meam offerens filiam, sed Deo cœlesti. hæc tenus laudatus Germanus. Specialiter tamen de die Præsentationis Georgius Nicomediensis Archiepiscopus, ut refert Surius tom. 1. Angelorum chorum Virginum ad Templum comitatum esse ait: vnde Gregorius Archiepiscopus Nicomediæ, oratione de exitu sanctissimæ Dominæ Dei parentis, quando fuit oblata in templo, excellentiam huius doni admirans, ad templum ipsum quasi rationis particeps effect, in hunc modum alloquitur: *Dilata aëria ad excipiendam latiore, quæ sub aspectum cadere, & non cadere composita est creaturam naturam, in qua comprehensio, qui comprehendendi non potest, virij latitudinem redegit in angustissimum.**

Geor. Nicom. Archiep. Surius.

Illud in hac oblatione ad humanos mores componendos primo loco expendendum occurrit, quod parentes Virginis sollicitam curam adhibuerunt, in reddendo Domino votum, quod ei polliciti fuerant; prolem videlicet suam Templo dicaturi. Nouerant enim illud Ecclesiastici: *Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio*: vnde Salomon Prouerb. 25. vouentem infidelem in reddendo vota sua eleganter comparauit nubi pluuiam promittenti, sed nunquam illam exhibenti: *Nubes, & ventus, & pluuie non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens*: alludit ad id, quod frequenter accidit; persæpe enim apparet nubes caliginosa, à qua, dices, terram copiosè fore irrigandam; postea tamè tantà portendit siccitatè, ut nõ nisi ventù, tonitrui, & fulgur reddat: ad eum modum multi feruèti animo magna vota emittentes, postea verò nihil implètes, quasi mœdaces nubes esse perhibentur, hos

Eccles. 5.

Prouerb. 25.

paucissimi exiit, o illis, qui versus fontem ad hauriendâ aquâ peiores, postquam vinâ impleuerunt, continuo fontem nullâ eius rationem habentes, & erga vertunt sic ingrati homines ad diuinæ largitatis perennem fontem accedentes, postquâ desiderij sui cõplementum obtinent, ab illo in exhausto fonte bona, quæ appetierant, haurientes, continuo ingrati tudinis vitio torpentes, diuino huic, ac perenni fonti terga vertunt, de quorum hominum genere Deus conqueritur dicens: *reuerunt ad me tergum, & non faciem*: non sic certè.

Ierem. 2.

Illud existimo interesse discrimen inter *propositum nudum, & votum* aliquid efficiendi in Dei honorem, quod inter glaciem, & crystallum; sicut enim glacies calore illam inuadente in labilem aquam resoluitur, crystallus autem, etiam vehementer incalefeat, soliditatem suam retinet, nullamque in aquam iacturam resolutionis patitur; sic propositum nudum eius naturæ est, ut velut glacies, facile à proponentis voluntate dissoluatur; votum obligatio eam sortitur conditionem, & naturam, ut instar solidissimi crystalli, vouentis voluntatem in bono firmiorem, ac solidiorem, & ad obseruantiam diuinæ legis prouiore reddat; vnde Ionas dicebat: *Ego autem quæcumque voui, reddam pro salute Domino*: idque probè etiam agnoscentes Virginis parentes, postquâ ab illo diuinæ largitatis fonte desideratam prolem hauerat, quocitius poterunt, voti sui, velut solidissimi instar crystalli, obseruatores, illâ Domino in Templo obtulerunt. Genebrardus in sua Chronographia cõmemorat, quod Antiochus Sedetes præstantem Taurum cornibus auro ductilibi obfectis, & bdelliis, omniq; preciosorum lapidum genere cinctum, purpureo panno, & summi precij ornamentis opertum, cum vasis aureis, & argenteis aromatum plenis, in Hierosolymitanum Templum misit: præclarum sanè sacrificium, quo (ut nonnulli asserunt) præclarior templum nunquam viderat: at in comparatione huius, quod ho-

Iona. c. 2.

Genebr. lib. 2 in sua Chrõ.

dierna die Anna offert in templum, longè inferius; non enim taurum purpurauro, gemmis, & similibus ornatum, sed cunctis Seraphim puriorem, ac præstantiorem Virginem, aurea charitate, purpurea patientia, sapphirina virginitate, smaragdina humilitate, aromatica oratione, ac fulgentibus aliorum cœlestium donorum pyropis ornatam, in templo Altissimo offert.

Indi. II.

Sacra Scriptura commemorat in lib. Iudicum, Iephte filiam suam virginem in holocaustum Domino mactasse, quod in hunc modum contrigit. Cum ipse proficisceretur ad bellum contra filios Ammon, votum vouit Domino, quod si victor euassisset, primum, quod egrederetur de domo sua, & illi occurreret, illud ipsum occidens offerret Domino: accidit autem, quod ei victoriam reportanti, & in domum suam reuertenti occurrit vnica filia, quam obtulit Domino in holocaustum, peracto duorum mensium tempore, quo ipsa suam deplorauit virginitatem: non dissimiliter Ioachim vir beatæ Annæ post mulum temporis elapsum à matrimonio inito, cum illa nullam prolem habuisset, hoc votum Deo vouit, quod si sterilitatis, & infœcunditatis difficultatem vinceret, per prolis generationem, primum, quod occurreret ei de domo sua, hoc est, primum fœtum, qui de utero Annæ prodiret, Domino offerret; vt in Templo ei deseruiret: accidit, vt deuieta naturalis infœcunditatis difficultate, primum, quod illi occurrit, fuit beatissima Virgo, vnica patri suo, sicut filia Iephte, & illam, vt pollicitus fuerat, ætatis trium annorum in tēplo obtulit Domino. Solū id in hac historia inuenio discriminis, quod præterquam Iephte, vt dixit D. Hieronymus in eum locum, in vouendo fuit imprudens, & in implendo impius; Anna verò in vouendo, fuit sapiens, & in implendo religiosa; præter hoc (inquam) illud agnosco discrimen, quod in commendationem Virginis cedit, quod filia illa Iephte suam virginitatem

D. Hieron.

deplorauit, quia maledictæ erant steriles; at beatissima Virgo nō solū suā virginitatē nō plāxit, sed summo iubilo eā temper illæsam seruauit, nec sterilitatis maledictionem sustinuit, quæ gaudia Maris habuit cum virginitatis pudore coniuncta.

Sed præter istam Iephte historiam aliam lego Annæ marris Samuelis in principio libri primi Regum, quæ adamussim adumbrat hanc, quam beata Anna Virginis oblationem in templo fecit, cuius, & meminit sanctus Gregorius Nissenus, & Nicephorus. Ambæ istæ fœminæ erant nuptæ, ambæ steriles, ambæ ob sterilitatem afflicte, ambæ in tēplo Dei frequentes, ambæ prolem suam Deo offerre promiserunt, ambæ precibus à Deo fœcunditatem estigitarunt, ambæ illam impetradi firmissima fiducia, & spe non caruerunt; ambæ desiderij sui complementum obtinentes, parum suum feliciter ediderunt, ambæ tandem prolem suam Domino in Templo religiosè obulerunt, atque sacrarunt. Quod si S. Chrysostomus de oblatione illius primæ Annæ matris Samuelis filium suum in Templo offerentis; dixit: *Suorum viscerum facta est immolatrix, quid quæso dicendum arbitramur de hac nostra celebriori Anna, offerente Deo vnica filiam dilectissimam; ac Dei Matrem futuram? Ausim dicere, meritum eius Abraham merito inferius non fuisse: immò si oblatione eius ex rei oblatæ excellentia pensemus, tanto Annæ oblatio oblatione Abraham excelluit, quanto Virginis sanctitas Isaac sanctitatem superauit. Facta quidem hac oblatione contemplor Virginis parentes verba illa i. Paralip. 29. sibi vsurpasse: *Cum hæc, quæ in celo sunt, & in terra, tua sunt, tuæ Domine regnum; & tu es super omnes principes, tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi: respice Domine de domo sancta tua in nos; & inclina aurem tuam, & exaudi nos; aperi oculos tuos; & vide etc.**

Atque ex hac religiosa B. Annæ obseruantia, duo valde vtilia documenta omanes parentes elicere inuenio; primum,

l. Reg. 1.

Greg. Nissen. ser. de natali Christi. Niceph. li. 1. cap. 7.

S. Chrysost. hom. de An. tom. 1.

Gen. 22.

Psalms 45.

vt filios, ac filias suas, non profane, sed pie, ac religiosè instituendi sollicitam curam habeant; sunt enim non pauci parentes, de quibus Dauid dixit: *Quorum filij, sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua: filie eorū composite, & circumornate, vt similitudo Templi: quasi diceres; quorum filij & filie propriè prauam parentum educationem, nihil aliud curant, quàm externum amictus splendorem, cui adeo vacant, vt simulacrorū, ac imaginum Templi ornatum longo intervallo excellant: Heu, cum præcipuam curam in eorum animis rectè instituendis adhibere deberent; totam in exornandis eorum corporibus misere, ac vanè impendunt. vnde illis merito dixit Chrysostomus: *Desiderant valere illos in hoc seculo, & curant quid passuri sunt in alio.* Antiqui certè Gentiles non ignorarunt, quantum utilitatis bona filiorum institutio secum afferret; nam de Philippo Mæcedonum Regè narrat Plutarchus, non tam gauisum fuisse ob natale filij sui Alexandri, quàm quod eo tempore nasci cõtigisset, quo illi Aristotelem Philosophiæ Principem in Magistrum, ac pædagogum adhibere poterat: Plutarchus deinde in suis moralibus non longè ab ea Spiritus sancti sententia recedens: *Tu virga percuties eum; & animam eius de inferno liberabis: eruditè satis dixit, quod sicut nouella arboris planta in sinistram partem deflectente, si in principio eius obliquitate non obstes, postea in dies magis in obliquitate sua inueterascit, & ad rectitudinem recipiendam ineptior redditur: Et quem admodum quantumcumque tellus fœcundissima sit, si aratri ferro eam non proficindas; aut ligone effodias, nullum frumenti tractum tibi referet; & sicut ferrox; & in domitus equus; nisi eius maxillas in campo constringas, & pungenti calcaris aculeo effrenem eius petulantiam compescas; ferocitatem nunquam amittit: ac tandem, sicut in cera molli facillè sigilli figura imprimitur, si tamen illa malleo induruerit, difficillimè sigilla-**

D. Chrysost. opere imp. homil. 35. in Matth. 2.

Plutarch. de Philip. Mac. Rege.

Plutarch. in suis mor. Prou. 23.

Psalms 31.

rem imaginem in se recipit; Non dissimiliter, si vos, o parentes, filios vestros in infantia, in pueritia; immò, & iuuentute in sinistram partem deflectentes, bonæ institutionis virtute non dirigitis, si acri verborem increpatione lasciuientis eorum appetitus non proficinditis, si ferrea correctionis virga effrenatam eorum viuendi consuetudinem imperiosè nō coercetis; ac tandem, si id opus fuerit, variis suppliciis induratos eorum animos non emollitis, vosmetipsos, & illos in æternæ damnationis baratrum præcipientes fertis; experientia enim fatis exploratum habemus illam tritam valde Horatij sententiam:

Quo semel est imbuta recens, seruabit odore Testa diu.

vnde de celebri illo Lacedæmoniorum legislatore Lycurgo legimus (id referente Plutarcho) quod vehementer Lacedæmonibus suadere desiderans, quantum à pueritia ipsa, bona filiorum institutio interesset, vt deinceps in iuuentute; & senectute bonorum operum fructus producerent, duos canes catulos hac industria educauit, vnum in culina inter tripodes, cacabos, & sartagine; alterum verò in in agresti sylua in venationibus; postea verò Lacedæmonii in vnum congregatis, propositis in medio Theatri cacabo, seu olla carne cocta plena, ac lepore hac, & illac circumcurstante, canes illos in cõspectu eorum produxit; quorum in culina inter cacabos, & ollas educatus, nihil faciens leporem, continuò cacabum, seu ollam festinus inuasis; alter verò in rure, venationi vacans, enutritus, confestum leporem, spræta ollæ carne, insectari cepit. Ecce ergo, inquit tunc Lycurgus, o Lacedæmonij, adamussim expressum commodum bonæ, & nocumentum prauæ filiorum institutionis; qualis enim illa fuerit in pueritia, tales procul dubio pariet fructus in iuuentute; & senectute. Sed, quid opus est Ethnicorum exemplis, vbi sacra, ac diuina suppetunt documenta? Cum enim Deus in Leuitico præcepit

Horatium.

Plutarch. vbi supra.

Leuit. 1.

sibi offerri agnos anniculos; & in libro Numerorum iussit, ut vitula ei in oblationem daretur, quæ nunquam portauerit iugum; quid aliud parentes docet, nisi, ut filios suos diuini obsequiis à pueritia sua mancipare satagent, antequam peccati, aut Satanæ iugo lubesse affluant? vt enim testatur D Ioannes, ipse vidit, quod Draco mulieris partu apertis faucibus expectabat, vt continuo illum deuoraret; quod non obscure indicat, quam sollicita, ac diligenti cura opus sit parentibus, ne filij eorum, antiqui serpentis veneno in pueritia inficiantur. Cum etiam in Deuteronom. hoc mandat Deus promulgare fecit: *Si genuerit homo filium contumacem, ac proteruum, qui non audiat patris, aut matris imperium, & coërcitus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducent ad seniores ciuitatis illius, dicentque ad eos; filius iste noster proteruus, & contumax est, & c. comesationibus vacat & c. lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferat malum de medio vestri: quid aliud hoc supplicij genus indicat, nisi quantum nocuenti peruersa pariat filiorum educatio, ac licentiosa eorum viuendi ratio? Percutite ergo parentes correctionis virga filios vestros, alioquin illi grauiore supplicij virga vos ipsos afficient? Vt enim narrat Alexander ab Alexandro, & Iouianus Pontanus; cum quadam matre filij sui domestica quædam, ac modica furta non increpandem te, ille externa alia grauiora commisset, ob quæ suspendio adiudicatus fuit; dum ad supplicij locum duceretur, fingens se matri, quam in itinere offēdit, lecreti quidpiam dicere velle, auri eius os admouens, aurem dentibus euulsit, hæc continuo proferens: si ob minora illa, ac puerilia furta me durè increpasset, in grauiora non incidissem, nec ad hoc supplicij genus venirem. & S. Bernardinus sermon. 17. de Euangelio æterno, simile quidpiam de alio commemorans, qui dentium morsu nasum patri amputauit, subiungit, quod audiens id prudens que-*

Apocal. 12.

Deut. 21.

Alexan. ab Alexandro l. b. 1. genial. Pontan. l. 1. de liber. c. 9.

Ierem. 7. Patres succendunt ignem, & mulieres cõpperunt adipem, vt faciant plac. S. Bern. ser. 17. de Euag. æterno.

dam mater, acriter increpans filios, ac latera eorum tundens, dicebat: non mihi nasum amputabitur. longè quidè ab hoc periculo aberant celeberrimi illi duo antiqui patres, Iob, & Tobias, quorum primus sacrificium offerebat Deo: *Ne forte peccauerint filij mei: vt ipse aiebat: secundus verò filium suum hac pietate instruebat: Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue, ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Dei nostri: quod si hæc, & similia bona documenta præstantes (vt credibile est) sanctus Noè, & Dauid, ille à duobus filiis derisus; hic ab Absalone acri persecutione infestatus fuit, quid quæso mali peruerse educati filij aduersus parentes non molientur? Vnde Incongnitus super Psalmum 143. in illa verba iam præcitata: *filij tui sicut nouellæ: ait: à filiis tuis caue, si filijs abundas, & non diuitijs filiorum amore, miser es, si filijs abundas, & diuitijs, insidiatores illos habes; quia quamò ditior es, quamòq; potentior, tantò amplius insidiantur vitæ tuæ, & mortem tuam querunt.**

Secundum documentum, quod ex pia, ac religiosa Annæ oblatione parentes colligere debent; illud esse arbitror, quod inurbanitatem eorum apertissimè damnat; qui Deo prolem suam oblaturi, ex filiis quidem ingenio hebetiorem, & corpore deformiorem, ex filiabus verò facie turpiorem ei offerunt; imitatores quidem facti tium antiqui illius Chaim, qui imbecilliora, ac deteriora Deo offerebat, tum illorum, de quibus ait Matthæus, quod obtulerunt Christo omnes malè habentes. Reuocate quæso, ô parentes, in memoriam, quod præcipiens Deus olim animantium primogenita sibi immolari, asinum excepit, dicens: *Primogenitum asine mutabis que: quid quæso aliud primogenitius asinæ, quod inter omnia animalia insipientissimum, & stolidissimum est, significat, nisi stolidum, & insipientem filium, quem Deus tâquam statui religionis monastico ineptum minime sibi offerri desiderat? immò, si rem*

Tob. 50.

Tob. 4.

Genes. 9.

2. Reg. 15.

Psal. 143.

Genes. 4.

Matth. 14.

Exod. 34.

altius patres cõsiderent, facile reperient, nullam viuendi rationem magis prudentiam, immò, & sapientiam indigere, quam monasticam; vbi, cum tanta sit conditio aua, & ingeniorum diuersitas, difficillimum est omnibus coaptari, vt Paulinum illud documentum impleatur: *Omnibus omnia factum sum: Quid quod ad sustinendum superbum, aut imprudentem Prælatum non solum insigni patientia, sed & singularissima opus sit prudentia, qua cerè stolidi, & insipientes homines omnino carent. Sed, & parentes, qui facie, & corpore turpiorem filiam Deo cõsecrant, meminisse deberent, quod Deus olim etiam animalia, quæ sibi offerebantur, volebat esse pulchra, & omnia maculæ expertia. vnde in Leuitico ait: *Si de bobus voluerit offerre, marem, siue feminam, immaculatum offerret Domino: & apud Ezechielem: Offeres vitulum de armento, immaculatum hæc quidem omnia (vt ait Apostolus) in figuris contingebant illis: significare enim per illa Deus intendebat, preciosiora, atque pulchriora, non deformiora, sibi esse offerenda, vt primus ille munerum oblato Abel nos docuit, sacra Scriptura testante, quod de adipibus gregis sui obtulit Deo, ob quod meruit id, quod statim facer textus subiunxit: *Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Chaim verò, & ad munera illius non respexit, vt pò: quia de adipibus non erant, sed de deterioribus.***

1. Cor. 9.

Leuit. 3.

Ezech. 43.

Genes. 4.

D. Ambros.

D. Hierony.

cit: *filij magis sunt Christi, cui renascuntur, non es eius, cui natus es, sed cui renatus, & qui te grandi precio redemit sanguine suo: videns etiam D Hieronymus amorem paternum erga filios esse absque prudentia, & scientia, subdit: *Primum parentis amorem intellege, cui, vt amorem in te tribuam, amoris scientiam non concedo: parentes quidem illos non distitit eam habere, qui filios religiosæ, sanctæque vitæ mancipare sciunt; qua scientia illi sine dabo carent, qui mundi mancipia magis fieri eligunt, quam religiosæ vitæ se tradere. Contonant his omnibus egregia, quæ cecinit carmina Gregorius Nazianzenus:**

D. Hierony.

Gregor. Nazian.

Vos ego conuerso iam nunc sermone parentes, Alloquor, in quoru manib. iacet, arbitrioq; Gloria virginæ, vel sedit infamia prolis, Ac simul ad charos, etiam dabo dicta propinquos. Et quibus ætatis commissa est cura tenelle. Haud decet, haud fas est, magni fragmenta Cogere. (parentis, Nemo igitur stolidæ vanissima gaudia carnis Dum sequitur, Christi que flagrat amore, puellam, Inuitam ad thalamos reuocet, veneremque molestant, Ac velut hærentem saxo affixumq; rigenti, Polydon, aut voluerit tentet depehere mole.

Quod si hæc parentes non terreat, terrere, ac contremiscere faciat sacrosancti Concilij Tridentini Decretum, anathemate damnans sessione 25. cap. 18. par-

Concil. Trid. sess. 25. c. 18.

D. Ambros.

vinceret, immutat te manere p ueretur ? ait, continuo respondisse : Ideo fortasse defecit, ne quis impedimentum posset asserre. Quid plura meminerint quæto parentes religioſæ vitæ, aut cœlibatus ſtatum filiis ſuis prohibentes, perſimiles exiſtere tum Pharaoni, & reliquijs Aegyptiſis prohibētibus ſraelitis exitum à captiuitate Aegyptiaca, & ingreſſum in terram promiſſionis; tum etiam impio Herodi, quia ſicut ille Chriſtum recens natum acriter perſequutus fuit, ita ipſi eundem in animis filiorū per proſiſtitum vitæ religioſæ recens conceptum herodiana crudelitate enecare contendunt. Meminerint deinde D. Hieronymum aduerſus Heluidium tam piè, quam acurè dixiſſe: *Virgines fructus eſſe nuptiarum; unde meritò ſteriles ſe putare debent, ſi fructum hunc non producant, ſecundos uerò, cum qui uirginitatem colant, filios, filiasque protulerint*: immò addit D. Hieronymus pro ſua u. ſigni pietate in epiſtola ad Furiam, parentes non implere menſuram nominis patris, aut matris, dum filios, aut filias Deo rō conſecrant: *Pater, inquit, impleat nomen ſuum, laetetur filiam genuiſſe Chriſto, non ſeculo*: Ad extremum meminerint huiusmodi parentes, ingreſſum religionis ſuis filiis interdicentes, in extremo Dei iudicio rationem reddituros non ſolum peccatorum, quæ propter permanentiam in ſæculo commiſerunt, ſed, & bonorum operum, quæ religionem ingredients, effecturi forent, ut Regis Achab̄ historia adamiſſim repræſentat. Nam 4. Reg 9 cum Ichū iudex à Deo creatus eſſet contra impietatem Regis Achab̄, eo, quod iniuſtè occidiſſet Naboth̄, ait facer textus, Regem Achab̄ morte plectendum eſſe pro ſanguine Naboth̄, & pro ſanguine filiorum eius. & tamen certum eſt, nullum eius filium occidiſſe, ait nihilominus filiorum eius ſanguinem effuſiſſe, quia præmatura, & anticipata patris morte gerendam ab eo prolem impediuit; non ſecus, qui filios religioſam vitam agere prohibent, omnium bonorum fec-

Exod. 5.

Matth. 2.

D. Hierony.

D. Hierony.

4. Reg. 9.

tus, quos in religione edituri eſſent ſibi in extremo Dei iudicio fore impudicos, certò ſciat. Cui ſi honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

HOMILIA III.

Proſequitur B. Virginis Præſentationem, & oblationem ab eius parentibus in Templo factam, dum illam Deo, tanquam aureum vas precioſiſſimis gemmis ornatum, in diuinum eius obſequium obtulerunt.

VM Beata Virgo non ſolum paritura eſſet Templi Dominum, ſed, & propriis ſanguinis ſui expenſis ædificatura templum illud deitatis, humanū Chriſti corpus, quod, Templum ipſe uocauit: *Soluite templum hoc, & iterum reædificabo illud*: nullibi aptius commemorari debuit, quam in templo Domini; & ideò Spiritus ſanctus ad id eam inuitans, nunc ei dicebat: *Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa, ueni electa mea, & ponam in te thronum meum*; nunc illi ſuggerbat: *Audi filia, & uide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum*. Audiuit ſanè B. Virgo Dominum ſibi loquentem, & ut audiens ſubaudiret, ac diuinæ uocationi citius obſecundaret, parentes ſuos ſollicitabat, ut, quæ iam triennis eſſet, ſanctiſſimam Triadi abſque vlla mora illam in templo præſentarent, debitamque Deo ipſius oblationem non vltra differrent: Marianis precibus parentes Virginis annuentes, conſectiſſimam filiam in templum adduxerūt, precioſiſſimū, & inæſtimabile illud munus religioſè, & liberaliter Domino donantes. Sanè, licet Deus ditiffimus ſit, nec noſtris indiget muneribus, ut cecinit ipſe Dauid: *Deus meus eſt tu, quoniam bonorum meorum non eges*: placet nihilominus ei, ut in ſupremi domini illius recognitionem,

Ioan. 2.

Cant. 5.

Pſalm. 44.

Pſalm. 15.

Ouid.

Daniel. 5.

2. Mach. 4.

Ierem. 18.

Ibidem.

Ibidem.

tionem, quæ de munificentiffima eius manu accepimus, liberaliter ei tribuamus, alioquin non ſemul repulſam patiemur, quia, ut dixit Ouidius: *Ipſe licet uenias miſis comitatus Homere. Si nihil attuleris, ibis Homere foras.* Hoc faci ingenium, cum non ignoraſſent ſacri Marię parentes, Deo placendi ſiticiſſimi, chariſſimam filiam ſuam, uelut ſacrum quoddam vas, diuino miniſterio aptiſſimum, Deo conſecrarunt. Diuina eloquia referunt, Regē Balthaſſarem ſacra Templi vaſa prophanaſſe, dum illa in lautum conuiuium adduxit, quibus conuiuæ ad inuicem ſibi uinum propinabant. Eadem ſacræ Scripturæ monumenta commemorant, Menelaum vaſa domus Domini diuino cultui dicata ſacrilego auſu ſibi uſurpaſſe: at parentum Virginis ſumma erga Dominū, & Templum illius religio eò peruenit, ut à prophandis, uel eripiendis ſacris ualibus templi, tam longè religioſus eorum animus abeſſet, ut potius, præter alia munita, quæ ſingulis annis templo offerrebāt, ſacrum hoc, & animatum vas immaculatæ Virginis ad eius miniſterium Deo ſacrarent. Olim Ieremiæ lachrymanti ob ruinam generis humani Dominus dixit: *Deſcende in domum figuli, & ibi audies uerba mea*: continuo ille in domum figuli ſe contulit, ingreſſuſque eſt eo tempore, quo uas iam factum cecidit in terram: & diſſipatum eſt uas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis: tūc figulus ex eodem luto, apponens illud in rota, alterum uas conſinxit: *Conuerſuſque fecit illud uas, alterum, ſicut placuerat in oculis eius, ut faceret*: Viſio hæc Ieremiæ adamuſſim ante oculos nobis ponit inſtabilitatem, & fragilitatē Euæ, fortitudinemque & ſtabilitatem Mariæ; fecit Deus Euam, quæ uas ad eò fragile fuiſſe noſcitur, ut, Diabolicæ ſuaſionis uento in illam flante, continuo conſtingeretur; peccato enim cōſentiens, ſubordinatio illa ſenſus ad rationem, quā iuſtitia originalis ei conferebat, pœnitus

corruiſſe: & diſſipatum eſt uas: Muſius uas casus grauis adeo fuit, ut, & peccati Adæ, & poſteriorum illius origo fuerit: quod Ieremias conſiderans, non poterat à lacrymis ſe temperare: ut tamen Deus ſolaretur illum, ex eadem lutea maſſa generis humani aliud mirabile uas confecit, nempe beatam Virginem, per quam iactura illius primi casus mirum in modum inſtauraretur: unde Eccleſiaſticus eam uocauit: *Uas admirabile, opus excelliſſi*: & merito quidem; eſt enim uas illud uinum, in quo manna humanitatis Chriſti poſitum fuit ad ſeruandum illud in cibū animarum; eſt uas nouum Deo exhibitum, in quo ſal diuinæ, ac increatæ ſapientię ad ſanandas aquas humanæ generationis, ne ultra in eis mors, & ſterilitas ſpiritualis graſſaretur, deſiſſimum fuit: eſt uas aureum de pecunijs Templi Domini, hoc eſt, ex proprijs, & potiſſimis Chriſti meritis fabricatū; eſt uas puriſſimum, ex argento ab omni peccati rubigine præſeruatū; eſt uas mundum habens operculum diuinæ protectionis, & deſuper legaturam ſuperuentionis Spiritus ſancti in eam; eſt uas caſtrorum in excelliſ in firmamento cœli reſplendens; eſt uas altiffime ſuſpenſum in folio gloriæ, Domus Patris ſui; eſt uas conſlatum à fabro, ſuſſante in igne prunas, & proferente illud in opus ſuum, nempe in opus Incarnationis Chriſti, & redemptionis humanæ: eſt uas à Deo fabricatum, ſicut placuerat in oculis eius, ut faceret; eſt uas utile in domo Dei, in quo gloriatur Deus, qui poſſidet illud: tãdem eſt quaſi uas auri ſolidum, ornatū omni lapide precioſo: benè quidem ait ſolidum, quia in reliquis ſœminis, ut concipiant, uirginitatis clauſtra uolantur, & parturientes præ nimio dolore, quaſi franguntur; beata autem Virgo inſtat ſolidiſſimi uas aurei, tanta fuit ſoliditate prædita, ut, nec conceptus, uirginitatem, nec partus, integritatis eius clauſuram diſrumperet, ſed inuolata potius, integerrima, ac ſolidiſſima ſemper maneret. Fateor hæc

Ibidem.

Eccleſ. 43.

Exod. 16.

4. Reg. 2.

4. Reg. 12.

Prouerb. 25.

Numer. 19.

Eccleſ. 43.

Eccleſ. 54.

Iſaia 22.

Iſaia 54.

Ierem. 18.

Eccleſ. 50.

omnia huius virginis vas excellentiam non parum ostentare; duo tamen reliquis omnibus mirabiliorem valde illam commendant.

Primum est, quod, cum, communi Philosophorum sententia id approbante, continens maius sit suo contento, unde, si videremus vas, quod liquorem duplo, aut quadruplo se maiorem contineret, omnes nos in magnam admirationem raperet; e contra verò omnidò hic accidit: nam, dum Deus sub humana carne delitescens angusto Virginis Mariæ vtero continetur, tantò quidem contentum est maius suo continente, quanto Creator excedit creaturam; infinitum, finitum; immensum, id, quod certis terminis circumferbitur: unde Ecclesia Catholica tanti operis admiranda in ea verba protulit: *Quibus te laudibus efferam, nescio, quia quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti.* Secundum, quod valde admirabile reddit hoc sacrum vas, illud sanè putauerim esse, quod, sicut stupendum in omnium oculis esset, intueri vas aureum, quod vndique perfectè clausum, non minus facile suum effunderet liquorem, quam si re vera apertum, & absque vilo operculo esset; ita summa admiratione dignum, nemo sanè mentis inficiabitur esse, quod cum admirabile hoc vas sacratissimæ Virginis coelestem Ambrosiam, ac diuinum nectar increata sapientiæ in se contineret, clausum tamen vndeque virginittatis clausura, facile nihilominus illud effuderit, dum absque vilo profusus dolore, sed potius summa animi lætitia Christum Dominum parit. Addit præcetera Ecclesiast. vas illud admirabile ornatum esse *omni lapide pretioso*: sed, quidni ornari deberet vas, in quo seruandum erat celeste manna Verbi diuini? nam, si, vt Diuus Paulus, tanquam vas electum, portaret nomen I. E. V., iuxta illud: *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram regibus, & gentibus; preciosus adeo virtutum mar-*

Eccles. Cathol. in offic.

Astor. 9.

garitis diuinus aurifex illud exornauit, consequens est, longè preciosioribus Deiparam Mariam exornasse, quæ vas electionis sibi erat, non vt, in dicit Pauli solium nomen I. E. V. S., sed ipsam Iesum, Deum verum, & hominem in vtero suo per nouem menses portaret. Est etiam & aliud mirabile excellentiæ discrimen in Paulinum, & Marianum vas, quod Paulus vas erat ad propinandum fidelibus, & infidelibus potum Euangelicæ doctrinæ; at beata Virgo vas fuit ad id, speciali Dei consilio deputatum, vt Christo infanti potum lactis vberè de coelo pleno propinaret. In cuius figuram apud Genesim lego, Iosephum specialem quandam scyphum habuisse, in quo & bibeat, & augurabatur: *ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet*: non secus verus Ioseph, Christus Dominus, beatissimam Virginem in scyphum; & preciosissimum vas sibi elegit, vt in eo lactem liquorem eberet, vitam quidem dantem, non mortem inferentem, instar vasis illius lacte pleni, quod Iahel Silaræ potandum obtulit, tum, vt in eo, velut alter Ioseph, per multa prophetica spiritu Mariano ore promens, sapientissimè auguraretur, prout ex Cantico *Magnificat* satis liquet, qui variis propheticis oraculis scatur.

Genes. 44.

Iudith. 4.

S. Hierony. epist. 52.

D. Bern. ser. 22. sup. Can. Ber. corvini in suo redulto.

Sed iam videamus, quinam fuerint hi preciosi lapides, ac inæstimabiles gemmæ, quibus sacrum hoc Marianum vas fuit exornatum: Eas planè nobis indicauit sanctus Hieronymus, & D. Bernardus: nam ille in epistola ad Nepotianum ait: *Vis scire, quales Dominus querat ornatu? habeo prudentiam, iustitiam, temperantiam, fortitudinem; his plagis cæli include, hec te quadriga in altum ferat, nihil hoc monili preciosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius, & ornamento sunt, & iulamini.* hæc Diuus Hieronymus: quibus persimilia sunt, quæ D. Bernardus scripsit, super Cantica: *Sic prudentia, sic temperantia, sic fortitudo, & si quæ sunt virtutes aliæ, quid nisi margaritæ sunt quæ ad vno morali*

in sponsa

in sponsa ornatu splendore perpetuo coruscantes: diuersa ergo virtutum genera preciosi lapides fuerunt, quibus exornatum Marianum vas mirum in modum effulgebat. Aderat enim in eo Amethystus, qui animum vigilansem reddit: aderat lapis, virtutem habens contra incantationes; aderat Beryllus carulei coloris, qui mitem & benignum reddit illius possessorem: aderat Calcædonius, pallidi coloris carnis mortificationem denotans: aderat Carbunculus, qui nocte splendet, & instar ignis scintillat, charitatis ignem non obscurè designans: aderat Hyacinthus coloris celestis, virtutem habens somnum immittendi, manifestum contemplationis symbolum: aderat Chrysolitus, auri colorem redolens, virtute præditus contra nocturnos timores, fortitudinem animi aptè satis denotans: aderat Sardonix ad humilitatem inclinans: aderat Onychinus, tremulos faciens oculos, timoris illius manifesta imago, de quo Dauid: *Timeo Dominum omnes sancti eius: aderat Sardius, sanguinis fluxum restringens, & audacem reddens animum, virtutem animositatis adumbrans: aderat Adamas, inexpugnabilis animi imago: aderat Smaragdus, in quo viridis color, spei argumentum, effulget: aderat Topazius excitatæ iræ mitigandæ singulari vim habens: aderat Sapphirus, qui intensum sanguinis ardorem refrigerans, castitatem carnis incentiuia extinguentem perspicue significat: ac tandem (vt paucis multa comprehendam) *Omnis lapis preciosus, operimentum eius*: Mariam enim operiebat fides Patriarcharum, spes Prophetarum, charitas Apostolorum, constantia Martyrum, sobrietas Confessorum, sapientia Doctorum, castitas Virginum, diligentia Angelorum, illuminatio Archægelorum, quies Thronorum, magnitudo Dominationum, excellentia Principatum, seueritas Potestatum, potentia Virtutum, scientia Cherubinatorum, necnon amoris incendium, quo Seraphici spiritus inardescunt;*

Psalm. 32.

Eccles. 28.

Ecce quàm bene Mariæ congruant præcitata Ecclesiastici verba: *Tanquam vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.*

Hesiodus.

Eccles. 24.

Eccles. 24.

Cant. 6.

Ibid.

Isaia 61.

Ioan. 19.

Cant. 4.

Lucæ 1.

Ibid.

Hesiodus in illa sua secreta philosophia pulchram quandam Virginem describit à Diis summoperè dilectam, cui singuli amoris gratia singula monilia liberaliter condonarunt, Apollo Musicen, Mercurius eloquentiam, Mars fortitudinem, Venus gratiam, Minerua sapientiam, Iuno singularem venustatem: hæc Virginem tantis dotibus ornatam: hæc Virginem tantis dotibus ornatam, Pandoram, hoc est, *Donum omnium Deorum*, vocitabant. alij verò addunt, illam confictam fuisse, omnium Deorum Matrem esse. hæc quidem prophana, si in sacra conuertamus, non fabulosa, sed in beata Virgine verissima comperimus; cum tres diuinæ Personæ Mariam Deiparam summo amore prosequentes, tot cœlestibus donis illam cumulauerint, vt ipsamet ore suo promat: *In me gratia omnis vite, & veritatis, in me omnis spes vite, & virtutis*: ac si diceret: in me primorum parentum iustitia originalis, in me columbina simplicitas Abelis: *Oculi tui columbarum*: in me somnus contemplationis Endæ: *Ne suscitetis, neque cuiquarè faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit*: in me iustitia magni illius Patriarchæ Noë: *Indumento iusti*: in me fides Abrahæ: *Beata, quæ credidisti, quoniam perscipientur*: in me, quæ dicta sum tibi à Domino: in me tolerantia patientissimi Iob: *Stabat in cruce*: in me insignis pudicitia Rebeckæ: *Turbata est in sermone*: in me pulchritudo Saræ: *Tota pulchra es amica mea*: in me prudentia Abigailis: *Et cogitabat, qualis esset ista saluta-*: in me humilitas Liæ: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*: in me virginitas Sunamytidis, quam nō cognouit Rex, licet illam in coniugè accepisset: *Quomodo fecit istud, quoniam virum non cognosco*: in me tandem sollicita cura Marthæ, & ardēs amor Magdalenæ:

Kk a

Disite

Can. 2.

Dicite dilecto, quia amore langueo: ecce, nullus lapis preciosus, nulla inestimabilis vnio, nulla fulgentissima gemma, nulla, quantumcumque orientalis, ac summi valoris margarita in hoc Mariano vase desideratur, vt reuera de. ebat regiu vas, in quo filius Dei ad incarnationem purissimum sanguinem ebibit, & ad carnis assumptæ nutritionem, lactis potum, vt supra dicebam, bibiturus erat.

2. Tim. 2.

Cæterum, sermonem ad nostram institutionem conuertens, à vasis tamen metaphora minimè discedens, Paulina verba in memoriam reuocare oportet: *Imagna domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed, & lignea, & fictilia*: in hac autem magna domo Ecclesiæ Catholice iusti sunt vasa argentea, & aurea, in quibus preciosissimum diuinæ gratiæ balsamum, suauissimum odorem efflans, reconditur; peccatores verò sunt vasa lutea, & fictilia, quæ non nisi vitiorum fœces à longè fœcetes continent; illi sunt vasa in honorem, isti in contumeliam, vt ait idem Paulus; illi sunt vasa vitæ, isti vasa interitus: *Preparabit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit: illi sunt vasa solida, isti fragilia: Cor fatui, quasi vas contritum, & omnis sapientiam non tenebit: illi sunt vasa misericordiæ, isti vasa iræ: Aperuit Dominus thesaurum suum, & protulit vasa iræ suæ: illi sunt vasa plena, isti vacua. Illud autem interest inter vas plenum, & vacuum, quod illud tactum non sonat, istud autem si tangatur, tintit, & personat: non fecus iusti, tanquam vasa diuinæ gratiæ plena, si aduersitatibus tangantur: Non murmur resonat, non querimonia: vt apparet in lobo, quem cum Deus lepra percussisset: *Mannu Domini tetigit me; ipse tamen, vt ait sacer textus: nihil stultum loquutus est labijs suis contra Deum: è contra verò peccatores, tamquam vasa diuinæ gratiæ liquore vacua, quocumque dolore tangantur, continuò impatientissimis verbis crepant, immò in blasphemias sacrilego. ausu in magnam Christi iniuriam prorum.**

Ad Rom. 9. Psalm. 5. Eccles. 21.

Ierem. 50.

Eccel in offic. martyrum. Iob 19.

Iob. 1.

punt, cui, ob summam eius benignitatem, qui vasa iræ in multa patientia sustinet, sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

Agitur de oblatione, quam sui ipsius fecit triennis beata Virgo in templo Hierosolymitano; & de facili ascensu quindecim graduum; cuius occasione non pauca de profectu spiritali vtilia traduntur.

E oblatione hucusque, qua B. Virginis parentes illà in Templo Deo sacrarunt, disseruimus, nunc oportet, vt de illa, quæ eadè facerim Virgo

in infantili sua ætate Creatori suo seipsam obtulit, sermonem instituamus. Ecce ergo hodierna die præ omnibus aliis pulchris sceminis, pulcherrimam Esther. Esther. 9. in conspectu regis Assueri, adeoque illi placentè, vt ob eximium eius decorem in sponsam suam eam assumeret: ecce regina Sabba sapientissimū Salomonè ad euntè; ac regalem eius aulā ingredientè, vt & munera illi offerat, & maiora recipiat, & abditissima cælestiū rerum arcana sibi pandat: ecce tandem pulcherrimam Iudith templi Hierosolymitanum visitantem, vt de victoria Holofernis debitas gratias Deo reddat. eum enim B. Virgo in cõceptione sua serpentis caput, hoc est peccatum originale, contriuisset, propter felicem hanc partam victoriam, oportebat, vt, non fecus ac Iudith, pro gratiarum actione Hierosolymæ Templum inuiseret; at nō solum inuisit, sed se in eius obsequiū libentissime mancipauit. quod si, vt Diuus Gregorius dixit in morali. D. Gregor. bus: *Omne, quod datur, ex dantis mente pen. lib. 22. mor. satur.:* non potuit Virginis oblatio, quæ ex ardentissima, ac supereraphica eharitate.

itate procedebat, non illi gratissima esse. Multi quidem fructus varios, animalia, pecunias, agros, domus, preciosas vestes, argentum, & aurum, immò margaritas, & inestimabiles lapides, ac similia alia munera Deo obtulerunt; se autem totos paucissimi cum Virgine se consecrarunt. Phylomela suauissimum tibi ex arbore amœna offeret canticum, si tamen extensa manu in tuam potestatem redigere velis, aufugiens, minimè se comprehendi patitur; ecce cantum obtulit, sed seipsum offerre omnino renuit: Virgo se totam tradidit, excepit nihil. Vnde si eam etiam conferamus cum illis, qui perfectam, & apostolicam vitæ rationem sectantes, se totos Deo obtulerunt, illud inter eos, & beatam Virginem interesse reperiemus, quod illi sacrificium, Maria sui holocaustum obtulit: alij enim, cum aliquando peccauerint: quia *uemo sine crimine viuui, & in multis offendimus omnes: aliquid sibi retinuerunt, illud scilicet, cui inordinatè; adhæserunt beata autem Virgo, quæ nullo terreno affectu commutabili bono vniquam adhæsit, nihil sui sibi reseruauit, sed totam, ac totaliter, vt ita loquar, in holocaustum, id est, totum cõbustum, Creatori suo se obtulit: Quod si bilarem datorem diligit Deus: non potuit non pergrata eidem extitisse Virginis oblatio, Germano Archiepiscopo in oratione de oblatione Deiparæ dicente: *Puella autem valde letans, & exultans ibat in templum Dei tamquam in thalamum: Deinde, si antiquum prouerbum habet: qui cito dat, bis dat: quæ tam cito in infantia sua se donauit, millies quidem dedit: Abraham centum, & viginti annos cõbulerat, cum Isaac filium suum Deo obtulit; at beata Virgo triennis tantum (vt S. Bonau. in tradunt Nicephorus, sanctus Germanus, Diuus Bonauentura, & Gregorius Nissænus), seipsam Deo in perpetuum consecrauit. Quam celeritatem (vt non semel orat. de: at. Christi. Apoc. 12. alibi adnotauit) non obscure significauit visio illa Ioannis, cum pedibus beatæ Virginis lunam subesse vidit; inter om-**

Iacob 3.

2. Cor. 9.

Prouerb. Gen. 22. Niceph. lib. 1. c. ap. 7. S. German. de oblat. Vig. in templo. S. Bonau. in medit. de vita Christi. S. Greg. Niss. orat. de: at. Christi. Apoc. 12.

nes namq; planetas Luna breuiori tempore cursum suum peragit: ad eundem enim, vnde moueri cœpit, punctum redit Saturnus post annos triginta, Iuppiter post duodecim, Mars post duos, Sol post trecentos sexaginta quinque dies, & aliquot horas; Venus, & Mercurius idem ferè tempus insumunt; at Luna viginti septem diebus, & paucis horis totam spheram velocissimo cursu percurrit: ad eundem modum ex hominibus, multi Saturno similes, qui quo celsiorem dignitatis locum obtinent, eo ad dignitatis cursum segniores sunt; alij religiosiores, breui; instar Iouis, tempore, cursum absolunt; alij perfectiorem vitæ statum proficentes, instar Solis, Veneris, & Martis viam mandatorum Dei citius, ac velocius currunt; at Virgo sanctissima, velut Luna, totam illam sanctitatis spheram, quæ futuræ Matri Dei necessaria erat, velocissimo omnium motu cœcurrit; cuius non leue argumentū, nec obscurum indicium existimauerim, quod (vt præcitati Patres tradiderunt) quindecim illos scilicet Templi gradus sine alicuius iuuamine supra totam infantilis corporis facultatem, cum magna omnium assantium admiratione ascenderit; est enim exploratissimum, ipsa experientia id probante, vt quæ in infantia accidunt, eorum, quæ postea futura sunt; præfagia quædam, ac pronostica signa sint. Zoroastes enim, qui ridens natus est, futuræ alacritatis, & lætitiæ, qua totam vitam duxit, signum fuit; ori Pyndari infantis, dum somnum duceret, examoen apum insedit; quod Platoni, & Diou Chrysofostomo contigisse Historiographi narrant; eorum vitam describentes, idque vt euentus probauit, melliflui eorum sermonis miram dulcedinem reddant; pronosticum fuit. Et de Iulio Cæsare fertur, frequenter in ore eius versari verba illa: *Si ius violandum est, regnanda causa violandum est*; quod aperè præsignauit, vt postea contigit, illum suæ tyrannidis petulantia Rempublicæ fore oppressurum. Sed quid prophantis egemus testi-

Marul. & Volator.

monilis, vbi multa sacra suppetunt? nam luata illa, qui in materno vtero fratres illi Iacob, & Esau acriter pugnabant, aperte significauit varias rixas, ac contentiones inter ipsos, & inter populos ex eis natiuros futuras, vt & sacer textus adnotauit, dicens: *Due gentes sunt in vtero tuo.* In historia etiam scholastica legitur, quod cum Rex Pharaon in regio diademate, quo certis diebus caput suum redimibat, Ammonis idolum ex auro confectum adisset, Moyses, dum a filia eius, qua illum ad nutriendum exceperat, quandoque instar infantis iocans, diadema de capite eius tollebat, ac pedibus conculcabat, quod singulare factum id, quod postea accidit, praenotabat; nam postea grandior factus Moyses, Pharaonem, & omnem eius exercitum non solum profligauit, sed inundantibus maris rubri aquis submersit. Cum igitur hodierna die, quo tempore B. Virgo, in Templo a parentibus praefentata, gradus quindecim non sine magno prodigio triennis ascenderit; sane id non obscurum indicium, ac pronosticum fuit celeris cursus, ac velocissimi progressus, quem in via perfectionis in dies effectura erat: *Ascensiones enim disposuit in corde suo, vt dicebat David.* vnde D. Hieron. tract. de ortu Virginis, postquam enarrauerat ascensum illum quindecim graduum, continuo ait: *Iam quippe Dominus in Virginitate sua infantiam magnum quid operabatur, & quanta futura esset, huius miraculi indicio praemonstrabat:* velox enim illa ascensio futurum eius progressum spirituales aperite satis praefigurabat. ad quem etiam significandum, praeterquam quod sponsus comparauit Virginem aurore, cuius lux semper procedit, & crescit vsque ad perfectum diem, illam componit cum Turre eburnea, deinde cum Turre fortissima, ex qua mille clypei pendunt: consulti primo comparat istam Turri ex ebore confecta, qua non nisi exigua esse solet, & instar monilis ex infantili collo pendere, deinde fortissimae arcis, & inexpugnabili Turri assimilat; ex excessu quippe fortitudinis huius turris supra for-

titudinem illius spirituales Virginis incrementum significabatur. Atque hoc idem praefignare voluisse arbitror eundem sponsum, dum Virginem mologranato assimilat: *Sicut cortex mali punici:* postea vero spirituales eius profectum admirans, aceruo tritici, qui multitudine granorum longe malum granatum excedit, illum comparat. Celerrimus iste B. Virginis in via perfectionis progressus adeo Daemone oculos offendit, vt propterea Angeli, Mariae per quindecim illos gradus ascendenti, dicerent subobscura illa verba: *Quae est ista, quae ascendit, sicut virgula summi non diffiteor, in auditum genus laudis videri hoc angelicum encomium; nam, quid magis futile, & vanum, quam fumus: certe lobus miseriam, ac caducitatem humanae vitae adamussum describens, dixit: Dies mei, sicut fumus euouerunt:* cum etiam quipiam superbus esse agnoscitur, nimio fumo scateret dicitur: qui ergo fieri potest, vt Angeli laudare cupientes B. Virginem, quindecim graduum scalam Templi ascendentem, virgulam falam comparauerint? videntur mihi in hac metaphora alluisse ad locum Numerorum, vbi sacra narrat historia, quod igne coelitus misso super filios Chore, Eleazar ex diuino iussu incensum adoleuit, cuius fumus vehemens adeo fuit, vt ignem illum extingueret; vt ergo Angeli significarent, tenellam hac infantulam spirituales sui profectus fragratia Daemone mirum in modum infestasse, fumo illam comparauerunt; quia, sicut iste lacrymas ab oculis extorquere solet, & flere compellit, non secus aromaticus ille, ac suavissimus Mariani profectus fumus Daemone oculos adeo infestus, ac importunus fuit, vt vlulare, & amarè flere illum compelleret; etenim cum ille est celsissimo loco ad inferni baratrum descenderit, nihil molestius fert, quam capitalis suae hostis Mariae spirituales ascensum, cuius vitam, & mores a principio conditionis mundi vehementer coepit detestari, Deo ipso tunc dicente: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem.*

Atque hic B. Virginis progressus Daemone

moni adeo terribilis, ac molestus, nos omnes edocet, spirituales nostro progressui sedula diligentia vacare, ac omnem seignitiam in via diuinae feruitutis longe a nobis repellere debere. quidam hanc viam perambulant, de quibus regius Vates ait: *Beati, qui ambulauit in lege tua Domine: beatus illos vocat; quia offeruat o legis diuinae, semen est beatitudinis, ac vitae aeternae.* Christo dicente: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata:* quali diceret: cum sit certum, quod quae quis seminauerit, haec & metet, si vis metere vitam aeternam, femina diuinae mandatorum obseruantiam. Alij proficientes magis non solum hanc viam deambulant, sed & illam percurrunt; illud eiusdem vatis obseruant: *S: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum:* ia horum numerum videntur mihi merito referendi Abraham, Sara, & eorum famuli; nam, vt sacra narrat Genesim, cum tres peregrini, tres diuinas personas adumbrantes, vt adnotarunt Glossa, & Lyranus, Abrahami domum ingrederentur, omnes illius familiae ad illos benigne suscipiendos, ac leniter pertractandos festinantes occurrerunt. De Abrahamo facit textus ait; non solum, quod festinauit, sed, & quod Sara uxori suae dixit: *Accelera, tria sara simile commisce, & fac, submeritios panes:* ipse etiam ad armentum cucurrit, & vitulum condidit famulo porrexit; qui etiam festinanter abiit, deditque puero, qui & festinauit. Origenes in Comm. huius loci, sollicitudinem hanc Abrahamae, Sarae, & famulorum eorum admirans, ait: *Abraham cucurrit, Sara accelerat, puer festinat:* quali dicat; nullus est in hac Abrahami domo, qui otio vacet nullus qui diuinis obsequiis noattendat. nullus, qui leto gressu incedat, omne: currunt, festinant, atque accelerant huius rei eam putauerim rationem, quod Abraham, qui caput erat, primus omnium festinauit, & exemplo eius Sara accelerauit, & ad vtriusque imitationem famuli cucurrerunt. habet enim de maiorum exemplum, instar il-

lius columnae nubis, filios Israel per desertum ducentis, quae si progrediebatur, illi etiam sequebantur; si vero stitabat, ipsi quoque progredi cessabant. Alij tandem sunt, qui non contenti viam mandatorum Dei ambulare, & percurrere, peruolant etiam, cum eodem Propheta dicente: *Quis dabit mihi pennas, sicut columbae, & volabo:* quare autem Dauid volare desiderans, non accipitris, aut aquilae, quae velocioribus alis praeditae sunt, sed columbae potius a Deo postulet pennas, duplicem egregiam rationem, binamque huius loci pulchram intelligentiam his verbis tradit Incognitus: *Inuis timet in prosperis, & in aduersis: duo autem sunt remedia contra illum timorem, qui significatur in pennis columbae. namsicut dicunt Naturalis, Accipitrum sunt duo genera, quidam sunt nobiles qui aues non caperent, nisi in altum volando, essent eleuatae a terra, & quidam sunt degeneres, qui eas non caperent, nisi in terra. columba autem istos cognoscens, vt primos videt, statim descendit ad terram, & quando secundum, statim volat in altum: sic, & moraliter accipitur, auis rapax, est Diabolus, qui aliquos rapit in alto, scilicet in statu prosperitatis, & aliquos in infimo; scilicet in statu aduersitatis: columba autem significat iustus, & simplices, qui se peccati curent; haec columba duas alas habet, scilicet, humilitate, & patientia: quando ergo iustus videt accipitrem, Diabolus ipsi volentem rapere, iustus in alto prosperitatis, tunc vti debet ala humilitatis, per prospera non se exaltando: sed ex hoc se magis Deo debitor cognoscendo, quia, cum augetur dona, rationes etiam crescit donorum. Quando autem videt Diabolus se volentem rapere in terra, scilicet in infimo aduersitatis, tunc volare debet in altum per ala patientiae, & sperando, quod patientia est via ad caelum, meditantis verbu Christi: In patientia vestra possidebitis animas vestras; ista ergo sunt ala columbae, quas iustus a Deo sibi dari petere debet; scilicet humilitas in prosperis, & patientia in aduersis. Vel aliter: per columbam, intelligit Apostolos Christi; quoniam, sicut refertur, quaedam sunt columbae, quae nuntiorum iunguntur officio, literas dominorum suorum sub alis portantes.*

Gen. 25.

Hi 5. ol. de Moysse. Exod. 2.

Exod. 14.

Psal. 83. D. Hieron. tract. de ortu Virg.

Cant. 6.

Ibid. 7.

Cant. 4.

Cant. 6.

Cant. 3.

Iob 3.

Num. 16.

Gen. 3.

Psal. 118.

Math. 19.

Psal. 118.

Gen. 18.

Glos. & Lyr. in c. 18. Gen.

Gen. 31.

Origenes.

Exod. 13.

Psal. 54.

Incognitus

Ps. 54.

Lut. 21.

portantes; & modico tempore multa terrarum spacia transeunt, quae maxime sunt necessariae, quando per terras hostiles alij nunciij transire non audent; unde Plinius dicit, quod in obsidione Mutinensi Decimus Brutus epistolas ligatas pedibus columbarum in castra Consulium transmisit; consimile narrat eodem libro de hirundinibus; & ex hoc Apostoli columbis assimilantur, qui verbum Dei per totum Orbem in breui tempore portauerunt. Quod in spiritu admirans Isaias de Apostolis ait; qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbae &c. quae autem sunt pennae istarum columbarum, scilicet Apostolorum, nisi virtutes, quibus eleuantur à terra ad caelestia? quae sunt quatuor (vt dicit Gregorius super Ezechielem) Duae pennae iungebantur, & duae tegebant coram eorum: haec sunt quatuor virtutes, duae respectu futurorum, scilicet amor, & spes, & duae respectu praeteritorum, scilicet timor, & penitentia; prima duae iunguntur, quia profecto electi, & amant caelestia, quae sperant, & sperant, quae amant; duae autem aliae tegunt eorum corpora, quando eorum mala praeterita à conspectu iudicis timor, & penitentia abscondunt: scriptum quippe est; Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum testata sunt peccata. Istas ergo quatuor pennas à Deo petit iustus, vt à malis saeculi euolando, requiescat in Christo, dicens: In pace in idipsum dormiam, & requiescam. haec ille.

Verum ad profectum spirituales reuertentes, de quo praecipue erat sermo, statua illa celebris Nabuchdonosor ad viuum satis mihi exprimere videtur virtutis illud incrementum, quod Deus optimus maximus à nobis desiderat; pedes eius erant lutei, tybiae ferreae, saecula aenea, corpus argenteum, caput tandem aureum; lutei pedes affectus terrestres, quibus recess ad Deum conuersus scatur, significant; at hic in via diuini famulatus progrediens, ad vincendos hos prauos affectus, & ad superandas difficultates, quae in illa occurrunt, quasi ferreus efficitur; sed adhuc magis proficiens, ad aequanimiter substinendas aduersitates, ac la-

bores perferendos, aenea fortitudine induitur: deinde ad vltiorem perfectionis gradum ascendens, vitae innocentiae, ac cordis puritati per argentum significatae, quae symbolu est illius, diligenter insistit: ac tandem, ad anteriora cum D. Paulo extendens, perfectiorem viam ingressus, charitatis auro adeo locupletatur, vt non solum sibi, sed & proximis aeternam felicitatem ardentissime exoptet, & cum eodem D. Paulo pro fratribus anathema fieri ardentissime cupiat: ecce spirituale iusti incrementum adamussim in statua illa delineatum. Sed pro dolor? quam pauci illud suscipiunt, rari crescunt, poene infiniti decrescunt; quorum decrementum pulchre etiam eadem Nabuchdonosoris statua praesignauit, si eam non à pedibus in caput, sed à capite in pedes contemplari coeperimus: caput est ex nobilissimo metallorum auro, sed continuo decrescere incipit, quia corpus est argenteum; saecula sequuntur aenea, tybiae adhuc ex ignobili ferro, ac tandem desinit in pedes ex vilissimo luto. ecce spirituale animae decrementum, de quo loquens Ieremias, praedixerat: quomodo obscuratum est aurum; mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij, in capite omnium platarum: filij Sion inelyti, & amici auro primo: quomodo reputati sum in vasa testea, opus manuum figuli; & paulo post: candidiores Nazarethi eius niuentidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphyro pulchriores: Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: Ecce Propheta tangit extrema illa duo statuae Nabuchdonosor, spirituale decrementum praecipue significantia; quorum alterum erat aureum caput, cui respondent verba Ieremiae: quomodo obscuratum est aurum; alterum, lutei pedes; quibus consonant alia eiusdem Prophetae: reputati sunt in vasa testea; quod perinde est, ac si diceret, quod iusti in peccatum mortale prolabantes (vt Hispanum idioma eleganter loquitur, fiendo de oro, se ponen de lodo) quos D. Paulus increpans ait: O insensati Galatae, quis vos fascinavit

Plin. lib. 10.

Isai. 60.

Gregor. super Ezech. p. p. hom. 4. super illo verbo Ezech. 1.

Psal. 31.

Psal. 4.

Dan. 2.

Hebr. 6.

Rom. 9.

Ihren. 4.

Dan. 2.

Ihren. 4.

Ibid.

Galat. 3.

ut non obedire veritati, &c. sic stulti estis, vt cum spiritu coeperitis, nunc carne consummemini? fascinatos illos vocat D. Paulus, quia sicut fascinari proprium est puerorum, qui à qualitatibus nocuius oculorum eos inuentum facile laeduntur, & pristinam pulchritudinem, ac rubeum colorem repente amittunt; ita hi, cum iusti, & sancti essent, leui tentatione eos inuadente, instar puerorum facile cedunt, ac superantur, & cum spiritu charitatis animas eorum deaurantis feliciter diuinum famulatum coepissent, tandem peccati mortiferi luto deturpati, à Dei seruitute se subtrahunt, ac miserè intereunt. quorum sanè ruinae eam inter alias frequentiore causam esse existimaucrim, quod immemores illius sententiae: Filii, accedens ad seruitutem Dei, prepara animam tuam ad tentationem; dicunt illud Dauidis in corde suo: non mouebo in aeternum: sed continuo experiuntur, quod & Dauid: Aueristi faciem tuam, & factus sum conturbatus. Sanè dum Ioannes vidit mulierem, supra cuius caput erant stellae, & luna sub pedibus eius, gementem & plorantem, ac instar parturientis vehementer dolentem, non obscure mihi id significat animam, quae illum perfectionis gradum attigit, vt stellae, hoc est caelestia dona, supra caput suum colloct; mirabilem verolunam, hoc est, bona haec sublunaria, & mutationi obnoxia sub pedibus calcanda apponat, continuo variis tentationibus oppressa gemere incipit; at oportet tunc minime animo cadere,

Tu ne cede malis, sed contra audentior irro. vt quidam Poetarum dixit: cui consonant Gregoriana illa carmina:

Tende gradu, semper scandens, spectansque priora; Stare loco, malares, ergo torpore remoto, Vt capias, propera, donec virtutis ad arcem, Supremumque gradum perueneris, auspice Christo.

Sed melius omnibus D. Paulus his ait: sic currite, vt comprehendatis: quasi diceret:

Eccles. 2.

Psal. 14. Psal. 29

Apoc. 12.

Virg. Aeneid. 6.

D. Greg. Nazianz. in precept. ad Virg.

1. Cor. 9.

ca animi gigantea fortitudine properate, qua sol, de quo Dauid: Exultauit vir gigas ad currendam viam; sicut enim sol horrenda peragrat signa, taurum, leonem sagittarium, & scorpionem; sic viro forti, licet occurrant tentationum tauri, scorpj, & leones, nulla ratione eis cedere debet; hoc sibi persuadens, quod sicut, quae soli monstra occurrunt, monstra quidem nomine tenus sunt, cornua vero, vngues, dentes, saeuitia, ac venenum longè ab eis absunt; ita, quae sibi occurrunt monstra laborum; ac tentationum, monstrorum sunt veluspectra, aut simulachra quaedam inania, quae nullam contra viriliter pugnantis vim ad laedendum habent: in cuius figuram legimus, quod cum Moyses non apprehendebat colubrum, ille cum persequeretur, adeo, vt fugeret, Moyses, vt ait facer textus; cū vero illum apprehenderet, continuo in virgam, seu baculum leuaminis conuertebatur: non secus, qui laborum, ac difficultatum colubrum pertimescens apprehendere illas renuit, ab eis vincitur; at, si viriliter illas aggreditur, in solaminis baculum ex Dei auxilio conuertitur. Cui sit honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

Psal. 18.

Exod. 9.

HOMILIA V.

Offenditur ex Sanctorum Patrum doctrina, beatam Virginem in Templo, in quo fuit à parentibus praesentata, virginitatem suam Deo expresso Voto nuncupasse, atque adeo castitatem vouendi primam inuentricem fuisse; vbi etiam non pauca virginitatis encomia subiungimus.

INTER alia permulta, quibus Sancti Patres Virginem Deipara adumbratam autumant, non infimum locum ex D. Ambrosij sententia

D. Ambrosij de nat. Virg. Num. 17.

Ll tentia

tentia tenet virga Aaronical, quæ simul fuit florens, & fructus germinans, in quo aperit Mariam præfigurasse constat, quæ virginittatis florem conferuans. Christam Dominum in æstima bilem fructum nobis peperit; in cotamen, quod nostro argumento in modum congruit, egregiè virga illa Beatæ Virginis typus exstitit, quod virga erat ex amygdalo, similis illi, cuius meminit Ieremias: *Virgam vigilansem ego video*. vbi Theodosius vertit: *Virgam amygdalinam ego video* immò, & verba Numerorum non obsecrè id ipsum probant: *Inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & iurgentibus gemmis, eruperunt flores, qui foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt*: sicut enim (Pierio Valeriano id attestante) amygdalus apud antiquos castitatis, & continentie symbolum fuit, & inter omnes arbores hoc habet peculiare, vt prima omnium emittat flores, ita Maria inter omnes foeminas, prima emisit votum virginittatis. Quam veritatem antequam multis modis comprobare, & illustrare aggrediar, illud certè prius dixerim in Marianam commendationem, quod eo tempore illud Beata Virgo emisit, quo fecunditas tanto precio habebatur, vt Deus ipse, tamquam rem magni precij, atque momenti illam Hebræis polliceretur: *Non erit apud te sterilis viriisque sexus: quæ verba non præceptum, sed promissionem liberam indicant, vnde est illud Psalmi: Ecce hereditas Domini, filij merces, fructus venuris: & illa alia eiusdem Davidis benedictio: Exortua, sicut vitis abundans in lateribus domus tue: filij tui sicut nouelle oliuarum in circuitu mensæ tue*: E contra vtro sterilitas magno opprobrio habebatur, vt non obsecrè indicant verba illa Isaiæ: *In illa die apprehendent septem mulieres virum vnum dicentes: panem nostrum comedimus, vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, tolle opprobrium nostrum*: hoc est, quan-

Jerem. 1.

Num. 17.

Pie. V. l. lib. 51.

Deuter. 7.

Psal. 126.

Psal. 127.

Isai. 4.

do inimici victoriam de Ierusalem, & de eius vitis reportabunt, manebuntque vxores viduæ, & absque prole, tunc seprem mulieres opprobrij vitandi causa, si steriles, & absque liberis manebunt, apprehendent virum vnum rogantes, vltimum velit nubere; ne tamen quotidianis cibis, & potus pro alimento familiæ sibi querendus, quidquam eum retardaret, quominus earum voluntati annueret, dixerunt ei: *Panem nostrum comedimus, vestimentis nostris operiemur*; cuncta expensis nostris sicut, solum à te postulamus, vt sterilitatis opprobrium à nobis auferas. Huius odij contra sterilitatem ea vnica causa erat, quod cum Messias ex eorum genere oriundus expectaretur, vniuersisque ex sua profapia nasciturum eum sperabat: atque hæc (ni fallor) fuit etiam causa, ob quam Rex Ezechias moleste ferebat vltimam vitæ suæ periodum iam in stare, nimirum, quod deinceps ex suo femine descensurum Christum minime poterat sperare, si vitæ cum morte commutaret: atque huc facit, quod cum lephite voti se religione putaret astringi, vt quidquid sibi post partam victoriam primum occurrisset, Deo in holocaustum deberet offerre, filia quidem eius prima sibi occurrens, ac patris voluntatem de illa maestanda agnosens, continuo dixit: *Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcunque pellicitus es: &c. hoc solū mihi præsta: quod deprecor: Dimitte me, vt duobus mensibus circumeam montes, & plantam virginittatem meam cum sodalibus meis: tunc ergo, cum sterilitas magno despiciatui ducebatur, cum virginittatem mundus ridebat, non exigebat lex, vsus ignorabat, populus pro nihilo faciebat, & fragilis foeminarum natura vix illam sustinere possit, tunc, inquam, B. Virgo plusquam virile, & heroicum opus aggrediens, non muliebri affectu mota, non mundi iudicium attendens, non sexus imbecillitati cedens, non carnis illecebris allecta, non denique florida iuuentute impedita, virginittatem suam perpetuo conser-*

Ibid.

4. Reg. 21.

Iud. 11.

Ibid.

3. Bern. ho. 2 de B. Virg.

Apoc. 14.

1. Cor. 13.

1. Cor. 7.

Abdias Babylon.

D. Bonan.

D. Bern. ho. 3. super missus.

Apoc. 12.

D. Anton. 4. p. sum theod. 11. 15. c. 20. § 16.

conseruadam Creatori suo dicauit. quod excellentissimum opus Bernardus admirans, non temerè Mariam iustificatur: *Vbi legeras, B. Virgo de virginibus, quia cantant canticum nouum, quod nemo alius canere potest, & sequuntur: arguunt, quocumque ierit? vbi legeras, laudatos esse, qui se castrauerunt propter regnum celorum? vbi legeras: In carne ambulantes, non secundum carnem militamus? & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit? vbi auderas: volo vos omnes esse sicut & meipsum, & bonum est homini, si sic permanserit secundum meum consilium: Christo ergo deuotes te exhibere virginem, & ne, quod ipsi exhiberi te oportet etiam matrem? hæc ille:*

Ad rem tamen nostram propius accedens, pleraque, eaque pulchra, Patrum testimonia reperio, quæ B. Virginem tunc in seruanda, tunc in vouenda virginittate primam fuisse proclamant. In primis Abdias Babylonicus in vita S. Bartholomæi hæc eius verba refert: *Hæc virgo cum exsecraretur omnem virum, prima Deo omnipotenti vouit; primam autem idè dixi, quia ex quo Deus homo factus est, ab initio seculi nulla hoc votum Deo obtulit; hæc ergo prima inter feminas constituit in cor. esuo, vt diceret: Domine offero tibi virginittatem meam, cum hoc à nullo homine nec verba didicisset, nec exemplo ad imitationem, videlicet in vita constituisset; vt virgo pro amore Dei specialiter permaneret: hæc tunc D. Bartholomæus; cuius verba refert, & acceptat D. Bernardus in lib. 1. Pharetra cap. 5. Audite nunc D. Bernardum in hunc modum loquentem: *Tu Virgo, non dicam præceptum virginittatis sed nec consilium, nec exemplum habebas, nisi quod Spiritus sancti vnctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei vnus prius tibi factus est magister, quam filius; & in sermone super signum magnum apparuit ait: Offerentur Regi virginis, sed post eam: nam primatum sola vindicet sibi Maria. D. Bernardus Antonius Bernardo consentiens, inquit: *Beata Maria est mater omnium in***

virginitate, quia prima sine præcepto, consilio, vel exemplo virginittatis munus Deo obtulit; & per virginittatis votum opprobrium virginittatis abstulit, & eam in se consecrauit, & sic omnes virginis per imitationem sui genuit. Verba etiam antiquissimi Origenis in cap. 13. Matthæi non obscure idem significant, Arbitror, inquit, rationi consentaneum esse, virginis quidem puritatis in castitate primitias fuisse ieiunium, muliebris vero Mariam nouenim possibile est, alij præter hanc virginittatis primitias adscribere. D. Ambrosius, frequens Origenis imitator, de Maria palam testatur, virginittate ad eum coluisse, vt virginittatis signum extulerit, & intemerata virginittatis pium Christo vexillum leuauerit, vt verbis eius vtar. subscribit venerabilis Beda dicens: *Prima foeminarum tante virtuti se mancipare curauit: & homin. de annunciatione: Virginem Beda hom. de diuino munere collatum est, vt prima inter feminas Deo virginittatis munus offerret. ac tandem Rupertus in cap. 3. Cant. inquit: *Dicunt, & verè dicunt, quia votum virginittatis Deo prima vouisti item Act. 10. D. Abbas tract. de laud. Virginis ap. pref. è affirmat: *Hanc Deo vouerat, & integritatem mentis & carnis consecravit, hos Patres sequutus Albertus Magnus, eidem adimplatur sententiæ in hæc verba. *Beata Virgo est mater omnium in virginittate, quæ primagine præcepto, consilio, vel exemplo virginittatis munus Deo obtulit, per quod omnes virginis per imitationem virginittatis genuit accedit Abulensis, qui super lib. 4. Regum, inquit: *Sola sine exemplo placuit, summa Corisford, id est, non fuit aliqua, quæ emisisset votum virginittatis propter Deum, ante Dominam nostram. hæc ille. v. de Apponius lib. in Cât. accommodat Virginem ad hoc propositum i. lud. Canticorum: *Vox turturis audita est in terra nostra; nã turtur, quæ auis est castissima, typum gerit castissimæ Mariæ, cuius instar turturis vox, emittens virginittatis votum, audita est in terra nostra, qualis à seculo nusquam personauerat. Arque hinc ortum habere celebrissima illa epitheta, atq; aristissima cognomata, quibus antiqui Patres B. Virginem******

Orig. in cap. 13. Matth.

Dr. Ambr. li. de inssi. Vir. cap. 5.

Beda Luc. 1. de Annunc.

Ruper. in c. 3. Cant.

Alber. Mag. super missus cap. 82.

Abulens. 4. Reg. 18. q. 19

Apponius.

D. Ambr. li. de inst Virg. cap. 3. 6.
D. Epiph. ser. 78.
D. Damasc. ho. de Assum. Isid. de eccl. offic. c. 17.
D. Bernard. rbi supra.
D. Aug. tract. 10. in Euang. Ioan.
Sophron. ho. de Assump. Nazianz. in car de Christo Idiota.
Eccles. Cath. D. Hier. li. 1. aduer. Iouin.
D. Amb. li. 1. de virgin. Ign. in ep. st. ad Phyladel. D. Io. Dam. Dan. 3. & 6. Collez. Ess. norum.

D. Gre. Naz.

D. Ambros.

D. Greg. Nif.

Isa. 36.

ginem cohonestant; nam D. Ambrosius vocat illam: *Virginem vexilliferam*: & *virginitatis magistram*: Epiphanius: *Principem Virginum*. D. Damascenus: *Virginum Regimam, marem, & gloriam*. Isidorus: *Virginum caput*. D. Bernardus: *Virginum primiceriam*. D. Augustinus: *Virginum initium*. Sophronius: *Perfectionis originalis exemplum*. Nazianzenus: *Virginum lumen*. Idiota nomine, re tamen sapientissimus: *Virginum primipilam*: ac vniuersa Ecclesia Catholica: *Virginem virginum* luculenter eam appellat. Scio quidem, quosdam grauissimos Patres plures viros commemorare, qui ante beatam Virginem virginitatem coluerunt: nam Sybillas, virgines fuisse, necnon etiam Ieremiam, & Elixum auctor est Diuus Hieronymus contra Iouinianum, quod idem de Elia iradit Ambrosius lib. 1. de virginibus, & I. natiuz ad Phyladelphienfes scribit, Iosue, & Melchisedech virgines fuisse: Diuus etiam Damascenus propter virginitatem, restatur, Daniëlem, & tres pueros diuinis liberatos fuisse, illum quidem a leonum dentibus, ho. vero a voracitate ignis in camino Babylonis. Collegium deinde Essencorum in Iudæa fuisse, qui castam vitam agebant, communis est omnium sententia non autem est verosimile, inter tot castitatis sectatores, neminem, non virginem extitisse. virgines etiam vestales virginitatem coluisse innumeræ reminiscuntur historia: ac tandem D. Gregor. Nazianz in Carmin. de virginitate concedit, à nonnullis illam fuisse custoditam: quod ita contigisse mihi facile scadeo, tum ex eo, quod, vt Diuus Ambrosius testatur lib. 1. de virginibus, permulæ virgines erant Templo deputatæ, quæ religiose, & castè vivebant; immò D. Gregorius Nissen, sororem Moysis, virginitatis cultricem fuisse asseuerat: tum etiam, quia per I. saiam iam Dominus virginibus prohibuerat, ne dicerent: *Ecce ego lignum aridum: quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbatha mea, & elegerint*

quæ ego volui, & tenuerint sedus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, nomen melius à filiis & filiabus: hoc est, dabo eis excellentius nomen, quàm si parentes essent plurium filiorum, & filiarum: ecce ante Mariam iam virginitas erat in vsu, & in æstimatione.

Ceterum hæc omnia asserta à nobis veritati ex Patrum doctrina, nihil praiudicant, nam in primis Vestales virgines non perpetuam, sed ad tempus virginitatem colebant, vt scribit Alexander ab Alexandro: vnde S. Ambros. lib. 1. de Virg. ad Iouinem suam Tom. 4. loquens de virg. quæ post longam tempus seruitutem virginitatis illam amittebant, elegantè dixit; *Petulantior est talis integritas, cuius corruptela seniori seruetur etati.* Maria autem soror Moysis, vt iradit antiquissimus Iosephus, cui in hac re propter eius antiquitatem magna videtur adhibenda fides, coniux fuit Hæur, quod & affirmat Abulensis super Exodum, quod si quipiã alij vsque ad mortem virginitatem seruauerunt, nullus tamen eorum Voti religione illam illustravit: quare sola Virgo est, quæ prima noscitur, virginitatem suam Deo speciali voto nuncupasse, & consecrassè: ex quo merito virginem Dux, Chorisea, & Vexilliferam (vt supra tetigi) appellari meretur, cum instar Iob, qui tanquam strenuissimus Dux nullius precedente exemplo primus fuit, qui vexillum leuauit super muros Hebron, sic ipsa, prima fuit, quæ super muros Ecclesiæ Catholiçæ candidam virginitatis vexillum Christo leuauit: & sicut Euandri marer (vt refert Ouidius) prima fuit, quæ Vestaliam virginum ritum instituit, quam imitatus postea Numa Pompilius, eum de Romæ instaurauit, vt auctor est Titus Liuius; sic Deipara Maria prima fuit, quæ religiose, votu virginitatis emittendi consuetudini initiu dedit: ac prima existit, quæ virgines, non Vestales, ad conseruandum ignem materialem in templo dicatas, sed virgines ex voto Deo consecratas ignem diuini amoris in se conseruantes,

Alexand. ab Alex. lib. 5. Serialiã die. D. Ambros.

Abulen in ff. Comment. suo per cap. 35. Exod.

Ouidius 1. Fastorum.

Titus Liuius

Ambros.

Apoc. 5.

Blondus.

uantes, instituit: & sicut Maria soror Moysis, quæ tyrum Mariæ gerebat, prima fuit in vsu tympani ad laudes Deo decantandas, sic B. Virgo prima existit, in emittendo voto virginitatis, quæ pulchre per tympanum adumbratur. nam sicut tympanum ex desiccata posnitus animalis pelle, omnique prorsus sanguine, & carne euacuata conficitur; sic virginitas, corpus, & animam ab omni carnis libidine euacuat, & ad laudes Deo decantandas & se, & alios prouocat, vt his verbis rectè adnotauit Ambrosius lib. 2. de virginibus, dicens: *Tunc Maria Tympanum sumens, choros virginales excitauit: Camemus Domino, quod per mare sæculi sine secularibus fluctibus transferimus; ô quantus illa virginibus occurret, quantas complexa, ad Dominum trahet dicens: hæc thorum filij mei, hæc thalamos nuptiales immaculato seruaui pudore: His consonant quæ testatur Ioannes, dum ait: *Virgines esse, quæ cantant canticum novum, quod nemo alius cantare potest.* Certè olim Antiqui magnam honorem deferebant iis, qui primi rerum inuentores existebant: nam (vt alios omitam). Veneti (teste Blondo) plurimi quondam habiti sunt, eo, quod primi fuerint belliorum tormentorum inuentores: Lacedæmonij laudati valde, quod enses primi inuenerint. Anaximenes, & Anaximander mirificè commendati, eo quod ante oes initium dederint horologiis ac tandem Deam Arcadiæ, nomine Carmentem, Euandri matrem, multis encomiis efferebat prophana antiquitas, eo, quod Carmentorum, & Curruum artificium prima inuenisset: si ergo semper primi Reipublicæ vtilium rerum inuentores magno honore, & laude digni fuerent, quibus quæto præconiis Deipara Maria exaltanda erit, quæ voti virginitatis, Christianæ reipublicæ adeo vtilis, prima inuentrix fuit? ipsa quidem, quæ prima tormenta bellica, vt Veneti, enses, vt Lacedæmonij, horologium, vt Anaximenes, curruum vt Arcadiæ Dea, sapienter inuenit; cum scruera virginitas voto con-*

firmata, & stabilita nihil aliud sit, quàm spirituale quoddam tormentum bellicum, Veneris arma confringens; acutissimus ensis carnis illicebas ressecans, regulatissimum horologium, irregulares animi motus, & mores componens; ac tandem triumphalis quidam currus ad celestem patriam illam euehens, vbi (Christo id attestante) *neque nubent, neque nubentur.* Marc. 12. *sed erunt, sicut Angeli Dei.*

Cæterum, illud non pauci nosse desiderant, quo tempore B. Virgo virginitatis votum prima emisit. D. Thomas 3. *D. Thom. 3. p. suæ summæ artic. 4. censet, votum expressum suæ virginitatis emisisse post factam desponsationem, ante tamen desiderium solum illius habuisse: Antiquiores tamen Patres huic sententiæ video refragari; nam D. Hierony. de ortu Virginitis, D. Gregor. Nissen. orat. de natiuit. & antiquus Nicephor. celebris historiographus lib. 1. cap. 7. vnanimi consensu tradunt, quod cum sacerdotès vellè B. Virginem, vt moris erat, nuptui dare, illam id respuisse, propterea, quod diceret, suam virginitatem Deo vouisse; ex quo illi magna perplexitate laborare cœperunt, cum ex vna parte inueterata consuetudo virgines nubendi, quæ in Templo debebant, valde vigeret; ex alia, rem sacrilegam iudicarent, virginem Deo religioso voto nuncupatam marito alicui tradere. Ego sanè huic sententiæ facillè subscribo, nam, cum B. Virgo non ignotaret, magis gratam esse Deo virginitatem voto constabilitam, quàm illius expertem; vt Theologi omnes docent cum Angelico Doctore, & habetur cap. beata Maria 27. q. 2. non dubito illam, vt potè Deo magis, ac magis placendi sitientissimam; virginitatem suam, vt cœlesti spensio gratior, & acceptior esset, expresso voto, dum in templo aderat, consecrassè: illud certè interest discriminis inter obseruationem virginitatis absque voto, & custodiam illius ex voti religione, quod inter simplicem donationem fructuum, & liberalem largitionem arboris simul cum fru-*

D. Thom. 3. p. q. 28. ar. 4.
D. Hierony. D. Gregor. Nissen. Nicephorus.

D. Thom. 2. 2. q. 88. ar. 6.

Etibus; virgo quidem etiam, quæ est absque voto, pulchrum sanè animi, & corporis sui fructum Deo offert, arborem tamen sibi retinet, quam potest alteri donare, cum absq; peccato possit nubendo, viro se tradere; at integerrimam Virgine Mariam, quæ in holocaustum se Deo totam obtulerat, minimè gentium credam quidquã sibi referuisse, sed perfectissimè dum in templo aderat, virginitatè sponso suo consecrasse, fructum, & arborem liberaliter ei donando.

Porò eam iam Deo auspice, non obscure ostenderit, beatissimam Virginem virginitatis Deo speciali voto consecratè primam inuentricem, atque ad eò inuictissimam virginum ducem fuisse, reliquum est, virginitatis encomia ad eum vsque efferamus, vt ad eam sectandam puellarum animi accendantur, & sub tanta Duce Marianæ militiæ nomen suum dare non dubitent.

Inter omnia virginitatis præconia illud mirum in modum eam extollit, quod Christus Dominus regnum cœlestè virginibus comparauerit: quo in virginum laudem duo potissimum indicauit; Primum est, virginitatem, non terrestrem munus, sed cœlestè pignus esse: ad quod significandum, Antiqui (vt obseruauit

D. Hierony. lib. 1. contra Iouinianum)

alterum signorum cœlestium, quæ sunt in Zodaico, Virgo voluerunt appellari; itaque in orbe illo cœlesti virginitatem constituerunt, nuptiis nullum locum dantes, vbi illo non caret Scorpius, nec Cancer. Secundum, comparatione regni cœlorum Christus Dominus apertè facis innuit, virgines, Reges esse; nam præterquam seruire Deo regnare est, illi infat regum speciali corona in cœlesti patria donatur, vt Theologi omnes docent in 4. dist. 49. Atque hinc est, quod Romani (auctore Celio Rhodigino lib. 17. lectionum, cap. 19.) regium honorem virginibus deferentes, cū inueterata apud eos vigeret consuetudo, ne quispiam inter ciuitatis moenia sepeliri posset, solis

Matth. 13.

Theologi in 4. dist. 49. Celius Rhodigi.

Imperatoribus, & Vestalibus Virginibus, quod omnibus erat interdictum, libenter concesserunt. Extat & aliud virginitatis celebè encomium, quod Patres, sectatores illius cum Angelis cognitionem habere, frequenter prædicant. D. Hierony. D. Hierony. serm. de Assumpta dixit: *Benè Angelus ad serm. de assumptione Mariam mittitur, quia semper est Angelus cognatus*. Magna virginitas: & D. Gregor. Nazianzen. D. Greg. Nazianz. orat. inquit: *An non planè angelicum est, eam, quæ carnis vinculis cum sit alligata, non secundum carnem viuere, sed natura ipsa excellentiorem esse?* & in prælaro etiam illo opere, quod de virginitate poetice conscripsit, his, quæ sequuntur carminibus, virginitatem, angelicam virtutem eleganter cecinit:

*Saluè virginitas, diuino tradita dono,
Mater inoffense vitæ, bona maxima fundens,
Christi pars, & spiritibus sociata supernis,
Ignavis thalami, nam magnus coniugis expertus
Est Deus, atque Dei rutilans chorus omnipotentis.*

Non dissimilia paucis verbis dixit D. Cyprianus: *Cùm caste vixeritis Virgines, Angelis Dei estis æquales.* atque huc facit, quod titulus Psalmi 44. qui in nostra vulgata in hunc modum inscribitur: *pro his, qui commutabuntur*: Hebræum originale legitur: *pro lilijs*, vbi D. Hierony. quærens, quæ lilia sint ista, quæ commutantur, respondit, Virgines esse, quæ ob puritatem vitæ in angelos commutari videntur: ex qua doctrina colligere licet solutionem illius dubij, quare olim Angeli Abraham visitantes, ab eo se adorari paterentur, angelus tamen, qui D. Ioanni Euangelistæ apparuit, non permisit, se villo adorationis genere coli, quin potius volenti illum adorare, continuò ei occurrit dicens: *Vide, ne feceris, conseruus enim tuus sum*: existimo eam fuisse rationem, quod, cum Ioannes virgo esset, nõ putauit Angelus, illum sibi esse inferiorè, sed æqualem, & conseruum, & ideo adorationem eius respuit.

D. Hierony. serm. de assumptione Mariam mittitur, quia semper est Angelus cognatus Magna virginitas: & D. Gregor. Nazianzen. orat. inquit: An non planè angelicum est, eam, quæ carnis vinculis cum sit alligata, non secundum carnem viuere, sed natura ipsa excellentiorem esse? & in prælaro etiam illo opere, quod de virginitate poetice conscripsit, his, quæ sequuntur carminibus, virginitatem, angelicam virtutem eleganter cecinit:

D. Cyprian.

Psal. 44.

D. Hiero. in Psal. 44.

Genes. 18.

Apo. 22. 17.

Hinc

Hinc est, quod quia Virgines angelicam vitam agunt, conuersatio earum in cœlis est, & ideo Ioannes dixit, se illos vidisse in sublimi monte cœlestis patriæ comitatu agunt: *Vidi, & ecce agnus stabat super montem Sion, & cum eo centum, & quadraginta quatuor millia: quare egressi (vt assoler) D. Gregorius Magnus dixit: Benè in sublimi esse Virgines dicuntur, quia, quod naturam humanam superædicitur, in altissimo virtutum culmine situm est: hæc D. Gregorius: cuius doctrinæ innitens, non ineptè dixerim, continentiam, & virginitatem, montem illum esse, de quo Angelus ad Loth clamauit: *In montem saluum te fac*: nam, & ipse D. Gregorius in suo Pastoralis id non obscure his verbis indicauit: *Sodomam fugere, est illicita carnis incendia declinare; alitudo vero montium est munditiæ continentium.* Hæc tamen, licet vera sint, minor tamen arbitror esse, quàm Virginum dignitas mereatur; vt enim acutè dixit D. Petrus Chrysologus: *Excellentius est, virginem esse virtutem, quàm naturam*, verba eius hæc sunt: *virginitas hoc obtinet viribus, quod habet Angelus ex natura; Angelus, & Virgo diuinum agunt officium, non humanum; angelicam gloriam acquirere, manus est, quàm habere: scire, & sapienter dixit: manus, quia Angelis virginitas naturalis est, virginibus industria sua, diuina gratia cooperare, consecrata; Angelis vna est simplex virginitas, quia simplices spiritus sunt, virginibus vero duplicata inest virginitas & mētis, & corporis, ex quibus tanquam partibus integra componitur; Angelis virginitatis custodia, pugnæ, & victoriæ expertus est, virginibus vero pugnantibus, & vincuntibus virginitatis gloria adscribitur: vnde D. Hierony. (vt refert Glossa super 1. ad Corinth. 7.) dixit: *Maiores est gloria Virginum, quàm Angelorum, Angeli enim sine carne viuunt, Virgines vero in carne triumphant.* Tandem, et si in Angelis virginitas laudabilis, longè in virginibus laudabilior, cum illis necessaria, istis spontanea, & libera ob sponsi amorem exi-**

Apo. 14.

D. Gregor. Magnus super 3. Reg. lib. 5.

Genes. 16.

D. Greg. 3. p. Pastora. ad monit. 28.

D. Petrus Chrysolog. serm. 3. de Annunc.

D. Hierony. Gloss. super 1. ad Cor. 7.

stat. Illud tamen hæc omnia virginitatis præconia longè antecellit, quod D. Greg. Nazianz. alta mente perpèdens non satis pro dignitate commendari virginitatem, si regno cœlorum, & Angelis com- paretur, religiose quadam audacia, partem Christi illam vocitare non dubitauit,

Sic quoque virginitatis magni pars inclytæ Christi.

Certè corpus mysticum Ecclesiæ Catholicæ, cuius caput est Christus, vt dixit Apostolus: *Ipsa dedit caput super omnem Ecclesiam*, variis partibus compactum est, quarum quædam minus dignæ reperiuntur, vt coniuges, aliæ digniores, vt viduæ, & continentæ; aliæ verò multo honoratior, quæ virginitatem suam Deo sacrarunt; vnde D. Hierony. epist. ad Nicolaum: *Coniuges ferro, viduas argento, virgines auro comparauit; & interpretes super Matth. 13. ex tribus numeris ibi assignatis, triglesimum coniugibus, sexagesimum viduis, cœlestimum vero virginibus, tanquam dignioribus assignant: has ergo vocat Gregorius, inclytas partes Christi, alludens ad communem loquendi usum latinorum, qui cognomen, inclyti, strenuis Ducibus, & Victoribus præcipuè accommodare solent; perpetua autem virginitatis custodia, insignis victoria est, quam qui reportant, merito inclyti, seu inclytæ partes Christi, vt loquitur D. Gregorius, appellari merentur; ex quo fit, quod cum Christus fuerit fortissimus virorum, non possunt virgines, quæ partes eius sunt, non magna fortitudine pollere. Ad id enim significandum, ar-*

D. Greg. Nazianz. in carmin. de Virginitate.

Ephes. 5.

D. Hierony.

Matth. 13.

3. Reg. 17.

Cant. 26.

mien-

mientur. Et quidem si rem be- è perpen- damus, ipsa nominis ethymologia perspicue satis indicat, fortitudinem cum virginitate coniunctam esse: nam si credimus D. Isidoro lib. Ethymologiarum, virgo à virago deriuatur, quod virilem, ac fortissimam fœminam significat; vel, si malumus D. Thomæ consentire 2. 2. qu. 125. art. 1. ubi vocem virginis, à virore, originem trahere putat; id etiam Virginitatis fortitudinem præferat, quia perfecta virginitas, etiam si permulti eius hostes eam marcescere moliantur, semper suum retinet virorem, & veluti viridis laurus à libidinis fulgoribus animam viriliter præseruat.

D. Isidor.

D. Thom.

D. Basil.

D. Cyprian.

D. Greg. Nazanz. in carmin de Virginit.

Eccles. 26.

Hæc attentè consideranti videbitur forsan non posse sublimius virginitatem extolli, quàm, quod incluta pars corporis Christi sit; ac altius illam extollit D. Basiliius lib. de vera Virginitate, ubi ait: *Magnum quidem, vt vere dicam, est virginitas, incorruptibili Deo, vt ita dicam, hominem similem faciens.* similia dicit Cyprian, martyr de habitu Virginitatis: *Dei imago est, respondens ad sanctimoniam Domini*: id est, ad puritatem Dei, quia sanctum, id est, quod purum, seu sine terra. In eo etiam præcipuè virgines diuinæ sanctitatis inueniuntur amulantes, quod terrenis affectibus morientes, soli Deo viuunt, ac perpetuam mentis, & corporis integritatem perpetuò conseruant vade D. Grego. Nazanz. beatissimâ Trinitatem, primam Virginitatem appellat, quia in hoc & mentis, & corporis sui integritate virgines solummodo imitantur:

Prima Trias Virgo est, siquidem Patre natus Anarcho

Filius est, nec enim Pater ortum traxit ab illo,

Vt ipse principium rerum, & vitalis origo, More nec humano generauit sanguine natum.

Ad extremum (vt paucis multa comprehendam) Sapiens dixit: *Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ; ergo si virginitatem incorruptibile cœlum appel-*

les, non est digna ponderatio: si cœlesti regno illam compares: non est digna ponderatio: si angelum voces, non est digna ponderatio: si partem inolytam Christi, non est digna ponderatio: si imaginem Dei, non est digna ponderatio: aliquid igitur amplius latentis excellentiæ virginitas continet, soli Deo perfectum, quod nos etiam religioſa admiratione suspicere, ac reuereri debemus: vnde, ubi nostra Vulg. legit: *Apprehendite disciplinam: quædam translatio legit: Oculamini filium: alia vertit: Adorate puritatem, vel virginitatem*: quo non obtuè indicat, virginitatem Deo consecratam, tanquam imaginem diuinæ, ac increatæ virginitatis adoratione dignam esse. Quod sanè videtur non ignorasse Imperatorem Iustinianum, qui, vt constat ex § illud in quadam eius athen. nō solum illius amator existit, dum ait: *Non enim castitatis sumus amatores, sed & cultores etiam*; vt ipse testatur in l. si qua, C. ad Senat. Consul. offic. ubi ait: *Ipsi pudicitie, then. quibus quam semper colendam censemus*; Atq; hinc quod Gentiles hæc virginitatis excellentiam adorantes, multipliciter illam coluere, magnosque ei honores detulerunt. nam in primis, vt tradit D. Hieron. aduers. Iouinia. Gentiles, ea præcipuè ratione Dianam, & Mineruam tanquam Deas venerabantur, quia virgines illas esse certò sibi persuadebant; deinde, vt commemorat D. Hierony. lib. contra Iouin. Romani tanto honore virgines prosequantur, vt, si Imperatores in curribus triumphantes, & de hostibus superatis trophæa referentes, Vestalibus virginitatis obuiaſſent, eis de via cedere soliti essent: & merito quidem, quia Virginitatis triumphus de indomita carne celebrior, ac dignior erat, quàm si de hostibus etiam infestissimis extitisset, Salomone dicente: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnator Vrbiūm*: par igitur erat, vt minor Imperatorum triumphus, cederet maiori virginitatis. Accedit ad hæc, quod Imperator Iustinianus hanc legem condidit in virginitatis

Psalm. 2.

In l. si qua

Consul. offic.

D. Hierony.

lib. contra

Iouin.

Pron. 16.

tatis honorem, vt, cum Virgines nubentur, illarum viri in premium virginitatis arhas illis donarent, vt habetur ex text. in l. res vxoris. C. de donatione inter virum & vxorem. Kofinus quoque refert, quod, si quæ virginum Vestalium per publicas ciuitatis vias egrediebatur, eadem stipantium caterua, qua Consules, ac supremi Romæ primates incedere soliti erant, ipsa magno fastu, & apparatu procedebat. Idem etiam auctor scribit, Romæ moris esse, vt, si quis ad mortem damnatus per publicas vias duceretur, si Vestalem virginem offenderet, ab omni pœna immunis manebat, tantum honoris apud Romanos virginitatis exhiberi solitum erat, quod, si in hoc genere argumenti sacra eloquia consulamus, pulchra multa reperiemus, quibus aperte constat, quantum non solum terrestria animantia, sed & ætera cœlestia, & spiritus angelici, immò, & ipsemet Deus virginitatem honorauerint. Reuocate quæſo in memoriam quod D. Damascenus tradit lib. 4. de fide cap. 15. nec voraces flammæ ignis tres pueros in camino Babylonis exurere, nec immansissimos leones Danieli quidquam lædere ausos fuisse, quia virgines erant. Mementote etiam illius, quod Patriarchis Ioseph, & Iacob in somnis contigit: nam ille, quia virgo tunc erat, clarissima solis, & lunæ astræ visa sunt eum adorare; huic vero ostensa est mirabilis scala à terra vsque ad cœlum pertingens, in cuius summitate Deus ipse sedebat; & per eam Angeli ascendebant, & descendebant; nouit enim Iacob hunc fauorem sibi à Deo virginitatis causa impensum esse; nam, cum postea eadem illa via reuenteretur, amissa iam propter matrimonium virginitate, quanquam inuenit Angelos, non tamen pacificos, sed in modum exercitus pugnantis: & hinc est, quod antea dixerat: *Vere locus iste sanctus est, & ego nesciebam, nunc vero in hæc verba prorumpit: Castra Dei sunt hæc*: itaque virginitate amissa Angeli solum se ostendunt Iacob velut defensores, neutiquam

L. vr. C. de donat. inter vir. & vxor. Kofinus de virg. Vest.

Rofin. ibid.

D. Damasc. Daniel. 3. Daniel. 6.

Genes. 37. Genes. 28.

Ibidem.

Genes. 32.

tamen, vt sibi familiares, & ei æquales, velut antea. Porro iam veniamus ad honores, quibus Deus optimus maximus virginitatem semper cumulauit. D. Augustinus meminit quarundam virginum, quarum vna cribrum aqua plenum manibus continebat, absque eo, quod nec gutta vna ex eo decideret, altera verò vt tradunt Ouidius lib. 9. Fastorum, & Titus Liuius lib. 9. de bello punico, nauim, quæ ex defectu venti ulterius progredi non poterat, zona, qua cingebatur, non minus velociter traxit, quàm si à vento reperetur. Strabo etiam refert, virgines apud Persas Dianæ dicatas super ardentem prunas illas pedibus incesſisse; quæ omnia earatione arbitror, Deum fieri permisisse, vt, etiam apud Gentiles, & Idolorum cultores virginitas in magno pretio haberetur; apud fideles vero in veteri lege hunc honorem contulit castitas, vt ex omnibus Tribubus, solum Tribum Leui sibi eligeret, in quo maximè castimoniam effulgere oportebat; eo, quod diuino famulatu Leuitæ essent mancipati. Quod, vt magis innotescat, obseruandum est, quod, ex duodecim lapidibus, quibus Rationale summi sacerdotis iusserat Deus exornari, tertius erat Smaragdus, in quo (vt tradunt D. Hierony. & Abulensis) scilicet tertius filius Iacob, vt iisdem Doctores de vest. sacerdot. per quod sine dubio voluit Deus significare, eos, quos sibi maiori vinculo copulabat, castitate, ac animi puritate conspicuos valde esse debere. Smaragdus enim (vt refert Valerianus) castitatis symbolum propterea semper extitit, quia, si quis illum secum deferens, veneri varet, continuo rumpitur. Est etiam ad idem obseruatione dignum, quod Leuita significat, ad illustrandum præfens argumentum non parum accommodata: primò, significat idem, quod assumptus, seu electus, vt notauit Diuus Gregorius super Ezechielem: sanè, si rem altius contemplerur, pretiosiora pignora,

D. Aug. lib. de ciui. Dei.

Strabo.

Exod. 28.

D. Hierony. tom. 3. lib.

de vest. sacerdot.

Abulen. sup. cap. 28. Ex-

odi q. 12. Pier. Valer.

lib. 4. de Smarag.

D. Gregor.

quæ sibi Deus assumpsit, & ex omnibus elegit, virginitate præcelluerunt, vt his verbis acurè adnotauit magnus Pater Hieronymus : *In omni hominum genere optima virgo fuit, inter homines optimus Christus, hic virgo fuit, inter mulieres optima Maria, hæc virgo fuit, inter Apostolos Paulus, per excellentiam Apostolus dicitur, & virgo hic fuit, inter martyres Stephanus, & Laurentius, & hi virgines suere.* Secundo significat Leui: *Affistens Deo;* scilicet per cogitationem, iuxta illud Pauli: *Mulier inupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt:* cum enim Virgines sicut similes Angelis, non cessant clamare quotidie, vna voce dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus:* cuius sanè cantus suauissimus concentus, dulcissimaque armonia angelicos spiritus adeò exhilarat, vt ad illum auscultandum cum summo gaudio accedant, iuxta illud sponfi: *quæ habitas in hortis amici auscultant te:* quis ergo non miretur, tantam virginum esse excellentiam, vt Angeli dulcissimos cælestis patriæ hymnos, & suauissimos cantus audire assuefacti, Virginum melodiam diuinas laudes personantium attentis auribus auscultare de cælo veniant: *quæ habitas in hortis, amici auscultant te?* Tertio Leui, vt tradit Diuus Ambrosius, idem denotat, quod *meus:* adeò quidem Deus sibi complacet in Virginibus, vt quasi Zelotypico amore ardens, velit virgines totas esse suas, totaliterquæ ab eo possideri, vt verba Iosue satis indicant: *non habebit Leui partem, nec possessionem cum fratribus suis, quia ipse Dominus possessio eius:* vnde, quando iussit Deus populo suo, vt legimus in lib. Numeror. quasdam ciuitates cum ciuibus suis pgnitus euertere, præcepit tamen, ne Virgines, vt potè quæ ad possessionem eius speciali ratione pertinerent, interimerentur: *puellas tantum virgines reseruate vobis:* ecce, cum in illis ciuitatibus tanta esset statuum diuersitas, solis virginibus, tanquam rei sibi sacræ, hanc immunitatem Deus seruari voluit, vt nemo militum il-

las lædere, aut contingere auderet, sed sibi soli referuarentur: *tantum virgines seruare.* Atque hinc colligo rationem, ob quam inter omnes cœlicolas, soli Virgines deferant scripturam in frontibus nomen IESVS, iuxta illud Apocalyp. *Apoc. 14. habebant nomen eius scriptum in frontibus suis:* eam (ni fallor) opinor esse, quod speciali ratione præ cæteris aliis beatis ad Christum pertineant, tanquam peculiaris eius possessio. Vnde, quemadmodum mancipiorum domini solent in eorum maxillis, vel mento, & pastores in ouium vellerebus, signum aliquod imprimere, vt ad quem pertineant, dignoscantur; ita Deus Virginibus, quia specialissimo obsequij genere se ipsas ei maaciparunt, specialissimo etiam sacri nominis IESV notamine frontes eorum præ omnibus aliis beatis condecorari voluit. Illud etiam adnotarim (quod ad virginittatis honorem non parum conducet) Deum olim conquestum fuisse de populo suo, quod mortuas Virgines non desleuisset, variisque encomiorum honoribus mortem earum non cohonestasset: *Virgines eorum,* inquit Dauid, *non sunt lamentate:* vbi Hebræi legunt: *Virgines eorum non sunt laudate:* ecce volebat Deus, vt Virgines, instar magnorum Principum, tam in vita, quam post mortem non solum lachrymis, & gemitibus, sed & variis præconiis, ac laudibus eas populus profecqueretur, quæ se totas Deo consecrauerant. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMI

HOMILIA VI.

Virtutes variae, quibus B. Virgo in Templo effulsit, virginibus imitanda proponuntur; præsertim verò clausura, verecundia, otij vitandi cura, quæ sunt velut propugnacula virginittatis, cuius custodia mira difficultas ex Patrum doctrina ostenditur: variaquæ ad illam superandam remedia traduntur.

VAM sancta, quam sincera, quam perfecta, quam cœlestis, quæ seraphica, quam omnib. numeris absolum Mariana in Templo viuendi ratio fuerit, non aliunde probare admittat, quàm ex his, quæ de illa ibidem commemorant, pifcorum Patrum antiquitas conestata nobis reliquit. Ioannes Chrysoft. ait: *Beata Maria vltra omnem humanæ naturæ modum, modestiam, atque temperantiam excoluit; ac ob id vniuersorum Dominum in vtero gestare promeruit. Quod si qua virgo alia maiori modestia, vel ampliori puritate, aut maturitate præter hanc ornata exiitisset, illam sibi Dominus præ hac ipsa omnino inhabitaculum delegisset.* idem etiam Chrysoft. inquit: *Maria non leuis, non iocosa, non cantatrix, non turpium verborum amatricæ, sicut solent plerumquæ puellæ, quæ libenter talia aut loquuntur, aut audiunt; non super virum oculos suos extulit, nec infixit aspectu.* Ioan. Damascenus: *Deinde in domo Domini plantata, & impinguata spiritu, veluti oliua fructifera, omnis virtutis habitaculum facta est, ab omni seculari vita, & carnali concupiscentia procul mentem sequestrans; & sic virginem animam cum corpore conseruans, vt decebat eam, quæ in sinu Deum susceptura esset: sancta enim existens in sanctis requiescit: sic igitur sanctificationem omnem exercet, & templum*

sanctum, & admirabile Alifsimi Dei digne demonstratur. Epiphanius presbyter Constantinopolitanus in vita Virg. *Erat docilis, & amans doctrinam, & non solum in sacris literis, sed etiam in lana, & lino serico, & bysso laborabat; erat præterea in sapientia, & intelligentia, super omnes illius sæculi adulescentulas, cunctis admirationi, quæ, & vere conseruit ea, quorum vsus erat in Templo sacerdotibus.* D. Anselmus opusculo de forma, & moribus beatæ Mariæ: *Mos tum erat modicæ loquelæ, expeditæ obedientiæ, munde proximitatis, sine audaciâ, sine turbatione, sine ira, benigne saluans, eloquentiam eius homines mirabantur; & paucis interiectis, subdit: perseverans in orationibus, ferens paupum proprii coloris, lectioni, ieiunijs, & labori manû, & omni bonæ virtutis operationi se dederat.* Eximias has Virginis virtutes Ambrosius cõtempans, ad Virginis imitationem nos inuitans, ait: *Sit vobis tanquam in imagine descripta virginittas Mariæ, & eius vita, in qua, velut in speculo, resulget species castitatis, atque forma virtutis. Hinc sumatis, licet exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari magisteria sunt expressa probitatis, quæ quid corrigere, quid tenere debeatis, ostendunt.* hæc Sanctus Ambrosius: quibus non dissimilia scripsit D. Hieronymus epistola ad Paulam, & Eustochium in hæc verba: *Si placeat vobis, charissime, talis, ac tanta Virgo placeat, & opus virtutis eius, cuius vita, omnium disciplina est, cuius mores, instituta sunt Ecclesiarum.* Et quidem Ethnici philosophi putarunt magni momenti esse, præclarum alicuius viri viuendi rationem attendere, vt ad eius normam mores quisquæ suos efformaret; vnde Terentius in Adelphis dixit: *Inscicere, tanquam in speculo vitam hominum iubeo, atq; ex alijs sumere tibi exemplum:* & Seneca ad Lucillum scripsit: *Elige tibi, cuius tibi placeat vita, quia opus est aliquo, ad quæ mores nostri se erigant: ac tandem Cato inter sua documenta, hoc potissimum reliquit: Multorum exemplo disce, quæ facta sequaris;*

D. Hierony.

I. Corint. 7.

Isaiæ 6.

Cant. 8.

Iosue 4.

Numer. 31.

Ioan. Chrysoft. in Domini hypopanti.

D. Chrysoft. in c. 1. Mat.

Ioan. Damasc. lib. 4. fidei cap. 15.

Epiphani.

D. Anselm.

Ambros. lib. de Virginit.

D. Hierony.

Terent. in Adelph.

Seneca ad Lucillum.

Cato in suis documentis.

D. Ambros. lib. 1. de offic. leſcentibus verecundia, v. ius: quædam n. i. r. e. dos com. mendatur, & est prima disciplina; hæc in ipſo corporis metu, gestu, & inſeſſu re- uenda eſt, h. abitus enim mentis cernitur in ſta- tu corporis, & vox quædam eſt animi corpo- ris geſtus, vel motus: in ipſo quoque corporis decore verecundia plus eminet.

D. Ambros. lib. 3. de Vir-

Gen. 24.

ginitibus ſcitè adnotauit, inſignem verecundiam, quam præ ſe tulit Rebecca, quando, vt legitur Genef. 24. ducta ad nuptias, & admonita, quod vir, qui à longe videbatur, erat Iſaac, futurus eius maritus, conſeſſim nulla interpoſita mōra velo vultum ſuum cooperuit; manifeſtum ſanè ſuæ pudicitiz argumentum; nam, quæ marito proximè futuro præ verecundia faciem velabat, longè aberat ab illarum leuitate, quæ videre, & ab omni- bus videri deſiderant. De Abimelech nar- rat ſacrâ Scriptura, quod eximiam Saræ pulchritudinem admiratus, ne forſan aliis, quod ipſi contigerat, accidiffet, qui amoris illius flammis exarſit, mille ar- genteos ei donauit, vt velum emeret, quo verecundiam ſuam oſtendens, miram vultus ſui venuſtatem, ac pulchritudinem contegeret: *Ecce mille argenteos dedi fratritus hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum ſunt:* ita hunc locum interpretantur Tertul. lib. de velandis

Tertul.

Lypō. Schol. marginal.

Gen. 20.

Virginibus, Lypomanus in catena ſuper Gen. cap. 20. Marginaliſ; Scholiaſtes in Biblia Sanctis Pagnini. Ceterum non ſolum moralis diſciplina, ſed & natura ipſa, ſi non ſermone, ſaltem ipſo opere verecundiam virginibus libentiſſimè amplectendam fore non obſcurè docuit: nam, vt auctor eſt Plinius, cadauera vi- rorum viſa ſunt ſuper aquam natate facie ſurſum reſpiciente: ſcæminarum vero, non niſi vultu verſus aquam conuerſo; quo natura ipſa verecundiam ſcæminarum valde decere apertiffimè commonſtrauit. Atque hinc patet imprudentium qua- ſandam Virginum dementia, quæ virgi-

Pli. l. 7. c. 17.

nei pudoris in memores. cum etiam le- uitas, & immo leſtia cuſtis reptula repre- henditur, ipſæ inſipienter reſpondent: ai- hili pendimus hominū ſerui, & vt Hiſpa- ne dicitur: *Digan, que de Dos dieron:* ſtultam reſponſionē: cuius ſtultitiam perſpi- cuè ſatis dāmarit illud, quod ſacrâ Num- historia cōmēnorat: cum enim Deo di- ceteri colē populū ſuum peſte conſumere: *Feriam igitur eos peſtilētia, atq; conſumā:* Num. 14. Moyses quidem reſpondit, quod ſi id fa- ceret, anſam præberet Aegyptiis, vt dice- rent: *Nō poterat intrudere e populum in Ter- ram, pro qua iurauerat, idcirco occidit eos in ſolitudine:* quo auditō (licet alioquin il- lud minimè Deus ignoraret) continuò ad exemplum noſtram peperit populo ſuo, & auertit malum, quod ei minatus fue- rat facere: ſi ergo Deus ipſe cauē, ne quid- quam Aegyptij contra illum dicerent, & ad id vitandum, euaginatū iræ gladiū in miſericordiæ vaginam miſit; quanto, quæſo, maiori cura nobis, & maximè Deo dicatis virginibus, cauendum erit, ne corporis leuitatem geſtus immode- ſtiā, licentioſam loquelā, aut inordinatā viuendi rationē, detrahendi occaſionem, obſeruantibus illas temerè præbeamus?

His tantis admiaculis clauſuræ: vere- cundia, ac vitandi otij ſolicitudinis, aliſ- que ſimilibus, quæ longum eſſet perſe- cere, & prolixius pertractare, indiget ful- ciri virginitas, ne Virgines pudicitiz ſuæ iacturam miſerè patiantur: cuius eam po- tiſſimā arbitror rationem, quod vt vna- nimi conſenſu ſancti Patres conſeſſan- tur, multo difficilior ſit contra Venerem, quam contra Martē victoria, & ideo plu- ribus indiget adiumentis, & ſubſidiis. vnde D. Auguſt. lib. de agone Chriſtiano ait: *Inter omnia Chriſtianorum tormenta, du- riora ſunt prælia caſtitatis, vbi continua pu- gna, & rara victoria: Idem etiam Auguſti- nus de verbis Domini ſerm. 43. Nolumus, D. Augu. de inquit, vt nullæ ſint concupiſcentiæ, ſed non poſſumus; velimus, nolimus, habemus illas, ſi- tillant, blandiuntur, ſtimulant, ſurgere volunt, premunt: id ipſe ſatis expertus, ingenuè fa-*

D. Aug. lib. de Ago. Cb.

D. Augu. de verbis Dom.

D. Aug. lib. 8. Confessionū cap. 7. quod quā- do diuina inſpiratio animum eius pulſa- bat, vt Chriſtiana militiæ nomen ſuum daret, nihil magis conuerſionem eius re- tardabat, quàm quod caſſè viuere debe- ret. Sed attendamus, quid in hoc genere argumenti dicat D. Hieronymus. Certè epiſtola ad matrem, & filiam in Gallia commemoratas, dixit: Ferreas mentes libido domat: & epiſtola ad Neporianum, quæ incipit: Petis à me, hæc ſcribit: Vide, ne jub eodem tecto inueneris, nec in præterita caſſi- tate conſidas, nec Samſone fortior, nec Salomone ſapientior eſſe poteris: memento ſemper, quod paradifi colonum de poſſeſſione ſua mulier eie- cerit: In epiſtola etiam ad Amandum de quaſtionibus noui Teſtamenti, obſerua- uit acutè, facilius conteri peccatorem de aliis peccatis, vt de homicidio, periurio, & ſimilibus, quàm de libidine, cuius red- dens rationem, inquit: Sola verò voluptas, ac libido etiam in ipſo tempore penitentiæ præ- teritos ſtimulos patitur, & per hæc, quæ cupimus cogitantes, rursus ſit materia delinquen- di. Sæpe enim contingit, vt dum vene- rea crimina in conſeſſione aperire parati, memoria euoluimus, Veneris laqueis ite- rum irretiamur. Ipſe etiam D. Hierony- mus lib. epiſtolarum hæc difficultatem præſentens, ab omni humano conſortio ſequeſtratus, & velut alter Paulus, cor- pus ſuum caſtigans, & in ſeruitutem re- digens, tot carnis ſtimulis agitabatur, vt diceret: Putabam me Romanorum intere- ſſe deliciis, & ſicca tam carne præmortus, ſola incendia carnis bulliebant: hæc Diuus Hieronymus. Audiamus nunc ſanctum Ambroſium lib. de David, dicentem: Samſon validus, & fortis leonem ſuffocauit, ſed amorem ſuum ſuffocare non potuit; vincula ſoluit hoſtium, ſed ſuarum non ſoluit nexuſ voluptatum; meſſes incendit alienas, ſed vniuſ ipſe mulieris accenſus igniculo, meſſem ſuæ forititudinis amiſit. Ipſe etiam lib. 4. ſuper Lucam cap. 4. ad difficultatem hanc magis oſtendendam narrat, quod cum quidam inſirmus à Medicis moneretur, certò viſum fore amiſſurum, ſi à matri-

D. Hiero. ad Amandum.

D. Hiero. li. epiſt.

D. Ambros. li. de David.

D. Ambros. li. 4. ſuper Luc. c. 4.

monij vſu non ſe abſtineret; ille rei difficultate perterritus, medicorum con- ſilium reſpiciens, continuò in hæc verba prorupit: *Vade amicum: lumen: eligens magis Veneri vacare, quàm viſum conſer- uare.* Sed iam ad idem accedat Diuus Bernardus ſuper Cantica dicens: *Quantum in hoc corpore manens, profeceris, er- ras, ſi vitia putas emortua, & non magis ſuppreſſa; velis, nolis, infra fines tuos habi- tat Tebiſeus, ſubiuuari poteſt, non exterminari:* Accedat etiam Diuus Cyrillus ca- the. 12 dicens: *Non ignoramus caſtitatis glo- riam, angelica enim eſt corona, & ſupra homi- nem eſt hæc perfectio: ſimilia dicit Caſſia Caſſian. li. 6. ſuper lib. 6. Vltra naturam eſt, carne circum- datum carnis aculeos non ſentire.* Actædem, præter quotidianam experientiam, quæ non ſine ingenti animi noſtri detrimen- to in vincendis carnis illecebriſ miram difficultatem palām facit, id quod Lu- cas Euangelista cap. 4. narrat, nimirum, inter omnes illos ad cœliam inuitatos, nullū licentioſius ab ea ſe excuſaſſe, quàm qui vxorem duxerat, ſatis illam oſtentat; quidam enim dixit: *Villam emi, habe me ex- cuſatum: alter iuga boum emi, & eo probare illa: qui vero coniugem acceperat, libe- rius: vxorem duxi, non poſſum venire: ecce nullus illorum præter iſtum, im- potentiam allegauit, quo apertiffimè ſi- gnaſſicauit difficultatem, quam in ab- ſtinentia à carnis deliciis præſentiebat, in gentem adeo eſſe, vt eam impoten- tiam vocare non dubitaret: vxorem duxi, non poſſum venire.* Exiſtat ad idem Chriſti Domini teſtimonium, omni exceptione maius, dum per Matthæum de Virgini- bus loquens, dixit: *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt; qui poteſt capere, capiat; in quæ verba D. Hiero- nymus dixit: Nemo autem putet, ſub hoc D. Hieron. verbo: ſed quibus datum eſt, ſatum, vel fortu- nam introduci, ſed iis datum eſſe à Deo, qui petierunt, qui voluerunt, qui, vt acciperent, la- borauerunt.* huc etiam facit, quod de ma- tre fortiſſimi illius Ducis Achillis varij commemorant auctores, quæ cum quoda-

D. Bernard.

D. Cyrillus.

Caſſian. li. 6. c. 6.

Luc. 4.

Matth. 19.

D. Hieron. ſuper cap. 19.

dam liquore vellet corpus eius inungere, ut illud obduraret, & contra aduersariorum tela robustius redderet, solum renes, vbi libido dominatur; absque vnctione prætermisit, significans in hoc, humanam industriam ad vincenda carnis incentiua minimè sibi sufficere posse. hæc enim sanctissimos quoque viros non semel superarunt, vt auctor est, & testis D. Bonauentura, qui in quodam suorum opusculorum, ait: *Seruo rigidus, & breuis cum mulieribus est adhibendus; nec tamen, quia sanctiores, eo minus periculosiores, quo enim sanctiores sunt, eò magis alligantur sub pretextu blandi sermonis, & immiscet se vitis impietatis libidinis. Episcopus sum, in Christo loquor, crede mihi, quia non mentior, vidi cedros Libani, id est magnos contemplationis viros, & magnos Prælatos Ecclesiæ sub hac specie corripisse, vidi de quorum casu non magis præsumebam, quam de Hieronymo, & Ambrosio. Atque hoc idem putant nonnulli significare voluisse antiquos Astrologos, dum Libram, & Taurum constituunt Veneris domum, & cum enim Libra iustitiæ, Taurus fortitudinis symbolum sit, non obscure indicarunt, quandoque Venerem iustos, ac fortissimos viros superasse, & tamquam in propria domo diu in eis habitasse.*

D. Bonau. in opuscul.

2. Cor. 4.

D. Hieron. li. de vitæ suspecto contulerim.

Exod. 31.

Quamuis autem hæc difficultas in superandum infestissimo libidinis hoste, per totum genus humanum grassetur; quia (vt inquit D. Paulus) *habemus thesaurum in vasīs fictilibus*: vasa autem fictilia exiguam, ac modicam vim habent ad resistendum: illa tamen magis viget in Virginitate; tum propter maiorem sexus imbecillitatem; tum quia, vt D. Hieronymus lib. de vitando suspecto contubernio, tam eleganter, quam verè dixit: *Libido in Virginitate maiorem famem patitur, dum dulcium esse putatur, quod nesciunt: vnde oportet eas viriliter contra carnis illecebras pugnare, nisi velint ab eis facillè superari; quod non obscure indicant verba Exodi: nam vbi nostra Vulgata ait: Virgines in ostio tabernaculi excubasse: Hebræum*

originale habet: *In ostio tabernaculi militasse*; cui lectioni consentanea sunt verba illa Cantatorum: *Quid videbis in Summitte, nisi choros castrorum?* inaudita sanè copulatio castrorum cum choris: nam in castris pugnatur, in choris cantatur; in castris sanguis hominura spargitur, in choris oratio ad Deum effunditur; in castris tubæ ad prouocandos militum animos audiuntur, in choris psalterij, & organi voces sursum corda ferentes personant: quid igitur choris cum castris? multum per omnem modum, quia Virgo Deo dicata instar chori, diuinas laudes in ore semper gerere, & instar castrorum militibus armis, inimiciæ carnis petulantiam continuò retundere debet. ad quod sanè alludens D. Ambrosius, pulchrè dixit: *Quid de Virginitate Bononiensibus loquar fecundo pudoris agmine, que relicto parentum hospitio, tendunt in tabernaculo Christi, indefesse milites castitatis, nunc canticis spiritualibus personant, nunc vitæ operibus exercent: quia vero in castris arma spiritualia, non specula necessaria sunt, idcirco feminæ illæ militantes, quas nuper dicebam, non abs re vitrea specula abiicisse dicuntur; in hac enim Virginitatis non splendida specula ad ornatum, sed orationis, ieiunij, ac vigiliarum fulgentissima arma ad carnis lasciuam expugnandam desiderantur. Tandem hæc difficultatem duo mihi videntur mirum in modum augere: Primum est, quod caro, aduersus quam bellum geritur, præ nimia sua sagacitate mille stratagemata ad expugnandam animam excogitat, vt egregiè docuit fabulosa illa Ouidij narratio, singentis, acrem fuisse exortam pugnam inter Acheloo, & Herculem supremi Deorum filium; at videns Acheloo se infirmum, ac debilem esse, implens illud Prouerbum: *Vbi non est fortitudo leonina, supplicat industria vulpina*; variis incantationibus vtens, in serpentem se conuertens Herculem inuasit, sed victus Acheloo, ferocissimam tauri naturam assumpsit, & sic iterum cum illo congregiens, acerrimè*

D. Ambr. li. 1. de Virginitate.

Ouid. Fabul.

Troner. Lat.

acerrimè, vltà quàm dici possit, cum illo pugnavit: non dissimiliter in pugna illa spirituali inter corpus, & animam, de qua D. Paulus: *Caro est inimicus aduersus spiritum*; qui merito sicuti supremi Deorum vocari meretur, iuxta illud eiusdem Apostoli: *Ipsi enim, & genus sanctorum appetitus sensitiuus varias formas, instar Acheloo, induens, nunc, vt tortuosus coluber, innumeras insidias parat, nunc velut taurus exandescit, & fremit, vt spiritum expugnans, carni inferuire faciat, ecce non potest ex tanta huius hostis astutia, & sagacitate, non ardua valde, ac perdifficilis reddi eius victoria. Secundum, quod eandem difficultatem aperitissimè demonstrat, illud est, quod in hoc spirituali bello non pugnat totus homo. Certè cum miles aduersus alium militem insurgit, totus miles pugnat, spiritus, caro, pectus, brachia, manus, scœmora, crura, & pedes pugnant, in hoc autem duello non totus homo, sed vna eius pars, scilicet spiritus pugnat aduersus carnem, ad cuius latus innumeræ sunt hostium legiones aduersus spiritum auxilium ei ferentes; si enim pulchram mulierem intuearis, agmina inimicorum confestim tecum pugnare incipiunt; pugnat decor frontis, venustas oculorum, pulchritudo vultus, rubicundo genarum, flauus color capillorum, caput exornatum, vbi tamquam è sublimi arce tot te hostes propugnant, quot capitis sunt capilli; quis autem non videat, vnius pugnantis aduersus pœne infinitos hostes victoriam esse difficillimam, immo, & solis naturæ viribus impossibilem?*

Galat. 5.

ali. 17.

Lib. de sacris Arcanis sanctorum Ecclesie Cathol. D. Hieron. ep. ad Eustro.

Verùm, cum hucusque difficultatem libidinem superadi planè ostenderit, remedia opus est, ad illam vincendam adhibeamus: alij alia præstabunt: ego vero, quia argumētum hoc alibi fustius pertractandum duxi, tria laconico (vt aiunt) stylo perstringam. Primum, & à Patribus sæpe inculcatum est, fuga ab hominum consortio, præcipuè tamen D. Hieronymus illud docuit in epist. ad Eustochium,

vbi Virgines alloquens, hæc aurea verba scripsit: *in cuiuscumque sit animo, est non sanctitas, exoret, etiam si Ioanni Baptistæ equaretur in meritis, quærat esse faciem, nec liceat secum dilectione feruenti adstruere. credatis experis: nihil omnino est periculosius viro, quam mulier, & mulieri, quàm vir; vterque palea, vterque ignis, dicam audacter, prob dolor, Dei templum, Spiritus sancti vasa, & Deo dicata edificia, nisi diligenti sermone custodiantur, prostrata sunt, & auertuntur tam nobilitate depositam, tam preciosam thesaurum, irrecuperabile decem castitatis. omni igitur custodia seruetur cor, super muros Ierusalem ponantur Custodes, tota die, ac nocte non dormiant, nec sur introeat, ne spolia auferat, que penitus recuperari non possunt. hæc ille. Ad hanc eandem cautelam habendam exhortans D. Augustinus Rusticum, ait: *Mactrem tuam ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant; ancillas, que ibi sunt, ibi fecias esse in insidiis, quia quanto vilior earum conditio est, tanto facilius ruina est: ecce Patres ad Virginitatem conseruandam fugam consulunt, & labendi occasiones pœnitentia refecare moment. In cuius figuram lego lib. 2. Reg. 5. cap. 5. quod cum Dauid à Deo sciscitaretur, quomodo expugnaret Philisthæos, responsum accepit: ne facie ad faciem in illos inuaderet, sed à tergo exercitum illorum irrumperere moliretur. sed videtur fortasse alicui, non esse hoc honorificum genus hostem deuincendi; nam, vt refert Plutarchus in suis Apophthegmatibus, ad monitus Alexander magnus, non posse aliter Vrberem quandam, quam sibi subiugare cupiebat, debellari, nisi nocturno tempore illam ingrediendo, cum ciues somno vacarent, respondit, se minime id facturum, quia non venerat velut latro ad surandam victoriam, sed vt fortissimus Dux ad illam de hostibus acriter pugnantibus, gloriose reportandam: non distiteor, id honorificentius esse in temporali pugna, at longè diuersum iudicium ferendum est in pugna spirituali aduersus carnem, & languinem: consu-**

D. Augustin.

Plutarch. in Apophthegm.

2. Reg. 5.

2. Reg. 5.

lens enim Deus Dauidem, ne Philisthaeos facie ad faciem aggredereur, sed à tergo eos expugnaret, significauit aperte carnē, & sanguinē non aliter melius vinci, quam si eorum faciem fugiamus. arbitrator etiā simul significasse, in Venereis peccatis nō esse aspiciendam faciem, hoc est, principium illorū, voluptatis dulcedinem præferens, sed aspiciendum potius tergum, hoc est, finem eorum, dolorem scilicet, & fastidium, quod ingerūt, & graue vulnus, quod animæ inferunt. Ad hæc, Christum Dominum obseruauit D. Athanasius exemplo suo nos docuisse, fugam, & cautelam præsentissima remedia esse ad castitatem conservandam; nam præterquam rarus erat sermo illius cum fœminis, vt patet ex testimonio Ioānis dicētis, quod discipuli videntes eum cum Samaritana sermonem iniisse: *Mirabantur, quod cum muliere loqueretur*, quasi rem nouam, & inusitatam intuerentur; præter hoc, inquam, D. Athanasius versans illa Christi Domini verba ad Magdalenam: *Noli me tangere*: ait, propter tactū illi prohibuisse, quia solus, & sine teste aderat, vnde, cum illa postea venit cum aliis, osculum, & tactum pedum non interdixit, vt Euangelista testatur: id sanē fecit Christus, non vt in se, qui impecabilis erat, alicuius mali periculum præcaueret, sed vt exemplo suo nos edoceret, in hac materia nisi prolabi magis placeat, & cautos esse, & fugam arripere nos oportere.

D. Athanas. homil. 56.

Ioan. 5.

D. Athanas. homil. 56.

Ioan. 20.

Genes. 8.

Genes. 9.

Gen. 49.

Gen. 34.

Gen. 46.

2. Reg. 13.

Tob. 7.

Secundum remedium ad hunc hostem vincendum, timor est supplicij, quo id genus peccati non semel Deus diuinæ iræ hastam vibrans acriter punire consuevit; propter illud namq; vniuersam terrā copioso illo aqua: ū diluuit inuaduit; propter illud super quinque Ciuitates misit de cœlo fulgura, & ignem voracissimū, breui tēpore illas absumētem; propter illud, Ruben maledictio patris sui grauitate torfit; propter illud insignem Ciuitatem Sichem, & serē totam Tribum Benjamin deuastauit; propter illud subitanea morte Onan interemit, Amnon interfecit, Saræ

maritos suffocauit, falsos Senes in Susannam lasciuientes capite mulctauit; Dauidem, & Salomonem variis plagis affecit; ac tandē propter illud eodem die viginti tria hominū millia populi Israelitici enecauit. & quidem si cuncta supplicia, quibus in hoc vitij genus diuina iustitia animaduertit, recensere vellem, tempus mihi potius, quam materia deficeret; quare Veneris cultores solum cum D. Paulo interrogabo: *Quem fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis: quoniam finis illorum mors est*: nullum alium respondere poterunt se accepisse, quam quod in hac vita inferni tormenta experiri cœperint; nam si castitas cœlum est, luxuria infernus est; consequentiam hęc, & format, & probat D. Bonauentura; quia, sicut tria in inferno vehementer excruciant, ignis, vermis, & foetor; sic in libidinis peccato hęc tria grauem molestiam inferunt; ignis ardēs concupiscentiæ, quæ exurit; vermis conscientia, qui mordet; foetor infamiae, qui honorem denigrat; hi quidem merito sibi vsurpare poterunt verba illa Rebeccæ, dolentis se concepisse: *Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere*: si momentanea delectatio tam graues exsoluit penas, quid opus erat Veneri vacasse, & cū tam certo animi, & corporis discrimine carnis voluptatibus indulgisse.

Daniel. 9. 2. Reg. 12.

1. Cor. 10.

Rom. 7.

D. Bonauent. in diet. 1. de luxur. c. 9.

Textum denique remedium ad hunc hostem vincendum non parui momenti esse putauerim, si Virgines, vt viriliter pugnent, victoriæ suę immarcescibilem coronam, ac cœlestis patriæ præmiū illud: *Vincenti dabo manna absconditum*: sibi ob oculos proponant. In cuius figuram sacra narrant eloquia, quod, vt Deus filiis Israel pugnant aduersus hostes suos succipiendam suaderet, futurum præmiū illis proposuit in hæc verba: *Dabo vobis terram lacte, & melle manantem*: hoc est, terram fœcundissimam, vberissimam, & bonis omnibus temporalibus affluentem: hic est cortex, literalis sensus horum verborum; at si spiritus eorum medullā fugere cupimus, arbitrator illis verbis significare voluisse,

Apocal. 2.

Deuter. 6.

Rosin. de antiquit. lib. 3. cap. 19.

Proem. lat.

Polyb. lib. 12.

Home. od. 9.

Ouid. 9. met.

Alciat. emb. 14.

voluisse, non aliter illos ad promissæ terræ dulcedinem peruenturos, quam per laboris, & pugnae amaritudinem: sicut enim candidam lac, prius est creuentus sanguis, vt Medici docent, & dulce mel ex amaris, & insipidis floribus conficitur; non secus, vsque ad sanguinem, si opus fuerit, resistere oportet Virgines, & per mortificationis amaritudinem transire, si cœlestis beatitudinis suauissimo lacte, dulcissimoque melle perfrui desiderant. Narrat Rosinus de Antiquitat. lib. 3. c. 19. quod iuxta inuam domus Vestæ, vbi virgines Vestales suam virginitatem ei dicabant, aderat arbor, nomine *Lothos*, quam, obliuionis arborem vocabant, & ex qua illæ capillos de capite suo præuicibus pendebant, vnde ortum habuit Prouerbium illud antiquum: *Lothos capillata*: quam egregiè quidam Poëtarum descripsit:

Vt quondā Vesta scindebant sacra capillos; In viridem iactans, virgo dicanda.

Erat autem arbor hæc alpera, ac sentibus plena, vt auctor est Polybius, fructus verò illius dulcissimus. vnde originem sumpsit Homeri, & Ouidij fabula, qui finxerunt, Vlyssis socios, cum primum illius arboris dulcem fructum degustarunt, patriam, amicos, ac reliqua omnia obliuioni tradidisse; vnde Alciatus cecinit.

Sic Itbacū præmissa manus dulcedine Lothi Liquerat, & patriam liquerat atq; Ducem. ecce Ethnici etiam homines solo lumine naturæ ducti, ferē omnia, quæ hucusque diximus, factitabant. Sub quibus sanē mira Virginibus traduntur documenta, imprimis ad ianuam templi Vestales virginis capillos scindebant, eosque super arborem Lothos (arborem, inquam, obliuionis) proiciebāt, quo genere ritus docebantur, quæcunque mundi pulchra, & grata sunt, honores, obliuioni, parentes, & cognatos perpetuè obliuioni cōmendare debere. hoc, quid aliud erat, nisi quod

David singulis Virginibus funderet obliuionem: *Populum tuam, & domum patris tui, & concupisces Rex decorem tuum*: Cum etiam antiqui, Virgines illas Vestales intra domum Deæ Vestæ simul habitare præcipiebant, clausuram Virginibus omninō necessariam aperte docebant: quod verò arbor illa *Lothos* talis naturæ esset, vt spinis, ac sentibus esset plena, fructus vero gutturi dulcissimus, non obscure significabat, oportere virgines, vt lauream virginitatis suę suauissimum fructum degustent: prius per difficultatū sentes, spinas, ac vepres, quas ad virginitatis custodiam superare opus est, viriliter pertransiant. Vel dicamus aliter, arborem illam *Lothos* arborem Crucis delineare, clauorum sentibus plenam, cuius fructus suauissimus est animæ esurienti, vt testatur sponsa: *Et fructus eius dulcis gutturi meo*: ab hac arbore suspendunt sacrae Virgines in templo dicatæ capillos cogitationum suarū, in Christum solum fructum illius, cogitatum suū iactantes, vt ab illo enutriantur, iuxta illud Dauidis: *Iacta cogitationem tuam in Domino, & ipse te enutriet*: ex hac item arbore suspendunt sacrae Virgines, velut Israelitæ in salicibus organa sua, hoc est delicias, diuitias, & honores, quibus perpetuè priuari, amore Christi, elingunt: in hoc Vlyssis sociis dissimiles valde, qui, vt narrat Homerus *odysseæ* 9. & Ouidius 9. Metamorph. cum arbori illi *Lothos* adherentes, ab ea separari nollent, tandem flagellis lacerari, ab ea discedere compulsi sunt; longè aliter sacrae virgines Catharina, Agnes, Agatha, Cæcilia, Lucia effecerunt, quæ virgatum flagellis cæcæ, ferreis vnguibus excarnificatæ, ac variis tormentorum generibus confectæ, à Crucis arbore, & à Christo eius fructu nec per momentum dimoueri poterunt. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Cont. 2.

Psal. 54.

Home. od.

Ouid. 9. metaph.

DE SACRIS AR- CANIS DESPONSATIONIS

B. VIRGINIS,

necnon de eximiis laudibus dile-

ctissimi eius sponsi

Ioseph.

LIBER QVARTVS.

HOMILIA PRIMA HISTORICA.

*DESPONSATIONIS VIRGINIS CVM CASTIS-
simo Iosepho dulcissimam historiam antiquorum Patrum Testimo-
niis stabilimus, verumq; matrimonium inter hos sacros spon-
sos extitisse apertissime comprobamus: ac tandem de ata-
te, in qua illi sponsalia inierunt, disserimus.*

Niceph. lib.
1. cap. 7.

ANTEQVAM Pa-
trum testimonia de
Virginis despon-
satione proferam, an-
tiquissimi Nicæpho-
ri, celebri historio-
graphi, verba in me-
dium producam; sic enim ait lib. 1. cap. 7.
Postquam adoleuit Virgo, consilium Sacerdo-
res agitarunt, quid de ea statuerent, ne in sacri-
eius corpus admittere quidquam viderentur;
sacrilegium namq; prorsus se commissuros pu-
tabant, si viro eam coniungerent, atque in ser-
uitutem coniugalis legis redigerent, quæ semel
Deo dicata esset: E diuerso autem puellam eo-
etatis flore in sacratiore Templo versari, nec
permissum lege putabant, nec rem satis hone-
stam, & decoram esse videbant. Sæpe itaque,
& multum re deliberata, diuinitus eis per in-

spirationē ostēditur, vt eā alicui, qui ad Templū
sedulo esset, sponsæ nomine cōmitteret; eū vero
talē esse debere, cui recte virginitatis custodia
demāderetur, porro non alius Iosepho visus est
magis idoneus ad sponsalium coniunctionē con-
trahendā, quippe qui propinquitate generis eā
contingeret, eiusdē enim Tribus erant; in super-
vero & senio, & honestate morū iam pridē bo-
næ fidei existimationē consequutus esset. hæc
ille. His de Mariana cū Iosepho desponsa-
tione cōsentitūt grauiissimi Patres, D. Gr. D. Greg. Nis.
Cum creuisset, & adulta esset consilium sacer-
dotes agitarūt, ne quid de sacro illo corpore sta-
tuentes, in Deum peccarent: nam subiugare
eā legi naturæ, & addicere quasi seruā si quis
eam in matrimonium duceret, res longē absur-
dissima; minimeq; decora videbatur: sacrile-
giū enim prorsus existimabatur, si homo ius, ac
potestatem

D. Greg. Nis.
orat. de nat.

Genes. 3.

potestatem in donarium, quod Deo consecra-
tum ac dedicatum esset, haberet; quoniam le-
gibus sancitum est, vt vir potestatem habeat
in uxorem; vt autem intra Templū vnā cum
sacerdotibus mulier versaretur, & in sanctis
conficeretur, neque conuictum, nec vitatum
erat, & simul grauitas, & honestas rei non a-
derat. Deliberantibus igitur eis super hac re,
diuinitus incidit consilium, vt darent eam cui-
dam viro nomine desponsationis: is autem ad
custodiendam virginitatem eius idoneus esset.
inuentus est igitur Ioseph talis, qualem ratio
consilij requirebat, ex eadem cum Virgine fami-
lia, ac Tribu, isque de consilio sacerdotum
sibi puellam despondit: coniunctio autem non
vtra sponsalia progrediebatur. hæc ille. Sed
& D. Damascen oratione i de dormitio-
ne Virginis ait: Cūm Virgo ad ætatis florem
iam perueneret, atque intra Templi septa ma-
nere lege prohiberetur, sponso, hoc est, virgini-
tatis custodi, Iosepho a sacerdotum choro tra-
ditur, qui quidem integram, & inuolatam lem-
gem ad senectutem vsque, si cum alijs confera-
tur, seruauerat. His accedit D. Germanus
Archiepiscopus Constantinopolitan. de
oblatione Virginis in Templo, eadem di-
cens. Quodnam autem fuerit hoc consi-
lium, quæue fors ad Iosephi electionem
in sponsam Virginis, his verbis enarrat
D. Hieronymus, vel quicumque alius au-
ctor fuerit libri de Ortu Virginis: Ponti-
fex publicè denunciabat, vt Virgines, quæ in
Templo constabantur, vt ætatis tempus im-
plessent, domum reuerterentur, & nuptijs se-
cundum morem gentis, & ætatis natiuitatem,
operam darent. Cui mandatos, cum ceteræ pa-
ruissent, sola Virgo hoc se facere non posse re-
spondit, dicens, se quidem, & parentes suos Do-
mini seruitio mancipasse, & insuper se ipsam
Domino virginitatē vouisse. tunc Pontifex præ-
cepit, vt ad festiuitatem, quæ imminēbat, om-
nes ex Hierosolymis, & vicinis locis primores
adesse, quorum consilia scire posset, quid de
tām dubia re faciendum esset. Omnibus in cō-
muni placuit, Dominum consulendum, & cun-
ctis quidem orationi incumbentibus, Pontifex:
ad consulendum Deum ex more accessit; nec
mora, cunctis audientibus de oraculo, & Pro-

D. Damasc.
orat. p. de
dormit. Vir-
gin.

D. Germ. de
oblat. Virg-
in templo.

D. Hierony.

pitatorij loco vox facta est, Isaiæ vaticinium
requirendum esse, cui illa Virgo desponsari, &
commendari deberet. secundum ergo Isaiæ
vaticinium: Egredietur virga de radice Iesse, Isaiæ 11.
& flos de radice eius ascendet, & requiescet
super eum spiritus Domini: cunctos de domo,
& familia Dauid nuptui habiles non coninga-
tos, virgas suas allaturos, ad altare prædixit:
& cuiuscumque virga florem germinasset, &
eius cacumini spiritus Domini in specie colum-
bæ confedisset, ipsum esse, cui Virgo desponsari
deberet; erat autem Ioseph de familia Dauid
grandænis. Cunctis vero virgas suas iuxta
ordinem deferentibus, ipse solus suam subtra-
xit, vnde cūm nihil diuinæ voci consonum
apparuisse, Pontifex iterum Deum consulē-
dum putauit, qui respondit, solum illum ex ijs,
qui designati erant, virgam suam attulisse, quæ
Virginem desponsare deberet. Proditus est itaq;
Ioseph, cūm enim virgam suam attulisset,
& cacumine eius columba de cælo conueniens,
confedisset, liquido omnibus patuit, ei Virgine
desponsandam fore. hæc ille. Ne tamen tibi
præter rem videatur, signo visibili electū
fuisse Iosephum à Deo, animaduerte in
sacra Scriptura sortis nomine, accipi diui-
nam voluntatem signo externo declara-
tam, qua ostenditur, eligiturque is, qui
quæritur; sic Numer. 17 floribus, & am-
gdalis germinantibus in virga, electus est
Aaron in sacerdotē: sic diuina sorte quæ-
situs est præuaricator Acham, Iosue 7. sic Iosue 7.
etiam i Reg. 10. sortibus electus est Saul; i Reg. 10.
sic diuina fors cecidit super Matthiam, Act. 1.
Act. 1. quam sortem, appellasse scriptu-
ram testatur D. Dionysius Areopagita
lib. de Eccles. hierarc. cap. 1. dicens: Diuini
quiddam, & præcipui muneris, per quod illi
choro sacratissimo insinuaretur, qui esset diui-
na electione declaratus. quod si huiusmodi
sortes tam frequentes erant ad ostenden-
dum eos, qui ad maiora munera eligebā-
tur, immo, & eos qui puniebantur; quid
mirum, si ad eligendum eum, qui futu-
rus erat Virginis sponsus, & Christi nu-
tritius, & legalis pater, sorte diuina flo-
reret virga & Columba in eius fastigio
confideret?

Num. 17.

D. Dionys.
Areopag.

An autem inter B. Virginem, & Iosephum intercesserit verum, & propriū matrimonium, an verò tantum sponsalia, nonnulla videtur inter Patres dissensio, quos tamen adhibita distinctione facile conciliabimus. Sunt aliqui Patres, qui in negantem partem iussu videri possunt; nam D. Bernard ait: *Virum nominat Evangelista Iosephum, non quia maritus, sed quod homo virtutis erat. Et rursus: nec vir maris, nec filij pater, Ioseph extitit, quamvis utrumque ad tempus & appellatus sit, & putatus.* S. Petrus Chrysol. ferm. 175. inquit, *Ioseph maritus solo nomine, conscientia sponsus.* D. Cyrill. Archiepisc. Hierosolymitanus in illa verba Lucæ: *Vt proficereetur cum Maria desponsata sibi vxore, non dixit, inquit: cum vxore sua, sed desponsata sibi: & paulò superior: Maria propter solam desponsationem vxor Iosephi vocabatur: ac tandem ibidem ait: Meminimus Iacob, qui prius, quam Rachel vxorem acciperet, dicebat ad Laban: Da mihi vxorem meam: sicut enim illic ante nuptiarum constitutionem, cum tantum promissio intercessisset, vxor Iacob nominabatur, sic & Maria propter solam desponsationem vxor Ioseph vocabatur.* D. Hieronymus in libr. aduersus Heluidium ait: *Ioseph Mariae custos potius fuit, quam maritus, & Matheus in illa verba: Ioseph accepit puerum, & matrem eius, non dixit, inquit, accepit filium suum, & vxorem suam, sed, puerum, & matrem eius, quasi nutricius, non maritus. Quod si obiciatis, Virginem dici ab Euangelistis vxorem Ioseph, respondet D. Hieronymus in libr. contra Heluidium, ac probat, hanc esse scripturæ consuetudinem, vt sponsas appellet vxores. Hilarius: quotiescumque de viroque, id est Virgine, & Iosepho sit sermo, mater potius Christi, virgo, quia id erat, non vxor Ioseph est nuncupata, quia non erat. Cyprianus de Passione Domini: Obsequium Virginis Virgini discipulo tradidit Domine, vt iam non Ioseph tanti mysterij oneretur prepositura, sed Ioannes, quia iam exigebat ratio, vt coniugij remoueretur opinio, nec ultra pater Christi estimaretur, quia ratenus vicem pa-*

tris, & coniugis tenuerat. D. Ambrosius de institut. Virg. c. 6. *Desponsata viro Virgo, coniugis nomen accepit, cum enim imitatur coniugium, tunc coniugij nomen aspicitur: & epist. 79. & lib. 2. in Lucam in principio, & lib. de Institut. Virginis c. 6. & 7. cum Cypriano de Passione Domini ait: Christum in Cruce separasse matrem à Ioseph, eamq; Ioanni tradidisse, vt indicaret, inter eos verū coniugium nō intercessisse. Actandem eodē modo loquuntur Gregor. Nilfanus homilia de natiuitate, & Gregor. magnus homil. 26 & 27. in Euangelia: at cum ex Euangelica historia apertissime colligatur, matrimonium ratum inter B. Virginem, & Iosephum extitisse, vt constat ex illis verbis Matt. *Iacob genuit Ioseph virum Marie, de qua natus est IESVS: & ex illis quæ dixit Angelus: Noli timere, accipere Mariam coniugem tuam: & ex illis Lucæ: Ascendit Ioseph cum Maria desponsata sibi vxore prægnante: nec non ex illis: Antequam conuenirent: quibus apertissime significatur, potuisse quantum est ex parte vinculi, honeste conuenire; cum (inquam) ex Euangelica historia, tanquam veritas fide Catholica tenenda liqueat, verum, ac ratum matrimonium intercessisse inter Mariam, & Iosephū, certè, cum illud negant præcitati Patres, loquuntur de matrimonio consummato, quod cum copulam carnalem importet, vt hanc longè à Virgine relegant, matrimonij, aut mariti nomen fugiebant. Possè autè verum, & essenziale matrimonium esse absq; copula coniugali, vnanimis est Theologorum consensus; idq; habetur ex cap. suscipiat, 27. q. 2. & ex Concil. Florent. in decreto Eugenij, vbi definit, matrimonium perfecti mutuo consensu, quem constat manifestè antecedere copulam: & ex Trident. sess. 24. vbi supponens esse verum, & proprium matrimoniū, distinguit ratum à consummato. Immo constat ex coniugio primorum Parentū, inter quos fuit verum matrimonium in amœno illo Paradiso, in quo tamen à carnali copula se abstinerunt, atque huic veritati inniten-**

D. Ambrosius

D. Gregor. Nilfanus Gregor. Magnus

Matth. 1.

Ibidem

Luce 2.

Matth. 1.

Theolog. in 4. d. 30. de quo V. bald. late 2. to. de sacram. cap. 130.

Concil. Florent. decr. Eugen.

Concil. Trident. sess. 24.

tes Patres non pauci, inter B. Virginem, & Iosephum non solum sponsalia de futuro, sed & verum, ac proprium matrimonium de presentī intercessisse docuerunt: D. enim August. lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia ait: *Non fallaciter dictum est ab Angelo ad Ioseph: noli timere, accipere Mariam coniugem tuam: coniux vocatur ex prima fide desponsationis, quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus; nec perierat, nec mendax manserat coniugis appellatio, vbi nec fuerat, nec futura erat illa carnis commixtio: Idem etiam August. lib. 2. de consensu Euangelistarū, inquit: *Exemplo Virginis, & Ioseph insinuat fidelibus coniugatis, etiam seruata pari consensu continentia, posse permanere, vocariq; coniugium, non commixto corporis sexu, sed custodia mentis affectu. & lib. 1. de nuptiis & concupiscentiis: Cur nō coniuges maneat, qui ex consensu concubere desinunt, si manserunt coniuges, Ioseph, Maria, qui concubere nec ceperunt? cap. 11. Omne, inquit, nuptiarum bonū impletū est in illis parentib. Christi; proles, fides, sacramentū; prole cognoscimus ipsam Dominū Iesum; fidem, quia nullū adulteriū; sacramentū, quia nullū diuortij. Idem etiā nō obscure docuit D. Ambros. dum l. 2. in Lucam in principio ait: *Quæ nō accepit, nemo dimittit, & ideo, qui volebat dimittere, fatebatur acceptā: scilicet in vxorem aut coniugem, vt satis explicant præcitata verba Angeli: Noli timere, accipere Mariam coniugem tuam: Idem etiā D. Ambros. c. 1. l. c. acutè dixit: *Maluit Dominus aliquos de suo ortu, quam de Matris pudore dubitare: cetera ergo B. Virginem per verum matrimonium fuisse Ioseph coniunctam, alioquin cum parturiret, pudoris eius fama iacturam pateretur; maximè, quod, cum in Euangelio vocetur Ioseph pater Christi, aperte supponitur, verum matrimonij inter Virginem, & Iosephū extitisse, cum Christus minimè illegitimus fuerit existimatus. Tandem idiptum cōstanter docet D. Thom. Quomodo autè verum, ac ratum matrimonium non pugnat cum firmissimo Mariano proposito de perpetua seruanda virginitate; vel****

D. August. cap. 11.

D. August.

Idem Aug.

D. Ambros.

Matth. 1.

D. Ambros.

D. Thom. 3. p. q. 1. art. 2.

qua ratione Virgo, quæ virginitatis votum emiserat (vt testatur Augustinus libro de sancta Virginitate) poterat matrimonio cōsentire, cum teste Hieronymo super primam epist. Pauli ad Thimot. ca. 5. *uentibus virginitatem non solum nubere, sed etiam velle, damnable est: quidam respondent, quod licet emisisset votum virginitatis, potuisset reuocari, & irritari per parentes eius, præcipientes illi nubere, vt habetur lib. Numer. c. 30. sed minimè gentium illos id præcepisse credam, quia votum Virginis, irritum factū, perfectionem, & excellentiam virginitatis minueret, quæ procul dubio minor extitisset, quàm si ex voto ab ipsa nūcupato, & per parentes cōfirmato custodia fuisset. Bifariam ergo aliter id explicari potest, primo dicendo: ante sponsalia, conuenisse Iosephum, & Mariam, vt neuter ab altero vnquam postularet debitum, & ita sub hac conditione contraxisset; quod nihil obesse substantiæ matrimonij docuerunt celebris ille Cancellarius Parisiensis, Abulensis, Dionysius, & alij plures; sicut enim dominium distinguitur ab vsu, & absq; illo haberi potest, ita in matrimonio potest dari potestas, & dominium in corpus coniugis absq; vsu copulæ carnalis: & sicut potest tale dominij conferri sub conditione nunquam tali re vtendi, cum conditio hæc non sit contraria traditioni dominij; ita potuit inter B. Virginem, & Iosephū vera fuisse corporū traditio per matrimoniū ratum, sub cōditione nunquam vtendi tali retradita. Secundò alij cum D. Thō. 3. p. q. 29. opinantur, & verius, B. Virgine ex speciali instinctu Spiritus sancti, vel ex diuina reuelatione agnouisse, Iosephū nullū profusus eius virginitati nocumentum fore allaturū, vt qui nunquam ab ea peturus esset debitum; vnde rectè potuit B. Virgo consentire in verum matrimonium, non explicitè consentiendo in copulā carnalem, absolute, & nō sub conditione, si Ioseph debitū petuisset: cum enim esset certa ex infallibili reuelatione, non fore illum a se*

D. August.

D. Hierony.

Num. 30.

Ioan. Gerso. Canc. Paris. ferm. de Nat. Mariæ. Abul. in cap. 30. nu. q. 32. Dionys. Car. in vita Chr. p. p. c. 3. Palud. in 4. d. 30. q. 2.

D. Thom. 3. p. q. 29. art. 1. ad 1.

D. August.

à se postulaturum, non opus erat, actum illum conditionatum elicuisse. vnde cum D. Augustinus ait (vt refertur dist. 27. qu. 2.) B. Maria subiecit se diuine dispositioni, dum proposuit, se perseveraturam Virginem, nisi Deus aliter et reuelaret; committens ergo virginitatem suam diuine dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed diuine inspirationi in viroque obediendo: intelligi debet loqui de consensu non expresso, & explicito in copulam, sed in radice, quatenus diuinitus edocta vinculo matrimonij consensit, quod ex natura rei ad liberam procreationem ordinatur: talis autem consensus in radice, in nullo virginitatis perfectioni derogat, cum stare possit, supposita diuina reuelatione, cum formalissimo proposito, omnem copulam etiam coniugalem vitandi. Vnde Hugo Victorinus, qui suo seculo, velut alter August. haberi meruit, pie simul, & sapienter, dixit: De incorrupta virginitate Matris Domini hoc fides inquit p[ro]p[ri]e, & pietas fideliter confitetur, inquit eius perfectionem nullo modo imminuit coniugalis consensus, quemadmodum castitatem illius non violauit conceptus, nec integritatem abstulit partus. Ipsa namque eadem Virgo perpetua, & cum desponsaretur viro, non tamen deseruit, aut mutauit propositam continentiam, & cum fecundaretur, non à viro, concepit sine libidine, & cum filium ederet, peperit sine dolore: ac seipsum explicans magis: Discuiamus, inquit, vt potius, quid sit coniugium, & ex eius definitione, proposita consideremus; si simul esse potuerunt in Virgine Matre, & consensus coniugalis, & propositum virginitatis: quid enim est coniugium, nisi legitima societas inter virum, & feminam, in qua videlicet societate ex pari consensu vterque semetipsum dedit alteri? spontaneus ergo consensus inter virum, & feminam legitime coniunctos fuit, quo vterque alteri debitorem sui se spondet, iste est, qui coniugium facit, & coniugium est ipsa societas tali consensu confederata, que altero viuente alterum ab altero non dissoluit. est adhuc alius consensus, sed carnalis commercij ab inuicem exigendi, atque reddendi, simi-

Hugo Victo.
Serm. de despon. Mariae.

lem inter virum, & mulierem passionem constituens comes, non effector coniugij officium, & non vinculum, qui & ipse tamen, quum pari ab viro sue vero suscipitur, pari etiam necesse est debui teneatur. Adiungit porro huius debui (de carnali commercio loquitur) necessitas illos coniugatos sibi ad inuicem non subiecit, in quibus, dum coniugium contraheretur, vel sanciretur, huius operis consensus non precessit; nec tamen hoc officio cessante, veritatem, seu virtutem coniugij cessare credendum est, immo potius tanto verius, ac sanctius coniugium esse, quod in solo charitatis vinculo, & non in concupiscentia carnis, libidinis ardore fundatum est. hæc ille.

Duplicem deinde cæremoniam, quam in eo facto sponsalicio intercessisse aucto, nō est, cur inuili silentio præteream. Prima est, quod sanctus Ioseph annulum porrexit beatæ Virgini; annulum enim sponsalem loco arthæ solitum dari inter Hebræos, non obscure colligitur (vt Cardinalis Baronius adnotauit) ex illo Genes. Dixit Thamar: pariat quod vis, si dederis mihi arhabonem, donec mittas, quod polliceris; ait Iudas, quid vis pro arhabone dari? respondit, annulum tuum: hic autem annulus beatæ Virgini à sancto Ioseph datus, Perusie Italie Ciuitate in Ecclesia sancti Laurentij magna veneratione asseruatur, cuius tamen materiæ sit, distincte discerni non potest. Secunda cæremonia fuit, quod sanctus Ioseph pallium suum extendit super beatam Virginem, quo illam cooperuit, vt mos erat apud Hebræos, vt constat ex illo Ruth 3. vbi patens illa Booz sibi desponsari, dixit: Expande pallium tuum super famulam tuam: duplex autem hæc cæremonia, & fidelitatem ab vxore seruandam, & protectionem à marito ei exhibendam protendebat.

Potro iam tempus est, vt de ætate, in qua cælestes hi coniuges, Maria, & Ioseph, coniugium inierunt, sermonem instituamus. & quidem de ætate Virginis, Alberti Magni opinio fuit (id referente Dionysio) viginti quinque annos habuisse, cum

Albert. Magni.
Dionys. Car. lib. de laud. Virg. ar. 37.

Card. Baron. 10. l. 1. Annal. Christi. 37. p. 94. l. in p. impress. Genes. 38.

Plato lib. 4. de Repub.

Aristoteles.

Dion. Carib.

Baro pag. 27

Euo. ap. Ni. D. Bonaa.

Greg. Nicod. Andr. Crete.

Virg.

Greg. Nis. ho. de humil.

Christi gen.

Cedrin. in cæ.

pend. histor. Abulen. in c. 2. Matth. q. 91.

cum sponsalia contraxit: sequitur est illum Card. Cusanus, & vterque eo inuoluntaria sua hanc, quod oportet in brata Virgine concedere omnem congruentem dispositionem tam ex parte matris, quam ex parte patris, ad hoc, vt mater Dei in uentris matris nobilis exigit complerem, non ut augmeret, quia natura hinc erudit ex materia ut sibi vindicet, vt prius perficeretur per sonu, quam deus opera ad conferendum in exercit: humanitatis autem negretem, iuxta Philosopho cum sanctum, requirit in vris quatuor septennia, in sex mensis vero tria cum dimidio: vt ergo perfecta mater perfectum filium generaret, oportebat ex natura rei, esse viginti, vel viginti quatuor annorum; vnde Plato lib. 4. de Republica, propter ineptitudinem ad generationem, quæ in puellis plerumque viget, iubet, ne vique ad viginti annuum nubant: quæ etiam ratione Aristoteles à magistri sui sententia non recedens, docet viros non esse nubendos, vsque ad 18. annum. E contra vero alij, quindecim tantum annos ei tribuunt, vt tradit Dionysius Carthusianus, qui lib. de laudibus Virginis ait: Dixerunt quamplures, etiam eruditi, quod Virgo circa quindecimum ætatis sue annum conceperit Dei filium: eademque sententiæ subscribit Card. Baronius Tomo 1. Annalium. Alij antiquiores Patres, decimo quarto ætatis anno, Virginem nuptam fuisse autumant; hi sunt, antiquissimus Euodius apud Nicephorum lib. 2. cap. 3. D. Bonaurenta in suis meditationibus, Gregorius Nicomedien. oratione de oblatione Virginis, Andreas Cretensis, Gregorius Nilensis, Cedrinus, & Abulensis; hi enim omnes tradunt, Virginem tertio ætatis sue anno in templo fuisse oblata, & in eo per annos vdecim permansisse, & continuo à sacerdotibus fuisse Ioseph desponsatam. Omnes etiam, vt certum supponunt, Abulen. in c. 2. Matth. q. 91. quibus si demas triginta tres

quibus superstes fuit Christus, remanent quindecim: igitur, cum decimo quinto anno ætatis sue Virgo peperit Christum, reliqua est, decimo quarto anno matris mortem contraxisse; conueniant namque omnes, post vltimum annum ab initio matrimonij peperisse Christum. Alij denique, quos sequuntur sancti Iohannes Ananias recens Chronographus, & Diedo, sponsum esse decimo anno ætatis sue decimo tertio, idque præcise se ex Dionysio colligere. In tanta autem opinio nam varietate, nulli famus videtur, communiorem Patrum sententiæ adhaerere, qui quarto decimo anno ætatis sue R. Virginem nuptam tradunt; cum enim esset optime complexionis, non est, cur maior ætas desideranda esset, & conceptum.

De ætate autem sponsi eius Iosephi tempore desponsationis, non minor est opinionum diuersitas; nam D. Hieronymus, vel quicumque alius auctor est, lib. de ortu Virginis ait: tam tunc senilem erate agere: ait enim: erat Ioseph de familia David grandævus consentit Nicephorus, dum ait: Ioseph senis, & honestate morum, iam pridem bonæ fidei existimationem consecutus erat. & quamvis hi non signent ætatem expressè, tamen illam signauit D. Epiphanius dicens: Ioseph accepit Mariam ægens annum fortassis octogessimum, & ultra; & deinde subdit: Senex octogessimum annum supergressus, non accepit Virginem in vltim, sed magis dispositum est in custodiam. Cancellarius vero Parisiensis existimat, Ioseph tunc nactum fuisse annos quinquaginta, à quibus incipit senectus. Abulensis non longe diuertam viam ingressus, ait: Quinquaginta Ioseph esset aliquantulum senex, tamen adhuc erat potens ad gignendum; & manifestè apparebat omnibus ex habitu corporeis. Per multi tamen cum Viguero, tradunt Iosephum, tunc iuuenem fuisse; sic enim ille ait: Virgo non euasisset notam infantie, si vltim fuisse senex, & deceptus, prout olim, non reuelata veritate p[ro]p[ri]e; nec fuisse Virgini solatio, aut aduortio, sed t[er]tio Gou-

Joan. Ananias apud Ioh. 2. p. 7. 29. d. 7. sect. 3. Dion. lib. 3. de div. m. 3. c. 3. in fine.

D. Hiero. de ortu Virg. 1. Reg. 4.

Nicephorus.

D. Epiph. lib. 2. here. 21. & li. 3. her. 38.

Joan. Gerson. riuus vero Parisiensis existimat, Ioseph tunc nactum fuisse annos quinquaginta, à quibus incipit senectus. Abulensis non longe diuertam viam ingressus, ait: Quinquaginta Ioseph esset aliquantulum senex, tamen adhuc erat potens ad gignendum; & manifestè apparebat omnibus ex habitu corporeis.

Vigu in inst. c. 10. §. 9.

Malo. Mat. 1.

Salmeron.

ginta annoru' ætatem, vel paulò amplio-
 rem illi tribuit: consentit partim Salme-
 ron, dum ait; cum ratione coniunctura
 videri sibi eorum sententiam, qui intra
 quadragesimum annum, vel saltem in-
 tra quinquagesimum Iosephi ætatem
 constituunt; vt ita iu uerenti, florido que
 æuo, ac prudentia pleno, commodè Vir-
 gini in coniugem aptari posset. Doctissi-
 mus uero Ekus, vt litem hanc dicmat,
 in antiquiorem sententiam, tenem il-
 lum afferentem esse, propendens, ait: *In
 hac re non lubet ad alterutram partem decli-
 nare, ubi nullum nobis constat scripturæ pro
 quacunque parte testimonium, eo maxime,
 quod à recepta, & diu persuasa opinione teme-
 rè discendum non est, facilius igitur paterer
 antiquiori sententiæ autoritatē suam, fidemq;
 manere.* Sed mihi, salua eius pace, viden-
 tur non obscura sacre scripturæ testimo-
 nia senilem ætatem ad generationem
 ineptam apertè refellere; nam apud Isaiã
 legimus: *Habitabit enim iuuenis cum Vir-
 gine:* quæ uerba Glossa explicat de Iose-
 pho, & Maria, quam sequitur Viguerius,
 ubi supra, & Lyranus ibidem ait: *Habitat
 iuuenis cum Virgine, ut Ioseph cum Maria,
 Valerianus cum Cecilia, Chrysostomus cum Da-
 ria:* Deinde, quod magis urget, extant uer-
 ba Lucæ: *putabatur filius Ioseph,* si ergo iu-
 dicabatur Christus Dominus ab Hebræis
 tamquam filius Ioseph, manifestum est,
 eum ætatis fuisse aptæ ad generationem,
 alioquin, nec ipse notam spurij, nec ma-
 ter, adulteræ infamiam (vt præcitati au-
 ctiores adnotarunt) euasisset. Et Ioseph
 quidem inutilis fuisset, ac debilis ad labo-
 res fabrillius artis, & ad obsequia infanti,
 matrique præstanda, cum esset eundem
 in Bethlehem, redeundum Nazareth, fu-
 giendum in Aegyptum, atque inde re-
 meandum, & sudore uultus sui victus il-
 lis suppeditandus. Sanè, si tam senex fuisset
 (vt Epiphanius, & Nicephorus, & alij
 antiqui putarunt) alieno potius ministe-
 rio eguisset, quam, vt aliis ualere ipse mi-
 nistrare. Neque quidquam obstant anti-
 quæ picturæ, quæ illum senem canescen-

Isai. 62.

Glossa.

vigu ubi su.

Lyran. ibid.

Lnc. 1.

tera, & curuum exprimunt; vt enim Ho-
 ratius dixit:

Horat. in art.

Pistoribus, atque Poetis

Quilibet audèdi semper fuit æquopotestas.

Vel forassis ideo pingitur canus, ac se: ex
 ad castitatem mentis, & virtutem signan-
 dam; nam, vt Salom. dixit; *sciani sunt sensus Sap. 4.
 hominis, & etas senectutis, uita immaculata:*
 vel tandem vt ab inuentibus omnis libi-
 dinis suspitio longe exterminetur. Sed
 neque illa consuetudo senem illum pin-
 gendi uniuersalis est in tota Ecclesia: vt
 enim adnotauit sapientiss. Salmeron, in *Salmer. tex.
 quibuidam Germaniæ prouinciis, uir 2. tract. 9.
 fortis, & robustus depingitur; neque id
 quidquam dedecet honestatem Virginis;*
 nam si in aliis non paucis plus potuit gra-
 tia, quam natura frigida, & senectus, non
 est, cur id iuueni Iosepho denegeret. Deo
 aurem & B. Mariæ, sit honor & gloria in
 sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II. HISTORICA.

*In qua difficultas illa elucidatur, num
 Iosephus sit in post initum Hiero-
 solymis matrimonium, Virgine re-
 missa in Nazareth, Bethlehem re-
 dierit, tempus celebrandarum nu-
 ptiarum ibi expectaturus: an potius
 ipsemet Virginem reduxerit in Na-
 zareth, ibique in propria secum do-
 mo eam retinuerit vsque ad nuptia-
 les solemnitates.*

Lerosque video, eosque anti-
 quissimos, & grauissimos
 Patres, constanter afferentes
 beatam Virginem statim ab
 inito coniugio Iosepho fuis-
 se traditam, & mox Nazareth ab eo dedu-
 ctam, ibique in propria domo custodi-
 tam: hi sunt S. Ioannes Chrysostomus,
 homil.

Ioen. Chryf.

Euodius.

Auctor im-

perfecti.

German. Pa-

triar Constã.

Bernardus.

Euzymus.

Nicephorus.

Gen. 19.

homil. 4. super Matthæum, Euodius apud
 Nicephorum lib. 2. histor. cap. 3. Auctor
 imperfecti hom. 1. in Matthæum, Germa-
 nus Patriarcha Constantinop. in uita Vir-
 ginis, Bernardus hom. 2. super missus est,
 Euthymius in 1. Matthæi, Niceph. lib. 1.
 hist. cap. 8. Ducti sunt hi Auctores ad hoc
 asserendum, primo consuetudine qua-
 dam inueterata, quam dicit à Iudæis ob-
 seruata; & colligit eam Chrysof. hom.
 43. in Genes. ex historia Loth, qua erat in
 usu, vt à die desolationis, vsque ad tem-
 pus nuptiarum ipsoas sponsæ traderentur
 custodiendæ, vt earum ipsi eò pudicitiam
 seruarent studiosius, quo libi ipsæ fi-
 deliores existerent: secundo, quia, si aliud
 effectum fuisset, non id commodi ex hoc
 facto matrimonio consequeretur Deus,
 quod nitebatur, nempe, vt, dum conce-
 pisset Virgo in domo sponsi Ioseph, Iose-
 phi esse existimaretur conceptus, & non
 ex fornicatione habitus, si non nupta cõ-
 cepisse uideretur: cogimur ergo affirmare
 etiam ante solemnes nuptias fuisse Vir-
 ginem sub custodia Iosephi. Ceterum alij,
 firmiter uisus conuicti rationibus, in
 ea sunt sententia, vt existiment, Iose-
 phum post initum matrimonium re-
 diisse Bethlehem patriam suam tempus
 nuptiarum expectaturum, & necessaria
 paraturum ex more, nec profectum Na-
 zareth vsque ad reditum Virginis ex uisi-
 tatione Elisabeth, quando inuenta est à
 Iosepho habens in utero. Eorum ratio-
 nes sunt huiusmodi; prima, quia Iosephus
 Bethlehem oppido propinquo, uenerat
 Hierosolymam infans de futuro ma-
 trimonio; nec vlla ratio cogebat, vt reli-
 cta omnino patria, & re sua familiari ad
 ignotam terram imparatus abiret Na-
 zareth, scilicet non prope distantem. se-
 cundo, quia, si cum Virgine abiisset,
 non potuit cum ea cohabitare vsque ad
 solemnitatem nuptiarum ex veteri Iu-
 dæorum consuetudine variis ex Scriptu-
 rarum animaduersis exemplis comprobata
 vsque ad Christum, qua erat consuetum,
 sponsas ante multum tempus despon-

deri solitas, & interim permanere in pa-
 rentum domibus, aut tutorum, donec
 per nuptiarum solemnitatem eas spon-
 si traditas accepissent; numquam enim
 vsque ad nuptias, nec custodiendæ spon-
 sis permittebantur; & hoc est, quod vo-
 cat sacra Scriptura: *sponsam accipere spon-
 sum;* & lura post initum uerbis contra-
 ctum solemniter, *rei emptæ possessionem,*
aut hereditatem adire, quod nisi per so-
 lemnem traditionem, & nuptiarum ce-
 lebrationem non fiebat. Hanc consuetu-
 dinem, quoniam diuersa est ab ea, quam
 in usu fuisse Iudæis dixerunt Patres, pro
 superiori sententia citati, in multis scriptu-
 rarum sanctæ testimoniis, & exemplis con-
 firmabimus. primum ex Gen. 19. ver. 8.
 dixit Loth; *Uideo duas filias, quæ necdum
 cognouerunt uirum, educam eas ad uos: &
 uersu 14. Egressus itaque Loth, loquutus est
 ad generos suos, qui accepturi erant filias eius:
 & dixit: Surgite, egredimini de loco isto, &c.
 cumque esset mane, cogebant eum Angeli di-
 centes; Surge, tolle uxorem tuam, & duas
 filias quas habes, &c. apprehenderunt manum
 eius, & manum uxoris, & ducunt filiarum
 eius; &c. eduxeruntque eum: ex hoc loco
 constat, duas filias Loth iam desponsa-
 tas fuisse duobus illis generis, vt etiam ad-
 uertit Ambros. lib. 1. de Abraham cap. 6.
 maritos uocans; & Chrysof. homil. 43.
 in Genesim, unde morem illum colligit,
 & tamen extra domum habitasse, vsq; ad
 acceptionem, siquidem egressus est de do-
 mo, vt eos moneret de fuga, & nec noctu,
 nec mane domi erant: in super. & uirgines
 erant filiarum, & generos uocat, qui acceptu-
 ri erant filias suas; hoc est, solemniter per
 nuptias in possessionem earum venturi,
 vt eis iam tamquam uxoribus uerentur.
 Secundo: Genes. 24. Rebecca, sponsa iam
 facta, ducta est ad Isaac, *qui introduxit
 eam in tabernaculum Saræ matris suæ, & ac-
 cepit eam uxorem:* hoc est solemniter nu-
 ptias celebrauit; & possessionem eius ac-
 cepit usu matrimoniali. Tertio: Genes.
 29. desponsata est Rachel Iacob, pro ser-
 uicute septem annorum, quibus finitis,
 ait:*

Gen. 19.

Ambros. Chrysof.

Gen. 24.

Gen. 29.

ait: *Damihī vxorem meam, quia iam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam;* qui (Laban) vocatis multis amicorum turbis, ad coniuium, fecit nuptias; & vespere Liam, si iam suam introiit ad eum; & infra: *Imple hebdomadam dierum huius copule, & hanc quoque dabo tibi pro opere, quo seruiturus es mihi septem annis aliis; ac quietus placito, & hebdomada trāsacta, Rachel duxit vxorem; en, vti; ad nuptias nec datam sponfam à parte sponsi, nec acceptam; vnde, vsque ad nuptias non fiebant extra parentum potesta: em, nec sponsis perimittebatur. Quod autem asserit de hebdomada copula, hoc est, vt ait Augustinus, & Eucherius questionibus in Genesim, consuetudinem fuisse Iudeis, septem diebus nuptias celebrare, vt constat ex Samsonis nuptiis, iudic. 14. sic enim iuuenes facere consueuerant Quarto: Genes. 38. 2. *Et accepta vxore ingressus est ad eam: ergo aliud erat accipere per solemnitatem, à congressu. Quinto: Deut. 20. 7. dicitur; Quis est homo, qui despondit vxorem, & non accepit eam: vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat eam August. quæst. in Deuter. q. 31. accepit, duxit vxorem, declarat. & Iosephus lib. 4. antiq. cap. 8. præter hos, inquit, qui desponsata vxore, nondum eam domum duxerunt, ne harum rerum desiderio, si bi parentes, seruassent se velitis voluptatibus in gratiam vxorum, parum fortiter rem gerant. Philo lib. de fortitudine: *Edicitur enim, ait, vt si quis edificauit domum, nec dum immigrauit in eam, sicque plantauit nouellam vineam opera sua, necdum aduenit tempus vindemiæ; siue sponfam habeat virginem, necdum celebrauit nuptias, abstineat à militia. Sexto: Deut. 22. & 23. Si puellam virginem desponderit vir, & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cum ea, &c. lapidibus obruentur, &c. vir, quia humiliavit vxorem proximi sui, & cetera. Gregorius epistola ad Mauritium Imperatorem, & refertur 23. q. 2. qui desponsatam: Et illud ait in Deuteronomio: Si quis cuiuslibet hominis desponsatam puellam in a-***

Ibid.

Iudic. 14.

Gen. 38.

Deut. 20.

August. 99. in Deut. q. 31

Philo. lib. 1. fortitud.

Deut. 22. & 23.

Greg. epist. ad Mauric.

gro, vel in quolibet loco oppreserit, vel adduxerit in domum suam, moriatur, quia vxore proximi sui violauit, non que iam vxor erat, sed que à parentibus vxor fieri debebat: ex quo colligitur, sponfas sub cura parentum fuisse: à quibus vxores fieri debebāt; hoc est, vsque ad nuptias, non sub cura sponforum. Quod explanat Philo lib. de specialibus legibus: Si quis, inquit, post epulum nuptiale cum puella, non maritali affectu, sed tamquam cum meretrice, libidinis causa congressus calumniosè, veritat se ad occulta crimina, dicendo, à se deprehensam non virginem, vocetur vniu: sus Senatus, & adsint etiam accusatae parentes. communem causam acturi: in tali enim causa, seu controversia, quando de castitate corporis queritur, non imminet periculum soli filie, sed etiam eius Curatoribus, non modo, quia vsque ad iuuenitatem non custodierit nate pudicitiam, verum, quia vitiatam ab alio, desponderunt pro virgine: ecce, ad parentes, tutoresque spectabat, vsque ad nuptias, etiam desponsatae puellæ virginitatem custodire, non ad sponfos. Septimo: iudic. 14. Samion despondit sibi Philistham, & post aliquod tempus, venit pater eius, & fecit filio suo Samioni conuiuium; sic enim iuuenes facere consueuerant; & omnes conuocauit. ad nuptias celebrandas per septem dies, hoc est illud: quam, quæso, vt mihi accipiat vxorem. & hanc mihi accipite: & vsque ad acceptationem non habitabit cum ea, pro usque iratus remisso mulieri nuncio, res suas sibi habere iussit, ac ita dimisit eam, vt constat etiam ex Iosepho lib. 8. Antiq. quait. cap. 10. Octauo: Iob. 6. 18. dixit Angelus Tobie; Tu autem, cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea. Tobias autem despondit sibi Saram, Tob. 7. & post desponsationem celebratis solemniter nuptiis, accepit eam, & statim secum deduxit in domum patris sui. Nono: 1. Machab. cap. 9. habetur: Post hæc renunciarum est Ionathæ, & Simoni fratri eius, quia filij Iambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponfas ex Madaba filiam vniu: de magnis Principibus Chanaan &c. &

Philo de spe. legib.

Iudic. 14.

Ioseph lib. 8.

1. Machab. 9.

ius

ecce iunxit, & apparatus multus, & sponsum processit, & amici eius, & fratres eius obtinuit illis cum tympanis, & musicis, & armis multis: quam festiuitatem Ioseph lib. 13. Antiq. cap. 1. sic refert: Eodem tempore nuntia: m est Ionathæ, & Simoni fratribus, quod Amari filij celebrauri essent nuptias, & adducturi sponfam ab oppido Gabatha filiam illustri cuiusdam inter Arabes, eamque puellam introducendam cum pompa sumptuosa, & splendida; vt vero in conspectum veni: sponsus cum Virgine, & amicorum comitatu, vt fieri solet in nuptiis, coorti ex insidiis omnes ad vnum interfecerunt: ecce morem deducendi sponfam in domum sponsi, & exeundi illi obuiam; quem Christus in illa parabola Matth. 25. repetiuit, tamquam vsu communi frequentem; cum decem Virgines, quæ comitabantur sponfam, exierunt cum lampadibus obuiam sponso, cum quo intrauerant ad nuptias. quæ consuetudo etiam Gentilibus frequens fuit, vt constat ex Statio in epithalamio Stellæ, & Violantilæ & multis aliis, quæ adducit Neapolitanus Alexander lib. 2. Gentilium dierum c. 5. & super eum Tiraquellus. Ex quibus omnibus certo certius colligitur, eam fuisse Hebræis consuetudinem, vt ante nuptias sponfa non traderetur sponso, nec ad custodiam, hoc enim vel parentum erat munus, vel tutorum; in nuptiis vero tradi solitam, & inde deduci in sponsi domum, ex hoc significauit Angelus Matth. 1. cum Iosepho dixit: Noli timere accipere Mariam coniuertuam. Decimo: quoniam aliqui ex Patribus putant, virginem quidem habitasse in domo parentum suorum, Iosephum autem in separata domo; vel cognatorum, vel conducta. sic Eusebius Emisense serm. in vigil. Natiui. & Antelmus in 1. cap. Matth. vnde frequenti sponfam in uisitatione vna cum parentibus custodiret; adnuitur probare Castrensis, nec in vrbē Nazareth propter hanc rationem degisse, quia, inquit, pro comperto haberi debet, Iosephum nihil nouisse eorum, quæ cum Angelo tractauit Maria,

Ioseph. li. 13. antiq.

Matth. 25.

Alex. lib. 2. gen. dier. c. 5.

Matth. 1.

Euseb. Emis. Anselm.

Castrens. in vita B. Virg. c. 6. n. 8. & 10.

nec de eius discessu in domum Zachariæ, nec de his, quæ dicta sunt ab Elisabeth, & gesta in eius domo, donec post reditum, noctu admonitus est ab Angelo de factu diuinitus dato. Verum, quidquid sit de efficacia huius rationis, quæ apud me nullam vim habet, vt suo loco demonstrabo, ex aliis tamen supra adductis probationibus, manifestum est, & rationi, & fidei satis consonum, non fuisse in vrbē Nazareth tunc Iosephum, sed Bethlehem, donec tempus accederet nuptiarum. Quoniam vero ad primam superioris sententiæ rationem satis respondendum est, posteriori satisfaciamus, dicendo, quod, tamen si verum esset, Iosephum non fuisse concomitatum sponfam suam in itinere ad montana, satis tamen prouitum fuisse famæ, & honori Virginis, quod Elisabeth reuelatum est mysterium, & domui eius vniuersæ declaratum, & inde ad ceteros cognatos delatum: tum etiam postea, dum reuelatur Iosepho, apud quem iam non bene audiebat sponfa, vt multi Patres putarūt, eius enim erat deferre, si adultera putaretur. Verum hoc adhibito remedio tam certi, & iusti innocentia: Virginis, & celestis testis mysterij satis erant, vt eam omni periculo liberarent, eiusque honori consulere: præsertim, quia cum iam virum Iosephum cum ea deinceps habitantem vidissent, nihil erat, cur suspicarentur malum, qui non tam curiosè alienam sponfam speculabantur; maxime cum non liceret sponso congressi cum sponsa, vt dicunt Tertullianus, Chryso- stomus, & August. & alij. Hactenus de hoc historico argumento in laudem Virginis, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Libro sequē. hom. 16.

Tertullianus Chrysost.

Chrysost. D. August.

HOMILIA III.

In qua de patria Diui Iosephi, parentibus, genere, nomine, statu, moribus, singularique martyrii genere, felici morte, gloriosa resurrectione; necnon erga pios suos cultores sollicita cura, & protectione, breui sermonis eloquio disseritur.

ONSUEVERUNT non semel diuina eloquia vitam, & mores aliquid viri descriptura, ab eius patria tractationem exordiri: vnde de Tobia...

dis territorio in Scythopolim. est autem regio fertilis & intermedio monte, amplissimos habet campos: vnde de illa, & de gentium in ea habitantium natura, & indole dixit Ioseph. lib. 2. de bello iud. Sunt pugnaces ab infantia Galilaei, & omni Ioseph lib. 3. tempore plurimi, neque aut formido vniquam de be. iud. vivos, aut pernicia regiones illas occupant, cap. 2. quoniam tota optima, & fertiles sunt. Porro hanc Galilaeam multi duplicem fuisse affirmant, superiorem, & inferiorem; superior a fontibus Jordanis in Gennesareticum lacum descendit, terram Zabulon, & Nephthalim complectens, sicut Matthaeus Euangelista ex Prophetarum auctoritate comprobatur, sic dicens: Secesit (de Christo loquitur) in Galilaeam, & relicta Civitate Nazareth venit, & habitavit in Capernaum in finibus Zabulon, & Nephthalim, ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam: Terra Zabulon, & terra Nephthalim via maris trans Iordanem Galilaea gentium. Per hanc est via publica ab Assyriis in Tyrum ad mare mediterraneum. Cognominatur autem haec a Propheta, Galilaea gentium, quia non modica eius pars donata fuit a Salomone Hyram Regi Tyri. Inferior reliqua Galilaea est, quae Lacui, & Tyberiadis vsque in regionis finem meridiana imminet, montem Carmelum complectens; & in hac est Ciuitas Nazareth, quae fuit patria Ioseph, in qua ipse non solum natus, & nutritus fuit, sed etiam habitavit; meritoque S. Ioseph debuit esse ex patria Nazareth, quae inter alias interpretationes, Custodia & separatio interpretatur; cum & Christi infantis, & Mariae virginitatis singularem custodiam habiturus esset; & ab sponsa, licet alioquin matrimonij vinculo cum ea coniunctissimus, quoad thorum tamen separatissimus futurus semper foret. Haec autem Ciuitas Nazareth despecta adeo erat, ut Nathanael, vir insignis, diceret: a Nazareth potest aliquid boni esse: postquam tamen B. Virgo, & Ioseph in ea nati; & filius Dei in eadem carnae assumens conceptus fuit, omnes totius orbis splen-

Tob. 1.

Iob. 1.

Iustin. Mart. Trip. Iud.

Math. 2.

Ioan. 1.

splendidissimas, & opulentissimas ciuitates longo intervalle saperat. Qui autem fuerunt D. Iosephi parentes, non est concursus omnium sententia: nam licet sanctus Mattheus disertis verbis affirmet, Ioseph filium esse Iacob, dicens: Iacob autem genuit Ioseph: cui minime refragatur Lucas, dum ait: Heli fuisse patrem Iosephi; nam ille patrem naturalem, hic legalem descripsit; quidquid singulariter senserit Ambrosius super Luc. 3. vnde ille, quia de naturali filiatione loquebatur, gignendi verbo vsus est: Iacob autem genuit Ioseph: Lucas vero, quia de sola legali, contentus fuit dicere: qui fuit Heli. nihilominus tamen quoniam fuerit hic pater legalis, non pauca dissentio reperitur apud Doctores: quidam enim contendunt, illum fuisse vterinum fratrem Iacob; docuit primus hanc sententiam Africanus Theologorum non solum antiquissimus, sed etiam pauciter discretissimus in ea epistola, quam scripsit ad Aristidem, & refertur ab Eusebio Caesariensi lib. 1. historiae cap. 9. in qua Africanus ipse sic dicit: Vterini erant fratres Heli absque prole descendente, Iacob vero suscipit, & genuit Ioseph, qui natura filius eius erat, lege vero Heli: Africanum non modo sequuntur D. Hieronymus, & D. Anselmus in 1. cap. Matthaei, Theophilactus, & D. Bonauent. in 3. cap. Lucae, sed etiam ceteri antiquorum Patrum mira consensione illi ad stipulati sunt; inter quos est Iustinus philosophus, & martyr in responsionibus quaestionum ad Orthodoxos in resp. q. 133. vbi postquam clarè dixit, Ioseph duos fratres habuisse vnum videlicet secundum legem, & alterum secundum naturam, pulchre satis in hunc modum subiungit: Efficit diuina gratia, ut cum audierimus Christum filium esse Ioseph, nec tamen ex eo natum secundum naturam, non admiremur; ut enim Iosephus ipse vocatus est Heli filius, nec tamen ex eo genitus, quoniam diuina legis visum est ex vxore Heli dare filium Heli; sic visum est Deo ex vxore Iosephi dare filium Iosepho,

Math. 1.

Ambrosius super Luc. 3.

Ambrosius super Lucam. 1.

Africanus.

Euseb. Caesar.

D. Hieron. Anselm. Theoph. Bonau.

Iustin. Mart. in respons. q. ad orthod.

non genitum secundum naturam ex ipso: haec Iustinus, cui sanè simul cum aliis Patribus, qui hanc sententiam amplectuntur, magis tribuendum est, quam recentioribus superioris opinionis assertoribus. Tamen, licet haec opinio verior, & firmiter sit; aliorum etiam placitum minime despicendum esse reor, qui putant, patrem legalem Iosephi fuisse naturalem patrem beatissimae Virginis, qui binonimus fuit, hoc est, duplici nomine, Heli, & Ioakim appellatus. tacent huic sententiae D. Aug. D. Aug. li. 2. q. euang. c. 5. & Philo Iudaeus qui lib. de temporibus Philo lib. de Heli, Helibin, & Ioakim idem esse, solum temporibus. que diserte, vt Iunonima. Confirmat etiam eadem opinionem, quod iuxta D. Hieronymi doctrinam contra Heluid. D. Hiero. li. dium, consuevit sacra Scriptura eundem cont. Heluid. virum diuersis nominibus vocitare, vt focera. n Moysis, vocat Rachel, & Iethro, Exod. 2. c. 3 & Gedeonem appellat etiam, Terobaal, & Ind. 7. patrem Dauidis Isai, Jesse, & Naas; & Principem Apostolorum Petrum, Simonem, & 2 Reg. 17. Cephas; qui ergo huic opinioni adherent, asserunt, quod sicut Rex Ioakim, qui fuit in transmigratione Babylonis, dictus est etiam Heliakim; ita etiam pater Virginis, Ioakim, alio nomine vocatus est Eliachim, & breuitatis causa Heli, qui propterea a S. Euangelista Luca pater Iosephi nuncupatur, quia sacer eius erat. Moris enim est in sacra Scriptura, generos, filios nominare, vt aperte constat ex lib. Genesis, vbi secundum hebraicam veritatem dicitur, quod omnes filij, & filiae Iacob surrexerunt Gen. 37. ad consolandum eum de exstima morte filij sui Ioseph, quod neutriquam intelligi potest de filiabus Iacob naturalibus, cum solum vnam haberet, nomine Dinam, sed de vxoribus filiorum suorum, quae a Scriptura filiae vocantur. Porro, quod attinet ad nobilitatem, & generis splendorem nostri Iosephi, satis constat ex sacris literis, nullum vniquam illo ex illustriori familia ortu fuisse, Angelo illum vocante, filium Dauid, & Matthaeo in eius genealogia per plures potentissimos.

D. Aug. li. 2. q. euang. c. 5. Philo lib. de temporibus.

D. Hiero. li. cont. Heluid.

Exod. 2. c. 3 & Ind. 7. 2 Reg. 17. Matth. 16.

Gen. 37.

Matth. 1.

tiffimos Reges commemorante, à quibus cum originem ducere testatur. At licet præclarum, & illustre sit Iosepho, quod, ex Dauidica profapia omnium nobilissima descendat; illud tamen multo illustriorem, & clariorem illum reddidit quod non solum sanguinis, sed & virtutum Dauidis legitimus adeo exiterit hæres, vt D. Bernardus dicere non dubitavit. Verè de domo Dauid, verè ex regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior, placè filius Dauid non degenerans à Patre suo Dauid, prorsus, inquam, filius Dauid non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione: Atque hoc simul dicere voluisse Lucam Euangelistam, vocantem eum: de domo Dauid. his enim verbis significauit, non tantum illum esse de domo Dauid propter generis successionem, sed principalius propter virtutum imitationem, quia tales, iuxta phrasim ipsius Dauidis, dicuntur esse de vna domo, ipso dicente: qui inhabitare facit vnius moris, vel vnanimes in domo.

Sed iam de nomine eius dicamus, quod mirum in modum congruit moribus eius Ioseph enim, quod incrementum, interpretatur, egregie concinit vitæ illius integritati. quod, vt clarius, ac manifestius fiat, obseruare oportet ex doctrina Angelici Doctoris, nomina, vt plurimum hominibus semper imponi, aut ab aliqua proprietate subiecti, quod nomen accipit; aut à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum Sanctorum iis, qui in eorum festis nascuntur; aut à cognatione, sicut, cum filio imponitur nomen patris; aut alicuius de cognatione eius, sicut propinquo Ioannis Baptistæ volebant eum vocare nomine patris sui, Zachariam, non autem Ioannem, quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, sicut patet ex Luca; aut etiam ab euentu, sicut Ioseph vocauit primogenitum suum Manassè, dicens: obliuisci me fecit Deus omnium laborum meorum: vel ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur, sicut in Genesi dicitur, quod, quia il-

le qui primus egressus est de vtero matris, rufus erat, & totus in morem pellicis hispidus, vocatum est nomen eius Esau, quod rubeum interpretatur. Nomina etiã imponuntur aliquibus diuinitas data; sicut in Genesi dictum est Abraham; appellaberis Abraham, quia pater multarum gentium constitui te: & apud Mattheum dictum est Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: ex quibus facit colligere licet Iosephi nomen eo itus fuisse delapsum, qui futurus erat sponsus Genitricis Dei; & pater legalis Christi; nam his aded dignitas eius creuit, vt congruè satis ei nomen Iosephi, quod incrementum significat, donaretur. Alia etiam ad idem occurrit ratio, quia, cum alij, nubentes virginitate minuuntur & expolientur, ipsi tamen è contra accidunt, nam Mariam in vxorem accipiens, virginitatis suæ augmentum suscepit, dum illam ad imitationem suæ sponsæ speciali voto firmavit, & constabat; qui ergo præter communem matrimonij consuetudinem in matrimonio quo non solum diminui, sed positus aboleri virginitas solet, illius augmentum suscepit, meritò Ioseph, id est, Adiectus, vel aditus appellatus est.

Atque hinc liceat mihi gradum facere, vt de moribus Iosephi aliquid attingam, non ex meo Marte, sed ex mente insigni illius Cancellarij Parisiensis, qui rem hanc altius repetens, in huc modum loquitur: Sicut decuit, vt Virgo summa puritate niteret, sic decuit, vt haberet suo modo partem sponsum purissimum, qui cum perpetua Virgine virgo permaneret; vterque regali progenie illustris, vterque sanctificationem in vtero recipiens, cum Maria plena gratia formatem reprimente mansit Ioseph repletus gratia peccatum mortale quodlibet superante. huic etiam sententiæ de sanctificatione in vtero ad stipulantur Episcopus Christianopolitanus in Cant. Virginis, & doctissimus Echius in ser. de S. Ioseph; Eaque ratio illi suffragatur, quia si Ieremias ad vaticinandum, & prædicandum de Christo, &

Bern. hom. 2. super missus

Luc. 1.

Psal. 67.

D. Tho. 3. p. q. 37. art. 2.

Luc. 1.

Genes. 41.

Gen. 23.

Gen. 17.

Matth. 16.

Gers. Cancell.

Paris. ser. de

Virg.

Iacob. de

Valent. in

can. Virg.

Echini ser.

de S. Ioseph.

Ro, &c

Ro. & Ioannes Baptista ad eum baptizandum, & digito monstrandum sanctificati fuere in vtero materno, non est à ratione alienum, vt qui manibus frequenter per multos annos contrectaturus esset sacratissimum corpus Christi, sanctus esse inciperet ab vtero matris suæ. hæc ille in concione habita in Concilio Constantensi.

Nec mirandam quod D. Iosephum Dei Genitricis sponsum pie credamus in vtero sanctificatum, cum & idem singulare privilegium de aliis permultis sanctis à grauissimis Auctoribus creditum fuerit. de Iacobo enim minori id existimantur Egesippus lib. 5. comment. Euseb. Casariensis. Simcon Metaphrast. in Ier. huius Apostoli, & Petr. Episcopus Aquilinus in eius vita: deinde de D. Nicolao & Dominico id ipsum quidam asseruerunt, vt auctor est D. Antoninus in hæc verba; Legimus Ieremiam sanctificatum: aliqui hoc etiam credunt de D. Nicolao qui natus stetit rectus, Petr. Episc. de B. Dominico, qui iam in cunis, egressus in diens lectum, iacebat in terra: immo, & D. Hieron. sanctam Afellam affermat in vtero matris sanctificatã, id referentem Card. Baronio in suo Martyrologio: ac tandem id ipsum tradit de S. Georgio Episcopo suellèli Frater Dimasperi in apodixi sanctitatis S. Georgij de D. etiam Paulo sanctificatum fuisse in vtero materno, auctoritas id afferentes referam, aniam ad id sancti Georgij. enit ei, qui me segregauit ex vtero: nec obitat, quod perlecutus fuerit Ecclesiam Dei, quia (ipse ait) ignorans feci. Immo, vt idem S. Hieron. D. Bernard. D. August. & Anastasius Nicænus rursus non solum in lege gratiæ, sed & tempore legis nature non scripte, nonnullos fuisse sanctificatos referunt non infimi nominis Doctores, nam de Iacobo nobilis auctor Comextor super historiam Genes. ait: creditur in vtero sanctificatus fuisse Iacob, & in collisione infantium præfiguratum, quod non esset consensus Christi ad Belial. Et Dionysius Carthusianus,

dum verba illa cap. 28. Ero cunctis tuis, quocumque perrexeris, explicat: Magna (inquit) promissio, ex qua sequi videtur, quod Deus in omnibus præseruauit Iacob deinceps à culpa mortali, foris & ante, maxime, cum creditur sanctificatus in vtero. & cap. 25. Augustinum in hanc sententiam ducere cõtendit. in ea fermè est Ambrosius lib. 4. de fide cap. 4. Negent (inquit) Iacob sanctum fuisse, priusquam nasceretur, qui fratrem supplantauit in materni adhuc vteri positum arcano. Ex opinione S. Ephræm in oratione de Transfiguratione Christi, Moyse addi potest. Sursum (inquit) discipulus dicit in montem, & ostendit eis se non esse Eliã, nec Moysen, sed Deum Eliã, & qui sanctificauit Moysen in vtero matris: Samsonem quoque annumerandum illa verba suadere quidam putant: Erit Nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris vtero. Exstat, & aliud Iosephi sanctitatis testimonium apud sanctam Brigittam lib. 6. Reuelationum cap. 59. vbi Deipara Maria eidem dixit: Ioseph nullum verbum non bonum protulit, nec ociosum, nec murmuratum; erat enim patientissimus, diligentissimus in labore, & paupertate, mansuetus iniuriantibus, obediens in obsequiis meis, constans contra meam virginitatem impugnatores, fidelissimus testis mirabilium Dei; mortuus carni, & mundo non nisi cœlestia desiderabat: dicebat: si velit Deus me viuere, vt eius voluntatem videam adimpletam. raro erat in hominum congregatione; solum desiderabat Dei voluntati obedire, ideo eius gloria modo magna est. hæc ibi.

Ceterum, quod spectat ad statum eius, licet certa fide teneamus vxoratum fuisse, Euang. dicente: Ascendit autem & Ioseph, vt profiteretur cum Maria vxore sua prægrauante: illud tamen apud plerosque in dubium vertitur, an præter Virginem, aliam coniugem habuerit; bigamum enim fuisse, & filios ex prima vxore procreasse, constanter affirmarunt D. Epiphanius, Gregorius Nisænus, D. Hilarius, Ambrosius, Origenes, Theophylactus, Euthymius, Eusebius Cæsariensis, & Nicephorus Calixtus; 2. hyst. c. 3.

Ins.

D. Ambr.

Ephræm. in orat. de trãsf. figur. Christi.

Iud. 13.

Brig. li 6. reuel. c. 59.

Luc. 2.

D. Epiphanius bar. 28.

Greg. Nisæni orat. 2. de re.

si velit Deus me viuere, vt eius voluntatem videam adimpletam. raro erat in hominum congregatione; solum desiderabat Dei voluntati obedire, ideo eius gloria modo magna est. hæc ibi.

Hilar. cant. in Matth.

D. Amb. ep. ad Gal. & de

insti. vir c. 6 Orig. 13. cap. Matth.

Theoph. in c. 23. Matth.

Euthym. in eundem c. 20 & 27.

Euseb. Cæsariensis. li. 2. hyst. c. 1.

Niceph. Lib. 2. hyst. c. 3.

D. Hier. alij vero Patres è contra, candidius de nostro Iosepho iudicantes, non modo ante coniugium cum Virgine vxoratum, aut filios habuisse abnegant, sed, & integerrimum Virginem fuisse, singenuè factentur; hi sunt D. Hieronymus lib. contra Heluidiam, D. Augustinus de nativ. Domini, S. Theodoretus in epistola ad Galathas, Divus Anselmus in cap. 20. Matthæi, Beda in cap. 2. Ioannis Rupertus in cap. 1. Matthæi, Hugo Victorinus in lib. de Mariæ coniugio, Petrus Damianus epistola II. cap. 4. ac D. Thomas super primum cap. epistolæ ad Galat. Atque hanc tantorum Patrum sententiam, reliquorum omnium etiam gravissimum Doctorum opinioni, uti rationi magis consentaneam omnino præferendam semper duxi; valde enim decebat, cum ille, qui *pascitur inter lilia*, frequentissimè paci deberet, & inter Mariam, & Iosephum, & ab eis paterno affectu infantile eius corpus sapissimè contrectari, vtrumque virginem esse, & angelicis spiritibus puriorem; Decebat etiam sanctum Iosephum maximè liberum, & expeditum esse à filiorum cura, & obligatione illis necessaria providendi, ut ministerium Matri, & filio inseruendi susciperet, & ut ad eorum protectionem propriam patriam relinqueret, & in longinquam Aegypti plagam proficisceretur. sicut enim dixit Apostolus: *quicum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quo modo placeat vxori, & diuisus est*, ita similiter pater, filios habens, necesse est, ut sollicitam eorum curam gerat, & consequenter iuxta Paulinam sententiam diuisus erit; ad id ergo vitandum, omnino oportebat Iosephum filiis carere. Scio dicere posse proteruos, Iosephum filios genuisse, sed illis iam orbatum esse, cum beatam Virginem in coniugem accepit: verum in re incerta, & vtrinque opinabili, cum pietate magis coniunctum arbitror, non solum castimoniam, sed & virginitatem intemeratam Virginis sponso tribuere, ut nos in-

fra latè comprobauimus.

Ceterum, cum de singulari martyrii genere, ac felici Diui Iosephi morte aliquid dicere polliciti fuerimus, tempus est, iam ad id calamum admoventi. Inter alia quidem permulta, quibus beatissima Virgo, ac dilectissimus eius sponus Ioseph perfimiles fuere, illud valde singulare reperio, quod vterque non solum virgo, sed & martyr extiterit, non alio carnifice illos excruciantem, quam ipso Christo Domino. Mariam torfit acriter Christi passio, Iosephum torfit Christi conceptio; Mariam torfit, videre Christum in cruce pendentem, Iosephum vehementer pressit, videre illum in vtero Virginis latitantem; Maria dolet, quod intueatur Christum in ligno mortuum, Ioseph contristatur, quod agnoscat illum intra sponsæ suæ viscera viuum; Maria vltra quam dici potest, dolebat dilecto filio spoliari, Ioseph agre ferebat, illam filio genito gaudere Zelotypicum Amorem depingebant olim antiqui in habitu cuiusdam venatoris, qui canibus circumdatus, prædam infestabatur, ut hoc symbolo significarent, cogitationes zelotypiæ phænети laborantis, velut rapidos caues esse, qui huc, & illuc vagantes, & odoratu tuo prædam, quam non vident ingenti labore quæriunt. bene quidem, sed certè, ac diminutè veteres illi zelotypiæ furorem ac impatientissimam vim describere; melius quidem Spiritus sanctus Inferno, illam comparans, expressit, vnde, cum zelotypicus amor sit, ut ait Salomon, *dura sicut Cant. 2. Infernus emulatio*, non poterat non vehementer, & absque vlla interruptione Iosephi cor transtuberari, sicut & Infernus summopere torquet, & nec per momentum excruciare cessat. Vnde Deus ipse probè agnoscens vim zelotypici doloris virum excruciantis, ad illum mitigandum, & alleuiandum, singularem ac inauditam illam zelotypiæ legem condidit, qua præcepit, quod si spiritus zelotypicus concitaret virum contra vxorem suam,

Numer. 9.

suam, adduceret eam in templum, vbi sacerdotem certam potionem illi propinarent, qua ebibita, si vxor adultera erat, continuo vterus eius disrumpebatur; si autem fidelis, incolumis manebat. Cum ergo B. Ioseph immani zelotypiæ dolore angeretur, neque leuamen hoc, quod ei assumere licebat, quæriraret, Euangelista dicente: *Cum esset iustus, noluit eam intraducere*; consequens est, cor eius grauissimo doloris vulnere fuisse exulceratū: vnde sicut Martyres moriendo in signe suæ patientiæ testimonium exhibuere, ita Ioseph raræ, & eximiae suæ tolerantiae, & fortitudinis specimen edidit, cum sponsæ tumentem vterum, & indubitata concepti filij indicia cerneret, nec cum vxore verbum vllum commutaret, nec apud affines quæreretur, nec in ius iret, nec ad penam repeteret coniugem, sed omnes suos æstus intra se, tamquam patientissimus vir, viriliter prefferit quoniam tamen dissensio est inter Patres, suspicatusne fuerit Ioseph adulterium de virgine, compellor ostendere, etiam si ab omni adulterij suspitione longè alienus fuerit, summo nihilominus dolore tunc fuisse confectum, atque adeo, cum de dimittenda Virgine cogitaret; Euangelista dicente: *Voluit occultè dimittere eam*: cogitationem hanc singulare martyrij genus illi fuisse. Nam in primis, si Ioseph ab sponsæ suæ consortio ob eximiam dignitatem Matri Dei, se eo indignum arbitrans, sequestrare volebat; & quia fulgor diuinitatis Christi in vtero eius latentis, foras in facie eius irradiabat, ita ut vsurpare lib. posset verba illa Esdræ: *Ad irradiantem vultum expauescentis; & factum est, cum loquebar ad eam, facies eius fulgebat subito; coruscus fiebat visus eius, ut essem pauens valde ad eam, & cogitarem, quid esset hoc*: sanè hoc idem non potuit non summo mœrore Iosephi viscera valde torquere; nam, præterquam amantem à dilecta spōsa diuelli grauius affligere solet, certè cogitatio illa, qua se indignum putabat sponsum esse Virginis, & eius

consortio frui, confusionem quandam internam pariebat; quæ velut gladius cor eius confodiebat; vix enim experiuntur viri spiritualis, confusio illa, quam in Dei maiestatis presentia se constituentes, patiuntur, ingentem dolorem eis ingerit: si autem Ioseph nec de Virgine adulterium iudicauit, neque humilitate ductus, indignum se reputans, Matrem Dei in sponsam habere, eam dimittere decreuerat. Sed (ut alij volunt) anceps, & fluctuans, variis cogitationibus agitabatur, ita ut sensus cum ratione acriter pugnet: nam sensus virgineum vterum intumescerentem videns, adulteram iudicabat, ratio autem raram eius sanctitatem perpendens, longè eius animum ab hac suspitione auocabat; profectò huiusmodi perplexitas, & plusquam ciuile bellum inter sensum, & rationem, non poterat non immaniter viscera Iosephi disrumperere, & excarnificare. ob quamcumque igitur causam ex præassignatis voluerit Ioseph vxorem suam Mariam dimittere, cogitatio illa non potuit non esse egi graue martyrij genus. Silentio prætereo ingētes labores, quibus per totum vitæ curriculum à tempore desponsationis, adeo excruciatu fuit, ut non immeritò tota eius vita prolongatam quoddam martyrium censeretur. Certè cum ex regia stirpe esset, pauper, ac humili fabri officio vsus sit, in Bethlehem profectus, infantem Iesum intuitus lacrymantem, & præ nimio frigore algentem, vili præsepio cubantem, ac ætè inclementiæ ob incommoditatem loci expositum, summo dolore fuit confectus; eundem in tenera ætate octauo die sanguinem fundentem cernens, vehementer doluit; Simeonis verba audiuit ad Sponsam suam dicentis: *Tuam ipsius Luc. 2. animam pertransibit gladius*: in Aegyptum fugam arripuit, ut Christum ab Herodiana sæuitia liberaret, vbi per septem annos (ut auctor est Divus Anselmus in D. Anselm. Matth. cap. 2.) vitam pauperem inter barbaram, ignotam, & infidelē gentem

exul egit. Cum rediit etiam ab Aegypto, audiens filium Herodis multo illo crudeliorem regnare, maximum timor inuasit eum, ne quidquam mali contra infantem ille machinaretur: ingentem deinde sustinuit dolorem, cum Iesum in itinere ad Ierusalem amisit, B. Virgine dicente: *Pater tuus, & ego dolentes querebamus te; ac tandem vsque ad mortem, summa egestate, sudore vultus sui, & labore manuum suarum Virginem Matrem, & filium eius, & se aluit, quæ productum quoddam martirium fuisse nemo sanè ambiget.*

Denique, vt ad felicem Diui Iosephi mortem accedamus, tria præcipuè, quæ erga illum desiderari possunt, nobis commemoranda sunt: primum, quo tempore obierit; secundum, cuius ætatis esset, cum è vita discessit; tertium, an Christus Dominus, & mater eius morti eius affuerint, & quæ obsequia illi præstitierint.

D. Amb. li. de inst. virg. s. 6. & Lucæ 25. Cypr. de pas. Domini. Arnal. Abb. tract. de 7. verb. Domini circa ver. Ecce filius tuus. D. Aug. ser. 81. Hæres. 78.

Circa primum licet D. Ambrosius, & Cyprianus, & Arnaldus Abbas putauerint, Iosephum tempore mortis Christi superstitem extitisse, cui sententiæ consentit D. Augustinus, dum ait: Iosephum, Christum adorasse in sua resurrectione, verba eius hæc sunt, *Sol, & Luna, & undecim stellæ Christum adorauerunt, quando post reuersionem sancta Maria quasi luna, & beatus Ioseph velut sol eum undecim stellis, id est, beatis Apostolis præstrati sunt ante eum: verum, cum aliis grauissimis Patribus arbitror Diuum Iosephum ante tẽpus mortis Christi, obiisse: ita censent D. Epiphanius, qui post duodecimum Christi annum è vita illum discessisse opinatur, sic enim ait: *Post reditum ab Aegypto Ioseph non multis annis vixit, permansit octo annis superstes, & in duodecimo anno, ascendentibus illis Hierosolymam, quæstus est Dominus, quando non reperiebatur in itinere; post hoc annos moritur Ioseph; vbi non amplius dicit Euangelista; quod venit pater ipsius, & fratres sed, ecce mater tua, & fratres tui foris stant; & quando in Cruce pendeat, si fuisset Mariæ vir, quæ ratione tradidisset**

Matth. 12. Ioan. 19.

ipsam Ioanni? hæc ille: cui consentiens Casalius lib de arbore vitæ censet, non post multos dies, post inuentionem Iesu in Templo cum Doctoribus disputantis, vita functum fuisse Iosephum. Sanctus autem Bernardinus serm. de S. Iosepho probabiliter credit, illum mortuum fuisse ante Christi baptismum. Cedrinus egregius historiographus tradit, Iosephum vsq; ad Christi baptismum vitam produxisse. D. autem Bonauentura in vita Christi, vsque ad finem eius ieiunium illam protendit. Isidorus lib. 4. de Sancto Ioseph, refert quorundam opinionem existimantium, Iosephum post vocationem Apostolorum obiisse. Ac tandem nobilis auctor, Commestor, quæuis sub dubio relinquat, an superstes esset Ioseph tempore nuptiarum in Cana Galilææ, expressè tamen ait: certum esse, quod in Passione Domini mortuus erat. Id, quod apud me certissimè persuadet præacta ratio à D. Epiphanio, quam etiam acceptant præcitati Doctores; nam si sponsus Virginis superstes fuisset tempore mortis Christi, minimè alteri, quàm illi à filio commendaretur: fuit autem commendata Ioanni, vt in suam, illam acciperet, prout ipse testatur, quis enim dicat, decuisse matrem Domini alieno custodi magis, quàm legitimo marito suo curandam deputari? Accedit, quod mihi omnino incredibile sit, quod si Ioseph tempore mortis Christi viueret, Cruci non affuisset in consortio Virginis, & Ioannis, ardentissimus enim amor, quo Christum Dominum prosequeretur, minimè ferret, tempore passionis illum derelinquere, nec potest sanè dici affuisse, cum eius non fiat mentio ab Euangelistis; nam certè, si aliorum inferioris notæ meminerunt, nominatim eos referentes affuisse, minimè silentio præterissent sponsum Virginis, putatum Christi patrem.

Circa tempus autem determinatum, quo sanctus hic Patriarcha obierit, inter varia Doctorum supra relata placita, illud

D. Bern. Cedrin in cõ. end. hist. D. Bona. li. de vita Christi cap. 17. D. Isidor.

Commestor c. 38. Ioan. 2.

D. Epiph.

Ioan. 1.

Iud mihi magis rationi cõsentaneum videtur, quod superstes fuerit vsque ad baptismum Christi, quando primum se mundo manifestus palàm fecit; quia cum Ioseph specialiter à Deo electus, ac deputatus esset ad alendum arte sua fabrilis Matrem, & filium, vero simile est, superstitem fuisse toto tempore, quo Christus Dominus in silentio à communi hominum consuetudine se abstinens vitam egit solitariam, quam tamen constat, vsque ad annos baptismi perdurasse. Quæ vero annorum ætate S. Ioseph animam exhalarit, non est vna omnium sententia: nam D. Epiphanius hæresi 78 nonagenarium tradit obiisse, Cedrinus vero in Compendio historiarum, vsque ad centesimum decimum annum vixisse scribit. Demum, si preciosa est mors sanctorum eius, non potuit non preciosissima, & diuinis fulgoribus clarissima esse mors nostri Iosephi, cum Christi, & Mariæ veluti Solis, ac Lunæ irradiantibus splendoribus fuerit illustrata, vt in hæc carmina cecinit pietas magni illius Cancellarij Parisiensis:

Ioann. Gers. Cancel. Pari. in Ioseph.

*Venerat illa dies, quæ vitam morte pararet
Perpetuam: tibi, iuste Ioseph, Dauid inclytæ proles,
Christus adest cum Matre pia, quibus officiosè.
Serueras vultu placido solantur euntem.
Ora licet lachrymis oppleuerit inus obortis
Naturalis amor, etenim sat credere fas est.
Quod patrem Iesu, & sponsum fleuit morientem
Virgo benigna suum.*

Quamuis autem apud Patres nihil horum reperiatur, quæ commemorat Gerson, lego tamè illa, & per multa alia apud Isidorum Insulanum lib. 1. de S. Ioseph; quem scripsit ad Papam Adrianum VI. qui ex historia quadam orientali fide digna, refert Christum Dominum Apostolis suis nonnulla enarrasse de transitu D.

Insulanus. D. Isid. lib. 1. d. S. Ioseph. c. 14. & refert Gratian. lib. 3 de vita S. Ioseph. c. 3

Iosephi, quorum hæc, quæ sequuntur, tamquam commemorabilia hoc loco duxi recensenda. primum, Ioseph præmonitus fuit ab Angelo de morte sua; deinde Archangelum Michaelem sibi adesse postulauit, & obtinuit, necnon Angelum Custodem alacri vultu eidem comparere, quod similiter impetrauit. Præterea Ioseph alloquutus est Christum Dominum, qui morti eius adfuit, dulcissimis verbis, verum Deum, illum confitens, & Saluatorem mundi. retulit etiam Christus, se ad caput lecti Iosephi sedisse cum Maria matre sua, illum consolantes, & manus eius tenentes, & post mortem, oculos eius propriis manibus clausisse, ac tandem præcepit Angelis, vt corpus eius veste induerent: ipse illum benedixit, benedictionem suam pollicitus daturum eis, qui in die obitus S. Iosephi sacrificium Deo in eius honorem obtulissent; addiditque vigesima die Iunij obiisse; & sepulchrum eius iuxta sepulchrum Iacobi patris sui fuisse. Verum tamen est, & Beda Beda de Iudocera, Iosephum sepultum fuisse iuxta cis sanctis Virginis sponse suæ sepulchrum, quod cap. 6. constat fuisse in Valle Iosapbat, qui medius est inter Montem Sion, & Montem Oliueti; quod idem colligitur expressè ex Diuo Hieronymo, sermone de Assumptione.

Sed liceat mihi, antequàm vterius progrediar, verba illa, quibus verosimile est in vltima illa hora Christum, & Iosephum dulcissimè inter se colloquutos fuisse, contemplari; si enim Dauid dicebat: *Si ambulauero in medio vmbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es: putauerim certè sanctissimum Iosephum iam iam moribundum Christo Domino dixisse: Mortem non timebo, quoniam tu mecum es, præsentia diuinitatis sub tegumento carnis humanæ. si enim Simeoni te semel in Templo didisse, & in vlnis suis accepisse, fati fuit, vt lætus diceret, in illa verba erumpens: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei sal-**

D. Hier. D. Hier. ptione.

Psal. 22.

Luc. 1.

lucare unum: mihi non sufficiet, non dicam semel, non dicam centies, non millies, sed quasi sexcenties te aspexisset, in vltimas meas accepisse, in sinu meo fouisse brachiis meis constringisse, dulcia oscula exhibuisse, & vsque ad hanc vltimam horam indiuiduum comitem mecum colloquentem, & conuersantem semper habuisse; merito sanè id mihi sufficiet, vt libens, & alacer moriar. Sed dic mihi (sanctissime Ioseph) si alij mori volunt, vt cum Deo viuunt, quomodo tu cum Deo viuens mori cupis? Paulus quidem emori desiderauit, vt Christi præsentia fruereur cum dixit *Cupio dissolui, & esse cum Christo*, & tu cum Christo habitans, dissolui cupis, Christi societatem amissurus? Crediderim sanè in te duplicem voluntatem inter se duello confluisse mirando: voluntas quidem non discedendi à Christo, & voluntas diuinæ voluntati obtemperandi, at cum diuina reuelatione agnosceres præfixam à Deo tuæ vitæ periodum iam iam proximam esse diuino te conformans beneplacito, voluntas illa prima cessit secundæ, & ideo cupiebas ardentius, quam Paulus anathema fieri à Christo, & diuinæ voluntati perfectissimè obsecundares, dicens: *Non mea, sed tua fiat voluntas*. Existimauerim etiam, Iosephum tamquam verè humilem Christo dixisse verba illa Dauidis: *Delicta quis intelligit, propterea Domine, ab oculis meis munda me, & ab alienis pareo seruo tuo: ne differas quæso veniam, sed remitte mihi, vt refrigerer, priusquam abeam præsta mihi nate Dei, vt in pace ipse ipsum dormiam, & requiescam*. His, quid putas quæso, Christum Dominum dilectissimi sui legalis patris verbis respondisse? Absque patre in hoc mundo natus sum, sed tu paterno affectu, & sollicita clientela, plusquam pater mihi fuisti: tu Genitricis meæ solatium, tu infantilis corporis mei nutritius, tu mihi in terris magni consilij adiutor

Philip. 1.

Luc. 22.

Psal. 13.

Psal. 4.

fidelissimus adfuiti, tu laboriosam in Aegypti profectionem, & inter idololatrias inhabitationem, ac in Nazarethum regressum ardentissimo amore, & vigilantissima cura suscepisti; cum ergo tot, ac tam innumera obsequia mihi exhibueris, lætus discede, quia ab omni prorsus etiam leuissimi peccati macula alienus es; angelicis manibus in sinu Abrahamæ certo deferendus, ac postea me ab inferis resurgente mecum gloriosus resurrecturus, vt in æternum feliciter mecum conregnes. Quod si sacra Scriptura ait: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur, non potest non beatissimus extitisse Iosephus, qui non solum in Domino, sed cum Domino Iesu, ad caput lecti illum consolante, ac in manus eius animam exhalans, dulcissimè, ac felicissimè obiit.*

His addo id, quod ex sacra Scriptura colligo; nam sicut constat ex vidua illa Euangelij, quæ filium vita functum ex Ciuitate Naym in sepulchrum sequebatur, mos erat apud Hebræos, parentes filios mortuos vsque ad sepulchrum comitandi; vero similis est, hoc genus obsequij, vxorem, & filios erga parentes exhibuisse: Christum ergo, & Deiparam Mariam Iosephi feretrum comitatos fuisse crediderim, prout prudenter adnotauit Baradius tomo 1. Euangelicæ historię, eaque, quæ noster Bernardinus contemplantur, quia rationi consentaneum est ita reipsa contigisse, hoc loco referre non dedignabor; sic enim ait lib. 20. de Desponsatione Mariæ: *Pid credo, quod dulcis Iesus, & piissima Virgo infirmo Iosepho sollicitè inserviebant, & ei sercula propinabant, atque propriis manibus, quando opus erat, eum portabant, & circa lectum stantes ipsum confortabant: dicebatque Ioseph domino Iesu: nunc lætus moriar, sperans, quod cito venies liberare nos; in transitu autem eius dixit Iesus: Vade dilecte mi, alacriter ab hac miseriarum valle; & porta hoc bonum nomen Sanctis Patribus, quod infra port-*

Apoc. 14.

Luc. 7.

Barad. de busto. tom. 1. euang. lib. 6. c. 8.

Bern. Busto sponat. Marie. l. 20. de de-

non tempus veniam ad vos, & ad celestia regna perducam. Præcepit autem Angelus ipse Dominus; Subuenite sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam eius; ad ipsum verus Ioseph de hac vitamigantem ait: Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere habeas requiem; anima igitur ipsius magno honore in sinu Abrahamæ ab Angelis delata fuit. O terque, quaterque lælix Iosephus, qui certus, ac persuasus erat, fore, vt breui ex illo obscuro educeretur carcere, & assumptus in coelum, ibi sempiterno æuo cum beatis omnibus immortalibus gloria perfueretur. etenim spem hanc firmam, & constantem conceperat de dulci alumno suo, quem amatissimè nutrierat, & quibuscumque rebus poterat, illi præsto fuerat. Nec sua illum hæc fecellit spes; nam, vt tradunt Diuus Bernar-

D. Bern. in ser. de S. Ios. tom. 3. Gers. in sua Iosephina.

Gers. Cancell. Paris. ser. de vita. Marie.

D. Bernardi. id referente Bernard. de Busto. 4. p. ser. de desponsat. Marie. Prouer. vi.

Christi, dum vitam mortalem agebant, duplicibus eos fuisse vestitos, veste scilicet gloriosa animæ, & altera splendida corporis.

Quam autem sanctus noster Patriarcha Ioseph in cælis præpotens sit ad impetrandum quæ à nobis enixè postulantur, duo potissimum mihi suadent: alterum, quod si Dauid loquens de Deo ait: *Voluntatem mentium se faciet*: multo magis voluntatem amantium illum; vnde, cum amor Iosephi erga Christum tenerimus pariter, ac intensissimus fuerit, facile à dilecto suo Iesu quæcumque volet obtinebit. Alterum est, quod reliqui Sancti, etiam Angeli, & Seraphini deprecatoriè postulant à Christo Domino, tamquam serui; Ioseph autem auctoritatiue quodammodo, tamquam pater, illius; cui sanè sicut Christus ipse in terris tamquam patri ad nutum obsecundauit, ita in cælis obediens ab eo beneficentiæ non immemor, ad nutum eidem tamquam patri affectu filiali, quem ab infantia concepit, ac perpetuo conseruauit, ad nutum in cælis obedit. Vt autem ad preces Diuo Iosepho effundendas, ac varia obsequia ei alacriter exhibenda fidelium animi accendantur, operæpretium duxi ex probatis Auctoribus nonnulla hoc loco commemorare, quæ ad id deseruire poterunt: S. Vincentius sermone de Natiuitate Domini; refert piuum quendam mercatorem Valentia solitum fuisse singulis annis in die natalis Domini, in reuerentiam Iesus, Mariæ, & Ioseph ad prandium inuitare pauperulam aliquam foeninam, infantem filium in brachijs portantem, necnon etiam pauperem senem, qui matrem, & filium comitaretur; hoc sanè obsequium gratum adèd fuit Deo, vt ipsi iam moribundo Christus Dominus, Maria, & Ioseph se palam facerent dicentes: cum hucusque nos gratanter hospitio domi tuæ singulis annis susceperis,

Psal. 144.

S. Vincen. ser. de nat.

Isidor. Insul.
p. 4. c. 10.

nos in æterna tabernacula cum ingenti iubilo perpetuo regnatura te suscipimus. Narrat etiam Isidorus Insulanus par. 4. cap. 10. quod, cum quidam nobilis vir Venetiis, solitus esset preces fundere Diuo Iosepho, in genua procumbens ante imaginem eius, in superficie parietis depictam, accidit, vt graui grassante morbo, adeo, vt omnino spiritalis salutis suæ immemor, ad corporis medicamina totus se conuerteret; at Diuus Iosephus, paterna commiseratione motus ei repente comparuit, & à somno spiritali, quo correptus in lecto iacebat, excitans illum, admonuit, vt integram suorum peccatorum confessionem nulla interposita mora faceret; quod continuo præstans infirmus, accepta absolutione in manibus D. Iosephi animam exhalauit, qui eam ad æternam hæreditatem secum tulit. Vandem Ianus in historia Diui Iosephi, refert, quod, cum duo fratres ex Seraphico Ordine nostri Parris Sancti Francisci nauigarent, accidit, vt graui exorta procella nauis submergeretur, & triginta, quos uehebat, homines perirent: illi autem tabulam quandam arripientes, tribus integris diebus, & totidem noctibus per procellosum illud mare pererrantes, Diui Iosephi auxilium religiosè implorarunt; quorum preces, continuo exaudiens in pulchra iuuenili forma eis, apparens, & beneuolè salutans, corroborauit, & incoleum ad portum duxit; ipsis autem ignorantibus, quisnam ille esset, ab eo enixè petierunt, vt dignaretur id aperire, quibus respondit: *Ego sum sanctus Ioseph*; & confestim eos commonefaciens, vt singulis diebus in memoriam septem grauium dolorum, quos ipse pertulit, & totidem gaudiorum, quibus exhilaratus fuit, septies orationem dominicam, & septies salutationem Angelicam deuote recitarent, ab oculis eorum euauit. Vt nemo tamen ignoret, quanam fuerint ij dolores, & quæ illa gaudia, non pigebit ea hic apponere. Pri-

Ianus in historia S. Io. seph.

mus dolor fuit, cum videns sponfam prægnantem, voluit dimittere. Secundus, cum vidit Christum Dominum infantem in humili stabulo iacere, aeris, & frigoris inclementia oppressum. Tertius in Circumcisione, quando graui eius vulnere percussus Dominus sanguinem fudit. Quartus, cum audiuit verba Simeonis in die Purificationis ad Mariam sponfam suam dicentis: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Quintus in fuga ad Aegyptum propter herodianam aduerus infantem Iesum persecutionem. Sextus, quando in reditu ex Aegypto in Iudæam, audiuit Archelaum filium Herodis multo illo crudeliorem regnare. Septimus, cum in itinere ad Ierusalem amittit puerum Iesum, at hæc de doloribus. Gaudia autem sunt ista: primum, quando perplexus, videns grauidam Virginem, Angelus diuinitus missus, consolatus est eum, dicens: *Ioseph, fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est*; secundum, quando vidit Angelos Christum in præsepio iacentem adorare, & diuinas laudes ei concinere audiuit; tertium, quando imposuit Christo infanti nomen, *Iesum*, quod ei reuelatum fuerat ab Angelo dicente: *Vocabis nomen eius Iesum*; quartum, cum à Simone audiuit, futurum, vt Christus Dominus auctor esset Resurrectionis, & salutis generis humani; in resurrectione, & salutem multorum: quintum, quando in egressu ab Aegypto vidit Idola, cum præsentiam Christi ferre non possent, in terram contracta concidere: sextum, quando admonitus est ab Angelo, tempus iam esse, vt cum matre, & filio in Iudæam rediret; septimum, quando inuenit Iesum in templo, inter Doctores disputantem. Qui pio hoc deuotionis genere vsus fuerit, addat quæso sequentes preces.

Matth. 1.

Luc. 2.

Ibid.

Matth. 2.

Ibid.

Luc. 2.

Matth. 1.

Luc. 2.

Ibid.

Ibid.

Matth. 2.

Ibid.

Luc. 2.

Antiphona.

Antiphona.

Ioseph, fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est; pariet autem filium, & vocabis nomen eius, Iesum.
Vers. Ora pro nobis beatissime Ioseph.
Resp. Vt digni efficiamur promissionibus Christi.

Oratio.

Sanctissima Genitricis tuæ Sponsi, quæsumus Domine, meritis adiuuemur; vt, quod possibilitas nostra non obtinet, eius nobis intercessione donetur. Qui viuus, & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV. HISTORICA.

Quanam fuerit ars fabrilis, qua vsus est sanctus Ioseph, & an illam exercuerit Christus Dominus, iuxta sanctorum Patrum doctrinam dilucide explicatur.

D. Hilar. c. 14. in Matt. S. Leand. de instu. v. reg. cap. 22. S. Ans. in ca. 21. Matth. S. Isidor. in reg. monac. c. 5. Beda super c. 6. Marc.

Vm ex sacris monumentis non aliud deduci possit circa officium D. Iosephi, quæ fabrilis artem exercuisse, hinc est, quod cum *ars fabrilis generica* vox sit, Patres in varias abierint sententias, quænam species fabrilis artis illa fuerit? nam D. Hilar. S. Leander Archiepiscopus Hispalensis, S. Anselmus super Matthæum, S. Isidorus, & Beda super Marcum, necnon & S. Petrus Chrysológus, Ioseph fuisse fabrum ferrarium affirmant, cui sanè apte concinunt verba illa Isaiæ: *Ego creauit fabrum, sufflantem in igne prunas, & producentem vnam in opus suum*: necnon illa alia eius eiusdem: *Faber ferrarius lima operatus est: in prunis, & in malleis formauit*

illud, & operatus est in brachio fortitudinis S. Petrus Chrysol. ser. 48. Isai. 44.

D. Hilarij, & Anselmi; nam ille ait: *Fabri erat hic filius, ferrum igne vincens, omnem sæculi virtutem iudicio decoquentis, massamque formantis in omne opus utilitatis humane*. Hic autem in hunc modum loquitur: *Paternæ artis opprobrio eum lacebant, qui ueræ filius erat fabri, quem summus fabricator omnium genuerat, & qui homines igne decoquit, dum eos in Spiritu sancto, & igne baptizat, qui & diuersi generis vasa fabricata, in vasa iræ, spiritus igne molliendo in misericordie vasa commutat*.

Sed & S. Petri Chrysológi aurea verba non prætermittam: *Dicebant, inquit, hic est fabri filius, vt arte vili ars lateret auctoris, & deitatis nomen fabri nomine absconderetur: Christus erat fabri filius, sed illius, qui mundi fabricam fecit non malleo, sed præcepto, qui elementorum membra non ingenio, sed iustione compegit, qui massam sæculi non carbone, sed auctoritate conflauit, qui solem non terreno igne, sed supremo calore succendit*. hæc ille.

D. Ambrosij super c. 13. Matthæi, docet Iosephum peritum fuisse in vtraque arte ferraria, & lignaria, & in alijs pluribus. at D. Augustinus de natuuitate Domini, tradit, Iosephum non absque singulari mysterio fuisse fabrum cæmentarium, vt qui secundum diuinam generationem filius eius erat, qui ex nihilo mundum fabricauerat, idem secundum generationem ratio-

rationem filius eius erat, qui ex nihilo mundum fabricauerat, idem secundum generationem humanam filius putaretur, & nominaretur fabri cæmentarii; maxime, qui pulchram adeo domum, qualis est Ecclesia Catholica, ab imis fundamentis usque ad lacunaria erat erecturus. Atque his consonant aurea verba, quæ idem sanctus Doctor scripsit infra octauam Epiphaniæ, sic enim ait: *Ioseph faber interris pater putatur Domini Salvatoris, nec ab hoc opere Deus, qui verè est Pater Domini nostri Iesu Christi, excluditur; nam est & ipse faber, ipse enim est artifex, qui huius mundi machinam non solum mirabili, sed etiam ineffabili potentia fabricauit; ipse artifex, qui in nostris moribus præcidit superflua, & opera vilita quæque conseruat.* Sed D. Thomas in Matthæum, cum communiori, & receptiori sententia, id referente Gratiano lib. 2. cap. 5. docet Iosephum fuisse fabrum lignarium, quod tribus præcipue non incongruis rationibus stabiliri potest. Prima, quia ad quærendum victum sibi, & vxori in itinere ad Aegyptum, & dum in ea commoratus est, necnon in reditu in Iudæam, ars fabrilis lignaria aptior erat, & paucioribus instrumentis ad eam exercendam indigebat, quam, si faber ferrarius, aut cæmentarius fuisset. Secunda ratio, quia antiquissima consuetudo, & communi Ecclesiæ consensu recepta satis confirmat, D. Iosephum fabrum lignarium fuisse, dum frequenter manu ferram tenentem eum depingit, quam constat lignariæ artis instrumentum esse. Tertia ratio, quia, si vera est sententia D. Bonauenturæ, Caietani, & aliorum, Christum Domini in fabrilis officio non semel adiuuuisse, ac ministrasse legali suo patri Iosepho, cõgruentius, ac decentius erat, artem illius fuisse lignariam, nõ ferrariam, aut cæmentariam, quibus manus, & facies necesse est frequenter spurcari, & maculari. Atque huc etiam facere arbitror locum illum Zachariæ cap. 1. vbi ait: *Leuauit oculos meos, & vidi, & ecce quatuor*

*cornua: nosse autem desiderans, quæ illa significarent, responsum accepit: hæc sunt Ibid. cornua, quæ ventilauerunt Iudam, & Israel: ne autem animo caderet, aut exanesceret, continuo vidit fabros lignarios: & ostendit mihi Dominus quatuor fabros: at confestim iterum interrogans: quid isti veniunt facere? diuinum oraculum audiuit dicens: Veniunt isti deterere ea, vt deiciant cornua gentium: hoc est, vt tanquam periti fabri ferræ instrumento illa per medium sciendant: non secus, cum Dæmon, tanquam pestilentissimus Draco expectaret virgineum partum, vt cornibus potentiaë industriæ suæ illum ventilaret, misit Deus fabrum quendam nomine Iosephum, qui fortitudine virili, ac singulari suæ protectionis, ab infamiae nota Matrem liberaret, & desideratum eius partu à morte, quam Herodiana sæuitia ei inferre moliebatur, eriperet. Cur autem Dominus fabri officio fungi voluerit, mysterio nõ vacat: significare. n. voluit, tum se tanquam supremum architectum misisse esse à Patre ad fabricandam, & renouandam Ecclesiam Catholicam; lignum namque Crucis assumens, ferreis certe clauorū instrumentis, secundam Arcam Noë, hoc est, militantem Ecclesiam contulxit, in qua non velut in illa octo animæ (vt ait sacra Scriptura) sed innumeræ à diuino iræ inundanti diluuiio saluæ factæ sunt. Vnde, sicut æterna sapientia semper ante oculos habuit Mariam in æterna prædestinatione, qua disposuit Ecclesiæ fabricam, vt & ipsa testatur: *Cum eo erant cuncta componens: sic eadem Eccles. 24.**

D. August. ser. 1. Dom. infra oct. Epiphania.

D. Thom. super cap. 13. Matth.

D. Bonauen. in med. vii. Christ. Caietan. ad c. 6. Marci.

Zach. 1.

2. Cor. 1.

S. Iustinus Martyr.

Matth. 11. Lucæ 9.

Lyranus.

Caiet. super c. 6. Marci.

Abul. Mat. 13. qu. 81. Dionys. Carth. Mat. 13. D. Bonauen. Sozom. lib. 4. cap. 3.

architectus, vocauit Apostolos, Euangelistas, Confessores, in ædificationem militantis Ecclesiæ, Apostolo dicente: *Dei enim sumus adiutores.*

Verum, cum hoc loco de fabrilis arte S. Iosephi sermo incidit, non possum silentio præterire; num Christus Dominus illam exercuerit, manuali opere Iosepho ministrando ad lucrandam sublimitationem vitæ? Per multos video graues Doctores hanc sententiam sectantes; hi sunt S. Iustinus martyr in Dialogo cum Triphone, vbi ait: *Christus faber esse putabatur; hæc enim fabrilis opera, cum inter homines versaretur, aratra, & iuga faciebat: atque hinc putant nonnulli Christum Dominum ansam sumpsisse, vt, cum prædicaret, sub iugi, & aratri symbolo Euangelicam legem promulgaret: Tollite iugum meum super vos &: Nemo mittens manum ad araturam, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Vnde Cardin. Baron tom. 1. dixit: *Christum Dominum iuxta illud: trahant fabrilis fabri: non semel iugi, & aratri exempla adduxisse, vt constat ex Lucæ 4. & Matth. 11.* Lyranus etiam in cap. 6. Marci ait: *Probabile videtur, quod Christus eandem Iosephi artem exercuerit, quia nõ fuit occupatus in doctrina, & miraculis, vsque ad trigessimum annum; nec vero simile est, quod tanto tempore fuerit otiosus.* Deinde Cardin. Caietanus versans verba illa Marci: *Nonne est hic faber: hæc scripsit: Habemus, vnde satisfiat curiosis, quærentibus, quid fecerit Christus vsque ad trigessimum annum; vocabat enim exercitio fabrilis: idem repetit 3. part. in principio quæst. 40. tuenturque eandem sententiam Abulensis, & Carthusianus; immo, & D. Bonauentura in præcæditis meditationibus vitæ Christi: fauetque id, quod Sozomenus lib. 6. c. 3. de quodam viro Christiano refert, qui à quodam idololatra ex opprobrio interrogatus: *quid facit nunc filius fabri? ipse perlepidus respondit: feretrum fabricat vestro Iuliano Imperatori.* Sed pace dixerim tantorum Doctorum, licet non arbitrer inconueniens admittere, vna, vel altera*

vice, immo, & pluribus Christum Dominum Iosepho, dum domi propriæ solius operaretur, inseruisse, eiq; ministrasse, vt qui postea dixit: *Non veni ministrari, sed ministrare: nullum etiam incommodum putem, vt sicut Plinius, tanquam eximium Plinius. fauorem famulo illi Pictori, Apelles, ab Alexandro exhibitum cõmemorat, quod non semel ille ad eius officinam diuertet, vt videret eum pingentem; ita Christum Dominum non semel hoc fauore Iosephum puratium patrem suum prosequutum fuisse arbitror, vt illum, fabrilis artem exercentem, non solum conspiceret, vt Alexander, sed adiualet, eandem cum illo artem exercentem; vt clarè indicant verba D. Marci cap. 6. *Nonne hic est faber filius Mariæ? Tamen duo quæ à prædicatis Doctoribus docentur, minimè gentium credam; primum est, Christum Dominum fabrilis artem exercuisse, vt assolent fabri, per alienas aedes cursitando, aut testa conscindendo, aut simul cum aliis fabris indecore sæpissime confabulâibus, ligna dolasse; hæc enim audire, aut his interesse, cum valde dedecent grauitatem, ac modestiam Christi Domini, longe ab eo sunt releganda. Secundum, quod valde execror in sententiâ Lyrani, & aliorum, illud sanè est, quod fabrilis Iosephi artem Christum Dominum exercuisse contendat, ne otiosus tato tempore extitisset: cum enim Christus Dominus non solum in quantum cõprehensor per visionem beati fã, sed in quantum viator per scientiam diuinitus ei infusam, altissimum contemplationis gradum semper attingeret, nullo modo dici poterat otiosus, quantumuis ab omni exteriori operatiõne cessasset; frustra ergo hi Doctores ad remouendam otiositatem à Christo Domino, fabrilis puratium patris sui occupationem illi tribuunt. frustra etiam illam colligit Cardin. Caietanus ex verbis illis D. Marci: *Nonne est hic faber? Nam, vt D. Augustinus docuit lib. 2. de consensu Euangelistarum: de consensu eò Iudæi fabrum credebant esse Christum, Euang. quo***

quo fabri filium: non ergo, quia fabrilem artem ex officio exerceret: vel forte Pharisæi, vt contemnerent illum, fabrum appellabant, quasi magis ad illum, fabriliis ars, quam sacra legis doctrina pertineret. Atque hinc colligo (idque fabrilem artem non parum extollit) quod cum Christus Dominus priuatim illam exerceret, certè sicut natura humana non potuit altius euehi, quam, vt assumeretur à Verbo diuino, ad propriam hypostasim; ita non potuit fabrile officium altius consistere, aut dignius honorari, quam, vt filius Dei, qui fabricatus est auroram, & solem, illud exercuerit, diuinæque suæ personæ hypostatica vnione mediate (vt loquuntur Theologi) illud copulauerit, quod nihil excellentius dici potest. Vnde, si officia, & munera Reipublicæ pluris habentur, quo digniores Primates, ac illustriores, & clariore Principes ea exercent, sanè fabrile officium in Reipublica Christiana omnium honorificentius censeferi oportebit, cum illud æterni Patris filius assumens, per plures annos exercuerit; licet enim illud per se vile sit, & humile, postquam tamen Christus Dominus æternus Patris filius eo factus est, adeo illud extulisse opinor, vt nullum quantumcumque honorificum officium illi valeat comparari. Illud tamen quispiam non immerito percontabitur, qua ratione, si Ioseph (vt supra vidimus) ex regia Davidis profapia originem ducebat, vilem, ac humilem fabrilem artem exercebat? Respondeo, id esse manifestum mundi volubilitatis argumentum, vt ex fabro fiat Rex, & ex Rege faber. De Dionysio Rege Siciliae potentissimo, quem terra, & mare pertimescebat, narrat Valerius Maximus lib. 6. adeo ab ea imperiali dignitate cecidisse, vt magister puerorum factus, eos docens, victum quaereret Corinthiis; contra verò D. Antoninus 1. p. historiæ, & Plutarchus in suis Apophtegmatibus refert, Agathoclem, figuli cuiusdam filium, regnum Siciliae adeptum fuisse, & immane bellum aduersus Car-

thaginenses gessisse ecce impletum, quod David cecinit: *hunc humiliat, & hunc exaltat.* vnde Salomon dixit: *quod de carcere, catenisque interdum quis ingrediatur ad regnum, & alius natus in regno inopia consumatur: vt contigit Iosepho, qui ex carcere Poriphar, in quem inforteliciter fuerat detrusus, educus fuit, vt Aegypti pro Rex esset: ad quod alludens sapiens dixit: In vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni: è contra verò Sedechias, qui filius Regis erat, & tanquam Rex vnderim annis in Ierusalem regnarat, postea captiuus ductus est in Babyloniam, vbi ambo oculi ei fuerunt eruti: Ecce Reges duos, quorum primus ex captiuo Rex, alter ex Rege captiuus prodit: si ergo tanta in eadem persona status deformitas, ac conditionis inæqualitas accidit, nihil mirandum est, si ex eadem familia alter Rex, & alter faber prodeat.*

Ad hæc, vt humanæ conditionis, cunctarumque rerum huius sæculi summa instabilitas, ac mobilitas clarius nobis innotesceret, D. Paulus absque vlla exceptione dixit: *Mutationi subiecta est omnis creatura:* & merito quidem, nam siue elementa, siue animantia rationis expertia, siue homines; siue cælos, siue astra, siue Angelicos spiritus perpendamus, omnia illa mutationi obnoxia esse, facile comperiemus; terra non semel tremit, mare frequenter variis procellis conturbatur; aer ventorum flatibus sæpissimè insicitur; animantia hodie oriuntur, & cras intereunt; homines arbitrij libertate præditi, instar folij, quod à vento rapitur, mobiles se experiuntur; cæli moueri nunquam desinunt; sol, & luna, omnium pulcherrima astra, Eclipsis mutationem certis temporibus patiuntur; stellarum, quasdam constat erraticas esse, alias verò, quas fixas vocant, ad motum cæli moueri Astrologia docet; ac tandem spiritus Angelici, qui omnium firmiores, & stabiliiores esse videbantur, mutationi adeo se subiecisse agnoscimus, vt multi eorum, expulcher-

Psal. 74.
Eccles. 4.

Genes. 39.

Sap. 10.

Ierem. 52.

Rom. 8.

Genes. 12.
20. 26.

Psal. 77.

Fabula am.

rimis Angelis facti fuerint sceleratissimi, ac terribissimi Demones. Quod si ad vicissitudinem Regnorum, ac miram eorum instabilitatem oculorum aciem conuertimus, nonnè videbimus Assyrios per mille, & quingentos annos regnantes à Medis facile expugnatos, deinde Medos à Persis deuictos, ac postmodum Persas, vt salem in aqua, euauisse? certè nullum Regnum Israelitico stabilius, nulla imperij Israelitici prosperitas diuturnior, ac firmior esse videbatur, cum Deus ipse illius gentis specialem curam gereret, & inter eos propriam domum ædificasset, illamque inhabitaret, & nihilo fecius tamen mutationis immunis minimè fuit, Abraham enim pauper peregrinus, & à propria domo exul factus, cum ad regalem curiam Regis Abimelech accederet, tot, ac tam fortunatis successibus frui cepit, vt quinq; Reges acerrimè expugnâs, gloriofam de illis victoriam reportaret; hæc tamen felicitas non nisi ad quosdam eius nepotes deuenit; nam, cum genus eius vsque ad Iesse propagaretur, qui alio nomine Isai nuncupabatur, adeo illa maiorum suorum prosperitas diminuta est, vt filius eius David oues in agro custodiret, ipso id attestante: *de post fuerantes accedit enim:* fortunæ tamen rota (si ita fas est loqui) continuò se mouente, ad regie dignitatis culmen euectus fuit, & pastorem agrestem pileum, & humilem baculum in regiam coronam, ac splendidum sceptrum commutauit. Sed postmodum eadem rota in diuersa, & aduersa se voluente, illa eadè prosperitas tantam sustinuit iacturam, vt ad abiectum fabrile munus exercendum, in Iosepho fabro lignario ex Dauidica stirpe originem trahente, descenderet. Vnde faceret quidam fabulati sunt, Iouem, quem decepta gètilitas tantam Deum colebat, nihil aliud in cælo facitare, quam varias in hunc mundum scalas mittere, vt hoc symbolo innueret, nihil in eo frequentius exerceri, quam ascensum, & descensum, quibus rerum humanarum conditio nunc incrementum,

nunc decrementum suscipit. Sed id obseruatione dignum est, quod ipsum humanæ gloriæ incrementum, quoddam decrementum est, ac asi Æsus ipse, descendens quidam esse noscitur, vt egregiè adnotauit Palmographus dicens: *Deiecisti eos, dum alleuarentur, non dixit: deiecisti eos, postquam alleuati sunt, sed dum alleuarentur:* quia permittit cum primum dignitatis fastigium ascendunt, còtinuò descendere, & instar lunæ plenæ decrefcere incipiunt, adeo, vt exaltatio ipsa, ruina quædam sit, quia dum gloria falsa subnixi sunt, à gloria vera euacuatur. Ad idem etiam alludunt verba eiusdem Davidis, dum ait: *Deficientes, quemadmodum fumus deficient:* sicut enim fumus ascendendo deficit, ac se se dilatando penitus euanescit; ita felicitas conditionis humanæ quo altius extollitur, infelicitus decedit. quod sanè probè agnoscens D. Gregorius, dixit: *Carnalis gloria, dum nitet, cadit; dum apud se extollitur, repentinò intercepta sine terminatur:* & postmodum subiicit: *ad nebula fumus atollitur, sed repentinè in nihilum uimescendo dissipatur.* Consiuevere Iurisperiti duplicia bona distinguere, quædam, bona mobilia; alia, bona immobilia, seu radices appellant; at, si rem altius, quam illi perpendamus, profecto in mûdo nullum radices bonum adest; omnia sunt mobilia, vt rectè cecinit Hidelbertus Episcopus, id referente D. Antonino: *Hei mihi, nulla fides, nulla est constantia rebus.*

Res ipse quid sint, mobilitate docent.

Cuncta sub antiqui pendunt mortalia casu,

Et spondent propria mobilitate fugam.

rectè ergo D. Paulus dixit: *mutationi subiecta est omnis creatura.* Tandem, illud in hac humanæ conditionis inconstantia, & mobilitate silentio minimè præteribo, quod frequentior est motus à felicitate in infelicitatem, quam è contra: nam mundus (iuxta Architrictini sententiam) *primum bonum vinum ponit, & cum incubriati fuerint, tunc, quod deterius est: si enim ille quidpiam boni vini habet, id initio con-*

Psal. 72.

Psal. 36.

D. Greg. lib. 17. moral. c. 5.

Hidelb. Episc. apud D. Antoninum 2. p. hist. tit. 16. cap. 9.

Rom. 8.

Ioan. 2.

Psal. 73.

Valer. Max.

D. Antonin. Plutarch.

uiuij propinat, vt miseros inebriet conuiuas, in finem amarissimas referuans fœces. Epulabatur quotidie splendide Diues ille, cuius Lucas meminit; initio conuiuij propinavit illi mundus suauissimum vinum, in fine verò acerbissima tormenta, sitimque amarissimam referuauit: vnde illud Abrahami responsum: *Recordare, quia recepisti bona in vita tua, nunc autem cruciaris: Recepisti bona in vita tua, hoc est, omnis homo primum bonum vinum ponit: nunc autem cruciaris, hoc est: cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est.* Vide, quàm bonum vinum primum Assuerus Rex posuerit Aman: *Rex exaltauit Aman, &c. & posuit folium eius super omnes principes, quos habebat; cunctique serui Regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua & adorabant Aman, &c.* ecce vinum suauissimum in principio epulij; finem expecta: *Suspensus est Aman in patibulo. quod parauerat Mardocheo: quasnâ fœces amarioribus patibulo potuisset miserimus Aman post vinum suauissimè bibere? Lætissima sunt flumina amœnissimis vndique ripis, pratiscque circumdata, sed, vt Ecclesiastes ait, cap. 1. Omnia intrant in mare: quemadmodum fluminû lætissimorum finis, amarissimum mare est; ita lætissimi vini, quod mundus propinat, finis, amarissimæ sunt fœces: Ne iniquaris vinû, ait sapientissimus Salomon, quando flauescit, cum splenderit in vitro color eius: ingreditur blande; sed in nouissimo mordebit, vt coluber; & sicut regulus. id est basiliscus) venena diffundet. hoc est: Caue tibi à mundi vino, inani scilicet eius gloria, quæ splendet, ac flauescit, sed vale vitreo continetur, Vita, nempe, quæ vitri instar, facillè frangitur; ne mœnum porrigas huic vino; blandè enim ingreditur, & iuaue est gutturi, at finem attende: in nouissimo mordebit, vt coluber, & sicut basiliscus venenum toto animo, corporeque diffundet: ita initio dulcis illa est, ac suauis, in fine verò coluber, & basiliscus. Tu ne respice initij dulcedinem; aspice, si sapis, finis amaritudinem, & inanis gloriæ, ac fallacis huius*

sæculi pompæ splendorem despice, ne amaro, instar absynthij, eius sine te in hoc, & in futuro sæculo excruciarî contingat, claraque Dei visione priuari, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA V.

Sacerrimi matrimonij inter D. Mariam, & Iosephum pulchra figura, variâq; encomia, quæ illud longo sanctitatis interuallo reliqua omnia matrimonia superasse, apertissime indicant, in illa verbis: Cùm esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph.

SACROSANCTI Matrimonij inter B. Virginem, & Iosephum tropos, ac figuras diligenter inuestigans, quatuor præcipuas diuina eloquia nobis indicare reperio: quarum primo loco refero Arcam illam fœderis, super quam duo Cherubim sedebant, & à quibus Propitiatorum sustentabatur, & vnde responsa dabantur, propitiuq; dicebatur esse Deus; alterius autem illorum Cherubin effigies erat masculi, alterius verò fœminæ, vt Arias Montanus in suo apparatu obseruauit. Cherubini isti inter se coniunctissimi, Mariam, & Iosephum matrimonij vinculo coniunctos significant, per quos Deus, qui aderat in Arca sacræ humanitatis Christi Domini (sic enim illam vocat David: *Exurge Domine in requiem tuam, & Arca sanctificationis tuæ*) misericordem, ac propitiu se exhibet votis, ac precibus nostris: & sicut à Cherubinis illis Arca tenebatur, sic à sacris his coniugibus Iesus in infantia, eorum vlnis sustinebatur, & sustentabatur: & sicut illi à Propitiatorio nunquam se auertentes, mutuo se respiciebant, sic Maria, & Ioseph non solum per peccatum aliquod actuale

actuale à Deo vnquam se auertentes, sed per multos annos Christum, qui est propitiatio nostra, concomitantes, mutuo amore se respexerunt, vt non immeritò dicere potuisset beata Virgo, & Ioseph pariter: *Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.*

Adumbrat etiam eiusdem sacri matrimonij miram castitatem connubium illud inter Sunamitem, & Dauidem; nam sicut Dauid nō ad libidinem, nec ad proli generationem accepit in vxorem, Sunamitem; vnde sacer textus ait: *Rex nō cognouit eam:* sic Ioseph, non ex concupiscentia, nec sobolis procreandæ amore, & desiderio ductus, cum beata Virgine nupsit, vnde alter Euangelista eadē verba, quæ de Dauide dicta sunt, refert de Ioseph dicens: *Ioseph autem non cognouit eam:* & sicut illud matrimonium fuit inter Dauidem, & Sunamitem, vt illa Regem præ nimia frigiditate algentem iuuenili suo calore foueret, atque calefaceret, sic Ioseph datus est in sponsum Mariæ (vt Hieronymus adnotauit) vt eius bonum nomen, & famam foueret, non vt filios ex ea procrearet. Ac tandem olim hanc Deus condidit legem: quod si vir quispiam sine liberis obisset, defuncti frater acciperet vxorem eius, vt suscitaret semen fratris sui; vnde (vt D. Damascenus adnotauit) partus, qui nascebatur, licet secundum naturam filius esset naturalis secundi, erat tamen filius legalis primi, qui iam obierat, lege ipsa sic illud disponente, quemadmodum contigit S. Ioseph, qui naturalis erat filius Iacob, legalis verò Heli: cùm ergo ipse sponsus esset, & vir Mariæ Virginis, & propter votum perpetuæ Virginitatis ab eo emissus (vt D. Thomas docuit) mortuus esset mundo, absque liberis, ad eum modum, quo Religiosi per votum solemne moriuntur mundo, morte quadam ciuili, & legali, iuxta illud D. Pauli: *Mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi:* de qua morte intelligit D. Cyrillus verba illa: *Pretiosa in conspectu Domini mors san-*

*ctorum eius: valdeque literæ cōsentaneam eam expositionem iudico: nam verba immediatè præcedentia erant illa: Vota mea Domino reddam coram omni populo eius: cùm ergo continuò subiungit: Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius: non obscure indicat, se loqui de morte spirituali, & ciuili, quæ votum inducit, quæ in conspectu Dei pretiosissima est. Erat ergo noster Ioseph per votū perpetuæ Virginitatis mortuus mundo, pretiosaq; hac sanctorum morte obierat absque liberis, ob quod sanè meruit, vt Deus vicem fratris supplens, acciperet in sponfam Mariam quasi defuncti fratris vxorem, generaretque ex ea filiū, cuius solus ipse Deus naturalis, Ioseph verò legalis pater esset, vt his verbis ad hoc mysterium alludens, eleganter dixit D. Augustinus: *Gaude Ioseph, quia per meritum Virginitatis, ita separatus es ab vxoris concubitu, vt pater dicaris Saluatoris.* atque ad hanc historiam respiciens Ieremias in persona Dei dixit: *Ecce dies veniunt, & suscitabo Dauid germen iustum:* sicut enim frater, qui vxorem defuncti ducere, semen fratris sui suscitabat, ita Deus fratris vicem supplens, mortuo sponso Virginis per votum virginitatis, absque prole, Deus suscitatur ex eius sponfa sobolem, *Dauid, & id eo ait: Suscitabo Dauid, germen iustum:* Atque hæc est prima huius sacri matrimonij excellentia, quod nō homo, sed Deus; non Ioseph, sed Spiritus sanctus illud cōsummauerit, vt expressè testatur verba Matthæi: *Inuenta est in utero habens de Spiritu sancto:* neq; obscure commōstrant verba eiusdem Virginis dicentis: *Quasi palma exaltata sum in Cades:* alia enim versio legit: *Quasi palma maritata sum in Cades.* Arbor hæc, quæ omnibus procerior, ac inflexibilis est, constantiæ, & victoriæ symbolum semper exstitit, hac singulari proprietate prædita esse noscitur (vt vnanimi consensu rerum naturalium scriptores attestantur), vt quædam illarum sit masculus, alia fœmina; vnde hæc absque alterius præsentia nullum fructū fert, ad quem*

Psalms. 129.

1. Ioan. 2.

1. Reg. 1.

Matth. 1.

D. Hierony. sup. 1. Matth.

Deut. 25.

Exod. 37.

Arias Montanus.

Psalms. 131.

D. Thom. 3. p. 4. ar. 3. ad 5. & ar. 4. ad 3. Caloss. 1. D. Cyrill. lib. 16. de orat.

D. August.

Matth. 1. Ierem. 23.

Ibidem.

Matth. 1.

Eccles. 24.

quem quidem producendum non opus habent se propriis radicibus, aut ramis contingere, sed sufficit sibi inuicem præsentem esse. hoc naturæ portentosum miraculum adamussum nobis ob oculos ponit sacratissimum hoc connubium Mariæ, & Iosephi; uterque coniux palma est, illa enim ait: *Ego quasi palma exaltata sum*: Ioseph etiam cum teste Euangelista esset iustus, palma etiam erat, Spiritu sancto dicente: *Iustus, ut palma florebit*: & quidem, cum Maria (ut Catholica Ecclesia canit) *Ecl. Catho. sive tactu pudoris, inuenta sit mater Saluatoris*, recte per palmam adumbratur, quia, sicut illa sine præsentia alterius palmæ, absque contactu tamen eius, profert fructum suum, ita & Maria desponsata Iosepho, absque tactu eius, virtute Spiritus sancti, concepit, & peperit benedictum fructum ventris sui. Canat ergo Maria, & canora voce intonet: *Quasi palma maritata sum in Cades*: Cades enim sanctus interpretatur, secundum Hieronymum de nominibus Hebraicis, quo non obscure indicatur, nihil in hoc sacrosancto matrimonio extitisse, quod sanctimoniam non redoleret, longeque ab illo fuisse omnem terreni affectus labem; sanctum enim idem est, quod sine terra.

Secundam eius excellentiam ex verbis D. Pauli in hunc modum deprehendo: ille enim ad Corinthios scribens, ait: *Volo autem vos sine sollicitudine esse*: exhortatur ibi eos ad continentiam seruandam, ut hac ratione à sollicitudinibus, & curis huius sæculi liberiores essent, vnde statim subiungit: *Qui cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est*: hoc dixerim enim olim intererat inter sacrificium, & holocaustum, quod illud diuidebatur, partim enim pertinebat ad sacerdotem, partim ad Deum; at holocaustum non diuidebatur, sed totum combustum in honorem solius Dei cedebat. Status coelibatus, & virginitatis holocaustum quidem est, absque diuisione sui, totus, ac integer Deo sacatur; status vero matrimonij, sacrificium est, diuisionem

sustinens; maritus enim, partim incumbere debet filiorum educationi, partim attendere vxori, partim familiæ, rerumque temporalium sollicitam curam gerere, ac proinde *diuisus est*, ut ait Paulus. *Ibid.* hoc ergo mirum in modum commendat excellentiam sacri huius Iosephini coniugij, quod, dum Ioseph vxori placet, & eam diligit, dum sollicitam proliis illius curam gerit, dum familiæ suæ incumbit, ac victus illius curam gerit, non solum à Deo, nec minimam aliquam diuisionem sustinet, sed strictiori vinculo magis, ac magis illi coniungitur. Vnde si D. Paulus ea propter laudat mirifice continentis statum, quia nullum orationi, & confabulationi cum Deo impedimentum affert: *quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi*: eiusdem procul dubio laudis dignum est hoc Iosephi matrimonium, cum non solum orationi obstacula non apponat, sed calcaria potius addat. Nam, dum Ioseph cum vxore, & filio eius confabulatur, quid aliud quæso præstat, aut agit, quam orationi vacat? cum ille verè dicatur orare, qui debite cum Iesu, & Maria loquitur. Ex quo apertissime constat, consortium vxoris (quod aliis ad perfectionis culmea attingendum obesse solet) Iosephum ad perfectionis fastigium euexisse: nam (ut ait D. Bernardus sermone de S. Ioseph) *Si nos miseri ex cohabitatione sanctorum virorum, qui respectu virginis nihil sunt, sepe tamen perficimus, quantum existimandum est, Iosephum cum sacra Virgine profecisset* quod si D. Bernardus sermone primo de Assumptione, virtutem loquelæ Virginis exaltans, dixit: *Cuius saluationis vox, & ipsos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viscera claudunt; quod si paruuli, nec dum nati anima liquefacta est, ut Maria locuta est, quid putamus, quam illa fuerit celestium exultatio, cum, & vocem audire, & videre faciem, & beatam eius frui præsentiam meruerunt?* non secus, non potuit animam Iosephi non plerumque deuotione liquefieri, dum cum Maria loquebatur; non potuit,

potuit, non mirifice perfici, & illustrari, cum vocem eius audiuit, faciem vidit, & beata eius non solum præsentia, sed, & coniugali familiaritate, & amicitia frui meruit.

Hinc iam tertiam huius matrimonij excellentiam deducamus, quia, cum bona, quæ durante matrimonio coniuges lucrantur, sint vtriusque communia, quæ in iure, *bona matrimonialia* dici solent, non potuit Ioseph ratione huius matrimonij ditissimus omnium non esse, cum in acquirendis bonis spiritualibus nulla vnamquam pura creatura felicior negotiationem nacta fuerit, quam beatissima Virgo Ioseph coniux, Spiritu sancto dicente: *Multi filia congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas*. vnde D. Bernardus serm. de laudibus Ioseph, dixit: *Cum omnia, quæ sunt vxoris, sint viri, credo, quod beatissima Virgo totum thesaurum cordis sui, quæ Ioseph recipere poterat, ei liberalissima exhibebat*. Accedit ad hæc si amor, & amicitia communia reddit bona, latino prouerbio dicente: *Amicorum omnia communia*: cum B. Virgo inter puras creaturas nullam maiore dilectione prosequeretur, quam sponsum suum, consequens est, nihil non ei communicasse eorum, quæ quoquo modo communicare licebat. Fuisse autem Mariæ amorem ardentissimum erga Ioseph, ex eo aperte constat, quod non ignorabat id, quod postea docuit Paulus ad Ephes. amorem inter coniuges debere esse instar amoris Christi erga Ecclesiam, ut, sicut Christum nihil carius habebat, quam Ecclesiam, ita nihil carius sit viro, quàm vxor, nec vxori, quàm vir: cum ergo Maria, utpotè quæ perfectissima omnium coniux fuit, hoc perfectissime obseruauerit, consequens est, plus, quam Martyres, Confessores, Virgines, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, ac coelestes Angelorum hierarchias, Iosephum sponsum suum dilexisse, adeo, ut non solum vnitati vinculi connubialis, sed, & ardentissimi amoris vnione vnus spiritus, vni corpus, & vna anima esset cū eo; sicut enim

carnalis copula efficit, ut coniuges sint duo in carne vna. ita, & vinculum matrimonij, & mutus amor efficit, ut sint duo in spiritu vno.

Hinc velim, ut discant coniuges, mutuo se amore prosequi, hæc enim est voluntas Dei, reciprocos coniugum amor. Vnde inter alias rationes, ob quas voluit Deus educere Euam ex latere Adæ, ea potissima fuit, ut Adam, tanquam partem sui ipsius, vxorem diligeret, numquamq; illam odio haberet; ut enim ait Apostolus: *Nemo carnem suam odio habuit*: Eua autem caro erat de carne Adæ, ipso id attestante, cum dixit: *Hoc nunc os de osibus meis, & caro de carne mea*. Præcipue olim Deus, quod si contingeret ob æs alienum, cum non esset soluendo maritus in carcerem detrusus, vxor eius venundaretur, supponens sanè, ardentem ad eum debere esse amorem vxoris erga maritum, ut non dubitaret, propriæ seruitutis precio eius libertatem redimere. Eundem amorem supponunt Iurisconsulti, dum toto titulo de donat. inter virum & vxorem, mutuas donationes inter ipsos prohibent, eamque rationem adhibent, ne mutuo amore se exspolient, & Tiraquelus in legem septimam connubialem refert ex Cicerone lib. 5. Tusc. questionum, & ex Socino rerum memorabilium cap. 65. necnon ex Eliano de varia historia lib. 7. inter Indos adeo vigere amorem vxorum erga maritos, at si quis duas vxores habens obiret, continuò illæ Iudicem adibant, varias probationes adhibentes, quibus vnaquæque monstrare contendebar, se ardentius, quàm alteram, maritum dilexisse, & quæ litem vincebat, hoc sibi præmium lege statutum erat, ut pariter cum marito sepeliretur; genus autem sepulturæ erat combustio. Ad hunc amorem significandum, consuevit apud omnes fere nationes, virum vxori annulum porrigere, quod licet multa, ac varia portendat, nam (si Plinio credimus lib. 33. historiae naturalis dicenti, annuli vsum originem ducere ex ferro quodam annulo,

Ibidem.

Psalm. 91.

Ecl. Catho.

D. Hierony.

1. Cor. 7.

Ibid.

Prouer. 31.

D. Bernard.

Latin. prouerb.

Ephes. 5.

D. Bernard.

D. Bernard.

Luca 1.

Ephes. 5.

Genes. 2.

Iurisconsul.

Tiraquel.

Plinius.

quo quidam, velut compedibus, alligatus erat) exhibitio annuli clausuram obseruandam ab vxore significat. quod si aliunde annuli conditionem perpendamus, qui iustus, & æqualis digito postulat esse, ne alioquin ab eo facile decidat, id sane non obscure indicat, matrimonium debere esse inter æquales; nam si inter dispares, facile soluitur amoris vinculum. Cum etiam annulis olim ad obsequandas epistolas antiqui vterentur, vt referunt Blondus, & Macrobius, probantque satis epistolæ, quas regio annulo cõsignatas scribere Iezabel, & Aman, vt sacra eloquia cõmemorant, & patet etiam ex ornamenta. ff. de argento, & auro legato, certè ad hoc attendentes, dixerunt; annulum à marito vxori dari, vt fidelitatem ab ea seruandam commedaret; nam sigillum, fidelitatis symbolum est, cum adhibeatur, ne res falsitati subsit. Verum nostro proposito accommodatus, annuli exhibitio cordialem amorem vxoris ad maritum apertè significat; maritus enim ad id denotandum, locat illum in eo digito, ex quo venulæ quædam ad cordis medullam ducuntur, vt Nothomici tradunt, & habetur cap. formiæ 30. q. 3. Sed quod super omnia manifestius vnitatem amoris inter vxores mihi ob oculos proponit, illud sanè est, quod apud Iobum obseruauit; attentè enim perlustras, quare, cum Deus liberam facultatem imperiturer Diabolo, vt Iobum, & omnia, quæ ad illum pertinerent, posset affligere, contere, ac pœnitius destruere, excepta tamen dumtaxat vita ipsius Iobi, licet pecora interemisset, & filios occidisset, vxori tamen eius vitam non ademit. eam huius facti ratione arbitratus sum, quod cum vxor, & maritus sint duo in carne vna, & velut vita vna in corpore duplici, eo ipso, quod Deus exceptit vitam Iobi, intelligebatur etiam excepta vita vxoris: quod satis perspicue ostendit, quàm magna vnitas inter coniuges, quamque longè animorum diuisio ab eis abesse debeat, vt non obscure etiã indicauit Chri-

stus Dominus: nam licet alioquin diceret: *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam; & nurrum aduersus sororem suam*: minimè tamen adiecit, se venisse ad separandum vxorem à marito, inueniens in hoc, amorem istorum inter se sibi placere, illorum verò sepe sæpius odium sibi displicere. Hinc est, D Paulum non semel monuisse viros, vt vxores suas diligant, præcipue tamen ad Coloss. 3. ait: *Viri, diligite vxores vestras, & nolite esse amari ad illas*: in quibus verbis non solum postulat Apostolus, internum cordis amorem, dum ait: *Diligite vxores vestras*: sed, vt externis operibus illum exhibeant, omnem displicentiam, & amaritudinem vxoris deuitantes: *Nolite esse amari ad illas*. Doctrinam hanc, tanquam naturali lumine notam, non ignorant veteres illi Ethnici (vt referunt Plutarchus, & Eusebius) non permittebant Iunoni (quam nuptiarum Deam appellabant) animal vllum absque ablato felle ei immolari, vt hoc symbolo significarent, amaritudinem inter coniuges, longe ab eis esse relegendam.

Quartam huius matrimonij excellentiam contempler in eo, quod ad ineffabile Incarnationis mysterium celebrandum, vnicum nostræ reparationis remedium, mirum in modum deseruierit: sicut enim singulæ tres diuinæ Personæ, præter communem concursum sibi indiuisum, speciali ratione Incarnationis opus respexerunt; Pater enim misit Filius filius assumpsit naturam humanam, Spiritus sanctus formauit eam in vtero Virginis; non dissimiliter in hoc fecundo matrimonio adest sublimis quædam Trinitas (sic enim loquitur Cancellarius Parisiensis: *Cuperem, vt mihi verba suppetent, ad explicandam tam venerandam, admirandamque Trinitatem, Iesus, Maria, & Ioseph*: *IESVS filius Dei incarnatur, Maria Deum incarnatum concipit; Ioseph verò eius sponsus illum celat, & vsque ad præfinitum tempus, sacratissimū hoc arcanum tegit. Quemadmodum enim*

Matth. 10.

Coloss. 3.

Plutarch. lib. de præ. comub. Euseb. lib. 3. de præp. Evangel. c. 1.

Canc. Paris. de nat. B.V.

enim

enim olim ante sancta sanctorum (vt legitur lib. Exodi) iussit Deus apponi velum, & bysso retorta, opere plumarij, & pulchra varietate contexto, ita ante profundissimum illud Incarnationis mysterium, quod merito *sanctum sanctorum* vocamus, sacrum hoc matrimonium, quasi velum, ex omnium virtutum varietate Spiritus sancti opere contextum, voluit collocari: itaque hæc Trinitas personarum nostram redemptionem operata est, Iesus, vt auctor salutis; Maria, vt Mediatrix; Ioseph, vt coadiutor; vnde sicut cum bellum inicit, victoria non solum tribuitur militibus, qui cum hostibus congressi sunt, sed etiam excubiis, & exploratibus, qui per abscondita itinera, clam milites, acarma introducere, ita licet redemptionis generis humani, & victoria communis hostis illius, soli Christo, tanquam principali causæ debeat adscribi, quia solus in Caluarie palæstra cum hoste congressus est: *Torcular calcanti solus*: Mariæ etiam cætenus debet attribui, quatenus contulit Christo carnem, & sanguinem, pretiæ nostræ redemptionis ei ministrans; Iosepho etiam eius sponso suo modo partim debet dari, quia fortissimum ipsum ducem Diaboli debellatorem, dum infans erat & puer, abscondit, & clam educavit, & enutrit, vt sic grandior effectus, debito tempore fortem illum armatum, Principem tenebrarum, à suo loco deturbaret, & humanum genus à tyrannica eius seruitute liberaret. hinc licet Isaias de mysterio Incarnationis loquens, dixerit: *Quis adiuuit spiritum Domini?* ausim dicere, Iosephum, celando Christum Dominum, nutriendo, & educando, coadiutorem Dei extitisse in reparatione generis humani per mysterium Incarnationis, vnicum nostræ salutis remedium, celebranda. Est etiam in hac Trinitate Iesus, Mariæ, & Iosephi obseruandum, quod quemadmodum de S.S. Triade Ioannes ait, in sua prima canon. cap. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum,*

Exod. 26.

Isaia 63.

Isaia 40.

I. Ioan. 5.

& Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt: ita tres in terra immensæ Dei bonitatis testes sunt, omni exceptione maiores, Iesus, Maria, & Ioseph, qui vinculo charitatis vnum etiam sunt, vnum cor, & anima vna; & quemadmodum in illa cælesti Trinitate, quarta non agnoscitur persona eis consubstantialis, ita nec in hac vlla admittitur eis æqualis.

His adiungo quintam excellentiam huius sacri cõnubij, quod nullum vnquam extitit, ex quo maiora obsequia Christo, & Virgini, humano generi priora beneficia profuxerint, quam ex isto; propter illud enim genealogiæ Christi, & Virginis series nobis innotescit; propter illud B. Virgo grauida ab Hebræorum lapidatione liberatur; propter illud Iosephus sollicitam curam gessit, ducendi Matrem, & filium in Aegyptum, vt Christus ab immatura, & crudeli impij Herodis occisione eriperetur; propter illud, fabulæ artis exercitio, & Iosephini sudore vultus, sacra illa familia alebatur; propter illud Diabolus fuit deceptus, & illusus; propter illud Virginitas Mariæ magis fuit confirmata, & stabilita; ac tandem propter illud, illustrissimum exemplum imitandum castis cõiugibus reliquit, vt coniugalem vitam ducentes, Angelicæ castitatis splendore fulgeant, vt his verbis restatus est Parisiensis Cancellarius serm. *Paris. Canc. de natiuitate Mariæ: Cur pura, perfectaque Ioseph pudicitia non prædicetur, qui Virgo virginem adiit, atque seruauit, quique primus ex masculis in coniugij consortio coluit, & coli post se docuit sanctum, & integrum calibatam. Eorum coniugum, qui Mariam, & Iosephum, quorum meliora charismata æmulantes, in Christi Ecclesia imitari sunt, non paucos Ecclesiasticæ historiæ produnt, & commemorant. In quorum numerum refero Henricū Imperatorem, Henric. II. eius nominis II. qui, & claudus appellatur, eiusque coniux, Chunegeudis Augusta, Chunegeudis licet, & principes, cum genere, quibus Henricus morti se proximum cerneret.*

Ri 2

Chunæ

Blond. q. de Romatriumph. Macrob. sep. natural. 3. Reg. 21. Esther 3.

Tob. 2.

Chunigundem vxorem, & propinquos eius acciuit, colque intuens: O, recipite (inquit) quam mihi tradidisti virginem vestram. Præterea suum in coniugio coeli-
 batum purè conseruauit Valerianus, & Cæcilia, insigne pat Romanæ nobilitatis. Iulianus itidem Antiochenus & Basilissa, nō modo religionis, sed, & martyrii gloria percelebres. Eandem virginittatis laudem Eduardus Britannorum Rex, & vxor eius Editha, non obscuræ sanctitatis coniuges, mirificè coluerunt. Tūm præter Amonem Aegyptium, Eduardus III. Anglorum Rex, sicut & Vandefillus Comes Palatinus, qui sub Dagoberto Rege floruit: ac demum Emericus Pannonius, Stephani Regis filius, non immeritò inde laudantur, quod illis tam cara ob Christi amorem continentia fuerit, vt Veneris nefeci; habuerint quidem, sed non attigerint vquam vxores, vtpote, cum quibus veluti fororibus, pudicitia integritatem (ō Eunuchos Euangelicos) intemeratè seruarunt. His adiungi meretur Alphonfus Aragoniæ Rex, casti cognomine honoratus, coniux & ipse nobilis, atque fides vxori, sed qui ad se pertinere putauit Apostolicum dictum: *Bonum est homini mulierem non tangere; & qui habent vxorem, tanquam non habentes sint.* Neque dissimilis Theophanes fuit, qui, cum ad sponsam nocte nuptiarum ingressus esset, & animi puritatem omni corporeæ voluptati anteponeret, tam pium, ac efficacem in thalamo, vel Dōctorem, vel collocutorem se præbuit, vt sponsam continentiam suæ sociam & fecerit, & retinuerit semper. Eadem integritas in Eghardo, & sanctissimæ Viduæ Brigittæ filia Catharina splenduit, coniugium illis tam sanctè incuntibus, vt perpetuam pudicitiam Christo piè oblatam, iuramento cōfirmarint, ac seorsum tota vita cubarint. quid porrò sanctus, & illustris Galliæ Comes Elzearius? qui sub Carolo II. Ierusalem, Siciliaque Rege clarus est habitus, & cui æquè nobilis, ac pia Dalphina Virgo, sponsæ loco, conti-

1. Cor. 7.

git in vrbe Massiliensi? Non fat illis visum est, Virginittatis virtutem in aliis suscipere, sed, & ipsi admirando consilio ducti, quoniam casti ad coniugium accesserant, suæ virginittatis florem nulli, præterquam Iesu Nazareno, offerre, consecrare, seruareque voluerunt: itaq; sacram ædem adiere, suas Deo preces effudere, & post sanctissimum Christi corpus reuenter acceptum, flexis genibus, iunctis manibus, erectisque ad cælum animis virginittatem suā Deo deuouerunt. Eiusdem generis plures alios silentio prætermitto, quos tradit D. Hieronymus, Augustinus, Paulinus, atque Palladius. Quorum castissima matrimonialia, ac thori immaculati fructus fuerunt partus, ac legitimi filij Iosephi matrimonij cum Mariā. Vnde sextam huius matrimonij excellentiam elicio, quod in eo nō solum virginittas splendeat, sed & fecunditas liberorum variis modis effulgeat; cum, & Christum pepererit, & quotquot matrimonij vinculo copulatos, sacros hos spōsos, Mariam & Iosephum imitantes, perpetuæ virginittatis custodes fuerunt. Atq; hinc est, Patres miram huius matrimonij excellentiam contemplantes, præclara multa in eius laudem dixisse. Augustinus enim lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia, ait: *Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, sacramentum. prolem cognoscimus, ipsum Dominum Iesum; fidem, quia nullum adulterium; sacramentum, quia nullum diuortium: prolem, dicit Christum, quia, quamuis Iosephi filius non fuerit, tamen Virginis, quæ coniux illius erat, legitimus filius fuit; ob quam rationem non solum à plebe, sed & ab ipsa Virgine filius Ioseph vocabatur; vt non obscurè indicant verba illa: pater tuus; & ego, dolentes, quæiebamus te.* Ait deinde in eo matrimonio inueniri fidem, quia Maria, & Ioseph ad inuicem illam inuiolatam seruarunt, perpetuam virginittatem obseruantes. tandem addit in hoc matrimonio inueniri Sacramentum, quia nullum diuortium: nam in diuortio, & vnitas

D. Hieron. epist. 45. ad Armin.

D. August. in epist. ad Rustic.

Paulin. in epist. 3. ad Appium.

Pallad. in hist. Lausic.

D. August.

Luce 1.

& vnitas vinculi connubialis, quo Maria, & Ioseph verè erant copulati, vnionem Christi cum Ecclesia significabat, quod capropter meritò Augustinus sacramentum vocauit, Apostolo dicente: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & Ecclesia.* Rupertus item super cap. 1. Matth. egregiè dixit: *Coniugium cælestè, non terrenum, vnus spiritus, & vna fides erat in eis, sola illic carnis corruptio desinit, &c.* Congruit sanè potiori iure huic matrimonio, Nazianzenus oratione decimanona dixit: *Sic existiano, si quis ab vltimis terrarum finibus, atque ex vniuerso hominum genere, præstantissimum coniugium conciliare studuisset, nullum vnquam hoc præstantius, aptiusque reperiri potuisse.* hæc ille. quibus demum addo tria illa verba, quæ in officio sancti Iosephi iuxta pristinum Carmelitarum Breuiarium in Antiphona ad Magnificat, habentur: *Felix matrimonium, fide sacrum, nec prole vacuum, sed flore retento vicepater, Virgo parens cum honore virginali, pura sibi coniugali mutuo subserviunt, & dulcem enutriunt pari voto filij, quorum ministerio latens in mysterio deceptionis inimicum, verum decus, & antiquum perfecti consilium: consilium, inquam, sanctissimæ Trinitatis, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum Amen.*

Ephes. 5.

Rupertum.

Nazianz.

Carm. Breu.

HOMILIA VI.

Commemorantur varia causa ex priscorum Patrum doctrina, & alijs à nobis excogitatis, ob quas decuit B. Virginem matrimonium contrahere, & Iosepho in coniugem dari.

ROPOSITVM argumentum, vt solita nostra perspicuitate, cui valde semper cōsulimus, edisseramus, placuit omnes causas, ob quas beatum Virginem in matrimonium dari oportuit, ad quatuor præ-

cipuè capita reuocare: quædam enim tenent se ex parte Virginis, quædam ex parte Christi, aliæ ex parte nostra, nonnullæ etiam ex parte communis hostis generis humani. D. Ambrosius hanc reddit ex parte Virginis causam, vt honori eius cōsuleretur. Si enim cum nupta filium haberet, certè Hebræi Virginem stupratam esse non iudicaret; verba Ambrosij hæc sunt: *Desponsata fuit Virgo, ne temerata virginittatis adureretur infamia, cuius gravis alius corruptela videretur insigne præferre. Sciebat Dominus tenerant esse Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris; seruatur itaque sancta Maria, sicut pudore integra, ita inuiolabilis opinione Virginittas, oportet enim sanctos ex alijs bonum testimonium habere, qui foris sunt. Nec decuit sinistra Virginibus opinione viuentibus velamen excusationis relinqui, quòd infamata Mater quoque Domini videretur: hæc Ambrosius, qui eodem libro, inquit: *Maluit Dominus aliquos de suo ortu, quam de matris pudore dubitare; sciebat enim teneram esse Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris; nec putauit ortus sui fidem matris iniurijs astruendam.* Ferunt Historiographi, quod cum Alexander Magnus ad matrem suam Olimpiam scribens in epistolæ subscriptione hæc verba apposuisset: *Alexander, Dei Iouis filius:* illa cum increpauit, quòd, vt se filium Iouis prædicaret, matrem suā adulteram faceret, grauique infamiæ nota illam afficeret, longè sanè aliud fuit ingenium Christi Domini quàm Alexandri, cum ille, vt fohonestaret, matrem suam dehonestabat; Christus verò, ne Virginis matris suæ honor minima denigraretur infamia, maluit filium cuiusdam fabri reputari, quàm bonam Virginis famam quidquam nocenti recipere. D. Hieronymus super cap. 1. Matth. aliam ex parte Virginis scripsit rationem: *Ne tanquam adultera à Iudeis lapidaretur: eandem tradit Eusebius Emisænsis his Euseb. Emis. verbis: Si virum non habuisset, & granida homin. in videretur, nulla ei excusatio subuenire posset, gil. nat. Do- vt quasi adultera non lapidaretur; quis enim min.**

D. Ambros. initio lib. 2. in Lucam.

D. Ambros.

si crederet, sine virō concepisse? quis enim ei crederet, de Spiritu sancto eius verum inuenuisse: erat enim hoc inusitatum, & sine exemplo; melius ergo fuit, quod Virgo ad tempus non virgo putaretur, quam quod accusata lapidaretur; non enim violatur virginitas falsa opinione, occiditur autem innocens plerumque falsa accusatione. Poterat enim Dominus, & aliter Matrem suam non solum ab iniusta damnatione, verum & à falsa opinione defendere, si vellet, qui semper in potestate habuit facere quidquid vellet: cur autem hoc magis voluerit, ipse scit; cum ergo sic ei placuit, placeat igitur & nobis. Illud tamen D. Hieronymi rationem impugnare videbatur, quod si Virgo desponsata non esset, non posset de adulterio condemnari: quomodo ergo verū est, quod si desponsata non esset, tamquam adultera lapidaretur? sed huic objectioni cum Angelico Doctore 3. p. q. 29. art. 1. ad 4. respondeo, quod iudicio adulterarū lapidabatur secundum legē, non solum illa, quæ iam erat desponsata, vel nupta, sed etiam illa, quæ in domo patris custodiebatur vt Virgo, nuptura quādoque: vnde dicitur Deuter. 22. Si non est in puella inuenta virginitas, lapidibus obruant eam viri Ciuitatis illius, & morietur, quia fecit nefas in Israel, vt fornicaretur in domo patris sui. Vel potest dici secundum quosdā, quod B. Virgo erat de stirpe Aaron, vnde erat cognata Elisabeth, vt dicitur Luca 1. Virgo autem de genere sacerdotali propter stuprum occidebatur; legitur enim Leuit. 21. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui, flammis exuretur: quidam referunt verbum Hieronymi ad lapidationem infamix.

D. Bernard. Diuus Bernardus aliam ingenio, & pietate eius dignam rationem adhibuit, vt scilicet Ioseph testis esset virginitatis Mariæ: Nemo enim in asserenda castitate tam dignus esse poterat fide, quam qui custos illius erat, & maritus, qui maximè & scire debuit, & potuit, quemque credibilis erat, naturali maritorum zelotypia, impudicitix crimen, vbi non esset, suspicaturum, quàm vbi esset, defensu-

rum fuisse: vt enim dixit Diuus Ambrosius libro secundo in Lucam, capite primo. Locupletior testis pudoris Mariæ adhibetur, qui posset, & delere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum. Sed nec egregia D. Bernardi verba ad idem silentio præterire possum: Dicam quod mihi, immò, quod ante me Patribus visum fuit; illa vtiq;e fuit ratio desponsationis Mariæ, quæ & dubitationis Thomæ: sicut enim Thomas dubitanda, & palpando constansimus factum est dominicæ confessor Resurrectionis; ita, & Ioseph Mariæ sibi desponsando, eiusque conuersationem tēpore custodiae studiosius comprobando, factus est pudicitix fidelissimus testis. Pulchra viriusq; rei conuenientia Thomæ dubitatio, & desponsatio Mariæ: poterant quidem similem erroris laqueū nobis iniicere, fidei videlicet in illo, castitatis in illa, veritatem in suspicionem adducere; sed valde prudenter, & piè factum est, per contrarium, vt vnde metuebatur suspicio, firma sit certitudo: nam, & de filij resurrectione, cuius quidem ego (qui infirmus sum) crediderim Thomæ dubitanti, & palpanti, quàm Caphæ audienti, & credenti, & de Mariæ continentia facilius sponso eius custodiendi, & experienti, quàm ipsi quoque Virgini de sola sua conscientia se defendenti.

Deinde ex parte Christi simul & Matris ea notissima occurrit ratio, vt Ioseph vtriq; esset adiumento, atq; custodia, & sacrae illius familiæ in temporalibus administrator; vnde ad ipsum, tanquam caput (vir enim caput est mulieris, vt ait Apostolus) & non ad Mariā dicitur mandata sua misit: Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum: deinde, cum reuersurus esset ex Ægypto: Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: surge, & accipe puerū, & matrē eius, & vade in terram Israel. Vt tamen hæc rationem illustremus, in memoriam oportebit reuocare verba illa Isaie: Egredietur virga de Iesse, & flos de radice eius ascendet: sanè virga illa, virgo Maria est (vt in Commentario illius loci obseruauit D. Hierony.)

D. Ambros.

D. Bernard.

Ioan. 20.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

ex qua

ex qua instar floris Christus ascendit, qui de seipso dixit: Ego flos campi, & lilium conuallium: sicut autem nunquam flos ascendit è virga folijs nuda, prius enim virga folijs adumbratur, & honestatur, quàm flos ascendat, ita Maria prius viri vmbra, & oramento decorari debuit, quæ Christus in ea nateretur; vt sic & Virgini foliis vmbra, & fructui illius instar folij à persecutionis grandine protectionem suam exhiberet.

Est etiam alia omnium notissima ratio, cuius meminit Angelicus Doctor 3. p. q. 29. art. 1. ex parte Christi, ne, si mater eius inupta fuisset ipse tanquam spurius, & illegitimus reputaretur; ex quo aliud poterat pullulare manifestum incommodū, vt Messias esse minimè crederetur. Si enim leuiora quædam ei obiciebant ad id negandum, quāto magis hoc ei opposuissent, cum certum esset, Messiam nō esse illicito concubito fore nasciturū: vnde D. Ambros. lib. 2. in Luc. dixit: Quid Iudæis, quid Herodi possent adscribi, si natiuitatem viderentur ex adulterio perse quantum desponsata ergo fuit Virgo non solum, vt Matris famæ, sed & filij honori pariter confuleretur.

His addo aliam rationem ex parte Christi, vt matrimonium, quod tãquam vnum ex septem sacramentis Ecclesiæ Christus instituerat, ipse honoraret; id, quod præstitit, efficiens, ne careret optimo, atque excellentissimo omnium fructu, qualis erat ipse Iesus, mundi vita. Licet enim conceptus non fuerit ex vsu matrimonij, sed ex virtute Spiritus sancti, tamen quia ex Virgine coniugata Iosepho natus est, certè inter fructus illius castissimi coniugij meritò computatur, ex quo matrimonium summum honorem suscepit; vnde D. Ambrosius dixit: Mariam simul fuisse Virginem, & nuptā, vt in eius persona virginitas simul, & matrimonium honoraretur.

Ex parte nostra multiplex occurrit ratio: Prima, ne per virginis electionē, nuptias damnare, aut despiciere videre-

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

tur, & vt tolleretur excusatio Virginibus, quæ propter suam incautelam non vitant infamiam. Secunda, vt non solum Virgines, & vidux, sed & nuptæ haberent Deiparam Mariam tanquam speculū, & magisterium rectæ, & sanctæ viuendi, ab eaq; discerent, quomodo se gerere debeant erga viros suos, tam fideitate, quàm obedientia, & aliis similibus. Tūc, vt per virum ordo genealogiæ Virginis texeretur; vnde D. Ambrosius super Lucam ait: Qui in seculum venit, seculi debuit more describi: viri autem persona queritur, quæ in senatu, & reliquis curiis Ciuitatem generis asserat dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit scripturarum, quæ semper viri originem quærit. Tertia ratio sumitur ex Chrysofomo super Ioan. 3. quomiam fideles sumus filij Ecclesiæ, quæ quidem sponsa est Christi, secundum illud testimonium, quod dedit Ioannes de illo dicens: Qui habet sponsum, sponsum est: & Apoc. 2. Sponsabo te mihi in fidelem: & Apocalyp. Date gloriam Deo, quia uenerunt nuptiæ agni, & vxor eius preparauit se (eadem, quæ hic dicitur vxor, appellatur sponsa) igitur, ne filij adoptiui, qui sumus nos, aliquid amplius, vel melius in nostra regeneratione, aut natiuitate habereamus, quàm filius naturalis, si nos ex sponsata nasceremur, & ille non; ideo etiam (vt per omnia similes fratribus esset) ex matre desponsata nasci voluit, ad cuius similitudinem nostra etiam deberet esse natiuitas: hinc D. Petrus Chrysol. ser. 146. non solum ait Virginem figurare sponsam Christi Ecclesiam, sed, & Iosephum adumbrare eius sponsum Christum, ex quibus tanquam ex patre, & matre nascitur, & educamur omnes fideles. Aurea verba illius sunt hæc: Non apices, non liera, non syllaba, non verbum, non nomina, non persone in Euangelio diuini uacua sunt figuris: sponsa quaritur, vt iam tunc Ecclesia Christi sponsa signetur, iuxta illud Osæ Prophetæ cap. 2. Sponsabo te mihi in fidelem, misericordia, & miserationibus, & desponsabo te mihi in fide hinc Ioannes ait: Qui habet

Idem.

Chrysol. ser. per Ioan. 3.

Ioan. 3. Osæ 2. Apoc. 19.

Apoc. 20.

D. Petrus Chrysol. ser. 146.

Osæ 2.

IOAN. 3. *habet sponsam, sponsus est, & vere sponsa, quæ virginali partu novam Christi regnum infantiam; procuratur Ioseph sponsus, ut iste in illo Ioseph Christi figuram impleat passionis. Ioseph prophetibus somnis incurrit zelum, Christus prophetis visionibus suscipit invidiam.*

GENES. 37. *Ioseph missus in lacum mortis vivus emergit à lacu; Christus mortis sepulchro datus, vivus resurgit à sepulchro: Ioseph venditus est, pretio taxatus est Christus; Ioseph traducitur ad Ægyptum; ad Ægyptum fugatur Christus: Ioseph esurientibus populis panem copiose ministrat, Christus celi pane manentes orbe toto saturat nationes; sic lucet, cur Ioseph iste celestis sponsi typum prætulit, post auctoris imaginem, ambulaverit in figuram. Denique ultimos subiungo rationem, ut doceret nos, non posse Christum nasci in anima orbata viro. Vir, & sponsus animæ Christus est, secundum illud Pauli: Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Vir autem dicitur à virore: Christus autem est, qui virorem, ac vigorem nostris animabus per suam gratiam cõfert: igitur anima, quæ hoc viro orbata fuerit, nec concipere, nec parere optimos bonorum operum fœtus poterit, ipso dicente: Sine me nihil potestis facere. Mollis, & effœminata est anima, quæ non habet hunc virum, nempe Christum in se carnisque fragilitati potius obnoxia, quam Deo; id autem volebat Pharaos, ut viri interirent, fœminæ viverent, sic Dæmon hunc virum vult perire, & suffocari in nostris animabus, qui, & spiritui robur conferebat, & animæ tenebat imperium, ut carni fragili vsurpante sceptrum, fragilia omnia, & debilia opera nostra, ac nullius roboris sint; & adimpleatur in nobis maledictio illa contra Ægyptum: Mulieres dominatæ sunt eis, id est, effœminatæ operationes.*

EXOD. 1. *Ex parte tandem Dæmonis, in fœstissimi hostis generis humani, hanc tradidit rationem sanctissimus ille martyr Ignatius in epist ad Ephesios: vi scilicet, partus Virginis Diabolo celaretur: videns enim ex muliere coniugata nasci Christum, nõ*

exploravit, an integra, nec violata mansisset; unde sicut occultavit olim Dominus vñctionem David, ne Sauli innotesceret, cum enim præcepisset Samueli, ut impleret cornu oleo, & in Bethlehẽ pergeret ad vngendum David, ipseque respondisset: Quomodo vadam? audivi enim Saul, & interficiet me. Dominus ei dixit: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: ad immolandum Domino veni: ut hoc, velut tegumento, occulta esset vñctio Davidis in Regem: non secus cum misit Dominus Christum suum in vteru Virginitis, ubi sacra eius humanitas vñcta fuit oleo lætitiæ præ consortibus suis, ut Diabolo eius partus, & conceptus celaretur, voluit illam nuptam esse cum Iosepho; sic enim videns Diabolus eam cum viro simul cohabitare, Dei sacramentum non intelligebat; nulla enim tunc suspicio oriri poterat, quod matrimonio cõiuncta Virgo conciperet; & licet explorare potuisset claustra pudoris inviolata permansisse, non tamen ad id attendit, cum in fœmina nupta superfluum apparet id perlustrare; unde ex eius inaduertentia, Deo sic providente, hoc ab eius notitia fugit mysterium. fuisse autem hoc modo delusum Dæmonem non obscure docuit D. Bernardus homil. 2. super missus, dum ait, quod sicut Diabolus fœminam prius decepit, & per illam virum, sic oportuit, eundem hostem à Virgine occultè decipi, & illudi, & postea à Christo virum fortissimo palam debellari, ut hac arte, multiformis proditoris artem falleret. Sed nihilominus hanc martyris Ignatij rationem, quam tota Patrum antiquitas, probavit, eam enim amplexi sunt Basiliius, Hieronymus, Damascenus, Bernardus, Origenes, Rupertus, & Theophilactus, refellunt Scotus, Abulensis, & Maldonatus, ea adducti ratione, quia licet Virgo nupta esset, cum integrum ei maneret, & inviolatum claustrum virginitalis, facile à Dæmone id cognosci posset, cum id intra spheram naturalis sui luminis contineretur: nec refert (inquiunt) dicere,

1. Reg. 10

Ibidem.

Psalm. 44.

D. Bernard.

Basil. homil. de Christi gener.

Hieron. super Matth. 1. Damasc. lib. 4. de fid. c. 15.

Bern. hom. super missus, & hom. 4. in vigil. Nativit.

Orig. homil. 6. in Luc. dicere,

dicere, diuinitus impeditum fuisse Dæmonem, ne id agnosceret; nam etiam si innupta non esset impediri etiam eodem modo potuisset. Minime tamen hæc infirmant rationem martyris Ignatij, tot SS. Patrum auctoritate stabilitam; quamvis enim ad occultandum illud mysterium Diabolo, quoniam fuisse simpliciter necessarium matrimonium, fuit tamen medium valde conueniens. Primo, ut Dæmon facilius anrevertetur (ut nuper dicebam) à curiosa scrutatione conceptionis, & partus Virginei; vnde Chryostomus, Theophilactus, & Euthymius super cap. 1. Matth. & Damascen. lib. 4. de fide aiunt, Dæmonem cum ex prophetia illa Isaie: Ecce Virgo concipiet: non ignoraret Christum ex Virgine nasciturum, sollicitè obseruasse omnes virgines; & cum Virginem desponsatam videret, ab illa cauere destitisse, nec quidquam curasse, violata, an inviolata esset, perlustrare: ex quo D. Ambrosius super Lucam ait: Non mediocris quoque causa est, ut virginitas Mariae falleret principem mundi, qui cum desponsatam cereret viro, parum non potuit habere suspectum; fallendi enim mundi principem fuisse consilium, ipsius Domini verba declarant, cum Apostoli iubentur tacere de Christo. Secundo, quia si intelligeret, non esse ex matrimonio grauidam, non posset sibi persuadere fuisse ex turpi concubitu, tum ob angelicam puritatem, quam videbat in Virgine; tum quia sciebat, ipsum non fuisse auctorem illius delicti; non fit autem communiter fornicatio, nisi ipso sciente, & ut plurimum, suggerente. Quod si cuiquam videatur, frustra Dæmoni id occultari, cum alia manifestissima ei signa fuerint, per quæ agnoscere poterat Christum esse Messiam; vidit enim evidentissima miracula, quæ Christus fecit in attestacionem, quod erat filius Dei; audiuit etiam vocem Patris de cælo delapsam: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: non recedendum iudicabit; quia quidquid sit, a testimonio, quæ clarè ostendebant,

D. Chryso. Theoph. & Euthy. super c. 1. Matth. Damasc. lib. 4. de fid. c. 15

D. Ambros. super Luc.

Matth. b. 17.

Christum esse Messiam, fuerint Dæmoni cognita, vel occulta, de quo Theologi in 3. Sententiarum; certè post adultam ætatem non erat ita necessarium, Christi mysteria Dæmoni occultari, quia iam accesserat tempus cum illo apertius congrederendi; quod tamen in infantia non sic oportebat, diuina providentia, & sapientia id sic disponente; ne scilicet acrius Christum persequeretur, ut adnotauit Angelicus Doctor 3. p. q. 29. art. 1. vnde Rupertus lib. 11. de victoria Verbi ingeniosè dixit: Desponsatio Virginis Diabolo fecellit, & cunctos satellites eius, ut nescirent sacramentum, cuius sciendi modum non erat tempus. & Origenes super Matthæum ait: Quæ fuit causa, ut esset desponsata Maria Iosepho? nisi quatenus hoc sacramentum Diabolo celaretur, & ille malignus fraudis commenta aduersus desponsatam nullam penitus inueniret?

Theologi in 3. sentent.

D. Thom.

Rupe. li. 11. de vict. ver. c. 19.

Origen. super Matth.

HOMILIA VII.

Matrimonium felicissimum inter Mariam, & Iosephum varia eruditione, ac vberissima Conceptuum copia prosequimur; quantaque dignitas sit, Iosephum sponsum fuisse Virginis; ex similitudine quam opus fuit habere cum illa elucidamus.

INTER alia pleraque, quæ apprime desiderantur in matrimonio, ut felix, faustumque sit, illud per sepe tam apud sacra, quam prophana eloquia lego, ut inter coniuges, quod fieri possit, æqualitas sit generis, diuitiarum, bonæ indolis, & reliquorum bonorum, tam naturæ, quam eorum, quæ fortunæ, vulgus vocitat. Quidius id probè agno-

scens, perlepidē cecinit:

Ovid. in epi. *Quam male inaequales veniunt ad aratra
Deianira ad iuveni,
Herculem. Tam premitur magno coniuge nupta mi-
nor.*

Et alibi:

*Si qua vobis apte nubere, nube parit
Hinc eloquentia parens, cuius senten-
cia orat. pro tiam refert Iuriscōsultus, in l. Cicero, ff.
Aulo Clu de pœris, dixit: Tam hoc fert scitis omnes,
l. Cic. ff. de quantam vim habeat ad coniungendas ami-
pœnis. citias studiorum, ac naturae similitudo: Hinc
Plutar. prob. Plutarchus problem. 18; prohibitum fuisse
183. testatur apud Romanos, quempiam in
mensē Maio nubere, quia Maius à maio-
ribus dictus est; nuptias autem dicebant,
non cum maioribus, sed cum æqualibus
celebrandas esse. Vnde Cornelius Ta-
Corn. Tac. de morib. germ. citus de moribus Germanorum, & Piere-
cap. 1. rius Valerianus tradunt hunc morem
Pier. lib. 3. apud Germanos viguisse, vt, cum vxores
Hieroglif. ad domum virorum ducerentur, duos
boues sub eodem iugo vnitos eis offerre-
bant, vt hoc symbolo significarent æ-
qualitatem, & concordiam maximē ne-
cessariam esse inter coniuges: Romanis
etiam hæc erat consuetudo, vt inter cere-
monias, quibus in nuptiis utebantur, vir
Rom. Consu. ad vxorem diceret: *Vbi ego Caius, Tu Caia.*
quibus verbis in dicare volebant, in æqua-
litate, ac disparitatem longè ab eis fore
relegendam; & meritò quidem; nam, vt
rectè dixit Anaxagoras (id referente Sto-
Stob. de phi- bæo) *Si quis pauper pecuniosam vxorem du-
Xosopha Ana- xerit, non vxorem, sed heram habet; cuius est
xagora. famulus.* Vnde Lycurgus (vt tradit Plutar-
Lycurg. vt chus in suis apophregmatibus) prohibuit,
ait Plutar. vxores, dotem in matrimonio adducere,
in suis apo- ne ob nimiam pecuniam in viros suos vo-
phregm. luptarent; quibus satis consentiunt ver-
ba D. Ambrosij lib. de Abraham Patriar-
cha, dum ait: *Offendit virum, si se vxor no-
D. Ambros. biliorem nouerit.* Plerumque etiam accidit,
lib. de Abra- deficiente hac inter coniuges æqualitate,
ham Patria. cap. 2. illud Iuuenalis Satyra 6.
Iuuen. sat. 6. *Semper habet lites, alternaque iurgia le-
tus;*
& illud Horatij Sat. 1.*

*Oderunt hylarem tristes, tristēque iocosi. Orat. lib. 2.
Sedatum celeres, agilem, gnanumque re- sa 1.
missi.*

Quibus omnibus consona sunt, quæ Ga-
lenus docuit lib. de inæquali temperatu-
ra, dum ait: *Simile simili conueniens est; at- Galen. lib. de
que amicū, contrariū verò inimicū, atq; inæqual. it.
molestū, & concludit: adeo sanitatis cu- per.*
sodia fit per similia. licet enim verissimus sit

Medicorum aphorismus: *Contraria contra-
riis curantur*, conseruatio tamen salutis,
non rebus contrariis, sed similibus foue-
tur, vt egregiè adnotauit Auicenna di-
cens: *Aegritudo suo medicatur contrario: &
conseruatur sanitas suo simili.* quod & in plā-
tatis suo modo locum habere tradidit Co-
lumella, docens id, quod experientia ipsa
fatis comprobauit, vnam arborem non
posse inferi in aliam, nisi inter vtramque
aliqua reperiatu simpathia, & si similitu-
do. Sed quid in prophanis monumentis
referendis moror, cum propositam ve-
ritatem sacra eloquia non semel nos do-
ceant: nam in primo illo matrimonio, di-
uino ministerio celebrato, quo Eua data
fuit in vxorem Adæ, æqualitatem, ac
mutuam similitudinem obseruatam fuisse
ceramus, Deo ipso dicente: *Faciamus*

Galen. lib. de
inæqual. it.
per.

Auicenn. 4. 1.
c. 1.
Columella.

Gen. 2.

Gen. 2. ei adiutorium simile sibi, quo satis aperte
docentur nubendi æqualitatem, vel simi-
litudinem, quoad fieri commodè possit,
in matrimonio queritandam esse. quod
& ingeniosa illa fabula auctoritate spiri-
tus sancti comprobata, cuius mentio fit
lib. 4. Regum, ingenioso quodam sym-
bolo mirifice edocuit, dum ait; quod cum
carduus montis Libani mitteret ad ce-
druum nuncium, vt daret filiam suam in
vxorem filio suo, factum est, vt in pœ-
nām huius superbiæ, ac prætenfæ æqua-
litate, ab animantibus illac transeuntibus,
acriter conculcatur: *Transferuntque*

4. Reg. 14.

Ibid.

*Ibid. bestie saltus, que sunt in Lybano, & con-
culcauerunt carduum.* huic fabulæ aliam
Aesopi non indoctam (ne Diui Petri
Aesop. in suis consilium respuere videar dicentis: *non fabul.
doctas fabulas sequenti*) hoc loco annexere
2. Pet. 1. non dedignabor. Finxit ille Carbona-
rium

rium rogasse Fullonem, vt simul in ea-
dem domo secum cohabitare vellet; eius
tamen precibus fullo minime ac-
quiescens, respondit: *Times; ne quæ ego dealbo,*
tu fulgine repleas: quæ sanè responsio aper-
te latis indicat, quantum detrimenti dis-
similitudo secum afferat. Cum igitur sa-
cerdimum hoc matrimonium inter Ma-
riam, & Iosephum altissimo Dei consilio
initum fuerit, nemo sanæ mentis ambi-
get; præcipuam æqualitatis coniugum
conditionem minimè in eo desiderari,
æqualitatis (inquam) non mathematicæ,
sed moralis; & cum quadā proportione:
ad eum certè modum, quo in Cithara re-
peritur, cuius altera fidiū, quæ prima vul-
gò dicitur, acutiorem habet sonum, se-
cunda vero, vel tertia depresso rem, &
multo minus acutum, cum tali tamen
proportionem, vt ex vtroque concentus re-
sultet suauissimus; non dissimiliter, licet
B. Virgo prima fit in sanctitate, vt ma-
trem Dei debebat, Ioseph quidem ea pol-
luit; quæ talè eum redderet, qualem esse
oportebat, qui in sponsam, ipsam Dei Ge-
nitricem esset habiturus; nec enim fas est
cogitare, vt qui Adæ, (vt nuper dicebam)
adiutorium dedit simile sibi, B. Virgini
illud negauerit. Vnde S. noster Bernardi-
nus tom. 3. ser. de S. Ioseph dixit: *Quomodo
S. Bernard. tom. 3. ser. de cogitare potest mens discreta, quod Spiritus
6. Ioseph. sanctus tanta vnione (coniugij scilicet) vniret
menti tantæ Virginis aliquam animam, nisi
virtutem operatione simillimam? Vnde credo
Ioseph fuisse mundissimum in virginitate, pro-
fundissimum in humilitate, ardentissimum in
charitate, altissimum in contemplatione, vt
esset adiutorium simile Virgini.* Hanc simili-
tudinem aliter in hunc modum explica-
re placet. Solent coniuges in mutui amo-
ris argumentum vestes eiusdem colo-
ris induere, ita vt, si forma viridi orne-
tur veste, si crocea, aut purpurea, vt e-
tiam eodem vestimenti colore incedat;
illud tamen inter vtrumque coniugem
interesse consuevit, quod formæ mul-
to pretiosiora donatur ornamenta, quàm
viro; scilicet enim illius vestes plerumque

intextuntur auro, manus aurea torque, ful-
gentibus gemmis distincta, quæ tamen
minime viri gestare consueuerunt: ad
eumdem modum opinor Deum opti-
mum maximum, postquam exornaue-
rat B. Virginem inestimabilibus omnium
virtutum ornamentis, multisque deco-
rauerat cœlestium charismatum marga-
ritis, qualia nulli vnquam cōcessit, eius-
dem tamen coloris vestibus voluit Iose-
phum dilectissimum eius sponsum in-
duti, vt debita inter coniuges similitu-
do, ac morum simpathia minimè in his
faciis sponsis desideraretur. Quare si rem
altius contemplerur, ambo fuerunt
ab æterno præ omnibus sanctis ad du-
plicem celsissimam omnium dignitatem
electi; illa in matrem Christi naturalem,
hic in eiusdem patrem legalem: ambo in
vetro matris sanctificati (vt magnus ille
Cancellarius Parisiensis testatur) ambo
nomine cœlestis delapsio insigniti, ambo
variis figuris adumbrati, ambo in mini-
sterium verbi Incarnati assumpti, Maria,
vt carnis substantiam daret, Ioseph, vt
eamdem aleret, & nutrirer; ambo primi,
qui votum virginittatis emiserunt, & in
matrimonio cœlibatum coluerunt; am-
bo, qui in terris verbum humana carne
indutum videntes cœlestis manæ dulce-
dinem primi degustarunt; ambo, qui an-
gelici concentus, natale Christi celebra-
tis, & pastorum ac Regum felicitis aduen-
tus testes omni exceptione maiores fue-
re; ambo media nocte solem orientem
aspexerunt, quod mirabilis sanè fuit,
quàm stellas in meridie prospicere; am-
bo Christi parentes nuncupati, beatiffi-
ma Virgine id testante: *Pater tuus, & ego,
dolentes, querebamus te:* ambo ab omni le-
thalis peccati labe longè alieni, vt tradit
D. Augustinus, ambo propter infantem
Christum ab Herodiana sæuitia custo-
diendum varios labores exilij, & pau-
pertatis perpeffi ambo Christi nutritij,
Virgo lacte ex vberē de cœlo pleno, Iose-
ph labore manuum suarum, & sudore

Genf. Cancell.
Paris. ser. de
nat. Virg. &
infra in sua
Iosephina.

Luc. 2.

Ibid.

D. August.

vultus sui. ambo in Christi infantia, pueritia, & iuuentute, indiuidui eius Comites, domestici, ac dilectissimi familiaris; ambo millies Christum amplexati, & totidem exosculati; ambo suae mortis diuina reuelatione praesentij; ambo anima, & corpore gloriosi cum Christo conregnant.

Verum, vt mira, quae intercessit inter hos sacros sponfos, Mariam, & Iosephum similitudo clarius innotescat, ea, in quibus illa splendidissimis fulgoribus enituit, latius, ac fusius edisseramus. In primis quidem, sicut sacri Euangelistae pauca de Virgine enarrantes, plurima eius encomia vnico verbo concluderunt, Matrem Dei illam appellantes: *De qua natus est Iesus*: ita iidem perpauca de Iosephi vita, & moribus commemorantes, petraula in eius laudem edixerunt, sponsum Virginis illum vocitantes: *Ioseph autem vir eius*, & alibi: *Iacob autem genuit Ioseph virum Mariae*. hunc Euangelicum morem imitatus D. Gregorius Nazianzenus orat.

lem non dicam de mille, sed ex vniuerso mundi coetu vnum reperit Deus, quem Genitricis suae in charissimum sponsum, & in fidelissimum consortem daret.

In eo etiam Mariam, & Iosephum apud sacros Euangelistas persimiles esse reperio, quod quoties Mariae meminerunt, Iosephum obliuioni minimè tradidere; & è contra, cum Iosephum nominant, Mariam silentio non praetererunt. D. Gregorius narrat (idque testor ab his, qui plerumque id experti sunt, me accepisse) narrat (inquam) duabus citharis, eodem prorsus modo, aptatis, ac temperatis, si citharædus fides vnus pulset, continuo alteram, nemine illam tangente, resonare, tanta est vis similitudinis, & sympathiae earum. Non dissimiliter Mariam, & Iosephum velut duas animatas citharas contemplor, perfectè admodum temperatas, sibi que inuicem ad eò bene concinnantes, vt in sacro Euangelio sonante voce Mariae, continuo resonet vox Iosephi, & è contra: *Ioseph, noli timere accipere Mariam. & Iacob autem genuit Ioseph virum Mariae*. iterum. *Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph*: ecce Euangelista vix Mariam sine Iosepho, aut Iosephum sine Maria nominat; hæc enim velut amoris correlatiua instar cortinarum Tabernaculi se inuicem trahebant. Iussit olim Deus fieri Tabernaculum ex perpolitibus quibusdam cortinis taliter inter se coherentibus contextum, atque compactum, vt qui ad se traheret vnam cortinam, necessariè etiam alteram sibi colligatam attraheret: non secus diuinæ maiestati placuit plenitudine temporum adueniente, filio suo carne induto, protectionis mirabile quoddam tabernaculum ex cortinis Mariae, & Iosephi taliter inter se amoris & matrimonij vinculo inuicè connexis, construere, vt, quo pergat vnus coniugum, pergat & alter; & cum tristatur vnus, tristetur & alter; & cum hilarescit vnus, exhilarescat & alter; immò, cum nominatur vnus, continuo nominetur, & resonet alter.

Sed iam aliam expendamus egregiam simi-

D. Greg. lib. moral.

Matth. 1.

Exod. 26.

similitudinem inter Mariam, & Iosephum: quem admodum B. Virgo meruit esse mater Dei, vt passim testantur Patres, & sancta tradit Ecclesia in verbis illius orationis: *Vt dignum Filio tuo habitaculum effici mereretur*: ad eundem modum beatus Ioseph meruit sponsum esse Genitricis Dei, quod, ne meo Marte confingere videar, Salomonis testimonio comprobabo: *Parvula bona mulier bona in parte timentium Deum, dabitur viro pro factis bonis*: ecce Salomonem aperte dicentem, in premium bonorum operum dari viro mulierem bonam; sex quo ineptè inferam, perfectissima omnium fuisse merita Iosephi, quibus in partem praemij, optimam, ac perfectissimam omnium mulierum Mariam sibi in coniugem dari promeruit. Vt tamen maior esset inter hos sacros coniuges similitudo, ac mira sympathia, iidem sanè virtutum meritis, humilitatis scilicet, & virginitatis, quibus beatissima Virgo matris Dei dignitatem sibi comparauit (vt verba ab ea in annunciatione prolata satis indicant: *Ecce Ancilla Domini*: vide humilitatem: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* ecce virginitatem) iidem sanè beatus Ioseph Deiparae Mariae excellentissimam sponsum dignitatem obtinuit, in quo plane videtur mihi, tamquam legitimum filium Davidis, patrem suum fuisse imitatum; nam (vt refert sacra historia) sub duplici conditione David filiam Regis Saulis in vxorem accepit prima, vt caput gigantis Goliath praecideret; secunda, vt centum Philisthaeos circumcideret: aliis duobus procul dubio similibus operibus meruit Ioseph Mariam matrem Dei sibi in coniugem dari; primum, humilitatis, quam exhibuit, cum eo sponfalitio indignum se reputans; velut alter David dixit: *quis ego sum, aut quae est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, vt sim gener Regis?* vt siam (inquam) tanta Virginis sponsum? qua humilitate superbiam, caput omnium victorum, viriliter praecidit. Secundum fuit castitatis, dum virginitatem, qua omnes carnis

illecebras, ac venereos motus spirituali circumcissione funditus resecauit, adcoluit, vt primus omnium virorum illum Deo voueret. In cuius figuram lib. 1. Paralip. lego, quod quando sacerdotes locauerunt Arcam Dei in templo, missae fuerunt sortes inter Cantores, cuiusnam incumberet, tamquam primo Cantori, curam habere hymnorum, & cationum, quibus colenda erat Arca; cecidit autem fors super quendam virum nomine Iosephum: certè in caelesti curia ingens est numerus Cantorum, qui coram sacra illa Arca humanitatis Christi, in qua manna diuinitatis delitescit, incessanter concisunt canticum illud nouum Apocal. quod solum virgines canere norunt; hæc autem felicissima fors super Iosephum cecidit, vt ipse quasi virginitatis vexillifer, primas ferret inter omnes, & virginum virorum ipse esset Coriphæus; sicut, & foeminarum sponsa eius primiceria erat, & vexillifera. Hinc crediderim, quod sicut zelus virginitatis Mariam in annunciatione turbauit, vt ait S. Lucas: *Turbata est in sermone eius*: quia se concepturam, & parituram audiuit; ita idem virginitatis ardentissimus zelus, quam Ioseph in se, & in sponsa sua mixum in modum vigire audissimè desiderabat, adeo turbauit eum, vt de dimittenda vxore secum ipse altercicaretur. His omnibus adiiciam, Mariam, & Iosephum inter se persimiles fuisse in eo, quod in Christi infantis educatione, ac in eius custodia, & protectione vigilantissimam curam plusquam paterno affectu adhibuerunt. quod non obscure significasse arbitror Spiritum sanctum, cum B. Virginem frequenter in lib. Cant. Columbarum nuncupat: *Veni columba mea; Oculi tui columbarum*: Quamuis enim permultæ aliæ columba nobiliores, ac generosiores reperiantur aues, nomine tamen columbae B. Virginem frequenter cohonestat, alludens, cum ad eximiam columbae fecunditatem, quae adeo in B. Virgine viguit, vt Deum ipsum humana carne indutum, tamquam vterinum foetum,

1. Paral. 25.

Apo. 5.

Luc. 10.

Can. 1. 20.

Ecl. Cath.

Ecl. 26.

Luc. 1.

1. Reg. 17.

1. Reg. 18.

Ibid.

Matth. 1.

Ibid.

Ibid.

D. Gre. Naz.

Matth. 1.

Psal. 111.

Psal. 1.

1. Cor. 16.

Psal. 26.

Iob. 1.

ac ventris sui fructum nobis produxerit; tum, vt pariter significaret, quod licet aquilæ accipitres, milui, pauones, & reliquæ aues filiorum curam inter se hac ratione diuidunt, vt foeminae maneat in nidis ad eos fouendos, masculi vero cibum foris quærant, & deferant; inter columbas verò, præter hoc officium id speciale habet masculus, vt ipse etiam per se in nidulo instar matris pullos confoueat, & calefaciat: non dissimiliter Beatus Ioseph tamquam maritus Marianæ columbæ, & columbinæ Mariæ magnam sollicitudinem, ac sedulam curam in Christi infantis educatione adhibuit; algentem calefaciebat, & in sinu suo confouebat, lacrymantem lætificabat; inter brachia dormitantem, ne quispiam à somno excitaret, diligenter curabat, & alia id genus opera in consortio Virginis in Christi infantis obsequium faciebat.

Ad hæc silentio non præteribo aliam egregiam inter hos sacros sponfos similitudinem non longè ab ea diuersam, cuius, in Canticis meminit sponsa, cum dixit: *Dilectus meus mihi, & ego illi*: adeò enim ambo se dilexerunt, vt ad inuicem ornamentum, & corona alter alterius facti fuerint. Mariam quidem aureum diademam, gloriosamq; Iosephi coronam extitisse satis vtique probant verba Prouerbiorum dicentia: *Mulier diligens, corona est viro suo*: è contra verò Iosephum, splendidam coronam, pretiosumque ornamentum Virginis fuisse, non obscure indicant verba illa, quæ prudenter protulit vxor sapientis Philonis, quæ dum in cœtu plurium foeminarum adefset, ab eis interrogata, cur non instar reliquarum, aureis monilibus, ac pretiosis vestibus accessisset ornata, respondit sapienter: *Satis vixi magnus ornatus viri sui virtus*: ex quo sanè non parum eximia Iosephi sanctitas commendatur, quæ tanta fuit, vt ornamentum potuerit esse illius, quæ sole vestitur & amictu, corona stellarum redimitur, & luna, tamquam calcamento, vtitur, prout se illam vidisse Ioannes

testatur: *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim.*

Ex his itaque sic iam prælibatis, haud difficile erit venari, quam miram hi sacri coniuges Maria, & Ioseph cum debita proportione æqualitatem habuerint, si-bique bene consentientes exstiterint. Vt tamè illud magis adhuc illustremus, placet in mediū producere, quæ Bio Pianerius, inter celebres Græciæ Philosophos annumeratus, paucis perstrinxit, vt doceret ea, quæ vtrumque coniugum decet.

Quenam summa boni (mens, quæ sibi conscia resti

quis diues? qui nihil cupit: quis pauper? amarus.

Quæ dos matronæ pulcherrima? vita pudica.

Quæ casta est? de qua mentiri fama veretur.

Quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? non posse, & velle nocere.

Hæc, quam mirifice fulgeant in his sacris sponfis Maria, & Iosepho, non erit difficile breui sermone demonstrare; si enim huius vitæ summa felicitas censetur animæ pax, atque tranquillitas scilicet: *mens, quæ sibi conscia resti*: ecce Virginem tanta animi pace fruentem, vt à proprio marito, à quo non conceperat, grauida inueniri non pertimesceret, nec in eius conspectu, quopiam turbationis motu fluctuaret, quia vt dixit Ecclesiasticus: *Loramentum ligneum colligatum in sudamento ædificij non dissoluetur; sic, & cor confirmatum in cogitatione consilij*: si deinde diues est, qui nihil cupit; ecce Ioseph, tametsi ex regia profapia ortus, qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunie thesauris: quod si item pudicitia, ac verecundia, præcipua vxoris dos est: *Quæ dos matronæ pulcherrima vita pudica*: procul dubio cum dote Mariæ, nulla quantumcumque copiosissima dos valet comparari, cum ab Angelo sub vixi specie beneuole salu-

Bio Pianerius apud Aulon. in sap. 228.

Ecclef. 22.

Ecclef. 31.

Luc. 1.

le salutata præ mirabili sua virginea pudicitia, & verecundia; continuò erubesceret, & turbaretur; si præterea illa castitate insignis iudicaretur, de qua mentiri fama veretur, quis castissimam omnium Mariam non fateatur, quæ & virginitatem adeo coluit, vt nec dignitatem Matris Dei sibi à Deo oblatam admitteret, quousque illam ob id minimè fore violandam, angelico didicisset eloquio. vnde Ioseph (id attestante Chryostomo) tam magnam de Mariana castitate opinionem conceperat, vt grauidam illam animaduertens & non ab ipso, nihil certè mali de ea suspicans, potius sibi persuaderet, Virginem posse parere, quam Mariam peccare: Tandem si prudentia viri non leue argumentum est, cum possit, nolle nocere, nostri Iosephi inaudita prudentia mirum in modum se ostentauit, quippe cum posset vxorem ob intumescerentem vterum molestare, prudenter tamen, ac sanctè ab accusatione se abstinauit Euangelista dicente: *Cum esset in stum, noluit eam traducere*. Illud etiam prudentiam D. Iosephi mirum in modum commendat, quod memor illius sententiæ Tobia: *Sacramentum regis abscondere bonum est*: nec non alterius ex Isaia dicente: *Secretum meum mihi secretum meum mihi*: mirabile illud incarnationis Verbi Dei arcanum, quod sibi creditum erat, mira prudentia celauit. reuelatum quidem fuit hoc sacrum mysterium Apostolis, vt illud euulgarent, iuxta illud: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, predicate super terra*: Iosepho autem manifestatum fuit, non vt ipse illud manifestaret, sed vt sub silentij tegmine illud absconderet, quod maiorem præsert difficultatem, Ecclesiastico dicente: *A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus parturientis*: quasi diceret, similem parturientis angustia esse dolorem fatui, qui habens creditum sibi secretum, nemini illud reuelat; at Ioseph noster, tamquam singu-

Deo. Chryf. super Matrh.

Matth. 10.

Tob. 12.

Isa. 24.

Matth. 10.

Eccl. 19.

lari prudentia conspicuus, hanc fatui difficultatem strenuè adeò superauit, vt per quamplures annos nec minimum ab ore eius decideret verbum, quo tantum sacramentum cuiuspiam aperiret, adeo secreti tenacissimus custos fuit. Memini quidem, Romanos tanti momenti secreti custodiam iudicasse, vt in vexillis suis depingerent Minotaurum, ad significandum secreta non detegenda, vt interpretatur Alciatus in quodam emblemate, cuius titulus est, *non vulganda consilia*: erat enim Minotaurus custos rigidissimus labyrinthi Dedali, nemini aditum præbens ad illum illustrandum: Metolus item Macedonius interrogatus, cur ita celer & velox esset in consilijs suis exsequendis? respondit, vt nec sinistra noscat proprium consilium dexteræ, & Quintus Curtius de gestis Alexandri tradit, Perfas fidelissimos se gloriarum secretorum custodes esse: vnde refert, quod obseruans Alexander, se quandam epistolam legente, eandem à quodam eius amico retro existente lectitari, sigillari annulo ex digito suo extracto, os eius obsignauit, vt se fidelem secreti custodem exhibere debere illum moneret. Aegyptij etiam adeò secretum colebant, vt auctor est Diodorus, vt illius reuelatoribus linguas præciderent. Tandem, vt ad id vnde sum nonnihil digressus, regrediar, ac finem dicendi faciam: si, vt ait Ecclesiasticus: *Mulieris bonæ beatus vir*, non solum terque, quaterque, & millies beatus, sed, & beatissimus censeretur debet noster Ioseph, cum non solum mulierem bonam, sed omnium optimam nactus fuerit. Quod si, vt Salomon testatur: *Domino vxor prudens*: eximium profectò donum Iosepho datum fuit; cum Mariam prudentissimam omnium virginum in vxorem accepit, & quam in domum suam ducens meritò vsurpare sibi posset illud Sapientis: *Intrans in domum meam, conuiescam cum illa, non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tadium, conuictus illius*.

Alciat. in emblem.

Quint. Curt. li. 4. de gestis Alexandri.

Prod. 26.

Prod. 19.

Sap. 2.

Cant. 2.

Prouer. 12.

Refert Ant. monach. ser. de mul. forti.

lum, sed lætitiæ & gaudium, quod in æternum nobis præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto uiuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

Inceptum argumentum prosequimur; quam magna sit dignitas sponsi Deiparæ Mariæ explicantes, ubi de eximia eius sanctitate differimus: uero simile satis esse comprobantes, D. Iosephum reliquos omnes Sanctos, (Deiparæ excepta) in gratia, & gloria longo interuallo excellere.

In Ecclesia Catholica Clerici; Sanctorum quoque specialiter nomine coli, & honorari merentur, quod speculatiuè ratione sanctissimæ Deiparæ Mariæ deuouerunt, ut sanctus Lucas, qui religionis, ac pietatis zelo ductus, varias imagines depinxit, adamussim illam referentes, pariterque Mariana arcana copiosius, quàm reliqui Euangelistæ descripsit. Sanctus Dionysius, qui ab Athænis, ut cœlestem eius uultum intueretur, multo labore longissimum iter confecit. Sanctus Cyrillus, qui contra impios hæreticos in Matris Dei nomen debacchantes, honorificentissimam hanc Dei Genitricis nomenclaturam in Concilio Ephesino acerrime defendit. Sanctus Ioannes Damascenus, qui pro singulari amore, quo Virginem prosequeretur, varia, eaque egregia eius præconia nobis scripta reliquit; in quorum beata Virgo præmium abscissam iniquè manum beneuole ei restituit: Sanctus Idelphonus, qui ab Heluidianæ hæresis Marianam uirginitatem abnegantis impudentissimis calumniis sapientissime uindictam; Sanctus Anselmus, & D. Bernar-

us, qui in eius laudibus decantandis assidui præcones fuerunt; ac tandem sanctus Ioannes Euangelista prius omnibus illis diuino Christi oraculo adoptiuus Virginis filius institutus, qui (eo id attestante) accepit eam in suam; si, inquam, hi omnes Sancti eo, quod speciali ratione se, suasque lucubrationes Virgini consecrarunt, digni sunt, ut speciali etiam cultu fideles eos uenerentur; quantus quæso honor beatissimo Iosepho deferri debet, qui matrimonij pariter, & amoris uinculo Virgini coniunctissimus fuit? Sanè quæcumque excogitauero encomia, minora ciuit, quàm Deiparæ sponsi celsissima dignitas meretur; adnitatur tamen (Deo auspice) ex hac tanta dignitate, uelut ex principio, excellentiam sanctitatis diui Iosephi super reliquos Sanctos, tamquam piam, ac ualde probabilem conclusionem deducere, imitans in hoc D. Paulum, qui, sicut ex dignitate, & nomine filij Dei, excellentiam eius super omnes Angelos intulit: *Tanto (inquit) melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit:* ad eundem modum licebit mihi philosophari, tanto Iosephum aliis sanctitatem, quanto differentius præ illis nomen, ac honorificentissimum Sponsi Genitricis, & patris Christi titulū obtinuit. Diuina namque prouidentia non consueuit inanes titulos & rebus uacua nomina dare, sed quibus insignes titulos confert, insignè etiā idoneitatem impertitur. Vnde, si Imperator Valentinianus l. 2. C. de Crimine sacrilegij dixit: disputare de principali iudicio non oportet: sacrilegij enim instar est dubitare, an is dignus sit, quem elegerit Imperator; quanto magis execrandum sacrilegium esset suspicari, Deum optimum Maximum, qui sponsi Genitricis suæ dignitatem Iosepho donauit, idoneitatem ad eandem non contulisse? Hinc Diuus Thomas inquit: *Quos Deus ad aliquid eligit, quæ ad illud ad quod præparat, & disponit, ut ad illud ad quod eliguntur, inueniantur idonei.* & D. Augustinus plenitudinem gratiæ super omnes sanctos donatâ Virgini ex eo colligit, quod

Ioa. 19.

Hebr. 1.

L. 2. C. de Crim. sacril.

D. Tho. 3. q.

q. 27. art. 4.

2. ad Cor. 3.

ad

D. August.

Exod. 7.
Psal. 77.

2. Reg. 7.

Luc. 1.

2. Cor. 3.

Luc. 1.

Gen. 41.

Isai. 52.

ad dignitatē Matris Dei euecta fuerit: sic enim ait: *Inde nouimus, tantam gratiam illi esse collatam, quia Deum meruit concipere, ac parere.* quod si ad sacra monumenta mentis aciem parumper conuertamus, id à Deo ita facilitatū fuisse, ut pro dignitate muneris, sufficientiam præstaret, facile comperimus. Elegit Moysen, hominem agrestem in Ducem populi sui, & contulit ei sapientiam, ac potentiam tantam, ut diceret ei: *Ego te constitui Deum Pharaonis.* Dauidem accepit; de post factantes; & ex tugurio pastorum illum educens, unxit in Regem, & caput plebis suæ fecit, deditque illi nomen grande iuxta nomen magnorum, qui sunt in terra. Ioannem Baptistam, quē in Christi Præcursores elegit, tanto retrò tempore, antequam id munus exerceret, cum disposuit, ac præparauit, ut in materno utero latentem sanctificaret. Pie scarores etiam uocans, ut Apostolica dignitate eos donaret, omnem sufficientiam ad Apostolatus munus rectè obeundum illis impertiuit, Apostolo dicente: *Idoneos nos fecit ministros noui testamenti: actandem sanctissimam Deiparam Mariam pro dignitate tanti muneris, magna cœlestium charismatum copia locupletauit, ut ipsa testatur: Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.* Cum ergo beatus Ioseph electus fuerit à Deo ad insignem illam sponsi Dei Genitricis, & Christi patris dignitatem, nemo sanæ mentis inficiabitur, omnem sufficientiam, & idoneitatem ad illa munia exercenda necessariam, diuinitus ei fuisse collatam; unde, sicut Deus optimam omnium foeminarum, elegit in matrem, ita optimū omnium uirorum decebat eligere in eius sponsum; quare rectius Deus nostro Iosepho dicere potuisset: *Numquid sapienterem, & consimilem tui inuenire poterō? Sanè, si ad uasa Domini deferenda, iubeantur sacerdotes mundari; Mundamini, qui fertis uasa Domini* dubium non est, quin Deus eam munditiam, & sanctitatem, quæ ad purissimum uas Mariæ, in quo

manna diuinitatis seruandum erat, dignè possidendum, opus esset Iosepho eius sponso infudisse. si enim quando Arca Dei missa fuit in possessionem Aminadab, ut habetur 1. Reg. 7. *Eleazarum filium eius sanctificauerunt, ut custodiret arcam Domini, uel (ut hebræi legunt) præparauerunt, seu disposuerunt,* consequens est, Deum maiorem curam adhibuisse in sanctificando, præparando, ac disponendo Iosepho, cui decreuerat Marianam Arcam, in qua filius Dei claudendum erat (ut loquitur Ecclesia, *uentris sub arca clausus est*) custodiendam tradere. Et quidem, si, ut sacra Geneseos narrat, historia, ad terreni paradisi custodiam præfecit Deus Cherubim, rationi consonum erat, ut ad custodiendum cœlestē Mariæ paradysum sic en illam uocat sponsus: *Emissiones tuæ, sicut paradysus*) præficeret non Cherubim, sed ardentissimum Seraphinum, Iosephum scilicet seraphici amoris flammis exustum. Quod, si etiam sacra commemorant eloquia, Deum, cum Septuaginta elegerat seniores, ut Moysis coadiutores essent in plebis regimine, de spiritu eius plurimum eis contulisse: *Auferam de spiritu tuo, & tradam eis:* oportebat enim, ut qui Moysis in munere confortes erant, pariter in spiritu ad rectè illud gerendum communicarent; certè, cum B. Ioseph electus fuerit in consortem, & sponsum Deiparæ Mariæ ad paternum munus obeundum erga Christi Domini personam, sub humana carne latentem, parerat rationi, ut, sicut cum B. Virgine in hoc paterno munere & officio communicabat, ita, & de spiritu, & gratia, ac singulari illius sanctimoniam præ omnibus sanctis participaret.

Accedit ad hæc id, quod mirum in modum effert D. Iosephum, nimirum, quod postquam Socrates, (id referente de Socrate. Xenophonte) dixerat, *uxores uirorum suorum moribus conformari debere;* subdit: *norma omnis coniugis est uir;* quam sententiam uidentur firmare uerba ipsius Dei dicentis: *Faciamus ei adiutorium simile sibi;*

1. Reg. 7.

Ecc. Rom.

Gen. 3.

Cant. 4.

Num. 27.

Xenoph.

Gen. 2.

T t non

non dixit, se facere velle virum similem uxori, sed e contra, vxorem similem viro. Sanè, si ita res se haberet inter hos sacros coniuges, vt Ioseph esset norma coniugis suæ, nihil excellentius de illo dici posset, quàm tantam fuisse suorum morum probitatem, vt ad eorum normam Mariani mores, ac vita adaptarentur. Verùm licet aliter sese res habeat in hoc matrimonio Mariæ cum Iosepho. quia in eo coniux fuit norma viri sui, satis vtique eximiam Iosephi sanctitatem commendat, quod probatissimos mores, ac integerrimam almæ Virginis vitam sibi imitandam proponeret, per quam, & suæ vitæ rationem, & proprios mores adamauissim regulabat. Si enim Deipara Maria tanta præcelluit sanctitate, vt beatus Petr. Damia. dixerit: *Maria singulorum, & omnium titulos antecedit. Attende Seraphim, & videbis, quidquid manus est, minus Virgine est.* & Andreas Cretensis: *Excepto Deo, est omnibus altior: ò sancta, & sanctissimæ sanctior, & omnis sanctitatis sanctissime thesaure.* Diuus Hieronymus: *Hortum deliciarum, in quo consistit sunt omnia florum genera: & odoramenta virtutum:* ac tandem D. Anselmus: *Deiuit, vt ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequeat intelligi: non potuit Diuus Ioseph, qui per suæ vxoris sanctitatem, tamquam per normam, per triginta annos, quibus in consortio eius vixit, vitam suam accuratissime regulauit, prout sponsum Dei Genitricis decebat, non (inquam) potuit præ omnibus sanctis cælestibus charissimatis multisque virtutum meritis cumulatissimus non esse.*

sed iam secundam coniecturam, ex qua eximiam D. Iosephi sanctitatem super omnes sanctos deprehendere licet, subiciamus: hanc existimauerim esse ardentissimum amorem Deiparæ Mariæ erga ipsam. cum enim ipsa probe agnosceret, coniugis strictam obligationem, vt virum suum diligat certissimum est, illam perfectissimè impleuisse, atque adeo omnes feminas, quas in amore suorum

virorum exarserunt, ac stupenda suæ dilectionis argumenta exhibuerunt, longo interuallo luperasse. Certè dicente Apostolo: *Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam:* ibidem etiã non obscurè indicauit, vxores diligere debere viros suos, sicut Ecclesia Christum, quam similitudinem in eo sitam esse reor, vt sicut Christus, excepto Deo, nihil ardentius amauit, quàm Ecclesiam: ita alter cõiux nihil præter Deum, magis diligit, quàm suum consortem. amauit igitur B. Virgo, huius legis obseruantissima, B. Iosephum plusquam Patriarchas, & Prophetas, Martyres, & Apostolos, ac vniuersos Angelos; vnde D. Bernardi. to. 3. ser. de S. Ioseph ait: *Quia reuera Virgo, quæta erat vnitas matrimonij in spiritali amore, agnoscebat & sciebat, Iosephum sibi à spiritu sancto datum in sponsum, & in sue virginitatis fidem custodem, & ad participandum secum in charitatis amore, & obsequiosa sollicitudine diuinitatè prolem Dei, ideo credo, quod totius ex cordis affectu eum sincerissime diligebat. amplius, cum omnia quæ sunt vxoris, sint viri, credo quod beatissima Virgo totum thesaurum cordis sui, quem Ioseph recipere poterat, ei exhibebat: hæc ille.* Ad hæc, cum vir, & vxor per vinculũ connubij, ac mutui amoris non minus fiat vnum cor, & vna voluntas, quàm per vsu ipsius matrimonij, vnum corpus, & vna caro, iuxta illud: *Erunt duo in carne vna* non potuit spiritalis illa unitas animorũ perfectissima non fuisse in B. Virgine, & Iosepho: nã si Gorgonia, D. Gregorij Nazianzeni soror, adeo vnum cum viro suo se esse fatebatur, vt ea propter ex parte tantum, se baptizatã putaret, quod eius maritus nondũ esset baptizatus, quem veluti dimidiam sui partem esse censebat; sic enim loquitur D. Greg. *Porro cum vnum hoc ad omnia accedere superet, vt maritus quoque perficeretur, vt sic corpore consecraretur, ac non dimidia tantum ex parte iniuncta discederet, ipsiusque aliquid imperfectum relinqueretur. hoc quoque impetrauit: ad eundem certè modum Deipara Virgo adeo vnum cum viro suo Ioseph se esse putabat,*

Coloff. 3.

D. Bernardi.

Gen. 2.

D. Greg. Nazian. ora. 11. de lau. Gorg.

bat, vt quamuis perfectissima esset, imperfectam quodammodo se existimaret, si dimidia eius pars, nempe Ioseph eius cõiux imperfectus esset. Vnde non dubitauerim, Deiparã Mariã excellentissimã perfectionẽ super omnes sanctos illi impetrasse: non enim amor illius erga virũ suũ sterilis fuit, sed fecundissimus. vnde D. Bernardi. dixit: *Cum Virgo tot, & tanta peccatoribus impetret secleratis, quanta putat impetrauerit Iosepho sponso: equidem, si vnum ex efficacissimis medijs ad obtinenda à Deo varia gratiæ donã, intercessio Virginis esse creditur, vt experientia ipsa satis exploratũ est, non potuit sanctissimus Ioseph Virgini dilectissimus, illius interuentione non eximiã super reliquos sanctitatis perfectionem obtinuisse; maxime, si Deipara Maria nullius vquam hominis in virtute progressum, ac sanctitatis incrementum ardentius, quàm viri sui, vt optimam vxorem decebat, concupisceret.*

D. Bernardi. tom. 3 ser. de S. Ioseph.

1. Cor. 7.

D. Petrus.

Simeon Met. in vita. horã sanctorũ Lip. to. 5. & S. r. tom. 6. D. Tho. sup. 1. Col. 7.

Matth. 13.

mitilla conuertit Flauium Clementem sponsum suum Theodolinda Longobardorum Regina (cui D. Gregorius inscripsit Dialogum de moribus) bis nupã Eucharium, & Algijalsum ad veram Christi religionem reuocauit, & lupinam eorum crudelitatem in agnaminã manu erudinem commutauit. Theodoretus etiam (id referente Cassiodoro) sanis consilijs Eudoxiæ Imperatoris Theodosij mariti, illius sanctitatem ascribit: ac tandem textus in l. eum, qui. C. de Episcopis, & clericis, ait: *Vxores, interdum viros meliores efficiunt, vbi Baldus subiungit: Bona mulier facit bonum virũ.* Sed melius illo D. Chrysostomus: *Nihil potentius muliere bona ad instruendum, & informandum virum quocumque voluerit: si ergo tanta esse noscitur vxoris efficacitas, & energia, ad viri sui mores verbo, & exemplo componendos, euidens est, maximam omnium habuisse B. Virginis familiaritatem ad recte informandum virum suum, non quidem infidelem, vt illi, sed sanctum iam, & iustum, vt Euangelista testatur: *Cum esset iustus, noluit eam traducere.* Quod si B. Virgo tam erat potens opere, & sermone, vt eius salutationis vox exultare, ac tripudiare fecerit in gaudio Ioannem Baptistam maternis visceribus clausum, adeo, vt infantis anima præ amoris ardore liquefacta fuerit, vt Maria locuta est; quantum quæso putamus spiritalis gaudij, & virtutis incrementum ex conuersatione Virginiis suscepisse Iosephum, qui, & Deiparæ Mariæ vocem audire, & faciem videre, exemplo eius accendi, ac beata illius non solum præsentia, sed etiam coniugali familiaritate, & amicitia frui meruit? hinc Sanctus Bernardinus pie dixit: *Si nos miseri ex cohabitatione sanctorum virorum, qui respectu Virginis nihil sunt, sæpe tamen proficimus; quantũ existimandum est, Iosephum cum sacra Virgine profecisset.**

D. Gre. Dia. de moribus.

Cassiod. hist. trip l. 9. c. 31. Textus in l.

D. Chrysost. hom. 9.

Matth. 1.

Luc. 1.

D. Bernard. tom. ser. de S. Ioseph.

Porro, quartam coniecturam, vnde excellentissima D. Iosephi sanctitas super reliquos omnes innotescere possit, adnecta

mus: hæc est multiplex, immò continua occasio perfectissimæ exercendi actiua, & contemplatiua vitæ muneris, ex quorum feruentiori exercitatione maior sanctitatis perfectio dependet. Et quidem, quod attinet ad vitam actiuam, ille Christum infantem ita protexit, & enutrit, vt quod de Deo dicitur iustum protegente: *Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis*: merito de Iosepho dici possit respectu Dei, quem ipse scapulis suis infantem obumbravit, & sub pennis suæ protectionis beneuole suscepit. Deinde, cum omnes Iosephus externas operationes, ac labores fabrilis artis ad Christi Domini infantiam, pueritiam, & iuuentutem per triginta annos nutriendam, ac sustentandam dirigeret, non potuit vita eius actiua (excepta Virgine) non omnium fuisse perfectissima. vnde si Iob dicebat: *Si comedi bucellam, & non comedit ex ea pauper*: melius sanè Ioseph dicere potuisset; si comedi bucellam, & Iesus non comedit ex ea: quare nemini (excepta Deipara) tam proprie, quam Iosepho potuit Christus dicere: *Esurui, & dedisti mihi manducare; sitiui, & dedisti mihi bibere*. quod si potum aque frigida pauperi porrigere, opus adeo ille sibi pergratum fatetur, vt in eius præmium, vitam æternam polliceatur: *Qui dederit calicem aque frigida, non perdet mercedem suam*: non potuerunt non gratissima esse Christo Domino opera vitæ actiua, quæ immediatè circa eius humanitatem noster Ioseph exercuit; vnde officium D. Iosephi, quo sacra Carmelitarum Religio olim ex approbatione sedis Apostolicæ vtebatur, recensens præmia, quibus adhuc in hac vita superstes Ioseph caput à Christo ob prædicta obsequia remunerari, piè satis dicebat:

*Nunc ad Ioseph tamquam patrem,
Nunc ad sanctam respicit matrem,
Per Virgineas cervicis,
Gratas alternando vices.*

Offic. Carm. vbi speciali obseruatione dignam arbitror vocem illam respicit: quæ gressum serpentis redolet, qui pauimento adhærens,

& quasi cum eo se constringens, gradibus non secus salutifer ille serpens, Christus *Num. 21.* Dominus, ab antiquo illo aeneo serpente significatus, per cuius non solum tactum, sed & aspectum sanabantur infirmi, quasi manibus, & pedibus infans repebat super Iosephi dilectissimi sui nutriti ceruices, vt gratissima vitæ actiua opera erga ipsum exercita, etiam in hac vita, legali suo patri rependeret. Ex his externis operibus facile erit, gradum facere ad internam vitæ contemplatiua opera, ad quorum exercitationem nemo vniquam inter mortales (beata Virgine excepta) oportunitatem occasionem nactus vniquam fuit: nam si Salomon ait: *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? certe cum Ioseph ignem id est, Christum (Deus enim ignis consumens est) sinu suo portauerit, immò milites contrectauerit, expoliarit, velierit, amplexatus, & exofculatus fuerit, consequens, erat flammis amoris illius vehementissime ardescere. Virgilius ementitè narrat de Didone, quod cum Cupidinem falsi amoris Deū sub Aescanij figura amplexaretur, amoris flammis exustus remanuit; verissimè Iosepho nostro id persæpe contigisse arbitror, vt verum pulchri amoris Deam humana carne indutum brachijs suis amplexans, & sinu suo dulcissime confouens, ardentissimis amoris flammis vitra quam dici possit, exureretur. Plerosque sacra eloquia commemorant, qui cōtemplatiua vitæ non segnes cultores fuerunt: hi præcipui sunt Abraham, quem Deus de Mesopotamia egredi præcepit, quia à Dei contemplatione animum eius auocabat; Iacobus, qui in mirabilem extasim raptus, vidit scalam altera extremitate terram, altera cœlum tangentem, Samuel, quem Deus dormientem ad se vocabat; Dauid, qui dicebat: *Septies in die laudem dixi tibi: diuinorumque arcanorum assiduus scrutator fuit; diua Magdalena, quæ secus pedes Domini in genua procumbens, optimam contemplationis partem elegit; Ioannes, qui supra* *Luc. 7.* *Ioan. 13. 21.* *pectus**

pectus Domini requiescens, cœlestia contemplabatur arcana; Paulus, qui vique ad tertium cœlum raptus, audiuit, quæ non licet homini loqui; ac tandem Apostoli, ac reliqui pij viri, qui à Christo edocti, perseuerantes erant in oratione: hos omnes sanctus Ioseph tanto contemplatiua vitæ præstantia antecelluit, quãdoprae his ad eius exercitia ex visibili Christi, & Mariæ exemplo, & continua triginta annorum præsentia ardentius accendebatur, & ad feruentissimos amoris actus eliciendus, potentique eorum dum auxilio frequèntius iuuabatur. Maximè, quod, vt refert D. Petrus Chrysologus, sermone *D. Pet. Chry.* Ioseph pariter cum Maria nocturno tempore, quasi monasticam vitam agebat, consurgere consueuerunt ad preces Christo Domino effundendas, quem, medium inter se sacri illi coniuges consistuebant. Sicut enim nos orantes, imaginem Christi nobis adhibemus; ita illi ipsum Christum Dominum, qui figura erat substantiæ Patris, & imago bonitatis illius adorandum sibi proponebant, & tamquam in radiantem solem iustitiæ semper aspiciebant. quod si Sol, tamen si distans sit à terra, aurum in visceribus illius, & margaritas in conchilijs virtutis radiorum suorum procreat, quanto purius in Mariam, & Iosephum ad eò proximum iustitiæ solem liberaliorem extitisse? Crediderim sanè cœlestium charismatum margaritas, ac diuini amoris aurum superabundantius, quam omnibus illis magnificentissime donasse. Certè, si D. Athanasius (id referente Gratiano) contemplabatur porticum Bethlehemiticum, velut sacerrimum Templum, vbi præsepe, erat altare; in fans Deus humana carne indutus sanctissimum sacramentum; sacerdos Ioseph; Cantores Angelij æternus Pater, Episcopus; Maria, Thronus, ac sedes Episcopalis; licebit mihi simili modo contemplari domicilium illud; in quo Iesus, Maria, & Ioseph habitabant, non solum velut domum orationis, sed vt cœlestem aulam: nam; si cœ-

lum à celando dicitur, quia cœlestes opes celat, meritò domuncula illa, cœlum meretur appellari, quæ summum Incarnationis mysterium tegebat, & vtriusque coniugis virginitatem celabat. Quod si in cœlo beatissima habitat Trinitas, adest & in hac cœlesti domuncula sacrosancta illa Trinitas, Iesus, Maria, & Ioseph; sic enim loquitur magnus ille Cancellarius Parisiensis sermone de natiuitate Virginis: *Cuperem, vt mihi verba suppeterent ad explicandum tantum mysterium, tam admirandam, venerandamque Trinitatem, Iesum, Mariam, & Ioseph, Maria quidem refert Patrem, cum integra manens, eundem in tempore conceperit, ac peperit, quem ille ab æterno genuit: Iesus, ipsamet Verbi diuini persona est; Ioseph autem Spiritus sancti personam repræsentat, quia, sicut ille, amor est Patris, & Filij, sponsus amaram, ac Paracletus, & consolator, ita beatus Ioseph matrem, & prolem ardentissimè amabat, Deiparæ Virginis sponsus, ac totius illius sacræ familiæ solatiū, & gaudium erat: ac tandem, si in cœlesti illa beatorum aula cuncti illius cœlicolæ clara Dei visione fruuntur, non secus Maria, & Ioseph clara humanitatis Christi intuitionem continuo lætabantur. cum ergo beatus Ioseph in consortio Virginis vitæ actiua, & contemplatiua perfectissimum gradum attigerit; nemo mihi audaciæ adscribat, si perfectissimum omnium sanctorum (vna B. Virgine excepta) illum prædicem.*

Ex his omnibus aliam efficacem rationem elicio huic argumento valde consentaneam, quia ministerium Iosephi, tam in ratione sponsi, quam adoptiui patris Christi fuit summe coniunctum cum ipsamet Christi persona, ad eò quidem, vt proximius, quam omnis alia dignitas ad Dei Matris sublimissimam dignitatē accessisse videatur. Licet enim ministerium Apostolatus in ordine gratiæ gratum facientis (vt Theologorum more loquar) *1. Cor. 2.* supremum in Ecclesia dignitatis fastigium attingat, D. Paulo dicente: *Et quos-*

dam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos: in ordine tamen gratiæ vnionis hypostaticæ, qui ex suo genere perfectior est illo, & in quo primū locum obtinet humanitas Christi, quæ immediatæ vnita esse nescitur personæ Verbi; secundum, beata Virgo, quæ carne Verbum indutum genuit, & peperit; tertium locū tenuit beatissimus Ioseph, cui de alendo, nutriando, educando, & protegendo Deum hominem specialis cura, nemini vnquam data, diuinitus fuit commissa, & forte hoc D. Math. Euangelista significare voluit in eo ordine, quem seruauit, quando post Iesum, & Mariam tertio loco Iosephum nominauit, indicans in hoc, quod sicut in hac nominatione tertium locum obtinet Ioseph, eundem etiam in gratia, & sanctitate teneat. cum ergo sanctus Ioseph, in hoc excellentissimo vnionis hypostaticæ ordine infimum gradum teneat, & infimū supremi excedat supremum infimi (vt infimus Seraphinorum excedit supremum Cherubinorum) consequens est, vt non solum ministeriū Iosephi Apostolorum ministerium, sed & gratia tanto muneri debita illorum gratiam longe superarit. & merito quidem, quia illorum munus, seu ministerium ordinabatur ad corpus mysticum Ecclesiæ tuendum; ministerium autem Ioseph immediate versabatur circa corpus naturale Christi nutriendum, fouendum, & protegendum. Scio, quosdam obicere nobis locum D. Pauli ad Roman. 8. Nos ipsi primitias spiritus habentes, vbi Glossa addit: *tempore prius, & ceteris abundantius*: at præterquam Diuus Ambrosius, Chrysostomus, & Anselmus verba hæc intelligi volent de omnibus Christianis, vt propterea dicantur obtinuisse primitias spiritus, quia limpidiorem cognitionem arcanorum Dei, ac feruentiorem eius amorem, quam ceteri habuerint; immò Patres Græci de omnibus hominibus illa interpretantur, quos propterea, aiunt, ab Apostolo dici, primitias spiritus participasse, quia spiritu rationali gaudet, & ad

æternā hereditatem sunt procreati. Quæ expositio, licet multis displiceat, habet tamen non infimū fundamentum in verbis eiusdem Pauli: cum enim antea locutus fuisset de irrationali creatura: *que in Rom. I. gemiscit, & paruit usque adhuc*: continuo subiungit: *non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habemus*. Præter hæc (inquā) Patrum expositiones, duplicē aliam congruam satis sustinent verba illa prima, vt intellecta de solis Apostolis iuxta communioem Interpretum sententiam, sensus sit, vt illi dicantur habuisse primitias spiritus, quia prima dona, & quasi primos fructus spiritus in lege gratiæ collegerunt; secunda, quod tamen intelligantur (vt contendit Glossa) de maiori gratiæ abundantia cōparatio illa, & excessus solū intelligitur respectu illorum, qui tempore aduentus Spiritus sancti super Apostolos superstites erant, & aliorum, qui post illos futuri sperabantur. Scio etiam, eosdem obiecare nobis verba illa D. Pauli: *Secundum diuitias gratiæ eius, que superabundauit in nobis*: in cuius loci commentario D. Anselmus ait: *Cum enim gratia in omnibus sanctis abundasset, superabundauit tamen in Apostolis, quia ipsi copiosorem largitate eius acceperunt; quam ceteri*: sed nec locus iste quidquam huic piæ sententiæ nocet; tum quia Diuus Hieronymus in commentario huius loci, & Diuus Chrysostomus interpretantur eius verba non solum de Apostolis, sed de omni Ecclesia ex gentibus congregata; tum etiam, quia non paucifrequētes eruditissimum Adamum, verba illa; *superabundauit in nobis*, peiinde esse aiunt, ac si diceret, quæ copiosè in nos effudit; tum tandem, quia Apostolus non loquitur ibi de gratia quoad dona, quæ dicuntur dona gratiæ gratum facientis, sed de gratis gratis datis, quæ ad Apostolicum munus, & officium obendum necessaria existiterunt. quem sensum perspicue satis innuunt verba subsequētia: *que superabundauit in nobis in omni sapientia, & prudentia*: in quem locum ipse D. Anselmus aperte docet. A-

Rom. I. Ibid.

Ephes. I.

D. Anselm.

D. Hieron.

D. Chrysost.

Ephes. I.

D. Ansel. sup.

ep. ad Eph. I.

post-

postolos superabundasse, sed in omni sapientia, & prudentia: *quia Spiritus sanctus infudit eis plus, quam ceteris, sapientiam, qua noscent Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, æternitè ab vtroque procedentem, & alia mysteria Incarnationis, & arcana celestia, necnon, & dona Ecclesiæ conferenda*; & *quia prudentiam quoque superabundanter dedit eis de mysteriis Ecclesiæ, vt prouiderent ea, que futura, vel facienda erant in Ecclesia, & circa alia huiusmodi*. Nec tandem melat, alios nobis opponere Angelicum Doctorem super epistola prima ad Ephesios, qui explicans præcitata verba: *Secundum diuitias gratiæ eius, que superabundauit in nobis*, ait: *ex quo apparet temeritas illorum, vt non dicam error, qui aliquos sanctos præsumunt comparare Apostolis in Ioan. c. 34 gratia, & gloria, manifeste enim patet ex verbis istis, quod Apostoli habent gratiam maiorem, quam aliqui sancti post Christum, & Virginem matrem. hæc tamen verba, vt Diui Thomæ affleclæ opinantur, vniuersaliter, & absque vlla exceptione intelligenda forent, pugnarent sanè cum communi Patrum sententia præferentium Apostolis Ioannem Baptistam; vt D. Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Augustinus, vterque Cyrillus, Basilii, Bernardus, Petrus Chrysologus, de Ioan. Bapt. Maximus, Isidorus, Andreas Ierosolymitanus, Theophilactus, Honorius, ac tandem Diuus Ambrosius, qui de Ioanne loquens, ait: *Præcellit cunctis, eminet vniuersis, antecedit Prophetis, supergreditur Patriarchis, & quisquis de muliere est, inferio: e t. Ioan. Bapt. Ioanne: tum etiam pugnarent præcitata verba cum Apostolico quodam testi nonio; prout habetur lib. 8. Constitutionum Apostolicarum; vbi omnes Apostoli dicunt se elegisse septem Diaconos Ex quibus est beatus martyr Stephanus, qui non minus Stephanum æqualem sibi esse in sanctitate, quæ in Dei dilectione consistit: pugnarent tandem cum doctrina eiusdem D. Thomæ; nam super caput 3. Matthæi, interrogans: *Numquid erga maiores Apo-***

D. Th. in ep. 1. ad Ephes. D. Greg. Naz. ep. pro Atha. Chryf. ho. 27. D. Augu. de Sanct. ser. 22. & sup. Ps. 29. D. Cyril. l. 2. in Ioan. c. 34. Cyril. hieros. cath. 3. D. Basil. ho. 15. ex variis li. D. Bernard. ser. de excel. Ioan. Bapt. Petr. Chryf. ser. 127. 174. Maxim. ho. de Ioan. Bapt. Isid. l. de vit. & mor. sãct. Andr. hieros. ser. de ampu. c. 16. Lucæ. Honor. ser. de nat. Ioan. Bapt. D. Ambros. ser. 64. li. 8. Const. Apost. cap. 46. alias 52.

stoli Ioanne? responderet: *non merito, sed officio noui testamenti*: ecce, anteposit loannes Baptistæ merita meritis Apostolorum: necesse est ergo dicamus, prædicta verba S. Thomæ communi lege, & regulariter loquendo, intelligenda esse, atque adeo nõ excludere peculiare priuilegium alicuius sancti, quem Deo omnibus Apostolis prætulisse placuerit. vnde D. Chrysostomus, qui homilia 27. operis imperf. præposuit Apostolis Ioannem Baptistam, ipse in homil. 4. sic per Mattheum testatur, Iosephum non esse inferiorem Ioanne Baptistæ, sic enim ait: *Sicut Christus existens in vtero, Ioannem per matrem sanctificauit; ita per eandem, summam quandam gratiam Iosepho donauit, qui illius difficillimi negotij prouidus, tam forti; ac prudenti animo sustineret; ac propterea tantam ostendit mentis philosophiam*. Tandem nobis aduersari putant verba Christi Domini dicentis: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista*. Sed neque locus hic quicquam obest; nam illius Glossa prætermissa, qui illud explicat, quod nullus fuit maior austeritate, ab infantia sua; ommissa etiam aliorum expositione, qui dicunt sensum verborum illorum esse, vt nullus Ioanne Baptistæ fuerit maior, in opinione hominum, cum Messias fuerit reparatus; his (inquam) interpretationibus explosis, D. Hilarius cano. 11. & D. Augustinus libro questionū veteris, ac noui testamenti, questione vigesima sexta, interpretantur illa de maiestate, & excellentia in dono prophetiæ. verba Hilarij sunt hæc: *Ex natis mulierum, nullus maior propheta surrexit*. his similia sunt alia Diui Augustini dicentis: *Nullus propheta (Dominus ait) maior Ioanne surrexit inter natos mulierum*: prætariq; sententiam germanam esse, Constant aperte ex Lucæ 7. vbi Christus dixit: *Maior, inter natos mulierum propheta, Ioanne Baptista nemo est*.

D. Chrysost.

Matth. II.

D. Hilari. D. August.

Luc. 7.

Ex his omnibus infero, magis verè (vt opinor) quam audacter (excepta B. Virgine) D. Iosephum, sicut sanctitate in Ecclesia militante, ita, & gloria in triumphanti

Matth. I.

Rom. 8. Glossa.

D. Ambros. Chrysost. Anselm. in Comment. huius loci.

phanti omnes sanctos præcellere. sicut enim sacri hi coniuges dignitate, & paterno munere erga Christum, & mutuo etiam amore inter se fuerunt coniunctissimi, dum vitam mortalem agerent, ita ad æternam felicitatem translati, beatitudine, & gloria propinquissimi esse debebat. vnde Cancellarius Parisiensis tam pie, quam prudenter dixit: *Quamuis existimandum est iustum Ioseph in gloria, & in cælis, qui talis, ac tantus inuentus est in miseria, & in terris? profecto cum dicat Christus: vbi sum ego, illic & minister meus erit, ille proximior videtur collocandus in cælis, qui in ministerio fuit vicinior, obsequentior, atque fidelior post Mariam inuentus in terris: ibidem etiam in hunc modum cecinit:*

*Felix illa dies, toto celeberrima mundo.
Sacra docens læta, que scandit ad æthera
Virgo
Mater, & angelicos ciues superuolat omnes,
Huic tibi Virgo, Ioseph, Iesus, & tua sponsa
Propinquum (credere fas) statuum solum.*

Matth. 10.

Equidem cum Christus Dominus dixerit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet*: certe Ioseph, qui Christum Dominum supremum omnium Prophetæ millies in domum suam suscepit, non potuit non eius præmium omnium sanctorum esse supremum.

B. Bern. sup. missus est.

Verum, vt rem hanc pro modulo nostro non nihil elucidemus, placet Diuum Bernardum imitari; nam sicut ille contemplatur diuinas personas de humani generis salute sollicitas, de Incarnationis remedio exsequendo inter se sermonem iniisse, ita & ego, appropinquante tempore, quo sancti Iosephi merita remuneranda erant, contempler Patrem, & Filium instar Tobie iunioris, & senioris, de præmio illi conferendo inter sese collocutos fuisse. Sacra refert historia, patrem Tobie, post reditum filii, illum ad se accessisse, vt de

mercede Angelo Raphaeli danda (quem hominem esse putabant) pro labore itineris, quod cum ipso filio confecerat, inter se confabularentur: *quid* (inquit senior Tobie) *possumus dare viro isti, qui venit tecum?* respondit filius: *Pater, quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? me duxit, & reduxit sanum, pecuniam à Gabele ipse recepit, uxorem me habere fecit, & demonium ab ea ipse compefcuit gaudium parentibus eius fecit, me ipsum à deuoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen celi, & bonis omnibus per eum repleti sumus, quid illi ad hæc poterimus dignum dare? Non dissimiliter, æternum Patrem Christo Domino dixisse contempler: quid retribuemus, fili, iusto huic viro Iosepho, cui ego te, tamquam patri, in terris tradidi? Filius eius respondit: quam mercedem, Pater, dabimus ei, aut quid dignum poterit esse beneficiis ab eo per triginta annorum curriculum in me collocatis. Ipse, antequam nascerer, me comitatus est; deinde iam natum me duxit, & reduxit Nazareth, in Bethlehæm, inde in Ierusalem, à Ierusalem in Galilæam, postea ab Angelo admonitus, vt à deuoratione immanissimi illius piscis (Herodem crudelem intelligo) me eriperet; in Aegypti longinquam regionem duxit, vbi labore artis fabrilis, & sudore vultus sui, & Matrem, & prolem alebat; deinde ex Aegypto in Nazareth me reduxit; ipse peregrinationis meæ fidelissimus exstitit comes; ipse mihi esuriienti, cibum, sitiienti potum porrigebat; ipse cum hospes essem, me suscipiebat, cum nudus, me inducibat; ac tandem, quandiu vixit, officio, & amore semper amantissimus mihi pater exstitit. his tantis obsequiis à Filio enarratis id putauerim respondisse Patrem: In cælesti hac nostra curia duo honoratiora sunt loca, vnus dextere tuæ, alter sinistra; tu nostri bene, naturali tuæ Matri, ac legali tuo patri ab æterno illa fuisse præparata; dexteram Mater, sinistram pater accipiat. Hinc, inter alias rationes*

Tobie 12.

Matth. 2.

ob quas

Matth. 20.

ob quas Christus Dominus Matri filiorum Zebedæi ab eo postulanti, vt sederent filij eius, vnus ad dexteram, & alter ad sinistram in regno suo, respondit: *Nescitis, quid petatis, &c. sedere autem ad dexteram, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo: eam nostro argumentum valde consentaneam, minimeque contemnendam putauerim, quod iam ab æterno loca illa dextere, & sinistra, immutabili Dei decreto, Mariæ, & Iosepho à Deo Patre destinata erant, qui cum Filio, & Spiritu sancto viuunt, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.*

HOMILIA IX.

Prosequimur adhuc idem argumentum, Choris omnibus Angelorum, antiquis Patriarchis, ac reliquis sanctis beatissimum Iosephum præferentes: vbi nonnullos fauores, quibus Christus Dominus eum cumulauit, recensemus: benedictiones omnes, quibus Iacob iam iam moribundus filios suos benedixit, ei accommodantes.

QVANTO magis celestia contempler charismata, quibus eximia Christi Domini magnificentia legitimū Genitricis suæ sponsum, legalemque suum patrem, Iosephum locupletauit, tanto in maiorem admirationem rapior, vehementiusque in eam propendo sententiam, vt illum (Deipara Maria excepta) cunctis cœlicolis præponendum pie & religiosè censeam. Vt rem tamen alius repetamus, in primis eum præfero primo nostro Parenti: si enim illum constituit Deus, caput omnium gentium, Iosephum certè constituit caput illius sacræ familiæ, vbi Christum, & Mariam subditos sibi habebat: corpus capitis

primi parentis, genus humanum est, cuius plurima membra peccatis sciant; corpus autem mysticum, cuius caput constitutus fuit Ioseph, Iesus, & Maria erat: ex huius ergo corporis excellentia, conice maiorem dignitatem capitis illius. Deus olim Euam matrem animi dotibus decoratam, in uxorem primo parenti tribuit: *Faciamus ei adiutorium simile sibi*; at, excellentiorem aliam foeminam, immò omnium foeminarum decus, & ornamentum, Mariam scilicet, futuram suij matrem, Iosepho in coniugem dedit; cuius dos copiosa adeo fuit, vt longè superaret ingentem illam dotem antiqui Patriarchæ Iosephi sponsæ datam; nam si illa (vt tradit Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ) secum in dotem tulit centum millia talenta auri, quibus (iuxta veriore computationem) respondeant sex ducatorum, aut scutorum milliones, beata tamen Virgo non caduca auri, & argenti bona, sed cœlestia gratiæ munera, & virtutum preciosissimas margaritas in dotem tulit, quarum omnium vir eius Ioseph mirum in modum particeps fuit. si etiam Adamo potestatem concessit Altissimus, vt animantibus nomina imponeret; sanctæ auctoritas, quam Iosepho contulit imponendi nomen Iesu filio suo, *vocabis nomen eius Iesum*: longo interuallo potestatem illam antecellit. Quod, si ad præscos tam legis naturæ, quam scriptæ Patriarchas mentis aciem conuertimus, longè illis nostrum Iosephum foeliciorum iudicabimus. fateor, illos Christo cōsanguinitate fuisse coniunctos, sed Ioseph coniunctor maior multo, cum propinquior sanguine esset illius Genitrici. Patres illi Christum Dominum videre desiderarunt, sed solā eius vmbra aspexerunt; *Omnia in figuris contingebant eis*: vt ait Paulus; vnde cum Christus dixit: *Abraham exultauit, vt videret diem meum; vidit, & gauisus est*: de visione prophetica locutus est, qua aduentum Christi à longè præodorauit. Potentissimi etiam Reges Verbum diuinum humana carne indutum propriis oculis intueri

Genes. 2.

Sixtus Senensis.

Luce 1.

1. Cor. 10.

Ioan. 8.

tueri ardentissime cupientes, minimè obtinuerunt, Christo Domino dicente: *Multii Reges desiderauerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt; at Iosephus vidit eundem recens natum, vidit infantem, vidit puerum, vidit iuuenem, imò, & per triginta annos manus eius contractauerunt Verbum vitæ (vt D. Ioannis verbis vtar) sub humanæ carnis mole delitescens. Moyses (narrat sacra historia) quod, tamen Deo familiarissimus, cum ab eo postulauit, vt vultum suum sibi manifestare vellet, solum obtinuit à tergo illum sub quadam apparenti humana specie prospicere: *Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris*: at Iosepho non à tergo solum illum videre, sed, & vultum intueri, exoculari, & altorem omnium alere fuit concessum, ad eò, vt illi eidem, de quo cecinit regius Vates: *Omnia à se exspectant, vt de illis escam in tempore: & rursum: Et tu das illis escam in tempore opportuno, aperis tu manum tuam, & implet omne animal benedictione*: illi (inquam) eidem Ioseph manum suam aperiret, vt paterno munere fungens, alimentum omnium creatori persæpè porrigeret. Antiqui Prophetæ variis reuelationibus fuerunt illustrati; at sublimiores, quàm illi vigilantes, noster Ioseph dormiens accepit; cum frequenter (vt sacri Euangelistæ testantur) Angeli ei diuina sacramenta in somnis referentes apparuerint. Quid plura ex excessu (vt paucis dicam) cunctos antiquos Patres; nam, vt confinium, & orizon vtriusque legis, veteris, & nouæ, instar sponsæ, omnia poma vetera, & noua seruaui dilecto suo, matrimonio veteris, & virginitatem nouæ legis in vnum coniungens, atque copulans. Denique si cum Apostolis Iosephum conferas, in multis eos præcelluisse reperies; nam si ipsi gentibus Christum prædicarunt, Ioseph non pauca de Christi infantia eis indicasse creditur; si illi, nutritij fidelium fuerunt: *Quibus lacte opus erat, non solido cibo, vt dicebat Apollolus* Ioseph ipsum Christi nutritus*

fuit, pariterque educatur: si ipsi singularem curam adhibuerit, vt Christus cretoret in cordibus eorum, quibus D. Petrus dicebat: *Quasi geniti infantes, lac concupiscite*: certè Ioseph magnam sollicitudinem, sedulamque curam adhibuit, vt Christus, quem fabricari suo labore, ac sudore vultus sui alebat, in seipso in dies cresceret, sanguinemque aggregaret, quem in redemptionis nostræ pretium in ara Crucis effunderet.

Cæterum, cum iam mortales homines, (Deipara excepta) Iosepho inferiores ostenderit, reliquum est, ostendamus ab eodem angelicos spiritus longè præcelli. quod, vt facilius præstemus, oportebit in memoriam reuocare Diuum Dionysium de cœlesti hierarchia, & Diuum Gregorium homilia 34. in Euangelia, nouem cœlestium spirituum Choros distinguere, quos illi vocant Angelos, Archangelos, Principatus, Virtutes, Potestates, Dominationes, Thronos, Cherubinos, & Seraphinos. Officium quidem Angelorum, hominum est custodia, at Iosepho excellentior alia custodia demandata fuit, quàm istis, cum non hominis solum, sed Christi Domini, Dei pariter, & hominis, ac Matris suæ, fidelissimus custos fuerit. Archangeli reddunt diuina oracula, & magni momenti negotia nunciant, vt Michael, & Vriël, & Raphaël, ille missus ad Daniele, alter ad Esdras, hic ad Tobiam; vera Ioseph Archangeli munus perfectissimè exercuit cum tribus Regibus Magis, ne redirent ad Herodem, sed per aliam viam iter suum facerent ex diuino, quod acceperat, oraculo, eis nunciauit, vt satis indicant verba Matthæi: *Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam*: Si Angelicæ deinde Virtutes miracula magna operantur, vt contigit tempore Iosue, vbi ministerio cœlestis cuiusdam Virtutis Angelicæ, ad Iosue petitionem sol cursum suum cohibuit; mirabilis sanè fuit, quod Ioseph solem ipsum iustitiam

2. Petr. 2.

D. Dionys.
D. Gregor.Daniel. 9.
Esdr. 4. c. 4.

Matth. 2.

Iosue 10.

Christum Deum, & hominem, quandoque sistere, quandoque mouere fecit, illo semper ad nutum ei obediante, vt clarè satis indicant verba Lucæ: *Et erat subditus illis*. Potestatum munus est executrices esse diuinæ omnipotentia, vt constat ex 4. Reg. vbi sacra narrat historia, vnum ex Potestatibus simul occidisse centum octuaginta millia Assyriorum; id munus excellentius Iosephum exercuisse reperio, cum Christum in Aegyptum introduceret, infantis virtute mirabili, omnia idola corruere fecit, Isaia dicente: *Ingrederetur Aegyptum, & commouebuntur simulacra Aegypti*: Quod si Principatus, regiminis habet curam, inferiorisque sedula diligentia gubernant; illud proculdubio omnem tam humanum, quàm Angelicum principatum longè superat, quod Ioseph regimen habuit Matris, & prolis, Christi scilicet, & Mariæ, quos tanquam tutor illius sacrae familiae gubernabat, & eorum singularem prudentiam, ac sollicitam curam gerebat. Rursus, si ad Dominationes pertinet supra Principatus dominari; excellentius sanè, ac sublimius dominationis genus fuit, Iosephum tanquam virum Mariæ super eam dominari, quæ regina erat omnium principatum, ac vera ipsi Dei mater; vnde Cancellarius Parisiensis sermo. de Natiuit. Virg. hoc dominij genus admirans in hæc verba prorumpit: *O miranda prorsus Ioseph sublimitas tua, ô dignitas incomparabilis, quod mater Dei, regina cœli, & Domina mundi appellare te Dominum non indignum putauerit*. Throni Angelici id muneris habent, vt sedes sint Dei, in quibus ipse requiescit: bone Deus, nulla vnam creatura (sola Deipara excepta) perfectius Iosepho, diuinæ maiestatis sedes & Thronus fuisse reperitur, cum Iosue infantem millies in sinu suo fouerit, milliesque ille inter eius brachia vigilans, & dormiens requieuerit, & super eius pectus, tanquam super molle ceruical, caput suum reclinauerit; vnde aptè satis accommodari possunt Christo Domino

Lucæ 2.

4. Reg. 19.

Matth. 2.

Isaia 19.

Cancel. Parisiens.

inter Iosephi brachia requiescenti verba illa Deut. 33. *Beniamin amantissimus Domini, habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet*. Ad hæc; si Cherubim, scientia pleni, sublimium rerum sacramenta scrutantur, Ioseph quidem altissimum Incarnationis arcanum, ipsi etiam Cherubinis non satis perspectum, singulari Dei lumine illustratus agnouit, per plures eius circumstantias percussit, ac Mariæ pectoris secreta, quod archium erat arcanorum Dei, limpidissima cognitione penetrauit. Tandem, si Seraphini diuinam bonitatem, cuius dilectionis flammis exardescunt, manifestant, quis mihi inficiabitur, sanctissimum Iosephum ipsi Seraphici amoris perenni fontis valde proximum, & ipsi diuino igni propinquissimum, ipsique charitati per essentiam summe coniunctum, quia *Deus charitas est*, diuini amoris flammis, vltra quàm dici possit, non exaruisse? maxime, quod cum Christus dixerit: *ignem* (scilicet amoris) *veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendantur*: sanè cum subiectam materiã Seraphini cordis perfectè dispositam inuenerit, non potuit non magnus diuini amoris ignis ardentem ad eum accendi, vt Seraphicum amorem superasse mihi non difficile persuaserim. Cum autem omne darum optimum de sursum sit, descendens à Patre luminum (vt Iacobi verbis vtar) non aliam tot donorum, ac cœlestium munerum causam quærendam esse reor, quàm liberalem, ac copiosam benedictionem, qua Iosephum Pater misericordiarum benedixit, cuius magnam fecunditatem, vt clarius agnoscamus, placet Isaac Patriarchæ benedictionem, quam dedit filio suo Iacob, necnon & alias, quas ipse Iacob iam amoribus filijs suis impertiuit in memoriam reuocare, easque Ioseph nostro adaptare. Isaac quidem (vt sacra Genesios narrat historia) in hunc modum filio suo Iacob benedixit: *Dei tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abun-*

Deuter. 33.

1. Ioan. 4.

Lucæ 12.

Iacob. 1.

Genes. 27.

Genes. 49.

Gen. 27.

dantiam frumenti, & vini, & seruiant tibi populi, & adorent te Tribus: huius benedictionis quis non videat altius, & sublimius participem fuisse Iosephum, cum loco materialis toris, qui facile euanescit, ei datus fuerit in custodiam eos ille incorruptibilis, quem antiqui Patres desiderantes, clamabant: *Rorate celi desuper, & nubes pluant iustum*: loco autem pinguis terræ, frumentum, & vinum producentis, data fuerit ei Mariana illa terra, fecunda quidem adeo, vt germinaret *Frumentum electorum, & vinum germinans virgines*: Venio ad benedictiones, quas ipse Iacob natis suis impertiuuit. ad Iudam dixit: non esse auferendum sceptrum de Iuda, & Ducem de scemore eius: quod sanè in domo Iosephi impletum fuit, cum de ventre sponsæ illius Christus Dominus, Christiani populi Dux, egressus fuerit in salutem populi sui. *Lauit*, inquit deinde, *in vino stolam suam, & in sanguine vuae pallium suum*: id etiam singulari modo contigit Iosepho, qui infanti Iesu sanguinem in circuncisione effundenti compatiens, lacrymarum profluuio animam suam inunclauit. Zabuloni insuper dixit: habitaturum in littore maris, & in statione nauium peruenturum vsque ad Sidonem; Mariam sponsam Iosephi, *Mare* interpretari docet Diuus Hieronymus, de nominibus Hebraicis: iuxta hoc ergo mare, in quod confluerant omnium gratiarum flumina, per triginta annos habitauit Ioseph, & in consortio illius tandem ad mortem peruenit, per *Sidonem* (*insidias* significantem) aptè prænotatam; cum nusquam Dæmon maiores, quàm in hora mortis illas pareat. Ad Issachar autem Iacob se conuertens: *inter medios terminos habitaturum* dixit, & humerum suum ad portandum onera suppositurum; id quoque ad vnguem, imò excellentius impletum intueor in Ioseph, qui & inter terminos veteris, & nouæ legis vixit, & inter illos alios cœlestes totius sanctitatis terminos, ac fines (Iesum, & Mariam) vitam egit; nec enim ex-

cogitari potest perfectior filius, quàm Iesus, nec excellentior Mater, quàm Deipara Maria. humerum item ad grauiora portanda Iosephum suppositurum, nemo sanæ mentis ambiget, qui varia itinera ob Christi defensionem suscepta tam perfectionis in Aegyptum, quàm reditus inde in Ierusalem non ignorauerit. Post hæc filio, Dan, hanc benedictionem Iacob dedit, quæ hæc duo præcipuè continet; primum, quod faceret hostem suum cadere retro; secundum, quod expectaret salutare Dei; nihil cer. è horum desideratur in Iosepho, cum communem humani generis hostem per matrimoniū cum beata Virgine, celata Diabolo eius integritate, fefellerit; & quasi cadentem retrorsum irriserit: præterea expectauit salutare Israel, sed aliter, quàm ille, cum ab sponsa sua salutem, & Saluatorem mundi mox pariendum certò sciret, quod ei solum, fuit concessum, qui solus meruit in spōsum Virgini dari. Rursus ad filium suum Gad respiciens, hanc illi dedit benedictionem: *Gad accinctus, præliabitur ante eum, & ipse accingetur retrorsum*: sanè D. Ioseph Angelico oraculo monitus, vt fugeret in Aegyptum, continuè accinxit sic, & Herodem, mortem infantis Iesu machinantem, delusit; benedictio ergo Gad aptè conuenit Iosepho. Iam ad Aser Iacob sermonem dirigens, inquit: *Aser, pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus*: certè cum pane Ioseph nullus quantumcunque pretiosissimus panis valet comparari, Maria fuit: *Quæ quasi nauis infrioris de longe portans panem suum*: cœlestem illum panem nobis præstitit, qui dixit: *Ego sum panis viuus, qui de celo descendit*: hic panis datus fuit Iosepho, vt custodiret illum filiis, non canibus, quia, vt veritas ipsa dixit: *Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus*. vnde, cum rabidus ille canis Herodes hunc panem deuorare concupisceret, Ioseph abscondit illum ab eo, & in longinquam Aegypti regionem transportauit. Ad Nephtali deinde verba faciens; in hunc modum bene-

benedixit: *Nephtali, cernus emissus, & dans eloquia pulchritudinis*: si solent parentes, & nutritij infantibus dulcia verba loqui, persæpè repetentes: mi Princeps, id non semel Iosephū factitasse crediderim, meliustis verbis Iesum infantem demulcendo, at non falsò, sed veracissimè ei dicebat: mi Princeps, mi Rex, cum reuera Rex esset Regum, & Dominus dominantium. Ad Iosephum verò orationem conuertens Iacob longiorem, & cumulationem benedictionem ei impertiuuit, quæ nostro argumento mirum in modū congruit; cum antiquus ille Patriarcha sponsi Virginis Iosephi figuram præulerit: in primis ait illi: *filius accrescens Ioseph*: egregiè nomen hoc, quod incrementum significat, nostro Iosepho conuenire perhibetur, cum tantoperè creuerit, quod (vt nuper ostendimus) & homines, & Angelos sanctitate longè antecellerit. deinde subiungit Iacob: *Deus patris tui erit adiutor tuus, & amipotens benedict tibi benedictionibus celi desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum, & vluæ*: hanc benedictionem noster Ioseph sublimius, quàm ille nactus fuit, dum in sponsam suam Virginem accipiens, cuius facer venter Virginitatis liliis vallatus Iesum peperit, & cuius vbera diuino nektare de cœlo plena eundè infantem lactauerunt. hæc sanè nostro Iosepho fuerunt benedictiones vberum, & vluæ, necnon & abyssi iacentis deorsum, cum abyssus latentis deitatis sub humana carne pueri in abiectissimo præsepiloco iacentis cœlestibus benedictionibus Iosephū frequenter impleuerit. Huc etiam facit Mosayca benedictio, qua in hunc modum antiquum illum (Patriarcham Iosephum) cohonestatum fuisse legimus: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph*: hæc benedictio plenius super caput nostri Iosephi cecidit, cum per multos annos cum Maria, pulcherrima omnium foeminarum, dilectissima sibi sponsa cohabitans, non solum corporis, sed & mentis virginita-

tem adeò custodierit, vt nec minima libidinis cogitatio iuncta animum eius pulsaret Fuit igitur Ioseph rubus ardens incombustus, de quo licebit dicere cum Moyse: *Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus? cecidit quoque hæc benedictio rubi super Ioseph, dum Maria eius sponsa maternitatem ita cum virginitate copulauit, vt Ecclesia Catholica à Spiritu sancto edocta, ei canat: Rubum, quem viderat Moyses incombustum, conseruatam agnouimus tuam laudabilem virginitatem*: Tandem vltimū colophonem imponēs Iacob benedictionibus suis, ad Benjamin dixit: *Beniamin, lupus rapax, mane comedit præadam, & vespere diuidet spolia*: profectò beatus Ioseph honestiorē, quàm Benjamin victus queritandi rationem elegit; nam consiliis patris sui Dauid dicentis: *quia labores manuum tuarum manducabis, beatus es, & bene tibi erit*: innitens, fabrilis artis exercitio, summo mane surgens alimentis quærebat, & velut sui laboris spolia inter Iesum, & Mariam, ad eorum sustentationem iuste, sobriè, & sanctè diuidebat.

Ad hæc (vt paucis multa dicam) cum facer Euangelista Matthæus diuino spiritu afflatus, probe agnosceret, ineffabilia esse Iosephi encomia, nec plurima volumina ad ea dignè decantanda sufficere posse, volens, quasi per compendium ea describere, bis duobus verbis illa complectitur: *Virum iustum* illum vocans: *Ioseph autè vir eius, cum esset iustus, noluit eam traducere*: potuisset quidè Euangelista, coniugem, seu maritum Mariæ illum vocitasse, at consultò dixit: *vir eius*, vt maritum simul, & virum esse indicaret: non enim omnes mariti, viri sunt: nam, vt Diogenes dicebat, *homines permulti, viri per pauci*. vnde ipse in foro hominibus pleno, ardentem facem in manu dum portaret, & quasi aliquid quariraret, hac, & illac cursitaret, à multis interrogatus, quid quareret? respondit: *homines, tamen Diogenem non inuenio; quia hi, quos video, cum more bestiarum viuunt, inter bruta animalia con-*

Isaie 45.

Zach. 9.

Gen. 49.

Ibidem.

Ibid.

D. Hierony.

Gen. 49.

1. Tim. 6.

Genes. 49.

Ibid.

Deut. 33.

Exod. 3.

Eccles. 6.

Gen. 49.

Psalm. 127.

Matth. 1.

Phil. dist.

numerari merentur; idem etiā, cum agnovisset optimum Lacedæmonū regimen, & Republicæ eorum præclaram institutionem dicebat: *Sola Lacedæni viros pariant*: quam egregiam sententiā Deus ipse per Isaiam præmiserat, dicens: *Vidi, quia non est vir*: Ad hæc: *vir* (vt docet D. Gregorius,) à virtute dicitur, prout idem est, quod fortitudo, vnde apud Hebræos idem est fortis, quod vir, & idè vbi nostra Vulgata venit: *Confortare, & esto robustus*: Hebræi cum originale legit: *Confortare, & esto vir*. vt ergo Euangelista Iosephi excellentiam commendaret, *virum* vocat illum, & non *maritum*, licet alioqui legimus cōiux eius esset. *Iustum* deinde eundem prædicat: *Cum esset iustus*, in quo mira latent Iosephi præconia; Aristoteles s. Ethicorum, Macrobius in Somnium Scipionis, & S. Thomas secunda, secundæ: Iustitiam bifariam accipi docuere; primò pro virtute specialis iustitiæ, cuius munus est, reddere vnicuique, quod suum est; secundò pro rectitudine animi, quæ ex omni virtutū aggregatione coalescit, & in hoc sensu dixit beatus Matthæus: *Cum esset iustus, noluit eam traducere*: sacra eloquia, vt in plurimum, commendant specialem aliquam virtutem in sanctis, quæ in eis magis effulset; simplicitatem animi in Noë, obedientiam in Abraham, patientiam in Iob, orationem in Iosue, fortitudinē in Samson, castitatem in Ioseph, mansuetudinē in Dauid, constantiam in Machabæis, fidem in Petro, amorem in Ioāne, vitam contemplatiuam in Magdalena, actiuam in Martha; ac tandem de singulis Confessoribus canit Ecclesia: *Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi*: quia singuli specialia aliqua virtute floruerunt: at, cum noster Ioseph omni virtutum genere præfulgeret, à iustitia, & rectitudine animi, quæ omnes illas complectitur, illum laudat Euangelista dicens: *Ioseph, vir eius, cum esset iustus*. Certè vulgari sermone idem pollet *iustum*, quod æquale, quæ acceptio, Iustitiæ satis consentanea esse perhibetur, cum proprium illius sit, fa-

Isaia 59.
D. Greg. super c. 1. Iob.

Daniel, 10.

Matth. 1.

Aristot. 5.
Ethic.
S. Thom.
2. 2.

Matth. 1.

Eccles. offic.
ex Eccle. 24

Matth. 1.

cere æqualitatem rei ad rem; vnde, cum illud dicatur alteri æquale, quod nec plus, nec minus illo habet, nihil aliud erit esse iustum, quàm ita regulæ rationis, ac diuinæ legi adæquari, vt nec per defectum, nec per excessum ab ea deflectat; quia igitur Diuus Ioseph diuinæ voluntati obsequentissimus semper exstitit, & diuinæ legis regulæ toto tempore vitæ suæ se adamussim conformauerit, idè etiam meritò Euangelista illum *Iustum* Matth. 1. vocauit. Illud discrimen interest inter eum, qui iustis calcis instar nobilium, & eum, qui amplis, & laxis instar rusticorum incedit, quod ille, si minimus scrupulus calcos subintraret, anxietur, & premitur; ille verò, cuius calcis lati sunt, etiam si terra, aut palea ingrediatur, nec minimo dolore afficitur; non secus vir iustus, quia arctam habet cōscientiam, quicumque etiam venialis peccati scrupulus illum angit; peccator verò, qui latam illam habet, etiam si terreni affectus, grauiaque peccata illam subintrant, nihili illa facit. Erat igitur noster Ioseph, vir iustus adè, vt nihil terrenū in mundissimum eius animum ingrederetur, sed iudies in iustitia magis, ac magis crescebat, ne à nomine Iosephi (quod incrementum significat) degeneraret; quod si quidpiam leuissimi pulueris subintrabat, confestim illum excutiebat. Vnde adamussim ad illud Apoc. respiciens: *Qui iustus est, iustificetur adhuc*: in eo semper singularissimam curam impendebat, vt ad anteriora se extendens, continuum virtutum incrementum susciperet, quod proprium est viri perfecti, vt præclare docuit D. Bernard. in epistola ad Abbatem Garinū D. Bernard. Alpensem, dum exponens gradus illius scalæ, quam vidit Iacob, pariterq; elucidans, cur Angeli in ea scala semper viderentur ascendentes, vel descendentes, nunquam tamen quiescentes, in huic modum piè, & eleganter loquitur: *Nunquam vir iustus arbitratur se comprehendisse; nunquam dicit: satis est, sed semper esurit, sicut iustitiam, ita vt si semper viueret, semper, quan-*

Apoc. 12.

D. Bernard.

Cant. 28.

Psalm. 118.

Psalm. 93.

Prover. 31.

Matth. 1.

quantum in se est, iustior esse contenderet, semper de bono in melius proficere conaretur; non enim ad annum, vel ad tēpus, instar mercenarij, sed in æternum, diuino se mancipat; amulatu audit demique vocem Iusti: in æternum non obliuiscar iustificationes tuas, & rursum: *Inclinari cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum*: & post pauca, pulchra hæc subiungit: *Itaque, indefessum proficendi studium, & iugis conatus ad perfectionē perfectior reputatur; quod si studere perfectioni, & velle semper proficere est, perfectum esse, profectò nolle proficere, deficere est. Vbi ergo sunt, qui dicere solent; sufficit nobis, nolumus esse meliores, quàm patres nostri? O Monache, non vis proficere? non, inquit. vis ergo deficere? nequaquam, ait: quid ergo? manere, inquit, volo in eo, in quo perseuero nec peior fieri patior, nec melior cupio. hoc vis, quod esse non potest. vidit scalam Iacob, & in scala Angelos, vbi nullus residens, nullusve subsistens apparuit, sed vel ascendere, vel descendere videbantur vniuersi: quatenus palam daretur intelligi, inter profectum, & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inueniri, sed quomodo ipsum corpus nostrum continet, aut crescere constat, aut decrescere, sic necesse sit & spirituum, aut proficere semper, aut deficere. hætenus Diuus Bernardus. Tandem id mihi palam facit eximiam Diui Iosephi iustitiam, & sanctitatem, quod, cum nauis aliqua preciosissimis mercibus plena, in altum tendit mare, quæri solet affecurator, immò multi, quia vnus solus id præstare non potest; ita cum Maria esset, quasi nauis institutoris, de longe portans panem suum, cœlestium charismatum mercibus onusta, ac varijs gratiarum prerogatiuis completissima; solus Ioseph inuētus est, qui pretiosissimas eius honoris, & famæ merces affecuraret, quod tanquā diuinis muneribus ditissimus, perfectè adè præstitit, vt etiam sponfam, quam nunquam tetigerat, grauicam obseruās, eius honori consulens, minimè accusaret, Matthæo dicente: *Cum esset Iustus, noluit eam traducere*: quid plura? hoc vnum eius iustitiam super omniū sanctitatem*

mirum in modum extollit, quod rationi consentaneum putauerim, si Christus naturalem aliquem humanum patrem, vt re vera potuisset, habiturus esset in terris, non alium elegisse, quàm Iosephū, quem in patrem legalem elegit, atque adè eisdem diuinis charismatibus illum exornasse, quibus naturalem patrem cumulasset; maximè, cum rectè Dominus agnosceret, non minori paterno affectu Iosephum illum fore profecuratum, quàm naturalis eius pater in terris exstitisset. *Iustum* igitur per Anthonomasiā illum fecit, qui *iustus* est per essentiam, Iesus, filius Mariæ, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

Ostenditur ex sanctorum Patrum doctrina, & validissimis rationibus, D. Iosephum, cum beatam Virginem pregnantem dimittere voluit, vel magnum quid, vel saltem nihil finistrum, aut turpe de ea sibi persuasisse: cuius occasione permulta valde vitia contra temeraria iudicia traduntur.

C I o quidem grauissimos quosdā Patres in eam abiisse sententiam, vt putarent, Iosephum verè dubitasse de Virginis castitate, imò, & iudicasse adulterij ream esse, valde q; excruciatū fuisse, quod illā sic intueretur grauicam, quam certissimè sciebat se, ne mente quidem attingere; fuisse tamen magnæ iustitiæ opus patienter reuclatam sibi iniuriam tulisse absque reuclatione, & accusatione. hi sunt in primis, Diuus Augustinus, qui scribens ad Macædonium epist. 54. ait: *Ioseph, cui Virgo Maria, Domini Mater, fuerat desponsata, cum eam comperisset esse*

D. August. epist. 54.

tom. 2.

esse

Idem serm. 14. tom. 10.

esse pregnantem, cui se nouerat non esse com-
mixtum, & ob hoc, nihil aliud, quam adule-
ram credidisset, puniri tamen eam noluit; nec
approbator flagitij fuit. Idem de natali Do-
mini: Nescit (inquit) interea Ioseph Mariae
sponsus, quid cum Maria ageret Angelus, subitoque
Ioseph intuitu familiari, & licentia maritali
aspicere Mariam coniugem suam; vidit eam gestibus
grauari, intellexit Mariae utrum gravidari,
urbatur Ioseph, homo iustus, quod Mariam
nunquam de Templo Domini acceperat, & no-
dum cognouerat; & gravidam sentiebat, &
quam non meruerat in coniugij honore, iam
haberet in confusione: in coniugioque diu est uans
disputat, dicens: unde hoc contigit, quod eue-
nit? non cognoui, non noui, non tetigi, non vio-
laui, non gravidauit; heu, heu, quid contigit?
&c. quid ergo faciam: quid agam? anxior, ge-
mo, curro, consilium quero, nec penitus inuenio;
prodo adulterium, aut taceo opprobrium? si pro-
didero, adulterio quidem non consentio, sed
neumum crudelitatis incurro; quia secundum
libri Moysis sententiam, lapidandam esse co-
gnosco, si tacero malum, confentio, & cum
adulteris portionem meam pono; quoniam er-
go tacere, malum, adulterium prodere peius
est, ne per me fiat homicidium, dimittam eam
coniugio: haec ille, qui similia tradit homil.
16. de verbis Domini. subscribit eadem
sententiae Iustinus martyr in Dialogo
suo cum Triphone dicens: Iosephus etiam
is, qui Mariae sponsus erat, cum uellet sponsam
suam principio ei iurare, quod eam ex viro gra-
uidam esse existimaret, id est ex stupro, in
uisu, & somno ei praeceptum est, ne uxorem
suam repudiaret, cum ei dixisset Angelus, qui
se ei patefecerat, ex Spiritu sancto esse id, quod
in uero haberet. Adde D. Ambrosium de
Instituit Virg cap. 5. dicentem: quid praeiu-
dicat Mariae, si caelestis consilij mysterium Ioseph
non intelligit, & putauit, Virginem non
esse, quia pregnantem uiderat. Ac tandem,
ne in referendis Patrum testimoniis mul-
tis sim, eandem amplexi sunt sententiam
Hilarius, Chrysostomus, Euthymius,
Theophylactus, & Nicaphorus, cui duo
habentur magni momenti fundamenta
in sacra Scriptura, quorum primum de-

Deut. 22.

Homil. 16.

Iustinus
Mart. In-
terprete.

D. Ambros.

Hilar. Cant.
1. in Matth.
Chryf. hom.
4. in Matth.
tom. 2.

sumitur ex verbis illis: Cum esset vir iustus,
& nollet eam traducere, ubi in Graeco, ver-
bum, traducere significat exemplificare, vel
in exemplum ponere: quam lectionem secu-
tus Augustinus epistola ad Paulinum ver-
tit. & nollet eam exemplare: & epist. ad Ma-
cedonium legit: & nollet eam diuulgare:
quod latine eleganter transtulit uulgatus
Interpres: & nollet eam traducere, hoc est,
in populi fabulam, aut publicum vulgi sermo-
nem offerre. S. Chrysostomus legit: & nollet
eam publicare, & in iudicium tradere: Hila-
rius autem interpretatur, idem esse: tra-
ducere, quod legis exemplar edere in aliquem,
per quod iuste deberet condemnari, sed
& Theophylactus exponit, idem esse tra-
ducere, quod manifestare, seu punire crimen,
hancque esse vim huius uerbi, non obcu-
rè indicant uerba illa Sapientis: tradu-
cent impios ex aduerso iniquitates ipsorum:
quibus consonat modus loquendi D. Pau-
li, dum ad Coloss. ait: Christum Domi-
num traduxisse confidenter Principatus, &
Potestates; quae omnia confirmantur ex
sequentibus uerbis: Cum nollet eam tradu-
cere, sed occulte dimittere: vnum enim al-
teri opponitur. Secundum fundamen-
tum desumitur ex uerbis Angeli dicentis
Iosepho: Noli timere, accipere Mariam con-
iugem tuam: quibus uerbis uidetur inten-
disse Angelus, quietum, ac pacatum illum
reddere, ne adulterium suspicaretur; ad id
enim indicauit ei, eam de Spiritu sancto
cōcepisse. Denique duplex opitulatur huic
sententiae ratio congruentiae; Prima,
quod, quemadmodum Deus permisit dubi-
tationem B. Thomae Apostoli de Chri-
sti resurrectione dubitantis, dubitationis-
que vulnera curauit, certissimosque de
tanto mysterio nos reddidit; simili ratio-
ne oportebat. Deum permittere, Iosephum
de castitate B. Virginis dubitare, ut sic o-
mnino certos nos redderet, tum de Ma-
tris uirginitate, tum de Christi per Spiritu
sanctum facta conceptione. Secun-
da, ut sic exemplo suo iustus Ioseph, quo-
modo coniugati homines, quibus uxoris
adulterae miseratōrs contigit, pie, ac pruden-

Euthym. &
Theophyl. in
c. 2. Matth.
& Nicaph.
lib. 1. cap. 8.
ibid. aut.
imperf.
August. 10.
2. ep. 59. ad
Paul.
D. Augu. 1.
54. ad Mate.
D. Chryfost.
loco praeci-
tato.
Hilar. &
Theophyl.
ubi supra.
Sapient. 4.
Coloss. 2.
Matth. 1.
Matth. 1.
Ioan. 10.

D. Aug. ser. 16. de verb. Dom. cap. 7. in princip. tom. 10.

D. Ambros. lib. 2. in Luc. cap. 1. in fin. tom. 1.

Leuit. 5. D. Hierony.

Theophyl.

D. Hierony.

Leuit. 5.

prudenter se habere debeant, doceret: ita
sentit D. Augustin. de uerb. Domini, di-
cens: Si solus nostri, quia aliquis peccauit in te,
& eum uis coram omnibus arguere, non es
corruptor, sed proditor: attende, quemadmo-
dum uir iustus Ioseph tanto flagitio, quod de
uxore fuerat suspicatus, tanta benignitate pe-
percit, antequam sciret, unde illa conceperat,
quia gravidam senserat, & se ad illam non ac-
cessisse nouerat: restabat itaque certa adulterij
suspectio, & tamen quia ipse solus senserat, solus
ipse sciebat: quid de illo ait Euangelium? Ioseph
autem, cum esset uir iustus, & nollet eam
diuulgare: Marius dolor non uindictam quae-
sit, uoluit prodesse peccanti, non punire pec-
cantem. haec ille. quibus consonant alia
D. Ambrosij in hunc modum loquentis:
Pulchre docuit S. Matthew Euangelista, quid
facere debeat iustus, qui prauum coniugis de-
prehenderit, incruentum ab homicidio, castum
ab adulterio praestare se debeat. Verum, quia
in hac sententia illud aduersus eam uirge-
redidit, quomodo iustus dicatur Ioseph,
nolens traducere pregnantem uxorem, &
non ex se, cum potius, quia iustus esset,
deberet illam traducere, iuxta prae-
ceptum legis Leuit. 5. unde D. Hierony-
mus dixit: Praeceptum est, non solum reos, sed
& confisos criminum obnoxios esse peccati?
Deinde, quia si noluit eam traducere,
quia iustus erat, iustitia fuisse eam tra-
ducere, quod tamen nullus cōcedet, cum
secundum legem licitum esset, eam tra-
ducere. Eapropter dicendum arbitror in
ueteri lege, non fuisse praeceptum, ut fal-
so putat Theophylactus, ut mariti adul-
teras uxores traduceret, sed permissum
tantum, sicut permittebatur, & non prae-
cipiebatur, ut mariti de uxoris sinistrae
suspiciates, ad sacerdotes eas adducerent,
ut per eorum maledictionem, & potio-
nem, quam illis porrigebant, rei ueritas
patefieret. quod autem dicit D. Hierony-
mus confisos criminum, si trauerint, obno-
xios esse peccati, iuxta legem Leuit. 5. in-
telligitur (ut patet ex contextu ipso legis)
de illis, qui adiurati à iudice, ut testimo-
nium ferant eius, cuius sunt conscij indi-

care reuenerint, ut egregie adnotauit Cor-
nelius Iansenius in Concord. Euang. cap. 7. Immo crediderim, si tem altius con-
templamur, non potuisse Iosephum iure
accusare Virginem, ut adulteram, cum
ad id probandum careret testibus; quo-
modo enim probare potuisset in iudicio
foetum, quem in uero Virgo gererat, à
se non esse genitum: nisi dicas: perspecta,
& explorata uirginis claustrum integritate,
& inuolata reperta, apertissime compro-
bati, foetum non esse à Iosepho genitum?
sed neque id, arbitror, euidentem tem ip-
sam faceret, cum naturaliter fieri possit,
Virginem concipere ex attractione femi-
nis uirilibus absque violatione claustrum,
ut testatur D. Thomas, quod libeto 6. art. 18.
& Auerroes 2. de caelo, & Marf. 2. qu. 13.
art. 1. ad 2. Addo, quod potius medium
illud explorationis uirginis integritatis
faueret illi, quam noceret; quare existi-
mo, quod in eo casu solum, iure potuisset
Ioseph Mariam traducere, seu diuulgare
sacerdotibus, ad quos spectabat, per po-
tium zelotypiae, & maledictionem, quam
imprecabantur, & periculum facere de-
eius fidelitate, aut infidelitate; quia ergo,
licet hoc permixtum erat Iosepho secun-
dum legem, noluit eo legis rigore uti, id-
circo dixit Euangelista, quod, cum esset
iustus, id est, pius, & sanctus, noluit eam
traducere, sed ad Deum orabat, dicens
illud Dauidis: Amputa opprobrium meum,
quod suspicatus sum. Atque tunc contem-
plor B. Virginem potuisse merito sibi
uoluptate uerba illa Cantorum: Nigra
sum, sed formosa sicut tabernacula Cedar, sicut
pelles Salomonis: Tu Ioseph suspicaris me,
domum esse instar tabernaculi Cedar,
sed non sum, nisi ut Salomonis. Cedar qui-
dem filius fuit Agar, quae ab Abraham do-
mo meruit cum filio suo ei: Eijce ancil-
lam, & filium eius: tabernaculum autem
Salomonis fuit sanctuarium, in quo ante
aedificationem templi deposita erat Arca,
& propitiatorium. Unde perinde fuit, ac
si diceret: Ea cogitatio (ò Ioseph) cruciat
animum tuum, quod animatam hanc
XK domum

D. Thom.
quod lib. 6.
Auer. 2. de
celo, &
Marf. 2. q.
13. ar. 1. ad
2.
Matth. 1.
Psalm. 118.
Cant. 1.
Genes. 21.

domum tuam existimas esse velut tabernaculum Cedar, in qua adulterinus filius commoretur, ac propterea de ciuitate matre cum filio cogitas; sed tua te fallit opinio, non enim sum, nisi velut tabernaculum Regis Salomonis, in quo mystica arca humanitatis Christi Domini sub claufura Virginei vteri mei delitescit, & in quo etiam continetur propitiatorium, imò, & qui est ipsa propitiatio pro peccatis nostris, Verbum Dei, caro factum.

Illud tamen, cui hæc sententia placuerit, aduertere oportet, præcitatos Patres minimè concedere (cum id cum verbis Euangelij meo iudicio pugnet) in illa falsa existimatione, quam S. Ioseph habuit de B. Virginis integritate quidquam peccasse; tum quia, cum non agnosceret, nec agnosceret tunc teneretur mysterium Incarnationis, & videret vxorem suam prægnantem, certoque nouisset, se nunquam attigisse illam; certè à temerarij iudicij macula liber erat, & immunis profus eius existimatio; tum quia forsitan iudicauit illam fuisse grauidam, absque eius tamen culpa, vt si per vim fuisset violata, cui delicto specialis in veteri illa lege erat poena statuta. Quod si defensores huius sententiæ interrogas, cur Virgo Iosephum cœlestis conceptus certiore non fecit, præcauens, ne in illam suspicionem veniret? Respondent, quia se, honoremque suum diuinæ protectionis curæ subesse sciebat: si enim de Susanna, cum ab impijs hominibus adulterij accusaretur, dicitur: *Erant cor eius, fiduciam habens in Domino, quid de Dei parente dicendum est? equidem erat cor eius, fiduciam summam habens in Deo, qua velut anchora, sic stabiliebatur, vt ne tenuis quidem trepidationis, vel perturbationis fluctus, illud dimoueret: potuit Ioseph ipse vultus virginei serenitatem, modestiamque illis diebus admirari, quæ recti mentem conscientiam fati indicabat; adultera enim fornicina virum timet, fugit, eo viso exalbescit, ventris tumorem tegit, ac premit;*

Daniel. 13.

Virgo contra, nec virum timuit, nec fugit, nec eo viso vnquam exalbit, nec ventris tumorem aut preffit, aut occultauit, Dei prouidentia se totam commisit. neque vero decepta est, adfuit cordi confidenti Deus.

Alij Patres in oppositam è diametro sententiam abeuntes, docuerunt B. Iosephum agnouisse altissimum Incarnationis mysterium, idque significasse Euangelistâ cum dixit: *Inuenta est habens de Spiritu sancto: inuenta, exponit D. Hieronym. à Ioseph, qui licentia pene maritali omnia noverat vxoris arcana: aiunt ergo illum, præ singulari sua modestia, ac humilitate, matris Dei confortio indignum se iudicantem, statuisse in animo suo illam dimittere, memorem illius, quod dictum est Moyse: Ne appropies huic, solue calcamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est. Certè Petrus simili humilitatis spiritu ductus, illam protulit vocem: Exi à me, Domine, quia homo peccator sum: quibus etiam consonant verba illa humilia D. Ioannis Baptistæ: Non sum dignus solue- re corrigiam calcamenti: atque in huius figuram dicitur de Dauid: Timuit introducere arcam Dei in domum suâ: præ magna enim sua humilitate dicebat: quomodo ingredietur ad me Arca Dei? Amplexatus est hæc sententiam in primis Origenes, dum ait: Iustus erat Ioseph, & illa virgo immaculata erat, sed ideo eam dimittere volebat, quoniam virtutem mysterij, & sacramentum quoddam magnificum in eadem cognoscebat, cui proximare se indignum existimabat; ergo humilians se ante tantam, & tam ineffabilem rem, quæ ebat se longè facere. hæc ille. Cuius per similia lego apud D. Basilium dicentem: Inuenta est grauida de Spiritu sancto: ambo inuenit Ioseph, & conceptionem, & causam: quod de Spiritu sancto: quapropter timens eiusmodi mulieris vir nominari, clanculum ipsam dimittere voluit: non ausus publicare, quomodo res ipsius haberent: cum autem esset iustus, affectus est mysteriorum reuelationem: nam, dum hæc ipsa animo versaret, angelus Domini apparuit ipsi per somnium dicens: Ne*

Matth. 1.

D. Hierony.

Exod. 3.

Luce 5.

Ioan. 1.

2. Reg. 6.

Origen.

Matth. 1.

D. Basil. ho-

mil. 25. 10. 1.

Ne

Ne timeas accipere Mariam vxorem tuam; nec illud cogita, quod suspicionibus absurdis obumbrabis peccatum: iustus enim appellatus es: non est viri iusti iniquitates silentio conterege; ne timeas, accipere Mariam coniugem tuam; ostendit, quod non moleste tulit, neque fastidiuit, sed timuit ipsam, veluti Spiritu sancto repletam: & illa verba Angeli: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: idem sanctus Doctor ostendit, quod Virginem Ioseph non sit abominatus, nec moleste tulerit, sed quod eam metuerit, vt Spiritu sancto plenam: hæc ille. quibus non possum, egregia D. Bernardi verba, etiam permulta, non subiungere; ait enim: Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc, non meam, sed Patrum sententiam; propter hoc Ioseph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à se repellat dicens: Exi à me, Domine, quia homo peccator sum: propter quod & Centurio à domo sua illum prohibebat, cum diceret: Domine non sum dignus, vt intres sub tellû meis; ita ergo, & Ioseph indignum, & peccatorem se reputans, dicebat intra se, à tali, & à tanta nõ debere sibi vltra familiare præfari contubernium, cuius supra se mirabilem expansebat dignitatem: videbat, & horrebat diuinæ presentia certissimum gestum infigue, & quia mysterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expauit Petrus potentiae magnitudinem; expauit Centurio presentia maiestatem; exhorruit nimium & Ioseph, sicut homo, huius tanti miraculi nouiorem, mysterij profunditatem, & ideo occultè voluit dimittere eam. Miraris, quod Ioseph prægnantis sese confortio Virginitatis iudicabat indignum, cum audias, & sanctam Elisabeth eius non posse ferre presentiam, nisi cum tremore quidem, & reuerentia? ait namque; vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam, sed quare occultè? & non palam? ne videlicet diuortij causa inquireretur, exigeretur ratio: quid enim vir iustus responderet populo dare ceruicis, populo non credenti, & contradicenti si diceret, quod sentiebat; quod de illius puritate comprobauerat; nonne mox increduli, & crudeliter Iudei

Matth. 1.

D. Bernard.

Matth. 1.

Luce 5.

Matth. 8.

subannarent illum, lapidarent illum? quando namque veritati crederent tacenti in vtero, quã postea contempserunt clamantem in templo? quid facerent, necdum apparenti, cui postmodum impijs manus iniecerunt, etiam miraculis coruscanti? merito ergo vir iustus, ne aut mentiri, aut dissimulare cogereetur innoxiam, voluit occultè dimittere eam. hæc eandem opinionem sequutus Cancellarius Parisiens. tom. 4. in epistola, quam de institutione festi D. Iosephi scripsit, ait: Dei parentem, antequam ad Elisabetham inuisendam abiret, stupendum Incarnationis mysterium charissimo sponso aperuisse; obtupuisse vero (vt par erat) Iosephum, & de coniuge dimittere, quod illius conuictu esset indignus, cogitasse. Et Viguerius in Theolog. institut. cap. 20. §. 9. tradit, sanctitatis splendorem effulgentem post Christi conceptionem in integerrimæ Virginitatis vultu, in admirationem Iosephum rapuisse: & paulò post: tanquam indignam ab eius consortio se voluisse sequestrare.

Cancel. Parisiens.

Viguerius.

Tandem horum Patrum sententiæ subscribunt alij grauissimi Doctores, Theophylactus, Ricardus de S. Victore, Eckius, & Salmeron, fauetque illi insignis testimonium ex reuelatione sanctæ Brigittæ facta, cuius verba sunt hæc: Postquã consensu nuncio Dei, Ioseph videns vterum meum virtute Spiritus sancti intumescere, expauit vehementer, non suspicatus contra me aliquid finistrum, sed recordatus dictæ Prophetarum prænunciantium, filium Dei nasciturum de Virgine, reputabat se indignum tali seruire matri, donec Angelus in somnis præcepit sibi non timere, sed cum charitate mihi ministrare. Cõfirmant eandem sententiam rationes meo iudicio non parui momenti: Prima desumitur ex variis verbis ipsius textus. Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: coniunctim enim hæc legenda sunt, & manifesta vis literæ inferatur: vnde D. Basilii exponit: Inuenta est grauida de Spiritu sancto: ambo inuenit Ioseph, & conceptionem, & causam, quod de Spiritu sancto: Eandem expositionem secutus Theophylactus dixit:

Theophy. in locum hunc

Matth.

Ricard. ibid.

Eckius ibid.

Salmero. 10.

2. tract. 3.

S. Brigitt. lib.

7. cap. 25.

Matth. 1.

D. Basil. ho-

mil. 25. 10. 1.

Theophyl.
super cap. 1.
Matth.

Matth. 1.

Vide, quid dicat: quoniam inuenta est in vtero habens; a quo inuenta est? à viro, hoc est, innotuit, quod ex Spiritu sancto cōcepit, vnde clam voluit eam dimittere, & non audebat habere uxorem, quæ tantam haberet gratiam: Deinde facer textus ait: cum esset iustus, noluit eam traducere: quæ autem quæsto iustitia est, quæ iudicat re non comperta, & manifestè explorata, sed ex coniectura facillè expugnabilis? quæ hæc iustitia, quæ, antequam expostulet, & interroget, damnat? immò etiam, quod damnat, non punit? nec puniri vult, immò impunem censet dimittendam adulteram? Secunda: quia si vera est eorum sententia, qui dicunt, Iosephum, paulò post Angeli Annunciationem, & Conceptionem Christi, voluisse dimittere Virginem, certè tunc nullus potuisset fuisse tumor ventris, vnde illam grauidam suspicaretur, nec etiam admisso, post tres menses obseruasse in illa tumorem illum, efficax argumentum id erat, esse prægnantem, cum ille ex aliis causis potuisset euenire: præcipuè, quod, cum eximia Virginis sanctitas perspecta satis esset Iosepho; nouerat enim admirandam eius natiuitatem, præter omnium expectationem, præsentationem eius, cum triennis esset, in Templo; famam integritatis vitæ illius; votum, quo virginitatem suam Deo sacrauerat, miraculosam cum illa desponsationem, virga eius germinante, & Spiritu sancto super illam in forma columbæ comparante, vt auctor est D. Hierony. lib. de ortu Virginis, non facile adulterium sibi persuadere poterat. Item, impiè, ac sine vlla misericordia ageret, dimittendo uxorem absque libello repudij contra præceptum legis, Deuter. 24. in eo autem libello, si causam exponeret, vt lege tenebatur, & coram testibus, vt mos erat, ne confictus libellus posset existimari, quomodo verè est, ipsum non voluisse eam traducere, & publicare? E contra verò, si causam taceret, certè omnibus grauis scandali occasionem dedisset, vt qui sine causa, & temere præclaræ indolis adolescentulam, de ipso graui-

D. Hierony.

Deut. 24.

dam existimatam, repudiasset. Demum non repugnabat vilo modo æquitati habitare cum vxore adultera, modo id fieret ad corrigendam errantem, eamque à scelere ad meliorem frugem reuocandam; nam id officium esset, charitatis, & eminentioris perfectionis iustitiæ. nam si vt Apostolus inquit: Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, è contra etiam, sanctificabitur mulier infidelis per virum fidelem: & nulla lex sacra (vt existimat B. Augustinus ser. 26. de verb. Dom. & epist. 54. ad Macedon.) cogebat virum ad defendendam coniugis impudicitiam: nec Leuit. 20. nec Deut. 22. quod autem Prou. 8. dicit Sapiens: qui tener adulteram, stultum est, & insipiens: non damnat virum tenentem illam ad corrigendum, sed tenentem adulteram incorrigibilem, & quæ in adulterio manere vult. hinc facillè fuit Iosepho aliis causis tumorem illum tribuere, & non adulterio, alioquin ex leui coniectura in temerarium iudicium profuisset.

Tertia ratio: nam quæro, quando Iosepho inuenit tumidum ventrem, vt isti aiunt, ante salutationemne Elisabeth, an postea? certè ante salutationem dici non potest, quia cum tunc nullus tumor vteri esset, nulla poterat subesse suspitio; constat autem ex Luca, statim post annunciationem in illis diebus ascendisse in montana cum festinatione, & visitasse Elisabeth; ergo post salutationem accidisse asserendum est: nam post exactos illos tres menses in domo Zachariæ, poterat vterus intumescere. Rursus quæro: fuit ne Virgini Mariæ Ioseph comes in illa professione, an non? & videtur, quod omninò illam sit comitatus, vt expressè docent D. Bonaventura, & Viguerius, quos sequuti sunt multi recentiores, cum ea potissimum ratione diuino consilio fuisset tanquam verus maritus illi assignatus, vt custodiret illam, essetque ei perpetuus, & indiuiduus comes, ac minister, & inuolata eius pudicitia testis; quomodo ergo potuisset nouus sponsus Vir-

ginem

1. Cor. 7.

D. August.

Leuit. 20.

Deut. 22.

Prou. 8.

Luc. 1.

Ibidem.

D. Bonavent.

in medic.

cap. 5.

Viguer. in

insist. c. 20.

§. 8.

Smarez. 10.

2. q. 35. q.

ff. 33.

Luc. 1.

Luc. 2.

Matth. 2.

Luc. 1.

ginem puellam, ac teneram ad iter agendum alteri committere, cum ipse ad eam curam esset delectus? vnde cum profecta est in Bethlehem, & fugit in Aegyptum, illam perpetuò associavit. Deinde, quia Virgo ad Elisabetham inuisendam propè tēpus paschale profecta est: Pascha enim quattuordecima die mensis Nisan agebatur, qui Aprili nostro, Martioque responderet, Virgo autè vigesima quinta die Martij cōcepit, & paulò post ad Elisabetham profecta est: ergo cum ratione coniunctissimum est, Iosephum illius fuisse comitem: siquidem omnes viri paschali tempore Ierolimitanum Templum adibant: si ergo profectus cum illa est domum Zachariæ, vt est rationi, & pietati consentaneum, certè audiuit illa verba Elisabethæ exclamantis: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* quomodo igitur Iosepho eius modi verba audiens, sinistrum aliquid de Virgine cogitasset? vel, nunquid surdus erat, vel stupidus, aut incredulus ad hæc in spiritu dicta, vel ad Canticum sponsæ suæ, vel Zachariæ? Quod si proterue dixeris, quod is non interfuit, saltem hæc, quæ erant diuulgata in omnia montana Iudææ, referentibus cæteris accepisset; & si pius esset, credidisset, vel quæsisset à Virgine, quæ certè ab illo non celasset hanc veritatem.

Quarta ratio: quia non videtur verisimile, quòd si Ioseph ignorasset Incarnationis arcanum, Maria Virgo etià non quæsit, ei non patefecisset; tum quia sponsa secreta sua cum sponso communicare debet, maxime, vt vitet omnem zelotypiam, atque suspicionem; tum quia Elisabethæ à se visitatæ mysterium omne apertis verbis explicauerat, cui tamen minus debebat, quam proprio sponso: tum quia Virgo non putasset Ioseph fore incredulum, cum mysterium hoc à Prophetis fuisset prænunciatum, & eius complendi tempus immineret, & signum virgæ suæ reforescentis in desponsa-

tione visum satis illum ad fidem præstantem incitasset.

Vltima ratio: quia si Christus Dominus noluit Iudæos de matris suæ pudore sinistrum aliquid cogitare, atque ob eam causam voluit Matrem eius desponsatam, maluitque reputari filius Ioseph, quàm quod quisquam turpè de matre sua opinionem conciperet; quantò magis rationi consentaneum est, noluisse iustum Iosephum eius virum de tanta Virgine horrendum adulterij scelus suspicari? & quidem, cum Dominus virginæ Matris suæ pudicitia, & honoris illius zelantissimus fuerit, iussisset quidem Angelo, quem ad Iosephum misit, vt eum reprehenderet, sicut & Abraham de risu in Sara reprehensus, & Thomas de incredulitate, & Apostoli de tarditate fidei in Christi resurrectione. Hanc ergo sententiam, tot Sanctorum Patrum testimonij corroboratam, ac neruosis rationibus munitam, non possum non valde probabilem; ac piam iudicare; ad eius tam è maiore probabilitatem stabiliendā, oportet, vt ea, quæ illam infirmare videtur, proponamus, & diluamus. Illud sanè contra illam valde vigeret videtur, quod causam, quam Angelus reddit, cur sit Virgo retinenda à Iosepho, eandem præcitati Patres reddunt, cur illam vir eius dimittere voluerit; ex quo videtur hæc sententia, Angeli verbis non cohærere: nam si propterea Iosephus relinquere uxorem volebat; quia diuinitus filium Dei concepisset, non dixisset Angelus: *Noli timere, accipere coniugem; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est:* respondere enim posset Ioseph: ideo illam ego dimittere volo; quia ex Spiritu sancto concepit, non enim cum ea habitare audeo, quæ tantæ sanctitatis, & dignitatis est. Deinde Euangelista affirmat, Iosephum, quia vir iustus erat, noluisse Virginem traducere, id est, infamiae nota afficere, sed voluisse tantummodo dimittere: ergo suspicabatur, conceptum illum non laude, sed ignominia dignum. Ac tandem, quia si Iosephus ex Spiritu sancto

1. Cor. 7.

Genes. 18.

Marc. 6.

Luc. 2.

Matth. 1.

1. Cor. 7.

Matth. 1.

Virginem concepit, imprudentie
 fuisset non modice illa dimittere, & con-
 tra vero prudentie, ac pietatis, velle illi
 inferuire, & ab eius consortio nunquam
 remoueri Responderi potest ad hæc, Theo-
 phylactum super cap. 1. Matth. præcitata
 verba Angeli in hunc modum exponere:
*In quidem times adiungi illi, quia ex Spiritu
 sancto concepit, sed ne times accipere: est
 enim vxor tua, & à Domino dictum est: Pro-
 pter hanc relinquet homo patrem, & matrem,
 & adhærebit vxori suæ: Græcè etiam illa
 particula, quam vertit Interpres (enim) in-
 terdum asserentis est, idemque pollet, ac
 sanè, vel certè. Sapientissimus Salmé-
 ron eandem Theophylacti expositionem
 acceptans, conformem esse ait Hebraico
 cuidam Codici Matthæi, qui in hunc
 modum dicebat: *Ne times, vt accipias
 Mariam coniugem tuam, quia id, quod natum
 est intra eam, de Spiritu sancto est, id est: ne
 times accipere eam in coniugem tuam
 ob hanc causam, quia, quod natum est
 de ea, de Spiritu sancto est, sed cogno-
 sce in hac re necessariam esse operam
 tuam, vt Dei Patris officia exhibeas:*
 vnde continuò subiunxit Angelus: *Pa-
 riet autem filium, & vocabis nomen eius I E-
 S U M, id est: pater exis in omnibus, ex-
 cepta copula coniugali, quam supplicuit
 Spiritus sanctus, per actum enim impo-
 nendi nomen, significauit Angelus inte-
 grum officii paterum; sicut per actum
 ascendendi: *Pasce oues meas, significauit
 Christus plenam potestatem, & iurisdic-
 tionem, quam Petro tradebat. Quod si
 cui dum videatur, verba illa compone-
 re, quæ videbantur disiungenda, memi-
 nerit, quæto, non minus durum esse, ea,
 quæ sunt coniuncta, diuidere; nam, cum
 dicitur: *Inuenta est in vtero, habens de Spi-
 ritu sancto, quidam contendunt, hæc di-
 uidenda, & disiungenda esse, quasi tan-
 tum Ioseph inuenerit eam prægnantem,
 non prægnantem de Spiritu sancto: sic-
 ut ergo illi hæc diuidunt, non possunt,
 qui hanc sententiam sectantur, coniun-
 gere illa: Noli timere, accipere Mariam, ob****

Theophy-
 per cap. 1.
 Matth.
 Gen. 2.

Salméron.

Matth. 1.

Joan. 21.

Matth. 1.

Ibidem.

eam causam, quod conceperit de Spiritu
 sancto.
 Illud autem, quod de imprudentia ob-
 iicitur sancto Iosepho, aulius momenti
 est, quia velle eam dimittere, ex affectu
 humilitatis processit; vnde, sicut nemo
 dicit, imprudentem fuisse D. Petrum,
 aut Centurionem, quod ille societatem,
 hic ingressum Christi in suam domum
 recularit, ita nec Iosepho imprudentie
 adscribi potest, quod vellet tunc à Virgi-
 ne discedere, indignum se reputans eius
 consortio.
 Intret extremas has sententias supra
 comprobatas, ego mediam viam proba-
 biliozem existimo; nimirum, B. Iose-
 phum, cum vxorem prægnantem vidis-
 set, non existimasse quidquam mali de
 B. Virgine, sed nec quidquam boni, sed
 summa perplexitate cruciatum viriliter
 suspendisse iudicium, illud Ecclesiastici
 in memoriam reuocās: *Deprime cor tuum,*
& suscipe verba intellectus, & ne festines in
*tempore abductionis: non desunt grauis-
 simi Patres, qui huic sententiæ adhæreant;*
 nam in primis Chrysothomus, vel qui-
 cumque alius est auctor imperfecti, su-
 per caput. 1. Matthæi homil. 1. ait: quod
 cum variaz cogitationes in Iosephino
 pectore, velut duello mirando, prælia-
 rentur: nam grauiditas adulterium re-
 plodebat; vterus intumescens turpitudi-
 nem suadebat, at castitas Mariæ Iosepho
 satis perspecta, violatam eius virginita-
 tem non patiebatur credere; sensus urge-
 bat, aliquid turpe ibi adesse, at ratio pu-
 gnabat, sanctitati Virginis magis fiden-
 dum, quàm vteri tumori credendum;
 cum (inquam) Ioseph variis his cogita-
 tionum fluctibus, huc, & illuc ageretur,
 tanquam vir iustus, inquit Chrysoth. *(O in-
 estimabilis Mariæ laus) magis credebat ca-
 stitati eius, quàm vtero intumescenti; plus
 gratia, quàm nature conceptionem manifestè
 videbat, & fornicationem suspicari non po-
 tuerat; possibilis credidit, mulierem sine viro
 posse concipere, quàm Mariam posse peccare:*
 reddens

Lucæ 3.
 Matth. 8.

Eccles. 20.

Chrysoth. hom.
 1. Matth.

Ibidem.

reddens autem rationem, quare nihil
 mali suspicatum fuerit Ioseph, ait: *quoniam
 auditio verborum Mariæ, & consideratio vitæ
 eius mala suspicari de ea non sinebat Ioseph;
 consideratio autem conceptionis eius non per-
 mittebat eum ad plenum bona estimare de ea;
 & sic animus eius inter vtrasque partes flu-
 tuabat, & tenere eam timebat, & tradere
 eam non audebat, propter hoc necessaria fuit ei
 reuelatio diuina: hæc ille.*
 Ad stipulatur eidem sententiæ D. Hiero-
 nymus, dum opinatur, Ioseph nihil
 mali suspicatum fuisse de B. Virgine, sed
 latuisse illum tunc mysterium Incarnati-
 onis, & in admirationem raptum, sus-
 pendisse iudicium. verba Hieronymi. sunt
 hæc: *Hoc testimonium Mariæ est, quod Ioseph
 sciens illius castitatem, & admirans, quod vi-
 derat, celat silentio, cuius mysterii nesciebat:
 subscribit eidem Aymon, dum in vigilia
 Natiuitatis ait: Cur dimittere eam voluit?
 idè scilicet, quia nec totum sciuit, nec totum ig-
 norauit. Nouerat in vtero habentem non de
 carnali concubitu, sed spiritali virtute; de quo
 verò spiritu conceperit, ignorabat, quod ei ape-
 ritur, quasi nescienti de spiritu, dum inducit,
 sancto: & Glossa ordin. in 1. cap. Matth. ait:
 Sciebat illam esse inculpabilem, sed vnde, vel
 quid esset, ignorabat, & ideo mediam elegit
 viam effugiendi, vt neq; innocenti prodiret, ne-
 que rei incognita cõsentiendo, se reum faceret
 coram Deo. Vera virtus est, cum nec pietas si-
 ne iustitia, nec sine pietate iustitia, quæ sepa-
 rate ab iniuncta dilabuntur: Fauentq; eidem
 sententiæ nõ parum verba Matthæi: *Hæc
 eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in
 somnis Ioseph: ex quibus non obscure col-
 ligitur, quod nondum deliberauerat, nec
 determinatè iudicauerat, Virgine quid-
 piam turpe commisisse, sed tantum apud
 se varis cogitationibus agitari, variazque
 rationes hinc, & inde emergentes atten-
 ta meditatione explorasse. In quo sanè
 prudenter se gerebat, dicente Ecclesiastico:
 Vir in multis expertus, multa cogitabit.*
 non solum autem in eo prudentem, sed
 virum prodigiosæ iustitiæ, & bonitatis
 se ostentauit; cum sponsæ tumentem*

D. Hierony.

Aymon in
 vigil. nat.
 Dom. in pa-
 byem. sub
 initio.

Gloss. ord. in
 1. c. Matth.

Matth. 1.

Eccles. 34.

verum, & ad sensum indubitata conce-
 ptus signa videns, neque expositulauit ab
 vxore, nec questus est apud affines, nec
 zelotypiæ ardore exscanduit, nec in ius
 sponsam vocauit, aut ad subeundam pœ-
 nam exposuit, sed æstus suos apud se-
 metipsum pressit, tantum de diuortio cogi-
 tans, vt indicat Euangel. dicens: *oc-
 cultè voluit eam dimittere: hæsitans enim;
 ob quasdam rationes, adulterium me-
 tuebat; ob alias rursus, ab hac cogita-
 tione reuocabat, quod exploratos habere
 inculpatissimos vxoris mores; spiri-
 tumque diuinum vndique sese prodere
 in ipsius oculis, gestu, in cæssu, & sermone;
 fierique posse non dubitabat, vt ex Deo,
 à quo necesse est pendeat omnis femin-
 arum conceptus, vxor eius nouo modo
 concepisset; maxime, quod non ignora-
 bat vaticinium Isaïæ: *Ece Virgo concipiet,*
 & quod iam proximus erat aduentus Mes-
 siæ, iuxta Danielis computationem in
 suis hebdomadibus: metuens ergo, se di-
 uinam maiestatem offensurum, si, aut
 seruaret, quam adulteram timebat; aut
 traduceret eum infamiæ periculo, quam
 ex Deo concipere potuisset autemabat,
 nec voluit illam traducere, nec seruare,
 sed occultè dimittere. Quem autem mo-
 dum in dimittendo illam decreuisset, non
 est vna omnium sententia; nam Rupert.
 & Abulens. quos secutus est Simon de
 Cassia, fugam fuisse meditatum, sicut fecit
 Dauid, aiunt; quod & factitauerit non
 pauci propter diuersos rerum euentus.
 Cornelius verò Iansen. ait: voluisse illam
 dimittere, libello repudij dato, quem se-
 creto, & non in publico dari potuisset exi-
 stimat; nec infirmat hanc Cornelij senten-
 tiam, quod obicit Abulens. non potuisse
 libellum repudij dari, nisi consummato
 matrimonio; tum quia verba legis Dou-
 ter. nullum proflus verbū habent de ma-
 trimoniij consummatione; tum, quia, si
 permissum erat eo tempore libellū repudij
 dare vxoribus infidelibus post cõsumma-
 tum matrimoniū, & ablatam virginitatē,
 cur non etiam antè sine tanto detrimento
 dimitte-*

Matth. 1.

Isaïe 7.

Rupertus.
 Abulens.
 Simon de
 Cassian.

Cornel. Ian-
 sen.

Deut. 24.

dimitterentur? quia tamen existimo, libellum non potuisse dari, nisi publica auctoritate, vt sic inspiciebatur fidem faceret, & ne quisq; prout suo arbitrio libuisset, libellum daret; idcirco verisimilius censeo, Iosephū voluisse dimittere Virginem per fugam, non per libellum, alioquin volens non traduceret, traduceret eam.

Illud tamen minimè silentio præteribo, quid secundum hanc mediam sententiam, quam iuxta multorum Patrum auctoritatem, veriolem censemus, dicendum sit ad obiectionem illam, quod cum Ioseph comitatus fuerit Virginem vsque ad domum Zachariæ, non potuit Incarnationis mysterium ignorasse, cum palam de illo collocutæ fuissent Maria, & Elisabeth. Quidam recentiores Interpretet, vt hanc difficultatem fugiant, fatentur Iosephum intemeratam virginem non fuisse in illo itinere comitatū; quod planè videtur sensisse Lyranus, dum ait:

Lyran. super 1. cap. Matt. Gratiann.

De licentia Ioseph abiit ad cognatam suam; ipsa autem redeunte, videt Ioseph verum eius gravidum: & Gratiannus in vita S. Ioseph refert, eo tempore occurrisse fabrile quoddam opificium, quod recusare non potuit S. Ioseph, & ob hoc impedimentum non fuisse comitatū Virginem: sed quia in hanc sententiam minimè gentiū duci possum, propter rationes, quas supra commemoravi, facilius crediderim, diuino consilio factum esse, quod ob aliquam rationem nobis ignotam, quamvis Ioseph comitatus fuerit B. Virginem, colloquio illi inter ipsam, & Elisabeth non adfuerit, vel si adfuit, diuinitus impedimentum fuisse, ne mysterium Incarnationis agnosceret; sed quod per Angelum postea ipsi innotuit, propter multiplices fructus ex perplexitate illa Iosephi postea percipiendos.

Porrò, ex hoc illustri Iosephi exemplo, vellem, nos edoceri primū, negotia, quæ occurrunt, antequam censuram eorum feramus, diligenter discuti debere, iuxta illud Iobi: *Causam, quæ nesciebam, diligen-*

Iob. 29.

*ter inuestigabam: sic Daniel diligenter examinavit illos duos senes, antequam morti adiudicaret: & Salomon sapientissimè explorauit contentionem illam duarum mulierum, & prudentissimè illam dimit: imò, & Festus noluit subito Paulum iudicare, priusquam accusaretur, & audiret, eiusque causam perspicua fieret: præterea, quod omnia hæc longè superat, Deus ipse (vt sacra Geneseos refert historia) tametsi infinita sapientia præditus, & quem nihil latere potuit, descendit ad exemplum nostrum, vt videret ædificatores Turris Babel, priusquam eos puniret: & similiter priusquam Sodomitæ igne de cælo cadente destrueret, dixit: *Defecidam, & videbo: & quidem, si adhuc multa perpendentes, sæpè allucinamur, & aberramus, necesse est in plures prolabi errores, si attenta meditatione varia, quæ menti occurrunt, non discusserimus.**

Secundum documentum, idque apprime necessarium, quod ex facto D. Iosephi elicere debemus, est, vt sicut ille grauidā intuens sponsam, nihil temere de ea iudicauit, sed iudicium suspendit, non secus nos de proximorum gestis, etiamsi quidpiam mali præferre videantur, temerarium iudicium non feramus, sed omnem temeritatem cohibentes, in eorum potius excusationem, quam criminationem propendamus. Certè, si falsa, ac temeraria iudicia, quæ sacra commemorant eloquia, in medium mihi proferenda essent, non possent sine rædicio legentium referri; præcipua tamen silentio præterire non debeo, vt inde discamus temeraria coërcere iudicia. Posteaquam Assuerus infensus fuit contra Aman, cum hic iaceret supra lectum, rogans eum pro salute sua, suspicatus est statim Rex, quod Reginam vellet opprimere. Laban illic iudicauit, quod Iacob asportaret Deos suos, cum tamen eum explorasset, non inuenit eos.

Fratres Ioseph ad cõiuuium inuitati, crediderunt, quod is vellet eos seruituti subiugare: Abraham putabat quod in Gheraris

Daniel. 1.

3. Reg. 3.

Aff. 24.

Genes. 11.

Gen. 19.

Iob. 4.

Ierem. 43.

Iob. 2.

Matth. 4.

Matth. 7.

Luc. 7.

Ioann. 18.

Esther. 7.

Gen. 31.

Gen. 43.

Gen. 20.

raris occideretur pro vxore sua, & tamen non fuit ita. Discipuli Domini timebant Paulo adherere, cum tamen esset equiuersus. Heli videns Annam sibi non respondentem, existimauit eam ebriam esse. Misit Dauid, qui consolarentur Hano propter obitum patris, & tamen ciues suspicati sunt, quod causa explorandi venisset. Proficitur Samson ab sponsa, vt parentes suos visitet, & putat locer eius, quod ex odio sponsæ fugeret, & alteri illam nupsit. Vaghao cubicularius Holofernis facile iudicauit Holofernem cum Iudith dormire, vt tamen ipsa aliter se habente: Michol Dauid coram Arca Dei saltante, impudorem illum animi leuitati tribuit, quod tamen, non nisi pietati, & humilitati adscribendum erat. Amici Iob, impatientem iudicant Iobum, patientiæ speculum, dicentes: *Defecisti, conturbatus, ubi est fortitudo tua, patientia tua?* cum Ieremias iret per portam Beniamin, custos portæ falso ei imposuit, quod confugeret ad Chaldæos: Vxor Tobia videns eum cœcum dixit: *Manifeste vana est spes tua, & elemosina tua modo apparuerunt.* Discipuli videntes Christum supra mare ambulare, continuè phantasma esse iudicant. Pharisæus ille, qui Christum inuitauerat, videns mulierem peccatricem ad pedes illius nec illam à se expulisse, iudicauit illum non esse prophetam: Alius item Pharisæus, videns Publicanum orantem, male de eo suspicatus est. De Cæco nato discipuli eius interrogarunt: *Quis peccauit, hic, aut parentes eius:* temere iudicantes, cœcitate illam ex peccato ipsius, vel parentum prouenisse: & cum in cruce Christus dixit: *Eli, Eli,* temere iudicauerunt, Eli vocasse in auxilium suum. De Apostolis variis linguis loquentibus, dixerunt Iudæi, quod ebrii erant. Melitenfes videntes viperam pendentem de manu Pauli, homicidam cum esse crediderunt; vipera vero excussa cum nil mali haberet, cum Deum esse promulgarunt; & in vtroque temeraria existimatione se præcipitarunt: sicut, & olim pater eorum Diabolus temere iu-

Affor. 9.

1. Reg. 9.

2. Reg. 10.

Ind. 15.

Iudith. 14.

2. Reg. 6.

Iob. 4.

Ierem. 43.

Iob. 2.

Matth. 4.

Matth. 7.

Luc. 7.

Ioann. 18.

Affor. 2.

Affor. 28.

dicans, quod si Deus Iobum affligeret, ac variis laboribus vexaret, amissa patientia, maledictione in illum irurgeret, cuius iudicij temeritatem exitus ipse probauit; ait enim Scriptura: *In omnibus his non peccauit Iob.*

Iob. 1.

Audiamus iam Patres, quid in hoc genere argumenti dicant: D. August. *Perniciosum est, cum quis male senserit, forte de bono nesciens, qualis sit; quid perdo, si credo, quia bonus est: si incertum est, vtrum sit malus, licet quidem caueas, ne forte verum sit, non tamen damnes, tamquam verum sit; hoc pax iubet, quare pacem, & sequere eam.* D. Bern. *hanc egregiam sententiam docuit: Caue: alienæ conuersationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex, etiamsi perperam actum quid deprehendas, nec sic iudices proximum, maxime autem excusa intentionem, si opus non potest; puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum, quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse tibi, & dicito apud te: *vehemens fuit tentatio: quid de me illa fecisset, si accepisset in me similem potestatem?* S. Ioan. *Clim. maiora his postulat dicens: Etiam si S. Ioan. Clin. ipso animæ à corpore digressu, quempiam mac. grad. 10 peccare videris, nec tunc quidem illum dam suæ scilicet.**

D. August. in Psal. 147.

D. Bern. sa. per Cant.

nare audeas: incertum est enim hominibus iudicium Dei. Subdit: Sicut elatio sola, absque Iob. 1. de spir. ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-

Ibid.

*ita, & iudicandi vitium, etsi solum in nobis fuerit, perfectè nos perdere valebit; siquidem Pharisæus ex hoc condemnatus est. Tandem B. Laurent. Iustin. lib. de spir. animæ interitu, hæc, quæ sequuntur, ingenio, & pietate eius digna scripsit: *Hinc quorum B. Laur. Iust. dam præsumptuosorum est redarguenda temeritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-**

lib. 1. de spir. ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-

lib. 1. de spir. ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-

lib. 1. de spir. ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-

lib. 1. de spir. ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-

lib. 1. de spir. ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-

lib. 1. de spir. ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali auerem etiam alieni cordis se faciunt iudices; ma interiu. volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus ducantur affectionibus, qua intentione operentur, quomodo spiritu moueantur, quod omnino non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritu hominis, qui in illo est, quamquam persæpe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinitus in se tales reflectunt auitritatem, quæ interio-

2sa. 82.

1. Cor. 4.

ad Rom. 2.

D Ioan. Clim. in sua scala gra. 10.

Leuit. 13.

1. Reg. 6.

rum sola est capax, dum inuentionum, cogitationumque ab illa penetrare posse se putant de his legitur sic: *Ambulabunt in tenebris, sicut in meridie; Porro quemadmodum in meridie, ita illi in tenebris ambulare dicendi sunt, qui inuentionum proximorum profunda consilia curiosa inuestigatione perlustrant, & ex hoc iudicia temeraria confingentes, in nocte ignorantia ambulantes, meridiem se aspexisse exultant. Tales apostolus redarguens ait: Nolite ante tempus iudicare, quoadusque ueniat Dominus, qui, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, praeuenda prorsus sunt a fidelibus ista iudicia, quae absque peccato fieri nequeunt; cum ex quadam cordis, ut plurimum temeritate proueniant; ipsi soli cordium sunt humiliter referuanda iudicia, qui in equitate iudicatus est orbem. Hanc Patrum doctrinam confirmemus & nos tum facta Scriptura, tum & ratione: Audi D. Paulum tu, qui proximum temere iudicas, (sic enim loquitur) Tu quis es, qui iudicas alienum seruum, in quo enim alium iudicas, teipsum condemnas. Quod si à me scisciteris, in quo se condemnat? plane in hoc, quod laesae maiestatis diuinæ reum se exhibet, auctoritatem arcana cordis iudicandi (quod proprium est solius Dei) sibi petulanter vsurpans: ut enim dixit Diuus Ioannes Climacus: *Iudicare, est impudens direptio diuinae dignitatis.* Praecipiebat Dominus in Leuitico, ut septem diebus leprosus clauderetur, non permittit Deus sacerdotem facile de lepra iudicare, sed suspendi uoluit iudicium septem dierum spatio: si igitur Dominus non permittit, ita facile de lepra, quae oculis cernebatur, iudicare, quomodo permittet te de cordis proximi tui malitia statim sententiam ferre? In libris Regum dicitur, quod Bethsamitæ, cum Arcam Domini nimis curiosè intuerentur, illorum percussit Dominus septuaginta viros, & quinquaginta millia de plebe; quæto (obsecro) secretius est ipsum hominis cor, quam illa? quanto ergo maior temeritas, penetrantia cordis hominis iudicare, quam secreta loca Arcæ illius scrutari?*

Caesarum verò, ob quas homines adeo frequentes in temeraria iudicia incidant, primam affert S. Chrysofost. dicens: *Sicut D. Chrysofost. difficile, aliquem suspicatur malum, qui bonus super Math. est, sic difficile, aliquem suspicatur bonum, qui malus est; ut enim dixit Sapiens: In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos estimat.* quod satis experientia ipsa comprobatur, auarus de auaritia, libidinosus de libidine, ambitiosus de ambitione facile alios temerè iudicet, omnes sibi persimiles putans, quemadmodum enim in vase immundo omnis infusus liquor corrumpitur, & in languido stomacho quicumque cibus, vel pretiosus perditur, & in malos conuertitur humores; atque virga quantumcumque rectissima, in aquam immissa, apparet obliqua; ita, quæuis opera alicuius sint sancta, & mirabilia, si cadunt in animos odio, & nequitia infectos, & oculis prae affectibus iudicentur, cordibusque impietate refertis expectantur, apparebunt utique illis deformitas praua, & peruersa. Talibus animis illi Pharisei intuebantur opera nostri Redemptoris, & sic blasphemæ corde dicebant: *Demoniū habes: Samaritanus es.* Quæ admodum etiam radius Solis per vitrum ingrediens variis coloribus pictum, vitri ipsius colores, non autem suū repræsentat, ut, cum Sol sit vnus, atque idem, diuersus tamen pro colorum varietate apparet; sic homo affectu corruptus, non veros, ac natius factis colores tribuit, sed qualis est eius affectio, tali colore rem ipsam depingit: ingrediens enim iudicium per affectū ipsius, affectus colore ostendit; unde videas eadem, quæ vnus laudat, ab alio vituperari. quare prudenter quidem Agesilaus (ut est apud Plutarchum) quoties audiebat aliquos de aliorum laude, vel vituperio testimonium dicere, existimabat, non minus esse inquirendos, & discendos eorum mores, qui loquebatur, quam eorum, de quibus verba faciebant.

Ac tandem, sicut eadem pluuia de caelo decidens, in lilio flores, in vite vinum, in rubo vepres, in cicuta venenum producit

Ioan. 2.

Agesilaus.

Luc. 11. 2.

Ioan. Clim. in sua scala gradu 10.

de opus.

Math. 26.

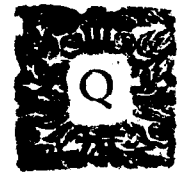
ducit; & sicut ex eodem odorifero flosculo apis dulcissimum mel, aranea verò pestiferum virus gignit, ita quidem ex eodem opere proximi, iusti ædificationem, peccatores scandalum decerpunt, omnia in malam partem conuertentes instar Phariseorum, qui diuina virtute in Christum Dominum ab humanis corporibus demonia expellentem, diabolicæ potestati temerè adscribebant: *In Behelzebub principe Demoniurum eiicit demonia:* & cum verba illa: *soluite templum hoc, & in triduo reedificabo illud,* duplicem sensum sustinerent, ut intelligi possent, vel de Templo materiali, vel de templo corporis sui, ipsi perperam de primo intellexerunt, omnia vertetes in deteriorem partem. Secundam causam, frequenter incidendi in varia iudicia temeraria, arbitror esse, quòd permulti magis aliorum gesta considerant, quàm propria: si enim quisque sibi attenderet, aliorum vitas non exploraret. Tetigit hanc causam S. Ioannes Climacus in sua scala, gradu 10. his verbis: *Qui celeres, nimiumque diligentes proximi delictorum iudices sunt, hoc idcirco patiuntur, quia nondum suorum peccatorum fixam, atque perfectam memoriam, curamque susceperunt; nam si quis amoto proprii amoris velamine, mala sua diligenter inspiciat, nullius iam rei alterius in hac vita curam geret; id apud se reputans, tempus sibi sufficere non posse, quo seipsum luceat.* Sunt quidem non pauci ad alienos defectus inspiciendos lynceis oculis præditi, ad proprios verò, instar Talpæ, luminibus carentes, quibus adamussim conuenit figmentum illud Aesopi dicentis: *huiusmodi homines duas peras secum ferre, vnā ante se, alteram à tergo;* & in anteriori aliorum peccata reperere, ut ante oculos illa habeant, in posteriori verò propria, quæ proinde conspiceri nequeunt, hos persimiles ego dixerim oculis, qui cum alia prospiciant, se ipsos non intuentur. Memorandum in hac parte exemplum reliquerunt nobis Apostoli Christi Domini, qui cum audirent illum dicentem: *Vnus vestrum me*

traditurus est: nemo ad alterius exploranda facta, sed propriam conscientiam discutiendam se conuertit: nemo de alio, etiam de Iuda, temere illum traditorem esse iudicauit; sed magis singuli, vnusquisque ne ille esset, de seipso timuit; dicebant enim: *Numquid ego sum Domine?* verum, tametsi hoc illustre exemplum sit, longe illud superat, quod Sanctus Ioseph nobis exhibuit, dum grauidam videns vxorem suam, & non ex se adulteram minime iudicauit: hoc valde commendat eximiam Iosephi probitatem, ac sanctitatem. Cui, cum vxore sua, & eius filio sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ibid.

HOMILIA XI.

Ostenditur, multis nominibus beatissimo Iosepho honorificentissimam Patris Christi, nomenclaturam deberi, & quam magna hac dignitas fuerit, variis animi conceptionibus per pulchre explicatur.

Q V A M VIS sacra pagina nos doceat, Christum Dominum virtute Spiritus sancti, absque virili opera expurissimis Mariæ sanguinibus conceptum fuisse, ut apertè indicauit Angelus Iosepho dicens: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est:* eadem tamen Iosephum patrem Christi fuisse appellatum, apertissime nobis testatum reliquit, quia non solum ait, sic vocatum ab his, qui incarnationis arcanum ignorabant, dum dicebant: *Nonne hic filius fabri est?* sed, & à Mattheo 13. sacro Euangelista Luca, qui diuino spiritu afflatus dixit: *Erant pater, & mater eius Luc. 2. mirantes super his, quæ dicebantur: immò & iterum: cum inducerent puerum Iesum parentes*

Matth. 1.

Luc. 2.

parentes eius: beatissimaque Virgo, ac omnium Euangelistarum sapientissima patris nomine, pleno ore eum cohonestavit, cum dixit: *Pater tuus, & ego, dolentes querebamus te, veracissime potuisset dicere: sponsum meum, & ego: vel nutritius tuus, & ego: his tamen omnissis, non dixit: nisi Pater tuus, & ego, vt nos omnes alliceret ad honorandum beatissimum Iosephum, sub hoc celeberrimo titulo Patris Christi, qui adeo excelsus est, vt quandam præferebat auctoritatem supra Christum, quo nihil sublimius dici potest. Cum ergo nomina diuini spiritus nutu imposta consonent rebus, non potest, non patris Christi nomen Iosepho diuinitus per os Mariæ impositum non adamuissim ei congruere. Et quidem in primis Christi Pater apte conuenit vocari, quia, vt docuit Diuus Augustinus, ipse Christum Dominum in filium adoptauit, & paterna omnia officia, quæ patres exhibere solent, diligentissime Iesu præstitit: verba D. Augustini hæc sunt: *Nec enim propterea non erat appellandus Ioseph pater Christi, quia illum non genuerat; quandoquidem recte pater illius esse potuit, quem non ex sua coniuge procreatum, aliunde adoptasset; cui sanè adoptioni Christi consentiens, visus est, plane in patrem suum legalem illum elegisse. Vnde quemadmodum qui solum per electionem, & nõ iure sanguinis ad regiam dignitatem ascendit, non minus à cunctis rex vocatur, nec minor obedientia, & honor ei defertur, quàm si ex paterna hereditate regnum obtinuisset; ita quidem licet, vt obierat D. Damascenus, Ioseph natura pater Iesu non existerit, tamen, quia ex Christi electione in patrem suum ipse eum assumpsit, iure quidem honorificum adoptiuu patris Iesu nomen sibi vendicat, & velut patri, obedientia & honor illi debetur. Et quidem non parum Iosephum commendat, quod ille, cuius filij adoptiuui sunt Martyres, Confessores, Apostoli, & omnes Sancti, ipse Iosephi adoptiuus filius esse voluerit, deinde Bernardus ser.**

Ibid.

D. Aug. li. 2. de consensu Euang. c. 1.

D. Damasc. orat. 13.

D. Bern. ser. 3. sup. missus.

de Annunc. vocat D. Iosephum, nutritium Christi, nihil autem frequentius apud infantes, quàm nutritium nutritis virum, patrem suum compellare; tanto autem magis nomen hoc patris ei conuenit, quãto exactius, ac diligentius nutritij munus erga Iesum exercuit, ac sedulam eius curam gessit. hinc Diuus Chrysostronus eleganter dixit: *Non quia ex Spiritu sancto est, idcirco te à ministerio tanta estimes desponsationis extraneum; nam, & si nihil habeas in hac generatione commune, tamen quod est proprium patris quodque nihil lædit virginis dignitatem, hoc tibi facile concedo; quamquam enim non sis filius tuus, tu tamen curam erga illum, & sollicitudinem ostendis parentis.*

Ad hæc: si pupilli tutores suos merito patres vocare consueuer, plane hoc etiam nomine Ioseph, pater Christi vocari meretur, vt auctor est Rupertus, qui versans illa verba: *Iacob autem genuit Ioseph*: postquam totam illam generationum seriem scalæ Iacob comparauerat, ait: *supremum scalæ gradum, cui Dominus innixus erat, fuisse Iosephum. & interrogans; quomodo ergo nitebatur? respondet, vtique tamquam tutori pupillus, quippe qui in hoc mundo sine patre natus est, ita innixus est huic beato Iosepho in titulo patris optimus, cuius solatio pater: no puer cum Virgine puerpera sustentaretur. Vt tamen Iosephum tutoris munus erga Christum præclare exercuisse demonstrum, placet in memoriam reuocare historiam illam Valerij Maximi, referentis, quod cum Ptolomæus Rex Aegypti filij sui tutorem, Senatuum Romanum constituisset, continuò ille elegit Marcus Lepidum, Pontificem Maximum, qui bis fuerat Consul, virum adeo excellentem, qualem verba illius satis commostrarunt, ad pueri tutelam gerendam: *Alexandriam misit, amplissimi, & integerrimi viri sanctitate, Reipublicæ vrbis, & sacris comparatam, quem externæ procuratori vacare voluit. ne fides Ciuitatis nostræ frustra periret: & diffimaretur: additque tunc à Reipublica monetam fuisse excusam, in cuius altera parte femina comparebat, cum hac**

D. Chrysa. 4. in Matth.

Rup. de din. of. c. 18. & li. 1. de glor. & hono filij homin. in Mat.

Valer. Max. lib. 4. c. 4.

inscriptione; *Alexandria: in altera vero hic aderat titulus: Marcus Lepidus Pontifex maximus tutor Regis: quibus significare voluerunt, Alexandriam, & Marcum Lepidum bonæ educationis Principis curam suscepisse: si ergo ad regis terreni educationem vir quaeritur ab hominibus, variis virtutum ornamentis cohonestatus, qualem (quæso) putabimus diuinam sapientiam illum delegisse, vt tutor esset, & custos cœlestis regis, Sapiente dicente: *Qui custos est Domini sui, glorificabitur; & qui seruat fructum, comedet fructus eius? Quod si ad custodiam nostram Deus spiritus Angelicos destinauit, sanè, cum loco Angelicis custodis, qui Christo nullus fuit assignatus, quia ipse potius erat custos Angelorum, eos, qui non ceciderunt à casu præseruans, cum (inquam) S. Ioseph in Christi custodem fuerit diuinitus ordinatus, non dubito, quin ipse etiam angelicos custodes longè præcellerit. Quod si de Angelis ait Dauid; *Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Ioseph in via ad Aegyptum, & in via ex Aegypto ad propriam patriam Christum infantem custodiuit, & velut alter Raphael Tobiam iuniorum incolumem ad propriam domum reduxit, immò, & ab immatura morte, quam herodiana tyrannis ei inferre moliebatur, diligenter eripuit. Et si de eisdem Angelis ait idem Regius Vates: *In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum, quis, quæso, in dubium reuocabit, hunc sacrum custodem, tamquam Christi nutritium, per fragosa illa Aegypti itineraria manibus, & brachiis illum amplexantem, tamquam diuinum Atlantem non semel eum portasse, *Qui tribus digitis appendit omnem molem terræ? vnde Gratianus vir doctissimus in vita S. Ioseph, quam Hispano idiomate in lucem edidit, ait: *San Ioseph como Amo de leche, tomava el niño en sus brazos, y le traia cantando cantarcicos, ac alla uale & abra, brizabale, paraque se durmiese en la cuna, gorgeabale, regalabale y dabale diges, como a niño, y quando*****

Prou. 23.

Psal. 90.

Ibid.

Isa. 40.

Gratian. in vita S. Ioseph lib. 2. cap. 2.

salia suera de casa, le traia el pasavito, y la manzana, y cosas semejantes, de que suelen gustar los niños, haciendose niño, por que trataba con Dios hecho niño: vnde D. Bernar. in D. Bern. ser. Cant. dixit; Arbitror, & Ioseph virum Maria super genua frequentur puero arrisisse.

Hanc autem sedulam custodiam, quã beatissimus Ioseph habuit Iesu, & Mariæ, non obscure adumbratam, reperio in illo antiquo paradiso, in quo cõstituit Dominus primum hominem principem rerum omnium, cui commisit custodiam Paradisi, & maxime ligni vitæ, & fontis illius perennis, ex quo irrigatur orbis. lignum vitæ Christus est: fons perennis, & signatus, ex quo aqua vitæ processit, sanctissima est Dei Genitrix; Ioseph præpositus est à Domino, vt custodiret Paradisum, & fabilli arte operaretur, atque labore suo Dei filium, & Matrem aleret.

Præterea alio etiam titulo noster Ioseph patris Iesu nomen meretur, quia patrinus eius fuit; est autem manifestum, patrinum patrem appellari, immò quandam spiritualis paternitatis dignitatem contrahere; Ioseph enim in Circumcisione Christi (quæ tunc instat baptismi erat) patrinum eius fuisse non obscure constat; quia vt D. Hieronymus ait, minister fuit illius Circumcisionis; vel, si non fuit, ex diuino tamen oraculo nomen Iesus illi imposuit, vt docent D. Bernardum serm. 1. de Circumcisione, & Ephræm Syrus orat. de Transfiguratur. Domini, ex illo: *Pater filium, & vocabis nomen eius Iesum: Ephræ Syri in quo (etsi obiter id dicam) magna etiã latet nostri Iosephi laus. nam si Adami grandis dignitas esse censetur, quod nomina ani manibus imposuerit: quod vocauit Adam ipsum est nomen eius: abique vlla comparatione maior erit Iosephi dignitas, quod nomen imposuerit non creaturæ, sed creatori, tamquam proprium Dei. Refert Regius Vates, quod Deus stellas numeret, & eis nomen imponat: *Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat; alicui tamen isto excel-**

43. in Cant.

D. Bern. ser.

D. Hier. text.

D. Bern. ser.

1. de Circumcisione.

Ephræ Syri orat. de transfiguratur. Dom.

Gen. 2.

Psal. 146.

lentius Deus ipse Iosepho communicavit, dum non stellis, sed ei, qui numerat stellarum multitudinem; non Astris, sed ei, qui nomen illis imposuit, ipse nomen imponat. Quod, si deinde Naaman Syrus, ut legimus 4. Reg. vocabatur Pater à famulis suis, quia patronus, & gubernator illius familiaris esset: Pater, & si rem grandem tibi dixisset Propheta, certe facere debuisses: hoc etiam titulo, & ratione merito beatissimus Ioseph dignus est, patris Iesu nomine donari, cum Marianæ illius familiaris caput, rector, & gubernator esset, adeo, ut recte ei conveniat Davidica illa verba: *Constituit eum Dominus domus sue, & principem omnis possessionis sue:* in cuius figura Ezechiel regnum Dei vidēs in curru, tria præcipue notavit: Thronum, Principem, & Cherubinum curru gubernantem: Thronus erat, Maria; Princeps, Iesus; ductor, & gubernator Ioseph.

Exstant tamen, præter hos omnes titulos, duo alij potiores, ob quos præcipue B. Iosephum Christi Patrem merito vocari debere arbitror. primus est, quem nemo ignorat, nam maritus uxoris, quæ ex prioris matrimonio liberos procreauerat, ipse quidem (licet eos non genuerit) filios vocat, & ipsi vicissim, patrem illum compellant; si hoc ergo ita se habet (ut experientia notissimum est) potiori iure Ioseph pater Iesu nuncupari debet, & Iesus filius Iosephi dici. Nā filij uxoris ex primo matrimonio geniti, alium humanum patrem habuerunt, & cum illi nati fuere, maritus secundus cum eorum matre adhuc matrimonium non contraxerat; in præsentem tamen mysterio, nec Christus aliquem humanum naturalem patrem habuit, neque extra coniugium Mariæ cum Ioseph iam celebratum natus, nec conceptus fuit Christus. est ergo magis cum ratione consentaneum, Iosephum patrem Christi appellari, quam secundum illum maritum, ut eleganter agnotavit S. Epiphanius. hæref. 78. Secundus titulus, & omnium potissimus, ob quem beatissimus Ioseph Christi pater cognominari debet, in omnium

ore versatur, scilicet, quia iure matrimonij corpus B. Virginis erat ipsius Iosephi Apostolo dicente: *Mulier sui corporis partem non habet, sed viri:* vnde necesse erat Iosephum patrem Christi esse non generatione sed generatione sua, Marianæ uxoris suæ, operante Spiritu sancto, qui vices Iosephi quodammodo gessit nõ virili semine, sed mystico spiramine. Vnde sicut iura disponunt (ut constat ex s. c. in suo solo, versiculo, ex diuerso) quod in alieno solo nascitur, vel ædificatur, sub illius dominio cadit, cuius est solum: ex quo aperte constat, quod si arbor, vel fons miraculose nasceretur in horto alicuius, ad Dominum horti pertineret; & in l. etiam si frumentum. §. penultimo, ff. de rei venditione, & in l. 2. C. eodem titulo: & in aliis pluribus iuribus habetur, quod id, quod seminatur, vel plantatur in fundo alicuius, statim, ut in terram radices egit, efficitur eius, cuius est fundus, aut terra illa: ac tandem in l. adeo. ff. de acquirendo rerum dominio, dicitur, quod si arbor posita in proprio fundo, radices miserit in vicinum communis vtriusq; domini fit arbor, & fructus; vnde apud Matthæum legimus, quod quidam conscientis cuiusdam thesauri in fundo alieno latentis, fundum emit, ut fundi dominus factus, thesauri in eo absconditi dominium acquireret. Quare, cum terra virginæ ea, in qua semen illud diuinum, Verbum scilicet æternum, seminatum credimus; in qua arbor illa vitæ plantata fuit, in qua sanctum illud germen, quod in Patris radicum erat, radices egit, & ex qua tandem fons ille aquæ salientis in vitam æternam erupit, ad Iosephum, tamquam dominum illius spectaret, ad eundem etiam pertinet speciali iure, arbor, fructus, germen, & fons, & quid quid in ea natum est. fateamur ergo opus est, Iosephum supremum paternitatis ius, excepta naturali generatione in Christum Dominum habuisse, tamquam in fructu, & filium natum ex vtero Virgineo Mariæ, cuius dominium iure matrimonij

Virgo

Virgo ipsa in eum transfulerat. Quod si (ut eadem iura disponunt) partus sequitur ventrem, manifeste inde fit, quod sub cuius dominio cadit prægnans, sub eodē cadat, & fœtus: immo iuxta doctrinam

D. August. D. August. (ut habetur cap. quod, dist. 33. q. 5.) bona omnia uxoris non eius, sed viri arbitrio iacent, sic enim ait: *Nihil de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacumque pecunia sine arbitrio eius, id est viri facere debuisti.* & in eadem epistola ad Ediciam (vnde verba relata desumpta fuere) subdit: *Coniugata non licet dicere: facio, quod volo de meo, cum ipsa non sit sua, sed capitis sui, hoc est, viri sui.* Vnde Theodo-

Theod. Val. sius, & Valentinianus Imperatores in l. hac lege C. de pactis Conuent. & in l. 2. ff. de adoptionibus scripserunt: Bonum est, mulierem, quæ seipsam marito committit, res etiam eiusdem pari arbitrio gubernari: quibus consonat illud Homeri lib. Iliadum fingētis Iunonem Iouis uxorem noluisse absque eius impetrata facultate ad reconciliandum Oceanum cum Thetide, ut significaret, non solum bona, sed & propriam libertatem, quæ nullo venditur auro, non tam suam, quam sui mariti esse; cuius fabulæ Plutarchus etiā meminit. lib. 11. de legibus, ut probaret, nec per testamentum quidpiam debere uxorem erogare inconsulto, aut inuito

viro suo. vnde Cancellarius Parisiensis hæc contemplans dixit: *cur igitur non computat ipsi Iosepho ius aliquod legale ultra ceteros homines in benedicta pueri Iesu formatione, quoniam natus est in ea: & ex ea carne eius dominium iure matrimoniali verè transfatum erat in ipsum?*

Ceterum, iam excellentiam, ac miram huius dignitatis celsitudinem, ut Ioseph Christi pater vocaretur, explicare, variisq; modis illustrare propterea non solum vera Theologia, sed, & fides catholica nos docet, paternitatem, qua prima persona Patris est unigeniti filij sui, proprietatem esse ad intra incommunicabilem, ad extra vero nulli eam communicavit, per unionem hypostaticam, ita ut sicut ratio-

ne illius, Christus verè dicitur, filius Dei æternus, ita, & quispian hominum Patre æternus veraciter nominaretur, adeo enim nomen Patris Christi sibi soli Deus referuarat, ut diceret: *Ego ero illi in Patrem*

& ipse erit mihi in filium. nihil oscius tamen, volens Iosephum hoc indicibili honore cohonestare, Patris nomen sibi soli proprium, commune illi fecit, paternam suam dignitatem (quoad decenter fieri poterat) ei communicans: immo Spiritus sanctus, quamvis viri operam in Christi generatione diuina sua virtute suppleverit, Patris nomē minime sibi arrogavit, ut docet Angelicus Doctor 3. p. q. 32. art. 3. sed Iosepho illud reliquit. vnde sicut Pater æternus in coelo filio suo ait: *Sede à dextris meis:* crediderim quidem non semel Iosephum, ad mensam affidentem Christo dixisse: *filii, sede à dextris meis.* quod eruditus quidam Hispanus poeta perpendens, perlepidè dixit Hispano idiomate:

*Y estando à la mesa vnestra,
Pudistes decir al hyjo?
Para darle de amor vnestra,
Ayjo, sientate à mi diestra.*

Olim Rex Artaxerxes, in epistola, quam centum viginti Prouinciis sibi subditis scripsit, ut eas certiores faceret, de magna auctoritate, & dignitate, quam ille obtinuerat, ait, eum ad illud honoris culmen ascendisse, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus, post Regem secundus: si ergo tanta dignitas erat, Artaxerxem Patrem vocari gentis illius, quid quæso erit Dei Patrem appellari? & si re vera magni Baptiste excellentiam non parum commendat, quod sanctè ad eodē viueret, ut ab Hebræis non paucis verus Messias existimaretur, quamvis re vera non esset, non potest non in magnum beatissimi Iosephi honorem, ac insignem commendationem cedere, quod Christi Patre putatus fuerit, & à Spiritu sancto, Angelico, & Mariano ore pater fuerit vocatus. vnde audeo dicere de sanctissimo Iosepho, nonnulla Pauli verba

Ibid.

4. Reg 5.

Psal. 164.

Ezech. 10.

1. Cor. 7.)

Matth. 11.

Canc. Paris.

D. Epiph. hæref. 78.

Heb. 1.

D. Thom.

Psal. 109.

Ezech. 6.

Heb. 1. li verba mihi vsurpans: Tanto maior Angelis effectus, quanto differentius prae illis nomen hereditavit; cui enim Angelorum aliquando dixit Pater meus es tu? Non diffiteor, quod *Sapient. 10.* Adamus Pater orbis terrarum appellatus sit à Salomone; Abraham, Pater multarum gentium; Ioseph Pater regis Pharaonis: sed hæc quid sunt, si cum cognomine Patris Dei comparentur? Scio D. Lucam Dauidem vocasse patrem Christi, dum ait: *Luc. 1.* Dabit ei Dominus Deus sedem David patris eius: huius tamen nominis encomium à longe ei competebar, quatenus Christus ex profapia eius longa generationum serie intermedia descendebat; qua etiam ratione multi scelerati homines eiusdem genealogiæ, Christi patres dici possent: at nosse Ioseph, quantum seclusa naturali generatione excogitari potest, verus Christi pater, & omnium proximior existit, cum re vera pariter maritus, & consanguineus Mariæ esset, quæ vera Christi Genitrix erat. Sanè, si Christum Dominum non parum Ioannem honorasse existimamus, dum in lectulo Crucis iacens, filium Mariæ illum constituit dicens Matri: *Ecce filius tuus; ego sanè tantò maiorem arbitror præstitisse Iosepho fauorem, dum in patrem suum illum elegit, vt elegisse testantur verba Virginis: Ecce pater tuus, & ego: quanto paternitas propter superioritatem, quam importat, filiatione præstat, & quanto Christus Mariam præcellit. vnde non dubito, quin sicut Elisabeth exclamans, dicebat: Vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me? sic, & nosse Ioseph diceret: vnde hoc mihi, vt Mater Domini mei vxor mea sit? vnde tantus mihi honor, vt eius sponsus sim, cuius Deus filius est? Deinde ad dignitatem patris pertinet, subditum sibi habere filium: quid autem gloriosius, quam, quod Ioseph mortalis homo Iesum verum Deum sibi subditum, atque ad nutum obedientem sub potestate sua habuerit, vt clare indicant verba D. Luca: *Et erat subditus illi? semel docet sacra Scriptura retrocessisse horologium solis vndecim lineis ad imperium**

Regis Ezechia; semel etiam tradit Iosue *Iosue 10.* Soli imperasse, vt cursum suum cohiberet, & non vltra moueretur: *Obediente Deo voci hominis: vt ait facer textus; semel etiam Ioannes Baptista sibi subditum habuit Christum in Iordane, dum illum, Matth. 3.* insigne humilitatis exemplum nobis præbentem, baptizauit, in quo superioris minus erga illum exercuit; at Ioseph Soli iustitiæ non semel, sed millies imperauit, puero Iesu legem statuit, quando domi consisteret, quando ab ea egressurus esset; & , vt alter Iosue ei dicebat; ne mouearis, nunc pedem fige, nunc propera: & ille patris sui Iosephi obseruantissimus, promptissime ei obediebat, & vestigia eius sequebatur, cum alioquin esset ille, de quo Ioannes dicit: *Sequuntur agnum, quocumque ierit. Hoc sanè inauditum superioritatis genus omnem tam humanam, quam angelicam auctoritatē transcendere haud difficile erit comprobare. Certè Christo Domino, tamquam supremo omnium creaturarum Monarchæ, omnia oportet esse subiecta, & volunrati eius efficaci, velint, nolint, obedire debent: Mare quidem obediuit, dum super illud tamquam super firmam, ac solidam terram deambulabat, Petrumque deambulare fecit: Terra ei obediuit, dum ad imperium eius monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum surrexerunt: Instabiles etiam venti, & procellæ ei obediunt: Quis est hic, quia venti, & mare obediunt eis? Dæmones obediebant, dum ad imperium eius à corporibus, quæ obfidebant, egrediebantur: Inexpugnabilis mors ab his, quos possidebat, voci eius subaudiens, longe recedebat, quoties mortuos ad vitam reuocabat. Quid plura certè Apostolo dicente: *In nomine Iesu omne genu flexatur, celestium, terrestrium, & infernorum, etiam superni coelicolæ eius voci obsequentes, ab eius voluntate ne latum vnguem recedunt: Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capiunt salutis: sed & stellæ ei promptissime obtemperant (vt ait Baruch)**

Stella

Baruch. 3. Stella celi vocata sunt, & dixerunt: Adsumus. Et quod isthæc omnia longe antecellit, ea, quæ omni entitate, & existentia carent, quasi re vera existentem, ei obsequuntur: *Vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt. Vocauit lucem, quæ non erat, fiat lux, & facta est lux: Vocauit firmamentum, quod non erat; fiat firmamentum, & factum est firmamentum: ecce obediunt ei etiam quæ non sunt; si igitur cuncta tam celestia, quàm terrestria, & quæ in infernis sunt, Christo Domino obediunt, & Christus obedit Iosepho, consequens est, omnia obedientiæ Iosephi subesse, & potestatem, ac auctoritatem eius omnem, non dicam terrenam solum, sed, & cœlestem potestatem longo intervallo antecellere, hoc enim argumentationis genere Themistocles Gregorum Rex (vt retulimus supra ex Plutarcho) inferabat, filio suo Diaphanto omnia Græciæ regna subesse; filius meus (aiebat) imperat vxori meæ, & vxor imperat mihi, & ego toti Græciæ, ergo etiam Dyaphantus eidem toti Græciæ præest. Rectè ergo, & eleganter dixit insignis ille Cancellarius Parisiensis: *Hec subiectio sicut inæstimabilem notat humilitatem in Christo, ita dignitatem incomparabilem signat in Iosepho: quid enim sublimius, quam quod ei, qui in sermone scriptum habet: Rex Regum, & Dominus Dominantium: ei, cuius nomen est: Deus fortis, Pater futuri seculi: ei, qui Dominus exercituum vocatur; ac tandem ei, qui dicit: Mihi curuabitur omne genu, Ioseph vnus patris auctoritate imperet; & ille filiali subiectione ei subist, & obediat, ac dicat: Pater, fiat voluntas tua: quod nos æterno Patri orantes dicere ipse docuit in oratione dominica?**

Ad hæc cum officio paterno quid magis coniunctum, quam alere filium, & maxime in infantia, & pueritia, cum filius propria industria victum sibi comparare non potest? sanè inæstimabilis est Iosephi laus, vt ei, de quo ait Dauid: *Aperis tu manus tuas, & implet quinq; animal benedi-*

tionem: ille manum suam aperuerit, porrigens ei potum, & cibum; & illi, de quo idem testatur, omnia alere animantia: Tunc illis escam in tempore opportuno; ipse per multos annos fabrilis artis labore acquisitam escam exhibuerit, & necessaria ad victum, & vestitū subministrauerit: vnde nulli melius, quam Iosepho, Christum dicturum arbitror in die iudicij, quod ipse pollicitus est: Esuriui, & dedisti mihi manducare; sitiui, & dedisti mihi bibere; nudus eram, & cooperuisti me. Immo, si rem altius contemplerur, cum Christus Dominus ex alimento, quo utebatur, maiorem in dies sanguinis quantitatem acquisierit, sanè, cum pretiosus ille sanguis pretium fuerit inæstimabile nostræ redemptionis, opus est etiam concedamus, Iosephum auctori salutis nostræ materiam subministrasse sudore vultus sui, labore manuum suarum acquisitam, ad conficiendum pretium pro reparatione generis humani æterno Patri in ara crucis exsoluendum. vnde eo modo, quo puræ creaturæ concedi potest, crediderim Iosephum, & Mariam Christi fuisse in redemptione generis humani præstantissimos coadiutores, & consequenter ipsis maiori obligationis vinculo, quam reliquis omnibus sanctis, totum genus humanum deuinctum esse.

Ac tãdem, quod longe reliqua omnia superat, ex hoc paterno Iosephi munere erga Christum, colligitur eximius, ac ardentissimus illius erga eundem amor, cum re vers filij ex gratia non minus, quàm ex natura, procreati diligantur, vt docuit D. Ambrosius dicens: *Non enim vos Dominus diligo, quos in Euangelio genui, quàm si in coniugio suscepissem; non enim vehementior est natura ad diligendum, quàm gratia: hæc omnia adeo celeberrimum toti Orbi reddunt nostrum Iosephum, vt in eius laudibus decantandis impares etiam Angelicos spiritus esse putem, vt qui Patris Christi dignitatem omnino comprehendere non valeant. vnde quæ Christus dixit verba: Patrem nemo nouit nisi filius, & cui*

valuerit filius venditare: non solum de Patre eterno, sed & de Iosepho, patre eius putatiuo, satis verificari autumo. Quare, sicut olim quidam orator (vt auctor est Sabellicus) postquam multis encomiis Philippum Macædonum Regem ad cœlum vsque extulisset, vltimum colophorem nem orationi suæ præbens, dixit: Hoc vni

Sabellicus de Phil Maced. Rege. dixisse sufficiat, filium te habuisse Alexandrum: sic ego, gloriosissime Ioseph, cum laudes tuas dignè depromere non valeam, hoc vnum, quod poenè infinita in se complectitur, dixisse sufficiat filium te habuisse Deum. Quare si Paulus gloria-

Astor. 17. batur dicens, *Ipsius enim & genus sumus:* sanè Deus ipse veracissime dicere potest de Iosepho Patre suo legali, & matris suæ consanguineo: *Ipsius enim & genus sumus.* Tum vero si (Salomone id attestante)

Prou. 10. 13. 15. *Filius sapiens lætificat patrem:* quanta Iosephi lætitia, quamque ingens laus erit, filius infinite sapiens, in quo (vt Apostolus inquit) *sunt omnes thesauri sapientia, & scientiæ Dei.* Sanè, cum filij sapientia sit planè infinita, non potest non Iosephi patris eius gloria quādā dignitatis infinitatē inde mutuare. Fateatur ergo tam humana, quā Angelica faciūdia, eius in laudibus decantandis, omninò se imparem esse, & quas verbis digne profequi non potest, religioso silentio

Coloss. 2. veneretur, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMI.

HOMILIA XII.

Pulchra sanctissimi Iosephi Deiparæ Mariæ sponsi, cum antiquo illo Iosepho Patriarcha comparatio: quam tam multiplici sanctorum Patrum eruditione, quam variis animi conceptionibus locupletamus, ac Virginem fuisse comprobamus.

ON paucos scriptores in eo allucinari animaduerto, quod paucissima de beato Iosepho expressè sacros Euangelistas edixisse autument; quod mihi è contra eos factirasse videtur, cum præcipua capita omnium, quæ de B. Iosepho nostræ cognitioni subesse iure desiderari possent, diserte tetigerint. Nam si nomen ignoras, Iosephum vocatum dicunt: *Iacob autem genuit Ioseph: si genus, & profsapiam, ecce aperte inquirunt, ex regali progenie ortum de domo David: & Angelico ore filius David vocitatur: si morum eius conditionem, & vitæ rationem cupis tibi innotescere, minime illā silentio prætereunt, sed compendiosam potius quandam de moribus, & vita illius (vt aiunt) informationem euangelica auctoritate contestatam tibi reliquerunt, Matthæo dicente: *Ioseph autem, cum esset iustus, noluit eam traducere: si deinde statum eius nosse desideras, cum Maria iidem vxoratum tradunt: Ioseph virum Mariæ.* Quod si adhuc arcanas eius cogitationes tibi patefieri, & referari postulas, illas etiam manifestant, dum aiunt: *hæc autem eo cogitante, quid plura? non solum quæ in vigilia, sed quæ ipsi dormienti, & somniantii acciderunt, palam tibi aperiunt, dicentes: Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph. Hæc omnia adamussim præfigurata reperio**

reperio in Patriarcha illo Ioseph, quem beatissimi nostri Iosephi, Virginis sponsi, typum gessisse vanitatis est Patrum sententia: & quamuis non ignorem D. Bernardum, & alios præsentis collationis inter hos duos Iosephos egregium argumentum perlèpide, & eleganter prolequutos fuisse, quæ illi tamen præterire, nostram erit adiungere, ne actum agere videamur. Et quidem, si à nomine exordiamur, eodè vtreq; gaudet, quod *augmētum*, seu *incrementum* significat, vt multi volūt: ad quod videtur alluissse Iacob, cū filio suo Iosepho dixit: *filius accrescēs Ioseph, filius accrescens:* quod in nostrū Iosephū satis conuenire noscitur, tum, quia cum alij sponsi virginitate manuantur, ipse per matrimonium eum Mariæ virginitatis, & aliarum virtutum singulare incrementum suscepit; tum etiam, quia, sicut antiquus ille Patriarcha sic appellatus fuit, quia ad illud honoris augmentum peruenturus erat, vt totius Aegypti proRex, & secūdus à Rege futurus esset; sic noster Ioseph ad tanti honoris culmen ascendit, vt, & Christi pater nominaretur, & Dei Genitricis verus maritus esset, quod non solum imperialem, sed, & Apostolicam dignitatem longe antecellere arbitror, vt suo loco demonstraui. sed, nec silentio præteribo, quod Ioseph hebraice (si credimus illius idiomatis peritis) *pulchram arborem* significat, quod, & Iosepho mirifice congruit; cum sub protectionis eius vmbraculo melius, ac securius, quàm animantia sub Danielis arboris vmbræ, Iesus, & Maria requieverint, & à rapacibus herodiani accipitris vnguibus sua protectione ipse eos liberauerit. Alij tamen ex hebræo contendunt significare *filiū fructiferum*, vel *crecentem iuxta fontem*, vel *iuxta oculum:* vnde Pagninus vertit, vt Ioseph idem sit, quod *ramus fructificans iuxta fontem*, vel *iuxta oculum*, quod & nostro Iosepho rectè consentit; nam infans ille, quem ipse amplexabatur, eius pedes sæpe osculabatur, iuxta quem sedebat dor-

miebat, vigilabat, ac permulta virtutum opera exercebat; omnium fontem erat vberimus. benè ergo iuxta fontem creuisse dicitur Ioseph, vel iuxta oculum; iuxta oculos enim Christi versabatur, quem ipse, vt pupillam oculorum suorum diligebat. O felicem arborem; tali irrigatam fonte, ad maximum incrementum peruenisse, quis queso ambiget?

Quòd si Moyses antiqui Iosephi historiam referens honorifico *Iussi* cognomine Patriarcham illum cohonestauit, idem sanè cognomen Euangelista nostro Iosepho tribuit: *Ioseph autem, cum esset iustus.* Immo obseruauerim quatuor insignes Iosephos diuina eloquia commemorasse: Iosephum proRexem Aegypti; Ioseph ab Arimathæa, qui Christi sepultura operam dedit, Iosephum Barfabam, super quem ad Apostolatam missæ sunt sortes, & Iosephum Virginis sponsum, quos etiam omnes *Iustos* cognominant; nam Sapiens loquens de Patriarcha Ioseph, ait: *hæc venditum iustum non dereliquit.* De Ioseph ab Arimathæa Lucas ait: *Vir, nomine, Ioseph, qui erat Decurio, vir bonus, & iustus.* De Ioseph Barfabæ Lucas scribit: *Ioseph, qui cognominatus est iustus.* Ac tandem idem Euangelista de nostro Ioseph sermonem instituens ait: *Cum esset iustus, noluit eam traducere:* At nostri Ioseph iustitia tantum illorum iustitiam, quantum & dignitas antecelluit; maxime, si absque lethali crimine (vt certissime credo, & docet D. Augustinus lib. 6. de natura, & gratia) vitam transegit; & fomitibus peccati ardor in eo penitus fuit extinctus, vt tradit Isidorus in sua Summa; & in ventre materno fuit sanctificatus, vt docent Cancellarius Parisiensis, & Episcopus Christopolitanus, quibus moderni non pauci consentiunt; immò eruditus noster Bernardinus, postquam retulerat opinionem cuiusdam dicentis; *diuinitus noster præseruatam fuisse ab originali culpa, non audens illum damnare ait: Virum autem Ioseph ab originali macula præ-*

servatus fuerit, ipse Deus novit, qui talem in patrem sibi putatum, & gubernatorem sua humanitatis, & dilectissimam Matris suae conjugem super omnes homines elegit. si Patriarcha Ioseph nobilitate conspicuus fuit, quippe, qui ex illusterrima Abraham familia originem ducebat, eiusdem etiam nobilitatis non solum particeps esse noscitur noster Ioseph (vt testatur D. Mattheus Virginis genealogiam texes, cui alterum caput apposuit Patriarcham Abrahamum, & alterum Regem David: filij David, filij Abraham) sed in gentilitate claritatis genere tanto veterem illum Iosephum precelluit, quanto Christo sanguine propinquior fuit; qui tanquam fons totius nobilitatis maiorem splendorem in genus suum effudit, quam ab illo susceperit; ex quo apertissime constat, nullum virum generis nobilitate Iosepho clariorem vquam extitisse. vnde D. Bernardus hom. 2. super Missus est ait. Verè de domo David, verè de regia stirpe descendit vir iste, Ioseph, nobilis genere, mente nobilior, plane filius David, non degenerans à patre suo David, proorsus (inquans) filius David, non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotio- ne. quem, tanquam alterum David, Dominus inuenit secundum cor suum, cui citò committeret secretissimum, atque sacratissimum sui cordis arcanum; cuique, tanquam alteri David, incerta, & occulta sapientie sue manifestavit. His non parum consentanea tradit D. Anton. 4. Par. Theologiae tit. 15. c. 3. Vbi versans illa verba: De domo David. inquit: Dicitur Ioseph de domo David, non tantum propter successionem in genere, sed principaliter, propter virtutum imitationem, quia tales proprie dicuntur esse de vna domo, iuxta illud Psalmistae, qui habitare facit vnius moris in domo. Adde etiam, quod qui futurus erat nutritius Regis caelestis, par erat, vt esset regia nobilitate conspicuus, iuxta illud Isaiae prophetæ: Erunt Reges nutritij tui; hoc est, Maria, & Ioseph, ex regia Davidis profapia originem ducentes. Quod si ad morum probitatem antiqui illius Iosephi mentis aciem conuertas, mi-

ram quandam sympathiam, & armoniam inter illum, & nostrum Ioseph reperies; vt enim dixit Diuus Bernardus: Memento magni illius quondam Patriarche venditii in Aegypto, & scito ipsum istum non solum vocabulum fuisse sortitum; sed & castimoniam adeptum, innocenciam affectum, & gratiam. Ille quidem & sanctitatem, & castitatem suam mirifice ostentauit, cum dominæ suæ blanditijs prouocatus, non solum non consensit, sed, vt casum pœnitius præcaueret, palliua in manus illius relinquens, effugit. Sed, si hoc tibi magnum castimonie, & sanctitatis argumentum videtur, ecce maius præstitit noster Ioseph; nam ille compescuit se, ne accederet ad vxorem alienam, hic verò, ne propriam agnosceret, se cohibuit; ille quidem castus fuit, at noster Ioseph, quam castus, quia Virgo ÷ ille castitate præstitit, hic virginitate præfuit. Licet Patres Graeci Epiphanius, Euthimius, Gregorius Nissænus, Origenes, Theophylactus, Nicæphorus, quorum sententiæ ad stipulantur ex latinis, Hilarius, Ambrosius, & Platina, licet (inquam) omnes isti arbitrentur, Iosephum, antequam Mariæ desponsaretur, ex alia coniuge liberos genuisse, qui propterea in Euangelio fratres Domini frequenter vocitari solent: Patres verò latini, Hieronymus, Augustinus, Chrysoctomus, Anselmus, Diuus Thomas, Vgo de sancto Victore, Beatus Petrus Damianus, venerabilis Beda, Theodoretus, Chrysologus, Alcuinus, & communis consensu Scholastici Doctores docent, Iosephum perpetuam virginitatem custodisse, quorum sententiæ omnino adhaerendum esse censo: maxime, quod Beatus Petrus Damianus; disertis verbis dicit: hanc esse Ecclesie fidem: quam propterea variis Doctorem testimonij, & solidissimis rationibus confirmabo. Et quidem in primis deceptionem eorum, qui oppositæ sententiæ subscribere, Diuus Hieronymus, sacrarum scripturarum diligentissimus scrutator, his verbis luculenter

D. Bernard. Gen. 39. Ibid. Epiph. her. 51. & 73. & in Anchora. 10. Euthi. Mat. 12. & 27. Ioan. 19. Greg. Nis. or. 2. de Resur. Christi. Orig. Mat. 13. Theo. Mat. 23. & 27. Ioan. 19. & ad Gal. 1. & 1. ad Cor. 9. Niceph. li. 1. c. 7. & c. 24. & li. 2. c. 3. Hilari. can. 1. in Matth. D. Ambr. ad Gal. 1. & de instit. V. e. 6. Placi. in vi. 14. D. Petri. Hieron. cõti. Helni. in fin. & sup. Mat. August. ser. 14. de nat. Chrysol. Anf. Mat. 12. D. Th. in ep. ad Gal. lect. 5. Vgo de S. Vi. ibid. q. 5. Petr. Dam. Beda Ioan. 2. Marc. 6. & Lucæ 8. S. Theod. ad lucifer

Gal. 1. D. Chryso. serm. 175. D. Bern. 10. 3. ser. de S. 10. Ioseph. ar. 2. c. 1. 1a S. Ioseph. Theolo. in 4. d. 30. Matib. 17. Gen. 13. Gen. 11. Gen. 29. D. Aug. l. 11. de Civ. Dei. 14. 19. Epiph. he. 39. Orig. sup. 13. Matib. Inno primus D. August. Matib. 10. Marc. 3. Luc. 6. & adbr. 1. Machab. 1. lenter aperit; quibus, & Ioseph filios adi- mit, & simul causam erroris ostendit; sic enim ait: Quidam, fratres Domini de alia vxore Ioseph filios suscipiantur, sequentes de- liramenta Apochryphorum, & à quadam es- ca muliercula contingentes. Nos autem, sicut in Lippi in vi- libro, quem contra Heluidium scripsimus, continetur, fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, Mariæ liberos intelligimus, materteræ Domini, quæ esse di- citur mater Iacobi minoris, & Ioseph, & In- de. quos in alio Euangelij loco fratres Do- mini legitimus appellatos; fratres autem con- sobrinos dici omnis scriptura demonstrat. Re- ctè ait, sacrâ Scripturâ id demonstrare, cū non semel speciali propinquitate con- iunctos, fratres vocare soleat, vt constat ex Geqesi 13. vbi Loth, & Abraham di- cuntur fratres, cum tamen coacter ex cap. 11. Loth fuisse nepotem Abraham, & si- militer cap. 29. Iacob, & Laban dicun- tur fratres; extantque alia pleraque exem- pla, quorum meminere Augustinus, & E- piphanius. Rectè etiam D. Hieronymus dixit, deliramenta apochryphorum sequi oppositum opinantes; tum quia Orige- nes super cap. 13. Matthei testatur, opinio- nem illam liberos Iosepho adscribentem, ortam fuisse ex quodam Euangelio He- bræorum Petro aut Iacobo adscripto, cu- ius tamen Seleucium hæreticum legiti- mum eius auctorem extitisse, tradit In- nocentius primus, ad c. 7. & Augustinus lib. 1. de fide contra Manichæos cap. 33. tum etiam, quia, cum in Euangelica hi- storia assignentur expressè parentes fra- trum Domini, manifestum est: Iosephum non fuisse parentem illorum; Iacobus enim minor, qui frater Domini vocatur, Iacobus Alphaei dicitur apud Mattheum, Marcum, & Lucam, in quibus locis alter etiam Iacobus maior, qui, & frater Domini appellatur, dicitur Iacobus Zebedæi; sic au- tem dicuntur, quia ille erat filius Alphaei, iste Zebedæi; iuxta phrasim enim scriptu- ræ, filius à patre cognominari solet, vt constat 1. Machabæorum, vbi dicitur: Alexander Philippi, quia parens eius Philip-

pus erat. vnde venerabilis Beda hæc pendens in cap. 6. Marci ab hæreticis autumat in Patrum scriptam sententiam de filiis Ioseph; Patres enim non ignorabant, Mattheum, nominare Iacobum filium Alphaei, vnde ergo lo- mianare potuerunt esse filium Ioseph; extat item aliud insigne testimonium eiusdem Diui Hieronymi, Iosephi virginitatem astruentis, scribens enim contra Eluidium hæreticum ait: Tu dicis, Mariam Virginem non permansisse? ego mihi plus vin- dico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, vt ex virginali coniugio virgo fi- lius nasceretur; si enim in virum sanctum for- nicatio non cadit, & aliam eum vxorem habuisse non describitur, Maria autem, quam putatus est habuisse, castos potius fuit, quam maritus (subintellige, consummans ma- trimonium) relinquitur. Virginem eum mæ- sisse cum Maria, qui pater Domini meruit ap- pellari. Accedit ad hæc Diuus Augusti- nus serm. 15. de nat. Dom. Habe Ioseph cum Maria coniuge tua communem virgin- itatem membrorum, gaude, nimiumque con- gaude Virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij, quia per meritum Virginitatis ita separatus es à concubitu vxoris, vt pater dicaris Saluatoris. Venerabilis Beda de Iosephi virginitate, tamquam de re indubitata loquens, ait: Absque vilijs scrupulo questionis scire, & confiteri oportet, non tantum Dei Genitricem, sed & beatissimum castitatis eius testem, at- que custodem Ioseph, absque omni proorsus a- ctione coniugali mansisse semper immunem. Rupertus lib. 2. in Cantica versans illa verba: Pascuis inter lilia, ait: quenam sunt lilia, nisi amicus dilecti, Ioseph, & ego dilecta, cui dicit: sicut liliam inter spinas, sic amica mea inter filias? verè ambo lilia, vide- li cet pro virginalibus nuptijs, & cohabitatio- ne castissima. Sed, quod cuncta omnia supradicta lo- ge superat B. Damianus in epistola ad Nicolaum Pontificem tradit his verbis veritatem hanc esse de fide: Et ne hoc suf- ficere videatur, vt tantummodo Virgo sit

Beda cap. 6. Marci. D. Hier. lib. contra Eluid. D. August. Beda in c. 2. cap. Ioan. Rupertus Cant. 6. Cant. 2. D. Damasc. Mater

*Mater, Ecclesie fides est, ut fuerit Virgo & is, qui simulatus est pater, si igitur redemptor noster tantopere dilexit floridi pudoris integritatem, ut non modo de virgineo utero nasceretur, sed etiam a nutritio Virgine tractaretur, & hoc; cum adhuc parvulus vagiret in cunis, à quibus nunc obsecro, tractari vult corpus suum, cum iam immensus regnet in caelis? sed & his insuper, tam pie, quam sapienter superaddunt D. Augustinus, Angelicus Doctor, & Cancellarius Parisiensis, Iosephum non solum perpetuam Virginitatem coluisse, sed eandem nuncupato voto in consortio Virginis consecrassè, quod & docuit Abdias Babylonicus, qui tempore Apostolorum vixit, in vita SS. Simonis, & Iudæ. Nec desunt rationes moraliter evidentes, eandem Iosephi virginitatem stabilitentes. nam si Christus in Cruce moriturus, Matrem suam Virginem iam in ætate prouecta nonnisi Virgini Ioanni commédare voluit, quomodo eam in iuuenili, ac tenera ætate Ioseph commendasset, nisi ille Virgo esset? Vnde Cancellarius Parisiensis in sua Iosephina dixit: *Corrupto numquid fuerat socianda puella; que grandæua fuit soli commissa Ioanni: Item quia, si Christus Dominus, ad eam virginitatis amatorem se exhibuit, ut non contentus virginitatem seruare, voluerit de Virgine nasci, virgineo lacte nutririi, virgineo sinu foueri, præcursorem Virginitatem habere, à virgine Martha ministrati, & hospitio recipi; in sepulchro virgineo, in quo nondum quicquam positus fuerat, sepeliri, ac tandem in cælesti patria virgineis choris septus incedere: Qui sequuntur agnum, quocumque ierit: quis sibi persuadeat, eum: Qui paschitur inter lilia: Iosephum elegisse in patrem suum adoptiuum, & matris sue sponsum, & custodem, nisi Virgo esset? Deinde: nã si Diua Cæcilia virgo legitur Valeriano spòso donum virginitatis impetrasse à Deo, & ad illam uouendã persuasisse, in deuorã sanè mētis est, nō sibi persuadere simile quidpiam beatissimam Deiparam sanctissimo viro suo Iosepho præstitisse,**

D. August. (vr habetur 27. q. 2. tit. 15. c. 23. D. Tho. 3. p. q. 38. art. 4. D. Antonin. 4 p. Theol. Gerson Cancell. Paris. in anno sup. ep. ad Gal. c. 1. ser. de na. Mar. cōsid. 3. Canis. lib. 2. de Deip. cap. 13. Abdias Bab. Ioan. 19. 104. Gerson.

Item, quia Ioseph electus fuit à Deo, ut vices patris celestis gereret in terris: congruebat ergo, ut sicut de illo beata Agnes dixit: *Cuius pater feminam nescit: ita nec Ioseph feminam vquam agnouisset; maxime, quod cum ipsi incumberet immedicissime, & familiarissime Christi humanitatem tractare, mirum in modum decebat, plusquam angelica puritate vigere. vnde melius Ioseph, quam Sara verba illius sibi vsurpare, & adaptare potuisset: Tu scis Domine, quod nunquam concupisti feminam, & mundam seruauit animam meam ab omni concupiscentia: uxorem autem, cum timore tuo, non cum libidine mea conuersi suscipere: O virum castissimum, quis te docuit tantum Deo placere Virginitatem? quæ lex, quæ iustitia, quæ denique pagina veteris testamenti præcepit tibi in carne non secundum carnem viuere, & in terris Angelicam ducere vitam: Nondum legeras, ò beatissime Ioseph, Sapientia carnis, mors est, &: Curam carnis ne perceritis in desiderio: nondum legeras de virginibus, qui cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare poterat, & sequuntur agnum, quocumque ierit: nondum legeras à Christo laudatos esse, qui se castrauerunt propter regnum cælorum; nondum legeras: Qui matrimonium iungit Virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit: nondum legeras: De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do: nondum hæc audictas, nondum de illis acceperas, non dicam præceptum, sed neque consilium, neque exemplum; & tamen iam illa obseruabam; sed ideo te illa obseruasse puto, quia Spiritus sancti vinctio, iam tunc te docebat de omnibus, ac verbum diuinum, qui sermo Dei viuus, & efficax est, ante, tibi factus est magister, quam tu illi pater, & nutritius; prius tibi instruxit mentem, quam in utero tuæ sponsæ sibi indueret carnem omni labe carentem, quid hoc est, ò Virgo Ioseph, quid hoc est? Christo deuouisti, te exhibere Virginem, & nescis, quod ipsi exhiberi te oportet etiam Patrem!*

Eccl. in off. S. Agnet. Tobias Vincent. in suo specul. Gen. 41. Rom. 8. Rom. 13. Apoc. 14. Math. 19. 1. Cor. 7. Ibid. Neb. 4. Vinc. ibid. Gen. 41.

orem? Elegisti in Israel esse contemptibilis, & ut illi placeres, cui te probasti, maledisti sterilitatis incurere non dubitasti? sed ecce, maledictio benedictione commutatur, & sterelitas paternitate compensatur; quia ubi pro Deo contemptibilis esse non refugisti, ibi pater filij eius putari, & appellari dignus fuisti.

Sed iam ad desponsationem Iosephi statum eius indicantem, in qua persimilis fuit antiquo illi Patriarchæ, pergamus. Vincentius in suo specul. Gen. 41. Aseneth filiam magni sacerdotis Helio-poli pulcherrimam suæ ætatis feminam, & castitatis amantissimam dixisse, nemini, nisi alicui Deorum illam in uxorem fore dandam; vnde in arce fortissima se conclusit, ubi cum aliis virginibus vitam honestè debebat: accidit autem, ut Ioseph Protege Aegypti iam creato, illac eunte, Aseneth, ex fenestra quadam Arcis illum prospiciens, eius modestissimæ, ac pudicissimæ pulchritudinis amore capta, in sponsum illum acceperit. Ad eundem modum B. Virgo omnium foeminarum pulcherrima, quæ nonnisi Deum immortalem in sponsum habere proposuerat, & ideo ob virginitatis amorem in Templo, cum aliis virginibus conclusa, vitam tradebat, ex diuino instinctu, Iosephi modestia, ac virginali pudore allesta, illum in sponsum suum libenter accepit. Quod, si Aseneth (si Dictionario hebræo Complutensi credimus) significat: *ignem distillantem*: rectè id Deiparæ Mariæ congruit, quæ in sponsum suum diuiniamoris ignem distillans, minimam etiam libidinis scintillam pœnitentia extinxit. Et, ut in omnibus mira effulgeat similitudo, atque proportio, sicut Ioseph ille Patriarcha (eodem auctore id commemorante) firmo proposito decreuerat, se nunquam nupturum, vnde Zenobiz, & aliarum illustrium foeminarum importunis precibus reluctanti, ac inuictissimo animo obstiterat, iussu tamen Regis Pharaonis uxorem duxit, sic beatus noster Ioseph, quamuis, tamquam virginis-

tatis cultor, firmum propositum apud se statuerat, nunquam nubendi, diuino tamen imperio subaudiens, Dei Genitricem Mariam in sponfam, & uxorem libens accepit.

Tandem, sicut antiquus ille Patriarcha Ioseph, igne tribulationis exustus, ac probatus, in puteum proiectus, à fratribus venditus, ob falsam adulterij suspensionem perperam accusatus, & in carcerem detrusus fuit, indeque tandem liber euasit; non secus noster Ioseph, cum multis, ac variis laboribus esset oppressus, illud tamen vehementius visceribus illius cõstitit, quod apparentis adulterij in grauidæ sponsæ manifesta indicia oculis suis perustrabat. Quantò autem acriter, immò, & immaniter zelotypiæ gladius cordis intima distumpat, testatur Salomon, dicens: *Zelus viri, sicut infernus est inexorabilis*; vnde Deus permittebat hebræis ob ingentem dolorem viri, uxoris fidelitatem zelotypiæ remedio explorare, & experiri, quia ergo variis cogitationum aculeis præcordia nostri Iosephi pungebantur, dum grauidam cogitabat sponfam, quam nunquam tetigerat, ideo Matthæus ait: *Hec autem eo cogitante, apparuit ei Angelus Domini, ut enim testatur S. Brigitta (id referente doctissimo Gratiano in vita S. Ioseph) Gratianus. B. Virgo ex sola compassione doloris sponsum eius extruciantis, tanto angore fuit confecta, ut Deus ad illam solandam, Archangelum mitteret Gabriele, qui certiorum illam faceret, se iam diuinitus destinatum esse, ut Incarnati Verbi arcana Iosepho aperiret, & conceptã tristitiam in summam læticiam ad maiorem illius gloriam conuerteret. Qui trius, & vnus regnat in sæcula sæculorum. Amen.*

Gen. 37. 39.

Prou. 6. nullus est.

Matth. 4.

Gratianus.

HOMILIA XIII.

Argumentum inceptæ collationis sanctissimi Iosephi cum antiquo illo Patriarcha Iosepho varia, ac multiplici eruditione prosequimur.

TRIVSQVE Iosephi ad inuicem comparisonem, adeo locupletem, atque vberem venam esse comperio, vt quo diligentius cogitationis ligone effodio, tanto maiora D. Iosephi præconia mihi detegantur. Et quidem, vt à donis naturæ ad munera gratiæ nostra assurgat oratio, à corporea eius pulchritudine placet exordiri; sicut enim antiquus ille Patriarcha Ioseph pulcher adeo erat, vt sacra Genesim dicat: *Erat Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu.* vnde (vt refert Nicolaus de Lyra præcit. loco) quoties foeminae nobiles Iosephum præterire per medias vias audiebant, confestim ad pulchritudinem eius per cancellos, & fenestras intuemdam properabant: quod non parum ex eo confirmari autumo, quod Iacob cum Iosephum ad ei impertiendam vltimam benedictionem, accersit, postquam dixerat: *Ioseph decorus aspectu;* continuo subiunxit: *filie discurrerunt super murum:* vel (vt alij vertunt teste Lyrano) *filie discurrerunt propter aspectum* non secus noster Ioseph tanta pulchritudine effulset, vt Christo Domino, qui speciosus erat præ filiis hominum, vultu similem fuisse, præter Gesonem, historia Orientalis tradat, vt refert Gratianus lib. 2. c. 4. adducens verba Christi in reuelatione quadam dicentis: *Ego eram similis Ioseph in omnibus*

lis erat; sic enim magis Virgineus partu celabatur diabolo, dum similitudo vultus inter Iesum, & Ioseph ansam ei præbebat ad iudicandum, illum filium eius esse. Deinde quemadmodum, vt facer textus Gen. 37. ait, Ioseph præ cunctis fratribus à patre suo Iacob dilectum fuisse: *Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios suos:* sic, & Iosephum arbitror, plus à Deo dilectum fuisse, quam reliquos omnes, vt maioris huius dilectionis aperta indicia & manifesta argumenta attestantur; nimirum excellentiora gratiarum charismata præ cæteris à Deo ei collata, quorum sanè hæc, quæ sequuntur, principem locum tenere arbitror. Sicut enim Iacob in signum ardētioris amoris erga Ioseph, fecit ei tunicam polymitam, sic Deus noster Iosepho polymitam tunicam aptauit, hoc est, spiritualem vestem talarem à capite vsque ad talos omnium virtutum coloribus decoratam; ibi charitas ceteris ardentior, ibi pudicitia rara, ibi tolerantia inuincibilis, ibi modestia omnibus grata, ibi comitas omnium animos concilians. Vnde sicut olim, cum summus sacerdos in sancta sanctorum introire debebat, & arcam illam testamenti concomitari, iussione diuina præcipiebatur, vt pretiosam vestem indueret, in qua Orbis, & eius perfectiones descriptæ apparebant sic sanè, quia Ioseph nō semel in anno, vt summus sacerdos ingressurus erat ad sancta sanctorum, hoc est, ad Christum Dominum, quæ frequentissime, cū infans erat, manibus cōtrectabat; & quia pariter concomitari debebat mysticam illam Arcam, beatam scilicet Virginem, ideo oportebat, vt ad hæc tam excelsa munera obediens polymitam vestem omnium virtutum varietate ornatam indueret. Quod si Rex Pharaon honoris gratia induit antiquum illum Patriarcham Iosephum veste byssina, & candida, qua per publicas vias incedebat: *Est enim; eum stola byssina:* castitatem eius significans; quæ tantò in eo præcelluit, quantò ab hera sua importunius sollicitatus, & instantius ad libidinem

Ioseph. lib. 4.

nem stimulatus fuit. Nam si credimus Ioseph l. 4. de testamentis duodecim Patriarcharum, primum omnium variis, ac importunis precibus eum allicere tentauit; deinde, videns preces nihil proficere, finxit se Iudæorum religionem velle amplecti, desiderareque ab eo catechizari, & instrui, vt hac via amicitiam eius, & familiaritatem cōciliaret; sed cum Ioseph neque his annueret, cepit muneribus propugnare eum, sed non expugnauit; ac tan dē videns prædicta omnia, vana sibi, ac futilia fuisse, veneficis remediis, & incantationibus eum in suam sententiā trahere conata est; misit enim ad eum (vt auctor est Ioseph præcitato loco) cōdimentū quoddam, in quo apparebat acutissimus, ensis, quem vir quidam vultu toruo, & horribili euaginabat, significans, grauem de illo vindictam fore sumendam, nisi desiderio illius inferiret; quod sanè nō potuit, non vehementer animum Iosephi excruciare, vt, & vestis illa byssina significabat; byssus enim, antequam candorem, ac decorem obtineat, variis tunsionibus torquetur. Ad eundem modum Deus candida, ac byssina castitatis veste Iosephum nostrum induit, cum multis tamen presuris coniunctam: hæc autem non solum veteris illius Iosephi castitatem, sed & angelicam longo interuallo excessit puritatem; Ioseph enim ille antiquus tandem filios ex matrimonio procreauit, at noster Ioseph castius vixit nuptus, quā ante nuptias; nec filiorū generationi vllō tempore vacauit. Ille quidem, vt castitatē seruaret, oportuit, vt fugam arripere, palliū suum in manu foeminae relinquens: Ioseph autem noster conuescens, & cohabitans per multos annos cū Maria, pulcherrima omnium foeminarum, castē adeo vixit, vt nec vlla vnquam libidinis cogitatio illum impeteret, prout spōsum Dei Genitricis decebat, quæ puritatis speculū erat. Angelicam etiam, virginitatem Iosephina virginitas multis nominibus superauit; tum, quod illa naturalis erat, hæc ex gratia; illa necessaria, hæc libera, & vo-

luntaria; illa absq; merito, hæc multiplici merito cumulata: illa tandē in solo spiritu, hæc verò in spiritu, & corpore. & sicut de illo Iosepho dicitur in Genesi: *Sedit in forte arcus eius:* quasi diceret: ita fortem, ac inuincibilem, cum variis tribulationibus premebatur, extitisse, vt instar optimi arcus, quamuis flecteretur, nō tamen frangeretur; ad eundem certē modum noster Ioseph variis laboribus tam animi, quam corporis ob suspicionem grauidæ vxoris, & longo in Agyptum itinere ob herodianam perfectionem confectus, & excruciat, nunquam tamen animo aduersis euntibus succubuit, sed oēs has difficultates constanter superauit. Sicut etiam in signum amoris, & benevolentia Rex Pharaon antiquo illi Patriarchæ Iosepho torquem auream ex collo eius appendit; alia sanè multo pretiosiori collū nostri Iosephi Christus Dominus cinxit, dum infans, brachiis suis collum eius circumdans ab eo, tanquam pretiosissimum Agnus Dei, pendebat, sed & alia etiā torque, ac inestimabili catena ex variis virtutibus contexta animū eius exornauit.

Quatuor Iosephos non semel dixi in sacra commemorari historia: primum, Patriarcham Iosephū pro Regem Aegypti: secundum Iosephum ab Arimathæa: tertium, discipulum Christi, qui cognominabatur Barfabas: quartum, Iosephum spōsum Mariae; in quibus sanè obseruauit, quatuor præcipuè virtutes cardinales mirificè effulsisse. In Patriarcha illo prudentia adeo vsque, vt teste Carthario lib. de Imaginibus, Aegyptij Deū Seraphin appellaret; supra cuius caput, modium, quo frumentum mensuratur, apponebant, vt singularem eius prudentiam, ac prouidentiam, qua tempore ingruentis famis, quæ totam Aegypti terram occupabat, frumentum per varias partes distribuere iubebat, significarent. In Ioseph ab Arimathæa, fortitudo valde emicuit, cum Christi Discipulis timore perterritis: *petij ad dasset corpus I & SV* sibi à Pilato donari. In Iosepho verò Barfabas, iustitia adeo se-

Geson in sua Iosephina. gratia. in vi. & Ioseph. vnde crediderim Christum non solum putatum esse filium Ioseph (vt tradunt Euangeliste) quia Maria mater eius nupta erat Iosepho, sed, & quia vultu ei persimi-

Matth. 27. Luce 23.

ostendit, ut cognomento, *Iustum* diceretur. Temperantia in nostro Iosepho splenduit, sed, & prudentia non defuit in seruando Christo Domino, qui frumentum erat electorum, & futurus panis ad cibandum Ecclesiam; imò, quasi audierit illud Christi Domini: *Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus*: agnoscens famem venturam, panem hunc celestem (panem inquam, filiorum) ab illius rabidissimi canis voracissimi faucibus, diligētissimè custodiuit. fortitudine etiam claruit, siquidē Herodem Regem, infantē Iesum occidere tentantem, vicit, & prædā quasi ē manibus eius eripuit. Iustitiā tandem in eo profunda radices icēisse satis testatur Evangelica historia, dum ait: *Ioseph autem, cum esset iustus, noluit eam traducere*. ex his ergo variis virtutibus, charitatis auro velut ornamento micantibus, torques nostri Iosephi texebatur. Commemoratur deinde sacer textus de antiquo illo Patriarcha Ioseph, portasse frequēter virgam, de qua D. Paulus loquens de Iacob dixit: *Adorauit fastigium virga eius*: quem locum explicat ille alius Iaiā: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet*: ecce virgam, Mariam Virginem; ecce florem ex virga pullulantem, Christum Dominum; Ioseph ergo noster secum ferebat & virgam, & florem Dei matrem, dum filium cum matre in Aegyptum ducebat, & in domum reducebat. Ad hæc, si Iosepho illi datus fuit annulus à Rege, in quo regia eius imago erat sculpta, alium similiter pretiosioram annulū & pulchriori imagine insculptura Iosepho nostro contulit Deus, Christum scilicet Dominum per annuli symbolum egregiè significatum; nam sicut extrema circuli in annulo cōiunguntur in vna, eademq; gemma, in qua miro artificio regium sigillum adest; sic in Christo duæ illæ naturæ, humana, & diuina copulatæ fuerunt in vna, eademq; pretiosa petra, Paulo dicente: *Petra autem erat Christus*: hoc est, in eadem persona Verbi, quæ sigillum est, & ut ait Apostolus, *Imago bo-*

nitatis illius, & figura substantiæ eius: hunc ergo annulum poluit Deus in manu Ioseph, ut illum custodiret, & signaculo eius, quas vellet litteras, obsignaret; in quo mira effulget Iosephi auctoritas, & potentia.

Ad hæc, quemadmodum Iacob ad eò liberalis extitit erga filium suum Ioseph, ut ei diceret: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo*: cuius quidem meminit D. Ioannes cum dixit: *Iuxta prædium, quod dedit Iacob filio suo*: addens: *Erat autem ibi fons*: supra cuius lapidem requieuit Iesus: *Sedebat sic supra fontem*: non secus Deus Optimus Maximus nostrum Iosephum præ cæteris ad eò locupletauit, ut sacrum illud prædium B. Virginis, terram sanctam, & immaculatam, quam in gladio & arcu Crucis à peccati, & corruptionis legibus, mortis auctore valde recalcitrante, & reluctante, immunem seruauerat, liberaliter donauit, purumque fontem eidem cōtulit, fontem (inquam) illum signatum, in quo non solum sedit, sed & requieuit; imò, & ex eo fluxit, ac per natiuitatem emanauit ad nostram omnium sitim extinguendam, ut ipse testatus est, cum dicebat: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*.

Deinde de antiquo illo Iosepho sacra cōmemorat Historia, somniū suum parentibus, & fratribus in hunc modū enarrasse: *Putabam, nos ligare manipulos in agro, & quasi consurgere manipulum meum, & stare, vestrosq; manipulos circumstantes adorare manipulum meū*. Quid manipuli isti adumbrabant, nisi homines? quis verò dubitat, ex grano illo diuino, seminato in sanctissimo agro virginēi vteri, consurgere manipulum, nempe Christum, cum quo nemo est conferendus? meritò autē Ioseph potest appellare hunc manipulum suum, quoniam quāuis iuxta carnem filius Dei non fuerit filius Ioseph, quia Spiritu sancto cooperante, ex illibata Virgine conceptus, & natus est; cæterum, quia manipulus ille fructus erat sacrosanti illius, ac vir-

ac virginæ terræ Marianæ, consequenter, & manipulus ille erat illius. Hic ergo solus manipulus stetit, quoniam nunquā per peccatum cecidit, & hunc vnum Iosephi manipulum omnes fideles adorant. veracissimè ergò vsurpare sibi potest noster Ioseph antiqui illius verba: *Putabam, vestros manipulos adorare manipulum meū*. Quod si antiquus ille Patriarcha fratribus suis his verbis somnium aliud retulit: *Vidi per somnium, quasi solem, lunam, & stellas duodecim adorare me*: id sanè prænotabat, futurum esse aliquando, ut pater, mater, & fratres eius ditioni eius subiicerentur, ut re ipsa postea contigit, cum in pro-Regem totius Aegypti à Pharaone creatus fuit. Id quam aptè Ioseph cōueniat, nemo est, qui non videat; nam in primis sol iustitiæ Christus (ut S. Lucas testatur) *subditus erat illis*: vnde cum Christo Domino, tamquam filio Dei naturali, cuncta obediunt; obediunt Angeli, facti omnes administratores spiritus propter eos, qui hereditatem capiunt salutis: obediunt astra celestia: *Stellæ celi vocatæ sunt, & dixerunt: adsumus*; obedit Sol, Planetarum princeps, cum tempore Iosue celerem cursum suū cohíbent, in medio cœli stetit. obediunt ventorum turbines, ut testatur Mattheus, *quis est iste, quia venti, & mare obediunt ei?* Mare non semel obediuit eidem, dum tempestate ingruente tumentes fluctus suos cōpescuit & fluxibilem aquam suā, tanquam solidum paupercum exhibuit, ut super illud, velut supra firmam terram deambulet Iesus. quid plura? Mors ipsa, quæ super omnes mortales latissimum habet dominium, ei ad nutum sæpè obediuit, dum mortuos, quos deglutierat, ad vitam reuocatos ad imperiū eius restituit; ac tandem Tartaræ potestates, velint, nolint, ei obsecundant, & (ut ait D. Paulus) in nomine eius genuflectunt; imò, & ea, quæ non sunt, voci eius subaudiunt: *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt*. Cum (inquā) Christo Domino cuncta subiiciantur, non parum excellentiam Iosephi cōmendat,

quod sol ipse iustitiæ, cui omnia obediunt, ipsi obedientiam præstiterit; sed, & luna etiam, B. scilicet Virgo, quam pulchram, ut lunam appellarunt Angeli, eidē promptissimè obtemperabat; si enim (id referente sacra Genesis historia) Sara Abraham virum suum, Dominū vocabat, & tanquam Domino suo obediens crederim meritò B. Virginem longè obsequentiorem Sara erga Iosephum se exhibuisse, & illi tanquam capiti, ac Domino suo se subiecisse: ac tandem, si sol, & luna, Iesus, & Maria, obediabant ei, haud difficile erit credere, stellas, hoc est, pios illos viros, qui illis adhærebant, dignitatem Iosephi suspicientes, eidem etiam obtemperasse. Deindè, si de antiquo illo Patriarcha Ioseph sacra eloquia dicunt: *Inuenit Ioseph gratiam coram Domino suo, & ministrabat ei, à quo præpositus omnibus, gubernabat creditam sibi domum*: hæc eadem sanè satis superque noscuntur ad nostrum Iosephum, mirificè pertinere. si enim ille antiquus Ioseph inuenit gratiam coram Pharaone Aegypti Rege, hic inuenit eam coram Christo, cœli, & terræ potentissimo Imperatore: & si gratia, quam ille sibi conciliauit, eò peruenit, ut Pharaone iubente alta præconis voce per publicas ciuitatis vias *Pater legalis Pharaonis*, & vniuersæ Patriæ acclamaretur, ut tradit D. Hieron. super c. 41, Gen. & fœdēt verba ipsius Iosephi dicentis: *Deus fecit me, quasi patrem Pharaonis*: sanè gratia, quam inuenit Ioseph coram Christo Domino, eò accessit, ut non voce vnius præconis, velut ille, sed tot, quot sunt in Ecclesia diuini verbi præconum, publicis acclamationibus, ac singulari Ecclesiæ Catholicæ iubilo, *Pater Christi* frequenter vocitetur, iuxta verba B. Virginis hoc honorifico nomine illum compellantis: *Pater tuus, & ego, dolentes, quærebamus te*. Et sibi de antiquo illo Iosepho addit sacer textus, quod ministrabat Regi, & creditam sibi domum gubernabat, nemo sanè mētis ambigere potest, Iosephum Regi Christo in infantia, pueritia, iuuentute, millies ei

Zach. 9.

Matth. 15.

Matth. 10.

Hebr. 31.

I. Iaiā 13.

I. Cor. 10.

Hebr. 48.

Ibid.

Lucæ 2.

Hebr. 1.

Baruch. 5.

Iosue 10.

Matth. 8.

Philip. 2.

Rom. 4.

Cant. 6.

Genes. 18.

Gen. 39.

D. Hierony.

Lucæ 2.

ministrasse, ac de propria substantia, & sudore vultus sui illum nutrisse, & aluisse, sacramque illam familiam non ex aliis, quam ex Iesu, & Maria cōpactam summa prudentia gubernasse. Ac tandem, si Patriarcha ille Ioseph ob fraternam persecutionem in Aegyptum exulauit, etiam noster Ioseph ob herodianam in Christū persecutionem compulsus fuit in Aegyptum exul abire: & sicut ille arcana non pauca sibi, & aliis profutura in somniis agnouit, vnde fratres dicebant: *Ecce somniator venit: ita, & noster Ioseph diuinitus illustratus, per plura arcana Angelico ministerio in somnis sibi referata accepit, Euangel. dicente: non semel ei apparuisse Angelum Domini in somnis, vt mysterium Incarnationis, integritatē Mariani thalami, ac protectionem Christi in Aegyptum, & reditum in Iudæam aperiret.*

Genes. 37.

Matth. 1.

Gen. 37.

Porrò, si hucusque placuit (fratres charissimi) ea, quibus vterque Ioseph similes fuere, breui eloquio percurrere, non displicebit (ni fallor) nonnulla, in quibus eorum dissimilitudo, & antipathia nostrum Iosephum celebriorem reddunt, breuiori sermone auscultare. Moyses narrat, veterem illum Iosephū fratres suos accusasse de crimine pessimo, vt verbis eius utar, quodnam autem genus peccati hoc fuerit, quidam putant fuisse, contra naturam, vt refert glossa; alij melius, vt ibidē dicitur, opinantur, peccatum pessimum appellasse peccatum odij, quo fratres ex Rachele nati, alios ex Lia genitos prosequabantur, obiciētes illis, filios ancillæ esse, non dominæ. Verum, quidquid de hoc sit, quamuis demus, iustam fuisse illius Iosephi accusationem, iustitia tamen

nostrum Iosephi in eo clarius emicuit, quod cum venter Virginis intumescens, illum ad eam tanquam adulteram accusandam impelleret, ab ea tamen accusatione penitus se abstinuit, Euangelista dicente: *Ioseph, cum esset iustus, noluit eam traducere.* *Matth. 1.* Itaque, si iustus fuit ille Ioseph accusans; iustior sanè noster, non accusans; si iustus ille, fratres traducens, iustior noster, non traducens; si iustus ille, patris punitioni germanos tradens, iustior hic à Iudicis punitione vxorem præliberans. Idem etiam Moyses commemorat, quod licet Dominus, cuius famulus erat Patriarcha ille Ioseph, cuncta bona sua voluntati eius subdidisset, vxorem tamen sibi referuarat, quam minimè potestati eius dederat; vnde Ioseph ipse dixit, dominæ suæ: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, præter te, quæ vxor eius es: at, cum nostro Iosepho magnificētius se gessit Deus, cum dilectam sponfam suā, beatissimam Virginem, filij sui Genitricem, sub Iosephi protectione, ac dominio tanquam veram eius vxorem constituerit sed quid mirum, si inter ea, quæ Iosephi potestati Dominus subdebat, sponfam suam etiam subderet, qui filium suū naturalem, Christum Dominum è patria Iosephi potestate exemptum minimè esse voluit, sed illi potius obedientem, ac subditum, vt non semel ex Euangelica lectione retulimus.*

Matth. 1.

Gen. 39.

Ibidem.

Luc. 1.

subditus erat illis? his ergo pariter cum Christo sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Finis Libri Quarti.

DE SA-

DE SACRIS AR-

CANIS ANGELICÆ AN-

NUNCIATIONIS, ET CHRISTI

CONCEPTIONIS IN VTE-

ro Virgineo.

LIBER QUINTVS.

HOMILIA PRIMA.

PERMVLTI RATIONIBVS OSTENDIMVS valde congruum fuisse Angelum, non hominem ad Virginem mitti; decuisse tamen, vt sub effigie humana ei appareret. Deinde Gabrielis nomen illustramus, ac supremum illum omnium cælestium spirituum esse, nonnullis coniecturis, & Patrum testimonijs suademus; ac tandem, quantum inter sit ad negotia pertractanda prudentis Nuntij industria uti, edocemus, in illa verba: Missus est Angelus Gabriel à Deo.

Luc. 1.

D. Bern. ser. 3. super Miss. sm.

DIVI Bernardi vestigia sequens, qui ser. 4. super Missus, inquit: Lubenter vbi mihi congruere video, verba sanctorum assumo, quo vel ex vasculorum pulchritudine gratiora fiant, quæ in his lectori apposuerim: placet perpulchram hanc, ac dulcissimam Marianæ Annunciationis tractationem, verba Sancti Patris nostri Bernardini mihi vsurpans, exordiri: Non est de glorio, o facultatis humanae (Dilectissimi fratres) quã-

D. Bern. ser. 2. c. 3. de glorio,

diu in hoc mortali corpore viuatur, plenè per-nomine Mattingere ad laudem gloriose Virginis, Matris vie. Dei, quæ omniū hominū, & voces excellit, & superat intellectum. Quis enim mortalium, nisi diuino illustratus oraculo, de vnicæ Dei, & hominis Genitrice quidquam modicum, seu grande presumat edicere, immò non timeat hanc polluti labijs nominare? quam Matrem misericordiarum, & ante sæcula Deus perpetuam prædestinauit in Virginem dignissimam, Filius præelegit in matrem, Spiritus sanctus nouæ gratiæ domicilium preparauit? Quibus laudibus seruitus hominum Reginam efferet

Angelorum? que præconia dilatet mortalium austeritas, vel officia subministrat, cui cœlestia parent, & famulantur obsequia? quis dignam honoribus plausus hominum acclamabit in terris, quam spirituum agmina beatorum iugiter venerantur in cœlis? sanè celsitudo ineffabilis huius argumenti, & humanæ intelligentiæ altitudinem, & totius vincit eloquij facultatem; adeo, vt excellentissimis ingenis, & facundissimis linguis longè sublimior sit. Sed gaudendum nobis potius, quàm erubescendum est, quod tanta superemur materie dignitate; Dei tamen auxilio freti, à quo omnis nostra sufficientia est, (vt Pauli verbis loquar) sacra, quæ dilitefcunt in Angelica annüciatione sacramenta, aperire aggrediar. Et quidem in primis, quanti illa momēti, ponderis, & grauitatis fuerit, neminem latere poterit, qui mittentis maiestatem; Virginis, ad quam mittitur, sanctimoniam; nunciij missi excellentiam; rei nunciatae altissimum arcanum, salutationis inauditum eloquium, Mariæ nominis dulcissimam appellationem, illius ad Incarnationem sapientem, ac maturum consensum, verborum prudentiam pariter, & humilitatem, quibus illum expressit, ac tandè temporis, ac loci scatentes mysteris circumstantias attente penderit. In mense sexto, ait sacer Euangelista, ecce valde consentaneum tempus: missus est Angelus Gabriel: ecce nunciij cœlitus missi excellentiam: à Deo: ecce maiestatem mittentis: In ciuitatem Galilee, cui nomen Nazareth: ecce singularem loci, & ipsius ciuitatis nominis circumstantiam: ad Virginem desponsatam viro: ecce censitudinem, & statum Mariæ cui fit nunciatio: & ingressus Angelus ad eam, dixit; Ave, gratia plena: ecce inauditum salutationis eloquium. Quæ, cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista saluatio: ecce in turbatione vetercundiam & in cogitatione, & deliberatione, Mariæ pietantiam: quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? ecce insignem Mariæ castimoniam, & virginitatem: Spiritus sanctus superueniet in

te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ecce ineffabile Incarnationis Mariæ resecratum sacramentum. ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: attende hic prudentem, ac humilem Mariæ responsonem, per quam internum suum consensum luculenter expressit: & discessit Angelus ab ea: ecce Angeli profectum, vt redeat ad mittentem illum, postquam murere suo iam plenè functus fuerat. De his omnibus, Deo dante, differemus, in hac tamen prima homilia sermonem tantum texemus de Deo mittente, & Angelo missio, in illa eiusdem Lucæ verba: Missus est Angelus Gabriel à Deo.

Cum opera Trinitatis ad extra sint indiuisa (vt loquuntur Theologi) certè, cum Lucas ait, missum Angelum fuisse à Deo, missum vtique intelligi debet à tota Trinitate; non tamen, quomodo alij Angeli mittuntur, qui cum aliquid nunciant, illud immediatè accipiunt à superioribus Angelis illos illuminantibus: nam, vt inquit magnus Dionysius Areopagita: Id diuina, & æterna lege, atque ordine sancitum est, vt per prima secundis diuini fulgoris radius insuat: sed specialis priuilegio, & præter Dei consuetudinem, teste Diuo Bernardo, nullius Angeli interuentu, sed Deo ipso immediatè reuelante, arcanum Mariæ annunciandum accepit: Non ab alio (inquit) aliquo fortè excellentiore se, vt assolet, spiritum, sed ab ipso Deo mitti Gabriel perhibetur; propter hoc erga possum est: à Deo: vnde & addit: Vel ideo dictum est ab Euangelista, missum Gabrielem à Deo, ne cui, vel beatorum spirituum, suum Deum, ante quam Virginem, reuelasse putetur consilium, excepto dumtaxat Archangelo Gabriele, qui vtique tantæ inter suos inueniri potuerit excellentiæ, vt tali, & nomine dignus haberetur, & nuncio: in qua etiam sententia video fuisse D. Chrysolomum, qui Deum introducit, hæc verba ad Angelum Gabrielem loquentem: Placet, vt Virgines ommesque in celo sunt, mysterium hoc lateat, & tibi solis manifestum. Addo, consulto Euang.

2. Cor. 3.
Luce 1.
Ibidem.
Ibid.
Ibid.

D. Dionys. Areopag. lib. de cœlest. hierar. c. 8.
D. Bernar. homil. 1. in Euangel. missus.
D. Chrysol. apud meta. phrast. orat. de annun.

Euangelistam dixisse: missus est à Deo, non solum ad maiestatem mittentis significandam, sed, vt ostenderet, quòd Gabriel non ingessit se, prout familiare est malignis spiritibus: Sarhanas enim ingessit se, vt acerrimè tentaret Iobum & in os, Prophetarum se immisit, vt mendacia prophetarum, prout legitur lib. 3. Reg. 13. ad cuius imitationem Pseudopropheta se se non vocati, velut lupi in ouilia, obtrudit, vt grafsentur, iuxta illud Ieremæ: Currebant, & nò mittebam eos: non sic Angelus Gabriel, sed, missus à Deo dicitur, & facit Angelus suos spiritus & ministros suos ignem vrentem: vt ait Regius Vates. Licet autem cuiuspiam videri possit, consentaneum fuisse rationi, vt ad annunciandum, Deum futurum esse hominem, nuncius homo assumere; missio enim humani nunciij ad Virginem egregiè quidem adumbraret missionem filij Dei ad eandem, vt ex ea humanam carnem assumeret, conuenienter tamen, & congruentius multo, Angelum fuisse Mariæ missum à Deo, rationes non pauca aperte conuincunt, quarum primo loco, quas Patres tradidere, tanquam potiores apponam, deinde à nobis excogitatas subiungam. D. Hieronym. quem ad id citat D. Thomas serm. de assumpt. ait: Bene Angelus ad Mariam Virginem mittitur, quia semper est Angelis cognata virginitas: profecto in carne, præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cœlestis: cum ergo B. Virgo, plusquam angelicam, ac cœlestem ageret vitam, conueniens erat, spiritum angelicum, & cœlestem ei paranympum mitti. Secundam rationem tradit Venerabilis Beda in hæc verba: Aptum humane refectionis principium, vt Angelus à Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino, quia prima perditionis humane fuit causa, cum serpens à Diabolo mitteretur ad mulierem spiritu superbia decipiendam. vt enim egregiè D. Chrysol. adnotauit: Vt homo cursibus eiusdem, quibus delapsus fuerat ad mortem, rediret ad vitam, agit cum Maria Angelus de salute, quia cum Eva Angelus egerat de ruina,

Iob. 1.
3. Reg. 13.
Ierem. 22.
Psalm. 103.
D. Hierony.
Gloss. ordin. ex Bed. sup. Lucam c. 1.
D. Chrysol. in serm. 1.

vt nostre perditionis initio, conueniens nostre reparationis principium responderet. Tertiam rationem eamque subtili Chrysologi ingenio dignam, ipse ibidem his verbis scripsit: Audistis fragilem nostre carnis naturam ad portandam totam Deitatis gloriam angelica exhortatione roborari; sicut enim Christus interdum per Angelum confortari voluit, sic decuit Virginem. Ita que sicut Christo ad depellendam agoniam, vt ait Euangelista: & factus in agoniam, prolixius orabat. missus fuit Angelus confortans, ita Virgini, ad propulsandam futuram eius turbationem: turbata est in sermone eius, missus fuit Angelus de cœlo, illam corroborans, & timorem ab ea fugans: ne timeas Maria. Quarta ratio est, quia licet B. Virgo superior esset Angelis quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus electa erat, sed quantum ad statum præsentis vitæ inferior erat Angelis, vt docet Diuus Thomas; erat enim viatrix, illi, comprehensores: constat autem secundum doctrinam Dionysij, decere, vt arcana à superioribus inferioribus reuelentur: igitur oportebat, Mariam de diuino conceptu in vtero eius celebrando, non per hominem, sed per Angelum instrui. Quinta ratio, quia cum Deus non angelicam, sed humanam naturam assumere decreuisset, Apostolo dicente: Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ apprehendit: conueniens erat, vt ad supernum incarnationis sacramentum, saltem Interuēto rem Angelum vocaret, vt sic tanti mysterij nunciatione angelica natura honoraretur. Sexta ratio: quia proprium est Angeli custodis, illuminare personam à se custoditam: Angelus autem Gabriel, custos erat B. Virginis, vt tradunt D. Ildephonsus, B. Petrus Damianus, Abulensis, & Valiticus. Vltima ratio sit: nam si Deus olim misit Raphaelem ad curandos captiuos, Michaelem ad expugnandos hostes, congruentius ad annunciandam eius incarnationem, qui ad omnia

Ibidem.
Luce 22.
Luce 1.
D. Thom. 3. p. q. 30. art. 2. ad primū.
D. Dionys. hierar. c. 4. & 7.
ad Hebr. 2.
D. Ildephō. serm. de assumpt.
B. Petri Damian. orat. 1. de tract. Virg. Abulens. in Matib. c. 18. qu. 60.
V. dalt. apud Dionys. Carthus. in 2. dist. 11. q. 2.

Tobie 11. Daniel. 9. Apoc. 12. Isaia 64. Ibid.

omnia illa incomparabiliter excellentius præstanda venturus erat, vt per Elaiam ipse prædixerat: Spiritus Domini super me, vt mederer contritus corde: ecce infirmitatis humanæ curationem: & prædicarem captiuis indulgentiam: ecce captiuorum liberationem: & diem ultionis Deo nostro: ecce diram hostium expugnationē. Nec quidquā derogat dignitati Mariæ, quod idem Angelus Gabriel, nuncij munere functus fuerit apud alios longe illa inferiores: non diffiteor, missum fuisse Danieli, Zachariæ, Iosepho, & Pastoribus, necnon Annæ, & Ioachino eius viro, (teste Pantaleonē Diacono, vt refert Simeon Metaphrastes de Annunc. Mariæ) tamen huiusmodi apparitiones ad mysterium Incarnationis in virgineo vtero celebrandum ordinabantur, vnde Danieli reuelauit tempus Incarnationis, Zachariæ natiuitatem Ioannis, qui præcursor futurus erat Verbi incarnati, Iosepho, vt omnino certum illum redderet, sponsam eius Mariam virtute Spiritus sancti filium Dei concepisse: quod in ea natum est, de Spiritu sancto est: pastoribus tandem, vt Christum ex Maria natum annuntiaret: Ecce annuncio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator mundi.

D. Ambro. lib. 1. de off. c. 8. & lib. 1. in Luc. Euseb. Emif. hom. super Missus est. & Chrysol. ferm. 140. Hieron. 10. 1. ep. 7. ad Latam de inflit. filie, & ep. 22. ad Eustoch. de custod. virg. Origen. hō. 4. in Luc.

Licet autem nuncius salutationis Angelicæ, cœlestis spiritus esset, sub corporea tamen pulcherrimi viri specie Virgini apparuit, vt testantur D. Ambrosius, Eusebius, Petrus Chrysologus, Hieronymus, Origenes, & Augustinus, qui ferm. de natali Domini dixit: Fecit ad me Gabriel Archangelus, facie ducitans, veste coruscans, incesu mirabilis. His persimilia tradit B. Laurentius Iustin. ferm. de Annuncia. dicens: In solito fulgore vestitus Angelus in humana effigie descendit ad Virginem: consonant eisdem alia Alberti Magni dicentis: Angelus venire debuit in veste clara; maximus hic splendor eam decebat legationem, ex qua totius orbis splendor est ortus. feminis fulgentes apparuerunt Angeli: si illis cornuscantes visi sunt Angeli, cur non Virgini? maxime, quod si Legati pretiosa veste induere

confuevere, cum oportet, eos, regem, ad quem missi sunt, alloqui, cōueniens erat, vt cœlestis legatus sub humana effigie ex aëre assumpta, Reginam cœli alloquutus, radianti amictu se exornaret. Eius duplicem optimam rationem docuit Angelicus Doctor, quia, cum inuisibilis Deus visibilem carnem assumere veniret, congruum erat, vt inuisibilis spiritus sub visibili carnis forma Virgini appareret: atque ita quia antiquæ Angelorum apparitiones Patribus in veteri lege factæ, ad hanc Verbi diuini in carne humana apparitionem præfigurandam, ac delineandam ordinabatur, sub humana forma ab Angelis fiebant. Deindē, quia congruum erat dignitati matris Dei, vt quia non solum in mente, sed in corpore ventre filium Dei receptura erat, ideo non solum mens eius, sed corporeus eius sensus angelica refoueretur visione. Existimo autem cum D. Athanasio, B. Virginem, non solum corporali sensu externam Angeli effigiem vidisse, sed, & pulcherrimam illius substantiam mentis oculis conspexisse: verba eius sunt hæc: Sola sancta Deipara Virgo nudam essentiam Gabrielis Archangelici contemplantæ est. consentit eidem Albertus Magnus super missus, dicens: fuit in Virginis anima species propria, quam habuit dispositiue per naturam, completiue per gratiam, & secundum hanc vidit Angelos, & animas, & Demones. Scio S. Thomam huic sententiæ refragari, dum ait: fuisse nobilior apparitio, si ipsum Angelum Virgo in re leætuale visione in sua substantia vidisset: sed hoc non patiebatur status hominis viatoris, quod Angelum per essentiam videret: sed nihil sanè in cōuenit, vt quod status viatoris de lege ordinaria non patitur, id speciali Dei priuilegio illi conferatur. collatum autem fuisse Virgini hoc genus priuilegij id satis persuadet, quod in Gestis, & vita sanctorum non semel reperimus, visas fuisse illorum animas magno splendore coruscantes in cœlum ab Angelis assumptas; vnde de B. Benedicto scriptum legimus apud D. Grego-

riam: August. ser. 14. de nat. tom. 10. B. Laur. Iustin. ferm. de annunc. Albertus Magnus. S. Thom. 3. p. 1. q. 50. art. 3. in corp. S. Athanas. l. quest. ad Antioch. q. 12. Albert. Magnus super missus c. 109. D. Thom. 3. p. 1. q. 30. art. 3. ad 1.

D. Greg. 2. Dialog.

Lucæ 1.

Ibid.

Ibid.

Venerab. Beda super e. 1. Luc.

D. Hierony. de nom. hebraic.

Theophyl. in e. 1. Luc.

Prochus Episc. Epsic. c. 7. tom. 6.

Lucæ 1.

Beda vbi supra Card. Tolet.

Inter manus Discipulorum efflauit animam, quam duo Monachi euntes in cœlum viderunt. Neque obitat, si quis iam dicat: minime turbatam fuisse Virginem, si clarè substantiam ipsius Angeli cognouisset, cum sanctum, eum esse agnosceret: nam nodus hic bifariam solui potest, primò, si dicamus, non statim à principio salutationis essentiam Angeli vidisse, sed post turbationem transactam, cum Angelus timorem ab ea repulit, dicens: Ne timeas Maria. Secundo, quia turbatio eius ortum habuit ex eo, quod, cum humillima esset, & nihil magnum de se cogitaret, admiranda est, quòd plena gratia nuncuparetur, & mater Dei efficeretur: turbata enim fuit (ait Euangelista) in sermone eius: hinc autem orta turbatio, cōpossibilis erat cum clara cognitione ipsius Angeli.

Porro, iam qualitatem Angelici nuncij ad Mariam missi, diligēter scrutemur: & vt rem alius repetamus, ab eius nomine (si placet) exordiamur, vt enim dixit Venerab. Beda: Ideo Angeli ex nomine aliquid quando signantur, vt ex ipso, quid ministraturi veniant, demonstratur. Gabriel dicitur, fortitudo Dei, quia illum nuntiabat, qui ad debellandum Diabolum veniebat. eandem interpretationem acceptat D. Hierony de nomine. Hebr. dicens: Gabriel significat, confortauit me Deus, aut fortitudo mea Deus. Theophylactus in cap. 1. Luc. explicat, idem significare Gabriel, quod: vir Dei. Prochus autem Episcopus Cyzicinus (vt habetur in Synodo Ephesino) inquit: Idem Gabriel sonat, quod Deus & homo; quia ergo ille, quem annuntiabat, Deus erat, & homo, & homo, rei miraculum nominis notione anticipat atque hinc est, quod cum in mysterio Incarnationis in modum suam fortitudinem ostentauerit Deus, iuxta Marianam illa verba: Fecit potentiam in brachio suo: abitor hanc Prochi circa Gabrielis nomen expositionem minime ab ea diffidere, quam Beda assignauit. vnde Cardinalis Toletus ait: secundum peritos Linguae sanctæ, Gabrielem significare, idem, quod, Deus vir: utramque tamen

interpretationem paucis complexus mihi videtur Dauid, dum cecinit: Dominus virtutum nobiscum: ecce virtutem & fortitudinem: susceptor noster, Deus Iacob: ecce Ibid. Deum, factum hominem per susceptionem carnis humanæ iuxta illud, quod canit Ecclesia ex Ambrosio, & Augustino: Tu, ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginem verū. Sed dicit quispiā: tho. ex hymn. cū nihil infirmius, ac debilius sit carne (vt DD. Ambr. & August. Isaia 40. ait Isaia omnis caro fenenum) certè Deū, carnem induere, nō fortitudinē, sed infirmitatē potius redolere videtur: conueniens ergo videbatur, vt Angelus, Incarnationis mysterium annuncians, vocaretur: infirmitas Dei, potius, quàm fortitudo Dei: per humanæ enim carnis susceptionem fortis factus est infirmus, immortalis, & impassibilis, passibilis: at si rem attente perpendamus, facile apprehendemus, Deum infirmam carnem assumendo, fortitudinem suam valde ostentasse: nam, sicut, quanto fortissimus Dux vilioribus, & infirmioribus armis cōgrediens cum hoste, illum deuincit, tanto magis fortitudo eius effulget, & gloriofior prodit eius victoria; ita, dum filius Dei infirmæ carnis mortalitate indutus, omnes tartareas legiones profligauit, & spolia, inuitis illis, & reluctantibus, ab eisdem extorsit, tanto eius fortitudo magis innotuit. Ad eum certè modum, quo in figurā, & typum eius lib. 1. Reg. legimus, in eo valde Davidis victoriam emicuisse, quod non Saulis galea ærea, lorica ferrea, aut ancipitii gladio accinctus, certamen contra Gigantem iniret, sed fundasolum quinq; lapidibus, & baculo illum facile expugnauerit. Arbitror tamen non propterea solum, conuenienter missum fuisse Angelum Gabrielem, qui fortitudo Dei interpretatur, quia in mysterio Incarnationis, Deus brachium suæ potentie manifestè ostentabat, sed quia nuncium deferrebat Virgini, de qua prædixerat Salomon: Mulierem fortem quis inueniet? Procul, & de vltimis finibus pretium eius: vel, vt Septuag. vertunt LXX. Preciosior est lapidibus magni per c. 31. Pro. pretij.

Pagninus. Orig. Hebr. Vatablus.

pretij. & Pagninus: longe distat à margaritis, pretium eius. Originale Hebræum: longinquum ab unionibus pretij eius. & Vatablus: mercem habet gemmis procul petitis pretiosorem: opus quidem fuit B. Virgini inuincibilis fortitudo, utpotè, cui incumbat antiqui serpentis caput contere ne, grassantes hæreses interimere, libidinem nostram virginitatis suæ voto extirpare, ac tandem ingens illud difficultatum agmen superare, quæ angelicæ annunciationis tempore animam eius pulsarunt: magna enim difficultas erat, grauidam futuram esse in domo sponsi, à quo minime fuisset agnita; magna difficultas, virginitatem, & maternitatem simul in eadem sedè morari, magna difficultas, vt Verbum, caro fieret, & immortale mortalitatem inderet; magna difficultas, vt quem cœli capere non poterant, angusto Virginis vtero clauderetur; ac tandem, non modica, immò omnium acerrima difficultas, inuincibilem Deum vincere, & inflexibilem, ad parcendum humano generi flectere, adeo, vt sic diligeret mundum, vt filium suum ei daret. hæc autem vltima huius difficultatis victoria, præexcellens adeo fuit, vt beatissima Virgo de illa se gloriarì non dubitauerit, dicens: *Ego quasi murus, & vbera mea, quasi Turris, ex quo facta sum, coram eo, quasi pacem reperiens: quasi diceret: postquam difficultatum illam reconcilandì hominem cum Deo superauì, meritò genus humanum inexpugnabilis muri, ac inuincibilis Turris, & fortissimæ arcis illustri nomenclatura me honorare, & co-honestare potest. Cõsueuerunt olim Romani in olympicis ludis, & in luctatorum pugnis, varios honores victoribus deferre, vt, coronam in capite, palmam in manu, corpori splendidum vestimentum, currum etiam triumphalem, quo veheretur, vincienti exhibere: at illud honoris genus, reliquos superabat, quando ad victoris ingressum Urbis murus rumpatur, vt tradit Suetonius: cuius ritus rationem reddidit Commentator Per-*

si, dum ait: non enim opus est muro Ciuitati, viros haberi, qui possint pugnare, & viacere. Vt ergo beatissima Virgo nobis manifestaret se inuincibilem, ac indefessam nostram protectricem esse, tam ab ira diuina genus humanum defendens, quam ab infestatione diabolica illud eripiens, fortissimo muro se comparauit; adeo quidem inexpugnabili, vt eam nec partus, qui materni vteri macteriem semper perfringere solet, minime irruerit. Gloriosus enim fuit Christo Domino, clauso & incolumi virginici claustrì muro in hanc lucè intrare, quam Romanorum victoribus aperto, & disupto Urbis muro, illam ingredi: rectè ergo ait Maria: *ego quasi murus*: sed non solum id id, sed quia etiam cunctas, quæ in acceptanda dignitate Matris Dei difficultates latebant, limpidißima cognitione penetrans, ad eas oēs diuina virtute superandas se accinxit, cum consensum suum præbens, dixit: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum.*

Sed iam de excellentia cœlestis Paranympsi Gabrielis sermonem instituamus, id supponentes, quod Chrysof. monet, volitantem illum à pictoribus delineari, non quod Deus pennatum illum considerit, sed ob sublimes, & excelsas cœlestis naturæ vires, atque vt illum à supremo domicilio ad terram nostram causa deuenisse gratis animis reputem, hæc enim ratione Chrysol. dixit: *ad Virginem, Deum aligerum portatorem misisse.* Est igitur hoc supposito inter Patres controuersia, an tanta fuerit eius excellentia, vt inter beatos omnes spiritus supremum sibi locum vendicat, an solum inter Archangelos, summus eorum sit. Hoc secundum docuere multi Patres, D. Gregor. hom. 34. in Euangel. dum ait: *Hi qui minima nuntiant, Angeli, qui vero summa annuntiant, Archangeli vocantur. hinc est enim, quod ad Mariam Virginem non quilibet Angelus, sed Gabriel Archangelus mittitur.* D. Bernard. similiter inquit: *Puteamus Angelis præesse Archangelos, qui nominati ob maximas, & præcipuas causas mis-*

Ioan. 3.

Cant. 8.

Suetonius.

D. Chrysof. hom. de Incomprehens. Dei natura.

D. Chrysol. D. Chrysol. serm. 142.

D. Greg. hõ. 34. in Euag.

D. Bern. lib. 5. de consid. cap. 4.

D. Thom. 3. p. q. 30. ar. 2. ad. 4.
D. Iren. li. 5. aduers. her. 44. 2.
D. Amb. l. 1. de Spiritu S. cap. 7.
Aug. ser. 34. de nat. Dom. Caiet. super 3. p. q. 30. art. 2.
Abulens. in Math. c. 18. q. 60.
D. Dionys. de celest. hier. c. 3.

D. Hierony. super c. 8. Daniel. D. Basil. hõ. de Angelis. Rupert. li. 5. in Apoc. in princ.

fas mittuntur, ex quibus magnus ille Archangelus Gabriel missus legitur ad Mariam, ob causam vtique, quæ maior esse non potuit. D. Thom. 3. p. q. 30. horum Patrum sententiã sequutus, dixit: *satn credibile est, quod sit summus in ordine Archangelorum.* eidemq; adtipulantur D. Irenæus, Ambrosius, Augustinus, Card. Caietan. & Episcopus Abulens. potestq; hæc sententiã varijs rationibus fulciri. Prima, quia, vt auctor est D. Dionys. de cœl. hier. Angelorum ordines, & hierarchiæ, officijs & ministerijs distinguuntur; ait enim: *neque alicui fas est operari, nisi, quod officij sui diuina sanxit institutio: ex omnibus autem ordinibus duo vltimi infimæ hierarchiæ ad custodiendos homines, vel res, quæ ad illos pertinent, annunciandas, destinati sunt, ita tamen, vt infimus Angelorum ordo ad res inferioris ordinis; Archangelorum autè ordo ad altiora mysteria manifestanda ordinetur: Gabriel ergo, qui ad annunciandum Incarnationis mysterium missus est, hæc hierarchia mysticè credendus est: nec enim opus erat, hunc hierarchicum ordinem perueri, sed sufficiens erat, vt quia ad annunciandum supremum omnium mysteriorum mittebatur, supremus esset in ordine eorum, qui diuina lege ad annunciandum destinati erant. Secunda ratio, quia Michael, superior Angelus est ad Gabrielem, vt adnotarunt Diuus Hieronymus Basil. & Rupertus, & non obscure significat Ecclesia, dum in publicis precationibus, seu Litanis præponit illum Gabrieli. Tertia ratio, in qua D. Thomas præcitato loco magnam vim facit, est, quod Ecclesia Catholica illum Archangelum vocat, non Cherubinum, aut Seraphinum; putat igitur ad Archangelorum ordinem pertinere, qui multò inferior est illorum ordine. Quarta ratio moraks est, quia hæc admissa sententiã, ad componendos hominũ mores, illa egregia, ac salutaris erui potest doctrina, nunquamque scilicet eligi debere ad munus exercendum suo ordini deputatum: nam si alios eligas ad exercenda munera, quæ*

ex officio illis non incumbunt, prætermittis illis, ad quos ea præstare iure spectat, Reipublicæ ordo peruertitur, iugentesque rixæ, odia, & querimonie in ea excitantur. Vade videmus, quod cum voluit Rex Ozias incensum adolere super altare thymiamatis, Azarias sacerdos, & cum eo pariter omnes sacerdotes acriter ei in faciem resistentes, dixerunt: *non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium: egredere de sanctuario: ne contempseris: tumque iratus Ozias, nollet relinquere thuribulum, & persisteret, vt adoleret incensum, & minaretur sacerdotibus, statim à Deo lepra percussus est; quo non obscure monemur, ne alienum officium nobis arrogemus, nisi Dei vindictam subire velimus.*

Cæterum Gabrielem, supremum inter omnes beatos spiritus esse, nonnulli docuere, vt auctor est D. Thom. dum ait: *D. Thom. 3. quidam dicunt, Gabrielem fuisse de supremo p. q. 30. ar. 2. ordine Angelorum, propter quod Gregorius D. Greg. hõ. dicit: summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat: tuenturque ex professo hanc sententiam Carth. ante med. il. dia. Viguer. in suo decachordo, & Coelest. in. stitius super missus Jer. 4. qui ad id addu. suo decachordo c. 2. Gabrielem, qui primum locum obtinet inter Angelos: indeque vero similis fit hæc sententia, c. m in re dubia, & incerta coniectura. ris locus sit dandus: Primò, quia consonum erat dignitati tanti mysterij, vt supremus absolute omnium Angelorum esset, cui suprema legatio supremi absolute omnium mysteriorum committebatur. Secundo, quia vt docuerit D. Chrysof. & Bernard. ponderantes verba illa Lucæ 1. missus à Deo: apud Metaceret Angelus Gabriel immediatè absq; interuentu superioris Angeli legationem de annunc. suam accepit à Deo, quod quidem prouit est supremi omnium Angelorum; nam hom. 1. super reliqui à superioribus Angelis immediatè illuminantur, vt frequetè docet D. Dionys. de celest. hier. Quod si dicas, præter de cel. hier. ordinat.*

L. Paral. 26.

D. Chrysof. D. Bernard. hom. 1. super D. Dionys. de cel. hier.

ordinariam legem, & ex speciali priuilegio, Deum immediate per se legationem illam Angelo Gabrieli reuelasse, & ut etiam reliquos Angelos lateret, & non quia supremus esset omnium Angelorum, fas etiam nobis erit dicere, præter legem communem, & ex speciali priuilegio, Deum non misisse Virgini Angelum ex destinatis ad negocia nuncianda, sed excellentissimum omnium elegisse ad excellentiam, & maiestatem mysterij significandam, ita ut propterea non supremum in officio nunciandi, sed absolute omnium maximum mitteres. Tertio, quia Isaias ait: missum fuisse ad illum Seraphinum, & volauit ad me vnus ex Seraphim, ut illum erudiret, & eloquentem redderet, ad verbum Dei annuncian- dum; conuenientius ergo multo erat, supremum Seraphinum ad Virginem mitti, ut eam instrueret, quæ Verbum diuinum, non annunciare, ut ille, sed humanam carne induere debebat. huic Isaiæ loco si adiungas verba D. Pauli: *Ad Heb. 1. Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi: necnon etiam illa Gregorij Nazianz. dicentis: Quidam Græcorum ap- rime in scripturis eruditus, Seraphinas virtutes quasdam in celo esse exponit, que ante tribunal Dei assistentes, laudant eum, & ad diuersa mysteria mittuntur: facile inde colliges, non esse præter communem Dei legem, ut Seraphim etiam ad extraordinaria quædam, & magni momenti negotia aliquando, licet raro, mittantur: ut, & de Angelis disputantes, expressè docuere Alexan: Alenf. & Altisiodorensis. Et quidem mihi mirabile non est, Deum, supremum Seraphinum ad Mariam salutandam misisse, qui filium proprium suum ad eam, ex eius visceribus incarnandum mittebat; non enim famulus maior est domino, sed è contra. Quarto, quia Gabriel missus fuit ad instruendam Virginem, quæ dignitate, & gratia omnes Angelorum ordines longe superabat: decebat ergo, non per infimæ hierarchiæ Angelum, sed per supremum omnium illum instruere. Quod autem in publicis Eccle-*

siæ precationibus Michael præponatur Gabrieli, firmum argumentum non est, illum ei superiorem esse; nam propterea in Ecclesia militanti præfertur Michael, quia Princeps à Deo, & vniuersalis eius protector constitutus est, sicut, & olim custos erat Synagogæ Hebræorum: in Ecclesia vero triumphanti, Gabriel primatum habet super illum. Et quidem Michael non esse omnium cœlestium spirituum supremum, verba ipsius Gabrielis apertissime indicant, cum dicit: *Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum: ecce, non ait, primum, sed, vnus de primis. Adde etiam, consulto Ecclesiam, non absque latenti mysterio, Gabrielem in secundo, & non in primo loco constituisse, ad significandum annunciationis illius arcanum, nimirum, non primam, sed secundam Trinitatis personam humanam carnem suscepisse pro reparando damno per secundam culpam illato, quæ fuit Adæ peccatum, quo secundam naturam intellectualem, nempe, hominem, infecerat. ac tandem ex eo, quod Gabriel Archangelus ab Ecclesia compelli solet, nulla solida ratio potest deprehendi ad inferendum, non pertinere ad supremum ordinem; nam etiã Ecclesia Michael, nunc Angelum, nunc Archangelum, nunc Principem Angelorum vocat; sicut enim nomen Angeli & commune est omnibus cœlestibus spiritibus, & infimo ordini accommodatur: ita etiam nomen, Archangeli, quanquam vna significatione proprium sit secundi ordinis infimæ hierarchiæ, tamen alia ratione vniuersaliori omnis Angelus, qui primatum aliquem habet inter cœlestes spiritus, Archangelus vocari potest: manifestum autem est, non constare, sub qua significatione, Gabrieli ab Ecclesia, Archangeli nomen tribuatur. Quare piè satis à multis creditur, non minoribus exornatum fuisse doctoribus, quam illum quem Propheta Ezechiel variis coloribus depinxit, dicens: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decorum delictijs**

Daniel. 10.

Ezech. 28.

*delictijs Paradisi Dei fuisi: omnis lapis pretiosus, operimentum tuum, sardius topatius, & iaspis, chrisolythus, & onyx, & berillus, sapphirus & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui, & foramina tua, in die, qua conditus es, preparata sunt. Tu Cherub. extensus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in vijs tuis in die conditionis tue: quibus rebus aperte significat, Deum ingentem donorum cumulum in hunc Angelum contulisse. Doctiss. etiam Canis, Gabrielem commendans lib. 2. de Deipa. cap. 1. eleganter dixit: *Ingentem profecto huius angeli laudem esse necesse est, qui à summo Deo dilectus, ad summum conficiendum negocium in terras destinatur, quique Domini sui legantis mandato ad vnguem parat; ac iniuncto munere in tota legatione, sedulo perfungitur, ut euangelicæ gratiæ ad communem salutem hominum, prima quodammodo iaciat fundamenta. quid illo nuncio expeditius? quid tibi monitore sapientius? quid hoc procuratore fidelium? qui de arcanis cœlestibus in conclauis Virginem inuisit, salutauit, instruxit, remque totam à pijs omnibus, tot sæculis, vel maximè desideratam, ritè consecit. hæc ille.**

Quod si Deus optimus maximus, nuncium ad Mariam mittendum elegit, non quemcūque, sed sapientissimum, & disertissimum, discant inde homines, maxime aduertendum fore, quemnam ad peragenda negotia mittant: Sapiens namque ait: *Legatus fidelis famulus: quia procul dubio, ægritudo, & sanitas negotij tractandi pendet ex prudentia, & fidelitate legati: si enim fuerit prudens, res procul dubio pro votis succedet; si autem fuerit prudentia destitutus, imprudentia eius rem perdet. Hinc rursus peruenuit collationum congerie significat Salomon, quantum adferat nocuenti rebus nuncius insipiens. Dens (inquit) putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustie, & amittit pallium in die frigoris. Cum tribus rebus maximè obseruandis, componit nuncium imprudentem, cum dente putrido, cum pede lasso, & cum homi-*

ne, qui maximo premente frigore, non habet pallium, quo se à frigiditate tueatur. Perelegantes istæ sunt comparationes. nam quemadmodum ab homine, ex cuius ore ob dentium foetorem, faciem auertis, quod non possis eius graueolentiam ferre, immò hæc est miseranda hominis exhalantis ex ore foetorem, pœna, ut cuncta eius, vestes, esca, & deniq; quidquid tangit, foetere iudicemus; ita res missa per nuncium stultum foetere dicitur, quoniam minimè conceditur, quod per legatum insipientem petitur. Hunc etiam benè cõponit Salomon cum pede lasso; quoniam qui pede lasso iter facit, priusquam hominem adeat, cum quo res tractanda est, vel alij pretere, & beneficiũ, ad quod sitibundus anhelabat, amittens, illi adepti sunt, vel occasio ad illud consequendum amissa est. Demum, benè cum homine amittente pallium in die frigoris, componit nuncium stultum, & imprudentem; quia, quemadmodum is homo torporem quendam incurrit, & eum inertem reddit frigus, ita, ut nihil agere valeat, ad eundem modum insipiens nuncius nihil potest efficere, aut concludere. Econtrà verò prudentem, & fidelem nuncium eleganter componit cum frigore niuis, tempore messis, & æstatis, quo sitibundus maximè frigiditate recreatur: *sicut frigus, inquit, niuis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum animam ipsius requiescere facit. Quis non videat, nuncios esse præcipua rerum instrumenta ad eas peragendas? igitur, si instrumentum ineptum sit, qui fieri poterit, ut res benè efficiatur? si aurifex ad sculpendam imaginem ligneo vtatur malleo, aut lapide impolito, quid boni poterit efficere? ferrea, ea que benè apparata, necessaria sunt instrumenta, alioquin opus, & impensam perdet. Patriarcha Abraham daturus uxorem charissimo filio suo Isaac, misit nuncium, qui hac de re ageret in Mesopotamiam ad virum Nachor, non tamen quenquam sine discrimine, sed seruum seniore domus suæ, quem prudentia,*

Ibidem.

Ibidem.

Gen. 24.

Isaiæ 6.

Ad Heb. 1.

D. Greg. Nazian. tract. 2. de Theol.

Alex. Alenf. & Altisiod. de Angelis.

Doctiss. Canis. lib. 3. de Deipa. c. 1. Gabrieli commendatio.

Prou. 13.

Prou. 25.

& fidelitas euerat ad economiam omnium bonorum illius: neque contentus est Abraham experimento longo cognouisse prudentiam, & fidelitatem huius famuli, sed ultra progressus, iuramento obligauit eum, vt vxorem adduceret ex regione, in qua ortus fuerat ipsemet Patriarcha. Eximia Prophetæ Nathan in adipiscendo regno Dauid Salomoni, nobis etiam est exemplo, qui ita rem perosauit apud Regem, vt eius animum alliceret ad eligendum, contempto Adonia, Salomonem in Regem. Abigail etiam ea facundia loquuta est ad Regem Dauid, vt ex iracundo, placidum, & placatum redderet Dauidem, ne vindictam sumeret de Nabal Carmeli, huius verba non referto, ne longior texatur oratio. Cæterum verba referat Dauidis respondentis scemina Abigail: *Benedictus, inquit, Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, vt vlciscerer me manu mea. Alioquin viuit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi: nisi cuius venisses in occursum mihi, nõ remansisset Nabal vsque ad lucem matutinam mingens ad parietem. Denique illi dixit: Vade pacifice in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, & honoravi faciem tuam. O admirandam scemina prudentiam: huius non erat dens putridus, sed fauus distillans, labia eius ad demulcedum Dauidis animum; pes non fuit lassus, sed maxime festinus, & velox: non pallium torperet, sed eius mira prudentia, veluti pallio contegit, ne Dauid supplicium ab eo sumeret. Hanc in negotiis peragendis necessariam valde prudentiam dignetur nobis Dominus infundere, in quo sunt omnes thesauri sapientia & scientia Dei, cui sit honor & gloria in secula seculorum. Amen.*

3. Reg. 1.

1. Reg. 25.

Ibid.

HOMILIA II.

Angelica legationis ad Mariam varia circumstantia, loci, & temporis, multiplici eruditione exornantur, & varia, quæ in eis arcana latent, deteguntur in illa verba Luca: In Luce 1. mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in Civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.

SI, vt latinum fert Proverbum: *Dimidium facti, qui bene cepit, habet.* dimidium sanæ huius orationis iam factum arbitror, cum à verbis D. Bernardi dicere incipiam: *Quid sibi voluit Evangelista tot propria nomina verum in hoc loco tam signanter exprimere? credo, quia noluit nos negligenter non audire, quod tam diligenter studuit enarrare: nominat siquidem nunciũ, qui mittitur, Dominum, à quo mittitur, Virginem, ad quam mittitur, sponsum quoque; Virginitatis, amborumque genus, Civitatem, ac regionem proprijs designat nominibus vt quid hoc? nequaquam: si enim, nec solum de arbore sine causa, nec vnus ex passeribus sine Patre celesti cecidit super terram, putem ego de ore sancti Evangelistæ superfluum desuere verbum, præsertim in sacra historia Verbi? non puto. Plena quippe sunt omnia supernis mysterijs, ac celesti singula dulcedine redundantia: si tamen diligenter habeant inspectorem, qui nouit surgere mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. hæc ille. Ne tamen à doctrina tanti Patris recedamus, placet allegoricam interpretationem, quam ipse tradidit, exponens historiam Abraham mittentem nuncium ad quaerendam sponfam filio suo, his, quæ mihi dicenda sunt, texere. Narrat sacra Genesios historia, quod Eleazar famulus Abraham ex eius præcepto perrexit ad quaerendam*

D. Bernard. homil. 1. de annunc.

Matth. 10.

Deut. 23.

Genes. 24.

D. Bern. ser. 6. in virgin.

6. in virgin.

nauit. Dr.

rendam

vin. & 2. de pannis, et ante illum. D. Aug. ser. mon. 77.

Genes. 24.

Luce 1.

Gen. 24.

Gen. 2.

Luce 1.

Genes. 24.

Zach. 9.

rendam sponfam Isaac filio Domini sui, qui tamen perueniens ad puteum quen- dam, ecce adfuit ei pulchra Rebecca, à qua ipse postulans aquam, illa liberaliter ei respon- dit, dicens, non solum ei, sed & famulis eius libenter daturam, indeque ipse cognouit, illam esse sponfam, quam quaerebat, & idcirco dixit: *Ipsa est, quam præpara- stis seruo tuo Isaac.* Abraham, qui senex erat, & interpretatur *Pater Alissimus*, æternum Patrem præsignat, qui antiquis die- rum vocatur; & ipse est pater eius, de quo Angelus dixit: *Filius Alissimi vocabitur:* Eleazar nuncius Abraham, Gabriel æterni Patris nuncium in Nazareth missum ad viuum exprimit, quia sicut ille spon- sam filio Domini sui quaesivit, ita Gabriel, Matrem filio Dei, ac Domini sui diligenter inuenit, quam cum primũ vidit, & audiuit, merito dicere potuisset illud idem, quod Eleazar: *Ipsa est, quam præpara- stis seruo Isaac,* id est Christo, per Isaac figu- rato. Rebecca, de qua facer textus ait: *puella decora nimis, virgo pulcherrima, & incognita viro:* Mariam pulchram, vt lunam, & virginem à viro incognitam: *quoniam virum non cognosco,* egregie adumbrat: sed non solum ob id, verum etiam, quia sic- ut Rebecca petitioni Eleazar continuo annuit, plus ei offerens, quam postulaue- rat, ita B. Virgo Gabrieli consensum ab ea efflagitanti, vt Mater Dei vellet esse, illa consensit non solum, vt mater, sed vt hu- milis esset Dei serua, dicens: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* In eo etiam suam liberalitatem ostendit, quia sicut famulo Abraham, à Rebecca postu- lanti aquam de hydria ad bibendum, illa respondit: *Bibe Domine mi, quoniam & came- lis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant:* non dissimiliter B. Virgo omnibus, tam coelicolis, quam terrogenis aquam saluta- rem de hydria sua dedit, vt bibesent, & si- tim extinguerent: filius Dei sitiebat car- nem assumere ex castissimis eius visceri- bus; Angelus sitiebat consensum eius, vt fieret in ea Verbum caro; Patres in sinu Abraham lætentes in lacu, in quo non erat aqua,

hanc aquam avidissime desiderant; Peccatores, velut camelus, peccatorum pon- dere pressi, & vehementer defaigati, salu- tatem hanc aquam, qua abluerentur, & reficerentur, ardentem cupiebant; ipsa au- tem liberalius, quam altera Rebecca, om- nium istorum vota expleuit, Bernardo dicente: *De plenitudine eius accipiunt om- nes, captius redemptionem, eger cura- tionem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætiam, ta- ta Trinitas gloriam, persona filij carnis substantiam.* Ac tandem, vt nihil in hac figura consonum non sit mysterij veri- tati, perpendenda sunt verba illa, quæ dixit Abrahamus seruo suo Eleazari: *pro- ficiscere ad terram meam, & ad cognationem meam.* olim quidem videbatur Deus in coslo cura Angelis tantum agere, huma- næ carnis consortium dedignabatur: Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est: Cælum incolabat: Cælum cæli Domi- no: Tertiam despiciebat: Lux vultus eius non cadebat in terram: at vbi præfiniti tem- poris plenitudo, iam miseratione motus, clementiæ suæ oculis terram nostram benigno aspectu intuitus fuit; noluit quidem angelicam naturam cæli habitatri- cem, sed humanam terræ cultricem sibi in vnitatem personæ copulare, Aposto- lo dicente: *Nisquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit:* quod non immerito dicam cognitionem habere cum Deo, eodem Paulo attestante: *quoniam Dei genus sumus.* Possumus etiam dicere per terram hæc, quam Deus vocat suam: *proficiscere ad terram meam:* B. Virginem intelligi, quia sicut terra, infimum est om- nium elementorum, & inter omnia illa firmissimum, & immobilissimũ est, pariterque foscundissima omnium fru- gum mater exiit: ita B. Virgo, tanquam omniũ humillima, atque in propria æsti- matione sibi ipsi vilescens, infimum om- nium locum tenebat, & tanquam omniũ fidelissima, multis Apostolis in fide vacil- lantibus, ipsa, tanquam immobilis col- umna Catholicæ fidei, firmissima semper per-

D. Bernard. ser. de verb. Apoc. 12.

Gen. 24.

Gen. 6.

Psal. 113.

Iob. 29.

ad Hebr. 2.

Act. 17.

Gen. 24.

per-

Sapient. 7. perstitit; ac tandem velut fecundissima terra, vt Sapientia dixit: *Omnium bonorum mater est: fructumque illum super omnes benedictum nobis peperit, de quo Isaias: In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio: hunc locum refert D. Gregor. ad mysterium Incarnationis, per quod filius Dei factus est nobis fructus terræ, sed sublimis & eleuatus, quia nō solum super homines, sed etiam super Angelos eleuatus est, & supra ipsos etiam regnat in cœlis; Tantō melior Angelis effectus, (ait Paulus) quāto differentius præ illis nomen hereditauit. sed in eo videri duas Christi generationes, hoc loco insinuauit Propheta, vnam, qua germen Domini est, & ex substantia Patris ante sæcula genitus, plenā omnī magnificentiā, & gloria. per quam Pater filio omnem suam substantiam, & omnem gloriam dedit; alteram, qua germen, & fructus terræ benedictæ est, & ex substantia matris in sæculo natus; iuxta quod per Isaiam dicitur: *Aperiat terra, & germinet Saluatorem: terra enim virginea manens incorrupta, signata, & integra, soli Spiritui sancto aperta est, vt in ea, atque ex ea carnem assumeret Dei filius, & fieret fructus terræ, germen Dauid, quod per terremiam antea promiserat dicens: Germinare faciam Dauid germen iustum, quod germen iustum adeo iustum fuit, & fructus terræ ita sublimis, vt ipse sit Redemptor, & Saluator Mundi, Angelorum Rex, cœli, & terræ Dominus, & nobis ex illo fructu terræ sublimi nō solum lætitia, & exultatio, sed & omnium bonorū copia, & abundantia proueniat: *Visitasti terram,* inquit Dauid, de hoc Anunciatoris mysterio agens, & inebriasti eam, multiplici & stilocupletare eam: Mariæ terram Dominus visitauit, quando missus est ad eam Angelus dicens ei: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi:* tunc enim, & illam mirabiliter, & nos misericorditer visitauit ex alto diuinitatis suæ; nec solum visitauit, sed inebriauit hanc terram, & infudit se**

Isaia 45.

Isaia 66.

in eam, quam impleuit gratia, & Spiritu sancto; vt germinaret eam faceret filium Dei secundum carnem.

Porō, iam huius cœlestis legationis varias circumstantias, sacramētis plenas, parumper contemblemur. Et quidem ab ea, quæ temporis est, exordientes, quāuis ex fide Catholica certum sit, hoc extitisse discrimen, quoad temporis circumstantiam, inter Christum, & reliquos homines, quod hi nascuntur sub dominio temporis, & eidem subiecti, Christus vero conceptus, & natus fuit Dominus vniuersorum temporum; vnde est, quod illi non fuerunt concepti, quando voluerūt, Christus vero suæ conceptionis tempus elegit, quare, cum ipse probe agnosceret, quodnam magis congruum, & opportunum tempus esset ad humanam carnem in vtero Virginis induendam, cōsequens est, nullum aliud excogitari posse congruentius, & opportunius, quā illud, in quo reipsa conceptus fuit. Nobis tamen, quos huius facti congruentia latet, licebit varias eius rationes diligenter indagare: nam, vt egregiè obseruauit D. Gregorius II. *Moralium cap. 2. quoties in factis eloquiis temporis circumstantia adnotatur, credendum est, latere ibi aliquod sacramentum; vnde inquit, quod cum Euangelista signanter dixit: hyems erat: prænotare voluit, quod cū Hebræorum corda in festo renouationis Templi feruentiori deuotione incalefcere debebant, tunc tēporis magis frigeabant, quā soleant in hyeme homines frigere similiter, cum Diuus Ioannes de negatione Petri agens, adiecit, quod tunc vigeabat frigus, & quod Petrus erat calefaciens se, significare voluit gelidū Petri cor, quod charitatis igne valde indigebat. Quando item Moyles, narrans, quomodo Abraham egressus est de domo sua ad suscipiendos in ea peregrinos, sub quorū figuratē Angelī ad eum diuenterunt; adnotat certē id accidisse in ipso seruore diei, vt pili, ac feruentem Abraham animam in peregrinis hospitiis suscipiendis commōstraret:*

D. Gregor. 2. moral. c. 2.

Ioan. 10.

Ioan. 18.

Genes. 18.

ret: simili ergo ratione, dum sacer Euangelista tempus angelicæ legationis prænotauit, dicens: *Sexto autem mense: consequens est, non absq; mysterio id fuisse. est ergo rationi consonum, vt, quæ in eo lateat, aperiamus, prius tamen de anno, quā de mense, die, & hora dicamus.*

Quo anno à Creatione mundi facta fuerit Angelica legatio, & Christi conceptio, non est vna omnium opinio, quin potius, quot capita, tot video sententias: nam (vt refert Cœlestinus) quidam putarunt illam fuisse post tria millia, & septuaginta annos à mundi creatione: alij post 3963; alij post 4000; alij post 4110. alij post 4200; alij post 4300; alij, cum Francisco Suarez tomo 2. p. disput. 12. sess. 4. docent, Incarnationem celebratam fuisse quater millesimo fere anno à Creatione mundi, anno 2. Olympiadis 124. alij, cum Doctore Ioanne de Roa de annis mundi, tabula quarta, contendunt, Christum conceptum à creatione mundi, quater millesimo septuagesimo secundo dimidio anno ablato, idque egregio discursu comprobant. Alij cum Beda, factam autumant anno quinquies millesimo centesimo nonagesimo nono. Diuus Hieronymus putat, Angelum venisse ad Mariam in sexto millenario: quam opinionem sequutus illuminatus Doctor ait: *Sicut in sexta die formauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam; ita etiam in isto senario formauit Deus illum hominem, qui est imago Dei, & eius similitudo expressa secundum Apostolum: & sicut die illo fuit hominis lapsus, ita isto millenario fuit reparatus; & sicut in isto anno agebat septuagesima secunda generatio ab Adam, sic iste homo septuaginta duos Discipulos habuit. Confirmat idem Diuus Bonauenura dicens: *Quod sicut homo primus fuit conditus ad totius mundi complementum sexto die, sic secundus homo, scilicet Christus, incarnatus sexta etate, & sexto millenario ad totius creaturæ perfectionem: Quænam autem ex his sententiis veritatis scopum attingat, non est**

Luc. 1.

Cœlestin. super missus est Angelus ser. 3.

Suar. to. 2. 3. p. disput. 12. sess. 4. docent, Incarnationem celebratam fuisse quater millesimo fere anno à Creatione mundi, anno 2. Olympiadis 124. alij, cum Doctore Ioanne de Roa de annis mundi, tab. 4.

Beda de ratione tempo. D. Hieron.

Illuminatus Doct. Franc. de Mayron. ser. de annū. Heb. 1.

D. Bonau. super c. 1. Luca.

presentis muneris discernere; mihi sufficit in re dubia varia Doctorum placita retulisse.

Ceterum de mense, quo facta fuit Angelica hæc legatio, certos nos reddit sacer Euangelista, dum ait: *In mense sexto missum fuisse Angelum Gabrielem, in quæ verba communi consensu omnes Interpretes adnotat, non fieri ibi enumerationem mensium à primo anni mense, sed à conceptu Ioannis Baptistæ, de quo paulo ante egerat: in quo sanè (licet obiter id dicam) magnum Ioannis Baptistæ encomium detego, cum à conceptione eius mensurari incipiant dies illius, qui cum esset æternus, & immensus, caduci temporis mensura pro nobis mensurari voluit; siquidem apud omnes Nationes in magno honore habita sunt principia, à quibus gesta numerari solent. vnde Romani soliti fuere, computationem facere à primis suæ Patriæ aedificiis, ab Vrbe condita: ludæi numerabant à liberatione Aegyptiacæ captiuitatis, & nos Christiani, à Christi natiuitate: insignis ergo Ioannis laus est, quod ab eius conceptione cœlestis legationis, & Christi conceptionis tempus computetur, Angelo dicente: *In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo. hunc autem sextum mensem, Martium fuisse, vnanimi consensu docuerunt Patres; nempe Athanasius, Chrysostomus, Augustinus, Rupertus, Beda, Aymon, Ambrosius, Irenæus, Anselmus, Lucidius, Hæctor Pyntus, & alij permulti, quos longum esset percerere. Congruentia autem huius mensis cum mysterio Incarnationis in eo celebrato, varia, ac multiplices occurrūt obseruatione dignissimæ. Prima, quia cum Christus Dominus principium esset, & origo, ac perennis fons omnium nostrorum bonorum, conueniens erat ad id significandum, vt conciperetur in mense Martio, qui primus est anni sacri. Apud hebræos enim duo erant annalia principia, alterum anni vulgaris, cuius initium fuit mensis Tisri, Septembri respondens; al-**

Luc. 1.

D. Athan. q. 13. ad Antio.

D. Chrys. ser. de Ioan. Bap.

et hom. 1. in

Luc. tom. 2.

D. Aug. lib. 4. de Trin. c. 5.

et l. q. ex nouo test. q. 55.

Ruper. l. 3. de diu. off. c. 19.

Beda su. Lu.

Aymon ibid.

Ambros. 1.

Examer. c. 4.

Iren. l. 4. c. 5.

Valentin.

Ansel. l. 2. de fide c. 7.

Luci de munit. temp. l. 1. c. 2.

Hæctor Pym.

in 1. Ezech.

Exod. 12.

Hugo Card.

sup. Lucam.

teum anni sacri, cuius initium Nisan, qui nostrum Martium attingit: *Mensis iste* (ait Dominus) *id est Nisan, vobis principium mensium primus erit in mensibus anni, anni, inquam, sacri. Secunda, quia oportebat, vt recreatio, & reparatio hominis responderent eius creationi; vt enim dixit Hugo Cardinalis, solent eo tempore potissimum adhiberi remedia, quo vulnera sunt inflicta; homo autem creatus fuit in mense Martio (vt præcirati Patres adnotant) & in paradiso collocatus, ac inde propter peccatum expulsus, congruebat ergo, vt secundus Adam, primi reparator, eodem mense conciperetur, & in amœno illo virginei vteri paradiso collocaretur, vt sic homo à terreno paradiso expulsus in cœlestem introduceretur. Tertia, quia mense Martij fuit liberatus populus Israeliticus ab Aegyptiaca captiuitate, & eductus per Moysen, transiens sicco pede per mare rubrum, quæ liberatio umbra erat, & typus redemptionis humani generis à Diabolica seruitute per Christum in carne venturum. Quarta, quia eodem mense (vt tradit D. Ambrosius lib. de Noë, & arca) Diluuii aquæ cessarunt: vnde, vt significaretur per Verbi Incarnationem, diluuium inundans diuinæ iracundiæ, homines aborbens, iam cessasse, merito mense Martij concipi debuit Christus Dominus. Quinta, quia, cum in mense Martij Sol sit in Ariete, aptè satis Christus Dominus in eo concipi elegit, quia ipse veniebat, vt tamquam aries in ara crucis cruento sacrificio mactaretur, & tamquam hostia pacifica Deo offerretur, instar illius arietis inter vepres hærentis, quem Abraham loco filij sui Isaac Deo in monte Moria sacrificauit, qui Christum spinarum vepribus coronandum præsignificabat. Sexta, quia in hoc eodem mense Martij sit æquinoctium, vt obseruauit Diuus Chrysostomus, in quo sunt æquales dies noctibus; in eodem deinde dies crescit, mox verò decrescit; vt ergo nobis insinuaret, Christum Dominum ad æqualitatem, Deo Patri pro*

peccatis generis humani satisfacturum, & à iustitiæ æqualitate numquam recessurum, iuxta illud Ieremias: *Suscitabo David, id est Christum, germem iustum, & faciet iudicium, & iustitiam in terra: & vt ostenderetur, scilicet eius aduentu abigendam esse veteris legis umbram, fugandaque gentiliū tenebras, splendendam verò Euangelicæ doctrinæ lucem maiora in dies incrementa suscepturam, congruè valde in mense Martij concipi voluit Saluator mundi Septima, quia, cum hoc mense Martij terra flores germinare incipiat, cœlum suum rorem mittere, infirmos à prauis humoribus purgari, duces, & milites ad bellum accingi, iuxta illud: *tempus, quo solent Reges ad bella procedere: merito quidem eodem tempore Christus noster Redemptor concipitur, Cant. 2. qui de seipso ait: ego sum flos campi, ex lihum conuallium: & qui à Patribus antiquis, ros vocatus est: Rorate cali desuper, & qui peritissimus medicus ad purgandas animas, Apostolo dicente, ipsum purgationem peccatorum facere: & qui tandem ad debellandum humani generis hostem, ac principem tenebrarum longè ab Ecclesia ciendum: nunc princeps huius mundi eiectus foras: armis nostræ mortalitatis accinctus veniebat. Octaua; nam, vt docet Diuus Isidorus lib. 3. Ethymolog. Martius appellatur à Marte, Romanæ gentis auctore, & interpretatur: mensis nouorum, seu nouitatum: conuenienter igitur tali tempore concipitur redemptor mundi, Christianæ gentis auctor, cuius illa sunt verba: ecce ego noua facio omnia: noua quidem, quia saluatio Angeli noua; prolis conceptio, noua virginitatis cum maternitate copulatio, noua Dei cum carne vnio, noua Verbi Incarnati exininitio, noua; Viatoris, & comprehensoris in vnum coniunctio, noua; ac tandem noua omnis creaturæ innovatio. Quoro autem mense à desponsatione sua cum beatissimo Iosepho, conceperit? quarto quidem mense, respondet Driedo lib. 3. de Dogmatibus tract. 3. cap. 5. quod**

Gen. 2. 3.

Exod. 14.

D. Ambros.

Gen. 22.

D. Chrysost. hom. de nat. Ioan. Bapt.

Ierem. 23.

2. Reg. 11.

Isai. 45.

Heb. 1.

Ioan. 12.

D. Isidorus.

Apo. 21.

Driedo l. 3. de dog. tract. 3. c. 6.

etiam sentiunt multi Patres, teste Doctore Suarez 3. par. tom. 2. quat. 29. disput. 7. sect. 3. in princ. Sed iam de die, quo facta fuit Angelica Mariæ annunciatio, & Christi conceptio, distinximus Quamuis Diuus Augustinus Ierem. de naturate, arbitratus fuerit, Christum Dominum conceptum fuisse in die Dominica, communior tamen acceptior Patrum sententia affirmat, tam Mariæ annunciatioem, quam Christi conceptionem fuisse vigesima quinta Martij feria sexta: ita docuerunt Rupertus, Diuus Antoninus, S. Athanasius, Irenæus, Anselmus, D. Ambrosius, Chrysostomus, & moderniores communi consensu. Congruentiam autem huius, ex duplici capite deprehendere possumus; primo ex creatione primi hominis, ex terra virginea sexta feria, vt sacra nos docet Geneleos historia, ita congruum erat, vt cœlestis Adam ex matre Virgine eadem sexta feria conciperetur; sicut eadem etiam mortuus est, vt mors conceptioni, suis principio responderet. vnde Rupertus dixit: *Christus feria sexta conceptus est, quæ veterem formauit Adam de limo terræ, nouum sibi reformare cepit hominem Deus, de pu. a carne Virginis Mariæ, eadem die redempturus, mortis passione. Secundo colligere possumus aliam congruentiam, si credimus Lucidio, asserenti, illo anno nouilunium mensis primi Nisan iacuisse in diem 25. Martij, certè Christus coæuentissime conceptus fuit in vtero materno, die coniunctionis lunæ cum sole, cum tunc verus Sol iustitiæ, lunæ, id est Mariæ, per carnis assumptionem intime coniunctus fuerit. Hinc conice, longe relegandam temerariam Matthæi Beoaldi opinionem asserentis, Christum natum esse mense Septembri in æquinoctio autumnali, ac consequenter, Incarnationem filij Dei factam esse in medio mensis Decēbris; ad cuius opinionis confutationem, præter venerandam tantorum auctorum sententiam, satis est sanctæ maius Ecclesiæ cōsuetudo, quæ vigesima*

quintam diem mensis Martij Annunciatioem huic Angelicæ ad beatissimam Virginem nuncupauit; necnon, & Concilium Floreacium in decreto Eugenii Quarti, vbi Armenis præscribit, vt illo die festum Annunciationis celebrent.

De hora tamen, qua facta fuit diuina hæc legatio B. Virginis, nihil nobis antiqui Patres tradidere; quæ tamen grauissimi Doctores in id scripserunt, breuiter referam, & quæ sit meo iudicio verosimilior sententia, aperiam. Quidam putarunt cum D. Antonino, & Alberto magno, & Clysotheo, Virgineam salutari matutino tempore, quod conuincit, tum ex eo, quod illo tempore mēs humana ad diuina percipiendā, idonea magis, & apta inueniatur, in cuius figuram li. Exodi legimus Manā in castra matutino tempore descendisse; tum quia (vt D. Hieronymus, & S. Germanus affirmant) B. Virgo solita erat illam matutinam diei partem vsque ad horam tertiam contemplationi sacrare.

Alij cum illuminato doctore, putant, factam fuisse Angelicam salutationem Franc. de vespertina hora Cōpletorij; tū, quia in ea hora legimus, Rebeccā, quæ typum Virginis genuit, salutari fuisse à nuntio Abraham tibi multo, vt eam acciperet in sponsam suam; sic enim ait facer texur: *Esper, eo tempore, quo solent egredi mulieres ad hauriendum aquam: tū quia (vt illi opinantur) Sol ita hora fuit creatus, vt enim homo, tamquam excellensior reliquis animalibus factus est post omnia illa, vt legimus Genes. 1. ita, & sol luminare maius, post omnia luminaria, atque adeo hora serotina; congruebat ergo, vt eadem hora sol iustitiæ Christus Dominus formaretur. Addit tamen illuminatus Doctor, in quo alij dissentiant, quod collocutio inter B. Virginem, & Angelum cepit vespertina hora, in qua ipsa fuit ab Angelo salutata, & durauit vsque ad horam matutinam, in qua, & consentiam præstitit, & filium Dei cōcepit, & Angelus discessit, fauetque huic sententiæ vsus Ecclesiæ, quæ hora vespertina, & matutina signum præbet ad Virginem salutandam, quem ritum, vt in vita*

Concil. Flor.

D. Antonin. 4. p. sum. The. 15. c. 9. § 4. sup. missus.

Clysoth. is. de annunc. c. 3. in castra matutino tempore descendisse; tum quia (vt D. Hieronymus, & S. Germanus affirmant) B. Virgo solita erat illam matutinam diei partem vsque ad horam tertiam contemplationi sacrare.

Alij cum illuminato doctore, putant, factam fuisse Angelicam salutationem Franc. de vespertina hora Cōpletorij; tū, quia in ea hora legimus, Rebeccā, quæ typum Virginis genuit, salutari fuisse à nuntio Abraham tibi multo, vt eam acciperet in sponsam suam; sic enim ait facer texur: Esper, eo tempore, quo solent egredi mulieres ad hauriendum aquam: tū quia (vt illi opinantur) Sol ita hora fuit creatus, vt enim homo, tamquam excellensior reliquis animalibus factus est post omnia illa, vt legimus Genes. 1. ita, & sol luminare maius, post omnia luminaria, atque adeo hora serotina; congruebat ergo, vt eadem hora sol iustitiæ Christus Dominus formaretur. Addit tamen illuminatus Doctor, in quo alij dissentiant, quod collocutio inter B. Virginem, & Angelum cepit vespertina hora, in qua ipsa fuit ab Angelo salutata, & durauit vsque ad horam matutinam, in qua, & consentiam præstitit, & filium Dei cōcepit, & Angelus discessit, fauetque huic sententiæ vsus Ecclesiæ, quæ hora vespertina, & matutina signum præbet ad Virginem salutandam, quem ritum, vt in vita

Gen. 24.

Gen. 1.

D. Bonavent. sancti Bonaventuræ referrur, Seraphicus Doctor auctoritate Apostolica introduci fecit.

D. Atha. ser. de Deip. Alij tandem, cum D. Athanasio, & cū Simeone Cassiano in Comm. Euang. quem secuti sunt Baradius tomo 1. lib. 7. Doctor Suarez, Cœlestinus, & permulti alij, docent salutationem Mariæ, & conceptionem Christi media nocte completa celebratam fuisse; quam sententiam, quia veriore iudico, variis coniecturis in hunc modum confirmo. Primo, quia sicut media nocte Deus populum suum à tyrannica Pharaonis captivitate eduxit; & sicut media nocte Gedeon Madianitas devicit, & in fugam abire compulit, & sicut media nocte Angelus Domini primogenita Aegypti interfecit; ita decuit, ut figura responderet figurato, media nocte concipi Christum, qui genus humanū à Diaboli servitute eruere, principem tenebrarum fugare, ac inordinatos carnis appetitus interficere venerat. Secundo, quia media nocte Verbo diuino humanam carnem suscipiente, magis diuina misericordia se ostentat, cum summum omnium incarnationis beneficium hominibus summa obliuione captis, & in vtramque autem dormientibus, liberaliter conferret. Tertio, quia hora illa medig noctis, propter eius secretum, quietem, & silentium, aptissimum tempus erat, ut in ea abditissimum hoc mysterium fieret, maxime, cum B. Virgo solita esset in secretiori domus suæ loco maiorem noctis partem in cōtemplatione transigere. vnde Simeon Cassianus dixit: *Nox appendebatur ex medio, nec adhuc Virgo sua membra in quiete collegerat, vigilantem Angelus inuenit.* Quarto, quia natiuitas Christi Domini fuit media nocte, ut non obscure mihi videtur indicare Lucas; nam postquam dixisset: *peperit filium suum primogenitum;* continuo subiunxit: *& pastores erāt in eadem regione vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.* vnde orta est Ecclesiastica traditio sacrificium offerendi in illa nocte ex decreto Thelespho-

Exod. 14.

Ind. 7.

Symeō. Casp.

Lucæ 2.

Ibid.

Thelesph. Papa

ri Pape, quod & notauit Damascus Papa in suo Pontificali: igitur, ut Christus Dominus, per integros nouem menses, more aliorum infantium in vtero matris delitesceret, oportebat, ut media nocte conciperetur; quod, & indicant verba illa Sapientiae: *Dum nox in suo cursu medium iter perageret, omnipotens sermo tuus Domine de caelo à regalibus sedibus venit:* proprius enim dicitur, Verbum de caelo, & de sinu Patris descendisse per incarnationem, & per ingressum in vterum Virginis, quam per egressum natiuitatis ab illa in hanc lucem atque forsan ad hoc significandum antiqui Patres diuino instinctu permoti, mediæ noctis tempore Christi aduentum efflagitabant, iuxta illud Davidis: *Media nocte surgebam, ad constituendum tibi, super iudicia iustificationis tuæ:* quem morem imitati Christiani Cœnobaræ, quasi sacram illam conceptionis, & natiuitatis Christi noctem religiosè venerantes, media nocte ad diuinas laudes canendas somni quietem interrumpere consuevere. Quod autem in Ecclesia Catholica hora serotina signum ad salutandam Virgine fiat, nihil huic sententiæ officit: nam cum hora media noctis homines somno vacent, conuenienter debuit anticipari tempus ad Virginem salutandam. ex eo etiā, quod matutino tempore consueuerit simile signum fieri, nullum firmum argumentum desumitur, cum etiam meridiano tempore fiat vnde, cum omnimoda certitudo non extet circa tempus determinatum Angelicæ salutatiois, ter apud fideles eius signum fit, quia vero simile est, in altero illorum salutatam fuisse Virginem. atque hæc de circumstantia temporis sufficiant.

Ut tamen de Loci circumstantia acturi, debitum ordinem seruemus, à Prouincia ipsa exordiamur. Hanc testatur sacer Euangelista, Galilæam fuisse, in quo non pauca sacramenta latent, quæ nos oportet diligenter detegamus. Diuus Hieronymus de nominibus hebraicis quadruplicem Galilææ interpretationem nobis tradi-

Damas. Pap.

Sapient. 18.

Psal. 118.

Luc. 1.

D. Hieron.

tradidit, Incarnationis mysterio apprime congruentem; prima est, quod Galilæa idem est, quod *transmeans*: quæ significatio consentanea satis esse perhibetur Verbi diuini Incarnationi, cum per illam naturam humana, quæ ex conditione sua non aliud, quam suppositum creatum sibi vindicabat, per assumptionem ad filij Dei personam, & ad increatum suppositum transeuerit, Apostolo dicente: *nusquam Angelus apprehendit; sed semen Abrahæ.* Secundo Galilæa, interpretatur, *volubilis*: quod eidem mysterio rectè congruit; nā sicut in motu, quo voluitur aliquod mobile, motus finis coniungitur cum principio; ita Verbi diuini Incarnatione, natura diuina, quæ prima est in omni genere perfectionis copulata fuit cum natura humana, quæ vltima est in genere substantiæ intellectualis; vnde Christus Dominus dixit: *Ego sum Alpha, & Omega*, id est, *principium, & finis*: principium quidem, quatenus Deus; finis verò quatenus homo; quia vltimus omnium creaturarum productus fuit. Tertio interpretatur Galilæa, ut idem valeat, quod *Rota*: Rota sanè, vipotè circularis figuræ, quæ principio, & finis expers est, Deum æternum, absque principio, & sine aptè designat; vnde Trimegistus Philosophus (id referente Alexandro Alensi) non aliter Deum scribendum putauit, quàm dicens: *Deus est circulus, cuius centrum est vbique, & circumferentia nullibi.* Hoc etiam mirabile, ac stupendum Incarnationis sacramentum minifice commendat; nam dum Rota diuinitatis quadrata, carnis humanæ, quæ ex quatuor humoribus cōstat, hypostaticæ vnionis vinculo copulatur, certè supra totam mathematicam facultatem circulus quadratur, cuius tamen quadraturam nesciens Virgo, quomodo ad praxim reducenda esset, Angelum interrogauit: *Quomodo fiet istud?* cui non aliam nodi illius solutionem adhibere putauit, quàm ad Spiritum sanctum eam remittere: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Quarto interpreta-

Hebr. 2.

Apo. 1.

Trime. apud Alex. Alenf.

3. p. sum tra. conuenient.

Incarnat. q. 2.

Luc. 1.

Ibid.

tur Galilæa, ut idem polleat, quod *transmigratio*: quæ significatio multiplicem, ac mirabilem transmigrationem, & mutationem per Incarnationis mysterium in mundo causandam, præter nobis ob oculos præponit: nam præter transmigratorem filij Dei de sinu Patris ad vterum matris, iuxta verba Christi Domini: *Exiui à Patre, & veni in mundum,* sanè postquam: *Verbum caro factum est,* facta est transmigratio, & mutatio ab ignorantia ad scientiam, à culpa ad gratiam, ab vmbra ad veritatem, à seruitute ad libertatē, à timore ad amorem, à legis grauitate ad seruitutem, ab austeritate ad benignitatem, à synagoga ad Ecclesiam, ab Idololatria ad verum cultum, ab Ira ad Clementiam, à vindicta ad remissionem, à pœna ad præmium, ab odio ad amorem, à morte ad vitam, à seruitute ad filiationem, à bello ad pacem, à tristitia ad gaudium, à sceleratis tandem ad iustos, à filiis Diaboli ad filios Dei, Itaque id attestante, qui postquam dixerat: *Dedit eis potestatem, filios Dei fieri:* continuo subiunxit rationem: *Et Verbum caro factum est:* illa enim copulatiua (*et*) iuxta phrasim scripturæ, plerumque est causalis, & tantundem valet, quantum, *quia;* vnde sensus est: *Dedit eis potestatem, filios Dei fieri, quia, Verbum caro factum est:* ecce magnam rerum mutationem, per quam antiqua omnia nobis nociua intuemur in bonum mutata, iuxta illud Apostoli: *Vetera transierunt; ecce facta sunt omnia noua.* his quatuor interpretationibus Galilææ alij quintam addunt, ut significet idem, quod *Reuelatio*, quæ si vera est, censeri non debet ab Incarnationis mysterio dissentanea, cum re vera in Angelica salutatione facta fuerit supremi omnium secretorum manifestatio. Verbo enim diuino, quod in principio erat apud Deum, & lucem habitabat inaccessibleem, quem nemo vidit vquam, visibilem carnem assumente, *Vidit omnis caro salutare Dei nostri:* salutem (inquam) quod librum obsignatum aperuit, signacula eius soluit, & omnia, quæ-

Ioan. 16.

Ioan. 1.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

2. Cor. 5.

1. Tim. 6.

Isai. 40.

Luc. 9.

quæcumq; audiuit à patre, nota fecit nobis, ecce secretorum reuelationem. Latet etiam in Galilæa Prouinciæ nominatione aliud sacramentum: quia, cum Galilæa, Regio quædam esset, quam indifferenter incolebant tàm hebræi, quam Gentiles; significare voluit spiritus sanctus, Verbum carnem fieri, ad saluandum vtrumque populum, & copulandum illos in vnum, iuxta illud: *fiet vnum ouile, & vnus pastor*: habitasse autem in illa tàm ludæos, quàm gentiles, constat clarè, partim ex verbis Euangelistæ dicentis, Mariam, & Iosephum, qui Hebræi erant, ibi commorari, partim autem ex isaia, qui de eadem regione loquens, ait: *Aggravata est via maris trans Iordanem, Galilæe gentium*: ecce gentiles etiam ibi commorabantur; vnde Diuus Bonaventura super cap. 1. Lucæ, dixit: *Erat autem Galilæa, confinis Iudeorum, & Gentium*

Iean. 10.

Isai. 9.

D. Bonavent.

Diximus hucusque de Prouincia Galilæa, nunc de ciuitate, in qua facta est cœlestis hæc legatio dicamus facer Euangelista ait, hanc fuisse Nazareth: pro cuius loci intelligentia, obseruandum est (vt adnotarunt Diuus Cyrillus Alexandrinus, & D. Hieronymus) duplicem esse Galilæam; vnam inferiorem, alteram superiorem; vnam versus Meridiem, alteram versus Septentrionem; vnam quam habitabat Tribus Zabulon, alteram, quam incolebat Nephtalim; vnam, Mari Tiberiadis proximam, alteram, Tyro, & Sidoni vicinam, à cuius finibus, refert Matthæus egressam fuisse Chananzam: vt ergo Euangelista significaret, Angelum missum fuisse non ad superiorem, sed ad inferiorem Galilæam, propterea nomen ciuitatis Nazareth expressit, quæ in illa erat Prouincia. Arbitror voluisse Christum Dominum non in suburbio, non in deserto, aut in solitudine, sed in ciuitate coacipi; Primo, quia *Ciuitas*, idem est, quod *ciuium vniuersitas*: Verbum autem diuinum cō carnem sibi vniuit, vt homines sibi, & inter

D. Cyril lib. 2. contralul. D. Hiero. de loc. hebraic.

Matth. 11.

se copularet, & ex vtriusque vnū corpus faceret; vnde Apostolus Christum Dominum vocauit: *Lapidem angulorum, qui factus est vitæque vnū*: vocauit etiam conciuies eiudem ciuitatis: *Iam non estis hostes, sed estis carnes sanctorum, & domestici Dei*. Secundo, vt significaret, *Delicias eius esse cum filiis hominum*: & cum illis conuertiari, iuxta illud Baruch: *cum hominibus conuersatus est*: qui ergo cum hominibus confabulari, & infirmis peccatoribus mederi veniebat, non ad solitudinem, sed ad ciuitatem, quæ, & maiori hominum frequentia viget, & pluribus peccatoribus scaterere solet, diuertere debebat: vnde Albertus magnus super missus dixit: *Christus, non in mari, qui est locus piscium, non in aere, qui est locus auium, nec in campo, qui est locus agrestium animalium, sed in ciuitate, qui est locus proprius hominum, concipi debuit, qui propter nos, & propter nostram salutem de cœlo descendit.*

Ephes. 2. Ibid. Prouerb. 1. Baruch 3.

Albert. magn. cap. 11.

Sed iam ad Nazareth propius accedo: Diuus Hieronymus de loc. hebra. ait: *Nazareth, viculus in Galilæa iuxta montem Thabor; vnde, & Dominus noster Iesus Christus Nazarenus vocatus est, habetque Ecclesiam in loco, quo Angelus ad Beatam Mariam euangelizaturus intrauit; sed & Galilæam ubi Dominus est nutritus. hæc ille. Episcopus autem Combricensis super Lucam, Nazaretham, quæ ad Septentrionem est, quinquaginta quatuor milliaris, hoc est tredecim Leucis cum dimidia ab Hierosolymis distantem constituit. Brochardus vero cap. 7. tradit, Ierusalem distare à Nazareth Leucis viginti septem; cui, cum terram illam percurreret, fides maior videtur adhibenda. eruditus auctor, Bernardinus de Busto quinta parte serm. 3. de Annūciatione ait: *Nazareth autem est in quadam valle, montibus vallata firmissimis, ubi abundat salui, ruiha, & arthemisia; per saluiam, sapientia, per ruiham insipientia per arthemisiam bonitas designatur; quæ omnia perfectè fuerunt in filio Dei, Rege Angelorum. in illo etiam loco extant vestigia cuiusdam**

D. Hiero. D. Hiero. Episc. combr. super Luc. 17 in Luc.

Brochardus

D. Bernard.

inflam Ecclesie, quæ fuit à primitiuis Christianis fabricata, ante cuius altare adhuc est columna quedam, quæ dicitur media esse inter Virginem, & Angelum, quæ erat constituta in medio Oratorij, hætenus ille. Quare autem Christus Dominus in Nazareth concipi voluerit, ex eius nomenclatura nonnullas congruentiæ rationes eliciunt D. Bernardus, & Albertus magnus, ille enim ait: *In Nazareth annūciatur Christus nasciturus, quia in flore speratur fructus processurus; nomen igitur ciuitatis, in qua concipitur, exprimit statum temporis, & finem operis ad quem venit; cum enim Christus in Nazareth concipitur; iam hyems transijt, tempus inuolutionis aduenit, fructus appropinquauit; omnibus se exhibuit medicinam, consecit sensum, refecit, coronans peccatoribus venit. Ad hæc sanè omnia, flos ille vtius esse perhibetur, qui de se dixit: *Ego sum flos campi, & lilium conuallium*. Albertus autem magnus aliud sacramentum in flore latens aperuit dicens: *Bene in Nazareth conceptus fuit, quia sicut flos de flore sine mixtione, de matre, saluo Virginitatis decore, processit. Illuminatus Doctor sex tradit Nazareth interpretationes, ait enim significare, sanctitatem, consecrationem, vniuersionem, munditiam, custodiam, & florem: quæ omnia, quàm plene in Christum conueniant, nemo est, qui non videat: cum, & ipse sit totius auctor; in vtero matris ab instanti suæ conceptionis Deo consecratus; diuinitatis vniuersione delibutus; munditiæ fons perennis; ac virginæ integritatis matris suæ diligentissimus tandem Custos extiterit. Inter omnes autem has appellationes, interpretatio *floris* principatum obtinet, & Christo egregie congruit. Primo propter sanctitatis eius miram suauolentiam, ac inauditam corporis pulchritudinem; tum, quia, sicut flos campi ex solo terræ humore, & cœlesti influxu generatur, absque vlla hominis cultura, sic ille ex solo sanguineo Virginis humore diuino spiritu eam fecundante, ac calitus influente, absque**

B. Bernard. super missus. Alber. magn.

Cant. 2.

Ibid.

Ibid.

Ibid. Alber. mag. sup. miss. c. 33

Illu. Doct. Franc. de Mayron sup. miss.

vlla conceptus fuit opera viri. Secundo, quia sicut nihil flore suauius, ac leuius, ita Christi iugo nihil suaue magis, ac leue excogitari potest, ipso dicente: *Iugum meum suauis est, & onus meum leue*. Tertio, quia sicut flores, fructus spera nobis præbent, vnde flos, spei symbolum olim existit, vt tradit Pierius, ex quo antiqui Romani, vt pem describerent, lilia duo depingebant cum hac subscriptione; *Augusta spes*: ita Christus Dominus, de cuius temporis aduentu prædictum fuerat: *flores apparuerunt in terra nostra*: humanam carnem assumens, certam nostræ salutis spem nobis tradidit. Quarto, quia sicut ex floribus virtute ignis variis morbis medendis salutiferi valde liquores exprimuntur, ita ex sacro Christi corpore, lanceæ mucrone percusso, exiit vterque liquor, sanguis, & aqua ad humani generis sordes abstergendas, & peccatorum vulnera sananda. Quinto, quia cum Nazareth interpretetur, *flos, & Maria*, candidus flos lili sit, quasi *lilium inter spinas*: & tempus etiam conceptus Christi fuerit, quo flores terræ erumpere solent, congruebat quidem ipsum etiam *florem* esse, & *floridum* vocari, vt sic florem in flore, de flore inter flores carperemus. vnde Bernardus Nazareth vocat *florigeram patriam*; nobisque ad eorum imitationem, qui Florentiam laudantes cecinerunt:

Matth. 11.

Pier. Valer.

Cant. 2.

Iean. 19.

Cant. 2.

D. Bernard. super missus.

Florida floreni floret Florentia flore,
licebit nunc dicere de Nazareth:
Florida floreni floret pulcherrima flore.
Vltimo tandem, *floris*, ac *floridi* nomen Christo Domino aptè adeo congruit, vt spinæ quoque coronæ illius, & clauis, flores sint suauissimo odore fragrantés, ex quibus deuotæ mentes, velut apes argumentosæ, dulcissimos fauos mellisui amoris elaborant, florida ferta contexunt, odoriferosque meditationum myrtæ fasciculos, qui inter vbera sua commorentur, sibi conficiunt. Atque hinc colligere licet, quantum honoris, & gloriæ Nazareth, Christi

in ea facta conceptione, sibi comparaue-
rit; cum enim ad eò abiecta, & ab omni-
bus despecta esset, vt Nathanael diceret:
Ioh. 1. Nunquid à Nazareth potest aliquid boni esse?
tantum ei Christi conceptio nominis
D. Hieron. splendorem contulit, vt Hieronymus,
Andr. Hier. florem Galilææ, illam vocet: immò, &
Episc. ser. de Andreas Hierosolymitanus Episcopus,
annunc. terrestri paradiso illam conferat, dicens:
Nazareth Eden hortum emulata, ipsius Eden
conditorum sinus suo complectitur. Verùm mi-
hi videtur Nazarethæ meritò inuidere
potuisse Paradisum terrestrem, cum hic
ligam vitæ, ibi auctor vitæ; hic fons
aque in terram decurrentis, ibi fons aque
salientis in vitam æternam; hic terrenus
Adam, ibi cœlestis; hic præuaricator, ibi
reparator; hic naturam humanam infici-
ciens, ibi genus humanum redimens for-
matus fuerit; hic Maria, ibi Eua; illa obe-
diens hæc inobediens; illa, virgo pruden-
s, hæc fatua, illa humilis, hæc superba;
illa sobria, hæc intemperata; illa ab
Angelo euangelizata, hæc ab Angelo de-
cepta; illa mundi salutem consensum præ-
bens, hæc eius perditioni consentiens af-
fuit. quod si, vt Mantuanus poeta dixit

Virg in Buc. in Bucolicis:
Dulcis amor Patriæ
Quid. lib. 1. & *Quid. lib. 1. de Ponto:*
de Ponto. Nescio, quanaute suum dulcedine cunctos
Alicui, immemores nec sint esse sui.
quis non videt magnam Nazareth lau-
dem esse, quod Christus Dominus singu-
lari dilectione præ omnibus aliis Viribus
eam, tamquam propriam patriam adma-
uerit? Deinde, si vt Aristoteles inquit
Aristoteles. lib. 1. Politicorum cap. 1. *Videmus omnem*
ciuitatem, esse societatem quandam, & om-
nem societatem boni alicuius gratia constitu-
tam. facile inde inferam, Nazareth opu-
lentissimas quasque rotius Orbis ciuita-
tes longo interuallo antecellere, cum
gratia tanti mysterij, quale Incarnati-
onis sacramentum in vtero Mariæ cele-
bratum esse perhibetur, à Deo Optimo
Maximo structa fuerit, tamquam futura
filij sui chara patria. Quare, si Aristoteles

patria ab Historiographis, quod tantum
produxit philolophum, multis enco-
miis celebratur; & si ob Alexandrum ma-
gnum in Macædonia natum, miris illa
effertur laudibus; ac tandem si Roma,
propter suos Cæsares, Scipiones, & Cato-
nes, quos tantopere ipsa iactabat, tantum
honoris nacta est, quid quæso splendoris,
quid honoris, quid immortalis gloriæ in-
clyta Nazareth non nanciscetur, dum
Christi, humani generis Redemptoris le-
gitimam patriam esse, & ab ea Nazareth
appellationem mutuasse meritò gloriari
possit. vnde Diuus Matthæus dixit: *Habi-*
tauit in Ciuitate, que vocatur Nazareth; vt
adimpleretur, quod dictum est per Prophetas,
quoniam Nazareus vocabitur. In cuius loci
expositionem Diuus Hieronymus ait:
Omnes Ecclesiastici querunt, & non inue-
niunt, vbi id scriptum sit: multos tamen le-
go, qui id se inuenisse putant: nam in pri-
mis Diuus Chrysostomus, postquam rei
difficultatem ingenue confessus fuerat, im-
mò ab eius inuestigatione nos deteruif-
set, dicens: Neque in huiusmodi fueris curio-
sus, tandem docet, quod tempore captiui-
tatis populi hebræi in terra Aegypti, non-
nulla Prophetarum volumina, hebræo-
rum negligentia, aut Aegyptiorum mali-
tia pœnitens abolita fuere, in quibus Mò-
sias, Nazareus nuncupabatur; atque eò
respexisse Matthæum, dum ait: Vimple-
retur, quod dictum est per Prophetas, quo-
nam Nazareus vocabitur. hanc expositionem
acceptant, præter Chrysostomum,
Athanasium in sine sui simposij, & Euthy-
mii Isidorus autem longe diuersam viã
ingressus, ait; nihil aliud indicasse Euan-
gelistam per verba illa: *dictum est per pro-*
phetas; quam, per prophetarum expositi-
ones declaratur, qui horum arena suis
scholis aperit. Alij vim facientes in in-
terpretatione huius nominis, *Nazareus,*
quod iuxta sententiam Diui Hieronymi,
Sanctum significat, dicunt, quod cum om-
nes prophetæ vno ore, *sanctum* vocent
Christum Dominum, eiusque sanctimo-
niam variis modis attestentur, Euan-ge-
lista

lista quidem magis ad internum sensum,
quàm ad externam vocem attendens,
verba illa scripsit: *dictum est per Prophetas,*
quoniam Nazareus vocabitur. fundaturque
hæc expositio in doctrina sancti Hiero-
nymi, qui epistola ad Pammachium, ait:
Non est fixum in scripturis, quantum ad ver-
ba, sed quantum ad substantiam. Præter has
tamen expositiones, hæc, quæ sequuntur,
nobis magis arrident. Quarta expositio
fit, quod cum Euangelista ait: *dictum est*
per Prophetas, non refert vaticinium au-
t quod a Prophetis scriptum, sed ore tenus
prolatum, vt satis indicant verba illa:
Vt adimpleretur, quod dictum est per Prophe-
tas, non dixit: quod scriptum est, sed, quod
dictum est: multa contra huiusmodi habentur
per titaditionem: vnde licet, non om-
ni, quæ Christus dixit, nobis scripta reli-
quere Euangelistæ, ita non omnia, quæ
Propheta locutus est, scriptura deman-
data fuerunt. Quarta expositio plausibi-
lis videtur, quia perampli amplectuntur
moderni cum Angelo Cœlestino super:
Angel. Cœlest. *Missus est Angelus:* qui ex originali hebræo
hura intelligentiã venari conatur, ait:
apud Ilaia prophetam, Christum Domi-
num: Nazareum vocari; nam vbi Lat-
inus interpretes vertit: Egredietur virga
de radice Iesse, & flos de radice eius ascen-
det: Lectio hebræa habet: *& Naz-*
areus de radice eius crescit. (Matthæus enim
hebræo idiomate tuum scriptis euan-
gelium) vnde Diuus Hieronymus in Ca-
talogo de scriptoribus ecclesiasticis, de
Matthæo loquens ait: *Vbi cumque Euan-*
gelista veteris scripturæ testimonium vitur, non
Septuaginta translatorum auctoritatem sequi-
tur, sed hebræicam; idque exemplificauit op-
portune satis ad præterens institutum, in
verbis illis: Quoniam Nazareus vocabitur,
nec mirandum est, quod Euangelista af-
firmet, dictum esse: à Prophetis, vocan-
dum fore Christum, Nazareum, cum
tamen solus Isaias cognomine hoc illum
compellat, quia (vt obseruauit Diuus
de comen E. Augustinus) moris est in sacra scriptura,
magis ad eò nuncupatum pluralem pro singulari, & e

contra vsurpari. Sexta tandem expositio
fit, quod in præcitatis locis, quibus Io-
seph. & Samson, Nazareth vocantur, id de
Christo intelligitur, quem ipsi, tamquam
eius typi, adumbrabant: vt enim docuit
D. Augustinus, & Leocastrensis, quando
in sacra scriptura de aliquo quidpiam di-
citur, qui fuit figura Christi Domini, & id
cum historiarum veritate minime ei conue-
nit, intelligendum est ad iteram de Chri-
sto: vnde, cum in Genesi dicitur: *Fiant in Gen. 49.*
capite Ioseph, & in vertice Nazareth inier fra-
nes suos: id de Iosepho non tam apte in-
telligi potest, quàm de Christo, qui (vt ex-
plicat ibi Diuus Ambrosius) habuit gra-
tiam capitis, vt in omnes fratres suos fi-
dentes eam effunderet; & cum in Deutero-
nomio dicitur: *Benedictio illius, qui appa-*
ruit in iero, veniat super caput Ioseph, &
super verticem Nazareth: huiusmodi bene-
dictio Iosepho aptari minime potest; quia
(vt in eodem adnotarunt Diuus Ambro-
sius, & Procopius) quando illa prolata
fuit, iam Ioseph obierat: quare reliquum
est, vt de Christo intelligenda veniat. ac
tandem, cum samson, Nazareus appella-
tur: *Nazareus vocabitur ab vtero:* de Chri-
sto debet intelligi; nam, vt constat clare
ex Numerorum 6. nemo poterat esse Na-
zarenus ab vtero Matris suæ; nam in Na-
zarenorum numero non redigebantur,
nisi qui ex voto se consecrabant, & à
certis cibis se abstinebant, & ad ostium
Tabernaculi adducebantur, ac pro eis
certa holocausta fiebant: id etiam,
quod sacer textus addit, scilicet, quod:
Samson erit Nazareus, vsque ad diem mor-
tu sui: minime ei conuenire poterat,
quia re vera Nazareth dignitatem, ante-
quam moreretur, amisit, cum castratus
ei abrafâ fuit, à cuius capillis fortitudo
eius dependebat: ac tandem, quia No-
zarus non poterat morticinum tange-
re, Samson autem quamplurimos ex il-
lis, quos interfecit, tetigit, cum ergo Io-
seph, & Samson nominantur Nazareus,
non ipsi, sed Christus hoc nomen cohe-
restatur. Ceterum, quia *Nazareus* (vt su-
pra di-

Matth. 2.

D. Hieron.

Matth. 2.

Angel. Cœlest.

Isai. 11.

Lectio hebr.

D. Hieron.

Matth. 2.

D. Aug. li 3.

de comen E.

magis ad eò

D. Aug. 1. eo.

castren. sup.

1. c. 1. Isai.

capite Ioseph, &

in vertice Nazareth inier fra-

nes suos:

D. Ambros.

Deuter. 33.

D. Ambros.

Procopius.

Num. 6.

Ibid.

Iud. 13.

Iud. 14.

Gen. 49.

1. c. 13.

pra dixi *forem* significat, hinc singularem quandam elicio rationem, ob quam Ioseph, & Samson Christum Dominum prafigurant; hi enim duo, insignes viri fuerunt; velut flores, qui ut fructus maturefcant, oportet ut decidant, & vitam, quam ab arbore mutant, amittant: dum enim hi iuvenes floruerunt, populus eorum de inimicis victoriam non tulit, illis autem deciditibus, & vita sanctis, populus hebraeus indies multiplicari coepit, & Philisthaei misere perierunt: quia ergo Christus Dominus flos erat de radice Iesse, oportuit, ut decideret, & vitam amitteret, ut fructus nostrae redemptionis maturefceret, idcirco conuenientissime figuratus fuit per Iosephum, & Samsonem, quos *Nazaraeos*, vel *floridos*, tamquam Christi typos vocat sacra Scriptura. Cui sit honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA III.

Circumstantiam loci Angelicae salutationis prosequentes, dignitatem sacerrima Domus Lauretana, in qua Verbum caro factum est expendimus; aliasque circumstantias, Angelicam legationem concomitantes, commemoramus; nonnullaque de Virginibus necessaria Clausura tradimus.

In his, quae de circumstantia Domus, Angelicae Annunciationis mihi dicenda sunt, plenior fides adhibeatur, profiteor, me nihil in Homilia hac dicturum; quod ex Historiographis, auctoribusque grauissimis non decerpserim: hi autem

sunt, Beda, Blondus, Baptista Mantua Beda de luc. san. c. 16.
 nus, Leander Albertus, eruditissimus Canis. lib. 1.
 nisius, necnon Hieronymus, Angelica, Blond. lib. 1.
 Recanatenensis Republicae Secretarius. à de Ital. illuf.
 venerabili ergo Beda exordiar; haec ille cap. 5.
 scripsit lib. de locis sanctis cap. 16. *Nazarae*
reth muros non habet, sed magna aedificia, de Laur. ade
duasque grandes Ecclesias; vna est in medio eius orig.
ciuitatis, super duos fundata caneros, vbi quondam
D Hieron.
dam fuerat domus, in qua Dominus nutritus Ang rei. Re-
est infans; altera vero est Ecclesia, vbi domus canar secret.
erat, in qua Angelus ad B. Mariam venit. de hist. Virg.
 Apostoli sacram hanc domum ob pra- Lauretana.
 clara ad salutem humani generis in ea Leand. Alb.
 consummata mysteria, in orationis do- in sua hist.
 mum verterunt, illam solemniter more di- Canis. lib. 5.
 uinis visibus consecrantes, deinde à de Deip. Ma.
 Christianis in magna veneratione ha- c. 5.
 bita fuit, ut qui recte agnouissent in Beda vbi su.
 ea Virginem, natam, nutritam, ab Angelo salutatam, & à Spiritu sancto ob-
 umbratam, Christum, naturalem Dei
 filium concepisse, & natum, magna
 ex parte educasse: postmodum verò anno à reconciliata diuinitate nonagesimo quarto super millenium & ducentum decima die Decembris sub Bonifacio Octauo Pontifice maximo hoc sacellum à Nazareth ciuitate relictis fundamentis auulsam, & eleuatam, eo iubente qui solus facit mirabilia magna, in cuius potestate cuncta sunt posita; Angelorum ministerio ad Dalmatiam, seu ad Illyricos prope opidum Terfactum, & prope opidum flumea, delatum fuit suo, ut olim, cemento, lapideaque structura cohaerens, quatuor-
 que adhuc parietibus constans; deinde illinc abreptum, miro modo super a-
 quoza eodem Angelico ministerio, primum in nemore mox in colle fratrum, & tandem in via publica collocatum est in agro Piceno, siue (ut Itali loquuntur) Recanateni, in media silua nobilissimae cuiusdam foeminae, cui nomen erat *Laureta*, à qua Domus illa, Lauretana appellatur. Rarum sane, ac portentosum miraculum; sed minime

incredibile, ut garrunt illi duo Latini, Vergerius libro, quem impudensissime incipit: *contra Idolum Lauerei*: & Illyricus in Centuria mendaciorum Papistarum; cum similia portentosa diuinam virtutem olim effecisse passim commemorent sacra volumina. Habacuch prophetam ex Palaesthina in Babylonem transtulit, ac eundem incolam suis illic restituit. rursus Angelico ministerio factum est, ut Philippus Christi discipulus, velut per aera deportatus, nobili eunucho confociaretur; eoque baptizato ad suos in Azotum confestim rediret, longe inenarrabilem spatium brevissimo tempore confectis, ut omnes subitam illam translationem, atque restitutionem eiusdem hominis admirarentur. Deinde, quid magis prodigiosum, Eliam Thesbiream ex hominum conspectu subito rapi, & curru igneo excipi, & in loca remotissima deuchi: ac demum post multa saecula in Palaesthinam reuerti, & maiestate magna fulgenti in monte Thabor conspici; postquam verò ibi cum Christo de futuro eius excessu collocutus esset, statim rursus euanescere? Nec desuerunt, qui cum Gregorio Thaumaturgo tanta fide excelluerint, ut rupes, & montes ingentes oratione sola mouerint, atque aliunde transfulerint. Quocirca, cum diuinæ virtuti nihil queat resistere, & similibus miraculis referta sint veteres historiae, quas nullus in vniuersum, nisi perfrictæ frontis homo, reicere potest, certè non adeo incredibile videri debet, Mariæ quoque domunculam Deo sacratam, quum male neglecta iaceret, impiis ademptam esse cultoribus, & inuisibili quadam virtute ad locum honestiorem tandem demigrasse, vbi ad verum, & salutarem Christianæ gentis usum, & fructum conuerteretur.

Ceterum, si sacerrimæ huius Domus miram praesentiam agnoscere cupimus, in mentem quæso reuocemus, in ea preparationis nostræ iactum esse fundamen-

tum, pullulasse legis gratiæ exordium, reuelatum fuisse diuinæ mentis arcana, & factum esse illud immensa charitatis, & supernæ dignationis officium, ut Paulus inquit: *Veni plenitudo Gal. 4.*
temporis: humano generi Deus humana carne indutus apparuit Quamobrem iudicio meo tanta est loci huius dignitas, talis gloria, tam excelsa maiestas, ut ipsum locis omnibus, quæ sub cælo sunt, anteferre non dubitem: nusquam enim alibi magis egregia opera, excellentioraque mysteria diuina clementia monstrauit in terris. In agro (ut ferunt) Damasceno, de limo terræ homo creatus, hic de purissima Virginei corporis substantia, nulli peccato obnoxia, Deus homo factus est: in terrestri paradiso mulier de viri latere sumpta, hic mulier Virgo, naturæ ordine mutato, Dei mater effecta est: in arca Noe generis humani seruatiæ reliquæ, hic toti mundo salus est orta: sub quercu Mambre credentium pater Abraham tres Angelos vidit, & hospitio suscepit: hic Deus, Angelus, & Maria adsunt, Deus autem non in hospitio tantum, sed in vtero Virginis in carne nostræ fragilitatis, in vnitæ personæ susceptus: in monte Sina lex Moysi tradita, Dei digito scripta; hic Deus fecit potentiam in brachio suo, & datus est nobis legislator, via, veritas, & vita. Templum illud Salomonis admirabile quidem fuit, & gloriosum, ac Dei praesentia sanctum, ac venerabile, sed vbi quæso Deus praesens magis vniuersum fuit, quàm isto in loco, qui primus Dei praesentiam corporalem accepit? Arca foederis Tabularum repositaculum, 2. Reg. 6.
 Legis armarium, quod prophanis manibus atrectari non licuit, præcipua seruabatur obseruatiæ: at in sacello isto non tabulae lapideæ, sed ipse legis auctor, & consummator in carne Deus, qui in vento, Elias, in igne Moysi legitur apparuisse: fuit Bethleem ciuitas illa Iudææ, quæ quondam Ephrata dicebatur, Christi natiuitate felicissima,

Luc. 2.

In qua carmen illud Angelicum: *Gloria in excelsis Deo*: caelesti voce cantatum est, sed Christus illic floruit, hic radicauit. Ille in cœlis excelsis, in quo Christus cum Moyse, & Elia loquens, transfiguratus, uentibus, & facie glorificata uisus est ab Apostolis, ad breue tempus exultauit: hic autem locus longa, secretaque conuersatione Deo familiarissimus, hic enim conceptus, hic nutritus esse perhibetur. Prata illa trans mare Galilee, in quibus tot hominum millia saturata leguntur, Lazari, Zaehæi, & Simonis, & cetera loca, quæ dignata est Christus: sua presentia, & miraculis illustrare, profectus sunt omni ueneratione dignissima, sed uinam Deus ueritatem maius miraculum exhibuit: hic *Verbum caro factum est*: hic Deus uisibilis ad uitæ nostræ palatram descendit, ut nostris mortalibus armis communem humani generis hostem profigaret. Mōs oliuarum, utique Christi Domini ascensione clarissimus sed locus iste Annæ domicilio, B. Virginis natiuitate, & Christi conceptione nobilitatus est. beata quidem Zachariæ domus, duarum matrum saluatione illustrata, Christi Præcursoris decorata presentia, sed domus huius longe maius est priuilegium. nam præter ea, quæ domui Zachariæ donant ornamenta, hoc plus habet, quod fuit ab Apostolico sacra collegio: Iordanis ualde dominico gloriantur tactu, sed domus ista Virginis immaculatæ, tota Christi manibus contrectata, pauimentum hoc toties Christi tulit uestigia, parietes isti conscij fuere Christi Incarnationis. Hæremus, illa dominico consecrata ieiunio, non parum habet uenerationis, & laudis; at in domo ista quoties abstinuisset, & ieiunasse Christus, & maiora opera uirtutis exercuisse putandas est, cuius uita, erat sanctitas, doctrina, ueritas, pietas, charitas, & omnium uirtutum magisterium? Hortus ille, in quo Christus orare consueuerat, inter loca sanctitate preclara nequaquam postremus est habendus; at in sacello isto Christus paruulus, & adultus orauit; mā-

dicauit, bibit, dormiuit, atque quieuit. In Cruce, licet iuxta Ieremias uaticinium, cuius meminit Paulus ad hebræos, nostræ salutis opus consummatum, hic uero inchoatum fuerit, ita ut illic ultima Christi, hic uero prima statio fuerit in utero matris, moriturus uenit ad uitam, ibi perrexit ad mortem; hic cum gaudio celebranda conceptio, illic cum mœtore lacryman-da mors. Hæc, uel similia contemp-lans ille nō minus poeta insignis, quàm orator præcellens, Marcus Antonius Mauritijs in carmine ad B. Virginem, hæc præclara nobis scripta reliquit:

*Quænam igitur Regum sedes, quæ Tempora
per Orbem*

*Huic se ausint conferre loco? ter, & amplius
omnes*

Ante alias felix Piceni lititoris ora.

*Cui solymos spectare domi, cui munere
diuum*

*Fas calcare domi est pedibus uestigia
Christi.*

*En ego iam supplex procumbam, atque of-
cula figam*

*Parietibus sanctis, spargamque hoc pulu-
re crines.*

*Adspice me superis à sedibus, adspice Virgo
Prostratum, atque imo gemitus ex corde
cientem,*

*Et pectus tundentem, & steribus ora ri-
gantem,*

*Nem, quamquam culpis adopertum turpi-
bus arce*

Aspectu me Diua tuos spectare toto.

*Te uenior, si te dubis in rebus ad uenam
Confugio teque auxilium Sanctissima posco.*

*Pœnitet ex animo uita me Diua prioris,
Pœnitet, & meritis horret mens conscia
penas,*

*Quod nisi tu casto pendentem ex ubere
natum*

*Concilia, placasque mihi, quo tendere cur-
sum,*

*Quæne malis fessam tentabo aduersere
puppim?*

*At tu namque, soles placida dignare querelas
Aure meas, & ades lapsis mitissima rebus.*

Certe

*Certe equidem tota pendentes æde tabellas
Adspicio, quam te miseris præsto esse lo-
quuntur.*

*Hic te animo spectans terrentem viscera
sebrim*

*Depulsi: ille hyadas tristes, hædumque ca-
dentem*

*Spectant tutus, uertentibus æquora uentis,
Et duce te patrias enauit saluus ad oras.*

*Criminis ille reus falsi sub iudice duro,
Dum mortem spectat, tenebroso carcere
clausus,*

*Munere Diua suo, detecta fraude renisit
Vxorem, & natos, exoptatumque parètem.*

*O ego nunc morbis multo grauioribus æger,
Naufragiumque timens longe exitio ius
illo,*

*Et iam pridem animum peccati compede
uinctum,*

*Si posim morbis liber, uinctisque solutus,
Fluctibus, & uentis laceram subducere
puppim,*

*Quas tibi Latius agam grates, dum uita
manebit?*

*Te, cum luce noua sparget sol aureus Orbè,
Te recensam, quoties abscondet opaca polum
nox,*

Et tua præcipuo venerabor numina cul. u.

*E contra uero (proh dolor) factitant
præcitati hæretici Vergerius, & Ilyricus,*

*alique huius tempestatas miseris illorum
affecta, quorum Sycophanta maledicentia,
ac virulentus furor tantum profecit,
ut nō solum superuacaneas huius sacerri-
mæ Domus laudes perperam iudica-
rent, sed & tamquam contemnendam
fabellam, multiplicem illius in varia loca
translationem sacrilego ausu irrideant.
quorum execrandam audaciam cum
mendacijs coniunctam, non solum uer-
stæ historia, antiquæ traditiones, Ponti-
ficum, & maiorum auctoritas, commu-
nisque Catholice Ecclesie consensus, sed
& tot testimonia oppugnant, quot signa,
& miracula iam pridem annis quadrin-
genti toti Orbi Deus Opt. Max. publice
demonstrauit, ac nunc etiam Europæ to-
ta obstupescens, demonstrat. Ea quidem*

*Vergerius,
& Ilyr. loc.
pæc.*

tam multa sunt, ut nullo numero com-
prehendi, tam aperta, & illustra, ut non
nisi ab impudentissimis hominibus ne-
gari; tam clara, stupenda, lateque pateat
tia, ut pro dignitate a peritissimis quidem
oratore celebrari, & explicari ne uicquam
possint, unde paucissima quædam referre
contentus ero. Lectorem mittens ad præ-
claram historiographam Hieronymum
Angelitam, qui multa in id genus erudi-
te congeffit. Miram sanè sacerriam huius
Domus uirtutem pensens Paulus II. Pō.
Max. qui cum Laureti sese Di. iparæ com-
mendasset, ex grauiissimo morbo, & epy-
dimitæ uicere, quo laborabat, subitè, ac
mirabiliter saluati est restitutus. Tum cele-
bris uiri Petri Grauianopolitani uxor An-
tonia, non nisi hoc ipso sacro loco se-
ptem Dæmonibus, à quibus erat obsessa,
multis tunc præsentibus, potuit libera-
ri. Multis retro annis, quibus illustris Theo-
logus, irem & poëta, quem dixi, Baptista
Mantuanus floretet, qui postquam in fe-
brim ardentissimam incidisset, Laureti-
næ Virginis restituentem ualitudinem
commendauit, eique uota fecit, sicut car-
men ab illo conscriptum non obscure de-
clara: sic enim inter cetera ille canit:

Eræ me tantis igitur Regina periclis,

Et laceræ sparsas collige nauis opes.

Mox, ut liber ero, Lauretia Tēpla renisam

Et tibi de nostro carmine munus erit.

Carminem persoluam grates, & carmine laudes,

Carminem diuinum testificabor opus.

Actandem (ut paucis multa comple-
ctar) innumeris sunt, qui grauissimis mor-
bis superatis, optatam sanitatem recupe-
rarunt, horrenda terræ, ignis, maris, ho-
stiumque pericula euaserunt, in rebus ad-
uersis, ac desperatis miram subleuationem
penseferunt, & quotidie experiuntur,
quia sacra illa Domus, perennis fons
est miraculorum, porteta semper, ac pro-
digia in fidelium salutem, & Hæretico-
rum confusionem continuò scaturiens.

Sed iam ad aliam circumstantiam sci-
tu dignissimam accedamus; de cohabitatio-
ne Iosephi cum Maria tempore Ange-

*Hier. Angel.
de hist. do-
mus Laure-
tana.*

Bapt. Mant.

licæ salutationis; non enim est in hoc vna
 omnium sententia. nam Diuus Ansel-
 mus, Abulensis, & Caietanus affirmant,
 Iosephum tunc non habitasse cum Vir-
 gine, quod ex illis verbis Angeli colligunt:
 Ioseph, fili Dauid, nolit timere accipere Ma-
 riam coniugem tuam: igitur nondum illam
 acceperat solemnitatem nuptialis, nec cum
 illa cohabitabat, alioquin iam eam accep-
 sisset. Multi tamen Patres secus opinan-
 tes, aiunt: Mariam, & Iosephum iam co-
 habitasse in eadem domo tempore con-
 ceptionis Verbi Deitatis sentit Chryso-
 stomus hom. 4. in Matthæum, Gregorius
 Nissænus in orat. de Christi natiuitate.
 Epiphanius hæref. 78. ac permulti recen-
 tiores, & D. Thomas 3. p. q. 29. art. 2. hanc
 opinionem ait esse magis consonam
 euangelio. Mouet autem D. Thomam
 ad hanc magis amplectendam senten-
 tiam locus ille Matthæi 1. *Voluit occulte
 dimittere eam*: quo verbo satis aperte in-
 dicatur, iam antea fuisse ad cohabitandum
 admittam; nã (vt D. Ambrosius ait)
*quam non accepit, nemo dimittit; & ideo, qui
 volebat dimittere, fatebatur accepisse*: &
 certe, si quando B. Virgo concepit Ver-
 bum Dei, nondum erat in domo viri sui
 Ioseph, non videtur satis prospectum
 famæ illius. nam quando sponsa concipit
 in domo sponsi, merito esse putatur
 conceptio maritalis; si verò ante cohabi-
 tationem concipiat, semper huiusmodi
 conceptio habetur suspecta. quare verba
 illa: *Noli timere, accipere Mariam*, iuxta
 Chrysostomi, & Ambrosij sententiam,
 non sunt intelligenda, quod denuò esset
 in domum Ioseph traducenda; sed in huc
 modum; quod moneatur Ioseph, vt spon-
 sam, quam domi habeat, & proposito, &
 animo dimiserat, domi retineat, ita vt
 sensus sit: *noli timere accipere*: id est, tecum
 illam simul cohabitare; in qua etiam
 Theophilacti, sententia sunt Theophilacti, & Euthy-
 mii. Alter vero locus à Caietano cita-
 tus: *& nollet eam traducere*, non est sensus
 (aiunt) in domum suam adducere, sed traducere,
 significabat, *infamare*, & vt adulteram accu-

sare, vt omnes fecerunt expositores explanant.
 Verum licet hanc sententiam probabilè
 iudicemus, contrariam tamen probabili-
 orem latè supra lib. 4. cõmonstrauimus.
 Porro circumstantiam occupationis, &
 exercitij, cui B. Virgo vacabat, cum An-
 gelus ad eam ingressus esset, Patres mini-
 me silètio præterierunt. nam D. Aug. lib. 3. de
 mirabil. sacræ Scripturæ ait: *Mater Domini
 oras, verbo Angeli annuncianti sine vlla
 incredulitatis, aut inobedientiæ obiecto consen-
 sit.* & D. Bernardus super *Mysus*, inquit: *quo
 ingressus in secreto cubiculo, ubi clauso super se
 ostio, orabat Patrem in abscondito*: Docet
 idem Albertus magnus super cap. 1. Lucæ, Alber. magn.
 dicens: quod cum cõceptio filij Dei, esset
 perfectissima operatio, nõ nisi in perfectis-
 simo statu fieri debebat; status autem vitę
 contemplatiuę perfectior est statu vitę a-
 ctiuę. Et quidem si conceptio Præcursoris
 fuit annunciata Zacharię eius patri in
 sacrificio occupato, multò congruentius e-
 rat, vt Redemptoris conceptio annuncia-
 retur futurę eius matri, orationi, & con-
 templationi vacanti. Alij dicunt, B. Mariam,
 inuentam ab Angelo, propheti cum illud
 Isaie vaticinium legentem: *Eccce Virgo con-
 cepiet, & pariet filium*. Addit autem Albertus
 magnus c. 63. *Credimus B. Virginem in aduentu
 Angeli inclinatis genibus, & eleuatis puris
 manibus, ac erectis in cælum oculis extitisse*;
 An autem, quando Verbum caro factum
 est, B. Virgo clarè intuita fuerit diuinam
 essentiam, licet dubitauerit affirmet D. An-
 toninus dicens: *Fortè in ipso conceptu, vel par-
 tu, illi datum est ad horum, vt videret myste-
 rium huiusmodi, vt in patria: supposito ta-
 men B. Virginem mortali carne indutam
 aliquando vidisse clarè diuinam essentiam*,
 (prout expresse docet D. Aug. tract. super
 Magnificat, dum ait: *Nam cum se Dominum super Magn.
 magnificare perhibuit, reuerendam vniuersis Verber. l. a. a.
 æterni numinis maiestatem interna visione horis vi-
 contueri se manifestè declarauit: quem secun-
 dunt Hugo Victorienus, Vbertinus; & 9.
 Cancellarius Parisiensis satis vtrique ra-
 tionem consentaneum erat, vt in quo die
 Deum venturè concipiebat, eundem men-
 te per*

te per claram visionem conciperet, vt
 sic perfectissimæ conceptioni ventris,
 perfectissima corresponderet conceptio
 mentis.
 Tandem vltimam clausuræ circum-
 stantiam minime prætermittam, vt ad
 componendos Virginum mores nostra
 conuertatur oratio. hanc nobis tradit D.
 Bernardus in hæc verba: *Suspiciandum non
 est, quod apertum Angelus inuenerit Virginis
 ostium, cui nimirum in proposito erat fugere
 hominum frequentiam, vitare colloquia, ne
 orantis silentium perturbaretur*: id sanè my-
 sterio congruebat, vt Angelus clausis ia-
 nuis ingrederetur oratorium, quatenus
 per hoc significaretur, quod Dei filius, cuius
 Incarnationem annunciabat, clauso
 virginali vtero ingressurus erat, & egressurus
 erat, iuxta illud Ezechielis: *Porta hæc clau-
 sa erit, & vir non pertransibit per eam*. Scio,
 Iacobum hæreticum in suo execrando.
 Protoeuangelio euentum fuisse, non do-
 mi, sed foris primum ab Angelo saluta-
 tam Mariam; finxit enim illam, velut al-
 teram Rebeccam, accepta hydria foras ad
 hauriendam aquam prodixisse, atque tunc
 illi vocem, nescio vnde aliam, insonu-
 ise: *Aue, gratia plena*: ipsam vero in dexte-
 ra, & sinistra partem circumplexisse,
 vt insolitæ vocis prolatorem agnosceret:
 cumque tremefacta, domum rediisset, ac
 hydriam deposuisset, tum demum Ange-
 lum domi adstitisse, & cum illa longum
 inuicem colloquium. Hanc hæreticam sa-
 belliam satis vtrique expugnari arbitror ex
 verbis ipsius sacri Euangelistæ: nam, vt
 Patres adnotant, dum ait: *Ingressus Ange-
 lus ad eam dicens: Aue gratia plena*: aperte
 supponit, Virginem domi suę inclusam
 esse, & in ea primum ab Angelo saluta-
 tam: permultum enim B. Virgo ab alia-
 rum foeminarum moribus aberat, quæ,
 vel cum Martha, domesticis curis turbabatur,
 & distrahatur; vel cum Dina, foris va-
 gantur; vel cum lephte filia, lamentis, fo-
 mineisq; affectibus libenter indulgēt; vel
 cum Michol Dauidis vxore nugantur; vel
 cum Moysis sorore murruntur, vel cum
 Herodiadis filia impudicè saltant; vel de-
 nique cum filiabus Sion elatæ, atque pô-
 posæ, vt spectent simul, & spectentur lu-
 xu, & mûdo immodico delectantur: ni-
 hil eiusmodi, quod frequenter fatuæ Vir-
 gines, ac vulgares mulieres factitant, in
 nostram Virginem cadit, quæ non in
 Theatris, choræis, aut publicis viis, sed in
 loco dumtaxat secreto, piisq; contempla-
 tionibus apto ab Angelo inuenta perhi-
 betur, vt quæ ab Spiritu S. quietis, & pacis
 amantissimo, velut magistro, & rectore
 suo gubernaretur. atque hinc est, quod D.
 Hieronymus monet, Virginem hanc He-
 brais *Abalma*, id est *secretam & absconditã* epi-
 st. ad Euloch. *Gen. 34.*
 Hinc virginitatis cultrices discant o-
 portet, Clausuræ vigilantes custodes esse,
 nisi inæstimabilem virginei pudoris the-
 saurum latronibus prædandum exponere
 velint, parenteq; suos maculare,
 ingentique dolore conficere, vt conti-
 git Dinæ, quæ quia voluit peruagari, &
 lustrare ciuitatis plateas, virginitatis
 pudore amisso, tam ingenti dolore pa-
 trem suum Iacobum affectit, vt cum stu-
 prum illud magnæ internecionis causa
 exstitisset ipse Iacob conquereretur,
 quod illum filia stupro, & filij internecio-
 nis ab illo exorta, execrabilem omni-
 bus reddidissent; nam ubi vulgata nostra
 ait: *ediosam me fecistis*; alia versio legitur
fuere me iecistis: quasi diceret: antea gram
 ille, de quo pater meus Isaac dixerat,
Eccce odor filij mei, sicut odor agri plent, cui
 benedixit Dominus: nunc autem, quasi
 hoc odore sopito, infelix hic Dinæ filia
 meæ, & filiorum euentus commaculat
 me, & foetere me facit. Vnde pondera-
 tionem dignum est, quod cum hæc Dina,
 secundum Hebræorum traditionem, pa-
 stea vxor esset Iob, cum omnia bona illi
 eripuisset etiam filios, vxorem tamen nõ
 abstulit, quia prauam eius indolem co-
 gnoscens, prædorauit, instrumentum eius
 futurum

Isai. 2.

D. Hier. in epi-
7. Isai. & in
haud temere nuncupari, quæ, cum pri-
mum & vidisset, & audisset Angelum,
turbata fuerit, quòd numquam, aut raris-
sime à viro fuerat conspecta, & saluata.

Gen. 34.

Ibid.

Gen. 27.

D. Bernard.
super missus.

Ezech. 4 4.
Iacob. hæret.
Caus. l. 3.
cap. 1.
Gen. 24.

Luc. 1.

Ibid.

Gen. 34.
Jud. 11.
Luc. 10.
2. Reg. 2.
Exod. 14.
Marc. 6.

D. Anton.
Hugo V. l. 1.
super Magn.
Cruccif. a
Cæsel. Par.
Gers. alibi
ss. l. 9.
teper

futurum esse ad persequendum Iobum, quod adeo rei exitus probauit, ut sacra Scriptura attestante, pertuaderet ei, ut Deum malediceret: *Benedic Deo. & mouere.* Imitentur ergo Virgines sanctam Iudith, de qua facit textus dicit: *Fecit cubiculum in superiore parte domus hęc enim claustra non parum eam iuuat, ut castitatem conferuaret.* Vnde laudantes illam ob victoriam, quam de Holoferne tulerat, in hunc modum canebant: *Benedicta filia tu a Domino, eo, quod castitatem amaueris, & post virum tuum, alterum nescieris.* merito quispiam posset dicere: incongruum fuisse hoc laudationis genus, eo tempore, quo non de castitate, sed de fortitudine, quam in præcidendo capite Holofernis, & fugando eius exercitu ostentauerat, agebatur: at si id alta mente perpendamus, excellentius fortitudinis opus erat, bullentem libidinem compescere, quam fortissimum quemque hollent iugulare; nam (ut ait Salomon) *melior est, qui dominatur animo suo, ex iugatore Virbum:* quod si etiam aduertamus, Iolofernem Iudith amore captum, illam sollicitasse, ut sibi contentaret, a quo tamen polli minime se permisit, facile inde deprehendemus, post duplicem hanc factam victoriam de Holoferne, congrue satis ob castitatem laudari. Simon Maiolus Episcopus narrat, Maclinam uxorem Torquati post mortem viri sui, claustrum adeo obseruatricem fuisse, ut præter domesticos, humanus oculus nunquam eam videret, adeo, ut cum Romam duceretur quidam Cyclops, & omnes vndique properarent, tam viri, quàm feminæ ad videndum portentosum hoc monstrum, vnicum dumtaxat oculum in fronte habens, & quod amplius est, transeunte Cyclopi de per viam, in qua domus ei erat, & à famula accersita, ut ad fenestram properaret, ad videndum eum, naturalem appetitum illum videndi adeo cohibuit, ut præ violentia, quam sibi in se erat, clausuram tuam seruans animam exhalaret. hæc autem femina, & interrogatur, ut

quid tam sollicitam claustræ curam gereret, non aliam credimus exhibituram rationem, quam ut castitatem conferuaret. Femina enim est, velut cerua: sic nãque eam appellauit Salomon: *Lætare cum muliere a ole, centia tua, cerus charissima:* hanc quidem, dum intra specum, & antrum suum, vel intra densissimum nemus se continet, canes illam non insectantur, nec persequuntur; inde tamen egrediens, & hæc, illaque errans frequenter & à canibus dilaceratur, & à venatoribus capitur, quibus ad nutum oportet se subici, at non tecus accidit feminis, quæ dum intra claustrum se custodiunt, vitæ cas non facile insectantur, at si videre, & vid. si cupientes claustræ lectra violent, & in publicum prodeant, in manus saluorum venatorum pietumque iacuant, ac per fas, vel per nefas compelluntur se misere illis iudicare, ac iudiciorum voluntati acquiescere, cum magno eorum dede. ore, ingentique illius iniuria, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuunt, & regnant in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

Quæ latent arcana in illo verbo: Aue: salutationis Angelica aperiantur, vbi mira antihelis, seu contrapositio nom. num, Eue, & Aue, ac personarum Maria, & Eue, ex Patrum doctrina, & aliis à nobis excogitatis proponuntur.

ULTI olim, ac varij salutandi modi vixerunt, quorum tanta memuerit eloquia Iob, Princeps militiæ, occurrens Amale salutauit eum

2. Reg. 20. Tob. 4. Eud. 6. 2. Mach. 1. Luca 24. & Ioh. 20. dicens: *Salue mi Fratere.* Raphael Angelus Tobiam salutans dixit: *Gaudium tibi semper sit:* alius etiam Angelus Gedeonem in hunc modum salutauit: *Dominus tecum virorum fortissime.* Hebræi scribentes literas amicis suis eos in hunc modum salutabant: *salutem, & pacem bonam,* ut sacra Machabæorum narrat historia: Christus etiam Dominus discipulos suos salutauit dicens: *Pax vobis,* eisdemque hoc genere salutationis uti monuit: *Pax huic domui:* ac ac summi etiam Pontifices hac salutatione uti consueuerunt: *salutem, & Apostolicam benedictionem,* ut patet ex præmio Decretalium. Præter hæc autem salutationum genera, antiquissimus mos increbuit v-surpandi hoc verbum *Aue,* ad salutem & vitam longiorem deprecandam: sicut è contra *Vale* v-surpari cõsuevit ad respiciendum amicum à se, ut contigit Fulvio Cæsaris Augusti amico, qui (ut auctor est Cornelius Tacitus, & latius narrat Plutarch. de Cæsar. Ang. tarchus) cum detegisset secretum Imperatoris, quod valde ei displicuit, illo in aula regia Cæsarem salutante *Aue Cæsar,* ipse respondit: *Vale Fului,* vnde ortum habuit commune proverbium: *Longum Vale dare illis, quos à nostro cõsortio, & confabulatione longè seiungimus: immò, & Vale olim mortis symbolum fuit, gentiles enim defunctis igne concrematis, & in cineres redactis, Vale dicere solebant: Nunc autem Gabriel Angelus, diuino spiritu afflatus, reliquis omnibus salutationibus omissis, non absque singulari mysterio, elegit hoc vltimo salutationis genere Mariam salutare, dicens: *Aue.* Cuius rei quatuor præcipue occurrunt rationes, quæ totidem arcana in verbo *Aue* abscondita nobis referabunt. Prima est: quod Angelus, tanquam sapientissimus orator, cum vellet Mariæ suadere, ut legationi suæ consensum præberet, quasi captans eius beneuolentiam, prius illam ad gaudium excitauit, & lætitiã, ut adnotauit D. Ambros. homil. de human. gener. Christi dicens: *Maria edocsa, & iussa est Christi gene. ab Angelo gaudere, & obseruauit etiam**

D. August. serm. 15. de natiuit. Dom. vbi ait: hæc vox *Aue* in hoc loco, non est vox imprecantis, sed annunciantis, & exhortantis ad gaudium, & lætitiã tum de proprio, tum de communi bono. Vnde Euthymius in cap. 1. Lucæ inquit: *Gaude Enthym. in vspodè inter omnes Virgines in Dei matrem c. 1. Lucæ. electa.* Si enim gauisus est Abraham, & Sara in natali filij sui Isaac, ideoque hoc nomine donauerunt quasi virum illum risum esse censerent, quomodo non gaudeat Virgo tanto dignificata priuilegio, ut fieret Dei sui, & Saluatoris Mater? Ad intelligentiam verò secundæ, supponere oportet, veram esse vulgarem illam sententiam dicentium: quotquot nascuntur, in egressu ab vtero materno plorare, iuxta illud: *primam vocem emisit plorans, quem planctum (ait D. Augustinus) esse quandam prophetiam nostri incolatus, apertè significantem ingressum in vallem lacrymarum.* est autem hoc discrimen, ut vulgaris illa fert sententia, quotidiana experientia comprobata, quod masculus plorans profert, *A.* quasi dicat ab Adama multo miseris onustus descendendo; femina verò lugens profert, *E.* quasi dicens, *Eue* similis nascor, maledictis eius obnoxia: ut ergo prænotaret Angelus Adam, & Eue filios per eorum peccati vulnus mortificatos, viuificari per Virginem significatam per *V.* quæ media est inter *A.* & *E.* ideoque Angelus consultò Mariam salutauit sub nomine *Aue.* Secunda ratio, quia (ut in ore omnium versatur, & tradit non ignobilis auctor A. Fgidius Romanus in expositione salutationis Angelicæ) *Aue* deriuatur ab *A.* quod est *sine,* & *ve,* quod est interiectio dolentis propter aliquam miseriam; ut Angelus igitur significaret B. Virginem immunem omnino ab omni *veh,* tam corporis, quàm animæ, salutauit eam dicens: *Aue.* Triplex quidem reperio *veh* corporis. & triplex animæ: Corporis quidem quatuor humorum improporitione, debitum eius temperamentum soluitur; bellum carnis aduersus animam quia caro, ut ait Paulus, ad Gal 5,

Genes. 3.

concupiscit aduersus spiritum, ac tandem eiusdem in puluerem conuersio, quæ tria non obscure significant verba illa Genesis: *Maledicta terra in opere tuo: ecce intemperiem: Spinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terre: ecce pugnam carnis spiritum pungentis, & ad comedendum vetitum cibum stimulantis: In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in terram, de qua sumptus es: ecce manifestè conuersionem in puluerem.* A triplici isto veh, longe Maria aliena esse perhibetur, cuius corpus fuit Eucratium, hoc est, benè temperatum; cuius caro, utpotè quæ fomite carebat, nunquam concupiuit aduersus spiritum; cuius corpora substantia corruptionem nesciuit, quia (vt dixit D. Augustin. serm. de Assumpt. Virg.) *Puredo & vermis sunt opprobrium humanæ conditionis, à quo Mariæ natura excipitur, quam de ea Iesus assumpsisse probatur.* Triplex enim veh animam vexare solet: Veh originalis, veh mortalis, & veh venialis peccati, iuxta illud Apoc. *Veh, veh, veh, habitantibus in terra, à quibus omnibus liberam omnino intueor Mariam: ab originali quidem non obscure mihi indicasse videtur sacrum Concilium Tridentinum, dum decerneas omnes per naturalem propagationem ab Adam præuaricatore originem ducentes peccatum originale incurrere, subiunxit, suæ intentionis non esse in hoc vniuersali decreto, immaculatam Dei Genitricem comprehendere. Veh etiam caruit peccati mortalis aut capitalis, quod septuplum esse sacra litteræ constantur: Veh qui confurgitis mane ad ebrietatem sectandam, ecce gulam: Veh dissolutis corde, hoc est negligentibus, vt explicant ibi Interpretes: ecce Accidiam: Veh, qui opulenti estis in Sion, qui lasciuitis in stratis vestris, ecce luxuriam: Veh qui congregant auaritiâ malam domui suæ, ecce auaritiæ vitium: Veh corona superbiæ, ecce inflationem, & superbiâ: Veh his, qui perdiderunt sustinentiam: ecce iram, & impatientiam: Veh his qui abierunt in viam Cain, & Chore,*

D. Aug. serm. de Assumpt. Virg.

Apoc. 8.

Concil. Trid.

Isaie 5. Eccles. 2.

Amos 6.

Abach. 2. Isaie 23. Eccles. 2. Iudæ.

ecce inuidiam, quia Cain, inuidiæ furor commotus, occidit fratrem suum Abel, & Chore similiter per inuidiam aduersus Moysen insurrexit. hæc quidem, ve, & miseriarum genera longè adeo aberant à Maria, vt Augustin. diceret: *Cum de peccatis agitur, nullam profus de B. Virgine habere volo questionem. Scimus enim, quod plus gratiæ ei donatum fuit ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere, & parere meruit, quem constat nullum habuisse peccatum.* Tertium tandem genus peccati veniale est, de quo Micheas: *Vae vobis, qui cogitatis inutile, inuiles enim cogitationes, quæ peccata venialia sunt, perfectissimos quosque viros inuadere solent, Salomone dicente: Septies in die cadit iustus: ab hoc etiam Vae, xamen etsi leuissimo, immunem fuisse B. Virginem, præter Concilium Claramontanum tradit expressè Trident. sess. 7. cap. 23. Tertiam denique rationem, ob quam Angelus Virginem salutauit hoc verbo Ave eam certissimam esse existimo, quod Ave literis inuersis reddit idem quod Eua, quo non obscure significauit, Mariam omnino contrariam extitisse Euz, & mala quæ ipsa patrauit, Mariam in bona multa commutasse, vt apertissimè docet Ecclesia Catholica, dum Virginem alloquens, ait: *Sumens illud Ave, Gabrieli ore, mutans Euz nomen. hæc autem mutatio cum fuerit in hym. Ave dextere excellsi, nõ fuit nomine tenus, sed re ipsa, adeo vt sicut Eua fuit mater mortientium, Maria re vera exstiterit mater viuientium. Sicut enim populo Hebræo ad mortem adiudicatio ex Aman insidiosa, & machinanti vafritie, Regina Esther sententiâ Regis reuocari fecit, deprecans eum, vt literæ Amanis corrigerentur, quibus præcipiebant omnes Hebræos perire: ita ingressa in orbem B. Virgo, Angeli annûciationi cõsentiens adeo Altissimo placuit, vt sententiâ damnationis contra genus humanum latam reuocaret. Vnde sicut Eua principiū fuit nostræ perditionis, ita Maria radix, & origo extitit nostræ salutis. quare egregiè D. Fulgentius serm.**

D. Aug. lib. de nativ. & Mich. 2.

Prom. 24.

Conci. Trid. sess. 7. c. 23.

Ecc. Cathol. in hym. Ave maris stella.

Esther 8.

D. Fulgen. serm. de laudib. Virg.

D. Aug. lib. 1. de gent. cont. Manichæ. c. 23.

Iren. lib. 1. cap. 30.

D. Ambros. lib. de Abrahamo.

Perreri. in Gen.

Exod. 15.

serm. de laud. Virg. scripsit: *cum dixit Ave, ostendit ex integro iram exclusam primæ sententiæ, & plenæ benedictionis gratiam restitutam.* Vt tamen hanc Mariæ & Euz antithesim, ac mirabilem contrapositione altius repetamus, obseruandum est in omnibus mundi ætatibus masculum, & feminam fecisse Deum ad gloriam suam propalendam, & ad mundi comoda promouenda: vnde D. August. numerat sex mundi ætates, quæ similitudinem habent illorum sex dierum, quibus mundus est conditus. In prima exstiterunt Adam, & Eua, qui, etsi peccati, ac mortis fuere principia, tamen penitentia ducti eorum qui per eam saluantur, prima exempla præbuerunt, vt egregiè obseruauit D. Irenæus. In secunda ætate Noë, & vxor eius, quàm Bartenon Epiphanius appellat, in Genes. numerantur: *Egredere de arca tu, vxor tua, filij tui, scilicet ad genus humanum multiplicandum, & conseruandum.* la tertia fuerunt Abraham, & Sara, ille parens Hebræi populi promissionem diuinitus accepit, Christum ex semine suo nasciturum: pater fidei, & obedientiæ exemplar insignis extitit, Sara verò Catholice Ecclesiæ typum gessit, vt tradit D. Ambros. Trinitatis fidem, ac reuerentiam erga Patrem, Filium, & Spiritum sanctum in tribus mensuris vnius similitudinis exprimens: ipsa etiam fuit prima mulier, cuius in scriptura ætas, mors, & sepultura ob præstantem eius dignitatem, excellentemque virtutem narratur, vt obseruauit Perreri. In quarta ætate fuit Moyses Rex, legislator, Pontifex, Propheta, Dux populi Dei, & primus rerum diuinarum Canonicus scriptor: fuit etiam Maria prophetissa sorores eius, quæ sequentes omnes mulieres cum tympanis, & choris canticum illud cecinerunt: *Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est; equum, & ascensorem proiecit in mare: hæc maximarum rerum typum gessit; vt enim pulsauit tympanum post transitum maris rubri, figuram prætulit Ecclesiæ Catholice laudan-*

tis Deum pro his, qui baptizantur in mari rubro sanguinis Christi per lauacrum regenerationis, vt obseruauit Beda super eundem locum Exodi; & vt missa fuit à Deo, ad prophetandum, designauit Deiparam prophetantem: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: vt tradit D. Hieronym. In quinta græte enumerandi sunt Dauid, & Abigail; Dauid autè typum Christi extitisse nemo ignorat; de Iudæa, & domo Bethlehem, sicut Christus, ortus est, & deinde in regem, vt ille, vnctus, & vt Dauid Goliath occidit, ita Christus Diabolum; & sicut Dauid immutauit os suū coram Achis Regem Geth, ita vt insanum iudicaretur, ita Christus alba veste indutus tanquæ stultus illusus fuit; & vt ille saluauit populum Dei, sic Christus genus humanum. Abigail, mulier prudentissima, & speciosa vt 1. Reg. legitur, figurâ gessit B. Virginis pulcherrimæ, & prudentissimæ, quæ verè excellentius, quàm illa iram Dauid placauit, cum per Verbum in vtero eius incarnatum, Deum Patrem humano generi reconciliauit. Figura etiam extitit Ecclesiæ Catholice ex gentibus ad Christum conuersæ, cum post virum priorem Nabal, Dauid in virum suum accepit, vt ingeniosè obseruant D. Ambrosius & Rupertus. In sexta, & vltima ætate fuerunt Christus & Maria eius mater, qui Christianam, & nouâ Ecclesiam pepererunt: sicut autem sexta mudi dies, in qua Deus hominem condidit, operis excellentia cæteros quinque dies superauit, in quibus alia homini inferiora creauit, ita sexta mundi ætas, in qua Virginè, & ex Virgine Christum produxit, cæteras mundi ætates longè præcellit. Fuit quidem Adam typus Christi Domini, & Eua Mariæ, vt communiter adnotant Patres, quia licet in eis videatur esse dissimilitudo, eo quòd Eua educta est ex latere Adæ, è contra vero Christus, secundus Adam, eductus est de vtero Virginis; si rem tamen altius contemplemur, etiam secūda hæc nostra Eua, Virgo beatissima, Eec 2 educta*

Beda super Exodi.

Luca. 1.

1. Reg. 21.

Luca 23.

1. Reg. 25.

educta fuit de latere secundi Adami, quādo Ecclesia, cuius præcipuum membrum est ipsa, per spiritualem regenerationem ex percusso latere Christi in cruce dormientis, prodiit. Vnde Augustin. lib. 2. de Symbol. capit. sexto ait: *Exulta sponsa Ecclesia, quia nisi ista in Christo facta essent, tu ab illo formata non esses; venditius redemit te, occisus dilexit te; o magnum sacramentum huius coniugij; o quam magnum mysterium huius sponsæ, & huius sponsæ: de sponso sponsa nascitur, & ut nascitur, fratris illi coniungitur, & tunc sponsa nubetur, quando sponsus moritur.*

D. Aug. lib. 2. de Symb. ad Catech. cap. 6.

Eccles. 33.

Aristotel. in Topicis.

Vt tamen innumera bona, quæ per Mariam accepimus, clarius vobis innotescant; illam quæso cum Eva conferamus, quæ tot damna nobis intulit. Illud certè mirabile semper mihi visum est, diuinam sapientiam ita creaturas condidisse, vt ferè singulis singula contraria prouiderit, quorum mira antipathia magis ea illucere facit. Vt enim ait Sapiens: *contra malum, bonum est; & contra mortem vita; sic & contra virum iustum peccator. & sic inuere in omnia opera Altissimi, duo, & duo, & vnum contra vnum.* haud difficile sanè erit hoc exemplis comprobare: elementa inter se sunt contraria, ignis calidus, aqua frigida; terra sicca, aer humidus: Animantia terræ tanquam hostes inter se præliantur, canis leporem infestatur, lupus agnum, felis contra murem insidias parat: inter aues miluus pullum, accipit turturam, & pernicem persequitur. aliaque similia disposuit diuina sapientia inter se pugnancia, tum ad maiorem pulchritudinem vniuersi, Aristotele dicente: *Opposita iuxta se posita magis elucescunt:* tum ad diuinam eius prouidentiam ostendendam, quæ damna ab vno illata, ab alio facillè reparari voluit. Si enim lupus quem infestatur, adest canis molossus, qui eum à gregè arceat; Vipera venefico morfu inficit, sed aduersus eius venenum prouidit præsentissimum thesauri antidotum: ac tandem si infirmitates vexant, medicinæ sanat. omnia igitur

Deus ita disposuit, vt singulis damnis singula remedia opponeret. Hunc ergo ordinem, quem Deus, vt auctor naturæ, in his rebus sublunariis seruauit, eundem in supernaturalibus adhibuit; vnde subdit, *& sic inuere in omnia opera Altissimi:* quali dicat, ipsa etiã opera gratiæ vestigia sequuntur operum naturæ: Fecit Deus masculum, & foeminã, Adam & Euam, qui peccati, & mortis principium & origo exstiteret; sed quia, vt Eccles. ait: *duo contra vnum, & vnum contra duos:* nouum Adam, & nouam Euam creauit, Christum scilicet, & Mariã. Vnde sicut primus Adam fecit nos filios iræ: *omnes nascimur natura filij iræ:* ita secundus nos regenerauit in filios Dei: *Dedit eis potestatem, filios Dei fieri:* & sicut ille fuit auctor mortis, Christus vitæ. Paulo dicente: *sicut in Adam oēs moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur:* & quemadmodum, prout idem Paulus obstruauit, *sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita & per vnius obedientiam iusti constituentur multi:* Quod plura: centè sicut Eva coadiutrix fuit primi parentis in præuaricatione, non secus Maria coadiutrix, & cooperatrix fuit Christo in Redemptione generis humani, carnem, & sanguinem ei præbens pretium redemptionis nostræ. itaque oportebat, vt sicut per foeminam mors intravit in orbem, ita per foeminam vita rediret in orbem: & idè quod damnauit Eva, saluauit Maria, vt vnde mors oriebatur, vnde vita resurgeret. Eva quidem facta est de latere viri dormientis, Maria vero exiuit de corde Dei vigilantis; illa viro suo fuit occasio perditionis, hæc viro suo ad lutorium ad incrementum sanctitatis; illa prima omnium virginitatem perdidit, hæc omnium prima virginitatem Deo consecrauit; Eva fuit mater morientium, Maria mater viuentium; Eva intrepida exstitit ad aspectum serpentis cum illa confabulantis, Maria verò turbata ad intuitum Angeli sibi loquentis; Eva per Angelicum sermonem seducta est, vt effugeret Deum; Maria

Eph. 2. c. 1. Ioan. 1.

1. Cor. 12.

Rom. 5.

Genes. 3.

Luce 1.

Gen 2.

Matth. 3.

Gen. 3.

Luce 2.

1. omnis de reg. Iuris.

Maria per Gabrielis loquelam euangelizata est; Eva decepta, vt præuaricaretur, Maria suasa, vt obediret; illa confensit Diabolo, & vetitum pomum comedit, secundum illud: *ulit de fructu, & comedit, dedit que viro suo, ista credidit Angelo, & filium promissum concepit, secundum illud: Ecce concipies, & paries filium:* illa comedit pomum ad mortem, iuxta id quod fuerat illi prædictum: *Qua: unque die comederis, morte morieris,* ista cõcepit filium ad salutem, sicut ei fuerat prænotatum: *Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum:* illa peperit in dolore, secundum illud: *Multiplacabo erumas tuas, & conceptus tuos, & in dolore paries:* ista concepit, & peperit in gaudio, secundum illud: *Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in Ciuitate David:* illa electa fuit in matrem omnium per generationem carnis, hæc præelecta vt esset omnium mater per generationem spiritus: illa fuit plena malitia; Maria plena gratia: illa fuit maledicta in mulieribus, hæc benedicta in mulieribus; illius ventris fructus maledictus fuit Cain, sed fructus ventris Mariæ luper omnia est benedictus, Iesus. Reuocet quæso in memoriam illud tritum tam apud Philosophos, quàm Iuris: *osultos proloquium, vt habetur in cap. omnis de reg. Iuris. omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur.* Omnia quidem sublunaria tam animata, quam inanimata ex temperamento quatuor primarum qualitarum, caloris, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis nascuntur, & per excessum earundem qualitarum tandem corrumpuntur: sed non solum id videre est in naturalibus, sed etiam in super naturalibus nostræ fidei mysteriis. Peccatum quidem introiuit in mundum per res sensibiles; per fructum scilicet ligni vetiti, & per res alias etiam sensibiles, cuiusmodi sunt sacramenta foras expellitur, & expiatur: peccatum corde concipitur, ore profertur, & opere exercetur;

cordis tamen satisfactione, oris confessione, & operis satisfactione remittitur: similiter etiam per virum, & foeminam cepit generis humani ruina, & per virum & foeminam cepit eiusdem reparatio, vt enim dixit Bernardus: *Vehementur quidem nobis vir vnus, & mulier vna nocuere, sed gratias Deo; per vnum nihilominus virum, & mulierem omnia restaurantur, nec sine magno favore gratiarum; neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni estimationem beneficii magnitudo: sic nimirum prædentissimus, & clementissimus Artifices, quod conuassatum fuerat non confregit, sed vtilius omnino refecit, vt videlicet nobis nouum formaret Adam ex vetere, & Euam transfunderet in Mariam. specialiter tamen de sola Maria loquens August. eleganter dixit: *Per foeminam mors, per foeminã vita; per Euam interitus, per Mariam salus; illa corrupta sequuta est seductorem, hæc integra peperit Saluatorem; illa populum à serpente propinatum libenter accepit, & viro tradidit, ex quo simul mereretur accidi, hæc gratia celestis desuper infusa, vitam protulit, per quam caro mortua posset resuscitari. hæc tamen D. Augustinus. Curre ergo Eva ad Mariam, curre mater ad filiam, filia pro matre respondeat, ipsa patri pro matre opprobrium auferat, ipsa patri pro matre satisfaciat, quia ecce si vir cecidit per foeminam, iam non erigitur nisi per foeminam. Quid dicebas o Adam: *mulier, quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedit:* verba malitiæ sunt hæc, quibus magis auergas, quàm deleas culpam: veruntamen sapientia vicit malitiam, cum occasione veniæ, quam à te Deus interrogando elicere tentauit, sed non potuit, in thesauro indeficientis suæ pietatis inuenit. Reddatur nempè foemina pro foemina, Virgo prudens pro fatua, humilis pro superba, mulier sancta, quæ pro ligno mortis gustum tibi porrigat vitæ, & pro venenoso cibo illo amaritudinis, dulcedinè patriat fructus æterni. Muta ergo inque excusationis verbum in vocem gratiarum actionis, & dic: Domine, mulier, quam dedi-**

D. Bern. de ver. Apoc. signum magnum

S. Aug. de Symbolo ad catech. lib. 9. ca. 4. tom. 9.

Gen. 3.

fit mihi, dedit mihi de ligno vitæ, & comedi, & dulce factum est super mel ori meo, quia in ipso viuificasti me.

Sed, quæ hucusque dixi de contrapositione Eux & Mariæ, antiquis Patrum monumentis incipiamus iam illustrare.

D. Gregor. Niff homil. de nat. Chri.

D. Gregor. Niffæn. ad hunc modum loquitur: Desiderat, & pugnatur mulier a muliere: prima adyuum, & locum introeundi peccato dedit, hæc verò introeundi iustitia subseruiuit, & ancillata est: illa consilium serpentis amplexa, atque sequuta est; hæc interfectorem serpentis præbuit, & lucis auctore peperit. D. Chrysof. hom. de interdictione ab Adam.

D. Chrysof. hom. de interdictione ab Adam.

hæc præclara scripsit: Mors per Adam vita per Christum: Eam serpens seduxit, Maria Gabriel consensu: sed seductio Eux atulit mortem, consensus Mariæ peperit seculo Saluatorem: restauratur per Mariam, quod per Euam perierat; per Christum redimitur, quod per Euam fuerat captiuatum: per Gabrielem promittitur, quod per Diabolum fuerat desperatum: denique peccatum aboletur per Christum, quod per Adam fuerat ante contractum: redditur per Mariam vita, quæ per Euam fuerat interempta. S. Irenæus nō dissimilia nobis tradidit, inquit enim: Sicut Eux inobediens facta, & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est mortis, sic Maria habens prædestinatum virum, tamen Virgo obaudiens & sibi & vniuerso generi humano causa facta est salutis. Et paulò post: Eux inobediens nodus solutionem accepit per obedientiam Mariæ. Quod enim alligauit Virgo Eux per incredulitatem, hoc Maria soluit per fidem. D. Augustinus in idem argumentum hæc præcipue scripta nobis reliquit: Eux inobediens meruit penam, Maria obediendo consequuta est gratiam: illa gustando prohibitum maledicta, hæc credens Angelo est benedicta: illa nobis mortem contulit, hæc Virgo nobis vitam peperit. Idemq; rursus alibi: Eux mater generis nostri penam intulit mundo, Genitrix Domini nostri salutem atulit mundo; auctrix peccati Eux, auctrix meriti Maria: illa occidendo obfuit, ista viuificando profuit: percussit illa, at ista sanauit: pro inobedientia enim obedientia commutatur, & fides pro perfidia

S. Iren. lib. 3. cap. 33.

D. Aug. lib. de quæmque hæresib. c. 6.

D. Aug. ser. 18. de Sanctis qui est secundus de Annunciat.

recompensatur. S. Iustinus martyr in colloquio cum Triphone id ipsum his verbis confirmat: Homo natus de Virgine, vt per S. Iustinum quam viam fraude serpentis subintravit inobedientia, per eandem sequeretur venia. Cum colloq. cum enim integra Virgo esset Eux, conceptio verbo serpentis inobedientiam, mortemq; peperit: at Virgo Maria postquam concepit fidem cum gaudio, afferente sibi Gabriele letum nuntium, respondit: Fiat mihi secundum verbum tuum. D. Fulgentius serm. de duplici Natiuitate Christi nō lemel Mariam cum Eux comparans, matrem illam huic nouerq; dissimilem fuisse his verbis edocuit: Attendite fratres, inquit, medicinalis gratia lineas, diuina nobis benignitate monstratas: Tunc ad Euam Angelus malus accessit, vt per Euam homo, quem Deus fecerat, à Deo separaretur: nūc autem ad Mariam bonus Angelus venit, vt in ea humane nature Dei vnguentum vniretur: venit ad Euam Diabolus, vt vitam nobis malignus auferret; venit ad Mariam Gabriel, vt vitam reddendam hominibus nunciaret. & idem sermone de laudib. Mariæ. Facta est Maria restauratio feminarum, quia per ipsam anima, primæ maledictioni probantur esse subtractæ. Nam Eux dictum est: In doloribus, & tristitia paries, & ad virum conuersio tua, & ipse dominabitur tui. Tribus ergo his malis se subiungant femine, quæ Mariam non sequuntur, dolori, tristitia, & seruituti: Maria autem è contrario, quàm præclarissimis tribus bonis sublimetur, auscultata, salutationis Angelicæ, benedictionis diuine, & plenitudinis gratiæ. D. Bernardus: Crudelis, inquit, nimis Eux, per quam serpens antiquus pestiferum etiam ipsi viro, virus infudit, sed fidelis Maria, quæ salutis antidotum, & virus, & mulieribus propinauit: illa ministra fuit seductionis, hæc propitiatiois: illa suggestit præuercationem, hæc iniecit redemptionem. Rupertus Abbas lib. 2. super Cantica, quanta sit inter Mariam & Euam dissimilitudo, eleganter ac perspicue his verbis declarauit: Eux quasi inimica, Eux quasi vipera, Eux quasi deformis, & mihi inimica: viro suo vipera, sibi met confusa ignominia: Inimica per superbiam, quæ intus tumuit, vipera per malitiam,

Idem ser. de laud. Maria.

Idem ser. de laud. Maria.

D. Bernard. serm. de laud. Virg.

D. Fulgent. serm. de dupli.

D. Bernard. serm. de laud. Virg.

Ruper. Abb. lib. 2. super Cant.

HOMILIA V.

De plenitudine gratiæ beatissima Virginis differere incipimus, verba illa interpretantes, Gratia plena, in quorum expositione varij nodi soluentur: multiplex quæ gratiæ acceptio secundum morem sacra Scripturæ proponitur, pariterq; ostenditur, Deiparam Mariam secundum omnes illas acceptiones plenam esse gratiæ.

NTEQVAM proposta verba elucidare aggrediar, triplex nodus mihi soluendus est. primus, quomodo celestis paranympus Gabriel, cum alioquin non ignoraret illud Spiritus sancti consilium: Ante mortem ne laudes quæquam, ipse tamen Virginem salutans ad eam laudauerit, vt Gratia cumulatifsimam dicere non dubitaret, Aue gratiæ plena, facile tamen hic nodus soluitur, si dicamus primò; Angelum certum omninò esse ob laudem, quàm deferebat Mariæ, superbiæ inflatione ob insignem eius humilitatem minimè illam fore intumescendam, atque adeo absque præiudicio illius diuini consilij rectè potuisse Mariam laudasse. sed melius, ni fallor, dicam, illam laudem non esse datam Virgini ex proprio Gabrielis Marte, sed missam fuisse à Deo, ipsum vero Angelum delatorem tantum illius extitisse: vnde Ecclesiast. 13. vbi nostra vulgata legit: Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam non est à Domino missus: Græcus interpret vertit, quoniam non est à Domino missa illi: sicut ergo accepta est Deo laus creatoris, cum missa est ab illo, ita non est ingrata ei laus creaturæ, quæ missa noscitur

Eccle. 11. 30.

Luce 1.

Eccle. 13.

nam, quam ex serpente concipiens foris tentata facile cecidit; Ignominiosa per prurium libidinis, qua statim scaturire cepit. vnde, & nudam se cognoscens, folio pudenda contexit. Tu autem amica mea per humilitatem, columba mea per charitatem, formosa mea per castitatem: Tu contra Deum non tumuisti, immò mente humili, Altissimo complacuisisti, & ecce amica es: Tu serpenti aurem non præbuisisti, immò inimicitias inter te, & serpentem ego posui, & ecce columba es. Tu nuditatem libidinis non incurrisisti, immò Spiritus sanctus obumbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni ergo Maria, veni. Nam Eux ad latebras fugit: veni, & crede Angelo euangelizanti, nam Eux credidit serpenti susurranti; veni, & contine caput serpentis, nam Eux, & capite illecta, & ventre oblectata, & cauda est obligata serpentis. Ac tandem insignis Poëta Arator eleganti compositione hanc Eux, & Mariæ antithesim in hunc modum descripsit.

Arator lib. 1. in Acta Apstol.

Maria Dei Genitrix intacta creatrix
A natoque ornata suo, mala criminis Eux
Virgo secunda fugat: nulla est iniuria sexus
Restituit, quod prima tulit persona, ruinam,
Non natura dedit; tunc femina facta periculum,
Nunc tumuit paritura Deum, mortalia gignens,
Et diuina ferens, per quam mediator in orbem
Prodiit, & veram portauit ad æthera carnem.
Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

OS SO

noscitur esse ab eodem. Secundus nodus in ore omnium versatur, quid sit, quod Angelus volens insigni aliquo encomij genere, ut ab æterno electam & mox futuram matrem Dei decebat, commendare, non singularem, sed cōmunem multis aliis Sanctis laudem deuulerit, vocans illam *gratia plenam*, cum alios non paucos Spiritu sancto plenos sacra commemorarent eloquia. Ioānes Baptista Lucæ 1. Elisabeth, & Zacharias ibid. Petrus, Actor. 4. Stephanus, Actor. 6. Paulus & Barnabas, Actor. 11. Apostoli omnes, Actor. 2. imò, & vniuersi illi qui congregati erant Ierosolymis, Actor. 4. nec non discipuli cuncti Apostolorum, ut legitur Actor. 13. Non diffitemur plures in sacra Scriptura plenos gratia fuisse, at, ut dixit D. Hieronymus serm. de Assumptione. *Patribus, & Prophetis gratia fuisse creditur, non tamen eatenus plena, in Mariam verò totius gratiæ, quæ in Christo est, plenitudo venit, quanquam aliter.* Apposite quidem dixit aliter, quia sicut plenus aqua est fons, plenus fluuius, pleni riui, & aqua purior in fonte, quàm in fluuio, & in fluuio, quàm in riuis; ita plenus Christus gratia tanquam perennis fons, in quo scaturit ipsa gratia, & in omnes iustos sicut ex capite in membra deuiatur: plena Christi Mater, tanquam perenni illi fonti proximus fluuius, qui etsi minus, quàm fons, aquæ habeat, plenus tamen fluit aluco; pleni tandem Stephanus, Paulus, & reliqui Apostoli, sed tanquam riui, qui in cōparatione fontis aut fluuij, quasi nihil aquæ continere videntur. Deinde etiam aliter occurrere possumus, quod licet secundum externam vocem magis considerantes, quàm sacre Scripturæ vsum, plus esse videatur plenum esse Spiritu sancto, quàm plenum esse gratia, iuxta tamen morem sacre Scripturæ, è contra se res habet, cum per multos Spiritu sancto, paucissimos verò gratia repletos esse affirmet; quod non obscure significat, tantò hoc maius esse, quantò rarius. licet enim Spiritus sanctus, qui auctor est gratiæ, gratiam ipsam

infinite excedat, tanquam creator creaturam, qui tamen Spiritu sancto impleri leguntur, non tam ipso spiritu, quàm dono aliquo spiritus, quod se foris ostentat, dicuntur impleri: qui vero gratia, non tam huiusmodi dono, quàm gratia iustificante repleti intelliguntur. Ad significandam ergo singularem plenitudinem gratiæ, quam præ omnibus sanctis Deus in Mariam effudit, Angelus dixit: *Aue gratia plena*: vnde Origenes in commentario horum verborum inquit: *vbi id in scripturis alibi legerim, non recordor: & v. Beda super nerab. Beda dicit: Benedictionis nouam formam mirabatur, quæ nusquam lecta est, nunquam ante comperta, soli Mariæ hæc saluatio seruabatur.* Quare si totam Gabrielis salutationem attentè perpendamus, facile reperiemus adeo illam vibantem, eloquentem, laudibus cumulatissimam, ut breui verborum compendio, quæ bona in antiquis salutationibus diuisa fuere, omnia in hanc salutationem confluxerint, olim enim in omni salutatione aut fiebat vitæ imprecatio: vt: *Rex in æternum viue*: & *Ruth. 2. Viuat Rex Salomon*: vel salutis, vt: *salua Gen. 27. Rex*, aut benedictionis, vt messores ad Booz: *Benedicæ tibi Dominus*. aut fiebat imprecatio diuinæ præsentis, vt Gedeoni dixit Angelus: *Dominus tecum, virorum Iud. 6. fortissime*, aut lætitiæ, vt: *Gaudium tibi sit Tob. 5. semper*: hæc autem saluatio Mariæ, & benedictio ex omnibus his conflata est, & omnes has benedictiones complectitur, quia *Aue* idem est, quod *sue va*, seu *malo*: ecce salutationem Tobis: *Gaudium tibi sit semper. Gratia plena*, ecce salutationem Apostolicam: sic enim Vas electionis, suos salutans: *Gratia vobis*, & ad Rom. 1. *pax, & cæc.* Dominus tecum, ecce salutationem Angeli ad Gedeonem, & Booz ad messores: *Benedicta tu mulieribus*: ecce salutationem Booz ad Ruth: *Mulier virtutis tuæ*: ergo saluatio ista omnibus numeris fuit absoluta. Atque hinc est, quod D. Fulgentius perbelle ac eleganter dixit: *Trianamque mala à tribus bonis Mariæ probantur exclamata. Nam Eua dictum est: in doleribus*

tribus & in tristitia paries, & ad virum conuerso tua, & ipse dominabitur tui. Tribus ergo his malis se subiungant fames, dolor, tristitia, seruituti. Maria autem è contrario, quàm præclarissimis tribus bonis sublimetur, auscultata; saluationis Angelicæ, benedictionis diuinæ, & plenitudinis gratiæ. Cum dixit, Aue, salutationem illi: cœlestem exhibuit: cum dixit, Gratia plena; ostendit ex integro iram exclusam primæ sententiæ, & plenam benedictionis gratiam restitutam: cum dixit: Benedicta tu in mulieribus, virginitatis eius benedictum fructum expressit.

Tertius nodus est; quare Angelus, Virginem salutans præclarum nomen retulit. Opinatus sum id fecisse: quia ipse volebat alacrem reddere beatam Virginem, & ideo non Mariæ nomen, quod amarâ mare præcipue significat, sed, gratia plenam, quod miram dulcedinem præferret, eam compellauit: Tum quia, cum vnicuique carius & amabilius sit nomen gloriofum, quod propriis meritis comparauit, quàm quod gratis à parentibus datum obtinuit, ideo Angelus prætermisso nomine Mariæ, quod in natiuitate fuerat illi impositum, egregia ac percelebri gratia plena nomē clatura eam decorauit. Tum quia miram Virginis sanctitatem admirans Gabriel, quæ cum in terris degeret, cœlestem vitam agebat, instar collicolæ aut cœlestis ciuis eam pertractat: constat autem cœlestes ciues nominibus carere; quia cum nominum diuersitas ad agnoscendas personas ordinetur, & beati aliunde sint sibi inuicem notissimi, impositio nominū superflueret. quòd si multi Angeli singularia quædam sortiti sunt nomina, vt Michaelis, Gabrielis, Raphaelis, non personarum, sed officiorum nomina illa sunt, vt per ea, illorum munera nobis innotescant. Tum tandem Angelus forsitan honorificentissimū Mariæ nomen consuleò prætermisit, vt similem honorem ei deferret, quem Hebræi nomini Dei I E H O V A, deferebāt, ineffabile & innominabile illud appellantes: non quia ex vera nominari non

possit, sed quia ob eximiam reuerentiam ei debitam, indignum putabant humana lingua proferri, quod Angelica parum erat nominari.

His nodis iam dissolutis, proposita verba Gratia plena, elucidare exordiamur. Illud ante omnia obseruantes; hæreticorum expositiones, veritatis obscuratrices, longè fore explodendas, qui vt nihil magnificum, nihil singulare, nihil superexcellens, vt Dei genitricem decet, Mariæ adscribant, ad sinistros sensus prædicta verba intorquent, vnde Matbachius hæresiarcha impudentissimè dixit: *Latinius vester interpret, quem adeo constanter sequitur Latina Ecclesia, s. Luca mentem, & sermonem græcum non assequutus, perperam vertit: Gratia plena: debet enim legi, aue gratiosa*: Bucerus, gratiam consequuta, vt Calvinus; vel gratia dilecta, vt Beza, vel, gratificata, vt Bellingierius, vel, gratia Deo passine, sicut Sarcerius & A. Emilius, vel: cui Deus faxet, vt Löffius, & A. accepta, vt Castalion, vel, quæ in gratiam recepta sit, vt Heringius, vel, cuius consuetudinem omnes ambiunt, vt Culmanus. At vniuersi Patres ex Græco rectè Lucam transfertent gratia plena, vniuersi consensu fatentur; ac Latinis quidē plenam gratia, pleno ore vocitant D. Augustinus in Enchirid. Chrysolog. ser. 142. D. Petrus Ambrosius super Lucam. Hieronymus Chrysolog. & Sophronius serm. de Assumptione, & D. Hieronymus in Epistola ad Principiam Virginem, Venerabilis Beda super caput primum Lucæ, Eusebius Emisenus super missum est Beda. Angelus: Rupertus in lib. 1. Canticorum, Euseb. Emis. B. Petrus Damianus serm. 3. de Natiuitate Mariæ, & D. Bernardus per septem homil. de Natiuitate Mariæ serm. 3. de beata Virgine, & homil. 29. super Cantica, a. tandem D. Thomas, Theologorum facile princeps, 3 part. quæst. 27. art. 3. necnon Albert. Mag. Magni eius magister de laudibus gnu.

D. August. D. Petrus Ambrosius super Lucam. Hieronymus Chrysolog. & Sophronius serm. de Assumptione, & D. Hieronymus in Epistola ad Principiam Virginem, Venerabilis Beda super caput primum Lucæ, Eusebius Emisenus super missum est Beda. Angelus: Rupertus in lib. 1. Canticorum, Euseb. Emis. B. Petrus Damianus serm. 3. de Natiuitate Mariæ, & D. Bernardus per septem homil. de Natiuitate Mariæ serm. 3. de beata Virgine, & homil. 29. super Cantica, a. tandem D. Thomas, Theologorum facile princeps, 3 part. quæst. 27. art. 3. necnon Albert. Mag. Magni eius magister de laudibus gnu.

Virginis cap. 69 70. 72. Ex Græcis vero Patribus, quos hæretici tanquam Græcæ linguæ ignaros inficiari nō possunt, vniuersi consensu latino & vulgato nostro Interpreti consentiunt, Mariam plenam

Lucæ 1.

Act. 6.

Act. 11.

Act. 2.

Act. 4.

Act. 13.

D. Hierony.
serm. de Assumpt.

gratia ab Angelo vocatam, vno ore prædicantes. hi sunt D. Athanasius in Euangel. de sanctissima Deipara, Epiphanius Cypri Episcopus in oratione de B. Virgine, Chrysippus Presbyter Hierosolymitanus serm. de sancta Maria Deipara, Andreas Hierosolymitan. serm. de salutatione Angelica D. Ioannes Damascenus in festo Annunciationis Mariæ, & orat. 1. de Natiuitate Mariæ. Gregorius Episcopus Neocæsariensis homil. de Annunciatione B. Mariæ ac tandem S. Ephræm Edesensis Ecclesie Diaconus, oratione de Deipara, cui Græcæ linguæ peritiam Basilius ille magnus à Deo impetrauit, vt refert Canisius lib. 3. de Deipara cap. 7. his verbis Mariam compellat: *Ano Dei splendidissimum, & luculentissimum vas, aue Domina Maria, gratia plena, aue in mulieribus Virgo beatissima.* Ecce Patres sãm Latini, quæ Græci, cum aliis multis, quos longissimum esset recensere, non vt hæretici garrunt, per gratiam fauorem extrinsecum hoc loco intelligunt, sed pulchritudinem animæ inhærentem, constanter asseuerant: *Gratia enim Dei* (iuxta sententiam D. Pauli) *est lex illa scripta non atramento, sed spiritu Dei visus*, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Gratia Dei est lux illucescens in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ charitatis Dei in facie Iesu Christi: Gratia Dei est thesaurus, quem habemus in vasis fœtilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei: Gratia Dei est pignus infusionis spiritus Dei habitantis in nobis, secundum quem si facta carnis mortificauerimus, viuemus: Gratia Dei est iustitia nostræ animæ, inhærens, non quidem innata, sed à Deo liberaliter infusa. Hanc gratiam vocauit Christus Dominus *fontem, aquæ salientis in vitam æternam*; Magnus Dionysius Arcopagita vocat *deificationem*: Gregorius Nisænus, *puritatem à Christo in nos derivatam*. Basilius: *Spiritus sancti participationem*. Cyrillus: *sanctitatem, quæ nobis inest*. Prosper, *virtutem, & Deum ipsam in nobis inhabitantem*.

Ambrosius, *diuinam medellam deuotus infusam*: ac tandem Augustinus gratiam appellat occultam quandam communicatam, interioris hominis pulchritudinem.

Verum cum ex vna parte plenitudo gratiæ, quæ ex Christo perenni fonte in Mariam effluxit, vberissima fuerit, & ex alia, gratia multifariam, multisque modis in sacra Scriptura accipi consueuerit, existimo non vltra quam celsissima Dei matris dignitas poscat, secundum omnes eius acceptiones, diuinam largitatem exuberantem gratiarum copiam in Mariam infudisse. Solet quidem accipi gratia, pro beneficio prædestinationis seu diuinæ electionis, quomodo D. Paulus ad Rom. ad Rom. 11. dixit: *Reliquia secundum electionem gratia Dei salua fuit*: vel, pro diuino fauore, iuxta illud Genes. *Inuenit gratiam coram Domino*: vel, pro beneficio collato, in quo sensu eodem lib. Genes. dicitur: *viuat anima mea ob gratiam tui*: vel, pro beneuolentia, iuxta illud Exodi: *daboque gratiam populo huic*: vel, pro gratia iustificante, vt cecinit David: *gratiam & gloriam dabit Dominus*: vel, pro corona, qua caput redimitur, iuxta illud Proverb. *vs addat gratia capiti tuo*: ac tandem tumi solet gratia pro gratia gratis data, vt cõdistinguitur cõtra gratiam sanctificantem, ac deificantem animam, secundum quam acceptionem D. Paulus ad Corinth. scribens inquit: *Diuisiones gratiarum sunt; alij datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij fides, alij gratia sanctorum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, & alij interpretatio sermonum*. His omnibus gratijs plenam inuocor beatissimam Virginem: suscepit gratiam prædestinationis, ab æterno ordinata sum: gratiam iustificantem, ab instanti suæ conceptionis: *Dominus posuit sedis me in initio viarum suarum*: gratiam beneuolentiæ: ego dilecta meo, & conuersio eius ad me: gratiam fauoris, adeo vt Spiritus sanctus ad Christi conceptionem illam, vt cooperatricem sibi assumens: Ecce.

Luc. 1.
Ibid.
Isai. 8. 3.

D. Thom. 3.
q. 27. art. 5.
ad 3.

D. Basil. ora.
de ver. incar.
apud to.
2. Biblioth.
Patrum.
Art. 5. 15.

D. Athan.
ser. de Deip.

Cont. 7. 15.

Ecce concipies, & paries: gratiam beneficij, eadem Virgine dicente: *Quia fecit mihi magna, qui potens est: gratiam prophetiæ: Accessi ad prophetissimam, & in vtero concepit.* Insuper etiam habuit gratiam, seu donum linguarum, vt testantur D. Anton. 4. p. tit. 15. c. 19. §. 8. absque illo enim intelligere non potuisset Regum Magorum idioma, qui Christum adoraturi venerunt: habuit deinde gratiam miraculorum, quam et si S. Thom. ei negauerit 3. p. q. 27. art. 5. ad 3. explicandus est de publicis miraculis, imperatiuè factis, aut per contactum: nam orante ipsa celebre illud miraculum factum est in Cana Galilææ ex filij eius omnipotentia, ob tantæ matris fidem & fiduciam, qua cõstans adeo & firma fuit, vt post audita illa verba: *quid mihi & tibi mulier?* (quæ quandam repulsæ speciem præferre videbantur) famulis confidenter diceret: *quodcumque dixerit vobis, facite.* Vnde D. Basil. Seleuc. Archiepis. orat. de Verbi incarnat. apud tom. 2. Biblioth. Patrum expresse docet, B. Virginem minime caruisse dono faciendi miracula, sic enim ait: *Si Christum seruus suis tantam gratiam contulit, vt solo contactu, imò vero sola corporis vmbra ægris præsidium asserere possent, nam (vt Actorum liber exponit) infirmi in plateas eiectione, vmbra tamen Petri contactu, liberati à morbis euadebant; non deerant quoque, qui linteis, quo Apostolus Paulus corporis sudorem exterserat accepto, infestis demones prostrigarent: qualem vim aduersus omne morborum genus Virgini mari collatam fuisse putandum est? an non multo maiorem, quam ceteris Christi imperio subiectis? res clara est.* Ac tandem vt vno verbo multa complectar, reliquæ omnes gratiæ gratis datæ, de quibus Apostol. vbi supra, cumulatissimè fuerunt in Maria, Athanasio dicente: *Virginem omnibus gratijs abundasse*: quod non obscure indicant verba eiusdem Virginis cum dixit: *Omnia poma noua, & vetera dilecto mi seruauit tibi: si desideratis in ea cultum & religionem Abelis, ecce hic agnum pro hostia, Virgo verò seipsam obtulit; ille pecus gregis*

sui, hæc agnum immaculatum fructum ventris sui, agnum qui tollit peccata mundi obtulit Deo: vultus in ea perfectionem Noë nauigantis, ille quidem in Arca lignea se pariter cum liberis indemne seruauit, hæc inundante mundi diluuiio, in arca illa diuina, quam eleuauerunt aquæ dolorum ad montem Caluarie, nõ octo animas vt Noë, sed vniuersum orbem terrarum naufragantem liberauit: Noë cum de sua Arca emisit columbam, misit etiam & coruum, hæc autem non horridum nigredine coruum, sed speciosum præ filijs hominum humana carne indutum edidit: desideratis in Virgine obedientiam Patriarchæ Abraham, hic obediuit voci Domini, vt mactaret illi filium, Virgo autem cognita Dei voluntate de morte filij sui, & viuum tradidit, & mortuum obtulit Deo. Abraham alium quidem filium habuit præter Isaac, Maria autem vnicum tantum genuit, cuius vices nullus in integrum supplere poterat. Vt tamen multa paucis comprehendam, si effulsit innocentia in Abel; orationis donum in Enoch, fiducia in Noë, fides in Abraham, obedientia in Isaac, longanimitas in Iacob, patientia in Iob, castitas in Ioseph, mansuetudo in Moyse, inimicorum dilectio in Dauide, prudentia in Abigail, modestia in Ruth, pulchritudo in Rachele, virginitas in Sunamitide, fecunditas in Lia, fortitudo in Iahelè, generositas & magnanimitas in Iudith, hæc omnia simul, diuina munificentia in beatam Virginem contulit, adde vt Diuus Bernardus non dubitauerit dicere: *Nihil est virtutis, quod ex te non respicendat, & quiddam singulè habuere sancti, tu sola possidisti.* hæc sunt poma vetera, quæ dilecto suo seruauit B. Virgo, virtutes scilicet veterum Patrum. Poma verò noua dotes clarissimæ sunt, ac cœlestis charismata, quibus noui testamenti cultores mixtè præfulserunt: angelica puritas Agnetis, fortitudo Apolloniæ, cõstantia Agathæ, sapientia Catharinæ, modestia Cæcilie, zelus Ursulæ, ac tandem Apostolorum

Pet. 3. 20.

ardentissima charitas cum reliquis celestibus donis ac privilegiis quibusvis aliis collatis, in B. Virginem instar fluminum aquæ in vastissimum mare confluxere. *D. Thom. 3. p. q. 27. ar. 1.* Unde Angelicus Doctor inquit: *Rationaliter credimus, quod illa, quæ genuit unigenitum, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus alijs maiora privilegia gratiæ accepit.* ecce poma noua, quæ Maria dilecto suo seruabat. Vtraque tamen tam vetera quam noua, quæ de thesauro suo protulit, vt magis illustrentur, reuocemus quæso in memoriam historiam illam singularem, cuius meminit Plutarch in Sympol refert, potentissimum, ac sapientissimum Amasium Aegypti regem, in conuiuio, quod fecit septem sapientibus, Nilossenū interrogasse, quamnam rerum inter omnes esset antiquior, communior, maior, sapientior, vtilior, nociuor, fortior, tractabilior, pulchrior, tandem, ac melior; ille respondit: tempus esse rem antiquiorem, mortem communiorem, mundum maiorem, veritatē, sapientiore, Deum vtiliorem, cuiuscunque malum genium, seu prauam inclinationem nociuorem, fortunam fortiorem, tractabiliore & suauiore, pulchriorē, tandem lucem Solis. Insignis verò Philosophus Bias hanc Nilossenī responsonem audiens variis modis lacerauit; nam cum tempus (inquit) constet tribus partibus, præterita, præsentis, & futura, res omnium antiquissima esse non potest: quod enim denuo præsens, aut futurum est, omni antiquitate caret, mox etiam non potest esse rebus omnibus communior, cum beatos non attingat, nec in spiritus immortales dominetur. mūdus item nequit esse maior, cum maior illo sit locus continens illum. quare ipse aliter opinans asseruit rem antiquiorem esse Deum, maiorem, locum mundum continentem, sapientiore, tempus quod latentes veritates manifestat, communiorem spem, cuius nullus status expers est; vtiliorem virtutem, nociuorem vitium, fortiorem insuperabilem necessitatem, suauiore cum natura

conformitatem, pulchriorem mūdī machinam. Singuli etiam reliquorum sapientiarum, qui conuiuio astabant, varia propositæ regis interrogationi responsa dederunt: Ego tamen apertius & rationi magis consentaneum responsum esse putarim, si interrogatus affirmarem, rem inter omnes creaturas antiquiorem, maiorem, sapientiore, communiorem, vtiliorem, nociuorem, fortiorem, tractabiliorem, ac pulchriorem esse Deiparam Mariam. fuit enim antiquior: *nōdum Prou. 8. erant abyssi, & ego iam concepta eram.* fuit maior: *trinitatem regentem machinam, claustrū Hymni: Mariæ baiulat.* fuit sapientior: *collaudabunt Ecclesiæ. multi sapientiam eius.* fuit communior: *Eccle. 39. Transite ad me omnes, qui concupiscitis me.* Eccle. 24. fuit vtilior: *venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* fuit nociuor antiquo serpenti: *ipsa conteret caput tuum.* fuit fortior: *Genes. 3. manum suam misit ad fortia.* fuit tractabilior: *Spiritus meus super mel dulcis.* fuit pulchrior: *pulchra vt luna, electa vt sol.* vnde vbi nostra vulgata legit: *fundatur exultatione vniersa terra.* Card. Caietanus vertit: *pulchra sponsa letificans totam terram.* Isidorus clarius: *elegans regio, Vatablus, pulchre locus, & gaudium vniersa terra, ciuitas regis magni.* Pulchra sanē ciuitas Maria, quia ipse fundauit eam. *Altissimus: ac propterea potiori iure, quam Tyrus, gloriari potest dicens, quod illa perfecti de-* *Ezech. 27. coris ego sum, & in corde maris sita: in mari quidem, in quod (vt dixit D. Bonauentura) omnia gratiarum flumina intrant, opusq. Virg. flumen intrat Patriarcharum, flumen Apostolorum, flumē Martyrum, flumen Virginum, & Confessorum, flumen tandem omnium celestium spirituum: vt quemadmodum celebris pictor Zeufis (teste Plinio) Agrigentinis id postulantis, facturum pulchram lunonis effigiem, in celebri eius templo locandam, virgines quinque elegit, quas in exemplar, & prototypū sibi proposuit, vt quod in singulis esset laudatissimū, pennicillo suo imitans, omnium illarum perfectiones in vnā, & eandem Deæ lunonis imaginem.*

HOMILIA VI.

Idem argumentum prosequentes, tam humana, quam sacra eruditione eadem verba: Gratia plena: iterum elucidamus, multiplicemque gratiæ plenitudinem tradimus, & quamnam illarum Virgini congruat, ex B. Thoma, & D. Bonauent. edocemus in eadem verba: Aue gratia plena.

PIERVS Valerianus in calce sui operis refert. Antiquos in hūc modū humanā gratiā descripsisse. Deam quandā Iouis filiam depingebant ex tribus Virginibus compositam, quæ manus mutuo sibi dantes, ridebant: prima faciem habebat apertam, secūda opertam, tertia partim apertam, partim opertam: vocabantur autem Gratia tres, cum esset vna, quia munus gratuitū datum tripliciter considerabant; primò, vt datum; secundò, vt acceptum; tertio, vt datum, & acceptum: quod mutuo se manus datēt, mutuam gratiam, & beneuolētiam dantis, & recipientis donum significabat: tandem pari risu exultabant; quia non minus delectare debet dantem; doni largitio, quam recipientem eius acceptio. he tres scemina, Virgines erant; tum, quia dona debent esse incorrupta, vt nullius inhonesti finis prætextu fiant; tum, quia donorum beneficentia non debet fenescere; & marcescere in dante; nec in memoria recipientis, sed semper viuere, & iuuenescere: quod autem prima illarum Virginum vultum velamine operiret, significat donum in abscondito dandum; ita, vt iuxta consiliū Saluatoris: *Nesciat Matth. 6. sinistra tua, quid faciat dextera tua.* altera verò discooperto vultu apparebat, vt de-

Pier. Valer.

ginem refunderet: Non dissimiliter Spiritus sanctus, peritissimus omnium pictor, volens B. Virginem variis virtutum perfectionibus, ac diuinorum charismatum coloribus exornare, ac perpolire, non vnius, aut alterius, sed omnium hominū, & Angelorum perfectiones in eam cumulatissimè effudit, vt non immeritò D. Hierony. serm. de Assumptione dixerit: *Ceteris per partes præstat, Maria vero simul tota se infudit gratiæ plenitudo.* Iureque optimo ego putauerim, Spiritum sanctum ingentem aded curā in hac pulchra imagine perficienda adhibuisse, vt meritò de illo dici possit, quod de Protogene insigni pictore alius illo magis peritus, ac celebris Apelles, dixit: *Manum de tabula nescit tollere.* hæc celestia munera D. Epiphanius attentè considerans salutare cupiens intemeratam Virginem Deiparam

S. Epiphanius. Mariam in hæc tam vera, quam dulcia verba prorupit: Aue gratia plena, multis virtutibus exornata vt in lampade gestans lucem inextinguibilem, sole splendidiorem. Aue gratia plena, gloriæ spiritualis. Aue gratia plena, quæ es vna aurea continens manna celestie. Aue gratia plena, quæ sitientes perennis fontis dulcedine sarias. Aue gratia plena, mare spirituale, habens gemmam celestem. Christū. Aue gratia plena, splendidum cælum, quæ in cælis incomprehensum continet Deum. Aue gratia plena, quæ Cherubicum thronum diuinitatis fulgore superas. Aue gratia plena, quæ cæli circulum habes, & Deum incomprehensum angusto potissimum loco in te ipsa contines. Aue gratia plena, nubis columnæ similis, quæ Deum habes, qui populum deduxit per desertum. Quid dico? & quid proloquar? quo pacto beatam predicabo gloriæ radicem? solo enim Deo excepto, cunctis superior existit. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ruebat in hostem, semperque victoriam ex Mariæ auxilio reportabat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

Plenitudinem Mariana gratia prosequimur, ostendentes, illam aded creuisse, ut solius Virginis gratia, omnium sanctorum, tam Angelorum, quam hominum gratiam in aceruum vnum redactam, præcelleret, in illa verba: Ave gratia plena.

INTER alia non pauca, quibus beatissima Virgo magnitudinem Dei æmulatur, illud vnum excellentiam, eius mystice detegit, quod sicut ad cognitionem diuinæ naturæ, duplici via, affirmationis, & negationis nobis incedendum est, vt ex antiquissimo Dionysio Arcopagita docuit D. Thomas, ita ad immentitatem Marianæ perfectionis, non quidem pænitus exhauriendam, id enim soli Deo referuatur, sed ad eam pro modulo nostro penetrandam, affirmationis similiter, & negationis duplex iter nobis arripendum est. Negatio quidem, quid diuinæ naturæ non conueniat, contemplatur, vnde, vt ad Deum per cognitionem accedat, creaturas aufugit; fatetur enim, Deum non esse coelum, non solem, non lunam, non Angelum, non Seraphinum, aut Cherubinum, neque quidpiam aliud creatum, & hinc infert, aliquid aliud esse præstantissimum bonum, longe hæc omnia transcendens. Affirmatio verò est contra, Pauli vestigia sequens dicentis: *Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, ex creaturarum attenda consideratione innumeras perfectiones creatori tribuit, quia tamen illæ in creaturis non aliter reperiuntur, quam multis

imperfectorum neuis permixtæ, hæc industria vitur, quod sicut artifex ad igne fornacis fundens aurum, terra, aut plumbo permixtum, mundum inde extrahit illud, vt vas conficiat, ita mens nostra præscindens, diuidens ac separans aurum perfectionū, quod in creaturis intueatur, a terra, & plumbo imperfectorum, quibus admiscetur, eas ab illis emundatas Deo optimo maximo tribuit. Obseruat quidem in creaturis pulchritudinem, sapientiam, prouidentiam: at videns hæc in illis esse accidentia; quod imperfectionem importat, hanc intelligentiæ acumine remouens ab illis, reliquit, quod perfectionis est, Deo ascribit. Equidem contemplantes Deum hac duplici negationis, & affirmationis via persimiles esse dixerim duobus accipitribus, quorum vnus volatē per æta ardeam, vt eam fortius insectetur, ab ea recedens, quasi eius obliuisci se simulat, quod Hispanè dicitur: *hæc vna punta para cobrar buelo con mas ligereza*, vt sic securius ardeam aucupetur; alter verò suæ velocitati fidens, recto tramite volatum suum ad illam dirigens, eam apprehendere tentat, & quanto illa altius euolat, tantò ipse sublimius conscendit, vt tandem prædam rapacibus vnguibus suis capiat; non dissimiliter Dei contemplationi vacantes, alter per viam negationis, alter affirmationis diuinam naturam cognoscendam, velut ardeam sectantur, aliter tamen, & aliter: ille quidem, quasi recedens à Deo, negationis viam complectens, *hæc punta comoalcon*, vt illam comprehendat. vnde D. Dionysius de cœlesti hierar. frequenter hanc viam negationis ingressus, dicebat; *Ad hanc lucidam caliginem accedentes oramus, vbi, & non videre, & non scire est Deum, qui est super omnia, ex omnium ablatione celebrare.* In huius quidem caliginosæ cogitationis figuram lego 24. Exodi, quod quando Moyses ex diuina visione cum Deo confabulaturus, montem ascendit, Dominus nebula verticem montis cooperuit, in cuius caliginem Moyses ingressus est.

est,

vt melius Dei voluntatem agnosceret. persimile quidpiam accidit Eliæ, Deo ante ipsum transeunte: ipse quidem, vt cum agnoscere posset, pallij sui velamine proprios cooperuit oculos. ecce quomodo Moyses, & Elias à creaturarum intuitu se subtrahunt, vt Deum melius contemplantur: ecce quomodo nebulae, & pallij velamine oculis operiunt, vt lucidiores, ac perspicaciores ad diuinam cognitionem illos habeant. Vt hæc tamen magni Dionysij doctrina magis innotescat, sensibili quodam exemplo illam placet elucidare. Sicut enim sapiens statuarius volēs pulchram imaginem ex lignea materia a fabricatore, non eam conficit, aliquid ei addens, sed potius, amplius, & amplius ab ea detrahens, quo fit, vt aliquid semper ab ea demēdo, pulchram faciem, congruamque membrorum compaginem consingat, ita simili artificio genere vtens D. Dionysius Arcopagita, volens perfectam Dei ideam mente sua conficere, non aliquid ei addebat, quia nihil in creaturis, quod imperfectione careret, reperiēbat, cum omnes ex potentia, & actu, genere, & differentia compositas, variisq; mutationibus obnoxias intueretur; vnde non aliter Dei ideam sibi effingebat, quā omnes creaturarum perfectiones longe ab eo propulsans, ac remouens, & hoc est, vt ipse dixit: *Deum, qui est super omnia, ex omnium ablatione celebrare.* E contra verò viam affirmationis ingressus D. Augustinus dicebat: *Deum meum quero, quero quandam lucem, super omnem lucem; quandam sapientiam super omnem sapientiam:* sicut enim, qui amœnum hortum variis floribus consitum ingrediens, ex multiplici florum varietate fasciculum sibi conficit, maiore sua uolentia fragrantem, quā singuli flores, ita sanctus Doctor viam affirmationis perambulans, varias creaturarum perfectiones, quibus velut odoriferis plantis consitus est amœnus huius mundi hortus, diuinæ naturæ ideam quandam, velut fasciculum sibi effingebat, ex omnibus creaturarum

perfectionibus, flosculis contextum, ad quem intuens, Deum, vastissimum, ac immensum omnium perfectionum pelagus esse agnoscebat. Cum igitur B. Virgo, sit, quæ inter puras creaturas, diuinas perfectiones cumulatius, & vberius participat, oportet quidē si sanctitatis eius excellentiā, ac plenitudinem Gratiarū venari cupimus, varias illas negationes, & affirmationis vias ingredi. Cū enim filius, & mater sint relatiua; & isthæc (vt dixit Philosophus) *sint simul natura, & cognitio:* eiusdem quidē itineribus, quibus ad filij cognitionem venimus, ad matris notitiā nobis appropinquare oportet; & quidem, cum B. Virgo mediū sit inter Deū, & reliquas creaturas, ita, vt illū non exæquet, has verò longe præcellat, bifariā negationis viā ingredientes, Deiparę laudes in hunc modum decantabimus: Deus infinite potens est, infinite sapiens, infinite bonus, infinite misericors, infinite diues, infinite deniq; omniū perfectionū abyssus; remoue hæc infinitā, & reliquū, si Mariæ tribueris, nō errabis. Similiter in creaturis singulas perfectiones contēplare, in terra stabilitatē, in aqua virtutē purificantē, in aere subtilitatē, in igne calorim vim penetrantem, in cœlis incorruptibilitatē, in sole irradiantē claritatē, in luna fulgētē splendorem, in Angelis tandē miram puritatem, limpidissimā Creatoris, & creaturarum intelligentiam, ac ardentem Dei amorem: has ergo omnes perfectiones cū limitatione, remissione, & imperfectione qua in relatis creaturis reperiuntur, longe à Maria semoue, si quidpiam illius excellentiæ intueri desideras; est enim stabilior terra, mundior aqua, subtilior aër, penetrabilior igne, incorruptibilior cœlis, mobilior planetis, splendidior luna, lucidior, & rutilantior sole, purior Angelis, sapientior Cherubinis, ac amore ardētior Seraphinis. Si tamen affirmationis viam amplectamur, varias contēplemur perfectiones, & imperfectiones creaturarū, quibus admixtæ sunt, ab eis secretantes, & separantes, reliquū, quod remanserit, Deiparę

Ariff. in prædic. ad aliq.

D. Aug. lib. Confess. in saliloq.

D. Dionys.

ria post filium participant univesi. & latius idem sanctus Bernardinus art. 2. de exaltatione beatæ Virginis cap. 8. Quinta excellentia Virginis capacitas dicta est; secundum enim Dionysium, in regno cælorum, omnium inferiorum dona in superioribus in tanta præcellentia sunt, quod quasi nulla est comparatio, nisi sicut est circumferentia ad suum centrum Cum ergo beatâ Virgo super omnem ordinem sit, in tantum, quod per se faciat ordinem incommunicabilem, sequitur, quod super omnes inferiores ordines, tam Angelorum, quam hominum simul sumptorum, ipsa impropportionabiliter, & quidquid est gloriæ in omni inferiori glorificata natura, tam Angelica, quam humana, multo præcellentius est in Virgine matre Dei Nec dubium hoc reddat omnium Beatorum aliorum multitudine numerosa, & magna, quia hoc nihil facit ad rem maioritatis gloriæ essentialis, seu substantialis: nam in spiritualibus id est maius, quod melius reputatur; unde plus de substantiali gloria est in unico Seraphino. quam in reliquis omnibus ei inferioribus, quantum ergo ordo superior superat ordinem immediate sibi coniunctum, tantum gloria matris Dei, omne, quod ei inferius est. Scio, nonnullos plus sapientes, quam oportet sapere, parumque de B. Virgine benemeritos, dicere, D. Bernardinum, aut non tam veraciter, quam hyperbolice locutum fuisse; aut si hanc tenuit sententiam, valde singularem in ea extitisse, quam nullus antiquorum Patrum docuit. falluntur tamen, quia si Patrum monumenta diligenter euoluissent, repertiissent sanè quamplures eidem sententiæ non obscure ad stipulari; nam præter D. Epiphanium, D. Anselmum, & D. Bonaventuram vocantes gratiam Virginis, immensam; D. Ioan. Damascenus plenitudinem gratiæ, quam Deus Virgini communicauit, Gratia abyssum appellauit; & orat. 1. de dorm. Virg. id magis explicans, dixit: Dei matris, & seruorum Dei, insituum est discrimen. & ora. 2. de assumpt. inquit: solo Deo excepto, cunctis superior existis, cui prædicandæ nec hominum, nec Angelorum lingua sufficit. Deinde D. Chryostomus

in serm. quem Ecclesiæ refert in festo natiuitatis Mariæ: Magnum re vera miraculum, fratres dilectissimi, fuit semper Beata Virgo Maria; quid namque illa maius, aut illustrius villo inquam tempore inuentum est, seu aliquando inueniri poterit? hæc sola cælum, ac terram amplitudine superauit; quidnam illa sanctius? non propheta, non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Seraphim, non Cherubim, non denique aliquid quidpiam in re creatas res visibiles, aut inuisibiles, maius, aut excellentius inueniri potest. Beatus Petrus Damianus Cardin. serm. de natiu. Virg. Quid grandius Virgine Maria, que magnitudinem summæ diuinitatis intra sui ventris conclusit arcanum? Attende Seraphin, & videbis, quidquid maius est, minus Virgine, solumque opificem opus istud supergredi; & non infra gloriam, que eam ex hoc mundo transeuntem excepit, principium ignorat, nescit finem, de qua nihil aliud possumus dicere, nisi, quia gloriosa dicta sum de te ciuitas Dei. & serm. de assumpt. inquit: Inter animas Sanctorum, & Angelorum choros supereminens, & euecta, merita singulorum, & omnium titulos antecedit: & ibidem ita dicit: superare Virginem alios sanctos in gratia, sicut sol in luce, & claritas stellæ excedit: ac tandem de eadem Virgine sic loquitur: in illa inaccessiblei luce perlucens, sit virorumque spirituum hebetat dignitatem, ut sint, quasi non sint, & comparatione illius nec possint, nec debeant apparere. Beatus Laurentius Iustinia. apertius inquit: Meritum quidquid honoris, quidquid felicitatis habebatur in singulis, totum abundat in Virgine. hinc sanctorum admiratio de Maria D. Bonaventura opus. de laud. Virg. c. 6. Plena est Maria inundatione gratiæ in affectu, tanta nempe inundatio gratiæ, tanta profunditas, & magnitudo fuit in Maria. ut ipsa bene mare plenum dici possit iuxta illud: Tonet mare: & plenitudo eius; sicut in mari aquarum, sic in Maria sunt cõgregationes gratiarum; unde scriptum est Congregationesque aquarum appellauit Maria dicitur quoque in Eccles. omnia flumina intrauit in mare: omnia flumina

D. Epip. ora. de lau. Virg. **D. Ansel. lib.** de excell. **Virgini c. 8.** **D. Bonau. in spec. V. c. 5.** **D. Damasc.** ora. 2. de assumpt. **D. Chryost.**

D. Lau. Iust. **D. Bonauent.** **D. Pard. 16.** **Gen. 1.** **Eccles. 1.**

Ecc. 24.

sunt omnia gratiarum dona, que intrauerunt in Mariam, iuxta illud sapientis. In me omnis gratia vite, & veritatis. Quam plenum sit hoc mare, quam plena gratia sit Maria, B. Hieronymus aperit dicens: bene plena, quia ceteris per partes præstatur, gratiæ vero simul se tota in fundo plenitudinis gratiæ. hæc D. Bonaventura, qui ibidem etiam afferens illud Eccles. 14. In plenitudine sanctorum detentio mea: ex doctrina D. Bernardi id explicat in hunc modum: idem in plenitudine sanctorum Maria detentio fuit, quia in miracula perfectione sua, plenitudo perfectionis omnium sanctorum illi non desuit. idem quoque S. Bonaventura in specul. Virg. ait Immensa fuit gratia, qua Virgo fuit plena, immensus enim vas non potest esse plenum, nisi immensum sit istud, quo est plenum: Maria autem vas immensissimum fuit, ex quo illum, qui cælo maior est, continere potuit. Tu immensissima Maria, capacior cælo, quia quem cæli capere non poterant, tuo gremio capuisti; tu capacior es mûdo, quia quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera, factus homo. si ergo Mariâ, tam capax fuit ventre, quanto magis mente? & si capacitas tam immensa, fuit gratia plena, oportu t vti que, quod gratia illa, que tantam implere potuit capaciatem, & let immensa quis immensitatem Mariæ potest mensurare? ecce quod dicitur Ecclesiast. Altitudinem cæli, latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est: cælum est Maria, terra est, abyssus est; quis huius cæli altitudinē, quis huius terræ latitudinē, quis huius abyssi profunditatē, quis (inquam) Mariæ immensitatē dimensus est, nisi ille solus, qui ipsam non solū in gratia, & in gloria, sed etiam in misericordia, tam altam, tam latam, tam profundam operatus est? hæc D. Bonaventura, accedit B. Andreas Cretensis, qui beatam Virginem sermone de eius dormitione, inuocat in hæc verba: O Janua, & sanctorum sanctorum, & omnis sanctitatis sanctissime thesauri. & D. Petrus Chrysol. considerans plenitudinem gratiæ Virginis comprehendere omnes gratias iam reliquos sanctos diuisas, sapienter vocauit Mariam: collegium sanctitatis. Nec desunt præter Patres, modernior

Ecc. 14.

Ecc. 1.

Audr. Cretē.

D. Pard. 16.

Gen. 1.

Eccles. 1.

res Theologi, magni nominis, eidem sententiæ adhibentes; nam doctissimus Dion. lib. 1. de laud. Virg. sic scribit: San. Dion. Carth. citate Virg. maior esse non potest, nõ quia Deus absoluta sua potentia amplior, nedã Virgini, sed aliis quoque præstare possit, sed nec decet, nec vti que fiet. sanctitate ergo Maria maior ubi creata filij eius sanctitate intelligi, esseque sequitur: quia neque in presenti vita, eius sanctitatis magnitudo ad plenum comprehendit valet, etiam quam in terris est. Incomprehensibilis n. (ut ait Ambrosius) incomprehensibiliter operabatur in Matre; tam quia ampliorem alium impetiri neque decet, neque continget. & rursus: quoniam Mariæ sanctitatis quodammodo iuxta præostensa, infinita est. hæc Dionysius, Guglielmus Parisiensis in Rosario aureo ait: Si gratia omnium sanctorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & omnium electorum, etiam comprehensibilis nouem ordinibus Angelorum, ponentur in vna statera, & sola gratia huius Virginis in alia, multo grauior appareret. Franciscus etiam Suarez vir hoc nostro sæculo pietate insignis, ac doctrina celeberrimus, postquam in Comment. 3. p. ad q. 37. pi. & crudite, auctoritate, & ratione hanc confirmasset sententiam, tandem ait: Accedit, quod cum ante viginti annos in Academia Salmanticensi rogatus à grauius viris questionem hanc disputare, atque definire, fuerim aggressus, cumque in hanc sententiam valde propenderem, rei nouitate detentus, eam proprio iudicio, ac sententia definire ausus non fui, donec Doctores sapientissimos, & in rebus theologicis valde versatos consului; in quibus omnibus pia, ac que probabilis hæc sententia visa est. hæc ille. Contentit eidem eruditissimus Barradius in concord. euang. vbi adductis nonnullis auctoribus, hanc sententiam amplextibus, inquit: Cui etiam subscribo: quod pietati sit consentanea. Eandem etiam defendens ante illos Henricus Henriquez lib. de fine hominis ad c. 10. necnon & Mauritius de vita Deip. Mar. vbi refert reuelat. B. V. S. Thomæ Cantuar. in hunc modum loquentis

Franc. Sma.

Barrad. lib. 6. cap. 10.

Hemr. Heri. Madruis.

tis: Maiorem gloriam habet ipsa sola, quam omnes simul Angeli, & Sauti: & multis retrò annis, vir non parum eruditus, ac de B.

Bernardinus Virgine benemeritis, Bernardin. de Bult. lib. de Annun. lect. 5 In tantum fuit Maria præ maxima gratiæ plenitudine ponderosa, quod si ipsa sola in vna statera poneretur, ex vna parte, & ceteri omnes sancti, tam noui, quam veteris testamenti, & omnes Angeli in alia, ipsa amplius ponderaret. Deinde eandem amplectitur insignis Concionator Angelus Cœlestinus super cap. i. Lucæ sermone 13. in illa verba: gratia plena: quos secutus Honuphrus Manescal. serm. de Annunciat B. Mariæ in hunc modum scribit: In dubium verti potest, an gratia Virginis Mariæ sit maior, gratia reliquorum omnium sanctorum, etiam si simul reliqui sancti sumantur respondendum mihi videatur, tantam communicasse Deum optimum maximam gratiam Virginis Mariæ, ut hæc maior appareat, quam sit gratia reliquorum omnium sanctorum. Ne tamen cupiam hæc nostra sententia difficilis creditu videatur, in memoriam reuocet quæso egregia illa verba Andrææ

Angel. Cal. Cretensis sermone de dormitione Dei paræ, quæ etiam reperio apud Euthymiu sermone de Zona Virginis, ubi aiunt: Si quid, quod nos superat, in ea diuina operata est gratia, nemo miretur, intuens ad nouum, & ineffabile, quod in ea peractum est mysterium, ab omni infinitate infinitis infuit exemptum. Sanè cum celsitudinem animus contemplantur immensæ dignitatis Dei Genitricis, ad quam Maria fuit euecta, ingenue fateatur quidquid piè in eius laudibus dicitur, minus certè esse, quam dignitas eius mereatur.

And. Creten. Sed perge iam hoc idem argumentum firmissimis rationibus constabile. **PRIMA** Ratio. Ad cuius intelligentiam suppono, tam esse verum, quam tantum illud Philosophorum placitum, cuius meminit D. Thomas 3. p. q. 37. art. 5. Quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis communicat effectum illius principij: ut à Sole, qui est principium luminis, & ab igne, qui est

principium caloris, quò plus quis eis accedit, tanto magis illuminatur, & calefit. vnde D. Dionysius lib. de cœlesti hier. dixit: Angeli, qui sunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis: ex quo fit, quod Angeli infimi ordinis exigua quæque nunciant, Archangeli, qui sublimiores sunt, nonnihil magna, & excelsa euangelizant; Principatus autem quia his altiores sunt principantur omnibus cœlestibus spiritibus, diuinas iussiones explentibus: his celsiores Virtutes potestatem habent super corporalem naturam in operatione miraculorum. Istis superiores Potestates arcere possunt malos spiritus, non secus, ac terrenæ arcet à Republica malefactores. his celsiores Dominationes, præscribunt, & præcipiunt aliis ea, quæ ad diuinam pertinent mysteria. his altiores Throni, Deum familiariter in seipis recipiunt, & diuina exercent iudicia. his celsiores Cherubini supercrement, diuina agnoscentes secreta: his superiores Seraphini, ardentes, Deo perfectissime vnit, & in eum præ amoris ardore transformati: ecce quomodo, quanto magis aliquid appropinquat primo principio in aliquo ordine, tanto magis participat effectum illius primi principij. Cum ergo B. Virgo, super omnes puras creaturas coniunctissima fuerit Christo Domino perenni gratiæ fonti, quem Ioan. vidit plenum gratiæ, & veritatis, & qui origo, & principium ipsius gratiæ erat, iuxta illud Ioan. gratia, & veritas per Iesum Christum facta est: reliquum est, ipsam abundantius omnibus, diuinæ gratiæ charismatibus perfusam fuisse. Ad quam quæso creaturam, præter Mariam, dictum Luc. 1. est: Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, aut quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei? Quod si hanc Virginis cum Deo coniunctionem clarius intueri cupitis, in memoriam reuocate, ab æterno, & in tempore firmissimam omnium fuisse, vltra quam dici possit; cum enim Christus Dominus prædestinatus fuit, ut esset filius Dei (Pauli ver-

D. Dionys.

Ioan. 1.

Ibid.

Luc. 1.

Ibid.

Rom. 1.

Buthymius. bis loquor) etiam prædestinatus fuit, ut esset filius Virginis, & cōsequenter oportuit, Virginem cum Christo prædestinari: ecce quomodo ab æterno, nihil filio coniunctus, quam mater: vnde ipsa dixit: Nondum erant abyssus, & ego iam concepta eram, scilicet, in diuina prædeterminatione. In tempore etiam, quis non videat nullam creaturam arctiori vinculo Christo Domino copulatam fuisse, quam Mariam, ex cuius purissimo sanguine ipse carnem assumpserit, & materiam ab ea subministratam hypostaticæ vniōnis nexu diuini Verbi personæ intime coniunxit? hanc miram Virginis cum Christo coniunctionem perperam Deus D. Thom. dixit: B. Virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem, ut esset propinquissima auctori gratiæ, ita, quod Deum, qui est plenus omni gratia, in se reciperet: & Dion. de præconio Virg. lib. 1. art. 8. inquit: Palam est, Christum sine mensura omnis gratiæ plenitudinem obtinuisse huic plenitudini, gratiæque infinite Maria vehementer appropinquat.

D. Thom. Finxere quondam Poetæ Principem poeticæ artis, suaui illo montis Parnassi liquore plenum aded esse, ut propter exuberantem eius plenitudinem, in terram præ magno illius pondere decideret; tunc reliqui Poetæ ad illum accedentes, singuli, prout poterant, ex liquore illo vasa sua implebant; vnde apti ad varia poemata contenda permanserunt; at Mantuanus Poeta proximius, quam reliqui Poetæ ei se approximauit, & quia maius vas secum derulit, plus de Parnassi liquore participauit: non dissimiliter cum Christus Dominus diuinæ gratiæ liquore plenissimus esset, iuxta illud Ioannis: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vniuersi à Patre, plenum gratiæ, & veritatis: multi ad eum accesserunt, ut fluenti gratiæ illius participarent; vnde ipse Ioannes subiunxit: De plenitudine eius omnes accepimus. Apostoli ab hoc inexhausto gratiæ fonte, hauserunt euangelicam doctrinam; Martyres fortitudinem; Doctores sapientiam; Confessores constantiam, Virgines puritatem, Pont-

tifices, Apostolicam potestatem; ac tandem sacerdotes, remittendi peccata auctoritate; Maria autem, quia propinquissima omnium extitit huic perenni fonti, & per excellentiorem eius dispositionem, capacius vas secum defererebat, plus illis omnibus simul de plenitudine gratiæ illius accepit.

Ecl. 24.

D. Tho. 3. p.

q. 27. art. 5.

ad 1.

D. Dionysius

Ioan. 1.

Ibid.

SECUNDA Ratio fit: quia, cum B. Virgo sit exaltata super omnes choros Angelorum, ut sancta cōstitit Ecclesia, necesse est, ut inter omnes puras creaturas, ipsa per se supremum chorum omnium efficiat, qui inferior sit ad Christi thronum, sicut inferior est gratia illius ad Christi gratiam, uerior verò ad omnes tam Angelorum, quam hominum sedes: ac notissimum est, ex sententia D. Dionysij de cœl. hier. superiorem chorum continere plus gratiæ, quam inferiores; sunt enim Angelorum chori instar cœlestium orbium: nam, quem admodum celsiores cœli omnium inferiorum cœlorum magnitudinem continent; ita chori Angelorum superiores, omnium inferiorum gratiæ exæquant, immo, & superant, tam quæ continentis contentū: igitur, cum chorus Virginis, ut Dei genitricis decet, sit super omnes choros tam hominū, quam Angelorū, necesse est, continere in se gratiæ æquivalentem, immo, & superantem, tamquam continens contentū, omnes gratias collectiue sumptas, quibus præstat inferiores chori.

Vnde quemadmodū in rebus naturalibus videmus, ita Deū trinam hanc mundi machinam, elementalem, cœlestem, & Angelicam in hunc modū disposuisse, ut inter elementa sit vnum, quod magnitudine sit maius, quam reliqua, cuiusmodi est ignea sphaera, & inter cœlestes orbis sit vnus, nēpe primū mobile, iuxta Philosophorū sententiam, iuxta Theologicam verò veritatem, cœlum empyreū, quod reliquos cœlestes orbis simul sumptos, quæritate mobilis longe superat; & inter nouem etiā choros Angelorum, supremus omnium sapientia, charitate, & gratia, reliquos omnes antecellit: & inter Angelos illius sublimis

D. Dionys.

H h h chori

chori vnus adest supremus, qui intensius perfectione naturali reliquos inferiores simul sumptos excedit; ita in ordine supernaturali condeccas erat, vt Deus opt. maxim. creaturam aliquam produceret, cui tantam plenitudinem gratiæ conferret, vt illa omnium sibi inferiorum gratias non solum exæquaret, sed & superaret. ad eum certè modum, quo in Ecclesia Catholica instituit, vt cuncti gradus potestatis spiritualis, qui in subdiaconis, Diaconis, Sacerdotibus, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis reperiuntur, omnes simul in summo Pontifice existât, ad eò, vt suprema eius potestas omnium inferiorum potestates simul acceptas longa intercapedine præcellat; quid ergo prohibet, vt Deus eundè ordinè seruâs in collatione gratiæ, Matri suæ, tam exuberantem gratiâ donarit, vt illa omnium gratias simul sumptas præcelleret? Maxime, quòd si decet, vt solius Reginæ opes, oēs subditorum diuitias in vnâ acerrum cõgestas superet, potiori iure Reginæ Mariæ spirituales gratiæ opes oportuit creaturarum omnium sibi inferiorum, spirituales charismatum diuitias simul sumptas longo interuallo superare, vnde est ille ad eam sermo: *Multa et filie congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Quid autè quæso cum ratione magis cõsentaneum, quàm vt filius Rex, matri soli vberiores diuitias, quàm omnibus simul famulis elargiatur, sicut, & dignitatem matris, omnibus aliis dignitatibus præstantiorem, ei donauit?

TERTIAM iam rationem subiungo, quia competissimum est, Deum maiorem gratiam illi conferre, quem maiori amore amicitia prosequitur: Deus autem densius, & intensius, quàm omnes simul famulos suos, Matrem suam dilexit, vt enim dixit ex Augustino, D. Bonavent. B. Virginem alloquens: *Te ipse Rex Regum, vt matrem veram, & decoram ipsam prae omnibus diliges, amoris amplexu abscondit.* & D. Anselm. lib. de excell. Virginis: *ostendit ergo amorem erga matrem, quo nullum putamus esse posse maiorem.* & D. Bern.

serm. 15. non dubitauit dicere, propter excellentiam huius amoris *Christum potius venisse pro sola Virgine redimenda, quàm pro ceteris omnibus hominibus.* Et quis quæso bonæ indolis filius non magis diligit matrem suam quàm omnes suos famulos? igitur, cura Christus Dominus plus matrem suam dilexerit, quàm reliquos omnes simul, consequens est, maiorem gratiæ cumulum ei contulisse, quàm reliquis omnibus simul.

QVARTAM Rationem deprehendo ex variis comparationibus tam sacre Scripturæ, quàm sanctorum Patrum, quibus frequenter cohonestatur B. Virgo; comparatur enim mari propter nomen Mariæ: *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat:* igitur, sicut mare plus aquarum sinu suo comprehendit, quàm omnia simul flumina; fontes, & putei, ita, & Maria plus continet gratiæ, quàm reliqui simul omnes sancti. solet etiam comparari deipara Maria flumini; *flumen Dei repletum est aquis:* flumen autem competurum est, plus aquæ continere, quàm vasa simul omnia, quæ in quantum cumque ingenti, ac populosa ciuitate reperiuntur. Comparatur item Soli: *pulchra, vt luna, electa, vt sol,* quis autem non videat Soli splendidiorem lucem auctorem contulisse naturæ, quàm reliquis omnibus astris simul sumptis? vnde B. Petrus Damjanus dixit: *Sol lucidius incandescens, ita sibi fidei lumem, & lune rapit possessionem, vt sint, quasi non sint, & videri non possunt; similiter, & Virgo veri præiua luminis, in illa accessibili luce perlucens, sic verorumque spirituum habet dignitatem, vt in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.* Deinde, sicut Christus Dominus comparatur fonti: *apud te est fons vite, id est Verbum, quod erat apud Deum.* sic B. Virgo (vt rectè obseruauit Diuus Bernard.) confertur cum aquæductu: *ego quasi aquæductus exiui de Paradiso,* & reliqui sancti riuus assimilantur: *riuus eius inebrians: quemadmodum ergo Christus in Ecclesia est tamquam fons perennis gratiæ, beata autem*

Virgo,

*Virgo, vt aquæductus, reliqui vero sancti, vt riuuli; ita in Christo, vt in fonte congregantur omnes gradus gratiæ, qui tam ad aquæductum, quàm ad riuulos fluunt; in Virgine verò, vt in aquæductu congregantur omnes, qui ad riuulos de-riuantur; vnde ipsa dixit: In me omnis gratia vite, & veritatis. sunt ergo in illa tot gradus gratiæ, quot sunt in omnibus sanctis simul. Tandem componitur B. Virgo cum cœlesti Ierusalem: *Pulchra es amica mea, suavis, & decora, sicut Ierusalem;* quasi dicat: decora es, sicut tota cœlestis Ierusalem, quia totam ex hominibus, Angelisque constantem decore gratiæ exæquas, immò, & superas. vnde fit (quod & nostrum principale argumentum non parum confirmat) quod intercessio, & oratio solius Virginis efficacior est coram Deo ad impetrandum, quàm oratio totius curiæ cœlestis, vt his verbis docuit Diuus Augustinus, serm. 3. & 4. de Natiu. *Nec dubium est, quia que meruit pro liberandis, offerre pretium, postulat omnibus impendere suffragium, & sicut apud Deum est potior, ita, & omnibus sanctis est sollicitior.* vnde Gregorius Nicomædian. orat. de purific. vocauit Virginem: *omnipotentem suis orationibus:* est autem manifestum, quod ceteris paribus, nihil est, quod efficacior ad impetrandum reddat orationem, quàm gratia, & sanctitas personæ petentis, nec sufficeret dignitas, gratia deficiente. Similiter etiam maiorem honorem, & cultum desert Ecclesia soli Virgini, quàm reliquis sanctis simul; cum illos dulciæ, Mariam verò hyperdulciæ adoratione veneretur; cultus autem, & honor maior non datur, nisi propter maiorem sanctitatem.*

QVINTAM deinde rationem præcedentibus adnecto: Quia rationi consentaneum est, vt quantum (sine præiudicio excellentiæ Christi Domini) B. Virgo honorari possit, tantumdem exaltetur, & honorificetur, cum inter puras creaturas, nulla, illa sanctior reperiatur; at, vt opti-

me docuit Card. Caiet. in lib. de spalmo B. Mariæ: *Virgo debet credi similis filio per omnia, quantum fas est, igitur, cum gratia filij omnium Angelorum, & hominum gratias superet, etiam gratia Matris eadem superabit, licet alioquin illa multiplici nomine gratiæ Christi Domini inferior existat: quod si oportuit, gratiam aliorum omnium gratias simul collectas longè præcellere, quia gratia eius, gratia capitis erat; decuit etiam proportionali ratione plenitudinem gratiæ in Mariam effusam illas quoque superare, quia etiam ipsa capitis dignitatem mirum in modum participauit. nam, vt ait D. Irenæus: sicut Eua inobediens, sibi, & vniuerso generi humano causa facta est mortis, sic Maria, sibi, & vniuerso generi humano causa facta est salutis; & Augustinus: *hec primæ matris damna resoluat, hac homini perditio redemptioem adduxit;* & Diuus Chrysologus: *Dedit, pacem terris, cœlis gloriam, saluum perditis, vitam mortuis.* Diuus Bernard. serm. 2. de Assumpt. *Merito in te respiciam oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis, quicquid creauit, recreauit; & Diuus Laurent. Iustin. serm. de Annunc. *Magna profectò fuit Mariæ gratia exuberans, atque completa, que cœlis dedit gloriam, terris præbuit Deum, gaudium præstitit Angelis, seculoque pacem refudit; fide docuit gentes, vitis que finem imposuit; humana vite instituit ordinem, atque spiritualem edidit moribus disciplinam: ecce ex tantorum Patrum sententia, Maria capitis dignitatem, prout Dei genitricem oportebat, misericordè participauit, vt propterea eius sanctitas omnium sanctorum sanctitatem superet, sicut & caput omnia simul membra supereminet.***

SEXTAM tandem rationem hoc discussu conficio: B. Virgo in primo instanti suæ sanctificationis suscepit intensiorem gratiam, quàm sortitus fuerit supremus Seraphius; erat enim illa, de qua dixit Isaias: *Preparatus mōs domus Domini in vertice montium,* iuxta explanationem D. Gregorij: erat etiam dilecta illa Sion, cuius

Promerb. 31.

D. Bonau. in xit, vt enim dixit ex Augustino, D. Bonavent. B. Virginem alloquens: Te ipse Rex Regum, vt matrem veram, & decoram ipsam prae omnibus diliges, amoris amplexu abscondit.

D. Ansel. lib. de excell. Virginis: ostendit ergo amorem erga matrem, quo nullum putamus esse posse maiorem.

D. Bern. ser. 15. de festi. Virg. 6.

Ecl. 24.

Cant. 6.

Ecl. 2.

D. August.

Greg. Nicom.

Psal. 64.

Cant. 6.

B. Pet. Dam. rum, & lune rapit possessionem, vt sint, quasi non sint, & videri non possunt; similiter, & Virgo veri præiua luminis, in illa accessibili luce perlucens, sic verorumque spirituum habet dignitatem, vt in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.

Psal. 33. erat apud Deum. sic B. Virgo (vt rectè obseruauit Diuus Bernard.) confertur cum aquæductu: ego quasi aquæductus exiui de Paradiso, & reliqui sancti riuus assimilantur: riuus eius inebrians: quemadmodum ergo Christus in Ecclesia est tamquam fons perennis gratiæ, beata autem

D. Bern. ser. de nat. Virg. 64.

D. Iren. lib. 3. cont. here. ca. 33.

D. Aug. ser. 33. de Sampionem adduxit;

D. Chrysolo. ser. 140.

D. Bernard. oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis, quicquid creauit, recreauit; & Diuus Laurent. Iustin. serm. de Annunc.

D. Laurent. Iust. Isai. 2.

D. Greg. li. i. Reg. 6.

Psal. 86.

meminit David : *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob:* nec non & illa, de qua idem Regius Vates dixit: *Fundamenta eius à montibus sanctis:* quasi dicat, fundamenta sanctitatis Virginis posita sunt, ubi alij sancti consummantur. Deinde B. Virgo habuit usum liberi arbitrij à primo instanti suæ sanctificationis, qui in ea per totam vitam duravit, ut affirmat S. Bernardinus Senensis, & Episcopus Chrystopolitanus super *Magnificat.* rursus B. Virgo per quemlibet actum adæquabat, & aliquando excedebat intentionem gratiæ, & charitatis, quam habebat: si enim Angeli ita cooperati sunt toti gratiæ, quam possidebant, ut docet D. Tho. 1. p. q. 62. art. 6. nec non & Adam ante peccatum, ut tradit idem 1. p. q. 95. art. 4. etiam B. Virgo, cui perfectiores habitus gratiæ, & virtutum inerant, quibus magis inclinabatur in bonum, quam illi, & vehementius à Spiritu sancto impellebatur, & maiori consolatione, & spiritali gustu fruebatur, & cui plura media ad hoc suppeditabantur, nec quidpiam habebat, quod illam retardaret, quominus toto conatu operaretur, & intentionem principij operatiui adæquaret: erat ergo, quoad hoc, par Angelis, & homini in statu innocentis, cum, & caruerit formite, & omni motu inordinato, sicut ille, & in omnibus aliis eos excederet: igitur, cum Salomon dixerit: *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem,* continuò B. Virgo in gratia crescebat, quia toto tempore vitæ suæ continuò meruit, ut expresse docent magnus Albertus, D. Antoninus, & alij: quod facile erat, si habuit gratiam infusam independentem ab operatione sensuum, prout docuerunt Albertus magnus lib. 10. de B. Virgine cap. 81. D. Bernardinus tract. de B. Virg. serm. 4. art. 1. cap. 4. & Richelius super cap. 5. Cant. nam tunc absque defatigatione, continuo poterat operari, etiam dormiens, ut de factò operatam fuisse tradunt S. Bernardin. serm. 51. & Rupert. ad cap. 5. Cantic. in illa verba:

S. Bern. ser. de B. Virg. c. 2. ar. 1.
Iacob de venuta + psal. Chrysto sup. Cant. magnif. D. Iba. p. p.

Iron. 4.

Alber. Magn. de B. Virg. c. 176. & 177. 177.
D. Antoni. 4. tit. 15. c. 20.
S. 6.
Bernard. de busto 4. p. ser. 9. §. vlt. Cantic. lib. 3. c. 1.
Cant. 5.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Licet tamē demus, quod scientiam illam non haberit, ac propterea ex defatigatione corporis non totum adhiberet conatum, nec ex tota intentione habitus, semper, & continuo operaretur; frequentius tamen eliciebat actum æqualem, vel intensiorem habitu, tum ob gratiæ suæ excellentiam, tum ob specialem Dei motionem, & diuinum auxilium præsto sibi assistens; unde satis utique compensaretur remissio paucorū actuum per excessum omnium aliorum, ita, ut absolute verum sit, quilibet actui Virginis correspondisse de nouo tantū gratiæ, quantum in ea præerat ex parte principij. His adiunge, quod actus charitatis ita perfecte intensi, quos B. Virgo elicuit in via, fuerunt ferè innumerabiles, ita, ut possint conferri cum numero Sanctorum; nam semper erat in perpetua contemplatione, ita, ut fere in omnibus instantibus, quæ in quolibet tempore infinita sūt, mereretur: & licet numerus actuum fuisset maior, quam numerus sanctorum, hoc tamen potuit aliunde compensari: tum ex eo, quod quilibet actus erat meritorius multo maioris gratiæ, quam sit in maximo sancto; tum ex gratia, quæ recepit ex opere operato per sacramentum baptismi, & præcipue per frequentem Eucharistiæ receptionem, quæ cū tanto maior sit, quanto melior dispositio adest ex parte subiecti, non potuit hæc non esse copiosissima, cum dispositio ex parte Virginis fuerit perfectissima. Quæ omnia, ut melius intelligantur, iuuare potest id, quod de calculo, seu latruncularia dici solet, nimirum, quod cum hoc ludi genus, non habeat plures, quam sexaginta quatuor sedes, si tamen in prima sede, vnum frumenti granum colloques, in secunda duo, in tertia quatuor, & sic proportionaliter in singulis duplicata ponas, tam ingens erit granorum numerus, ut ad illurū explendum non sufficeret cuiuscumque focundissima Prouinciæ frumentum: si igitur in sexaginta quatuor tantum sedibus tantus sit numerus, quid quæso iudicandum.

Ibid.

Ecl. 1. D. Bernardin. ser. 51. de B. Virg.

Abulens. 1. prol. in Matthai q. 19.

D. Bern. ser. 15. de festin. Virg. c. 3.

candam erit de B. Virgine, quæ quotidie non sexaginta quatuor actus charitatis, sed quamplures alios pæne infinitos exercebat, si continuationem eorum spectemus per sexaginta tres annos: maxime quia, ut constat ex prædicto discursu, certe in fine vitæ per quemlibet actum charitatis, cum semper operaretur secundum totam, vel maiorem intentionem habitus, ex speciali Dei auxilio, plus merebat, quam in toto tempore vitæ præcedenti meruerat; & sic proportionabiliter, de actibus sequentibus vsque ad vltimum vitæ habitum. Qui ergo recte computauerit excessum, qui ex hac additione singulorū actuum resultat, inueniet, esse fere infinitum, & facile sibi persuadebit, ingentem adeo esse graduū gratiæ multitudinem, quæ meritis suis Beata Virgo acquisiuit, ut solus Deus eius immensitatem mensurare possit, Salomone dicente: *Ipse solus mensus est eam.* vnde merito D. P. Bernardinus, tantam asseruit hæc Marianam extitisse gratiam, ut soli Deo cognoscenda reseruetur. VLTIMAM tandem probationem dirigo ad labefactandas imbecilles quasdam rationes, quibus Abulensis, & quidam alij pauci, infirmi nominis, qui ei adhaeserunt, probare contendunt, Christum plus diligere Ecclesiam, quam matrem suam. Prima est: nam B. Virgo, pars quædam fuit Ecclesiæ. & redempta est, sicut quicumque alius de Ecclesia: pars autem non est dignior toto, nec maior illo. secunda: quia Virgini non fuerunt priuilegia collata, nisi propter Ecclesiam, fuit enim tot, gratiæ munus: donata, ut esset Mater Dei, non autem ad eam dignitatem eueheretur, nisi propter saluandam Ecclesiam, filius Dei carnem assumeret, ut eam proprio sanguine redimeret. Verum prima ratio in eo peccat, quod reliquum corpus Ecclesiæ absque Virgine, non est tota Ecclesia, ut ait Abulensis, cum inter eius mēbra, B. Virgo sit potissimum omnium, sed est pars quædam multitudinis, & numero Virgine maior; intensius vero valoret, & pretio minor: vnde D. Bernardin. vbi

supra dixit: magis fuisse intentam à Deo redemptionem Matris suæ, quam omnium seruorum eius. Deinde, licet Deipara Maria, pars quædam Ecclesiæ fuerit, nihil tamen inconuenit, ut quemadmodum supremum cælum, licet aliquin pars sit totius mundi, magnitudine sui ambitus reliquas omnes partes simul sumptas complectatur, ipsa etiam Virgo reliquas omnes partes, ex quibus coalescit Ecclesia, magnitudine suæ gratiæ superet Secundam etiam Abulensis rationē, imbecillio rem iudico; B. enim Virgo non fuit dilecta Deo propter Ecclesiam magis sibi dilectam, sed cum illa esset amplius, quam tota Ecclesia dilecta, ipse decreuit, ut remedium afferret Ecclesiæ, concipiens, & pariens eius Redemptorem. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

Variis interpretationibus, partim ex sanctorum Patrum fontibus haustis partim à nobis inuentis, ingenti conceptuum copia, verba illa explicamus, Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.

ANTE QUAM sacramenta, quæ in propositis verbis latitant, detegamus, prius explodendus est error quorundam asserentium per illa verba: *Dominus tecum*, significasse Angelum, Deum per carnis assumptionem in virgineo vtero iam tunc esse cum Maria; ad quod mouentur ex quibusdam apparentibus Patrum testimoniis, præsertim D. Petri Alexandrini, Augustini, D. Hieron. S. Thomæ Aquin. B. et. Dam. Nicephori, & Andree Cretensis, qui omne in hunc modum verba illa explicant, ut Dominus tunc esset cum Maria, non solum

Luc. 1. D. Pet. Alex. prout habetur in Conc. Eph. 10. c. 7. D. Aug. ser. 2. de Assum. D. Hier. epi. 14. c. ad Principium. D. Tho. 3. p. q. 30. ar. 4. D. Pet. Dam. ser. 1. de nat. Virg. Niceph. li. 1. cap. 8. Andr. Cret. orat. de Annunc.

solum in mente, sed in ventre; ad luce ipsa meridiana ex Evangelica lectione patet, B. Virginem nec ante audita illa verba Dominus tecum, nec in prolatione illorum, nec immediate post illa concepisse, cum vere Angelus ei postea diceret: Ecce concipies, & paries filium, igitur tunc nondum conceperat. Præcitati ergo Patres minime id potuerunt ignorare. quare explicandi sunt, ut cum dicunt: tecum in mente; tecum in ventre: idem sit quod, tecum est in mente, & tecum erit in ventre; sæpe enim præsens accipitur pro futuro: quo modo etiam accipit græca lectio; nam ubi nostra vulgata veracissimè vertit: Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei: illa legit: Quod ex te natus, vocabitur filius Dei. deinde, cum illi Patres dicunt, ad salutationem Angelicam concepisse Virginem, non accipiunt pro salutatione verba illa præcisè: Ave gratia plena, Dominus tecum: sed colloquium inter Mariam, & Angelum. solius tamen Andrea Cretensis verba nullam sumentur explicationem, sic enim ait: Dominum esse tecum dixi, & tu Virgo, quomodo hoc continget, ambigis? Dominum ego anteverisse adventum meum, & tuum subisse uterum tibi nuntio, & tu de viro mihi differis, & terreno quodam partu? sed miror sane, virum alioquin sapientissimum, in re adeo clara allucinatam fuisse. Hoc supposito varias Patrum expositiones iam proferamus, deinde quas, Deo opitulante, ab illis diuersas, excogitauimus, nostrum erit annectere. Diuus Bernardus super missus in hunc modum loquitur: Pater tecum, qui filium suum fecit tuum; Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum, miramodo sibi fecit sacrarium, & tibi seruat genitalem signaculum: Spiritus sanctus tecum, qui eum Patre & Filio tuum sanctificat uterum. Andreas verò Ierosolymitanus tract. de laudibus Mariæ inquit: Dominus tecum, qui ante te, hodie vnà tecum est, & ex te paulo post nascetur, nam sicut prius spiritus Bezael impleuit, & ei Dominus adfuit, quum tabernaculi vasa fabricaret, ita prius

Dominus Mariam suam sua gratia impleuit, quàm ex ea filii sui corpus efformaret. Franco Abbas tom. 6. de gratia Dei ita scribit: Dominus tecum est, & Virgo, non generalitè tantum benedictionis gratia, qua cum ceteris sanctis est, veram & singularem prerogatiua gratia, sicut cum matre filius. Dominus tecum, ut visceribus tuis sanctificet, in carne tua humanam sibi naturam associet. Deinde Diuus Augustinus in persona Angeli Virginem alloquentis, in hunc modum eam affatur: Dominus tecum, sed magis quàm mecum, in tuo est corde, in tuo est utero, adimplet mentem, adimplet ventrem. Sed percontabitur, & meritò, quispiam, quomodo Angelus veraciter potuisset Virgini dicere, ut vult Augustinus, Deum magis esse cum illa, nam præterquam Christus Dominus loquens de Ioanne Baptista dixit: qui minor est in re, magna celorum, maior est illo: certè in Maria aderat Deus per gratiam, non per gloriam, in Angelo verò per utrumque, cœlesti enim beatitudine fruebatur? Verissime quidem, & acutissimè loquitur Augustinus, si rem alius perpendamus: nam sicut qui habet certum ius ad hereditatem magnam absque dubio consequendam, ditior reputatur, quàm qui iam exiguam aliquam nactus (in communi enim hominum opinione multò plus valet certa magnæ hereditatis spes, quàm exiguæ securæ possessio) ad eundem ergo modum, quia Deus erat cum Maria per vberiore gratiam, quæ certum ius illi dabat ad copiosorem gloriam, re ipsa consequendam, quam Angelus iam possidebat, idcirco veraciter dicit Augustinus in persona Angeli: Dominus tecum, sed magis quàm mecum. Ego tamen in hunc modum proposita verba Dominus tecum expono. Angelus quidem, ut raram ac inauditam salutandi formulam per verba illa gratia plena, temperaret, vulgarem & receptam illam salutationem Dominus tecum permiscuit: hæc enim frequens erat apud Hebræos; unde Angelus Gedeonem salutauit di-

Fraco abbas

D. Aug. de Nat. do

Luce 4. 28.

D. Aug. vii

Ind. 6. Ruth. 2. Sord. Caiet. sap. c. 1. Luc. Mal. 103. Ioan. 19. Psal. 2. cœns: Dominus tecum, virorum fortissime, & Booz meliores: Dominus vobiscum: existimo autem verba ista, Dominus tecum, non salutantis tantum esse, ut exponit Card. Caiet. sed asserentis, ut vnanimi consensu explicant supra relati, & mox referendi Patres; unde ad illa elucidanda Virginem alloquens, primo mihi vsurpo verba illa Psalmi. Tecum principium in die virtutis tuæ: Tecum inquam, o Maria, in die, in quo virtutem generatiuam ac mirabilem tuâ fecunditatem in concipiendo filium Dei absque virili opera, gloriosissimè ostentasti, Dominus quidem tecum: Dominus (inquam) Deus trinus, & vnus; quia si de iusto dictum est: ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: quid ni dicemus de te, iustissima Maria, alius quidem, & sublimius id prædicabimus? Tecum enim est potentia Patris, te fecundans, ut eundem, quem ipse, valeas filium generare, pariterque cum illo dicere: Ego hodie genui te: Tecum est sapientia Filij, erudiens te disponens, & præparans, ut digna eius mater inueniaris: Tecum est munditia Spiritus sancti, te concipientem, & parturientem inuiolatam atque purissimam Virginem conferuans. Vel aliter secundum dicamus: Tecum est Pater æternus, qui ante sæcula te elegit, non solum in viuentium, sed & ipsius vitæ matrem: Tecum Filius, quem carne indutum nouè mensibus in utero gestabis, ac postmodum vberè de cœlo pleno, pasces, & lactabis: Tecum Spiritus sanctus, qui tanquam fons perennis gratiæ, cœlestium charismatum fluentis te irrigabit, & per te tanquam per aqueductum partem eorum ad nos deriuabit. Sed neque his tantum modis inuocor Dominum tecum esse: est enim Tecum, sicut sponsus cum sponsa, quàm vnice diligit; sicut pater cum filijs, quàm vigilanter custodit; sicut Rex cum regina quàm multum honorat; sicut Sol cum luna, quàm fulgentibus suis radiis illustrat; sicut Angelus cum orbe cœlesti, quem incessanter regulatissime mouet; sicut tantum sapientissimus nauiclerus cum nauis,

quàm à scopulis & syrtibus incolumem ad portum deducit. Atque ex his aliàm eorundem verborum expositionem elicior cum enim Angelus prædixisset Mariæ: Ave gratia plena, rationem & causam illius plenitudinis subiunxit dicens: Dominus tecum: quasi clarius diceret, quia prædictis omnibus modis, Dominus adest tecum, exuberanti gratia inueniris repleta. hæc enim diuina præsentia fons erat plenitudinem illam scaturiens. vnde eleganter Chrysippus Ierosolym. ferm. de S. Maria inquit: Gratia plena, quia tecum est vnuerfus gratia thesaurus, totius letitiæ, Rex, cum ancilla; cum speciosa inter mulieres speciosus forma præ filiis hominum: cum puella impoluta is, qui sanctificat omnia: quare si olim Samson leonem suffocauit, quia Spiritus Domini irruit in eum: & si Daniel puer impiam iudicum ac fraudulentam contra Susannam sententiam detexit, quia suscitauerat Deus spiritum eius, & si Iosue tot hostes profregit, David vsuum & leonem fugauit, & gigantem interfecit, & Iudith Holofernis caput amputauit, quia (ut sacra narrant eloquia) Dominus erat cum illis, ac tandem si de Ioanne dicitur: quod crescebat & confortabatur quia manus Domini erat cum illo: nihil certè mirandum, Mariam plenam esse gratia, cum Dominus auctor gratiæ inseparabiliter esset cum illa. Aliter etiam eadem verba licebit in hunc modum explicare, ut per illa precari, immò & affirmare voluerit Angelus omnia quæ ad mysteriū incarnationis in Mariano utero celebrandum, necessaria erant, prospere, ac feliciter sibi futura: nã si de Iacob sacra narrat historia, quod postquã introiuit in domū Labæ socii sui, res eius familiaris magnū suscepit incrementū; quia Deus erat eū eo: & de Patriarcha illo antiquo Ioseph eadem commemorat prospera multa ei successisse, quia Deus erat cū illo; ac tandem de Gedeone testatur gloriosam de hostibus victoriam reportasse, quia Dominus erat cum eo, prout ei prædixerat Angelus: certè ut Virgini innotesceret

Luce. 1.

Chrysippus.

Iud. 14.

Dan. 13.

Iosue

Iudith.

Luce. 1.

Gen. 19.

Gen. 30. 27.

Iud. 7.

Luce. 1.

D. Bernard.

And. Ierosol.

Ind. 7.

Ind. 7.

432

LIBER V. HOMILIA VIII.

Luc. 7.

Ierem. 23.

Psal. 138.

Lucan.
Virgil.
Mercur.
Orpheus.Arist. li. 1 de
parti anima-
lium c. vii.D. Isidor. de quens dixit : Non est inclusus, foris non est
sum bono c. 2 exclusus, supra non est elatus, & infra non est
depressus. Licet ergo Deus sit vbique, di-
uinitate dicitur existere in creaturis; in
omnibus enim sine aliqua exceptione
adest per essentiam, quatenus diuina eius
substantia indistans est ab illis, ac eis sum-
me proxima, iuxta illud Ieremias : Deus è
vicino ego sum, & non à longe; adest per præ-
sentiam, quatenus omnes illas agnoscit,
& intuetur, Apostolo dicente : Omnia nu-
da, & aperta sunt oculis eius; adest etiam per
potentiam, eas conseruans, ne in nihilum
redigantur, vt enim dixit Dauid : Auertente
te faciem tuam turbabuntur, auferes spiri-
tum eorum, & deficient; adest deinde in ius-
tis, tamquam cognitum in cognoscente,
per fidem, & amatum in amante, per cha-
ritatem & gratiam, in beatis verò etiam
per gloriam. Vt autem explicem, qua rati-
one B. Virgo intra latitudinem illius
communis vnionis per amorem & cha-
ritatem, qua iusti cum Deo sunt vniti, eos

omnes longe præcellat, expendenda mihi sunt verba illa Cantic. *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa*: sanè cum indubitatum sit, nullum verbum ex his superuacaneum esse, apertissimè liquet diuersum quid significari nomine *sponse* ab eo, quod præferebat vocabulum *sororis*: iure quidem optimo Beata Virgo *soror Christi* appellatur, quatenus per gratiam qua sanctificatur, diuinx est consors facta nature, vnde D. Paulus dixit: *Qui sanctificat; & qui sanctificatur, ex vno omnes*: ac nomine *sponse* non solum significat, quod ex vno illa sit, quæ sanctificata est, & ipse qui eam sanctificauit, sed insuper denotat, quod vnua sit ipse, & illa; sicut enim sponsi in duobus corporibus vna caro sunt, iuxta illud: *Erunt duo in carne vna*: ita & in speciali hoc connubio vnus sum B. Virgo & Christus, dilectione scilicet, & spiritu, Apostolo dicente: *Qui adhaeret Deo, vnus spiritus est* hanc adhesionem, quæ propria est perfectissimæ sponse, per quam ipsa perfectè vnus sit cum sponso, non omnis anima iusta habet, cū de ea quæ nupta est, Apostolus dicat, diuisà esse partim in cognitione de Deo, partim de mundo; vt significaret ergo Christus B. Virginem totà, & totaliter sibi inhærente, & sibi internam esse, addit nomen *sponse* supra nomen *sororis*. At præter modos istos, aderat tunc Deus in Virgine in præparatione animi, vt mox ex ea carnè assumeret, & cum illa quandam mirabilem matris cum filio vnitatem contraheret, quatenus partem substantiæ illius, hoc est, purissimi sanguinis materiam, hypostaticæ vnionis vinculo Verbum diuinum sibi ineffabiliter copulare debebat. vnde B. Petr. Damianus serm. de Natiu. Mariæ egregie dixit: *Cum Petr. Damianus Deus in aliis rebus sit tribus modis, in Virgine fuit quarto speciali modo, scilicet per identitatem*: quam expositionem, postquam hæc elaboraueram, inueni apud D. Bernardum serm. super *Mystus*. his verbis expressam. *Cum Dominus sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen est cum Mariæ; cum qua vniq; tanta ei consensio fuit, vt illius non solum*

voluntatem, sed etiam sibi carnem coniungeret, & de sua, Virginis quæ substantia vnus Christus efficeret, vel potius, vnus Christus fieret; qui etsi nec totus de Virgine, totus tamen Dei, & totus Virginis esset; nec duo tamen filij, sed vnus vnusq; filius. Atq; hinc est, quod B. Virgo tot ac tam variis modis coniunctissima esset Christo, ægreferebat etiam per momentum ab eius corporali præsentia sequestrari, nam (vt facti Evangelistæ commemorant) cum Christus natus inuenitur à Pastoribus, adest Maria; cum adoratur à Magis, adest Maria; cum fugit in Aegyptum, adest Maria; cum ab Aegypto redit in Iudæam, adest Maria; cum præsentatur in Templo, adest Maria; cum benedicitur à Simeone, adest Maria; cum ascendit in templum, adest Maria; cum inuenitur disputans in eo, adest Maria; cum inuitatur ad nuptias in Cana Galilææ, adest Maria; cum conuertit aquam in vinum, primum quod Christus miraculum fecit, adest Maria; cum turbis prædicabat, aderat Maria; cum acerba crucis morte occubuit, adest Maria; cum resurgit, adest Maria, cui primū omnium se manifestauit; cum tandem ascendit in cælum, adfuit Maria, vt tradit S. Odilius Cluniacensis.

Luc. 2.
Matth. 2.
Ibid.
Ibid.
Luc. 2.
Ibid.
Ibid.
Ibid.
Ioan. 2.
Ibid.
Matth. 12.
Ioan. 19.

S. Odil. Clun.
serm. de B.

Septima expositio sit, quod verbis illis *Dominus tecum*, Angelus tacitæ quidam Virginis obiectioni respondit: vnde perinde fuit, ac si diceret: fortè si arbitraris humillima ac pudicissima Virgo, ad recipiendum in vtero tuo æterni Patris filiū, opus esse magnam, non solum spirituale, sed & temporalium bonorum copiam tibi suppeditari, vt illis eius diuinitati, his eius humanitati inferuias, foras expelle hunc timorem: aliquid omnibus terrenis bonis excellentius habes, quia *Dominus tecum*, qui cum sit omnium bonorum pelagus, omnia bona venerunt tibi pariter cum illo. Egregiam sanè doctrinam & omni acceptione dignam, soli Deo inniti, & solum Deum quaerere: *inquirentes enim Deum* (vt ait Dauid) *non deficient omni bono*. Iacob olim, cum adhuc

Psal. 33. 11.
Genes. 18.

imperfectus esset, excitatus à somno, emisit hoc votum: *si fuerit Deus tecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad vestiendum, reuerfusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum*: duo hic petijt, vt & sibi affisteret Deus: *si Deus fuerit tecum*, & vt sibi bona temporalia impertiret: *si dederit mihi panem ad vescendum, & D. Gregor. D. Gregor. cap. 40. in 3. c. Iob ait*: Iacob in firmitate suam ostendit in hoc, quod non solum Deo, sed & bonis temporalibus innitebatur, cum tamen soli Deo sibi inuitendum esset, qui cum sit omnium bonorum abyssus, tenens illum omnia bona possidet, vnde acutè & ingeniosè sanctus ille Doctor ait: *Hinc Iacob, qui Angelum tenuit, vno mox pede claudicauit, qui vero amore sublimia respicit, iam in hoc mundo duplicibus incedere desiderijs nescit; vno enim pede innititur, qui solo Dei amore roboratur, & necesse est, vt alius marcescat, quia mentis virtute crescente, oportet procul dubio, vt carnis fortitudo torpeat*.

Octauam denique, eamque præclaram (ni fallor) interpretationem præcedentibus annexo: arbitror quidem singulari mysterio non vacare, quod Angelus Virginem salutans dixerit: *Dominus te tecum*: & non *Deus tecum*; cum aliunde idem re ipsa sit in Deo deitas, & potestas dominatiua. Ego sanè illud reperi, quod Deus Opt. Max. diuersimodè respicit creaturas in quantum Deus, & vt auctor earum, & in quantum est eandem Dominus absolutus; quatenus n. Deus & auctor nature res creauit singulis tribuens, quæ secundū exigentiam suæ nature; quasi iure iustitiæ, sibi debita erant: ad quod significandum vbi nostra vulgata veritè: dixit *Deus: fiat lux*: originale Hebræū legit; dixit *Eloim* quod interpretatur *Iudex*: innuens quidem, Deum in seruum creatione velut Iudicem rectissimum se gessisse, singulis tribuendo secundum iustitiā distributam ea, quæ illis iuxta merita suæ nature debebantur, ad quod alludens Salomō dixit, quod

Ii tunc

Pron. 1.

tunc *librabat fontes aquarum*: *librare* autem quod *ponderare* aut *mensurare* est, ad iustitiam pertinere, nemo ambigit: postmodum verò facta iam prima rerū creatione, gerens se Deus tanquā absolutus Dominus, ut supremum suum dominiū vniverso orbi ostentaret, consulto naturę iura violauit, communes eius leges inuertit, & multa, prout sibi libuit, commutauit. Etenim tanquam Deus, ignem creauit duplici vi præditum, altera ad comburendum, altera ad lucendum; ipse vero tanquam supremus Dominus, germanos hos effectus, per naturam inseparabiles, separat, & diuidit; ignis namque inferni comburit, & non lucet, propterea enim Iob vocauit illud *terram miseriae*, & *tenebrarum*, è contra verò in babilonico illo fornace, in quem missi fuere tres innocentes pueri, ignis quidem lucebat, sed non comburebat & non tetigit eos omnino ignis, neque contristauit, nec quidquam molestiæ intulit. Deus enim tanquam absolutus Dominus, vnum ab altero secernebat, ut cecinit Dauid Propheta: *Vox Domini intercedentis flammam ignis*. similiter tanquam Deus, cœlestes orbis condidit, regularissimos motus singulis tribuens, quos tota naturæ facultas inuertere non posset, nihilo secius tamen, tempore Iosue, tanquā absolutus Dominus, solarem motū cessare fecit, & tempore Regis Ezechie retrocessit *sol decem lineis*: ut ergo Angelus significaret B. Virgini Deum in mysterio Incarnationis, & conceptione filij Dei ex matre Virgine, naturæ iura velle violare, & communes eius leges abrogare, quia non est impossibile apud Deum omne verbum: consulto ei dixit: *Dominus tecum*, in memoriam ei reuocans supremam, ac omnipotentem Dei facultatem dominatiuam, qua, prout ei libuerit, faciliè præstare poterat, ut intacta Virgo genitorem suū conciperet, & pareret. S. Athanasius aliā ad idem nos edocuit rationem, inquit enim, propterea Angelum Virgini: *Dominus tecum*, dixisse, ut maiestatem mittentis illum exprimeret, qui vniversalis est,

Iob. 20.

Daniel. 3.

Psal. 28.

Iosue 10.
Iosue 38.S. Athanas.
serm. contra
omnes hereses.

ac supremus omnium Dominus, & ut etiam hac via Mariam alliceret, ut annunciationi sibi factæ facilius, & promptius consentiens obediret, Eli verba sibi vsurpans: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat*.

Porro iam ad sequentia verba: *Benedicta tu in mulieribus*, accedentes, varia, quæ in illis sacramenta teguntur, si placet, referemus. Triplici olim, (& hæc sit prima horum verborum expositio) benedictionum genere indigebat: *foemina*; prima, ut in fragili, ac infirmo carnis suæ vasculo castitatem conseruarent; secunda, ut fecunditatem obtinerent, quia sterilitas olim valde execrabilis erat; tertia ad victoriam de antiquo serpente (quia cum Eua prima omnium foeminarum à serpente fuisset illusa, & deuicta, videbatur sexus foemineus vires amisisse) deinceps de illo reportandam: dicens ergo Angelus: *Benedicta tu in mulieribus*, ad omnia hæc benedictionis genera mihi videtur alluisse, quod explicare haud difficile erit, si singula percurramus. Primum fuit benedictio, quæ ad castitatem conseruandam ordinabatur, & hæc tripliciter fieri contingebat: quædam respiciebat castitatem coniugalem, quæ magni semper habita fuit apud omnē bene gubernatam Rempublicam: hanc illustris illa matrona Ruth perfectissima: obseruauit, quam propterea benedixit Booz, dicens: *Benedicta es à Domino filia, quia non es secuta iuuenes pauperes, siue diuites*: alia castitas est vidualis, quæ propter præhabitarum libidinis experimentum, obseruatione difficilius esse perhibetur; huius fuit obseruantissima Iudith, cui propterea Ozias princeps in hunc modum benedixit: *Benedicta filia tu à Domino Deo excelso, eo quod castitatem amaueris, & post virum tuum alterum nescieris*: alia tandem castitas fuit inaudita quidem rara, & digna solum, ut prima eius obseruatrice esset, quæ futura erat Dei Genitrix; hæc fuit castitas Virginea, expresso voto stabilita, & nunquā violata. licet ergo prædictæ benedictiones

Luca 1.

Ibid.

Ruth. 3.

Iudith. 13.

nes vxoribus, & viduis collatæ, celebres sint, hæc tamen tertia, quæ commendabiliorem possidentem reddit, potiore iure ei debetur, eamque præcipuè arbitror intendisse Gabrielem significare, cum salutauit eam dicens: *benedicta tu in mulieribus*. Secundum benedictionis genus, quod ad fecunditatem ordinatur, bisariam similiter fieri contigit: quædam enim benedictio eò tendit, ut vxorari sibi bene consentientes filiorum generationi, & Christianæ educationi vacent, cuiusmodi est multiplex illa benedictio, quæ à sacerdote secundum ritum Ecclesiæ Rom. viro, & vxori, in templo dari consuevit; simili genere benedictionis benedixit Raquel saram vxorem Tobie iuuenis: alia benedictio ordinatur ad dandam fecunditatem sterilibus, præ nimia senectute ad matrimonij vsum impeditis, quam quidem sterilis Anna mater Samuelis, postulat, & obtinuit. Præter has tamen benedictiones, alia inaudita fuit Virgini collata, quæ fecunditatem matris cum gloria virginitatis ei contulit, quæ ut ei annuntiaret Angelus, eam salutauit dicens: *Benedicta tu in mulieribus*. Primum deinde genus benedictionis, quod in sacris litteris reperio, ad victoriam de hoste reportandam, triplex est: solet enim medio aliquo stratagemate inimicus deuinci, quomodo Iahel de Sifara victoriā obtinuit, quando lacte à se propinato, profundum somnum inducente, clauo tempora dormientis Sifaræ terebrauit, ob quod Debora cū vniverso populo Hebræo, multis illam benedictionibus cohonestauit: alia excellentior victoria esse solet, quādo hoste cum exercitu suo Urbem obsidente, & interitum vniversorū ciuium minante, ipse interficitur, & exercitus eius fugam arripere compellitur, hac ratione fortissima Iudith Holofernem, qui super Betuliam obsidionem posuerat, extinxit, & exercitum eius cum magna illius ignominia fugauit; propter quam insignē victoriam summus sacerdos hanc ei benedictionem contulit: *Benedicta filia, tu glo-*

Iudith. 5.

Iudith. 13.

Iudith. 13. 10.

ria Ierusalem, tu honorificentia populi nostri. tertia tandem victoria, & omnium potissima, maiorique commendatione digna esse censetur illa, in qua strenuissimus, ac sagacissimus, & vndequaq; muuitissimus hostis pacifica bonorum suorum possessione gaudēs, ab ea potenter deturbatur, vincitur, & subiugatur; hanc certè comparauit beatissima Virgo, cum fortis armati, atrū suum in pace custodientis (ut verbis Christi Domini vtar) caput cōtriuisset, iuxta antiquum vaticinium: *Ipsa conteret caput tuum*. atque ad hanc celebrem victoriam, quam non ignorabat, Angelus alludens benedixit Mariam dicens: *benedicta tu in mulieribus*. Secunda expositio sit, quod in sacris litteris, *benedicere*, idem est quod *benefacere*, & dona, siue munera in aliquem conferre: sic Abigail munus offerens, nempe ducentos panes, & duos vini vtres, & quinque arietes, dixit Dauid: *suscipe benedictionem hanc, quam attulit tibi ancilla tua Domino meo*: similiter Naaman Syrus Eliseum in hunc modum alloquutus est: *Obsecro, ut accipias benedictionem à Ieruo tuo*. sic, & apud Genesim dicitur: *Benedixit Dominus domui Egyptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædibus quàm in agris, cunctam eius substantiā*: ecce *benedicere* apud sacra eloquia idem est quod *conferre dona*: Angelus ergo ad significandum, Deum permultis cœlestibus donis B. Virginem super omnes foeminas cumulasse, benedictam in mulieribus eam appellauit. fateor quidem Iahel eam, quod Sifaram interfecit, Iudith, quia Holofernis caput amputauit, Abigail eam, quia iratum Dauidem contra Nabal virum suum sedauit, aliasq; foeminas olim à patria, sacerdotibus, vel parentibus varias benedictiones obtinuisse, benedictio tamen B. Virginis supergressa est vniversas illas, cū ipsa caput Nemonis cōtriuierit, humani generis hostē profligauerit, & nos Deo patri reconciliauerit: vnde Ecclesia Catholica canit: *Virga Iesse floruit, virgo Dei, & hominē sic. Natū genuit, pacem Deo reddidit, in se reconcilians*

Gen. 3.

1. Reg. 25.

4. Reg. 15.

Iudith. 5.

Iudith. 13.

1. Reg. 25.

Eccles. in of.

fic. Natū.

ima summis: Vbi impletum intueor, quod in figura eius lego apud Ionam prophetam, ubi dicitur, quod rex Ninive descendit de folio, & indutus est sacco ad placandum iram Dei contra Ninivem. Dei quidem filius, rex regum, descendit de cœlesti sinus Patris folio, & in utero virginali indutus est sacco nostræ mortalitatis, in quo erat thesaurus sanguinis sui, cuius pretio periturum mundum reconciliauit Patri: cum ergo B. Virgo hunc reconciliatorem nobis pepererit, merito illam nos Deo reconciliaſſe prædicamus. Deinde: quia si benedictio Dei est gratiæ, donorum quæ collatio, cum tot cœlestium charismatum flumina in hoc mare magnum Mariæ conflaxerint, non potuit, non eius benedictio aliorum omnium benedictionem longè præcellere: vnde merito licebit nobis in honorem Virginis verba illa Iacob ad filium suum loquentis vsurpare: *Benedictiones patris tui consortate sunt, benedictionibus parum eius: quod ne gratis dicere videar, celebriores antiquorum Patrum benedict ones in medium producam. sed prius, quæso, in memoriam reuocemus benedictionem illam, quam Deus diei septimo impertiuit: & benedixit diei septimo, & sanctificauit illum:* fuit autem illa benedictio consummatio operum Dei, quia vt ibidem dicitur: *requieuit die septimo, & cessauit ab vniuerso opere quod patrarat:* at cum in beatissima Virgine fuerit facta perfecta operum Dei consummatio per vnionem creaturæ cum Creatore in vnitatem personæ, ipsiq; Deus requieuerit in utero Virginis, illa dicente: *qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo:* consequens est à benedictione Virginis longè superari sabbati benedictionem, & à sabbatismo recreationis mirum in modum creationis sabbatissimum valde antecelli. Celebris est apud diuina eloquia benedictio illa, quæ Isaac filio suo Iacob impertiuit: *Dñs tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini, & seruiant tibi populi, & adoren te Tribus, esto Dominus*

Ionæ 2.

Gen. 49.

Gen. 2.

Eccles. 24.

Gen. 27.

fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. qui maledixerit tibi, sit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. hanc quidem benedictionem vestigium quoddam esse benedictionis, qua omnium optima filia Iacob fuit benedicta, faciliè erit conamonstrare. dedit quidem Virgini de rore cœli bariam; primò, pluit in illam ros diuinæ gratiæ; deinde misit in uterum eius cœlestem illam rorem, quem antiqui Patres obnoxè postulabant: *Rorate cœli de super, & nubes pluant iustum:* vt enim ingenio: è ait D. Chrysol. *Cœlestis imber virginem in vellus placido se fudit illapsus, & tota diuinitatis vnda bibulo se nostræ carnis celauit in vellere, donec per patibulum crucis expressum, terris omnibus in pluuiam saluis se effunderet:* dedit deinde Virgini excellentiorem aliam pinguedinem terræ, cum adeo fecundam illam redderet, vt Christum, tanquam fructum proprium, absq; vlla viri industria produxerit, qui frumentum est electorum & vinum germinans virgines, vt dixit Zachar. illud autem, quod Isaac subiunxit: *seruiant tibi populi, & incuruentur ante te filij matris tuæ:* quis non videat præclarius Virgini, quàm Iacob congruere? latebrat enim Deparæ Mariæ inferuiunt fidelium populi, adoratione hyperdulæ venerantur, infelices tandem hæreti, qui illam maledicere audent, maledicti sunt à Deo, & à sancta eius Ecclesia Catholica; qui verò illam benedicunt Orthodoxi, benedictionibus Dei (ipsa experientia comprobante) cumulatissimè replentur. Ad hæc, insignis ei sm fuit benedictio Iosephi, quæ Marianæ benedictionis vmbra & imago existit: verba illius sunt: *omnipotens benediciat tibi benedictionibus cœli de super, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum, & vuluæ:* magna hæc videbuntur, sed multo sunt inferiora his, quæ in Mariam diuinitus fuere collata, cum & benedictione plenitudinis gratiæ, nec non benedictione profundissimæ humilitatis, sub nomine abyssi iacentis deorsum signifi-

Isaie 45.

D. Chrysol. ser. 3. de An. nunc.

Genes. 27.

Gen. 49.

significatæ, fuerit cumulata; ac tandem Christum concipiens & pariens, vberiq; de cœlo pleno illum lactans, benedictionibus vberum, & vuluæ fuerit misericè locupletata.

Hinc ea oritur difficultas ex discursu iam facto cum Mariæ benedictio benedictiones tam mulierum quàm virorum longa intercapedine superet, quomodo Angelus, sermonem quasi constringens, solum dixit: *benedicta tu in mulieribus,* non autem & in viris? duplicem huius rationem reddo. Primam, quia Christus Dominus de ea nasciturus, magis benedictus, quàm illa futurus erat inter viros, vt potè Deus & homo, & ideo solum eam appellauit benedictam inter mulieres. Secundam, quia suprema dignitas Virgini conferèda, erat, Dei genitricè esse, q̄ viris cõpetere non poterat, sed solum mulieri, & ideo Angelus non dixit eam benedictam in viris, sed tantum in mulieribus. Tertia ratio, quia Angelus significare voluit singulare priuilegium Virgini collatum præcunctis mulieribus, tam virginibus, quàm viduis & coniugatis, nimirum, quod quidquid boni erat in his tribus statibus, in ipsa nõ desideraretur; quidquid verò mali, longe ab ea aberat: in virginitate namque, inuenitur bonum integritatis admixtum cum malo sterilitatis; in viduis, ad est bonum libertatis animi, sed coniunctum cum malo solitudinis, & defectu consortij, vt enim ait Salomon: *va soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se;* ac tandem in coniugio inuenitur boni prolis, admixtum tamen cum malo iacturæ virginitatis: cum ergo sola Maria præcunctis mulieribus habuerit virginitatem sine sterilitate, animi libertatem absque defectu consortij, cum verè fuerit desponsata viro, nec non etiam fecunditate prolis absque violatione virginitatis, merito Angelus benedictam præcunctis mulieribus illam prædicat. Ac tandem, ea propter hoc genus laudis ei tribuisse arbitror, quia olim triplici maledictioni mulieres erant subditæ, pura

Eccle. 4. 16.

opprobrij quo ad infecundas, vnde Rachel dixit cum peperit: *Abstulit Dominus opprobrium meum:* peccati, quoad concipientes, iuxta illud Psalmi: *in peccatis concepit me mater mea:* tandem supplicij, quo ad parturientes, iuxta illud: *in dolore paries filios tuos.* sola vero Maria super omnes mulieres est benedicta, cuius virginitati additur fecunditas, & fecunditati in conceptu sanctitas, & sanctitati in partu iucunditas. His addo verba antiquissimi Tertulliani lib. de velan. Virginibus. *Quid Angelus cum benedicit Virginem inter mulieres, non inter Virgines illam deputat, dicens, Benedicta tu inter mulieres?* sciebat, & Angelus mulierem etiam Virginem dici, sed ad hæc ingeniosè quidam mihi respondisse visus est: *quoniam quidem desponsata est Maria, idcirco & ab Angelo, & ab Apostolo, mulierem esse pronuntiatam; Desponsata enim quodammodo nupta, sed & mulier censetur propter sexum.* Tertiam adnecto expolitio-nem. ad cuius intelligentiam suppono: *benedicere in sacris Scripturis non semel accipi pro eo, quod est fecundare seu prolem dare, vt obseruauit D. August. serm. 10. & 11. de Natiuit. sic enim in Genes. 1. legitur: Benedixit illis Dominus, dicens, crescite, & multiplicamini, & cap. 49 habetur: Omnipotens benedicat tibi benedictionibus vberum, & vuluæ:* cum ergo Angelus vocat B. Virginem benedictam, significare voluit cœlitus fore fecundandam, & propter eius benedictam prolem ipsam etiã super omnes mulieres, esse benedictam, & ab omnibus benedicendam, iuxta illud: *Beatam dicentes omnes generationes.* hanc expolitio-nem amplectitur D. Bernard. serm. 3. de Annunc cuius præclara verba, tametsi non pauca, quia tamen præclara ac pietate plena, hoc loco ascribenda censui. sic enim ait: *Verè benedictus fructus ventris tui, in quo benedicta sunt omnes gentes: de cuius plenitudine tu quoque accepisti cum ceteris; ac propterea quidè benedicta tu, sed in mulieribus, ille verò benedictus, non in hominibus, non inter Angelos, sed quia quæ (vt ait Apostolus) super omnia benedictus Deus in*

Gen. 30.

Psal. 50.

Gen. 3.

Tertull. lib. de veland. Virg.

D. August. Gen. 1. Gen. 49.

Luca 1.

D. Bernard.

Rom. 9.

Gen. 27. *facula. Dicitur, benedictus vir, benedictus panis, benedicta mulier, benedicta terra, vel, si quid tale in creaturis benedictum esse memoratur, sed singulariter, benedictus fructus ventris tui, cum sit super omnia benedictus Deus in secula. Benedictus ergo fructus ventris tui. Benedictus in odore, benedictus in sapore, benedictus in specie. Huius odoriferi fructus fragrantiam sentiebat, quid dicitur: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus? De sapore huius fructus quidam, quod gustauerat, taliter eructabat dicens: Gustate & videte quoniam suavis est Dominus, & alibi: Quam magna multitudo dulcedinis tue Domine, quam abscondisti timoribus te. & alius quidam: si tamen, inquit, gustatis, quoniam dulcis est Dominus. Et ipse fructus de se, inuitans nos ad se, ait: qui edui me, adhuc esuriat: & qui bibit me, adhuc sitiet. Vtique propter saporis dulcedinem hoc dicebat, qui semel gustatus magis excitat appetitum, bonus fructus, qui animarum esurientium, & sitientium inffitiam, & esca, & potus est. Audistis de odore, audistis de sapore, audi & de specie. Si enim fructus ille mortis, non solum suavis fuit ad vesendum, sed etiam (teste scriptura) delectabilis aspectu: quanto magis huius vitalis fructus viuificum decorem debemus inquirere, in quem, teste alia scriptura, desiderant etiam Angeli proficere? Cuius pulchritudine in spiritu videbat, & in corpore videre cupiebat, qui dicebat: ex Sion species decoris eius. & ne mediocrem tibi videatur commendasse decorem, recole quod alio Psalmo legis: speciosus forma patris filij hominum, diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in eternum; ex cuius benedictione, benedicta etiam tu mulieribus, quia non potest mala arbor fructum facere bonum. Haec tamen D. Bernardus: Ad extremum, triplex in matrimonio bonum reperitur, fides, proles, & sacramentum, vt tradit D. Augustin. lib. de Nuptiis, ob quae merito coniugati celestem Dei benedictionem accipere mereantur, vnde ad eam significandam Ecclesia Romana, inter alias sacras nuptiarum caeremonias, benedictiones varias adhibere consuevit. primum matrimonij*

bonum assignat D. Augustin. fides, hoc est, fidelitatem, vt neuter coniug alieno coniugi fe commisceat: hanc obseruauit adeo exacte B. Virgo, vt non solum alienum, sed nec proprium virum vnquam agnosceret, Diuo Matthaeo attestante: Ioseph autem non cognouit eam. Secundum bonum est proles, in quo praecellit adeo Maria, vt si aliae feminae principes pepererunt, aliae Patriarchas & Prophetas, aliae Imperatores & Monarchas ac praestantissimos viros, Maria tamen Deum & hominem, Regem regum, & Dominum dominantium (quo nihil sublimius excogitari potest) vtero suo concepit & peperit. Tertium bonum est sacramentum, quod idem est quod sacrum lignum, de quo D. Paulus: Sacramentum hoc magnum est, ego Ephes. 5. 42. autem dico in Christo, & in Ecclesia: signat enim & repraesentat matrimonium coniunctionem Christi cum illa, immo & vniionem Verbi cum humanitate, quae in virgineo thalamo celebrata fuit: vt ergo Angelus Mariam non solum tanquam Virginem, sed quatenus nuptam benedictam esse praecunctis foeminis significaret, ideo illam alloquens dixit: Benedicta tu in mulieribus.

Restat iam egregias, quas Patres expositiones nobis tradidit, in medium proferamus, ex quibus non parum excoGITATA a nobis expositiones iam supra relatas corroborandas fore opinor. In primis D. Bernard. in comment. huius loci inquit: Benedicta tu in mulieribus, quae generale mulierum euasisti maledictionem, vt permissum, nec sterilis maneat, nec cum dolore pariat. Conspicis quippe sine macula, grauida eris, sed non grauidas paries, sed non cum tristitia; nesciens vi. am, gignes filium: illius eris mater, cuius Deus est pater. Sapiencia paterni cordis erit fructus vteri virginalis, Deumque paries, & de caelo concipies. Andreas Ierosolymitanus his verbis praedictum locum illustrat: Benedicta tu in mulieribus, inquit In comment. huius loci. Quam Isaias Prophetis oculis conspiciat, prophetissam, & Virginem nuncupant: laterem in super & locum, vltionemque libri caput,

HOMILIA IX.

Multiplex Sanctorum Patrum expositio in illa verba: Quae cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista saluatio: ex quibus Virginis mira taciturnitas, ac verecundia cum eximia prudentia coniuncta colligitur: variaque, ac permulta praedicta turbationis causa traduntur.

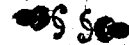
A C E R Euangelista, D. Lucas, egregium suae Euangelicae narrationis ordinem seruans, postquam introduxerat Angelicum paranymphum Mariam Virginem salutantem, nunc eandem aurescunt inducit, trifariamque illam commendat, ab auditu, cogitatu, & affectu: ab auditu: Cum audisset: ecce laudat eius silentium, & taciturnitatem: audi, tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. à cogitatu: cogitabat, qualis esset ista saluatio: ecce commendat prudentiam, vt enim dixit Sapiens: cogitare de sapientia, sensus est consummatus: ab affectu tandem: Turbata est in sermone eius: ecce laudat verecundiam. quam antiquum Erithrae Sibylae vaticinium lib. 8. oraculorum praedixerat:

Tum virginitatis amatrix
 Perpetuae, magno subito correpta stupore
 Atque metu trepida, praesit formidine
 mentem
 Ignotis verbis commoto corde tremiscens.

atque circa haec tria elucidanda, & illustranda, tota haec nostra praecipue versabitur oratio. Ad primum igitur accedens: quae cum audisset: obseruauit adamussim Luca 1. B. Virgo

caput, idque sigillo consignatum manifeste appellauit. Verè benedicta tu, quam Ezechiel Prophetam verum solis ortum proclamauit. sola verè benedicta es, quam montem magnum, vir ille desiderabilis Daniel vidit, ac montem obumbrantem Habacuc ille admirabilis; montem praeter ea Dei, montem pinguem, montem quem Deo inhabitare placuit. Benedicta tu, quam Zacharias vir diuinitissimus, aureum candelabrum septem vidit lychnis ornatum, nimirum septem illis Spiritus sancti donis, clarum & lucidum Verè benedicta tu vidit nostrae salutis ligni paradisi, quae ipsum horti Eden colonum (Christum inquam Dominum) intra te habes, figuris adumbratum: qui ineffabili quadam potentia fluminis instar viuiparum vierum tuum egressus, quatuor veluti inijs per Euangelium suum, o bis faciem irrigauit. Haec tamen Andreas Ierosolymitanus. ac tandem S. Petrus Chrysologus serm. 145. in eadem verba, haec praecleara scripsit: Verè benedicta, quae fuit maior caelo, fortior terra, orbe latior. Nam Deum, quem mundus non capit, sola cepit. Portauit eum, qui portat orbem; genuit genitorem suum, nutriuit omnium viuientium nutritorem. Fuit olim Patriarcharum benedictio in pinguedine terrae: Ecce terra nostra dedit fructum suum; terra desuper venientem recipiens imbrem, producit tamen tribulos & spinas, maledicta est: haec nullo ab homine femine suscepto, sed tantum Spiritus sancti gratia persista, suum, ac eiusmodi copiosum fructum edidit, vt quisque in illa cumulatissimam gratiam agnoscat.

Cui cum eius filio sit honor
 & gloria in saecula saeculorum. Amen.

Petr. Chrysolog.

D. Bern.

In commen.

huius loci.

caput,

Iacob 1. B. Virgo cōsiliū illud, quod nobis præbuit D. Iacobus: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* tarditatem hanc considerans in Maria D. Bernardus, postquam ex factis eloquiis collegisset, quater tantum narrari, locutam; postmodum tam piē, quā sapienter, hæc verba subiungit: *Nunquid non narratur ab initio venisse Pastores, & primam omnium Mariam inuenisse? sic, & Magi quoque, si recolis, non sine Maria matre, eius prurium inueniunt, & inducens in Templū Domini Templi Domini, multa quidē à Simeone audiuit. quā de se ipsa ad loquendum tarda, velox ad audiendum; & quidem Maria conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, sed in his omnibus, neque de ipso Incarnationis dominice mysterio quodcumque verbum fecisse reperies. Toties denique Maria filium audiuit, non modo Turbis loquentem in parabolis, sed, & Discipulis seorsum regni Dei mysteria reuelantem, vidit miracula facientem, vidit deinde in cruce pendentem, vidit spirantem, vidit resurgentem, vidit ascendentem; sed in omnibus quoties verecundissima Virginis vox memoratur audita? quali dicat, quater tantum. Equidem, sicut poëta Menander dixit (referente Aristotele) *Mulierem ornat taciturnitas: non potuit beata Virgo, cuius animus omnium virtutum margaritis ornatissimus erat, præclaro silentij ornamento, virginibus valdē consentaneo, carere. ne tamen tantæ Virgini posset obici id, quod Theophrastus cuidam conuicia, nullum verbum profertenti, dixit: *Est stultus es, rem facis sapientem; si sapiens, stultam: ipsa quidem extremorum fugiens vitium, medium inter loquelam, & silentium elegit, memor illius Salomonis sententia: *Tempus tacendi, & tempus loquendi: ut enim loquendo, ita & silendo peccari potest, iuxta illud Dauid: *Silui à bonis, vel (vt Genebrardus vertit) à iusta causa loquendi destitui. vnde sicut Cantores, cum concinunt, ad duo præcipuē attendunt, ad punctum scilicet cantus, & ad pausam vt, aiunt; æqualemque curam adhibent, tam in obseruādo pun-*****

cto ad vocis sonum emittendum, quā in pausa, vt à vocis emulatione se abstineant, quando per breuem morulam silere debent, quia ex vtriusque obseruatione artificiosus concentus resultat, & alterutra illarum deficientis, dissonus, & ingratus redditur cantus; ad eundem modum beata Virgo, in omnibus eximia suæ sanctitatis specimen præbens, ad punctū loquē, & ad pausam silentij attendebat, nunc quæ oportebat, pauca verba promens, nunc silens, & taciturna existens, prout ratio temporis postulat. nō erat certē regius Vates huius salutaris doctrinæ ignarus, cum Deum alloquens, dicebat: *Pone Domine, custodiam ori meo, & ostiū circumstantiæ labijs meis: non postulat à Deo, muro lapideo os eius obturari, sed ostiū claudi: quia sicut ostium, nec semper clausum, nec semper apertum esse debet, sed debitis temporibus modò aperendum, modo claudendum; ita os, nec semper loquacitate apertum, nec semper perpetuo silentio clausum esse debet. vnde ipse Dauid, aduertens se id non obseruasse, dicebat: *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die. Mirabile certē est, quod simul dicat, & tacuisse, & clamasse; quomodo hæc duo inter se cohererent? Quoniam tacui, dum clamarem tota die: si enim tacebat, quomodo clamabat tota die; & si clamabat, quomodo tacebat: hoc sanè horrendum portentum parit inordinata lingua, vt simul, & semel loquitur mala; & propterea inquit Dauid: *Inueterauerunt ossa mea: hoc est, emarcuerunt virtutes, quæ erant in me, apte quidem per ossa significatæ, quia sicut ossa infirmam carnem sustinent, ita virtutes animæ à Deo insusæ illam conseruant. longè quidem à beata Virgine hæc Dauidica intemperantia absuit, quæ merito sibi vsurpare poterat illud Isaiæ: *Dominus Isaiæ dedit mihi linguam eruditam: vel (vt LXX. LXX. Interpretes vertunt) Dominus dedit mihi tempus, me loqui. Hanc opus est, vt discant Virgi-****

Virgines, Mariam emulantes, & debitam taciturnitatem, & in loquendo, maturitatem sectari; si enim nihil magis, quā munditia Virgines decet, silentij oportet esse custodes, memores eius, quod libro Num. dicitur: *Vas, quod non habuerit operculum (vel ligaturam) desuper, immundum erit. Sanè garrulitatem, ac loquacitatem à fœminis, & præcipuē Virginibus, longè abesse debere, ipsa etiam natura non obsecrè insinuaui, cum præbens variis animantibus masculis cantum, fœminis tamen eorum confortibus illum negauerit: vt enim tradit Plinius, Cicadæ fœmina non cantat: & teste Tiraquelo in 12. legem conubiale, inter Pſytacos; fœminæ non sunt garrulæ. Deinde fecit tati ille Poëta paganus silentium non solum in fœminis, sed, & in viris, vt non dubitaret dicere:*

Virtutem primam esse puro comperere linguam.

Proximus ille Deo, est, qui scit ratione tacere.

S. Antonin. Et D. Antoninus refert, Demosthenem, alioquin inter Græcos eloquentiæ Principem, ad eundem silentium coluisse, taciturnitatis virtutem comparandi cupidus, vt solitus esset paruam quandam lapidem in ore deferre. & S. Ambrosius de Pythagora philosopho tradit, quod per quinque annos suis discipulis loquelæ vsu prohibebat, vt silentij assiduitate aptè loqui addicerent. atque ab hac lege non longè abest illa, quam fœminis D. Paulus præbuit: ad Timoth. 2. *Mulier discat in silentio: tandem illud sufficere deberet ad silentium, & taciturnitatem suadendam, quod Salomon dixit: *Qui custodit os suum, custodit animam suam: custodit sanè, à multis lingue peccatis, quæ grauiter vlcerāt animam: Quia in multiloquio non deerit peccatum, vnde ad illa vitanda, silentij opus est remedio vt, instar Anserum Siciliae, de quibus refert D. Augustinus, quod timentes, ne, si garriendo ab vno loco in alium proficiscerentur, ab Aquilis auditæ dilaniarentur, lapillum ore deferrebant,**

quo à garrulatione præpediebantur. hos imitari Anseres nō est dedignatus silentij seruandi vigilantissimus ille Agaton Abbas, qui (teste D. Hieronymo) vt linguam comperceret, paruam quandam lapidem (sicut de Demosthene diximus) in ore gerere consuevit. hac tamen industria opus non habuit B. Virgo, cuius linguæ gubernaculum Spiritus sanctus. peculiari ratione gerebat, ad eundem, vt nec vnicum otiosum verbum per torum vitæ curriculum ab eius ore deflueret, vt docet sacrum Concilium Tridentinum.

Cæterum, vt inauditam Virginis verecundiam cum rara humilitate, ac insigni prudentia coniunctam, intucamur, varias Virginis cogitationes, quas animo voluebat, variisque rationes, quæurbationes eius causam præbuerunt, diligenter scrutemur. Card. Caietanus censuit, in animo Virginis fuisse turbationē ortam ex necessitate materiæ, seu ex infirmitate corporis, quod debilitatur, dum anima per multum temporis ad superna tendit; existimauit enim illam Virginis turbationem persimilem fuisse turbationi, quæ accidit Zachariæ, de qua D. Lucas ait: *Timor irruit super eum: & alteri, Danielis dicens: *Non remansit in me fortitudo, sed species mea mutata est in me, & emarcui, nec habui quidquam virium: at meo iudicio fallitur Caietanus; quia, cum turbatio oritur ex debilitate, & necessitate materiæ, præuenit humanam voluntatem, & antevertit vsu liberi arbitrij, ita vt vix illud relinquit compos, vt applicet intellectū ad discurrendum, quo sanè modo se habuerūt turbationes illa Zachariæ, & Danielis; beata autem Virgo hoc imperfectæ turbationis genere minime laborauit, vt non obscure testatur D. Bernardus dicens: *Turbata est, & non perturbata; turbata est, & non est locuta, sed cogitabat, qualis esset ista saluator: quibus consonant egregia Andree Episcopi Ierosolymitani verba, sermone de Annunc. *Sola autem quaedam dissipatione aliquantulum meditata, mentis commotionem quandam significauit,****

D. Hierony. in vitii Patrum.

Concil. Trid.

Caiet. 3. p. 4. 30. art. 3.

Lucæ 1. Daniel. 10.

D. Bern. ho. mil. 3. sup. missus.

Andr. Episc.

morum de ore pro sermone vsa: fuit ergo sine dubio, turbatio illa, timor, & pauor ortus ex penderatione celestium arcanorum, quæ ubi ab Angelo pandebantur, vnde continuò Angelus dixit ei: Ne timeas Maria: timor igitur hic erat, qui Mariam turbauerat. Quæ autem fuerit causa huius timoris, quot capita, tot video Patrum sententias.

D. Ambros. scænus, turbationem Virginis docent ortam ex subita, & inopinata apparitione Angeli in forma viri; cui sententiæ fauet Græca lectio, quæ, vbi vulgata nostra legit: quæ cum audisset: illa legit: quæ cum vidisset. **D. Hierom.** **D. Damasc.**

D. Ambros. super Luc. **D. Hierom.** **D. Damasc.**

D. Hierom. **D. Damasc.**

D. Hierom. **D. Damasc.**

D. Hierom. **D. Damasc.**

D. Hierom. **D. Damasc.**

D. Hierom. **D. Damasc.**

D. Hierom. **D. Damasc.**

splendorem, ac fulgurantes radios, quos Angelus ex se mittebat, cui intelligentiæ fauet Ecclesia, dum canit: & expauscit Virgo de lumine: verba D. Chrysoiogi hæc sunt: Quid est, quod personam videt, & de B. Virg. sermone turbatur: quia venerat Angelus blandus in specie, sortis in bello, mitis in habitu, in sermone terribilis, humana proferens, & diuina repromittens; vnde Virginem, quam leuiter visus sollicitauerat, nimium turbauit auditas; & quam missi presentia parum mouerat, concussit toto pondere mittens auctoritas; Immo & D. Hieronymus ad Eustochium inquit: Excessuum lumen, quod repenti irradiauit cubile, timorem incussit. Accedit ad hæc, quod pauorem incuterè solet angelica præsentia, si cum gloria coruscans appareat; ita enim P. flores lumine circumfusi, territi fuere, & custodes sepulchri facti sunt velut mortui; & mulieres conciderunt Angelis apparentibus, vt contestantur sacri Euangelistæ. & simile quidpiam contigit Iudicum 13. cum Angelus Samsonis conceptum matri nunciavit, quæ dixit: Vir Dei venit ad me, habens vultum Angelicum, terribilis nimis: in quem locum Card. Caietanus sic scribit: Non apparuit sub viri amabilis, sed timendi specie Angelus, quia mulieri iuueni apparebat, nec decebat, eam trahere ad sui amoris, sed ad reuerentiam. Origenes putat, turbatam fuisse Virginem ex insolito genere salutandi, quia à sæculo non fuerat auditum, quod fœmina aliqua fuisset ab Angelo, gratia plena vocata, sic enim ait: Soli Mariæ hæc saluatio seruabatur; si enim sciuisset, ad alium quempiam similem factum esse sermonem (habebat quippe legis scientiam) nunquã quasi peregrina saluatio veruisset. Non distimilita dicit Ambrosius super 1. cap. Lucæ: Saluationis nomam formam Virgo mirabatur, nusquã enim erat lecta, vel audita: Doctissimus Petrus Rauennas arbitrat, turbatam esse Virginem propter excellentiam superni mysterij Incarnationis, quod in vtero eius celebrandũ audiebat; sic enim loquitur: Quamuis motu blando, affectu pio Virginè sibi in matrem, famulamque sibi ver-

D. Hierom.

Luca 2.

Matth. 23.

Marc. 16.

Iudith 13.

Card. Caiet.

Orig. homil.

6. in Luc.

D. Ambros.

Doct. Petr. Rauenn.

Luca 1.

S. Thom. 3.

p. 2. q. 30. ar. 3.

teret

seret in parentem, viscera tamen eius turbata sunt, ipsa quoque tremefacta humana conditio, cum eius conditor Deus, quem tota creatura non capit, totum intra prætus Virginis se recepit: nam, vt Angelum vidit, mens eius contremuit, cum eius ingressu, Deitatis sensit ingressum. hæc ille: Confirmant eandem expositionem verba Laurentij Luffin. in sermone de Annunc. dicentis: Turbata est non ex angelico aspectu, quasi insolito, quippe, quæ iugiter visitabatur ab Angelis, sed ob excellentiam tanti presagij, quod propria merita præcellere videbatur. Subscribit eidem sententiæ D. Augustinus dicens: Post illius benedictionis presagium, terretur Virgo de nouitate verborum. D. Bernardus arbitratus est, Mariam prudenter turbatam fuisse, quia à principio saluationis dubitauit, an salutans esset Angelus bonus, vel malus: Sciebat (inquit) prudens Virgo, quod sepe Angelus Sathana transfiguratur se in Angelum lucis & super illa verba: Ne timeas: Maria, nihil hic doli, vel fallacie, nullas hic insidias suspicaris, non sum homo, sed spiritus, non Angelus Sathanae, sed Dei nuntius. similia dicit Euthym super cap. 1. Lucæ: Turbata est, quia timuit, ne forte dolus esset, & cogitabat, vtrum diuina esset saluatio, an à demone. Subscribit huic sententiæ Andreas Episc. ierosolymitanus serm. de Annunc. dicens: Ne timeas Maria, non fraudulenti hic modus est, aut fallendi animo ad te venio, non impostor serpens rursus tibi loquitur, non terrenus tibi nuntius adsum, sed altissimis veni, letum nuntium, nec qualecumque letum nuntium, sed plenum gaudij letum nuntium: atq; hoc est, quod D. iohannes nobis faciendum consuluit: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint: Eua quidem inirepida abiq; debito examine accommodauit aurem serpenti, sed concepit dolorem, & peperit iniquitatem, Maria autem cogitabunda, & turbata, filium Dei mox concipit, & parit: Ecce concipies, & paries. Diuus Thomas ex doctrina magni Abbatis Antonij vtilem valde regulam nos docet, ad discernendum Angelum

D. Laurent. Luffin.

D. August. ser. de Ann.

D. Bern. homil. 3. super missus.

Euthym.

Andr. Episc.

1. Ioh. 4.

Gen 3.

Psal. 7.

Luca 1.

S. Thom. 3.

p. 2. q. 30. ar. 3.

Sathanae ab Angelo lucis: Non diffidit (inquit) est, beatorum spirituum, maiorumque discretio; si enim post timorem, successerit gaudium, à Domino venisse sciamus ac vilius, quia securitas animæ, presentis maiestatis indicium est; si autem incassa formido permanserit, hostis est, qui videtur. Itaque in hoc dignoscitur Angelus bonus à malo, quod Angelus loquas, quando apparet, in principio terret, in medio confortat, in fine verò legitur: vnde Gabriel B. Virginem in principio teruit, quando ipsa turbata fuit, in medio confortauit, quando dixit: Ne timeas Maria: in fine verò lætificauit, quando eam ex diuino spiramine grauidam reliquit. E contra verò Angelus malus, quando in Angelum lucis se transfiguratur, primò delectat. in medio conturbat, in fine tandem afficit tristitia.

Luca 1.

D. Thom.

D. Thom.

Luca 1.

Aristotel.

B. Laur. Tutionis causam,

humilitatem Virginis as-

sin. serm. de

signauit, quæ r. o. alium se perit Coniucuit

Annunc. namq; humilitas. sicut semper stare sub se, ita

difficile fidem accommodare eis, quæ super eam D. Bern. sup. esse censentur. Idem D. Bernardus: indigna missus. Lu-

(inquit) se Angelica saluatione reputabat, ce 1.

Astor. 14.

Esiter 3.

1. Reg. 18.

Matth. 12.

Daniel. 3.

Job. 27.

Luce 1.

foris in mente, talia meditando, reuoluebat: unde hoc mihi, vt veniat ad me sic saluandam Angelus Domini? Equidem ei, qui verè humilis est, nihil magis displicet, quàm proprias laudes aufcultare; talis enim, cum laudatur in facie, acriter vexatur in corde: est enim humili tam ingratum laudari, & exaltari, quàm superbo molestem, deprimi, & humiliari: atque hinc est, quod B. Virgo, tanquam verè humilis, ad audita eius præconia continuò turbatur. Apostoli etiam Paulus, & Barnabas audientes diuinas laudes ab hominibus sibi deferri: *Scissis tunicis suis exierunt in turbas exclamantes: & nos, mortales sumus similes vobis.* E contra verò Aman superbus, audiens sententiam Regis Assueri illum humiliantis vsque ad suspendium ligni, tremens, vehementer conturbatus est. Saul similiter audiens maiorem honorem à foeminis Hebræis Dauidi, quàm sibi deferri, cum canerent: *Saul percussit mille, Dauid autem decem milia.* tandem nascente Christo turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum illo, putans se à regno fore depellendum. Bathassar deinde, cum sententiam priuationis sui regni in pariete coelitus scriptam intueretur, pauet conturbatus, & contremisit. Sic enim Domificatores, qui asueti sunt alta loca conscendere, non facile turbantur, nec casum timent, qui verò imis tantum locis ambulare assuesciti sunt, si contingat in alta loca ascendere, continuò turbantur, & casum timent; nō dissimiliter superbi asueti per ambitionem, dignitatem cūlmina, si non re, saltem desiderio transcendere, cum ad illa euehantur, non turbantur, humiles verò, cum per humilitatem semper affluescant humilia petere loca, & in seipsis propria sui cognitione vilescere, ac deprimi, si contingat re, aut verbis exaltari, confestim turbantur, casum timent, & præcipitium verentur. In Virgine sanè impletum fuit illud Salomonis: *Quomodo probatur in confessoria argentum, sic probatur homo in oratione: cum enim primum illud lau-*

dis verbum: *Aue gratia plena* (quod adulationem redolere poterat) audiuit, continuò turbata est, quo quantum nos adulationem propellere oporteat, apertè docuit. Quemadmodum enim vento mare concitatur, & orta tempestate, si adeas litus maris, respicias fluctus tumescere, & aquam turbari, & tunc homines minimè nauigare audent; certi enim sunt, nauim mediis fluctibus inuolutam, ingenti periculo expositam esse, & idèò tempus tranquillum expectant: ad eundem modum, quoties adultores, hominis animum laudibus demulcent, debent laudati timere, & turbari, & laudatoribus non facile fidem adhibere, nam si adhibeant, & se credant vento secundo fulcare mare, quàm citò peribunt: unde meritò quidam Philosophus cum laudaretur ab adulate, turbatus, & in iram concitatus, omnibus circumstantibus dixit: *Quid mali feci?*

Tandem dicamus, quod cum B. Virgo non esset ignara sacre Scripturæ usurpantis verbum: *benedicere*: pro eodem, atque *fecundare*, seu *prolem dare*, vt patet ex *Genes. 1. ncl. Benedixit eis dicens: Crescite, & multiplicamini*: certè audiens ab Angelo: *Benedicta tu inter mulieres*: acumme sui ingenij, diuino lumini suffulti, agnouit, Angelum non solum à gratia, sed à futuræ prolis fecunditate illam laudare; unde cum ipsa castissima esset, & sui pudoris amantissima, continuò verecundia pertrusa erubuit, & præ verecundia turbati coepit. Vt enim dixit D. Bernardus: *Solent Virgines semper esse pauide, & nunquam securæ, scientes se in visibus fidelibus thesaurū portare preciosum, & nimis arduum esse, angelicè viuere inter homines, & interris more cælestium conuersari*: unde omne nouum *spespectas reddit insidias*. & ibidem etiam ait: *Quod turbata est, verecundia fuit virginibus, quod non perturbata, fortitudinis; & quod tacuit, & cogitauit, prudentia*. Congruit sanè adamussim B. Virgini illud Ecclesiast. *Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata*: pudor ergo, & verecundia

D. Bern. ser. 3. super miss.

B. Vir-

D. Bernard.

Solin. c. 10.

Luce 1.

Ibid.

Cont. 7. 50.

B. Virgini, iuxta Bernardi sententiā, turbationem illam peperit, de qua Euangelista: *Cum audisset, turbata est in sermone eius.* Refert Solinus cap. 10. in prouincia quadam, nomine *Helesina*, fontem quendam repertum, quo si quis iuxta illū verba facere incipiat, continuò aqua commoueri, & perturbari incipit: fons erat clarissimus B. Virgo, ac vt primum infolita verba Angelus protulit: *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu inter mulieribus*: continuò sacro quodam affectu pudore, coepit turbari: *Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius.* In hoc sanè valde elucet virginea Mariæ verecundia, è diametro opposita inuerecundiæ primæ mulieris, quod illa ad Angeli sermonem turbatur, hæc verò ad verba serpentis, nec minimam patitur turbationem, sed cum eo, velut antiquissimo amico, confabulatur. Propter quam eximiam Virginis verecundiam arbitror sponsum comparasse illam monti Carmelo: *Caput tuum, sicut Carmelus*: rectè quidem poterat illā comparasse monti Sinaj, vbi Deus legem tradidit Moyssi, & vnde ipse descendit varijs diuinæ lucis fulgoribus coruscans. rectè etiam eam comparare posset monti, vnde propheta Balaham benedixit populo Dei; nec non etiam illi alteri, vnde Elias vidit Deum non in igne, & commotione, sed in sibilo autæ tenui inuolutum; ac tandem rectè illam comparare potuisset felici illi monti, in quem Angelus reuelauit Loth, vt aufereret, ne ignis Sodomæ, & Ghomoræ illum contingeret. at consultò nulli monti, nisi Carmelo illam comparauit; quia præterquam monste altitudine sua reliquos omnes longè antecellit (in quo excellentiam Virginis super omnes puras creaturas denotat) hæc honorificentissimo titulo insignitus est in sacra Scriptura: *Gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron*. vnde cum vultus decor pulchritudinem importet verecundia, & modestia associatam, quæ externas foeminae actiones à rebo desistere non sinit, & hæc in B. Vir-

gine mirum in modum effulgeret, iuxta quod sponus ei dixit: *Pulchra es, & decora filia. Ierusalem*: idcirco cum monte Carmelo illam composuit, qui præter multitudinem, & pulchritudinem arborum, omnes cum summa proportionē dispositas continebat, quod eximium ei decorem cōferbat. Tandem id dignum obseruatione arbitror, ad eò placere Deo Virgineum ruborē, & ex verecundiæ virtute ortam turbationē, vt in vtero Virginis descendere distulerit, quousq; B. Virgo præ verecundia turbationē concepit. vnde quemadmodum (vt narrat Alexander ab Alexandro) in gentilium sacrificiis Apollinis Oraculum responsum suum differre solebat, quousque victima in ara oblata, turbati, & tremefieri coepisset, nō fecus (vt profana in sacra conuertamus) in sacrificio, quod hodierna die B. Virgo tam animæ, quàm corporis sui Deo Patri obtulit; Verbum diuinum, æterni Patris oraculum (iuxta illud D. Pauli: *Nonissime autem locutus est nobis in filio*) antiquis Patrum de eius Incarnatione desiderijs reipsa non respondit, quousque sacra illa victima B. Virginis præ verecundia turbati, & moueri coepit.

Alexan. ab Alexan. in lib. Gen.

Hanc raram, & inauditam Virginis verecundiam contemplan D. Ambrosius, ait: *Disce Virginem moribus, disce Virginitatem verecundia*. hæc enim foeminae apprimè necessaria est, tanquam murus reliquas omnes virtutes custodiens, atque præmuniens. vnde Tertullianus reuocans in memoriā argumentum illud, quod suæ verecundiæ, & pudoris, olim Rebecca exhibuit, quando vidit Isaac futurum eius sponsum, continuò operuit velamine vultum suum, eleganter dixit: *Oro te, sine Mater, sine soror, sine filia, virgo* (secundum amorum nomina dixerim) *vela caput, si mater es, propter filios, si soror, propter fratres, si filia propter patres, omnes in te atates periclitantur; indue armaturam pudoris, circumduc vallum verecundiæ, murum sexui tuo sfrue, qui nec tuos emittat oculos, nec admittat alienos.* obseruauit ego, quod Cerua alio

D. Ambros. lib. 2. in Luc.

De Vel. Virg.

HOMILIA X.

Multipli eruditione exponuntur verba illa Angelica: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum: cuius occasione ostenditur, quantum ad difficultates superandas intrepidus sit, qui Deum per gratiam secum habet: e contra verò, quam pauidus, & imbecillis, qui Dei gratia caret.

GNOSCENS Angelus Gabriel, diuino spiritu afflatus, inopinatam eius salutationem, quandã piã perplexitatis turbationem in Mariano animo genuisse, vt eam ex eius pectore depelleret, pacificaque ac tranquilla mente secretissimum arcanum sibi reuelandum gratanter, ac beneuole Maria susciperet, verba illa variis mysteriis grauida illam alloquens protulit: Ne timeas Maria: quasi dicat: longe à te omnem depelle timorem: non enim ego sum Angelus ille, qui primum hominem à paradiso eiecit; immò venio, vt homo in cœlestem paradysum reducatur; non sum ille Angelus, vnuerfam Aegyptum septem grauissimis plagis exulcerauit, immò, annuntio illum, qui sacramentis, velut saluberrimis antidotis, humani generis vulneribus meditabitur: non sum ille Angelus, qui graue legis onus in lapidibus descriptum, vt grauitatẽ eius significaret, Moyse derulit in monte Sinai, sed potius, qui aduentum illius annuntio, cuius iugum suauẽ erit, & onus leue; non sum alter ille Angelus, qui vna nocte ingentem Sennacherib exercitum necmini parens interfecit, immò cœlestis venio, vt vnuerfus orbis vitam habeat, & abundantius habeat; non tandem, ô Maria, ad te ve-

Gen. 3.

Exod. 12.

Exod. 24.

Matth. 11.

2. Mach. 15.

nio, vt te, velut incredulum Zachariam, obmutescere faciam, sed vt tibi credentium Mari ad verbi incarnationem consensum præstandum suadeam. Ne ergo timeas: iam enim lex timoris abiit cepit: iam hyems transiit, imber abiit: non est autem: cur Virgo Angelum formidet, cum virginitas Angelis sit cognata, non est cur iam paucas, quia tamen diuina reuelatio in principio terreat, in fine tamen lætificat. Huius quidem timoris, & turbationis, nec non & confortationis, qua illam à Maria Angelus depulit, egregiam imaginem existimauerim esse id, quod reginã Esther contigit cum Rege Assuero: vt enim sacra narrat historia, cum ipsa non vocata ad regem ingenti ira percitum ingressa esset, turbationem magnam concepit, adeo vt faceret textus dicat: Regina corruit, & in pallorem colore mutato lassum super ancillam reclinauit caput: rex autem continuo confortans eam occurrit: Quid habes, Esther? ego sum frater tuus, noli metuere: sicut ergo ibi ad præsentiam Assueri tremuit Esther, ita ad præsentiam Gabrielis sibi loquentis, turbatur Maria, licet non vtilia animo cadens, quia turbatio hæc fuit verecundiã, illa imbecillitatis: & sicut ibi Assuerus confortauit Esther dicens: Noli metuere; ita, & Angelus ad consolandam Mariam, turbationem ab ea excussit dicens: Ne timeas Maria. Memini Plutarchum in vita Cæsaris commemorare, quod cum illo nauigante magna, & inopinata oriretur tempestas, ita vt intumesceret fluctus nauem absorbere viderentur, nauclerus pauere coepit: at Cæsar ei dixit, ne extimescas; tecum enim est fortuna Cæsaris; non dissimiliter videns Angelus Mariam timore turbationis perculsam, continuo occurrit ei, ne timeas, cum Dominus sit tecum: quasi dicat: tecum est non fortuna Cæsaris, sed omnipotentis Dei indeficiens protectio; foras mitte timorem cum patre tuo Dauide concinens: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vite mee, à quo trepidabo? conf-

Cant. 2.

Esth. 4.

Ibid.

Ibid.

Plutarch.

Ibid.

Psal. 26.

conf.

confessit aut aduersum me castra, non timebit cor meum: Hæc verba verisimilissimum Petrus Rauenna in comment. huius loci inquit: Quid timeat, que securitatem parit, verum causam, gaudium seculorum; timor non est, vbi diuinum est negotium, non humanum: quid timeat Maria, cui iudex est causa, assertor integritas, testis munditia & D. Bernardus Angelum introduxit in hunc modum loquentem: O si scires, quantum tua humilitas Altissimo placeat, quant aq; tibi apud ipsum sublimitas maneas, Anelico te indignam nec eluquo, nec obsequio iudicares; ne mireris Maria, quod Angelus ad te venit; nam, & maior Angelo in te venit; non mireris, Angelum Dominicum nam, & Dominus Angelus: non est tecum: postremo quid ni Angelum videas, cum iam Angelicẽ viuis: Cur autem indebitam tibi dixeris gratiam Angelorum, que inuenisti gratiam apud Deum? Petrus Chrylogus contemplant B. Virginem turbatam fuisse, quod in se portare potuisset tuam regentem machinam, hæc scribit: Denique ne tanto ponderi cœlestis fabricæ in Maria subtilis nostri corporis arena succumberet, & in Virgine, totius generis humani portatura fructum, virga tenuis frangeretur, fugatura metum vox Angeli mox præcebit dicens: Ne timeas Maria: Verum mysterio sanè vacare minime putauerim, quod Angelus, cum salutatur Virginem, nomen eius præerit, cum tamen turbationem ab ea fugare contendit, vocem Mariæ profert: Ne timeas Maria. Arbitror quidem, quod quia Angelus probè agnoscebat virtutem mirabilem nominis Mariæ, ad placandum animum, & omnem eius timorem, & turbationem abolendam, idcirco consultò nominauit Virginem proprio nomine dicens: Ne timeas Maria: à quo sanè, ni fallor, edoctus, & illustratus Angelus; qui apparuit Ioseph, si alter fuit quam Gabriel (inferiores enim à superioribus illuminantur) volens ab eo depellere turbationem, quam conceperat, videns sponsam suam, quam nunquam agnouerat, prægnantem, nomen Mariæ adhibuit dicens: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam;

Petrus Rau.

D. Bernard. ser. sup. miss.

Pet. Chry.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

nduerat enim nomen Mariæ contra omnem turbationem, & timorem, optimum antidotum, & præsentissimum remedium esse. Sicut igitur beata Virgo per similes exitit Christo Domino, ita, & nomen Mariæ persimile fuit sanctissimo nomini Iesu, cuius proprium est non solum turbationem, sed & ipsum dæmonem fugare: In nomine meo Dæmonia eiciunt: Ab hac expositione non longe recedit D. Petrus Chrylogus cum serm. 142. dicat: Maria hebræo sermone, latine Dominina, nuncupatur, vocat ergo Angelus Dominum, vt dominatoris genitricem trepidatio deserat seruitutis, quam nasci, & vocari Dominam, ipsa sui gemitus fecit, & impertiuit auctoritas. D. autem Bernardus aliam viam ingressus ait, Angelum tunc nominasse Mariam, vt magis familiarem ei se exhiberet: Familiariter (inquit) Virginem vocans ex nomine, benigne, ne timeat, persuadet, nihil hic doli, aut fallaciæ est, nullam circumventionem, nullas hic suspiciones iudicias. Ac tandem alij putarunt Angelum consultò tunc lacrum nomen Mariæ protulisse, vt ei ad memoriam reuocaret, nomen eius in libro vitæ esse scriptum, quod non poterat non valde eam exhilarare, iuxta illud: Gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

Matth. 17.

D. Pet. Chry.

D. Bernard. ho. 3. sup. miss.

Luc. 10.

Luc. 1.

1. Reg. 27.

1. Reg. 25.

rem concede. Magnam quidem gratiam nactus est Abraham, cum Angeli ad eum diuenterunt, iuxta verba ab eo prolata: *Si inueni gratiam coram oculis vestris: sed maiorem gratiam inuenit Virgo, cum rex Angelorum ex ipsa natus est. magnam sibi gratiam conferendam censebat Moses, si Dei faciem videret: Si, inquit, inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam: at Virgo non vidit tantum, sed & genuit Deum, & hominem: ac tandem, inuenit Moses gratiam electionis: Inuenisti gratiam coram me, & te ipsum noui ex nomine. Noe obtinuit gratiam perfectionis: Noe vir iustus, atq; perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit. Esther gratiam inuenit, vt fieret sponsa Assueri regis, at Maria inuenit gratiam, vt fieret pariter sponsa, & Mater Christi. Non quidem rapuit gratiam, vt capere superbe contendit Lucifer, sed inuenit, quia: qui querit, inuenit, & pulsanti aperietur: non emit gratiam, vt pecunia emere tentauit Simon Magus Spiritus sancti superuentionem, sed inuenit instar Euangelicæ illius foemine dicentis: Inueni drachmam, sed non quam ipsa perdidit, sed quã perdidit prima mater: gratiam enim, quã Eua Angelo leuiter credens amisit, hanc Maria Angelo prudenter consentiens inuenit, & recuperauit: vnde Albertus magnus ser. 3. de Annũ. dixit: Inuenisti gratiam, non creasti, vt Deus; non rapuisti, vt Angelus; non perdidisti, vt Adam; non emisisti, vt Simon Magus; non abscondisti, vt infidelis doctor, sed restituisisti potius, gratiam dico increatam, & cum illa omnem creatam spirituales, & corporales.*

Sed altius si placeat, cū D. Ambrosio, & Origene verba hæc explicemus. hi Patres nomine gratiæ hoc loco intelligunt gratiam incarnationis, iuxta illud: apparuit gratia Saluatoris nostri, erudiens nos: ad cuius intelligentiam nonnulli moderni supponunt, quod cū B. Virgo diuinitus illustrata agnouisset proximum iam esse aduentum Messie, & ex profapia Dauidica, vnde ipsa originem ducebat, oriundū fore; virginittatis propositū diligenter custodiens, Deū precari nõ

cessabat, vt dignaretur illam esse Virginem, de qua Isaias. *Ecce virgo concipiet: vnde (aiu) suis precibus hanc gratiam quæsisse, & inuenisse. Ceterum duo mihi id dissuadet. primum quod de rara, ac profunda humilitate Virginis verisimile non est, cellissimã illã Dei Genitricis dignitate à Deo postulare, presumpsisse, sed potius illius ancillã esse, quæ futura erat mater Dei: alterũ est, quod D. Bonau. de meditat. vitæ Christi refert, D. Bonauem. cuidã for. niã (quam putat fuisse S. Elisabeth) factã fuisse à Deipara Maria hæc reuelationẽ in hæc verba: *Petebam, vt faceret mihi videre tempus, in quo nata esset illa honestissima Virgo, quæ debebat filium Dei parere, & vt conseruaret oculos meos, vt possem eam videre; linguam, vt possem adorare; manus, vt possem ei seruire &c. quãuis aut Virgo non postulauit filium Dei concipere, quærens tantũ matri Dei ancillãri, gratiã illam, vt ipsa fieret mater Dei, inuenit, & vt gratiæ auctorem ex te gigneret. quod inde non parum stabiliri posse autumo, quia cõmemorante sacra scriptura nonnullos, qui gratiã Dei inuenerunt, quosdã ex illis ait, inuenisse eam corã Deo, vt de Moysẽ, de quo Exo. 33. dicitur: *Inuenisti gratiam coram me: alios inuenisse eam ante Deum, vt de Dauid, de quo Lucas è D. Stephano, act. 7. dixit: Inuenit gratiam ante Deum: ac tãdem alios refert gratiã inuenisse in oculis Dei, aut, in cõspectu Dei, vt habetur Gen. 6. & 18. apud Deũ tamen inuenisse gratiã nulli alteri, quã B. Virgini tribuit, vt hoc peculiaritã genere loquedi significaret gratiam, quã inuenit, fuisse filiũ Dei, qui erat apud Patrem, iuxta illud Ioan. Et Verbum erat Ioan. 1. apud Deum. Hanc intelligentiam satis id confirmare videtur, quod postquam dixerat: *Inuenisti gratiam apud Deum: continuo subiunxit: Ecce concipies & paries filium: gratia igitur, quam inuenit Maria, filius Dei est, quem conceptura erat. Sic enim eum vocat D. Paul. ad Hebr. dicens: Vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. Andr. Terz. Hanc quidem gratiam (vt egregie dixit Andreas Ierosolym. non accepit Sara, non sensit in comment. Rebecca, non cognouit Rachel. non est digna habita****

*habita Anna mater Samuelis quoniam eæ quidem ex fieriibus facta sunt matres, amittentes nam cum virginitate orbitatem; tu autem, etiam si Mater sis, virginitate tamen frueris illeja D Paulus cœlesti numine illustratus inquit: *Divisiones quidem gratiarum sunt: & diuersi diuerfa obtinuerunt: alij interpretationem sermonum, alij generalium linguarum, alij gratiam caritatis, & his similia; sublimem autem hanc gratiam, si nullo Dei proprio vtero concipiendi, nulla vnquam foemina præter Mariam inuenit. vnde Diuus Bernard dicebat: Inuenisti, quod quæres; inuenisti, quod nemo ante te potuit inuenire; inuenisti gratiam apud Deum, Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem. ac tandem dum D. Damasc. de dorm. Virg dixit: *Gratiæ abyssum Virgo inuenit, quæ duplicis virginitatis panem in olumem se uauerat. animam non minus quàm corpus virginis custodierat: quid quæso aliud intelligit, quam Mariam inuenisse filiũ Dei qui abyssus est, & perennis fons gratiæ. Hinc nos à Maria discamus quæere gratiam, non apud homines. nõ illam, quam obtinuit Ioseph apud Pharaonẽ aut Daniel apud Dariũ, & multo minus illã, quã inuenit Amã apud Regem Assuerũ, aut Achitofel apud Abialonem, quæ Aman crucem peperit, Achitofeli vero suspendium attulit. vnde acurẽ D. August. epist. 144 dixit: *Murdus iste periculosior est blandus quam molestus, & magis cauendus cum se facit diligi, quam cum admoget, cogitq; conueniri. oportet ergo quæere gratiam apud illum, per quem reges regnãt, & legũ conditores iusta decernunt, & eui potentatus omnes iam terrestres, quam cœlestes, subiciuntur. hoc idem monens Bernard. dixit: *Queramus gratiam apud Deum, nam apud homines gratia fallax. Querant alij alta, nos inuenire gratiam studemus. Quid enim? non gratia est: quod hic sumus: profectò misericordiã Domini est, quod non sumus consumpti nos Qui nos? Nos perituri, nos aucteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamenti a vitice mundi huius.*****

Illud quidem inter alia multa, quæ no-

bis suadent gratiam quæere apud Deum non apud homines, non minorem locum obtinet, quod illa ad bonum, fortem, & intrepidam reddit animam, hæc verò timidum, ac imbecillum magis ad virtutem capeffendam, & ad vitia sequenda proniorem. Hinc Salomon ait: *Fugit impius, nemine persequente; iustus autem, quasi leo confidens ac si apertius dicat: nihil inueniri potest formidolosus impio, quoniam caret gratia Dei, nihilq; fortius iusto, quia gratia Dei instar fortissimi leonis illum hostibus suis horribilem reddit. peccat primus parens, & gratia destitutus, quã primum Deus illi dixit: Adam ubi es? respondit: vocem tuam Domine audiui: sed timui, ecce prima fructum peccati, formido est, & pavor, vt ait Iob: *Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. Tradunt Philolophi naturales, leporem auditum habere acutissimum, ita vt, vel leuem sibilum quã longissime audiat: & cum animal sit timidissimum, semper vagatur, & ferẽ numquam quiescit: immo, & quãdo dormit, oculos habet apertos, quasi nulli fidens. Ferunt etiam iudẽ, ceruos eodem genere timiditatis laborare, ita, vt nunquam quiescant, sed ad quemcumque vel folij leuissimi sonitum contremiscant: sic impiis, cum gratia Dei carent, semper terror sonat in auribus eorum, & leporibus, & ceruis timidiore, & imbecilliores multo redduntur, vnde apud Deuteronomium minabatur Deus populo Israel *Si violaueris legẽ Dei, non erit fortitudo in manu tua, & dabit tibi Dominus cor pauidum, & timebis nocte, & de e, & non credes vitæ tuæ, & mane dicet, quis mihi det vesperam? vesperẽ quis mihi det mane? & apud Leuiticum: *Dabopuorem in cordibus eorum, in regionibus hostium, terrebis eos sonitus folij volantis, & ita fugient, quasi gladium: cadent, nullo persequente: timeat ergo, & tremat peccator Cain, cui Deus est iratus, & dicat: *Ecce Gen. 4. eiecit me hodie à facie terræ, & à facie tuã abscondar, omnis, qui inuenerit me, occidet me: quẽ*****

Gen. 18.

Exod. 32.

Exod. 33.

Gen. 6.

Esther 2.

Matth. 7.

Luc. 17.

Albert. magn.

D. Ambr. & Orig. sup. c. 1.

Lucæ.

Salmeron in somn. hu. ius loci.

Maffel in vita B. V. li. 3.

s. 12. vnde.

1. Cor. 12.

D. Bernard.

D. Damasc.

D. August.

D. Bern. ser. 3. m. Anunt.

Proverb. 28.

Gen. 3.

Iob. 19.

Dent. 28.

Leuit. 26.

Gen. 4.

dubitationis vestigium inueniri, immo fidem magnam effulgere D Bernardus hom. 4. in Annunc. versans proposita verba ait: *Non dubitat de facto, sed modum requirit, & ordinem. nec enim querit: an fiet istud, sed, quomodo: quasi dicat: cum sciat Dominus meus testis conscientie mea, vobis esse ancilla sua non cognoscere virum, quae lege, quo ordine placebit ei, ut fiat istud: si oportuerit me frangere votum, ut pariam filium, & gaudeo de filio, & doleo de propositio. Sin vero virgo concipiam, Virgo & pariam, quod vique si placuerit ei, impossibile non erit: tunc scio vere, quia respexu humilitatem ancillae suae. Gregorius Nissenus Episcopus oratione de humana Christi generat. & hom. 14. de Nat. Quomodo fiet istud, ut grauescam ex pudico, & castissimo marito. quoniam virum penitus non cognosco? desponsata sum homini iusto, si cum illo non conuenero, vnde erit, quod generabo? sed si poterit fieri, ut concipiam intacta, & generem claustrum, indica modum, & paratum inuenies cor meum: omnibus enim modis exopto me ego Deo meo, ut habeam prolem, & non perdam pudorem Beda super c. 1. Lucæ Non ait: Quomodo hoc sciam? sed quomodo fiet (inquit) ordinem videlicet, cui subdatur, inquirens; non autem signum, cui credat, flagitans; nec enim decebat electam generando Deo virginem dubiam dissidentia, sed prudentia cautam existere: Diuus Anselmus lib. de excellentia Beatæ Virginis cap. 3. O Domina (inquit) audis, quae feruntur ad rem omni seculo auditam: pauca, & mirabilia, nulla tamen incredulitate moueris: verum indubitanter tenes apud te, omnino impossibile fore non fieri, quod Angelus dixit futurum esse. & subdit: credidit ergo & certissime intellexit, Deum, tam bonum, tam piuum, tam misericordiam visceribus plenum, ut ad terras de caelesti sede descenderet, & homo factus, per indebitam sibi mortem, genus humanum à perpetua vellet morte, quae tenebatur, eripere respondens ergo nuncio, ait: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, o fides Deo accepta. o humilitas grata, o obedientia, omni sacrificio iucundior, Deo oblata. Theo-*

philactus deinde in cōmentario eiusdem loci in hunc modum loquitur: *Non quasi Theophylus discrepens, dixit: quomodo erit mihi istud? sed c. 1. Luc. ut prudens, ut intelligens, ut dicat modum, inquit; non enim prius tale quiddam factum est, nec post hoc fiet, ideo & ignoscit ei Angelus, Luc. 6. & non condemnat, ut Zachariam, sed magis modum docet: nam Zacharias meriti condemnatur, habuit enim exempla multa; quandoquidem & multa steriles pepererunt; Virgini autem nullum exemplum erat. Diuus Bonauent. super eundem locum inquit: Nec D Bonauent. omnino querit modum sciōdi, seu signum, quod per c. 1. Luc. fidem faciat, ut Zacharias, sed querit modum faciendi, ut consentiat, secundum illud Proverborum: Oculi tui recta videant, & palpebrae tuae præcedant gressus tuos. Eutibius Emislenus egregia nobis scripta in idem argumentum reliquit, dum ait: Non dubitat fieri, quod Angelus fieri promittit; interrogat tantum, quomodo fiat, quoniam, quamuis Virginem aliquando parituram audierat: dicit enim Isaias: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium: quomodo tamen pariet, non dicit; quia ergo Virgo est, & virum non cognoscit; quomodo pariat, & Virgo maneat, interrogat; quia nulli adhuc reuelatum erat Hæc ille, fulgentissimum Ecclesiae lumen S. Pater Augustinus magnum discrimen inueniens inter interrogationem Zachariae, & Mariæ, inquit: Zacharias quando ait: vnde hoc sciam, vel per quid hoc cognoscam, qui sum adeo cum uxore senex, desperando dixit, non inquirendo; Maria vero cum interrogat: Quomodo fiet istud, quoniam virginem non cognosco? inquirendo dixit, non desperando, propterea illi dicitur: Tacebis, quia non credis; huic vero causa exponitur: quia dum interrogaret, de promissione non dubitauit. Sed, & Ambrosius Domini matrem defendit, ac fidei imbecillitatem in solo Zacharia ponit. Maria (inquit) iam de negotio tractat; Zacharias adhuc de nuncio dubitat; negat ille, se credere, qui negat se scire, & exponit. Quasi filii adhuc querit alium auctorem. Ista se facere proficitur, nec dubitat esse faciendum, quod quomodo fieri possit, inquit. & in eodem etiam loco de Maria inquit Non fidem recipit, non officium refus aut, sed accommodat*

Laus affectum, spondit: obsequium. Etenim cum dixit: quomodo fiet istud: non de effectu dubitauit, sed qualitate ipsius quæsiuit effectus. Ac tandem celebratissimus ille Petrus Rauennas rationem reddens, quare interrogans Zacharias, ab Angelo Gabriele punitur, interrogans verò Maria gratum ab eodem Angelo accepit responsum, hæc præclara scribit: Ille peccatorum cognitor, non Pet. Rauenn. verba, sed corda præiudicat, non quid quisque dicit in c. 1. Lucæ. xerit, sed quid senserit, indicauit: erat enim interrogantium dissimilis causa, species perdiuersa. Hæc contra naturam credidit, ille pro natura dubitauit; hæc integre ordinem reuquirunt, ille, quod Deus fieri iubet, fieri non posse præscribit; ille impellentibus exemplis ad fidem non accedit, hæc ad fidem sine exemplo præcurrit; hæc miratur de partu virginali, hic disputat de conceptu coniugali: hactenus ille. Quæ omnia Patrum testimonia ex verbis Elisabeth Virginem alloquentis apertissime confirmantur: Beata es, quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino. ecce fatebitur Elisabeth, diuino spiritu afflata excellentem aduocatum fuisse virginis credulitatem erga arcana ab Angelo sibi reuelata, ut in præmium illius impleta forent in ea omnia, quæ Angelus ei pollicitus fuerat.

Scio quidem, perfidos Hebræos abufos fuisse hoc aduerbio: quomodo. suæ incredulitatis indubitata inditia ostendentes: apud Ioannem enim dixerunt: Nonne hic est filius Ioseph, cuius nouimus patrem, & matrem, quomodo ergo dicit hic; quia de celo descendit? & rursus, cum Christus Dominus diceret illis: Pausis, quem ego dabo, caro mea est promundi vita: ipsi vero litigabant, dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? ac tandem, quando Christus ascendit in TEMPLUM, ibique docebat, adstantes mirabantur, dicentes: quomodo hic literas scit, cum non didicerit? quibus verbis aperte negabant de celo eum descendisse, carnem suam manducandum potrigere posse, aut literatum esse, cum nunquam didicisset; at longe diuersa est usurpatio huius ad-

uerbij; quomodo: apud Mariam. nam, (vt auctor est D. Ambrosius) sicut, cum Abraham, pater credentium, audiuit, terram Chanaan, sibi, suisque posteris esse donandam, diuino credidit oraculo, interrogauit tamen modum, quo id esset executioni mandandum, dicens: Domine Deus, vnde scire possum, quod eam terram sine possessurum? ita B. Virgo, mysterium sibi reuelatum constantissime credens, de modo solum quæsiuit: vnde (inquit) Mariam hoc voluisse dicere: Cum id, quod nature est, non suppetat, quia non solet parere Virgo, quæ viro non fuerit copulata, quæro, quomodo præter instituta nature possim generare. Deinde, cum Euangelicus ille Nicodemus, Christo ei dicente: nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei, continuo interrogauit: & quomodo potest homo nasci, cum sit senex? quæ quidem interrogatio, (vt Cornelius adnotauit) non fuit ex diffidentia orta, cum verè paratus ad credendum, quæ à Christo audierat, illà fecisset: propterea, non meruit à Christo edoceri modum, quo id fieri deberet nempe per facti baptismatis regenerationem; eodem ergo modo, immo magis ab omni incredulitatis suspitione alieno, beatissima Virgo Angelum interrogauit; Quomodo fiet istud? mysterij quidem conscientia, modi tamen ignara, de quo sciretatur, vt discat. Ac tandem, sicut olim castus Ioseph ob castitatis amorem, à lasciuia femina prouocatus, dixit: quomodo possum hoc malum facere? ita B. Virgo, reuo virginitatis, quam ardentissime amabat, audiens se concepturam, & parituram; Ecce concipies & paries: licet alioquin nihil mali suspicaretur, quæ certo agnoscebat, sanctum Angelum Dei tecum loqui, interrogauit tamen modum, quo illa extrema adeo distantia, Mater, & Virgo, inter se copulanda forent. Quare, tantum abest, vt verba hæc: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? in animam aliquam incredulitatis notam præferant, vt inter arcana, quæ in eis delitescunt, & nos reserare polliciti

Greg. Nissen.

Beda super c. 1. Lucæ.

D. Anselm.

Proverb. 4.

Euseb. Emis.

ser. 4. ante

Domin. 2.

aduen.

Isai 7.

D. August.

D. Ambr.

expo c. 1. Luc.

Pet. Rauenn.

Luc. 1.

Ibid.

Ioan. 6.

Ibid.

Ioan. 7.

Gen. 15.

Ioan. 3.

Cornel. Tanf. in sua cōcor.

Luc. 2.

Gen. 39.

Luc. 8.

Ibid.

collicitissimus, primum omnium, insi-
gnis, ac irrefragabilis Mariæ fides annu-
mstantia veniat, ut enim dicit D. Hieron. li.
3. cap. 33. Quid si dicitur: per crevit arem,
hoc dicitur: per fidem, que et altissima
mysteria flammæ accendit, & sine morabun-
dantiâ consistit.

Quamplures insignis fidei viros sacra
commemorant eloquia, quorum memi-
nit Dominus Iulius ad Hebr. fidei similitudine
Deo, & similitudo est. fidei dicitur quodam
aerem, in salutem domus sue. fidei dicitur ob-
sequiosissimum dominum honoratit, fidei ho-
septh monens de professione filiorum
Israel in certam promissionis, & de assu-
bitis suis illuc asportandis, mox dicit: fidei
Moyles natus, cœcitate est fidei se, filium
fidei Pharaonis negavit. fidei Ralduca-
lebrauit, fidei israel filij craverunt in sa-
lutarum, fidei enim lem. h. d. corruerunt. Et
quid amplius dicam? diffidit enim me
corpus de sanctis antiquis maxime,
qui (teste D. Paulo) per fidem vicerunt ne-
quia, operati sunt salutem, alleperunt repro-
bationes; quoniam alij fidei committunt
sua tentoria, sicut Daniel; alij fidei exhor-
rentur imperant ignis, sicut tres pueri;
alij fidei conualuerunt de immunditate,
sicut filij israel, & Ezochias; fidei alij flo-
res facti sunt in bello, sicut Iosue, & Sa-
das Machabæus; fidei enim receperunt
multos montes suos, sicut per Eliam,
& Eliseum; alij propter fidem lapidati
sunt, ut Ieremias in Aegypto, & Ezech. 11
in Babilonia; alij fidei sunt, ut Iosue, talis
Hieronymus. in occasione gladij alij mansi-
sunt, ut Vitas, & I. Ias, fidei alij reuer-
terunt in melioris, ut Elias; & non omnes
de rebus alij periculis presentis seculi
transierunt; & fidei testimonio, probati in-
ueniunt sed horum omnium fides val-
de præcelluit fides magni Patriarchæ
Abrahæ, quem adeo accurate D. Paulus
commendavit, ut, de eius fide loquens.
diceret: Contra spem in spem credidit, ut fieret
pater multarum gentium; secundum quod di-
ctum est ei: sic eris semen suum, sicut stelle
cæli, & arena maris, & non imbratus est in

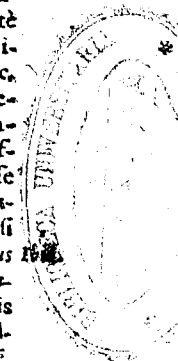
fide, nec consideravit corpus suum mortuum,
cum iam fererentur esse annorum, & com-
munitur nullam. Sarcis; in re promissione a iure
Dei non lassavit diffidentia, sed confidit
effusile, dicitur quodam Deo: plenissimo iure,
quia quæcumque promissi: Deus, pater est
facere. Talibus in graulibus verbis Do-
ctor gentium pariter et Abrahæ fidei
commendat. Licet eam ad lehis, ac
resna auctoritate digna fuerit Abrahæ fi-
des, Maria tamen fides Mariæ longio-
rem alio dicitur: ille enim crucifixus, ste-
millam mancipiam paritorem, Maria
aurea angustiam cruciam esse maxime:
Abrahæ non defuit exemplum parus
sue vocis (Edam enim, & Iunguistiam
Gen. 5.
Gen. 9.
Gen. 27.
Gen. 35.
Ecc. 2.
Ecc. 12.
Ecc. 14.
Ios. 6.
Iob. 2.
Iob. 14.
Dan. 9.
Dan. 30.
Ios. 17.
Ios. 24.
Ios. 27.
Ios. 28.
Ios. 29.
Ios. 30.
Ios. 31.
Ios. 32.
Ios. 33.
Ios. 34.
Ios. 35.
Ios. 36.
Ios. 37.
Ios. 38.
Ios. 39.
Ios. 40.
Ios. 41.
Ios. 42.
Ios. 43.
Ios. 44.
Ios. 45.
Ios. 46.
Ios. 47.
Ios. 48.
Ios. 49.
Ios. 50.
Ios. 51.
Ios. 52.
Ios. 53.
Ios. 54.
Ios. 55.
Ios. 56.
Ios. 57.
Ios. 58.
Ios. 59.
Ios. 60.
Ios. 61.
Ios. 62.
Ios. 63.
Ios. 64.
Ios. 65.
Ios. 66.
Ios. 67.
Ios. 68.
Ios. 69.
Ios. 70.
Ios. 71.
Ios. 72.
Ios. 73.
Ios. 74.
Ios. 75.
Ios. 76.
Ios. 77.
Ios. 78.
Ios. 79.
Ios. 80.
Ios. 81.
Ios. 82.
Ios. 83.
Ios. 84.
Ios. 85.
Ios. 86.
Ios. 87.
Ios. 88.
Ios. 89.
Ios. 90.
Ios. 91.
Ios. 92.
Ios. 93.
Ios. 94.
Ios. 95.
Ios. 96.
Ios. 97.
Ios. 98.
Ios. 99.
Ios. 100.
Ios. 101.
Ios. 102.
Ios. 103.
Ios. 104.
Ios. 105.
Ios. 106.
Ios. 107.
Ios. 108.
Ios. 109.
Ios. 110.
Ios. 111.
Ios. 112.
Ios. 113.
Ios. 114.
Ios. 115.
Ios. 116.
Ios. 117.
Ios. 118.
Ios. 119.
Ios. 120.
Ios. 121.
Ios. 122.
Ios. 123.
Ios. 124.
Ios. 125.
Ios. 126.
Ios. 127.
Ios. 128.
Ios. 129.
Ios. 130.
Ios. 131.
Ios. 132.
Ios. 133.
Ios. 134.
Ios. 135.
Ios. 136.
Ios. 137.
Ios. 138.
Ios. 139.
Ios. 140.
Ios. 141.
Ios. 142.
Ios. 143.
Ios. 144.
Ios. 145.
Ios. 146.
Ios. 147.
Ios. 148.
Ios. 149.
Ios. 150.
Ios. 151.
Ios. 152.
Ios. 153.
Ios. 154.
Ios. 155.
Ios. 156.
Ios. 157.
Ios. 158.
Ios. 159.
Ios. 160.
Ios. 161.
Ios. 162.
Ios. 163.
Ios. 164.
Ios. 165.
Ios. 166.
Ios. 167.
Ios. 168.
Ios. 169.
Ios. 170.
Ios. 171.
Ios. 172.
Ios. 173.
Ios. 174.
Ios. 175.
Ios. 176.
Ios. 177.
Ios. 178.
Ios. 179.
Ios. 180.
Ios. 181.
Ios. 182.
Ios. 183.
Ios. 184.
Ios. 185.
Ios. 186.
Ios. 187.
Ios. 188.
Ios. 189.
Ios. 190.
Ios. 191.
Ios. 192.
Ios. 193.
Ios. 194.
Ios. 195.
Ios. 196.
Ios. 197.
Ios. 198.
Ios. 199.
Ios. 200.
Ios. 201.
Ios. 202.
Ios. 203.
Ios. 204.
Ios. 205.
Ios. 206.
Ios. 207.
Ios. 208.
Ios. 209.
Ios. 210.
Ios. 211.
Ios. 212.
Ios. 213.
Ios. 214.
Ios. 215.
Ios. 216.
Ios. 217.
Ios. 218.
Ios. 219.
Ios. 220.
Ios. 221.
Ios. 222.
Ios. 223.
Ios. 224.
Ios. 225.
Ios. 226.
Ios. 227.
Ios. 228.
Ios. 229.
Ios. 230.
Ios. 231.
Ios. 232.
Ios. 233.
Ios. 234.
Ios. 235.
Ios. 236.
Ios. 237.
Ios. 238.
Ios. 239.
Ios. 240.
Ios. 241.
Ios. 242.
Ios. 243.
Ios. 244.
Ios. 245.
Ios. 246.
Ios. 247.
Ios. 248.
Ios. 249.
Ios. 250.
Ios. 251.
Ios. 252.
Ios. 253.
Ios. 254.
Ios. 255.
Ios. 256.
Ios. 257.
Ios. 258.
Ios. 259.
Ios. 260.
Ios. 261.
Ios. 262.
Ios. 263.
Ios. 264.
Ios. 265.
Ios. 266.
Ios. 267.
Ios. 268.
Ios. 269.
Ios. 270.
Ios. 271.
Ios. 272.
Ios. 273.
Ios. 274.
Ios. 275.
Ios. 276.
Ios. 277.
Ios. 278.
Ios. 279.
Ios. 280.
Ios. 281.
Ios. 282.
Ios. 283.
Ios. 284.
Ios. 285.
Ios. 286.
Ios. 287.
Ios. 288.
Ios. 289.
Ios. 290.
Ios. 291.
Ios. 292.
Ios. 293.
Ios. 294.
Ios. 295.
Ios. 296.
Ios. 297.
Ios. 298.
Ios. 299.
Ios. 300.
Ios. 301.
Ios. 302.
Ios. 303.
Ios. 304.
Ios. 305.
Ios. 306.
Ios. 307.
Ios. 308.
Ios. 309.
Ios. 310.
Ios. 311.
Ios. 312.
Ios. 313.
Ios. 314.
Ios. 315.
Ios. 316.
Ios. 317.
Ios. 318.
Ios. 319.
Ios. 320.
Ios. 321.
Ios. 322.
Ios. 323.
Ios. 324.
Ios. 325.
Ios. 326.
Ios. 327.
Ios. 328.
Ios. 329.
Ios. 330.
Ios. 331.
Ios. 332.
Ios. 333.
Ios. 334.
Ios. 335.
Ios. 336.
Ios. 337.
Ios. 338.
Ios. 339.
Ios. 340.
Ios. 341.
Ios. 342.
Ios. 343.
Ios. 344.
Ios. 345.
Ios. 346.
Ios. 347.
Ios. 348.
Ios. 349.
Ios. 350.
Ios. 351.
Ios. 352.
Ios. 353.
Ios. 354.
Ios. 355.
Ios. 356.
Ios. 357.
Ios. 358.
Ios. 359.
Ios. 360.
Ios. 361.
Ios. 362.
Ios. 363.
Ios. 364.
Ios. 365.
Ios. 366.
Ios. 367.
Ios. 368.
Ios. 369.
Ios. 370.
Ios. 371.
Ios. 372.
Ios. 373.
Ios. 374.
Ios. 375.
Ios. 376.
Ios. 377.
Ios. 378.
Ios. 379.
Ios. 380.
Ios. 381.
Ios. 382.
Ios. 383.
Ios. 384.
Ios. 385.
Ios. 386.
Ios. 387.
Ios. 388.
Ios. 389.
Ios. 390.
Ios. 391.
Ios. 392.
Ios. 393.
Ios. 394.
Ios. 395.
Ios. 396.
Ios. 397.
Ios. 398.
Ios. 399.
Ios. 400.
Ios. 401.
Ios. 402.
Ios. 403.
Ios. 404.
Ios. 405.
Ios. 406.
Ios. 407.
Ios. 408.
Ios. 409.
Ios. 410.
Ios. 411.
Ios. 412.
Ios. 413.
Ios. 414.
Ios. 415.
Ios. 416.
Ios. 417.
Ios. 418.
Ios. 419.
Ios. 420.
Ios. 421.
Ios. 422.
Ios. 423.
Ios. 424.
Ios. 425.
Ios. 426.
Ios. 427.
Ios. 428.
Ios. 429.
Ios. 430.
Ios. 431.
Ios. 432.
Ios. 433.
Ios. 434.
Ios. 435.
Ios. 436.
Ios. 437.
Ios. 438.
Ios. 439.
Ios. 440.
Ios. 441.
Ios. 442.
Ios. 443.
Ios. 444.
Ios. 445.
Ios. 446.
Ios. 447.
Ios. 448.
Ios. 449.
Ios. 450.
Ios. 451.
Ios. 452.
Ios. 453.
Ios. 454.
Ios. 455.
Ios. 456.
Ios. 457.
Ios. 458.
Ios. 459.
Ios. 460.
Ios. 461.
Ios. 462.
Ios. 463.
Ios. 464.
Ios. 465.
Ios. 466.
Ios. 467.
Ios. 468.
Ios. 469.
Ios. 470.
Ios. 471.
Ios. 472.
Ios. 473.
Ios. 474.
Ios. 475.
Ios. 476.
Ios. 477.
Ios. 478.
Ios. 479.
Ios. 480.
Ios. 481.
Ios. 482.
Ios. 483.
Ios. 484.
Ios. 485.
Ios. 486.
Ios. 487.
Ios. 488.
Ios. 489.
Ios. 490.
Ios. 491.
Ios. 492.
Ios. 493.
Ios. 494.
Ios. 495.
Ios. 496.
Ios. 497.
Ios. 498.
Ios. 499.
Ios. 500.
Ios. 501.
Ios. 502.
Ios. 503.
Ios. 504.
Ios. 505.
Ios. 506.
Ios. 507.
Ios. 508.
Ios. 509.
Ios. 510.
Ios. 511.
Ios. 512.
Ios. 513.
Ios. 514.
Ios. 515.
Ios. 516.
Ios. 517.
Ios. 518.
Ios. 519.
Ios. 520.
Ios. 521.
Ios. 522.
Ios. 523.
Ios. 524.
Ios. 525.
Ios. 526.
Ios. 527.
Ios. 528.
Ios. 529.
Ios. 530.
Ios. 531.
Ios. 532.
Ios. 533.
Ios. 534.
Ios. 535.
Ios. 536.
Ios. 537.
Ios. 538.
Ios. 539.
Ios. 540.
Ios. 541.
Ios. 542.
Ios. 543.
Ios. 544.
Ios. 545.
Ios. 546.
Ios. 547.
Ios. 548.
Ios. 549.
Ios. 550.
Ios. 551.
Ios. 552.
Ios. 553.
Ios. 554.
Ios. 555.
Ios. 556.
Ios. 557.
Ios. 558.
Ios. 559.
Ios. 560.
Ios. 561.
Ios. 562.
Ios. 563.
Ios. 564.
Ios. 565.
Ios. 566.
Ios. 567.
Ios. 568.
Ios. 569.
Ios. 570.
Ios. 571.
Ios. 572.
Ios. 573.
Ios. 574.
Ios. 575.
Ios. 576.
Ios. 577.
Ios. 578.
Ios. 579.
Ios. 580.
Ios. 581.
Ios. 582.
Ios. 583.
Ios. 584.
Ios. 585.
Ios. 586.
Ios. 587.
Ios. 588.
Ios. 589.
Ios. 590.
Ios. 591.
Ios. 592.
Ios. 593.
Ios. 594.
Ios. 595.
Ios. 596.
Ios. 597.
Ios. 598.
Ios. 599.
Ios. 600.
Ios. 601.
Ios. 602.
Ios. 603.
Ios. 604.
Ios. 605.
Ios. 606.
Ios. 607.
Ios. 608.
Ios. 609.
Ios. 610.
Ios. 611.
Ios. 612.
Ios. 613.
Ios. 614.
Ios. 615.
Ios. 616.
Ios. 617.
Ios. 618.
Ios. 619.
Ios. 620.
Ios. 621.
Ios. 622.
Ios. 623.
Ios. 624.
Ios. 625.
Ios. 626.
Ios. 627.
Ios. 628.
Ios. 629.
Ios. 630.
Ios. 631.
Ios. 632.
Ios. 633.
Ios. 634.
Ios. 635.
Ios. 636.
Ios. 637.
Ios. 638.
Ios. 639.
Ios. 640.
Ios. 641.
Ios. 642.
Ios. 643.
Ios. 644.
Ios. 645.
Ios. 646.
Ios. 647.
Ios. 648.
Ios. 649.
Ios. 650.
Ios. 651.
Ios. 652.
Ios. 653.
Ios. 654.
Ios. 655.
Ios. 656.
Ios. 657.
Ios. 658.
Ios. 659.
Ios. 660.
Ios. 661.
Ios. 662.
Ios. 663.
Ios. 664.
Ios. 665.
Ios. 666.
Ios. 667.
Ios. 668.
Ios. 669.
Ios. 670.
Ios. 671.
Ios. 672.
Ios. 673.
Ios. 674.
Ios. 675.
Ios. 676.
Ios. 677.
Ios. 678.
Ios. 679.
Ios. 680.
Ios. 681.
Ios. 682.
Ios. 683.
Ios. 684.
Ios. 685.
Ios. 686.
Ios. 687.
Ios. 688.
Ios. 689.
Ios. 690.
Ios. 691.
Ios. 692.
Ios. 693.
Ios. 694.
Ios. 695.
Ios. 696.
Ios. 697.
Ios. 698.
Ios. 699.
Ios. 700.
Ios. 701.
Ios. 702.
Ios. 703.
Ios. 704.
Ios. 705.
Ios. 706.
Ios. 707.
Ios. 708.
Ios. 709.
Ios. 710.
Ios. 711.
Ios. 712.
Ios. 713.
Ios. 714.
Ios. 715.
Ios. 716.
Ios. 717.
Ios. 718.
Ios. 719.
Ios. 720.
Ios. 721.
Ios. 722.
Ios. 723.
Ios. 724.
Ios. 725.
Ios. 726.
Ios. 727.
Ios. 728.
Ios. 729.
Ios. 730.
Ios. 731.
Ios. 732.
Ios. 733.
Ios. 734.
Ios. 735.
Ios. 736.
Ios. 737.
Ios. 738.
Ios. 739.
Ios. 740.
Ios. 741.
Ios. 742.
Ios. 743.
Ios. 744.
Ios. 745.
Ios. 746.
Ios. 747.
Ios. 748.
Ios. 749.
Ios. 750.
Ios. 751.
Ios. 752.
Ios. 753.
Ios. 754.
Ios. 755.
Ios. 756.
Ios. 757.
Ios. 758.
Ios. 759.
Ios. 760.
Ios. 761.
Ios. 762.
Ios. 763.
Ios. 764.
Ios. 765.
Ios. 766.
Ios. 767.
Ios. 768.
Ios. 769.
Ios. 770.
Ios. 771.
Ios. 772.
Ios. 773.
Ios. 774.
Ios. 775.
Ios. 776.
Ios. 777.
Ios. 778.
Ios. 779.
Ios. 780.
Ios. 781.
Ios. 782.
Ios. 783.
Ios. 784.
Ios. 785.
Ios. 786.
Ios. 787.
Ios. 788.
Ios. 789.
Ios. 790.
Ios. 791.
Ios. 792.
Ios. 793.
Ios. 794.
Ios. 795.
Ios. 796.
Ios. 797.
Ios. 798.
Ios. 799.
Ios. 800.
Ios. 801.
Ios. 802.
Ios. 803.
Ios. 804.
Ios. 805.
Ios. 806.
Ios. 807.
Ios. 808.
Ios. 809.
Ios. 810.
Ios. 811.
Ios. 812.
Ios. 813.
Ios. 814.
Ios. 815.
Ios. 816.
Ios. 817.
Ios. 818.
Ios. 819.
Ios. 820.
Ios. 821.
Ios. 822.
Ios. 823.
Ios. 824.
Ios. 825.
Ios. 826.
Ios. 827.
Ios. 828.
Ios. 829.
Ios. 830.
Ios. 831.
Ios. 832.
Ios. 833.
Ios. 834.
Ios. 835.
Ios. 836.
Ios. 837.
Ios. 838.
Ios. 839.
Ios. 840.
Ios. 841.
Ios. 842.
Ios. 843.
Ios. 844.
Ios. 845.
Ios. 846.
Ios. 847.
Ios. 848.
Ios. 849.
Ios. 850.
Ios. 851.
Ios. 852.
Ios. 853.
Ios. 854.
Ios. 855.
Ios. 856.
Ios. 857.
Ios. 858.
Ios. 859.
Ios. 860.
Ios. 861.
Ios. 862.
Ios. 863.
Ios. 864.
Ios. 865.
Ios. 866.
Ios. 867.
Ios. 868.
Ios. 869.
Ios. 870.
Ios. 871.
Ios. 872.
Ios. 873.
Ios. 874.
Ios. 875.
Ios. 876.
Ios. 877.
Ios. 878.
Ios. 879.
Ios. 880.
Ios. 881.
Ios. 882.
Ios. 883.
Ios. 884.
Ios. 885.
Ios. 886.
Ios. 887.
Ios. 888.
Ios. 889.
Ios. 890.
Ios. 891.
Ios. 892.
Ios. 893.
Ios. 894.
Ios. 895.
Ios. 896.
Ios. 897.
Ios. 898.
Ios. 899.
Ios. 900.
Ios. 901.
Ios. 902.
Ios. 903.
Ios. 904.
Ios. 905.
Ios. 906.
Ios. 907.
Ios. 908.
Ios. 909.
Ios. 910.
Ios. 911.
Ios. 912.
Ios. 913.
Ios. 914.
Ios. 915.
Ios. 916.
Ios. 917.
Ios. 918.
Ios. 919.
Ios. 920.
Ios. 921.
Ios. 922.
Ios. 923.
Ios. 924.
Ios. 925.
Ios. 926.
Ios. 927.
Ios. 928.
Ios. 929.
Ios. 930.
Ios. 931.
Ios. 932.
Ios. 933.
Ios. 934.
Ios. 935.
Ios. 936.
Ios. 937.
Ios. 938.
Ios. 939.
Ios. 940.
Ios. 941.
Ios. 942.
Ios. 943.
Ios. 944.
Ios. 945.
Ios. 946.
Ios. 947.
Ios. 948.
Ios. 949.
Ios. 950.
Ios. 951.
Ios. 952.
Ios. 953.
Ios. 954.
Ios. 955.
Ios. 956.
Ios. 957.
Ios. 958.
Ios. 959.
Ios. 960.
Ios. 961.
Ios. 962.
Ios. 963.
Ios. 964.
Ios. 965.
Ios. 966.
Ios. 967.
Ios. 968.
Ios. 969.
Ios. 970.
Ios. 971.
Ios. 972.
Ios. 973.
Ios. 974.
Ios. 975.
Ios. 976.
Ios. 977.
Ios. 978.
Ios. 979.
Ios. 980.
Ios. 981.
Ios. 982.
Ios. 983.
Ios. 984.
Ios. 985.
Ios. 986.
Ios. 987.
Ios. 988.
Ios. 989.
Ios. 990.
Ios. 991.
Ios. 992.
Ios. 993.
Ios. 994.
Ios. 995.
Ios. 996.
Ios. 997.
Ios. 998.
Ios. 999.
Ios. 1000.
Ios. 1001.
Ios. 1002.
Ios. 1003.
Ios. 1004.
Ios. 1005.
Ios. 1006.
Ios. 1007.
Ios. 1008.
Ios. 1009.
Ios. 1010.
Ios. 1011.
Ios. 1012.
Ios. 1013.
Ios. 1014.
Ios. 1015.
Ios. 1016.
Ios. 1017.
Ios. 1018.
Ios. 1019.
Ios. 1020.
Ios. 1021.
Ios. 1022.
Ios. 1023.
Ios. 1024.
Ios. 1025.
Ios. 1026.
Ios. 1027.
Ios. 1028.
Ios. 1029.
Ios. 1030.
Ios. 1031.
Ios. 1032.
Ios. 1033.
Ios. 1034.
Ios. 1035.
Ios. 1036.
Ios. 1037.
Ios. 1038.
Ios. 1039.
Ios. 1040.
Ios. 1041.
Ios. 1042.
Ios. 1043.
Ios. 1044.
Ios. 1045.
Ios. 1046.
Ios. 1047.
Ios. 1048.
Ios. 1049.
Ios. 1050.
Ios. 1051.
Ios. 1052.
Ios. 1053.
Ios. 1054.
Ios. 1055.
Ios. 1056.
Ios. 1057.
Ios. 1058.
Ios. 1059.
Ios. 1060.
Ios. 1061.
Ios. 1062.
Ios. 1063.
Ios. 1064.
Ios. 1065.
Ios. 1066.
Ios. 1067.
Ios. 1068.
Ios. 1069.
Ios. 1070.
Ios. 1071.
Ios. 1072.
Ios. 1073.
Ios. 1074.
Ios. 1075.
Ios. 1076.
Ios. 1077.
Ios. 1078.
Ios. 1079.
Ios. 1080.
Ios. 1081.
Ios. 1082.
Ios. 1083.
Ios. 1084.
Ios. 1085.
Ios. 1086.
Ios. 1087.
Ios. 1088.
Ios. 1089.
Ios. 1090.
Ios. 1091.
Ios. 1092.
Ios. 1093.
Ios. 1094.
Ios. 1095.
Ios. 1096.
Ios. 1097.
Ios. 1098.
Ios. 1099.
Ios. 1100.
Ios. 1101.
Ios. 1102.
Ios. 1103.
Ios. 1104.
Ios. 1105.
Ios. 1106.
Ios. 1107.
Ios. 1108.
Ios. 1109.
Ios. 1110.
Ios. 1111.
Ios. 1112.
Ios. 1113.
Ios. 1114.
Ios. 1115.
Ios. 1116.
Ios. 111

Ibid. furnam libertatem nubendi? ac tandem
Luc. 2. subiungit: *lavi pedes meos, quomodo inquina-*
Ibid. *ba illo?* aperte significat se, per perpetuam
de arcan. Ca. virginis votum, ab omni viri affectu,
thol. verit. c. & desiderio prorsus alienam esse, & ideo
 14. quæsiuit: *quomodo fiet istud, quoniam virum*
Aug. lib. de non cognosco? sed ex Patrum doctrina ca-
S. virgin. c. dem verba aperiamus. Illi vnanimi con-
 4. *ser. 14.* sensu docent, his verbis indicasse B. Virgi-
Bern. ser. 4. nem votum emisisse perpetuæ virginita-
de Assumpt. tis, atque adeo ligatam, & impedita esse
 4. *homil. 4.* ad licitè cognoscendum virum. Si enim
Ansel. lib. de non cognosco? quia facile posset illi respon-
excell. Virg. detur liberam habere facultatè cognoscendi
 4. virum, vt filium conciperet: vnde sensus
Ambros. li. 2. illorū verborū est: quomodo fiet istud de
in. Luc. concipiendo filium, cum propter votum
Beda. lib. 1. virginis atque me emissum, mihi nō liceat
in. Luc. c. 1. virum agnoscere? & licet B. Virgo locuta
Ansb. ho. fuerit de præsentia, dicens: non cognosco, idē
super illud: Hebræos vna, eademque vox præiens, &
Intrauit Te futurum tempus sæpe designat, vt adno-
scus in quoddā tavit Galatinus lib. 7. de arcanis. nec ab-
Castellum. horret ad hoc vulgatis noster modus lo-
Alber magn. querendi; nam, cum quis die sibi prohibi-
Hugo de S. to inuitatur ad vescendum carnibus, re-
Victore lib. spōdere solet: hodie non vescar. carnibus,
de perp. virg. quæ perinde est ac si diceret nō vescar hanc
Maria. expositionē acceptant Augustinus, Ber-
Gre Nissen. nardus, Anselmus, Ambrosius, Beda, &
D. Bonau. in Angelicam annunciationem virginis
 4. d. 30. *art.* votum emisisse, præter Scholasticos Do-
 1. q. 2. ctōres id asserentes cum Magistro Sentē-
Scot. q. 2. a. 2. tiarum in 4. dist. 30. & præter Patres nuper
Ricard. ar. 2. citatos, id docuerunt, Albertus Magnus
 q. 1. super *Missus*, Hugo de S. Victore lib. de
Maior. q. 4. perpetua virgin. Mariæ, necnon Gregor.
Durand. q. 2. Nissæn. orat. de Christi Natiui. cuius au-
Supplementū reā verba non sunt silentio prætermittē-
Gabriel ar. 2. da: sic enim ait: *Andi pure Virginis vocem,*
 q. 2. *Angelus partum denunciat, & illa virginita-*
Sot. q. 2. ar. 2. tem amplectitur, interdicta mihi (inquit) est
Magist. in 4. viri consuetudo: vt virum cognoscam, fieri
 d. 30. non potest; quo pacto hoc mihi continget? si nu-

ptia: um causa sumpta erat à Ioseph, quomo-
 do Angelum de partu prædicentem, quasi re-
 noua, & insolita obstupescita, auersata es-
 set, cum prorsus speraret, se quoque aliquando
 matrem esse futuram. sed quoniam Deo dica-
 tam, & consecratam carnem, veluti sanctum
 quoddam denarium, intactam seruare oportebat;
 propterea, etiamsi Angelus sis (inquit) ac
 de calo veneris; etiamsi supra hominem sis id,
 quod appare: at tamen, vt virum cognoscere
 fieri non potest. *quomodo mater ero, absque vi-*
ro: Iosephum enim sponsum quidem noui, vi-
rum autem non cognosco. hactenus Nissæ. Episc. Chry-
 stopus. Addit etiam Episcopus Chrystopo-
 litanus in Cant. Magnificat, ad illa verba:
 fecit mihi magna: à tempore conceptionis
 illud votum: emisisse Virginem: *Quo-*
cum (inquit) viri quidam concupiscunt,
 quod Virgo illic post sanctificationem, facti
 votum perpetuæ virginis in vtero Mariæ,
 quod sanè mihi creditu difficile non est; nam
 cū B. Virgo sēper, quod melius, & Deo gratiam
 agnoscebat, eligeret, ipsaque nō ignorasset, vir-
 ginitatem voto illustratam, Deo gratiorem, &
 sibi utiliore esse, nō dubito, quin à tempore sua
 cōceptionis illā Deo, voto consecrauerit. Vnde
 D. Anselmus. li. de excell. Virginis, ca. 4.
 hanc rationem insinuans, dixit: Virgo tenera,
 & delicata, regali stirpe progenita, & speciosis-
 sima, totam intentionem suam, totum amorem
 suum, totū sēditiū suum ad hoc iniecit, vt cor-
 pus, & animam suam Deo virginitate perpe-
 tua consecraret: sciebat enim, quod quan-
 to sanctius eam seruaret, tanto sublimius ei,
 qui omnium castissimus, immo ipsa castitas
 est, appropinquaret. Hinc oportet, dicant
 Virgines à Matre eorum Duce, & magis-
 tra, virginis Deo oblatæ tenaces esse
 valde, & in eius custodia constantissimas,
 & inuincibiles persistere: hac n. ratione
 arbitror, Antiquos olim, armatas depin-
 xisse virgines, scutum in sinistra, & lan-
 ceam in dextera tenentes, vt intelligerēt,
 pro tuenda pudicitia, semper paratas esse
 debere ad inferendum bellum his, qui tam
 pretiosum thesaurū subripere voluerint.
 vnde quemadmodum hortus Hesperidū,
 auriferum serens fructum, custodem ha-

debat Draconem priuigilem, mala aurea
 vigilanter obseruantem; ad eundem mo-
 dum fructus virginis pretiosissima
 est, & mala germinans, auro ipso Arabiæ
 multo æstimabiliora; quam obrem non
 secus, atq; alter Draco, Angelus, cui ma-
 ximè cognata est virginitas, Mariæ in-
 tebritatis custos fuit, tantum abest, quod
 ad eam violandam aliquid nunciauerit.
 Præter hanc autem angelicam custodiā,
 ipsa Virgo, instar pastoris Argos, centum
 oculos habentis, adeo vigilantem super
 suam virginitatem custodem se exhibuit,
 vt etiam Angelo annunciante conceptū,
 continuò sui pudoris sollicita, occurreret:
 quomodo fiet istud, quoniam virum non cognos-
 sco: S. Hieron. epist. 140. ad Principiam,
 probè agnoscentem, quantum oporteret
 Virginem, (& maxime Deo sacratam)
 vigilantem, armatam, & vndique muni-
 tam aduersus castitatis hostem incedere,
 in hunc modum loquitur: *Arbitror te ac-*
quiescens Christi gladio militare; vt autem
scias super virginitatem, gladium habere pud-
icitia, per quam truces opera carnis, & superes
voluptates, gentilibus quoque error Deas vir-
gines fixit armatas. Quam locum inter cœ-
 lectia Zodiaci signa Virgo tenet, eundem
 inter homines viuens castus homo, casta-
 que teneat femina: illa inter Leonem
 est, & Libram; castus homo inter Leo-
 nem viuat, id est, fortitudinem, & Li-
 bram, hoc est, temperantiam: exigit e-
 nim castitas, vt sit perpetua, leonem, à
 quo custodiatur, & libram in qua cibum,
 & potum, maxime vini, in quo (vt Paulus
 ait) est luxuria, vestes, amicitias, collo-
 catio, aspectus atq; ponderet atq; mensuret.
 Vetus proverbiū fuit: *Magis timendum esse*
seruorū exercitiū duce leone, quam leonū; duce
seruo: certe humanorum affectuum dux,
 voluntas est, vnde si in virgine, instar leo-
 nis, illa sit, fortis, atq; generosa, formida-
 bilis erit exercitus hosti tartareo; si tamē,
 instar ceruæ fuerit imbellis, atque timida,
 facile iuperabitur: oportet igitur Virgi-
 nem, constantem, & bellicosam esse.
 Tertium tandem arcanum, in verbis

Mariæ: *quomodo fiet istud: delitescens, rara,*
 ac singularis Prudentia est, quā in eis mi-
 rifice adeo ostentauit, vt non immerito
 spontus ei dixerit: *sicut vitæ coccinea labia*
tua: per Virginis enim labia, eius pruden-
tem loquelā exprimit, vitæ coccinea aptè
 illam comparans; quoniam sicut formi-
 næ solent vitæ coccinea, crines ne huc,
 vel illuc inordinate effluant, constringe-
 re, ita B. Virgo prudentiæ examine con-
 stringebat sermones suos, ne temere ef-
 fluerent; dicit autem, illam vitam fuisse
 coccineam, quia Virginis in loquendo pruden-
 tia, charitate rubebat. Sed illa alia spōsi
 verba, quæ paulò inferius subdit: *Fauus*
distillans labia tua, sponsa, mel, & las sub lin-
gua tua: præstantiam virginis sermonis
 mirum in modū cōmendant; cōparat il-
 lum fauo, propter eximiam eius dulcedinē,
 distillans, ait, vt significet eius affabilitatē,
 nec vacat mysterio, quod vocet illum, *di-*
stillantem; & non effluentem, quia pruden-
 ter loquens, non effandit, quidquid no-
 uit, nec multa verba ex ore eius fluūt, sed
 pauca, quasi guttatim distillata paulatim
 decidunt, & cum pondere, & mensura,
 iuxta illud Eccles. *verbis tuis facito statu-*
ram: quem locum D. Ambros. lib. offic. c.
 3. dixit: *Profer sermones ad mensuram, libra*
examinatos iustitiæ, vt sit grauitas in sensu, tu
sermone pondus, in verbis modus: huiusque
rationem reddidit Diuus Chrysostr. acurè
latis his verbis: Si enim hoc fatimur in auro
multo magis faciendum est in ve. bis, vt nihil
desit, nihil remaneret: hæc prudentia maxime
viguit in Virgine, quæ cum tam multa,
 ac tubilimia arcana penetraret, paucissima
 tamen locutam legitimus, ne in maledi-
 ctionem illam incurreret, de qua Numer. 19.
 19. *Vas, quod non habuerit operculum, nec*
 ligaturam desuper, immundum erit: in quæ
 verba D. Gregorius ait: *quasi vas sine oper-*
culo, vel ligatura polluitur, qui per studium
ostensionis patens, nullo velamine taciturnita-
tis operiatur in his tamen verbis: quomodo
fiet istud, quoniam virum non cognosco: illud
 singulare iux prudentiæ specimen Ma-
 ria Virgo exhibuit, quod cum filij conce-
 dit

Eccles. 28.
D. Ambros.
D. Chrysostr.
Psal. 140.

Numer. 19.
D Greg. lib.
 23 *moral. c.*
 4.

Luc. 5.

Ibid.

ptio, & partus: Ecce concipies, & paries: viderentur virginitati eius, quam tantopere amabas, & Deo dicauerat, contrariari, prudenter ad se pertinere putauit, quis esset futurus modus talis cōceptionis, interrogare, & discere, quidue officij in eo negotio ipsa præsitura esset: quo exemplo, vtile valde documentum nobis omnibus, & præcipue virginibus exhibuit, ne videret facile pollicitationibus, & muneribus sibi oblati decipiantur, sed quomodo res licite fieri possit, diligenter exquirant; in hoc enim valde inter se discriminentur filia Euz à filiabus Mariæ, quod illæ, sicut Eua promissioni serpentis, eritis: sicut Dij: acquiescens, virorum pollicitationibus facile annunt, & instar Euz non quærentis modum, quo Dij fieri possent, ipsæ non interrogant: Quomodo fiet istud? illæ vero, quæ Mariæ veltigia sequuntur, vanis, ac ementitis virorum promissis aurem non accommodant, sed prudenter inquirunt: Quomodo fiet istud: quomodo parentes tui ex claro genere orti, patientur te humili ancillæ nubere? quomodo tot mihi diuitias polliceris, cum multa nec tibi, nec tuis suppetant bona? sanè huiusmodi interrogationes prudentiam redolent; maxime, cum sapiens dicat: Qui cui credit, leuis est corde, & minorabitur; quæ verba non solum veram doctrinam, sed & prophetiam apertissime continent, cum tot fatuas, & imprudentes virgines mendacibus virorum pollicitationibus leuiter credentes (prohdolor) virginitatis suæ pudore minoratas non semel videamus. Magna quidem, & inaudita pollicitatio facta fuit Mariæ, dum ei prædicatur, futuram esse Dei matrem; nihilominus tamen, rem accurate perpendens, & modum considerans, inquit, qua ratione id executioni mandandum esset. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Obseruauit ad vnguentum multos retro annis (vt supra dixi) hoc documentum magni Patriarcha Ioseph, qui feminæ ad venerem cum allicenti, ne operi nefario acquiesceret, dixit: Ecce De-

Gen. 39.

minus meus, omnibus mihi traditis, ignora; quid habeat in domo sua, neque quidquam est: quod non sit in potestate mea, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius es; quomodo ergo possum hoc malum facere? Dulcis quidem apparet homini: Venerea voluptas, ceterum amara est, si ea homo fruatur, extra matrimonij thorum: inmaculatum. Inueni (inquit Salomon) amariorē morte mulierem; sic Ioseph amaritudinem inueniens in peccato adulterij, minime consensit. Olim misit Isaac filium suum Gen. 27. Eliau ad venandum, vt de fera capta comederet, & illi benediceret, & cum citius illo venisset Iacob, cibum se simulans ei porrigere ex venatione, ait illi Isaac: Quomodo tam cito inuenire potuisti fili mi qui respondit: Voluntas Dei fuit, vt cito occurreret mihi, quod volebam: ecce commendabilem patris tui Isaac sollicitam interrogationem, quomodo nempe, tam cito occurrisset ei, quod venatus esset non secus, si nos cupimus aliquid venari, modum prius discutiamus oportet, vt sic dicere possimus cum Iacob. Voluntas Dei fuit, vt cito occurreret mihi. Idem etiam documentum (licet in diuersa longe materia) custodiuit prudentissimus Rex Dauid: nam videns Ozam misere interisse, quia manum ad arcam Dei extenderat, vt teneret eam; ingenti terrore percussus, dixit: Quomodo ingredietur ad me arca Domini? sic ita verò obseruans, quod propter ingressum atq; in domum Obededom, Deus benedixerat domui illius, confestim sententiam mutauit dicens: Reducam arcam cum benedictione in domum meam: ita sanè negotia sunt mature perpendenda: non temere præcipienda; vt felicem exitum habeant. Vt enim Nautæ, cum magnam aliquam nauigationem inchoare satagunt, non statim è portu proficiscuntur, sed tempus prius obseruant, & semel, atq; iterum in eminentem locum conscendunt, vt ventorum status speculentur, quos cum suæ nauigationi prosperos agnoscunt, continuo vela expandunt seque nauigationi committunt; ita, cum ali-

quod

quod negotium occurrit peragendum, non confestim res executioni mandanda, sed prius maturo consilio perpendenda, & ruminanda, postea velociter exsequenda est: quod & Antiqui significare voluerunt. Testudinem cum alis depingentes; per testudinem quidem in progrediendo quandam morositate, & tarditatem in negotiis perpendendis; per alas vero velocitatem postea in illis exequendis (nisi fallor) significare intendebant. Quod si ad dignitates, & honores sermonem conuerteramus, Virgo ipsa aperte nos docuit, quanta discussione opus sit in earum acceptione, cum sub illis lateant grauissima onera; angelicis quoque humeris formidanda; honorem enim, onus esse, apertissime significarunt verba Centurionis, dum dixit: Nam, & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; ecce, non in potestate, sed sub potestate se esse affirmat, ad significandum; quod sua illa potestas nihil aliud erat, quam graue quoddam onus magnam ei molestiam inferens. Sed quid dico, potestatem, & honorem esse onus, verè est acerba Crux, vt Iaias de Chisti loquens regio honore dixit: & factus est principatus super humerum eius: quæ verba exponens Glosa interlinearis, pro principatu, Crucem interpretatur: ecce, quod Propheta vocat, Principatum Glosa Crucem appellat, quasi hæc synonima sint Tandem ex verbis Deiparæ, aliud valde vtile documentum eruere possumus: nimirum, vt in rebus arduis non innitatur prudentia nostra, sed sapientem consilia quæramus: sapientissima erat Virgo, & tamen in arduo illo negotio de virginitate cum maternitate coniungenda, non erubuit ab Angelo consilium quærere, sciscitans ab eodem; quod id faciendum erat: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Certe Salomon dixit: fili, sine consilio nihil facias; quia (vt idem tradit) ibi salus, ubi multa consilia. Aduertit tamen alibi sapiens; Multi pacifici sunt tibi, & Consiliarius: sit tibi vnum de mille: praua enim electio

Matth. 8.

Ipsi. 9.

Luc. 1.

Ecc. 23.

Ecc. 6.

3. Reg. 17.

Achitophelis in consiliarium, decepti, & perdidit Absalonem; vnde audeo dicere; non essent tot Absalones; improbi, nisi tot essent Achitophels, perfidi consiliarij. Imitemur ergo B. Virginem, quæ non quempiam in consiliarium sibi adhibuit, sed sanctitate conspicuum, & sapientia præditum. Archangelum Dei; cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

Expositionibus variis, partim ex priscorum Patrum doctrina, partim à nobis excogitatis enucleamus Angelica illa verba: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.

Luc. 10.

E A T V S Petrus Damianus difficultatem propositi argumenti probe agnoscens, ait: Cum beatissime Genitrici D. Pet. Dauis Dei laudes scribere serm. 2. de volumus; quia noua, & Natiu. Virg.

inaudita sunt, quæ tractanda suscipimus, nulla inuenimus verba, quibus ad hæc digne exprimenda sufficere valeamus. Tollit enim facultatem sermonis, materia singularis: quæ enim lingua explicare sufficiat, vel quæ ratio humana non obstupescat, cum cogitare cœperit, quia creator oritur ex creatura, factor fit ex factura; quod in virginea puella vltima concipitur, quæ vastissima totius mundi amplitudine non tenetur. Iacet intra materna viscera paruulus, qui cū cœterno Patre, verū omnium iura gubernat, immensus: O beata vbera: quæ dum tenue lac puerilibus labiis infundunt Angelorum vltimum, & hominum pastunt; exiguum exprimit liquorem, & mundi reficiunt creatorem. Quis sue virtutis imperio marii procellos mitigat, qui fluminibus indigentem aquarum impetu subministrat, qui aridam terram immensis vltique fontibus irrigat, varas de virgineo po-

M m m 3

*Floris guttas lactis expectat; Manat liquor ex
uberibus Virginis, & in carnem vertitur Sab
uatoris. hæc ille. quibus grandia adeo com
memorat, ut illa miretur natura, vereat
tur homo, stupeat Angelus, tremat cœli,
paucat terra, exhorrescat infernus. sed
numquid propterea sensum taciturnus
obdormiam, ut vbi omnem oporteret
creaturam loqui, ibi inuili silentio mu
tus inueniatur? Non tacebo, & non quies
cam, donec ex thalamo virgineo egredia
tur vel splendor, qui splendor est Patris,
& figura substantiæ eius; ac ferre de stu
penda eius conceptione à me conceptus,
si non ut lampas, saltem, ut scintilla ac
cendatur. Virgilius Poëtarum Princeps agens
de aduentu Acneadis in Italiam, com
memorat, quod dum Rex Latinus vnicam
haberet filiam, regni heredem, appropin
quante iam tempore, quo illa nubeda erat,
vidit apud examæ ex regione ultramarina
veniens, quod in lauri arbore insedit, in
qua dulces mellis fauos elaborantur. Rex
tanti portenti admirabundus, Deos consu
luit, ut illud sibi aperirent: dum autem ad
id impetrandum sacrificia offerretur, visa
est virgo Lauinia, quasi igne accensa, ar
dentes flammæ spirare: oraculum ergo
respondit, ultramarinum illud Apud examæ
significare, nullum esse dignum ex illo re
gno sponsum, ut ex eo, & Lauinia proles
aliqua gigneretur, atque adeo ex alio valde
longinquo loco venturum, qui Lauiniæ fo
cundaret; eiusque prole, Latinorum genus su
mum honoris incrementum susciperet. hæc
prophana in sacra commutans, Lauinia
eius filia, Mariam dilectam æterni Patris
filiam egregie adumbrat, quæ, cum Iosepho
non fuisset data in coniugem, ut tempo
ralem Christi generationem coëfficeret,
adhuc sponso egebat, qui ad id præstan
dum cum ea cooperaretur. certè terrenus non
sufficiebat, & ideo Virgini diuini amoris
flammis exusta, cœlesti oraculo consul
lent: Quomodo fiet istud, quoniam virum non
cognosco: Angelus respondit: diuinum spon
sum, qui amor est Patris, & Filij, in eam
caelum venturum: Spiritum sanctum superueniet in*

*te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Sed ad
uerie quælo id, quod propositi argumenti
miram arduitate valde ostentat, quod in
terroganti Virgini modum conceptionis
Christi, Quomodo fiet istud? Angelus non vi
deret satisfecisse, dum opus illud virtute
Spiritus sancti faciendum, non verò modum,
quo id præstari deberet, non palauit. Sanè,
si cuiquam in interroganti: quomodo Mar
garita in cœchilio producatur, alius respō
deret, ex rore cœli, & virtute caloris sola
ris gigni, opus ipsius naturæ, non verò mo
dum, quo fit, aperiret; ita certè accidit An
gelo, qui interrogatus à Virgine de modo
cœptionis Christi: quomodo fiet istud? adeo
ineffabile, & intellectui creato incogitū
iudicauit, ut opus patrandum in ea, non
modum ei reuelans, ad Spiritum sanctum di
uinorum arcanorum referatorem, ut illi ei ex
plicaret, B. Virginem remitteret: Spiritus san
ctus superueniet in te, & virtus Altissimi ob
umbrabit tibi: quod sanè disertis verbis do
cuisse mihi videtur: D. Bern. super missam: D. Bern. h
dū dixit: Obumbrabit tibi; hoc est, sicut obumbrat
do teget modum, quo de Spiritu sancto concip
ies, & occurrat, quatenus sibi tantum nomen
habeatur, & tibi: & ibidem subiungit: Sola
per se Trinitas, in sola, & cū sola Virgine vo
luit operari: & ei datum est nosse, cui sola dātū
est experiri: sicut enim Deus omnia totum
montem sinai obumbrat e nube cooperuit,
ita, ut secreta, quæ ibi reuelabat, soli ipsi,
& Moyse innotescerent, ita nunc modum
virginei conceptus, diuini spiritus obum
bratione adeo cœterit, ut soli Deo, & Vir
gini maneret perspectus. vnde Chrysost.
explicans verba illa: Quomodo fiet istud? ait:
Scio, quod verbum caro factum est, sed quomo
do factum est, nescio: ne mireris, quod ego nescio;
omnis creatura id ignorat: & D. Anselm.
mus: Spiritus sanctus, & virtus Altissimi de
Virgine muliere virum mirabiliter propaga
uit; sed adeo mirabilis, quod à nobis incogno
scibilis. vnde & D. Ambrosius dicit, quod
nec Isaiæ fuit reuelatus modus, quo Vir
go erat conceptura, licet altoquin dice
ret: Ecce Virgo concipiet. Nihil fecius ca
mca §§. Patres proposita verba interpre
tantes,*

Isai. 62.

Heb. l
Isai. 62.
Virg. 7. ad.

Ede. l

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Exod. 24

D. Chrysost.

Luc. 1.

D. Anselm.
de concep.
Virg.

D. Ambros.
in c. l. d. d.

Isai. 7

Luc. 1.

Gregor. 18.

moral. c. 12.

lib. 33. c. 3

D. Tho. 3. p.

4. 32. a. l. ad

1.

D. Bern. ho.

4. super mis
sam.

Deut. 4.

Isai. 40.

Beda in hom.

de Annunc.

D. Athan.

ser. de sanct.

Deip. tom. 5.

tantes; hunc modum religiosè conati
sunt elucidare. nam D. Gregorius exponit
idem esse: Virtus Altissimi obumbrabit tibi,
ac si dixisset: splendor ille Patris, ac lux in
creata corpus ex te assumet, & quemad
modum lux corpori opaco coniuncta ob
umbrat, sic æterna illa lux corpori con
iuncta te obumbrabit; mirumque resisteriū
vmbra suā tibi præstabit: verba eius sunt:
Vmbra à lumine formatur, & corpore, Domi
nus autē per diuinitatē lumen est, qui mediante
anima in vtero Virginis erat corporadū ei, quæ
incorporeum concepit. ad corpus dicitur: Virtus
Altissimi obumbrabit tibi, corpus in te humani
tatis accipies incorporeum lumen diuinitatis.

D. Thomas hæc approbat expositionem,
& addit in illis verbis non solum Spiritum
sanctum, sed omnes tres sanctissime
Triadis personas nominari; nomine enim
Spiritus sancti tertia persona signatur, per
virtutem autem æterni Patris Filius, per
quem facta sunt omnia, intelligitur, ver
bum autem Altissimi Patrem significat,
cuius filius dicitur esse virtus.

Secundo loco exponit D. Bernardus,
asserens, Spiritum sanctum vmbra fecit
Virgini, ut sustinere potuisset arden
tem æterni Patris radium, in vterum
eius missum; maxime, quod cum Deus
ignis consumens sit, & omnis caro fœ
num, opus erat vmbra, ne excessius il
le calor fœnum exureret. verba eius sunt
hæc: Quis posuit intellectu capere, qualiter
splendor ille inaccessibilis virginis se visce
ribus insuderit, & ut Virgo inaccessibilem ad
se accedere ferre potuisset: de porciuncula eius
dem corporis, cui se animate contempera
uit, relique masse vmbraculum fecerit?
Eandem expositionem tradidit Venetab.
Beda, dum inquit: Sol, id est diuinitas Chri
sti, regimine se humane nature, quasi vmbra
culum quodam obtexit, quo mediante Vir
ginis eam viscera ferre sufficerent; quæ vir
tus Altissimi obumbravit ei, dum diuina Chri
sti potentia & eam presentialiter implexit, &
ut capi posset ab ea, iustitiam se nostre mor
taliæ obumbravit. Tertia expositio est
Diui Athanasij, qui ceales, per illa ver

ba significatum fuisse Virgini, quod sicut
corporis figura solet per vmbra eius,
tamquam per effectum mirabiles in ea à Spi
ritu sancto producendos cognoscitura
erat Incarnationis ætænum, & modum
illius: sic enim ait: Obumbrantem virtutem
Altissimi, & quasi vmbra, & linea
menta facientem, ut videret, quatenus fieri
poterat, Deum in se habitantem habere.

Quarta expositio est Diui Augustini va
riis in locis, præsertim in Psal. 67 & epist.
57. ad Dardanum, qui aliam viam in
gressus, ait: Vmbra quippe ista defensa
culum intelligitur ab æstu concupiscentia
carnaliter concupiscendo, sed spiritualiter
credendo concepit. Similia dicit Hugo de
Sancto Victore: Spiritus sanctus Vir
gini superuenit, ut per eius operationem ca
rnis ministrans, carnalis concupiscentia
reteretur. est etiam hæc expositio Be
dæ, & Diui Ambrosij Quinta exposi
tio est D. Chrysostomi in hunc modum
loquentis: Quomodo fiet istud, quoniam
virum non cognosco? sane propter hoc erit
mysterium inuincibilem. Nam si cogno
sceres virum, non fuisses habita digna, ut
huic ministerio seruiret. Itaque quamob
rem dubites, (scilicet de modo) eam obrem
crede, non quia malum nuptiæ, sed quia
melior virginitas. Spiritus sanctus veniet super
te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi; sic po
teris parere. totum operatione spiritus erit. Ne
igitur spectes ad terram, & cœlis operatio venit,
spiritus gratiæ est, quod fit, ne querat natura
modum. ne iuxta anupitarum leges intelligas.

Sexta expositio est Card. Toletij, veritati
valde consentanea, pro qua supponen
dum est, quod obumbrare in sacra Scriptura
fæquenter significat idem, quod de
fendere; aut protegere, iuxta illud Psalmi:
Obumbrasti super caput meum in die belli, & Psal. 119.
illud: Scapulis suis obumbrabit tibi. & Eccle
siast. 7. vbi vulgata nostra legit: Sicur e
nim protegit sapientiam, sic protegit pecuniam
Hebræorum

D. August. in

variis locis:

epist. 57. ad

Dardanum,

qui aliam viam in

gressus, ait:

Vmbra quippe ista defensa

culum intelligitur ab æstu concupiscentia

carnaliter concupiscendo, sed spiritualiter

credendo concepit. Similia dicit Hugo de

Sancto Victore: Spiritus sanctus Vir

gini superuenit, ut per eius operationem ca

rnalis ministrans, carnalis concupiscentia

reteretur. est etiam hæc expositio Be

dæ, & Diui Ambrosij Quinta exposi

tio est D. Chrysostomi in hunc modum

loquentis: Quomodo fiet istud, quoniam

virum non cognosco? sane propter hoc erit

mysterium inuincibilem. Nam si cogno

sceres virum, non fuisses habita digna, ut

huic ministerio seruiret. Itaque quamob

rem dubites, (scilicet de modo) eam obrem

crede, non quia malum nuptiæ, sed quia

melior virginitas. Spiritus sanctus veniet super

te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi; sic po

teris parere. totum operatione spiritus erit. Ne

igitur spectes ad terram, & cœlis operatio venit,

spiritus gratiæ est, quod fit, ne querat natura

modum. ne iuxta anupitarum leges intelligas.

Sexta expositio est Card. Toletij, veritati

valde consentanea, pro qua supponen

dum est, quod obumbrare in sacra Scriptura

fæquenter significat idem, quod de

fendere; aut protegere, iuxta illud Psalmi:

Obumbrasti super caput meum in die belli, & Psal. 119.

illud: Scapulis suis obumbrabit tibi. & Eccle

siast. 7. vbi vulgata nostra legit: Sicur e

nim protegit sapientiam, sic protegit pecuniam

Hebræorum

Isa. 49.

Hebraeum originale habet: *In umbra sapientia: cui consonat illud Isaia: In umbra sapientia, & in umbra argenti protegit me.* hoc supposito, ait, sensum verborum illorum esse: *Concipies Virgo, non ex viro, sed ex Spiritu sancto, cuius virtus, & potentia obumbrabit tibi, hoc est, defendet te, & virginitatem tuam, quam tanto peius diligis proteget, vt sine vlla illius iniuria, immo cum suo decore concipias. censef ergo Card. Toletus, totum illum sermonem esse de Spiritu sancto, posterioremque particulam, nihil aliud, quam prioris expositionem continere; ac si clarius diceret Angelus: Spiritus sanctus superueniet in te, suaque omnipotenti virtute proteget, & confortabit, vimque tribuet, vt sine virginitatis tuae detrimento possis concipere; quem etiam sensum amplectitur Euthym. in Comment. huius loci. Corneli. Ians.*

*Septima expositio est Cornelij Ianseni, docentis, quod in admiranda hac Christi conceptione, Deus Pater locum obtinuit generantis, Spiritus sanctus vero vicem gessit virtutis effectiuae in semine residentis, supplendo eius efficietiam; virtus autem Altissimi, id est, Patris potentia Mariam obumbravit, illam velut maritus amplexans: haec expositio, licet quibusdam videatur, castas obrudere aures, est tamen Patribus satis consentanea; nam Chrysostomus ait: *Unigenito Dei in Virginem ingressuro, praecessit Spiritus sanctus, vt in sanctificationem nascatur Christus secundum corpus, diuinitate ingrediente pro semine. & Damascenus lib. 3. orthod. fidei ca. 2. inquit: Obumbravit super ipsam Dei sapientia, & virtus, velut diuinum semen. Ac tandem ab ea expositione non longe recedit Angelicus Doctor, dum verans eundem locum. 3. p. q. 32. inquit: *Sicut virtus anima, quae est in semine, per spiritum, qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominum, ita virtus Dei, secundum ad Corinth. 1. quae est ipse filius, per Spiritum sanctum corpus formauit, quod asumpsit.***

Euthym. in Comment. huius loci. Corneli. Ians.

Chrysost. ho. 1. op. imperf.

D Damasc. lib. 3.

Angeli doct. 3. p. q. 32. ar. 3. ad 1.

1. Cor. 1.

His antiquis Sanctorum Patrum, gra-

uissimorumque Doctorum expositionibus, nostrum erit recentes, quas excogitauimus, adnectere; sit ergo Octaua expositio, quod *obumbrare* propriissime dicitur de viro vxorato; tum, quia, vt Cornelius Ians. adnotauit in Comment. huius loci; vir amplexans vxorem, obumbrat illam; tum etiam, quia vir sponsam velo cooperit, vnde nupta dicitur a nubendo, quia velamine a marito regitur, vt in solemnitatibus nuptiarum Ecclesia Romana facere consueuit; tum tandem, quia pallio cooperire foeminam, erat olim signum futurae sponstationis, vt constat ex illo: *Extende pallium super famulam tuam, quia propinquus es; quod perinde erat, ac si diceret: Iure propinquitatis a te postulo, vt me in sponsam accipias; vnde Paraphrastes Chaldaeus vertit: *me vxorem ducas, quoniam iam redemptor tu. videns ergo Angelus, Mariam reppure vmbrae viri, a quo esset maritali affectu cognoscenda; dixerat enim: quia virum non cognosco occurrit ei, affirmans, non a viri, sed a Spiritus sancti vmbra cooperienda fore, cuius cooperatrice virtute Dominum conceptura, & paritura erat; atque adeo salua, & incolumi semper permanente eius integerrima virginitate, qua responsione pacatum reddidit Marianum animum, omnem ab eo expellens turbationem. Atque huc facit locus ille Canticorum 7. nam vbi nostra vulgata legit: *lestrulus noster floridus: Septuaginta interpretes verterunt: lestrulus noster vmbrosus: quibus verbis, floridi, & vmbrosi: non obscure significatur, in lestrulo vteri virginalis Christum Dominum conceptum fore Spiritus sancti virtute, ab omni libidinis calore, velut vmbra Mariam praeseruante, ac salua eius integritate manente; instar plantae florere germinantis. Huc etiam faciunt verba illa difficilia Habacuc; *Deus ab austro venit, & sanctus de monte Pharan: qui enim fieri potest, vt eadem persona veniat ab austro, loco splendissimmo, & simul etiam veniat de monte vmbroso, cuiusmodi est Pharan? loquitur hic Propheta de Christo qui secundum human-****

Corneli. Ians.

Ruth. 1.

Paraph. Cal.

Luc. 11.

Cam. 7.

LXX. lxxx.

Habacuc

ram diuinam ab austro venit, hoc est, a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudo obumbratio: instar austri qui propterea, Meridies vocatur, qui, *merus dies* interpretatur; quia omni profus obscuritate caret: secundum vero naturam humanam originem ducit ex Maria, monte vmbroso; monte quidem, propter celsitudinem sanctitatis, & matris Dei sublimem dignitatem; vmbroso vero, quia Spiritus sanctus virilem operam supplens, illam instar mariti, obumbravit, & ad Christi conceptionem salua eius virginitate, omnipotenti sua virtute illam fecundauit.

Nonam iam accipe expositionem; cum zelus virginitatis perpetuo seruandae sollicitam, & pauidam redderet Virginitatem, conceptum, & partum audientem: *Ecce concipies, & paries*, certe Angelus, vt illam, certam, ac securam omnino faceret, absque vlllo integritatis suae detrimento concepturam fore, respondit: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*: quasi diceret id, quod Hispano idiomate eleganter dicitur: *confiad Sennora, que quien a buen arbol, se arrima, buena sombra le cobiza.* vnde cum Spiritus sanctus, arbor sit omnium optima, ex qua omnes bonorum operum fructus prodierunt, certissima esto, vmbrae huius caelestis arboris haud nociuam esse instar humanae, quae dum sponfam adumbrat, virginitatem fugat; haec enim mirabilis diuini spiritus vmbra virginitatem tuam non labefactabit, sed conseruabit; experimento certe id didicit B. Virgo, verissimum esse, cum dixit: *sub vmbra illius, quem desiderabat anima mea, sedi, & si uicinus eius dulcis gutturi meo.*

Decima expositio potest fundari in eo, quod *vmbra* est imago rei, cuius est vmbra: vnde vbi nostra vulgata legit: *Faciamus hominem ad imaginem nostram*: alia versio habet: *Faciamus hominem ad vmbra nostram*: ecce homo vocatur, *vmbra Dei*; quia creatus est ad imaginem eius: accidit autem, vt vmbra haec, peccati litura deturparetur, & deformaretur, ad eius ta-

Luc. 1.

Ibid.

Hisp. Idiomat.

Cam. 2.

Gen. 1.

men refectionem, & reparationem, placuit diuinæ omnipotentiae aliam pulchriorem, & stabiliorem vmbra facere, humanitatem scilicet Christi Domini, quae instar perfectissimae imaginis Deum ipsum, ac varias eius perfectiones ad vnum exprimeret, prout reuera expressit, pro inimicis etenim orare, immensam Dei bonitatem; pro peccatis satisfaciendis sanguinem effundere, diuinam iustitiam; permulta peccata liberaliter condonare, eximiam Dei misericordiam; tenebrarum Principem deuincere, mirabilem fortitudinem; abdita caelestium rerum arcana pandere, summam Dei sapientiam; Inferni seras referare, spolia eius detrahere, propria virtute relurgere, & in caelum scandere, diuinam omnipotentiam, non secus, ac vmbra corporis figuram refert, adamussim exprimebant: Angelus igitur volens certiore facere B. Virginem, primam illam vmbrae, per hanc secundam in eius utero formadam, & per vmbrae horologij Achaz decem lineis retrocedentem, reparandam fore, idque absque vlla suae integritatis iactura, idcirco dixit: *virtus Altissimi obumbrabit tibi*: innuens in hoc, quod licet materialis vmbra, nullum scissurae detrimentum subiecto, cui inest, infert, sed potius instar vmbrae lauri ei saluifera esse solet, sic sacra humanitas Christi, vmbra diuini radij in opaco virginei vteri corpore formanda, nihil detrimenti Marianae integritati illatura esset. Vltimam tandem expositionem addo, propositis verbis satis congruam, habetque fundamentum in verbis Theophylacti super cap. 5. Luc. ubi ait: *Sicut auis obumbrat pullos, ita, & diuina virtus totam Virginem apprehendit; Obumbrare quidem, certum protectionis genus denotat, permulce valde ei, quod auis suis pullis impendit beneficium autem auis pullos suos protegere noscitur: primo modo, cum intra vitellum sunt, & tunc non aliter protegit, quam sub vmbrae alarum, natiuo fuo calore illos confouens, vt virtute eius in lucem pro-*

Isaia 38.

Luc. 1.

Theophyl. in 1. cap. Luc.

deant: secundo modò, quando iam foras productos nutrit, ac debitum cibum ad eorum incrementum, eis exhibet: ut ergo hæc duo officia sacra Virgo præstare posset erga Christum, Spiritus sanctus, instar aus incubantis in eam, superuenit, virtutem ei conferens; tum, ut virgo manens, fecunda esset, & filium conciperet, tum, ut postquam illum peperisset, eundem vber de cælo pleno posset lactare, & nutrire; vnde Spiritus sanctus instar diuini sponsi virginem obumbravit, fecunditatem ei conferens, & virginitatem conseruans, ut ipsa, tanquam vera mater Verbum diuinum humanæ carnis velamine cooperiens, in vitello vteri sui obumbraret; ac deinde temporaliter natum, & in lucem editum cælesti lactus sui necitate, ac dulcissima ambrosia reficeret, aleret, atque nutrirer. Duo tamen ad proposita verba hucusque exposita melius intelligenda, explicare oportet, primum est, quare opus hoc Conceptionis Christi in vtero Virgineo, ascribatur Spiritui sancto? Spiritus sanctus superuenit in te: vnde & Concilium Nicænum ait: *Christum, conceptum de Spiritu sancto*. cum tamen Augustinus dicat, indiuisa esse opera Trinitatis ad extra? Respondeo, certum esse, totam Trinitatem conceptionem Christi operatam esse, secundum tamen singularem aliquem modum singulis personis tribuitur, Patri, ut mittent filium, ut temporaliter conciperetur; Filio, ut assumenti naturam humanam; Spiritui sancto, ut formanti in consortio Virginis corpus Christi expurissimo eius sanguine. Quare autem Spiritui sancto tribuatur magis huiusmodi formatio, quam Patri, aut Filio; D. Augustinus in Enchir. hanc reddit rationem: *Isse modus, quo est natus Christus de Spiritu sancto, insinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis precedentibus meritis, in ipso primo exordia nature sue, quo esse cepit, verbo Dei copularetur, in tantam personæ unitatem, ut idem ipse esset filius Dei, qui filius hominis, & filius hominis, qui filius Dei. hæc tamen Di-*

Concil. Nicænum.
D. Aug. 1. de Trinit.

D. Augustinus in Enchir. c. 40. tom. 3.

uus Augustinus. D. autem Thomas ait, formationem, & conceptionem Christi propterea speciali ratione Spiritui sancto tribui, quia ille est amor Patris, & Filij; Deum autem assumere carnem humanam, ortum habuit ex summo Dei amore, iuxta illud D. Ioannis: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*. Tertiam nos congruentiæ rationem addimus, quia cum Spiritus sanctus non habeat aliquam productionem actiuam æternam, & ad intra (ut Scholastici Theologi loquuntur) in qua suam manifestaret potentiam, ideo conuenienter, ut illa magis mundo innotescat, ei tribuuntur opera omnia ad extra tam in ordine naturali, quam supernaturali: vnde sicut in creatione mundi, ait Moyses, quod Spiritus Genesii. Domini ferebatur super aquas: ita in reparatione eiusdem, idem Spiritus ferebatur super Virginem; Angelo dicente: *Spiritus sanctus superuenit in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*.

Verum restat dubio aliquid explicandum, quod ex hac doctrina oriri videtur: nam si speciali ratione Spiritui sancto tribuitur, quod formaueit corpus Christi, etiam deberet ei attribui, & ascribi esse patrem illius; maximè quia Spiritus sanctus suppleuit in generatione Christi virilem operam, atque adeo substitutus fuit loco Patris. vnde sicut B. Virgo dicitur mater Christi, quia subministravit materiam purissimi sanguinis sui ad formandum corpus illius, ita Spiritus sanctus, quia tanquam actiuum principium, effectiue produxit illud corpus, erit pater illius, & genitor. Respondeo ex vnanimi sententia omnium Theologorum, neque Spiritum sanctum, neque totam Trinitatem, licet alioquin actiue concurrerit ad temporalem Christi generationem, patrem eius dici posse; quia pater per generationem communicat aliquid filio, de sua propria substantia, ratione cuius euadit filius similis in natura suo Patri; Spiritus sanctus autem, nec tota Trinitas nihil de sua substantia per generationem corporis Christi

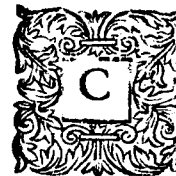
Christi ei contulerunt, nec ipse ex vi illius prodiit similis Spiritui sancto, aut toti Trinitati; & ideo neutri conuenire potest esse patrem Christi. docuit hanc doctrinam Angelicus Doctor 3. p. q. 32. art. 3. in hæc verba: *Dicendum, quod Christus conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudine speciei, & ideo dicitur filius eius. Christus autem secundum quod homo conceptus est de Spiritu S. sicut de actiuo principio, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de patre suo, & ideo Christus non dicitur filius Spiritus sancti: idque satis explicauit Angelus, cum prolatis illis verbis: Spiritus sanctus superuenit in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: continuo subiunxit: ideoque, & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: non dicitur filius Spiritus sancti, nec filius Trinitatis, sed Dei: scilicet Patris: Cui cum Filio, & Spiritu sancto sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

D. Tho. 3. p. q. 32. ar. 3.

Luce 1. 3.]

HOMILIA XIII.

Ingenti animi conceptionum copia, multiplicique sacra Scriptura eruditione elucidantur verba illa: Ecce ancilla Domini, sicut mihi secundum verbum tuum, ubi de obedientia, humilitate, & fortitudine Virginis permulta traduntur.

Vm satis exploratum, ac manifestum sit, potuisse Spiritum sanctum Christi conceptionem in virgineo Mariae vtero perficere, absque Mariano assensu, non potest mysterio vacare, quod non aliter eam perfecit, quam Virginis interueniente consensu. Sanctus Augustinus ferm. de Natiuit. Domin. necnon D. Thomas 3. p. q. 30. aiunt, quod, quia in omni matrimonio requiritur non so-

lum consensus viri, sed & foeminae, ideo in celebratione matrimonij Verbi diuini cum humanitate, & Christi cum Ecclesia, quorum meminit sponsa dicens: *In die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius: oportebat, ut non solum ex parte Verbi diuini, sed & naturæ humanæ, cuius vicem gerebat Virgo, consensus adesset. id etiam elegenter, ut assolet D. Chrysol.*

*D. Chrysol. ferm. 140. Deus aligerum portitorem mittit; nam dat arrham, dotem suscipit, qui fert gratiam, fidem refert, & tradit, munere virtutis, qui mox virginei consensus resoluit sponsonem. Sed præter hanc rationem, tres ad idem præcipue occurrunt; prima, quia sicut Deus per gratiam suam, tametsi efficacissimam, nullam personam ratione ventem ad amicitiam suam sine consensu illius pertrahit, ita cum per hoc mysterium B. Virgo ad singularissimam cum Spiritu sancto amicitiam, & coniunctionem in eundam eleuaretur, utpotè, quæ speciali ratione futura erat eius sponsa, & consors ad Christi generationem efficiendam, certè ad suauem Dei prouidentiam pertinebat, ut liberum Mariae expectaret consensum: vnde Rupertus lib. 1. in Cantica, & eruditissimus Gulielmus, interpretantes verba illa: *Osculetur me osculo oris sui: aiunt, per illa significasse beatam Virginem consensum, quem adhibuit ad Verbi Incarnationem in proprio vtero perficiendam: verba Gulielmi hæc sunt: Incarnandum Dei Filium præmisit ad eam unum ex familiaribus suis, ut consensum, & cooperationem eius flagitaret; quippe nolebat omnipotens sue Incarnationis miraculum operari in ipsa, non cooperante ipsa; nec carnem volebat assumere ex ipsa, non dante ipsa; non sic olim, non sic, quando immisit soporem in Adam, ut de corpore nescitis tolleret, vnde illi mulierem formaret. hæc ille. Secunda ratio, quia, cum Incarnationis arcanum fuerit Deo omnium opus gratissimum, oportebat, ut cooperatio Virginis ad Christi conceptionem esset spontanea, & libera, ut sic Deo gratior existeret: *Hilarem enim datorem diligit Deus,***

D. Chrysol. ferm. 140.

Rupertus.

coacta autem obsequia, & per vim extorta parum, vel nihil, ei arident. vnde D. Ambrosius super cap. i. Lucae eleganter dixit; *Nec sanè ita operatur Deus in electis suis, vt artifex in materia inanimata, & insensibili: requirit enim ille assensum nostrum, quem etiam Angelus ex Virgine affectus est; cum illa dixit: ecce ancilla Domini. Accedit ad hæc, quod beneficium nõ confertur inuito, vt docuerunt Iuriconsulti in l. inuito ff. de reg. iur. oportebat igitur, vt B. Virgo consentiens, dignitatem Matris Dei acceptaret. Tertia ratio sit: quia, conueniens erat vt sicut humani generis ruina non sine assensu foeminae accidit, ita, nec eiusdem restauratio absque foeminae consensu perficeretur; ita adnorauit S. Petrus Chrysologus ferm. 142. dicens: *Audistis, agi, vt homo cersibus ipsidem. quibus delapsus fuerat ad mortem, rediret ad vitam; agit cum Maria Angelus, quia cum Eva Angelus egerat de ruina, vt nostræ perditionis conueniens nostræ reparationis principium responderet: immò B. Petrus Damianus his adiunxit: Per ipsam, & in ipsa, & de ipsa totum hoc faciendum decernitur, vt sicut sine illa nihil factum, ita sine illa nihil resectum sit. Quarta tandem ratio sit, idèd voluisse Deum, non aliter, quam dependenter ex Virginis consensu incarnari, vt sic tantæ Virgini obligatiores debitores nos omnes constitueret, videntes, ex eius voluntate nostram omnium salutem dependisse: hanc certè rationem perpendebat D. Bernardus, cum dixit: *Expectamus & nos, ò Domina, verbum miserationis, ecce offertur tibi pretium salutis nostræ; statim liberabimur, si consentis, hoc totus mundus tuis genibus prouoluit expectat, ex ore tuo dependet redemptio captiuorum; responde ergo verbum, quod terra, quod inferi, quod expectant superi. & ibidem etiam alia subdit Bernardus mellis suo eius calamo digna: *Expectat Angelus responsum, expectamus, & nos, ò Domina, verbum miserationis, quos miserabiliter premit sententia damnationis. In sempiterno Dei verbo facti sumus omnes, & ecce morimur: in tuo breui responso sumus re-****

Iuriconsult.

S. Petrus Chrysol.

D. Bernard. homil.

Ibidem.

ficiendi, vt ad vitam reuocemur. Hoc supplicat à te (ò pia Virgo) flebilis Adam cum misera sobole sua, exul de paradiso, hoc Abraham, hoc Dauid, hoc ceteri flagrant patres sancti, hoc totus mundus tuis genibus prouoluit expectat; ò Domina, responde verbum, quod terra, quod inferi, quod expectant & superi; Ipse quoque omnium Rex, & Dominus, quantum concupit decorem tuum, tantum desiderat & responsionis assensum. hætenus D. Bernardus, quibus non dissimilia habet Augustinus ferm. de Natiuit vbi inquit: *Responde iam virgo sacra, assensum tuum Angelus prefolatur, Deus in porta est, Angelum, quem moraris, expectat, ò beata Maria; sæculum omne captiuum, tuum deprecat assensum, te Deo mundus suæ fidei obsidem facit, per te parentum suorum iniurias abstergi deprecat. hæc Augustinus. Videor mihi nunc videre Deum tunc temporis scælæ celestis iam innitentem, & descensum in terras parantem, quemadmodum Iacob olim illum vidit, vt legitur Genes. 28.*

Cæterum, iam explicare exordiamur sacratissima illa verba, quibus B. Virgo consensum suum expressit: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum.* Inter alias Virginis virtutes, duæ præsertim in propositis verbis mirum in modum effulgent, Obedientia nempe, & Humilitas. & quidem Obedientiam satis indicat verbum illud: *Ecce: quod magnam animi promptitudinem ad superioris mandatum exsequendum præferret, vt nõ obscure quomondrat illud Balaam, qui ad Regem Balac respondit: *Ecce adsum: & illud Samuelis, qui ter à Domino vocatus, & totidem ab Heli sacerdote accersitus, occurrit, dicens: *Ecce ego Domine, necnon illud Isaia in persona Christi dicentis: *Tunc dixi: ecce venio. Quare, sicut olim, vt 1. Regum 25. legitur, quando nuntiis Dauid ad Abigailem missis, vt certiozem illam facerent, electam esse in vxorem Regis, ipsa respondit: *Ecce famula tua, sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum Domini mei: ita beata Virgo Angelo annuncianti sibi, in matrem Dei electam esse*****

D. August.

Num. 22.

1. Reg. 3.

Isaia 6.

1. Reg. 15.

Ibid.

Luce 1.

Gen. 24.

Theophyl. 1. Lucae.

Gen. 12.

Gen. 21.

D. Chryl. hõ. 42. Gen.

esse, subitò animi promptitudine respondit: *Ecce Ancilla Domini.* Quam Virginis obedientiam præfigurant in aures, quas Eleazar dedit Rebecca, futuræ Isaac sponsæ, quam constat Mariæ typum gefisse, sicut, & Isaac Christi figuram prætulit. Theophylactus ingeniosè hæc verba elucidans: *Ecce ancilla Domini: vt promptissimam Virginis obedientiam commendaret, in persona eius ait: *Ecce, tabula sum pictoria, pingat pictor, quod voluerit: quasi diceret: instar tabulae, parata sum ad recipiendum sum cumque imaginè, quam coelestis pictor in me delineare, aut effingere voluerit: quod sanè re ipsa ita contigit; nam, cum æternus Pater diuinam imaginem, hoc est, filium suum, qui *imago est bonitatis, & figuræ substantiæ illius, in vtero Mariæ impressit, eam ipsa libentissimè suscepit, & purpureum carnis colorem ei communicauit, humana carne illam induens. Ad hæc, inter omnes insignes diuinæ voluntati obtemperantes, quasi miraculum, & portentum obedientiæ, sacra volumina referunt Abrahamum, cui cum Dominus diceret: *Exi de cognatione tua, & de domo patris tui: ille, sine vlla hæsitatione, discessit, & ante Euangelij tempus Euangelica iam mandata seruauit, cum, vt placeret Deo, nec parètes, nec domum, nec patriam relinquere dubitauit. Postea præcipitur illi, vt corpori suo, & suorum Circumcisionis vulnus infligat, libens ille acquiescit; iubetur, vt filium ex ancilla susceptum cum matre eiiciat, non contradicit; postmodò imperatur, vt Isaac, quem iuxta scripturæ testimonium valde diligebat, immolandum, & occidendum Deo offerat: *Tolle (inquit) filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum super vnum montium, quem monstrauero tibi: hoc verò iuxta expositionem D. Chrylostomi, dictum fuit, vt ex charitatis, & dilectionis admonitione, & nominis recordatione, tentationis pondus accumularetur, & paternus affectus torqueretur ex memoria promissionis, cum antea Deus dixisset ad*****

cum: *In Isaac vocabitur tibi semen.* vnde Hugo Victorinus egregiè inquit: *Hoc Deus intendebat, vt magis, ac magis accenderet carnalem amorem patris erga filium; vt postea præponat amorem Dei suo carnali amoris, & cum vincet, gloriosior esset victoria.* Quod si vera esset sententia quorundam Hebræorum (referente Nicolao de Lyra) afferentium, non vnum præceptum, sed plura Abraham fuisse imposta à Deo, inde etiam commendabilior redditur eius obedientia: à temerariis illi, quod Dominus primò dixit Abraham: *Tolle filium tuum: & quod ipso Abrahamo respondente: paratus sum obedire, sed cum duos filios habeam, de quonam præceptum intelligis? Dominus secundò dixit: de vnigenito. Ipso autem adhuc respondente: quilibet est vnigenitus matris suæ: Dominus tertio dixit: quem diligis: & ipso adhuc respondente: vtrumque diligo: Dominus iterum dixit: *Tolle Isaac: & hoc totum idèd factum esse contendunt Hebræi, vt ex plurius responsonibus ad obediendum, maiorem Abraham suæ obedientiæ mercedem reciperet.**

Cæterum, quomodo documque res se habeat, licet celebris, & æterna memoria digna fuerit Abraham obedientia, cum ea tamen, quam B. Virgo præstitit, minimè venit comparanda: tum, quia, quemadmodum maior, & dignior censetur obedientia, quæ Regi à Regina exhibetur, quam illa, quæ à famulis eidem præstatur, ita Mariæ obedientia, quæ genitrix Dei, & Regina cœli electa erat, mirè in modum excedit eam, quam famulus Dei Abraham ei exhibuit: tum, quia, si in eo valdè effulset Abrahami obedientia, vt filium, quem diligebat, Isaac Deo in sacrificio offerret, Maria filium, quem incomparabiliter ardentiori amore proferebatur, quam Abraham natum suum Isaac, in mortem tradere non dubitauit: Tum, quia, si Abraham obtulit morti filium suum, ipsius tamen mortis debitor erat, quia per peccatū introiuit mors in orbem, & nos omnes constituit eius debi-

Nicol. de Lyr. super c. 12. Gen.

Gen. 22.

tores; unde Paulus dixit: *Statutum est hominibus semel mori*: at beata Virgo, obtulit filium, minimè mortis debitorem, sed inter mortuos liberum, ut dixit David. Cum igitur beatissima Virgo, quando angelicæ legationi assensum præbuit, in præparatione animi esset ad offerendum mortis filium suum mox concipiendum, ex dono namque prophetiæ, & ex assidua sacrarum literarum lectione apertè cognouerat, Christum Dominum crudeli mortis genere interficiendum fore; certè, ex quo protulit illa verba: *Ecce ancilla Domini*: quibus consensum suum expressit, exinde diuinæ voluntati obsecundans, diræ Crucis mortis libentissimo animo filium obtulit.

Sed iam profundam humilitatem, quam B. Virgo his verbis ostendit, latius cōtemplemur; magnitudinem huius humilitatis perpendens Rupertus Abbas, in persona B. Virginis, ait: *Nolite incumbere mihi, ut explicem, quantum in me humiliatam mihi, & humilis corde inuenierit, non possum elargiri, non possum verbis consequi, res ista non est effabilis*: si ergo tanta est huius humilitatis profunditas, ut nec Marianæ meati sit plenè, & vnde quaque perspecta, mirandum certè non erit, si de ea pro dignitate non disseruerimus; at, si non pro meritis, & dignitate, pro modulo tamen nostro, ab eius laudibus, & præconijs abstinendum non est (humili enim Mariæ, humili sermone de eis humiliter pertractasse nõ displicebit) Beata Virgo, cum alioquin multis diuinis charismatibus locupletissima esset, hac industria, cœlestis edocta, ut se humiliaret, utebatur: considerabat se, ex parte sui, non ex parte donorum Dei, & sic agnoscebat ex se ipsa nihil esse, & quod quicquid præclari habebat, ex diuino munere acceptarè. unde rectè Vatablus, ubi nostra Vulgata legit: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*: ipse perdoctè vertit: *Respexit nihilitatem ancillæ suæ*: cum enim ipsa recipere deberet in vtero suo illum, de quo Diuus Paulus dixit: *Exinanivi semetipsum,*

formam serui accipiens: ipsa certè, ut ei se coaptaret, & contempneret, se etiam exinanivit, & quantum est ex se, quasi nihilum se reputauit, cum humili Dauide dicens Psalmo 38. *Substantia mea, quasi nihilum ante te*. Satis tritum est illud Aristotelis 2. Physicorum, asserentis, locum debere proportionari locato; ut ergo esset beata Virgo aptus, condignus, & proportionatus locus ad recipiendum in se eum, qui habet esse per essentiam, opus fuit, ut ipsa se reputaret tanquam nihilum. ad cuius maiorem intelligentiam aduertere oportet, Philosophos duo infinita reperiisse; vnum, positium, quod est, Deus; aliud priuatiuum, quod est ipsum nihil, seu non ens, hoc enim infinitatem priuatiuum importat, quatenus dicit negationem omnis entitatis, tam finitæ, quàm infinitæ: ad hoc ergo, ut beata Virgo, quoad fieri posset, diuino spiritu afflante se aptum, atque proportionatum locum ad recipiendam infinitam Dei maiestatem redderet, priuatiua illa infinitate se induit, quasi nihilum se esse agnoscebat, & ideo hac humili cogitatione vilescens, in illa verba prorupit: *Ecce ancilla Domini*. Atque huc etiam facit, quod Deus olim in figuram huius Exodi 27. iusserat, Altare sibi præparari, quod inane esset, & concavum, sic enim ait sacer textus: *Non solidum, sed inane, & cauum, intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est*: non secus, cum beata Virgo sacrum futurum esset altare, & ara, Spiritus sancti oleo vncta, oportebat quidem per humilitatem, qua tanquam nihilum, se reputaret, inanem, & cauum esse, ut in ea immaculati Agni Christi Domini sacræ rima victima pro nobis immolanda collocaretur; ad id ergo præstandum seruum se appellat, quæ mox mater Dei futura erat. Celius Rodiginus lib. 7. lectionum antiquarum refert, tententiam fuisse omnium sapientium, seruitutem inter temporalia mala, esse omnium pessimum, & abiectissimum, eo, quod mancipia non sui iuris

iuris sunt, sed alterius iuri, ac dominio subsumunt, libertate non vantar, cum tamen Poëta dixerit:

Non bene pro toto libertas venditur auro.
actiones viles eorum non sibi, sed dominis proficue sunt, cum iuxta Iuriconsulti sententiam: *Quidquid acquirit seruum, acquirit domino*: nihilominus tamen, ut beata Virgo magis, ac magis se demitteret, ancillæ, & seruæ conditionem omnium abiectissimam sibi ascribit dicens: *Ecce ancilla Domini*: verum, si Aristotelem 8. Ethicor. consulamus, quàm rectè congruat B. Virgini, ancillam, & seruam Dei appellari, facile deprehendemus: etenim ille seruum vocat: *instrumentum animatum*, unde, cum proprium sit instrumenti, non aliter operari, quàm secundum quod mouetur à principali agente, idque specialissimè præ omnibus sanctis habuerit Virgo, ut omnia sua opera non aliter operaretur, quàm efficaci auxilio à Spiritu sancto mota, sacro Cōcilio Tridentino attestante, nullam eius actionem Deo fuisse ingratam, apertè indeliquet, propriè, & verissimè ipsam Dei fuisse ancillam, & seruā illud tamen obseruant Patres in Cōmentario huius loci, & præsertim Bernardus (idque Marianā humilitatē non parum effert) quod quāto Angelus eam exaltauit, tantò magis ipsa se depressit, atque demisit; respondens: *Ecce ancilla Domini*: non dixit certè: ecce plena gratia, ecce quæ gratiam inuenit apud Deum, ecce super omnes fœminas benedicta, licet alioquin his omnibus titulis iam Angelus eam cohonestauerat; non dixit: ecce Reginam Angelorum & Dominam mundi, ecce futuram matrem Dei, ecce mulierem fortem, quæ Luciferi caput conteret; non dixit: ecce, quæ figuris terminū ponit, quæ antiquas umbras fugabit, quæ Mosaicam legem abrogabit, quæ diuina oracula implebit, & vitam perfectionis manum vniuerso dabit orbi; sed è contra humillimo affectu respondit: *Ecce ancilla Domini*. O inauditam, ac stupendam humilitatem: cum

Pater æternus antiquissimæ suæ electionis angelicum nuntium ei mittit; cum cœlestis Paranympus eam salutat, cum Spiritus sanctus in eam superuenit, cum Verbum diuinum de ea carnem mox assumeret, & ad dignitatem matris suæ illā euehere satagit, ipsa nihilosecius humilè ancillam se profiteretur. Mellissius Bernardus hanc Virginis humilitatem admirans, ait: *Quæ est ista sublimis humilitas, D. Bern. h. quæ honori cedere nescit, insolescere gloria non mil. 4. super nouit; Dei mater eligitur, & ancillam se nominat; non magnum est, humilem esse in abiectione; magna verò profusus, & rara virtus, humilitas honorata*. Triplicem ergo contemplor humilitatem; primò, coactam, quæ licet ex se non sit meritoria, quando tamen liberè acceptatur, & necessitas vertitur in virtutem, & habet meritum apud Deum: huiusmodi fuit humilitas Ioseph, de quo cecinit David: *Humiliauerunt in compedibus pedes eius*. alia est humilitas spontanea, quæ consideratio propriæ vilitatis parit; de qua Michæas: *Humiliatio tua, in medio tui*. Tertia humilitas est honorata (ut Diui Bernardi verbis loquar) quæ, sicut arbor, quæ tantò magis ramos suos versus terram inclinat, & dimittit, quāto pluribus pomis onustior est, ita ipsa, tantò quidem se magis despicit, quāto cœlestibus donis, ac diuinis muneribus cumulatior existit; unde eleganter sapientissimus Petrus Rauendixit: *Ecce, quam vocauit Angelus Dominam, ipsa se recognoscit, ser. de laud. & vocat se ancillam, quia deuotus animus Virg. infusus beneficijs ad obsequium crescit, augetur ad gratiam, non ad superbiam peruenescit, nec ad arrogantiam proficit. legitimus Exodi 9. quod cum Deus vellet Pharaonem plētere, eo, quod populum suum ad sibi sacrificandum dimittere renueret, dixit ad Moysen, & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses coram Pharaone: quo facto, continuo subdit sacer textus: facta sunt vlcera vestimentorum surgentium in hominibus. puluis in altum subleuatus, hominē in sublimem digni-*

Psal. 87.

Lucæ 1.

Ruper. Abb. libr. 1. in Cant.

Vatabl. sup. cap. 1. Lucæ.

Philip. 2.

Lucæ 1.

Arist. 8. Eth. & 10. Polit. cap. 5.

Concil. Trid.

Patres. D. Bern. ser. sup. missus.

Lucæ 1.

Ibidem.

Psal. 104.

Mich. 6.

Petrus Rau.

Exod. 9.

Celius Rodig.

Gen. 21.

dignitatis locum exaltum, significat, qui cum primum supremum illum honorem attigit, continuo superbiam tumore, instar turgentium vesficarum, laborare incipit. Exemplum huius habemus, presentium huic nostro instituto valde accommodatum in superba illa ancilla, Agar, quae (vt sacra refert Genesis) cum agnouisset se ex magno illo Patriarcha Abraham concepisse filium, coepit intumescere, & Sarai dominam suam despiciere. at longè diuerfum est ingenium, longè alia conditio humilis ancillae Mariae, quae videns se, non ab Abraham, sed à Spiritu sancto grauidam; non Ismahelem, vt illa, sed Deum hominem mox cocepturam, non solum non intumescere, non altum sapere, sed tunc magis se humiliare, ac deicere coepit dicens: *Ecce ancilla Domini.* Salomon, tanquam stupendum naturae miraculum commemorat, quod *omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat ex eis, cōtinuò tamen subdit causam huius, quae omnem tollit admirationem: quia ad loca, vnde exeunt, flumina reuertuntur, vt iterum fluant.* Quare illud procul dubio mirabilius esset, si, cum in mare copiosissima illa flumina ingrederentur; ipsum tamen mare nec intumesceret, nec redudaret, sed potius ad breuiorem locum se comprimeret. hoc igitur mirabile, quod natura non nouit, Gratia in Maria ostendit, in quantum, velut in mare, gratiarum, ac caelestium donorum flumina ingrederentur, ibique perpetuò manerent: antequam enim Mater Dei efficeretur, plena gratia ab Angelo salutatur, & deinde Spiritu sancto in eam superueniente, ac virtute Altissimi eam obumbrante, nouis caelestium charismatum muneribus diuina largitas eam cumulauit, nihilominus tamen, tot gratiarum fluentis in ea quiescentibus, non inflatur, non intumescit, non redundat, non in altum erigitur, quin potius, magis, ac magis se deprimens, atque deprimens, ait: *Ecce ancilla Domini.* Profecto Humilitas optat nasci in solio felicitatis fortunae, in cacumine per-

Luca 1.

Eccle. 1.

Ibid.

Luca 1.

Ibid.

fectae sanctitatis, in vertice doctrinae, & fastigio dignitatum; vox enim humilis est, cui nihil est, quo efferatur. quid enim quæso mirum, vel magnum, si qui tacet, non alios despiciat. illud grande, atque præclarum, in altis non altum sapere; cum extolleris, te deprimere, & quod proprium est virtutis istius, meritis solum attingere, & opinione tua circa solum reperere. illud ergo super omnia humilitatem Virginis commendat, quod supra verticem sanctorum omnium constituta, & in Dei matrem electa, quod omnem purae creaturae dignitatem transcendit, inter ancillas circa terram repentes se connumeret, dicens: *Ecce ancilla Domini.* hanc Marianam humilitatem contemplanti mihi Dauidica illa humilitas, cuius meminit sacra Regum historia, in mentem venit: Dauid quidem, cum in domum suam, sacram Dei illam Arcam reducere apud se statuisset, non solum in organis armigatis percutiebat, & totis viribus ante Dominum saltabat: sed etiam Ephod lineo accinctus deposuerat enim, sicut plerique Patres exponunt, omnia regalia insignia, & accepit lineam vestem) sicque deducebat Arcam testamenti Domini in iubilo, & clangore buccinae: cumque eius vxor Michol per fenestram, Dauid sic coram Domino saltantem prospiceret, cum in corde despexit suo: nec hoc contenta est, sed ipsum Dauid, cum iam domum esset reuersus, talibus verbis est allocuta: *Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel discooperiens se ante ancillas seruatorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris: id est, vnus de inanibus, vel fatuis, sicut habet Hebraeum originale; ita etiam, antequam Maria, quae tanquam vera Dauidis filia, Dei filium in sacram ventris sui domum exceptura erat, illum conciperet, opus fuit, vt ipsa à tanto Patre non degenerans, se humiliaret, demitteret, ac vilipenderet, dicens: *Ecce ancilla Domini.**

Porro, quam hæc profunda Mariae humilitas Deo pergrata fuerit, explicare pro-

Gen. 29.

Cant. 1.

Job 28.

Cant. 4.

Luca 1.

Cant. 4.

Rupert. lib. 3. in Cant. paulo ante finem.

Cant. 4.

properemus: In eius figuram legimus; fecundam pariter, & humilem Liam dixisse: *Vidit Dominus humilitatem meam; nunc amabit me vir meus.* vidit sanè Deus humilitatem Mariae, adeoque sibi complacuit in ea, vt variis metaphoris, ac tropis, instar veri amanti, amorem erga Marianam humilitatem indicauerit. Inprimis enim ait illi: *Collum tuum, sicut Monilia:* ac, si diceret (vt egregiè explicat Gulielmus super cap. primum Cant.) non riget collum tuum per superbiam, sicut collum illius, de quo dixit Iob: *Cucurrit aduersus eum (scilicet Dominum) erecto collo:* sed est pia humilitate flexile, ac proinde nõ eget aliis monilibus illud exornantibus, quia verè in se ipso non minus pulchrum est, quam ipsa monilia. Accidit non semel, vt, cum quis intueatur pulchram aliquam imaginem, dicat: tota sanè mihi placet, sed inter omnia flexio illa colli, & inclinatio capitis supra modum mihi arridet; non dissimiliter intuens Deus pulcherrimam hanc, quam extruxerat, Virginem, licet tota sibi placeret, iuxta illud: *Tota pulchra es amica mea:* illa tamen flexio colli, & inclinatio capitis, dum eximia humilitate dixit: *Ecce ancilla Domini:* ad eum placuit, vt vno crine colli illius captus maneret, vt ipse fatetur, ad Virginem dicens: *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui:* per crinem, intelligit Rupertus humilitatem, eleganter dicens: *Quid vno crine gracilino, & quid humilitate subtilius, quid crine flexibilis, & quid humilitate contractius? crinis vnus vix comparat, humilitas vix consentit, quod computari possit inter homines.* de hoc ergo humilitatis Marianæ crine ait Dominus: *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui:* vel, vt habet alia versio: *excordasti me:* alij vertunt: *percussisti nos corde:* vel, vt L. X. X. Interpretes transtulerunt: *abstulisti cor meum,* hoc est, *filium cordis mei:* quibus verbis non obscure indicauit beatam Virginem armis suae humilitatis, fortissimum Deum deuicisse, & à sinu eius vnigenitum extrahendo, in vterum suum adduxisse. In quo sanè con-

fluctu, atque certamine impletum mihi videtur illud Ieremie: *Fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.* hic duos fortissimos intueor pugnatore: pugnat Deus, de quo Dauid: *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prelio:* pugnat beata Virgo, de qua Sapiens: *Mulierem fortem quis inueniet?* Hi duo strenuissimi bellatores se inuicem respicientes, inter se dimicantes, pariter ceciderunt. Cecidit Maria, se demittens, atque humilians: *Ecce ancilla Domini:* Cecidit & Deus ex vtero Patris in vterum matris veniens: ecce ergo: *Fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.* Quod si sollicitus scisciteris: quo armorum genere beata Virgo omnipotentem deuicit? iam dixi, non alio, quam in vno crine colli sui. In cuius figuram legimus de Iudith, quod licet, alioquin esset eleganti aspectu nimis, & incomparabili decore, omnium oculis perpulchra appareret; nihilominus tamen non splendentis oculi, non genæ, non manus, non totius corporis venustas, sed sola calceamenta Holofernem deuicerunt; sacro textu dicente: *Sandalia rapuerunt animam eius.* hoc, quid aliud nobis clarius ob oculos ponit, quam quod, licet pulcherrima esset B. Virgo à planta pedis, vsque ad verticem capitis, eius tamen humilitas, qua Marianæ pedes, hoc est, eius affectus calceati erant, adeò ardentem in diuino pectore sui amorem excitauit, vt illo captus æterni Patris filii, ad viscera Mariæ, humanam carnem ex ea sumpturus, confestim descenderet? Quod, si quispiam forè mirabitur, rebus adeò inter se dissimilibus, cuiusmodi sunt, *crinis, & calceamentum:* humilitatem comparari, aduertat quæso, quod cum humilis ex vna parte instar calcei seipsum calcat, & omnium pedibus se submittit; & ex alia, Deus eundem, velut crimen capitis sui exaltet, iuxta illud: *qui se humiliat, exaltabitur:* meritò ob hæc rationem humilitas, & calceamento, & crini comparatur. Ne tamen à potentissimis humilitatis armis, quibus beata Virgo inuincibilem

bilem deuicit, quidquam recedamus, in memoriam quæso reuocemus, non absque mysterio, diuinam fortitudinē comparari à Spiritu sancto fortitudini Rhinocerontis. Refert Diuus Ildorus lib. 12. Ethymolog. quem sequuntur D. Gregorius, Incognitus, Bartholomæus Anglicus, & Bercorius, quod Rhinoceros, seu Vnicornis, fortissimum, & indomitum animal, nulli cedere solitus est, à nulloque se capi permittit, cum tamē ei occurrat Virgo perpulchra, eius amore captus, instar Melitensis canis, ad eam declinat, ac omnem ferocitatem deponens, in gremio eius mansuefcit, & sic faciliē capitur, & ligatur; non dissimiliter, filius Dei, de quo Dauid Psalm. 28. *Dilectus, quemadmodum filius vnicornium*: quamuis tanta fortitudine polleret, vt nemo eius potentia resistere valeret, Mariam intuens, & humilitatis, ac pulchritudinis eius amore captus, ad virginē vteri gremium declinavit, in eoque victus requiescens, ad eam mansuevit, vt recēs narum videres illum vbera matris fugentem, pannis inuolui, & ligari, iuxta illud, quod canit Ecclesia: *Membra pannis inuoluta, Virgo mater alligata, & manus, pedesq; & crura, stricta cingit fascia*; ecce tunc impletum, quod in figura eius legimus, fortissimum Samsonem nō alibi ligatum, & deuictum, quā in gremio pulchræ Dalilæ iacentem. Arbitror etiam ad id delineandum voluisse naturæ auctorem, vt signum *Virginis* in cœlesti Zodiaco inter *Leonem*, & *Libram* collocaretur, quasi leonis iram, & iustitiæ seueritatem temperans. sanē, si cum iracundia Dei, diuina iustitia coniungeretur, vniuersum genus humanum perderet, cuius non obscurum argumentū habemus in horrendo illo supplicio Regi Balthassarri diuinitus illato. Apparuit in aula regia descriptum epitaphium illud: *Mane, Tebel, Phares*: appensus es in statera, & inuentus es minus habens; ecce, quia statera, seu libra coniuncta erat leoni, Deus quidem vltionis, qui tribus digitis appendit molem terræ, eiusdem

Num. 24.
D. Isid. lib. 12. ethymol.
D. Greg. l. 31. moral. c. 13.
In cogn. sup. Psalm. 77.
Bart. Angl. lib. 18. de animal. c. 85.
Bercor. in reducto. lib. 10. cap. 85.
Psalm. 28.
Eccles. offic. B. Virg.
Iudith. 16.
Daniel. 5.
Isaie 4.

sententiam illam horrendam scripsit: *Di. Daniel. 5. nisum est regnum tuum, & datum est Medi, & Persis*; è contra verò hac nostra felici legis gratiæ ætate signum Virginis, cuius meminit Ioannes: *signum magnum apparuit in cælo*: non finit libram cum leone coniungi; quin potius Deum ad eam mitigar, vt, & illum nobis benedictionem, & peccatorum remissionem impartiri faciat, Dauid dicente: *Benedixisti Domine terram, &c. operuisti omnia peccata eorū mitigasti omnem iram tuam*; vel, legit D. Hieronymus: *Continuisti iram tuam*: vel, vt habet originale Hebræum: *Reiraxisti, aut collegisti iram tuam*: quando in balance aliquid ponderatur, quantò maius est pondus vnius stateræ, tantò magis alia superius exurgit: olim certè adeo ponderabat iustitiæ statera, vt illa, quæ misericordiae erat, ita in altum exurrexerit, vt cœlicum attingeret, id attestante Dauid: *Domine in cælo misericordia tua*: ex interpositione tamen Virginis signi iam misericordiae statera terram tangit, eodem propheta dicente: *Misericordia Domini plena est terra*: iustitiæ verò statera altius eleuata est, vt idem Dauid dixit: *Iustitia de cælo prospexit*.

Tandem, iam ad sequentia verba explananda, si placet, accedamus: *Fiat mihi secundum verbum tuum*: in quibus sanē sanē illud primum obseruandum duxi, ex illis magis confirmari, & stabiliri Marianam humilitatem, de qua hucusque sermonem institui: certè, cum Angelus prædixisset Virgini: *Ecce concipies*: ipsa nō respondit: *faciam*, sed: *fiat*; quia verè humilis, omnia bona à se facta, aut faciēda, Deo adferibit, magisque ab illo, quā à se facta putat. Et quidem, si vera est sententia D. Thomæ, afferentis solum Spiritum sanctum effectiue concurrisse ad conceptionem Christi, B. verò Virginem passiuè tantum, subministrando purissimi sui sanguinis materiam, satis congrue ad id explicandum, non respondit *Virgo faciam*, quia ipsa non erat effectura, sed *fiat*; quia efficientia tota conceptionis à solo

Apoc. 12.
D. Hierony.
Psalm. 35.
Psalm. 30.
Psalm. 34.
Ibid.
D. Tho. 2. q. 32. art. 4.

Spiritu sancto futura erat. Deinde, vt mēs nostra excellentiam horum verborū magis percalleat, conferamus, obsecro, fiat hoc Marianum, tam cum humano, quā cum diuino fiat. Sanē si de humano loquamur, nemo negabit summo Pontificum fiat, celeberrimum esse; at longè quidem inferius est hoc Virginis fiat, cum per illud caducæ dignitates, fugacesq; honores, ac beneficia parum stabilia conferantur, per illud verò fiat, celsissima illa, atque in æternum duratura Dei matris dignitas Mariæ collata fuerit. Si autem eadem comparatione, antiquum illud Dei fiat, per quod facta sunt omnia: fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum, & factum est ita, in medium producimus, illud certè liquido constabit, grandiora quidem prodigia, & mirabiliora portenta ad illud Mariarum, quā ad illud diuinum: fiat: patrata fuisse, ad illud facta est lux, aëris tenebras depellens, ad istud factus est fons lucis, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, & spirituales mentis tenebras fugat; ad illud factum est cœleste firmamentum, sed ad hoc (quod longè id superat) Verbum caro factum est: ad illud tandem facta est mundi creatio, sed ad hoc fieri incepit mundi redemptio, & restauratio. Ad hæc patres illi antiqui, quasi strenue, ac sapienter piscatores, filium Dei piscari ardentissime concupientes, varia petitionum retia, vt illum caperent, expanderunt, sed nunquam id consequi potuerunt: vnde merito vsurpare sibi potuissent illud Petri: *per totam noctem laborantes nihil cepimus*: at Virgine in lucem prodeunte, adfuit tunc virga ad illam piscationem apta, de qua Isaias: *Egredietur virga de radice Iesse*: hamus huius virgæ fuit humilitas, eicā virginitas, quia filius Dei *pascitur inter lilia*: his instrumentis beata Virgo vtens, cum primum protulit verba illa: *fiat mihi secundum verbum tuum*: filium Dei cepit, & in vterum suum clausit; tanta fuit illius fiat potentia, atque efficacitas. Verum inopiam nostrā suppleat

Genes. 1.
Ioan. 3.
Ibidem.
Luce 5.
Isaie 7.
Cant. 6.

copia Bernardi, ac facundia illius melliflui oris, hæc dulcissima verba in persona Virginis proferentis: *Fiat mihi de verbo secundum verbum tuum*. Verbum, quod erat in principio apud Deum, fiat caro de carne mea secundum verbum tuum. fiat, obsecro mihi verbum, non prolatum, quod transeat, sed conceptū, vt maneat, carne videlicet indutum, nō aëre; fiat mihi non tantum audibile auribus, sed & visibile oculis, palpabile manibus, gestabile humeris. nec fiat mihi verbum scriptū, & mutum, sed incarnatum, & viuum, hoc est, non multis figuris mortuus, in pellibus exaratum, sed in forma humana, meis castis visceribus viuaciter impressum; & hoc non mortui calami depictione, sed sancti Spiritus operatione; eo videlicet modo fiat mihi, quo nemini ante me factum est, neminique post me faciendum. Et rursus: *Porro multifariam, multisq; modis olim Deus locutus est patribus in Prophetis, & alijs quidem in aure, alijs in ore, alijs etiam in manu factum esse verbum Domini memoratur, mihi autem oro, vt in vtero fiat iuxta verbum tuū. Nolo autem, vt fiat mihi, aut declamatorie prædicatum, aut figuratiter significatum, aut imaginatorie somnium, sed silenter inspiratum, personaliter incarnatum, corporaliter inuisceratum*. hæc, tam piè, quā sapienter Bernardinus. Ne tamen à doctrina tanti Patris discedamus, illud addere licet (quod Marianam humilitatem ad cœlum vsque extollit) per illam, matrem Dei fieri meruisse, verba Bernardi hæc sunt: *etiamsi placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepti*. Nec solum hæc est Bernardi doctrina, sed & aliorum Patrum, & præsertim Diui Augustini, cuius aurea verba, tamet si non pauca, gratanter recitabo. In hunc modum Virginem affatur, sermon. 2. de Natiuit. Mariæ: *Dic mihi, quæso, iam sancti sanctorum mater, quemadmodum myrtini odoris, & niuci coloris liliū conualliu sine succo humanae propaginis, & sine imbre carnalis feminis in sinu Ecclesiæ germinasti? Dic mihi, quæso, vnica mater, quibus manibus, vel quo deitatis articulo vtero, tuo formatus est Dei filius, cuius*

D. Bern. homil. 4. sup. missus.
Hebr. 1.
D. Bernard.
D. August.

Solus est Pater? Dic, obsecro te per eum, qui te fecit, ut ipse fieret in te, dic (inquam) mihi, quid boni egisti, aut quantum premium obtulisti, per quas potestates ambisti, quos patronos adhibuisti, que suffragia promissisti, quo spiritu, vel qua cogitatione ad hoc, ut acciperes, praeuenisti, ut virtus, et sapientia Patris que attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter, totius ubi que manens, et sine ulla sui mutatione in vterum tuum veniens, ita castellum castum tui ventris incoleret, ut ingrediens, non laderet, exiens, incolume custodiret? Dic mihi, quaeso, quemadmodum ad hoc peruenisti? et illa: Queris à me, quod obtulerim munus, et unde mater effecta sim Creatoris? oblatio mea fuit humilitas mea, et ideo magnificat anima mea Dominum, quia respexit, non auro eleuatam tunicam meam, non pomposo cultu radiantis auri ornamentum cervicis meae, aut pretiosorum lapidum, vel margaritarum dependentium inauribus meis decorem, aut gemmarum ruborem attendit, nec fucum mendaci colorem, sed respexit humilitatem ancilla suae; venit enim ad me mansuetus, requiescens super maternum spiritum humilem, et mansuetum, ac trememum verba sua. hæc ille, Hugo Victorinus in suis annotationibus super Magnificat inquit: Respexit Deus humilitatem Mariæ, cui per humilitatis meritum dedit, ut filium suum in carne conciperet, et de sua carne verum Deum, et hominem, omnium hominum Salvatorem, generaret. accedit Ambrosius Ansbertus, qui in Comment. super Apocalyp. beatam Virginem alloquitur: O quantum meruisti, et quantum beata humilitas in sacra Virgine valuisti; quid enim in sacra Virgine meruisti, nisi ut Deum homini coniungeres, ut Verbum carni unires? Confirmant idem egregia Ruperti Abbatis verba libr. 3. in Cantica, dicentis: Cum te reputares indignam viro, facta es digna Deo; cum te indignam iudicares facere semen in Israel, facta es digna, facere salutem ibidem; cum indignam te reputares, lactare filium hominem, digna habita es vberibus pulcherrimis, mammis virginis lactare filium, Deum, et homi-

Sapient. 8.

Lucæ 1.

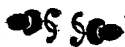
Hugo Victorinus.

Ambrosius Ansbertus. lib. 2. super Apoc.

Rupertus.

nem. Ac tandem idipsum non obscure mihi significasse videtur sponsa, cum in persona beatæ Virginis dixit: Dum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suavitatis: ad cuius loci intelligentiam, duo prius obferuare oportet; primum est, quod accubitus, in quo ab æterno filius Dei recubuit, fuit sinus Patris; secundum est, quod nardus (vetradit Diuus Isidorus.) est herba parua, nunquam in altum fererigens, iuuatque ad sanandos tumores, & vtilis est foemina ad conceptionem, ut & Bercorius adnotauit in suo morali reductorio: hoc supposito, sensus est, cum filius Dei recumberet in sinu Patris, nardus virginæ humilitatis meæ fragrantem ad eod odorem emisit, ut eo ipse allectus ad sinum vteri mei descenderit, ut in eo illum conciperem, & carne induerem. hunc suauem odorem Virgo præcipue dedit, quando ex aureo cordis sui thuribulo verba illa prodierunt: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. meruit ergo beata Virgo de congruo Christum sua humilitate concipere per nardum aptè significata, tum propter paruitatem suam, tum propter vim tumores sanandam, quod proprium est humilitatis, quæ omnem vanitatis, & inflationis tumorem dissoluit. Quibus, si addas ex D. Isidoro præcitato loco, virtutem, quam confert ad concipiendum, facile videbis, quàm his verbis Canticozum consonant allata D. Bernardi verba: Etiam si virginitate placuit, ex humilitate tamen concepit Saluatorem mundi. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.

Amen.

HOMI-

HOMILIA XIV.

Agitur de Christi Domini conceptione, cuius purissimum Maria sanguinem in eius vtero materiam extitisse ostendimus: variaque huius sacerrime conceptionis sacramenta aperimus in illa verba: Ecce concipies, et paries: quæ ad mores etiam in-formandos conuertimus.

Reg. 19.

ACRA commemorant eloquia libr. 3. Reg. quod cum Elias infestissima lezabelis persecutione oppressus in spelunca quadam iaceret, Dominus ad eum loquutus est dicens: Egredere, et sta in monte coram Domino: ut autem Elias melius melius agnosceret, quando Dominus transiret, dixit ei: Spiritus grandis, et fortis, subuertens montes, et contereas petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, post spiritum commotio: non in commotione Dominus, et post commotionem ignis: non in igne Dominus, et post ignem sibilus auræ tenuis: & tunc aduenit Dominus, ecce tibi Verbi incarnationem, necnon Christi conceptionem adamussim delineatam: nam in primis missus fuit à Deo Angelus Gabriel, qui iure vocari meretur: Spiritus grandis, et fortis, subuertens montes, et contereas petras: cum ipse esset, qui Sodomam, & reliquas ciuitates (quæ regio erat in Palestina, & Arabia) penitus subuerterat, atque in cineres & fauillas, copiosissimas illas ciuitates redegerat: at non in spiritu Dominus: hoc est, non statim atque spiritus Angelicus Mariam salutauit, Dominus in Virginem per carnis assumptionem venit: subdit sacer textus: et post spiritum commotio: ecce commotionem, turbationem Mariæ: turbata est in sermo-

Ibid.

Ibid.

Lucæ 1.

ne eius, sed non in commotione Dominus: cum in hac turbatione, Verbi diuini incarnatio celebrata non fuerit. subiungit deinde: et post commotionem ignis. ecce diuini spiritus (qui ab Ambrosio dicitur: fons viuus, ignis, charitas, et spiritus alius vnctio) ardentem amorem, ac coelestem virtutem, Mariam fecundantem ad Christi generationem: Spiritus sanctus superueniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Sed non in igne Dominus, nec enim tunc Virgo filium concepit, sed diuina virtute operante virgineus eius thalamus ad Christi conceptionem dispositus, ac præparatus magis fuit iuxta illud: Spiritu sancto cooperante præparasti. tandem ait: et post ignem sibilus auræ tenuis: sanè in hoc sibilu Dominus aduenit; quis enim quæso suauior zephyrus, qui mitior sibilus auræ tenuis, quis respirationis flatus fragratior, quàm ille, quo Maria sacra verba illa formauit: Ecce ancilla Domini: in hoc Mariano sibilu descendit Dominus de sinu Patris ad vterum Matris, & in momento Verbum caro factum est. Nec enim existimare fas est formationem corporis Christi per multos dies, vt in nobis, durasse: vt enim docuit D. Augustinus, quadraginta dies natura spectat ad introductionem animæ in corpus; in primis sex, materia similitudinem lactis habet, in nouem sequentibus sanguinis formam inducit, in duodecim postmodum coagulatur, & consolidatur, dicente Iob: Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti: tandem in decem, & octo dies postremos, corpus illud organizatur, & cum plene dispositum est, anima ei à suo Creatore infunditur, vt idem testatur Iob dicens: pelle, et carne vestisti me, ossibus, et nervis compegisti me, vitam, et misericordiam tribuisti mihi. non ita per temporis interualla, prout in reliquis infantibus cotingit, sed in momento sacratissimum Christi corpus in vtero matris formatum fuit, vt his verbis egregie docuit D. Damascenus: Non ita, vt paulatim tacita que inuentis figuræ corporis absolveretur, sed vno, eodemque momento perf-

D. Ambr. in Hymno, Veneri Creator.

Lucæ 1.

Eccles. Rom. in quadam orat.

Ioan. 1.

D. Aug. lib. 83. q. 56.

Iob. 10.

Ibid.

Solin. apud Bercorium.

& quia mons est in Macedonia altior, quam locus, unde imbres cadunt, vt auctor est Solinus, id referente Bercorio lib. 12. in suo reductorio morali cap. 35. qui & addit, vmbra huius montis vsque ad Insulam Lemnon in forum oppidi Myrina nomine porrigit, quod per sex, & octoginta millia passuum ab eo distat: quæ omnia, quam bene in Virginem conueniant, cum & ipsa sit altior celo, & protectionis eius vmbra ad longissimas regiones se extendat, facile cernimus. Ex materia ergo huius montis, ex purissimo sanguine Mariæ, animata illa statua, omni adoratione digna, Iesus redemptor noster prodiit: materia quidem, ex vnione ad Verbum, incorruptibilis: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem: duratione æternus: Christus autem manet in æternum: diuinitate, immobilis: Ego Deus, & non mutor: magnitudine, immensus: Cælum, & terram ego impleo: forma, omnium pulcherrimus: Speciosus forma præ filiis hominum: Deus quidem eius caput, quia, vt dicit D. Paulus, caput Christi Deus, cæli cacumina tangit: illius tamen pedes, hoc est, humanitas, qua velut calceata erat diuinitas, fluctus maris huius sæculi tangit: at in manu eius dextera concha erat illa magna sacri baptismatis, in quam cælestium charismatum copiosissima aquæ confluxere: in sinistra ciuitas aderat Ecclesiæ militantis, in qua fideles, velut olim animalia in arca Noë, proteguntur.

Psal. 15.

Tob. 12. Malach. 3. Ierem. 23.

Psal. 44.

1. Cor. 11.

Sexta Synodo. D. Damasc.

Ceterum, vt ad Christi recens concepti paruitatem redeam, illud, tamquam Catholicæ fidei dogma suppono, materiam, quam beata Virgo ad Christi conceptionem subministravit, purissimum eius sanguinem fuisse, vt expressè habetur in sexta Synodo actione ij. in epistola Sophronij, & D Damasceno lib. 3. fidei cap. 2. dicentes: Filius Dei contraxit sibi ipsi ex castissimis, & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam animal rationale. Hoc supposito, reperio quosdam non infimi nominis Doctores, asserentes sanguinem illum quem exhibuit Virgo, cordialem

fuisse, qui ad vterum, seu matricem eius descendens, sufficiens materia concipiendæ prolis exstitit: ita Albertus Magnus super missus, & Henricus Ordinis Prædicatorum, auctorque grauissimus, qui sermone de Annunciatione docet, quod ex sanguinis cordialis fonte profluunt quatuor riuuli sanguinis, circumstantes ad modum crucis: nam secundum Naturales, cor ipsum inferius duas habet concauitates, vnâ ad partem dexteram, & aliam ad sinistram, quarum vnaquæque duplex habet foramen, ad quod ex corde sanguis emittitur ad corporis membra: cum igitur salutationem ingereret Gabriel Archangelus, certè superueniente Spiritu sancto cor illud virgineum tanto gaudio, & amoris dulcedine statim exultauit, vt instar rosæ vernantis se mirabiliter dilataret; atque in eius dilatatione fluxerunt hi fontes sanguinis purissimi, instar auri in fornace, quod constat defluxit in virgas aureas, stillauitque sanguis ille sacratissimus in locum naturalem conceptionis, qui dicitur matrix: de quo, operante Spiritu sancto, formatum fuit humanum Christi corpus. Eandem doctrinam docuit Pomerius libr. 1. p. 7. Pomerius. qui & illam coelitus fuisse reuelatam ex Alberto Magno commemorat. Verum quia Angelicus Doctor loquens de materia, ex qua Christi corpus fuit generatum, ait: Ad naturalem modum generationis eius pertinet, quod eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit cõformis materiæ, quam alia femina subministrant: idè doctrinam horum Doctorum cum grano salis intelligendam arbitror, vt non intendant totalem materiam, quam subministravit Virgo ad corporis Christi formationem, in eius vtero factam, sanguinem cordis fuisse, sed partialem tantum; ita vt cor aliquid purissimi sui sanguinis ad Christi conceptionem cõtribuerit. Ad quod magis illustrandum obseruare oportet, quod cum B. Virginem angelicus sermo cõturbauit, dicente Luca: Turbata est in sermone eius: timorem quandam concepit, vt

Albertus Magnus.

Pomerius.

Luca. 1.

D Tho. 3. p. 4. 33. art. 1.

Arist lib. 5. de hist. ani.

Ecclesia in mem. Mariae

verba ipsius Angeli satis indicant: Ne timeas Maria: vigente autem timore, natura ipsa, vt attollet, sanguinem misit ad fouendum cor Mariæ; deinde verò cum auditus illis angelicis verbis timorem ab ea depellentibus præ eximio gaudio exhilareret, continuò cor eius dilatari cepit, & sanguis, qui ad illud confouendum ascenderat, ad inferiora loca descendit; ex quo aliqua pars in matricem decidit, quæ cum reliquo sanguine, qui alioquin ad eundem locum confluxerat, materia exstitit, ex qua factum Christi corpus formatum fuit, vt voluit Albertus Magnus, ac reliqui præcitati Doctores: Est enim certum ad cõceptionem prolis, sanguinem ex vno loco alium non oueri; vnde D. Thom. 3. p. 3. sæ iuxta dixit, in conceptione corporis Christi tria esse consideranda, motum localem sanguinis ad locum generationis; secundo, formatione corporis ex tali materiæ steruo, augmentum quo perducitur ad quantitatem perfectam. potuit ergo moueri sanguis ex corde ad matricem. Ne autem in natura ineffabilis huius formationis vestigium aliquod deesset, creauit auctor naturæ (id referente Aristotele) celebrem quandam auem in Arabia, cui nomen est Ormomegia, vel, vt ab alijs appellatur, auis regia, quæ non aliter prolem concipit, quam emittens partem aliquam sanguinis cordis sui ad matricem, vbi absque vlla præcedente commixtione maris & foenine, solo vitali calore ac cœlesti influxu, factus eius concipitur, & generatur Adamus sane mihi videtur generosa hæc aui. B. Virginem delineasse, illa quidem auis, regia dicitur, Mariæ ex regia protapia oritur, Ecclesia canente: Regali ex progenie Mariæ exorta resurgit: illa malculum nesciès concipit, Maria virum non agnoscens, sacram producit prolem, iuxta illud Isaiæ: Ecce Virgo concipiet: illa sanguinè cordis emittit ad matricem, vt materiam foetus subministraret; Maria partem sanguinis cordis sui ad vterum emisit, vt ex eo tamquam materia factum Christi corpus forma-

retur: fuisse autem conueniens & rationi congruum, vt Marianum cor aliquid purissimo suo sanguine ad id impertiret, illa congruitatis ratio haud difficile suadet, quod cum Christus Dominus fuerit nobis datus, non ex meritis nostris, sed ex mera gratia, & ex ardentissimo Dei amore, iuxta illud Ioannis: Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: oportebat, vt huc illius conceptionis actuum principium erat Spiritus sanctus, qui inter diuinas personas solus personaliter est amor; ita & materiale principium partem esset sanguis a corde, amoris officina, descendens, & vbi præcipue residet & dominatur amor: vnde vbi vulgata nostra legit: Flos de radice eius ascendit: Chaldaeus Isai. 11. transfer: Christus de filijs filiorum crescit: alij ex vniuersi Hieronymi doctrina, dicentis Iesse significare incendium, vertunt: flos de trunco incendij ascendit: quo non oblitè significatur, principia, ex quibus prodiit sacrum Christi corpus, a moris incendio flagrare; atque hinc est B. Virginem veracius, quam reliquæ matres, Christo Domino dicere potuisse: filius vteri mei, & cordis mei; vteri quidem, quia in vtero meo ex materia, quam reliquæ matres subministrare solent, te concepi; cordis verò mei, quia partem ex sanguine purissimo ab eo defluente, corpus tuum efformauit.

Ioan. 3.

D. Hier. ibid.

D. Tho. 3. p. 4. art. 6. Galat. lib. 7.

cap. 4.

D. Tho. 7b.

non fuit formata ex aliqua materia, quæ esset actu pars corporis virginæ, sed ex ea, quæ erat pars in potentia, hoc est, de sanguine, quia sanguis est potentia caro. Secundus, & magis perniciosus error, fuit illorum, quorum meminit Caicæanus, qui assererent Christum Dominum conceptum fuisse in corde Virginis: quem errorem apertissimè expugnant verba Gabriæ ad Mariam dicentis: *Ecce concipies in utero, & paries filium*: notanter quidem dixit in utero, tum ut ostenderet hæc Christi conceptionem non fuisse spiritualem, aut metaphoricam, instar illorum qui dicebant: *A facie tua Domine concepimus, & quasi parturivimus, & peperimus spiritum salutis*, sed veram & corporalem: tum ut indicaret, non fuisse apparentem, aut fantastiçam, prout obseruauit Diuus Petrus Chrysologus dicens: *In utero, dixit Angelus, ut conceptus esset veritas, non figura, ut partus esset proprietas, non imago: ut sicut Deus verus de Deo vero natus est, sic de vero conceptu veritas humani corporis nasceretur*: tum ut expresse doceret hæc Christi conceptionem in loco naturali Virginis fuisse, in quo humana proles ab aliis matribus concipi solet: tum tandem ut alluderet partim ad promissionem illam factam Dauidi: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*: in qua, ut adnotauit S. Ireneus, sermo non est de vtre ipsius Dauid, cum vir non dicatur de ventre suo generare, sed de ventre B. Virginis ex Dauidica progenie oriundi: partim ut alluderet ad verba ipsius Dauidis in persona Dei Patris dicentis: *ex utero ante luciferum genui te*.

Est enim singularis simpatia, ac mira proportio inter æternam à Patre, & temporalem à matre Christi generationem: nam præterquam quemadmodum illa in utero Patris: ita hæc in utero Virginis fuit: sanè sicut illa existit absque matre, ita & ista absque humano patre: & sicut illa fuit cum integritate genitoris, ita & hæc salua semper manente integritate Genitricis, & sicut per illam genitus est Dei filius consubstantialis Patri, etiam per

hæc prodiit idè consubstantialis matri, hoc est, ex substantia eius, humana carne indutus: & sicut Deus Pater genuit filium suum, volens & cõplacens, ita B. Virgo volens, & salutationi Angelicæ consentiēs, Christum Dominum concepit, dicens: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum*: & sicut ibi à Patre procedes pulcher ædè enasit, ut à Paulo appelletur: *Splendor gloria, & figura substantia eius*, ita hic tanta pulchritudine decoratus ex materno utero prodiit, ut à Dauide vocetur: *Speciosus forma præ filiis hominum*: & sicut ibi per æternam generationem filius Dei Rex processit, diuinitatis diademate coronatus, ita per temporalem conceptionem ex thalamo virgineo egressus est, regia illa corona donatus, de qua Salomo: *Videte filia Sion regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua: & quemadmodum celebrata æterna filij Dei generatione, cõtinuò productus est Spiritus sanctus, sic facta speciali Christi generatione, mox per specialia dona productus fuit Spiritus sanctus in animis Elisabeth, & Ioannis Baptistæ, sacro Euangelista dicente: Et exultauit in fine in utero eius, & repleta est Spiritu sancto Elisabeth: ac tandem sicut cõceptio illa Christi æterna, sancta fuit & immaculata, ita & hæc temporalis, omnis macula expers, miram sanctitatem redoluit, ut nõ obscure significasse mihi videtur Isaias, cū dixit: *Accessi ad Prophetissam, & concepit, & peperit filium*. Prophetæ quidem non à se ipsis, sed à Spiritu sancto afflati, futura vaticinantur, D. Petro dicente: *Non voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines*: cum ergo Maria fuerit hæc Prophetissa, quæ concepit, D. Bassilio dicente: *Quod Maria prophetissa fuerit, ad quam proxime accessit Isaias per prænotionem spiritus, nemo contraxerit, qui sit memor verborum Mariae, quæ prophetice afflata spiritu, locuta est: Magnificat anima mea Dominum*: consequens est diuino spiritu afflatam, Christum Dominum concepisse, ut & Angeli verba satis contestantur: *Spiritus sanctus superuen-**

Ibid.

Caic. 3 p. 9. 31. art. 5.

Luc. 1.

Isai. 26.

D. Pet. Chrysol. serm. de Annunc.

Psal. 136. S. Iren. li. 3. cap. 27.

Psal. 109.

Luc. 1.

Heb. 1.

Psal. 44.

Cant. 6.

Luc. 8.

Isai. 8.

2. Pet. 1.

D. Bassil. in 8. Isai.

iet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: sancta ergo & immaculata fuit eius proli conceptio. Ceterum mirabilia quæ in illa effalgēt, commemorare incipiamus. illud primo loco & numero, obsteruatio ne dignissimū, nimirū Christū Dominū, per temporalem generationem, vtiliorem multò ex materno utero nobis prodiisse, quam per æternam, à Patre processerit: per hanc enim purus Deus euasit consubstantialis Patri, per illam verò carne indutus, ex utero matris exiuit; est autem manifestum, vtilius humano generi extitisse Verbum caro factum, quam carnis humanæ expers, prout à Patre prodiit.

Ut tamen reliqua mirabilia, quæ in sacerrima hæc Christi conceptione effalserūt, breui sermonis eloquio detegamus, placet pulchrā antithesim, seu contrapositionem inter Christi, & Antichristi generationem, in medium producere. In primis ab Angelo benedicta nominatur mater Christi: *Benedicta tu in mulieribus*; mater autem Antichristi diuino oraculo maledicta appellatur, ut refert S. Brigitta lib.

2. Brig lib. 6. reuel. c. 67. D. Damasc. sapere spiritualia. Ioan Damasc. de B. Virgine, ait, in templo præsentatā & educatam in consortio aliarum Virginum, ac sacris orationis, & lætationis exercitiis vacantem: de matre autem Antichristi refert Albertus Stadensis ex revelatione facta S. Hildigardi, in deserto, inter nefandissimos homines enutriendam, ac diabolicis artibus imbuedam: Christum Dominum ex nobilissima Dauidis familia, ortū, satis vtilique comprobāt angelica illi verba: *Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius*: Antichristus autem ex vilissimis potentibus oriundus colligitur, ex Daniele 7. vbi Antichristū vocat *cornu paruum*, hoc est, ex sordidis, & obscuris inijs ortum, ut obseruauit Magister Maluenda lib. 2. de Antichristo: Christus conceptus ex matre virgine, iuxta vaticinium Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet*: Antichristus verò concipiendus ex matre fornicaria, ut tradit D. Damasc.

Albert. Stadensis de Antichristo.

Luc. 1.

Dan. 7.

Maluendali. 2 de Antich. Isai. 7.

in hæc verba: *Verum homo ex fornicatione parietur, atque omnem sathane afflatum succipiet* quod idem docuerunt Ephraem Syrus S. Ephraem. de Annunc. & Hippolitus Martyr de consummatione mundi: Christus Dominus conceptus à Spiritu sancto, Antichristū verò concipiendū ab incubo Domone, auctor est Card. Bellarminus lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 12 ad Christi conceptionem virtus Spiritus sancti in Mariâ copiosissime se infudit, angelo dicente: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*, in conceptione verò Antichristi nequitia D. aboli in matrem eius superueniet: ut enim tradit sapientissimus Rabanus: *in ipso conceptionis initio diabolus simul introibit in vterū matris eius, & ex virtute Diaboli confouebitur, concumbetur, & virtus Diaboli super eum erit*: tandem concepto Christo Domino conceptus autē Antichristo reuelabitur homo peccati, & filius perditionis, ut loquitur Apostolus. Quanto autem Christi cõceptionem Antichristi generationi dissimiliorē intueor, tantò Alexandri Magni cõceptionem quo ad nonnullas eius circumstantias Christi conceptioni similem magis reperio. Plutarchus loquens de Olimpiade, magni Alexandri matre, ait: *Vifus est, tone tonante, venter suus de celo tangi, in aque ex icu largi succensum ignem, mox erumpens in flammam passim disperfas dissiparetur*: deinde terribit, Philippum Alexandri patrē vidisse in somnis, vxoris vterum sigillo consignatum, cuius sculpturam imaginem leonis referebat, nec non etiam iuxta Olimpiadis lectum draconem expectantē, ac tandē Alexandrum Loui filium vocatum & habitum tradit Q. Curtius de rebus gestis. Hæc omnia ad Christi Domini conceptionem haud difficile erit conuertere; nam si Olimpiadis Alexandri matris visus est venter de celo tangi, certè virtus Altissimi vterū Virginis tangens, mirificè illum foecundauit, ut verba sponsæ non obscure indicat: *Et ad tactū eius intremuit venter meus*: quod si ex tactu illo prodiit copiosissimus

Card. Bell. de Rom. Pontif. c. 12.

Luc. 1.

Rab opere de Antichristo.

2. Theff. 2.

Plutarch in Alexandri.

Q. Curt. de reb. gest.

Cant. 5.

ignis in flammis erumpens; non secus ex virgineo thalamo egressus est Deus noster, qui ignis consumens est, & qui dixit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur* & deinde, si Olympiadis venter sigillo virtus est insignatus, Marię ventrem excellentiori illo Integerrimę virginittatis sigillo obsignavit Spiritus sanctus: Rursus, si visa est in ventre Olympiadis imago leonis, adfuit quidem in vtero Marię nuda figura leonis, sed qui *vicit leo de Tribu Iuda*, Christus Saluator noster: & si tibi Philippus vidit iuxta lectum Olympiadis horribilem draconem assistentem, & quasi parturillus invidentem, ad eundem modum Ioannes lib. suarum revelationum sibi ostensam commemorat B. Virginem, cuius parturidæ terrimus draco insidiari cupiebat: *post quã vidit draco, quod proiectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculinũ: ac tandem si Alexander iouis filius (qui iuans pater interpretatur) falso nuncupabatur, Christus Dominus filius Dei Patris naturalis omni modo veraciter nominatur, iuxta verba Angeli, & filius Altissimi vocabitur.* Ad hæc memini Iustinum martyrem in dialogo cum Tripthone dixisse, Deum esse ceterum quod ubique est, eius tamen circumferentiam nullibi esse enim tanta eius immensitas, ut in omnibus rebus sit, & à nulla comprehendi, aut inter certos limites coarctari possit: nihilominus tamen illud mirabile videre est in hac sacra Christi conceptione, quod quem cœli cœlorum capere non poterant, ipsa Virgo suo gremio contulerit, immensoque illi centro circumferentiam apposuerit, *terem dicente: Fœmina circumdabit virum, dum intra septa virginittatis vteri tui Dei immensitatem ac maiestatem conclusit; quod valde mirabile esse, nemo sanę mentis inficiabitur: maxime si & aliud stupendum opus, quod inde ortum habuit, attentam mente perpendat Olim quidem immensum mare sempiternę Deitatis absque limite & termino, tumentibus suarum fluctibus pecca-*

Deuter. 4. Luc. 12.

Apoc. 5.

Apoc. 12.

Luc 1. Iustin. Mart. dial cum Tripthon.

Ierem. 31.

tores inundabat: in Marianum tamen vterum ingrediens inundantes illos suarum iracundię fluctus coercens, iam peccatores non absorbet, nec eos exundat, qui potius præfixum habet terminum, ne ulterius progrediatur, naturam scilicet humanam, quæ ad misericordiam illum alliciens ac movens ait: *Prope huc venies, & non procedes amplius, & huc confringes tumentes fluctus tuos: hoc erit litus tuum; nempe humanitas tua, cuius minime oblitusci potes, nec ab ea oculos removere, cum indissolubili hypostatice unionis vinculo intime illam tibi copulaveris.* His mirabilibus aliud in sigillo D. Bernardi subitiam, quod in sermone super signum magnum his verbis scripsit: *Iure istud molestissimum tedium, quo reliquæ omnes sermo signum mulieres laborare noscuntur, sola non sentit, quæ magnum sola sine libidinosa voluptate consensit; unde & in ipso suæ conceptionis initio, quando peccatissimum ceteræ mulieris miserabilis affliguntur, Maria tota alacritate montana contendit, ut Elisabeth ministraret. Ac tandem (ut paucis multa sacre huius conceptionis mirabilia complectar) D. Chrylogogi elegantissima verba serm. 2. de Annunc. in medium producat: *Ecce concipies in vtero: D. Pet. Chrybene concipies, quod caro nascitur, quod conditio sol. serm. 2. de nō habet, nō admittit natura. Quis ante ad fructum peruenit, quàm terra labore sentiat, & sudorem? Quis ante pomam carpit, quàm plantam suam tribuat, & impendat industriam? Quis præter viam ad vllam peruenit mansionem? Quis præter naturam, naturam suscipit incrementum? B. Virgo: & bene B. Maria: quæ præter generandi curas, præter materni doloris fatidiam, tandem gemitus peruenit ad gloriam. Ad extremum, ut iam finem dicendi faciam, sequentia verba: *Et paries filium, non nihil illustrare oportebit. Equidem quia conceptio Beatę Virginis futura non erat instar illarum, quarum meminit Isaias, inquit: Venerunt filij vsque ad partum, & virtus non est pariendi: deo appositae fatis Angelus subiunxit ad verbum concipies, illud aliud, & paries; ut significaret partum eius non abortiuum, sed incolumem.***

Psal. 86.

Ibid.

mem in lucem feliciter edendum fore. Quorundam autem loquendi & styli, & ordinem mutauerit Gabriel Angelus, ut cum dixisset Zacharię: *Vxor tua pariet tibi*: B. vero Virgini non addidit verbū tibi, sed absolute dixerit paries, arbitror, ni fallor, rationem fuisse, quod probè agnouit Virginem parituram filium non solum sibi, sed communi totius orbis salutem. Ea quidem pię ac generosi animi commendanda conditio, ut commune bonum præferat peculiari emolumento. Inuenies quandoque homines quosdam sibi soli tantum natos, aliorum commodum prorsus despicientes, secus autem B. Virgo peperit filium, non sibi soli, sed omnibus nobis. nam quemadmodum in plateis, & quandoque in plateis ciuitatis fontes scaturire soleat, ex quibus quisque pro libito haurit aquam ad bibendum, ad abstergendum sordes, & alios similes vsus, in qualibetque hora porrigit tibi fons aquas, quoniam semper per fistulas manat; ad eundem modum B. Virgo fons est vberissimus, veluti per aureos canales aquam benedicti ventris tui, hoc est, filium diffundens, cunctis bibere, vel suas sordes mundare volentibus. Et quemadmodum vrbs Roma, Patria vocatur communis omnium hominum, quoniam recurrentes ad Pontificem, summum Ecclesię pastorem, benignissime recipiuntur Aethiops, Græci, Barbarus, Indus, denique omnes nationes in Christi Vicerario confugium habeat, & protectionem reperuat, ingressus que ad eum nemini interdicitur; non secus B. Virgo instar patrię communis cuncto suscipit, pro omnibus exorat, omnibus filium suum exhibet, quoniam peperit filium non sibi soli, sed omnibus. Regius Psaltes tantam B. virginis miratus eiga omnes charitatis magnitudinem, in eius commendationem cecinit Psalm. 86. *Gloria dicta sunt de te Ciuitas Dei* quam aurem sunt illa, mox commemorans, in persona Virginis ait: *Rahab & Babylonis sciencium me alienigena, & Tyri, & populus Aethiopicum,*

hi fuerunt illic, hoc est, omnes peccatores quantumuis à Deo sint alienati quantumuis Tyri, & Aethiopicum instar vixerint, quantumuis denigratę fuerint facies eorum super carbones, quantumuis innumerati, accedant in suis tribulationibus orem imploraturi, fores inuenient patentem, hoc est, B. Virginem paratissimam ad eorum subuentionem, vnde Dauid inquit: *Nunquid Sion dicet, hoc est, B. Virgo, homo, & homo natus est in ea?* minime quidem; neuiquam erit apud eam acceptio personarum sed quantumuis plurimi concurrant ad hanc ciuitatē, nullū non recipiet, nemiuent abiiciet, quoniam Deus Altissimus eam fundauit, ut omnibus vnicuique refugium, in impetrandis etiā beneficijs non erit morosior, aut cum supercilio ager, sed cum maximo gaudio eodem regio Vate dicente: *Sicut letantur omnium habitatio est in te, aut sicut Hebraice legitur: omnes scaturigines mee in te hoc est, fontes mei per te, & mater mea, cunctis hominibus salutare aquas propinabunt, quoniam vberissimas ad bibendum, & ad eorum abluendas scelerum sordes. Præterea obserua, quo pacto vnicuique coniunxerit Angelus: *Concipies, & paries*, quasi duo per se distincta beneficia, quoniam dare prolem in ventre, siue foetum, ingens Dei beneficium est, ceterum concedere proles partum, multo cumulatius. Hoc aduertant fornicarię grauidę, & earum viri, caueantque ne eorum peccata infantes de vtero transferantur ad vulum, iuxta illud: *Fuissim quæ si non essem, de vtero transiit ad vulum.* Vellem quærere à parentibus, quorsum crebro fornicarię patiuntur abortum? ego præculdubio causas mecum sæpius exquirens, id genus calamitatis peccatis parentum tribuendum esse censui, & quidem quemadmodum triste est spectaculum videre ex arbore floribus onusta, mox flante Aquilone flores decideri, & optato fructu fraudari; ad eundem modum maestum & commiseratione dignum spec-*

Ibid.

Iob. 10.

HOMILIA XV.

Post prolata illa verba: Ecce ancilla Domini: celebratas fuisse nuptias in virgineo Maria thalamo inter Verbum diuinum, & naturam humanam, ostendimus, variisque modis, hanc nuptiarum metaphoram illustramus.

ERBI diuini Incarnationem, seu illius cum natura humana hypostaticam vnionem frequenter Ss. Patres nuptiis comparasse reperiunt: D. enim August. in illa verba Psalmi: Tamquam sponsus procedens de thalamo suo: de Christo Domino ex virginei vteri thalamo egrediente illa interpretans, ait: Ipse procedens de vtero virginali, vbi Deus natura humana, tamquam sponsus sponse, copulatus est: & B. Laurentius Iustin. lib. de casto connubio ait: Verbum sponsum, caro sponsa, virginis aitis vterus thalamus est: & Iacius D. Gregor. homil. 38. in Euang. vbi hanc praeclara scripsit: Deus Pater, Deo filio suo nuptias fecit, quando hunc in vtero Virginis, humana natura conuinxit, et Deum ante saecula fieri voluit hominem in fine saeculorum: sed quia ex duabus personis fieri solet nuptialis ista coniunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, ut personam Dei, & hominis redemptoris nostri Iesu Christi ex duabus personis credamus vnitam: hactenus magnus Gregorius. Merito hi Patres mirabilem hanc Verbi diuini cum natura humana & ineffabilem vnionem cum nuptiis, seu sponsalitiis componunt. Nam si rem altius perpendamus, nihil certe eorum quae in Principiū felicissimis & nuptiis, & sponsalitiis concurrere solent, in hoc sacro Verbi diuini cum natura humana coniugio desideratur: sicut enim matrimonium Principum antecedere solent sponsalitiis, seu, quod idem est, de inuendo connubio promissio,

D. Aug. super Psal. 48.

B. Laur. Iust. lib. de casto connubio c. 9.

D. Greg. in Euang. 38.

Job 15.

Psal. 36.

Psal.

staculum est, foeminam grauidam, ante fructus perfectionem in ventre, & cum vix in flore est, foetum intra ventris claustra interire. Si autem queras: quis florem in terram deiecit, aut eum ante tempus immature demersit? respondebo, flauisse Aquilonem, hoc est, peccata parentum fuisse: causam abortus, vt apud Iobum testatur Eliphaz Themanites, dicens de peccatore: Ledetis quasi vinea in primo flore botrus eius, & quasi oliua proiciens florem suum: certum est, per botros & per flores intelligi filios hominum peccata: orum quos immaturos aufert Deus ob peccata parentum; & quem admodum apud Isaiam: Dominus ait: Triste & miserandum esse, videre frumentum in agro natum, viridem, & cum aliquantulum creuerit in herbam, ante messem totum efflorescere, ac immaturam perfectionem germinare, ramusculosque falcibus praecidi; ad eundem modum lugubrem ac miserabilem euentum putauerim, cum foemina vterum pregnantem gerente & immaturum fructum intra viscera sua continente, immatura mors superuenit, falce sua illum metens ante, quam maturescat, & in lucem prodeat. Igitur pro viribus parentes operam nauent, ne eorum proles, anima simul & corpore pereat, vt tempore, quo foemina grauida existit, piis actionibus vacent, & ad Dominum ex toto corde conuertantur. Tradit Plinius, Lusciniam autem, solum tempore quo foemina super oua incubit, edere suauissimi cantum, cum tamen reliquo totius anni tempore ab omni cantu se abstinens sileat, ad canendum tamen non aliud quam prolis amor eogit; non secus, cum foemina grauidatur, ad precauendam infelicem foetus abortum, diuinam laudis cantibus vacare debet, crebro repetens Angelicam illam antilenam, quam Gabriel ei cecinit: Ave Maria, vt filium Dei conciperet: cui sit honor & gloria in saecula saeculorum.

Amen.

Gen. 23.

Psal. 31.

Lac. 1.

D. Tho. 3. p. 4. q. 30. art. 1.

Lac. 1.

Gen. 24.

Lac. 3.

promissio, ita quondam de Verbi diuini cum natura humana coniugio facta fuit firma, ac stabilis antiquis Patribus pollicitatio: Abrahæ enim dixit: Quia fecisti hanc rem, & non peperisti filio tuo, per me ipsum iuravi, dicit Dominus, in semine tuo benedicentur omnes gentes: similiter Dauidi sub iuramento pollicitus fuit: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Sicut etiam in matrimoniis consensus sponsæ ad illum ineundum interuenit, ita in hoc sacro Verbi diuini coniugio B. Virgo humanae naturæ vicem gens assensum exhibuit, cum dixit: Ecce ancilla Domini, vt his verbis ingeniosè docuit Angelicus Doctor D. Thom. Congruum fuit B. Virginiam: Anunciari, quod esset Christum conceptura, vt ostendebatur, esse quoddam spirituale matrimonium inter filium Dei, & humanam naturam, & ideo per annunciationem, expectabatur consensus Virginis loco totius humanae naturæ: hæc ille; vnde sicut in magnorum Principum nuptiis nobilissimus orator, aut paranymphus præmitti solet, vt rem mature pertractet, & ad finem vsque perducatur, sic ad celebrandas nuptias Verbi diuini cum natura humana: Missus est Angelus Gabriel ad Virginem, qui ad contentiendam prudens suator, & ipsius consensus non minus fidelis testis existit, quam olim famulus Abrahæ, qui tamquam pronubus missus fuit ab eo ad querendum sponsam filio suo, & inueniens Rebekcam, in sponsam eam adduxit. Quod sicutem in nuptiis, & maxime regalibus, vir magnæ auctoritatis in Patrimum eligi solet, ad maiorem ipsarum nuptiarum splendorem, is certe in hoc Verbi diuini cum natura humana connubio minime desideratur; patris enim manus gessit Spiritus sanctus, iuxta verba Angeli: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Solet præterea Principum nuptiæ in ornatisimo & splendidissimo Thalamo celebrari, at cum thalamo virgineo, in quo sacra istæ nuptiæ celebrae fuerunt, nullus quantumcumque splendidus, valet comparari, vt D.

Augustin. de miro eius apparatu loquens, his verbis edocuit: Expanda nunc fides splendens veri pulchra tentoria, virtus obumbrat, spiritus sibilet, naturali calore depulso tenuis Virginem aura reseruat, & fluente refrigerio spiritum celestibus veniuntur, alius Virginis seruis verecundæ conuenit, flammis ibi rosæ fulgor anhelet, albentilium candidet, mollis violarutillet; purpurei spargantur flores; & vario nitore depictus Christi thalamus exornetur. hactenus D. August. huic eundem virginei thalami splendidissimum apparatus perpendens B. Laurentius Iustinian. dixit: Erat quidem B. Virgo thalamus puritate nitidus, moribus ornatus, & omni præditus sanctitate, floribus aspersus, virtutibus decoratus fragrans castitatis odore, charitate seruens, virginitate redolens: polens humilitate. Huc etiam faciunt, quæ in hæc verba scripsit Honorius super Cantica: Christus verus Rex pacificus fecit sibi (ferculum) lectum connubiale (de lignis Ligillo relatus banti) de Patriarchis, & Regibus, nempe Ierosolymitanis; nam teste Theodoro, Libanus del Rio supra significat hanc urbem. Virginem elegit, in qua, vt in lecto, reclinuit: ipse positus ad conuuiuium quia fideles de carne eius epulantur, de Deip. quomodo de Virgine sumpsit. Columna, quibus sustentitur Virginis vita, sunt quatuor Luangena de ea scripta; quæ sunt (argentea) veritate nitida, & predicatione sonora. (Reclinatorium aureum) fuit corpus Dominicum de ea sumptum, in qua diuinitus se reclinavit, (aureum) sapientia, & charitate ornatum: ipsa etiam Virgo sui reclinatorum, in quo Christus se reclinavit, splendore charitatis iugidum (ascensus purpureus) sancta Crux fuit, in qua nobis filius in sua passione ascensum ad celos fecit (Media charitate constravit) id est, communem vitam eius dulcedine charitatis repleuit; (propter filias Ierusalem) hoc est, ad fidelium imitationem.

D. Arg. sermo 17. de No. No. No.

B. Laur. Iust. l. de casto connubio c. 9.

Honor. in Psal. 45. relatus banti) de Patriarchis, & Regibus, nempe Ierosolymitanis; nam teste Theodoro, Libanus del Rio supra significat hanc urbem. Virginem elegit, in qua, vt in lecto, reclinuit: ipse positus ad conuuiuium quia fideles de carne eius epulantur, de Deip. quomodo de Virgine sumpsit. Columna, quibus sustentitur Virginis vita, sunt quatuor Luangena de ea scripta; quæ sunt (argentea) veritate nitida, & predicatione sonora. (Reclinatorium aureum) fuit corpus Dominicum de ea sumptum, in qua diuinitus se reclinavit, (aureum) sapientia, & charitate ornatum: ipsa etiam Virgo sui reclinatorum, in quo Christus se reclinavit, splendore charitatis iugidum (ascensus purpureus) sancta Crux fuit, in qua nobis filius in sua passione ascensum ad celos fecit (Media charitate constravit) id est, communem vitam eius dulcedine charitatis repleuit; (propter filias Ierusalem) hoc est, ad fidelium imitationem.

Ad hæc sicut in nuptiis mos inoleuit, sponsam Principis pretiosis monilibus exornari, variisque muneribus donari, ita quidem humanitas Christi, quæ erat sponsa, Verbo diuino copulata prius natura fuit à diuino sponso spiritualibus monilibus, celestibusque charismatibus

ornata.

Gen. 24. cumulatam, ut in figura eius apud Genesim factum legitur cum Rebecca, antequam cum Isaac nuberet. Abrahamus enim misit per famulum suum Rebecca futurę filij sui sponsę *Inaures aureas, & armillas, præter splendidas vestes, & pretiosa vasa, prolatisque vasis argenteis, & aureis, ac vestibus dedit ea Rebecca pro munere.* additque sacer textus, *& matri dona obtulit:* quod non obscurę etiam præfigurabat dona, quę futurę Matri Dei tempore sponstationis Verbi diuini cum natura humana erant conferenda. Et quidem si tanta fuit Regis Assueri liberalitas erga sponsam suam, ut sacra Scriptura dicat. *Quęcunque voluit Egeus eunuchus, cūctas virginum, hæc ei ad ornatum dedit:* quantum quæto maior credenda erit magnificentia diuini sponsi in exornanda sponsa, quam absque vllis expensis, solo verbo, innumeris animi dotibus, variisque virtutum ornamentis facile eohonestare poterat: Sponsa igitur, & virgineo thalamo à sponso sic iam præparatis, & consensu ipsius sponsę iam exhibito, mox celebratę fuerunt nuptiæ, quando *Verbum caro factum est:* ut **D. Aug. ser. 17. de Nat. uertitur nuntius, & nuptialem thronum ingreditur Christus: accepit thalam carnis in thalamo Virginis, diuinitati sponatur homo: tunc certę facta est arcuissima illa vnio hypostatica Verbi diuini cum humanitate, quę omnem, quantumcumque perfectā ac indissolubilem vnionem, longo intervallo superat. stricta valde est vnio animę & corporis; arcta satis vnio matrimonialis inter virum, & vxorem, sed vtraque tandem morte dissolutur; at vnio Verbi diuini cum natura humana indissolubilis à Deo esse perhibetur, ut acutissimus etiam mortis gladius nodum eius rescicare nequiverit, theologorum axiomate, & **D. Anselmo** dicente: *Quod semel assumptum, nunquam dimittit.* Legimus **Genel. 2.** de illo primo matrimonio **Adę, & Euzę:** *Erant duo in carne vna:* de hoc tamen sponso, & sponsa, Verbo scilicet diuino, & natura humana, fide Catholica**

confitemur, esse duo in persona vna, hoc est. naturas duas, diuinam, & humanam, in vnam eandemque copulari personam. Atque hinc fit, quod sicut in reliquis connubiis, ac nuptiis solet esse mutua inter sponfos bonorum communicatio, ita in hoc sacro Verbi diuini cum natura humana coniugio fuit illa inter Theologos nunquam satis celebrata, mutua, ac reciproca idiomatum communicatio, cuius meminit **D. Ioannes Damascenus** dicens: *Cum de persona verba facimus, siue ab vtraque parte simul, siue ab altera dumtaxat eam appellemus, vniuseque nature proprietates ipsi imponimus; etenim Christus & Deus, & homo dicitur, & creatus & increatus; & passibilis & impassibilis; Deus passibilis nominatur, & Dominus glorię in cruce actus, non qua Deus est, sed qua idem etiam homo est, eodemque modo cum homo, & filius hominis appellatur, diuinę essentię proprietates atque ornamenta suscipit: puer enim euo omni antiquior dicitur, & homo principij expertus; non id quidem quæ ratione puer, & homo est, sed qua Deus omni euo prior, ab extremo puer factus est.* hæcenus **D. Damascenus**.

Ex his facile colligo excellentiam harum nuptiarum, super celebratissimas illas, & à Sanctis Patribus variis encomiis decantatas Galilææ nuptias, nam in his vnium dumtaxat, quod sciamus, miraculum ad Virginis preces paratum fuit, in istis vero pœ. è infinita miracula confluxerunt: in illis post verba Marię dicitur: *Fili, vinum non habent,* aqua in vinum conuerita est, in his vero Marię proferente: *Ecce Ancilla Domini,* continuò *Verbum caro factum est.* quod siogulare opus Diuus Damascenus miraculorum omnium caput meritò appellauit: in illis nuptiis natura deterior mutata est in meliorem, aqua scilicet in vinum, in his vero persona infinita dignitate præexcellentiore naturam assumpsit immensa intercapedine inferiorem: in illis fuit conuersio naturę vnus in alteram, in his nullius fuit naturę transmutatio, sed

D. Damasc. l. 3. fidei. c. 4.

Ioan. 1.

Ioan. 1. D. Damasc. ora. 1. de Annunc.

Ioan. 10. Istaie 38. 4. Reg. 2. Ad Phil. 2. Exod. 3. Num. 17. Exod. 4. Exod. 14. Exod. 16.

Phil. Cathol.

Platol. 7. delegib. Magil. Ficin. in Cratillo.

Prout. 8.

duæ naturę, diuina & humana in vnam eandemque Verbi personam copulatę permanserunt hæc sanè adeo portentosa miracula esse noscuntur, ut nulla vnquam maiora orbem vidisse meritò putem. Vidit quidem olim in tempore Iosue solem stantem, & tempore Ezechię retrogradientem, at nunc videt Deum, se ipsum exinantentem, ut verbis Pauli vtar; vidit in igne conseruatam rubi viriditatem, nunc videt in conceptione Marię conseruatam matris virginitatem; vidit Aaronis virgam absque humano cultu florentem, nunc videt lesse virgam absque humana opera optatum mundo fructam parturientem; vidit virgam Moysis in serpentem commutatam, hic videt humanam naturam cum Verbi supposito copulatam; vidit mare apertum, hic videt (quod mirabilius est) Virginis matris vterum clausum; vidit ventum mare rubrum exiccantem, hic videt Spiritum sanctum Mariam afflantem, & in conchilio viscerum eius pretiosam margaritam procreantem. hæc considerans Ecclesia Catholica Virginem alloquens ait: *Tu, quę genuisti, natura mirante, inum sanctum genitorum.* Rursum, si ad nuptias alacrius celebrandas solent varij ludi intermisceri, certè in his sacris nuptiis ludus ille nobis satis vllis minimè defuit, in quo per vnionem hypostaticam natura humana lucrata est personam diuinam, quo lucro nullam maius non solum Angelica intelligentia fingi, sed nec mente diuina concipi potest. Verum ut miraculosum hunc ludum elucidemus, in memoriã reuocare oportet celebrem Platonis tententiam lib. 7. delegibus, quam etiam retet Marsilius Ficinus in Cratillo, vbi ait: *Homo iocus est, ludusque Deorum:* quę sententia tanto mihi arduet, quanto similem illam esse obseruauit Salomone sententię in persona æternę sapientię dicens: *Delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & delicia meę, esse eum filijs hominum:* quibus verbis præterquam æterna sapientiã sub metaphora

ludi ostendit tanta facilitate, & iucunditate vniuersam mundi machinam formasse, eamque perpetuo regere, ut instat ludi eius creatio, & gubernatio sibi esse videatur; vnde Boëtius in persona æternę sapientię loquens dixit: *Hęc nostra vis est, hunc continuum ludum ludimus, rotam solat. Philosoph. volubili orbe versamus, infima summas, summa infimis mutare gaudemus:* præter hoc, in quam, ostendit instat iucundi ludi sibi fuisse vnionem hypostaticam cum natura humana: *delicia meę esse cum filijs hominum:* cui sanè intelligentię, non parum mihi opiulari videntur verba illa: *Ludens coram eo omni tempore:* nam cum Spiritus sanctus moneat non omni tempore ludendum, & ridendum esse. *Tempus (inquit) stendi, & tempus ridendi: tempus plangendi, & tempus saltandi; tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus:* certè dum ait: *Ludens coram eo omni tempore:* facile mihi persuadere eodem illo, & amplexum fuisse vnionem Verbi cum humana natura perpetuam, & incessantem, in æternum, & ultra duraturam. Huius ludi egregiam figuram illum adamussim delineantem reperio in ludo Isaac cum Rebecca, cuius mentio fit ad caput Geneleos 26. in hæc verba: *Prospiciens Abimelech, per fenestram vidit Isaac iocantem cum Rebecca vxore sua: quem iocum explicas D. August. contra Faustum, ait: Quid autem velit, quod sanctus Patriarcha cum coniuge sua iuserit? vidit profectò quisquis, & inuenit eum maiestatem suam, qua in forma Dei equalis est Patri, paulisper abscondisse in forma serui, ut in eis capax esse humana infirmitas posset, eoque modo se conungi congruenter optaret. Quod si quispiam intetret, quodnam genus ludi fuerit illud Isaac cum Rebecca, responderet Glossa: *Vidit eum amplexantem, vel osculantem Rebecca.* simili iocum desiderabat sponsa, cum dicebat: *Osculetur me osculo oris sui:* hodieque impletum est eius desiderium, Verbo diuino humanam naturam osculante, & indissolubili hypostaticę vnionis vinculo illam amplexante, Quia tamen*

Boët. de cõlib. 2. proma infimis mutare gaudemus: præter hoc, in sa 2.

Prout. 8.

Gen. 26.

D. August. cont. Faust. tom. 3. lib. 2. c. 64.

Glossa sup. c. 26. Gen.

in nuptiis, non solum sponsi, sed & inuitati ad nuptias iubilant, ludunt, & prænimia alacritate tripudiant, oportet etiam, vt nos pariter spiritu laudemus, & diuinas laudes cantantes iubilemus, Dauidem imitantes, qui olim lusit coram Arca, humanitatem Christi præfigurante; vnde Rupertus super lib. 2. Regum præclare dixit: *Arca mirabilis totos in se continens thesauros vniuersæ diuinitatis, fabrica est humani corporis, quod Dei filio Spiritus sanctus de virginali vtero conpegit, & huius arca illa typus exiit.* Prædixerat olim Ieremias hunc ludum, & exultationis ludum, quem ante hanc sacram humanitatis Christi arcam Catholica Ecclesia exercere debebat, sicque vaticinatus fuit Ieremias: *Templum iuxta ordinem suum fundabitur, & egredietur de eis laus, voxque ludentium:* præcipuam huius ludimagistræ B. Virginem extitisse non obscurè mihi videtur idem Ierem prædixisse: *Ædificaberis Virgo Israel: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredietur in choro ludentium.* sed proh dolor! quàm pauci hæc diuinam choristeam, ac sacram tympanistram sequentes, diuinæ laudis alioquin iucundo ludio vacare non student, cum tamen à profanis & obscænis ludis nunquam se abstineant. quorum vsus adeò perniciosus esse perhibetur, vt non solum diuina eloquia, sed, & humana iura, & principum statuta varia suppliciorum generum luforibus præstant. Iob ait: *Infantes eorum exultant iustibus, & statim subdit: ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* & Moytes scelera populi Israëlitici à Deo vindicanda narrans, inquit: *Sed in populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere: vbi obseruandum est, ibidem etiam narrare Israëlitas simul coniunxisse ludum cum adoratione vituli, quo nõ obscure mihi significatur, alearum lufores magis earum adorationi, quàm Dei vacare solitos, sicut enim D. Paul. de opiopatè comedentibus dixit: *Quorū Dem venter est;* non diffimiliiter de luforibus veracillimè dicemus, quorum Deus alearum*

ludus est, cum alacrius alearum figuras quàm factas imagines intueantur. iura deinde ciuilia adeo ludos exsecrantur, vt à Republica illos arcendi gratia reges Catholici Hispaniarum Ferdinandus, & Elisabetha lib. 8. nouæ recompilationis hanc legem condiderint, ne quis vltra duorum argenteorum quãtitatem possit ludo exponere, & violatores huius legis pro prima vice, viginti quatuor argenteis multari præcepit; pro secunda, triginta sex; pro tertia, quinquaginta quatuor. & in lege octaua eiusdem tituli, Rex Catholicus Ioannes statuit, vt qui domum suam ad huiusmodi alearum ludos pararet, pro prima vice solueret centum, & quinquaginta argenteos; quòd si non esset soluendo, penas per dies centum in carcere lueret; & rursus in legibus partitarum, Titulo 16. l. 8. stabilitum est, vt frequentes hi alearum lufores, quos Hispanus sermo *Thaures* vocat, non possent in iudicium tãquam testes adduci in causa criminali, quod genus supplicij infamium hominũ esse solet. immò quòd mirabilis est, Iurisconsultus Vlpian in l. i. ff. de alearum lusu, & alearoribus, statuit, quod quamuis quispiam probaretur & conuinceretur furto aliquid surripuisse tempore ludi in domo eius, qui luforiam mēsam omnibus ad ludēdum exponit, impunis omninò relinqueretur: sicut enim iura ciuilia in adulterij odium permittunt viro homicidium, ita in ludi detestationē permitti voluit Vlpianus furtum. quòd si sæculares homines huiusmodi ludis arcentur, quis non videat multò magis ecclesiasticis personis dedecori esse? vnde presbyteros alearos non solum ludere, sed ludentiũ inspectores esse frequenter sacri Canones prohibere. Authentica enim de sanctis Episcopis, collat. 9. dicitur: *Nec participes erunt ludentibus, nec inspectores;* & cap. Clerici, de vita, & honest. Clericor. hæc verba habentur: *Ad alearum, & c. Cler. de taxillis non ludant, nec ludentibus interfus: & vi. & bon. c. inter dilectos, de excessib. Prælatorum, Cler. Bonifacius Papa ait: *Nos autē, qui ex officij nostri**

Lib. 8. nouæ recompilat.

Ibid.

l. partitar. tit. 16. l. 8.

l. i. ff. de alearum lusu.

Authent. de sanctis Episc.

c. Cler. de vi. & bon.

c. inter dilectos, de excessib. Prælatorum, Cler.

inter dilectos de excess. Prælat. c. Episc. 35. diff.

nostri debito pestem huiusmodi exstirpare proponimus, ludos voluptuosos, quibus sub quadã curialitatis imagine ad dissolutionis materiam deuenitur, improbanus. ac tandem in c. Episcop. 35. d. presbyter ludo deseruiens communionem priuatur. Obseruauerunt non semel nauar, quòd cum maris Delphini inter se ludunt, imminētis tēpestatis præfagium id sit certissimum; non secus ego magnum Republicæ imminere detrimentum arbitror, cum Ecclesiastici, Catholica Ecclesiæ Delphini, qui alioquin diuinis laudibus, ac piis exercitiis incumbere deberent, alearum ludis vacant: maxime cum experientia ipsa doceat ludorum in diuiduos comites (vt in plurimũ) esse alienæ pecuniæ cupiditatem, periurium, blasphemiam, contumeliam, fraudem, temporis amissionem, rixas, & contentiones non paucas. In cuius figuram legitimus 2. Reg. 12. quod post ludum puerorum Dauid, & Isboseth secutum est graue atque cruentum bellum: atque propter hæc vitanda, non contemnenda detrimenta, S. Tobias adeò à ludis se abstinit, vt nec eis vnquam interesse vellet: *Nunquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Porro vt ad nuptias Verbi diuini cum natura humana, vnde non nihil digressi sumus, redeat oratio nostra, in memoriã reuocanda sunt tria illa, quæ D. August. in matrimonio contemplabatur, sacramentum, fidem, & prolem, in hoc sacro conaubio mirificè effulgere: nam in primis cum sacramentum idem sit, quod sacrum mysterium, & inter omnia opera Dei nullum magis reconditum arcanum, quàm Verbi Dei incarnationem. Catholica fides profiteatur, satis superque constat in hoc sacro matrimonio. rationem sacramenti non defuisse. sed nec fidem, seu fidelitatem desiderari; id satis probat, quod humanitas Christi tunc propter vnionem ad Verbum, à quo regebatur, tunc propter æctissimum beatifici amoris vinculum, non poterat villo modo fidelitatis sponso debita iura

2. Reg. 12.

Tob. 3.

D. Aug. lib. de nup. & concupiscen.

violare; ac tandē desiderata proles huic matrimonio minimè defuit, cum iusti omnes Christi partus sint, & filij legitimi, vt Isaias prædixerat: *Omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filij tui de longe venient, & filie tue de laere surgent, & ibidem inquit: *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam?* vbi obseruare oportet, consultò non dixisse: ego qui alios gignere facio, ipse non gignam? sed, ego, qui alios parere facio, non pariam? vt significaret filios suos in lecto crucis peperisse, inauditos instar parturientis subientem cruciatus, iuxta illud eiusdē Isaiæ: *Si posuerit pro peccato animã suã, videbit semen longeuũ.* De his filiis Ioan. obscura illa verba dixit: *dedit eis potestatem filios Dei fieri:* quæ propter suam difficultatem antiquos Patres in varias abire sententias compulerunt. difficultas autem ex duplici cap. oritur, tũ quia illi, qui Christum, vt oportet, receperunt, hoc ipso filij Dei actu fiebant, non ergo potestatem tunc accipiebant, vt fierent filij Dei; tũ quia, etiam qui Christum nondum receperunt, habēt potestatem vt filij Dei fieri possint, sicut potestatem habent credendi, qui nunquã crediderunt, Augu. dicente: *Posse credere, natura hominis est, credere autem, gratia Dei est.* Theophylact. vt hanc soluat, varias adhibet interpretationes: Prima est, quod quamuis recipientes Christum, filij Dei statim sint, tamen necessaria est custodia, & vigilantia, vt conseruentur, ne acceptã adoptionem filiorũ amittant: dicuntur ergo habere potestatem, *filios Dei fieri*, quia etiam si tunc, dum recipiunt Christum, filij sint, tamen eorum in potestate est hæc filiationem habere, & conseruare. Secunda eiusdē Theophylacti expositio est, vt per recipientes intelligamus catholicenos, qui fidem habent ante baptismũ, per quem gratia adoptionis datur; hi ergo per fidem, nondum regenerati sunt, nec filij Dei facti, quousq; baptizentur. Baptismus enim est, quo homines nascuntur in Spiritu, & sũt filij Dei: habent tamen credentes, potestatem, & facultatem suscipiendi*

Isaiæ 60.

Isaiæ 66.

Isaiæ 53.

Ioan. 1.

August. lib. de Spiritu, & litera.

Ruper. super lib. Reg. 2. cap. 26.

Ierem. 30.

Ierem. 31.

Iob. 21.

Exod. 32.

Philip. 3.

piendi baptismum, & per eum renascendi. Nec obstat huic, quod aliqui ante baptismum, gratiam filiorum aliquando accipiunt: id enim fit per baptismum in voto susceptum; eius enim tanta est efficacia, ut antequam res suscipiatur, operetur per votum in creditibus. Tertia est ab eodem Theophylacto, ut per hanc potestatem intelligamus adoptionem filiorum perfectam, quæ in gloria datur: sunt quidem in hoc sæculo filij, adhuc tamen minus perfectè adoptati, & propterea dicti sunt recepisse potestatem filios Dei fieri, quia id perfectionis nondum consecuti sunt. cui expositioni consonare videtur locus Pauli ad Rom. 8. *Ei ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, & ramen Apostolos in hoc sæculo filios fuisse nemo negauerit.* Quarta est Divi Chrysostomi homil. 9. in Ioan. assentis, dictum esse: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, ut significetur motus liberi arbitrij: sic enim homo adultus fit Dei filius, ut libero arbitrio concurrat ad credendum, ut fiat filius Dei.* Quinta est Ambrosii lib. 4. de fide cap. 4. docentis, cum Augustino libr. 2. de consensu Evangel. cap. 3. & in Epist. 120. ad Honorat. cap. 3. hanc particulam esse positam, ut hominum filiatio distinguatur ab illa Verbi, qua Verbum, filius etiam Dei est: nostra quippe filiatio adoptionis est, Verbi vero naturæ; nostra potestatis, illius proprietatis. Deum enim nos filios habere, potestatis est, quia voluit facere: at habere Verbum filium, est proprietatis, & naturæ ipsius Dei: sensus ergo erat: *Dedit eis potestatem, ut sint filij Dei, quia natura non sunt filij, sed gratia; Verbum natura filius est, ob id non habet potestatem filiationis.* Athanasii etiam serm. 3. contra Arian. cui consensit Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 1. 4. dicit, hanc potestatem esse gratiam, ut sint filij ex gratia, non ex natura. Sexta est D. Gregorij homil. 6. in Ezech. exponentis, ut per potestatem dignitas, & excellentia significetur, ut sic sensus: dedit eis hanc dignitatem, & excellentiam, ut filij sint

Dei: verba ipsius sunt: *Qui eam repperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri: quid hac potestate altius? quid hac altitudine sublimius dici potest? in qua creatus quisque efficiatur filius Creatoris?*

Ud tamen merito quispiam dubitare possit, quomodo Ioannes dicat, Christum Dominum dedisse suo adventu potestatem hominibus, ut filij Dei fierent, cum etiam in veteri lege fuerit similis potestas, fuerunt enim multi peccatores iustificati, & facti filij Dei, prius igitur habuerunt potestatem, ut in adoptionem filiorum reciperentur. Omissis aliorum interpretationibus, quæ a seculo longe aberrare mihi videntur, in hunc modum præsentem nodum soluendum esse reor, quod aliud est filium esse, aliud autem habere statum filij: infantes, & pueri filij sunt, tamen statum filij nondum habent: status filiorum est libertas, & quod sui iuris sint, possintque pro arbitrio disponere de suis, quod non habent filij, nisi in ætate legitima. hoc idem reperitur in ista adoptione Dei. In lege veteri iusti, filij veri erant, ut nos, tamen parvuli; his enim comparat eos Paulus, statum filiorum nondum habebant, erant sub legetimo, ut sub pædago, & sub actore, & quantum ad statum, serui fuerunt; longe autem differunt hæc duo, esse serui conditione, aut esse seruum statu, & forma viuendi: erant illi conditione filij, statu serui propter legem, sicuti infantes: at in Euangelio per Christum remota est lex veteris, recessit pædagogus, peruenit ad ætatem iustus, in Christo libertatem donatus est, de qua ad Galat. 4. *Non sumus ancilla filij, sed liberi, quia libertate Christus nos liberavit:* ob id statum filiorum habemus. hoc totum diuine docet Paulus in eo capitulo, iustus illos sub lege comparans filio ancillæ Abraham, nos filio liberæ; uterque tamen filius est, sed illi ancillæ propter statum seruitutis, nos liberæ, propter statum libertatis, & potestatis, unde hoc dicit: *Iam non estis filij ancillæ, sed liberi:* utriusque tamen filij erunt Abraham. Adoptio

ptio igitur est in Euangelio perfecta, quantum ad statum libertatis, ob id in Euangelio datur hæc adoptio; veruntamen non est completa in hoc sæculo, quia iustus mente liber est, carne tamē seruit; in gloria autem consummata ab omni peccato, & miseria consequetur libertatem, & ob id dicitur iustus expectare adoptionem filiorum, Rom. 8. non quod non sit filius adoptionis in hoc sæculo: sed quia nondum, ut diximus, integram consecutus est libertatem: itaque iustus olim sub lege, filius quidem erat, tamen eum adoptionis statum consecutus non erat, qui est in Euangelio. Ipsemet Paulus id explicauit, quando dixit: *illos etiam nunc gemere, & expectare adoptionem filiorum, & ne quis putaret eos non esse nunc filios adoptionis, pauld ante hoc verbum declarauit: Liberabitur creatura à seruitute corruptionis, in libertatem gloria filiorum Dei.* quasi dicat; filius est nunc iustus in Euangelio, tamen nondum totam libertatem, nempe à corruptione, consecutus est, donec perueniat ad gloriam, & hoc est expectare adoptionem filiorum. quam doctrinam paucis verbis perstrinxit D. Chrysost. hom. 13. in Ioan. dicens, Iudæos habuisse adoptionem filiorum, sed spiritum seruitutis. Atque hinc colligo rationem, ob quam olim iusti sub lege, etiam purgatis, non patuerit ianua cœlestis, sicut modo patet: certè illi parvuli erant, & parvulis non datur hereditas, etiam mortuis parentibus, donec perueniant ad legitimam ætatem; hæc autem legitima ætas fuit plenitudo illa temporis, in qua Deus misit filium suum, ut adoptionem filiorum reciperemus, & ideo ianua ad æternam hereditatem, quæ nunc nobis aperta, illis tunc obserata erat.

Ad extremum in eo hæc nobilissima naturæ Dei filiatio omnem aliã creaturam filiationem transcendit, quod illa non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo procedit: ubi obseruandum est cum D. Thom. 1. 1. 1. & Theophylacto, quod D. Ioannes per

la verba ex voluntate carnis, significauit filios illegitimos, per illa autem sequentia ex voluntate viri, prænotauit natos ex legitimo matrimonio: unde sensus est, quod filij Dei sunt orti non ex sanguinibus damnati, aut concessi thori, quia ex utraque nascuntur ex carne, sed nati sunt ex spiritu Dei; unde efficitur, quod quædam admodum filius Dei naturalis Christus est imago Patris, ita filij Dei adoptiui eadem imaginem Patris imitentur iuxta illud: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est, & probe agnoscens D. Leo Papa dixit: Si ad humanam pertinet laudem, ut patrum decus in prole resplendat, quando magis gloriosum est, à Deo natos in auctoritate sui imaginem resfulgere, & illum in se ostendere, qui illos generauit? Certè hæc tantæ generositatis dignitas, ut filij Dei nominemur, & sumus, admonet nos generosos esse oportere, ac tanti patris vestigia sequi debere.* Filij regis magna moluntur bella, triumphos, trophea meditantur, ad viles sordidasque artes animum minimè demittunt, oportet igitur potiori iure, ut Dei filij multo altiora animo voluant, ad cœlestia anhelent, æternæ bonæ concupiscant, aduersus tartareas potestates prælia agitent, victorias, laureasque cœlestes spectent, ad sordidissima vitia generosum cor non cœuertant, magni Leonis rugitus audientes: *Agnosce, o Christiane, dignitatem tuam, & diuinæ conjors factus nature, noli in veterem vilitatem degenerare conuersatione redire.* quibus non dissimilia lego alibi, apud eundem: *Genus electum, & regnum regenerationis suæ respondeat dignitati, diligat, quod diligit Pater, & in nullo ab auctore suo dissensiat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.*

Amen.

Theophyl.

Ad Rom. 8.

D. Chrysost. homil. 9. in Ioan.

D. Ambrosii.

D. Augustini.

D. Athanasii. D. Cyrilli.

D. Gregorij homil. 6. in Ezech.

Ad Rom. 8.

D. Chrysost. hom. 13. in Ioan.

Ad Gal. 4.

Ibid.

Matth. 5.

D. Leo serm. de Natiuitate.

Ibid.

Idem serm. de Natiuitate.

HOMILIA XVI.

Ad elucidandum incarnati Verbi mysterium in Maria vtero celebratū, varia, ac multiplici Sanctorum Patrum eruditione, vberriamq; animi conceptionum copia explicantur verba illa D. Ioannis: Et signum magnum apparuit in celo: Mulier amicta sole, & luna sub pedib. eius, & in capite eius corona stellarum duodecim.

Apo. 12.

Gregor. l. 34. moral. c. 7. Beda.

Andr. Cas. Primasius. Riccard. Victorin. Rupert.

Method. in c. 20. Apoc. Epipha. ser. de laud. Marie.

Aug. lib. 4. de symb. ad Catech. c. 1. Bern. serm. sup. signum mag.

Aymon sup. c. 20. Apoc. Ansber. in c. 20. Apoc.

Gagn. sup. c. 20. Apoc.

Dionys. lib. 2. de doctrin. Christ. c. 1.

AMVIS permulti Sanctorum Patrum, Gregorius, Venerabilis Beda, Andreas Casariensis, Primasius, Riccardus, Victorinus, Rupertus, Methodius, proposita verba de Ecclesia Catholica intelligenda esse censeant, nō pauci tamen Doctores de beatissima Virgine in sensu mystico illa explicant: hi sunt D. Epiphanius, Augustinus, Bernardus, Aymon, Ansbertus, Gagnus, & Dionysius; horū Patrum doctrinā insistentes, huius visionis abdita mysteria referare aggrediar.

Signum quidem (vt auctor est D. Augustinus) est res, quæ præter speciem, quam ingerit sensibus, in alterius rei cognitionem nos facit venire, vnde merito archipropheta nouæ legis Ioannes B. Virginem signum vocauit, cum præter cognitionem sui, in notitiam Verbi incarnati nos faciat venire. Per matrem enim cognoscimus filium, & cum mater pariter sit, & Virgo integerrima, filium Patrem in cælis habere oportet; & cum id non virtute naturæ, sed Spiritu sancto adumbrante factum sit, tandem in sanctissimæ Triadis, Verbi diuini Incarnationis, ac illius B. Virginitatis, Deiparæ, & aliorum arcanorum cognitionem perducimur; quæ ad eō portentosa esse perhibentur, vt om-

nium scientiarum genere peritissimi, illa pendentes, non solum mirentur, sed stupeant, & expauescant. Stupet linguæ latinæ peritissimus (si fas est verbis parūper ludere cum insigni Doctore Alano) vidēs, idem Verbum simul esse actiuum, passiuum, neutrum, & deponens: actiuum quidem, quia per ipsum omnia facta sunt: Ioan. 1. passiuum, passibilem carnem assumens, & in passione sua multa aduersa patiens: neutrum, dum in triduo mortis, nec erat purus Deus, cum animam, & corpus sibi copulata retineret; nec erat in rigore homo, dissoluta iam vnione inter animam, & corpus, quæ ad constitutionem hominis necessariō requiritur: fuit etiā in Resurrectione deponens, cum humanis miseris exutus, carnis mortalitatem deposuit. vnde ingeniosè doctissimus ipse Alanus cecinit:

Exceptiuam actionem,
Verbum Patris excipit;
Dum deludit rationem,
Dum naturam decipit.
Causalem Dictionem
Ab vnoque recipit.
Actioque passionem
In hoc verbo concipit.

Stupet eloquentissimus Rhetor, capere non valens eundem mortalem, & immortalem, æternum, & temporalem, immensum, & paruum, pauperem, & diuitem. vnde idem Alanus:

Peregrinat à natura
Hominis positio,
Dum in Dei transit iura
Hominis conditio,
Nouus tropus in figura,
Nova fit translatio.
Nouus color in iunctura,
Nova fit constructio.

Stupet hic solertissimus Dialecticus, audiens ex duobus principiis, infinito intervallo distantibus, cuiusmodi sunt Deus, & homo, velut vnica Conclusionem inferri: Et Verbum caro factum est. Ioan. 1.

Intra locos locum nescit

Locus

Locum à contrarijs,
Suum locum exstrepescit
Exceptum ab alijs;
Sic ex linguis obmutescit,
Fallitur in proprijs,
Et ex suis erubescit,
Logica fallacijs.

Stupescit hic Arithmeticus, dum penetrare non valet, quomodo vnum superpositum duplicem habeat naturam: quomodo in suppositalitate vna, naturæ duæ impermixtæ subsistant:

Dum ab vno non recedit,
Alteratur vnitas,
Dum in vnum se concedit,
Vnitur alteritas.
Indiuisum idem cedit
In idem diuersitas,
Suum tamen non excedit
Limitem simplicitatis.

Stupet Geometra, dum genus hoc mensuræ non capit; vt infinitum finito, æternum temporali, immensum paruo conspiculo concludatur:

Sua artis in cæsura,
Geometria fallitur,
Dum immensum sub mensura
Terrenorum sistitur,
Indirectum, cui natura
Circuli conuertitur,
Sphæram claudit quadratura
Et sub ipsa clauditur.

Stupet hic disertissimus Musicus, dum capere nō potest; quomodo inter se consentiant vox Dei, & vox hominis, ita, vt loquente homine, loquatur Deus, & loquente Deo, loquatur homo; est enim hæc inaudita proportio concentus:

Dum factoris, & facturæ
Mira fit coniunctio,
Quis sit modus ligaturæ,
Quis ordo, que ratio,
Que sint vincula, que iuncturæ
Qui gombi, que vnio,
Stupet, suo fractiore,
Musica proportio.

Hic tandem Stupet, & expauescit sapientissimus Astrologus, dum solem ecly-

psari, & non obscurari, densissima nube operiri, nihilque sui splendoris, ac lucis amittere intuetur:

Solis lumen nube tectum
Se nubis velamine
Per se clarum fit obiectum,
Nec habet in lumine:
Nostrum vergit in defectum
Sol ortus in Virgine
In effectum dans effectum
Lumen in caligine.

Merito igitur Ioannes vocauit B. Virginem, signum magnum, cum per illam in earum rerum cognitionem, quam omni scientiarum genere præditi ingenij, sui acumine consequi nō potuerunt, nos fide prælucente, veniamus. Hoc magnum signum contemplant, & admirans D. Bernardus ait: Quomodo in tam vehementi seruire tam fragilis natura subsistit: ferunt Historici, licet creditu difficile videatur, Salamandram, fanam, & incolumem in medio ardentis ignis persistere: mirabile quidem id est, sed naturæ ordinem non transgredit; sed inter miranda naturæ prodigia connumeratur. At, quod tenella Virgo intra medium ardētis solis globum, stellis redimita, & lunam pedibus calcans, rutilanti vultu compareat, totam facultatem naturæ longè superat, & omnipotentiam Dei ad eō ostentat, vt Ioannes dicat: Signum magnum apparuit in celo, mulier amicta sole. Quis enim quæso magnum distretur prodigium, eodem genere vestimenti, quo Creator, indai creaturam? nonne Deus luce vestiri dicitur: amictus lumine, sicut vestimento: luce etiam splendentis solis Maria vestitur: mulier amicta sole. Hinc sanè inferre licet eximiam B. Virginis excellentiam: tum, quod quemadmodum in sole præ nimia eius claritate, & splendore humanus intuitus fixa acie intendere non potest, ita beata Virgo tot, ac tantis sanctitatis splendoribus coruscet, vt non solum humanæ, sed neq; Angelicæ mentis acies, nisi diuino lumine corroborata, in eam intendere possit. tum, quod quæad-

modum

Apo. 12.

D. Bern. ser. super signum mag. appar.

Apo. 12.

Psal. 103.

modum sol, neque per vnicum temporis momentum claritate, & splendore claruit, sed semper tenebras nefciens, fulgentissimus fuit, ita beata Virgo, nec per vnicum instans, peccati alicuius etiam originalis tenebris obscurata fuit, sed semper gratiæ luce perfusa, quæ semper lucis, & splendoris amictu vestita esse perhibetur, vt ait Ioannes: *mulier amicta sole.* Certè Christus Dominus dixit: *Qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius:* cum ergo beata Virgo à principio suæ conceptionis amicta sole in cælo Ecclesiæ Catholicæ comparauerit, non timet argui, seu conuinci posse de peccato, imò fidenter vsurpat filij sui verba: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quasi dicat: nullus. Vnde in hoc valde superat B. Virgo reliquos omnes sanctos, quod si imago vitæ eorum depingatur, oportebit (vt pictoribus consuetum) sanctitatis eorū claritatem cum peccati obscuritate, variisque imperfectionum vmbribus eam describere; quia (vt ait Ioannes) *si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus:* ita que ad depingendam vitæ aliorum sanctorum imaginem oportet pennicillum non tantum splendentibus virtutum coloribus, sed nigro peccati atramento intingere; at Ioannes, supremus depingendi artifex, beatam Virginem depingere volens, in Solis tantum fulgentissimis radiis pennicillum intinxit; & idè ait: *mulier amicta sole,* vt significaret, in hac imagine minimè inueniendas, velut in aliis, caliginosas peccati vmbas, quæ obscuritatem inducunt. Sed illud adhuc manifestius B. Virginis excellentiam ostentat, quod in conspectu solis iustitiæ, qui propter eius infinitatem, & immensitatem adèd creaturas omnes superat, vt Isaias dicat: *Quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum, & mane reputata sunt:* ipsa (inquam) in conspectu tantæ magnitudinis magna esse dicatur à Ioanne: *Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta sole.* Scio Ioannem Baptistam magnum coram Deo vocatū fuisse à D. Luca: *Et*

enim magnus coram Domino: tamen sicut teste D. Paulo: *Alia est claritas solis, alia claritas stellarum:* ita longè diuersa, & inferior est magnitudo Ioannis à magnitudine Mariæ, sicut longo intervallo superat magnitudo dignitatis matris Dei, magnitudinem dignitatis Præcursoris Domini: tanta ergo magnitudine magnam esse in conspectu infinitæ, & immensæ Dei magnitudinis, inarditam sanctitatis magnitudinem ostendit. Certè dolentium sexaginta vicibus (vt Astrologi demonstrant) magnitudine terram superat, & tamen nobis exiguis apparet; beata autem Virgo in cælo constituta, à Ioanne in terris degente videri potuit, tanquam signum magnum, quod sanè appetè indicat, tantam esse eius magnitudinem, vt nulla quæcumq; summa distantia, oculis eam abripere poterit: reliqui sancti in cælo positi prope Virginem à nobis in terra degentibus nequaquam videri possunt. vnde B. Petrus Damianus ait: *In illa inaccessiblei luce per lucens, sic virtutumque spirituum (id est, hominum, & Angelorum) hebetat dignitatem, vt in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere:* beatæ autem Virginis magnitudo tanta est, vt illam neque Christi solis iustitiæ eam ambientis splendor, & magnitudo obruat, neque quæcumque summa distantia eam videre oblit. illud tamen examinandum restat, quo Sole dicatur à Ioanne B. Virgo amicta: Crediderim procul dubio, nō loqui de solari Planeta, qui in quarto cælo residet, cum beatam Virginem in supremo omnium cælorum viderit dilectus Ioannes constitutam; quare dicendum est, solem hunc esse illum, de quo Malachias: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ:* hoc splendidissimo sole induebatur beata Virgo, vt non obscurè Isaias in persona eius prædixit: *Exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, & induit me iustitiæ circumdedit me:* (seu vt L. X. X. translulerunt) *LXX. Induit me indumentum salutis, & tunicam terpretetitia:* immò alij vertunt, quod nostro argu-

1. Cor. 13.

Alia vestio.

Rom. 13.

Isaia 26.

D. Bernard.

B. Petrus Damianus. ser. de Assump.

Malach. 4.

Isaia 61.

LXX. In

argumento accommodatus est: *Induit me vestimentum Iesu:* ad quod videtur Paulus respexisse, cum ad Romanos dixit: *Induimini Dominum Iesum Christum.* meritò quidem Christus Dominus indumentum beatæ Virginis dici potest; tum, quia sicut vestis fouet, & protegit corpus, ita filius matrem, vt vestis, fouit, & vt murus protegit: Isaias dicente: *Vrbs fortitudinis nostra Sion, Saluator ponetur in ea murus, & antemurale:* & quemadmodum, qui indutus est vestibus, non sentit pondus illud, ac molestiam, quam experitur ille, qui vestes inuolutas, quasi sarcinam, humeris portat; sic B. Virgo, dum grauidærat, nullam in baiulando Christum difficultatem sentiebat, vt testatur D. Bernardus. Sed iam eiusdem Bernardi varias, ac perpulchras expositiones, quibus amictum solis illustrat, subiiciamus. sicut enim ait: *Sol, quasi vniuersalis omnium parens, omnia suo splendore perlustrat, & fouet:* ita B. Virgo instar solis in omnes, suo misericordiae radios diffudit: *quemadmodum* (ait Bernardus) *ille super bonos, & malos indifferenter oritur; sic ipsa quoque præterita non discuit merita, sed omnibus sese exorabilem, omnibus clementissimam præbet; omnium denique necessitates amplissimo quodam miseratur affectu.* Deinde docet, amictam sole Deiparam, firmam, ac stabilem eius sanctitatem significare; sicut enim soli splendor nunquam deficit; sic à beata Virgine fulgor sanctitatis nunquam absuit: *In sole* (inquit) *nimirum, & seruator, & splendor stabilis, in luna solus splendor, atq; vni omnino instabilis, & incertus, qui nunquam in eodem statu permaneat.* Iure ergo Maria sole perhibetur amicta, quæ profundissimam diuine sapientiæ, vltra quam credi valeat, penetravit abyssum; vt quantum, sine personali vniione, creatura conditio patitur, videatur immensa; illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur; illo igne Seraphini accenduntur; longe verò aliter Maria meruit, non velut summam tangi, sed operiri magis vndique, & circumfundi, & tanquam ipso igne

concludi, sed candidissimus sanè, & calidissimus huius mulieris amictus, cuius omnia tam excellenter irradiata noscuntur, vt nihil in ea, non dico tenebrosam, sed obscuram saltem, vel minus lucidam, sed ne tepidam quidem aliquid, aut non feruentissimum liceat suspicari. Ac tandem amictam sole Virginem, explicat per rubum illum Exodi ardentem, & non combustum, mysterium Incarnationis in Virgine peractum, adamussum adumbrantem, vt communis est Patrum sententia; vnde ipse admirans, quod fragilis naturæ femina intra solis ardores subsistat, inquit: *Magna sanè visio, rubus ardens sine combustione; magnum signum, mulier illæsa manens amicta sole, non exurabi natura, opertum vndique flammis, manere nihilominus incombustum; nō est virtus humane, sed nec angelicæ quidem; sublimior quædam necessaria est. Spiritus sanctus* (inquit) *superueniet in te; & tanquam respoñdeat illa: quoniam Spiritus sanctus est Deus, & Deus voster, ignis consumens est; & virrus (ait) non mea, non tua, sed altissimi obumbrabit tibi.* Sed meritò quispiam percontabitur, quomodo hæc duo inter se cohærent, muliere amicta sole, & simul ab eo obumbrata; nam sol splendorem inducit, vmbra verò carentiam eius infert. Nodum hunc solui posse arbitror in primis per hoc, quod quemadmodum de Deo dicitur hæc duo; & quod *lucem habitat inaccessibile: & quod posuit tenebras latibulum suum:* quia videlicet, quamuis ob infinitam perfectionem, summamque eius intelligibilitatem lux fulgentissima sit, tamen ob incomprehensibilitatem inaccessibilis est, & tenebroso caligo mentibus creatis apparet, vt ingeniosè interpretatus est D. Gregorius Nazianzenus: sic procul dubio beatissima Virgo ob illustrissimum, ac splendidissimum Incarnationis mysterium in virgine eo eius thalamo operatum, amicta sole visa est, quia tamen mysterium comprehendendi non potest omnino, obumbrata dicitur, & quasi caligine, & tenebris circumfusa, atque hac ratione meritò B. Virgo à Propheta Abacuc: *Mons vmbrosus,*

Exod. 36.

Luce 11.

1. Tit. 6. Psal. 17.

D. Greg. Nazianzenus lib. 2. de Theo.

Abac. 1.

vocata est: nam vbi Vulgata nostra legit: *Deus ab austro venit, & sanctus de monte Phayan*: LXX. veterunt: *Ab austro veniet, & sanctus de monte vmbroso*: idem etiam astruit inscriptio, seu titulus illius cantici, qui in hunc modum habetur: *Oratio pro ignorantibus, seu, pro ignorationibus*: inueniens sane per hæc verba, nisi fides tanti mysterij Angelis, & hominibus prælueret, tam humanis, quam Angelicis mentibus semper ignotum fuisset. sed ex D. Bernardo aliter proposita difficultati satisfieri potest: putat enim, non solum sole amictam, & pariter obumbratam esse inter se non pugnare, sed potius vnum velut adminiculum alterius esse; vmbra enim illi profuit, vt feruorem ardentis solis sustinere possit, vnde ait: *Nihil itaque mirū, si sub tali vmbra talis etiam à muliere sustineatur amictus*: sicut enim olim adminiculo fuit tribus pueris in fornace ardenti ventus roris flantis, vt absque læsione excessuum calorem ignis sustinere possent, ita vmbra, quo Spiritus sanctus operuit beatam Virginem, præsentissimum fuit ei adminiculum, vt solis iustitiæ eam ambientis ardorem sustinere possit.

Verum, vt secretiora alia magis recondita mysteria in hac mirabili Ioannis visione detegamus, obseruare oportet; trifariam faciam Scripturam signum vsurpare, primo, vt idem polleat, quod miraculum, seu prodigium, in quo sensu Dauid dixit: *Misti signa, & prodigia in medio tui Ægypte*: Et D. Lucas: *Per manus autem Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe*. Secundo accipit signum pro vexillo, vt habetur apud Isaiam: *Eleuabit signum in nationibus, id est, vexillum, vt omnes interpretantur*; Tertio tandem sumi signum pro scopo, ad quem tendit sagittarius, vt videre est apud Ieremiam: *Tendit arcum suum, & posuit me, quasi in signum ad sagittam*. Iob etiam ait: *Confregit me, & posuit me sibi, quasi in signum, in quod scilicet omnia tela sua coniceret*. vnde statim subiungit: *Circumdedit me lanceis*

suis: & in hoc sensu prædixit Simeon de Christo: Hic positus est in vniuersam, & in resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicetur. His prælibatis, haud difficile erit demonstrare, quam egregie his tribus modis beata Virgo signum magnum compelletur: nam in primis, ipsam diuinæ gratiæ prodigium, & miraculū existere, vnanimi cōsensu fatentur Patres, edocti tum à Moysse, qui cum videret rubum ardentem, & non combustum (beatam Virginem præsignantem) dixit: *Vadam, Exod. 3. & videbo visionem hæc grandem*: id est prodigiosam, & portentosam; tum à magno illo Dionysio Areopagita, qui cum primum vidit beatam Virginem, continuo ob magnitudinem prodigij, quod propriis oculis intuebatur, dixit: nisi fides sibi obstaret, tanquam Deum illam adoraturum. D. Ignatius vocat illam, diuinæ gratiæ monstrum: *Hæc, & alia excitauerunt viscera nostra, & cogunt valde desiderare aspectum huius, si fas sit fieri, sacratissimi monstri, & celestis prodigij*. D. Ephræm appellat illam: *Præstantissimum orbis terræ miraculum*: quo etiam nomine eadem cohonestant D. Epiphanius, & Chrysostomus: Immo D. Damascenus, non contentus (vt alij Patres) vocare illam, *stupendum miraculum*: eam compellat: *Miraculum omnium miraculorum maxime nouum, & miraculorum abyssum*, ita vt in ea, tanquam in abyssu summæ profunditatis, penè innumera confluant miracula, quæ velut in abyssu latitantia, nequeunt omnino penetrari: Quia tamen inter miracula, quædam dicuntur talia, facta comparatione ad opera naturæ; quædam (quod excellentius est) per comparationem ad alia opera gratiæ, certè beata Virgo intra latitudinem operum gratiæ, stupendū miraculum est. pro cuius maiori intelligentia obseruare oportet, quod (vt D. Thomas docuit) miraculum dicitur ab admiratione, quæ confurgit, cum effectus est manifestus, & causa occulta: ait tamen, non quidquid, cuius causa latet, miraculum esse, sed illud dumtaxat, quod totam facultatem naturæ excedit; nam quæ ab occultis naturalibus causis oriuntur, non miracula, sed mirabilia nuncupantur. requiritur etiam ad rationem miraculi, vt non fiat à Deo secundum legem ordinariam; alioquin omnis iustificatio impij miraculosa esset, cum excedat omnes vires naturæ. Hinc facili colligitur, nomine miraculi inter omnes sanctos solam Virginem cohonestari mereri; vt potest, quod non solum totum ordinem naturæ transcendat, sed inter omnia opera gratiæ ita magnum portentum sit, vt Angelici etiā spiritus in admirationem rapti, dixerint: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delitijs affluens? quem Angelicum stuporem delineatum video in Cherubinis illis, qui iuxta Propitiatorum existentes, admirabundi mutuo se conspiciabant*. vnde D. Epiphanius exclamat: *O Virgo sanctissima, quæ exercitibus Angelorum in stuporem duxisti: stupendū enim est miraculum in cælis, mulier amicta sole; stupendum miraculū in cælis, Mulier portans lucem in vlnis; stupendum miraculum in cælis, alter Thronus Cherubicus*. Quibus non immeritò adiungi potest aliud inauditū, quod refert D. Basil. dum ait: *Miraculum vidit creatura, quod antea visum est nusquam, nempè prolem, quæ suæ matris erat parens, & infantem, qui Genitricem matre longe anteibat*. Tandem D. Damascenus orat. de Natiu. B. Mariæ, acutè satis vocauit illam non solum, *miraculum*, sed *miraculorum officinam*; quo clarissimo etiā nomine illam vocarunt, Andreas Ierolymitanus, & Arnoldus Carnoltensis; vt enim Artifices consueuerunt officinas habere, quibus eximia eorum opera afferuantur; ita supremus miraculorum Artifex, Deus, voluit sibi specialem officinā extruere, beatissimam scilicet Virginem, in qua magis prodigiosa eius miracula reperirentur: ibi vniò adest hypostatica Dei, & hominis, qua nihil sublimius dici potest: ibi extremorum infinitè distantiu arduissima copulatio: ibi præsubsistentis personæ vera generatio: ibi tandem Virginis integerrimæ conceptus, & partus.

LXX. In-terp.

Abac. in Cā-rio. in iuu-ulo.

D. Bern. ser. super sign. magna.

Daniel. 3.

Psal. 134. Act. 5.

Isaie 5.

Thren. 3.

Iob. 16.

Luc. 1.

Dionys. Areopag.

D. Ignat. in epi. ad Ioan. D. Ephr. oratio in laud. Virg.

Epiph. ser. de laud. Deip. D. Chrysost. ser. de B. V. D. Damasc.

D. Thom.

quod, tanquam miraculosum, ac prodigiosum valde signum prædixerat Isaias: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum, ecce Virgo concipiet, & pariet filium*: quibus non obicure indicauit, diuini Verbi incarnationem in thalamo Virgineo comprehendere vniuersa miracula, quæ siue in inferno deorum, siue in cælo sursum ab Achaz ad libitū efflagitari potuissent. quod, vt verissimum esse ostendamus, reuocate, quæso, in memoriam, quod tempore Ezechiae Regis contigit; cum in horologio Achaz patris sui, sol decem lineis retrocessit, diuinam de Ezechiae vita proroganda pollicitationem cōfirmans. Hoc prodigiū, nemo sanè insciabitur, in officina B. Virginis verius patratum esse. Illa enim fuit, quod Christi solis iustitiæ, & altitudinem, & declinationem monstrauit. In hoc horologio ipse sol iustitiæ decem lineis retrogressus est, quia minutus paulò minus ab Angelis per nouem eorum ordines descendens, ad decimam vsque humanæ naturæ lineam se demisit: ecce miracula de cælo sursum in Virginis officina restaurata. Vt tamen videamus, quæ in inferno deorum patratur, in ea etiam in nouata, obseruandum est, Christum Dominum esse summum, ac supremum omnium miraculum, vt ipse de se fatetur: *Tanquam prodigium factus sum multis*: quod alij cum D. Hieronymo ex Hebræo vertunt: *Tanquam portentum factus sum multis*. Caietanus legit: *miraculum factus sum multis*: quibus verbis (vt colligitur ex his subsequentibus: *sed tu adiutor fortis*) aperte significare voluit regius Vates, Christum Dominum, insignem fuisse exemplum diuinæ iracundiæ aduersus peccatores, cum in eum, qui naturalis filius Dei erat, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, eo, quod eorundem peccatorum fideiussor esset, penè innumera tormenta irruerunt, quibus aperte portedit, acerbiora fuisse esse supplicia, quæ apud inferos sustinenda peccatores manent: *Nam si in ligno videret*

Isaie 7.

4. Reg. 20.

Psal. 70.

D. Hierony.

D. Hierony.

Luca 23.

Isaie 20.

hac faciunt, quid fiet in arido? Atque in hoc sensu Isaiam multa patientem sacra Scriptura vocat portentum? Ambulavit seruum meus Isaias nudus, & discalceatus, trium annorum signum, & portentum erit super Aegyptum: ecce in B. Virgine vtraque signa, & miracula, praecipue siue quae in caelo sursum, siue quae in inferno deorsum desiderari possent, patrata sunt.

Porro, iam ad secundam signi acceptionem veniamus, qua idem significare diximus, quod vexillum. Sanè, si rem alius contemplerur, nõ incongruè dicemus, beatam Virginem, vexillum: nam praeterquam quod fidei vexillum fuit aduersus haereticam prauitatem, Catholica Ecclesia dicente: *Cunctas hereses sola interemisti in vniuerso mundo*: vnde S. Cyrillus Alexandrinus aduersus Nestorium, illam ingeniorè appellauit, *sceptrum Orthodoxae fidei*; & merito quidem, quia duo praecipue capita omnium haesum sunt, oppugnatio scilicet sanctissimae Trinitatis, & incarnationis; quae tamen duo, mysteria ex Virgine magis stabiliuntur; nam eo ipso, quod mater filij asseritur, simul & diuinarum personarum pluralitas, & Verbi diuini incarnatio (vt supra dicebam) astruitur; praeterquam etiam; quod B. Virgo, vexillum nostrae defensionis dici potest, quò omnes praedij causae in omni genere pressurae confugiant; vt ad eam referre liceat illud Daudis: *Dedisti eis significatiuem*: vel (vt ex Hebraeo, alij cum Rabbi Daudi vertunt) *Dedisti eis vexillum, vt fugiant a facie arcus*: hoc est, vel, vt à diuini furoris, vel hostilis infestationis sagittis, protegantur. Praeterquam (inquam) quod geminum hoc tituli vexilli nomine insigniri meretur B. Virgo, eo tamen praecipue nomine id ei debetur, quod vexillum omnipotentiae Dei existit; vnde, vbi nostra vulgata in persona beatae Virginis legit: *ordinauit in me charitatem*, alia verit lectio: *erexit in me vexillum*, hoc autem fuisse vexillum potentiae Dei, ipsa indicat dignas: *fecit potentiam in brachio suo*: hoc est, brachium diuinum in mysterio

Incarnationis, quod in visceribus meta-celebratum est, totam potentiam suam ostentauit; vnde hac ratione crediderim, Ieremiam operi figuli illud rectè comparasse: *Descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatur est vas, quod ipse faciebat è luto, manibus suis, conuersusq; fecit illud, vas alterum, sicut pla-cuerat in oculis eius*; in quo typo planis lapsum, & restorationem egregiè exprimi reor. verè enim homo, quem Deus de limo formauerat, vas erat fictile, quod cito ad eò fractum est, vt adhuc volentiora contractum fuisse dicatur: idcirco enim subiungit: *Faciebat opus suum super rotam, & dissipatum est*: verum eo fracto, figulus diuinus alterum vas longè pulcherrimum, Christum videlicet Dominum, efformauit, in quo genus humanum in primo Adam dissipatum, in secundo instauraretur. Ad quod sanè alludere videtur Ecclesiasticus, cum loquens de figulo ait: *In brachio suo formauit illum, & ante pedes suos curuabit virtutem suam*; quibus verbis aperte innuit, Deum in opere incarnationis omnipotentiam suam vsque ad vltimum flexisse, & curuasse, vt tantum opus omnibus numeris absolutissimum prodiret. Cum igitur inter omnia diuina opera, praestantius omnibus incarnationis mysterium, quod in beata Virgine operatum est, Dei omnipotentiam ostendat, merito in ea diuina potentiae vexillum erectum fuisse dicemus. idque non parum congruit praecitatis verbis Isaiae: nam vbi nostra Vulgata legit: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum*; in Hebraeo est vox quadam, quae simul significat vexillum, vt patet Num. 2. *Singuli per turmas, Nom. 1. signa, atque vexilla, & domos cognationum castramenti abantur*. Aliter etiam explicare possumus, beatam Virginem vexilli nomine insigniri debere; quia quemadmodum in Arce aliqua erigi solet vexillum, vt victoria Ducis omnibus innotescat, ita beata Virgo amoris vexillum erexit, vt versio Pagnini habet, qui in praecitato loco: *Ordinauit in me charitatem*, legit: *Vexillum suo super*

Ierem. 18.

Ibid.

Eccles. 38.

Isaia 7.

Nom. 1.

Cant. 2.

Pagni. ver.

super

Ecc. Catho. Cyrill. Alex. epist. 5. cont. Nestor.

Psal. 59.

Cant. 2. Luca 1.

Cant. 40.

Cant. 72.

Ibid.

Prom. 31.

Apoc. 5.

Apoc. 13.

Sanct. 15.

B. Hierony. ferm. de ass. B. Virg.

D. Anselm.

Cant. 4.

70. Verso.

Cant. 5.

super me, amor. D. Hieronymus excellentiam amoris, quod in dilecto filio Virgo sanctissima ferebatur, cõemplans, dixit: *Totam incanduerat eam diuinus amor, vt nihil esset in ea, quod mundanus violaret affectus, sed ardor continuus ebrietas perfusus amoris*; & D. Anselmus libro de excellentia beatae Virginis: *Excedit (inquit) omnes amores parenum in filios, aut filiorum in parentes, amor istius matris in filium suum, & istius filij in matrem suam*. Cuius eam praecipuam rationem existimauerim, quod sicut alij filij partim accipiunt à patre, partim à matre, ita diuisum habent amorem, vt partim patri, partim matri exhibeant; at, cum Christus Dominus esse hominem accepit à matre sine patre humano; cetero, sicut totum hoc esse accepit à matre, ita totum suum amorem illi impendit. Atque eadem ratione conuincitur, maiorem fuisse amorem naturalem Virginis erga Christum, quam cuiuscumq; alterius matris erga filium suum, quia ipsa plus substantiae suae exhibuit in generatione Christi, quam aliae matres ex virili semine concipientes, quod in substantiam genitae prolis cedit. His amoris armis beata Virgo potentissimum Deum ita fortiter deuicit, vt, qui in Patris sinu residebat, vsque ad virgineum thalamum suum fecerit demitti. Hanc Virginis victoriam ingenue faretur filius Dei dicens: *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum in vis oculorum tuorum, in vno crine colli tui*. LXX. legunt: *Excordasti, & stupefecisti me*, hoc est, cor meum mihi eripuisti, & insigne hoc victoriz genus stupece me. Atque hinc facile erit interpretari, quare beata Virgo filium suum vocauit cor: *Egadormito, & cor meum vigilat*: scilicet, ad custodiendum me. Cum enim ipsa cor dilecto eripuisset, suumque per amoris transformationem fecisset, ideo illum vocabat cor suum; & quidem ad eò suum, vt si quis deinceps illum à se auferre moliretur, perinde fuisset, ac si ipsi proprium cor abstrulisset, vitamque suam eripuisset. sed

sequeantia verba, nimirum: *In vno oculo-rum tuorum, in vno crine colli tui*: victoriam hanc amoris beatae Virginis, quam de dilecto tulit, apertius manifestant. sicut enim in bello prius quis vincitur, postmodum capitur, deinde tanquam captiuus ligatur, ita hoc loco dilectus faretur, se sponsae oculo, tanquam telo, vulneratum, ac deiectum, deinde instar captiuus, crinibus eius, velut funibus ligatum; redditur autem illustrior, & gloriosior hac victoria, cum B. Virgo non opus habuerit vtroque oculo, velut dupliciter armis, sed vno simplici dumtaxat oculo ad potentissimum regem deuincendum, nec etiam opus fuerit ei omnibus suae caesariæ crinibus, aut capillis, sed vno solum crine, atq; fragilissimo eum ligare. Atque huc tendunt verba sponsi B. Virgini dicentis: *Coma capitis tui, sicut purpura regis, iuncta canalibus*. vel (vt ingeniose vertentur LXX. Interpretes: *Cesaries (coma) capitis tui, sicut purpura regis, ligatus in canalibus*. Comparat crines sponsae canalibus, quia crispantes capilli perfimiles videntur vndantibus aquis per canales quasi crispato motu decurrentibus. In suis ergo crinibus B. Virgo ligauit regem, & quasi captiuum in carcerem sui ventris deiecit, quod opus tantae fortitudinis fuit; vt, iam Salomon curam illam, mulierem fortem inueniendi, deponere possit: *Mulierem fortem quis inueniet?* hanc enim fortissima foemina fortissimè Leonem de Tribu Iuda deuicit, & quasi triumphas, vexillum amoris, quo eum superauit, in sublime erexit. Tandem ad tertiam signi acceptionem accedentes, secundum quam sumitur pro eodem, quod scopus, sanè B. Virgo posita fuit, non secus ac filius eius, in scopum, & signum, cui contradicetur; quod duplici praecipue loco perfiguratum reperitur: tum Apocal. 13. vbi dicitur: *Aperuit os suum in blasphemiam ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, id est, beatam virginem, sacrosanctum Christi tabernaculum, de qua Propheta dixerat Psal. 135. Sanctificauit tabernaculum suum. Altissimus; et*

D. Athanas.
Method.

Numer. 20.

Abb. Guaric.

Isaie 16.

Ibid.

Gene 3.

D. Bern. in
serm. super
sign. magnū.

Apoc. 12.

enim hunc locum interpretatur D. Athanasius in Evangelio de Deipara, & Methodius in hypopantia Domini. Tūc Numer. 20 ubi mentio fit petrae illius, ex qua exiit aqua contradictionis. haec est (ait sacer textus) aqua contradictionis, ubi iurgati sunt filii Israel contra Dominum: Doctissimus Abbas Guaricus serm. 2. de Annunciat. ex isaia colligit, nomine petrae, B. Virginem adumbratam fuisse: Emitte (inquit) agnum Domine, dominatorem terrae, de petra deserti: hoc est, absconde petram de petra, sanctum, & inuolabilem, sancta, & immaculata proferat Virginis: ex hac ergo petra, nempe beata Virgine egressa fuit aqua contradictionis, in qua iurgati sunt ferē omnes haeresiarchae contra Dominum, ut à principio instaurationis mundi praedixerat Deus serpenti Genes. 3. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius: haeretici autem semen sunt serpentis antiqui. impudentissimae enim in beatissimam Virginem varia opprobriorum tela coniecerunt, ut auctor est D. Bernardus: nam explicans verba illa: Signum magnum, inquit: Ipsa est quondam à Deo promissa mulier, serpentis antiqui caput virtutis pede contriturā, cuius plantae calcaneo in multis versutijs insidiatus est, sed sine causa; sola enim contriuit vniuersam haereticam prauitatem; alius, non de substantia carnis suae Christum edidisse dogmatizabat, alius paruulum non peperisse, sed reperisse sibi illabat; alius, vel post partum viri cognitam blasphemabat; alius, Dei matrem audire non sustinens, magnum illud nomen, Theotocos, impiissime sugillabat. Ceterum hos omnes, quos D. Bernardus commemorat, non obscure indicat D. Ioannes nihil B. Virgini nocuisse, dum ait, illam in caelo visam esse: Signum magnum apparuit in caelo. Sagittae enim, quantumcunque potentissimo ictu sursum dirigantur, caelum pertingere non valent; nec, si pertigissent, foeminae caelos inclusam laedere vlla ratione potuissent, cum oporteret prius eum ipsum penetrare, quod acutissimae iam sagittae impossibile est. vnde opus

est, ut sagittae ab his infestissimis sagittariis in Virginem inuerecundè immisae, in ipsorum capita recedentes, retorqueantur: quare Bernardus praecitato loco subdit: *Contriti sunt insidiatores, concubati supplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes.* Hunc enim in foelicem exitum B. Virginis impugnatōres habituros, egregie praefigurauit Thronus Salomonis, beatam Virginem, Thronum veri Salomonis adumbrans, quae (ut facta 3. Reg. narrat historia) duodecim leones, sent ex vtraque parte per sex gradus ambiebant, ut inter leones sibi incedendum persuaderent, quicumque ad hūc Christi thronum labefactandum accedere satagerent, à quibus mox cotripendi, ac dilaniandi essent.

Sed iam explicemus, quā egregie signum illud Ioannis apparuisse in caelo, B. Virgini in die, quo in ea Verbum caro factum est, conueniat. sicut enim Virgo ab Astrologis inter duodecim Zodiaci signa connumeratur, ita dilectus Ioannes, quasi ad id alludens, vocat beatam Virginem: *signum magnum* caeleste, praeter ceteris omnibus admirabile: & merito quidem, quia sicut sol, dum intrat signum leonis, ardentissimus est, & animalibus officit, excessus tamen ardoris illius per ingressum in signū Virginis temperatur; ita Deus ante Incarnationis mysteriū in Virgini thalamo peractum, quā signum leonis intrans, instar rugientis leonis, terribilis erat, & Deus vltionum nominabatur: *Ego ero eis sicut leona:* at, cum primū ingressus fuit in signum Virginis, ex Virgine carne assumens, irae ardorem mitigauit, & iam non leo, sed agnus appellatur: *Ecce Agnus Ioan. 1. Dei, ecce qui tollit peccata mundi:* iam non Deus vltionum, sed Deus misericordiarum, 2. Cor. 1. & totius consolationis à Paulo vocatur. Illud tamen silentio praetereundum non est (quod ad praedicta confirmanda non parum proderit) signum caeleste, quod Virgo nominatur, inter leonē, & libram constituit; id enim ob oculos nobis ponit, beatissimam Virginem inter leonem, & libram

libram collocatam, illius iram mitigare, & iustitiae istius rigorem temperare; quid enim supplicij non inferret leo librae coniunctus, hoc est, Deus iratus, & iustitiam exercens, per libram significatam? & quidem, quod beata Virgo Deum iratum mitigauerit, ex Rhinocerotis pulchra similitudine, qua vsus est Moyses in benedictione Ioseph, Christum praefigurantis: *Agni primogeniti (inquit) tauri pulchritudo eius, cornua Rhinocerotis, cornua illius, in ipsis ventiletur gentes, usque ad terminos terrae, facile deprehenditur.* Narrat D. Gregorius, Rhinocerotem tanta fortitudine praeditum esse, ut nulla vi capi possit; sed Virgo ei puella ante oculos proponatur, quae venienti gremium parat, in quod ille, omni deposita ferocitate, velut agnus mansuetus, caput reclinat. certè Deus ante Incarnationem, velut Rhinoceros erat, qui cum Elephante bellum gerens, cornu ventrem eius dirupit; tunc enim insuperabilis erat, & de omnibus vindictam sumebat; ad aspectum tamen beatae Virginis, eius amore captus, ita mansuevit, ut in gremio thalami virginalis caput reclinans, talis postea inde prodierit, ut ab omnibus capi, vinci, immo & vinciri passus fuerit. Illud etiam praetere non licet, obseruatione dignum, in eo etiam hoc signum Virginis admirabile fuisse, quod licet solaris planeta in signum Virginis intrans, inde exeat (non enim in eo semper moratur) postquam tamē sol iustitiae femel per Incarnationis misericordiam, in Virginem fuit ingressus, nunquam amplius inde exierit; quia licet secundum carnem per virgineam partum egressus fuerit, secundum spiritum verò à Virgine nunquam recessit, vnde Virgo leonis iram, hoc est, diuini furoris in homines exandescens rigorem semper mitigat; immò, vsque adeo Deum iram deponere fecit, ut manus sibi opando teneri, vinciri, immò, & in cruce fixas esse voluerit, ne ad euaginandum iustitiae casem eas mouere vlla ra-

tione posset. Atque hinc est, quod olim plena vtraque manu punire solebat; decem enim plagis percussit Aegyptum, quasi vtraque manu in decem digitos extensa in Aegyptum animaduertens: ceterum post Incarnationem, manus non extendit ad vindictam, sed expansas legimus in Cruce pro reconciliandis inimicis, Patrem exorans: *Pater, ignosce illis.* Lucae 23.

Verum, ne in propositis verbis Ioannis quidquam explicandum desideretur, duo potissimum nobis exponere incumbit; primum est, quod Ioannes beatam Virginem, lunam pedibus calcantem, & caput eius, corona duodecim stellarum redimitum viderit. Lunam enim incōstantiae, & mutabilitatis symbolum fuisse non pauca ostendunt; nunc pulchra, nunc quasi maculis foedata, nunc clara, nunc obscura redditur; vnde Ecclesiasticus dixit: *Homo sanctus in sapientia, manet sicut sol: nam stultus, sicut luna mutatur; alludit ad discrimen, quod inter motum lunae, & solis versatur; nam huius, regularis valde est, iter suum semper faciens per lineam eclipticam, illius verò irregularis, & difformis. luna insuper secundum situs positionem, instabilis est; modo enim eleuatur, modo se demittit; in figura etiam vniuersam non seruat, hodie rotunda, eras cornuta, nunc plena, nunc semiplena eomparet; vnde Ouidius 15. Metamorphoseos dixerat:*

*Nec par, aut eadem nocturna forma Diana
Esse potest vsquam, semperque hodierna sequente,*

Sic fecit, minor, maior, si contrahit orbem.

Atque hinc est, ut ab ea per hanc instabilitatem, & diuersarum rerum vicissitudinem, mundus significetur, quem adeo mutabilem iudicauerit Diuus Paulus, & D. Ioannes, ut ille dixerit: *Præterit figura huius mundi:* hic verò: *Mundus transiit, & concupiscentia eius.* quare Mantuanus Poëta, hanc rerum volubilitatem, quom frequenter in hoc saeculo intuemur templans, dixit, nobiscum fortunam dare, & iocari:

Lud.

Ludus fortunæ variatur imagine lunæ.

Crescit, decrescit, in eodem sistere nescit.

Philip. 3.

Psal. 72.

1. Thess. 2.

Genes. 22.

Proph. 13.

Deiparam ergo Virginem lunam pedibus conculcare, nihil aliud est, quam ipsammet terrena despiciere, ita ut, melius, quam D. Paulus, dicere possit: *Omnia arbitrata sum, ut steretora, ut Christum lucrificarem: & veracius, quam David: Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram?* Habet etiam Deipara Virgo lunam mutabilem sub pedibus eius, ad significandam eius in fide immobilitatem; deficientibus enim in ea multis ex Discipulis, aliis vacillantibus, ipsa tanquam immobilis Ecclesiæ columna in fide firmissima semper perstitit. Tandem, iam exponamus, quid sit, beatam Virginem coronam ex duodecim syderibus contextam capite gestare. Trifariam hanc coronam explicare possumus: Primò, ut quemadmodum D. Paulus discipulos suos, coronam, & diademata suam vocabat: *Gaudium meum estis vos, & corona mea.* Secundò putauerim per hanc coronam non incongruè significari eos, qui speciali deuotione, & cultu B. Virginis addicti sunt. Pro cuius intelligentia obseruare oportet, quod cum Dominus prædixit Abrahæ, multiplicaturum sibi filios; sicut stellas cæli, & sicut arenam maris, id procul dubio indicare voluit, quod ex ingenti illa filiorum multitudine quidam, præ graui peccatorum pondere, velut arenam deorsum descensuri; alij verò, velut fulgentissimæ stellæ gratiæ fulgoribus coruscantes, sursum erant ascensuri: ex his ergo, velut ex splendidissimis syderibus, contextam vidit Ioannes coronam, qua cingebatur caput B. Virginis; nam si, ut ait Salomon: *Filius sapiens est gloria Patris;* quid ni filij sancti gloria, & corona erunt Matris? Tertio (quod & in magnam Virginis laudem cedit) aptè factis existimo, has duodecim stellas, quibus virgineum diadema textitur, esse duodecim virtutes, per duodecim signa Zodiaci egregiè adumbratas, quæ in celo figurato B. Virginis emicauerunt. Prima fuit, *Magnanimitas*, quia nunquam

in diuersa mutata, siue in prosperis, siue in aduersis non minus in his, quam in illis, semper Deo adhærens, iuxta illud: *Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit.* hæc per signum Arietis figuratur, quem nouimus vniformiter dormire super latus dexterum; & sinistrum; sex mensibus supra hoc, & sex supra illud; vnde Astrologi anam sumpsere primum illud signum, Arietem vocare, quia cum sol domum eius ingreditur, æqualis est nox diei. Secunda virtus est, *Perseuerantia*, quæ inuincibilem, ac insuperabilem illam reddebat: hanc adumbrat signum Tauri, cuius maxima fortitudo omnib. nota est. Tertia ardentissima *Charitas*, quæ non solum ad Deum, sed ad proximos extenditur; quia (ut inquit Gregorius) *minus, quam Grego. hom. inter duos haberi charitas non potest.* hanc lib. 17. clarè delineat signum Gemini, dualitatem importans. Quarta, *Obedientia*, quæ abnegatione voluntatis eam retrò incedere compulsi, per Cancrum animal optimè figurata, quod retrorsum incedit, contra reliquorum animalium consuetudinem, quæ ante faciem suam ambulat. Quinta, assidua *Vigilantia* contra Demonem, calcaneo eius insidiatam, quam signum Leonis adamussim refert, cuius (ut obseruauit Plutarchus) oculorum palpebræ sunt adeò breues, & curtæ, vt pupillam operire non possint, vnde cogitur apertis oculis obdormire; cuius causa Antiqui, tanquam symbolum vigilantiæ, illum usurparunt. Sexta, illibata *Virginitas*, quæ in perpetua, & plus quam Angelica puritate eam continuit, omnem ardoris libidinem perfectè adeò suppressis, vt neque vllum eius motum excitari permitteret: hæc, quis non videat, per signum Virginis, quod est vnum ex signis Zodiaci, congruè significari? Septima *Iustitia*, cuius proprium est vniciquæ, quod suum est, tribuere, per signum Libræ optime significatur, quia statera, mensura est ad mensurandum vniciquæ, quod sibi iure debetur. Octaua, *Paupertas* spiritus, de qua Christus Dominus: *Beati pauperes Matth. 5. spiritus,*

HOMILIA XVII.

Ostendimus aduersus impium hæresiarum Nestorium, Virginem non solum Matrem Christi, sed pleno ore, Dei Genitricem, esse appellandam, in illa verba: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: pariterq; deteguntur calumnia eiusdem Nestorij, quibus Catholicam hanc veritatem labefactare tentauit.*

NTIQVVS ille serpens aduersus veram Christi carnem tot venenatos hæresum halitus per totam Europam effudit, vt si omnes recensendi mihi essent, non posset absque ingenti graueolentia, superuacaneoque labore, nec non piorum auditorum offensione præstari: quare consultò, silentio præteriens standos errores, quos aduersus veram Christi humanitatem, veramque Mariæ erga illum maternitatem, impiè, ac petulantè confinxerunt Manichæi, Proclineaniti, Cerdoniani, Anabaptistæ, Valentiniani, Ebioniti, Eurythiani, nec non Marcion, Marcis, Apollinaris, & Apelles, Catholica duo dogmata istorum omnium nefarios errores ingulancia, inconcussa fide amplectenda, in medium producendam, sacrisque eloquijs, ac sanctorum Patrum monumentis comprobabo. Primum est, B. Virginem propriè, ac verè Matrem fuisse Christi Domini, vt potè quod ex propria substantia illi hominem genuerit. hoc palam confessi sunt antiqui Vates; nam David dixit: *De ventre matris meæ, Deus meus est tu: & Psalm. 70. Haïas inquit: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium: & c. 11. Egredietur, virga de radice Iesse, & flos (vel vt alij legunt) germen, de radice*

spiritus, per quem ardens mundi amor tepescit, & terrenis cupiditatibus morimur, hæc significatur per signum Scorpionis, cuius hæc est natura, vt veneno suo cor eius, quæ mordet, insugilet, & mortem inducat; vnde cum sol incipit hoc signum ingredi, incipit etiam frigus in nostro hemisphere vigere. Nona, *Oratio humilis*, quæ ex phætreta cordis diuino amore accenti ardentes sagittas ad diuinum cor emittebat, adamussim sanè adumbrata per signum Sagittarij. Decima, altissima *Contemplatio rerum cælestium*, quæ vsque ad conspectum Dei, & limpidiorem cognitionem, quam fuerit Moyses, & Pauli in raptu, illam euexit; hæc satis, superque significatur per signum Capricorni, nam huiusmodi animal visu perspicacissimè est; indeque *Capra*, græcè dicitur, à videndo, quia potentia visu in ea maximè viget. Vndecima, *Pietas*, de qua Diuus Paulus: *Co. poralis exercitatio ad medicum vitium est, pietas autem ad omnia vitium est: hæc quidem, cum animam ad multiplices bonorum operum focus in lucem edendos fossundet, concinnè satis prænotatur in signo Aquarij, cum aqueum elementum terram fecundet, & arbores varios fructus producere faciat. Duodecima tandem stella, *Deuotio* fuit cum dulcissima lacrymarum effusione, in qua ipsa nutritur, & crescit, quæ per signum Piscis egregiè figuratur, cum piscis non nisi in aqua degere possit. His ergo omnibus virtutibus, tanquam fulgentissimis syderibus, contexta fuit beatissima Virginis corona. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

Exod. 34.

2. Cor. 12.

1. Tim. 4.

Apoc. 12.

Plutarch. 4. simpl.

OS SO

Tertull. de vera Christi carne. eius ascendit. ut enim Tertullian. explicat, per virgam de radice Iesse Mariam ex Davide, qui filius fuit Iesse, per florem verò, seu germen, Christum eius vnigenitum intelligit: quare sicut germen de natura eiusdem virgulti prorumpit, similemque naturæ formam ab eo accipit, ita Maria, tanquam vera Christi Mater, veluti virga florem germinans, è suæ carnis substantia hominem filium sibi similem procreavit. Sacri deinde Euangelistæ id ipsum contentantur apertere, nam Lucæ 1. Elisabeth diuino spiritu afflata dixit: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* & eod. c. habetur: *Simeon dixit ad Mariam matrem eius: & Angelus idem apud Matthæū ait: Accipe puerum, & matrem eius,* & alibi: *quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Ioan. etiam inquit: *erat mater Iesu ibi, & alibi: Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius.* D. Paul. ad Galat. *Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.* Immo id ipsum non obscure mihi probare videntur verba illa Sapientis: *Sum quidem, & ego mortalis homo, similis omnibus, ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro. ac tandem in sacra Scriptura nihil frequentius, quàm Christum Dominum filium hominis, filium David, filium Abrahæ nominari, quod non ob aliam rationem verificatur, nisi quia per veram generationem ex Virgine matre ab illis originem duxit. Neq; vero quidquam enervat vim horum testimoniorum, quod etiam Ioseph frequenter in Evangelica historia pater Christi appelleret, cum tamen non genuerit illum:* Lucæ 1. Lucas enim ait: *Erant mirantes pater, & mater eius super his, que dicebantur:* & iterum inquit: *Cum induceret puerum Iesum parentes eius. ac tandem ibidem: Pater tuus, & ego, dolentes querebamus te: hoc, inquam, non infirmat catholicam hanc veritatem, quin potius fortius eam stabilis: nam ad discrimen hoc explicandum inter Iosephum & Mariam expressè dixit Sanctus Lucas: putabatur filius*

Ioseph: quod tamen de Virgine nullus protulit Euangelistarum. deinde, quia de Ioseph nunquam dicitur genuisse Christum, secus verò de Maria, cum Angelus ei diceret: *Ecce concipies, & paries filium.* & D. Matth. afferat Ioseph virum Mariæ, *de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus:* non dixit, *de quibus, sed de qua, ut sic ad generationem Christi Mariam admitteret, Iosephum excluderet.* Patres etiam eandem veritatem vnanimè consensu frequentissimè docent, quorū nonnulla contentus ero proferre testimonia, cum omnia impossibile sit referre. Epiphanius ergo ait: *O Virgo sanctissima, que exercitus Angelorum in stuporem deduxisti.* à Ioan. Pio *Stupendum enim est miraculum in cælis mulier amicta sole; stupendum miraculum in cælis, mulier gestans lucem in vlnis; stupendum miraculum in cælis, alter thronus Cherubicus; stupendum miraculum in cælis, mulieris filius, qui & ipsius, & secularū est pater; stupendum miraculum in cælis thalamus Virginis habens filium Dei; Deum sponsum Christum.* B. verò Andreas Ierosolymita. in hunc modum loquitur: *Est Virgo mater sancta tellus, ex qua nouus Adam ineffabili fictione formatus nascitur: est sacrū Dei firmamentū, quo tota generis humani massa conspersa, & ex quo Christi corpus tanquam panis conficitur: est noua glorie arca, & vna aurea, que dulce manna continet, atq; prestat; est mirificum aurū, ex quo cælestis agricola sua sine semine spicam educit: est eximium templum, ex quo Deus sacerdos secundam ordinē Melchisedech egreditur: atq; vt semel absolua, est ardens, ipsiq; Moysi admirabilis rubus, quem diuini partus flama non adussit.* Græcus auctor Hefychius presbyter Ierosolymitan. hæc in idem argumentum eleganter scripsit: *Peperit, inquit, & vterum non aperuit: concepit, & vuluum non corrupit; eduxit infantem, & vterum signatum reliquit, hæc supeditant vbera, tamè intacta conseruauit: portabat puerum, pueri tamen patrem non agnoscebat; mater effecta est, que minimè sponsa fuit; nutriebatur filius, & non inueniebatur pater. deinde has venustas similitudines adducit: Ager fructum*

Lucæ 1.

Epiph. in ser. lauinè versu exercitus Angelorum in stuporem deduxisti. à Ioan. Pio Laconico Paris.

Andr. Iero-sol. in Explic. Angel. salut.

Hefych. presbyt. Ierosol. serm. 2. de S. Dei para.

Sum edebat, & fructus carebat cultore; messis reddebat, que semen non acceperat; curuebat fluiuis, & fons quacumq; ex parte clausus erat, vt perspicuū fieret te matrē esse factā, & tamen non esse passam ea, que mulieribus accidunt. D. Ambros. similiter: *Beatus Mariæ vterus, qui tantum Dominū coronauit: quando formauit, coronauit eum, quia hoc ipso quod ad omniū salutem eum cōcepit & peperit, coronā capiti eius æternæ pietatis imposuit, vt per fidem credentium fieret omniū viri caput Christus.* & li. 10 Ep. 82. ait: *Testabatur de cruce Christus, & inter matrē, & discipulum diuidebat pietatis officia.* In eundē sensum Cassiodor explicans illa verba: *Videte Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua: hoc scripsit: Considerate Christum pro nobis carne indutū, quam carnem de carne Virginis matris assumpsit, in qua mortis destruxit imperium; mater verò sua eum coronasse dicitur, quia Virgo Maria illi de sua carne carnis materiā prebuit, in die desponsationis eius, hoc est, in tempore incarnationis, quando sibi Ecclesiā coniunxit. Iam verò superiorib. duos inuictos Christi pugiles, eosq; veteres, Iustinum, & Hippolytum adiungamus, qui doctrinam eandē non scriptis modò, sed & profuso sanguine cōprobarunt. Prior in hunc modum docet: *Filium hominis se ipsum Christus dicebat, vel quia natus est de Virgine, oriunda à Davide, Iacobo, Isaacco, Abrahamoq; vel quia ipse Abraham, etiam reliquorum deinceps pater est, ex quibus Mariæ stirps exinde deducitur.* Scimus enim patres filiarum, etiam liberorum patres esse, quos ille pariunt. Aliter verò, scilicet Hippolytus: *Dic mihi (inquit) o beata Maria, quid erat, quod in tuo erat vtero conceptū, & quid erat, quod à te in virginali matrice gestabatur? sermo erat Dei primogenitus, à cælis ad te descendens: & homo primogenitus in vtero formatus, vt primogenitus sermo Dei homini primogenito coniunctus ostenderetur.* Quod autem à perfidis Valentinianis affectur, Verbum per Mariam quasi per carnalem transiuisse, neque tamen ex illa quidquam contraxisse, in hunc modum Origenes, vetus & ipse Theologus, cōsu-*

D. Amb. lib. de instr. Virg. c. 16.

Idem Amb.

Cassiod. in lib. Caut. 2.

Instr. in dial. cum Triplic.

Hippol. in ser. in Hecclan. & an. non.

*tauit: Sic verbum per Mariam penetrare turpe non duxit, nec ex ea aliquid sumere puduit: & in quem finem transiret, nisi inde aliquid delibaret? si hominem non accepit ex Maria, quomodo consistēt verba Apostoli: quomodo mortuorum primogenitus eris? quomodo primitiæ dormientium? tradit igitur hunc canonem Origenes: Non oportet autem inclinare his, qui dicunt per Mariam, & nō ex Maria Christum natum, quod Apostolus presciens ait: cum autem venit plenitudo temporum, misit Deus filium suum factum ex muliere, factū sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Vides, quia non dixit factum per mulierem, sed factum ex muliere. Hinc D. August. lib. de fide, & symbolo: *Detestandi etiam illi sunt, qui Dominum nostrum Iesum Christum matrem Mariam in terris habuisse negant: quū illa dispensatio virumque sexum, & masculinum, & femininum honorauerit, & ad curam Dei pertinere monstrauerit, non solum quem suscepit, sed etiam illum per quem suscepit, virum gignendo, nascendo de femina.* Hinc rectè Eusebius Emisenus hom. 1. de Nat. Domini. & eleganter dixit: *Vbi sunt heretici, qui recentis errore decepti, & nouo antiqui serpentis dente percussi, dicere ausi sunt, carnē Domini Saluatoris nihil habuisse de Maria? hoc dicunt illi Orientales heretici, nihil illum participasse de Matre; hic pestifer sensus Orientales Ecclesias occupauit, nihil Christum de nostra consanguinitate traxisse, sed per Virginis transisse vterum, quasi per corpus alienum: & quid egit illis nouem mensibus, intra illud materni corporis genitale secretum? illic vtiq; de eius medullis ratione operante collectus, illic natura stupente compositus, illic per legitima nascendi spatia de carne carnis incrementa mutatus est. Quod si nihil attracturus erat de propria parentis materia, quid opus erat longa hospitij mortalis iniuria? Tandem nē in recensendis Patrum testimonijs multus sim, capita dumtaxat reliquorum breuiter indicabo: docuerunt enim eandem veritatem, Nazianzenus orat. 51. Gregor. Nissen. orat. de Nazianze. D. Ildephonsus de virgin. D. Ildeph. Mariæ, Origenes homil. 1. ex collectis in**

Orig. Dial. de Christo hom.

1. Cor. 15.

Galat. 4.

D. August.

Euseb. Emif.

Naz. ora. 51. Greg. Nisse. D. Ildeph. Origenes.

B. Petr. Damian. serm. de Natiu. B. Virg. Riccard. Victorin. lib. 2. de Emmanuele cap. 25. ac reliqui omnes Catholici sacrorum voluminum Interpretes.

Licet tamen ad hoc, vt B. Virgo esset vera mater Christi, opus non esset vt actiue concurreret ad eius generationem, sed solum subministraret materiam necessariam ad sœtus formationem, vt docet Angelicus Doctor 3. p. q. 32. art. 4. quem secuti sunt grauissimi Theologi; Seraphicus tamen D. Bonauentura, & alij graues Auctores tradunt, B. Virginem effectiue cooperatam fuisse cum Spiritu sancto ad Christi Domini generationem: quam sententiam probabilem etiam arbitror, non in eo sensu, quo quidam moderni Doctores illam accipiunt, nimirum vt B. Virgo per virtutem actiuam feminis, aetiuè produxerit Christum, cum minime ille per feminalem rationem, sed expurissimo Virginis sanguine fuerit genitus, vt Patres communi consensu tradunt; sed quatenus Spiritus sanctus virtutem actiuam ei contulit ad concipiendum, & generandum Christum Dominum, vt expressè docuit D. Damascen. lib. 3. fidei: exhibuit ergo B. Virgo cœ. ursum passiuum, & actiuum ad Christi Domini conceptionem; vnde licet ratione illius supernaturalis actiuitatis, & quia modus concipiendi absolute fuit supernaturalis, vt potè sine opera viui, & Spiritu sancto operante, & quia momento temporis supra totum ordinem naturæ formatio illius corporis facta fuit, vt docuit Euthicianus Papa epist. 1. decretali, & D. Dionysius epist. ad Caium, B. Virgo dici potest mater supernaturalis, & miraculosa, vt loquitur D. Bonauent. in 3. dist. 4. art. 2. absolute tamen loquendo etiam fuit mater naturalis Christi, quia naturale fuit quod ipsa præstitit ei, communis scilicet illa materia sanguinis, & cœcursus necessarius, quem alia matres subministrare, & exhibere solent ad prolis formationem, quod luculenter satis docuisse mihi videtur Angelus, dum in vtero cœceptu-

D. Thom. Card. Caiet. ibid. 2. 2. q. 15. a. 4. Capreol. 3. 12. d. 4. Palud. ibid. q. 2. in fin. Marsil. q. 5. art. 2. Riccard. ib. d. 5. ar. 2. q. 2. D. Bonau. in 3. d. 4. ar. 2. qu. 1. Scot. & Gabriel. ibid. q. vnica, & Maior q. 3. D. Damasc. 3. de fid. orthodox.

Emych. Paepist. 1. decret. D. Dionys. epist. ad Caium. D. Bonau.

ram Virginem prædixit: *Concipies in vtero, ecce conceptionem naturalem, & cum deinde Spiritu sancto cooperante id faciendum esse aperuit: Spiritus sanctus imperveniet in te: & apertè satis conceptionem supernaturalem indicauit: vnde D. Ambros. libr. de incarnat. filij Dei dixit: Multa secundum naturam veniens, multa supra naturam fecit, secundum conditionem enim naturæ in vtero formatum est corpus, sed supra naturam Virgo concepit, vt crederes, quia Deus erat, qui in nouabat naturam, & homo erat, qui secundum naturam nascebatur ex homine.* arque ex his colligit S. Bonauent. quod B. Virgo perfectiori modo fuit Mater Christi, quam alia: foemina: sint matres suorum filiorum; tum quia perfectius, quam illæ omnes, concepit, peperit, lactauit, educauit filium suum, Spiritu sancto ad hæc omnia illam obumbrante; tum quia subministravit filio plus materiam, quàm alia: matres; exhibuit namq; ipsa sola totam materiam, quam pater, & mater filius communicare solent: vnde B. Anselm. lib. de excell. Virg. cap. 3. ait: *Amorem, quem pater, & mater filijs debent, filio suo debet hæc felicissima mater; amorem etiam, quem debet quilibet filius simul suo patri, & matri, ille filius verè Virginis debet soli matri.*

Hæc omnia cum verissima sint, oportet rationem reddamus, quare Christus Dominus nunquam legatur Virginem Matrem suam appellasse; Ioan. enim 2. mulierem illam appellauit: *quid mihi, & tibi est mulier?* & cap. 19. *Mulier, ecce filium tuum;* immò quod magis difficultatem auget, matrem illam negare visus est, dum quibusdam illi nuntiantibus, quod mater eius adesset foris, exspectans eum, ipse confestim respondit: *Quæ est mater mea?* Diuus Augustin. respondet in illo loco Ioan. 2. non vocasse Christum illam Matrem, vt indicaret illud miraculosum opus, quod B. Virgo ab eo postulabat, esse diuinæ virtutis, & non humanitatis proprium, quam solam à matre susceperat. in loco verò Ioan. 19. Nicolaus Lyranus tradit,

Matth. 12. D. August. tr. 8. in Ioan. & lib. de simbolo c. 4.

Luca 1.

D. Ambros.

D. Bonau. 3. d. 3. p. 2. q. 1. Gabriel ib. Marsil. 3. q. 5. a. 2. conclus. 2. Riccard. 3. d. 4. ar. 2. qu. 2.

D. Anselm.

Ioan. 2.

Ioan. 19.

Matth. 12.

D. August.

tr. 8. in Ioan.

& lib. de fide & simbolo c. 4.

Nicol. Lyræ super c. 19. Ioan.

Act. 1.

Matth. 12.

D. Chrysost.

Aug. lib. de S. Virg. c. 3.

& lib. de fide contra Manich.

Tertullian.

Concil. Eph.

& Calce. & 6. Syn. act. 4. & 11.

Sept. Synod. act. 4. & 7.

Concil. Later. can. 3.

sub Martin. 1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

1. can. 3.

dit illum appellationem matris vitasse, ne Virginem lacrymantem amplius, & amplius commoueret. Vel dicamus, quod cum ipse solitus esset facere quæ docebat, iuxta illud: *cœpit facere, & docere*: certè cum nos docuisset: *Nolite vocare vobis patrem super terram*, ideo ab appellatione matris propter exemplum nostrum se abstinebat. ad locum tandem Matthæi, *quæ est mater mea?* Chrysostom. homil. 45. in Matth. Augustin. lib. de sancta Virgine & Tertull. lib. de carne Christi, occurrunt dicentes, non negasse ibi Christum matrem suam, sed illis verbis eos increpasse; qui se concionantem importunè interpellarant: deinde docuisse, propter sanguineos, non esse opus Dei omittendum: & rursus: quorundam iactantiam compescere voluisse, qui de Christi sanguinitate gloriabantur, vt significaret, eam sine spiritali coniunctione cum illo nihil prodesset, hanc verò per se solam multum valere.

Alter Catholicum dogma est, B. Virginem confitendam esse Matrem non solum huius hominis Christi, sed Matrem, & Genitricem Dei, vt contra impiū Nestorium diffinitum fuit in Cœcilio Ephesino. & Calcedonensi, & 6. Synodo act. 4. & 11. & in 7. Synodo act. etiam 4. & 7. & in Concilio Lateranensi sub Martino I. can. 3. Dicebat ergo impius Nestorius (vt ex Codice illius in Concilio Ephesino refertur) *Deum ex Christipara Virgine prodijisse, ex diuina Scriptura sumus edocti sumus: ac rursus: Nusquam diuina Scriptura Deum ex Christi genitrice dicit natum, sed Iesum Christum Dominum. refert autem D. Cyrillus in epist. ad Achazium, hunc ignem Nestorianæ hereseos accendisse magis Dorotheum Episcopum, qui ausus fuit palam effutire: Si quis dicit, genitricem Dei Mariam, anathema sit.* Verum matris honos ab his nefariis hostibus violatus, à fido, ac dilecto filio suo acriter tandem vindicatus fuit, prouidentè diuino numine, vt ducenti Episcopi,

qui ad Ephesinum Concilium conuenerant, vnanimi consensu, Spiritu sancto afflante, proclamarent, *Mariam Dei Genitricem*, pleno ore vocitandam, & quidem licet ipse Nestorius videns se propter hunc errorem non solum à synodali conuentu reiectum, ac omni dignitate Episcopali priuatum, sed etiam à Cæsare proscriptum, quartoque exilio multatum, inflictae poenæ acerbitate illum acriter discruciente, fucatae resipiscentiæ speciem præ se tulit, ac veluti priorem mutasset sententiam, hoc modo fateri cœpit: *Dicatur etiam Dei genitrix Maria, & contentiones tristes facestant.*

At licet verbis palinodiam recantare videretur, re tamen ipsa errorem suum tenacissime retinebat, non aliter Dei genitricem Mariam cõcedens, quàm ad eum modum, quo dicimus, foeminam aliquam matrem esse Episcopi, non quia Episcopum concepit, sed quia genuit cum, qui postea factus est Episcopus. concedebat enim Nestorius, Virginem fuisse matrem puri hominis, qui postquam conceptus fuit in vtero eius, postea factus est Deus. Sed absit longe à Catholicis animis detestabilis hic error; in quo eumque namque momento Virgo fuit Mater hominis, fuit Mater & Dei: quia cum generatio consistat formaliter in vnitione animæ cum corpore, quæ sunt partes essentialis hominis, & istæ in instanti conceptionis essent prius ordine rationis vnite Verbo diuino, vt expressè docuit D. Thomas 3. p. q. 6. art. 5. ad 1. dicens: *Assumptio partium est prior via operationis intellectu, non tempore: nusquam Virgo genuit hominem, quin simul hominem Deum verum gigneret.* quam doctrinam Angelici Doctoris mihi apprimè omnimò necessariam esse ad saluandam hanc Catholicam veritatem, quod Virgo sit mater Dei, constanter teneo: quia si prius natura vel intellectu, quàm Verbum diuinum esset vnitū carni, & animæ, B. Virgo concepisset, tota actio Virginis præintelligeretur terminata ad humanitatem prius ordine ratio-

D. Thomas.

nis, quam esset assumpta; non ergo posset dici vera mater Dei, quia ad hoc idē valeret ordo rationis, vel naturæ, quod tēporis: est autem actionē, quod si Deus post totam illam actionem Virginis distulisset etiam per minimum tēpus vnionem Verbi cum humanitate, reuera Virgo nō posset dici mater Dei: igitur etiam si prius natura conciperet hūc hominem, licet alioquin in posteriori naturæ fiat Deus, non dicitur genuisse Deum: oportet igitur ad veritatem hanc tuendam fieri cum D. Thoma præcitato loco, ordine executionis prius ratione carnem, & animam fuisse vnitas Verbo, quam B. Virgo conciperet prolem, sic enim vētē filius Dei fuit cōceptus, & genitus ab illa quia sicut agere, ita concipi, & generari proprium est suppositi. vnde insignis ille Vincentius Lyranensis, vt Nestorij doctrinam reuideret, eruditē dixit: *Virgo verissimē est Theotocos, id est, Dei Genitrix; sed non eo modo, quo impia quedam heresis suspicatur, quæ asserit eam Dei matrem sola appellatione dicēdam, quæ eum scilicet pepererit hominem, qui postea factus est Deus: sicut dicimus Presbyteri, aut Episcopi matrem, non iam Presbyterum, aut Episcopum pariendo, sed eum generādo hominem, qui postea Presbyter, vel Episcopus factus est; non ita, inquam, sancta Maria Theotocos, id est Deipara, sed ideo potius, quoniam iam in eius sacro vtero sacrosanctum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quendam atque vnīcam personæ vnitatem, sicut Verbum in carne caro, ita homo in Deo Deus est.* confirmant hanc doctrinam SS. Patres, nam Damascenus in hunc modum loquitur: *Carnem animam rationali, atq; intellectuali animatam conādit, & eius hypostasis factum est, scilicet, verbum diuinum; ac proinde simul vt caro exiitit, simul quoque Dei Verbi caro exiitit, simul caro animata rationis atq; intelligentiæ particeps.* Similia eleganter docuit D. Fulgentius, cuius egregia verba sunt hæc: *Nec caro sine Verbi Dei vnitione potuit aliquatenus nullius viri coitu feminata in initio vultu virginis inuasci, non est igitur aliquod*

*interuallum temporis estimandum inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ maiestatis aduentum: quam doctrinam hi Patres hauserunt tūm ex variis locis sacræ Scripturæ, vt ex illo Luca 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei: & ex illo ad Rom. 1. Factus est ex femine Dauid secundum carnem: & ad Galat. 4. Factum ex muliere: & ex verbi Elisabethæ cap. 1. Lucae. Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? illa enim vox, Domini diuinam indicat personam, vt expressē testantur D. Damasc. lib. 3. de fide c. 12. D. Damasc. & D. Gregor. lib. 9. registri epist. 61. ex Concilio Ephesino. l. can. 13. qui sumptus est ex epist. Cyrilli ad Nestorium: vbi hæc verba habentur: ideo Deum natum esse in virgine, & conceptum, quia in vtero Virginis, & in ipsa cōceptione hominis, Deus carni vnitus est animatæ: & in Concilio Francofordiensi in epist. ad Episcopos Hispaniæ circa finem, referuntur hæc verba ex Gregorio in epist. ad Quirinum: Non prius in vtero Virginis caro concepta est, & postmodū diuinitas venit in carnem. ac tandem Concilij Calcedonensis Patres, qui laudem puræ doctrinæ, & religionis maximam meruerunt, vt sensum, & spiritum Ecclesiæ nobis cōprobarent, vno vel ore proclamauerunt: *Christus Deus est, sancta Maria Deipara scribatur: qui non sic capis, hereticus est: Nestorianos mitte foras.* Atque hinc est quod passim apud Patres reperimus Mariam Dei genitricem, & Deum verē natam ex Virgine: Ignatius enim in epist. ad Trallianos ait: *Verē genuit Maria corpus habens in se Deum habitantem; verē natus est Deus Verbum ex virgine vestitum corpore, verē natus ex vultu, qui corpus sibi fabricauit ex sanguinibus Virginis: & Diuus Augustin. lib. contra serm. Arianorum inquit: *Vnus Christus est, & Dei filius semper natura, & hominis filius, qui ex tempore assumpta non vt prius creatus, post assumptionem sed vt ipsa assumptione crearetur, & c. 28. acutē, vt alioet, ad hoc propositū accommodat illud Psal 21. De ventre matris meæ Deus meus est tu: de vterō quippe matris eius, in quo***

Lyran lib. cont. heret. c. 21.

D. Damasc. lib. 3. c. 2.

D. Fulg. lib. de incarn. c. 3. in fine.

Luca 1.

Ad Rom. 1.

Ad Gal. 4.

Luca 1.

D. Damasc.

D. Gregor.

Concil. Ephesin.

Concil. Francoford.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

Concil. Arian.

D. Fulgent. lib. de fid. ad Petr. Diac. cap. 13.

D. Damasc. lib. 3. fid. orthod. c. 12.

D. Bern. homil. 4. sup. missiv.

*in quo hominem sumpsit, Deus eius est. Diuus Fulgentius hanc fidei regulam omnibus amplectendam hoc modo præscribit: Firmissime teneas, & nullatenus dubites, vnā ex Trinitate personam, id est Dei filium, qui de natura patris solus natus est, & vnus, eiusdemque naturæ cum patre est, ipsum in plenitudine temporis secundum conceptionem formæ seruili voluntarie in Virgine conceptum, & de Virgine natum, Verbum carnem factum, ipsum quoque esse, qui essentialiter natus est de Patre, & essentialiter conceptus est, natusque de Virgine; ipsumque vnū esse, & vnus naturæ cum Virgine. hæc tenus D. Fulgentius. audiamus nūc D. Damascenum, censuram suā his verbis textent: Iure optimo, & pro veritate Deiparam incōtaminatam nominamus Mariam; hoc enim nomen, omne dispensationis mysterium commendat; nam si Deipara est, quæ genuit, reuera Deus est, qui ex ipsa genitus est, reuera etiam & homo: quomodo enim ex muliere genitus, naturæque Deus est ante secula hypostasim habens, nisi homo factus est? si autem ipse, qui ex muliere natus est, Deus est, vnus est profectus, qui ex Deo Patre natus est secundum diuinam, & sine initio substantiā, & qui nouissimis temporibus, ex Virgine natus secundum initium, habentem, & temporalem substantiā, id est humanā, accedit D. Bernardus, qui pie, ac eruditē dixit: *Quod nascetur ex te sanctū, vocabitur filius Dei; quoniam non est de homine, sed de Spiritu sancto quod concipies; concipies autē altissimi virtutem, hoc est filii Dei, ideoque: & quod nascetur ex te sanctū, vocabitur filius Dei, id est, non solum quod de sinu Patris in vterum tuum veniens obumbrabit tibi, sed etiam id quod de tuā substantia sociabit, ex hoc iam vocabitur filius Dei. quemadmodum, & is, qui à Patre est ante secula genitus, vnus quoque amodo reputabitur filius; sic autem quod natus est ex ipso Patre, erit tuus, & quod nascetur ex te, erit eius, vt tamen non sint duo filij, sed vnus; & licet aliud quidē ex te, aliud ex illo sit, iam non tamen cuiusque suus, sed vnusque erit filius: ac tandem D. Epiphanius, qui Nestorij præcessit ætatem, his verbis cohonestat Mariam: *Sancta Ma-***

*ria, Virgo Deipara, beata tu inter mulieres, quæ nunc genuisti eum, qui olim in Paradiso formauit Adam ex luto; tu enim es Deipara, quæ Verbum ex te incarnatum peperisti: Deipara existis, quia Deum verbum suscipiens incarnatum peperisti: Deipara existis, quæ sola solius Dei vnigenitum filium genuisti. Idem docuerunt ante Nestorium, Athanasius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Ioannes Chrysostomus, Origenes, Eusebius, quorum meminere Cyrillus, Theodoretus, & Rusticus Diaconus, qui omnes fatentur B. Virginem genuisse Deum, ac proinde veram Dei matrem esse; ex quo apertē constat, Ephesinam Synodum nomen Theotocos, id est mater Dei, non primam excogitasse, sed ab antiquis Patribus velut per manus traditum, & acceptum, nouo & peculiari studio (vt res postulabat) extulisse, & approbasse, omnibusque in posterum fidelibus retinendum sanxisse: vnde Diuus Cyrillus epist. 1. dixit: *Hanc fidem diuini Discipuli nobis tradiderunt, ad hanc modum à sanctis Patribus instruiti sumus. Censuit autem D. Damascenus tenaciter adeo retinendum nomen matris Dei, vt nollet Mariam Christiparam, sed Deiparam appellari: sic enim loquitur: Christiparam sanctam Virginem neutiquam dicimus, propterea quod ad tollendam Deiparæ vocabulum execrandus Nestorius hoc nomen excogitauit. Aduerte tamen, minime Damascenum falsam putare Christiferæ nuncupationem, sed solū velle, quod grassante heresi, maiori cautione opus erat, ne sub melle venenū propinaretur, subq; viridi herba anguis, hoc est, sub vera appellatione mortifera heresis latitaret; nūc verō Nestorio errore penitus abolito, licebit etiam Mariam non solum Deiparam, sed Christiparam appellare cum D. Cyrillo in epist. 1. dicente: *Sola inter ceteras matres sacra virgo Christipara simul, ac Deipara appellatur, & esse dignoscitur, quandoquidem vna hæc non meretur hominem, vt ceteræ solent, sed Dei Patris verbum incarnatum, & hominem factum peperit.***

D. Epiph. in nom. de lau. Virg. quem verit Picus Canonic. Paris.

Athanasius. Basilius.

Greg. Naz. Ioan. Chry.

Origen. Euseb.

Cyrill. in ep. ad Achaz.

Theodo. lib. 4. heret. fabul.

Rustic. Diacon. cont. Cepholos.

D. Cyrill. epist. 1.

D. Damasc. lib. 3. fid. c. 12.

D. Cyrill. epist.

Cæterum, vt firmius hanc Catholicam veritatem, quam in honorem Virginis adeo cedere constat, magis stabilitam, nõ possum non triplicem hæreticorum obiectionem penitus euertere. Aiunt enim in primis Nestoriani, quod impossibile sit, fœminam aliquam, antiquiorem se parere, Deus adeo antiquior est Maria, vt ille ab æterno, hæc veto ex tempore sit. Equidem quod nulli creaturæ conuenit, magno Dei miraculo Mariæ competit; antiquum nempe dictu, Verbum scilicet, quod erat apud Deum, humana carne induere, non suæ naturæ vi, sed singulari & admirando diuini spiritus opificio, ita tamen, vt secunda in deitate persona id, quod ante Mariam erat sibi propriu, retineret; & rursus, quod non erat, id ex Maria, secundum Gabrielis promissum, assumeret; vnde cum in instari, in quo B. Virgo corpus humanu genuit, Verbum diuinum ei vniretur, recte potuit concipere, & parere antiquiorem se: vnde Cassianus egregie dixit: *Non solum antiquiorem se Maria peperit; sed, & ipsum sui auctore, omniumque progenitorem: facta est parentis parens, quia quam facile Deo fuit, vt hominem nasci faceret, ita facile fuit, vt ipse ex homine nasceretur.* Secundò obiciebant Nestoriani, quod si veraciter Virgo posset dici Genitrix Dei, posset etiam consequenter, causa Dei, appellari, cum esse Genitricem sit esse causam rei genitæ. Huic obiectioni occurrimus, dicentes, quod licet Virgo absolute dicatur genitrix, aut mater Dei, non tamen causa, aut effectrix illius; quia nomen genitricis aut matris determinat naturam humanã, secundum quam Deus processit ex Virgine: at creati, seu causari, non magis determinat naturam, quam suppositum. quod si Hæreticus adhuc instet: licet ignis producat calorem in homine præexistenti, & ea ratione dicatur produxisse calidum, vt sic, tamen non dicitur producere hominem: ergo licet B. Virgo dicatur genuisse Christum, quatenus homo est, non tamen dicitur genuisse Deum, nam quod ad hoc ita se habet ca-

lor ad hominem, qui præexistebat, sicut humanitas ad Deum præexistentem; & sicut hic homo Christus, & Deus habent communicationem idiomatum, ita & hic homo, & hoc calidum: at non alia ratione dicitur Virgo genuisse Deum, nisi quia genuit Christum qui est Deus: ergo id non propriè, & absolute dicitur: sicut licet ignis produxerit hoc calidum, & hoc calidum sit homo, non ideo dicitur produxisse hominem. *Neganda est hæc consecutio, nam vnio caloris cum homine est accidentalis, vnio autem humanitatis cum Verbo est substantialis; vnde calefactio tendit ad constituendum vnum per accidens, & ideo non denominatur à termino substantiali, materialiter se habente; generatio autem tendit ad constituendum vnum per se, & terminatur ad ipsum suppositum, quod cum sit Deus, absolute dicitur generatio Dei. Quod si vrgeas ulterius, quod passio Christi dicitur locutio Dei, quæ reuera important formas accidentales, & nihilominus denominant terminum, aut principium: non solum formale, sed etiam materiale: igitur nullus momenti est differentia signata inter actiones substantialis, & accidentales; maximè quod etiam vnio animæ cum materia est substantialis, & vnio arboris alteri insertæ, & tamen qui facit tales vniones, nec dicitur facere animam, aut causam esse arboris, cui fit insertio, aut ipsius arboris insertæ: igitur quamuis B. Virgo dicatur Genitrix Christi, non tamen Dei, quod est *insitum verbum*, vt loquitur D. Iacobus. Dicendū est ad hoc, quod ex eo quod Deus, & humanitas constituunt vnum per se, inde esse, vt omnes actiones, quæ à tali vno per se procedunt, vel ad illud terminantur, siue substantiales siue accidentales sint, vtrumq; extremum denominet: nec est similis ratio de vnione animæ cū materia, quia extrema illa non sunt apta ad denominationem, quæ toti conuenit: nec etiã est simile de arboribus insertis, quia tales actiones*

Cassian. lib. 4. de incarn. Domin.

Iacob. 1.

HOMILIA XVIII.

Quam magna ac præcellens sit dignitas matris Dei, tum Sanctorum Patrum testimonis, tum variis animi conceptionibus aperitur.

INTER stupenda illa Dei opera, quæ omnipotentiam eius sublimius efferunt, illud semper in magnam admirationem me rapuit, quod Virginem ad celsissimam vnigeniti filij sui matris dignitatem euexerit. non diffiteor mirabile quidem fuisse olim, centenarium senem ex nonagenaria, ac sterili anu generare, rubum flammis ardentem non comburi, virgam in serpentem commutari, aquas in sanguinem conuerti, manum extra sinum prolata in lepra canescere, solem apud Aegyptios tenebre scere, & apud Iudæam splendere, mare videte Israel, & fugere ab eo, Coelum pluere panem Angelorum, rupes in fontem aquarum scaturire, testacea vasa riuus olei sudare, ligno amaras aquas dulces reddi, incultam ac aridam virgam flores & germinare; aquas Iordanis diuidi vt filij Israel sicco pede transirent, & vnum coire, vt Aegyptios submergerent, solem in medio sui cursus sistere, vt belanti Iosue longiorem redderet diem, & eundem decem gradibus retrocedere tempore Ezechia; maxillam asini velut fontem aquarum effundere; ferrum velut paleam in aqua supernatare, suauem auram in medio flammatarum perfflare, quæ tres pueros refrigerabat. Verum hæc omnia mirabilia, longe antecellit, quod Maria Virgo sit Mater Dei: ob id enim adeo stupebat Ieremias, vt diceret: *Nonum fecit Dominus super terram: fœmina circumdabit virum. quid quæso nouum magis, quam quod integerrima Virgo manens pepererit virum, stella protulerit solem, filia cõ-*

actiones supponunt partes, quæ vniantur iam substantialiter, & intrinsece completas, & solum terminantur ad aliud completum, quod per earum coniunctionem resultat: generatio autem terminatur ad hoc, vt suppositum, vel de nouo sit in se, vel de nouo sit completum substantiale naturæ sibi vnitæ; vnde cum generatio Christi terminata sit ad suppositum diuinum Verbi, non secundum se præcisè, cum illud sit in æternum, sed ad ipsum, vt actualiter suppositans naturam humanam, consequens est veracissime dici, Deum esse genitum ex Maria, & illam Dei genitricem esse, vnio vero animæ cum materia non efficit, vt anima sit materia, vel homo sit aliqua pars. Tandem obieciebant, vt auctor est Diuus Thomas, iidem Nestoriani, nunquam in sacra Scriptura legi B. Virginem matrem aut genitricem Dei appellari, sed Matrem Christi, aut matrem pueri, vt habetur Matth. 1. sed huic obiectioni non aliã censui responsionem exhibere, quam à D. Thoma præcitato loco traditam in hæc verba: *Licet non inueniatur expresse in scriptura dictum, quod B. Virgo sit Mater Dei, inuenitur tamen expresse in scriptura, quod Iesus Christus est verus Deus, vt patet i. Ioannis ultimo, & quod B. Virgo est mater Iesu Christi, vt patet Matth. 1. vnde sequitur ex necessitate ex verbis scripturæ, quod sit mater Dei. dicitur etiam ad Rom. 9. quod ex Iudæis est secundum carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula; non autem est ex Iudæis, nisi mediante B. Virgine, vnde ille qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, est verè natus ex B. Virgine, sicut ex sua Matre: cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.*

D. Tho. 3. p. 4. 35. ar. 4. 44.

Matth. 1.

i. Ioan. ult.

Matth. 1.

ad Rom. 9.

Amen.

Gen. 18.

Exod. 3.

Exod. 4.

Exod. 7.

Ibid.

Psal. 113.

Ibid.

Exod. 15.

Num. 17.

Iosue 4.

Iosue 10.

4. Reg. 20.

Ind. 15.

4. Reg. 6.

Dan. 3.

Ier. 34.

Hesic. Ierof. serm. 2. de Deip.

D. Epi: h ser. de encomiis & Virg.

Isai. 53.

Genes. 16.

cepit patrem creatura creatorem? unde eruditè Hesy. hius Ierofolym. dixit: *Concepit, & vulvam non corripit; seduxit infantem, & vterum signatum reliquit; lac suppedisauit, vbera tamè in astra seruauit: pari autem puerum, puer tamen patrem humanum non agnoscebat, ager fructum edebat. & fructus carebat cultore; messes reddebat, quæ semen non acceperat.* Contonant his alia D. Epiphantij in serm. de encomiis B. Virginitis: *O femina sanctissima, quæ exercitum etiam Angelorum in stuporem deduxisti, stupendum est miraculum in excelsis mulier amissa sole; stupendum miraculum, mulier gestans lucem in vlnis; stupendum miraculum, aliter thronus Cherubicus; stupendum miraculum, mulieris filius, qui & ipsius, & seculorum est Pater.* hæc ille: Verùm & admiratione, ac stupore quis dignum non putet, quod dum B. Virgo Mater sui patris efficitur, nuper omnia relata sacre Scripturæ mirabilia excellentiori ac mirabiliori modo, in ea simul confluerint? non certè sterilis anus, sed quod mirabilius est, integerrima manens Virgo generauit; non virga in serpentem ibi est commutata, sed Verbum Dei caro factum, non aqua est versa in sanguinem, sed fons perennis aquæ viuæ virgineo sanguine purpuratur; non manus Moylis, sed omnipotentis Dei manus, extra sinum paternum prolata, facta est leprosa, iuxta illud Isaiæ: *Vidimus eum quasi leprosum.* Sol in altissimis lucens, humanitatis nebula in terris circumdatus obscuratur; cælum Mariæ pluit non manna, sed panem verum & supersubstantialem, corpus Christi; vas vteri virginæ intactum ex se profert illum, cuius nomē *o: eum effusum est;* virga lesse absque humano cultore florem, non terrenum, sed coelestem, non marcescibilem, sed qui manet in æternum, emisit; solem iustitiæ decem libris retrocedere fecit, humanitate Deum induens, quæ post nouem Angelorum choros decimam lineam attingit; rubam ardentem incombustum excellentius ipsa ostentat, dum virginitalis rubus marceratitatis fecundæ calore non solum non

exarsit, sed pulchrior prodiit; Oceanus mare diuinitatis non solum ab ea nõ aufugit, sed virgineo eius alueo fe inclusit; petra Mariani vteri semen virile nesciens, fontem illum aquæ viuæ ex se protulit, de quo Zacharias; *Erit fons patens domus David: amaras aquas diuini faroris dulcissimis illis verbis: Ecce ancilla Domini, dilaorauit; diuisiones aquarum virginitalis & maternitalis Dei & hominis in vnum mirificè copulauit, dum manens Virgo, Dei & hominis mater est facta; ac tandem non ferrum, humile metallum, sed aurum omnium pretiosissimum, aurum iamquam diuinitatis, alueo sui vteri supernatare fecit, quod omnia illa vetera prodigia atque portentia longe superat.* Hinc sancti Patres sublimissimã hanc Dei genitricis dignitatem admirantes, mira eius encomia nobis scripta reliquerunt, quæ inutili silentio minime prætermittenda putamus, quin potius quæ nos ad eam imaginem illustrandam (Deipara adiuuante) excogitauimus, mox adiungemus. In primis D. Bernardus in hunc modum loquitur: *An non Deum & hominum & Angelorum Mariam iuum audacter appellat de B. Virg. filium dicens: fili quid fecisti nobis sicut quis hoc audeat Angelorum? sufficit eis, & pro magno Canisli 3. habent, quod cum sint spiritus, & condicione, Maria Deip. & gratia facti sint, & vocati Angeli, testante David: qui facit Angelos suos spiritus: Maria vero Matrem se agnoscent, maiestatem illam, cui illi cum reuerentia conueniunt, eum fiducia iuum nuncupat filium. & hom. etiam I super Missus est, inquit: Est maius aliquid, D. Bern. hoi. quod mireris in Maria, scilicet cum virginitalite fecunditas, quod si & cuius sit mater, attendas, quo te vna super eius mirabili celsitudine ducet admiratio? nonne ad hæc, vt te videas, nec satis possis mirari? non ne tu, immò veritatis iudicio, illa quæ Deum habuit filium, super omnes etiam Choros exarabitur Angelorum? ac tandem ait: Ipsa est Virginitas nostra & Ibi. gloria singularis, & excellens prærogatiua Mariæ, quod filium vnum, eundemque cum Deo Patre meruit habere communem. his accedunt alia egregia D. Anselmi, qui lib. de ex-*

D. Ansel. lib. de excellenria Virg. cap. 2. dixit: *Quamuis de exce. Vir. hoc solum de sancta Virgine predicare, quod cap. 2. Dei mater sit, excedat omnem altitudinem, quæ post Deum dicitur vel cogitari potest & eodem lib. cap. 3. hæc incipit: Intendat mens excels. Virg. 1. 2. humana, & contempletur, videat & admiretur. vnum filium sibi consubstantialem Deum Pater genuit, hunc sibi tam Vnicum, & in omnibus omnino æqualem non passus est remanere solummodo iuum, sed eundem ipsum voluit, in rei veritate esse beatæ Mariæ vnicum, & naturalem filium; nec ita, vt duo essent, vnum videlicet filium Dei, alium Virginitis; sed vnum idem ipse, qui filius Dei, in vna persona esse filius Virginitis, & qui filius Virginitis, vnus & idem ipse esse in vna persona filius Dei quis hæc audiens non obstupescet, & quod Deus tale quid velle potuerit, non vltra omne quod dici potest, admirabile ducat? Breuius tamen D. August. serm. de Allum. ait: **D. Aug. ser. de Assumpt.** Huius dignitatis effectum nec cor concipere, nec lingua valet exprimere Sed & Diuus Bonauentura tantam, ac tam sublimem censuit Matris Dei dignitatem, vt dicere non dubitaret: *Virgo est mater, quæ maiorem Deum facere non possit; maiorem mundum possit facere Deus; maius cælum possit facere Deus, maiorem matrem quam matrem Dei, non possit facere Deus. Atque hæc non est, quod D. Thomas quandam infinitatem tribuit dignitati matris Dei: primò enim parte quæst. 25. inquit: Humanitas Christi ex hoc, quod est vnita Deo, & beatitudo creata, ex hoc quod est fructio Dei. & B. Virgo, ex hoc quod est mater Dei, habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito quod est Deus; & ex hac parte non potest aliquid fieri melius eius sicut non potest aliquid melius esse Deo. His consonant verba Alberti Mag. sup. missus, dicentis: Maior gratia non potest intelligi pure creaturæ communicari, quam esse matrem Dei. vnde sicut Hystorographi regnorum Hispaniæ referunt. Hærculeum in fine illius regionis duas celebrès erexisse columnas, cum hac inscriptione: non plus vltra: ita Deus mihi fecisse videtur, qui in virginea ac fecunda Mariæ terra has duas virginitalis, & matern-**

tatis columnas erigens, inscriptionem illam apposuisse perhibetur: *non plus vltra.* Certè si Christus Dominus vterinam habuisset fratrem, magnam ille fratris Dei dignitatem obtinuisset, at multo illa excellentiorem esse matris Dei dignitatem, illud non obscure probat id, quod relatio fraternitatis quandam æqualitatem, maternitalis verò quandam superioritatem præsert, quæ specialem præ illa excellentiam confert. Deinde S. Antonius huius maternitalis miram dignitatem contemplant, in eam singularitatem valè & ingeniosam cogitationem incidit, vt beatam Virginem sacram Scripturam viuam appellaret, quæ tanto excellentius Deum exprimit, quanto quod viuam rem depictam superat, sic enim ait: *Verùm quanto facta sunt posteriora verbis, vel scripturis, tanto sunt ostensa maiora in Maria quam in scriptura per Deum: nam scriptura dedit, vt de Deo loquatur, Mariæ contulit, vt per eam Christus pandatur; ibi eum multiplex tegit figura, hic vultus eum caropura, ibi pronunciat, hic ostenditur, ibi laet in mortua carta, hic pater in carne monstrata, ibi dista sunt magna; hic facta sunt magna, quia fecit (inquit) Dominus magna, qui potens est: hinc est, quod sicut sacra Scriptura cunctas reuelat hereses, non sicut B. Virgo omnes illas profligat, Ecclesia Catholica cæcitate cunctas hereses sola interemisti in vniuerso mundo vnae Diuus Bernardus serm. de verbis illis Apocalyp. Signum magnum, ait: *Sola contriuit vniuersam carnem suam Christum non edidisse dogmatizabat; alius non paruulum peperisse, sed reperisse sibi illabat; alius vel post partum vtro conuictum blasphemabat; alius Dei matrem audire non sustinens, magnum illud nomen Theococis, inpiissime suggillabat, sed contriuit sunt inuidiatæ res, onculcati supplantatores, consutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes. Denique S. Pater Bernard Senensis celsitudinem dignitatis Dei Genitricis obstupescens, hæc stupenda de Virgine matre loquens dicere non dubitauit:**

D. Anton. p. tit. 18 c. 12. § 9.

D. Bern. ser. de ver. Apoc.

D. Bernard. ser. 61. de B. Virg. c. 12.

Sicut diuina perfectiones omni intellectui incomprehensibiles sunt; sic perfectiones gratiarum, quas Virgo suscepit in conceptione filij Dei, soli intellectui diuino, & Christo, & sibi comprehensibiles existuerunt. & quidem quod Deus generaret Deum, nulli requirebatur in Deo dispositio, cum ei ex natura conueniret, vt per viam naturæ intellectus produceret Verbum, per omnia sibi æquale, immò impossibile est quod non generet Deum propter suam scæditatē, sed quod femina conciperet, & pareret Dominum, est, & fuit miraculum miraculorum, oportuit enim (vt sic dicam) feminam elenari ad quandam infinitatem perfectionum & gratiarum, quam creatura nunquam experta est. Vnde (vt credo) ad illam abyssum imperferabilem omnium charismatum Spiritus sancti, quæ in beatam Virginem descendit, in hora diuinæ conceptionis, intellectus humanus vel Angelicus nunquam potuerunt attingere. hæc tenus D. Bernardinus.

Pier. Valer. in suis Hier. pag. 576.

Ceterum, ne solum antiquorum Patrum eloquia, sed & profana etiam gentiliū monumenta tantæ matri inferuiant, non pudebit illud quod (Pierio Valeriano referente) de Deorum matre decepta gentilitas commentabatur, in medium proferre, sic enim profana in sacra conuertemus, vt illa quoque in Deiparæ Virginis laudem cedant. Pietus ergo Valerianus in suis Hieroglyphicis refert, quod quamuis decepta gentilitas plures esse Deos falsò sibi persuasit, vnã tamē lunonem omnium illorum matrem esse asseruit, quam in hunc modum describebat: Fœminam depingebat aureo fune inter cœlum & terram pendentem, ex cuius pedibus bina pondera grauitabant, quorum vnum altius eleuabatur, quàm aliud quia significabat aquam super terram. in hac lunone Deorum matre veram Dei matrem descripsi intueor: sicut enim illa pendebat media inter cœlum & terram, ita B. Virgo adest nobis mediatrix inter Deum & homines; & sicut ex pedibus lunonis duo grauitabant pondera, quorum vnum altius erigeba-

tur quàm aliud, ita ex pedibus B. Virginis (per quos affectus eius intelligo) duo amoris pondera pendebant, primum quod ferebat illam in Deum, vt illum super omnia diligeret, secundum in homines, vt illis continuò beneficeret; illud tamen altius eleuabatur, vt pote quæ præcepti dilectionis Dei super omnes creaturas omnium obseruantissima esset; quòd si Dea illa Iuno super terram & aquam suos pedes locare dicebatur, non incongrue id B. Virgini aptatur, Ecclesiastico in persona eius dicente: *In fluctibus maris ambulauit, & in omni terra aestet.* cū enim in maris procellis frequenter opituletur, & in periculis terræ præsto succurrere, ac pio maris affectu suis fauere assuescat, merito in fluctibus maris & in omni terrâ domicilium habere se profitetur. Vt tamen quæ hanc Dei matris dignitatem mirifice commendant, commemorare incipiã, illud primum locum tamquam basim & fundamentum huius dignitatis obtinere arbitror, quod sanguis substantiam, quã aliæ matres filiis suis exhibere solent ad eorum formationem, ipsa exhibuit Verbo diuino, vt caro fieret, ex quo tantam cum illo cõunctionem mutuauit, vt beatus Petrus Damianus non vereretur dicere: *Cum Deus in alijs rebus sit tribus modis, in Virgine fuit quarto speciali modo, scilicet per ser. de An-identitatem, quia idem est quod ipsa.* hinc taceat & contremiscat omnis creatura, & vix audeat aspicere tantæ dignitatis immensitatem. Et ne cuiuspiam excessisse videatur beatus Petrus Damianus, audiat D. Augustinum sermone de Assumptione Virginis dicentem: *Caro Christi caro est Marie.* quibus verbis non aliud docere volunt ij Patres, quàm substantiam illam, quam beata Virgo subministravit in Christi cõceptione, hypostaticæ vnionis vinculo vnitam fuisse Verbo diuino: existimo autem quod licet in alijs filiis plerumque substantia illa carnis a parentibus ei communicata, paulatim ex vi caloris natiui soleat deperdi, illa tamen carnis substantia, quam beata Virgo Christo exhibuit,

Ecles. 24.

B. Pet. Dam. ser. de An-

D. Aug. ser. de Assumpt. Virg. c. 5.

D. Aug. ser. de Assumpt.

numquam fuit dimissa, aut continua caloris naturalis actione resoluta. quod nemerè gratis asseruisse videar, asseram auctoritatem D. Augustini, qui sermone de Assumptione dixit: *Caro Christi, quamuis gloria resurrectionis fuerit magnificata, eadem tamen mansit quæ suscepta est de Maria; probat & ratio ipsa ex venisimili cõsuetudine: nam cum substantia illa desumpta esset expurissimis Virginis sanguinibus, & optime disposita, parum illius per calorem naturalem resoluereur tempore infantie Christi, quia tunc alimentum erat facile, & ferè sine resistentia conuertebatur maxime in Christo, qui temperatissimo cibo alebatur, scilicet, Vbere de cælo plens,* vt Ecclesia canit. de reliquo autem tempore vitæ Christi sit similis coniectura, quia totum illud fuit tempus augmenti, aut status, in quo humidum radicale fere integrum perseuerat, nulla totali illius resolutione facta, vt omnes fatentur: igitur substantiam illam carnis, quam Christus è Virgine assumpsit, nullo vnquam tempore dimisit.

Ab. II.

Secundum, quod dignitatē matris Dei ad cœlum vsque extollit, illud potissimum esse arbitror, quòd vt illam digne possideret, tam exuberanti gratia fuit cumulata, vt inter omnes creaturas beatissimæ Trinitatis simillimam illam redderet: nam si gloria Patris est filius sapiens, manifestum est maximam esse æterni Patris gloriam, talem ac tantum genuisse Filium; ecce Virginem æterno Patri similem, cum eundem, quem ille ab æterno, & ante sæcula genuit Filium, ipsa in tempore vtero suo concepit; vnde sicut ille, Pater, hæc certè æternæ sapientiæ Mater esse perhibetur; si Filius itidem candor est lucis æternæ, & speculum sine macula, in quo Pater se ipsum intuetur, non secus beata Virgo, tamquam splendidissimum ac nitidissimum speculum, diuino Patris intuitui se obicit, in quo propriam suam figuram impressit, hoc est, Filium suum, quivt Pauli verbis loquar: *Splendor est gloria, & figura substantiæ eius:* ac tãdem sicut

Spiritus sanctus vinculum est Patris & Filij, & medius inter ipsos amor, non dissimiliter beata Virgo mediatrix semper fuit apud Patrem, vt nobis conferret Filium & apud Filium, vt ad nos mitteret spiritum suum viuificantem, & apud Spiritum sanctum, vt nos cœlestibus diuinæ suæ gratiæ charismatibus exornaret. hinc acutimè Isidorus Ierosolymitanus libro de laudibus Virginis Mariam vocauit, *Trinitatis complementum:* quia prælecta fuit à Deo, vt Filium Dei carne indrens, ac vera eius mater existens, his, quæ à beatissima Trinitate circa generis humani redemptionem ab æterno prædefinita fuerant, perfectionem & complementum adhiberet.

Isid. Ieros. lib. de laud. Virg.

Tertium deinde, quod magnopere dignitatem Genitricis Dei extollit, mira est excellencia filij: si enim verum est illud Propheta: *Gloria eorum à paru,* & ab vtero, & à conceptu: non potest non magna esse huius matris dignitas & gloria, cuius tam sanctus, ac tam sublimis noscitur esse cõceptus & partus, maxime Christo Domino dicente, à fructu arborem esse cognoscendam: *A fructibus eorum cognosceis eos.* Memini Plutarchum in Laconicis referre, quod scæminæ cuidam se gloriant, pretiosissima habere aurea & argentea vasa, insignis quædam matrona Lacena nomine, quatuor decoros, ac perbellos filios omnibus ostentans dixit: *Huiusmodi esse oportet honestæ mulieris opera, hisque sese iactare:* si ergo pulchro quatuor filiorum partu Lacena merito se gloriant posse putabat, quanta quæso erit gloria Virginis; quæ non speciosum præfuit hominum, sed ipsum naturalem filium Dei, perennem omnium bonorum fontem peperit? Enarrans Propheta Nathan singularia beneficia ex diuina largitate in Regem David diuinitus collata, illud supremum omnium esse affirmavit, quod ex genere eius decreuisset filium suum carnem assumere, atque ad eò vnigeniti sui dignum parentem esse futurum: primum beneficium, regale sce-

Osca 9.

Matb. 7. Plutarch. in Laconicis.

2. Reg. 12.

ptur commemorat: *Hec dicit Dominus Deus Israel: Ego vixi te in regē super Israel; secundum, quod à morte, quam Saul ei inferre machinabatur, illum eripuisse: Erui te de manu Saul: tertium, quod ei donasset domum & uxores, ac gētem tributariam Domini sui: Et dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui, dedi que tibi domum Israel & Iuda: tandem verò illud tamquam supremum omnium beneficiorum subiungit: *Et si parua sunt ista, adjectam tibi multo maiora: sed quoniam fuerunt isthæc maiora: certè non alia, quàm quæ ipse Dauid ex ore Dei refert: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam: si igitur esse Christi parentem à longe, adeo vt fuit Dauid (cum ab illo vsque ad Christi conceptionem copiosa illa generationum series, quam narrat D. Matth. intercesserit) tantæ dignitatis fuit, quis cellissimam matris Dei dignitatem non mirabitur; quæ tantam cum Christo affinitatem habuit, vt Ecclesia Catholica in hunc modum eam saluter: *Salue sancta parens enixa puerperæ regem: parens quidem non à longe, vt Dauid, sed è propinquo, adeo; vt illum vtero suo ex proprio sanguine conceperit, & ex visceribus suis illum pepererit.***

Psal. 131.

Matth. I.

Quartum præterea, quod Dei Genitricis dignitatem aperte demonstrat, est cumulus prodigiorum, quæ in eius collatione diuina patrauit omnipotentia, necnon plenitudo gratiæ, quam diuina largitas in eam tunc infudit. Equidem si de prodigis sermo sit, Virgo integra virginitate concepit, Spiritus sanctus Virgine obubrauit, corpus infantis temporis puncto efformauit, & animam ei infudit, vterumque cum Verbi diuini supposito copulauit, & Verbum caro factum fuit, infans absque vilo originali peccato plenus gratia prodiit, à puncto conceptionis viator & comprehensor exitiæ, merebatur enim vt viator, & Deum clarè videbat vt comprehensor: hæc tam portentosa miracula, in quibus alia penè infinita delitebant, in collatione dignitatis matris Dei

ad maiore eius commendationem facta esse perhibentur. quibus accessit exuberantior quàm dici possit, gratiæ infusio quæ B. Virgo fontē ipsius gratiæ intra viscera sua suscipiens recepit. Ad quam explicandam meminisse oportebit, quod Theodor. sic per Exod. retus super Exodum, quærens, quare Deus voluit apparere in rubo, non in cedro, cypresso, vel alia nobili arbore? respondet cum glo. Deum in rubo, non in alia plantâ apparuisse, ne quis ex rubo posset Deum effigiare; tantam quidem dignitatem materia illa, in qua Deus apparuit, ex presentia ipsius Dei accepit, vt illam, velut Deum, voluissent homines adorare: non dissimiliter ex reali presentia Christi, per nouem menses in vtero materno delitescens, talè gratiæ splendorem, ac tantam maiestatem B. virgo mutauit, vt antiquissimus ille Dionysius Areopagita assereret, quod nisi fides illi obstarct, tamquam Deum B. Virginem veneretur. Cum etiam ait facer textus, rubum illum ardere, sed non consumi, singularem quandam beatæ Virginis excellentiam super omnes sanctos portendit. Alij enim sancti, etsi diuini amoris flammis ardebant, peccata tamen venialia charitatis illorum feruorè minuebant; at B. Virginis, dum amoris igne incalecebat, & charitatis flammis ardebat, nulla peccata venialia, quæ longè ab eo aberant, feruorè eius abluere aut minuere poterunt. certè sanctorum nemo dicere audebit, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est;* at B. Virgo dicens, numquam peccauit, non seducitur, sed veritas sincera in ore eius est.

Adhæc, illud miram Virginis sanctitatem apertissime detegit, ac Dei genitricis dignitatem mirum in modum exaltat quod ipsa heroicis suis operibus eam promeruerit obtinere; est enim laude dignius, quod quisque proprio labore & industria, quàm quod ex Principum mera liberalitate sibi comparat: vnde de Rege

Theodor. sic per Exod.

Refertur in vita S. Dion.

1. Ioan. 1.

In Apophth. Siciliæ

Siciliæ Agathocle legimus in Apothegmatibus quod cum ex figulo ad regiæ dignitatis culmen ascendisset, iussit in abaco sua scitilia vasa ex luto inter aurea & argentea locari, quia (vt ibidem dicitur) non pudent pristina fortuna, sed magis estimauit regnum virtute partum, quàm si hereditate obtuisset: nam regem nasci, nihil magnum est, di regno dignum se præstitisse maximum est. quod addo verum putauit eloquentia patens, vt ad rationem dignitatis pertinere arbitretur, habentem dignum esse illa; quapropter dignitatem in hunc modum definiuit: *Dignitas est estimatio quedam, quæstia claris gestis, magnificaque opinio: beata igitur Virgo vt honorificentius Dei genitricis dignitate gauderet, illam (diuina gratia sibi opitulante) propriis operibus promeruit: sic enim loquitur Ecclesia Catholica: *Vt dignum filio tuo habitaculum effici mereretur. lic etiam loquuntur antiqui Patres; nam D. Aug. ser. de nat. Domini ait: *Recole in lib. Isaia virginem, quam legisti, & gaudere, quia tu esse meruisti. idem D. Aug. serm. 10. de Natiu. Domini: *Talis eligitur Virgo de toto mundo, quæ tantum haberet meritum, vt filium Dei D. Chrys. ser. in semetipsa susciperet. Diuus Chryso. ser. n. de Christi presentatione: *B Mater vltra omnem humana naturæ modum, modestiam, ac temperantiam excoluit, & ob id vniuersorum Dominum in vtero gestare promeruit: in verticem supra omnes Angelorum D. Hier. epist. raris. Diuus Hieronymus epist. ad Eustoch. chium: *Tanta puritate Maria excoluit, vt merito ei reuererit effici mater Dei: Diuus Gregorius in 1. Reg. cap. 1. lib. 1. Regum. *An non sublimis Maria, quæ vt ad conceptionem æterni Verbi peringeret, merito in verticem supra omnes Angelorum D. Pet. Dam. choros vsque ad solium deitatis exiit. P. Pet. ser. 3. de nat. Maria: *Ad instar cæli plenitudinis totius diuinitatis meruit esse sacrarium, ac templum. Doctissimus Alcuinus, Caroli Magni quondam præceptor, lib. Tunc. sic: *B. Maria fuit lana mundissima & in virginitate clarissima, & incomparabilis vniuersis, qui erant sub celo, hominibus, erat que talis, ac tanta, vt sola digna esset, quæ nullus alius indueretur, nisi iussu a præ-*********

Cl. apud thesaur. lingue latina.

Ecles. Cath. hora. quâ nâ

D. Aug. ser. de nat. Dom.

D. Aug. ser. 10. de Natiu. Dom.

D. Chrys. ser. in semetipsa susciperet.

D. Hier. epist. raris.

D. Greg. in 1. Reg. cap. 1. lib. 1. Regum.

D. Pet. Dam. choros vsque ad solium deitatis exiit.

P. Pet. ser. 3. de nat. Maria: Ad instar cæli plenitudinis totius diuinitatis meruit esse sacrarium, ac templum.

Alcuinus, Caroli Magni quondam præceptor, lib. Tunc. sic: B. Maria fuit lana mundissima & in virginitate clarissima, & incomparabilis vniuersis, qui erant sub celo, hominibus, erat que talis, ac tanta, vt sola digna esset, quæ nullus alius indueretur, nisi iussu a præ-

ditus dignitate. eodemque spectat, quod Venantius Fortunatus in hæc carmina cecinit.

Virginitas felix, quæ partu est digna Tonantis,

Quæ meruit Dominum progenerare suum.

In eandem sententiam conspirant reliqui omnes Patres, D. Basilii homil. de humana Christi generatioue, D. Ambros. epist. 82. D. Bernardus ser. 1. de Assumpt. D. Epiph. hæref. 78. Honorius lib. de æternis gaudiis, Euseb. hom. in Euang. feria 5. aduentus, Magentius in cap. 1. de calogi, & Euthym. in exposit. Cant. super Magnificat. Quamuis autem non improbabiler Abulensis, Gabriel, & Maior ia ea fuerint sententia, vt putarent B. Virginem ex suppositione incarnationis à Deo iam prædefinitæ meruisse de condigno, vt potius ex ipsa, quàm ex quacumque alia foemina Verbum diuinum carnem assumeret, Angelici tamen Doctoris S. Thomæ, ac Seraphici doctoris S. Bonauenturæ doctrinæ magis consentiens, B. Virginem assero de congruo meruisse, vt Dei genitricis dignitatem obtineret: quod S. Thomas his verbis per docte explicuit: *Ex gratia sibi data meruit illum sanctitatis gradum, vt congrue posset esse mater Dei, ad quod sanè nullus vnquam pertingere valuit, nisi sola B. Virgo; quia cum à Deo præelecta esset in vniuersum sui matrem, & vniuersi largiatur Deum gratiam accedatam statui, & muneris suo, consequens est tot celestibus diuinae gratiæ charismatibus illam locupletasse, quot opus erat ad hoc, vt si non de condigno, saltem de congruo, matris Dei dignitatem, & per consequens in eleuatissimo illo, ac supremo gratiæ vniuersi hypostatica ordine immediate post Christum collocari promereret. Quidquid tamen sit de hoc, vel illo genere meriti, illud omnino certum est, beatam Virginem ratione hufus maternitatis excellentissimum-quendam, ac supremum dignitatis gradum inter puras creaturas attingisse, propter singularissimam, quæ cum Deo habuit, coniunctionem: necnon etiã*

Venat. Fort. in lib. suorum Carminum.

D. Basil. ho. de hu. Christi gener.

D. Ambros. ep. 82.

D. Bern. ser. 1. de Assumpt.

D. Epiph. hæref. 78.

Honor. lib. de æter. gaudiis.

Euseb. ho. 1. in Euang. ser. 5. aduent.

Magent. in c. 1. de cal. c. 4.

Euthym. in exposit. Cant. sup. Magni.

Abulens. Paradox. 1. c. 34. & 85.

Gabriel 3. d. 4. art. 3.

& Maior. ibid.

ibid.

certum est, ratione eiusdem maternitatis, ius habuisse ad bona omnia filij sui, superioritatemque quandam supra Christum obtinuisse, qualem habere decebat matrem respectu sui naturalis filij: quod genus supremæ auctoritatis, utpote supra Deum, adhuc in patria viget in Virgine, quia præter quàm quod attinet ad matris dignitatem, morali modo consideratam certissimum est eam persecutari in Deipara, neque unquam fuisse immutatam, quia licet in triduo mortis Christi non esset hic homo, quem B. Virgo genuerat, verè tamen erat ille, quem genuit, hoc est, filius Dei habens unitas sibi partes illius humanitatis, quas ex Virgine accepit; præter hoc (inquam) existimo beatam Virginem actu habere eandem realem relationem maternitatis, quam generando Christum sibi acquisiuit, licet enim in morte sua illam amitteret, in resurrectione tamen eam recuperavit, ut sic ex omni parte perfecta esset eius resurrectio, dum non solum resurgeret ea, quæ fuerat Christi mater, sed etiam formaliter in quantum mater. Ad quod facilius intelligendum, si fingeremus, quod nec B. Virgo, nec Christus obiissent, sed translati fuissent ad gloriam, tunc nullus sanè dubitaret adhuc in Virgine perseverare relationem maternitatis, eo solum nomine, quia semel Virgo genuit Christum: hoc autem æquè verum est, etiam si B. Virgo interiit, & postea redierit: igitur & nunc retinet in patria eandem maternitatis relationem, quam habuit in via.

Ad extremum id dicere non parcam, nonnullos graues Ecclesiæ Patres, nec non sapientes quosdam Theologos asseruisse, beatam Virginem non solum ad Christi generationem, tamquam veram ac naturalem eius matrem concurrisse, sed diuinitus etiam eleuatam fuisse ad hoc, ut tamquam Dei instrumentum humanam Christi carnem Verbo diuino videret. Ita expresse docuit Diuus Bernardus, dum ad Eugenium Papam scribens, Ma-

riam comparauit mulieri illi Euangelicæ, cuius meminit D. Matthæus cap. 13. quia sicut hæc tres farinæ mensuras, aut tria fata commiscuit, atque contemptrauit, ita Maria Verbum diuinum, animam, & carnem, perinde ac tria fata, in unitate personæ Christi coniuaxerit. Conspirat in idem D. Ambrosius, qui epist. 82. ait: Per hominem, & mulierem caro eiecta est de Paradiso, per Virginem iuncta est Deo. Anbert. h. 2. bertus etiam, qui ante sexcentos annos, egregios in Apocal. edidit commentarios lib. 2. de Mariæ humilitate hæc præclara scripsit: O quantum meruisti, & quam tuam beatam humilitas in sacra Virgine valuit: quid in Virgine meruisti, nisi ut Deum homini coniungeres, ut verbum carni vires? ac tandem Hesy chius hom. 2. de beata Virgine vocat illam, instrumentum incarnationis: incarnatio autem Verbi cum formaliter consistat in vatione hypostatica carnis cum illo, consequens est iuxta huius Doctoris sententiam Virginem fuisse instrumentum Dei ad attingendam prædictam vnionem: quare cum concilium Toletanum VI. & X. efficentiam huius vnionis soli Deo tribuat, intelligendum est per illam exclusiuam non excludere nisi causalitatem alterius causæ principalis, non causam instrumentalem.

Porro tandem, ut quæ hucusque in commendationem maternitatis B. Virginis ediximus, magis stabiliantur, oportet verba illa Christi Domini elucidemus, quibus eam deprimere videtur: nam foemina quadam in Christi honorem exclamante: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, que suxisti: ille continuo occurrit: Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiant illud. iuxta explicationem autem D. Augustini super Ioannem, perinde fuit, ac si diceret: Mater mea inde felix est, non quia in illa verbum caro factum est, sed quia custodit ipsum verbum Dei, per quod facta est. & in lib. de sancta Virginitate inquit: Beatorum fuit Maria Idemli de percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Abieciisse etiam, ait idem

Matth. 13.
Matth. 12

D. Ambr. ep. 82.

Anbert. h. 2. de profundis. Mariæ humanitate.

Hesyeb. ho. 2. de B. Virg. apud bibliot. Sæctorii 10.7

Concil. Tolet. 6. & 10. in conf. f. fidel.

Luc. 11.

D. Aug. tract. 16. in 1000.

Idemli de percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi.

D. Bern. lib. 3. ad Eugen.

Peter Augustinus propinquitatem maternam, cum dixit: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? & extendens manus in discipulos suos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei, quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater & soror & mater est: quibus verbis D. Cyprianus sermone passione Domini censet similiter Christum prætulisse Matri auditores verbi, & pauperes spiritu. Verum hæc nihil prorsus dignitati Matris Dei derogant: primo, quia hæc bifariam potest considerari, aut per se sola præcisè, & ut distincta à gratia iustificante, vel ut includens illam tanquam dispositionem omnino condecentem ad talem dignitatem suscipiendam; si priori modo consideretur, nemo certè inficiabitur beatius esse habere gratiam iustificantem, quàm esse matrem Dei, & in hoc sensu accipienda sunt præcitata verba Christi Domini, & in eodem intelligenda testimonia D. Augustini, & Cypriani; in secundo autem sensu accipitur dignitas matris Dei, cum asseritur, omnem creatam dignitatè purè creaturæ lōgo interuallo antecellere: sicut enim ratione vnionis debebatur humanitati Christi summa gratia, & gloria, ita ratione maternitatis Dei debetur Virgini suo modo) insignis quædã, ac superabundans gratiæ plenitudo, ut exposuit D. Thom. 3. p. p. 7. art. 10. dicēs: In virgine fuisse plenitudinem gratiæ tali dignitati proportionatam: quo etiam modo D. August. dixit lib. de natura, & gratia: Inde nouimus tantam gratiam illi esse collatam, quia Deum concipere meruit, & parere: quibus consonant illa Sophronij serm. de Assumptione dicentis: Talibus decebat Virginem oppignorari maneribus, ut esset gratia plena, quæ dedit cælis gloriam, terris Deum. Secundo possunt eadem Christi verba aliter in huc modum explicari, ut consideretur Virgo tanquam mater Christi, ut homo est, percipiendo ab eo dignitatem personæ increatæ, secundum quam considerationem certum est non habere Virginem dignitatem aliquam, quæ cum dignitate filio-

D. Aug. ep. 38. ad Ioh. h. 12. Matth. 12

D. Thom.

S. August.

Sophron. in serm. de Assump.

rum Dei valeat comparari, quia illo modo non consideratur, ut mater Dei: mulier enim, quæ Virginis vterum beatum dixerat, nihil certè de Christi diuinitate cogitabat: unde antithesis illa: quinimo beati, qui audiunt verbum Dei: contrapositio fuit præcisè ad maternitatem Christi, ut homo erat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Lucæ 11.

HOMILIA XIX.

Deipara Virgo, vtero suo filiū Dei concipiens, Speculo pulchre comparatur: quam metaphoram varijs animi conceptionibus locupletamus.

EVm quidem optimū maximum creaturarum esse speculum, in quo illæ ad vitium representantur; è contra verò creaturas speculum esse Creatoris, in quibus varia eius attributa effulgent, tum sacra eloquia, tum sancti Patres, ac profani Auctores contestantur. Salomon quidem verbum diuinum vocat: Speculum sine macula Dei matris. Sapien. 7. statū: in quo (ut ait ibidem Nicolaus de Nicol. de Lyra) omnia relucet clarissime. D. etiā Augustin. epist. 121. dixit: Deus est speculum voluntarium; & si vult, videtur, & si nō vult, non videtur, imò etiam cum iam videtur, licet alioquin tunc necesse sit Trinitatem personarum videri, quia Deus speculum est, velut triangulare, tribus hypostasisibus constans, adhuc tamen, respectu creaturarum in eo relucentium, voluntarium speculum existit, celans, vel manifestans eas videnti se, prout sibi libet. Creaturas deinde specula etiam esse, in quibus multiplices Creatoris perfectiones elucet, his verbis edocuit magnus ille Philosophus Trimegistus lib. 3. Pimandri: Tota mundi conspiratio, & rerum pulcherrimus ordo contemplandi Deum suggerit materiam. est enim natura velut liber diuinitate plenus, & speculum diuinorum, sed melius illo D. Paulus Rom. 1. dicens:

V V V

*dicens: Inuisibilia Dei per ea, que facta sunt, intellecta conspiciuntur: quali diceret: sicut speculum aspicientes, quæcumq; illud repræsentat, intuentur; non secus creaturas contemplantes, Dei perfectiones, quæ in illis velut in speculis representantur, conspiciuntur hac D. Pauli doctrina edocti sancti Patres, illum variis modis illustrent. D. Ambros. Dicitur enim Ambrosius commentario in epistolam ad Romanos, inquit: *Et Deus, qui natura inuisibilis est, etiã visibilibus posset scribi, opus factum est ab eo, quod opificem visibilitate sua manifestaret.* & Theophylus Antiochenus lib. 1. ad Autholicum in idem argumentum ait: *Propterea Deus uniuersa, cum non forent, creauit, ut ex operibus suis, quàm magnus, quàm excelsus sit, homini innotesceret.* actandem Hugo de sancto Victore eruditè satis id ipsum in hæc verba edocuit: *Verbum bonum, & uita sapiens, quæ mundum fecit, contemplato mundo conspiciuntur, & Verbum ipsum uideri non potuit, & fecit, quod uideri potuit, & uisum est, per id quod fecit.* hinc ergo est, quod cum nemine dissentiente Deipara Maria, inter puras creaturas omnium excellentissima censeatur, necesse sit inter omnia creata specula, perfectissimum omnium esse, atque adeo in illa, velut splendidissimo speculo, inuisibilia Dei clarius cognosci, meliusq; penetrari: nam si effectus ducit nos in cognitionem causæ, consequens est, ut perfectissimus omnium effectus in perfectiorem illius supremæ causæ cognitionem nos ducat.*

Catecùm antequam id præstemus, oportet, operculum fulgentissimum hoc speculum operiens, & celans, prius auoueam: hoc enim ipsa nos facere monuit, dicens: *Nigra sum, sed formosa filie Ierusalem: sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis:* quali dicat, tamen ex eo quod de peccatoribus orta sim parentibus, originalis maculæ nigredinem cõtraxisse uobis uidear, reuera speculum sum sine macula, mira formositate, & decore præstas. fauent huic interpretationi sequentia verba: *Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles*

Salomonis, in quibus allusio fit ad antiqua illa militum tentoria, & ad ferculum Salomonis, quæ licet extrinsecus, & secundum externam superficiem deformia uiderentur, utpotè ex humili tela, & animalium pellibus cooperta, intrinsecus tamen deaurata, variisq; ornamentis decorata erant. A que hinc est illud inueniri singulare discrimen inter hoc Marianum speculum, & reliqua alia, quod illa non semper luce fuerunt perfusa, nec semper macula caruerunt, cum ut minimum originali labe fuerint deuropata; Mariæ autem speculum semper diuinæ gratiæ candore, & clarissima luce effulset; nusquam alicuius maculæ nauo fuit obsecuratum; immò nec minima peccati uenialis nebulæ (a qua necio immunem vitam agit, iuxta D. Iacobi sententiam) obscurari potuit; propter insigne impeccabilitatis donum, quod tantus filius tantæ matri negare non debuit. Nunc iam pro modulo nostro Marianam huius speculi raram, ac inauditam perfectionem cõemplemur.

Experientia ipsa docet, speculum ex duplici materia coalescere, plumbo scilicet, & vitro, aut crystallo, horum cõpositio in hoc sacro speculo singulari ratione reperitur, adest lucidissimus, atque clarissimus uirginitatis crystallus, iuxta illud Sapientiæ: *O quàm pulchra est casta generatio cum claritate:* adest, & humilitatis plumbum per colorem cinereum redolentem, egregiè delineatæ, iuxta illud: *Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis:* sicut autem crystallus quantumuis splendidissimus absque confortio plumbi non posset speculi munia gerere, sic nec Maria, quantumuis in ea uirginitas fulgeret, si humilitas ei defuisset, Dei matris munus minimè exercuisset. vnde Hugo de S. Victore piè, & eruditè dixit: *O uirginitas, & humilitas, quomodo in uirum conuenistis? quid fecistis? sic sublimastis humilem, sic secundastis uirginem, ut uirgo, Dei pariat filium, & humilis habeat sponsum Deum.* Illud quidem discrimen interesse obseruauit inter paruum, & magnum speculum, quod

D. Ambros.

Theophyl.

Hugo de S. Vict. lib. 7.

Cant. 1.

D. Iacob.

Sapient. 4.

Gen. 18.

Hugo de S. Vict. de conu. uirg. & humil.

& humil.

quod paruum figuram refert parua, magnum magnam: quælibet creatura (facteur) speculum quoddam Dei est, tamen quia paruum, curte satis, ac diminute magnitudinem Dei refert; beata autem uirgo, quia speculum, nõ quantitate molis, sed perfectionis omnium creaturarum maximum erat, magna immò, & maxima de Deo referebat, vnde merito ipsa dixit: *Magnificat anima mea Dominum:* cum certè creaturam magnificare creatorem, nihil aliud sit, quàm magna eius ad uiuum in se referre, eaq; omnibus proपालare. Deinde sicut speculum recipit in se imaginem, seu figuram eius, qui fecit illud, ita B. uirgo in se recepit eum, qui creauit illam, ipsa dicente: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo:* etenim cum beatissima uirgo esset speculum tersum, politum, ac omnium splendidissimum, æternus Pater dignatus est illud intueri, atque in eo imprimere figuram, & imaginem suam, hoc est, filium suum, ut Apostolus loquitur: *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius;* sicut autem figura in speculo repræsentata, speculi colorem induit adeo, ut si speculi vitrum rubicundum sit, rubicundam referat figuram, nõ secus, quia Marianum speculum rubicundum erat, utpotè carne, & sanguine constans, inde est, ut figura, & imago, quam æternus Pater illud aspiciens in eo impressit, rubicundum carnis colorem, imò & ipsam carnis substantiam ab eo mutauerit, Ioanne dicente: *Et uerbum caro factum est:* vnde qui apud Patrem solum erat candidus, ut loquitur Sapiens: *Candor est lucis æternæ:* iam apud Matrem candidus, & rubicundus inuenitur, ut loquitur Spõsa: *Dilectus meus candidus & rubicundus.* Item sicut fabricator speculi, quantumcunque magnæ molis sit, totam tamen, ac integram suam imaginem in eo conspicit: ita licet Deus, huius Mariani speculi fabricator, immensæ magnitudinis esset, totum tamen se intra uirginæ thalami claustra se recepit: vnde Iaias spiritu prophético id uidens, congratulatus fuit uirgini di-

Hebr. 1.

Ioan. 1.

Sapient. 7.

Cant. 5.

cens: *Exulta, & lauda habitatio Sion (quæ speculum seu speculatio interpretatur) quia magnus in medio tui sanctus Israel.* Rufus, sicut speculum, nisi sit purum, & clarum, non potest aspiciens in illud, suam in eo imaginem, & figuram imprimere: ita Deus Pater minime suam figuram, hoc est, filium, qui imago expressa eius est, in hoc Mariano speculo imprimeret, nisi esset omnis fordis expers, ab omni macula alienum, & plusquam Angelica puritate conspiciuum. Experientia quidem compertum est, absq; igne hac industria ignem accendi; si enim sumas speculum purum, & splendidum, & solaribus radiis illud exponas iuxta materiam dispositam, continuo ex reflexione, & reuerberatione radiorum solarium in speculo facta, ignis generatur; ad eundem modum Deus solius ignis ignitos foecundantes uirtutis suæ radios in Marianum speculum mittens, continuo inde uirtute speculi, & radiorum solarium accensus fuit ignis, hoc est, genitus fuit in tempore Dei filius, qui ignis consumens est. vnde ipse dixit: *ignem ueni mittere in terram, & quid uolo, nisi ut accendantur?* Ad hæc sicut radius solaris ingreditur, & egreditur speculum absque ulla integritatis speculi violatione, ita Christus Dominus per conceptionem uerum uirginis ingrediens, & ab eo per partum instar radij solaris egrediens, uirginæ matris suæ integritatem non læsit, non labefactauit, non minuit, sed sacrauit, ac rutilantem magis, & splendidiorem reddidit. hinc elegatè D. Augustinus huius speculi metaphoræ non immemor, sermone Natiuit. Domini dixit: *Solis radius speculum penetrat, & soliditatem eius insensibili subtilitate peruanxit: & talis uideatur intrinsecus, qualis est extrinsecus: itaq; nec cum ingreditur, nec cum egreditur, illud dissipat: quia ingressu, & egressu eius speculum integrum perseuerat. Speculum ergo non rumpit radius solis, & integritatem uirginis ingressus, aut egressus uitiare potuit diuinitatis: illud etiam mirabile contèplari licet in hoc Mariano speculo, quod cum alioquin specula illa*

Isaie 15.

Deut. 4.

Matth. 12.

D. Aug. ser. de Nat. Domini.

imperfecta esse censeantur, quæ vultus magnos sibi obiectos, paruos referant, magnam tamen huius speculi perfectionem indicat, quod siue homines, siue Angeli in illud se intueantur, omnes illos paruos, & exiguos in oculis suis reddit, quia Mariæ celsitudinem, & sanctitatis eius magnitudinem contemplantes quasi non sint, sic sunt coram ea, & tanquam nihilum, & inane in comparatione tantæ matris se reputant. Sed quid mirum, quod Marianum speculû aspicientes in se creaturas exiguas, ac paruulas reddat, cum Deum ipsum tanta magnitudine præditum, vt cælum, & terram sua immensitate repleat, ipso dicente: *Cælum, & terram ego impleo*: ita ipsa abbreviauerit, & ad paruam quæritatem reduxerit, vt Isaias diceret: *paruuus natus est nobis*: & quod mirabilius adhuc est, ipse minimo vermiculo se compararet: *Tanquam tenuerrimus ligni vermiculus*: & alibi: *Vermis sum, & nõ homo?*

Jerem. 23.
Isaiæ 9.
2. Reg. 23.
Psal. 21.

Quid plura? nisi vt pulchram hanc speculi similitudinem ad mores iam cõuertamus: Maria certè instar fulgentissimi speculi nobis esse debet, quia sicut speculum maculas, ac deformitates eorum, qui in illo se intuentur, manifestè detegit, & vt illas abstergant, tacitè suadet: ita superbi respicietes se in hoc humilitatis speculo, elationis suæ maculas abiciunt: auari singulare hoc pauperatis speculum contemplantes, cupiditatem (quæ radix est omnium malorum) exstinguunt; libidinis æstu ardentis purissimum hoc castitatis speculum ante oculos sibi proponetes, miros castimoniam amores cõcipient. vnde D. Ambr. lib. 2. de Virginitate eleganter dixit: *Sit vobis tanquam in imagine descripta virginitas, vitæ; Mariæ, in qua, velut in speculo, resurget species castitatis, & forma virtutis*. certè sicut olim sapietæ præses Minerua foedum buccarum tumorem nunquam deposuisset, nisi deformitatem vultus in liquidis vmbis Meandri, tanquam in speculo, animaduertisset; vidit enim tibi as, abiecit, & tumor recessit, sic sanè nisi permulti fidelium ad speculum

D. Ambros.

hoc Marianum aspexisset, nunquam irregularem vitæ suæ rationem, & suos mores composuissent. adamussim hoc figuratum reperio Exodi 37. vbi lego Moysen fecisse concham quandam super basim positam variis mulierû speculis circumornatam, vt sacerdotes in illis se aspicietes, maculas abluerent: verba Moysis sunt hæc: *Missa aqua lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus suas, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quâdo accessuri sunt ad altare*: vbi obiter obseruo, quod Theodoretus scribit, inter cæteras Aegyptiacas superstitutiones, hanc vnam fuisse, quod mulieres precaturæ, & sacra operaturæ, stolis linteis amictæ, de extra sinistrum, sinistra speculum tenerent: hæc specula mutuo accepta Israelitas in desertum asportasse, & partim de illis, partim de propriis Moysi in anathema obtulisse. Placuit idem B. Cyrillo Alexandrino, & Procopio Gazæo, dicentibus, ipsas in Aegypto Hebræas hac superstitutione imbutas. Nihil dubito propria his mulierculis specula fuisse, nõ superstitutionis tantum, sed ornatus quoque gratia: vel cedo gentem, vbi non huic sexui delictæ speculares? mulieres se non putarent, si speculis carerent. Nonne & Isaias in mundo muliebri illa recenset? *Quemadmodum ergo in Euangelica historia legitur de penitente peccatrice, quibus Deû offenderat, vnguentis, manibus, labris, corna, nihil non eorum Saluatori nostro impendisse; sicut etiam à Gentilium pugilibus cestuum pondera, à venatoribus plagarum, & cassidum inuolucra, à gladiatoribus sanguine, ac tabe maculosa tela à prostitutaris crotala, tympana, & vt de Laide legitur, speculû Veneri, Herculi, Dianæ, Polluci, Pseudotheis, ad fanorum postes affigebantur: si Hebrææ mulieres, quæ dissolutè viuere desiderabant in deserto cum essent, pristinæ vanitatis, & in comendo, moliendoq; curiositatis pertætæ, ipsa solitudine, peregrinatione, labore, tribulatione, vt fit pietatem edoctæ, in testimonium penitentiae, quæ*

Exod. 37.
Exod. 30.
Theod. in Caena Zephiri.

Isaiæ 9.

fuerant mudi, & carnis arma, relicte militia, seu malitiæ instrumenta, pro tabernaculi ornamentis Deo optimo maximo dedicauerunt (nam non omnes hoc promiscuè mulieres factitarunt, sed quæ ad tabernaculi ostia excubabant, nimirum selectæ, & additæ, si nõ voto, spontè saltem, & voluntatis ardore) B. Virgo nobis tanquam splendidissimû speculum propolita est, vt maculas nostras agnoscentes, nos ipsos verè cognoscamus, & per hanc nostri cognitionè ad Dei notitiam ascēdamus: qui enim se nouit creaturam, nescire nequit aliquem esse creatorem; qui se scire seruum, ignorare nõ potest habere se Dominum; qui nouit se aliquãdo non fuisse, hunc non latet esse alium per quem factum, vt qui non erat, existeret; qui callet, se propriis viribus subsistere nõ posse, non potest non suspicere alium, à quo conseruatur: hinc timor, hinc amor, hinc fides, hinc spes, cæteræque virtutes pullulant: ecce quot bona pariat vnica notitia sui. Ideò Seraphicus noster sanctus Pater Franciscus quam contemptor mundanæ, & breuis voluptatis, tam studiosus diuinæ, & æternæ sapientiæ, hoc vnum per totam noctem orabat: *Nonime, nonime te, Domine*: ideo etiam magnus Antonius, monachiorum Pater, scripsit: *Quicumque cognouerit semetipsum, cognosceat dispensationem proprii conditoris, vel quæcumque facit in proprijs creaturis*: ideo etiam, & Gregorius Theologus monuit, *Te noscas, & qua tibi sit celestis origo, Sic facilis venies ad decus archetypum*. ideo & nationes quoque in cæco gentilitatis nubilo caligantes, vt sui notitiam adipiscerentur, illud Chilonis Sparthani siue Solonis Attici, vt auctor est Ausonius in ludo septem sapientium: *Nosce te ipsum*, non tantum delphicæ columnæ inscripserunt, sed vt cœlius delapsam vocem summa veneratione coluerunt. Et quia speculi vsus ad sui notitiam singula salutis, illum mediatorum perditionis. aptè autem nomine ventorum significatur hi Angeli propter miram eorum ve-

Grego. Naz. in suis Carminibus.
Ausonius.
Apul. lib. de Deo.

locitatem faciei pulchritudine morum vitæcerent, sin deformes, labem hanc vultus noxamque, animæ formositate aboleret: nec minus acutè Auicenna, quibus os distortum erat, iubebat frequentius in speculum inspicere, vt oris ignominiam verborum honestate tegeat niterentur. Ad extremum quemadmodum speculum imagines omnium in illo se aspicientium, siue parui, siue magni, siue nobiles, siue ignobiles, siue iusti, siue peccatores, facillè recipit, sic B. Virgo omnes ad se confugientes intra viscera suæ, materno affectu suscipit, nam si D. Paulus charitate flagrans dicebat: *Græcis, & Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum*: & alibi: *Omnibus omnia factus sum*: manifestum est beatam Virginem ob excellentissimam suam charitatem, omnes, eius auxilium implorantes, beneuolè suscepturam, vt in hoc sæculo, & in futuro Iesum benedictum fructum ventris sui illis ostendat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ad Rom. 1.
1. Cor. 9.

HOMILIA XX.

Quæ latent arcana in discessu Angeli à Virgine, panduntur, in illa verba: & discessit ab illa Angelus.

ETERNVM Patrem missurum ad B. Virginem Angelicû paranimphum, ad Verbi diuini cum natura humana celebranda connubia, contemprior dixisse verba illa Canticorum: *Surge Aquilo, & veni auster, persta hortum meum, & suant aromata illius*; quæ vt melius intelligantur, obseruandum est, sub metaphora duorum ventorum, Aquilonis, & Austri, duos significari Angelos, Luciferum, & Gabrielem, hunc interuentorem salutis, illum mediatorum perditionis. aptè autem nomine ventorum significatur hi Angeli propter miram eorum ve-

Cant. 4.

locitatem, vnde Dauid ait: *Qui facit Angelos suos spiritus*: id est, veloces nuncios. Lucifer quidem Aquilonis nomine nuncupatur, quia in lateribus Aquilonis apud Isaiam se sessurum gloriabatur: certe quando perflat, ventum emittit Aquilonem, hoc est, infectum, & pestilentem, quia dictum est, quod ab Aquilone pandetur omne malum: Gabriel vero est contra, cum ante Deum adfuerit, & ab eo mittatur, de quo Abacuch Propheta dixit: *Deus ab austro veniet, austerino spirauit flatu*, vnde dicens Deus: *Surge Aquilo, surgere compulit Luciferum* è mundo: *Nunc princeps huius mundi eicietur foras*: Gabrieli vero dicit: *veni auster*, & verbis salutatoris perfla hortum Marianum, sufflauit quidem ille adeo beneuole, vt ad hunc flatum, Spiritu sancto in eam superueniente, cœperint varia illius conclusi horti fluere aromata, inquam, eximia prudentiæ: *Quomodo fiet istud*, aromata insignis pudicitiae, & sanctimoniae: *Quoniam virum non cognosco*, aromata tandem profundæ humilitatis, & promptissimæ obedientiæ: *Ecce Ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum*: quibus Deo odoriferam adeo se præbuit, vt filius Dei tanti odoris suaueolentia allectus, de sinu patris in vterum eius descendere non dubitauerit. Refert historia Scholastica, ex antiquissimis Doct. Israelitis sub tyrannica Pharaonis seruitute miserè degentibus, filios eorum, cum primum nascebantur, crudeliter ab Aegyptiis interfici, quare quidam eorum ab vxoribus se abstinebant, ne filios progignerent, qui sua nec grauem eis dolorem inferrent: vxores autem eorum, in fide quidem firmiores, credentes verum Messiam ex Hebræa foemina nasciturum, varia specula acceperunt (quæ postea in templo dicata fuere) vt se ad intuitum illorum componentes, & muliebri mundo ornantes, maritos ad habendam ex eis prolem vehementius allicerent; placuit id mirum in modum Deo propter pium finem, & scopum quem in eo ornatu sibi præfixerat: non dissimiliter cum B. Vir-

go naturam humanam obseruasset execrabilem factam Deo, omnesque Adæ filios à Dæmone in conceptu enecari, & paucis labētibus annis multis postea fordidus commaculati, adeo vt ipse Dominus diceret: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est*: quibus verbis videbatur sanè se separare, longèque se sequestrare à natura humana: at beata Virgo diuino zelo accensa, vt huic tanto malo mederetur, tot spiritualibus monilibus, & ornamentis, diuina gratia adiuuante, se condecorauit, vt Spiritus sanctus eius amore captus, non solum eam in dilectissimam eius sponsam sibi assumeret, sed mirificè deo fecundaret, vt diuino eius spiramine afflata, quem Deus ab æterno filium genuit eandem, & ipsa in vtero suo conciperet. Tradit autem sacer Euangelista, conceptio iam Christo continuò Angelum discessisse, ex quo colligo discrimen obseruatione dignum inter rubum illum Moylis ardentem, Deiparam adumbrantem, & ipsam B. virginem filium Dei vtero suo cõtinentem: in rubo enim ardenti Angelus aderat, & ab eo, dum ardebat, non discedebat: ab hoc verò Mariano rubo, diuinitatis præsentia ardente ob temporalem filij Dei conceptionem, continuò Angelus aufugit, Euangelista dicente: *Et discessit ab illa Angelus*: in quorum verborum commentario, quæ Seraphicus noster sanctus Doctor Bonauentura sapienter scripsit, non grauabor hic annexere: *Discessit ab illa Angelus. sic enim ostendebat factum, quod Raphael Tobia dicebat verbo: tempus est Virgo, vt reuertar ad eum, qui me misit. & de Petro dicitur, quod ipso educto de carcere cõtinuò discessit Angelus ab eo. Ab ea Angelus discessit, sed in ea remansit Dei filius: discessit quantum ad apparentiam, sed remanserunt mulier, quantum ad custodiam. En lectum Salomonis sexaginta fortes ambiant ex fortissimis Israel. Isti sunt Angeli beatissimi, qui custodiebant eam tanquam locum diuine habitationis electissimum; vnde est beneficium custodia sibi impenderent propter infirmitatem*

tem carnis, cultum tamen reuerentiæ exhibebat propter dignitatem matris, & sic quodam modo per ipsam ascēdebant, & descēdebant. Vnde designata fuit per illam scalam, cui Dominus erat immixtus, & Angeli per illam ascēdebant, & descēdebant, quam vidit Iacob, & postea sequitur: *Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta Cæli; quia nullus potest iam cælum intrare, nisi per Mariam transeat, tanquam per portam: sicut enim Deus ad nos venit per ipsam, ita per ipsam nos oportet redire ad Deum. Et ideo dicitur, domus, porta, & scala, domus propter Christi conceptionem, porta propter Christi partum, & scala propter ascensum ad Deum. Non ergo discedamus ab ea; sed eius pedibus promouamur semper etiam saluamur.* hæc tunc Diuus Bonauentura: sed nunc causas Angelici discessus, & sacramenta, quæ in eo latent, aperiamus: sanè sicut ille cum missum sibi ministerium sedulo peregisset, ita suo discessu rem, ob quam aduenerat, peractam esse ostendit. Verum aliam magis absconditam huius discessionis causam tradit D. Athanasius, nimirum Angelum discessisse, ne quis hæreticus putaret ipsum Angelum carnem illam assumpsisse, & non verbum Dei, contra id quod dicitur apud Isaiam, secundum editionem 70 *Non legatur, neque Angelus, sed ipse Dominus saluabit eos*: quasi dicat, quod non Angelus, qui nunciauit Mariæ in incarnatione filij Dei, carnem assumpsit in vtero Virginis, sed ipse Dei filius, qui solus poterat saluare nos, quæ admodum communiter explicant S. Patres, & inter eos D. Augustinus tract. 24. super Ioannem. Sed & aliam causam discessus Angeli meditari possumus, quæ maximè commendat singularem dignitatem Mariæ Virginis post conceptionem Christi. Est autem huiusmodi: Archangelus Gabriel, vt opinor, ille est, cui commissæ est specialis cura seruiendi beatissimæ Virginis, non solum post ascensionem Christi, vt docet Diuus Iudephonus serm. 5. de Assumptione Mariæ, sed etiam ab initio suæ natiuitatis, vt credit D. Bernard. epist. 77. ad Hugonem; cuius

rei hæc potest esse ratio: quia vt D. Thom. docet 1. p. q. 113. art. 3. ad 1. est satis probabile, quod maiores Angeli deputentur ad custodiam illorū, qui sunt ad maiorē gradum gloriæ a Deo electi: cumque beatissima Virgo electa sit à Deo inter oēs puras creaturas ad summum gradum gratiæ, & gloriæ, & vt esset mater filij Dei, consequens profectò est, vt eius custodia summo Archangelo, qualis est Gabriel, commissæ à Deo fuerit, atq; in huius veritatis confirmationē veniunt explicanda verba illa Angeli Gabrieli ad Ioannem. Euang. volentem illum adorare: *Ne feceris, conseruus tuus sum*. Scio quidem quosdam Doctores dicere conseruum ab Angelo Ioannem appellatum propter insigne virginitatis, & Angelicæ puritatis, quo ille mirificè fulgebat, nec etiā me later Doctores alios putasse, id dixisse Angelū ad dignitatem sacerdotalem attendens, qua Ioānes erat insignitus: ac tandem lego etiam Doctores alios asserentes, eapropter Angelum non permisisse à Ioanne se adorari, quia cum Deus homo factus esset, non Angelus, quandā inde mutare cœperat dignitatem super Angelum, licet alioquin ante incarnationem frequenter Angeli ab hominibus se adorari sinerent: mihi autē haud difficulter persuadeo, Angelū conseruū Ioannis se vocasse: *ne feceris: conseruus tuus sum*, quia in ministerium custodiendi Virginē, & ei inseruēdi ambo à Deo erāt deputati, post conceptionē ergo filij Dei in virgineo vtero discessit à Virgine Angelus Gabriel, non tantū vt erat nuntius Dei, sed etiā (q̄ satis probabile arbitror) vt erat custos ipsius Virginis. Vidit enim eā in tantā altitudine dignitatis deuenisse, vt iam inciperet esse Mater Dei, & habere in vtero virginali filium summi Patris, indutum carne humana; atq; adeo planè intellexit, nullo modo indigere custodia Angeli, quæ mater erat regis Angelorū, ait enim D. Thom. in illa quæst. 113. quod quamdiu pueri sunt in vteris maternis, nō indigent custodia proprii Angeli, sed Angelus, qui est custos matris, custodit etiam

D. Thom.

Apoc. 19.

Gen. 6.

Luc. 1.

D. Athanasius.
ser. de Deip.

Mat. 23.

B. August.

S. Iudeph.

D. Bernard.

1. 113.

etiam prolem in eius utero existentem; eo quod non est totaliter ab ea separata, sed quodammodo adhuc est aliquid ipsius: quemadmodum idem custos est, qui arborem custodit, & fructum, qui ab ea pendet. In hac autem mirabili conceptione Christi in utero Virginis & conuerso se res habere debuit: quod mater sequitur conditionem, & proprium statum filij, quem habet in utero: Filius autem Virginis, non poterat habere Angelum custodem, ut D. Thomas docet eadem quaestione art. 4. Primum, quia secundum quod homo regulabatur immediatè, & custodiebatur à Verbo diuino: secundò, quia quantum ad animam erat beatus, & comprehensor, & consequenter non habebat Angelum tamquam custodem, sed tamquam ministrum inferiorem, qui ei inseruiret. Idem ergo Verbum diuinum, quod custodiebat, & dirigebat Christum filium Mariæ Virginis, erat etiam custos lucæ in regerrimæ Matris, iuxta illud Isaïæ: *Ego Dominus, qui nocte, & die seruo eam.*

Isaïe 27.

Cæterum, quæ verba Angelus Mariam iterum in discessu ab ea salutans vsurpauerit, reticeat Euangelistæ, potuisset tamen iure optimo verba illa Dauidis sibi vsurpasse: *Dominus custodit te, Dominus protectio tua, Dominus custodiat te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus: Dominus*

Psalm. 120.

Finis Libri Quinti.

custodiat introitum tuum, & exitum tuum. Illud tamen tanquam omninò certum puto, Angelum discedentem à Virgine maiorem ei reuerentiam exhibuisse, quam cum ad eam salutandam eius domunculam ingressus est, quia tunc tantum ad futuræ Dei matris dignitatem electa, nunc verò iam post Christi conceptionem in eius possessione constituta erat, & ideo excellentiori hyperdulæ adoratione tanquam veram Dei Genitricem coluit.

Ad extremum silentio non præteribo eorū interrogationi facere satis, qui quaerunt, quare cum mysterium Incarnationis celebratum fuerit post prolata Virginis verba: *Ecce Ancilla Domini*: atque ad eò ante discessum Angeli ab ea, ut docent Irenæus, Tertullianus, S. Athanasius, & Irenæus. lib. 3. D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit. Respondeo mihi videri non præterisse, nam cum Angelus dixisset: *S. Athanas. Ecce concipies, & paries*: certe dum B. Virgo ei consentiens respondit: *Fiat mihi secundum verbum tuum*: satis utique Euangelista id recensens, factam fuisse iam Christi conceptionem edixit. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Lucæ 1.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Tertullianus. lib. 3.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

Irenæus. lib. 3.

D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in utero Virginis, taciturnus de carne præterit.

DE SA-

DE SACRIS ARCANIS VISITATIONIS

B. VIRGINIS, AC DE CELEBRATIONE, QUOD IN ILLA CECINIT, Cantico

LIBER SEXTVS.

HOMILIA PRIMA.

VETERIS TESTAMENTI ARCAE DOMVM Obededum visitantis egregiam figuram, Marianam visitationem adumbrantem, adducimus; prius tamen difficultates, quæ circa eius historiam occurrunt, enodamus, in illa verba: *Exurgens Maria abiit in montana, cum reliquis Mariæ visitationem enarrantibus.*

D. Gregor. in 6. par. hom. in ep. vigil. Vigi.

AGNVS Gregorius homilia in Vigilia Visitationis, excellentiam diuinorum arcanorum, quæ in Marianam visitationem simul cõstuant, admirans, in hæc verba prorupit: *Quod illa honestissima Matrone plena fide, & Spiritu sancto conueniunt, & mutis testimoniis dati, & acceptis ad inuicem declarant Messiam presentem, & exhibitum, & esse hunc Iesum filium Virginis recens iam conceptum, cui infans in utero Elisabeth exiliit gaudio in-*

usitato & præternaturali, illa tanta sunt, & tantorum bonorum testificatio, ac confirmatio, ut in tota eternitate celebrari satis, & exauriri cogitatione, & sapientia omnium creaturarum nequeant. Nos tamen his non dissentientes, si non pro dignitate, pro viribus tamen (diuina gratia nobis opitulante) multifariam, multisq; modis Mariæ visitationem illustrare, eiusque arcaena aperire conabimur: prius tamen dubia nonnulla, quæ eius historiam concernunt, breuiter dissoluemus. Omnes quidem Doctores vnanimi consensu extentur, B. Virginem profectam fuisse ex

Xxx

oppido

oppido Nazareth, prouinciæ Galileæ, vt clarè colligitur ex cap. 1. Lucæ: Doctores tamen opinionum diuersitate agitantur circa tempus, quo cœpit iter facere, & an Ioseph eius sponso associata perrexit, & an pedestris, an equestris iuexit, & quæ nã ciuitas illa fuerit, vbi erat domus Zachariæ, ad quam B. Virgo diuertit; ac tandem an recesserit ab illa ante partû Elisabeth, an post illum; hæc omnia oportet prius elucidemus, antequàm facerrimæ huius visitationis recondita sacramenta referre aggrediamur. Ad primum ergo accedentes, D. Ambrosius, Beda, Origenes, & Theophylactus super cap. 1. Lucæ docent, B. Virginem eodem die paulò post Angelicam salutationē iter arripuisse in domum Zachariæ; ego tamen ex Euangelica lectione verosimilius esse colligo, beatam Virginem non fuisse profectam in ipso die Angelicæ salutationis, sed transactis paucis aliquot diebus: facer enim Euangelista ait: *Exurgens autem Maria in diebus illis: non dixit, in illa die, quod alioquin diceret, si in eadē die discessisset. Ratio etiã eidem opitulatur, quia cum iter illud longum adeo esset, vt Brochardus, & Auctor historiæ Ecclesiasticæ, septuaginta miliarium longitudinem ei assignent, consequens est beatam Virginem præparatione aliquorum dierum indiguisse ad necessaria pro lōgo itinere præuenienda, & vt domus suæ curam alteri commendaret. An autem pedestris se cõtulerit, Doctores silentio prætereunt; forsitan tanquam rem exploratam relinquentes teneram alioquin Virginem, & itinerebus minimè assuetam non pedestrem, sed alicui humili equo insidentem, instar Christi Domini, qui super pullum asinæ insidens in die palmarum ingressus est Ierusalem. An autem B. Virginem in hoc itinere comitatus fuerit sponso eius Ioseph, licet multi refragetur, S. tamen Bonauentura comitem illius fuisse, his verbis clarè edocuit: *O qualis domus, qualis ca-**

meram, qualis lectus, in qua, & in quo commorantur, & requiescant tales matres, talibus filiis secundate: Maria, & Elisabeth, Iesus, & Ioannes: sunt autem ibi magnifici senes, Ioseph, & Zacharias. *Quid queso iucunditatis desuit S. Ioseph, sine dum nouam coniugem in itinere comitatur, siue dñ in obsequio Elisabeth demoratur. hæc ille: Eidem opinioni ad hæc sit firmissimè Ildorus de Iulianis, antiquus auctor Mediolanensis, Ordinis Prædicatorum, qui egregiam ad id rationem adducit: verba eius sunt hæc: Quamuis neminem affuisse, visitationi B. Virginis, & Elisabeth diuina referant litteræ, nullus tamen est sane memis, catholice ingenij, qui Mariam Virginem, teneræ ætatis, solam domo recessisse asseueraret. Creduntur enim à Nazareth vsq; ad oppidum Zachariæ esse ferè quadragesima miliaria. Ratio itaque, officiumque S. Ioseph, atque auctoritas nos credere cogunt, visitationi S. Mariæ, & Elisabeth, eundem interfuisse. Non enim ratio recta consentit, Ioseph quauis occasione, sponsam diuinitus acceptam dereliquisse, ac passum fuisse Virginem tantam sine se longam iter subire. hæc tenus ille. subscribit etiã eidem Laurentius Maffelli de vita B. Virginis lib. 2. & lib. 4. c. 1. & Salmeron to 3. tract. 10. & Orofeus declamat. 5. Fateor id difficile reddere hanc sententiam, quod si Ioseph visitationi interfuisset, & audisset verba Elisabeth, matrem Domini sui Mariam vocantem, minimè postea dubitasset de suæ spõsæ fidelitate: sed huic obiectioni iam responsum dedimus suprã lib. 4. de Desponsatione Virginis cum Iosepho.*

Cæterum de ciuitate, in qua Zachariæ domus sita esset, varia Doctorem placita reperio: nam Euthymius censuit nescio quo solido fundamēto, illam ciuitatem, quæ in Tribu Iuda erat, montana appellari, & ideo Euangelista: *abiit in montana.* Luca 1. vnde Nicolaus de Lyra in comment. huius loci ait: *Montana propriam est nomen loci secundum quosdam, qui locus, in quo manebat Zacharias, erat altior Galileæ, à qua recessit Maria.* Verum hæc opinio ex verbis ipsius Euangelistæ falsa conuincitur, quia infra dicit, quod super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc, non ergo montana

Lucæ 1.

D. Ambr. sup. c. 1. Luc. Beda in c. 1. Lucæ. Orig. sup. c. 1. Lucæ. Theophyl. ibid.

Lucæ 1.

Brochard. in descr. terræ Sanctæ. Aut lib. hist. Eccl.

Bonan. lib. de vita Christi.

montana erat proprium nomen ciuitatis. Card. Toletus super c. 1. Luc. annotat. 116. ait: *Quidam alij affirmant esse Bethlehem eo, quod in quodam exemplari graeco se legisse testantur, in ciuitate Dauid, quæ lectio si vera esset, dubitationi non daretur locus, cum eo nomine Bethlehem dicta legamus Ioan 7. nonne scriptura dicit, quia de femine Dauid, & de castello, vbi erat Dauid? cum verò exemplaria ferè omnia, & Græca, & Latina habeant, ciuitatem Iudææ sicque antiqui doctores interpretentur, minime censendum est, ibi significari Bethlehem. D. verò Bonauentura, venerabilis Beda, Hugo Card. & Albertus Magnus opinantur Urbem illam fuisse Ierusalem, quam per Anthonomasiam Euangelista vocauit Ciuitatem, quia omnium ciuitatum optima erat. Sed difficile id persuadere poterunt, tum quia Ierusalem ad Tribum Benjamin potius, quàm ad Tribum Iuda pertinebat, vt constat ex lib. Iosue, vbi perspicue Ierusalem inter vrbes Tribus Benjamin annumeratur; ciuitas autem, vbi habitabat Zacharias, ciuitas Iuda vocatur à D. Luca, id est, in sorte tribus Iuda sita: tum quia Zacharias in ciuitate sacerdotali habitabat, Ierusalem autem ciuitas erat regia, non sacerdotalis; tum tandem quia in sacris eloquiis nunquam reperitur, quod Ierusalem sub nomine Montana appelletur, quin potius semper Euangelistæ nomine Ierusalem illam vocitant. Ad Card. Baronius verosimilius multò putat ciuitatem hanc, ad quam Deipara se contulit, esse Hebron; erat enim ciuitas Hebron in montanis Iudææ sita, & ad sacerdotes pertinebat, vt constat ex lib. Iosue: cum ergo Zacharias sacerdos esset: prudenter ibi cõmorari creditur. vnde doctissimus Beuxamis hanc opinionem referens, & approbans in sua Euang. Harmonia, ait: *Sunt tamen alij, qui ciuitatem hanc vni ex his oppidis esse existimant, quæ de tribu Iuda, & Simeon Leuuis data sunt, vt scribitur Iosue 21. inter quæ Cariatharbè, quæ & Ebron in monte Iuda est, Iosue 14. Brochardus verò in descriptione terræ sanctæ, Zachariæ domum si-**

tam fuisse scribit ad vallem Rephaim, non longe à Ierolyma sinibus, sed tamen in montanis: idem satis ostendit, & Nazareth ciuitati, & Ierolymis montes vicinos fuisse, cum & ipsam Ierolymam, & iter ab A. one vsq; Ewrum describit. Confirmat idem singularis coniectura, & congruentia, quia ciuitas hæc Cariatharbè, vrbem, Arbee, quæ accubitum, vel quatuor significat, vt periti Hebraici idiomaticè tradunt: dicunt autem nonnulli, ciuitatem illam ea ratione quatuor appellari, quia quatuor insignes viri Adamus, Abrahamus, Isaac, & Iacob in ea sepulti iacebant, qui & addunt, forsitan urbem illam de tribu Iuda dictam, cum alioquin ad tribum Benjamin pertineret, quia Dauid à tribu Iuda oriundus è Philistheorum possessione in brachio forti illam tulerat, vt legitur ad cap 2. Reg. vnde rectè Martinus del Rio, auctor eruditissimus, in sua florida Mariana: *Nonne igitur in Cariatharbe Rex, quando Christus in accubitu suo? nonne Christum in accubitu suo, quando Maria in Cariatharbe dedit odorem suum? Nonne regi nostro felici hodie in Cariatharbe ingressu, regni sui possessionem auspicanti, nomen quadriliterum, nomen illud tremendum, & ineffabile? Nonne, quæ ciuitas huius Regis, verè ciuitas quatuor litterarum? ciuitas Dei, cuius nomen in omni fermè sermone, & idiomate totidem litterarum quatuor? nonne Cariatharbe ciuitas verè quatuor incomparabilium, cum in ea simul Elisabeth, & Ioannes, Maria, & Iesus nonne hic Cariatharbe nardus spirat quatuor ex locis, vt humilitatem diffundat in quatuor cardines vnuerfi? spirat humilitatem Elisabeth, spirat Ioannes, spirat Maria, spirat Iesus: O felix Cariatharbe, nequaquam tu minima in vrbibus Iuda: tolle Bethlechem, tolle Ierolymam, supra cæteras altius caput attollis. Hæc à Chamo (si Hebræis scriptorib. credimus) condita ante cunctas vrbes Palæstinæ, & Memphim Aegyptiam, multis ante Christum natum annis bis mille ducentis sterit. Hic gigantes stirps Enachim habitauere: hic Caleb fortissimus, & fiducia*

Card. Tolet.

D. Bonau. ad c. 1. Lucæ. Beda, Hugo c. 1. Lucæ. Albert. Magnus super missus.

Iosue 18.

Card. Baron. in sui Ann.

Iosue 21.

Benxamis in Harm. Euang. sup. c. 1. Lucæ.

Iosue 14.

Aug. Celest. super missus disc. 30.

Martino del Rio.

ducia plenissimus in Deum imperavit; hic Iacob, & Lia, Isaac, & Rebecca, Abraham, & Sara, immo & Adam, vt multi opinantur, sepulti iacebant.

De distantia autem huius ciuitatis Ca-riatharbè, siue Ebron ab Ierofolymis, Multiplex est auctororum sententia, nam Abulenlis in cap. 2. Genesit ait, distare octo leucis: Gagnensii miliaribus quatuor:

Aranda, terre sancte diligens explorator, inquit: A ciuitate sancta milliario vno distat terra S. c. 37 sancte Crucis templi, ab hoc templo miliaribus quatuor distat templum alterum, in eo domus est illa, in qua Baptista in lucem est editus; ad arcum iactum tertium est templum in domo Zacharie extructum. Borchardus tandem i.

part suæ historiæ hæc scribit: Ex Ebron tribus leucis contra Aquilonem partem tamen declinando ad occidentem est Nachal-Escol, idest, Torrens borti, vnde exploratores missi à Moysè tulerunt botrum: à Nachal-Escol sex leucis contra Ierusalem est domus Zacharie. putat autem credibile Clitho-ucus lib de visitatione Virginis (quod, & de Virginis mira pietate facile mihi persuadeo) Mariam, antequam Elisabeth inuiferet, Ierofolymitanum templum visitasse, vt pro tanto incarnationis in vtero eius celebrato mysterio, in domo Dei debitas suo Creatori referret gratias.

Ad extremum restat iam explicemus, num beata Virgo, Euangelista dicente, quod quasi per tres menses in domo Zachariæ remanserit: Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam, præsens fuerit partui Elisabeth. Theophylact. quidem minime affuisse putat, & rationem adhibens ait: Abscedit Virgo propter eorum multitudinem, qui ad partum conuenturi erant; indecens autem erat Virgini in talibus versari. subscribit Rupertus Abbas dicens: Singulari consilio factum est, vt illa tanti gaudij, tantæque exultationis tempus, quod Ioannis natalis attrahit, non expectaret, sed se potius maturè subduceret, antequam cognati, vicini, & amici concurrerent, noua que puerperæ post natum filiū, ex more, gratularentur: placetq; hæc senten-

tia Card. Toletio ad c. 1. Lucæ. videturque fundamentum habere in contextu ipso historiæ Euangelicæ, tum quia postquam Euangelista dixerat, reuerfam fuisse Virginem in domum suam, mox subdit: Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium: tum quia Deipara ad Elisabetham profecta est sexto mense à concepto Ioanne, & apud illam mansit quasi mensibus tribus, vt ait Euangelista, quod aperte indicat non fuisse ibi per tres integros menses, igitur tempore quo rediit in domum, nondum nouem menses erant expleti, qui effluere solent inter conceptum, & partum, & consequenter Elisabethæ partui non adfuit.

Cæterum communiorem sanctorum Patrum sententiã sequens opinor, B. Virginem mansisse in domo Zachariæ vsque ad partū Elisabethæ, ita docuere D. Ambrosius, D. Antoninus, venerabilis Beda, Glossa interlinearis, & ordinaria, Lyranus, Simon Cassianus, Origenes, Hugo Cardin. necnon B. Petrus Damianus, vbi ait: Quilibet in istorum diligentibus oculis inspexerunt, ibi se vidisse testantur, quod ipsa Dei genitrix felicem puerum primum de terra leuauit, & cognata partum omni profectura sit seruauit. immo D. Bonauentura ad c. 5. vitæ Christi casset, Virginem non solum infantem propriis manibus suscepisse, & pannis inuoluisse, sed & ibidem vsque ad Ioannis circumcisionem commoratum fuisse. ac tandem D. Bernardus in eandem sententiam propendens inquit: Mansit Maria cum Elisabeth vsque ad diem natiuitatis Ioannis, donec puerum natum sinu beatissimo conuoueret, & vno pariete remoto, propinquiore redderet presentie saluatoris. Ratio itidem huic sententiæ suffragatur, nam cum B. Virgo inter alias causas, ob quas Elisabetham visitauit, nõ infimum locum teneat, vt Ioannem præcursorem Domini videret, vt ait Beda, necnon vt antiquiori cognata, quoad posset, insruiret, certè ad Mariæ pietatē, & vrbanitatem pertinebat, vt tēpore partus, quo magis eius ope, præsentia, & mi-

nisterio indigebat, minimè discederet, sed potius ad partus leuam Elisabethæ adisset: imò & prolem ita foueret, vt velut de altera Noëmi dici posset: Susceptum puerum posuit in sinu suo, & nutricis, ac genule fangebatur officio. Ac tandem (quod & fundamenta oppositæ sententiæ penitus euertit) cum cõstet ex Euang. Lucæ historiã, sexto mense post conceptionem Elisabeth, in eius domū abiisse B. Virginem & in eadem etiam quasi tribus mensibus permansisse; certè cum præter omnes hos dies, quidã alij fuerint intermedij, quibus B. Virgo & ad iter se præparauit, & illud confecit, faciliè, omnibus benè computatis, potuerunt nouem integri menses cõpleri, antequam Virgo à Zachariæ domo discederet. Ad illud tandem, quod nonnulli querunt, quid sit, quod cum Mariæ visitatio contigerit propè finem mensis Martij, aut in principio Aprilis, Catholica tamen Ecclesia mense Iulio illam celebret, dicendum est, propterea id fieri, quia cum eo tēpore graui quadã Ecclesiæ necessitate ingruente Vrbana Papa propter ortum schisma, vt B. Virginis animū ad illud de medio tollēdum magis suis precibus alliceret, Visitationis festum instituit, quod postea Bonifacius I X. confirmauit, eiusque specialem mentionē fecerunt grauissimi Patres, qui ad Concilium Basil conuenerunt, vt constat ex sess. 40. illius. His, quæ ad Maxianæ visitationis historiã, eiusq; celebritatem attinēt, sic prælibatis, ad celebrem illam figurã Arcę veteris testamenti, domum Obededom visitatis, quæ adamussim illam delineat, sermonem conuertamus. Narrat sacra Scriptura libr. 2. Regum, celebrem fuisse diem testamenti, in quo Rex Dauid iussit facram testamenti Arcam ad locum multo retro tempore præparatum deferri: illa portabat legis tabulas, virgam Moysis, & manna, quod de cœlo descenderat. combatantur illam triginta millia peditum, totque ad eius laudem confluxerunt cantores, vt in septem copiosos choros diuidentur; idolū Dagon contriuit, Rex Da-

Luce 1.
Luce 1.
D. Ambr. in c. 1. Lucæ.
D. Anton. i. p. hist. iii. s. cap. 1.
Beda sup. c. 1. Lucæ.
Gloss. interlin. & ord. ibid.
Lyran. in comment. hui. loc.
Simon Cass. & orig. sup. c. 1. Lucæ.
Hugo Card. B. Petr. Damian. ser. de Ioan. Bapt. D. Bonauen. D. Bern. ser. de pri. Ioan. Bapt. Beda in c. 1. Lucæ.

uid coram illa tripudians religiosè saltauit in eo itinere, domum Obededom visitauit, totaq; eius familia ob felicem in eam ingressum diuinis muneribus fuit cumulata, per tres, deniq; menses remansit arca in domum Obededom. hæc quam aptè quæ in Mariana visitatione contigerunt, apertissimè velut in perfectissimo quodam exemplari nobis ob oculos ponunt: si enim arca illa incorruptibilibus lignis compacta erat, ecce Mariam virginis incorruptione donatam, & cuius corpus communem pulueris corruptionem nunquã agnouit: Arca illa tabulas legis intus portabat, prodigiosam Moysis virgam, & manna è cœlo delapsum, ecce Mariam ferentem non legis tabulas, sed legislatorē ipsum, non portatorem Moysis virgam, sed potentissimū Dei brachiū, per quod facta sunt omnia; non manna de cœlo delapsum, sed filiū Dei, qui de regalibus sedibus venit: si arca illa magna virorum caterua eam comitante, eiusque laudes decatante incedebat; ecce Mariam in hoc itinere Angelorum cœtibus stipatam, iuxta illud: En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel: si enim Dauid ait: Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis: quãtò magis credendū est mandatū accepisse de custodienda B. Virgine; nam si Tobiam iuniorem abeuntē, & redeuntē in profectioe à patre suo imperata, Raphael Angelus diligenter est comitatus quantò æquius erat, tenerioris sexus puellam, & alioquin matrem Dei Angelos illam asfociare, indiuiduosq; illius comites fieri? & si Regina Saba, vt legimus 3. Reg. ma- gno comitatu ingressa est Ierofolymam, quid de Regina cœli, & totius orbis domina nos cogitare oportet? ac tandem si Iacob olim iter agens Angelorū cuncos illum comitantes intuitus est, ita vt clamaret: castra Dei sum hæc, quomodo Christus, cuius imaginem ille ferebat, Angelorū satellitio non circūuallatus per mōtana Iudæa pergeret Mariæ vtero inclusus? Arca illa idolū Dagon longe à se depulit,

Ruth. 4.
Luce 1.
D. Ambr. in c. 1. Lucæ.
D. Anton. i. p. hist. iii. s. cap. 1.
Beda sup. c. 1. Lucæ.
Gloss. interlin. & ord. ibid.
Lyran. in comment. hui. loc.
Simon Cass. & orig. sup. c. 1. Lucæ.
Hugo Card. B. Petr. Damian. ser. de Ioan. Bapt. D. Bonauen. D. Bern. ser. de pri. Ioan. Bapt. Beda in c. 1. Lucæ.
2. Reg. 6.

idolū Dagon longe à se depulit, Cant. 3. xaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel: si enim Dauid ait: Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis: quãtò magis credendū est mandatū accepisse de custodienda B. Virgine; nam si Tobiam iuniorem abeuntē, & redeuntē in profectioe à patre suo imperata, Raphael Angelus diligenter est comitatus quantò æquius erat, tenerioris sexus puellam, & alioquin matrem Dei Angelos illam asfociare, indiuiduosq; illius comites fieri? & si Regina Saba, vt legimus 3. Reg. ma- gno comitatu ingressa est Ierofolymam, quid de Regina cœli, & totius orbis domina nos cogitare oportet? ac tandem si Iacob olim iter agens Angelorū cuncos illum comitantes intuitus est, ita vt clamaret: castra Dei sum hæc, quomodo Christus, cuius imaginem ille ferebat, Ange- lorū satellitio non circūuallatus per mō- tana Iudæa pergeret Mariæ vtero inclusus? Arca illa idolū Dagon longe à se depulit,

1. Reg. 5. & in humum prostravit, iuxta illud: *Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini: ecce ad ingressum Mariæ in domū Zachariæ impius Dagon, peccati originalis, corruit: si deinde David coram Arca vilioribus indutus vestibus, & regio splendore deposita saltavit, ecce coram mystica arca Maria Ioannes intra matris claustra tripudiat, Lucas dicente: Exultavit infans in utero meo: si rursus Arca domum Obededom multis beneficiis prosequuta est, iuxta illud: *Benedixit Dominus Obededom, & omnem domum eius: ecce Maria cognata domum ingrediēte, tot illā muneribus locupletat, vt Ioannes sanctificatus, Elisabeth Spiritu sancto repleta, ac mutus Zacharias ad pristinam loquelam restitutus manserit.* quod si de arca illa facer textus ait: *Mansit arca Domini in domo Obededom tribus mensibus: ecce de hac mystica arca Maria S. Lucas inquit: Mansit autem Maria quasi tribus mensibus.* Accedit ad hæc duplex alia simplicitas: Prima, quia sicut arca testamenti (id referente Lyrano ex hebraica traditione super c. 15. Paral.) quamvis tam propter aureas lamineas, quam propter Cherubinos ex vitroq; latere ei adherentes, grauissimi ponderis esset, faceret tamen, & Leuitæ quasi onus leue absq; villo grauamine illam gestabant, ita B. Virgo vtero suo portans eum, qui portat omnia verbo suo, nullum prolixo grauamine sentiebat, vt his verbis obseruauit D. Bernardus in serm. qui incipit *signum magnum* *Iuxta illud molestissimum cedium, quo reliquæ omnes grauidæ mulieres laborare noscuntur, sola non sensit, quæ sola sine libidinosa voluptate concepit: vnde & in ipso conceptionis initio, quando potissimum ceteræ mulieres miserabilius affliguntur, Maria tota alacritate montana conscendit, vt Elisabeth ministraret. Sed & ascendit Bethlehem, imminente iam partu, portans pretiosissimum illud depositum, portans onus leue, portans à quo portabatur. idipsum etiam ante Bernardum docuerunt D. Hieron. ep. ad Marcellā, & D. Aug. serm. 11. de Nat. Dom. Secunda, quia sicut discendente**

Luc. 1.

Ibid.

D. Bernard. D. Hieron. S. August.

arca à domo Obededom doluit ille, & tota eius familia de eius recessu, ita quando Maria ab Elisabeth recessit, vehementer illa, ac tota eius domus doluit, vt his verbis edixit Eusebius Emiff. *Liber nunc in tueri quant. as tunc Zachariæ, & quant. as Elisabeth lacrymas fuderunt, quando Virgo Maria recessit inde, quando gaudium & stella maris in domum suam ueneris est; Ioannes quoque, quamuis adhuc in matris utero clausus, in eim discessu non parum doluit, qui in illius aduentu tanto gaudio exultauit.*

Cum ergo, fratres, ex dictis innumera bona, quæ arcam Dei religiosè recipientibus illa cõtulit, perspicite vobis innotuerint, adducite, quæso, in domum animæ vestræ mysticā hanc Mariæ arcā cum filio suo, vt benedicat vobis, & cælestibus charismatibus repleat: audite, quæ fecerit David, cū primū ille agnouit Dominū propter arcam Obededom domum benedixisse, abiit continuo, & adduxit arcā Dei de domo Obededom in ciuitatē David cum gaudio: cū igitur vobis etiam nūteretur, quod benedixerit Dominus Elisabetham propter Virginis visitationem, abeamus & nos, & adducamus arcam hanc Dei cum gaudio in animam nostram, vt peccata pellat, gratiam conferat, Spiritu sancto repleat, qui cum Patre, & Filio uiuit, & regnat in secula seculorum, Amen.

Euseb. Emiff. ser. 6. Ad. in hist. de B. M. v. 11. E. l. 5. c. 6.

2. Reg. 6.

HOMILIA II

Recenseri incipiunt causa, quæ B. Virginem ad visitandam cognatam suam Elisabeth impulerunt, in eadem verba: Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana.

Divs Antoninus Archiepiscopus Florentinus aduertens omnes admirari, quod abscondita Virgo alioquin clausuræ, & solitudinis obseruantissima, in publicum prodiret, ite multorum miliarium con-

ficiens,

D. Anton. 4. p. summa 11. 15. c. 29.

LUC. 1.

Theophil. in c. 1. Luc.

Calui. & Brentii a. p. d. Canis. lib. 4. Deip. c. 4. Luc. 1.

D. Greg. h. 26. in Euan.

ficiens, in hunc modum locutus est: *Miraris fortassis, quod Virgo pudica, solitudo nis amica, in penetralibus templi nutrita, tanta honestate prædita, vt neminem virorum cognoscat, cuius intuitus ad videndam paternam faciem nunquam fuerunt eleuati, quæque soli Deo in abscondito consuevit ministrare, facta sit peregrina, siue viatrix, & ad domum pergit Zachariæ, vbi mansit mensibus tribus, non tamquam eam delectaret ædes aliena, aut pudicitia freno soluto, in publicum, amet exire. hæc ille, quæ apertè nos excitant, immo & compellunt, vt causas diligenter inuestigemus, ob quas B. Virgo ad visitandam Elisabetham permota fuerit. Antequam tamen id præstemus, explodenda omnino est Theophylacti sententia asserentis, propterea B. Virginem ad Elisabetham profectam fuisse, vt experiens verum esse, quod Angelus de sterili Elisabetha iam grauida sibi annunciarat, fidem suam corroboraret: *Abijt (inquit) Virgo ad Elisabeth, & gaudens de bono cognata, & volens vt prudentissima, maiori certitudine certior reddi, num vera dixisset qui apparuerat ei, vt ex hoc nec de suo dubitaret; prudens enim cum esset, timebat, ne forte deciperetur, & non vt incredula, sed vt diligens rem explorare volebat: hæc enim Theophylacti sententia præterquam Catholicis tam execrari debent, cõ quod duo illi hæresiarchæ Caluinus & Brentius illam docuerit, à veritatis scopo longe aberat, tum quia cum Elisabeth miram Mariæ fidem commendauerit dicens: *Beata, quæ credidisti, cuius est non adeo tepidam & languidam fuisse eius credulitatem, vt experimento voluisset illam comprobare, cum ex sententia D. Gregorij, fidei meritum ibi euacuetur, vbi humana ratio præbet experimentum: tum etiam, quia non potuit timere ac forte deciperetur, cum post illa verba, quibus Angelus ei prædixit se concepturam & parituram filium Dei, certissimè agnosceret illum esse verum Angelum, & à Deo sibi missum; vnde D. Ambrosius hanc luculenter his verbis refellit senten-***

tiam: *Non quasi incredula de oraculo, nec D. Ambrosii quasi incerta de nuncio, nec quasi dubitans de per c. 1. Luc. exemplo, sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina præ gaudio ad montana perrexit. hæc Ambrosius. eandē & retundit D. Bernard. dicens: *Quid fuit necesse etiam huius sterilibus Virgini nunciare concepturam: numquid forte dubiam adhuc, & incredulam oraculo, recentiore voluit confirmare miraculo? absit, sed ideo sterili cognata conceptus Virgini nunciatur, vt dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur. hæc igitur falsa explosa sententia, veras causas falsæ Virginem ad visitationem hanc perduxerunt, recensere aggredior. Illam omnium potissimam arbitror, quod cū B. Virgo ex superuentione Spiritus sancti, & filij Dei conceptionis, denuo diuini amoris igne succensa magis, ac magis inardesceret, charitatis opera continuo exercere diligenter curauit, vnde Vener. Beda dixit: *Typicū exemplū Virgo tribuit, quod omnis anima, quæ verbū Dei merito concipit, virtutū statim celsa cacumina gressu contēdat amoris. Quæ tamen amoris, & charitatis opera erga proximum, non solū bona corporis, sed precipuè animæ respiciunt (quædam n. illorum sunt corporalia, quædā spiritualia) ad vtraq; B. Virgo in domo Zachariæ exercenda animū appulit. In primis ergo, vt egregie adnotauit idem Vener. Beda: *Intrauit Virgo domū Zachariæ, non vt verbum Angeli mulieris attestacione probaret, sed vt mulieri promissa ætatis, Virgo inuencula ministerium sedula impenderet. Narrat sacra Scriptura lib. ludicum, quod quando arbore de creuerunt regem eligere, prima, cui regni dignitatem, ac regale sceptrum obtulerunt, fuit oliua, quia primū, & principalis, & in rege à subditis desideratur, pietas est, & misericordia, cuius typū gerit oliua. B. Virginem oliuæ comparatā nemo ambigit, cū apud Ecclesiast. dicatur: *Quasi oliua speciosa in campis, quia ergo B. Virgini velut mysticæ oliuæ parū ante visitationē fuerat suprema illa, ac plusquā segia Dei Matris dignitas collata, ideo primū, quod post acceptam hanc imperialem*****

Beda in c. 1. Luc. lib. 1. c. 3.

Beda homo. de V. 11.

Iud. 9.

Eccles. 24.

Hugo. Card.
in c. 14. Eccl.

Eccles. 35.

Eccles. 24.
Plin. lib. 24.
cap. 50.

Gen. 3.

Lnc. 1.

rialtem dignitatem diligentius ostentat, charitas est, & misericordia, vt reginam decebat: quare Hugo Card. super c. 14. Ecclesiastici explicans præcitata verba: *Quasi oliua speciosa in campis*; de visitatione Virginis illa intelligens dixit: *Pietas trahat eam, quando concepto Salvatore abiit in montana cum festinatione, vt seruiret Elisabeth in partu eius.* bene etiam se comparauit *oliue speciosæ* in hac visitatione, quia si, vt Ecclesiast. ait: *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis*: non potuit non speciosa esse misericordia Virginis erga Elisabetham tempore partus, quo prægnantes grauius tribulantur, aptè etiam dixit *in campis*, tum quia in campestria montana abiit ad charitatis opera erga cognatam præstanda, tum vt significaret misericordiam suam sinu instar camporum omnibus esse patentes; ad oliuas quidem hortorum non cunctis patet ingressus, ad oliuas verò camporum nemini interdictum accessus. Obseruatione deinde dignum est ad hanc rem, quod in eodem capite, vbi B. Virgo oliuæ se comparauit, Galbano etiam se similem dixit: tradit autem Plin. lib. 24. suæ hist. naturalis, Galbanum præsentissimum remedium esse ad iuuandam foeminam in difficili partu, quia igitur B. Virgo inter alia charitatis opera, quæ in domo Elisabeth exercuit, illud singulare fuit (vt tradunt non infimi nominis Doctores) vt præter alia obsequia, quæ sedula diligentia ei exhibebat, non solum sua præsentia faciliore redderet Elisabeth partum, sed etiam ab omni dolore eam immunem faceret (postulauerat. n. a filio suo, vt ab antiqua illa maledictione: *In dolore paries filios tuos: cognatam suam liberaret*) aptè ergo B. Virgo Galbano se comparauit, cõtra difficilem partum miram virtutem habenti. & quidè cum prædictum fuisset ab Angelo de Elisabeth partu loquente: *Multii in natiuitate eius gaudebunt*, decebat quidè, vt cum ob eius partum alij gauderent, ipsa etiam omnis dolotis expers esset, quæ propria eius mater erat. id certè fecisse

B. Virgo mihi videtur, quod piè tunc fieri solet: mos enim inoleuit, ad parturientes, sanctorum reliquias deferri, vt melius se habeant, facileque ac feliciter prolem in lucem edant; ad eundem quidem modum B. Virgo cognatæ suæ felicem partum cupiens, deluit ei pretiosissimam omnium corporis Christi reliquiam, vt mirabilis præsentia eius virtus omnes parturientis dolores abigeret.

Cæterum si alius naturam Galbani contemplerem, viam quidem nobis aperit, vt de præcipuis operibus charitatis, quæ ad spirituale Ioannis, & Elisabeth bonum promouendum B. Virgo in domo Zachariæ præstitit, latius differamus. Cum enim filio Dei grauida esset Maria, ac plena eius deitate, cupiebat de plenitudine hac aliis impertiri, & ideo cum primum mater Iesu facta est, cepit quætere non quæ sua suat, sed nostram salutem; communis namq; persona effecta communem causam agere cepit, primitias maternæ affectionis in Præcurfore sanctificando ostendens. Asserit igitur Plinius præcitato loco Galbanum hac singulari præditam esse virtute, vt cõtra venenosum scorpionis morsum efficacissimum antidotum sit, Ioannes quidem Baptista in vtero matris delitescens à mortifero serpente, ac venefico peccati, originalis scorpione grauius erat sauciatus, B. autem Virgo velut mystica ac salutifera Galbanus à venenosa illa infectione visitationis suæ miraculosa salutatione illi liberauit, Euangelista dicente: *Vt facta est vox saluationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo: constat autem præcipuam huius exultationis causam fuisse proprii peccati originalis expulsionem.* Regius Propheta communem rangè originalis peccati labem dixit: *Posuerunt signa sua, signa, sicut in exitu super summum: hoc est, vt Theodoretus exponit: Trophea, quæ signa, & inditia victoriae sunt, super Psa. locarunt supra portas nostras: quæ expositio conformis est menti D. Hieron. in D. Hieron. hunc modum locum vertentis: Posuerunt verba signa*

signa sua in trophaeum manifesta in introitu de super: verè quidem humani generis hostes super portas nostræ conceptionis, per quas in hanc vitam ingredimur; peccati originalis vexilla fixerunt. Illud tamen singulare priuilegium eximia Christi liberalitas, & munificentia Præcurfiori suo contulit, vt peccati originalis hostile vexillum in eo erectum, non dnu, vt in aliis infantibus, per nouè aut decem, vel plures menses permaneret, sed illud paulo post extum tulit mentem, ad arcemque captam sustinans hostem ab ea expulit, illamque sibi recuperauit, ac denuo possidere incœpit. Memini (quod huic materiam inferuire potest) iure Ciuili statutum esse, vt constat ex l. naturalem, ff. de acquirendo rerum dominio, arboris dominum, in qua volucres nidificant, dominio earum non gaudere, donec manum ad nidum extendens possessionem illarum capiat: arbor quidem erat à Domino plantata Elizabeth, & ob copiosam gratiarum imbrem, qua illam irrigauerat, speciali ratione sub dominio eius iacebat; volucris tamen Ioannis in ea velut in nidulo nati, humani generis hostis tyrannicè possessionem, ac dominium illius acceperat, leprosam peccati originalis manum in illum mittens: vt ergo Christus Dominus hostem ab hac possessione deturbaret, virginei vteri Mariæ ferculo in domum Zachariæ delatus, cõtinuò Ioannem in nido fructiferæ illius arboris (Elisabetham intelligo) latitantem aucupatus est, Spiritus sancti manum ad eum extendens, iuxta angelicum vaticinium: *Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

In natural. ff.
de acq. rerum
domin.

Luc. 1.

Plin. loco
præcitato.

Tradit præterea Plinius eodem loco aliam præsentem argumento satis congruam Galbani proprietatem, quod iuuat ad rufum sanandam ac bene formandam vocem. Vox quidem erat Ioannes Baptista: *Ego vox clamantis in deserto*: laborabat tamen infestissima peccati originalis tussi illum impediens, ne debitam vocem in laudem creatoris sui formare posset; B.

autem Virgo instar coelestis Galbani visitatione tua saluberrimum antidotum Ioannis tussi exhibuit, peccatus eius efficaciter ad eum emundans, vt mox fieret *Vox clamantis in deserto parate viam Domini.* Ac tandem si verum est, quod non pauci Doctores cum Galatino & Catharino docent, Ioannem Baptistam ex speciali priuilegio peccata venialia numquam commisisse, quod innuere verba illa Ecclesiæ videtur:

Antra deserti teneris sub annis
Ciuium urmas fugiens petisti,
Ne leuis saltem maculare vitam
Famine posses.

& rursus:

O nimis felix, meriti que celsi
Ne sciens labem niuei pudoris:

Id quoque hanc B. Virginis visitationem ei præstitisse, Galbanus non obscure adumbrat, cui hæc mirabilis virtus inesse perhibetur, vt tradit Plinius lib. 19 vt accens. *Id est, in fine.* sa cuius fugere compellat: certè peccata venialia, licet serpentes venefici ac mortiferi non sint, culices tamen sunt animam pungentes, quos tamen B. Virgo, velut mystica Galbanus, visitationis suæ mira virtute poterat à Ioanne fugauit, & ideo merito in illa cum Galbano se composuit: *Quasi Galbanus euaporauit.* Eccles. 24.

Ad hæc consideranti mihi progressum Virginis ad visitandam Elizabeth, vt media eius salutatione, sol iustitiæ Christus Dominus peccati originalis tenebras à Ioanne eius filio depelleret, verba illa Cant. occurterunt: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confurgens?* merito in hac visitatione Deparata Maria aurora comparatur, quia sicut aurora quasi vehiculum est solis, & illum in nostrum hæmispærium inducit, vt ab eo tenebrarum caliginem depellat; ita illa tamquam mystica aurora solem iustitiæ coelesti sui vteri orbe deferens, in Zachariæ domum illum induxit, vt peccati originalis tenebras Ioannem occupantes penitus exterminaret. Solem dixit Ecclesiasticus exurere montes, & radiis eos exufflare: *Sol exurens montes,* Eccles. 49.

Y y y

t 61,

Aspicit, ut veniant ad candida testis columbae?

Vera tamen pietas (vt Maria exemplo suo nos docuit) potius congaudet de felicitate aliena, quam studeat iactare suam, & bona ac mala, quae proximo obueniunt, sibi collata, & illata putat. vnde D. Paulus amore proximi accensus dicebat: *quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror?* Hanc Mariae pietatem prauidens Salomon dixit: *Qua est ista, quae ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Ascendit quidem B. Virgo per desertum, cum ad visitandam cognatam abii in montana: habuit se, vt virgula flexibilis ad pietatem, quam circa Elitabeth exercere ardentur deliderabat; incedebat plena aromatibus myrrhae & thuris, hoc est, mortificatione ob itineris difficultatem, & contemplationis exercitio, a quo, nec iter agens, vacabat, myrrham enim & thus mortificationis & orationis symbolum esse, nemo diffitetur: cum tandem ait: *Vniuersi pulueris pigmentarij, plenitudinem gratiarum significat, quibus B. Virgo delibuta erat, & que mirum odorem exhalare non cessabant, vt enim Horatius dixit:**

Horat. 1. ep. ep. 2.

*Quo semel est imbuta, recens
Seruabit odorem testis diu.*
cui consonat prouerbiu illud:

Quod noua testis capit, inueterata sapit.
Vnde cum B. Virgo ab exordio suae immaculatae conceptionis plena esset Deo, perueni omnium gratiarum fonte, remansit omnium aromatizantium virtutum odoribus repleta. Verum illa Virginis pietas non solum ad congratulationem Elitabeth, sed ad operum exhibitionem se extendit; praegnantem enim Cognatam variis modis inseruiuit, vt non obscure docuit D. Ambrosius, qui ex hac Virginis pia & obsequiosa seruitute, in hunc modum foeminas ad similem pietatem cohortatur: *Discite, & vos sanctae mulieres, condulitarem, quam pro genantibus debetis exhibere, nam cum vniuersi que necessitati praesto*

D. Amb apud
Beauxamis
in c. 1. Luc.

quis esse debeat, quomodo non magis ei, ad quam ex condicione sexum inuitatur, hinc Tertullianus in lib. ad vxorem, non exultat mulierem etiam coniugatam a visitandis infirmis: Hoc verò (inquit) quam conuenientius est, vt sexum sibi similem, & in ea potissimum necessitate visitent, in qua maledictionem communi omnium mari indictam agnoscent, vt in dolore pariant filios suos? Quanta quæso laus obstetricum hebraearum, & quod filios seruauerint, & suo in parturientes officio minime defuerint? Adificauit enim Dominus eis domos, & ob hanc causam earum familias nobiles, & splendidas reddidit.

Tertul. li. ad
Vxor.

Exod. 1.

Secundam causam visitationis Mariae, exercendae humilitatis officium, fuisse tradit Eusebius Emissenus in hac verba: *Sic Maria ad Elitabeth, Christus ad Ioannem, Domina ad ancillam, ad seruum Dominus vniuersi non dedignatur.* Ecce Mariam persimilem Iesu, sicut enim ille non ministrari, sed ministrare se venisse asseruit, vnde pedes discipulorum humiliter lauit, ita Virgo, licet Dei mater esset non ministrari a cognata, sed illi ministrare satagebat; hinc eleganter Beda homil. in Visitatione Mariae dixit: *Sanctissima Virgo eandem, quam Angelo exhibuerat, humilitatem, hominibus quoque curauit exhibere, & quod maioris est virtutis, etiam minoribus: quis enim nescia, Virginem Mariam Deo consecratam muliere Deo dedita gradum habere potiorum? quis dubitet matrem Regis aeterni iure mari militis esse praefendam? aitamen memor scribitur: *Præcipientis Eccles. 3. quem o magnus es, tanto te in omnibus humilia, mox vt Angelus, qui loquebatur ei, ad superna rediit, surgit, ac montana conscendit, & seniorè visitat. Seniorè notatè dixit, vt inde discas tenioribus humiliter, ac humilia etiã obsequia libenti animo eis exhibere, memor illius sententiae: *Coramcano capite consurge, & honora personam senis. quam ada nullum adeò obseruabant Lacedaemones, vt refert Beauxamis, vt a ped illos, nonobilibus nõ liceret ante quoscunque seniores accumbere. immò tantus honor senectuti quondam delatus fuit,***

Emiss. hom.
lect. de Visi.
Virg.

Matth. 20.
Luc. 22.

Beda hom. in
Visi. Mariae.

Eccles. 3.

Beauxamis in
armonia sup.
c. 1. Luc.

fuit, vt illi templum, ac honorabile domicilium dicatum fuerit, vt auctor est Cicero lib. de senectute; & quod amplius est, vt refert Celestinus, malefactoribus, & homicidis ipsis senes erant velut templa, cum ad illos recurrentes, non secus ac nunc ad Ecclesias confugientibus contingit, impunes siebant. O lacrymandam nostrorum temporum miseriam, quam certè praesumptio, & arrogantia iuueni, ac lenis aetatis contemptus reddit non minus timendam, quam cum Roboami tempore reiecto senum consilio, Regi iuuenes adhererent. Audiant istorum æmulatores, quantum Salomon in eos inuehatur, qui dicunt: *Non parcamus veterano, nec reuer. amur canos multi temporis.* memorentur Ieremiam tamquam valde exlectandum malum deplorasse: *Et facies senum non erubuerunt, nec miseri sunt.* in memoriam tandem reuocent quòd, vt Propheta Baruch explicaret prauam cuiusdam gentis indolem, ac corruptissimos mores, non melius id exprimere posse putauit, quam si diceret: *Non sum reueriti senem.*

Cic. lib. de se-
nect.
Angel. Cele-
stin. sup. mis-
sus disc. 31.

3. Reg. 12.

Sapient. 2.

Thren. 4.

Baruch 4.

Psal. 67.

Iacob. de Va-
len Ep. Chri-
stian. in Ps. 67

tem; cui expositioni fauet translatio D. Hieronymi, & Domini mortis egressus: Sicut enim Saluator mundi saluandi animas ad domum Zachariae perrexit, vt à Ioanne munus illud exercere inciperet. Atque hinc est, quod quemadmodum Rex Assuerus maiori prosequutus est amore ciuitatem Susan, quam reliquas Imperio suo subactas, quia initium fuit regni quod possidebat: & quemadmodum Dauid ardentissime amabat ciuitatem Sion, per anthonomasiam, & excellentiã vocans illam *Vrbem suam*, quia illa prima exstiterat inter omnes, quas expugnauit; ac tandem quemadmodum Dominus Aegidius de Alborno, Archiepiscopus Toletanus, oppidum, quod Hispania nomine *Alualate*, singulari beneuolentia adamauit, quia ex illo primis Ecclesiasticis redditibus potitus fuerat, ad eundem certè modum, quia Ioannes fuit prima ciuitas, quam Christus Dominus expugnauit, & in qua primitus omnipotentiam suam saluos facendi virtutè ostentauerat, singularissimo amore illum prosequutus fuit: vnde velut torrens gratiarum inundans caelestibus charismatibus illum impleuit, iuxta illud: *Replebitur Spiritus sancto adhuc ex vtero matris suae.* Hoc non obscure indicant verba illa Ecclesiastici: *Ego quasi trames aquae immensae de fluminibus ego quasi flumini Diorix; & sicut aqueductus exiui de Paradiso. Dixi: rigabo hortum meum plantationi: & inebriabo pratum meum fructum:* Incarnatae sapientiae verba sunt haec, quae de Paradiso, id est, Patris pectore, veluti vberissimus immensae aqueductus, trames siue Diorix ad irrigandas plantationes, hoc est, hominum aereos animos, exiuit in mundum, in B. Virginem primo influens, gratiae admirabilem copiam induxit. Ad arborem deinde, quam in Elitabeth sterili terra plantauerat, festinans, caelesti donorum optato liquore, illam irrigauit spiritus; compleuit, de quo eodem cap. Spiritus, ait, *meus super mel dulciss. Accelerato enim usu rationis butyrum, & Isai. 7. mel comedit, vt sciret reprobare malum, &*

D. Hier sup.
eund. Psal.

Esther 1.

2. Reg. 5.

Luc. 1.

Eccl. 24.

ingere boni Secundā deinde causā eiusdē
 Visitationis ex parte Christi arbitror esse
 similitudinē magnam, singularem sym-
 pathiam, quam inter ipsum, & Ioannem
 futuram fore præcognouit: est enim satis
 tritum prouerbium illud: *Similis similem
 querit*: & experientia ipsa non minus cō-
 probātur. quid enim Achilles animum
 compulit (vt Historiographi narrant) ad
 quærendum Hectorem, quid Prothogē-
 nem mouit, vt Apellem videndi deside-
 rio arderet, quid (vt refert D. Hieron.) Pla-
 toni, Pythagoræ, & Apollonio efficaciter
 suauit longissima itinera conficere ad cō-
 sulendum Architam, & Hiarcham cele-
 bres philosophos: nihil aliud certē, quam
 mira sympathia & similitudo, Achilles &
 Hectoris in armis, Prothogēnis & Apellis
 in pingendi peritia, Platonis & Archyræ
 in Philosophiæ arcanis percallendis; fut-
 ura igitur similitudo, & sympathia inter
 Ioannem & Christum ab illo præcogni-
 ta, causa existit, ob quā Dominus Ioan-
 nem quæritaret, & visitaret. Hanc autem
 similitudinem non vulgatem, sed eximiā
 exitisse inter hos factos infantes multa
 mihi persuadent. Vterque aduentus pro-
 phetarum vaticinio prædictus fuit, Chri-
 sti quidem ab Isaiā: *Parvulus natus est nobis,*
 & *filius datus est nobis*: Ioannis verō à
 Malachia: *Ecce ego mitto Angelum meum,*
 & *preparabit viam ante faciem meam*. Si de
 Christo Ioan. ait: *Misit Deus filium suum*:
 idem etiam ait de Baptistā: *Fuit homo mis-
 sus à Deo*. si Gabriel Angelus Christi na-
 tuitatem nunciavit, idem certē de nati-
 uitate Ioannis Zachariam præmonuit, vt
 tradidit D. Lucas. si Christus verbum est
 expressiuum patris, Ioannes quidem vox
 est expressiua Christi, illum manifestans:
*Ecce agnus Dei, ecce qui tollis peccata mun-
 di*. si de Christo Isaias dixit: *Et requiescet
 super eum spiritus Domini*, de Ioanne Euā-
 gelista Lucas ait: *Spiritu sancto replebitur
 adhuc ex vtero matris suæ*. si Christus ex
 matre Virgine, natura mirante, concipi-
 tur: *Ecce Virgo concipiet*: Ioānes etiā ex ma-
 tre sterili miraculosē gignitur: *Hic mensis*

*sexus illi, quæ vocatur sterilis, quia non est
 impossibile apud Deum omne verbū* si Chri-
 stus filius est Virginis naturalis, Ioannes
 quidem eiusdem filius est spirituales. cum
 mediante eius salutatione, tamquam di-
 uinæ virtutis instramento, in filium Dei
 adoprium regeneratus fuerit: *vt factus est
 vox saluationis tuæ in auribus meis exulta-
 uit infans in vtero*. Si Angelum in Christi
 nariuitate dicentem audimus: *Ecce euā-
 gelizo vobis gaudium magnum, quia natus est
 vobis saluator*: Angelus etiam de Ioanne
 dixit: *Multi in natiuitate eius gaudebant*. si
 nomen Iesu coelitus fuit Christo impo-
 situm: *Vocatum est nomen eius Iesus*: Bapti-
 stæ etiam ex diuina reuelatione pater,
 cum mutus esset, cœpit loqui dicens: *Io-
 annes est nomen eius*: nato enim Ioanne
 qui vox erat, vox nata est patri eius. si
 Isaias Angeli cognomen Christo Domi-
 no dedit: *Vocabitur magni consilij Angelus*:
 eandem Ioanni Angeli appellationem
 Malachias impertiuit. si Christus Domi-
 nus splendidæ lampadæ comparatur, &
 ardenti: *Saluator eius vt lampas accendatur*:
 Ioannes ardenti lucernæ confertur: *ille
 erat lucerna ardens & lucens*. si Christus
 peccatorum pœnitentiam prædicabat:
*Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribi-
 tis*: Ioannes idipsum omnibus clainabat:
pœnitentiam agite. Ac tandem adeo perfi-
 milis Ioannes Christo extitit, vt multi
 dabitarent, an ipse esset verus Christus:
Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?
 alij verō è contra Christum Ioannem Bap-
 tistam esse existimabā; illo enim inter-
 rogante, *quem dicunt homines, esse filium ho-
 minis* p̄spondium accepit, nonnullos pu-
 tasse esse Ioannem Baptistam: alij Ioannem
 Baptistam, alij Ieremiam: & vt vno verbo
 multa dicam, eò processit hæc mira inter
 Christum & Ioānem similitudo, vt oport-
 uerit Euangelistā Ioannem, ne mundus
 deciperetur, Baptistam verum reputans
 esse Messiam, expressis verbis, dum Euan-
 gelicā terebat historiam, hæc verba dicere
 Non erat ille lux, sed vt testimonium perhibe-
 ret de lumine. sic enim illū describit, & di-
 stinxit

stinxit ab increta luce Verbi incarnati,
 de quo immediate subiunxit: *Erat lux ve-
 ra, quæ illuminat omnem hominem venientem
 in hunc mundum*. Hæc igitur fatura simili-
 tudo à Christo præcognita, causa existit,
 vt ipse Ioānem visitaret, & quodam sym-
 pathiæ ac symbolicæ indolis pondere in
 eum ille ferretur, & traheretur, qui cum
 Patre & Spiritu sancto viuuit, & regnat in
 sæcula sæculorum. Amen.

*niū in festinatione nebule: festinante enim
 Maria per nebulam significata (quia sicut
 nebula solem tegit, ita ipsa humana car-
 nis nebula, iustitiæ solem, æterni Patris fi-
 lium cooperuit) festinante inquam Ma-
 ria, qua Christus Dominus ferebatur, festi-
 nauit ipse, vt Ioannem à Diaboli fauci-
 bus eriperet. Sed quid quæso non accele-
 raret, cui propter summam eius veloci-
 tatem Pater hoc nomen imposuerat, ac
 celera, spolia detrahere, festina, prædarii
 hoc est, à Diaboli misera seruitute ani-
 mas eripere propera. In cuius figuram
 legimus de Samfone dictum esse: *Brit e-
 nim Nazarem ab infantia sua, & ex matris
 vtero, & ipse incipiet liberare Israel de ma-
 nu Philistinorum*. ecce nunc Christum pa-
 tris fortitudinem per fortissimum Sam-
 fonem significatum, qui ab vtero virgine
 matris suæ cœpit liberare Ioannem
 ab infestissimo hoste peccati originalis.
 In eo sanè illud Isaiæ portentum imple-
 tum intueor: *Delectabitur infans ab vberē
 super foramine aspidis, & in cauerna Reguli,
 qui ab lactatus fuerit manum suam mittet*: li-
 cet enim frequentius hæc verba intelli-
 guntur de Christo infante ab Idolorum
 cultu Reges Magos voeante, merito etiā
 de ipso in vtero matris existente intelli-
 gi commode possunt, cum inde omnipo-
 tentis virtutis suæ manum in cauernam
 animæ Ioannis mittens, in qua peccati
 originalis aspis, seu regulus iacebat à ve-
 neno huius mortiferi serpentis illum eri-
 puerit: perfimilis in hoc fortissimo illi
 Herculi, de quo narrant historiographi,
 quod infans à matris vberē pendens,
 dracones mira sua fortitudine suffoca-
 bat, quā veraciter tunc posset Ioan-
 nes sibi vsurpare verba illa Dauid: *Do-
 minus sollicitus est mei*: necnon & illa
 Tob: *Vitam, & misericordiam tribuisti mi-
 hi, & visitatio tua custodiuit spiritum meum?*
 In his beneficiis Ioanni collatis videtur
 mihi Christus Dominus fecisse, quod
 olim Imperatores, cum Romam victores
 ingrediebantur, factitabant; vt enim
 commemorant Antonius Augustinus Ar-
 chiepi-*

Ibid.

Adaz.

D. Hier. op.
ad Palin.

Isa. 9.

Malach. 3.

Iuan. 3.

Isa. 11.

Luc. 1.

Isa. 9.

Luc. 2.

Math. 1.

Luc. 1.

Isa. 9.

Malach. 3.

Isa. 62.

Luc. 3.

Math. 3.

Marc. 2.

Math. 6.

Ioan. 3.

HOMILIA. IV.

*Ostenditur iterum Christus Dominus
 in vtero matris festinasse, vt Ioan-
 nem sanctificaret: cuius occasione
 Sanctorum Patrum testimonis pa-
 lam sit, quā sit Deus ad miserē-
 dum procliuus & velox: De miseri-
 cordia autem in hac visitatione di-
 uinitus collata gaudent Ioannes,
 Elisabeth, Zacharias, Deipara Ma-
 ria, Christi humanitas, inuicē &
 beatissima Trinitas.*

In hac sacra Visitatione, in
 qua Beata Virgo, velut fer-
 culum veri Salomonis,
 Christum Dominum ad
 Ioannem detulit, contem-
 plor æternum Patrem vnigenitum suum
 humana carne recens indutum, his ver-
 bis vrgere: *Fili mi, discurre, festina, susci-
 ra amicum tuum*: ac si diceret: *Visita fili
 futurum tuum amicum Ioannem, id-
 que festinanter, vt citò à peccati origi-
 nalis morte ad vitam gratiæ illum reuo-
 ces*. Sanè Christus, tamquā Patri o-
 bedientissimus, festinavit continuò sa-
 lutaris suæ gratiæ medicinam ad mor-
 tis infirmitatem sanandam, illi exhibe-
 re: de qua Salomon dixit: *Medicina om-*

Prover. 6.

Ierem. 44.

Isai. 8.

Iud. 13.

Isai. 11.

Do- P/al. 39.

Tob. 10.

Anton. Aug.

ratt. de ima

gin.

Gulielm. de Choul lib. de ant. rel. Rō.

chiepiscopus Tarraconensis, & eruditus auctor, Gulielmus de Choul, consueverant Cæsares auream quandam monetam ingentis quantitatis cudere, quæ ex vna parte Cæsaris vultum & nomen, ex alia præcipua eorum gesta sculpta continebat, huiusque generis numismata non pauca in die ingressus illius, populo publice effundebant, ad eundem certum modum Christus Dominus, supremus cæli & terræ Imperator, recens mundum per humanæ carnis assumptionem in vtero Virginis ingressus, cepit cælestia charismata in Ioannem, & Elisabeth, ac in totam eius familiam effundere, quæ sanè, instar illorum numismatum, Dei faciem sub humana carne latentem referebant, cum diuinæ solum omnipotentia sit animas iustificare, & Spiritu sancto illas replere, prout à Christo Domino repleti fuerunt Ioannes, & Elisabeth, vt testatur D. Lucas. Verum huius insignis operis illa celeritatis circumstantia, magna commendatione celebranda venit, dum à sanctificando Ioannem Christus Dominus ortum eius non expectauit, sed ineffabili sua misericordia illum præueniens, ante cultorem cæli, quam terræ, ante Spiritus sancti suauis auræ potius, quam cõmuni aëris spiramine potius ex quo stupendo diuinæ clementiæ opere non possum non anam sumere ad manifestandos diuinæ bonitatis thesauros, quos ea in re mirifice ostendit, quod ad miserendum procliuior, ac pronior, quam ad puniendum est, vt sacra volumina frequentissimè prædicant. Verum quia de his longum teximus sermonem in Homiliis nostris catholicis in vniuersa Christianæ Religionis arcana lib. 2. solum hoc loco eorum, quæ sancti Patres in hoc genere argumenti sapienter scribere, pulchram catenam conteximus. In primis antiquissimus Origenes, cogitandi acuminæ, & dicendi facundia celebrissimus, in commentario Ieremiæ prophetæ hæc scripsit: Deus ad beneficiendum promptus est, ad puniendum autem eos, qui pœna digni sunt,

Luc. 1.

In nostris homil. catho. in vniu. Christ. Relig. lib. 2. hom. 12.

Orig. hom. scripsit. Deus ad beneficiendum promptus est, per c. 1. Iere.

disimulat. Cum possit quippe tacens, sine contestatione venturi punire eos, quos simul dignos supplicio iudicat, nunquam hoc facit; sed etiam si condemnauerit, dicit, quod sibi semper dicere propositum est, vt liberentur à condemnatione per penitentiam, qui condemnati fuerant per delictum. Horum exēpla cum de scripturis multa possumus accipere, sufficium incidentia Niniuitæ peccatores condemnati erant à Deo: adhuc enim quadraginta dies est futurum, vt Ninive subuertatur; noluit eos cum silentio Deus punire damnatos, sed dans eis locum penitentia, & conuersionis; misit prophetam, vt diceret illi: adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur, qui condemnati erant, non perirent, sed agentes penitentiam imperarent misericordiam Dei. qui in Sodomis, & Gomorrhis iam erant exitio destinati, vt manifestum est ex sermonibus Dei, quos locutus est ad Abraham; attamen quod erat suum, fecerunt Angeli, volentes eos saluari, qui se indignos salute iudicauerunt, hæc dicentes ad Loth: Est tibi hic aliquis gener aut filij, aut filia? neque vero ignorabant non esse eos secuturos Loth, sed ostenderunt suam pariter, & eius, qui eos miserat, benignitatem in homines & amorem. Horum quiddam simile inuenimus in Ieremia scriptum esse. enim annotatum est tempus prophetiæ eius, quando cepit propheta: quisque ergo qui scripturas legit, sciet, quia cepit propheta in diebus Iosie filij Amon regis Iuda, vsque ad annum tertiumdecimum regni eius; deinde propheta uerit in diebus Ioakim filij Iosie regis Iuda; vsque ad consummationem vndecim anni Sede. hæc regis Iuda, & legens didici, quia per tres reges prophetia eius contexta sit vsque ad captiuitatem Ierusalem in quinto mense. Quid ergo docemur per hæc? Condemnauerat Deus Ierusalem propter peccata que fecerat, & hæc erat extrema sententia, vt captiuitati relinqueretur: Verum tamen cum hominum sit amator, nec quemquam velit perire, antequam de populationis tempus instaret, misit & hunc prophetam, vt per sermones eius ad penitentiam conuerteretur; misit eundem, & sub secundo Rege post primum; misit quoque sub tertio. quid plura? Captiuitas iam imminet, adhuc

Iona 3.

Gen. 19.

Ierem. 1.

1. Timoth. 1.

Reb. 6.

Ierem. 18.

D. Hier. in c. 21. Ose.

adhuc adirabatur Deus, tribuens (vt ita dicam) & ante vnam diem locum penitentia: vnde scriptum est, vsque ad captiuitatem Ierusalem, & vsque ad quintum mensem propheta Ieremiam. Iam hostium vincula restrinxerant manus, & nihilominus hæc quodammodo dicebat Deus: ecce captiui facti estis agite, licet sero penitentiam; rogate me, & parcam vobis. Possunt erueri de captiuitate, qui tradidi. Habemus itaque quidem necessaria ex superscriptione ista, quæ coninet tēpora prophetiæ, quia iuxta suam clementiam exhortatur Deus semper homines ad salutem, vt cessante delicto, etiam captiuitas conquiescat. Hæc autem & de nobis possumus intelligere, si peccauerimus, & nos captiui futuri sumus. Enim tradidit peccatores Satana nihil di. at ab eo, quod Iudæi sunt traditi Nabuchodonosor; vique vt illos Deus concessit aduersario propter frequentes impietates, sic nos propter peccata, que fecimus, tradimus spiritui: Nabuchodonosor: Quos tradidi (ait Paulus) Satanae, vt discant non blasphemare. Pius quantum malum est peccare, vt tradamur Satanae captiuanti animas eorum, qui relinquuntur à Deo: non sine causa, neque sine iudicio Deus relinquit, quos deserit: cum enim miserit pluuiam super vineam, & vinea pro vna attulerit spinas, quid faciet, nisi vt mædet nubibus, ne pluât super eam imbrem? quapropter in proximo est propter delicta nostra, quorum nobis conscij sumus, & nos captiuari futurum est enim, vt si non egerimus penitentiam, tradamur Babylonis, qui nos sensibilibus excrucient. istis iam adiacentibus sermones prophetarum, sermones legis, sermones Apostolorum, sermones etiam Domini hortantur ad penitentiam, prouocant ad salutem; si autem audierimus, credimus ei qui dixit: ego penitentiam agam de omnibus malis, que locutus sum facere eis hæc tenus Origenes. Audiamus nunc Diuum Hieronymum in commentario Prophetæ Osee, qui explicans illa verba: Non faciam furorem iræ meæ: non conuertiar, vt disperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: ait: Quantum in me est, quantum ego cupio si errorem veritate correxerit, si me magis amauerit, quam mundum, Deus

ego sum, & non homo, lapsis manum porrigam, errantes ad salutem vocabo; & quia sanctus sum, propterea non ingrediar ciuitatem: post Dominum ambulabo) addunt Septuaginta & est sensus. Quia conuersus est cor tuum in te, & non secundum peccata nostra fecisti nobis, sed imitariis tuam clementiam, & nostra delicta non punis; & polliceris te sanctum in nostri medio versaturum, idcirco, & ego malorum hominum non ingrediar ciuitatem, neque ero de numero peccatorum, sed ambulabo post Dominum Deum meum. Hebræi autem ex persona Dei ita edisserunt: non te derelinquam, non ibo ad aliam gentem, neque ingrediar alteram ciuitatem, post Dominum ambulabunt hæc ille.

Osee. 16.

Sed & D. Chrysof. præclara verba minime prætermittam. hom. enim 18. in Gen. ait: Post peccatum exclusit Dominus Adam de Paradiso, in quo ostendit simul cum flagello misericordiam; & vt hoc discamus, oportet, verba diuinæ scripturæ considerare: & nunc, inquit, nequando extendat manum, & accipiat de ligno vitæ, & comedat & uiuat in æternum. Nam quia magna intemperantiæ (inquit) iudicia exhibuit, præuaricandoque mandatum mortalis factus est, ne nunc & lignum, quod vitam præbet continuam attingere audeat peccatoris perpetuo fatuus fuerit hinc ipsum eicit ita, vt magis prouidentia, quam indignationis fuerit illa eiectio. Hic enim mos est Domini nostri, vt puniens non minus, quam beneficiens suam ergo nos declaret prouidentiam. Quippe & hunc pœnam admonitionis gratia nobis irrogauit, quia vique si scisset nos non peiores fieri im; uie peccando, neuitquam vltra punisset, sed vt reprimat nostrum ad deteriora progressum, & tollat malitiam vltorius grassantem, suam seruando misericordiam puniit. & infra. Bieitque Dominus Deus Adam, & habitare fecit eum in regione horti deliciarum. Animaduerie, quod Dominus noster in singulis operibus misericordie argumentum ostendit, & singularum pœnarum species bonitatis plena sunt. Non enim hoc solum misericordie & benignitatis argumentum erat, quod eiciebat, sed & quod contra paradysum illum habitare faciebat, vt

violentiam pati, à proprio misericordiae centro egrediens, ideo dixit: *Ecce Dominus egreditur de loco suo, ut visitet iniquitatem.* Michæa 1. *Michæa 1.* familia lego dixisse Michæam: *Ecce Dominus egreditur de loco suo: & calcabit super excelsa terræ.* Obseruanda est metaphora illa, quam addit, sub verbo illo *descendet*, quod cum *Dominus Deus noster ignis consumens est*: natura autem ignis sit ascendere, & alioquin descendere compellatur, violentiam patitur, ita quodam modo vim peccata hominum inferunt Deo, dum de sublimi loco suo ad ea puniendâ illum descendere compellunt. Unde D. Hieronymus in commentario de Zachariam prophetam eleganter *D. Hier. l. 3. cap. 14.* dixit: *Egreditur Deus de loco suo, quando quietem & mansuetudinem, & clementiam suam pro emendatione peccantium rumpere cogitur, qui per naturam dulcis sit, vitio nostro amarus efficitur, non sibi, sed nobis.* Quare cum diuina eloquia ex vna parte pedes sponsi lapideis columnis, quæ grauiissimæ sunt, comparant *crura illius columnæ marmoreæ*, ex altera verò eisdem componunt cum pedibus capræ, & hinnuli: *Similis est dilectus meus capræ, & hinnuloque ceruorum*: nullam in his verbis contradictionem reperiri putemus, quia sponsa considerans ad puniendum lento passu, & moroso gressu abire sponsum, ad benefaciendum verò & miserandam veloci cursu properare, propterea marmoreis columnis ad significandum primum; pedibus verò capræ, & ceruorum, ad denotandum secundum aptè illum comparauit. Cum igitur in hoc itinere Mariæ pergeret Dominus ad benefaciendum Ioanni, quasi pedes hinnuli ceruorum assumpsit, sponsa dicente: *Ecce iste venit saliens in montibus, transfiliens colles.* Beneficium autem quod ei contulit, illud primum fuit, quod peccatum originale, quod eius animam detestabilem diuino eius conspectui reddebat, continuò expulit: quod singulare beneficium Ioannes agnoscens, statim lætatur in vtero materno: tripudians cœpit: *Exultauit infans in gaudio.* Dauid qui-

dem interrogauit: *Quid est tibi mare, quod fugisti, & in Jordanis, quia conuersus es retrorsum? Montes exultastis sicut arietes, & colles, sicut agni ouium.* responsum autem accepit: *à facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob.* Licet mihi in presentatum persimilem interrogationem facere: *Quid est tibi, peccatum originale, quasi procellosum mare genus humanum inundans, quod fugisti, & tu Satan, quia conuersus es retrorsum? & quid est, quod Ioannes exultauit in vtero? Sanè responderè licebit: à facie Domini mota est terra, hoc est, terrena infantis Ioannis subitancia mota est à facie Dei Iacob, quem infans Iuloram in virgineo in thalamo recubantem præsentit.* vnde Chrysostomus per Protopopetam Ioannem loquentem introducens ait: *Accessit, qui soluit vincula, & quid D. Chrysost. ego sedeo vinculus? veni Verbum, ut omnia ho. de Io. B. constituat, & ego adhuc maneo detentus? exibo, præcurram, & prædicabo omnibus.* Contemplor & ego similiter Ioannem ibi mente dicentem: *En ipse est post parietem noscant. 1. stum: En dilectus meus loquitur mihi, per os matris suæ: anima mea liquefacta est, ut dilectus locus us est; igne sui amoris flagro, & dulcedine miræ suauitatis eius liquefco, immò cor meum, & caro mea exultauerunt in Iesum Deum.* Quis hic non miretur, cum à læculo non sit auditum gaudium, & tripudium antiquius. Ortus olim propheta vocabatur *videns*, quia à longe, Domino reuelante, quasi lynceis oculis, futura præuidebat: Ioannes autem in vtero matris plusquam propheta est, cum antequam natus, Christum vidit, & instar Dauidis ante arcam Domini saltantis, illum adorauit, & corporis tripudium aduentum eius celebravit. O beatum virum plusquam prophetam, qui antequam præcedas Saluatorem, te ipsum præcedis, ante ortum iam Præcurforis ministerio potius, antequam humum teras, cœlum inhabitas. felix certè nuntius, & omni acceptione dignus, qui prius gessit nuntiare Dominum suum, quam nasci: Impatiens, ac celerimus legatus, qui ante per-

peruenit ad regem, quam ab ergastulo vteri materni exire mirandum sanè prodigium, vt non deferens terminum, à quo, peruenit ad terminum ad quem, vt philosophorum more loquar. Certabant olim gemini, Esau, & Iacob in alveo matris suæ Rebecca, & inter angustias vteri, populi in loco delicti, pugnant, duorum populorum typum gerentes; sed longe hoc Ioannis tripudium duello illo mirabilius, & sacratius; ibi pugna mutua, hic amor reciprocos; ibi certamen & rix, hic gratia, & pax; ibi dissensio, & dissidiū, hic foedus, & concordia quid plura? gemelli illi in vtero certabant, hi exultabant, illi rationis nondum expertes præliabantur, hi scientes amicitiam iniebant; illi tamquam ignorantis pueri quid facerent, nesciebant, hi tamquam viri cordatissimi, & disertissimi per diuinam voluntatem, tamquam per primam normam, actiones suas regulabant. Ecce igitur causam, propter quam festinantur Christus venit, non longas inducias, nō prolixas pertrahens moras, vt Præcursorem suum sanctificet, & ex filio iræ ei filium constituat.

Age nunc, quam cōmunis hæc fuerit lætitia, breui edisseramus. Gaudet infans Ioannes ante ortum ob celestia christiana recepta: *Exultauit infans in gaudio, gaudet Elisabeth, quod Spiritus sancti fluens illum irrigauerat: Et repleta est de Spiritu Sancto Elisabeth, gaudet Zacharias, ob meritum filij prophetiæ donum recipiens, vt Ecclesia Catholica docet:*

Hinc parens nati meritis vterque Abdita pandit.

gaudet beatissima Virgo, vt ipsa ingenua fateatur dicens: *Exultauit spiritus meus in Deo saluati meo.* Gaudet humilitas Christi, quia iam inceperat humanam salutem in medio terræ, hoc est, in medio vteri virginei operati; vt autem Origenes dixit: *Est festiuitas magna Christi, Dei nostri, humana salus.* Gaudet tandem beatissima Trinitas, quod potentia patris, sapientia filij, bonitas Spiritus sancti clarius iam innotescere inciperet hominibus, & per me-

rita Christi tres diuinæ illæ personæ celestia sua munera copiosius, & vberius effunderent. Commune quidem hoc tam cœlo, quam terræ gaudium ex Mariana visitatione ortum grauissimi illi Patres, Consilij B. filiebas (numero, & sapientia Patres Cœli. multi) his verbis eleganter descriperunt: *Basil. sess. 43. Maximam lætitiarum fidelium meritibus debet Luc. 1. ingerere excellens illud mysterium, quo matres illæ gloriose totius salutis nostræ ferentes primordia, tam familiariter inter se exultarunt: Cum Virgo excellentissima de stirpe Dauid Maria, & veneranda inter filias Aaron Elisabeth inuicem colloquuntur: quarum altera Creatorem omnium, & Saluatorem nostrum, altera Præcursorem Ioannem gessit in vtero; & sanctæ illæ miraculo matres effectæ, diuina inter se beneficia commemorant. felix quidem illa conuentio, & magis diuinæ gratiæ splendoribus illustrata, quæ tales, & tantæ in vnum matres pariter assuerunt, quarum altera Virgo ex Spiritu sancto, altera Sterilis, & in senectute conceperat, & vtriusque partum celestis Angelus prænuntiavit; quæ Ioannes adhuc maternis reclusus claustris, venientem ad se Dominum in Mariæ vtero veneratur: quæ repleta Spiritu sancto Elisabeth concepit filij Dei, & Saluatoris hominum gratulatur: quæ & ipsa prophetas, beatissimam dixit Mariam, quæ credidit, & reuelata sibi mysteria pandit: quæ denique repleta ineffabili gaudio mater Domini Mariæ omnia in corde suo conferens, quæ vel prius ab Angelo, vel tunc ab Elisabeth perceperat, in canticum, & laudem Domini prorumpit. Et paucis interiectis, hæc adiciunt: *Quis tanta mysteria condignis laudibus prosequatur? quis hæc gaudia sufficienter exponat, dum Ioannes nondum natus exultat Elisabeth aduentu Virginis collatur, Maria in mysterijs gaudet, clausus in vtero Saluator à suo recognoscitur Præcurso-re, lætantur Angeli, cælum, & terra iucundantur, & tota Trinitas novis laudibus glorificatur: Hæc igitur gaudiorum magnitudo, specialibus est extollenda præ: omnis: hæc singularibus solemnitatibus celebranda, in qua, & Dominum, qui peccatur vtero, & Virginem, quæ portat & sterilem, quæ concepit, & Præ-**

90
 yforem, qui visitatur, condecensibus prosequi debemus honoribus. Cui sit honor, & gloria in saeculorum Amen.

HOMILIA V.

Adem verba: *Exurgens Maria, iterum illustrantur; pariterque illa alia. Abiit in montana cum festinatione: in quorum expositionem permulta ad componendos mores traduntur, vt de consulendo bono proximi, de non differendo exercitio honorum operum, de difficultatibus inobseruantia diuinae legis superandis; ac tandem de consortio virorum, praecipue Virginitate fugiendo.*

VERBA haec D. Lucę: *Exurgens Maria abiit in montana: attentius consideranti, Dauidica illa occurreret: Surge Domine in requiem tuam, & arca sanctificationis*

91
 tuae: sacerdotes tui indignantur iustitiam, & sancti tui exultent. Per spicuum satis est, Regium prophetam secundum literalem sententiam sermonem facere hoc in loco de mutatione Arcę in templum Domini, ac sanctitate, & reuerenti cultu, quo illam sacerdotes suscepturi erant; tamen cum mutatio illa Arcę figura extiterit, & imago, mutationem Virginis in domum Zachariae egregie adumbrans, merito in sensu mystico praesenti Marianae visitationis argumento adaptamus. Postulat ergo David in spiritu a Domino, vt exurgat, hoc est, vt iter arripiat ad fruendum ac quiete suae: requies autem Christi benefacere est, & peccatorum purgationem vacans; unde perinde fuit, ac si diceret: surge Domine, in utero Virginis, & perge ad

benefaciendum Ioanni, Zachariae, & Elisabethae; haec enim est requies tua, pauperes caelestibus donis locupletare. Quia tamen prauidebat David, Christum sub utero virginis Arca claustrum pedibus suis progredi non posse, idcirco dixit: Tu, & ibi, Arca sanctificationis tuae: hoc est, mater tua, vt sic in ea, in ferculo, ad domum Zachariae ducaris; vel certe id dixit, quia spiritu prophético pronouerat Deam post incarnationem suam nemini caelestia charismata, nisi mediante Virgine, collaturam, & idcirco petit, vt exurgeret etiam mystica Arca Maria, vt te vera exurrexit, Luca dicente: *Exurgens Maria abiit in montana, mediaque eius salutatione Ioannes, & parentes eius magnifica diuinę gratię munera suscipere hinc recte D. Bernardus term. 3. in vigil. Natia. Dom. dixit: Quia indignus eras, cui donaretur Deus, datus est Mariae, vt per illam acciperes, quidquid haberes. & ibidem subiunxit vniuersalem legem his verbis illam promulgans: Nihil nos Deus habere voluit, quod per manus Mariae non transiret* subiungit deinde: *Sacerdotes: ut induantur iustitiam, & sancti tui exultent: vt fructum visitationis Mariae, Christum secum ferentis, indicaret, nimirum, quod sacerdos Zacharias, & sacerdotissa Elisabethae, ac filius eorum Ioannes iustitia Dei, ac mira sanctitate replerent, ac summa laetitia exultabundi, addo vt & infans in utero hilaresceret, Euangelista dicente: Exultauit infans in gaudio.*

Verum ad eadem verba redibo. *Exurgens Maria: quidam arbitrantur surrexisse ab oratione ad actionem, hoc est, ab exercitiis vitae contemplatiuae ad vacandam operibus vitae: Ego autem existimo, tantę fuisse perfectionis B. Virginem, totq; diuinis auxiliis suffultam, vt in ea contemplatio actionem non excluderet, nec rursus actio contemplationem impediret, sed simul Marthę, & Mariae officia eminentissimę exerceret. de illa quidem Maria sedens dicitur, quod vacabat Domino: sedebat secus pedes Domini: Maria vero Deipara*

Deipara exurgens, & stans inferuicbat Domino, Euangelista dicente: *Exurgens Maria abiit in montana: in quo certe illud discrimen reperio, quod exurgere, & stare perfectionem, sedere imperfectionem; illud corporis robur, istud imbecillitatem, & infirmitatem denotat; quia ergo Maria Magdalena, quantum uis contemplationi vacaret, imperfectionibus, tamen non carebat, quia in multis offendimus omnes: beata autem Virgo omnis imperfectionis experta erat, idcirco Magdalena sedens, Maria autem exurgens a Luca describitur. Erat etiam (quod praesenti instituto magis inseruit) aliud discrimen inter Magdalenam, & Deiparam, quod illa, vt contemplationi vacaret, oportuit Martham sororem suam deserere, vt ipsa concubaretur; reliquit me solam, dic ergo illi vt me adiuet, Deipara, vero simul contemplationi, & actioni vacabat: quę admodum enim beatissimi Angelii incessanter exurgentes ad Dei contemplationem, veniunt ad nos, vt ministerio suo ad hereditatem salutis aeternę obtinendę nos adiuent. Raphael enim Tobia dicit: Ego sum Raphael, vnus de septem, qui adsumus ante Dominum: & tamen abiit cum filio eius in ciuitatem Medorum, & sanum, ac locupletem reduxit, plurimaeque alia ei exhibuit obsequia, nihil vnquam de diuinę contemplationis suauitate deperdens: persimili modo beata Virgo, vera Deigenitrix, tanto melior Angelis omnibus effecta, quanto differentius praesentis Matris nomen accepit, ita abiit in montana, vitaeque actiue ministerio vacauit, vt de altissima contemplationis Dei perfectione nihil prorsus amitteret. Verum tamen est, quod licet pro humana fragilitate nemo nostrum id praestare possit, quia sic sapiens: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum: multa cogitantem: oportet nihilominus, ad recuperandos viros etiam perfectos, Mariae suauitate, & quiete omnia, Marthę sollicitudine ob proximorum salutę grauari, vt enim dicit D. Augustinus*

sanctum querit charitas veritatis, negotium D. Aug. lib. 19. in diuina suscipit necessitas caritatis: nec illi putare debent ob id eorum charitatis feruorem quidquam minuendū, immo augendum, ac tenacius firmandum, vt docuit Salomon: Non te pigeat visitare infirmum, ex hoc enim in charitate firmaberis. Eccl. 7.

Imitantes ergo B. Virginem, piū, quāso, animum erga proximos nostra opte indigentes, vt decet veros christicolos, ostendamus; maximē cum & pietatem etiā inter barbaras nationes non absque magna nostra confusione viguisse legamus. Narrat enim D. Aug. necnon & Lilius, quod Marcus Marcellus, qui Syracusas, vrbem ornatissimam cepit, fertur eam prius fleuisse ruiturā, & ante eius sanguinem suas illi lacrymas effudisse; prius, etiam, quā oppidum victor iussisset inuadi, constituit edicto, ne quis corpus liberū violaret. Euerfa est tamen ciuitas rebellium, nec vspiā legitur ab imperatore tam casto atque clementi fuisse praecipitū, vt qui id violasset, & ad illud, vel illud templum fugisset, abiret illa: sus. Si ergo Barbari homines, ita inuicem compatiebantur, cur non magis pia Virgo compatiretur dolori cognatae suae Elisabethae, in tā sancta aetate grauidae, partuiq; vicinae? cur & nos non copatiemur benignē proximis nostris, pressuris, & tribulationibus sanctis, praecipuum Pauli imitantes: *Stare cum stentibus, gaudere cum gaudentibus?*

Subiunxit deinde sacer Euangelista: *Abiit, ecce non dicit abituram Virginem de futuro, sed quod abiit de praesenti, vt inde discas non differre in crastinum diē poenitentiam, alieni aeris restitutionem, iniuriarum remissionem, pauperum subuentionem ac similia charitatis opera, quę hodie de praesenti exercere potes: sic enim illud Sapientis consiliū implebis: Quo acunque potes facere manus tua, in ista in ter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quō in prosperis. Et quidem si solam naturalem rationem consulamus, ipsa vtiq; nos docet, opus bonum non esse differendum, ac factum*

Iamb. 3.

Luc. 10.

Tob. 12.

Sep. 9.

Luc. 10.

D. Aug. lib. 1.

de Ciu. Dei.

ca. 6.

Lilius lib. 25.

ad Rom. 12.

Eccl. 9. 10.

ne forte casu aliquo superueniente (vt frequenter accidit) impediatur, iuxta illud Lucani:

Luc. lib. 1.

Tolle moras: semper nocuit differre paratam.

Cato in suis docum.

unde Cato in suis documentis dixit: Rem, tibi quam noris aptam, dimittere noli; Ne rursus quaeras, quae iam neglexeris ante.

Horat. in suis epist.

similiter, & Horatius prudenter dixit: Tu quancumque Deus tibi fortunauerit horam, Grata sume manu, dubiam nec differ in horam.

Prosper. l. Epig.

Prosper item lib. Epigrammatum haec praecleara cecinit. Quid iunat in longum causas producere morbi? Cur dubium expectas cras? hodierna salus.

Quid. de re med. Amo.

Martialis deinde amentiam vocauit bonorum operum dilationem. sic enim ait, Viuendi recte fatuus procrastinat horam. ac tandem Ouidius carmina illa, quae in ore omnium versantur, scripsit: Sed propera, nec te venturas differ in horas, Qui non est hodie, cras minus aptus erit. Vidi ego, quod primo fuerat sanabile reuolus, Dilatum lenta damna tulisse morae.

Psal. 17.

Addit praeterea Euangelista: In montana: potiori quidem iure, quam Dauid poterat nunc B. Virgo intonare illud Psalmi: Perfecit pedes meos t inquam ceruorum, & super excelsa statuens me: statuit enim eam supra montana, quae sublimia valde, & excelsa erant. D. August. in comment. horum verborum dixit: Deus perfecit amorem meum ad transcendenda spumosa, & umbrosa implicamenta huius saeculi, & super caelestem habitationem fixit sedem meam. Haec quam apte Maria sibi viurpasse posset, ac mo est, qui non videat, cum nec longi itineris difficultas, nec tenella eius complexio, nec montium asperitas illam a pia cognata visitatione, aliisque charitatis operibus, quae Spiritu sancto afflante si-

D. Aug. ibid.

bi exercenda praerconceperat, quidquam retardare potuerunt; vt olim Lo: h retardarunt dicentem: Non possum ascendere in Gen. 19. montem, ne forte apprehendat me malum: quin potius, tamquam omnia potens in eo, qui illam confortabat, montium cacumina conscendit, & praeva in directa, & aspera in vias planas sibi fecit. Proh dolor, quam Virgini dissimiles innumeros inuenies, in vincendis difficultatibus pusillanimes adeo. vt omnia virtutis opera, velut immanissimos leones exhortescant, illud in ore vertantes: Leo est foris Prov. 22. 26. in medio platearum: occidendus sum. Nul- lum virtutis genus esse sibi videtur, quod leoninam ferocitatem non praefereat: ieiunia quidem sinxit grauius eius salutis nocitura, ob vigilias magnum detrimentum capiti inferendum, propter pauperum elemosynas in egestate deueniendum, ac tandem propter iaiuriarum condonationem honorem amittendum; quae omnia adeo aliena sunt ab illa leonina inmanitate, quam illis inesse falsi sibi suaudent, vt sicut olim Samson in ore leonis mellis fauam inuenit, quotquot illa exercent, velut in caelestibus apum alucariis dulcissimos diuinæ consolationis fauos reperiant; qui vero ab illis exercendis se abstinent, illud sibi graue detrimentum inferunt, quod dum confisos a se leones timuerunt, & ab eis imprudenter fugerunt, in immanissimi illius venditionis manus incidunt, qui tamquam leo rugiens mancus, quarens quem deuoret, vt D. Petrus monet. Fictionem hanc probè agnoscebat D. Bernardus, cum haec praecleara dixit: Sub lingua eius mel, & lac, qui (iuxta prophetam) laborem fugit in praesepto. Pied promittit Deus, vt haberet pietas est. li. semten. nec laborem verum imponeret, sed magis fingeret in praesepto. Audi quomodo laborem fingere, ipse se probat: Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris; iugum enim meum suauis est, & onus meum leue. Quomodo non fictus labor vbi non labor, sed requies inuenitur? Ita ergo labor in-

Ind. 14.

2. Petri. 2.

Matth. 11.

lingua, mel sub lingua. Quid supra linguam ineffabilia, quae non licet homini loqui. Miseri, qui solum, quod in lingua sonat, attendentes, nec quod sub lingua reconditum, nec quod supra repositum fuit, capere poterunt. Durus est sermo (inquunt) collere Crucem, & dissepatrem, & matrem, adhibere aitem, & animam suam. Quid durius poterat dici? Noli errare: lapis videtur, panis est; durus in cortice, sed suauissimus in medulla. Quia tamen perfectio charitatis postulat, vt non solum diuina praeccepta impleantur, sed diligenter, promptè, & cum festinatione id praestemus, sapienter D. Ambrosius id nos admonens dixit: Non satis est rectè facere, nisi etiam mature, quod facias: vberiores fructus habet celerata deuotio. Hinc est, quod Dauid non contentus in via mandatorum Dei deambulare: Beati, qui ambulanti in lege tua Domine: nec etiam in eadem currere: viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum: columbinas pennas ad volandum instanter postulabat: Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo? Verum, & velociore adhuc omnibus volucibus vidit iustos Propheta Ezechiel, cum ostensa illi fuere animalia, quae ibant & reueriebantur in similitudine in fulguris coruscantis: fulgure enim nihil velocius in his rebus sublunaribus inueniri potest, quo Spiritus sanctus apertissime indicauit, diuinorum praecceptorum obseruantiam (ceteris paribus) tantò sibi fore gratiorem, quanto diligentior, & velociorem Hinc vidimus patrem Abraham diuinorum praecceptorum obseruantissimum custodem, celerem valde fuisse in eorum executione. Apparuerunt ei tres viri, & hospitio ab eo recipiuntur; quos cum vidisset, continuo absque vlla interposita mora cucurrit ad illos, & non solum cucurrit, sed vt ait D. Chryostomus: Currit, & volat Abraham, vidit enim praedam, quam venabatur, non vocauit famulos, quasi diceret: magna negotiatio est, magni thesaurus: per memetipsum hanc mercem inferre debeo. Postquam autem Abraham ad illos hospitio excipiendos festinaue-

D. Ambr. l. 1. de Cain cap. 5.

Psal. 118.

Ibid.

Psal. 37.

Ezech. 1.

Gen. 18.

D. Chryost. sup. cap. 18. Gen.

rat, diligenter adeo se gessit in parandis cibis ad eorum pransum, vt sacer, textus dicat: Festinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque accelera tria sata similia, commisce, & fac subcineritios panes: ipse vero ad armum cucurrit, & tulit id virtulum tenerimum, & optimum, deditque puero, qui festinauit, & coxit illum. Hanc mirram, ac inauditam magni patris Abraham diligentiam admirans Origenes ait: Abrahamus currit, vxor festinat, puer accelera, nullus piger est in domo sapientis. Ipse etiam Abraham (vt sacra Gen. tradidit historia) iussus filium suum in holocaustum offerre, nec per viam distulit, sed exurgens nocte strauit asinam suam, & adhibuit secum duos seruos, & Isaac vnigenitum, & praecidens ligna ad holocaustum abiit, & venit ad locum, quem dixerat ei Dominus. quiddam etiam simile in hac celeritate reperio apud Tobiam cap. 2. ait enim sacer textus: Vidit vnum ex filiis Israel iugulatum iacere in platea, statimque exiliens a cubitu suo relinquens prandium ieiunius peruenit ad corpus, tollensque illud portauit ad domum suam. ecce Tobiae diligentiam in sepeliendis mortuis, qui non est cunctatus, sed audito nuncio continuo de accubitu suo ad quaerendum cadauer, veluti ad inueniendum thesaurum exiit: sunt enim opera misericordiae instar thesauri, quem, qui illa exercent, postquam ex hac vita emigrauerint, certissime reperit, Salomone dicente per Eccles. 11. Mitte pennam tuam super transeuntes aquas, quia post tempora multa inuenies illum: super quae verba magnus pater Hieronymus ait: ad elemosynam cohortatur Ecclesiastes, quomodo enim, qui super irrigua seminat, fructus sementis expectat, ita qui largitur egenibus non granum seminis, sed ipsum panem ferit, festiore quodam multiplicatione ipsius praestolans, & cum dies iudicij aduenerit, multo amplius, quam dederat, recepturus. Hebraicè legitur: mitte panem tuum super faciem aquarum: id est, super faciem terrae aquis irrigatam: feracissima terra est miserorum, & calamitosorum hominum facies, aquis, hoc est,

Orig. hom. 4. in Gen.

Gen. 22.

Tob. 2.

Eccles. 11.

est, lacrymis, madefacta, in hac semina panem tuum, & magno cum foenore semen reddit.

Adfunt, & alia pleraque in sacris eloquiis, quibus ad hanc celeritatem à Domino inuitamur: per Micheam ait: *Indicavi tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus tuus requirat à te: utique sollicitum ambulare coram Deo tuo.* habes alibi, ut solis ortum oratione præuenias: *Occurre ad solis ortum:* habes in Evangelio Iesum dicentem:

Lucæ 19.

Zachæe festinans descende, &c. ille festinans descendit, & accepit eum gaudens: eiusque celeritas grata ad eum Christo extitit, ut in eius remunerationem dixerit: *Quia hodie salus domui huic facta est.* ubi obiter animaduertendum censeo, quod Dominus etiam festinauit ad beneficium illud conferendum, & ideo non expectauit, ut promitteret, & postea impleret, sed ante illud contulit, & postea declarauit: dixit enim: *salus facta est,* quod utique præuenienti seruit, non promittenti. Ad hæc Antiqui Patres festinantes manducabant Pascha, succincti lumbos, & pedes suos calceorum vinculis exuentes, leue etiam illud onus deponentes, ut essent parati ad transitum: *phasæ enim transitus interpretatur,* transitus scilicet à vitiis ad virtutes, à peccatis ad gratiam, à Diaboli seruitute ad libertatem filiorum Dei. hæc sunt, quæ sollicito animo cito tibi, quæ citanda sunt, si cito audire velis, veluti alter Iacob dilectus: *Quid est hoc, quod tam cito inuenisti fili mi?* tunc enim licebit tibi respondere, quod illi: *Voluntas Dei fuit, ut cito inuenirem.*

Gen. 27.

Ibid.

E contra verò, quàm Deo detestabilis, & ingrata sit, in diuino famulatu segnitias & negligentia, non pauca contestantur, quorum nonnulla breuiter indicabo. Ieremias inquit: *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter:* certè Deus (quidquid alij sentiunt) propterea oblationem Cain respuit, quia serius eam facere distulit, ut verba ipsius Moysis indicant: *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino:*

Gen. 4.

unde Philo, in sacra Scriptura verfatissimus, lib. de sacrificiis Abel, & Cain, affirmat Deum placido vultu holocaustum Abel acceptasse, Cain verò repulisse, non solum, quia illud præstantius, hoc deterius, sed quia illud Abel citius, hoc verò Cain tardius obtulit. Denique ut in diuinis operibus negligentiam, & accidiam penitus tibi execrandam reddam, scito inter signa reprobationis, illud ex sacris Scripturis non obscure elici, quod reprobi in diuinæ legis custodia segnes, tardi, & oscitantes, in eius verò violatione prompti, accincti, ac veloces dicuntur: Salomon inquit: *Pedes impiorum ad malum currunt.* Regius vates inquit: *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* unde Ieremias comparat velocitatem eorum ad malum cum velocitate equi strepitu armorum, & tubarum clangore prouocati, & ad bellum euntis: *Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equum impetu vadens ad prelium.* Hæc autem signities, ac negligentia, si in personas religioni addictas irrepit, audi Diuum Bernardum tractat. de passione Domini capit. 9. quanta mala pariat: *Sunt (inquit) nonnulli, qui bona quidem opera faciunt, vel coactione, vel necessitate, vel consuetudine, sed ad hæc agenda nulla alacritate mouentur. Vitium hoc accidit est, quo religiosi homines maximè affliguntur, quod quendam torporem inueniunt animo, ut ipsis omnia exercitia spiritualia, quasi insipida videantur, & in graue tedium conuertantur, de quo ait Psalmista: Dormitauit anima mea præ tedium; & alibi: Omnem escam abominata est anima eorum, & appropriauerunt usque ad portas mortis. Tantum quippe aliquando affligitur hoc vitium bonorum, ut omnem escam, id est, omne spirituale exercitium abominetur, ut nec orare, nec legere, nec meditari, nec aliud opus bonum libeat exercere. Contra hoc vitium operatur, qui vitam mandatorum Dei currit, cum cor hominis dilatatur, id est, spirituali iucunditate aperitur. Dicitur enim, naturaliter timore & tristitia cor claudis, securitate*

Philo.

Pron. 1.

Psal. 13.

Ierem. 2.

D. Bernard. tract. de Pass.

Psal. 118.

Psal. 106.

verò,

verò, & lætitia aperiri. hæc tamen D. Bernardus.

Sed aliter iam tam secundum litteralem, quàm mysticum sensum, hanc Mariæ in domum Zachariæ festinationem edisseramus. Festinabat quidem beata Virgo, sed accelerato suo progressu, minime ut leues foeminae assolent, modestiæ terminos vnquam transibat; semper qualis mente, talis incessu fuit. vidistis aliquando naues armamentis, linteis, & aliis rebus ornatas, secundo vento, celeri volatu maris æquora secantes, nihil illis velocius: stare tamen, nec se loco mouere videntur: talis nunc cælorum Regina incedebat: talis ingressa in Cariatharbe. sed id mirabile est, quod cum alioquin duobus præcipue temporibus grauidis mulieribus motus, quiuis festinus interdicitur à medicis, ut Albertus magnus obseruauit, primus in conceptionis initio, cum foetus molis onere facile dissolui possit, & in fine post sextum, aut quintum mensem, ne abortus contingat; nihilosecius tamen B. Virgo paucissimis diebus post Christi conceptionem in vtero eius, non dubitat festino progressu incedere: *Abijt in montana cum festinatione* quod non obscure mihi indicat, non virili opera prolem suscepisse, sed Spiritu sancto illam obumbrante; inde enim erat, ut nullum immineret periculum, ut propter festinum motum recens conceptus fetus quantumuis molis dissolueretur, aut in abortum iret. deinde quamuis alioquin grauida Virgo, properabat tamen iter quia qui mouebat illam, tarda molimina nesciebat. Si enim sacra illa Ezechielis animalia, ita à diuino spiritu agebantur, ut facer textus dicat: *Vbi erat impetus spiritus, illæ gradiabantur:* quanto magis credendum est beatam Virginem, in qua plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitabat, non ab alio, quàm à Spiritu sancto ad festinum illum progressum moueri? Rursus, quod alias prægnantes foeminas ad festinandum impedire solet, pondus est proliis, quæ gestant; id tamen beatam

Albert. magnus super Luc.

Lucæ 1.

Ezech. 1.

Virginem, neque in professione Elisabeth, quia tunc proles erat paruissima quantitas (ait enim Aristot. 7. Hist. animal. factum in principio suæ conceptionis esse instar formicæ: Macrobius verò lib. 21. c. 3. instar apis) nec in reditu in domum suam, nec in itinere ad Bethlehem quiddam retardauit; nam (ut supra dixi ex sententia Diui Bernardi) sicut fuit sine corruptione foecunda, & sine dolore puerpera, ita & sine grauiamine grauida, quod sanè mihi non esse difficile creditur, tum quia si in statu innocentia grauidæ foeminae nihil molestiæ sentirent, cur id priuilegium putabo negatū Mariæ? tum quia si amor graui reddidit leuia, iuxta illud, quod de Iacob sacra narrat historia: *Videbantur ei pauci anni præ amoris magnitudine:* consequens est Mariæ ardentissimum ob amorem erga Christum pondus corporis eius leuissimū visum fuisse, tum quia si (ut Philosophi docent cum Aristot.) elementa in propriis locis non grauirant, certè cum Christus Dominus, ita quiesceret tanquam in proprio, ac conaturali loco in vtero Virginico, iuxta illud: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo:* consequens erat, vt instar elementis in proprio loco non grauiraret, licet alioquin ponderosum esset, ut potè partim ex ponderosis elementis terra, & aqua compactum. quare tantum abest, vt diuina, & humana illa proles, quam Virgo conceperat, grauis & molesta illi esset ad eam portandam, ut potius instar alarum aui, rotarum currui, vela naui, ei ad festinandum prodesse: eo vel maximè, quod cum beata Virgo in vtero portaret eum, qui portat omnia verbo virtutis suæ (ut ait Apostolus) ab ipso etiam ipsa portabatur; unde sicut nauis à nauclero, quem ipsa ducit ducitur, ita beata Virgo à nauclero Christo, quem ipsa ducebat, ducebatur. & forsan Isaias cum dixit: *Ascendet Dominus super nubem leuem:* propterea vocauit leuem, quia cælestis pluvia, quam intus ferebat, nihil eam grauabat.

Arist. 7. Hist. anim.

D. Bern. sup. sign. mag. ap.

Gen. 29.

Aristot.

Eccles. 24.

Heb. 1.

Isaia 19.

rili, & audaci animo opus, in continentia autem preparatione victoriam concedi, non ex virginum consuetudine, sed secessu. hæc ille. Non solum autem fugiendum esse aspectum pulchri vultus humani, sed inanimatæ imaginis ad lasciviam provocantis, his verbis docuit D. Chrysostomus sermone contra concubinos.

D. Chrys. ser. Audimus autem, & hoc nostro sæculo, quod nonnulli ferro totum corpus obligantes, & sacco vestientes, & ad vertices montium currentes, ac continuis vigilijs, ac inedia summa viventes, & omnem discipline severitatem ostendentes, ab omnibus mulieribus segregati, ascendere in domunculam, & tugurium, ut hac ratione seipfos castigantes concupiscentiæ furores comprimant. At tu dicis, quod licet videas cohabitantem virgini, & alligatum, & delirantem, & animam potius amittentem, quam cohabitatricem, paratunquæ omnia, & facere & pati potius quam separari à dilecta, ne suspicereis aliquid mali, ne putes concupiscentiæ negotium, sed pietatis potius. Admirande vir, is affectus est his, qui lapidibus cohabitant, non hominibus: & tu quidem forte non credis ob magnam tuam continentiam. Ego autem audiui multos dicentes, quod etiam multi apud lapides, & statuas aliquid possunt, quod si tantum valuit dura effigies, quantam operabitur insaniam in effigie pulchra tenerum corpus? Quod si quid difficultatis habet diuelli à consuetudine longa, illud nobis persuadeamus, vel si principium solum imponamus operi, non ultra visuros nos difficultatem, sic aduersus consuetudinem præualebis. Nam si decem dies te abstraxeris, facile seres viginti, & iterum bis tantos, deindeque via progrediens neque senties difficultatem, quam habuisti initio, videbisque facillimum factum, quod tot agones prius exposcebat, & in aliam te mutabis consuetudinem, viuesque libere, & iucunde. Quid enim fuerit suavis, quam perpetuum concupiscentiæ bellum dirimere, & multa facilitate bonam continentia coronam pletere, & liberis oculis in caelum respicere? Nullus carenis pondere, & alijs carcerum incommodis exemptus, immò nullus, qui cæcus

erat, apertis oculis, & visa hæc dulci luce, se exultat, ut cum ab hac seruitute liberari contigit. hæc tamen ille.

Ne tamen prætextu sanctitatis foeminae cum viris, aut viri cum foeminis familiaritatem incant, D. Hieronymus in regula Monachorum ad Paulam, & Eustochium, hæc maxime obseruanda virginibus reliquit. Non nimium sit stricta familiaritas, non suspecta colloquia, & si spiritalis pater, quamuis Episcopus, sanctus sit, tamen homo est, debile animal, tam cito perditur, nisi foriiter custodiatur, quod carum habetur, & vtile: in sancto commercio Diabolus minime quidquam inueniat, ne vnde regimen, vnde ducatur, inde sentiat interitum? Omnes equaliter pertractentur, nulla carnalis, sed spiritalis dilectio interueniat, nec stricta sit nimium; principium enim spiritalis operis, si non sit matura prouiso, solet subsequi quoddam carnale. Verè non taceam (ut in pluribus solet contingere) conditionis muliebris infelicem miseriam, sub feruore spiritus, sub charitate nimium stricta, nisi custodia grauitatis oriatur, ut nemo delinquat in lingua, si viciatur loquendi, viuendique copia, statim libido, actu turpissimum, dictu infelicissimum, de spiritu & charitate nascitur. Propterea, charissime, hoc horror, hoc mando vobis, ut quæ Christo desponsata estis coniugio, cui nomen castitatis vestrae fidem tenuistis, cui nullum præter ipsum amatorem cognoscere sub inueiurando estis possicite, viri cuiuscumque, etiam si eum sanctitas exornet, etiam si Baptistæ æquaretur meritis, queratis fugere faciem, nec liceat secum dilectione feruenti astringi per diem. Idem D. Hieronymus cap. 20 Vir cuiusque conditionis existat, aut numquam appareat, aut visus visum terreat vestrum, velut horridum monstrum, Propterea volo, charissime, ut si cum viro ex necessitate loqui oporteat, velum in fenestrella tractum, alterutram faciem tegat, ne liceat videri, quod concupiscenti non licet. Excusationem nullam sibi arripiat sanctitas. Sanctus David, in videndo capitur. Dina, ut videret egressa, visa corruptitur. Sacra Scriptura clamant penè syllaba singula, penè in-

struimus corporis proprijs singulis motibus, quod victoria non speratur in hoc certamine, nisi ex fuga. Nemo ex fortitudine audeat resistere viribus, quoniam nisi fugiat cito, succumbet. In communi etenim vita, nec verbum sit proprium; secreta verba non carent suspitione, ideoque præcipio, vniuersa soror alicui exteriorum sine plurium sanctarum sororum, & Abbatisse, seu alterius præpositæ domus potissime presentia loqui audeat, his dumtaxat exceptis, quæ sacerdoti in confessione dicuntur. Solent profectò talia verba femina multa mala proferre. Inter vos de viro nequaquam, si fieri potest, habeatur mentio: ultra quam creditur, exultat Diabolus, ut in corde Virgineo virorum memoria vigeat. Nullum venenum nocivius foeminae, quam affectio erga virum, quacumque de causa procedat. Sanctior mulier ultra, quàm dici liceat, si viro adhaereat, quantumcumque spiritalis, in instinctu naturali inclinatur tandem ad nefas, si in viro virtus deficiat. Etiam argumenta sunt Diaboli, & mortis æterne indicia; filiationes, & maternitates, quibus vocabulis sub velamine spiritus inter se videntur mares, & feminae. Munuscula omnia, & suspectas litterulas, hæc cuncta luxuria nuntia, vobis interdico sub anathemate, & æterne mortis pena. Adhibeatur summa diligentia, ut extra cænobij limites littera qualiscumque non exeat, nisi Abbatisse, & sororum accesserint vota, & si opus est, & grauitas ita rei exigat, adstet Episcopalis licentia, aut sacerdotis consilium; grauisimæ penæ subiaceat, quacumque huius reperta fuerit rea. Idem etiam, cum venisset in suspicionem Romanis, quod Paulam ad damaret, & huiusmodi obrectatoribus responderet, inquit: Multa me virginum crebro turbata circumdedi: Diuinos libros, ut potui, nonnullis sepe differui lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid vniquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat? Pecuniam cuiusque accepi? Munera, vel parua, vel magna non spreui? obliquus sermo, oculum petulans fui? Nihil mihi aliud obijciunt, nisi sexum meum, & paulò post, Ante-

quam domum sanctæ Paulæ nossem, totius in me Urbis studia consonabant, omnium penè iudicio dignus summo sacerdotio decernebar. Dicebar sanctus, humilis, & discretus. Numquid domum alicuius! asciuoris ingressus sum? Numquid me vestes sericeæ, nitentes gemme, pictæ facies auris rapui ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens, atque ieiunans, simulens sordibus, stetibus penè cæcata, quam continuis natiuis miserericordiam Domini deprecantem sol sepe deprecandit. Nulla me potuit delectare nisi illa, quam manducantem numquam vidi. Sed postquam eam pro sua merito castitatis venerari, colere, suspicere cepi, omnes me illic deseruere virtutes. hæc nus Diuus Hieronymus. Ex quibus vltimis verbis apertissimè constat, quàm viri, & foeminae conuictus periculosus sit, etiam si magna sanctitate polleant.

Ex quibus omnibus non obscure colligo, quod si Patres adeò virginibus cauendum monent aspectum, loquclam, & quamlibet aliam cum viris communicationem, apertè relinquunt, diligentius eorum tactum illis esse fugiendum, ut his verbis eleganter dixit D. Basilius de vera Virginitate ad Letoium Melitenensem Episcopum tom. 2. Sicut cum ignem tagimus, ignis indicia per impressas nobis adu-

D. Basilius.

D. Hier. in ep. ad Asil.

D. Hier. in Gen. 34.

mem-

membris omnibus hic ignis ardet, his, qui corpus adustione liberum seruare instituant, membrorum omnium contactus caute vitandus est, ne ardentem ignis operationem in toto corpore atque in anima ipsa suscipiant. Sicut lapis in aquam cisternae coniectus, non solum adiacentem aquae partem, in quam cecidit, agitat, verum et orbis alios post alios perpetuis vicibus excitans, eos interdum ad vltimos lacunae margines agitando perducit, ita et lasciuus oblitus, vel sermo, volupiatis delinitus illecebris, in Virginis animam, velut in vndam purissimam, vehementer insicitus, alias post alias, quasi in profundo, cogitationes amatorias excitat, ipsamque totam eius, qui fecit imaginem, sanctam fluctibus agit. Nos igitur, qui ad imaginem Creatoris nostri creati sumus, eius puritatem imitari conemur, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuunt, & regnant in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA VI.

Vocem Deiparae Mariae, Elisabetham salutantis, instrumentum fuisse diuinae virtutis ad sanctificandum Ioannem, & donum prophetiae illi conferendum, nec non Elisabetham, & Zachariam multis bonis replendor, ex Patrum doctrina monstramus in illa verba: Intrauit in domum Zachariae, & salutauit Elisabeth, & factum est, vt audiuit salutationem Mariae Elisabeth, exultauit infans in vtero eius, &c.

Luce 1.

Aulus Gellius li 4. no. 1. att.

VL. GELLIVS dixit: Admiratio, quae maxima est, non parit verba, sed silentium: sane in hoc Euangelio cum per multa prodigia in vnum coeant, vehementer aded animum in admirationem rapiunt, vt instar extasis cu-

iudam verba promere non sinant. Adest Deus & homo, adest mater, & Virgo, adest fides diuina, & cor humanum, adest sterilis Elisabeth grauida, adest Ioannes, antea sanctus, qua natus, simul infans, & adultus, & (vt ait D. August.) prius tangens coelum, quam terram. inter haec tamen mirabilia, quatuor praecipue reperio similia illis, quae sapienter Salomoni ardua valde, ac difficilia visa fuere; primum fuit via Aquilae in coelum; ecce Mariae, quae instar regiae aquilae velocissime volatis, vt praedixit in montana cum festinatione, exurgens abiit in montana cum festinatione, & praedixit faceret omnium nobilissimam, hoc est, vt Ioannem (de quo Christus dixit: inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista) ab vnguibus daemonis liberaret. Secundum mirabile fuit. Via serpentis super terram: ecce veterana Elisabeth, prudentissima serpens, quae per dura, ac sicca sterilitatis petram pertransiens, & quasi antiquam infaecunditatis pellem exuens, mira inuenescit fecunditate diuinitus ei indita. Tertium valde mirandum erat. Via nauis in medio mari; ecce infantem Ioannem, velut nauiculam in medio inundatis maris originalis peccati procellosis fluctibus agitatam, a quibus tamen maris stella (sic sonat Maria) tamquam instrumentum diuinae omnipotentiae, illum liberauit. Quartum tandem mirabile aded, ac perdifficile erat, vt Salomon diceret: Et quartum penitus ignoro, viam viri in adolescentula: ecce iter & viam Christi Domini, in adolescentula Maria, velut in velocissimo curru ad Zachariae domum pergens, vt velut sol irradians tenebrosam Ioannis mentem illustraret, & in sterili illa terra peccati originalis maledictione saeculata pretiosissimum gratiae iustificantis aurum, inestimabilesque virtutum margaritas procrearet. Est namque obseruatione dignum, quod Christus Dominus non aliter diuina charismata Ioanni & matri eius conferre voluit, quam media Virginis salutatione, vt apertis verbis edixit Elisabeth: Vt facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. vade

D. August. de nat. Dapt.

Math. 11.

Luce 1.

Per. Remen. vnde doctissimus Petrus Rauennas serm. de Ioanne Baptista dixit: Per vocem Virginis facta est sanctificatio Praecursoris. & D. Cyril. lib. de recta fide, inquit: Salutatio sanctae Virginis Mariae, Iesum ferentis in vtero, Ioannem mouit ad prophetiam. & D. Chryost. super cap. 2. Lucae id ipsum his verbis edocuit: Ideo Christus fecit Mariam salutare Elisabeth, vt sermo procedens de vtero matris, vbi habitabat Dominus, per aures Elisabeth ingressus, descenderet ad Ioannem, vt illum vngeret in Prophetam. Itaque docent hi Patres, verba Virginis non tantum significatiua, sed etiam effectiua fuisse, velut instrumentum quoddam, per quod omnipotens Christi virtus operabatur in Ioannem & Elisabeth. quare quemadmodum in exordio creationis mundi ad vocem Dei conditus fuit orbis: ita ad Mariae vocem coepit orbis renouatio; & sicut ad hanc vocem: Ecce Ancilla Domini: sacrum incarnationis mysterium peractum est, ita ad salutationem Virginis mira tanti, ac tam ineffabilis sacramenti virtus coepit manifestari. Vnde egregie Episcopus Cretensis dixit: Ad primam vocem in paradiso virginis vteri arbor vitae plantata fuit, ad secundam, fructus arboris pullulare coepit: nec solum illi sacramentum absconditum a saeculis in Deo patefit, sed per eam illius effectus alijs manifestantur. Vox haec saluatio fuit Virginis, vt ait Lucas: Et salutauit Elisabeth: non enim defuit B. Virgini debita illa vrbinitas, vt quamprimum domum vultioris cognatae ingrediebatur, illam salutarer; nam & Angelus Gedeonem, & Raphael Tobiam seniores salutauit; sed & Dominus hoc Apostolos facere monuit, vt in quacumque domum intrarent, primum dicerent: Pax huic domui: quod idem ipse ad Apostolos ingrediens obseruauit dicens: Pax vobis. Paulus etiam dixit: Salutate inuicem in osculo sancto. nec refert quidquam quondam Eliseum interdixisse Gezi famulo suo, quem cum baculo suo ad domum Sunamitidis mittebat, ne quemquam occurrentem salue-

Luce 1.

Episc. Cret. 10. 3. del' ijs. B. Virg.

Luce 1.

Indit. 6. Tob. 5.

Luce 10.

Ioan. 20. ad Rom. 16.

4. Reg. 4.

re iuberet, & Christum ipsum prohibuisse discipulis suis, ne quem in via salutarent. Aliud enim est, obuium aliquem habere, aliud, domi etiam suae reperire. Nolebant illi suos iam ad iter accinctos colloquiis occurrentibus ab officio auocari, ad instar illius prophetae, qui a Pseudopropheta seductus est: interim non prohibuerunt illam honestatem, qua quantumuis barbari inter se vtruntur, ne forte vt hostes domos alienas adirent. Ostendit etiam suam vrbinitatem B. Virgo in eo, quod honore praeniens cognatam suam, prior illam salutauit, vt his verbis docuit D. Ambrosius. Venit propinqua ad proximam, iunior ad seniore, nec solum venit, sed prior salutauit; decet enim, vt quanto castior Virgo, tanto humilior sit, nouerit deferre senioribus, sit magistra humilitatis, in qua est professio castitatis. Quo autem genere salutationis vsa fuerit B. Virgo, silentio praetertis sacri Euangelista; verosimile tamen est (vt Angelus Celestinus adnotauit) quod cum ipsa vtero suo gestaret illum, de quo Paulus: Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum: hanc futuram filij sui salutationem ad Ephes. 3. vlturpasse: Pax tibi: vel: Pax huic domui. eruditissimus vero Salmeron refert ex aliorum sententia, haec fuisse verba Marianae salutationis: Pax tibi, magni Prophetae, & vocis clamantis in deserto dignissima mater. Cur autem B. Virgo non dicatur salutasse Zachariam, licet quidam opinentur, quod magni momenti negotiis occupatus non primum ei obuius factus est; aut quia decentius erat, vt recundam Virginem colloquium primum cum foemina, non cum viro inire, mihi tamen cum Alberto magno videtur, Mariam non salutasse illum, quia erat mutus, & surdus propter incredulitatem, ob quam ei Angelus praedixit: Eo quod non credidisti verbis meis, eris tacens vsque ad diem natiuitatis eius: pudorem autem virgineum minime decebat gestibus, & nutibus cum viro occupari. Obiter tamen non possum hoc loco eorum consuetudinem non ex-

Luce 10.

3. Reg. 18.

D. Ambr. 6. 1. Luce.

Celestin. supra missus di. 31.

ad Ephes. 3. tract. 10.

Salmer. 10. 3.

Beauxamis in harmon. 10. 1. super c. 1. Luce.

Alber. Mag. super c. 1. Luce.

Luce 1.

secrari, qui abiecta, ac penitus ab eorum ore relegata salutatione à Christo Domino in Euangelio indicta: Pax tecum: non aliam in ore versant, quam illam Ethnicam: *Osculor manus tuas*, quæ sine dubio ortum habuit à quodam Gentilium ritu, qui vt solem & lunam adorarent, ad hos planetas manum extendentes, postea illam osculabantur, vt his verbis tradit

Lyran super Iob 31.

Iob 31.

Lyranus: Gentiles illius temporis manum osculabantur in signum reuerentia corpora cælestia tamquam Deos adorantes; ad idque plane alludunt verba Iobi: *Si osculatus sum manum meam ore meo: si vidi solem, cum fulgeret, & lunam incedentem clare: quæ est iniquitas maxima, & negatio contra alissimum.* ecce profana vestra salutatione osculandi manus non aliud quam idolatriæ primordium habet.

Cæterum ad id, vnde non nihil digressi sumus, reuertentes, diuina charismata, quæ per Marianam salutationem, tamquam per instrumentum diuinæ virtutis, in hac visitatione magnificentissima Dei largitas in Zachariæ domum contulit, commemorare properemus. Etenim si exploratum fatis & compertum est, sanctorum aduentum in alienas domos fortunatum eis & salutarem crebro existisse, nemo sanæ mentis Virginis ingressu, & habitationem in domo Zachariæ vtilem valde ac proficuum illi fuisse diffitebitur. Veneruat olim tres Angeli ad Abraham, quibus hospitio exceptis, cū pro peregrinis haberetur, Patriarcha ille diuturni voti compos factus est, vt in extrema propemodum ætate contra omnium expectationem, ex vxore sterili & valde annosa opratum diu filium ac heredem acciperet. Venerunt rursus Angeli duo, & ad Loth Sodomis commorantem diuerterunt, qui non solum hospitem suū, sed & filias suas duas è summo vitæ periculo liberarunt, vt è communi & horrenda vastatione patriæ incolumes superessent. Venit Iacob ad impiū Laban, suoq; aduentu singularem dei benedictionem illi idolorum cultori obtinuit, vt palam

Gen. 18.

Gen. 19.

Gen. 30.

ipse passus est dicens: *Experimento didici, Ibid. quia benedixerit mihi Deus propter te: Venit Ioseph in domum Putipharis, principis exercitus Pharaonis, & Deus tot illā bonis cumulauit, vt faceret textus dicat: Benedictus Dominus domui Aegyptij propter Ioseph. Venit Eliscus ad Sareptanam hospitem suam viduam, & omnia vasa vacua oleo impleuit, quo & debita sua soluit. Idem etiam Propheta ingrediens domum Sunamitidis filiū eius mortuum ad vitam reuocauit. Venerunt tandem Apostoli, & pacem domesticis, ad quos diuerdebant, nisi indignos illi se præbebant, e largiebantur. Si igitur ad ingressum seruatorum Dei mirabiles hi effectus cōtinuè pullulabant, quis quæso dubitabit, vberiora bona ad ingressum matris Dei in domum Zachariæ in habitatores eius fuisse collata? Equidem si, vt Astrologi venditant, quando in die natalis alicuius hæc duo pariter concurrunt, beneuolus planeta, & fauorabilis domus, in quā ingreditur, magnæ alicuius futuræ felicitatis præfagium esse censetur, cum hodierna die planeta regnans sit sol iustitiæ, & domus fauorabilis, quā inhabitat Maria, in cuius vtero delitescit, non poterat non id felicissimos euentus prænūtiare & præfagiri: horum primus, & potissimus fuit peccati originalis maculæ, Ioannis animam deturpantis, media gratia illā sanctificante, expiatio & emundatio: quemadmodum enim (vt legimus lib. 1. Reg.)*

Gen. 39.

4. Reg. 4.

Ibid.

1. Reg. 16.

Gen. 36.

Pacificaque manu ramum prætendit oliuæ.) Virg. Aen. non secus beatissima Virgo, velut purissima columba, in domum Zachariæ veniens, ac ore suo mysticum illum oliuæ ramum, Pax tecum, in ore gestans, signum fuit

fuit Elisabethæ minime ignotum, peccatum originale Ioannis animam inundās iam cessasse; vnde ad id significandum Euangelista dixit: *Vt audiuisset salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius.* Ac tandem sicut olim tempore Cruciatæ terræ Sanctæ bis accidit (id varijs testantibus historiographis) vt columba sub alis suis literas deferret adiutrices, & auxiliatrices, ad eundem modum B. Virgo instar columbæ vtero suo portans epistolam, quam misit pater, hoc est, filiū suum, ad auxiliandum & liberandum genus humanum, cum primum illam in domum Zachariæ induxit, Ioannem ab originalis peccati infestissimo hoste liberauit, ecce miram Matris & filij largitatem, & munificentiam, qua sane non solum liberalius, sed & vrbanius mihi videtur se gessisse cum Ioanne, quam Eliscus cum Principe Naaman Syro; hic enim propheta non est egressus ad principem, sed misit illi nuntium qui indicaret ei medicinam, quam adhibere deberet, vt à lepra liberaretur; vnde princeps ipse iratus dixit: *Putabam quod egrederetur ad me: Christus autem Dominus cum Maria egressus est ex Nazareth ad Ioannē, princeps ad seruum, rex ad famulum, Messias ad Præcursores, filius Dei ad filium Zachariæ, Creator tandem ad creaturam.*

Lucæ 1.

Tareagnotæ p. 2. lib. 12. & alij.

4. Reg. 5.

2. Reg. 7.

1. Jo. 49.

Ad hæc, quemadmodum Dominus olim, cum esset in medio rubi, vocauit Moysen, & elegit, vt esset dux populi sui, & educeret eum de Aegypto; sic & modò Dei filius cum esset in vtero beatissimæ Virginis matris suæ (quæ per illum rubum mirabiliter significata est, vt sancti Patres & Ecclesia nos docent) vocauit Ioannem, & elegit in seruum, & ducem populi sui, quem educere veniebat de seruitute peccati, & mortis, vt induceret in terram promissionis æternæ: vnde per Isaiam, nomine S. Ioannis dicitur: *Dominus ab vtero vocauit me: de ventre matris meæ recordatus est nominis mei: ac si diceret; Dominus ipse, cum esset in vtero matris suæ, in rubo illo virgineo, & inaccessi-*

so, ab illo me vocauit per gratiam suam, & sanctificauit, nomen indidit, ac Præcursores instituit, qui præpararet ei viam ad salutem totius humani generis. Vide tamen, quanto ampliori gloria præfate (etiam cū grandis esset factus) iste puer, magnus futurus coram Domino, dignus est habitus. Nam primò, Moyses missus est ad populum Israel, vt educeret eum de seruitute Aegypti, in illa visitatione Domini, quam prædixit sanctus Ioseph: *Post mortem meam Deus visitabis vos, & ascendere faciet de terra ista.* Visitatio hæc, quasi terrena fuit, per quam eduxit populum suum Deus in manu Moysi de terra Aegypti ad terram, quam promiserat illis, lacte, & melle manantem: at Ioannes fuit homo missus à Deo, vt testimonium perhiberet de Christo, qui visitatione sua spiritali, ac cælesti educere veniebat populum suū de seruitute dæmonis, de tenebris peccati, & inducere in patriam promissionis, & claritatis æternæ: hinc Zacharias, plenus Spiritu sancto, cœpit cantare hanc visitationem, & redemptionem, quæ per Christum venire incipiebat, inquit: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ: & postea: Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.* huiusmodi autem visitationis diuinæ, Ioannis admirabilis præco, & vox fuit ab ipso vtero, ipse cœpit aperire viam ante faciem Domini, & parare Domino plebem perfectam, quam ipse Dominus suo aduentu visitauit, redemitque de seruitute peccati, & mortis. Secundo, Moyses populum de terra Aegypti eduxit, per aquas maris traduxit, & in eis quasi baptizauit, sicut Apostolus ait: *In Moysse baptizati sumus, & in mari, ceterum hoc per figuram agebatur, vt his verbis edixit Gregorius Nazianzenus: Ioannes baptizauit populum in Iordane, non iam ille Iudaico more, non enim in aqua solum, sed etiam in penitentia: ait enim Matthæus: in Iordane confitentem peccata sua, non tamē ita spiritiualiter, vt postea Christus Dominus fecit, baptizabantur ab eo.* ipse etiā

Gen. 50.

Luc. 1.

1. Cor. 10.

Greg. Nazian.

Matth. 3.

Ioannes Dominum suum ac Redemptorem licet stans, ac tremens baptizare metuit, & Baptista nomen, dignitatemque consequutus est. Tertio Moyses, quando de rubo a Domino vocatus est, iussus est calcamenta solvere: *Solve, ait, calcamenta de pedibus tuis*: at Ioanni (sicut Chrysolostomus meditat) sua propria Deus spiritua lia calcamenta dedit, quibus ipse indignum se fatebatur, cum dicebat: *Cuius non sum dignus calcamenta portare*. Calcamentum hoc, quod Ioanni praconi suo, ac ceteris Evangelij sui predicatoribus Christus dare solet, virtus diuina est ad calcandos labores, inimicorum persecutiones, atque ipsa Daemonia, si necesse sit, pro iustitia, & Evangelio: *Calceati pedes* (ait Paulus) *in preparationem Evangelij pacis*. promptos ac paratos eos esse volens (vt Cyrilus ait lib 5. de adorat.) ad discedendum alacriter a mundo, vt prompte eant quocumque lex diuina, & voluntas iussit, Ioannes mirabile calcamentum habuit, & omni labore, atque aduersitate multo fortius, dum Christo testimonium reddebat, dum iustitiam & veritatem praedicabat, nullius formidans potentiam, aut minas: de quo possemus recte dicere cum Moysse: *Ferrum, & aes calcamentum eius*. Quarto, Moyses missus a Domino, vt staret coram Rege Aegypti, & populum educeret de illius seruitute, id fecit in multis signis, & prodigiis & portentis, quae Dominus patrauit in Aegypto, & quibus Pharaonem, & seruos eius, totamque terram plagis maximis percussit, ac terruit. At Ioannes Baptista seipso solo absque signis, & prodigiis, suum munus Praecursoris mirabiliter impleuit: *Ioannes Baptista*, ait Evangelista, *signum fecit nullum*: nec aquas conuertit in sanguinem, neque virgam in serpentem, nec mortuos suscitauit, aut id genus signa fecit. Cuius enim tota vita miraculum erat atque portentum, non opus habuit signis aliis, ad sui commendationem, & vt alij verbis eius crederent. Possset dicere Ioannes cum Dauid: *Tam*

Exod. 3. Chry. ho. 3. imperfecti.

Matth. 3.

Eph. 6.

Cyrius li. 5. de adorat.

Deut. 33.

Matth. 10.

Psal. 70.

quam prodigium factus sum multis. & Deus ipse, quod apud Ezechielem: *Portentum dedi te domui Israel*. ipse enim Ioannes Ezech. 12. toti mundo stupendum, ac portentum fuit, eiusque vita, ac mores, multo maiora miracula fuere, quam ea, quae Moyses in Aegypto mirabilia, & magna lia fecit. Vultus adhuc hoc ipsum cognoscere: cum Moyses fecisset quaedam signa, quae Magi Pharaonis imitari non potuerunt, sed stupefacti, & admirantes, crediderunt ibi esse diuinam, & supra humanam, virtutem, sicut ait Scriptura, dixerunt: *Digitus Dei est hic*. D. August. in Psal. 8. docet nomine *digiti* in sacra Scriptura significari non solum Spiritum sanctum, sed etiam quemlibet virum spiritualementem, qui Spiritu sancto plenus est, ad docendam fidem, & miraculis confirmandam, atque ideo Magos illos nomine *Digiti Dei* intellexisse ipsum Moysen: *Digitus Dei est hic*: ac si dicerent; vir est plenus Spiritu sancto, & virtute diuina, ideo operatur haec tam miranda signa, & prodigia. sed quid habet mirabile digitus Moysis, si comparatur cum digito S. Ioannis Baptista? cum illo, inquam, digito, quem extendit ad homines, & quo toti mundo iam praesentem ostendit Dei filium, humani generis redemptorem, inquit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*? Hic est digitus, qui signum fecit omnium miraculorum maximi, quo indicauit, & signauit hominibus Christum. B. Thomas Apostolus digito tetigit Christum & agnouit Dei filium: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas*: sed fuerat prius incredulus, & a Domino in fide edocuit, & confirmatus est: at digitus Ioannis ceteris indicauit Christum, & ad fidem ipsius eos conuertit, & traxit. Potentior fuit (vt sic dicam) digitus Ioannis humero Moysis, iste enim portare potuit populum Israel de Aegypto ad terram promissionis: *Porta eos in sinu tuo*: at digitus Ioannis attulit mundo scientiam Saluatoris, ac Redemptoris eius, quam nec Moyses portare potuit, neque Patriarcharum aut Prophe-

Ezech. 12.

Exod. 8. D. August.

Ioan. 1.

Ioan. 20.

Num. 13.

Prophetarum quispiam. Potuisset S. Ioannes sine detrimento humilitatis dicere, quod olim Roboam Rex superbia elatus, & arrogantia, dixit populo Israel: *Digitus meus grossior est dorso patris mei*. Pater S. Ioannis fuit etiam Moyses, cum mater eius Elisabeth fuerit de filiabus Aaron, & stirpe Moysi: grossior ergo, & fortior est digitus Ioannis dorso Moysis patris sui: quoniam iste, quamuis portauerit onus totius populi Israel, ac de seruitute Aegypti eduxerit, non potuit mundo afferre Iesum Dei filium in humero suo, & incarnatum ostendere: hoc autem potuit digitus Ioannis demonstrare. fortior igitur fuit humero patris sui, immo, & brachio illius. Caterum non solum Ioannes, sed & mater eius fluente gratiarum, quae per aqueductum Mariae, perennis gratiae fons Christus emittebat, copiose participauit, nam vt sapienter dixit Origenes: *Non est dubium, quin quae tunc repleta est Spiritu sancto, propter filium sit repleta; nec enim mater primum Spiritum sanctum meruit, sed cum Ioannes adhuc clausus in vtero materno Spiritu sanctum recepisset, tunc & illa post sanctificationem filij repleta est Spiritu sancto*. Acceptit deinde Elisabeth spiritum prophetiae: nam cum dixit: *Beata, quae credidisti*: D. Gregor. hom. in Ezech. docet, verba haec prophetiam continere de praeterito: cum autem dixit: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* manifestam de praesenti praesertit prophetiam, & cum tandem subiunxit: *Perficietur ea, quae dicta sunt tibi a Domino*, apertissimum de futuro vaticiniū propalauit. hoc autem prophetiae donum per filium Elisabetham recepisse, Nicophor. docuit, ita vt Ioannes & mater eisdem verbis prophetauerint: *Ioannes*, inquit *ore materno, quasi matris sumpto, supra naturae caput vaticinatus matrem Domini, Virginem vocans, simulque inter mulieres benedictam*. quibus non dissimilia scripsit D. August. dicens: *Ioannes spiritali flamine per os matris de nascituro, ex virgine Christo prophetauit, dum enim Moyses spiritus in septua-*

3. Reg. 12.

Orig. hom. 7. in Luc. inimit.

D. Gregor. ho. 1. in Ezech.

Nicoph. lib. 4. c. 8.

Aug. de mirabil. sac. scrip. lib. 3. cap. 1.

ginta duos consiliarios distribuitur, quid mirum, si pueri adhuc in vtero manentis spiritus per matrem loqueretur? Acceptit insuper Elisabeth a Spiritu sancto illam docente, vt admirabile incarnationis arcanum tot absconditum saeculis prima post Virginem patefaceret, prima Mariam matrem Dei appellaret, prima tandem, quae post Verbi incarnationem, Virginitatis laudes decantaret.

Addunt etiam Patres, illis tribus mensibus, quibus B. Virgo in domo cognatae remansit, vt tradidit D. Lucas, Ioannem & Elisabeth magna gratiae ac virtutum incrementa suscepisse. de profectu quidem Ioannis per illud trimestre tempus, D. Ambrosius ab illa verba: *Mansit Maria cum illa mensibus tribus*: sic loquitur: *Non super Luc. sola familiaritatis ex causa, quod Virgo diu mansit, sed etiam tanti vaticinidest, Ioannis profectus, nam si primo ingressu tantum profectus exstitit, vt ad exultationem Mariae, exultaret infans in vtero, repletur Spiritu sancto mater infantis, quantum putamus vsus tanti temporis sanctae Mariae addidisse praesentiam? vngebatur itaque Ioannes, & quasi bonus athleta accingebatur in vtero matris, amplissimo enim virtus eius certamini parabatur. De Elisabeth autem progressu haec apud Origenem lego: *Valde quippe indignum est in puncto exultare infantem, repletamque esse Spiritu sancto Elisabeth, per tres vero menses nec Ioannem, nec Elisabeth ex vicina matris Domini, & ipsius Saluatoris praesentia profecisse*. nec solum Ioannes, & Elisabeth, & Zacharias bonorum Mariae visitationis particeps esse noscitur, nam praeterquam incarnationis mysterium agnouit, prophetiae donum (vt tradit Origenes) & cum mutus esset, loquebam, precibus Mariae a Christo infante accepit, cui sit honor & gloria in saecula saeculorum. Amen.*

Luc. 1.

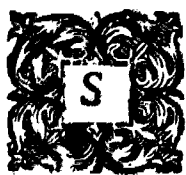
D. Ambros.

Orig. hom. 9. in Luc.

Homil. 10. in Luc.

HOMILIA VII.

Singulari eruditione, varijsq; animi conceptionibus illustrantur iterum verba illa: Ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo: ubi acceleratus vsu rationis in Ioanne, ex SS. Patribus, & ratione comprobatur, ad moresq; componendos infantis exultatio conuertitur.

I tam diuina, quam humana monumenta consulamus, haud difficile reperiemus, ea, quæ infantibus in tenella illa ætate accidunt, pronosticam, ac prælagium esse eorû, quæ postea illis euentura sunt. & quidem, vt ab humanis litteris exordiamur, in natiuitate, Seruij Tullij, V. I. Romanorum Regis, accidit (id referete Tito Liuij) vt fulgentissimus quidam splendor, diadematis figuram habens, caput illius redimeret. De Platone, Marulus & Volaterran. tradidere, in eius ore cum in incunabulis esset, examen apum visum fuisse, velut in aluco existens, quod & de Pyndaro Poeta alij edixeret. Herodotus item refert, die proximo ante natale Cyri, Astyagem auum eius maternum in somnis vidisse, ex ventre matris illius rapidum fluuium egredi, cuius exuberanti fluxu vtraq; regio Persarum & Medorum irrigabatur. Plinius etiã commemorat, præter omnium infantium consuetudinem, qui cum primum nascuntur, vagire incipiunt (iuxta illud: Primam vocem emisit plorans) Zoroastrum Bactrianorum regem ex matris utero ridetem prodidisse. Sacræ deinde literæ, vt ex libro Geneleos constat, Esau & Iacob in utero ma-

tris existentes, inter se pugnarunt, quod futuræ alterius pugnae nõ obsecrum indicium fuit: & vt ad nostrati descendamus, varij historiographi narrant, matrem magni illius Patriarchæ sancti Dominici paulõ antè partum eius in somnis vidisse, se in utero gestare canem, accensam facem in ore ferentem. Idem etiam de S. Nicolao, cum à matre lactaretur, ter in hebdomada feria 2. 4. 6. & 7. à lacte sugendo solitum fuisse abstinere: & de D. Chrysofomo contestatum nobis reliquerunt eius vitæ Scriptores, cum infans esset, examen apum in ore eius confedisit. Hæc omnia quidem rerum magnarum indicia ac certa fuisse argumenta, ipsi rerum euentus exitusq; probant. Nam splendor ille, instar coronæ, Seruij Tullij caput circumdans, prænotauit regiam coronam, quam apud Romanos postea obtinuit. Examen apum in Platonis & Pyndari ore visum, eorum eloquentiam, ac mellifluum sermonem, quo mirificè viguerunt, portendebat. Flumen, quod egrediebatur è matris Cyri utero, Persarum & Medorum vtramq; regionè irrigans, futurum eius in has gentes imperium, quod postea adeptus fuit, significauit. Zoroastris Regis immaturus, cum ab utero matris prodiret, leuitatis animi eius, quam per totum vitæ suæ curriculum prætulit, apertissimè indicium exstitit; licet aliis placuerit, pronosticum extitisse, quod in magica arte insignis futurus erat. Lucta illa duorum fratrum Iacob & Esau intra viscera matris, futuros duos populos inter se aduersantes adumbravit, vt sacer textus adnotauit, dicens: Due gentes sunt in utero tuo. Canis accensam facem in ore deferens, quem vidit mater B. Dominici, quid quæso aliud prædixit, quam illum futurum Dominici gregis aduersus Hæreticorum errores, ac prauos hominû mores latratem canem, orisq; sui, ac suorum fratrum splendenti doctrina vniuersam Ecclesiam instar fulgentissimæ facis illuminaturum? D. Nicolai in infantili ætate à lactis cibo mira absti-

Tit. Liuij.

Marul. & Volaterran.

Herodot.

Eccl. 14.

Genes. 25.

abstinentia, signum fuit singularis parsimonie, & ab omnibus huius sæculi voluptatibus sequestrationis, quam toto tempore vitæ suæ professus fuit; ac tandem mellificantes apes, Chrysofomi oris insidentes, miram eius in concionando faciendam, adeo vt aurei oris cognomento decoratus postea fuerit (id enim significat Chrysofomus) satis perspicuè ostendit. Cum igitur sacer Euangelista inauditum illud prodigium commemoret, Ioannem scilicet materno adhuc utero delitescetem exultasse, & tripudiasse, vt diem festum aduentus creatoris sui ageret, certè hoc tantum portentum magnarum rerum certus prænuncijs exstitit, vnde Angelus dixit: erit enim magnus coram Domino: & Christus Dominus celebre illud de eo testimonium perhibuit: Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Circa hoc igitur mirabile prodigium variis modis illustrandum, tota hæc nostra versabitur oratio.

Grauiissimi quidam in ea fuerunt sententia, vt existimarent, exultationem hæc Ioannis non fuisse actum potentie rationalis, seu opus liberi arbitrij personæ rationis participis, sed fuisse exultationem quandam metaphoricam, & commotionem, seu gestulationem quãdam corporis instar exultantis, diuina virtute per Mariæ salutationem, tanquam per instrumentum, factam; in quo sensu sacra Scriptura ait res. inanimatas exultantes. Montes exaltauerunt vt arietes. ita docuerunt D. Augustinus, S. Thomas, Eucherius, & Iansenius, qui ait vice illius vocis significat motum aliquem externum corporis; qui gaudij effectus esset solet. Inquiunt ergo omnes isti Doctores, quod sicut de Iacob & de Esau sacra Geneleos historia ait: Collidebantur in utero eius parvuli: & tamen lucta illa erat absque vllõ vsu rationis, ita & motus ille Ioannis in utero materno, quo illum exultasse dixit Lucas, absque omni proflus fuit rationis & liberi arbitrij vsu. Cæterum tam Patres

Luc. 1.

Matth. 11.

Psal. 113.

Aug. epist. ad Dardan.

S. Thom 3 p.

q. 27. ar. 6.

Euche. de q. non. Test. in Luc.

Iansen. in sua concord. Gen. 25.

D. Amb. l. 1.

in Luc. & de illis. Virg.

lib. 2.

Græcos, quàm Latinos video contrariam omnino sententiam vnanimi consensu amplecti, ita Diuus Ambrosius, D. Leo, D. Hieronymus, D. Petrus Chrysologus, D. Ioannes Chrysostomus, D. Cyrillus Ierosolymitanus, necnon etiam D. Augustinus, Origenes, Theophylactus, Nicephorus, Metaphrastes, Euthymius, Rupertus Abbas, D. Vincentius Ferretius. His adiungo verba D. Bernardi serm. de natiuitate Ioannis Baptistæ dicentis: Illo enim tempore solùm potuit illuminare modium suum, soli interim lucere matri, magnum in pietatis sacramentum reuelans ipso motu nouæ exultationis. sed & alia egregia Venerabilis Bedæ his adnectam, in hunc modum elegantè loquentis: Aperiente os ad salutandum B. Mariae Elisabeth, repleta est mox Spiritu sancto Elisabeth, repleta est Ioannes, atque vno, eodemq; spiritu ambo edocti, illa salutantem, quæ esset, agnouit, & vt matrem Domini sui, debita cum benedictione venerata est: ille ipsam Dominum esse, qui in utero Virginis portaretur, intellexit; quia lingua necdum valuit. animo exultante salutauit, officiumq; suæ præcursoris, quam deuotè iuuenis esset impleturus, etiam antequam nasceretur, adueniente Domino, quibus valebat iudicij, intimaui. Non dissimilia lego apud D. Ioannem Chrysost. qui solita sua eloquentia dixit: Cum ad nos aduenisset, sicut modo audistis Redemptor nostri generis; venit protinus ad suum amicum Ioannem, dum adhuc esset in utero quem cum ex matrice aspexisset Ioannes, terminos suæ naturæ concutiens, exclamat: Video Dominum, qui natura impleuit terminos, expecto tempus nascendi: ac tandem silentio non præteribo præclara Origenis verba, acutè dicentis: Sancta erat anima Ioannis, & adhuc in matris utero clausa, quæ ventura erat in mundum, quasi per experientie sensum sciebat, quæ Israel ignorabat; vnde exiliuit, & non simpliciter exiliuit, sed in gaudio; senserat enim venisso Dominum suum, vt sanctificaret seruû suum, antequam de matris utero procederet. Ac tandè S. noster Bonauent. inquit: Ex quo infans sic supra naturã exultauit certû est quod nature Dominum ei occurrerit.

de Virg. l. 4. de fid. ad Gra. c. 4. D. Leo ser. 10. de Nat. D. Hier. ep. 7. ad Lat. S. Chrysol. serm. 88. S. Ioan. Chrysof. hom. 1. in Luc. Ieropietatis sacramentum reuelans ipso motu nouæ exultationis. sed & alia egregia Venerabilis Bedæ his adnectam, in hunc modum elegantè loquentis: Aperiente os ad salutandum B. Mariae Elisabeth, repleta est mox Spiritu sancto Elisabeth, repleta est Ioannes, atque vno, eodemq; spiritu ambo edocti, illa salutantem, quæ esset, agnouit, & vt matrem Domini sui, debita cum benedictione venerata est: ille ipsam Dominum esse, qui in utero Virginis portaretur, intellexit; quia lingua necdum valuit. animo exultante salutauit, officiumq; suæ præcursoris, quam deuotè iuuenis esset impleturus, etiam antequam nasceretur, adueniente Domino, quibus valebat iudicij, intimaui. Non dissimilia lego apud D. Ioannem Chrysost. qui solita sua eloquentia dixit: Cum ad nos aduenisset, sicut modo audistis Redemptor nostri generis; venit protinus ad suum amicum Ioannem, dum adhuc esset in utero quem cum ex matrice aspexisset Ioannes, terminos suæ naturæ concutiens, exclamat: Video Dominum, qui natura impleuit terminos, expecto tempus nascendi: ac tandem silentio non præteribo præclara Origenis verba, acutè dicentis: Sancta erat anima Ioannis, & adhuc in matris utero clausa, quæ ventura erat in mundum, quasi per experientie sensum sciebat, quæ Israel ignorabat; vnde exiliuit, & non simpliciter exiliuit, sed in gaudio; senserat enim venisso Dominum suum, vt sanctificaret seruû suum, antequam de matris utero procederet. Ac tandè S. noster Bonauent. inquit: Ex quo infans sic supra naturã exultauit certû est quod nature Dominum ei occurrerit.

et

Isaie 49.

Isaie 12.

Arist. lib. 2. de an.

Luce 1.

Ibid.

ex quo infantulus respandet ex utero, certum est te concepisse illum, qui vocat ab utero, secundum illud Isaia: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris mee recordatus est nominis mei: ex quo puer tam mirabiliter exultavit, certum est iam verè consummatum esse id, ad quod Isaïas convocabat: Exulta, & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. haecenus hi Patres. Quorum doctrina de accelerato vsu rationis in Ioanne, bifariam potest intelligi: primo quidem, quod corporis membris & organis ad exercendam rationem miraculose dispositis, nam sicut artifex aut scriptor sine instrumentis accommodatis efficere nihil potest, ita anima, quæ tantquam tabula rasa est, in qua nihil est depictum, vt docuit Aristot. nisi corpora sensuum organa ad vsum rationis habeat accommodata, nihil connaturaliter intelligere valet: Secundo verò modo contingere potuit ille vsus rationis, speciebus diuinitus infusus in animam, quæ instrumentis corporis minimè egerent; ad eundem modum, quo fuerunt infusæ Angelis, & quotidiè infunduntur animabus separatis: quomodocunque tamen id fuerit, multis quidem nominibus mihi persuadeo, hanc tantorum Patrum sententiam de rationis vsus acceleratione in Ioanne verum esse. Primo, quia licet verbum hoc exultare interdum in sacris eloquiis metaphorice accipiatur, exultare tamen in gaudio nunquam secundum metaphoram vsurpatur, vt acutè obseruauit Origenes: igitur cum Lucas dicat: Exultauit infans in gaudio: manifestè relinquitur loqui de vera & propria exultatione, quæ est actus liberi arbitrii, vsum rationis supponētis. Secundo, quia Zacharias locutus est cum Ioane in die circumcissionis eius: Et tu puer propheta altissimi vocaberis, præbis enim ante faciem Domini parare vias eius: Patres autè non loquuntur ad infantulos, nisi iocosè, minimè vero, reuelant eis negotia magni momenti: cùm ergo Zacharias magna illa arcana Ioanni infantulo affatus fuerit, conse-

quens est locutum fuisse ad illum tanquam ad rationis participem; vnde D. Ambrosius hanc rationem tangens ait: Si fortasse alii qui quasi irrationabiles mensis excessum pulsent, quod Zacharias octo diebus alloquitur infantie. verum si teneamus, intelligemus profectò quod potuit vocem patris natus audire, qui Mariæ salutationem, antequam nasceretur, audiuit. sciebat propheta alias esse aures prophetæ, quæ spiritu Dei, non corporis ætate referantur; habebat intelligendi sensum, qui exultandi habebat effectum. hæc Ambrosius. Tertio eidem sententiæ tenacius adhæreo, quia Ecclesia Romana in officio S. Ioannis Baptistæ planè illam docuisse mihi videtur: ait enim in Hymno:
 Ventris obstruso recumbans cubili,
 Sensus regem thalamo manentem.
 Insuper ait:
 Hinc parens nati meritis vterque
 abditâ pandit.
 ecce docet Ecclesia, Ioannem parentibus suis meruisse donum prophetiæ, quo abditâ pandunt: constat autem meritum non posse esse absque libertate, nec libertatem absque vsu rationis. In officio etiam, quo ex approbatione Sedis Apostolicæ vitur sacer Cisterciensium ordo in Visitatione Virginis dicitur:
 Sacri iunguntur vteri,
 Milesque sui Domini
 Præsentiam dum percipit
 Hunc exultando suscipit.
 Actandem quarto, quia (vt grauissimi Patres docent) Ioannes inter alia diuina charismata, quæ per salutationem Virginis, tanquam per diuinæ virtutis instrumentum, accepit in utero matris latens, vnum fuit prophetiæ donum, quod constat nemini dari, nisi ratione videnti. Origenes in sacris literis veratissimus in hunc modum loquitur. Dum adhuc essem in visceribus matris, prophetico spiritu vidi illam coram me conceptam in utero Virginis. & D. Chrysostomus sapienter interrogat: Quis prophetarum, cùm esset propheta id facere potuit? Elias quidem vnxit Eliseum in prophetam, non tamen prophetandi gratiam illi donauit; iste vtrò in utero

Hym. Eccl. Rom. in off. S. Io. Bapt.

Hym. Ordin. Cisterc. in off. Virg.

Orig. hom. 7. & hom. 2. ex varijs.

D. Chrysof. Theophyl. Rupert. 1. Euthym. Caiet. 3. p. 9. 27. art. 3.

D. Leo ser. 10. de nat.

Beda hom. in euag. Exw. g. Mariâ.

Council. Basili. sess. 43. de vsu. Virg.

D. Thom.

Ioan. 1.

D. Chrysof. Theophyl. Rupert. 1. Euthym. Caiet. 3. p. 9. 27. art. 3.

in utero matris existens diuini introitus scientiam matri donauit, & os illius in verbo confessionis aperuit, vt cuius non videbat personam, cognosceret dignitatem. & infra, explicans quomodo prophetauerit in utero, cum ibi nil locutus fuerit, inquit: Statim exultans puer prophetauit, non voce, sed motu. Accedit D. Leo, qui ser. de nat. hæc habet: Præcursor Christi spiritu prophetiæ in utero viscera matris accepit, & nondum edidit Genitrici Domini signa exultationis ostendit. consentit Venerab. Beda dicens: Vnde tibi hæc exultatio? nondum natus, & prophetas? Matrè Domini in voce cognoscis, quæ quia resalutare non potes, exultando agis, quod potes; quàm lætus ei occurreres, si iam natus eam videres, cuius voce audita exultando obuiam ire conaris? Atque his innitentes Patres omnes Concilij Basiliensis. sess. 43 vnanimis huic veritati subscribere, asserentes, Saluatorem à suo Præcurfore tunc fuisse cognitum. Videtur sanè in hac felici Mariæ visitatione id contigisse, quod tempore ætatis accidit. nam quemadmodum tunc in locis solari planetæ magis expositis citius fructus maturefcunt, quàm in vmbrosis, ita sanè quia sol iustitiæ Christus Dominus à Mariana aurora ductus in domum Zachariæ, viciniorem se constituit Ioanni, hinc est, vt vsus rationis fructus celerius ac citius maturefceret, adeo vt in creatorem suum (vt docet D. Thom.) præceptum illud cõuersionis in primo instanti vsus rationis perfectissimè impletet. Quod si Ioannes dixit: Ego nesciebam eum, quibus verbis videtur se fateri nò agnouisse Christum Dominum, sensus non est, quod ignorasset illum, sed quod Christum de facie nò agnouisset, neq; cum illo cõuersatus fuisset; quod diuina prouidentia factum esse arbitror, vt sic testimoniū, quod de Christo apud homines exhibiturus erat, omni prorsus suspitione careret: ita interpretantur Chrysostomus, Theophyl. Rupert. Euthym. & alij multi expositores in commentario illius loci. Illud autè quod quidam cum Card. Caiet. affirmant, vsum rationis Ioanni in utero materno datum, non deinceps in eo per-

feuerasse, mihi nulla ratione persuadeere valebunt; quia credibile non est Christum Dominum amicissimo sibi infanti, quod liberaliter impertuerat, abstulisse, maxè quod sine penitentia sunt dona Dei, vt ait D. Paulus. Et hoc igitur vsu rationis & vera cognitione, qua Christum Dominum præsentem nouit in utero matris commorantem, & à peccati macula ipsum emundantem, ortum habuit mira illa exultatio, & ingens gaudium, cuius meminit Euangelista: Exultauit infans in gaudio. Longè aliter Ioanni accidit, quàm olim Adamo; hic enim cum vocem Domini audiuit, terrore concussus est: Domine audiuisti vocem tuam, & timui: ed quod nudus essem, at Ioannes audita voce Virginis miro gaudio exultauit; Adam de publico in absconditum fugit, Ioannes de vteri penetralibus, vt se Domino suo offerret, gestiuit erumpere; Adam beneficia à Deo recepta Deo non refert, neque illi grates agit, Ioannes materno utero clausus beneficiorum cõfessionem, quam ore promere non valet, corde exhibet cùm Dauide dicens: In te confirmatus sum ex utero, de ventre matris mee tu es protector meus, in te cantatio mea semper: Adam contristatur, & reuic ad præsentiam Dei illum vocantis venire, Ioannes verò agnoscit tanquam seruus Dominum, miles Regè, præco Iudicem, & quibus potest, vt alter David coram Arca, saltibus & gestulationibus aduertum Christi in utero matris illum visitantis lætanter celebrat. O inauditam nouitatem, o stupendum miraculum, o pulcherrimum, ac mundi Theatro incognitum spectaculum; paruuli materno alueo clausi inuicem se salutant, inuicem sibi alludunt, non sicut Ismael Isaaco, alter, alteri illudit: ecce paruuli in visceribus maternis, sicut olim Iacob, & Esau in utero Rebecca contententes, non tamen instar illorum, vt alter alterum supplâret, sed vt alter alterum mutuo sanctificet, ille sanctitatem conferendo, hic sanctitatis auctorem cõfitendo. Abraham quidem magnum beneficium collatum credimus, cum de illo

Ad Rom. 11.

Luce 1.

Gen. 3.

Psal. 70.

2. Reg. 6.

Ioh. 3.

dicitur: *Abraham exultauit, ut videret diem meum, vidit, & gaudius est.* sed accidit in figura, & gaudius est spe rei futuræ; at Ioannes lyncis infusæ sibi cognitionis oculis Christum vidit præsentem, nõ in umbra, & in imagine, sed in vera carne existentem. Verbum enim Dei in Maria conceptum, & ore eius loquutum, à Ioãne materno vtero adhuc in cluso, veluti sympathia quadam recognitum fuit; & (ni fallor) quasi Echo loquente verbo, quod in principio erat apud Deum, resonuit etiam vox, hoc est, Ioannes, qui vox erat clamantis in deserto, resonuit (inquam) non vocis sono, sed corporis motu, quem sentiens mater eius dixit: *Exultauit infans in vtero meo.*

Lucæ 1.

Cæterum explicare oportet, quod à multis desideratur, quodnam genus gestulationis, & corporalis reuerentiæ Ioannes materno vtero inclusus Christo Domino exhibuerit. ad huius intelligentiam præsupponere oportet, quod (vt Aristot. tradit lib. 1. de histor. animal. c. 8. & Hippocrates lib. 1. de nat. pueri, necnon Auicenn lib. de gen. Embriosis cap. 3.) Infans in vtero conglobatus sic se habet, vt nasum inter genua, oculos super genua, aures extra genua, manus ad genua, caputque pedibus proximum habeat, ad eum certè modum, quo Eliam se composuisse ad orandum, sacra Regum narrat historia: *Ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua: in quem etiam modum mancipia olim aptari compellebantur, cum propter delicta flagellar. debent. habent etiam infantes (vt iidem naturales scriptores doceant) conuersam faciem ad terga matris. Cum primùm ergo Ioannes diuina virtute agnouit Christum Dominum media Virginis salutatione illum à peccati originalis labe emundasse; dixerat enim Salomon: *Rex, qui sedet in folio iudicij, dissipat omne malum inuitum suo: continuò faciem conuertit ad Christum, vt debitum ei reuerentiæ cultum exhiberet, & vt sicut alter Ionas ex**

Aristot.
Hypocr.
Auicenn.

3. Reg. 18.

Pron. 20.

ventre cæti Deum orauit, sic ipse ex ventre matris Christi præsentiam reueretur, ac instar discretissimi oratoris, qui, quod verbis exprimere non valet, artificiosa manus motione indicat, ita facer hic infans, voce non valens Christi præcepto esse, corporis motu & tripudio id supplet. Motus ergo corporalis, quem tanquam internæ exultationis, & gaudij partū exhibuit Ioãnes, intra matris claustra latens, fuit conuersio illa, qua vultum conuertit ad Christum, qui in vtero virginico, velut in Throno, iacebat. His addo, quod nonnulli tradunt (id referente erudito auctore Salmerone) in amplexu Mariæ & Elisabeth, Mariam in spiritu vidisse Ioannem genuflexum coram Christo, & ad inuicem hos sacros infantes se respexisse, & Christum velut in regio solio sedentem Ioanni benedixisse, sanctificasse, nomen illi indidisse, Præcursores instituisse, atque Spiritu sancto repleuisse. Potuit ergo motio illa corporalis fuisse genuflexio hæc, qua Christum Dominum nõ solum mente, sed corpore coluit. Verum tamen est, quod sicut Cometa stabilis non mouetur nisi à stella fixa: eadem, vt Astrologi tradunt, ita Ioannes (quem merito *felix cometam* appellauerim, cum aduentum magni regis prænuiciarit) minime intra materna claustra latens, exultans moueri potuisset, nisi ex influxu, & respectu fulgentissimæ illius stellæ humanitatis Christi, quæ in firmamento virginici vteri delitescerat. Ferunt deinde naturalium rerum Historiographi, Perdiciis pullum adhuc sub putamine clausum moleste ad eò ferre clausuram illam, vt rostro putamea percutiens aditum sibi faciat, forasq; erumpat, ipsum tamen secum ferens putamen. Quidam hæc Perdiciis naturam contemplantes rectè illà in celeritatis symbolum conuerterunt, hanc ei ingeniosam apponentes subscriptionem, *natura ipsa celerior.* Nam cum reliquis volucris hæc natura insita sit, vt nõ prius ab ouæ clausura prodeant, quàm ex putamine auulsæ sint, pulvis tamen Perdiciis, quasi quietis illius, etiam

Salmeron.
tom. 3. tract.
10.

etiam clausuræ impatiens, etiã putamen secum trahens foras erumpat, & progrediatur. hæc quàm aptè in infansem Ioannem conueniant, nemo est (vt arbitror) qui non videat: aderat quidem ille in vtero materno instar pulli perdiciis intra oui putamen, Christi tamen præsentiam mirabiliter præsentiens, quasi moleste ferens impotentiam foras erumpendi, vt creatori inseruiret, illumq; externo etiam cultu coleret, cœpit totam naturæ facultatem transcendens Deum suum interna lætitiæ adoratione venerari, & mirabili corporis gestulatione aduentum eius celebrare, vt non immeritò, immo potiori iure, quàm perdici, ei ascribi possit inscriptio illa: *natura ipsa celerior.*

Quàm autem ingens Ioannis gaudium illud fuerit, quo ante Christum Dominum exultauit, id, quod sub polo degentibus accidit, apertissimè nobis indicabit: qui enim regionem illam incolunt, per sex integros menses ob solis absentiam, in continuis tenebris versantur, illis verò transactis, cum primùm sol elucescit, micantibusque suis radiis totum eorum hemispherium collustrat & illuminat, omnes incredibili iubilo collætantur, solisque aduentum variis modis celebrant. atque hinc est, quod acutè quidam ad describendum ingentem quandã lætitiã, solem polarem regionè irradiantem apponerunt, hanc ei inscriptionem apponentes: *Semestres tenebras pellit.* ad eundè certè modum, cum Ioannes obscurissimis peccati originalis tenebris esset inuolutus, & in ergastulo vteri materni, per sex integros menses instar habitantium sub polo ibi degisset, illisq; iam transactis, vt Angelus dixit: *hic mensis est sextus illi;* sol iustitiæ Christus Dominus hemispherium animæ Ioannis gratiæ suæ splendore irradiasset, continuò ille summa alacritate exultare cepit, Luca id attestante: *Exultauit infans in gaudio.* quod si tantæ lætitiæ causam ab eo scisciteris, illam tibi reddet: *Semestres tenebras pellit: per sex namque menses peccati originalis tene-*

Emblema.

Lucæ 1.

Ibid.

bris obrutus iam in vtero iacuerat, quibus repente pulsus, non potuit non magnum gaudium concipere. Rursus, quem admodum Philomela caeca inclusa, & maxime si masculus est, Philomelæ formicæ cantu ad concinnèdum inuitatur, sic Ioannes, ventris materni inclusus caeca, Deiparæ Mariæ, veluti Philomelæ suauissima voce Elisabethã salutante excitatus, Verbi diuini præsentiam agnouit, & matri exultans indicauit. Certè nauigatoria acus magnetis lapide tacta Aquilonarem stellam indicat, sic Ioannes diuini spiritus gratia tactus fulgentissimū illū solem (Christum intelligo) cuius radii ncaluerat in vtero, lætabundus corporis gestulatione demonstrauit. Adhæc Vincentius Gilbertus sup. Psalm. *Magnus Dominus* refert hieroglyphicum *Pantheræ*, huic argumento satis accommodatum: depinxit Pantheram, in cuius dorso propter colores, quorum mira varietate distinctum habet, si versus splendenter lunam se moueat, fulgens in eo stella conspicitur, secus verò, si ad lucem lunæ non se conuertat: hieroglyphici autem huius hæc erat inscriptio: *Sic mutor ad illam.* ad eundem modum Ioannem contempletur, velut mysticam *Pantheram*, cuius anima potentiarū varietate velut colorū diuersitate depicta, stella erat, sed *stella in medio* obcurata, quia tunc longè à luna aberat; adueniente tamen Maria, quæ *pulchra est vt luna*, & vt luna plena, quæ *gratia plena*, continuò Ioãnes ad lunam hanc se conuertens, anima eius splendida ad eò stella facta est, vt merito dicere posset, *sic mutor ad illam*, hoc est, ad præsentiam huius pulchre lunæ, foelix hæc mihi contingit mutatio, vt ex peccati tenebris in admirabilem gratiæ lucem transferar. Impletum fuit tunc in Ioanne illud, Iob cap. 11. *Cum Iob. 11. te consumptum putaueris, orientis vt lucifer, vel, vt habet originale Hebræum, Obscuratio tua erit vt lucifer matutinus: quod mirum in modum in Ioannem conuenit, cum ob Præcursoris munus, tanquam*

Vinc. Gili-
bert. super
Psal. Magn.
Dominus
lect. 21.

Eccle. 50.

Cant. 6.

Obscu-
ratio tua erit
vt lucifer
matutinus: quod
mirum in
modum in
Ioannem
conuenit,

Lucifer fuerit, solis iustitiæ aduentum prænunciens; cum ergo ad Marianæ lunæ præsentiam, ac favorabilem aspectum à caligine illa peccati ad gratiæ lumen mutatus fuerit, merito (vt dixi) sibi vsurpare potest illam Pantheræ inscriptionem: sic inuor ad illam. Vt tamen mutatio hæc dexteræ excelſi celebrior esset, spirituales choreæ habitæ fuere in domo Zachariæ. Sanè si ad eas conuenire solent nobiles fœminæ, adsunt hic Maria, & Elisabeth, nobilissimo genere natæ: si ad choreas nonnulli ueniunt simulati, & personati, adest hic Verbi diuini maiestas, infantilis carnis velamine simulata, adest & Ioannes tanquam adultus, & rationis particeps pueruli paruitate personatus: solent choreas dulces cantus concomitari, ij centè hic non desiderantur, cum Maria & Elisabeth, tanquam diuersi chori, inuicem concinentes sibi respondeant. Elisabeth canit: *Benedictus in mulieribus*: canit & Maria: *Magnificat anima mea Dominum*. Quod si in choreis exultatio & gaudium frequens est, ecce Ioannes exultat, & gaudet: *Exultauit in gaudio infans in utero meo*: ecce Maria exultat, & lætatur: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*: Exultat tandem Christus, sapientia Patris, vt ipse testatur: *Ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum*, (vel vt legit Philo Hebræus) *choreas ducens in orbe terrarum*. hæc sacræ choreæ non ad vanas & prophanas, sed ad christianas nos inuitant choreas: in illis quidem prophanis qui saltant, id necesse præstare debent, vt à terra se elongent, & cœlo magis se approximent, & quò magis à terra se eleuant, tantò magis cœlo viciniore fiunt; non secus si sacris choreis vacare desideramus, oportet à terrenis curis nos semoueri, & sursum in cœlestia bona ferri, iuxta illud Pauli; *Quæ sursum sunt, querite, non quæ super terram*. dictum est enim: *Va habitantibus in terra*. Qui choreas ducunt, id maximè attendunt, vt corporis motus & saltus sono citharæ

obtemperent, & conforment; ad eundem quidem modum, vt gratas in conspectu Dei choreas ducamus, id maximè curandum est, vt opera nostra fidei sono conformentur, alioquin si opera discordent fidei, merito audiemus vetus Prouerbiū: *nihil ad fides*, quod de malè choreas ducentibus dicitur. Quorum sanè, quia in his spiritualibus choreis (pro dolor) infinitus est numerus, merito ad illos verba Christi Domini vsurpare poterō: *Cui ergo similes dicam homines generationis huius? & cui similes sunt? similes sum pueris sedentibus in choro: & loquentibus ad inuicem, & dicentibus: cantauimus vobis tybiis, & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis*. Certè Verbi diuini præcones, tanquam Dei citharedi, quandoque lugubres vobis animus conciones: *Ite maledicti in ignem æternum: Agite penitentiam: Mortificate membra vestra: Sapite, quæ super terram*: quandoque dulcissimis cãtibz aures vestras demulcemus, ad spirituales choreas vos inuitantes: *Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio, & cithara: Laudate eum in tympano, & choro, laudate eum in chordis, & organo: Vos autem (parcite) tanquam Asini ad lyram, & quibus (vt nuper dicebam) nihil ad fides. tam lugubrem, quàm alacrem prædicationis musicen, ac cœlestem armoniam despicientes, nec nobis cantantibus saltastis, nec nobis plangentibus planxistis*.

Ad extremum obseruandum est, tunc primum Ioannem exulasse, cum media salutatione Virginis à Christo Domino in utero materno iustificatus fuit; quo apertè docemur nihil magis alacrem reddere animam, quàm eius iustificatione: vnde Dauid cecinit: *Eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia: eduxit namquæ peccatores ex Aegyptiaca captiuitate in terram promissionis, hoc est, in exultationem & lætitiā*. Id expertus fuit D. Augustinus cum in libr. Confession. dicat: *Quædã suauis mihi subitò factum est, carere suauitatem nugarum, quas amittere*

Luca 1.

Ibid.

Ibid.

Pròu. 8. Philo in lib. quod Deus sit immur.

Coloss. 3.

Apo. 8.

amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat; eieci eas à me, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior. Accidit quidem peccatoribus iam iustificatis, quod filijs Israel, nam sicut illis, postquam è Pharaonis imperio egressi fuere, Deus pluit in itinere manna de cœlo, ita illos, qui à tyrannica Dæmonis seruitute (diuina gratia adiuuante) se subducunt, dulcissimo cœlestis consolationis manna recreat, eum ipsiq; quasi congratulabundus colætur, vt Aretas Cæsareæ Episcopus versans illa verba: *Ad ostium suo, & pulso: his verbis in persona Christi loquens adnotauit: Violentiam non habet meus aduentus, ostium cordis pulso, & vnà cum ijs, qui aperuunt super ipsorum salute lætor; delicias enim, ac caruam duco salutem hominum*. hæc Aretas, quibus apertè ostendit, quantum peccatori pœnitenti Christus congaudeat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Aretas in c. 3. Apo. 3.

Luca 7.

Matth. 25.

Act. 2.

Coloss. 3.

Psal. 150.

Adagium.

Aliud.

HOMILIA VIII.

Exponuntur verba illa: *Exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? & illa alia: Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino*.

VLTOs quidem lego cõnta deuotum fœmineum sexum, (vt verbis Ecclesiæ Catholicæ loquar) stylum acuentes, variis que conuitiis fœminas lacerantes: quidam dixerunt (id referente Titaquello in l. 1. connubiali) *Mulierem deriuari à molliiie, vt & nomen ipsum eximiam eius infirmitate*

Tiraq. in l. 1. connub.

tem denotare. Martianus (vt idem Tiraquellus) de fœminarum imprudentia loquens dicebat, propterea Poetas Mineruam finxisse absque matre natam, quia prudentia & scientia, cuius tanquam Dea Minerua colebatur, longè à fœminis aberat. Vnde Bartolus ob defectum prudentiæ in l. 1. ff. de legibus docet, fœminas prohibendas esse à legibus condendis, vsuque & consuetudinem earum vix non habere ad legem inducendam. Iuuenalis de earum iracundia inquit:

Vindicta nemo magis gaudet quàm fœmina. Iuuen. Sat. 13.

vnde cum Deus iustitiam suam exercens, Adam puniret pœna illa: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*: Eum verò: *In dolore paries filios tuos*: Dæmonem deinde quem grauius mulstare volebat, hac pœna inflixit: *Inimicitiam ponam inter te, & mulierem*: cum enim mulier vindictæ sitientissima sit, debitas te faciet lueret pœnas. Iosephus de bello Iudaico refert, Mariam quandam, hoc nomine indignam, quæ filia erat Elezari, ingruente fame in quodam bello proprij filij carnes comedisit, cuius simile legitimus 4. Regum 6. vnde sanctus Ephrazim Syrus inquit: *Inter quadrupedia nihil Leone terribilius, aut inter reptilia Dracone crudelius*

Gen. 3.

Ioseph. de bello Iud. c. 8.

S. Ephr. Syr. tom. 1.

D. Ambrosius in boib. c. 5.

Iulius in vita Marci Antonij de luxuria Faustinae Imperatricis commemorat, aded exarsisse in amorem cuiusdam viliissimi gladiatoris, vt in morbum incideret, morbi verò agnita causa, occisus fuit digladiator; quod cum primum ipsa resciuisset, continuò dixit: propinate mihi saltem paululum sanguinis eius. Tiraquellus etiam in l. connubiali, refert, fœminam quandam, nomine Quartilã, impudenter gloriari, quod nunquam se

virginem fuisse meminisset, adeo prematuram sustinuerat virginitatis iacturam. Pontanus item lib. 2. tumulorum, refert hoc epitaphium in sepulchro foeminae insculptum esse:

Pont. lib. 2. *Ausa dare, & cunctis ausa rogare prior.* quod impudentiae genus execrans Deus per Ezechielem dixit: *Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarem ad te.* Sed quod praedicta omnia longè superat, illud certè est, quod Pierius Valerianus refert, foeminam quandam pulchri cuiusdam equi amore fuisse ceptam. De leuitate etiam animi, qua foeminae laborant, Glosa in cap. forus de verbor. signif. hanc scripta reliquit:

c. forus de verb. signif. *Quid leuius fumo? flamen: quid flamine? ventus.*

Cato apud Plut. N. de viris Illustrib. *Unde Cato Cenforinus (vt auctor est Plutarchus) tam parum foeminis propter nimiam earum animi leuitatem fidebat, vt diceret: Nihil magis in vita penitusse, quam cordis arcana vxori sua credidisse.* Ad idem que facit illud Homeri asserentis, Iouem dixisse Iunoni eius vxori: noli Iuno putare scituriam te omnes seruo nes meos. facit etiam, quod vbi nostra vulgata Michea 7. legit: *Custodi oris tui claustra ab his, qui dormiunt in sinu tuo: Nicolaeus de Lyra vertit: à coniuge tua custodi te, ne manifestes ei cor tuum.* Ad hanc eorum confortium, & familiaritatem valde perniciosam esse, satis inquitant probari ex eo, quod Adams, dum absente mulieris contubernio in paradiso existit, originalem iustitiam conseruauit, creata verò Eua, & in vxorem ab eo accepta, continuo eius eloquio subaudiens coelestium charismatum, quibus diuinitus donatus erat, miseram fecit iacturam, omnesque posteros suos huius calamitatis legitimos heredes reliquit. Sane Christus Dominus dixit de antiquo humani generis hoste: *Ille homicida fuit ab initio. sed non ipse solus, qui complicem habuit Euam,*

Michea 3. *Nicolaeus de Lyra sup. c. 1. Mich.*

Iohan. 8.

Salomone dicente: *à muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.* Refert Baptista Egnatus, Imperatorem Caligulam solitum dicere, pergratum sibi fuisse, vt populus Romanus vnam duntaxat ceruicem haberet, vt sic vno ensis ictu illam posset praecidere. hoc crudelitatis genus, quod implere non potuit Caligula in populum Romanum, executio ni mandauit Eua in totum genus humanum; nam veneno sui consilij interficiens primum parentem Adam, in quo, tanquam capite, totum genus continebatur humanum, consequenter omnes eius filios vno mortifero ictu interfecit, vt praecitata verba clare indicant: *Per illam omnes morimur.* Quantum etiam Samsoni Dalila societas, Dauidi Bersabea amicitia, Sifare Iaelis familiaritas nocuerit, nemo est tam sacrarum literarum ignarus, vt haec illum praetereant. Vnde ad hoc detrimentum manifestandum Spiritus sanctus dixit: *Melior est enim iniquitas viri, quam benefaciens mulier: quod perinde est, ac si dixisset, vitium esse vtro ab iniquo hoste multa mala perpeti, quam ab inhonesta foemina demulceri.* Item S. Augustinus tena commemorat inauditam, quae non parum mulieris fallaciam, ac falsam amorem detegit. Refert enim quosdam inhoneftas foeminas amafios suos se redare male simulantes, magicis quibusdam incantationibus in apparentia quadam iumentra transformasse, quorum humeris graua multa deferenda imponebant, eosque sub hac belluina imagine sibi inficere fecisse. Vnde merito (id referente Paulania) Megaplis ciues in Arcadia hanc inscriptionem Veneri apposuerunt: *Dea machinatrix. Cui consonat illud Terentij: Omnes mihi videntur doctae ad malitiam, quod mutuaſſe opinor ab Euripide, prius illo dicente: Ad bona sunt inepitissime, malorum vero omnium effetrices sapientissima.* vnde ipse per eundem Terentium in Andria: *Dicunt, sed nobis facile est verba, & componere fraudes: hoc vnum didicisti foemina semper opus,* quid plura!

Eccl. 24. *Baptista Egn. in sua hist.*

Eccl. 25. Iudic. 16. 2. Reg. 2. Iud. 4. & 14.

Eccl. 42.

D. Aug. li. 18. de Civ. c. 18.

Paulan. li. 3.

Terent. com. 5.

Ter. in And.

Valerius a-
quod Hier.
in quadam
epist.

ra? Valerius (id referente D. Hieronymo) dicebat, foeminam bonam rariorem esse Phoenice. & (vt refert Plutarchus) Lacon vxorem ducturus, statura valde pusillam duxit, dicens, ex rebus malis paruiorem esse minus malam, quod Hispano sermone dicitur: *del mal el menos.* Ac tandem de quodam antiquo Philosopho ferunt dixisse: omnia mala mundi mulierem supergredi, quia haec erat malum necessarium. Refert Paulus Manutius in suis Adagijs, celebratum fuisse ab antiquis proverbium illud: *ignis, mare, mulier, tria mala: ignis omnia consumit, & deuorat, quae sibi admouetur: mare tumentibus suis fluctibus munitissimas naues, ac tiremes absorbet, mulieris tamen malitia maior esse perhibetur; nam si ignis non tangat, nulli nocet; mare, si ei non te appropriet, non te submergit; at mulier etiam non tacta, sed visa, sed audita, sed solum cogitata, frequenter laedit, ac mortifero veneno animu inficit. Haec, & alia persimilia, quae consulto silentio praetereo, non miror antiquos Philosophos in contemptu foeminae sexus duxisse, cum eas, quas tulit foeminae foelicissima haec legis gratiae aetas, profusus enoraauerint: non nouerunt Agnetem, Catharinam, Agatam, Virulam, Ceciliam, Margaritam, & alias persimiles, cum quibus celebres, non solum legis naturae, sed neque scriptae foeminae villa ratione valent comparari: nec etiam agnouerunt celeberrimas has duas foeminas, Mariam, & Elisabeth, quibus tanta inerat sanctimonia cum singulari prudentia coniuncta, vt Deus grauiora Christianae religionis sacramenta, abditissimaque arcana, ipsis etiam spiritibus Angelicis non satis perspecta, eis reuelare & credere non dubitaret. Verum, vt antiquos Philosophos foeminae sexus mordaces detractores confutemus, non opus habemus ad haec nostratia legis gratiae calamum admouere, cum tam in lege naturae, quam scriptae, insignes existerint foeminae varii animi ornamentis condecoratae: vt enim Diodorus Siculus refert, Semira-*

Paul. Manutium in Adag.

Paul. Manutium in Adag.

Paul. Manutium in Adag.

Paul. Manutium in Adag.

Paul. Manutium in Adag.

Paul. Manutium in Adag.

Paul. Manutium in Adag.

mis, Aspasia, & Liuia tam singulari prudentia praeditae agnoscebantur, vt nullum penitus negotium Rex Ninus absque consilio Semiramis, nec Cyrus absque consensu Aspasiae, nec Augustus Caesar non consulta Liuia rescirent. Historia Tripartita tradit, Iustinianum Imperatorem inter imperialia decreta contestatum reliquisse, consilium suae vxoris in reipub. rebus gerendis maximum sibi emolentum attulisse; quod idem refert de Theodosio Imperatore, qui ingeue fatebatur, confortis suae consilium in regni regimine perutile sibi existisse. Arist. deinde in suis Politicis scribit, solitas quondam fuisse foeminas in publicis consistorijs, & comitijs ad ferendam suam sententiam introduci; quam consuetudinem apud Germaniam viguisse, auctor est Cornelius Tacitus, immo Plato restatuit, publica officia partim inter foeminas diuidi solitum, sed haec nihil sunt: audite maiora.

Hist. Tripart.

Asist. 1. Pol.

Cornel. Tacit. de mor. Ger. Plat. l. de Rep.

D. Hier. ep. ad Princip. Virg. 10. 2.

D. Hier. ep. ad Princip. Virg. 10. 2.

D. Hier. ep. ad Princip. Virg. 10. 2.

D. Hier. ep. ad Princip. Virg. 10. 2.

audire sapientiam Salomonis, quæ testimonio Domini omnes viros condemnatura est Ierusalem quid memorem Annam, matrem Moyse, mulierem Tecuitem, Annam filiam Phanael, Elisabeth? sequebantur mulieres Saluatorem, & ministrabant ei de facultatibus suis. Cum Samaritana loquitur ad puteum Apollon virum Apostolicum, & in lege doctissimum, Aquila, & Priscilla erudium, & instruunt eum de via Domini. si doceri à femina non fuit turpe Apostolo, mihi quare turpe sit post viros docere, & feminas: Hæc breuiter perstrinxit, ut nec te peniteret sexus tui, nec viros nomen suum erigeret, in quorum condemnationem feminarium in scripturis sanctis vita laudatur. His, quibus D. Hieronymus singulari eruditione feminas ab iniuriis sibi illatas vindicat, adnectere placet insignem D. Ambrosij laudem in femineum sexum. hic lib. de Paradiso cap. 10. ingeniose adnotauit, quod licet alioquin Deus singula, quæ creabat, vel dicebat esse bona, vel eis benedicebat; cum autem creauit primum hominem, nec dixit esset bonum, nec ei benedixit, quousque creauit Eum, ut cõstat ex capite 1. Genesios. rationem autem huius sanctus Doctor putat esse, nondum completam habuisse perfectionem suam, quousque femina ei aduenit tamquam completum virilis perfectionis, creata adhuc muliere, quia iam homo suam completam perfectionem nactus fuerat, benedictionem pariter cum illa à Deo suscepit: *Benedixitque illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram.*

D. Ambrosij lib. de Paradiso.

Gen. 1.

Ibid.

Luc. 1.

magnitudine exclamauit. sed quid exclamauit? mira sanè præconia Virginis, ostendens in hoc Mariæ laudes non missitanter, sed vociferanter, ut ad omnium aures deueniant, publice decantandas fore, instar illius feminæ, de qua idem Euangelista refert alta voce Mariam encomia coram omni populo decantasse: *Exurgens mulier quædam de turba dixit: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti.* sed quomodo quæso poterat Elisabeth non clamare, & vociferari, quæ grauida erat voce illa sonora, hoc est, loanne, qui vox erat clamantis in desertum. modo non tam ipsa, quam Ioannes per vocem illam magnam emisit tot vaticinia, & prophetias contiaentem, ut his verbis egregie dixit D. Augustinus: *Ioannes ad huc in matris vtero manens, priusquam nasceretur, cum Maria matris Domini introitum in sacrum domum præsentit, per os matris Elisabeth, de nascituro Christo Domino ex ea prophetauit. Licet enim esset lucerna ardens, & lucens, testimonio Saluatoris, erat tamen adhuc sub modio, quia illo tempore solum potuit illuminare modium suum, & soli lucere matri. Quis enim indicauit ei Mariam esse matrem Domini, nisi puer in vtero existens? Primum ergo hoc encomium cecinit: *Benedicta tu in inter mulieres.* vbi impletum intueor illud Ecclesiastici: *In multitudine electorum Eccl. 24. habet laudem, & inter benedictos benedictur: quemadmodum volucres cœli, quæ tantumuis canori sint (ut adnotauit D. Basilus, Homilia de Paradiso) nocte silentes, & ipsi silent; Aurora verò, & sole appropinquante, dulci modulatione Creatoris sui laudes concinunt, iuxta illud: Benedicite omnes volucres cœli Domino: ita Ioannes, & Elisabeth, qui antea tacentes, & quasi muti erant in diuinis mysteriis, appropinquante tamen ad domum eorum aurora Maria, iustitiæ solem secum ferente, velut cœlestes, ac spirituales cœli volucres laudes Iesu & Mariæ intonare cœperunt: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Quam autem congruo, & consentaneo laudationis genere**

Luc. 11.

Math. 3.

D. Aug. li. 3.

de mirab.

retur, cum Maria matris Domini introitum in sac. script.

domum præsentit, per os matris Elisabeth, de e. 3.

nascituro Christo Domino ex ea prophetauit.

Licet enim esset lucerna ardens, & lucens,

testimonio Saluatoris, erat tamen adhuc sub

modio, quia illo tempore solum potuit illumi-

nare modium suum, & soli lucere matri. Quis

enim indicauit ei Mariam esse matrem Do-

mini, nisi puer in vtero existens? Primum

ergo hoc encomium cecinit: *Benedicta tu*

in inter mulieres. vbi impletum intueor il-

lud Ecclesiastici: *In multitudine electorum*

Eccl. 24. habet laudem, & inter benedictos benedice-

tur: quemadmodum volucres cœli, quæ tan-

tumuis canori sint (ut adnotauit D. Basilus,

Homilia de Paradiso) nocte silentes, & ipsi

silent; Aurora verò, & sole appropinquante,

dulci modulatione Creatoris sui laudes concinunt,

iuxta illud: Benedicite omnes volucres cœli Do-

mino: ita Ioannes, & Elisabeth, qui antea tacentes,

& quasi muti erant in diuinis mysteriis,

appropinquante tamen ad domum eorum aurora

Maria, iustitiæ solem secum ferente, velut cœ-

lestes, ac spirituales cœli volucres laudes Iesu &

*Mariæ intonare cœperunt: *Benedicta tu in mulieribus,**

& benedictus fructus ventris tui. Quam autem

congruo, & consentaneo laudationis gene-

re

re vsa fuerit beata Elisabeth, ex eo non obscure colligitur. Quod à saluatione Gabrielis verba illa: *Benedicta tu in mulieribus,* quamuis ea non audierat, diuino tamen afflante spiritu, mutuauit, ut sic idem in Angelo, & Elisabetha spiritus proloqui ostenderetur. vnde D. Ambrosius in commentario huius loci dixit: *Eadem voce Maria ab Angelo, & ab Elisabeth, benedicta dicitur, ut Angelus, & hominibus simul veneranda monstraretur, quia scilicet vtrisque benedictionem attulit: sic enim Virginis laudes magis firmabantur, cum in ore duorum, vel trium stet omne verbum.* Et quidem oportuit, ut sicut peccati maledictio à muliere cœpit, ita bona diuinæ benedictionis à muliere inchoarent, à Maria scilicet, & Elisabeth. Illud deinde obseruatione dignum est, quod Angelus Gabriel, & Elisabeth in hac visitatione, velut peritissimi artis musica sibi inuicem consentientes, dulciter cecinerunt: nam Gabriel cœpit in laudem Virginis canere: *Benedicta tu in mulieribus:* Elisabeth autem dulciter eadem eddens cantus armoniam, eandem vocem repetit: *Benedicta tu in mulieribus.* vnde sicut olim duo Cherubini, ante arcam assidentes, mutuò se aspiciabant, sibi que inuicem respondentes, clamabant: *Sanctus Sanctus,* ita Gabriel, & Elisabeth mysticam arcam Mariæ, mutuò in laudem illius sibi respondentes cecinerunt: *Benedicta tu in mulieribus.* In eo tamen laus Elisabeth Gabrielis laudem excellit, quod cum illo dicente: *Benedicta tu in mulieribus,* nondum Virginea Mariani vteriterra Christum genuerant, non subiunxit Angelus, & benedictus fructus ventris tui; Elisabeth autem congruenter verba illa addidit, ut profiteretur iam Verbum carnem factum esse, veramque hominis naturam induisse: vnde dicens: *Benedictus fructus,* per multos hæreticorum errores profligauit: retudit enim in primis Valentianum hæreticum, qui asserentem (ut receniet D. August.) Virginem post partum inuolatam non permansisse; cum enim potuisset dicere,

D. Ambrosij Luc. in commentario huius loci.

Deut. 17.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

D. Aug. epist. 120.

ut solet: *Benedictus filius ventris tui* notanter dixit: *Benedictus fructus:* quia sicut ex arbore absque eius læsione, immò cū maiori eius decore, fructus euipit, sic Christus Dominus instar fructus arboris ex Virgine matre absque vlla virginea claustris violatione, produit. Refellit etiam eisdem verbis impium Gerdonis, & Marcionis deliramentum, mendacissime effutientium, corpus Christi non fuisse verè humanum, sed appatens, & phantasticum: si enim Christus fructus est ventris virginei, vtique cum omnis fructus substantialis sit plantæ, oportet Christum consubstantialem esse matri; hoc est, veram naturam hominis, sicut illa induisse, vt vnanimi consensu hoc genere arguementi videntes in expositione illorum verborum: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* omnes terè Patres, vt Leo Papa, D. Ambrosius, Rupertus, Tertullianus, & alij per multi Catholicam hanc veritatem confirmant. A tandem eisdem verbis hæreticam aliorum amentiam, qui Christi corpus è cœlo fuisse traductum, cœlestique materia compactum confinxerit, satis superque expugnant; nam si Christus fructus est ventris Mariæ, necesse est carnem ab illa sumpsisse, ac sanguinem ab ea ministratum materiam corporis eius exstisse: hæc omnia paucis comprehendit his verbis Seuerus in commentario huius loci: *In qua parte emergit Euricis redargutio? dum fructus ventris Christus asseritur. Omnis enim fructus est eiusdem naturæ cum planta, vnde & Virginem relinquatur eiusdem fuisse naturæ cum secundo adam qui tollit peccata mundi. sed & qui phantasticam opinionem de carne Christi confingunt, in vtero Dei Genitricis partu erubescant. nam ipse fructus ex ipsa substantia procedit arboris. Vbi sunt etiam dicentes, quasi per aqueductum Christum transisse per Virginem; ac uenturani ex dictis Elisabeth, quam repleuit Spiritus sanctus, Christum fructum ventris. hæc ille. Ad hæc rectè dixit: *Benedictus fructus,* quia sicut quondam Eua fructum mortiferum viro suo*

D. Iren. lib. 4. cap. 3.

Isa. 11.

D. Leo Papa.

ser. 4. de nat.

D. Ambrosij lib.

de bened. Petri.

cap. 4. &

2. de Spiritu

sancto c. 5.

Rup. abb. in

Isa. c. 6. & t.

11. de V. I. I.

Verbi Dei.

c. 28.

Seuer. in com.

huius loci.

Luc. 1.

porrexit, quo illum, & nos infecit, ita Maria vitalem fructum mundo intulit, quo vescentes venenum illius anti- que potionis euomere possimus. Vt enim docuit D. Thomas opusculo 8. Eua quæsi- uit fructum, in illo tamen non inuenit, quæ desiderabat. Tria namque concupi- uit; primò id quod falsò antiquus serpens pollicitus fuerat ei, & viro suo: *Erius sicut Dij, scientes bonum, & malum*: cui illa sub- audiens, & de fructu comedens, insipienti- bus iumentis similis facta est; è contra verò Deo valde dissimilis; beata autem Virgo fructum inuenit Christum Domi- num, quo vescentes in eum transforma- mur, & similes ei efficiamur, & consortes diuinæ, & humanæ naturæ illius reddi- mur. Secundo, Eua in fructu suo volupta- tem quæsiuit, vidit enim bonum esse ad vescendum, ac gustui suauem, sed non in- uenit nisi dolorem, & confusionem, & nouissima eius amara, quasi ablynthium, sed in Virginis fructu, tamquam in vero manna cœlesti, omne delectamentum, & omnis saporis suauitas reperitur. Tertio, Eua pulchritudine fructus fuit allecta, sed quid quæso comparabile habet pulchri- tudo fructus Mariani paradisi cum pul- chritudine illius, cum ille comederes de- turpauerit, & in oculis Dei deformes, ac foedissimos reddiderit, hic vero in via il- lum manducantes intus decoret, & pul- chros faciat, in patria vero eundem viden- tes beatificet, & incredibili alacritate afficiat: Vnde colligo, iuxta vulgarem e- tiam nostrò loquendi modum, qui quos- dam fructus pro pransi principio, alios in finem eius proficuos destinamus, aprissi- mum Christum Dominum fructum voca- tari, cum principium sit, & finis nostræ salutis, vt ipse testatur dicens: *Ego sum Alpha, & Omega*: hoc est, principium, & finis; principium certè nostræ iustificationis, & finis, ac scopus nostræ beatitudinis. vnde Ecclesia Catholica docet nos beatâ Vir- ginem deprecari, vt nobis ab hac vita de- cedentibus dignetur hunc fructum benedi- ctum manifestare: *Et Iesum benedictum fructum*

ventris tui nobis post hoc exilium ostende. Ob- seruauit non semel (quod huic argumento inseruire posse putavi (duobus præcipue anni temporibus preciosiores æstimari arborum fructus, hyeme scilicet, in quo quidam illorum tardius maturefcunt, & in vere, in quo intensiois caloris causâ, citius erumpunt, & maturitatem conse- quuti, primæui fructus appellatur, ad quod alludere videntur verba illa: *Præco- quas fructus desiderauit anima mea*: contem- plor sanè Mariam, & Elisabetham tam- quam ex diuina virtute factas fructiferas arbores, singulos summi pretij fructus produxisse: mirabilis quidem fructus Ioâ- nes, quem sterilis arbor Elisabet, iuueni- lis gratis flore, ac fronde expoliata, immò & ex infœcunditate sicca, mirabiliter pro- tulit: mirabilis etiam idem, quia in capite autumni maturus, hoc est, maturo iudi- cio præditus, foras prodiit, post Palestini- næ messem iam factam, quia *lex, & Pro- pheta vsque ad Ioannem*. Mirabilis deinde, immo admirabilior multò fructus, quem B. Virgo in ipso florido gratiæ Vere, di- uino stante spiritu produxit, filium scilicet Dei, humana carne indutum, qui me- ritò *primæui fructus* appellari debet, non solum, quia perfectionis excellentia pri- mus, & quia primogenitus est, quate- nus Deus æterno patri & quatenus ho- mo Virginis matri suæ, sed etiam quia inter natos mulierum primus est, & secu- dum nõ habet, qui ex matre virgine pro- cesserit: vnde egregie noiter S. Bernardi- nus eodem spiritu, quo D. Ambrosius, & D. Gregorius Nissenus dixit: *Si diligenti- us volueris, intueri, intelliges in omni arborum genere, in ortu fructuum florem decidere, & perire; in omnibus quoque, & fere cunctis animantibus, fructus filiorum florem virgini- tatis abscondere: non sic erat in natiuitate viri- nostræ; beatissima enim Mater illius fructum protulit benedictum, non amisso Virginitatis flore, immò magis per partum mirabilem, & mundissimum est decorata, vbi lex, vbi iura naturæ abscissa sunt. Sed latius, & copiosius tam: Marianæ arboris, quam fructus il- lius:*

D. Bern. Sen- ser. de Pas. D. Ambr. l. 3. de Spi. S. 2. 2. D. Greg. Niss. ora. S. Chryf. nat.

D. Tho. ep. 8.

Gen. 3.

Apoc. 22.

In Antiph. Salve Reg.

ius mira præconia decantauit Andreas Ierosolymitanus Episcopus in hæc præ- clara verba: *Benedicta tu inter mulieres, quam Zacharias vir diuiniſſimus, aureum ceu candelabrum, septem vidit hycinis ornatum, nimirum septem illis sancti Spiritus donis cla- rum, & lucidum. Vere tu benedicta, sensu in- tellectuque prædita viridi salutis nostræ ligni Paradij, quæ ipsum horti Eden colonum, Chri- ſtum, inquam, Dominum, intra te habes, figu- ris in te adumbratum, qui ineffabili quadam potentia fluminis instar, viuiparum veterum animum egressus quatuor, velut iussus, per Evan- gelium suum orbis faciem irrigauit: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Fructus) quo comedens Adam protoplastus, euomuit veterem illam deurationem, qua de- ceptionis escam sumpserat. Fructus) vnde ceu ex fonte defluit amarulentæ ligni degusta- tionis quedam condulcoratio, humanâ purgans naturam: qui fontes fluminis instar, erranti in deserto Israeli è petra elicuit, & aquas a- maras in Maria dulces reddidit: panem in super- pluit nouum alimenti genus. Benedictus fru- ctus) qui sterilis, & amaras aquas per Eli- ſeam potabiles, & foecundas salis inſperſione effeſit. Benedictus fructus) ille, qui ex incorru- pio virginalis veteri surculo, veluti perfectus mirabiliter maturefcens boruus enatus est. Be- nedictus fructus) ex quo fontes ſcaturiunt a- qua in vitam ſalientis æternam. Fructus, ex quo vitales ille panis, corpus inquam domini- cum producit, & immortalitatis calix salu- tatis potio exhibetur. Benedictus fructus) quæ sanctum omnis lingua celebrat cœlestium, ter- restrium & infernorum. hætenus Andreas Episcopus Ierosolymitanus.*

Secundum encomium, quod Elisabeth in Virginis honorem protulit, verba se- quentia cõtinent. *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Ecce Mariã prædi- cat Dei Genitricem esse, & quam pau- perissimam agnoscit, reginam cœli, & ter- ræ, vtpote Regis Regum matrem, non diffidetur, non enim inter eos apud illam connumeranda veniebat beata Virgo, qui ob paupertatis pondera depressi diui- tiarum pennis deficientibus ad dignita-

tū cacumina euolare non possunt. Equidẽ sapientibus non parum egestas obesse so- let, ad dignitatis fastigia conscendenda; vnde acutè fatis Alciatus in Emblemate, cuius inscriptio est. *Paupertatem summis in- genii obesse*: depinxit puerum manu vna alas, altera vero grauem lapidem tene- tem, subditque hæc egregia carmina: *Alcia. in em- blem.*
Dextra tenet lapidem, manus altera susti- net alas,
Vt me pluma leuat, sic graue merſit onus.
Ingenio poterã superas volitare per auras,
Me nisi paupertas inuida deprimeret.

At certè B. Virginis non solum non ob- fuit paupertas ad nanciscendam Dei Ma- tris dignitatem, quin potius mirum in modum profuit: nam cum Christus Do- minus altissimæ paupertatis sectator fu- turus esset, vt verba illius fatis indicant: *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos,* *Matt. 3.*
filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet: matrem sibi ab æterno elegit, non opulentam, sed pauperulam, & indigentem. Cum autem Elisabeth Ma- riam agnouisset dignam Dei matrẽ, con- sequenter eius visitatione indignam se esse fatetur, dicens: *vnde hoc mihi, vt ve- niat mater Domini mei ad me?* Simile humi- litatis argumentum præbuit Ruth, quæ vt habetur cap. 2. *Adorans super terram dixit ad eum (scilicet nobilem virum Booz) Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse me dignareris peregrina- nam mulierem?* simile etiam aliud exhibuit Arcuna tebusæus, cum Dauid Regem cū seruis suis, iuxta Prophetæ mandatum venientem animaduertit, adorauit illum pronò vultu in terram, dicens: *Quid cause est, vt veniat Dominus meus Rex ad seruum suum?* ad eundem modum animaduertens Elisabeth Reginam Mariam digna- tam fuisse illam visitare, cum alioquin vera Dei Genitrix esset, & admirabunda clamauit: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* quasi diceret; certè cum ego sim Præcursoris, Maria Saluato- ris; ego mater militis, Maria ducis; ego mater serui, Maria Domini; ego ma- *Luc. 1.*
Dddd 2 tet

Andr. Terof. Epi. serm. de Ariano.

Zachar. 4.

Gen. 2.

Exod. 15.

4. Reg. 2.

Luc. 1.

ter lucernæ, Maria lucis cælestis; ego mater luciferi, Maria ipsius solis; ego mater paranimphi, Maria ipsius sponsi; ego mater vocis, Maria conceptus, & Verbi diuini, non possum non mirari, quod Domina humilem ancillam visitet, & ad domum meam diuertat. hoc sanè non ob merita mea, sed ob diuinam largitatem, & munificentiam mihi accidit. Vnde D. Ambrosius hom. de visitatione hæc verba exponens; inquit: *Non quasi ignorans dixit. scit enim esse sancti Spiritus gratiam, & operationem, vt mater Domini matrem prophetæ ad profectum sui pignoris salutet, sed quasi non humani hoc meriti, sed diuine gratiæ munus esse cognoscat, ita dicit: Vnde hoc mihi, vt veniat, mater Domini mei ad me? In quæ etiam verba ingeniosè Origen. dixit: Conuenit autem hoc dicens cum filio, nam, & Ioannes indignum se sentiebat aduentu Christi ad ipsum, diuina autem promissio dixerat Mariam ad Elisabeth, vt Ioannes testimonium ab utero perueniret ad Dominum, tunc enim Ioannem Dominus in prophetam constituit. Pendente hic Elisabeth humilitatem, quæ, quãtò maioribus fauoribus Iesus, & Maria illã visitãtes prosequitur, tantò magis ipsa se humiliat, ac demittit: non sic nõ sic filij huius sæculi, sed sicut olium Amã, qui quantò magis à Rege Assuero honorabatur, & exaltabatur, magis ipse intumescebat, & alios despectui habebat, ita ipsi, quantò magis bonis temporalibus sublimantur, tantò magis superbiunt, & alios despicientes eriguntur, de quorum singulis Iob dixit: *Vir vanus in superbia erigitur. Tandem obserua cum D. Gregorio in Moralibus lib. 18. cap. 35. eandem Virginem matrem esse Domini, & eandem simul ancillam eiusdem, conimium modo, quo & idem Christus auctor eff operis, & opus auctoris; idẽ templũ & idẽ factor tẽplũ; idẽ ipse, qui fecit, & idem, qui factus est: si enim Christum in ratione diuinæ naturæ contẽplemur, ipsius ancilla Virgo est, ipsius & creatura; si autem humanitatem assumptam spectemus, illa Domini mater est.**

Tertium encomiũ, quo Elisabeth Deiparam laudauit, illud singulare fuit, quod vox eius instrumentum fuerit diuinæ virtutis ad sanctificandum Ioannem, & ad donum prophetiæ per illam in se conferendum: id apertè indicant subsequentiã verba: *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in gaudio.*

Virtus certè Christi Domini per vocem Mariæ ad Ioannem delata non solum illi, etiã patrem eius cælestibus charismatibus repleuit, cum hoc tamen discrimine, vt dixit D. Ambrosius quod vocem prior Elisabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensiti, exultauit infans, & repleta est mater non prius mater repleta quàm filius, sed cum filius esset repletus Spiritu sancto, repleuit & matrem. Mirabilis sanè fuit processus iste; quis enim non miraretur, radium solis christallinam phialam ingredientem, prius quod intus est, illuminare, deinde per reflectionem lucis rei intus illuminatæ ipsam illustrari, & illuminari hoc igitur mirabile cernere est in Elisabetha, radiis enim diuinæ lucis per vocem Mariæ à Christi missis viscera matris penetrans, prolem intus latentem absque perfusa prius luce aliqua in illam, prius prolem intus latentem illuminauit, deinde verò quasi per quandam reflexionem lux in Ioanne recepta ad matrem illuminandam peruenit: id apertè sibi volunt nupercitata verba D. Ambrosij: *Vocem prior Elisabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sup. Luc. sensiti.*

Quartum tandem Elisabeth encomiũ Mariæ fidei commendationem continet: *beata, quæ credidisti*, quæ Virginem ab impiissimis hæreticis illam in fide vacillasse, dum dixit: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* asserentibus, apertissime vindicat. Nam si Elisabeth aut Mariam tunc credidisse, ergo mœriuntur ipsi asserentes non credidisse, aut dubiam extitisse; dubia enim fides non erat digna illa celebri commendatione, *beata quæ credidisti*: nec etiam vacillans credulitas præmium merebatur non solum in futuro, sed

sed nec in præsentis sæculo: at Elisabeth pollicetur Virgini, quod fides, quam Angelicæ annunciationi adhibuit, illud præmium nancisceretur, omnia sibi reuelata arcana in ea fore implenda: *Quoniam proficietur in te ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.* Octo quidem stupenda mytheria nunciata fuerunt ei ab Angelo, & quorum tamen vnum dumtaxat fuerat impletum, nimirum: *ecce concipies in utero*, quia tunc iam filium Dei utero suo conceperat; septem verò impleri desiderabantur, dixerat enim Gabriel: *paries filium*, quod in natiuitate erat adimplendum; dixerat: *vocabis nomen eius Iesum*, quod in circumcisione differebatur; dixerat: *hic erit magnus*: quod sine dubio impletum fuit, Hebræis dicentibus: *Propheta magnus surrexit in nobis*; dixerat: *filium Altissimi vocabitur*, quod ad impletum vidimus, Petro dicente: *Tu es Christus filius Dei viui.* & Centurione exclamante in obitu Christi: *Vere filius Dei erat iste*. dixerat: *Dabit illi Dominus sedem David patris eius*, quod post Christi resurrectionem adimpletum nouimus, ipso tunc dicente: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.* dixerat: *Et regnabit in domo Iacob in æternum*. quod in Christi Ascensione manifestum impletum fuisse, Christo ad dexteram Patris sedente, vt Catholica tradit fides Symboli Niceni: *sedet ad dexteram Patris*, ac tandem dixerat: *Et regni eius non erit finis.* quod etiam iam impletum cepit ipso cum patre in cælo regnante; vt le vidisse restat est D. Stephanus, cum dixit: *vide cælos apertos, & Iesum stantem à dextris viuentis Dei.* Tandem Mariæ fides non solum fidem illam Zachariæ ambigentis: vnde hoc sciam? non solum fidem Moysi, Aaronis sacerdotis, & Gedeonis fortissimi Principis, qui de diuinis promissis dubitarunt, longè superauit, cum excellentissima quæque sibi munera promissa, implenda numquam hæsitavit; sed & numquam satis laudatam Abraham fidem longa intercapedine excessit. credidit ille sterilem anum parituram, hæc verò Virginem salua integritate matrem esse

futuram; credidit ille, ex se viro iam senescentem esse concipiendum hæc vero filium ex se concipiendum sine vilo viro; credidit diuino oraculo se geniturum purum hominem, hæc Deum, & hominem hæc Deum, & hominem in lucem edituram; credidit ille habiturum filium, sed communi, & visitato naturæ ordine propagandum, hæc præter omnem naturæ usum, Spiritu sancto cooperante, diuinam humanamque prolem esse concepturam; ac tandem credidit Abraham, Deum etiã post mortuum filium suscitare, vt dixit D. Paulus, hæc verò Deũ, & nasci, & mori posse, vt omnes in eo promissiones legis perficeretur. Ecce quàm merito Elisabeth Mariæ dixit: *Beata quæ credidisti.* Quam tamen impiissimum hæreticus Brentius sub prætextu laudandi Virginis fidem, hæreticis suæ mortiferum virus, bonorum operum necessitatem excludentis, impudenter euomit, dicens: *Mariæ beatitudo per eandem em per quam & Abraham contigit, videlicet, quia credit, & per fidem beata est, & nõ per vlla opera, quis ergo denegat fidei deberi omnia?* idcirco silentio non præteribo, fallum hunc interpretem, & alios eiusdem farinae, ignorare, vel dissimulare scripturæ morem, quæ dum vnum dicit, aliud non excludit; fidem laudat, sed ita vt ponitur: caritatis, sacramentis, & aliis pietatis operibus vim suam, & laudem relinquat; quare, qui illud solum virgent: *inustus ex fide viuit*: meminisse oportebit eos, scriptum esse: *Iustus in iustitia sua, quam operatus est, viuet.* Et illud: *Qui facit iustitiã, inustus est, sicut & ille iustus, & beatus in factis suis erit*, id est per factũ suum. Et illud: *fides sine operibus mortua est.* dicitur autem: *beatus credens*, quia fides inchoat iustitiã, & radix est, & basis futuræ beatitudinis nostræ; & Abraham non tantum fide, sed etiam operibus (Iacobo id attestante) iustitiæ suæ incrementa accepit, & vitam æternam promeruit, quam nobis donare dignetur Iesus filius Mariæ, qui cum patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

D. Amb. sup. Luc. hom. c. 6. vijit.

Luc. 1. Orig. sup. Luc.

Esther 7.

Job. 11. D. Gregor in mor. l. 18. c. 35.

D. Amb. li. 2. in Luc.

Math. 16.

Math. 16. Math. 27.

Math. 28.

Simb. Nicen.

Act. 8.

Luc. 1.

D. Amb. 2. sup. Luc.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

Brent. apud Salm tom. 3. tract. 10. ref.

Gal. 3. Ezech. 18. Iacob. 1.

Iacob. 2.

Ibid.

HOMILIA IX.

Titulus multiplex celeberrimi Cantici Deiparae Mariae aperitur: ac mira eius super omnia cantica dignitas, & excellentia ex multiplici capite demonstratur.

Cic. lib. 1. de diuinat. Plin. lib. 28. natur. hist.

VPREMVS eloquentiae parens Cicero, necnon & Plinius, rerum non solum naturalium, sed historicarum diligentissimus inuestigator, commemorant, solitum olim fuisse, vt cum Romani ad templum conuenirent, victimas, & sacrificia Diis suis immolaturi praecone[m] quemdam alta voce inducerent dicentem: fauere linguis: quae verba non eodem modo explicant interpretes. nam Seneca lib. de vita beata putat; per illa auditoribus silentium indici, ac si dixisset: Loquaces com-

Sen. lib. de vita beata.

Paul. in epit. Festi Pom.

psciscite linguas. at Paulus in Epitome Festi Pompei e contra existimat, bona verba facere, non silentium ibi postulari. Ego vero in praesentiarum vtrumque mihi apprimè necessarium iudico, silentium quidem, vt magna, quae de cantico Virginis praedicare gestio, attentius audiantur; verba etiam, vt linguis ad Dominum orantibus non solum humanis, sed Angelicis grauius hoc argumentum in Deiparae Virginis gloriam, dignè profectui valeam. Excellentiam igitur huius Cantici super reliqua omnia ostensurus, ex multiplici capite illam vos aucupari posse aperiam. Primo (vt nec minimum apicem omitamus) ex praestantia tituli illius, singularem eius praeminentiam auspicabimur. Plerique hunc communem titulum ei apponunt. *Canticum Virginis*: alij: *Carmen Triumphale Mariae*, alij:

Virgineum epithalemium: alij, *dulcissimum* & *que eruditissimum Mariae canticum*: alij, *insignis*, & *memorabilis S. Virginis concentus*: alij, *Diuinum*, & *excellentissimum Mariae canticum*: alij *carmen sanctissimum*, & *diuinum encomium Mariae*: alij, *compendium diuinorum sacramentorum*: alij, *Catholica* & *humilis professio Mariae*: alij, *Symbolum Marianum*: alij, *Euangelica doctrina Mariae*: alij, *Catechismus perfectorum*: alij, *suavis armonia Deiparae*: alij, *Mariana Cithara perfectissime temperata*. Origenes hunc titulum inscripsit: *Vaticinium virginale*. Cancellarius Parisiensis: *Psalterium decachordum*. Canisius: *primus noui Testamenti Hymnus*: Multiplex certè hic titulus non solum huius Mariae Cantici super reliqua excellentiam ostentat, cum nullum aliud his honorificis cognomentis cohonestari possit, sed ad abditissima arcana, quae in illo latent, detegenda, scrutantibus illa viam parat; nam, vt dixit D. August. super Psal. 35. *Si quis libri titulum recte nouit, facile totius libri notitiam assequatur*.

Orig. ho. 8. in Luc.

Can. Paris. Gers. tract. 2. in Magnif. Canis. lib. de Deip. c. 5.

D. Aug. sup. Psal. 35.

Secundo ex circumstantia loci excellentia huius Cantici commendatur. ab alto namque monte *super montana*, ad quae condescenderat, posita Deipara, cecinit canticum hoc, vt ostenderet super omnia alia cantica eminere, & quasi ex sublimi illo loco, velut e cathedra, diceret illud Deut. *Scribite vobis canticum istud, & docete filios vestros, vt memoria teneant, & ore decantent, & sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel*.

Deuter. 32.

Tertio excellentiam huius cantici deprehendere possumus ex praestantia, & dignitate Auctoris illius, quod sanè non praetermissit sacer Euangelista Lucas, cum expressis verbis tradat, *Mariam huius cantici fuisse compositoricem*: *Dixit autem Maria: Magnificat anima mea Dominum*. non diffiteor reliquorum canticorum Auctores sanctitate fuisse conspicuos, vt obseruauit D. Chryostomus, nimirum Moysen, Deborah, Barac, Aanam Samuelis matrem, Isaiam Prophetam, Regem Ezechiam, Habacuch, necnon tres pueros Blylonicos: in nouo etiam Testamento post Christi aduentum duos alios viros, Zachariam, & Simeonem cantica cecinisse nouimus, quorum tamen nemine refragante nota est sanctimonia, & Euangelico eloquio constabilita. Ceterum cum pene in infinitum sanctitas, ac sufficientia Deiparae tam ex naturali ingenij acumine, quam ex supernaturali ei infuso lumine illos omnes praecellat, reliquum est canticum hoc (quantum est ex praestantia, sufficientia, & dignitate Auctoris) reliqua cantica longa intercapedine superare.

Luc. 1.

Chryso. super Psal. 112.

Exod. 15. Deut. 32.

1. Reg. 2.

Isa. 12.

Abac. 3.

Dan. 3. Luc. 3.

beneficium clamauit: *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, conuersus est furor tuus, & consolatus est me*. Anna ob munera accepta canebat: *Exultauit cor meum in Domino, exaltatum est cor meum in Deo meo*. Moyses ad docendos ignorantes cantauit: *Audite celi, quae loquor, audiat terra verba oris mei*. Debhora propter partam de hostibus victoriam, hoc genere cantici alios ad diuinas laudes inuitabat: *Qui sponte obrulisti de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino; ego sum, ego sum, quae Domino canam, psallite Domino Deo Israel*. propter mirabilem oppressionem, & submersionem hostium in mari rubro exultit voce Maria soror Moysis, hilari voce diuinas laudes canens: *Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum, & ascensorem proiecit in mare*. Dauid zelo diuini cultus frequenter diuina praeconia promebat: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius*. Zacharias, magni Baptistae parens, ad diuina sacramenta sibi reuelata referenda, quibus plenus erat, in canticum illud erupit: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebi: ac tandem S. Simeon propter adimpletam sibi diuinam promissionem non visurum se mortem, nisi videret Christum Dominum, velut Cygnus iam moribundus, sonora voce intonuit: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace*. Omnia isthaec horum canticorum argumenta, quam artificiosè diuina nostra tympanistria Maria vnico suo cantico concluderit, si nosse, placeat & auscultare. etenim vt Deo gratias ageret, cecinit: *Magnificat anima mea Dominum, vt dilecto sponso congauderet, subiunxit: & exultauit spiritus meus in Deo saluari meo* propter praeseruationem autem ad multiplices humanae conditionis miseria, quam in se humili affectu respiciens agnoscebat, addidit: *Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, propter ingentia, & inaudita sibi collata beneficia adiecit: *Quia fecit mihi magna, qui***

1. Reg. 2. Deut. 32. Iud. 5. Exod. 15. Psal. 117. Luc. 1. Luc. 2. Luc. 1. Num. 21. Cant. 1. Is. 38. Ibid.

Num. 21.

Cant. 1.

Is. 38.

Ibid.

potens est, & sanctum nomen eius. ad instructionem verò pusillanimum cātauit sequens carnē: et misericordia eius à progenie in progenies immenibus eum. propter partas à Christo de hoste victorias, verba illa protulit: *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui propter diuinitas à Deo factam inimicorum oppressionem & confusionem, dixit: deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* propter diuinam liberalitatem, & magnificentiam apposuit: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.* propter reuelationem, & magnificationem diuinorum arcanorum, & præcipue incarnationis Verbi diuini sic affata est: *Suscipit Israel puerum suum, recordatus misericordie sue.* ac tandem propter adimpleta diuina promissa vltimum colophonem cantico suo imponens concludit dicens: *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in secula.* Ecce ergo quomodo Marianum canticum reliqua omnia eminentiori quadam ratione contineat. Sed id adhuc magis illud commendabile reddit, quod si tres pueri in fornace Babylonis ab igne accenso nō comburebantur, canit etiam Maria, quod rubus ardens esset incombustus, virginitatem cum maternitate conferat: cecinit olim Moyses antiquam legem, quam (vt dixit D. Petrus) *Neque patres nostros, neque nos portare potuimus:* Maria vero canit pietatem, ac suauitatem diuinam in omnibus progenies: Anna cecinit partum Samuelis, Maria canit virginium partum Christi: Ezechias cecinit mortalitatis suæ vitæ prolongationem, Maria de morte victoriam, ac vitæ reparationem modulatur: cecinit Debora triumphum, quem tulit populus Israel de hostibus suis, canit Maria insignem atque gloriosum Christi triumphum, & victoriam, quam de Tyrannis, Demone, mundo, carne per mortem reportauit: cecinit Habacuch futurum quem expectabat Messiam, canit Maria Christum præsentem, quem in ventre gestat: cecinit Iudith Holofernis capitis amputationem, canit Maria Diabolici

capitis contritionē, iuxta illud: *Ipsa contemnit caput tuum:* cecinit Isaias humani generis redemptionem, quam propheticis oculis iam agnouerat, canit Maria mundi restaurationem per Carissimum executioni mandari cœptam: canit Simeon semel in vltis potans Christum, canit Maria per nouem menses Verbum Dei incarnatum vtero suo gestans: cecinit Zacharias, quia factus est pater Præcursoris, canit Maria, quia facta est mater Saluatoris.

Quintam excellentiam huius cantici deprehendo ex mirabilibus prodigijs, ac portentis, quæ diuinam potentiam, sapientiam, & bonitatem mirifice commendant. Pro quo obseruandum est, decem earminibus, seu versiculis constare præfens canticum, vt verbis Regij vatis respondeat dicentis: *Deus canticum nouum* Psal. 143. *cantabo tibi, in psalterio de citharo psallā tibi in hoc ergo Mariano decachordo decem Dei magna mirabilia, virgineo ore prædicantur, vt eo solo nomine primam, ac principem locum inter omnia cantica merito sibi vindicet. in primo versu supremam Dei potestatem, ac eminentissimum iure creatiois à dominum canit, vocans illum per anthonomastiam, Dominum. Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. In secundo, ineffabile redemptionis beneficium exprimit: *exultauit spiritus meus in Deo saluari meo* in tertio, clementiam, qua humane conditionis miseriam respicit, & respiciendo subleuat: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* in quarto, magnitudinem diuinorum operum ponit: *Quia fecit mihi magna, qui potens est.* in quinto, tempus diuinæ misericordie cum mundo aduenisse ostendit: *Et misericordia eius à progenie in progenies, immenibus eum,* in sexto, rectitudinem diuinæ iustitiæ commemorat: *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.* in septimo, brachium diuinæ potentie demonstrat: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* in octauo misericordiam erga iustos, & iustitiam erga peccatores à Deo exercendam: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit**

dimisit inanes. in nono, omnia signa, figuras, oracula, vaticinia, atque scripturas de susceptione carnis à Verbo, Laconico stylo, tangit: *Suscipit Israel puerum suum, recordatus misericordie sue.* in decimo, ac postremo, consummationem omnium suorum verborum ponit, ac Dei fidelitatem in adimplendis promissis pleno ore dicens: *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in secula.* quem versiculum merito Deo para vltimo loco apposuit tanquam complementum, & summam aliorum multorum.

Si enim prophetarum eloquia consulamus, singulos versus prædixisse reperimus. canit primo loco Virgo; *Magnificat anima mea Dominum.* Achior ad Iudith dixerat: *In omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.* Canit Maria: *Exultauit spiritus meus:* cecinerat Isaias: *Germians geyminabit, & exultabit letabunda & laudans: gloria libani data est ei.* Canit, *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ:* at fecunda Lia in huius figuram dixerat: *Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus,* Canit, *Quia fecit mihi magna, qui potens est,* id sanè prænuntiauerat Dauid: *Sanctificauit tabernaculum suum altissimus, necnon & Salomon: Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septem.* Canit, *Et misericordia eius à progenie in progenies,* quod & regius vates præcemerat: *Misericordia tua Domine plena est terra.* Canit, *Fecit potentiam in brachio suo:* sed ab his nihil abhorret verba Dauidis; *In manu tua Domine virtus, & potentia.* Canit, *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles,* quod & præmonuerat Salomon dicens: *Sedes diuitum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.* Canit, *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes,* quibus persimilia iam tradiderat idem Salomon, dum dixit: *Instrus comedit, & implebit animam suam, venter autem impiorum insatiabilis.* Canit, *Suscipit Israel puerum suum,* quod & Deus Abrahæ dixerat: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Vaticinatusq; fuerat Isaias: *Ecce seruum*

meus suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Canit postremo: *Sicut locutus est ad patres nostros,* vt omnia, quæ antea commemorauerat, in scripturis præmonstrata indicaret, quod etiam Iudith prænuntiauerat, cum dixit: *Et in me ancilla sua adimpleuit misericordiam suam, quam promisit domui Israel.*

Sexto colligo excellentiam huius Marianæ epithalamij ex eo, quod nouissimū omnium sit. Solent quidem inter musicos cæteris paribus pluris æstimari noue, quàm antiquæ cantiones, nouissimas autem omnium constat eas fuisse, quas cecinerunt Maria, Zacharias, & Simeon; inter has verò primas fert canticum: *Magnificat,* quia cum nouum fecerat Dominus super terram, mulier circumdabit virum, plures quidem quàm in reliquis inauditæ nouitates in illud simul confluxere. nam quæ concinit, mater est Virgo, Deum & hominem ventre gestans, & quem cœli coelorum capere non poterat, ipsa suo vtero concluderat. Deinde noua mysteria referabat, nouo, & inaudito amoris, humilitatis, & religionis affectu, illa manifestat, Verbi scilicet diuini incarnationem, eiusdem natiuitatem, gratiæ eius collationem, peccatorum remissionem, inferni deustationem, ac cœlestis beatitudinis consequutionem. quid ergo mirum, si Dauid tot noua in hoc Mariano cantico commemorari præuidens in spiritu dixerit: *Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra?*

Licet autem canticum hoc nouum sit, antiquæ tamen, ac vetustissimæ illius præcesserunt umbra, & figure: nam olim Maria soror Moysis ob demeritum in mari rubro Pharaonem, prima in gratiarum actionem dulce cecinit canticum. Debbo- ra propter occisum Sisaram, cuius temporis clauo terebrauerat, eo quod populū Dei assigeret, canticum ad diuinas laudes decantandas composuit; Anna mater Samuelis simile aliud cecinit, ob felicem partum calitus sibi datum: hæc omnia cantica quid quæso aptius adumbrabāt, quam

Iud. 19.

Exod. 15.

Luc. 2.

Ibid.

Ierem. 31.

Psal. 95.

Exod. 15.

Iud. 5.

1. Reg. 2.

quàm canticū Mariæ, quæ caput non Hofernis præcidit, aut Sitarâ confodit, sed antiqui serpentis contriuit, & quæ futura erat, vt nō partū puri hominis, vt Anna, sed Dei pariter, & hominis, diuino spiritu affante, suauissima suæ vocis melodia cantaret? Vt autē aperte innotescat, quàm egregiè canticū illud Annæ Marianū hoc canticum præcipue adumbrarit, obseruare oportet, quod illa cecinit: *Exultauit cor meum in Domino: Maria, Exultauit spiritus meus in Deo saluari meo*; illa cecinit: *Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore, Maria intonat: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles*; illa cecinit: *Repleti prius pro panib. se locauerunt, & famelici saturati sunt*: Maria: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes*; tādē si Anna dixit: *exaltauit cornu Christi sui: eūdē ferē lensū reddūt illa Maria verba: Fecit potentia in brachio suo, & exaltauit humiles.*

Septimo inde non parum excellentia huius cantici mihi detegitur, quod cū alioquin canticum Salomonis, ad eō perfectum omnibusq; numeris absolutū esse perhibeatur, vt propterea cognomentum hoc *Canticum canticorum* quasi iure suo sibi vendicauerit, vt auctor est D. Bernard.

D. Bern. D. S. Tho. Rupert. & alij; nihil osecius tamen canticum hoc Mariæ tantum illud præcellit, quantum figuratū figuram, & veritas vmbra. certè canticum illud Salomonis causas huius Mariæ, si elogij ad amussim præfigurat: ibi postulat sponsa vnionem Verbi diuini cum natura humana sub metaphora: *Osculetur me osculo oris sui*, hic vnio ipsa executioni mandata commemoratur: ibi querit sponsa *indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie*, hic ostenditur in thalamo Virginis requiescere, & alimento ab ea subministrato infantem Iesum intra viscera eius nutri: ibi dicebat sponsa: *Trabe me post te, curramus in odorem vnguentorum tuorum*, hic Ioannem trahit Christus ad se, qui per peccatum originale valde ab illo erat elongatus: ibi de sponso ait: *Ecce iste venit saluens in montibus, transiens colles*, hic de

Cant. 1.

Ibid.

Cant. 2.

Maria, vtero suo tam quā in thalamo spōsum deserere, refert Euāgelista, quod *abijt in montana cum festinatione*: ibi quærebat sponsa in lectulo sponsum: *In lectulo meo Cant. 3. quæsiui eū, & non inueni*, hic virgineo Mariæ ventre clauditur, & à Ioanne, & Elisabeth inuenitur: ibi desiderabat sponsa Christum iam natum videre: *quis mihi det te fratrem meū, sugētem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, et deosculer te*. hic ad eū iā conceptus, & post paucos mēses nasciturus, & vberē de cœlo pleno lactandus.

Octauo: si verum est tantū suauiore esse canticū concentū, quanto & organū musicum perfectius, & temperatius est, & concinens in arte canendi peritior, non erit inde difficile cōiectū, quanta sit Mariā huius canticū excellentia. Musica quidem nihil aliud est, quā aggregatio quædam vocū parium, & impariū, quarum quædam sunt acutæ, quædā graues, aliæ mediæ; in hoc Mariæ canticū inueniuntur voces acutæ, atque sublimes ad eō, vt attingat ipsummet Deum: *Magnificat anima mea Dominum*: adsunt etiā voces graues ad eō, vt B. Virginem futuram mox Dei Genitricem, ad humilitatē ancillæ deprimerent, & ad ima demitterēt: *Ecce ancilla Domini: stat mihi secundum verbum tuum*. voces etiam mediæ hic non desiderantur, quæ vtramq; extremorum rationem participent, Maria dicente: *Fecit mihi magna, qui potens est*, hæc enim magna media quædam fuerunt inter attributa diuina, & perfectiones creaturis cōmunicatas; non equabant quidem illis diuinis, & increatis, longe tamen superabant omnes creatas, vnde necesse est media quædam fuisse inter illa duo extrema. Hinc Vgo Victor. in prologo super *Hugo V. Magnificat* excellentiam huius canticū perpendens, eleganter dixit: *quis dubitet Mariam recens eū spiritus sancti in se superuenientis tantā plenitudine, & gratia repletam, non potuisse paruum aliquid, & quod supra terrarum mentium capacitatem non esset, in laudem Saluatoris sui profere?* quod si consideres animam Virginis, quæ organum fuit

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

Hugo V. Magnificat

Hugo V. Magnificat

fuit diuini citharædi, cuius cœlesti Spiritu afflata concinebat, inde non parum comendabile redditur eius canticum; erat enim organum temperatissimum, cum nulla in ea non solum domiaareretur, sed neque pullularet rebellio, aut discordia carnis aduersus spiritum. Instru menta quidem musica sæpe ob subintrantem puluerem rauescunt, aut suauitatem amittunt, in Marianum autem organum, nec minimus peccati venialis puluisculus vquam subintrauit, vt sacrum Cōc. Trid. diffiniuit, vnde suauis sua melodia non potuit vquam carere. Quid? quod tympanistris nostra canendi arte primas inter omnes tulit, non secus, ac philomela inter omnes aues, vnde quæ Ouidius de ista egregia carmina cecinit, potiori iure, multoque congruentius in cœlestem hanc conueniunt philomelam:

Ouid. in lau. Philomela. Tu Philomela potes vocum discrimina mille

Mille vales varios ritē referre modos.

Nam quæuis aliæ volucres modulamina sentent

Nulla potest modulos æquialere tuos.

Insper est anium spatijs garrere diurnis,

Tu cantare simul nocte dieq; potes,

Sancta tamen Domino de promis muner a laudis.

Sed quæ præclaras quæso, ac sublimes non concineret Maria laudes, cum id quod fabulosi Poetæ de suis musis venditabant, nimirum, quod ab illis diuino quodam infuso lumine ad poesim illustrabantur, non solum veraciter nostræ contigerit tympanistris, sed multo sublimiori modo, quàm illi fingebant, vt pote quam Spiritus sancti dulcis aura afflabat, ac suauem eius vocem reddebat, adeo vt sponsus: illam auscultare desiderans, diceret: *Sonet vox tua in auribus meis*. Hinc Hugo V. quem paulo antea citauimus hom. in fer. 6. hæc sapienter scripsit. *Nemo huius canticū verba puter leuiter estimanda, quæ nimirum de tam profunda conceptione prolata sunt, & absque pro-*

Cant. 2.
Hugo. V. Magnificat
ho. sup. fer. 6.
quat. temp.
in aduentu.

funda inuastigatione digne penetrari non possunt, & omne, quod dictum est, ab illa summa veritatis inimita luce, cui mens Virginis excellenter inhaeserat, emanauit, nec aliud quicquam dicere potuit, quæ meditando loquuta non est.

Vltimo excellentiam huius canticū colligere licet ex magno honore, quem Ecclesia Catholica Romana à Spiritu sancto edocta, ei desert, qui ad eō singularis est, vt nullum diem præterlabi sinat, in quo illud in templis non resonet, & ab omnibus Ecclesiasticis in Canonicis, & vespertinis horis non recitetur: cuius sane non immemor Beda dixit: *Optimus, ac saluberrimus in S. Ecclesia mos inoleuit, vt hymnus B. Mariæ, quotidie cum psalmodia vespertinae laudis ab omnibus canatur, quatenus ex hoc animos fidelium, & frequenior Dominice incarnationis memoria ad effectum deuotionis, & præcogitata sepis exempla Genitricis illius in virtutum soliditate confirmet.* quod si canticum, *Benedictus*, quotidie in laudibus recitat Ecclesia Catholica, id etiam in laudem Virginis cedit, quæ visitationis suæ mirabili virtute Zachariæ mentem illuminauit, vt propheticum illud vaticinium modularetur.

Ad extremum illud forsitan quispiam circa hoc canticum nosse desiderabit, an soluta oratione, an vero debita carminis mensura habita ratione B. Virgo illud composuerit, quidam Doctores hæsiar, mihi tamen coniunctum magis cum ratione videtur carmine, & metri ratione illud cecinisse: nā si Maria soror Moysis, Debbora, Iudith, Esther, & Anna, quæ Mariæ typum gerebant, carmine cantica sua cantarūt, non est negandum, quod, qui non solum has insignes fœminas, sed & pastores carmina ad diuinas laudes canendas conficere docuit, excellentius B. Virginem, dum in thalamo eius delitesceret, eodem genere canendi erudiuerit; maxime cum id partim ad excellentiam, & venustatem canticū pertinere. vnde D. Aug. B. Virginē tympanistris vocauit:

Ecce 2 Audite

Beda hom. de visit.

Audite quomodo tympanistris nostris cantauerit ait enim: Magnificat anima mea Dominum: immo Rutilius Beazonius Episcopus Laurentanus afficiat, tanta fuisse canticum hoc metri diuersitate cumulatam, vt omnium canticorum, & psalorum compendium quoddam B. Virgo in lucem ediderit. Cui sit honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

D. Aug. ser. de S qui est 10 de Ann. Rutil. Benz. li 1. sup Magnificat. c. 8.

HOMILIA X.

Singula haec verba: Magnificat anima mea Dominum: secundum literalem, & mysticum sensum pulchre explicantur.

Vm beata Elisabeth Spiritus sancti aura afflata, & ex eius imperio (vt praecognouit Deipara) multis praconitiis illam cumulasset, beata Virgo pro singulari sua humilitate nihil prorsus de auditis laudibus sibi arrogans, in Deum tamquam in bonorum omnium auctorem bona omnia sibi ab eo collata reuult, suauimodulans concentu: Magnificat anima mea Dominum. vbi impletam intueor sententiam illam, sapientis ore prolata: Quomodo probatur in conflatario argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo in ore laudantis. Familiaris quidem est ijs, qui humilitatis virtute praediti sunt, quando laudari se sentiunt, laudum causam subtrahere, aut propriam occultando excellentiam, si possunt, aut in Deum, quae in se sunt laude digna, referendo, si illud primum facere nequeunt. Magna profecto encomia à B. Elisabeth audierat sacra Virgo, quorum causas occultare nec suum erat, nec debebat. non quidem suum, quia illa Spiritu sancto repleta loquebatur, neque etiam debebat, quia quae ad fidei testimonium, & Dei gloriae confirmandam spectant, quando temporis occasio, & personarum ratio postulat, silentio non sunt inuoluenda, et-

Luc. 1.

Pron. 27.

iam si ad laudem propriam faciunt, dummodo propria gloria non quaratur. vnde sicut, cum magorum principum nuptiae celebrantur, varia solent poetica cantica seu epithalamia intonari, ita in celebratione nuptiarum Verbi diuini cum natura humana, de quibus apud Matthaum dicitur, quod aeternus Pater fecit nuptias Filio suo, affuit diuina tympanistris Maria sacrum illud poema: Magnificat anima mea, concinens in laudem diuini Sponsi, de quo Dauid: Tanquam sponsus procedens de thalamo suo: quae sane melius, quam Dauid tunc usurpare de se posset illud Psalmi: Inmisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro. Sed vt iam expositionem aggrediamur, illud mirabile certe est, quod cum Deus nec augmentum, aut decrementum recipere possit, Deipara nihilominus asserit se illum magnificare. Ecclesiasticus quidem dixit: Non est minueri, neque adijcere, nec est inuenire magna Dei: & paulo inferius subiunxit: Quis magnificauit Deum, sicut est ab initio: quasi dicat: Nemo: etenim cum Deus sit infinitus, & infinito nihil sit maius, neque illi possit fieri additio, vt docuit Philosophus, consequens videtur non posse Deum magnificari. Nodum hunc facile soluemus, si varias significationes, variisque modis Deum magnificandi tradiderimus. D. Augustus. versans haec Virginis verba inquit: Sed sciendum nobis est duobus modis dici, magnificari, id est, aut magnum facere, aut magnum adorare, magnum admirari: quibus aperte docet, Deum non magnificari, quia aliquid in se magnitudinis incrementum suscipiat, sed quia illum magnum esse predicamus, consentit eidem expositioni Eusebius Emisenus hom. ser. 6. dicens: Dominum magnificat, quia Domini magnificentiam praedicat. ad stipulatur eidem Theophil. in ca. 1. Lucae, dum ait: Virgo certior reddita de fructu conceptu, glorificat Deum, illi miraculum tribuens, non sibi ipsi. Cancellarius etiam Parisien. eandem sequutus expositionem inquit: Hestitas non intelligens scripturas, quemadmodum Dominus à creatura magni-

Matth. 22.

Psal. 18.

Psal. 49.

Eccel. 18.

Arist. 3.

phys.

D. Aug. ser.

35.

Homil. ser.

6. 4. Temp.

Gerson super

Magnif.

magni-

magnificatur: non in augmentum sui in se, sed quia magnus esse praedicatur, canitur, & laudatur. Eandem etiam sequuti sunt venerab. Beda, Theophylactus, & Euthymius: quare in hoc sensu perinde fuit dicere: Magnificat anima mea Dominum: ac si diceret. Tu o Elisabeth me laudas, & magnificas, quod benedicta sim inter mulieres, quod beata sim eo, quod crediderim, quae dicta sunt mihi, ac tandem eo quod Dei mater effecta sim, verum ego laudo, benedico, & adoro Dominum meum, horum omnium bonorum munificentissimus largitorem, in quem omnia haec refero, cum nihil habeam, quod ab eo non acceptum; & quia tot, ac tantis diuinis muneribus me Dominus sublimauit, vt nulla linguae facundia exprimi queat, interiori animi affectu, & exili hac laude illum praedico. Hinc velim discant viri perfecti Mariana vestigia sequentes, vt in omnibus maiorem Dei gloriam querant, omniaque caelitus diuina charismata sibi communicata ab illo perenni totius sanctitatis fonte Christo Iesus acceptis ascribant. Sacra narrat Regum historia, Fortissimum illum Ducem Ioab recusasse in bellum quoddam proficisci absque Regis Dauidis consortio, ne gloria expectatae victoriae Dauid destitueretur, dum absque eius praesentia parata fuisset: Ne nomini meo ascribatur victoria. non dissimiliter viri perfecti, ad quos pertinet bona sua opera in publicum prodere, iuxta illud: Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est: sollicitam curam gerere debent, ne eis propriae gloriae cupido subrepat, sed potius hostium suorum victoriam ac appetitum carnalium repressionem, & his similia, in Christum Dominum referant, illud Ioab dicentes: Ne nomini meo ascribatur victoria. in lib. etiam Iudicum legitur, quod cum Gedeon gloriosam illam de Madianitis tulisset victoriam, omnes milites clamabant: Gladius Domini, & Gedeonis, vel, vt alij vertunt: Domino, & Ge-

Bed. ho. ser. 6. 4. Temp. Aduent. Theophy. in c. 1. Lucae. Euthym. ib.

2. Reg. 12.

Ibid.

Matth. 5.

Iudic. 7.

deoni, hi certe partim gloriae Deo, partim Gedeoni, (quasi sacrificium illius facientes, in quo victima diuidebatur inter Deum & sacerdotes) deferebant, at beatissima Virgo quasi holocaustum offerens (quod totum in Dei honorem absque diuisione absumebatur) nullam gloriae partem sibi arrogauit, sed totam in Deum contulit, non partem magnificentiae sibi usurpauit, sed totam magnificentiam Deo ascripsit, dicens: Magnificat anima mea Dominum. Caeterum S. Basilius, praefatam interpretationem illorum Patrum, quos adduximus, non respuens, aliam addit in commentario Psal. 29 exponens illa verba: Exaltabo te Domino, quoniam suscepisti me, vbi inquit: Si Deus in caelo sursum, & tu in terra deorsum, quoniam pacto Deum queas exaltare? quid igitur hisce verbis pollicetur propheta: an quod forte ab his dicitur exaltari, qui magna, & quae Deum nihil dedecent, intellectu & cogitatione apprehendunt, & vitam omnem ad vnius gloriam Dei componunt? qui igitur ad beatitudinem cum scientia properas, Deum exaltas; qui viam ingreditur huic oppositam, nefas est dicere, quantum hic Deum in seipso humiliat. vult sane D. Basil. quod sicut per prauam conuersionem Deus blasphematur, vt D. Paulus dixit: Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes: & Ezechiel filius Israel improperauit, quod polluerat nomen sanctum suum in gentibus, sed per puram, & inculpatam vitam laudatur, & magnificatur Deus Apostolo ipso dicente: Nunc magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitam, siue per mortem. Sed quanto magis quaeso in corpore Mariae magnificatus fuit Dominus, dum in vtero eius humanam carnem assumpsit? Isaias dixit: Magnificatus est Dominus, quoniam habitabit in excelsis. Sed multo magis magnificatus fuit, habitans in humili Virginis thalamo, nam cum in hac hac habitatione mortalitatis nostrae excellentius, quam in reliquis operibus potentia, sapientia, ac bonitas diuina se ostendat, consequens est longe magis in illa quam

Luc. 1.

Basil. in

Psal. 29.

Ad Rom. 9.

Ezec. 36. 23.

Ad Phil. 1.

Isaia 33.

quàm in reliquis Deum magnificentum fuisse. atque ab hac expositione non longè abest alia D. Ambrosij in Lucam, eadè verba exemplo imaginis elucidantis, sic enim ait: *Magnificatur Dominus, sicut & a libi legisti: magnificate Dominum mecum: non quod Domino aliquid humana voce possit adiungi, sed quia magnificatur in nobis. imago enim Dei Christus est, & ideo si iustum religiosum fecerit, anima illam imaginem Dei, ad cuius similitudinem creata est, magnificat, & ideo dum magnificat eam, magnitudinis eius quadam participatione, sublimior fit, ut illam imaginem splendido bonorum colore factorum etiam quadam emulatione virtutis in se videatur exprimere. Hoc ipsum exemplo speculi aptè explicari posse arbitror: si speculum paruum ante ingentem statuam, qualis fuit illa Nabuchodonosor, proponatur, parvam statuam figuram refert, quia non potest ampliozem aut maiore illam reddere quam sit propria ipsius speculi magnitudo; at si speculù magnù sit, magnam statuam sibi obiectam figuram reddet, itaque speculum iuxta maiorem, vel minorem suam capacitatem, maiorem, vel minorem rem sibi obiectam representat. Certè humana natura præclarum quoddam speculum est, in quo Dei imago respicendetur, ut non obscure indicant verba illa: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*: hoc autem speculum tantò maius, vel minus est quantum paucioribus, vel pluribus diuinis charismatibus anima ornata est, vnde quæ paucis, certè propter eius paruitatem, parum de Dei excellentia refert, quæ verò maioribus, magnitudinem eius magis ostendat; quia ergo beatissima Virgo inter omnia tam humana, quàm Angelica specula, ob maiora cœlestia munera in eam collata, amplioris dignitatis fuisse perhibetur, id eo Dei magnitudinem plus omnibus retulit, & consequenter plus omnibus illam magnificauit.*

Tria ego speculorum genera, non semel obseruauit: quædam enim reperies rotundæ, & prominentis, quædam figuræ

planæ, quædam deniq; nec prominentis, nec planæ, sed concavæ figuræ; illud autè discriminis inter hæc inuenitur, quod quæ in speculis quasi tumentis, & prominentis figuræ representantur, licet alioquin in se magna sint, parua tamè apparent, tantoq; minoræ, quantum specula tumentiora, & prominentiora fuerint: quæ vero representantur in speculis planis imperfectis, nec parua, nec magna; sed mediocria visui se exhibent; quæ tandem in speculis concavæ figuræ representantur, magna apparent: non secus superbi homines instar tumentium, & prominentium speculorum Deum, alioquin magnum, paruum & exiguum referunt, nam ut eleganter, & acurè dixit Origenes, sicut Deus bonis operibus nostris magnificatur, ita & prauis minoratur, verba eius sunt hæc: *Cum grandem fecero imaginem, id est animam meam, & magnificauero eam opere, cogitatione, sermone, tunc imago Dei grandis efficitur, & ipse Dominus, cuius imago est, in nostra anima magnificatur; & quomodo creuit Dominus in nostra imagine, sic si peccatores fuerimus, minuitur, ac decreuit: Viri autem iusti, & sancti, imperfecti tamen pro humana fragilitate, tanquam imperfecta specula plana, Dei quidem imaginem representant, sed nec paruum, nec magnam, sed mediocrem; Viri autè perfecti tanquam specula concava, ac profunda, ob profundam eorum humilitatem Deum referunt magnum, ut potè magnalis in illis operantem, vnde Seraphicus noster D. Bonauentura explicans eadem verba: *Magnificat anima mea Dominum, dixit: Tunc anima nostra verè Deum magnificat quando sub ipso seipsam captiuat & humiliat, iuxta illud Ecclesiastici: quoniam magna potentia Dei solius, & ab hominibus honoratur. Hoc modo magnificabat magnus ille Baptista Christum, cum dicebat: Non sum Ioan. 3. Christus, non sum Propheta, non sum Elias: Illum oportet crescere, me autem minui: cum Ioan. 1. ergo beatissima Virgo præ cæteris omnibus Sanctis, tam hominibus quàm Angelis, propter profundiorum eius humilitatem,**

Origen. hom. 8. in Luc.

D. Bonauent. sup. c. 1. Luc.

Eccles. 3.

Ioan. 3.

Ioan. 1.

Ambros. lib. 2. in Luc. Psal. 33.

Genes. 1.

litatem, speculum esset magis cōcauum, consequens est Deum, maiorem multo in se representasse, atque adeo multo magis eum magnificasse, quàm omnes puræ creaturæ. Verùm licet velis verbum hoc *magnificare* in rigorosa eius significatione sumere, prout importat, *magnum facere*, quod antea paruum erat, adhuc secundò hanc etiam acceptionem omnimoda veracitate dicemus, B. Virginè Deum magnificasse, quia cum paruulus esset in utero eius, per quotidianum nutrimentum, quod intra vterum & extra vterum ad vbera sua illium lactans exhibuit, varia corporis incrementa ei tribuit, & ex paruulo infantulo puerum, & ex puero iuuenem, & ex iuvene adolescentem illum reddidit: igitur cum B. Virgo materiam subministrarit ad vitale augmentum Christi, meritò dicitur Deum fecisse magnum, & in toto rigore illù magnificasse. Sed iam sequentia verba explicemus: *Magnificat anima mea Dominum*. non potest quidem mysterio vacare, quod B. Virgo patris sui Dauidis, in diuinis laudibus decantandis supremi choriphei, stylum mutauerit; ille namq; inuitabat animam suam ad diuinarum laudum exercitium dicens: *Lauda anima mea Dominum: Benedic anima mea Domino*: B. autem Virgo non ait: *magnificat*, sed *Magnificat anima mea*. non diffiteor magnam redolere perfectionem in Dauid adeo sibi subiectam habere animam, ut cum imperio potset illi præcipere: *Benedic anima mea Dominum*: at longe maioris perfectionis argumentum est, quod Virgo dixerit: *Magnificat anima mea Dominum*: hoc enigmæ loquendi genere aperte manifestauit, non opus fuisse animam eius quæ continuò Deum magnificabat, ad illum magnificandum excitari, & stimulari: Dauid quidem pex externas occupationes compellabatur ad diuinis laudibus ad tempus cessare, & idè indigebat excitatione ad illas animum eius reuocante, at B. Virgo, quæ à primo instanti vsus liberi arbitrij ab actibus orandi, & merendi nec per momentum se abstinauit, ut tra-

Luce 1.

Psal. 145.

Psal. 102.

Luce 1.

dunt, D. Antoninus, & Albertus Mag. idq; non solum vigilans, sed dormiens, ut auctor est Rupertus, nec non & D. Bernardinus, non indigebat verbis illis excitatoriis ad diuinis laudes animam eius stimulantibus. Sanctos quidem homines tanquam citharas quasdam contemplos diuinis laudes concinentes interduum tamen pro humane fragilitatis conditione in peccata quædam venialia prolabentes dissonabatur, ac subinde opus erat excitari & temperari, ut ad pristinam armoniam, & suauem concentum reducerentur; B. autem Virgo cithara semper fuit bene adè temperata, ut à diuinæ legis norma, aut à rationis regula ne latum vnguam vnquam discederet, ut sacrum Cœcilium Tridentinum diffiniuit, nunquam insuauem concentum reddebat, nec sonum quempiam emittebat, quem in Dei gloriam actualiter non referret, & ideo non indigebat illo genere excitationis, quod Dauid, & alij Sancti vsurparunt. & quidè ad hoc significandum cōsultò voluit Spiritus sanctus (ni fallor) ut in tota sacra pagina nullibi verbum hoc *Magnificat*, ab alio quàm à B. Virgine vsurpatum inueniretur: legimus quidem: *Magnificate Dominum mecum: Magnificatus es vehementer* magnificat verè in tertia persona solum hic reperitur.

Age nunc expendamus secundum illud verbum *anima*: arbitrò sanè id dixisse, Primò, ut significaret, se non vacare diuinis laudibus ore solum; & lingua, sed præcipuè anima, cuius contrarium factitabant illi, de quibus conquerebatur Deus per Isaiam: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me*: cuius generis laudatores per similes mihi videntur leoni illi mortuo, in cuius ore, fauù mellis inuenit Samson; illi enim licet alioquin gratiæ vita carentes, diuinæ laudis fauim in ore tantum versant, non sic depara Maria, quæ adeo creatori suo intenta erat, ut nūquam ore psalleret, quin & mente diuinis laudes meritorie meditaretur. Secundo dixit *anima*, ut omnibus

D. Anton. 4. p. tit. 15. cap. 20. §. 6. Alber. Mag. lib. de B. V. c. 17. & 197. Rupert. lib. 5. in Cant. in princ. D. Bernard. ser. 51. art. 1.

Conc. Trid.

Psal. 32. Psal. 103.

Isaia 29.

Judic. 13.

viribus,

B. Virgo, non dixerit: *Magnificat anima mea Deum sponfam, aut filium, sed Dominum: existimo id consulto fecisse, tum humilitatis studio ducta, vt se ancillam illius fateretur, non sponfam, aut matrem, quæ magnam dignitatem redolet, Dominus autem relativè dicitur ad seruum; vt veram ergo Dei seruum, & humilem ancillam se esse profiteretur: Magnificat, dixit, anima mea Dominum: tum etiam dixit Dominum absolutè, & sine restrictione, vt potè qui non fortuna (vt aiunt) aut industria, sed natura Dominus esset; in hoc enim sensu Regina Esther dixit: Dominus vniuersorum tu es, & in diuisione tua cuncta sunt posita: & in eodem etiam Regius vates cecinit: Nomen tibi Dominus, tu solus Altissimus super omnem terram: immò Iudith dixit, soli Deo competere nomen Domini: Dominus nomen est tibi soli, qui solus es Dominus, fortis, & potens.*

Homines quidem regiam potestatem ab hominibus accipiunt, quatenus humana reipublicæ sibi vnum præesse statuunt, & ei potestatem supra ceteros omnes conferunt, eius dominio sponte se subdentes. At Christus pluribus, & nobilioribus titulis regiam consecutus est potestatem, qui quinque præcipue sunt. Primus est iure vniuersalis hypostatica: ex quo enim ille homo Deus est, & humanitas diuinitatē sibi coniunctam habet, omnium creaturarum spiritualium, & corporalium, celestium, & terrestrium dominium, & potestatem habet. Huius tituli meminit Athanasius in sermone de Deipara, & Cyrilus lib. 3. in Ioan. cap. 2. & l. 2. c. 15. vbi docet Christum, vti hominem accepisse à patre potestatem super omnia, ex quo nimirum homo ille diuinitatem accepit, quam Filius habet à Patre. De quo titulo illud est Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo: probat Damascenus orat. 1. de Natiuitate B. Virg. Secundus est iure redemptionis; ex quo enim suo sanguine nos redemit, Dominus est absolutus noster multò magis, quàm Dominus alicuius serui emptitij, quod ius habuit ab instanti incarnatione*

nis: quamvis enim tunc, solum sanguinè effudisset, tamen effundere decreuit, & eius efficacem voluntatem Pater accepit, & nostram Christus promeruit redemptionem. Hoc dominium vniuersale est omnium creaturarum, non solum terrestrium, sed etiam celestium; terrestrium quidem, nam cum ipsa ad plenum dominium Christi iure redemptionis pertineant, etiam quæ ipsius sunt, pertinebunt; celestium verò, quia fructus redemptionis etiam in illorum vtilitatem redundauit: ciuitas enim illa celestium spirituum perfecta est hominum redemptione; de quo titulo est illud Matth. 18. *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra: nimirum, postquam completa est redemptio, hoc enim dictum est post resurrectionē: datam autem sibi dicit potestatem quantum ad exercitium, & vsum; nam quantum ad facultatem, obtinuit eam, ab instanti incarnationis, vti diximus. Meminit huius præcellentis tituli Bernardus lib. 3. ad Eugen. Christus (inquit) possessionem sibi vindicat iure creationis, & merito redemptionis, & dono Patris. hæc Bernardus. Ius creationis habet vt Deus, meritum redemptionis, & donum Patris, vt homo: donum Patris appellat, vniionem diuinitatis: nam vnire diuinitatem humanitati, donum fuit Patris, concessum humanitati illi. Tertius est iure hereditatis, ex quo enim ille homo filius erat Dei, paternam obtinuit hereditatem, quæ est dominium plenum omnium rerum: Si enim filius est, & heres: vt dixit D. Paulus; de quo titulo est illud Psalm. 2. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam: & Matth. 21. Hic est heres: & ad Hebr. 1. Locutus est nobis in filio, quem constituit heredem vniuersorum. Quartus est iure donationis; data enim sunt à Deo omnia Christo homini in dominium, de quo Ioan. 18. dictum est. *Sciens, quia tradidit ea omnia Pater in manus. & Ioan. 17. Dedit ei potestatem omnis carnis. Quintus est iure meriti, ex quo enim homo ille Patri satisfecit, & honorem peccatis hominum læsum propria morte reparauit, meruit ab ipso***

ab ipso Patre omnem honorem, & dignitatem huius tituli meminit Paulus: *Humiliatus semetipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deum exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. His igitur modis dominium Christi perfectius est omni potestate, & dominio humano ex parte tituli, & iuris. Secundò perfectius etiam est ex parte plenitudinis potestatis, & dominij: Domini enim inter homines non habent plenam potestatem in ipsos, nec possunt imperare quæcumque velint, nec subditi regum sunt eorum serui: at Christus plenum dominium, & potestatem habet supra homines, potestique præcipere quæcumque ei placuerit, & obligare nos ad ea omnia, quæ velit, vitæque, ac mortis nostræ habere integrum imperium, vnde potestas eius est temporalis, & spiritualis, nimirum regia, & sacerdotalis. Tertio perfectius est ex parte eorum, quibus dominatur; est enim (vti diximus) omnium rerum Dominus, imperat enim Angelus, dæmonibus, ac creaturis insensibilibus, & obediunt ei omnia, etiam quæ sensu carent. Si autem loquimur de dominio, quod habet in homines, regnum eius & potestas supra omnes gentes est, nec solum viuos, sed etiam mortuos completur; ex his autem non eos solos qui sunt in cælo, sed etiam eos, qui in Purgatorio, & in Inferno sunt: dominatur enim etiam in his per iustitiam suam. Quarto ex parte superioris, nemine enim habet supra se, sed illa humanitas soli est diuinitati subdita, sub se habens omnes potestates, inde Rex est regum, & Dominus dominantium. Quintò ex parte durationis: hominum enim principatus morte completur, postquàm non iam reges, aut principes sunt, aut vllam in alios habeant potestatem, iuxta illud: *Cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria**

eius. at Christus morte non amisit potestatem, sed permansit eius imperium, & manebit in æternum, nec vnquam dissoluetur, aut ei alius succedet, vt Daniel vaticinatus est: *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum: quod ideo dictum est, quia sæculo hoc consummato cessabunt omnes principatus, & regna hominum: at regnū Christi, eiusque dominium, & potestas permanebit etiam in futuro sæculo sine fine. Aduertendum est tertio, habuisse quidem Christum hanc regiam potestatem, vti diximus, ab instanti incarnationis, cum ex vniõne Verbi præcipue emanauerit, vnde & à Magis tanquàm rex quaeritur, & in incunabulis adoratur, & muneribus afficitur, vt D. Matthæus narrat: *Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? & ingressus Ierusalem cum pompa regium nomen non refutat, sed acceptat: Benedictus, qui venit in nomine Domini, rex Israel. & Iudæorum principibus id ægrè ferentibus respondit: Si isti tacebunt, lapides clamabunt. Et passionis tempore regem se esse non negauit: Tu dicis, quia rex sum ego: & in titulo, crucis nomen regis deleri non permisit: illa enim Pilati vox, quod scripsi, scripsi, ex diuina dispositione emanauit. Fuit igitur verus rex, ac verus Dominus, etiam dum in hoc mundo visibiliter conuersabatur, tamen non exercuit potestatem hanc, sed repressit, obediens factus etiam hominibus vsque ad mortem: non enim venerat iudicare, sed saluare, non ministrari, sed ministrare, & animam suam dare in redemptionem pro multis, quod tantò magis eius humilitatem commendat, quod cum Rex regum esset, & Dominus omnium, subditum se fecit etiam pessimis hominibus propter nos. Præcesserat figura huius rei, in Dauid, qui multo ante fuit vnctus rex à Samuele, quàm regnaret, & potestatem exerceret Saule regnante, à quo multa passus est.**

est. Non tamen ita se huius potestatis exercitio spoliavit, quin etiam ante mortem (exigentibus causis quibusdam) eam exercuerit, ut exterioribus operibus, eius, quæ latebat, significationem aliquam præberet. nam Luc. 8. Legionem dæmoniorum in porcorum multitudinem magnam ire permisit, & occidi fecit, tanquam rex, & Dominus omnium: eo enim opere placuit uti ad suæ diuinitatis ostensionem. & Lucæ 22. eadem potestate asinam, & pullum solui, & sibi afferri iussit dicens: *dicite quia Dominus his opus habet*: & Ioan. *Omnes eiecit de templo vendentes oves, & boues; & nummulariorum effudit es, & menas subuertit*, quod insignis fuit potestatis, & dominij. & Marc. 2. Ficum exsiccauit. & Ioan. 8. Adulteram à pœna legis Moisaicæ liberauit, & à Magis adorari voluit, & acclamationes regias (vbi diximus) admisit; & passione imminente militibus præcepit, ut discipulos suos liberos abire permetterent. Hæc omnia potestatis sunt regis, non qualiscunque, sed absolutæ, & perfectæ, qualis erat in homine veri Dei filio. Post resurrectionem verò, ut supra dixi, plenum potestatis exercitium assumpsit. Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra*: quod quidem ipso opere significauit, mittens discipulos in vniuersum orbem prædicare Euangelium, & legem omnibus impertiri, nulla regum, aut principum facultate requisita, tanquam verus Dominus dominantium, & rex regum, & modò in cœlis regit, & gubernat inuisibiliter. Ut enim rex in vna Ciuitate residens cæteras regni partes regit; sic Christus residens in cœlis, quæ mundi huius sunt, gubernat per scientiam, & potentiam fortiter, & suauiter omnia attingens; illinc punit delinquentes in hoc sæculo, illinc Ecclesiam suam defendit, dirigit, & protegit. Hæc ex Cardinali Tolero de Christi dominio mutauimus, quia, quæ nos de hoc genere argumenti elaborauimus, lateque scripsimus, clapsis annis dedimus inter nouem libros, quos

Lucæ 22.

Lucæ 2.

Ioan. 2.

Marc. 2.

Ioan. 8.

Matth. 28.

Tolet. sup. c.
1. Lucæ.

S. D. N. Paulo V. gratia Dei adiuti, facrauimus, cui sit honor, & gloria in secula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

In eadem verba: *Magnificat anima mea Dominum: eximia Deipara Mariae gratitudo erga Deum explicatur, pariterque docetur, relatis ex Patrum doctrinam varijs de gratitudine animalium exemplis, quantum oporteat, nos gratos esse Deo, non solum in magnis, sed in minimis, & tam in aduersis, quam in prosperis.*

PVD antiquos Patres vultuosissimus hic mos inoleuit, ut cum singulare aliquod beneficium diuinitus suscepissent, continuo diuinas laudes conceperant, varia cantica cõponerent, quibus grati animi sui significationem præberent. hic gratitudinis, ac diuinæ laudis spiritus Mariam Moylis sororem impulserat, ut parua Exod. 15. Aegyptiis victoria, & populo Israelitico in deserti securitatem educto, simul cum Hebræis mulieribus tympanum acciperet, & illud canticum vsurparet: *Cantemus Domino: gloriosus enim magnificatus est, equum, & ascensorem eius deiecit in mare.* In quo sanè sacratissimæ Virginis typum gessit, non modò quia Mariæ nomine erat insignita, sed quia idem ferè argumentum vtriusque fuit; nisi quod soror Moylis typicam, beata Virgo veram, perfectam, & cõsummatam de spiritali Pharaone, & exercitu eius per Christum victoriam, & nostri generis reparationem, superbiorum deiectionem, & humilium exaltationem cecinerit. Eiusdem generis ferè & argumenti est id, quod Sisara Chanaanorum duce occiso, Debora, & Barac cecinerunt, his verbis: *Qui spontè obrulisti de Ind. 5. Israel*

Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino. Idem & quod Iudith obtruncato Holoferne principè Regis Assyriorum decantauit, dicens: *Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum nouum, exaltate, & inuocate nomen eius.* Quid memorem Annam Samuelis, quæ cum iam à probro sterilitatis ad honorem matrisfamilias processisset, tantam animi sui gratitudinem cantico suo declarauit, ut summum aliquod beneficium accepisse videretur? Mitto Tobis canticum, vbi pro accepta cæcitatibus curatione, Ezechias verò regis pro vitæ prorogatione, Salomonis in gratiam sponsæ suæ filia regis Pharaonis, & in typum spiritualis desponsationis Ecclesiæ cum Christo; Trium puerorum in fornace, in gratiarum actionem, quod illos Deus saluos, & incolumes ab igne reddidisset: Ionæ, ad flectendam Dei misericordiam, ut à cete emergeret, Habacuc verò, ut aliquando populus Israeliticus è Babylonica captiuitate liber in patriam regrederetur. Istud quidem, quod sacratissima Virgo cecinit omnium ferè argumenta complectitur (si modo res, quæ tunc in figuris illis contigebant, ad veritatem perduci commotremus.) Cecinerunt quidem pueri inter medias fornacis flammam, quia ignis non tetigit illos, cecinit Maria, quia inter medias originalis peccati flammam non solum voracissimus hic ignis non tetigit, sed neq; somitis peccati scintilla eam inuasit. cantauit Maria soror Moylis, quod populum Israeliticum à Pharaonis imperio liberauerat, cecinit Maria, quod æternus Pater iam filium suum misisset, ut à tyrannica diaboli seruitute genus humanum liberaret. cecinit Ezechias propter beneficium augmenti quindecim vitæ annorum, cecinit Maria, quia Christus venerat, ut peccatores vitam haberent, & abundantius habeant, ut ipsemet dixit. cecinit Moyles, quia legem à Deo latam promulgabat, cecinit Maria, quia legislatorem ipsum vtero suo gerebat, qui nouam legis gratie

Iudith 16.

Tob. 13.

Isa. 38.

Cant. 1. & seq.

Dan. 3.

Iona 2.

Habacuc.

Iona 10.

normam promulgaturus erat: cecinit Anna, quia Samuelem Prophetam generauerat, cecinit potiori iure Maria gratulabunda, quia Prophetas illuminantem, & caput ipsum Prophetarum conceperat. cecinit Debora propter beneficium liberationis populi Israelitici, cecinit Maria propter beneficium redemptionis generi humano collatum. cecinit Habacuc Christum à longe venturum, cecinit Maria præsentem Christi aduentum. cecinit Simeon, quia semel, & ad breue tempus infantem Iesum vnus suis accepit, cecinit Maria, quia iam Christum per tres menses in ventre gestabat, per sex alios eundem gestatura. cecinit tandem Zacharias, quia cum mutus esset, verbum oris ei restitutum erat, cecinit Maria, quia Verbum Patris ei datum fuerat, ut intra viscera sua carne illum indueret. Propter hæc ergò tam sibi, quam humano generi collata beneficia grati animi significationem Deipara præbens, debitas gratias Deo referens, in illa verba prorupit: *Magnificat anima mea Dominum.* Luc. 10.

Hoc Mariano exemplo vellem omnes fideles accendi, Primo, ut sicut Maria laudata, & commendata ab Elisabeth ad diuinas laudes se conuertit, ita & nos ab alijs laudati idem faciamus, in largitorem omnium bonorum Deum, quidquid est in nobis laude, & commendatione dignum, referentes. Nam si in nobis sistamus, bonaq; virtutum officia nobis ascribamus, de ipsiq; superbe effera mur, fures sumus, & latrones, vsurpantes omnino quod Dei est. formidandum que est nobis exemplum Herodis Regis, qui cum pro tribunali ad populum concionaretur, illeq; acclamaret, *Dei voces, & non hominis: confestim percussit eum Angelus Domini, eò quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermicibus expirauit.* Ut ergo per ingrati animi vitium dona Dei amittuntur, ita ex eo quod grato animo in Deum donatorem referuntur, conseruatur, & perficiuntur. nam ad locum, vnde exeunt flumina, illuc & reuertuntur, ut iterum fluant. Eccl. 1. Ffff 3. Secua-

Rom. 12.

Secundo oportet, vt à Virgine discamus sollicitos esse in gratiarum actione, vt, & Apostolus monuit, cum dixit: *Orationi instantes, vigilantes in ea, in gratiarum actione*, quibus verbis non obscure mihi indicasse videtur magnam huius exercitij utilitatem, cum, tametsi in oratione varij affectus exercentur, vt fidei, spei, charitatis, humilitatis, & similibus, solius actionis gratiarum meminerit: existimo (ni fallor) id consultò fecisse Apostolum, quia probè agnoscebat ingratiitudinis vitium inexorabilem reddere Deum, vt orantis precibus non annuat. Vt enim tam eleganter, quam verè dixit D. Bernardus:

D. Bern. ser. 31. in Cant.

Ingratitudo inimica est animæ, ex inuitio meritiorum, virtutum dispersio, beneficiarum perditio; ingratiudo ventus vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluentæ gratiæ; propter hoc denique sponsa mox, vt gratiam de læua sensit, gratias egit, non expectans plenitudinem, quæ in dextera est. Idem etiam ser. in Epiph. alia his non dissimilia scripsit, dum ait: Gratiarum cessat discursus, vbi recursus non fuerit, nec modo nihil augetur ingratis, sed, & quod accipit, vertitur ei in perniciem; fidelis autem in modico, censetur dignus munere ampliori. & alibi idem D.

Bern. ser. 3. in Epiph. Dom.

D. Bern. ser. cont. pestimum vitium ingratiitudinis. Ioan. 10.

Bern. querens causam, ob quam Deus denegat bona spiritualia, quæ frequenter ab eo postulamus, cum alioquin ipse dixerit: Petite, & accipietis: pulsate, & aperietur vobis, non aliam assignat, nisi ingratiitudinem nostram, quæ Deum inexorabilem reddit: verba illius hæc sunt. Sed iam omnino mouet fratres mei, quid sibi velit, quod minus erga nos liberalis nunc diuina clementia videatur, vt quibus tanta contulit non rogantibus, non desiderantibus, immo & fortasse recusantibus: nunc orantibus, obsecrantibus, postulantibus, sepiissime, immo continud, videatur multa minoræ negare? quid enim potamus charissimi? Abbreuiata est manus Domini, an forte thesauri gratiæ defecerunt? Quid inquam puamus, vtum voluntas mutata sit, an immutata facultas? Neutrumsane de eo estimare licet, neutrumque est credere de omnipotenti, & immutabili.

li maiestate. Quid sibi vult ergo, quod incessanter orantes, obsecrantes, postulantes non exaudit, quibus tantam, & tam gratiam miseris orationem perrogauit? respondet paulò inferius S. Bernar. in hæc verba: Hæc, hæc, non inuenitur, qui redeat, & agat gratias Deo, nisi hic alienigena. Nonne decem mundaui sum? & noxam vbi fuit? Meministi credo verba Saluatoris hæc esse, nouem illorū ingratiitudinem arguentis. Bene siquidem orasse, obsecrasse, postulasse leguntur, qui leuauerunt vocem dicentes, Iesu, fili Dauid, miserere nobis: sed defuit eis quarta, quam adiecit Apostolus, gratiarum actio, quando nec reddierunt, nec egerunt gratias Deo. Multos quæque videmus vsque hodie satis importunè petentes, quod sibi deesse cognouerunt: sed paucos admodum nouimus, qui dignas super acceptis beneficijs gratias agere videantur. Nec reprehensibile, quod instanter petimus, sed plane petitioni negat effectum, quod inuenimus ingrati. Et forte hoc etiam clementia esse videtur, ingratis negare, quod postulant: ne contingat nobis, vt tantò grauius de ingratiitudine iudicemur, quanto magis accumulatis beneficijs ingrati probabimur existisse. Sanè ingratiudo nostra adeò exerceat, vt & ipsa bruta animantia omnis rationis expertia, apertissime illam damnent, cum nobis ingratiitudinis morbo laborantibus erga illos qui varijs beneficijs nos cumularunt, illa suis benefactoribus gratissima se exhibeant. vt enim refert Fulgosius, Titi Sabini canis dominum in carcere nunquam deseruit, eoq; postea ad scalas Gemonias deducto, in gementium morem latrando semper domino afflicto: & mirantibus hominibus, panem, qui oblatum erat, non manducans ori Domini admoebat: qui postquam in Tyberim proiectus fuit, in amnem secutus dominum, vt poterat, ex aqua caput eius cleuabat, quem viuere adhuc arbitrabatur; quibus enim potuit modis, gratias ferre enixus est, quod ab eo enutritus esset. D. Ambros. rem mirabilem refert de gratitudine cuiusdã canis, quam et si paucis perstringere potuissem, verba tamẽ D. Ambros.

Luc. 17.

libid.

Lib. s. ca. de gratia.

D. Ambros. lib. exam.

Auth. Polyã. vt. ingrat.

Ambrosij ita omnibus pergrata erunt, vt non moleste ferant illa referre; sic enim ait: Quis tam tenax potest esse beneficij, & memoret gratiæ (scilicet vt canis?) quando quidem pro domino etiam in latrones insilire noverunt, & extraneorum accessus prohibere nocturnos, & mori pro dominis, & commori cum dominis sint parati: sepe etiam necis illate euidencia canes ad redarguendum reos inditia prodiderunt, vt muto eorum testimonio plerumq; sit creditum. Antiochiæ ferunt, in remotiori parte Urbis crepusculo necatum virum, qui canem sibi adiunctum haberet. Miles quidam, prædandi studio, minister cædis exiret, testis idem tenebroso adhuc diei exordio in alias partes concesserat. Iacebat inhumatum cadauer, frequens spectantium vulgus adstabat, canis questu lacrymabili Domini destebat arumnam. Forte is, qui necem intulerat (vt se habet versutia humani ingenij) quo conuersandi in medio auctoritate præsumpta hæc ascisceret innocentem, ad illam circumspectantem populi accessit coronam, & velut miserans appropinquauit ad funus. Tunc canis sequestrato paulisper questu doloris arma vltionis assumpsit, atq; apprehensum tenuit, & velut epilogo quodam miserabili carmen immurmurans, vniuersos conuertit in lacrymas. Fidemque probatione detulit, quod solum tenuit exemplaribus, nec dimisit. Denique perturbatus ille, quod tam manifestum rei indicem, neque odij, neque inimicitiarum, neque inuidiæ, aut iniuriæ alicuius poterat obiectione vacuare, crimen diuini nequitiæ resellere. Itaq; quod erat difficilium, vltionem persecutus est, quia defensionem præstare non potuit. Quid nos dignum nostro referimus creatori, cuius cibo vescimur, & dissimulamus iniurias: Accedunt adhuc, quæ de alijs canibus eruditi Polyanthearum Auctores referunt, nam de Liuij cane commemorant, quod postquam dominum suum mortuum conspexisset, ab omni cibo prorsus se abstinuit, vt domino suo non superuinceret.

Testor etiam ego, me in Hispania in ciuitate Abulensi canem quendam agnouisse, qui plus quam per integrum annũ

ab agro quodam non recessit, in quo dominus eius propter quoddam homicidium suspendio interierat, cum tamẽ agnita huius canis fidelitate à quibusdam religiosis in monasterium duceretur, singulis diebus locum illum, vbi suspensus fuerat dominus, visitabat; vnde propter hanc fidelitatem hoc illi nomen impositum erat leal, quod hispano sermone tantum valet, quantum latino fidelis. Atque hinc est, quod D. Ambrosius miram canum gratitudinem perpendens, illam ante oculos in hæc verba nobis proponit, vt nos gratos reddat: Ad immemores beneficij, & desides, atque ignauos clamat Scriptura: Canes muti nescientes latrare, disce ergo in ore tuo verbum tenere, ne quasi mutus canis commissam sibi fidei custodiam quodam præuaricationis silentio deseruisse videaris. Talis canis viator, & comes Angeli est, quem Raphael non oriose sibi, & Tobia filio adiungendum putauit, quando perrexit, vt Asmodeum fugaret, & firmaret copulam coniugalem. Memor enim affectus gratia pelletur demon, stabilitur coniugium. Mutæ itaque specie bestia sanctus Raphael Angelus Tobia iuuenis, quem tuendum receperat, ad relationem gratiæ erudiebatur affectum. Quis enim non erubescat, gratiam bene de se merentibus non referre, cum videat etiam bestias refugere crimen ingrati? sed iam quod de gratitudine aliorum animalium varij Auctores commemorant, subijciamus. Bercorius Bercor. narrat, quod Elephas, cum in foueam cado, & grat. beneuolo animo illum sequitur, & omni ferocitate deposita propter susceptum beneficium edomatur, narrat etiam Fulgos. & refert Polyanthea, quod quum Pyrrhus vibem Argos irrupisset, Elephas in Urbis porta magistrum, à quo regebatur, mortuum præsentit, cuius rei dolore percitus, sine discrimine amicos, hostesq; vngendo, inter hostes progressus, prius non destitit, quàm magistri corpus adinuenit. Aulus Gellius, & Fulgos. tradunt de seruo quodã, Andronodum nomine, qui ad bestias à domino suo damnatus, & quodã leone, cui

D. Amb. lib. 6. exam. c. 4. Ista. 36.

Tobia 6.

Bercor. ver. bo gratitudo, & grat. aff.

Polyant. vbi supra.

Aut. Gel. nec. aff. c. 14. Fulgos. lib. 5. de grat. iij.

Hist. Ierof. id referente Beror. ver. grat. et gra. titudo.

cui ipse benefecerat, fuit indemnis seruatus. narrat etiam historia Ierosolymitana, quod cum ultra mare esset exercitus Christianus, inuenit miles quidam leonem, quem serpens longa sua cauda taliter alligauerat, vt non sineret illum se mouere; miles miseratione commotus erga leonem, serpentem occidens illum liberauit, cui leo in significationem gratitudinis ob tantum beneficium perpetua militis seruituti se mancipauit, solebatque praedas, quas per nemora capiebat, ad militem deferre, aded vt non solum ipse, sed magna pars exercitus cibo illo aleretur. sed adhuc (quod non minus mirabile est) milite illo ad patriam redeunte, mare, & nauem intrante, ac leonem dimittere volente, leo mare ingressus dominum suum vsque ad mortem sequutus est. Historiographi item in vita S. Hieronymi referunt de quodam leone, quem ipse pede infirmantem curauerat, ad onera ferenda obedientem semper sibi extitisse: ijdem etiam cum Rufino de leana S. Macharij referunt adeo se illi gratam exhibuisse, propterea quod cautus eius liberasset, vt pecudum ac ferarum pelles, vt inde indumenta conficeret, ad Macharium deferret. quid plura? Fulgos. refert, quod in equum Antiochi Regis Contaretrus Galata, cum Regem in praelio occidisset, conscendit. quo facto visus est equus sentire tergo suo domini hostem insidere; vnde dentibus apprehenso fraxeno, ita vt nulla iam ratione habens regi posset, ad altissimum saxum celeri cursu contendit, atque ab eo se, insidentemque simul hostem praecipitauit, propria sua nece domini necem vltus. De Aquila deinde idem auctor refert, quod, cum virgo quaedam illam educasset, in huius beneficij gratitudinem, aues, quas aucupabatur, ei ferebat; posteaque in eodem rogo, cum virgine mortua combusta est. Rursum, de Tigride lego apud Bercorium, quod cum in profundam foueam cecidisset, & quidam miles casu transiens, ipsam inde extraxisset, continuo libera-

Historiogr. in vita S. Hier. & habetur in Polyanthea ver. gratitudo.

Ruffin. in vita S. Macharij Fulg. li. v. c. de grat. & refert Polyanthea ver. gratitudo.

Ibid.

Bercor. ver. bo gratitudo.

tozem suum sequebatur, & cauda blandiendo, qua ratione poterat, gratias referebat. quid de quadam Aspide dicam, de qua (vt ex Fulgos. tradit Polyanthea) cum in Aegypto in pauperis domo enutrita peperisset, & vnus filiorum morfu interceptum hospitis filium vidisset, serpens hic filios suos omnes occidit, nec deinceps ultra in ea domo commorari voluit, quasi praecauens, ne simile damnum postea hospiti inferret. In vniuersum tandem de omnibus auibus, quamgratas suo creatori se exhibeant suauitate suae melodiae, his verbis eleganter descripsit D. Ambros. Nonne videmus minutissimas aues, dum illucescentem diem aurora producit, in quibusdam nidorum cubiculis varia dulcedine personare, & id studiose agere, prius quam procedant, vt creatorem suum, quia loquela non possunt, suauitate demulceant? & quemadmodum vnaquaeque earum, quoniam confessione nequit, modulis prodat obsequium, ita, vt videatur sibi deuotius gratias agere, quae dulcis personauit; hoc etiam peracto diei cursu similiter facit. Quid ergo sibi vult ista certis temporibus disposita cantilena, & iugis intentio, nisi gratiarum quaedam sit immoderata confessio? Aues ergo propter viles escas gratias agunt, tu pretiosissimis epulis pasceris, & ingratus es? Quis igitur non erubescat sensus hominum, habens sine psalmorum celebritate diem claudere, cum ipse aues ad gratificandum psalterij suauitate persultent, & eius gloriam non versusum dulcedine personare, cuius laudes volucres modulata cantilena pronuntiant? Imitare ergo frater, minutissimas aues, mane, & vespere, Creatori gratias referendo. Et si es deuotior, imitare lusciam, cui, quoniam ad dicendas laudes dies sola non sufficit, nocturna spatia per uigil cantilena decurrit. Et tu igitur laudibus tuis diem vincens, operi tuo adde nocturna curricula, & insonnem suscepti laboris industriam psalterij serie consolare. haecenus D. Ambros. Verum ego non solum volucres caeli, & animantia terrae, sed, & insensibilia, immo, & inanimata gratitudinis tributum creatori suo incessanter referre

Fulg. apud Polyant. verbo gratitudo.

D. Ambros. 43. 10. 2

Seneca li. de benefice.

referre obseruauit: Terra enim coelestis pluuiarum aqua irrigata sursum mittit suauissimam florum fragrantiam, & cultori suo plus frumenti refert, quam ab eo accepit. vnde Seneca de benef. dixit: Homines gratos similes esse secundae terrae, quae cultori suo vberiores fructus, hoc est, plura grana reddit, quam accepit. Flumina, quae a mari progrediuntur, ad ipsum gratantet reuertuntur, & quasi cum vsura, & lucro, quod acceperunt, reddunt; nam amarum, & salis aquam ab eo mutuantur, dulcem vero, ac suauem ei restitunt. Copiosa Dei beneficia quid quaeso sunt, nisi flumina quaedam, quae ex immenso illo mari Oceano diuinae libertatis, & munificentiae profisciscuntur? quae proinde oportet, vt per gratiarum actionem, omnia nobis in Deum referentibus, ad ipsum reuertantur, vt his verbis eleganter dixit, D. Bern. super Cant. Origo fontium, & flumiuorum mare est, virtutum, & scientiarum Dominus Iesus. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse Rex gloriae; sed, & iuxta Anna canticum, idem ipse Deus scientiarum Dominus est, continentia carnis, cordis industria, voluntatis rectitudo ex illo fonte manant. Non solum autem, sed & si quis callet ingenio, si quis niter eloquio, si quis moribus placeat, inde est. Theauri etiam sapientiae & scientiae ibi oes absconditi sunt. Quid? Casta cogitatio, iusta iudicia, sancta desideria, nonne riuuli fontis illius sunt? Quod si copia aquarum secretis, subterraneis que recursibus incessanter aequor aperunt, vt inde resursus ad visum, vsusque nostros iugis, & insatigabili erumpant obsequio, cur non etiam spirituales riuuli, vt arua mentium rigare non desinant, proprio fontis, sine fraude, & sine intermissione reddantur? Ad locum vnde exeunt, reuertantur flumina gratiarum, vt iterum fluant. consonant his, quae acutè dixit Plutarchus: Sicut mensarum non grauatim reddunt deposita pignora, vt quae in hoc ipsum accepierint, vt restituant, sic nos, quod a diis accepimus. Ad haec quid est, quod Dauid dicit: Caeli enarrant gloriam Dei: nisi quod pro beneficio pulchritudinis, & soliditatis sibi collatae, clamoso quodam silentio diuinam liberalitatem commen-

D. Bern. ser. in Cant.

Psal. 23.

1. Reg. 3.

Plutarch. in moral.

Psal. 18.

dant? Sol deinde regulari suo motu ab Orienti ad Occidentem plagam incessanter girans, creatorem suum absque ulla interpolatione laudat. Vnde est, quod, cum ad praecipitum Gedeonis olim illo dicente: Sol contra Gabaonem ne mouearis. Sol a motu suo, & consequenter, à diuina laude, quam per regularem suum motum creatori suo exhibebat, cessarit continuo. Iosue, quia videbatur sibi caelo motum prohibens, quasi os eius ad diuinas laudes promendas soli obturasse, ipse absque ulla mora, os suum aperuit ad illas prosequendas, & vice illius concinendas, vt aduertit paraphrastes Chaldaeus, qui super citata verba: Sol contra Gabaonem ne mouearis. inquit: Landabat Iosue coram Domino super Ios. 10. mino Iehoua, & ait: Sol contra Gabaonem ne mouearis. ac tandem orbis terrarum, de quo Salomon dixit: Et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis: pro beneficio suae creationis, continuo laudat suum creatorem, dum omnibus nobis vberem illum laudandi materiam abundè suggerit. hinc Trimegistus (sic nuncupatus, quasi ter Maximus, diceretur, quia, & summus sacerdos, & sapientissimus Philosophus, & Rex potentissimus esset) in libro Pimandri dixit: Tota mundi conspiratio, & rerum pulcherrimus ordo contemplandi Deum materiam suggerit: est enim natura veluti liber vnus diuinitate plenus: his persimilia sunt verba magni Basilij dicentis: Mundus hic vniversus, velut liber quidam inscriptus est, Dei gloriam denuncians occultam, & inuisibilem Dei maiestatem per se ipsum annuncians tibi, qui mentem habes ad intelligentiam veritatis.

Ios. 10.

Sol contra Gabaonem ne mouearis.

Sap. 1.

Trimeg. li. Pima. Dia. 5.

Basil. ho. 11 Examer.

His ab animantibus, & à rebus inanimatis petitis exemplis velleam vos omnes non solum excitari, sed & inflammari ad gratitudinem erga Deum praestandam; vt tamen perfecta illa sit, & omnibus numeris absoluta oportet duo apprimè obseruare: Primum, vt non solum pro magnis, sed pro minimis beneficiis, assuecat animus Deo gratias reddere, vt his verbis eleganter dixit Diuus Bernardus:

Ioh. 6.

Matth. 23.

D. Aug. lib. 2

Conf. 7. t. 1.

Coloss. 3. 17.

India. 3.

Coloss. 3. 17.

D. Aug. sup. psal. 33. 10. 2.

Diligenter considera, quæ tibi apponuntur, ut nulla videat: dei dona, debita gratiarum actione fruantur. non grandia, non mediocria, non pusilla: denique conemur colligere fragmenta, ne pereant, in est, nec minima beneficia oblitisci hæc Bernardus, quæ in illi sanè didicisse videretur ex verbis illis Christi Domini: *Euge serue bone, quia in pauca fastisti fidelis, supra multa te constituam* in inno. D. Augustinus non solum gratias agebat pro magnis, & paruis beneficiis, sed & pro malis, quæ non fecerat: sic enim Christum Dominum alloquebatur: *Gratias tuas depulo, & misericordiam tuam, quia peccata mea, tamquam glaciem solussi gratie tue, & quæcumque non feci mala; quid enim facere non potui?* Secundum est, ut non solum in prosperis, sed, & in aduersis gratiæ Deo referantur, id enim aperit voluit D. Paulus, cum dixit: *In omnibus gratias agentes*, hoc est, tam in secundis, & felicibus, quam in molestis, & in fortunatis successibus. In cuius figuram lego fortissimum illum Ducem Aod æque bene, sinistra, ac dextera manu ense vsum fuisse, ad expugnandos hostes; simileque huic est, quod Aristoteles 2. Politic. commemorat, dum ait, Platonem hanc legem statuisse, ut ciues omnes ad arma exercenda indifferenter, & indiscriminatim, dexters, & sinistra vterentur. hæc dexteritate præditi esse debent amici Dei, ut tam in secundis, quam prosperis teram euentibus, gratias Deo referant: *In omnibus gratias agentes*: quod & Philomela, suauissimi cantus aus, nos facere monet, dum ita suauiter canit concentu, in caliginosæ noctis tenebris, ac in ipso auroræ, aut meridiei tempore.

Sed audiamus, si placet, quæ Catholice Ecclesiæ Patres in hoc eodem genere argumenti, sapienter scripserunt. D. Augustinus explicans illa verba: *Benedicam Dominum in omni tempore*, inquit: *Dicis quando benedicam Dominum? Ait tibi aliquis, sibi benefacit, quando abundat secularia, quando multum abundat frumenti, olei, vini, aurum, argentum, mancipiorum, pecorum, salusque a mortalibus incorrumpit persistit; ea, quæ non*

scuntur, crescunt omnia, nihil immaturum morte subtrahitur, felicitas tota abundat in domo, circumfluit omnia, tunc benedices Domino? Non, sed in omni tempore: Ergo, & tunc, & quando ista secundum tempus, & secundum flagella Domini Dei nostri turbantur, auferuntur, minus nascuntur, iam nata dilabuntur, & inde sequitur penuria, egestas, labor, & tentatio. Sed tu, qui cantas tibi? benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. & quando ista dat, benedic, & quando ista tollit, benedic. Quia ille dat, ille tollit, sed seipsum à benedicente se non tollit. Idem etiã Sanctus Augustinus super Psalmum 91. alia pro eius pariter, & ingenioso animo digna, versans illa verba: *Domine est confitebri Domino, & psallere nomini tuo Altissime: ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem*. Idem etiã scriptum est: *Canta ore, psalle operibus. Ad quam rem? Ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. Quid sibi vult, quia mane annuncianda est misericordia Dei, & per noctem veritas Dei? Mane dicitur, quando nobis bene est; nox dicitur, quando tristitia tribulationis est. Quid ergo dixit breuiter? Quando tibi bene est, gaude Deo, quia misericordia ipsius est. Sed dices: si misericordia Dei est, quando bene mihi est, crudelitas ergo ipsius est, quando male mihi est. Non, sed quando bene est, lauda misericordiam quando male est, lauda veritatem, quia qui peccata flagellat, non est iniquus Iam in nocte erat Daniel, erat enim in captiuitate, quando Deum laudabat, in lacu erat, & per noctem confitebatur veritatem Dei; dicebat enim Peccauimus, inique egimus, iniquitatem fecimus: Tibi Domine gloria, nobis confusio. Cum misericordiam annuncias mane, & veritatem per noctem, semper laudas Deum, semper confiteris Deo, & psallis nomini eius. In decachordo psalterio, cum canico in cithara, hoc est, verbo, opere. Cum canico in verbo, in cithara, in opere. Hanc eandem doctrinam, docuit D. Ambrosius, nos Diuus Ambrosius. nam exponens verba illa: *Memor fui nocte nomini tui, ait in hæc verba: Non magnum est, si tunc**

Ibid psal. 91

D. 6. 14.

D. Ambrosius

Domino

Domino gratias agas, quando in prosperis, & secundis es; sed si tunc adhaerens Christo, quando te persecutio exagitat, quando aliqua procella perturbat, amisisti filium in illo dolore, in illa nocte, in illa destituitone, memento Domini Dei tui, ne in tua prauaricatione erreris: pulsus in exilium, memento, memento Domini Dei tui, patrie interdictæ charitatem Deo preferas: alicuius diuitis oppressus potentia, amisisti proprias facultates, memento Domini Dei tui, ne te nox egestatis abducat à deuotionis affectu: hoc enim mandatum legis, ut in nocte magis queras, quando magis exaudiaris à Domino, & possis dicere: In tribulatione inuocavi Dominum. Ac tandem Diuus Bernardus explicans illa verba: *De mane vsque ad vesperam finies me*, sic ait: *Finies me, id est, consummabis me. Non in solo mane visitationis, aut tantum in vespere visitationis, sed in vtroque simul erit perfectio mea. Scilicet ego, qui tantum sperabam vsque ad mane, cum David dicat: A custodia matutina vsque ad noctem speret Israel in Domino. Et quoniam pusillus in spe, quasi leo sic contriuit omnia, ossa mea, robur omne videbit, de quo adhuc sub ratula gratiæ futurorum improvidus confidebam. Contriuit autem diabolus, qui tamquam leo rugiens circuit querens, quem deuoret. Tu ergo Domine hac contritione humiliatum, & probatum, de mane vsque ad vesperam finies me; quoniam factum est vespere, & mane, dies unus. Quamobrem ego, ut didici, Benedicam Dominum in omni tempore hoc est, mane, & vespere, non sicut ille, qui confitebitur tibi cum benefeceris ei; non sicut illi, qui ad tempus credit, & in tempore tentationis recedunt; sed dicam cum sanctis; si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus? Et in mane quidem, sicut pullus hirundinis, sic clamabo, in vespere autem, meditabor, ut columba, quatenus & cum gratiæ matutinum arripserit, in modum hirundinis exultans, & clamitans gratias agam pro visitatione: & cum vespere ingruerit, non deerit sacrificium vespertinum, cum instar columbae gemens lacrymas fundam in tribulatione. Sic enim deseruiet vtrumque tempus Deo, cum, & ad vespertinum demorabi-*

D. Bern. ser. de Cant. Ezechie Regu. Isai. 38.

Psal. 129.

Gen. 1.

Psal. 49. Luc. 8.

Iob. 1.

Isa. 38.

tur stetur, & ad matutinum letitia. Placet vtrumque Deo, & peccator compunctus, & inustus deuotus, cui è regione displicet tam ingratus iustus, quam peccator securus. hactenus D. Bernardus, quibus tam in secundis, quam aduersis gratos nos Deo esse debere docet. Cui fit honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA XII.

In eadem verba. Magnificat anima mea Dominum: idem gratitudinis argumentum prosequimur. tres illius gradus ex sententia D. Thoma multiplici tam humana, quam sacra eruditione illustrantes, paucisque contra ingratitude vitium inuehimur, ac de diuini laudibus in gratiarum actionem decantandis non pauca tradimus.

T virtutè gratitudinis Deo valde charam, & nobis mirum in modum utilem ad praxim reducere facilius valeamus, oportebit varios illius exponere gradus, ut quantum cum diuinæ gratiæ adiutorio possibile nobis fuerit per illos omnes ascendentes, Creatori, ac summo benefactori nostro grati existamus. assignat Angelicus Doctor S. Thomas hos omnes gradus in 2. 2. q. 107. dicens: *Habet tamen diuersos gradus secundum ordinem eorum, quæ ad gratitudinem requiruntur. In qua primum est, quod homo acceptum beneficium recognoscat. Secundum est, quod laudet, & gratias agat. Tertium est, quod retribuatur pro loco, & tempore secundum suam facultatem. Ecce sanctus Thomas primum, & infimum gradum gratitudinis constituit beneficii recognitionem. hoc gratitudinis genus, tametsi infimum, ranti faciebat S. Theodorus Anceps Episcopus, ut in concione habita in Concilio Ephesino diceret: *Soler vberior**

D. Tho 2. 2. q. 107. art. 2. in corp.

D. Theo. Anceps Episc. ut habetur in concilio Ephes. ca. 10. rem. 6.

illis obuenire, qui grato animo gratiam accipiunt; tantum enim plerumque donorum prestat, quanta eorum est gratitudo, quae in summo donis potuntur: quare, cum de accepto dono, donatoris benignitate gratiarum recordatione agnoueris, non modo pro acceptis feceris satis, verum ad maiorem quoque beneficiorum largitionem donatorem attrinxeris. Annotat autem Angelicus Doctor S. Thomas, quod sicut cognitio hanc beneficij est primus, & infimus gratitudinis gradus, ita, non cognoscere beneficium est supremus, ac ultimus ingratitudinis gradus verba illius sunt haec: Sed quia quod est

S. Th. vbi su.

ultimum in generatione, est primum in resolutione, ideo primus ingratitudinis gradus est, ut homo beneficium non retribuatur. Secundus est, ut dissimulet, quasi non demonstrans se beneficium accepisse. Tertium, & grauissimum est, quod non cognoscatur: siue per oblivionem, siue quocumque alio modo. Hinc Seneca lib.

Sen. 3. de be.

de beneficiis dixit: Ingratus est, qui dissimulat; ingrator est, qui non reddit; & ingratus omnium, qui oblitus est quare beati in caelesti patria (ut obseruauit D. Gregorius in suis Moralibus) coronas suas mittebant ante agnum: quia certaminum suorum victorias non sibi ascribentes, sed Christo, ab eo quidquid boni habebant, accepisse recognoscebant. Secundus gratitudinis gradus, quem assignat S. Thomas, est, quod verbis laudemus, & gratias

D. Greg. lib. 22. mor. c. 5. Apoc. 4.

agamus benefactori. Ex defectu huius Rex Ezechias punitus fuit, ut enim tradit Ioseph in lib. de bello Iudaico, postquam Dominus ei miserat Angelum, qui occidit centum octuaginta quinque millia hostium suorum, debebat (ut moris erat) ob hoc singulare protectionis beneficium diuinæ laudis canticum intonare, quod quia omisit, Deus grauius illum puniuit. Hoc gratitudinis genus erga Deum familiare adeo erat Virgini Deiparæ, ut Seraphicus noster S. Bonaventura tradat, illam primam inuentricem fuisse illorum verborum: Deo gratias, à religiosis vitis satis usurpatorum; sic enim ait: Neforte in

Ioseph de bello Iudaico.

saluatione sua Virgo à Deo laudibus tolleret, si quis eam salutabat, illi pro saluatione (Deo gratias) referrebat. id ipsum tradit etiam Diuus Antoninus 4. p. su. Theol. in hæc verba: Virgo cum vocabatur, D. Antonius respondere solita erat, Deo gratias, ut illud modicum verbum non esset sine laude Dei. Huc etiã faciunt verba D. Augusti dicentis: Quid melius animo geramus, & ore promamus, S. Aug. ep. 77 & calamo exprimamus, quam, Deo gratias: hoc ad Aurelianus. nec dici breuius, nec audiri latius, nec intelligi grãdus nec agi fructuosius potest Ego verò addo, diuinæ maiestati pergrata adeo esse hæc verba, vt incessanter velit beatos in caelesti patria ore illa versare; testatur enim D. Ioãnes lib. suarum reuelationum se audisse venerabiles illos senes ante thronum agni, sonora voce, sine fine clamantes, honor, virtus, gloria, & gratiarum actio Deo nostro in seculum seculorum. Hoc genus gratitudinis diuinæ laudes decantandi, licet ad omnes spectet, speciali tamen ratione, religiosam vitam agentibus conuenit, vt non obscure mihi significaveridentur verba illa Regij vatis: Laudate serui Domini, qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri: in quibus duplex seruatorum Dei genus distinguit; quorum quidam in beata illa æternæ felicitatis domo commorantur; alij verò, qui in atrijs illius habitant, hoc est, in domibus monasticis sacrarum religionum, vbi nouitij degunt, futuri profecti in caelesti illa patria: tam ergo illos, quam istos inuitat David ad laudandum Dominum. Laudate serui Domini, qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri. S. Basilii excellentiam Religionis alta mente perpendens, aptè satis statum Religionis statui beatorum comparauit, quia quemadmodum in illo nulla est aurum, & argenti famas, nulla bonorum temporalium sitis, ita statum religiosum colentes, per vorum paupertatis, omne dominium, & proprietatem, ac liberum earum usum per solennem professionem à se abdicant; & sicut in illo beatitudinis statu maxime puritas viget, quia, ut ait Ioannes: Non intrabit in eam aliquod conquinatum, aut abominatio-

D. Bonau. c. 3. Meditat.

nem

Math. 27.

non faciens, adeo vt nec licita alioquin matrimonialia, & multo minus vsus eorum ibi permittantur, Christo dicente: Non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in celo: ita religiosi status cultores per solennem castitatis votum, ad matrimonium inhabiles sese reddunt, & carnis lasciuiam compescunt, & à Venere per totam vitam se abstinere pollicentur; & sicut in caelesti illa Ierusalem omnes ad nutum suo Creatori obediunt, & sequuntur agnum, quocumque ierit, non secos religiosi viri propter solenne obedientiæ votum prælati voluntatem sequuntur, quocumq; illos ducere velit; & veluti inferiores cœli, qui ad motum primi mobilis rapiuntur, ipsi ad motum prælati mouentur: deinde sicut in caelesti beatitudinis summa effulget animorum vnio, & concordia, adeo vt melius, quam in primitiua Ecclesia cœlicolæ omnes sint cor vnũ, & anima vna, ita licet in religionem, vel in mysticã arcam Noë, per multi diuersarum nationum, per plures etiam naturali quadam, ac congenita antipathia inter se dissidentes, supernaturali tamen charitate vniti, mutuo amore sibi consentiant. vnde hac ratione Magnus Dionysius Areopagita putat, religiosum motum vocari, quia Græco idiomate significat vnitatem, quam monachi apprimè amplecti tenentur: ac tandem quemadmodum in caelesti patria diuinarum laudum concentus nec per momentum cessat, Dauide dicente: Beati, qui habitant in domo tua Domine, in seculum seculorum laudabunt te. Et Ioanne afferente: Quatuor animalia requiem non habebant die, ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, ita in religione, quæ cœlestis illius Ierusalem imago quædam est, diuinæ laudes singulis diebus, statutis horis, cum magno iubilo decantantur; sicut enim olim quidam erant in Templo Domini ad diuinam cantica recitanda destinati: Constituit cantatores, & cantatrices: ad eundem certè modum habet Deus in magno templo Ecclesiæ Catholice Monachos cantores, &

Apoc. 14.

Moniales cantatrices, ad diuinæ laudes concinendas destinatas. Et quidem si rex David, cum variis occupationibus tam belli, quam reipublice regiminis grauatus, & oppressus, septies quotidiè diuinis laudibus vacabat. Septies in die laudem dixi tibi. super quem locum Diuus Augustinus ait: Septies in die significat semper; solet esse quippe iste numerus vnio vnitas inditium, quia per septem dies currentes, & decurrentes, tempora vniuersa voluuntur: vnde & idem David hanc continuationem significans inquit: Semper laus eius in ore meo: si inquam David tot publicis negotiis distentus à diuinis laudibus non cessabat, quanto magis oportebit religiosos quos Deus à sæculi curis, à rerum temporalium sollicitudinibus liberauit, diuinæ laudis immemores non esse, sed sollicitos, ac fideles in hoc genere vestigialis, & honorifici tributi regi Christo pendendo: Sane regius Propheta David adeo diuinis laudibus affectus erat, vt silentio prætermittis aliis causis, ob quas à Deo postulare potuisset, ne se ob patrata scelera in infernum detruderet, hanc solum assignauit, quia ibi semper adest continua cessatio à diuinis; postquam enim dixerat: Eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam, continuo subiunxit: Quia non est in morte (scilicet æterna) qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Vt tamen diuinæ laudis gratitudo grata & accepta sit Domino, oportet, vt conscientia nostra sit pura, vt ait D. Paulus. Leuantes puras manus à Deum. vt enim dixit Ecclesiasticus: Non est speciosa laus in ore peccatoris. vnde Origines eleganter dixit: Quis putas est ita canore vocis, & ita spiritus pure mentis, qui sincere canat, vt canilena eius diuinum delectare possit auditum? Ille profectò est, qui nullum raucum habet in se peccati sonum, qui nihil offensionis in lingua, nihil crassitudinis in spiritu gerit, ille potest dicere: Ego Domino canam. Atque huc facit, quod Israelitæ in captiuitate Indie, Babylonis flentes clamabant: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Psal. 136.

D. de Eccl. hierar. c. 10.

Psal. 134.

Psal. 83.

Apoc. 4.

1. Per. 15. 16. & 17.

Psal. 108.

D. Aug. sup. Psal. 33.

Psal. 36.

Psal. 6.

1. Tim. 2. Eccl. 15.

Orig. hom. 6.

Indie. 5.

Psal. 136.

quasi dicerent, defixi in terra hac misera, pleni que terrenis affectionibus, & conglutinata in pulvere anima nostra, quomodo cantabimus Domino canticum laudis? ad hoc sanè alludens D. Chryso-

D. Chry. bo. 6 ad ep. ad Ro. *re Domino fas non erat, quanto minus id fas erit anima barbaræ: si captiuus hoc non licebat quanto potius, qui serui sunt peccati, & alienam vitam viuunt, muto, clausæque ore esse, debent, & organa, ac uasa cantici suspendere?* Hinc sponfus ad hoc signifi. adu. dixit:

Cant. 2. *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decorat: super quæ*

Orig. hom. 4. in Cant. *uereba Origenes super Cantic. adnota- uit, faciem sponse esse animam diuinæ gratiæ pulchritudine sine macula, & ru- ga, oculis Dei placentem, cuius propte- rea vox laudis dulcis, ac suauis est eius au- ribus; vt enia inquit Diuus Bernardus:*

D. Bern. ser. 62. in Cant. *Quia non displiceat vox, si displiceat facies, ne- cesse est vt simul conueniant, & pulchritudo faciei, & suauitas uocis.*

Hinc licet ansam sumere ad tertium, & supremum gratitudinis gradum expli- candum: hunc dixit D. Thomas præcita- to loco, consistere in recompensatione beneficij per opera, in obsequium bene- factoris exhibita; unde Tobias dixit: *Re- gem secularum exalitate in operibus uestris:*

Job. 14. *humilitas namque sanctorum, pictas, pa- tientia, castitas, misericordia, ac cetera- rum uirtutum opera gratificantur Deo, & magnificant Christum, immò & coro- nant, vt Dominus Zachariæ dixit. Ab istis sumes aurum, & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu sacerdotis magni: su- per quem locum sanctus pater Hierony- mus, necnon doctissimus Rupertus do- cent, quod per singulas uirtutes nostras Dominus coronatur. Aurum, & argen- tum bona opera sanctorum sunt: ex iis coronas sibi efficit Christus Iesus, quibus gloriosè magnificatur, & honorificatur, & quasi triumphum agens procedit, & regnat. Sic S. iohannes in Apocalypsi vi- dit cum equo albo insidentem, toto cœ- lesti exercitu copulatum: Et in capite eius,*

Hier. sup c. 6 Zacha. Rupert. ibid.

Apoc. 10.

ait, *diademata multa. Nostra enim obe- dientia Christus coronatur, nostra humi- litate, nostra patientia, ceterisque uirtu- tum sanctis operibus coronam illi impo- nimus: ornata omni lapide pretioso, his uerè Deo gratulamur, & excellentius multò, quàm uoce tenui. unde Augusti- nus inquit: Cum laudatis Deum, tunc lauda- te, cantet uox, cantet uita, cantem facta,*

Aug. in psal. 148.

quemadmodum dulcem musicam excitatus serepi: sic, quas ore proferimus laudes, uita perturbat impia. Noli ergo bona cantilene tue obstruere moribus malis. sicut enim luscina dulciter canente molestus est croci- tans Coruus, ita lingua dulciter Deum laudante molesti sunt instar corui croci- tantes arri mores. O quàm dulciter nostra luscina, id est, uirgo integerrima, cecidit, nihil in eius musica suauissima obstrepe- bat, & ore canebat, & uita, immò uita ma- gis, quàm ore. Ore enim non semper Deū poterat laudibus extollere, uita semper extollebat. Erat illius uita, perpetuum cā- ticum, & nouum canticum, quia noua uita erat, inaudita, nunquam in orbe hoc conspecta. Hoc habet Dei laus, à uita profecta integritate, vt obseruauit idem sanctissimus pater Augustinus in Psalm. 146. cessat nunquam, numquam silet, cum ea sileat, quæ ex ore emanat: Non so- lum (inquit Augustinus) vox tua sonet lau- des Dei, sed opera tua concordent cum uoce tua. Cum ergo uoce canaueris, silebis aliquan- do, uita sic canta, ut nunquam sileas: lingua tua ad horam laudat, uita tua semper laudet. & in Psalm. 148. Tunc, ait, desina laudare Deum, quando à iustitia, & ab eo quod illi placet, declinas: non cesset qui que bene ui- uere, & semper laudabit Deum. Cum ergo sanctissima uirgo sanctissime uiuere nū- quam cessarit, sanè semper Deum perpe- tuo suauissimæ uita canticò laudauit. Nos autem semper, uel magna, uel tenuis aliqua peccati raucedo occupat, uirgo sanctissima semper uoce clarissima, sem- per uita absque ullius raucedinis, id est, peccati uestigio, Dei laudes celebravit, quibus Creatori suo omnium creatura-

D. August. in psal. 146.

Ibid. 148.

rum

rum tam terrestrium, quàm cœlestium gratissima existit.

Sed pro hoc or. nos è contra nostro be- nefactori Deo, à quo singulis momentis, quæ infinita sunt, totidem beneficis quo- tidie cumulamur, ingratiſsimos nos ex- hibemus, dum bonis ab eo collatis, eisdem in eius offensam abutimur, in varia peccata frequenter prolabentes: similes ceterè in hoc facti illis, de quibus conquiritur Deus per Oseam: *Argentum multipli- cavi eis, & aurum quæ fecerunt Baal: quem- admodum enim, postquam Deus filios Israel magna auri, & argenti copia locu- pletauerat, ipsi auro illo, & argente abu- tentes idolum ex his metallis conflaue- runt, quem, tamquam Deum, genufle- tentes adorauerunt, ita permulti diuitiis quibus à Deo liberaliter locupletati sunt, perperam utentes, & in prauos usus con- uertentes, hic ad calumniam, & fraudem ille ad uincendam iniuſtam litem, hic ad lasciuiam sectandam, ille ad dignitatem simoniace obtinendam, diuinam maie- statem grauitè offendunt. Explicuit hoc ingeniosè Alciatus in quodam suorum emblematum, cuius titulus est, De capra lactante catulum lupi: describit in eo caprâ, cuius uerbis lactabatur catulus lupi, qui postquam iam creuerat, & incrassatus fuerat, capram occidit, & deuorauit. hæc autem emblemata inerat subscrip- tio: mea me post ybera pascer. Attendite quæso, ò ingrati, fabulosam hanc narra- tionem, in uobis tamen uerissimam hi- storiam, cum ex singulis beneficijs hono- ris, pulchritudinis, diuitiarum, & simi- lium, quibus diuina largitate dirati estis, arma conficitis ad impugnandum Deum, diuinaque eius leges dirumpendas; qui- dam ex uobis, ex dignitate, & honore in uos collato intumescunt, & superbiendi, & alios despiciendi licentiam, & occa- sionem sumitis; quidam ex uenustate, & pulchritudine, & corporis elegantia, qui- bus Deus uos ornauit, lasciuicendi & libi- dini uacandi materiam facitis; quidam tandem rerum temporalium uertatem*

Osee c. 2.

Exod. 11.

Alciac. Emb. de capra lact.

ad praua uestra desideria explenda, in ma- gnâ Dei iniuriam conuertitis, imitan- tes in hoc catulum lupi, qui aduersus cap- ram ad ybera tua illum lactantem acri- ter insurrexit, unde non immeritò de uobis conqueritur Deus *Filios enurui & ex- altauit, ipsi autem spreuerunt me.* Ad hoc etiam ipsum uideatur mihi ueteres quidâ Poetæ alluisse depingentes regiam Aquilam, transfixam sagittis, cuius pennæ de- sumptæ fuerant ab ipsa aquila, cui illam appoluerunt subscriptionem: *ab ipsa contra ipsam, contempior ego iuxta illud: Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos, Christum Dominum, sicut Regiam aquila- lam, super lignum Crucis expansam, cla- uorum sagittis confossum quorum fer- ream materiam ad humanis uisibus infer- uendum ipse creauerat, perfidi iudæi, & nos omnes peccatores per manus illo- rum ad manus, pectus, & pedes eius tere- brâdos transfuimus, & vt uerbo dica- m, summa ingratitude laborantes, uti- mur fruendis, & fruimur utendis, in ma- gnâ creatoris nostri iniuriam, quæ sum- ma omnium est peruersio, ac suprema in- gratitude, & c.* vt in hoc brutis animan- tibus deterioris efficitur, cum pleraque ex illis, quoad possint, benefactoribus suis gratiam rependant, ut latè supra ostendi- mus Non solum humanum, sed & diuinū prouerb. 9. *furtiue dulciores sunt, illo significans, meo iudicio, eas operationes gratiores, & dul- ciores peccatori sibi uideri, quas non di- cã mutuauit, sed & furatus est brutis ani- mantibus, uindictam à leone, intemperã- tiam à lupo, fraudem, & fallaciam à vulpe: at ingrati- tudinem à nullo potuit ani- mantium addiscere, cum & ferocissimòrū animalium læuitiam, & crudelitatem be- neficia in se collata edomuerint, & gra- tissima reddiderint, Iacob dicit: *Omnium natura bestiarum, & uolucrum, & serpentium edomita sunt à natura humana: reliquum est igitur, ut ingratus non aliunde, quàm à Lucifero, omnium ingratorum ingratis- simo, ingrati tudinem mutuauerit. Time- te ergo,**

Isa. 2.

Deut. 32.

Ho. preced.

Prouer. 9.

Iacob. 3.

te ergo,

te ergo, & ingrati, ne sicut Luciferum imitami, pariter cum eo puniamini, dum ad æmulationem eius bona cælitus vobis collata, quæ in Dei gloriam referre debetis, ad effrenes vestros appetitus explendos trahitis. Notanter dico, *trahitis*, quia creaturas in Dei gloriam ab ipso productas cogitis, & per vim compellitis, vt vestris inferuiant peccatis. hac enim ratione ipse Deus dixit: *Seruire me fecisti in peccatis tuis*. vnde creaturæ tamquam coactæ, & violentiam patientes, ingemiscunt, & quasi parturientes præ gravitate doloris conqueruntur, vt expressis verbis docuit Apostolus, in epist. ad Rom. dicens: *Vanitati creaturæ subiecta est, non volens: & paulò post: Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc.*

Isa. 43.

Ad Rom. 8.

D. Thom. 2. 2. q. 106. art. 2.

Isa. 14.

Ceterum, vt proposito gratitudinis argumentum vtrumque satisficiamus, duplicem difficultatem oportet soluamus. Prima est, quia D. Thomas docet 2. 2. ad rationem gratitudinis pertinere, vt qui beneficium accepit, aliquid maius illo tribuat benefactori, quod sublimi quadam ratione conuincit, in hæc verba: *Recompensatio gratiæ respicit beneficium secundum voluntatem beneficientis, in quo quidem præcipue hoc commendabile videtur, quod gratis beneficium contulit, ad quod non tenebatur. & ideo, qui beneficium accepit, ad hoc obligatur ex debito honestatis, vt similiter aliquid gratiæ impendat; non autem videtur gratis aliquid impendere, nisi excedat quantitatem accepti beneficii, quia quædam recompensatio minus, vel æquale, non videtur facere gratiæ, sed reddere quod accepit, & ideo gratiæ recompensatio semper tendit, vt pro suo posse aliquid maius retribuat. Cum ergo nulla creaturæ, etiam beatissima Virgo, possit aliquid maius Deo reddere pro beneficiis ab eo acceptis, cum alterum illorum sit beneficium incarnationis Verbi diuini, alterum beneficium iustificationis, per quod tres diuinæ personæ singulari quadam ratione iusto se communicant, iuxta illud: *Ad eum veniemus; & mansionem apud eam faciemus*, consequens hinc fit, nullam*

creaturam propriè, & verè Deo gratam esse posse, cura nulla possit aliquid maius, quàm ab eo accepit, ei retribuere sanè non latuit hæc difficultas Angelicum Doctorem, respondit tamen sufficere ad S. Thom. vbi rationem veram, & propriam gratitudinis, affectum voluntatis, quando adest impossibilitas aliquid maius retribuendi, vnde Seneca dixit: *Si tamen non possit, sufficit ad gratitudinem recompensandi voluntas. benef.* hanc igitur qui Deo offert pro beneficiis acceptis, verè, & propriè virtutem gratitudinis erga Deum exercet. Secunda difficultas est, magis teneatur innocens, quàm peccator ad gratias Deo agendas: ex vna enim parte videtur, sanè magis teneri innocentem, quia, quanto quispiam excellentius donum à benefactoris accipit, tanto magis ad referendas gratias obligatur, constat autem maius donum esse innocentiam, quàm amissæ iustitiæ restitutionem; ex alia autem parte legimus, Christum Dominum dixisse apud Lucam: *Cui minus dimittitur, Luc. 7. minus diuigitur*: igitur eadem ratione plus tenebitur ad gratiarum actionem. hunc nodum non aliter melius soluendum censui, quàm si eiusdem Sancti Thomæ, Theologorum facile Principis, solutionem hic apponere; ait enim in præcitata quæst. art. 2. *Dupliciter potest esse ex parte dantis maior gratia. Vno modo, ex quantitate dantis, & hoc modo innocens tenetur ad maiores gratiarum actiones, quia maius donum ei datur à Deo, & magis continuatum ceteris paribus, absolute loquendo. Alio modo, potest dici maior gratia, quia magis datur gratis: & secundum hoc magis tenetur ad gratiarum actiones penitens, quàm innocens, quia magis gratis datur illud, quod ei datur à Deo. Cui sit honor, & gloria in secula sæculorum.*

Amen.

HOMI

HOMILIA XIII.

Multiplici expositione elucidantur verba illa: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: insuper de magnitudine huius exultationis disserere incipimus.

AGNVS Pater S. Ambrosius sympathiam, & similitudinem non modicam inueniens inter veterem illam Mariam sororem Moysis, & nouam Mariam, Christi matrem, dixit:

D. Ambr. in exhortatio. ad Virgines.

Isa. 8.

Cant. 4.

Psal. 115.

Exod. 15.

*Multas feminas scriptura diuina, in lucem euexit, palmam tamen publicæ salutis solis Virginitatis dedit. In veteri testamento terra, ac maritimo hebræorum populum Virgo per maria duxit, in Euangelio auctorem mundi, & redemptorem Virgo genuit. sed non solum in hoc similes fuere, sed & in prophetiæ dono, quia sicut illa fuit prophetissa, etiam & Deipara Maria, iuxta illud Isaiæ in persona Dei dicentis: *Accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium: quod si Maria illa soror erat Moysis legislatoris, & Aaronis summi sacerdotis, hæc pariter soror, & mater est Christi supremi legislatoris, ac summi sacerdotis; vnde ipse vtramque hanc cognitionem sororis, & matris, illam secundum spiritum, hanc secundum carnem recognoscens, in Canticis vocat illam: *Soror mea, & sponsa*: in Psalmis vero faterur se eius esse filium: *Ego seruus tuus. & filius ancillæ tuæ*: ac tandem sicut illa post liberationem populi Israelitici à Pharaonis durissima seruitute, & illius, ac reliquorum Aegyptiorum in mari rubro submersionem cum salutis iubilo, & exultatione magnificabat Dominum per celebri illo Cantico: *Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est; equum, & asensorem deiecit in mare*: non secus B. Virgo aduentu Christi**

inceptam iam humani generis redemptionem celebrans, velut diuina typanistris ob tantum beneficii gratias Deo agens, intonuit celeberrimum hoc canticum, *Magnificat anima mea Dominum: cum autem continuo subiunxerit: *Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*, perquirunt interpretes, quod nam sit discrimen istud inter animam, & spiritum. Sanctus Thomas super Epistola ad Hebræos, ait: *Spiritus in nobis dicitur illud, per quod communicamus cum substantiis spiritualibus, anima vero illud, per quod communicamus cum brutis, & sic spiritus est mens humana, intellectus scilicet, & voluntas. didicit hoc D. Thomas à D. Augustino super ca. 7. Geneseos, dicente: *Dicitur spiritus ipsa mens rationalis, vbi est quiddam tamquam oculus animæ, ad quem pertinet imago, & agnitio ad literam Dei. Vterque tamen discrimen hoc mutauit à verbis illis D. Pauli: *Vt integer spiritus vester, & anima, & corpus conseruetur*. Gregorius enim Nissenus sic illa interpretatur: *Spiritum: Apostolus rationale partem indicauit, animam vero dicens, indicauit partem sensitiuam: itaque anima sumitur pro inferiori portione hominis, quæ illi cum ceteris animantibus communis est, quia vegetabilis, & sensibilis est, sicut illa; spiritus vero pro superiori portione, per quam homines Angelis simulantur. ab hac expositione non abhorret illa alia Cardin. Hugonis, dicentis: *Anima, & spiritus idem sunt, sed anima dicitur, in quantum animat, & viuificat corpus, vnde hic bene viuendo magnificat Deum qui fecit eam, spiritus autem dicitur, in quantum caelestia contemplantur, cuius proprie est exultare in Deo. Alij (vt idem discrimen magis explicent) dicunt animam sumi pro vita ipsa vegetabili, & sensibili: spiritum vero accipi pro acuminerationis, pro apice mentis, pro intelligente scintilla, seu synderesi. at Corn. Iansenius, licet probet huiusmodi discrimen: putat Marianis verbis aptari minime posse, cuius factis apparentem in concordia reddi rationem in hæc verba: *Hæc tamen Euang. super differentia hic locum habere non videtur. Magnif.******

Luc. 1.

D. Tho. sum. per epist. ad Heb. cap. 4.

D. Aug. l. 1. ad Theof. 5.

Greg. Niss. phil. super 1. Theof. c. 6.

Hugo Card. super Mag. anif. 115.

Corn. Iansf. in concor.

H b h b

Neque

Neque enim conueniens aliqua ratio assignari potest, quare animam dicat magnificare, spiritum verò exultare, cum eque apud dicere potuisset spiritum suum magnificare, animam verò exultare, nā Psalmista: *Anima (inquit) mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutare suo* Proinde quod prius dixit, animam, postea dicit, spiritum, Hebr. eorū more dixit, quibus solenne est idem (in eodem maxime) sub aliis repetere verbis. Hoc idem prius illo docuit Hugo Victorinus, in hæc verba:

Hugo Viti. Idem fortasse alio verbo repetitum est, nam anima & spiritus, in homine idem est, quamuis aliud anima, & aliud spiritus notet. Ego verò salua pace tantorum Doctorum existimo, per spiritum hoc loco Deiparam intellexisse solam voluntatem suā, quia inter tres potentias spirituales animæ, ad solam ipsam pertineat exultare, & gaudere; vnde quia anima per omnes suas potentias, dum ad Dei gloriam quæcumque agunt, operantur, iuxta illud Pauli: *Sine manducatis, sine bibitis, omnia in gloriam Dei facite*: verè Deum magnificat, vt annotauit D. Chryso. ideo B. Virgo scitè dixit: *Magnificat anima mea Dominum*, quia

D. Chryso. 14. op. imper. tamen exultare, non ad omnes animæ potentias, sed ad solam voluntatem spectat, sapienter subiunxit: *Et exultauit spiritus meus*: (id est voluntas mea) in Deo salutare meo, & fortè hunc sensum, & intelligentiam contendunt, qui in commentario huius loci docent per spiritum intelligi hoc loco partem illam, per quam homo est imago Dei, est autem sententia

D. Damasc. lib. 2. c. 22. D. Damasceni hanc esse liberam voluntatem, qua præditi sumus, quippe sicut Deus liberum habet arbitrium, & dominus est suarum actionum, ita homo perfectio ad eodē super suas operationes domino præstat, vt nihil sit, quod eius voluntatem cogendo inflectere valeat.

Gal. 2. 28. Addit deinde B. Virgo: *Spiritus meus*: certè spiritus Virginis spiritus erat Christi, iuxta illud D. Pauli: *Viuo ego, iam non ego, viuio vero in me Christus*, quomodo ergo beata Virgo dicit: *Spiritus meus*? immo propter hanc eandem, rationem po-

tuit beata Virgo dicere *spiritus meus*, quia omnia bona erant filio, & matri communia, vnde hoc ipso quod spiritus matris erat spiritus Christi, poterat ipsa vocare illum spiritum suum. Dixit etiā *spiritus meus* ad differentiam eorum, qui cum propter peccata sua diaboli seruituti se subiugauerunt, aut carnis illecebri, aut huius mundi diuitiis, & vanis honoribus se tradiderunt spiritus quidem illorum non tã ipsorum, quàm diaboli, carnis, & mundi est, iuxta illud: *Qui facit peccatum, seruus est peccati*: Ioh. 1. cum igitur B. Virgo nullius alterius, quàm Christi seruituti subiaceret, cui seruire regnare est, iure optimo dixit *spiritus meus*. Ad hæc legimus libro 2. Regum, quod 2. Reg. 24. Dauid volens altare Domino ædificare, & in eo offerre ei holocausta, noluit ex gratuito oblati, ab Areuna id præstare, sed pretio ab illo quidquid opus erat, emit, vt sic non aliena, sed quæ sua propria erant, Deo offerret: sic Deipara volens Deo referre gratias, vt significaret se non aliena, sed propria in gratiarum actionem Deo offerre, notanter dixit: *Exultauit spiritus meus*.

Porro iã de magnitudine exultationis, ac de varijs causis illius, quam Deiparæ Mariæ voluntas persensit, ex profecto differere incipiamus. hanc exultationem Virginis altius perpendens doctiss. Rupert. exclamauit, dicens: *O beata Maria, inunda tuo gaudij, vis amoris, torrens voluptatis tota te operuit, totamque obtinuit, & sensisti quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit*. Equidem si Propheta Zacharias sub metaphora *filia Sion*, & *filia Ierusalem dilectam Dei plebem ad lætitiã magnam inuitat*, his verbis: *Exulta fili filia Sion, inuila filia Ierusalem; ecce Rex tuus venit tibi iustus, & saluator*. Et si pater Abraham ex sola prophetica cognitione Verbi incarnati, ea singulari alacritate fuit perfusus, de qua Christus Dominus: *Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est*: ac tandem vt penè innumeros antiquos Patres recensã, quos sola venturi Christi cogitatio singulari

galari gaudio demulcebatur, Prophetã Habacuc tantum referam, qui sola redemptoris quem desiderabat memoria, internam lætitiã intus continere non valens, in externa illa exultationis verba prorupit: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo*: quanto, quæso, maiori lætitiã credendum est Virginem exultasse, quæ non tropos, & figuras, non imagines, & vmbas incarnati Verbi diuini, sed ipsum Verbum diuinum humana carne indutū, in vtero suo, ex proprio sanguine conceperat? Prædixerat hanc Virginis exultationem Isaias: *Exultabis in Domino, & in sancto Israel letaberis*: sed plenius idem Propheta id ipsum vaticinans, dixit: *Letabitur deserta, & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi liliū. Germinans germinabit, exultabit lætibus, & laudans gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron: deserta quidem, & inuia fuit B. Virgo, cum de ea prædictum esset: & vir non transibit per eam: partus eius instar floris fuit; quia sicut hic abluque hominis cultura in deserto nascitur, ex sola fecunditate terræ, & cœlesti solis virtute, ita Christus, qui de seipso ait: *Ego sum flos campi*, ex terra fecunda Mariæ, & cœlesti virtute spiritus sancti in eam superueniente, conceptus, & natus fuit: *gloria Libani*, qui candor, interpretatur, *data est ei*, ad significandum virginittatis candorem, quo B. Virgo mirificè effulsit: *decor etiam Carmeli* non ei denegatur, qui erat maxima fructuū vbertas, cum verè terra virginea, ac semper benedicta Mariani vteri fructu super omnia benedictum, quo fideles in via nutriuntur, & in patria beati vespuntur, intacta manens produxerit. Refert Beda, quod Elias in monte Carmelo, vt colligitur ex 3. Reg. flexis genibus orauit Dominum, & post longam siccitatē pluuiam ab eo impetrauit ad irrigandam sterilem terram; mihi sanè videtur nunquã montem Carmelū maiore decorē habuisse, quàm cū præsentia Eliæ ad Dominū sic orantis ornabatur, non dissimiliter ex nullo capite maior vnquã decor in fuit*

Mariæ, quàm cum in ventre eius affuit æterni Patris filius, humana carne indutus, orans, ac deprecans, vt sterilem terrã generis humani, peccatorum spinas, & tribulos germinantem, inundantis diuinæ suæ gratiæ pluuiã irrigaret dignaretur. Aptè sane tunc dici posset Virgini: *Exulta, & lauda habitatio Sion, quia magnus Isai. 12. in medio tui, sanctus Israel*: hanc ergo præsentiam diuinitatis corporaliter in ea inhabitantis percipientis Maria exultabat lætibus, ac præ exuberantis gaudij copia in exultationis canticum prorupit dicens: *Exultauit spiritus meus, in Deo salutare meo*. Poterat B. Virgo tunc potiori iure, quàm Iob, verba illius sibi vsurpare: *En venter meus quasi mustum, absque spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit, loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo*: Respondebo (inquam) B. Elisabethæ me laudanti, quia lætitiã, & exultationem cor meum plenum adeo feruet, vt silentij lagunculas dirumpens, non possit se continere, quin externa voce in diuinas laudes profiliat. Ad hoc arbitror alludere verbum illud *exultauit*, quod consulto mihi videtur vsurpasse Virgo, tum quia cum lætitiã importet inuentionem animi alacritatem, exultatio verò (quæ extra saltatio, apud Latinos interpretatur) gaudium denotet, externo aliquo indicio corporis manifestatum, vt obseruauit Albertus Magnus in commentario huius loci; ideo Deipara, vt significaret lætitiã eius talis conditionis esse, vt melius quàm Dauid dicere potuisset: *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deo viuum*: idcirco non vsurpauit verbum letandi, sed exultandi; tum etiam vt significaret lætitiã eius non se continuasse intra latibulum voluntatis, sed se vltra effudisse in appetitum sensitium, qui etiam sub nomine spiritus aptè intelligitur, iuxta commune naturalium Philosophorum, ac Medicorum sententiam, quibus trita, & familiaris est diuisio spiritus in vitalem, sensibilem, & motiuum; vitalis residet in corde, velut in vitæ fonte,

sensibilis in cerebro, habetque se instar vehiculi virtutem animæ sensibilis defectus ad exercitium suarum operationum; motius tandem sedem habet in epate, vnde omnia membra virtutem ad se localiter mouendum mutant: dicens ergo **B. Virgo: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo:** perinde fuit, ac si dixisset: *exultauit spiritus meus vitalis in Deo, exultauit spiritus meus sensibilis in Deo salutari, exultauit spiritus meus motius in Deo salutari meo:* vel aliter: *Exultauit spiritus meus vitalis in Deo patre, qui instar cordis est fons vitæ, à quo emanant reliquæ diuinæ personæ: Exultauit spiritus meus sensibilis in Filio, quia sicut cerebrum est, in quo specialiter residet intellectus, ratio, & sapientia, ita Filius est, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, & exultauit tandem spiritus meus motius in Spiritu sancto, quia spiritus sanctus instar epatis huius mystici corporis vim motiuam ad progressum spirituales impertit, iuxta illud Ezechielis: *Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.* Cum igitur **B. Virgo** propter copiosæ gratiæ plenitudinem, qua anima eius exuberabat, non tam sibi, quam Deo viueret, non tam sibi, quam Deo sentiret, non tam sibi, quam Deo moueretur, & vigilans, ac dormiens tota esset in Deo homine absorpta, veracissime canere poterat, *exultauit spiritus meus, vitalis, sensitius, & motius, in Deo salutari meo.**

Ut tamen magnitudo huius exultationis magis nobis innotescat, obseruandum est, quod solet gaudiū, & exultatio multis ex causis prouenire. tum ab re diu, multumque desiderata, & præter spem obtenta: tum ex inuentione thesauri, cuius præ gaudio vadit inuentor, & vendit vniuersa, quæ habet, vt emat agrum in quo latet: tum de filio nato in mundum gaudium concipitur, iuxta illud: *Cum peperit filium, iam non meministi pressuræ propter gaudium: tum de victoria parata in bello, iuxta illud: *Sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia, tum de præsen-**

tia sponsi, & dignitate per matrimonium habita: *Gaudebit sponsus super sponsa.* Tale *Isa. 62.* fuit gaudium, & exultatio Virginis: nam in primis incarnationem, quam iusti, & sancti, & reges, ac prophætæ desiderarunt, & propter quam Abraham exultauit; vt videret diem eius, Maria prima excellenti sua fide, & humilitate obtinuit, cum tamen nihil minus fortasse, quam de se cogitaret. Deinde, quia ipsa prima inuenit cum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ reconditi, nec pro se tantum, sed pro omnibus inuenit hominibus, nam illi dictum ab Angelo est, *inuenisti gratiam apud Deum, quam gratiam illa libenter in omnes effundit*, vt mater piētissima: neque ob aliam causam Christum in manibus gestare depingitur, quam, vt ipsam nobis ad donandum filium suum perfacilem esse, & promptam intelligamus. Tertio, si magna aliqua de ortu filij, quem qualis futurus sit ignoramus; læticia concipitur, quæ fuit quæso virginalis læticia, & exultatio, quæ Dei filium in se incarnandum nouit, nec nisi expresso suo consensu, & voluntate, & de se sola sine opera viri: profecto lætissimus gaudiorum campus Virginis patuit, in quo misericordie exultare, & recreari potuit. Quarto lætata est de gloriosa contra serpentem antiquum per humiliationem filij Dei parata victoria: siquidem Maria filio Dei arma expugnandi demonem nempè carnem, & sanguinem contulit. Deinde & ipsa caput illius contulit, hoc est, peccatū originale, quod cætorum criminum caput, & origo est, vel omnino quamlibet suggestionem maligni spiritus, quam ipsa Virgo corpore, & spiritu sancta, aduersus cæcæ demonem carnalia vel superbâ suggerentem facile superauit. Deinde, gaudia est **B. Virgo** de præsentia filij Dei, qua salua virginitate sua, eius mater est benedicta, sponsaque dilectissima, concipiens in spiritu omnes electos, eorum salutem viuando, illamque præcib. assiduis à filio impetrando. Cum autem assero Deiparam gauisam fuisse de præsen-

Luc. 1.

Coloss. 2.

Ezech. 1.

Ioan. 16.

Isa. 9.

præsentia filij sui, non solum loquor de præsentia eius corporali, ratione humanitatis, sed & diuinitatis, quam tempore Incarnationis præsentissimâ sibi habuit, melius quam Moyses, & Paulus in ratione obiecti beatifici; vnde **D. Cyprianus** non dubitauit dicere, *Datum fuisse Virgini abundantiorē gloriam, quā Christi præsentia intus, & foris frueretur:* & **D. Augustinus** expressius id ipsum concedens **B. Virgini**, inquit: *Vidisti maiestatem, gustasti suauitatem, ideo quod intus hauseras, foras propinasti, & in iustitia eius exultasti:* & paulo inferius: *Reuerendam vniuersi æterni numini maiestatem, interna visione contueri se manifeste declarauit.* hoc idem docuerunt etiam **D. Antoninus, Albertus, & Cancellarius Patissensis.** Atque hinc est, quod **B. Virgo** vt significaret eximiam illam, atque indicibilem exultationem, quam tempore incarnationis Verbi diuini percepit, non dixit de præsentia, *exultat spiritus meus*, sicut dixerat: *Magnificat anima mea*, sed de præterito subiūxit, *exultauit spiritus meus*, quo (ni fallor) quasi digito indicare voluit læticiam illam, qua Christum concipiens anima eius fuerat perfusa. quod si regius Vates refert, ob redemptionem Sionem lætatos, & exhilaratos valde Israelitas, cecinisse canticum illud: *In conuertendo Dominus captiuitatem Sion, facti sumus sicut consolati, tunc repletum est gaudia os nostrum, & lingua nostra exultatione: tunc dicent inter gentes, magnificauit Dominus facere cum eis: magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes:* Si igitur populus Israel videns redemptionem Sionis ad id exultauit, quidni **B. Virgo** clarè videns non solum humani generis redemptionem, sed & illius auctorem Deum & hominem exultaret? Exultat sanè Deipara, cum Dominus captiuitatem mundi conuertere iam inciperet, facta est **Virgo** sicut consolata, incredibilis animi consolatione recreata, tunc repletum est gaudia os eius, & lingua eius exultatione, tunc dictum est inter gentes, magnificauit Dominus facere cum illa; facta est læ-

tans, & exultauit spiritus eius in Deo salutari suo.

Illud autem in quæstionem vertunt Interpretes hoc loco, an beata Virgo prius magnificauerit Dominum, deinde exultauerit in illo; an vero è contrâ, prius exultauerit, deinde magnificauerit? **D. Bonauentura** hoc secundum veteris existimat dicens: *Quia enim spiritus interius exultauerat, ideo anima in voce magnificabat, & ideo exultationem de præterito, & magnificationem de præsentia ponit, quia exultatio est naturalis prior: vult ergo Seraphicus Doctor, quod **B. Virgo** celestium gaudiorum, ac æternæ dulcedinis miram atque indicibilem suauitatem ex Christi conceptione præsentis, in Deo salutari suo in primis exultauerit, & deinde Dominum suū voce laudans magnificauerit, quasi internæ lætitiæ, tanquam causæ, externa indicia, ac certa argumenta veluti effectus præbens: confirmantque hanc interpretationem verba **D. Basilij**, dum explicans verba illa: *Exultauit spiritus meus*: inquit: *Primus fructus spiritus est pax, & gaudium, prius exultauit, deinde magnificauit, cum magnificatio non sit primus fructus spiritus. cæterum alij non minus probabilem putant oppositam Cornelij lanfenij in sua concordia expositionem, vbi ait: *Bene autem primus dixit, Magnificat, deinde, exultauit, cum enim magnificare pertineat ad intellectum vim, exultare vero ad voluntatem, & affectum, istud ex illo nascitur.***

Sed iam tempus est, vt sequentia verba: *in salutari meo*: exponere aggrediamur. similia his verbis sunt illa Daudis: *Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari eius:* necnon illa alia Habacuc in suo cantico: *Ego vero gaudebo in Domino, & exultabo in Deo Iesu meo:* persimilia etiam illa Annæ Samuelis matris: *Exultauit cor meum in Domino, lætata sum in salutari tuo.* Nomine tamen salutari, intelligit sine dubio **B. Virgo** non Deum præcisè, sed iam hominem factum, vt sic enim est salus, redemptio; & reconciliatio nostra: vnde exultatio illa, in salutari suo,

Hhhh 3 lætitia

B. Cypri. ser. de Christi maiuit. D. Aug. ex. posti. super Magnificat.

D. Anton. 4. p. sum. Theolog. tit. 13. c. 17. Albert. Magnus super missus c. 96. Cancellar. Genf. Alpha. 88. tit. 9.

Psal. 125.

D. Bonauent. super Luc.

D. Basil. in comment. huius loci.

Cornel. Ianfen. super Luc.

Psal. 34.

Habac. 3.

1. Reg. 2.

læticia sanè erat spiritalis, & sensibilis, qua Deipara gestiebat in prolem suam, quam vitro gestabat. Hinc eleganter D. Augustinus: *Promittitur Virgini filius per visitationem sancti Spiritus, hæc illa audiens gaudet, cupitq; effici mater; & rursus: Exultat Maria, & matrem se læta miratur, & de Spiritu sancto se protulisse gaudet; nec quia peperit innupta, terretur, sed quia genuerit cum exultatione, miratur.* Angelus Cœlestinus, aliam viâ ingressus, per illa verba in Deo salutari meo, omnes diuinas personas intelligi autumat, in Deo, inquit, ecce Patrè, salutari, ecce Filium, meo, ecce Spiritum sanctum, quia speciali ratione se Virgini donauerat in sponsum. addit etiã, quod cum Deus simul sit creator, saluator, & glorificator, ad hæc tria munera respiciens B. Virgo dixit: *in Deo salutari meo; in Deo, propter respectum creationis, iuxta illud: In principio creauit Deus cœlum, & terram; salutari propter respectum redemptionis, iuxta illud: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ; meo tandem propter respectum glorificationis, quia dum filius Dei factus erat filius Virginis, certissimum futuræ gloriæ pignus acceperat. Non inficiamur hæc mystica; sed prima expositio literalis est, immò crediderim consultò non dixisse, exultauit spiritus meus in Deo creatore meo, sed salutari meo, quia non tam de creatione, quàm de salute, & iustificatione nostra nos exultare debet doceret, nihil enim nobis creari vtile fuisset, nisi per Christum recreari & reparari profuisset. vnde obseruatione digna est mirabilis hæc antithesis, nimirum, quod Deus in creatione mundi gaudet, & delectatur, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo, in reparatione verò lacrymatur iuxta illud Pauli, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro reuerentia sua. è contra verò homo cum nascitur, gemit, & plorat: primam vocè emisit plorans: cum verò iustificatur, licet alioquin dolores, vt*

parturientis antea sustineat, vehementer tamen postea lætatur, iuxta illud: *Cùm autem peperit puerum, iam non meminisset pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Voluntas quidem peccatoris, cum ad Deum conuertitur, Spiritus sancti virtute fecundata parit spiritum salutis, hoc est, actum conuersionis, & de huiusmodi partu gaudet, quia natus est homo in mundum, tunc enim cum iustificatur, incipit esse homo, quia verè ante iustificationem, ob deformitatem peccati, comparatus est iumentis, & similis factus est illis: dolore igitur, & anxietate illa, quã in Cruce sustinuit, lucratus est Christus peccatori lætitiã, & gaudium, quo in iustificatione sua perfunditur. Ex quo etiam constat obligatores nos esse Deo propter beneficium redemptionis, quàm creationis, tùm quia creauit nos gaudens, redemit dolens, tùm quia dolore suo, iustificationis nostræ gaudium acquisiuit, & comparauit, tùm quia in creatione esse naturale accepimus, in redemptione vero, cuius virtute iustificamur, esse supernaturale & diuinum participamus, diuina consortes facti nature, vt verbis D. Petri loquar.

Sed pergo iam aperire singularia arcana quæ latent in verbo illo, meo. rectè quidem ait meo: Primò, quoniam totum corpus Christi, quo mediante Deus factus est salutare nostrum, ex foliis Virginis purissimis sanguinibus formatum fuerat, nullam in eo fetu vir partem habens, vt potè, quæ sola Spiritus sancti obumbratione concepisset: Secundò, propterea appellat Deipara Christum Dominum Salutarem, salutare suum, vt vniuersale communis salutis beneficium, peculiare & proprium sibi faceret ob magnitudinem suæ charitatis, & gratitudinis erga Deum: hanc imitatus D. Paulus ad Galat. loquens de Christo dixit: *Qui dilexit me: & tradidit semetipsum pro me, super quæ verba Diuus D. Chrysostomus exclamatur: Quid facis Paule, dum communia propria tibi vendicās? quæque pro toto terrarum orbe facta sunt, tibi facis pe-*

104.10.

Psal. 48.

2. Pet. 1.

Galat. 2.

Gal. 2.

Gal. 2.

Psal. 48.

culiaritatem consideraret Apostolus infirmitatem humane nature, & ineffabilem Dei sollicitudinem, tùm quibus ipsum malis liberasset, quæ bona largitus esset, inflammatus illius desiderio, hunc in modum loquitur. quandoquidem & propheta non raro Deum communem sibi proprium faciunt, hoc modo loquentes: *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. Præterea verò declarat Paulus, hoc quoque par esse, vt quisque nostrum non minus agat gratias Christo, quàm si ob ipsum solùm aduenisset. Neque enim recusaturus erat, vel ob vnũ tantum exhibere dispensationem.* hæctenus D. Chrysostomus. Tertio addidit Deipara consultò particulam illam meo, coniunctam cum salutari, seu Iesu, qui Saluator interpretatur, vt significaret se specialem aliquam, ac singularem salutis rationem præ omnibus aliis à Christo obtinuisse, vt cū alios à peccati originalis morbo sanaret, Virginem ab incurrenda huiusmodi infirmitate præseruasset, ac propterea inter redemptos à Christo ipsa principem locum teneret. Quia tamen de huiusmodi præseruatione permulta dixi libro primo de arcanis prædestinationis, atque immaculatæ conceptionis Deiparæ Mariæ, nunc solùm celebrem quandam Papiam il legem ei aptabo: ille quidem in l. sunt, ff. de relig. & sumptibus funerum, loquens de inferendo cadauere in alieno fundo docet, opus esse non semel iustitiæ ratione, religionis rationi postponi, verba eius sunt hæc: *Rationem insuper habemus, (id est, contemnimus) qua nonnunquã in ambiguis religionis questionibus omitti solet, nam summa ea est ratio, quæ pro religione facit: licet igitur iuxta legem iustitiæ diuinæ omnes per naturalem propagationem ex primo præuaricatore Adam oriundi peccatum originale incurrere debeant, meritò tamen B. Virgo excipitur ab ea communi lege, quia ex eo quod futura erat mater Dei, ratio religionis, quæ quandoque iustitiæ rationi anteponenda est, postulabat, ne peccatum originale contraheret: Nam summa ea est ratio, quæ pro religione facit: si ergo summa est*

ratio religionis, maior ea non est ratio illa communis diuinæ iustitiæ, vt incurterent omnes peccatum originale, vt significaret igitur B. Virgo, hac speciali ratione præseruando illam à peccato originali, Christum Dominum fuisse Salutarem, & salutare suum, idcirco notanter dixit: *In Deo salutari meo, licet alioquin non ipsius solius, sed & omnium communis esset Saluator. cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

HOMILIA XIV.

In eadem verba: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: exultationem Virginis prosequimur, cuius exemplo docemur in Creatore, non in creaturis exultare, & delectari debere, maximè cum creata bona, caduca, breuia, fallacia, & futilia sint.*

lvvs Augustin. verba: *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deo viuum: ait, Vnde exultatio, nisi de spe? in quo exultauerunt? In Deum viuum. Quid ibi exultauerunt? Cor meum, & caro mea. vnde exultauerunt? Nam & passer, inquit, inuenit sibi domum, & turtur nidum sibi, vbi ponat pullos suos. Quid est hoc? Duo dixerat, & duo reddidit in similitudinem auium: Dixerat exultasse cor suum, & carnem suam, & his duobus reddidit passerem, & turturum, cor tanquam passer, caro tanquam turtur: Inuenit sibi domum cor meum, referens illam ad duo illa animalia: passerem, & turturum, ita, vt cor tanquam passer inueniat sibi domum, vbi quiescat, & caro, tanquam turtur, inueniat sibi nidum, vbi ponat pullos suos. Sic spiritus Virgi-*

D. August. ser. 2. de antiquo.

Angel. Cœlestin. super Miss. discurs. 34. in fin.

Gen. 1.

Lucæ 1.

Prou. 8.

Heb. 5.

Sapi. 7.

Psal. 62.

Suprà in lib. 1.

l. sunt, ff. de relig. & sumpt. fun.

Psal. 62.

Virginis quieuit in Verbo diuino, Itanquam in proprio eius centro, & eius caro in eodem exultauit, carnem iam induto, collocando in illo omnes pullos affectionum, & operationum suarum Merito ob hanc rationem sp̄sus vocauit Virginem columbam: *Veni columba mea, amica mea: fuit enim perfimilis columbæ emissæ à Noë tempore diluuij, cuius pes non extra arcam, sed in arca solum requieuit, vnde neq; minimam diluuij aquæ guttam pedibus suis tetigit: quo non obscure significatur affectus Deiparæ, per pedes significatos, non in creaturis, sed in solo Deo requieuisse, & exultasse; vnde sicut illa Noë celsa in lætitiæ argumentū, quod ira Dei cessasset, ramum virentis oliuæ in ore detulit, sic B. Virgo, in signū lætitiæ ob placatum diuinū furorē propter filij sui in carne aduentum, cecinit mellifluū illud cantū: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Sileo Mariæ mirificam exultationem, quando agnouit ab originali macula ob merita filij sui fuisse diuinitus præseruatam, sileo lætitiā, quam percepit, quando in templo fuit à parentibus ipsa præsentata, & diuino cuiusq; mancipata: sileo alacritatem, qua Angelica saluatio illā affectit, certiorē eam faciens prædestinatam, & electā fuisse in Dei matrem: taceo iucunditatem, qua Elisabetha vilitauit, & Ioannem tantum diuinæ virtutis instrumentum voce sua sanctificauit: taceo mirabilem lætitiā quam suscepit, cum agnouit diuinam reuelationē, de Verbi diuini conceptione in eius vtero, Iosepho sponso suo factam, quantum eam illum amabat, tantum de eius mœrore dolebat, vnde de eius consolatione non potuit non ipsa vehementer gaudere: taceo exitium illud gaudium, quo Spiritus sanctus animam eius recreauit, tres reges Magos impellens, vt ante præsepe Christi Domini ingenua procubentes illum tanquam Deum; hominem, & regem adorarent: taceo hilaritatem illam, qua filium suum, diuino præcepto oblectandans, in templo obtulit Deo, quinque*

scelis illum redimens, à quo quinque vultuibus mundus totus redimensus erat: taceo quātum Deipara lætata fuerit, cum puerum Iesum, qui per triduum iacuerat, inter doctores magno applausu disputantem inuenit: taceo singularem illā, quam habuit, exultationem, cum ad eius preces primum omnium miraculorum patrauit Dominus, aquam in vinū conuertens in nuptiis in Cana Galilææ: taceo lætitiā, *Ioan. 2.* quam percepit, cum agnouit Christum Dominū in monte Tabor gloriosè transfiguratum fuisse inter celeberrimos illos antiquos Patres, ac Prophetas Moysen, & Eliam: taceo iucunditatē, qua singulariter anima eius recreata fuit, sciens in Christi baptismo Spiritum sanctū in specie columbæ super caput eius confedisit, & Patris vocem de cœlo delapsam: *Hic Ioan. 1.* est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, omnibus annotuisse: silentio prætereō inenarrabilem eius lætitiā, cum Christum prædicantem, cæcos illuminantem, mortuos suscitantem, ac similia alia portenta operantem videbat: taceo lætitiā, quam triumphans Christi resurrectio, & ouantis illius in cœlum Emphyreum ascensio, ac inde fructuosissima Spiritus sancti in die Pentecostes missio, Mariæ exhibuerunt, in his enim omnibus satis vtique constat Virginem exultasse in Deo salutari suo. solum ergo breui sermonis eloquio, animus est varias in memoriam reuocare causas, quæ Marianum cor in Verbi Dei incarnatione vehementer exhilararunt. De quo argumento pertractans insignis ille Hugo de sancto Victore, ait: *Hugo de S. Victore d. leg. in Luc. lib. 4.* Adueniente Spiritu sancto in Virginem, & omnium gratia virtutum sacrosanctum habitaculum in aduentu filij replente, dubium nō est quin cœlestium gaudiorum, & eternæ dulcedinis miram aque inenarrabilem suauitatem Virgo ipsa conceperit, quando illud æternum lumen cum toto maiestatis suæ fulgore in eam descendit, & quod non capit mundus, totum se intra viscera Virginis collocauit. Alta quidem mente perpēdebat Deipara Virgo illapsū Spiritus

sancti in illam superuenientis, qualiter nūquam in creaturam aliquam descendit, neque postea descensus sit; perpendebat partem sanguinis sui Verbo diuino hypostaticè fuisse unitam; perpendebat se matrem illius esse in terris, cuius pater Deus est in cœlis; perpendebat eundem Deum esse in ventre suo, quem Deus genuit in vtero suo, iuxta illud *Psal. ex vtero ante luciferum genui se*: perpendebat plenitudinem gratiæ, omnium Sanctorū tam hominum quàm Angelorum gratias in vnum redactas longe superantem, quam diuina largitas ei donauerat; perpendebat se Dominam, ac Reginam Angelorum, cœli, terræ, & infernorum; perpendebat, & cōtemplabatur vterum suū, velut cœlum Emphyreū, vbi Deus faciem suam beatīs manifestat: si enim Deus adest in cœlo, aderat in vtero Mariæ; si Deus in cœlo beatificat, beatificat etiam in vtero Mariæ animam Christi, imò & ipsam, ad eam modum quo Moysen, & Paulum ad tempus tuæ beatificauit, vt tradunt D. Cyprianus, D. August. & D. Antoninus, animo etiam voluebat filium suum adhuc in vtero suo existentem non minus quàm in cœlo pariter cū Patre in vi vnus principij Spiritum sanctum infinito gaudio spirare; sicut enim Pater semper generat Filium, idē enim ait de presenti: *Ego hodie genui te*, ita Pater, & Filius nunquam cessant Spiritum sanctum producere; considerabat Virgo filium suum tanquam sapiētiam genitam Patris, ex vtero suo, tam cœlestem, quàm terrestrem, & infernorum machinam gubernantem, Angelos in cœlo beatificantem, orbem mouentem, solem, & lunam, & reliqua astra illuminantem, elementa conseruantem, hominibus tam naturalia quàm supernaturalia bona elargientem, ac totius mundi molem tribus digitis (tamenti infantilibus) appendentem. Singula sanè hæc quis non videat sufficientissima fuisse ad exhilarandum mirificè Mariæ præcordia? audeo dicere, quod si simul in vnum confluentia omnia gau-

dia, in hac vita à principio creationis mundi omnibus creaturis collata, & in posterum conferenda in vnū cumulum indigerentur, non solum Mariani cordis gaudium ob incarnationis mysterium in ea celebratum non æquarent, sed longo intervallo ab eo superarent; vnde arbitrari soli Deo, animæ Christi, & Virgini magnitudinem illius gaudij fuisse vtique quaque perspectam, & comprehensam, quare merito idem Hugo de S. Victore præcitato loco, hanc Virginis lætitiā vocauit inenarrabilem suauitatem: si ergo inenarrabilis est, satis, superque erit, aliquid de ea narrare tentasse.

Potē iam exploremus varia documenta, quæ ad mores nostros informandos ex mira hac Virginis exultatione depromere possumus. Ego tria præcipuè elicienda arbitror: primum est, vt ad imitationē Virginis, quæ Deum ex corde magnificans, exultabat, discamus non tam diuinas laudes, quàm reliqua virtutis opera exultantes & hilares exercere, quia (vt dixit D. Paulus) *hilarem datorem diligit Deus*: atque ob eam rationem inter alias potissimum Deus instabat, vt Pharaon ineret populū suum à captiuitate eius egressi *Dimitte populū meū, vt sacrificet mihi, quia dum populus sub tyrannica illius seruitute afflictus & oppressus miserè iacebat, difficillimè poterat hilaris, & exultans (vt oportebat) victimas Deo sacrificare. confirmat hanc doctrinā quod contigit Aaroni: narrat enim sacra Leuitici historia, quod cum Aarone sacrificante ante Arcam, & in manu thuribulum tenente, duos sacerdotes eius filij, Nadab, & Abiu igne cœlestis delapso percussis repente interissent, tantā ille mæstitiam ex paterno affectu ortam cōcepit, vt ultra in sacrificando nō procederet, sed imperfectum relinquere sacrificiū; ob quod cum à Moysē eius fratre acriter increperetur, quod dimidiatam victimam obtulisset, integritati sacrificij nō attendens, ipse respondit hæc verba: *Quomodo potui comedere Leuit. 10.* eam, aut placere Domino in cœli enonij mente*

Hugo de S. Victore.

3. Cor. 9.

Exod. 5.

Gen. 2.

Luc. 1.

Psal. 109.

D. Cyprianus.
D. August.
& D. Antoninus.
hom. præterita sit.

Psal. 2.

Hugo de S. Victore d. leg. in Luc. lib. 4.

lugubri? probat autem facer textus hanc responſionem, dum ait: Quod eam audivit Moyses, recepit ſatisfactionem, iudicans certe ſufficientem cauſam habuiſſe Aaronem ad relinquendum imperfeſtum ſacrificium, quia ob inopinatam filiorum necem non poterat hilarem datorem ſe Deo exhibere. oportet igitur, vt exultantes, & lætantes Deo noſtro inferuiamus, id plurimi habentes, quod Dominus in finitæ maieltatis, ac potentie, & qui ad eius obſequium, & miniſterium innumeros Angelorum choros, immò & penè infinitas hierarchias, vnico verbo & quocumque momento creare poſſet, à nobis nihilominus abiectiſſimis homunculis, & viliffimis peccatoribus velit inferuari, & miniſtrari.

Secundum documentum, & valde utile eſt, vt cum in nobis iuxta Pauli ſententiam, duplex homo reperiatur, interior ſcilicet, & exterior, Spiritus, in qua, & caro, ad imitationem Virginis diſcamus, quilm illorum in nobis exultare debeat. in Maria quidem exultatio fuit ſpiritus: *Exultauit ſpiritus meus*: in peccatoribus autem exultatio non eſt ſpiritus, ſed carnis, iuxta illud Sapiētis in perſona eorum dicentis: *Venite, & fruamur bonis, que ſunt, & viamur creatura, tanquam in iuuentute eſeriter. Vno pretioſo, & vnguentis nos impleamus, & non pretereat nos ſos temporis*: in illis nō dominatur quod ſpirituale eſt, ſed quod animale, nō regnat ſpiritus, ſed caro, contra illud D. Pauli: *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*: quo loco nomine peccati, appetitus ſenſualis intelligitur, qui eſt cauſa peccati, ſicut etiā intellexit idem D. Paulus, cum dixit: *Eam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*. hoc egregie ſignificatur per id quod in lib. Genetiſ legimus, dum enim Iſmael cum Iſaac luderet & exultaret, ludus autē erat (vt Hebræi adnotant) quod idola colere eū docebat, Sara vxor Abraham id agrē ferens, audacter dixit: *Eijce ancillam & filium eius, quo facto docemur coercendum eſſe appetitum ſenſitiuum,*

ne in ſuam ſententiam trahat voluntatē, actus enim voluntatis cum filij ſint liberæ, immò & reginæ, reges ſunt, & dominari debent; actus vero ſenſualitatis, cum ſint filij ſeruæ, ſerui ſunt, quia leges ciuiles diſponunt, vt partus ſequatur vètrē, quare cum contingit prauos appetitus in nobis oriri, ſummo perē curandum eſt, ne dominētur, vel exultent aduerſus ſpiritum, vt ſollicitē curabat Dauid cum dicebat: *Si mei non fuerint dominati, tunc im-* *maculatus ero, & emundabor à delicto maximo* Atque ad id anxie curandum, vel illud vnum nos trahere deberet, quod huiusmodi ſollicitudo, & cura piguus quoddam eſt, & indicium nō leue æternæ prædeſtinationis, Apoſtolo dicente: *Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitis, & concupiſcentiis*. certè cum Deus in Leuitico præcipiebat ſacrificiū ſine condimento ſalis, qui mordax eſt, ſibi non offerri, ſignificare voluit, quod vt plene gratum ſibi exiſtat ſacrificium ſpiritus, cum carnis mortificatione veluti ſpirituale ſale condiendum eſt. Gedeonis quidem milites victoriam non obtinuerunt niſi cum lagenis vacuis, & ſacibus accenſis, & buccinis, quas manu geſtabāt, quo ſpiritus ſanctus ſignificare voluit nō niſi cum carnis exinauitione, & extenuatione, ac ſanctis operib. velut lucernis ardētibus, & bonis exēplis velut buccinis crepantibus, innumera noſtrorū hoſtium agmina vinci ac expugnari poſſe. Et quidem hoc ſatis experientia compertum habemus, quod ſicut terra niſi vomere proſcindatur, ſeminum fructus nō aſfert, ita caro noſtra vitæ fructus germinare non valet, niſi poenitentia vomere ſit proſciſſa; & ſicut ipſum granum frumenti, vt Chriſtus Dominus dixit, niſi mortuum fuerit, nullum fructum exhibet; nec Iacob luctando vicit, niſi mortificatus, & foemore percuſſus; nec Dauid Saulē ſuperauit, niſi præciſa prius ora chlamydis Regiæ; quando etiā vitæ eius pepercit; nec Goliath Philiſthæum vicit niſi cum funda, & lapidibus, aſper-

Pſal. 18.

Ad Gal. 5.

Leuit. 2.

1 ad. 7.

1 ad. 12.

Gen. 23.

1 Reg. 24.

1 Reg. 17.

Sapi. 2.

Ad Rom. 6.

Rom. 7.

Gen. 21.

Exod. 34.

Iudith. 2.

Sap. 2.

1 ad. 12.

Matth. 11.

Ad Gal. 6.

ritatem, & mortificationem præſeferentibus; nec Moyses illuſtre legiſlatoris munus adeptus fuit, niſi per ieiunium quadraginta dierum; nec Iudith caput Holofernis amputare potuit, niſi carnis poenitentia præmiſſa: non fecus vt ſpiritus noſter exulter in Deo, & aduerſus hoſtes noſtros præualeat, oportet, ne caro exulter, ne habentē illi ita laxentur, vt nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria, eius. Atque in hac parte tantò vigilantioreſ eſſe debemus, quātò experientia ipſa cōpertū habemus inter omnes inſe hoſtes carnem eſſe validiorem, & potentiorē; quod ex eo ortum habere arbitror, quòd Chriſtus Dominus pugnans cum Dæmone tanquam cum forti armato illum ſuperauit: *Nunc princeps huius mundi eiecietur foras*: acriter etiā decertauit cū mundo, & victoriam de illo tulit: *Confidite: ego vici mundum*: nunquā tamen Chriſtus Dominus cum carne pugnavit, cum in eo nulla proſus eſſet rebellio partis inferioris aduerſus ſuperiorem, ſed omnimoda ſubiectio, & obedientia. & hinc eſt, vires dæmonis, & mundi extenuatas manſiſſe poſt aduentum Chriſti, non ſic autem carnis, cum qua Chriſtus nunquā conſtitit, aut pugnam aliquam iniit. Cum igitur caro non fuerit facta ad eò vincibilis, ac dæmon, & mundus inde eſt vehementius, ac fortius, quā illos, aduerſus ſpiritum pugnare, & ideo in ea deuincenda oportet maiorem adhibere conatum, ac illi frequentiori violentiam inferre, quia regnum colorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. De his verò qui id præſtat, exiſtimo verificari verba D. Pauli ad Galatas: *Ego enim ſtigmata Domini leſu in corpore meo porto*: non enim vult (vt quidā perperam autumarunt) D. Paulum Chriſti vulnera habuiſſe impreſſa, ſed eatenus dicebat, ſtigmata Domini leſu in corpore ſuo deſerre, quatenus per continuam mortificationem, mentem & carnem ad eò domabat, vt nec cor, nec caſus, nec manus, aut pedes, à via

mandatorum Dei quidquam deſectere pateretur.

Tertium documentum, quod ex Mariano exemplo deduco, & omnium poſtiſſimum eſt, vt ad Virginis imitationem in Deo ſolo incommutabili bono, nō in creaturis exultemus: omnia enim creata bona, diuitiæ, honores, voluptates, futilia ſunt & vana. quare D. Chryſ. id pendens, eleganter dixit: *Salomon cum ſecularium rerum concupiſcentia tenebatur, magnas eas, & admirandas putabat, multumque in eis laboris, & ſollicitudinis inſumebat, magnificas edificando domos, copioſum coac: uādo aurum, congregando canorū choros, varia genera miniſtrorum menſe, & popine querēdo, anime ſue voluptatem ab horto, & corporum ſomnoſorū gratia, & ornem (vt ita dicam) oblectationis, & refrigerij viam ſeſtādo. At vbi inde ad ſe reuerſus, & quaſi ex umbroſa quadā abyſſo ad lumen vera ſapientie reſpicere valuit, tunc ſublimem illā, & celis dignam emiſit vocem: Vanitas vanitatum (dicentis) & omnia vanitas*. Vanitatem hanc Antiqui, vt reſert Fulgoſ. in hūc modum deſcribere: lunonem, quam omnibus regnis præſidere arbitrabātur, ad latus eius dexterem, Pauonem, ad ſiniſtrum verò, cœleſtem arcum depingebant, quibus temporalis imperij, ac dominiꝝ fugacitatem, ac vanitatem ſignificare contendebant. tamdiu enim durat gloria Pauonis pulchram ſuam caudam expandentis, quamdiu deformes ſuos pedes non aſpicit, cum ad ſolum eius aſpectum pompaticus ille caudæ ſaſtus continuo euaneſcat. Iridis autem, aut cœleſtis arcus ſplendor, ac multiplex colorum diuerſitas, quā citò diſpareat, maximè ventō ſtante, quotidiana ipſa experientia ſatis compertum habemus. Hinc eſt id, quod D. Auguſt. ſcripſit. *Inanis eſt gloria huius ſæculi, fallax ſuauiſſas, infructuoſus labor, perpetuum timor, periculofa ſublimitas, inuili ſine prudentia, ſuis cum pena*. Seneca etiā paucis verbis multa in hoc genere argumenti comprehendit, dum dixit: *Sæculi Senec. lib. huius proſpera, eſſe fortuna mendacia*. huius 10 epift. 77.

D. To. Chryſ. ſ. r. com concubinar in ſin. tom. 5.

F. Augoſ. li. 2. de Lunone.

D. Aug. ſup. Pſal. 169.

veritatis testes non alios adduco, quam ipsos mundi sectatores, clamantes illud Sapientia: *Ambulauimus vias difficiles*: difficultas autem illa non aliunde ortum habuit, quam ex fraude, & fallacia ipsius mundi, qui instar Dedali, aut regis Minois labyrinthi, vt tradit Claudius, facilem habebat ingressum, egressum vero difficilem, & laboriosum, maximè si in manus Minotauri inciderebatur ingrediens. ob hanc difficultatem, & periculum locus ille labyrinthus vocabatur, quod interpretatur, labor intus. Mūdus hic merito labyrinthus, nuncupari debet, cum totus sit labor intus. Ecclēstias dignitates, tamen si videantur quietem multam polliceri, sed mentiuntur, quia labor intus, cū Episcopus tot animarū sarcinam humeris suis imponat, Angelis ipsis formidādam: de quibus omnibus, vt ait D. Petrus, rationem Deo redditurus est. Diuitiarum effi sentia, aurī, & argenti copiam, dulcem ac suauem sibi futuram facile suadent illam ardentes cupientes, sed mentiuntur, quia labor intus, Christo Domino dicere, diuitias, spinas esse pungentes: Carnis tandem lasciuia, ac libidinosos amantes, carnis voluptates saccaro, & melle dulciores sibi promittunt, sed mentita est iniquitas sibi, quia labor intus, nam vt expertus Salomon dixit: *Ne attendas fallaciam mulieris: Fauis enim diffillans labia meretricis, &c. nouissima aut illius amara quasi absynthii.* Quare videtur mihi huius mundi cultores illud quotidie experiri, quod contigit patriarchā Iacob: narrat sacra Genesios historia, quod ille existimabat pulchram, ac perbellam Rachelem sibi in uxorem dandam, propter cuius amorem septem annos magnos perferens labores patri eius seruierat; nocte autem celebrationis nuptiarum, non pulchra Rachel, sed fæda, ac lippis oculis Lia ad eum ingressa est, non secus accidit huius sæculi amatoribus, qui cum post oleum, & operam perditam, aut cum ingentes labores perpeffos, desiderium suum honorum, diuitiarū, aut voluptatū, abundè explecturos sperabant,

Sap. 1.

Claud. emb. lem. 12.

1. Pet. 4.

Matth. 13.

Psal. 26.

Prou. 5.

Genes. 29.

inanes, ac vacui inueniuntur. Sed o lassitiam Dei bonitatem, & immensum diuinæ clementiæ pelagus, cum id, quod mundi huius cultores aduersa, & inimica fortuna sibi accidere opinantur, non nisi ex paterna, ac suauī Dei prouidentia eis cōingat, qui instar nutricis, vt à lacte infantē ablaçter, felle, aut absynthio vbera inungit, vt ille amaritudinē presentis à lacte sugendo sese abducat; ad eundem modum, vt Deus peccatores ab vberibus huius sæculi, & à dulci voluptatum lacte auertat, consulto diuitias, voluptates, & honores absynthio, & amaritudinē inungit: iuxta illud: *extrema gaudij luctus occupat*, vt saltem hac ratione illa omnia sibi inuisa, & ingrata reddantur, nec cum Petro nesciente, quid diceret, ipsi dicat: *Bonum est nos hic esse, nec tandē iam amplius in creaturis, sed in Deo summo bono exultare, ac lætari fatagant.* In figuram huius lego, quod cum princeps Absalon vocasset ad se celebrem illum Ducem loab, quia eius consuetudine vti pergratum habebat, illo reuente venire, iterū eum Absalon accersuit, cum tamen adhuc non obaudiret, iussit seruis suis, vt melles ei, quæ iam albe erant ad falcem, igne absumerent: factus tamen huius præcepti certior loab, continuo obediens, ad Absalonem humilis venit; ita certè non semel accidit: vocat Deus iterum atque iterum peccatores, ipsi autem in surdesunt. Vocauit, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: desprexistis omne consilium meum, in scerpationes meas neglexistis: vt tamen illi ad ipsum conuertantur, non iracundè, sed misericorditer ait: *Ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride: variis laboribus eos premit, terræ fructus grandine absumit, nimio calore adurit, filios interimit, honores adimit, & similibus supplicis commulcat, vt sic in creaturis requiem non habentes, ad Creatorem suum reuertenti quodammodo compellantur.*

Ad extremum Ecclesiæ Partes audiamus, quæ mira de exultatione in Deo habent.

Prou. 4.

2. Reg. 14.

Prou. 11.

Ezech. 20.

habenda, & in creaturis execranda edixeret. D. Augustinus serm. 39 de Sanctis ait: *Anima sancta visum luctum computat, & gaudium in merorem commutat, cui mundus carcer, celumque habitatio est, cui exultatio de presentibus nulla est, quia in illo tantum gaudere appetit, qui super omnes est, Vnde in sancto cantico cum diceret Virgo gloriosa: Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus, signanter addidit, in Deo saluari meo: ac si diceret: Anima mea, quæ magnificat Dominum, non in quolibet alio, sed in illo tantum exultat, quem amando magnificat. Nouerat enim esse aliam vituperabilem exultationem, qua mundus gaudere dicitur, tendens ad luctum, & de quibus Salomon ait: Lætatur, cum malefecerit, & exultat in rebus pessimis. hinc & Apostolus non quodlibet gaudium in sanctorum cordibus esse describit, sed in Spiritu sancto: hinc David cum diceret: Gaudete in isti, subiunxit, in Domino: hinc cum Domino diceret: Gaudebunt labia mea, dum cantauero, addidit, tibi: hac enim exultatione nullus eorum gaudet, quisquis de presentibus tantum exultat, æternisq; bonis interesse non concupiscit, cum exilium patriæ esse creditur, & mors vitæ æstimatur, cui Deus venter est. & infra: In gemisce ergo de sancta anima, quæ cumque in Domino exultat, & quoties te ab hac exultatione abstraxam videris esse, dicitur: Ne proicias me Domine a facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me: redde mihi lætitiā salutaris tui, & Spiritu principali confirma me. Et hic attendimus inuere, quam exultationem petierit: Quod enim Hebraice, Iesus, hoc Latine, salutaris, dicitur. Quæ enim hac lætitia est Iesu? Contemplatio eius, qualis venturus est in gloria sua: Christum enim Iesus fleuit, sed nunquam eum risisse memoratur. Hinc planè, hinc in spe gaudent omnes electi, cum ceperint aduersitatibus mundi fatigari, & nullis eius prosperitatibus fallaciter decipi. Idem etiam S. August. super Psal. 94. sic habet: Venite exultemus Domino, iubilemus Deo salutaris nostro: Inuitat, inquit, ad magnas epulas exultandi non seculo, sed Domino. Nisi enim esset in hoc seculo exultatio mala,*

D. Aug. ser. 39. de sanct. qui est a. de assump. B. Mariae. 16. 10.

Prou. 2. Phil. 4.

Psal. 32.

Psal. 70.

Psal. 10.

Psal. 94.

quæ distinguenda est ab exultatione bona, sufficeret dicere: Venite exultemus, sed breuiter diffinxit: Quid est, bene exultare? Domino exultare: Ergo exultatio mala est, exultare seculo, exultatio bona est, exultare Deo. Pie debeo Domino exultare, & si vis securus mundo insultare. Quid est autem venire? Vnde vocat, vt veniant, cum quibus vult exultare Domino: nisi quia longè sunt, vt veniendo propinquent, propinquando accedant, accedendo exultent? Iuxta: Ergo quibusdam longè positus, & male iuuentibus psalms iste dicit: Venite, exultemus Domino. Quo iris, quo receditis, quo disceditis, quo fugitis exultando mundo? Venite, exultemus Domino. Quo iris exultare? vbi deficitis? Venite, exultemus in illo, à quo facti sumus; Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo salutaris nostro. Quid est iubilare? Gaudium verbis non posse explicare, & tamen voce testari, quod corde conceptum est, & verbis explicari non potest, hoc est iubilare. Iubilandumque est, quoniam Deus magnus Dominus, & rex magnus super omnes Deos. ac tandem idem D. August. lib. de cons. seu vitior, & virt. inquit: Vnde inest tibi tanta lætitia? Numquid iam Diabolum confic. vit. vicisti? numquid iam inferni pœnas euasisti? & virt. te. numquid iam de exilio ad patriam venisti? 9. numquid iam de tua electione securitatem accepisti? An forte in oblivionem venit, quod Dominus dixit: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium? An forte memoria excessit, Luc. 6. quod idem alibi dicit: Vae vobis, qui nunc rideis, quia plorabitis, & flebitis? Quod quidem per Salomonem dicitur: Risus dolore miscbitur, & exirema gaudij luctus occupat. Ei de contra per Euangelium: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quia ergo nescit homo, an odio, vel amore dignus sit, sed omnia in futu: an reseruantur incerta, comprimere inane lætitiā, qui necdum euasisti pœnalem ærumnam. Nonnè apud omnes infans iudicatur his, qui tenebris reclusus carceris gaudere conatur? D. Gregorius explicans illa verba Iob cap. 20. Hoc scio a principio, ex D. Greg. lib. quo positus est homo super terram, quod Ians 15. mor. c. 2. impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad 10. a. Iob. 20. instar

D. Aug. li. de tibi tanta lætitia? Numquid iam Diabolum confic. vit. vicisti? & virt. te. numquid iam de exilio ad patriam venisti? 9. numquid iam de tua electione securitatem accepisti? An forte in oblivionem venit, quod Dominus dixit: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium? An forte memoria excessit, Luc. 6. quod idem alibi dicit: Vae vobis, qui nunc rideis, quia plorabitis, & flebitis? Quod quidem per Salomonem dicitur: Risus dolore miscbitur, & exirema gaudij luctus occupat. Ei de contra per Euangelium: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quia ergo nescit homo, an odio, vel amore dignus sit, sed omnia in futu: an reseruantur incerta, comprimere inane lætitiā, qui necdum euasisti pœnalem ærumnam. Nonnè apud omnes infans iudicatur his, qui tenebris reclusus carceris gaudere conatur? D. Gregorius explicans illa verba Iob cap. 20. Hoc scio a principio, ex D. Greg. lib. quo positus est homo super terram, quod Ians 15. mor. c. 2. impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad 10. a. Iob. 20. instar

instar puncti: sic loquitur: Hypocrita gaudet in prima sessione, hilarejcti in primo re-
 cubitu, inflatur in prima salutatione, elenatur
 in reuerenti voce obsequentium, tum & in
 famulatu subditorum, sed hoc eorum gau-
 dium eternitati comparatum quid erit, quan-
 do irruente mortis articulo ita consumitur, ac
 si omnino non fuerit? cuius nimirum gaudij
 letitia pertransit, & pœna permœnet. Bene
 autem dicitur: Gaudium hypocrite ad instar
 puncti. In puncto enim stylus mox, ut po-
 nitur, leuatur, nec mora vlla agitur, ut per
 exprimendam lineam trahatur. Itaque gau-
 dium hypocrite ad similitudinem puncti est,
 quia apparet ad momentum, sed disparat in
 perpetuum: & sicut stylus in puncto dum po-
 nitur, leuatur, sic hypocrita presentis vite
 gaudia, dum tangit, amittit. Idem S. Gregor.
 expofit. in Pſal. 2. poenitentialem expli-
 cans verba illa: *Letamini in Domino, &*
exultate iuſti, inquit: Non eſt gaudere im-
pijs, dicit Dominus, quia qui terrenarum re-
rum amore vincitur, in Deo nullatenus dele-
ſatur. Et quanto quis ad temporalia acriori
cura exaſerit, tanto magis ab æternis damna-
bili torpore frigeſcit. Iuſti ergo ſolummodo,
ut in Domino letentur, dicitur, quia qui De-
um toto corde non diligunt, in eo letari quan-
diu ſecularibus delectantur, non poſſunt. Scri-
ptum eſt enim: Quicumque amicus huius
ſeculi eſſe voluerit, inimicus Dei conſtitui-
tur. Neque enim poſſumus hic gaudere cum
ſeculo, & illic regnare cum Chriſto. Sed iuſti
tantum in Domino exultant, quia ita extra
mundum ſunt facti, ut nec proſperari in mu-
ndo cupiant, nec aduerſa pati, nullo taſti præ-
ſentium amore perſiſcant. Et notandum,
quia non ſolum (letamini) dixit, ſed etiam
(exultare) adiecit, ut intelligas eos non poſſe
triſtari in corpore, quibus diuine claritas mi-
ſerationis fulget in mente. Et gloriâmini
omnes reſti corde. & illi quidem, qui habent
cor ad terrena diſtorum, non gloriântur in
Domino, quia ſpem ſuam poſuerunt in mundo.
Vos autem qui cor veſtrum ſecundum Dei
voluntatem dirigitis, in ſpe beatitudinis æ-
ternæ gloriâri debetis, ut qui gloriâtur, in
Domino gloriâtur. Illa namque ſine dubio

eſt vera gloria, quam nullius maſtitia obte-
 nebrat pœna. Inſuper idem ſumus con-
 titifex, & diſcretiſſimus Doſtor S. Grego-
 rius, ſuper 1. lib. Regum, elucidans illa
 verba Samuelis: *Et nolite declinare poſt*
vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent
vos, quia vana ſunt, ait: Quidquid in hoc
ſeculo lætum, delectabile, ſublime, aut proſpe-
rum cernitur, vanum proſpecto eſt, quia diſſi-
cile habetur, & cito amittitur. Repente qui-
dem alta ſeculi corrumpit, pulchra tranſeunt,
lætata, & proſpera euaneſcunt. Nam cum ſtare
in his floribus ſuis mundus blandiens cernitur,
repentina fortuna turbatur, cui feſſima,
& omnia deturbante morte concluditur. Vana
ergo ſunt gaudia ſeculi, quæ quaſi manen-
tia blandiuntur, ſed amatores ſuos cito tranſ-
eundo decipiunt. Et notandum quia de ſu-
turo dicitur, non proderunt vobis, quia nimirum
nunc prodeſſe cernuntur, ſed cum in ſutu-
ro pro eis puniri ceperint, nequaquam pro-
ſunt, neque eruent vos, quia vana ſunt: quaſi
dicit: idcirco vos tunc non adiungunt, quia
cum mundo deſiciunt, & poſt ſeculum non
habentur. Poſt ſeculum non proſunt, quæ
finem vite tranſire non poſſunt. Multum qui-
dem ſeculi bona durant, ſi cum amatore
uſque ad extremum vite perueniunt. In hac
quidem vite ſuos amatores peccati obligant,
ſed tunc non eruent, ubi quidem per meritum
ſunt, ſed per auxilium non ſunt. D. Chryſoſt.
hom. 4. ex variis, hæc eloquenter, ut af-
ſolet, ſcripſit: Mel in ſacrificiis nunquam
oblatum legitur. Miretur aliquis, & dicat,
quare cum oleum, cum ſimila, cum aries, cum
agnus, cum ſanguis pecudum, cum cætera offe-
rentur in ſacrificio Dei, mel tantum non of-
feritur? Denique quod dicit, & quodcum-
que offertur, ſale conditum offertur in ſacri-
ficio, & ſermo veſter ſit ſale conditus. Mel
penitus non offertur. Et quodcumque conti-
gevit, inquit, immundum erit. Mel ſane vo-
luptatis inditium eſt, & ſuaſitatis, ſemper
enim voluptas mortificat, ſemper voluptas
Deo non placet; quodcumque dulcedinem ha-
bet, in Dei ſacrificiis non offertur. Mel qui-
dem ipſum dulce cum ſit, ſenſum ſuaſitate
demulcet, ſicut & voluptas, ſicut & libido

S. Greg. ex-
 poſ. in Pſal.
 2. poenit. 10. 2

Jacob 4.

4. Cor. 10.

D. Greg. li. 1.
 in c. 11. 1. lib.
 Reg. 2.

D. Chryſoſt.
 hom. 4. ex variis
 10. 2.
 Leuit. 2.

HOMILIA XV.

Varijs expoſitionibus explicantur ver-
 ba illa Deipara: *Quia reſpexit hu-*
militer ancilla ſua: per multaq;
de humilitate ex ſſ. Patrum do-
ctrina traduntur, quæ ad virtutem
hanc ſectandam mirum in modum
inuitant.

Vm Humilitas amphiboga-
 gica vox ſta, nam conſultò
 omiſſis variis eius ſigni-
 ficationibus, quæ ad rem
 non faciunt, manifeſtò &
 exploratum eſt apud omnes, nomine hu-
 militatis ſignificari cum exiguitatem, ſeu
 abiectionem: iuxta illud ad Philip. 3. *Qui*
reſormabit corpus humilitatis noſtræ: id eſt,
vile, & abiectum: tum etiam virtutem hu-
mitatis, iuxta illud Chriſti Domini:

Phil. 3.

Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis cor-
de. hinc oritur controuerſia tam inter an-
tiquos, quam inter recentiores huius Joci
Interpretes, quidnam iſtorum B. Virgo
nomine humilitatis intellexerit, ipſamne
ſibi in ſuſana virtutis humilitatem, an ve-
ro exiguitatem, & paruitatem ſuam, ſeu
abiectionem? D. Auguſtinus, D. Bernar-
dus, S. Ildefonſus, D. Bonaventura, D.
Thomas, Origenes, Rupertus, Venerab.
Beda, Hugo de ſancto Victore, & Eufebius
Emiſſenus cenſent, ſermonem eſſe hic de
virtute humilitatis, quæ in B. Virgine val-
de eſſuſit, verba D. Auguſtini ſunt hæc:

D. Aug. ſer.
 2. de Aſſump.
 D. Bern. hõ.
 1. ſuper miſſ.
 S. Ildefon.
 ſer. 1. de Aſ-
 ſump.

S. Bonav. in
 ſpec. B. K. c.
 8. D. Tho. 22
 q. 161. ar. 1.
 Orig. hom. 8.
 in Luc.
 Rupert. li. 2.

Quia reſpexit humilitatem ancille ſuæ, ecce e-
nim ex hoc beatam me dicent omnes genera-
iones. O verè beata humilitas, quæ Deû ho-
minib; peperit, vitâ mortalibus edidit, cælos
innoauit, mundum purificauit, paradifum a-
peruit, & hominû animas de inferno liberauit.
Non diſſimilia ſcribit D. Bernar. præcita-
to loco, nec non & ſerm. 42 ſuper Cant. D. Bern. ſer.
vbi in hunc modum loquitur: Audierat 42. ſuper
pulchre ſunt genæ tue ſicut turris, & col-
lum

D. Chryſ. ho.
 27. in primâ
 ep. Pauli
 ad Cor. 10. 4.

Idem hom.
 39. in 1. ad
 Cor.

Dem. 32.

ſicut & laſciua. Deinde idem S. Chryſo-
 ſtomus, deliciarum amatoribus ſic lo-
 quitur. *Delicias amas? Ego te in delicijs eſſe*
velo, ſed in veris, quæ nunquam languescunt:
quæ igitur veræ delicia ſunt. Quæ ſemper flo-
rent? Voca ad prandium Chriſtum, participem
rerum tuarum facias, vel ſuarum potiùs, hæc
immenſam habet voluptatem, & ſemper flo-
rentem. Verum ſenſibilia non huiusmodi ſunt,
ſed ſimul, & apparent, & abolentur, & qui in
delicijs eſt, nihil melius ſe habet, quam qui in
nullis eſt delicijs, immo peius. Ille enim tam-
quam in portu ſedet, hic tamquam in flucti-
bus, & morborum obſidionibus tantum æſtum
minime ferre poteſt. Denique idem S.
Chryſoſtomus, in idem argumentum
hæc habet: In voluptate præſtantiffima
quidem pars noſtri ſeruit, imperat autem ab-
iectiffima, illa excæcatur, vniſque ut cæca
vinciatur, hæc agat, circumagat vniſque quavis
conueniebat duci potiùs. Infra: Eſt que non
menti ſolum, ſed ipſi etiam corpori inimi-
ca, & inſenſa voluptas, ex forti debile red-
dit, & ſolido eneruatam, morbidum è ſano,
tenue ex compacto, ex florente & formoſo
deforme, olidum ex ſtagnanti, ex mundo &
puro impurum, ex vili inuile, ex recenti
vetus, ex robuſto flaccidum, ex celeri tar-
datum, ex ſano languens, ex reſto claudum.
Per voluptatem mille mala malignus ille pa-
trat Satan. Sic totam peſſum dedit gentem.
Impinguat in enim, increſſatus, dilatatus eſt,
dilectus, inquit, & calcitravit. Hactenus
D. Chryſoſtomus. Ergo ſi auditis Eccle-
ſiæ Patres, fugite dulciſſimum illorum
doctrinæ lac, bibite cœleſtem ambro-
ſiam, inebriamini hoc diuino nectare,
ut iam non in creaturis amplius
exultetis, ſed in Deo optimo ma-
ximo, cui ſit honor, & gloria
in ſæcula ſæculorum.
 Amen.

lum tuum sicut monilia; acceperat & reprobationem ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humilitate respondet, & quanto maiorem se audit, tanto humiliat se in omnibus. Non gloria in meritis, nec inter laudes suas, humilitatis obliuiscitur, quam & humiliter conficitur sub (nardi) nomine, ac si voce Virginis Marie dicat, nullus mihi meriti conscia sum, ad tantam dignationem, nisi quod respexit Deus humilitatem ancilla suae. Nam quid ea aliud? Nardus mea dedit odorem suum, quam placuit mea humilitas? Non mea, inquit, sapientia, non mea nobilitas, non mea pulchritudo, quae nulla erant mihi, sed quae sola inerat humilitas, dedit odorem suum. haec ille. Alia his consentanea tradit Ven. Beda dicens: Cuius humilitas respicitur, recte beata ab omnibus cognominanda gratulatur: Sicut e contrario, cuius superbia despecta condemnatur, Eux, id est, vestra calamitatis nomine multata tabescit. Decebat enim, ut sicut per superbiam primae nostrae parentis mors in mundum intravit: ita denique per humilitatem Mariae, vita introitus panderetur. Quibus verbis de virtute humilitatis, prout superbiae vitio opponitur, clarissime loquitur Beda. his perquam eruditam Origenis doctrinam adnectamus, qui homil. 3. in commentario super Lucam, quaestione hanc proponit, & his verbis eam dissoluit. In quam humilitatem Maria respexit Dominus & quid habet mater Saluatoris humile atque delectum, quae Dei filium gestabat in utero? Quod ergo dicit, respexit in humilitatem ancilla suae, tale est, ac si dixerit; Respexit in iustitiam ancillae suae, respexit in temperantiam, respexit in fortitudinem, ac sapientiam. Dignum quippe est, ut virtutes respiciat. Respondeat aliquis, & dicat. Intellego, quomodo Deus iustitiam ancillae suae, sapientiamque respiciat: quomodo autem intendat humilitatem, non satis liquet. Consideret qui quaerit talia, quoniam proprie in scripturis una de virtutibus humilitas praedicatur. Ait quippe Saluator: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. haec ibi Origenes. Sed, & Hugo Cardinalis in com-

mentario huius loci, Origenis sententiam sequutus ait: Quia respexit humilitatem ancilla suae. Placuit enim ei humilitas super Magnam ancilla suae, cui despiciebat superbia Eux: ut sicut per superbiam Eux mors intravit in mundum: sic per humilitatem ancillae, vita panderetur introitus. Ac tandem Ambrosius Ansbertus super Apocalypsi, horum Patrum expositioni adherens, inquit: Cum itaque Maria Virgo, ideo beata credenda sit, quia sine humano semine ex Spiritu sancto concepit, quia Dei filium hominem factum intemerata virginitate mundo edidit, radicem tamen suae beatitudinis solerter inspiciens aiet Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatissime dicent omnes generationes: ac si diceret: quia humilitas vera praecessit, quae Dei filium ad habitaculum carnis meae inuitavit, quae Spiritum sanctum ad munditiam cordis mei attraxit, ut Verbi carnem cum Verbo, & Patre in visceribus meis formaret, propterea beatitudinis nomen, in cunctis generationibus ipsa promerui. haec antiqui illi Patres. quibus si obijcias ad eorum labefactandam expositionem, non videri consentaneum summam modestiam virginis, ut diceret, Deum respexisse ad virtutem suae humilitatis, id enim fuisse se laudare, & gloriari de humilitate, quod a verè humili longe alienum esse debet: facile ex eorumdem doctrina responderi potest, beatam Virginem ibi minime in seipsa de sua humilitate gloriari, sed in Domino, a quo agnoscebat virtutis humilitatem accepisse, tamquam fundamentum ab ipso summo opifice iactum ad reliquam caelestium donorum fabricam in illa superextruendam; quemadmodum & D. Paulus absque villo humilitatis praedicio dixit: Abundantius illis omnibus laboravi, & alibi: Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, &c. neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro.

Ceterum alij Doctores, ut Euthymius, Card. Caictanus, Isidorus Clarus, Maldonatus, Card. Toletus, & alij non pauci moderni arbitrantur, B. Virginem non fuisse locutam hoc loco de virtute humilitatis, sed de abiectione, paruitate, & exiguitate sua, ita ut sensus sit: quauis parua sim, & Domini ancilla, ipse tamen dignatus est, ut qui misericordiae plenissimos oculos habeat, ad hanc meam paruitatem & abiectionem, ut eam exalter, respicere. Si autem quaeras ab his Doctoribus: quanam paruitas erat haec? respondent, paruitatem in natura, quia homo erat in sexu, quia foemina in conditione, quia fragilis, immo & peccabilis quantum est ex se, nisi speciali Dei dono praeretur. addunt deinde non solum locutam fuisse B. Virginem de paruitate in natura, sed & in gratia, & virtutibus, quia licet haec omnia in ea essent in heroico gradu, nec ipsa id ignoraret, propter limpidissimam tamen diuinam bonitatis cognitionem qua mens eius erat illustrata, omnia sua supernaturalia bona exigua sibi videbantur ad colendum & magnificandum Deum, qui maior est omni laude. Sed iam verba aliquorum ex praecitatis Doctoribus hac expositionem amplectentibus in medium producimus. Euthym. super c. 1. Luc. dicitur deicit quasi tanta rei indignam; vel etiam propter abiectionem humane naturae comparata ad sublimitatem diuinam. Cornelius Iansen. in sua Concordia sic habet: Itaque sensus est: Respexit exiguitatem ancillae suae, hoc est, me exiguum & infimam ancillam suam. Secundum quem sensum magis his verbis Virginis modestia, & humilitas animi nobis commendatur, quam si nomen humilitatis hic pro virtute acciperetur. Non enim solum Deum respexisse dicit ad ancillam suam, sed etiam ad infimam ancillam suam, immo quod magis aliquid est, ad exiguitatem ancillae suae, quod intelligendum potissimum de exiguitate quoad materiam. Existimabat enim se nullius meriti, nulliusque virtutis. Nec id quidem fuisse aut falsum, quoniam considerabat se ipsam ex parte sui, non ex parte donorum Dei in

Bed. loco praecitato.

Orig. hom. 8. super Luc.

1. Cor. 13. Rom. 8.

Euthym. super c. 1. Luc. Caict. ibid. Beuxa.

Isidor. Clar. Beuxamis, Vatablius, imo D. Bernardus, Maldonatus, Card. Toletus, & alij non pauci moderni arbitrantur, B. Virginem non fuisse locutam hoc loco de virtute humilitatis, sed de abiectione, paruitate, & exiguitate sua, ita ut sensus sit: quauis parua sim, & Domini ancilla, ipse tamen dignatus est, ut qui misericordiae plenissimos oculos habeat, ad hanc meam paruitatem & abiectionem, ut eam exalter, respicere. Si autem quaeras ab his Doctoribus: quanam paruitas erat haec? respondent, paruitatem in natura, quia homo erat in sexu, quia foemina in conditione, quia fragilis, immo & peccabilis quantum est ex se, nisi speciali Dei dono praeretur. addunt deinde non solum locutam fuisse B. Virginem de paruitate in natura, sed & in gratia, & virtutibus, quia licet haec omnia in ea essent in heroico gradu, nec ipsa id ignoraret, propter limpidissimam tamen diuinam bonitatis cognitionem qua mens eius erat illustrata, omnia sua supernaturalia bona exigua sibi videbantur ad colendum & magnificandum Deum, qui maior est omni laude. Sed iam verba aliquorum ex praecitatis Doctoribus hac expositionem amplectentibus in medium producimus. Euthym. super c. 1. Luc. dicitur deicit quasi tanta rei indignam; vel etiam propter abiectionem humane naturae comparata ad sublimitatem diuinam. Cornelius Iansen. in sua Concordia sic habet: Itaque sensus est: Respexit exiguitatem ancillae suae, hoc est, me exiguum & infimam ancillam suam. Secundum quem sensum magis his verbis Virginis modestia, & humilitas animi nobis commendatur, quam si nomen humilitatis hic pro virtute acciperetur. Non enim solum Deum respexisse dicit ad ancillam suam, sed etiam ad infimam ancillam suam, immo quod magis aliquid est, ad exiguitatem ancillae suae, quod intelligendum potissimum de exiguitate quoad materiam. Existimabat enim se nullius meriti, nulliusque virtutis. Nec id quidem fuisse aut falsum, quoniam considerabat se ipsam ex parte sui, non ex parte donorum Dei in

ipsa. Huiusmodi enim consideratio, humilitatis animi mater est. Ac tandem noster stella super cap. 1. Lucae haec praecleara in idem argumentum scripsit. Quia respexit humilitatem ancillae suae: id est, meam exiguitatem & paruitatem. Et quantum conieciari possum, fuerit mea sententia, sacram Virginem in hoc loco non fuisse locutam de humilitatis virtute. Nam in Graeco codice habetur (tapinosum) quod vocabulum, paruitatem, sonat, ac si dixisset clarissimus: Quamuis parua la sim, & minima ancilla Domini, ipse tamen adeo est humilitatis amator, ut oculos conijciat in infimam ancillam suam. Quis enim sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in caelo & in terra? hoc est, in infima & abiectione respicit in caelo: quod ut cognoscamus ita esse, subdidit: Suscitans a terrae inopem, & de stercore erigens pauperem: ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Regius psaltes de seipso loquitur, quia de abiectione, humilitate oium custode ad apicem celsitudinis regni peruenerat. Neque vbi dicit humilia, intelligas laudabilem cuiusque abiectionem, & suae miseriae agnitionem: nam ut sic, non diceretur humilitas, sed potius superbia, seipsum predicare humilem; sed ibi abiectionem & sui contemptum apud homines demonstrat. Vnde S. Iob de pingens ingenium Dei inquit: Qui ponit humiles in sublime. Hic (humiles) quasi mundi peripsema & abiectiones intelligit, qui pro nihilo habentur apud homines. in quo etiam sensu illa sancta foemina Lia contemnebatur a viro suo Iacob, dum ardenti amore prosequeretur speciosam Rachel. Postquam ergo peperit Ruben, Lia dixit: Vidit Deus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus: Ecce (humilitas) ibi significat idem, quod contemptus & abiectione erga virum suum propter eius deformitatem. Horum autem Doctorum expositio, quae satis rationalis videtur, his quae sequuntur, fulcrimentis potest constabili. Primò, quia codici Graeco est valde conformis, in quo pro humilitate habetur tapinosum, quod paruitatem & exiguitatem significat, & ut auctor est Iansenius, linguae Graecae Iansen super peritissimus, numquam significat (quid c. 1. Luc. Kkkk quid

Stella ibid.

Psal. 12.

Iob. 9.

Gen. 28.

Catena
Græca

quid alij refragentur) virtutem humilitatis; vnde Catena Græca adiuncta psalmis Theodoretus hanc expositionem amplectens ait: *quasi dicat Virgo, quæ ego sum ad tantum officium? ipse respexit, non ego expectavi, humilis namque eram & abiecta, & nunc à terra in cælos iranses, & ad arcantum ministerium trabor.* Secundo: quia licet quandoque sancti viri non ad laudem suam, sed ad maiorem Dei gloriam cœlestia charismata diuinitus accepta manifestent, vt non semel facit D. Paulus in suis Epistolis, numquam tamen apud illum, nec apud alios, reperietur ore suo protulisse, se esse humiles, seu in virtute humilitatis conspicuos; id enim ab ore humilis semper absuit. vnde non male quidam dixit, dicentem se humilem esse, propositionem se falsificantem proferre, vt loquuntur Dialectici, quia commendatio propriæ humilitatis manifestum superbiæ argumentum est: alienum igitur erat ab humillima Maria dicere, quod respexerat Deus virtutem suæ humilitatis, consentaneum tamen modestiæ illius, vt nomine humilitatis intelligeret suam paruitatem, exiguitatem, & abiectiōem, quod si Christus Dominus dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde:* inde non potest sumi argumentum, id licuisse dicere sanctis, cum multa licuerint ei dicere & facere, quæ tamen nobis non licent. Tertio: quia intentum B. virginis, & præcipuus eius scopus erat, exaltare diuinam liberalitatem & munificentiam erga seipsam; hæc autem tantò magis effulget, quãtò maiora sunt merita ex parte recipientis dona: non ergo B. Virgo loquebatur de suis virtute humilitatis, quæ maximi meriti erat, sed de paruitate, & abiectiōe sua, in sensu supra explicato: immo ad id significandum fecit antithesim illam inter Deum & se, vocans illum Dominum, *Magnificat anima mea Dominum,* quod magnitudinem redoleat, se verò humilem & paruam: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ,* quod abiectiōem præsert.

Matth. 11.

Ego autem primam Sanctorum Patrum expositionem suspiciens ac venerans, secundam etiam grauius interpretum intelligentiam non inficians, verãque duplici modo in concordiam redigo Primo dicendo, quod nomine humilitatis B. Virgo comprehendit & exiguitatem suã, & virtutem humilitatis, vt his verbis expresse docuit P. Augustus in expositione super *Magnificat.* *3. Maria, quæ a D. August. in apud Deum humilis erat, & apud homines propter Deum abiecta, in vtroque se esse respecta testatur, quia eius humilitas apud Deum acceptabilis fuit, & eius humiliatio apud homines in gloriam commutata.* Secundo, arbitror (ni fallor) B. Virginem nomine humilitatis, vt quæ humillima erat, non intellexisse virtutem infusam, sed paruitatem & exiguitatem suam, ad mentem tamen Spiritus sancti, Mariæ linguam mouētis, existimo ibi significatam etiam fuisse virtutem humilitatis, & ad illam quoque verè respexisse Deum, & propter illam Mariam exaltasse. Nec verum est, quod Iansen vbi senius in sua Concordia dixit: verbum supra illud *apinosum*, nunquam significare virtutem humilitatis; fallitur enim, vt patet expresse ex Matth. 11. vbi Christus sub illo verbo se vocat *humilem corde,* & ex t. Pet. 5. & Iacobi 4. vbi iusti eadem voce dicuntur *humiles.* *3. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam:* immo D. Hieron. in epist. ad Aglasiam pro vitio aliquando accipi docet. Affero itaq; quod licet Virgo nomine humilitatis, paruitatē & abiectiōem suam intellexerit, Spiritus sanctus tamen, præcipuus illorū verborū auctor, significare etiam voluit virtutem humilitatis, quam ipsa Virgo, illa professens, & ore exercebat; quippe cum posset quatuordecim Reges, & eo amplius ex suo stemmate numerare, ac innumeris agnosceret cœlestibus charismatibus esse diuinitus loquupletatam, vilem tamen & abiectam se prædicabat, perpendens quidem se ad huiusmodi tam naturæ, quam gratiæ dona non merito suo, sed diuino beneficio ac munificentiã ab æterno fuisse præ-

predestinatam. Immo, quod maximè obferuandum est, cum videret se vndique spiritalibus diuinæ gratiæ opib. affluentem, recurrit ad naturæ paupertatem, vt inde se magis humiliandi ansam arripere, quod sanè mirum in modum eius humilitatem extollit, quemadmodum D. Chrylost. in Abrahamo obseruauit, nam expendens illa verba: *Ego autem sum terra ac cinis,* ait: *quoniam non habebat peccata, quæ diceret, sed vndique bonis operibus fulgebatur, circumcursans, & nihil contra se inueniens, ad naturam ipsam confugit, & quoniam, terra, nomen videtur quodammodo honestum, cineris, addidit: dixit enim: cum sim puluis, & cinis.* Erat quidem B. Virgo vera filia Abrahamæ & Dauidis, & idè in virtute humilitatis persimilis illis prodijt, immò illos longe præcelluit: vnde sicut olim Abraham existens in conualle Mambre, quod eximia eius humilitatem denotabat, Dominus domū eius ingressus est sub apparenti specie humana: *Apparuit autem Dominus in conualle Mambre, sedenti in ostio tabernaculi:* ita B. Virgini in conualle profundæ suæ humilitatis latenti comparuit Dominus, non in apparenti, sed in vera specie humana, quam ex ea sumpsit, apparuit (inquam) in vtero eius, post nouem menses omnibus appariturus ad erudiendos nos, vt dixit D. Paul. *Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri & c. erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, pie, & iuste viuamus in hoc seculo.* Quemadmodū etiã olim cum rex Dauid arcam Domini in domum suam introducere decreuisset, depositis regalibus indumentis, Ephod lineo accinctus, coram illa saltauit, à propria tamen vxore Michol despectus per irrisiōem illi dicente: *Quam gloriosus fuit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est quasi nuderetur vnus de scurris:* ille nihil pendens hūc despectum respondit: *Et ludam, & vilior suam, plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis:* ita etiam B. Virgo, antequam Verbum diuinum in domum ipsius vteri

D. Chryst. ho.
23. in vlt. c.
ad Corint.

Gen. 18.

ad Tit. 2.

2. Reg. 6.

Ibid.

virginis intraret, patrem suum Dauid ad amussim in omnibus & per omnia imitans, sicut ille tunc alba se induit & linea veste, Maria purissimo virginitatis indumento se ornauit; Dauid tunc cantabat, & tripudiabat, Maria etiam iubilabat, & canebat: *Magnificat anima mea Dominum: 3. Lnc. 1. David totis viribus saltabat coram Domino in omnibus lignis affabrefactis, & lris, & tympanis, & citharis,* inter quas fortassis illa erat, quam, cum spiritus Domini malus arripiebat Saul, tollebat Dauid, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & melius habebat; & recedebat ab eo spiritus malus, Maria percutiebat citharam oxis sui; qua in domo Zachariæ, cum eius lingua tãquam dulcisona corda Spiritus sancti digitis fuisset tacta, tam suauè sonum emisit, vt illo audito spiritus malus, qui Ioannem arripuerat, statim ab eo recederet, & Ioannes sic melius se haberet, adeo vt ad Mariæ vocē continuè in gaudio exultaret; ac tandem sicut Dauid eo tempore humiliores, quàm vnquam se præbuit, & postea dixit præcitata illa verba: *Ludam, & vilior suam, plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis:* ita nunc Maria dicens: *Respexit humilitatem ancillæ suæ:* humillimam se exhibuit; cum enim eo tempore iam Christum humilitatis magistrum & auctorem concepisset, diuinisq; muneribus copiosius esset cumulata, humilius tunc se gerebat, ad vnguem implens illud Salomonis: *Quantò magnus es, humiliata te in omnibus:* quare D. Anton. *Ecl. 3. nin. dixit: B. Maria quantò maior fuit, tantò minor ipsa sibi videbatur propter immensam humilitatem.* Et quemadmodum arbor *g. 1. magna pomorum copia onusta ramos suos ad terram demittens se humiliat, & quantò magis fructibus onusta, tantò magis se deicit,* ita Maria quantò post Christi conceptionē onusta erat benedicto illo fructu vtrius sui, diuinisq; charismatibus plenior, tantò magis se humiliabat ac demittebat. Hanc miram Virginis humilitatem sponsum quasi admirans dixit ei: *Quantò pulchri sunt gressus tui in Cant. 7. calce-*

Lnc. 1.

1. Reg. 16.

2. Reg. 6.

Ecl. 3.

D. Anton. 4.

p. tit. 15. c. 5.

g. 1.

Cant. 7.

calceamentis, filia principis: per calceamenta Virginis, eius humilitatem intelligit, quorum proprium est infamum locum tenere, & à planta pedis calcari, vnde perinde fuit, ac si diceret, placere sibi valde mirabiles progressus, quos in virtute humilitatis in dies faciebat, vt autem significaret humilitatem regiam virtutem esse, & illa valde principes decorari, idcirco laudans sponsus sponsam de humilitate, *filiam principis* appellauit. quemadmodum enim superbia, licet sit quaedam exaltatio & elatio, verè deprimat, & deiecit superbum, ita è contrario, licet humilitas sit quaedam deiectio, humilem tamen exaltat & extollit: vnde verba illa quæ Christus Dominus dixit: *Qui se humiliauerit, exaltabitur*: & *qui se exaltat, humiliabitur*: non solum verificari reor postquam ille se humiliauerit, & iste se exaltauerit, sed & in ipso humilitatis actu, in quo suprema quaedam altitudo, & in ipso actu superbix summa quaedam abiectio latet, vt in his verbis peracutè docuit D. Augu.

Matth. 23.

D. Aug. l. 14. de Civ. c. 15.
 Est aliquid humilitatis miro modo, quod sursum faciat cor, & est aliquid elationis, quod deorsum faciat cor. Hoc quidem quasi contrarium videtur, vt elatio sit deorsum, & humilitas sursum: sed pia humilitas facit subditum superiori, nihil est autem superius Deo, & ideo exaltat humilitas, quæ facit subditam Deo: elatio autem, quæ in vitio est, eo ipso, quod respicit subiectionem, cadit ab illo, quo non est quidquam superius, & fit, quod scriptum est in psalmo: *Deieccisti eos dum eleuauerunt, vt postea deicerentur*: sed cum extollerentur, tunc deiecti sunt, ipsum quippe extolli, iam deieci est. hæc Augustinus. Aliam eiusdem rei præclaram etiã rationem affert D. Gregorius super illa verba Iob:

Psal. 71.

D. Greg. li. 6. Mor. c. 68. Iob 5.

Qui ponit humiles in sublimi: quo loco docet hic magnus Pater humiles eo ipso, quod se humiliant, altissimos fieri: *In sublimi* (inquit) *humiles ponuntur, quia cum se ex humilitate substerunt, altæ mentis iudicio cuncta temporalia transcendunt, & cum se indignos in omnibus assument, rectæ cogitationis examine, huius mundi gloriam tran-*

scendentes calcant; dum autem ipsi magister calcare nituntur, Deus magis eosdem extollere satagit, placido vultu illos respiciens, ad quem aspectum alludens B. Virgo dixit: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.*

Quæ verba vt adhuc vberius explicemus, obseruare oportebit varios modos, quibus oculi Dei, sole ipso lucidiores, B. Virginem conspexere. certe quamuis Deus in sacra Scriptura respicere dicatur ad veniam largiendam, quomodo: *respexit Petrum, & egressus foras flevit amare*: & ad poenam infligendam, quomodo: *respexit Aegyptium*: *Respicens Dominus super castra Aegyptiorum, interfecit exercitum eorum*: atque his modis minime respexit beatam Virginem; nam cum omni careret culpa, nec venia opus habuit ad eius expiationem, nec poena ad punitionem. Multis tamen aliis modis, quibus sacra Scriptura respicere vsurpat, B. Virginem respexit: primo enim dicitur Deus respicere, occulta cordis penetrando: *En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos*: Secundo respicit aliquem, eius opera acceptando: *Respexit Deus ad Abel, & ad muera eius*. Tertio respicit, gratiam infundendo, iuxta illud Psalmi: *Respice in me, & miserere mei*. Quarto respicit, approbando: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris*: illam scilicet approbando. Quinto respicit laborem remunerando, iuxta illud Genesis: *Laborem manuum mearum respexit Deus*. Sexto respicit, ab inimicis defendendo, quomodo respexit populum suum, vt habetur in Exodo: *Respexit Deus filios Israel, & liberauit eos*: respicit tandem, humilem exaltando: *Humilia respicit in celo, & in terra: suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem*. his quidem modis omnibus manifestus est, quã probatione vlla indigeat, Deum respexisse Deiparam Mariam. Ex his omnibus modis illius præsertim memor D. Augustus, quo respicere pro approbare accipitur, sic ait: *vera humi-*

Luc. 1.
 Luc. 22.
 Matth. 26.
 Exod. 14.
 Cant. 8.
 Gen. 4.
 Psal. 50.
 Habacuc. 2.
 Gen. 31.
 Exod. 2.
 Psal. 112.
 D. Aug. ser. de Assump. humi-

humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, celos immanuit, mundum purificauit, paradisum aperuit, & omnium animas liberauit. Facta est Maria humilitas scala celestis, per quam Deus descendit ad terras: *Quid enim est dicere: Respexit humilitatem ancillæ suæ, nisi approbauit?* Multi enim videntur in conspectu hominum humiles esse, sed eorum humilitas à Deo non respicitur. Si enim veraciter humiles essent, ab hominibus non se laudari vellent, & non in mundo, sed in Deo spiritum eorum exultaret. hæc ille. Humilitas autè Virginis adeo probata Deo esse perhibetur, vt D. Bernardus dicat: *Et si virginitate placuit, humilitate tamen concepit*. Sapientissima enim Virgo agnouit nullum aptiorem excogitari posse modum ad appropinquare faciendum Deum altissimum sibi, quam si ipsa profundissime se humiliasset. vt enim dixit D. Augustus. *Magna mysteria, fratres: Deus super omnia est, erigis te, & non illum tangis, humilias te, & ipse ad te descendit.* & in Psal. 50. *Nostri quia excelsus est Deus, si te excelsum feceris, longinquabitur à te; si te humiliaueris, propinquabit ad te.* Verum habemus ad idem propheticum certiorum sermonem: *Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* quibus in verbis duo obseruanda sunt: Primum, quod quia excelsus est, respicit humilia, quia cum adeo excelsus sit, vt nihil omnino supra habeat, ad operantis aciem intendat, opus est vt inferiora & humilia respiciat, humilia quidem, non secundum locum, sed secundum affectum. Secundum est, quod alta, hoc est, superbos, altum sapientes à longe cognoscit: nam sicut sol, luna, & stellæ, licet magnæ quantitatis sint, oculis tamen nostris parua videntur, quia à longe conspiciuntur, ita superbi, licet magnates & præpotentes sint in hoc sæculo, in oculis tamen Dei à longe eos respicientis paruissimi sunt; vnde egregie D. Augustus super Psal. 137. dixit: *Quid sibi ergo prestat superbus, nisi vt à longe videatur, non vt non videatur? Ne putes te, ideo securum esse debere, quod minus te bene videat, quia à longe te*

D. Bern. sup. Missus.
 D. Aug. sup. Psal. 33. Ibid. super Psal. 139.
 Psal. 139.
 D. Aug. sup. Psal. 137.

videt: tu enim quod à longe vides, non bene vides; Deus est à longe te videt, perfecte te videt, & tecum non est. Hoc agis, non vt minus perfecte videaris, sed vt non sis cum illo, à quo videris. Superbus igitur non malè à Deo videtur, quia à longe respicitur, sed paruulus oculis Dei obicitur, quia longe abest ab ipso: non sic Maria, cui Dominus tam propè erat, vt Angelus ei diceret: *Aue gratia plena: Dominus tecum: tecum est in corde, tecum in mente, tecum est in ventre.*

Cæterum ad mortalem quandam eorundem verborum expositionem: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*: sermonem conuertamus. Ex his duobus principiis, humilitate scilicet ex parte Virginis, & fauorabili aspectu oculorum ex parte Dei, conclusio hæc legitima illatione inferitur: beatissimam Virginem prodigium esse gratiæ, ac stupendum diuinæ potentiae miraculum, vt præuiderat Ioannes, cum dixit: *Signum magnum apparuit in celo* (scilicet Ecclesia Catholica) *mulier amicta sole: oculi enim Dei, cum sint lucidiores super sole, vt ait Sapiens, B. Virginem respicientes tanta claritate irradiarunt, vt sole ipso velut amictu vestita videretur.* Et quidem si fulgurantium radiorum aspectu sol aërem illuminat, tenebras pelit, terram foecundat, in conchiliis margaritas gignit, in telluris visceribus auri & argenti pretiosa metalla producit, ac vniuersum mundum, tanquam regulatissimum horologium, regit atque gubernat, quos quæso putabimus effectus Deum ipsum *solem iustitiæ* Matrem suam respicientem, beneuolo suo aspectu in ea produxisse? Olim dixit Deus Israelitis: *Respiciam vos, & crescere faciam*: respexit etiam Mariam, & fecit illam crescere; sed quantum inter hoc incrementum & illud interstit, facile est videre, cum illud esset rebus temporalibus, hoc in spiritalibus; illud relinquebat illos seruos, & muneri seruiendi addictos, hoc euehit ad dignitatem matris Dei, & exaltat vsque ad generandum, laudandum, & nutriendum

Lucæ 1.
 Apoc. 12.
 Eccles. 23.
 Leuit. 26.
 Kkkk 3

ipsum Deum, quo altius pura creatura extolli non potest. Ecce quomodo quanto magis Deipara Maria profundius se deiecit & humiliavit, tanto sublimius illa Deus eleuavit & exaltauit. Vnde sancti Patres mira in laudem Marianæ humilitatis nobis scripta reliquere. Rupert. enim super Cantica introducit Virginem per profopoeiam in hunc modum loquentem: De altissimis illis respexit Dominus humilitatem meam, hoc est, quod dico, dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum? Quid est enim, vel erat, accubitus regis, nisi cor, vel sinus Patris? dum in accubitu esset, nardus mea dedit odorem suum, & hoc odore delectatus, descendit in uterum meum. Olim in Eua, malo superbiae fetore offensus, & ob hoc ab humano genere auersus fuerat: nunc autem delectatus nardo humilitatis meæ,

Rupert. sup. c.1. Cant.

D. Bern. ser. 42. in Cant.

ad genus humanum conuersus est. D. Bernardus quoque in eadem Cantica: Bonus, ait, humilitatis odor, qui de hac valle plorationis ascendens, perfusus circumquaque vicinis regionibus, ipsum quoque regium accubitus gratia suauitate respergat. Est nardus humilis herba, quam & calida ferunt esse natura, qui herbarum vires curiosus explorant, & ideo per hanc videor mihi non inconuenienter virtutem humilitatis accipere, quæ sancti amoris vaporibus flagret. hæc Bernardus. Idem etiam Sanctus Bernardus candem Virginis humilitatem commendans inquit: Sancta Maria sanctimoniam non amisit, & humilitate non caruit, & ideo concupiuit rex decorem eius, quia humilitatem innocentie sociauit. & infra explicans illa verba: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, inquit, merito pulchra reperitur, cui neutra defuit pulchritudo. Rara avis in terris, aut sanctitas non perdere, aut humilitatem sanctimoniam non excludi, & ideo beata, quæ utramque retinuit.

Idem ser. 45 in Cant.

Ibid.

Ad extremum, vt humilitatis sectatores efficiamur, remedia, quæ SS Patres ad hanc virtutem adipiscendam nobis exhibuerunt, placet in medium proponere. Primum est, vt villa & infima nostra primordia expendamus: hoc remedium tra-

dit D. Chrysof. homil. 12. in Genes. exponens verba illa: Formauit Deus hominem puluerem de terra, inquit: Quid dicit? Acceptione de terra puluere formauit hominem: Etiam inquit, & non simpliciter, nec fortuito terram dicit, sed puluerem, quasi si quis dicat, tenuissimum & vilissimum, quod est in terra. Hinc si attendere volumus, non parua nobis humilitatis offertur doctrina. Nam cum cogitauerimus, vnde constitutionis suæ initium natura nostra suscepit, etiam si sexcentis supercilia erigamus, ea reprimemus, & humiliabimur, & substantiæ nostræ qualitatem propendentes modestiam discemus. Et propterea Deus, cui tanta salutis nostræ cura, ad nostræ eruditionem propheta linguam sic direxit.

D. Chrysof. hom. 12. in Gen. tom. 1.

Quippe cum superioris dixerat diuina scriptura: Fecit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam, & dedit illi omnium visibilium potestatem, vt ne ignorando quomodo constitutus sit, magnus sibi videatur, & prescriptos sibi limites transeat, propterea repetendo docet formationis eius originem, & vnde primus homo productus sit. Plurimum enim ad erudendum nos conducit scire, vnde substantiam nostram primam originem accepit. Idem remedium adhibet D. Gregor in Ezechielem, vbi explicans illa verba: Et tu fili hominis, sume tibi laterem, inquit: Inquirendum est cur Ezechiel Propheta, vel quoties sublimia conspiciat, vel quoties agere aliqua mystica iubetur, prius filium hominis appelletur. Sapere enim subleuatur ad cælestia, & occultis ac inuisibilibus rebus meus eius pacitur. Necessè ergo est, vt inter occulta quæ penetrat, filius hominis vocetur, vt semper agnoscat quod est, & nunquam extollatur de his ad quæ ducitur. Quid est enim Propheta ad spiritalia subleuatus, semper, sibi hominè, dicere, nisi ei infirmitatis propriæ memoriam facere, vt conscius conditionis infirmæ eleuari in cogitatione non debeat de magnitudine contemplationis suæ: Alij Patres ad radicandam in nobis humilitatis virtutem docent (& hoc sit secundum remedium) vt frequenter nostram spiritualem egestatem agnoscamus, vt inde confundamur & humiliemur, humilesque efficiamur: ita dixit D. August. lib. de spiritu & anima:

Gen. 1.

D. Greg. 12. in 4. cap.

Ezech. 4. 6.

& alibi.

D. Aug. 1. de spiritu & anima 10. 3.

Psal. 25. Psal. 22.

Gen. 8.

Duo nobis necessaria sunt, vt nos cognoscamus videlicet, quales simus ad malum, & quales ad bonum. Primum ad malum, & si misericordia Dei non teneret nos, in omne vitium possemus cadere, & ne inde surgere, nisi misericordia Dei subsequeretur, quæ nos subleuaret. Hoc bene cognoscebat Propheta, cum dicebat: Domine misericordia tua ante oculos meos est, quæ me custodiat: Et: misericordia tua subsequetur me, quæ me erigat. Innalidi sumus ad bonum, nec sine Dei gratia bonum facere, vel in aliquo bono perseuerare possumus. Hanc geminam cognitionem sui habuit Abraham, cum dixit: Loquar ad Dominam meum, cum sim pulvis & cinis. Re vera pulvis est homo. Sicut enim pulvis ex quacunque parte ventii impellitur, & in aliam aream deiecitur, & ibi remanet, sic homo in omne vitium cadere potest, nec adiecit vt resurgat, nisi misericordia Dei ei subueniat. Cinis etiam est homo, quia sicut cinis nec profert germen ex se, nec susceptum semen germinat, sic homo, nec bonum facere, nec in aliquo bono perseuerare sine gratia Dei potest. Quidquid nulli non fecimus, eo miserante non fecimus. Quisquis in veritate se ita cognoscit, humilis est coram Deo & hominibus: nullum iudicat, nullum accusat, non seruat iram, non mouet rixas, non seminat discordias, non odit arguentes se, nulli detrahit, nulli nocet, nullum edicit, sed omnes diligit. Ad tandem Chrysof. sic habet: Si magna vis reddere meritum, ea ne magna esse putetis, & magna tunc erunt. Sic & Centurio dicebat: Non sum dignus, vt inires sub iectum meum, & propterea dignus factus est, & admirationi super omnes Indæos habitus. sic & Paulus dicens: Non sum dignus vocari Apostolus, & propter hoc omnium primus factus est. Et idem & Ioannes: Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius, & ideo amicus quoque fuit sponsi & manum quam esse calceamenti dixit indignam, hanc super caput suum Christum attraxit. Sic & Petrus dicebat: Exi à me, quia homo peccator sum Domine, & idcirco factus est Ecclesie fundamentum. Nihil enim Deo tam gratum, quam cum extremis peccatoribus semetipsum connumerare. Hoc est totius sapientiæ principium: sic enim humilia-

D. Chrysof. hom. 38 ad pop. Antioch. tom. 5. Math. 8.

1. Cor. 15.

Math. 3.

Math. 1.

Luce 5.

tas & contritus non inani gloria ventilabitur, non irascetur, non inuidebit proximo. Nec enim contritam manum, licet millies contendantam, in altitudinem tollere poterimus; si fingitur & animam iidem ceteram, licet innumeri tumefacientes morbi eam extollant, neque tantillum eleuari poterit.

Idem etiam S. Chrysof. homil. 2. in Epistolam B. Pauli ad Philemonem, hæc valde obseruanda ad profectum humilitatis scripsit: Quantumlibet nos humiliauerimus, magna ipsius virtutis pars adhuc reliqua est. Audi, & exhorresce etiam, nunquam de humilitate eleueris. Extollit humilitas, nisi vera & germana fuerit. Est ea ars profectus diabolica, vt sicut plures ea quod inanem gloriam vicerunt gloriantur inanius, ita & qui se humiliauerunt, extolluntur? Verbi gratia: Venit quisquam frater aut etiam seruus, suscepisti eum, lauisisti pedes eius, fecisti quod nemo, humilitatem consecutus es. Ea te cogitatio extollit, immo ex alto deiecit. Vnde igitur possit quis solide in humilitate persistere? Si quis autem fecerit quæ præcepta sunt vobis, dicitur: serui inuitiles sumus. Ille solus humilitatem animi verè consecutus est, qui sibi ipsi persuasit, quantumlibet peregerit, nihil se magnum gessisse, qui nec ad finem peruenisse arbitratur. Complures ex humilitate in superbiam elatæ sunt, sed nos ne obsecræ id patiamur. Fecisti aliquid humile, noli magnum sapere, alioquin omnia perdidisti. Eiusmodi fuit Phariseus ille, elatus intumuit, quod pauperibus decimas daret, & omnia amisit. Non sic Publicanus ille, qui quoniam se humiliter agnoscebat, iustificatus est. Audi rursum Paulum: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Vides quam se non extulerit, sed modis omnibus deiecerit, atque humilior euaserit, idque cum ad supremum virtutis culmen peruenisset. Tres etiam pueri ignibus iniecti, quid in media fornace dicebat? Peccauimus cum patribus nostris, iniquitatem fecimus, sed in corde contriti & spiritu humilitatis suscipiamur. Ita & cum in fornacem iniecti fuerint, humiliter quem antea fuerant, eleuerunt. Nam postquam miraculum illud circa se patra-

D. Chrysof. hom. 2. in ep. Paul. ad Philem.

Luce 17.

Luce 18.

1. Cor. 4.

Daniel. 3.

patratum viderunt, seipfos saluti indignos arbitantes, ad humilitatem protinus conuersi sunt. Audi quid & Dauid dixerit. Quod si dixerit mihi, nolo te, ecce ego faciat mihi, quod acceptum est coram se. Poterat certe sua plurima recte facta proferre, sed humilia sentire, & dicere maluit. Heli quoque Dominus, inquit, est, quod gratum est coram se, faciat. & paulo inferius: Si humiles sumus vt decet, si mites, ac mansueti vt oportet. non sit nobis ea humilitas elationis occasio. Humilis es, & cunctis abiectioni, noli idcirco inflari, ideo. n. te humilias, vt arrogantia fugias. Quod si per hanc arrogantiam corruas, melius fuerat non humiliari. Quoties tibi subrepat elata cogitatio, quod quasi humilitatis culmen occupaueris, considera vbi am, vnde descenderit Dominus tuus, & tunc depones te ipsum admirari & laudare. Immo te, & tua omnia ridere cogeris, cum ex collatione dominice humilitatis, nihil te omnino profecisse cognoueris, debitorem te semper existimans.

Alij Patres tertium remedium tradunt ad virtutis humilitatem obtinendam, illudque efficacissimum, vt Christum Dominum opere & sermone, verbo & exemplo humilitatem docentem intueamur & audiamus: vnde Origenes. hom. 22. ait: Vniuersam Domini dispensationem ad humilitatem nos instruere deprehendimus. Cum infans esset, mox in spelunca, nec lecto, sed presepiti imponitur. Deinde in domicilio fabri, & matris pauperule enutritur, subditus patri & illius sponso. Subditur Ioanni, & baptismum suscepit a seruo Dominus. Nemini aduersariorum resistit, neque inenarrabilem suam potestatem in quemquam vibrat, sed quasi potentioribus cedit. Principibus sacerdotum in forma rei sistitur, ad presidem ducitur, & iudicium illius sustinet, & cum posset calumniantores arguere, silentio tolerat illorum calumnias. Conspuitur a seruis, ac vilissimis pueris; morti traditur, eique (hominum iudicio) turpissimae post tantam vero animi humilitatem, tandem & gloriam suam exerit, vnde secum glorificans quotquot cum ipso ignominiam tulere; quorum primi sunt beati discipuli, qui pauperes, ac nudi orbem percurrerunt, non in

sapientia sermonis, non sequacium multitudine suffulti, sed soli, & piscatores, & desolati, terram ac mare peragrantes, flagris cesti, lapidati, & occisi.

Ad horum nos imitationem conferamus, vt ex humilitate nobis sempiterna nascatur gloria. Sit tibi & ornatus, & indumentum & incessus, & cathedra ad mediocritatem magis, quam ad fastum. Par esto subiectis. Qui namque primus esse cupit, omnium hominum, seruum esse iubet Christus. Ama humilitatem, & glorificabit te. Agnoscat te Christus tanquam discipulum suum coram Angelis & glorificabit te, si humilitatis ipsius fueris imitator, qui dixit: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenieris requiem animabus vestris. & D. August. lib. de sancta virginitate. loquens de Chanaan, quae humili affectu dixerat se canem esse, ait. O mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis, quam superius canem appellauerat, nec ei panem filiorum proieciendum esse responderat, quod illa humiliter accipiens, dixerat; etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, ac sic quod astiduo clamore non impetrauerat, humili confessione promeruit. Hinc illi duo proponuntur orantes in templo, vnus Phariseus, alter Publicanus propter eos, qui iusti sibi videntur, & spernant ceteros, & enumerationi meritorum praefertur confessio peccatorum: & descendit Publicanus iustificatus magis, quam ille Phariseus. & causam ostendens, cur id iustum sit, ait: Quia omnis, qui se exultat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Quid illud, quod quaerentibus discipulis: quis eorum videretur esse maior? puerum paruulum constituit ante oculos eorum dicens: Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum celorum; nonne humilitatem maxime commendauit, & in ea meritum magnitudinis posuit? Vel cum filius Zebedae latera eius in sedium sublimitate concupiscentibus ita respondit, vt passionis eius calicem bibendum potius cogitarent, in quo se humiliavit vsque ad mortem, mortem autem crucis, quam superbo appetitu praeferrere ceteris postularent, quid ostendit nisi eius futurum altitudinis largiorem, qui enim doctorem humilitatis ante ea sequerentur? Iam vero

L. Reg. 15.

Or. homil. que est de humilitate

vero qui exiturus ad passionem lauit pedes discipulis, monuitque vt condiscipulis, atque conseruis hoc facerent, quod eis fecisset magister & Dominus, quantum commendauit humilitatem, cui commendanda etiam illud tepus eligit, quo eum proxime moriturum, cum magno desiderio contuebantur? hoc vtique praecipue memoria retenturis, quod magister imitandum vltimum demonstrasset, ait: hoc facite in meam commemorationem: & ibidem subiungit: Hucine redacti sunt thesauri sapientiae, & scientiae absconditi in te, vt hoc pro magno discamus a te, quoniam mitis es, & humilis corde? Itane magnum est esse paruulum, vt nisi a te, qui tam magnum es, fieret, disci omnino non posset? Ita plane. Audiant te, & veniant ad te, & mites atque humiles esse discant a te, qui misericordiam & veritatem tuam requirunt, tibi viuendo, tibi, non sibi. Audiat hoc laborans, & oneratus, qui sarcina premitur, vt oculos ad caelum leuare non audeat, percussus pestibus ille peccator & propinquans de longinquo. Audiat Centurio non dignus cuius tectum subires. Audiat Zachaeus, maior Publicanorum; audiat mulier in Ciuitate peccatrix. Audiant meretrices & Publicani, qui Scribas & Phariseos praecedunt in regno celorum. Hi omnes cum conuertuntur ad te, facile mitescant & humiliantur coram te, memores ibique vultus suae, & indulgentissimae misericordiae tuae, quia vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Ac tandem D. Gregor. exponens verba illa Iob, vbi sermonem habes de Leuiathan dicit: Ipse est rex super vniuersos filios superbiae. sic habet. Audiant omnes: Immundus est apud Deum omnis, qui exultat cor suum. Audiant omnes: Quid superbis terra, & cinis? Audiant omnes Dominum dicentem: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Ad hoc namque vniuentus Dei filius formam infirmitatis non sive suscepit; ad hoc inuisibilis non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisorū opprobria, passionumque tormenta tolerauit; vt superbum non esse hominem doceret humilis Deus. Quare ergo humilitatis virtus est; propter quam solum veraciter edocendam is, qui sine ad-

matione magnus est, vsque ad passionem factus est paruus? Quia enim originem perditioni nostrae superbia praebuit diaboli, instrumentum redemptionis nostrae inuenta est humilitas Dei. Hominis quippe noster videri super omnia voluit elatus: Redemptor autem noster magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est paruus. Auctor mortis dicit: In caelum conscendam auctor vitae ait: Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. Ille dicit: Super astra caeli exaltabo solium meum: iste humano generi a paradisi sedibus expulso dicit: Ecce venio cito, & habitabo in medio tui. Ille dicit: sedebo in montem testamenti, in lateribus Aquilonis: iste dicit: Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum & abiectionis plebis. Ille dicit: Ascendam super altitudinem nubium, & si Isai. 14. milis ero Altissimo; iste cum in forma Dei esset, non apinam arbitratum esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanius formam serui accipiens.

Quantum remedium ad humilitatem comparandam tradit idem D. Gregorius D. Greg. 15. super Ezechielem, attentam scilicet ac 2. in Ezech. profundam magnitudinis, & omnipotentiam. 2. tentia Dei magnitudinem. dum enim diuinam maiestatem contēplamur, quā longē ab ea abest humana infirmitas ac labilis nostra conditio, necesse erit agnoscere. Verba eius, vt potē spiritu, doctrina, & eruditione plena, hic referre minimē graua bor. Vox supra firmamentum fit, quando animus hominis omne quod creatum est transcendens, in solo creatoris sui lumine fidei oculos figit, quod vbiq̄ue est; & vbiq̄ue totus est; quod nusquam deest, & tamen ab iniquorum cogitationibus longe est; quod nec ibi deest, vbi longe est, quia vbi non est per gratiam, est per vindictam. Huius naturae potentiam, cum striccius in ea cogitat animus, vox super firmamentum fit, & tunc flant animalia & submitunt alas suas, quia sanctorum mentes, dum Creatoris superentiam intenta contemplatione desiderant, vilescunt eorum animo virtutes, quas habent, & tunc sunt apud se humiles, quando eis illud allatum est, quod super Angelos sonat.

Math. 11.
D. Aug. li. de S. Virg. 10. 6.
Math. 15.
Luce 18.
Luce 19.
Luce 7.
Math. 12.
Rom. 5.
D. Greg. lib. 34. mor. c. 18.
Iob. 41.
Ecles. 10.
Math. 11.

Deponant ergo alas suas, cum vox super firmamentum sit, id est, humiliantur in eo, quod apprehendunt, cum superna conspiciunt, quæ ab eis comprehendere non possunt. Sapere etiam sanctorum cogitationibus ipsa, quæ habent bona, blandiantur, ut eorum mentes, in aliqua sui fiducia eleuent, sed protinus ad occulta Dei iudicia recurrunt, quo modo alij ex virtutibus ad infernum per elationem corrumpunt, alij ex vitis correcti, ad cælum per humilitatem leuantur. Vnde nos ad humilitatem reuocans Prophetæ terret, & admonet dicens: Venite, & videte opera Dei, & terribilis in consiliis super filios hominum. Quis enim dignè considerare valeat, quantus super nos terror sit consiliorum Dei, quando alter ex virtutibus in finem tendit in vitam, & alter ex vitis in virtutibus concludit finem? Quia iuxta Salomonis sententiam: Sunt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: Et tamen nescit homo, viturum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum seruantur incerta: Est via, quæ videtur homini iusta, nouissima autem eius deducunt ad mortem. Hæc itaque occulta iudicia profunde cogitare, quid est aliud, quam alas deponere, id est, de nulla iam virtute confidere, sed sub magno timore trepidare? siue enim omnipotentis Dei naturam considerent, siue eius iudicia perpendant, trepidant & pertimescunt. Etsi ergo quasi alas deponere est virtutes, quas habent, humiliare. sic Abraham alas deposuit, qui quando loqui cum Deo cepit, puluerem & cinerem se esse cognouit dicens: Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis. sic Moyses alas deposuit, qui eruditus in omni scientia Ægyptiorum, mox ut verba Domini audiuit, verba se non habere deprehendit, dicens: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius; Ex quo enim locutus es ad seruum tuum, impeditioris & tardioris lingue sum. sic Isaias, cuius vita Domino ad predicandum placuerat, cum eundem Dominum contemplantur, carbone de altari in ore tactus est, ait: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum. Ecce ad superiora subleuatus, sibi metipsum de labiorum pollutione displicuit. Nisi enim cælestis munditie alta conspiceret, esse se indicabilem non inuenisset. sic loquente Domino Ieremias clamat, A, a, a, Domine Deus, nescio loqui, quia puer Ieremias ego sum. Iuxta enim ea verba quæ audiebat, verba se non habere cognouerat. sic Daniel Daniel, sublimem visionem videns per plurimos dies elanguit, & egrotauit, quia & hi, qui in virtutibus fortes sunt, cum altiora Dei conspiciunt, in sua sublimi estimatione infirmi atque imbecilles fiunt. sic B. Iob à Domino laudatus, cum verba Dei colloqueris audiret, respondit dicens: Inspiciet locutus sum, & quæ vltra Iob. 42. modum excederent scientiam meam: & paulo post: idcirco ipse me reprehendo, & ago penitentiam in fauilla, & cinere. Qui enim quantum ad homines sapienter locutus fuerat, loquentem sibi Deum audiens, inspiciet se locutus fuisse reprehendit, quia in contemplatione veræ sapientiæ suæ ei sapientia viluit. Ad vocem ergo desuper viuentem animalia alas deponunt, quia virtutem Dei, siue in natura sua contemplari requiramus, siue in occultis iudiciis inuestigare cogitemus, pro eo quod eius altæ nobis impenetrabilia sunt, nostra nobis, si qua inesse bona credebantur, vilescunt. Et qui in quantumcumque scientia volare credebantur, inuisibilem super nos naturam, & impenetrabilia eius iudicia perpendentes, submissis alis humiliter stamus.

Tandem vltimum remedium, & efficacissimum ad humilitatem inquirendam humilitationem esse his verbis D. Bernardus edocuit: Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. si virtutem appetis humilitatis, nunc regulam non refugas humilitationis. Prodest itaque que mihi meam insipientiam sciri, & a scientibus iure confundi, cui sæpe conigit a nescientibus iniuste laudari. Terret me Apostolus, qui & ipse territus dicit: Parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Quam pulchre dixit: parco. Non parci sibi arrogans, non parci sibi superbis, non cupidus vanæ gloriæ & iactator assensu suorum, qui vel sibi arrogat quod est, vel mentitur de se, quod est, vel mentitur de se, quod non est. Solus, qui verè humilis est, parci amæ suæ, qui, ne putetur quod non est, semper quantum in se est, vult nesciri quod est. & ad reuera

Psal. 65.

Eccles. 9.

Prov. 14.

Gen. 18.

Exod. 4.

Isaia 6.

nisset. sic loquente Domino Ieremias clamat, A, a, a, Domine Deus, nescio loqui, quia puer Ieremias ego sum. Iuxta enim ea verba quæ audiebat, verba se non habere cognouerat. sic Daniel Daniel, sublimem visionem videns per plurimos dies elanguit, & egrotauit, quia & hi, qui in virtutibus fortes sunt, cum altiora Dei conspiciunt, in sua sublimi estimatione infirmi atque imbecilles fiunt. sic B. Iob à Domino laudatus, cum verba Dei colloqueris audiret, respondit dicens: Inspiciet locutus sum, & quæ vltra Iob. 42. modum excederent scientiam meam: & paulo post: idcirco ipse me reprehendo, & ago penitentiam in fauilla, & cinere. Qui enim quantum ad homines sapienter locutus fuerat, loquentem sibi Deum audiens, inspiciet se locutus fuisse reprehendit, quia in contemplatione veræ sapientiæ suæ ei sapientia viluit. Ad vocem ergo desuper viuentem animalia alas deponunt, quia virtutem Dei, siue in natura sua contemplari requiramus, siue in occultis iudiciis inuestigare cogitemus, pro eo quod eius altæ nobis impenetrabilia sunt, nostra nobis, si qua inesse bona credebantur, vilescunt. Et qui in quantumcumque scientia volare credebantur, inuisibilem super nos naturam, & impenetrabilia eius iudicia perpendentes, submissis alis humiliter stamus.

Tandem vltimum remedium, & efficacissimum ad humilitatem inquirendam humilitationem esse his verbis D. Bernardus edocuit: Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. si virtutem appetis humilitatis, nunc regulam non refugas humilitationis. Prodest itaque que mihi meam insipientiam sciri, & a scientibus iure confundi, cui sæpe conigit a nescientibus iniuste laudari. Terret me Apostolus, qui & ipse territus dicit: Parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Quam pulchre dixit: parco. Non parci sibi arrogans, non parci sibi superbis, non cupidus vanæ gloriæ & iactator assensu suorum, qui vel sibi arrogat quod est, vel mentitur de se, quod est, vel mentitur de se, quod non est. Solus, qui verè humilis est, parci amæ suæ, qui, ne putetur quod non est, semper quantum in se est, vult nesciri quod est. & ad reuera

D. Bern. ep. 87. ad Ege-

1. Cor. 12.

HOMILIA XVI.

Eruditè exponi incipiunt verba illa: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

ACRA hæc Virginis verba ut radicitus exponamus, oportet ante omnia quid sibi velit verbum illud, ex hoc, explicare. nam D. Bonauent. Episcopus Christophopolitanus, Cornelius Ianse. in sua Venerab. Bedam, opinati sunt verbum illud ex hoc designare humilitatem Virginis; nam cum nuper dixisset: respexit humilitatem meam, & continuo subiunxit: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, videtur planè humilitatem signare, tanquam causam huius vniuersalis commendationis & applausus, vnde Beda: Cuius autem humilitas respicitur, recte beata ab omnibus cognominatur, vnde sequitur: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, hoc est, ex eo quia respexit meam humilitatem: Alij volunt, ut verbum illud ex hoc, designet illud quod in sequenti versiculo subiicit: Quia fecit mihi magna: ita ut sensus sit, ex hoc, quod fecit mihi magna qui potens est: beatam me dicent omnes generationes: Mihi tamen germanior videtur D. Hieronymi, Theophylacti, Euthymij, necnon & D. Augustini, & aliorum interpretatio assentientem, verbum illud ex hoc designare tempus, in quo iam B. Virgo facta & agnita erat vera mater Dei, vnde D. Hierony. pro eo quod nos legimus: Ecce enim ex hoc ipse vertit: ecce enim amodo, quod idem sonat, quod ex hoc ante quartum tempore. Theophylactus quoque expressè legit ex hoc tempore: Euthymius exponit ecce enim post hæc: ac tandem D. Augustinus hanc probans expositionem inquit: per Magnific.

Psal. 87.

1. Reg. 6.

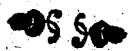
1. Cor. 4.

1. Reg. 1.

reuera periculum, audire quemquam de se supra, quam sentit in se. Quis dabit mihi apud homines tantum de veris dignè humiliari, quantum vel de falsis datū est indigne exaltari? Illam mihi vocem propheticam iure assume-rem: Exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus: Et illud: Ludam, & fiam vilior. Ludam scilicet, ut ludar. Bonus ludus, quo Michol irascitur, & Deus delectatur: bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum prebet: bonus, inquam, ludus, quo efficitur opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Nam reuera quid aliud secularibus, quam ludere videtur, cum quod ipsi appetunt in hoc seculo, nos per contrarium fugimus, & quod ipsi fugiunt nos appetimus? Ludus iucundus, honestus, gravis, quo ludebat qui dicebat: Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus. Hoc ludo & nos interim ludamus, ut illudamur, confundamur, humiliemur, donec veniat, qui potentes deponit, & exaltat humiles, qui nos laetificet, & in eternum exaltet.

Ad extremum non possum aliam eorundem verborum B. Virginis explanationem silentio præterire: pro qua supponendum est, quod humilitas non semel in sacris eloquiis afflictionem significat, eadem enim ferè verba Anna mater Samuelis loquuta est: Si respiciens videbis afflictionem famulæ tuæ: vbi in Græco: Si respiciens humilitatem ancillæ tuæ: quæ autem fuerit hæc afflictio B. Virginis, si me interroges respondebo fuisse, tum quod doleret miseram humani generis vicem; tum quod maxima animi anxietate afficeretur propter dilationem aduentus Christi in carne humana, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

D. Bonau. Episcopus Christophopolitanus, Cornelius Ianse. in sua Venerab. Bedam, opinati sunt verbum illud ex hoc designare humilitatem Virginis; nam cum nuper dixisset: respexit humilitatem meam, & continuo subiunxit: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, videtur planè humilitatem signare, tanquam causam huius vniuersalis commendationis & applausus, vnde Beda: Cuius autem humilitas respicitur, recte beata ab omnibus cognominatur, vnde sequitur: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, hoc est, ex eo quia respexit meam humilitatem: Alij volunt, ut verbum illud ex hoc, designet illud quod in sequenti versiculo subiicit: Quia fecit mihi magna: ita ut sensus sit, ex hoc, quod fecit mihi magna qui potens est: beatam me dicent omnes generationes: Mihi tamen germanior videtur D. Hieronymi, Theophylacti, Euthymij, necnon & D. Augustini, & aliorum interpretatio assentientem, verbum illud ex hoc designare tempus, in quo iam B. Virgo facta & agnita erat vera mater Dei, vnde D. Hierony. pro eo quod nos legimus: Ecce enim ex hoc ipse vertit: ecce enim amodo, quod idem sonat, quod ex hoc ante quartum tempore. Theophylactus quoque expressè legit ex hoc tempore: Euthymius exponit ecce enim post hæc: ac tandem D. Augustinus hanc probans expositionem inquit: per Magnific.

D. Aug. vbi supra.

Vsq; ad illud tempus apud homines opprobrium sterilitatis portauerat, quia integritatem virginittati thoro maritali preponebat, sed vnde in priori generatione carnalis quasi maledictionis sententiam sustinuit, inde nunc ab omni generatione mortali benedictionem collaudabiliter recepit. habetque hanc expositionem magnum fundamentum in Græco codice, nam vbi Interpres Latinus legit: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: Græcus translulit: Ecce enim ex hoc nunc beatam me dicent omnes generationes. quare legitimus sensus erit: ex hoc nunc beata ab omnibus prædicabor, quia Domini mater effecta sum; ex hoc enim instanti, quo tu, o Elisabeth, Spiritu sancto plena, Domini matrem me esse cognoscis, & fateris, & tuus etiam filius adhuc in vtero tuo existens, contra omnem naturalem cursum, meum filium, qui Deus est, adorat: ex hoc (inquam) instanti omnes gentes felicitatem meam prædicabunt.

Verbo Græca in c. 1. Luc.

Lucæ 1.

Tu de me nunc dicis, beata, quæ cre didisti, sed ego dico, quod ex hoc nunc beatam me dicent omnes generationes. In his verbis prophetiam contineri, atque adeo B. Virginem illuminatissimam fuisse prophetissimam docuit expressè Glossa interlinearis, dum in commentario illorum verborum: Et accessisti ad prophetissimam, & concepit, & peperit filium: ait, prophetissimam istam fuisse illam, quæ prophetauit dicens: Magnificat anima mea Dominum. & D. Basil. eadem verba exponens inquit: quod B. Maria prophetis fuerit, ad quam proximè per spiritus pronotionem accesserit Isaias, nemo contradixit, qui memor sit verborum Mariæ, quæ propheticè afflata spiritu locuta est. Rectè ait (nemo contradixerit) quia omnes Patres, & alij Ecclesiastici Scriptores in eadem sententiam conspirant. D. Ambrosius, S. Gregorius, Nazianzenus, Cyrillus, Hieronymus, D. Augustin. Nissenus, Epiphanius, Eusebius, Petrus Galatinus, Lyra, Glossa ordinaria, ac tandem Rupertus Hieron. sup. Abbas, qui Mariam vocat Prophetissimam.

Isaiæ 2.

D. Basil. sup. c. 18. Isaiæ.

Prophetarum. Prophetauit igitur B. Virgo beatam ac felicem se prædicandam ab omnibus generationibus: sicut enim de de Civit. Dei forti ac strenua muliere ait Sapiens: Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt. similem in modum surrexerunt in de testim. de Ecclesia Catholica filij Dei, non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati, qui per generationes, omniaque sæcula Virginem beatissimam prædicauerunt & prædicabunt. Et quidem si Christus Dominus dicit: Beati qui non viderunt, & crediderunt: quomodo non B. Deipara, quæ abditissimum incarnationis arcanum sciante firmissimè credidit: Beata quæ cre didisti, quia perficientur in te omnia quæ dicta sunt tibi: Et si Dauid ait: Beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius, quomodo non B. Virgo, cui fecit magna, qui potens est, & in cant. Beati omnes, qui diligunt te, quomodo non B. Maria, quæ præ amoris magnitudinis deficiebat: dicite dilecto, quia amore lan- guet: & si idem Sapiens affirmat: Beatus homo, qui semper est pauidus, quomodo beata non erit Maria, quæ sancto timore in Angelica annunciatione expavit: Beata est in sermone eius: & si Dauid dicit: Beatus populus, cuius Dominus Deus eius: quomodo Virgo non erit beata, cuius Dominus Deus filius eius est? & si idem ait: Beati, qui habitant in domo tua Domine, quomodo non B. Virgo adhuc in hoc sæculo, quæ in eadem domo, & sub eodem tecto, imò & in infantia Christi in eodem lecto, & cum ipso per triginta & plures annos cohabitauit: & si idem ait: Beatus vir, qui miseretur & commodat, quomodo non B. Virgo, quæ tot misericordiarum opera erga Deum hominem exercuit, illum potavit, cibavit, hospitem in propria domo recepit, nudum vestiuit, captum à ludæis visitavit, & mortuum sepeliuit: ac tandem si idem Propheta dicit: Beati immaculati in via, quomodo non B. erit Maria, de qua spūs ait: Pulchra es amica mea, & macula non est in te: & quæ Salomon vocauit speculum sine macula? Hoc laudationis genus docuit me B. Basil. Seleucij Episc. in orat.

Aug. lib. 17. beatam ac felicem se prædicandam ab omnibus generationibus: sicut enim de de Civit. Dei forti ac strenua muliere ait Sapiens: Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt. similem in modum surrexerunt in de testim. de Ecclesia Catholica filij Dei, non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati, qui per generationes, omniaque sæcula Virginem beatissimam prædicauerunt & prædicabunt. Et quidem si Christus Dominus dicit: Beati qui non viderunt, & crediderunt: quomodo non B. Deipara, quæ abditissimum incarnationis arcanum sciante firmissimè credidit: Beata quæ cre didisti, quia perficientur in te omnia quæ dicta sunt tibi: Et si Dauid ait: Beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius, quomodo non B. Virgo, cui fecit magna, qui potens est, & in cant. Beati omnes, qui diligunt te, quomodo non B. Maria, quæ præ amoris magnitudinis deficiebat: dicite dilecto, quia amore lan- guet: & si idem Sapiens affirmat: Beatus homo, qui semper est pauidus, quomodo beata non erit Maria, quæ sancto timore in Angelica annunciatione expavit: Beata est in sermone eius: & si Dauid dicit: Beatus populus, cuius Dominus Deus eius: quomodo Virgo non erit beata, cuius Dominus Deus filius eius est? & si idem ait: Beati, qui habitant in domo tua Domine, quomodo non B. Virgo adhuc in hoc sæculo, quæ in eadem domo, & sub eodem tecto, imò & in infantia Christi in eodem lecto, & cum ipso per triginta & plures annos cohabitauit: & si idem ait: Beatus vir, qui miseretur & commodat, quomodo non B. Virgo, quæ tot misericordiarum opera erga Deum hominem exercuit, illum potavit, cibavit, hospitem in propria domo recepit, nudum vestiuit, captum à ludæis visitavit, & mortuum sepeliuit: ac tandem si idem Propheta dicit: Beati immaculati in via, quomodo non B. erit Maria, de qua spūs ait: Pulchra es amica mea, & macula non est in te: & quæ Salomon vocauit speculum sine macula? Hoc laudationis genus docuit me B. Basil. Seleucij Episc. in orat.

D. Basil. in or. de annuc.

de annunc. vbi ait: Si D. Petrus ob id beatus appellatus, regniue clauorum clauis sortitus est, & Christum Dei filium palam confessus est, quomodo ea super omnes beata prædicanda non est, quæ illum parere meruit, quem ille confessus est: Cæterum cum sanctissimam Virginem dicentem audio: Beatam me dicent omnes generationes, nomine beatitudinis intellexisse arbitror felicitatem & celebritatem sui nominis; sicut enim Christus nominis sui gloriam & exaltationem ex eo obtinuit, quod cum æqualis Patri esset, se exinaniuit, formam seruulæ accipiens, ita Deipara nominis sui gloriam ac celebritatem consecuta fuit, eo quod cum humilis ancilla esset, Dei Genitrix facta fuisset; præcipue tamen beatam se acclamandam intellexit, quia filium Dei vtero suo conceperat. Allusisse mihi videtur Deipara ad verba Lia, quæ, eo quod Zelpha eius ancilla filium peperisset, dixit: Hoc pro beatitudine mea: beatam quippe me dicent mulieres: quæ verba potiori iure poterat B. Virgo sibi vsurpare, quàm Lia; tum quia partus ille alienus fuit, & non Lia, B. vero Virgo ex propria substantia Christum concepit; tum quia si filium illum appellauit Lia, tunc quod interpretatur beatitudo, quasi felicitatem, & beatitudinem Zelpha ei peperisset, certe beatissima Virgo Christum peperit, qui vere omnium Angelorum & hominum obiectiua beatitudo est.

Lm. i.

Gen. 27.

Adeò autem benè congruit Mariæ beatam nominari, vt sicut inter Deos à Poetis, Tonans nominatur Iuppiter, inter Prophetas David, inter sapientes Salomon, inter Apostolos Paulus, inter Oratores Cicero, inter Medicos Galenus; ita cum auditur B. Virgo, continuo Mariam intelligimus significari. Quinque circumferuntur beatitudinis, seu felicitatis definitiones, quæ singulariter in Deiparam conuenire reperio: Cicero in Tusculanis felicem & beatum illum describit: Cui, quidquid optauit, ad vota successit. D. Aug. lib. de Trinit. aliam describit definitio-

Cic. lib. 1. de quest.

nem: Beatus est habens omnia quæ vult, & nihil mali vult. Aristoteles autem aliter definiuit: Beatus est habens actus secundum perfectam animi virtutem. ac tandem Boet. Metaph. lib. 3. de consolat. illam assignauit beatitudinis definitionem, quæ per omnium ora vagatur: Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus: cum igitur Deipara Maria nihil à Deo obtinere absoluta voluntate optauerit, quod pro votis non fuerit consecuta, cum haberet omnia quæ voluit, & nihil vnquam mali voluit, cum incessanter secundum perfectam animi virtutem semper operaretur ex plenitudine diuinæ gratiæ; cum denique tanta bonorum copia aggregatim in illam confluerit, vt simul esset Virgo & Mater Dei, qui fons est & origo omnium bonorum, meritò his omnibus nominibus beata nominari & prædicari ab omnibus nationibus debet, vt de seipsa prophetauit dicens: Beatam me dicent omnes generationes. Illud tamen silentio non præteribo, quod in magnam Virginis laudem cedit, obseruatum à nobis esse nusquam generationum omniū laudem, & prædicationem nisi Deo tribui, iuxta illud: in generatione, & generationem annunciamus laudem tuam: & illud: Domine memoriale tuum à generatione in generationem: vnde cum propria hæc Dei laus Mariæ tribuitur, illud certe in causa erit, quod Deum genuit, & eius mater est, cui omnium generationum laus deberur.

Psal. 139.

Porrò iam explicare opus est, quid intellexerit B. Virgo per omnes generationes, à quibus se laudandam vaticinata est. Antequam tamen id præstem, præsupponere oportet, beatissimam Virginem certò præcognouisse, propheticè spiritu afflatam celeberrimi, sui nominis famam per vniuersum terrarum orbem longe lateque diffundendam fore; ad quod aludens ipsa dixit: Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum. Sed vsquequo fluent, o dilectissima sponsa, aromata horti tui vsquequo fluet odor clarissimi nomi-

Cant. 4.

Psal. 144.

nominis tui? certe in generationes generationum, quia generatio & generatio laudabunt opera tua: si enim bonum nomen & fama non solum in vita, sed etiam post mortem sanctos & iustos concomitatur, iuxta illud: *In memoria eterna erit iustus*: è contra verò, nomen impiorum putrescet, vt dixit Sapiens, & vt ait Dauid: *perijt memoria eorum cum sonitu*: multo magis Dei genitricis immortalis fama, ac præstantissimi nominis eius laus per omniau ora volitabit. Iob quidem, vt significaret suauitatem odoris, quem immaculata eius vita efflabat, dixit: *Dies mei pertransierunt quasi naues poma portantes*, quia sicut nauibus odoriferis pomis onustis cõtingere solet, vt flante vento suauissimũ post se odorem relinquunt, ita inculpatissimo Iob accidit, vt quacumque via tranfibat, suauissimum sanctitatis vitæ suæ odorem relinqueret, ac per vniuersum orbem illum spargeret. Quid quæso fuit B. Virgo, nisi mystica naus odoriferis cœlestium charismatum pomis onusta, ipsa dicente: *poma vetera, & noua seruaui tibi, dilecte mi?* hæc ergo naus per mare huius mundi Spiritu sancto inſtar nauæ illam gubernante, immaculatæ suæ vitæ, suauem aded odorem spirauit, vt ad omnes nationes mira eius fragrantia pertingeret, vt in figura eius de regina Esther prædictum legimus: *fama nominis eius crescebat quotidie, & per omnium ora volitabat*. quare potiori iure, quàm de rege Iosia licebit mihi dicere de regina Maria: *In omni ore quasi mel indolcorabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini, cum igitur beatissima Virgo exploratum haberet ob celsissimam, ac inauditam Matris Dei dignitatem, nominis eius famam à mari vsque ad mare, & vsque ad terminos terræ fore diuulgandam, consequenter agnouit ab omnibus generationibus beatam esse prædicandam.*

Eccles. 49.

Verum vt distinctius agnoscas, quænam sint istæ generationes, duplicem illorum verborum interpretationem: Bea-

tam me dicent omnes generationes, breuiter subiiciam: Primam tradit Hugo Card. qui B. Virginem esse ait velut centrum, seu medium terræ, ad quod omnium hominum generationes tamquam lineæ à circumferentia ductæ respiciunt: eius egregia verba hæc sunt: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Omnes gentes, scilicet Iudeorum & Gentilium, virorum & mulierum, diuitem & pauperum, Angelorum & hominum: quia omnes per ipsam salutare beneficium acceperunt, homines reconciliationem, Angeli reparationem. Christus enim Dei filius operatus est salutem in medio terræ, id est in vtero Mariæ, quæ quædam mirabili proprietate, terra medium, appellatur. Ad illam enim respiciunt, & qui habitant in cælo, & qui habitant in inferno, id est, in Purgatorio, & qui habitant in mundo. Primi, vt resarciantur. Secundi, vt eripiantur. Tertij, vt reconcilientur. Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, à beata Virgo, quia omnibus generationibus vitam, gratiam, & gloriam genuisti: mortuis vitam, peccatoribus gratiam, miseris gloriam. Ita dicitur Iudith: Tu gloria Ierusalem; tu lætitia Israel; tu honorificentia populi nostri, quæ fecisti viriliter. Primum est vox Angelorum, quorum ruina per ipsam reparata est. Secundum est vox hominum, quorum tristitia per eam lætificata est: tertium est vox mulierum, quarum infamia per ipsam deleta est; quartum est vox mortuorum, quorum captiuitas per eam redacta est. Hæc ille, Secundâ interpretationem adhibet Albert. Magnus in comment. huius loci, asserens sub nomine omnium generationum intelligi omnes generationes virorum, Mulierum, Coniugatorum, Virginum, & Viduarum, Viuentium, & Morientium. Generatio enim virorum Deiparam beatam proclamant, quoniam per eam ad nos propagata est benedictio, sicut per primam matrem maledictio; sicut enim hæc dedit viro suo de ligno vetito, vt comederet, & quia mortiferum erat, mortem illi intulit, ita Deipara dedit nobis lignum vitæ, vt de fructu eius comedentes in æternũ*

Alber. Mag. sup. Magnif.

HOMILIA XVII.

In eadem verba: *Beatam me dicent omnes generationes: varia contextur B. Virginis encomia, quæ à Gentilibus, Iudeis, Hæreticis, quàm fideles ei derulerunt; inter quæ penè innumera, eaque clarissima epitheta, quibus diuina eloquia, & Sancti Patres Virginem exornant, recensentur.*

NE QUAM Deipara Maria cecinisset caticum hoc, quo prophetans asseruit: *Beatam me dicent omnes gene-*

Luc. 1.

Eccles. 24.

rationes: id ipsum Salomon præuidens in persona Virginis dixit: *Memoria mea in generatione sæculorum*: ac si diceret: immortalis nominis mei fama per omnes generationes vagabitur, & omnia tempora transcendet. Quam autem id rationi consentaneum sit, his verbis sapienter probauit Ioannes Damascenus: *Si eorum, qui inſtitiam coluerunt, memoria D. Io. Damasceni celebranda est, equis tandem iustitiae fomi, ac sanctitatis thesauro laudem non de Assumpt. adhibeat? B. es Virgo inter omnes generationes, sola, quæ digna, quæ beata prædiceris; Ecce enim beatam te dicent omnes generationes, quemadmodum ipsa dixisti te filie Ierusalem, id est, Ecclesie viderunt, ac regina, id est, iustorum anima, beatam te dixerunt, atque in secula collaudabunt. hæc ille. Verum ego nomine generationum non solum fidelium generationum, sed omnes generationes, tam cœlestes, quàm terrestres comprehendendi opinor, ita tamen vt vniuersalitas hæc sumatur pro generibus singulorum, non pro singulis generum, cum certum sit tam in præterito, quàm præsentibus & futuro tempore numquam defecturos, qui diabolico spiritu incitati, ex odio in Christum, B. Virginem execrantur, quare cum omnes generationes ad tres possint*

viueremus. Generatio mulierum beatam prædicat. Deiparam, quoniam ab infamia & opprobrio maledictionis per eam liberata est. Virginum generatio beatam Mariam salutem, immo & beatissimam, vt ait Salomon: *Viderunt eam filie Sion, & beatissimam prædicauerunt*, tamquam virginittatis magistram, & virginum vexilliferam. Viduarum cœtus cum vidua Anna in templo beatam illam prædicat, cuius meminit D. Lucas. Coniugatarum status cum coniugata Elisabeth in illa verba prorumpit: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. Viuentes omnes, quid cū orant, frequentius in ore versant, quàm Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui? Morientes quid proclamant, nisi, Maria mater gratia, mater misericordiae, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe? Mortui tandem in Purgatorij carcere detrusi confidentes illam matrem misericordiarum, auxilium eius, vt inde educantur, incessanter implorant. Atque horum omnium gradus laudantium: Beatam me dicent. Cancellarius autem Parisiensis super Magnificat, triplicem rationem assignat, ob quam Deipara ab omnibus generationibus sit laudanda: prima, quia ipsa mater est illius, qui fecit omnes generationes cœli, & terræ: secunda, quia ab initio, & ante sæcula prædestinata fuit, vt esset affinis omnium generationum; est enim nostra soror ab humana specie; est mater, ex spiritali nostra regeneratione; est cognata Angelis intelligentibus acumen ac mentis, & corporis puritate: tertia, quia cum omnes generationes tam cœlestes, quàm terrestres, hoc est tam Angeli, quàm homines, varia ab ea ceperunt beneficia, iure gratitudinis omnes illam perpetuò collaudare tenentur. Cui sit honor & gloria in secula sæculorum, Amen.*

Cant. 6.

Luc. 1.

Luc. 1.

Cancel. Paris. tract. 5. super Magnif.

possint reuocari, ad generationem diuinam, angelicam, & humanam; hæc vero ad generationem Gentilium, Iudæorum, Hæreticorum, & Fidelium, qui solum legitimi sunt Ecclesiæ Catholicæ Romanæ alumai, ab his omnibus generationibus beatam prædicari Deiparam Mariam facile commonstrabo.

Beatam prædicant Mariam generatio diuina, & Angelica. §. I.

Isa. 52. **I**saïas de æterna Dei generatione agens, dixit: Generationem eius quis enarrabit? & de eadem loquens Dauid in persona æterni Patris ait: ex viro ante luciferum genui te. hæc igitur generatio, hic diuinus partus, vnigenitus scilicet Dei & Virginis Mariæ filius, illam variis modis beatam prædicauit, multisque encomiis ad cælum vsque extulit; nam præterquam sancta Marcella dicente: *Beatus uenter, qui te portauit, & uera que suxisti: cum ipse responderet: Quinimo beati, qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud: consequenter beatam uocauit Matrem suam, diuini uerbi uigilantem ad eò custodem, ut nec minimum eius apicem unquam præterisset. Obseruauit in celebratissimo illo Salomonis epithalamio, quod non contentus ille hac præclara laude Mariam cumulare: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te: in super a vertice capitis vsque ad plantam pedis sub ingeniosis satis metaphoris & allusionibus illam commendat. De capite ait: caput tuum ut carmelus. de capillis: coma capitis tui sicut purpura regis. de oculis: oculi tui columbarum. de naso: nasus tuus sicut turris Libani, que respicit contra Damascum. de genis: pulchra sunt gena tue sicut turris. de dentibus: dentes tui sicut greges tonsarum, que ascenderunt de lamacro. de labiis: fauus distillans labia tua. de gutture: guttur tuum sicut uinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum. de collo: colum tuum sicut monilia. de uerberibus: pulchriora sunt uera tua uino. de immacula-**

to uentre: *uenter tuus sicut aceruus tritici. Cant. 7. quid plura? uocem eius commendat: sicut Cant. 2. uet uox tua in auribus meis; uox enim tua dulcis: imò & gressus eius laudat: quam Cant. 7. pulchri sunt gressus tui in calcamentis, sicut principis. Ac tandem, ut paucis multa complectar, Rupertus lib. 7. de gloria Trinitatis affirmat, totum Canticorum librum sic esse conscriptum, ut præcipue Dei sponsa Maria, qua ille nihil habet charius sibi que coniunctus, in eo uel maxime ab amatore diuino, Deoque ipso depingatur; imò quædam illic eius esse generis, ut ad Ecclesiam & personam aliam, nisi Mariam, uix possint accommodari. Idem docet Andreas Cretensis non uulgaris Auctor. serm. de dormit. Deiparæ, dum ait: Mariam in hoc ipso libro depingi, uariisque modis mysticè adumbrari.*

Angelica itidem generatio (hoc enim nomine appellatur, & comprehenduntur Angeli à Moyses, cum dixit: *ista sunt generationes cæli*, iuxta intelligentiam D. Augustini) varijs encomiis Deiparam exornat: in spiritu enim illam uidentes laudarunt, lobo dicente in persona Virginis: *cum me laudarent astra matutina, & imberberent omnes filij Dei: deinde in ortu eius cecinerunt: que est ista, que progreditur quasi aurora conjurgens, pulchra ut luna, electa ut sol: in annunciatione Grabriel Angelus eximiam illam laudem ei detulit: *Aue gratia plena: & alloquens Iosephum, matrem Christi illam uocauit, quo nullus excellentior titulus inter puras creaturas excogitari potest: *Accipe puerum, & matrem eius. in eius deinde assumptione cœtus Angelorum admirantes clamabant: *Que est ista, que ascendit per desertum, sicut uirgula sumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & uniuersi pulueris pigmentarij. Deinde tempore Magni Gregorij cum in processione quadam pro expulsionem pestis per Romanam Vibem grassantis, S. Pontifex progredere, præeunte imagine Virginis Mariæ, auditi sunt Angeli canentes: *Regina cæli laetare, halleluia; quia*****

quem meruisti portare, halleluia; resurrexisti, sicut dixit, halleluia: quibus uerbis addidit S. Gregorius: *Ora pro nobis Deum, halleluia: Cuius facti ut diuturnior ac firmior maneret memoria, quidam illorum Angelorum, qui specie humana apparuerant, uestigia pedum impressa reliquit in lapide, qui Romæ magna ueneratione asseruatur in Conuentu nostro Aræ Cœli. unde D. Athanasius in Euangelium de sanctissima Deipara ait: *Beatam te prædicant omnes Angelorum, & terrestrium hierarchie, & hierarchicas manus attolentes benedicunt tibi, que & in cælis benediceris, & in terris beata prædicaris.**

Mariam beatam prædicant generationes Gentilium, & Idola colentium. §. 2.

Sicut ea est conditio falsitatis, vel erroris, ut etiam nullo impugnante, plerumque consensescat ac defluat, ita è diuerso, hæc est ueritatis innata proprietas, ut quantumcumque sepulta, multis etiam impugnantibus, suscitetur, & crescat; unde rectè Seneca dixit: *Magna est ueritatis, que contra omnium ingeniorum colliditatem, solertiam, & contra fictas hominum insidias facile se per seipsam defendit. ueritas ergo excellentiæ, ac Mariæ sanctitatis eius conditionis esse perhibetur, ut multis petulantibus oblatrantibus, alijs impudentissime in eam debaccantibus, supprimi & sopiti non potuerit: quinimmo in festissimi etiam Christianæ religionis hostes rei ueritate compulsi à laudibus tantæ Virginis se abstinere non potuerunt. Ut à Gentilibus, & idololatriæ exordiar, Saluaticus de uictoria uerbi Dei contra Hebræos, refert quondam in Catania idololatrias in magna ueneratione habuisse Virginem quandam, infantem proprijs manibus baiulantem, qui interrogati, quare singulis annis imaginem illam per publicas plateas circumducerent respondisse testatur, id in honorem & cultu cu-*

iudam Virginis præstare, quæ Virgo manens peperit filium suum. Belephoret Belesph. in deinde in sua Cosmographia simile quid sua cosmographia. narrat alijs nationibus accidisse, quæ ex antiqua traditione id ipsum facitabant, quam à Sybillis originem duxisse putabant. Scholastica historiae Auctor à tempore Ieremiæ commemorat Aegyptiacas feminas solitas fuisse, Virginem cum infante uera eius sugentem cultu religioso uenerari, cuius rationem ab eis postulanti Regi Ptolomæo responderunt, ab antiquissimo tempore eam consuetudinem uiguisse, per Ieremiæ Prophetæ prædicationem, parituram uirginem eis prædicantem. quibus omnibus consonat, quod referunt Zonaras Græcus, & Baptista Gregorius, Constantinopoli inuentum fuisse sepulchrum, in quo lamina quædam aurea inuenta fuit, cum hac inscriptione: *Christus nascetur ex uirgine, & credo in eum: temporibus Syrenæ & Constantini uisum me uidebis d. sol. D. Antoninus 3. p. sum. & tradit, uirginis imagines non semel in Turcarum locis uisas fuisse adorari, thure adoleri, & eam blasphemantes digno supplicio puniri. Lyranus in fine noui testamenti in apologia contra quemdam ueritatem, & a reginaldus lib. 3. referunt memorabile illud Alchorani comium in uirginis honorem: *Nullus de filijs Adam nascitur, quem non tangat Satan, & ideo plorat uiscerans ex eius tactu, præter Mariam & filium eius: & ibidem etiam illa alia præclara uox resonat: *O Maria cælis uiris, feminisque præclarior, soli Deo perseneranter studens. Ac tandem Surius, & Ioannes Bonifacius de S. Procopio referunt, quod cum Diocletiano Imperatore de sua religione cum Flauiano Iudice contenderet, hæc obiecit: *Si oculis Flauiane fidem habes, Dodonei Iouis & Apollinis, tum Pythij, tum Delphici, & Ammonis, quibus tui similes credunt, multa ex his omnibus promere mihi liceret, sed breuitatis causa duo Delphici Apollinis responsa testabor. Næ de humani generis uindice & liberatore Christo Iesu, deque eius matre uirgine, ita Ioson****

Auctor. hist. scholaf.

Zonaras lo. 5. suor. Annal. Baptista Pulgof. 1. 1. mivac.

D. Anton. 3. p. sum.

Lyran. in fin. noui testam. Reginald. lib. 3. c. 13.

Sur. tom. 4. Bonif. lib. 1. Hist. Virg. c. 2.

nihil tale sufficanti respondit: cum enim Ar-
gonautarum dux ille a grecis Poetis celebra-
tus, de tempore quod Athenis in arce constructum
esset Apollinem, Delphi consuleret, in hunc mo-
dum prædixit: Phæbe vates cuius nam erit hæc
ædest cui sit in posterum seruitura? quæcumq;
ad honestatem virtutemq; vos incitant, faci-
te, ego autem tres capio, Deum unum regnan-
tem: apud superos, cuius Verbum ab interitu

Diod. li 5. c.
6.

Soli. in Poli.
c. 8.

Elian. de
varia hist.

Varro lib. de
reb. diuin. ad
c. Cas.

Lact. lib. 1.
de diuinat.

Marfil. Fi-
cin. lib. de
relig. cath.

c. 24.

Lud. Viues
in comment.

S. Aug. de
Ciuit. Dei l.

28. c. 23.

Canis. de
corrup. ver-
bi Dei lib.

2. c. 7.

Virg. Eglo.
4. Philip.

Bergomat.
li. 4. supplè.

Genebrar. li.
2. Bofius lib.

4. c. 6 de fi-
gnis Ecclésiæ.

Nicanor. de
gestis Alex.

Sybilla Per-
jica.

Sybilla Li-
byca.

Sybilla Del-
phica.

alienum, conceptum in simplici Virgine, quod
tamquã ignitus arcus percurrrens mundi mediũ
omnes capiens, eos adducet donum patri: hu-
im erit hæc ædes, Maria autem erit nomẽ eius.
Deinde subiunxit aliud oraculum Christiũ
accetans: Patrem Christo quidem vitam im-
mortalem, matrem mortalem dedisse.

His omnibus non prætermittam ad-
iungere Gentilium Sibyllarum oracula,
quarum meminere Diodorus, Solinus,
Elianus, Lactantius, Marcellus Ficinus,
Ludouicus Viues, Varro, Canisius, Vir-
gilius, Philippus Bergomat, Genebrardus,
& Bofius. Exordior autem à Sibylla
Persica, quæ secundum sententiam Ni-
canotis, fuit ex Persia ex Chaldæa, vel Iu-
dæa, natam verò afferit circa mare ru-
brum in Ciuitate nomine Noë; patrem
eius ait fuisse Berofum, matrem verò Eri-
mantam. huius Sibyllæ in laudem Vir-
ginis hæc sunt verba.

Solo sed satis est oracula prodero verbo,
Ille Deus casta nascetur Virgine mag-
nus.

Sibylla Libyca, cuius meminit Euri-
pides in prologo suæ Lanix, id ipsum de
Virgine prædicauit.

Aequus erit cunctis, gremio rex membra
declinat

Regine mundi sanctus per secula viuus.

Sybilla Delphica in Delphos nata an-
te Troianam ruinam, cuius multa car-
mina in suo opere Homerus permiscuit,
alia persimilia cecinit:

Eximij qui virgineo conceptus ab aluo
Prodibit sine contactu maris, omnia vin-
cit

Hoc naturæ opera: at faciet qui cuncta gu-
bernat.

Sibylla Samia in Insula maris Aegæi Sibylla Sa-
nata circa Thraciam, vel vt aliis placet, in mia-
altera Insula Samos eiusdem maris, quæ
respicit contra Ephesum, appellataq; fuit
Pitone (vt auctor est Eratostenes in an-
nalibus Samij) hæc in honorem Virginis
prædixit.

In cunctis humilis, castam pro matre puel-
lam
Diliget, hæc alias forma præceperit om-
nes.

Sibylla Hellepontica, dicta Marmissa, Sibylla Hel-
pontica. in territorio Troiano nata, de qua Hera-
clides Ponticus testatur vixisse tempore
Solonis Philosophi, & magni regis Cyri,
hæc carmina scripsit.

Dum meditor quondam, vidi decorare
puellam,
Eximio castam, quod se seruaret, hono-
re,

Munere digna suo, & diuino numine
visa,

Quo sobolem multo pareret splendore mi-
cantem,

Progenies summi speciosa & vera tonan-
tis,
Pacifica mundum qui sub ditione guber-
net.

Sibylla Phrigia, quæ in ciuitate Anci-
ræ nata est, hæc de Virgine vaticinata est.

Ipsa Deum vidi summum punire volen-
tem,
Mundi homines stupidos & pectora cæca
rebelles,

Et quia sic nostram completerent crimina,
pellem
Virginis in corpus voluit demittere celo.

Ipse Deus prolem, quam nuntiet Angelum
alma
Matri, quæ miseros contracta sorde leua-
ret.

Tiburтина Sibylla, nomine Albunea, Sibylla Ti-
burтина. nata in Tiolo, seu Tibuli loco à Romana
Vibe per sexdecim miliaria distanti, illa
egregia inter alia carmina edidit.

Concipiet quæ Nazarenus in sinibus illum
Quem sub carne Deum Bethlemitica rura
videbunt.

Oni-

Omniun felix celo dignissima mater,
Quæ tantam sacro lactabit ab ubere pra-
lem.

Sibylla Ery-
threa.

Clemens in
epist. ad Cor.

D. Aug. 18. l.
de Ciuit. Dei
c. 23.

Erythrea Sibylla, nata in ciuitate Io-
niæ vbe, à Clemente celebrata in episto-
la ad Corint. nec non à D. Augustino 18.
lib. de Ciuit. Dei, in hunc modum Virgi-
nem commendat.

Cerno Dei matrem, qui se demisit ab alto,
Vltima felices referent cum tempora soles,
Hebræa quem Virgo feret de stirpe de-
cora

In terris, multum teneris passurum ab an-
ni.

Magnus erit tamen hic diuina carmine
vates

Virgine Matre satum, prudenti tempore ve-
rax.

Sibylla Cu-
mana.

Cumana, seu Cimeria in ciuitate (Cu-
ma progenita, quæ & Amalthea, Hiera-
phile, aut Demophile appellata (de qua
Dionysius Halycarnassus, Solinus, Au-
lus Gellius, & Seruius commemorant, ob-
tulisse Tarquinio Superbo Romanorum
regi libros nouem pretio trecentorum
Philippeorum, qui aurea magni pretij
numismata erant, vendendos, rege autẽ
propter excessiuum pretium emptionem
respuente, illa confestim coram eo tres
illorum librorum combussit; propter re-
liquos verò sex idem pretium à rege po-
stulauit, illo verò dissentiente tres alios
statim concremavit; pro tribus tandem
libris remanentibus eandem auri quan-
tatem à rege exigens, ille tandem ad-
miratus valde, pariterque iudicans in il-
lis codicibus res magni momenti con-
scriptas delitescere, torum pretium, quod
illa postulabat, ei consignari fecit) hæc,
inquam, Sibylla de B. Virgine ista præ-
dixit:

In teneris annis facie præsignis honore
Militiæ æternæ regem sacra Virgo ciba-
bit

Lacte suo, per quem gaudebunt pectore
summo

Omnia, & Eo lucebit sidus ab orbe.
Sibyllam Europeam hæc carmina

Sibylla Eu-
ropea.

scripsisse refert Ferreolus de Maria Au-
gusta.

Virginis æternum veniet de corpore Fer-
reolus de Maria Aug. lib. 1. c. 17.

Purum, qui valles, & montes transet al-
tos,

Ille volens etiam stellato missus olympo,
Edeur mundo pauper, qui cuncta silenti
Rexerit imperio, sic credo, & mente fate-
bor,

Humano simul ac diuino semine natum.

Sibylla Agrippina (eodem Ferreolo Sibylla A-
lib. de Maria Augusta id attestante) hæc Agrippina
matris & filij præconia cecinit.

Summum erit sub carne satum, carissimum
atque

Virginis, & vere complebit viscera sas-
tum

Verbum consilio sine noxa spiritum almi,
Despectus multus; tamen ille salutis a-
more

Arguet & nostra commissa picula cul-
pa,
Cuius honos constans & gloria certa ma-
nebit.

Ad hæc Plinius lib. 17. suæ naturalis plin 17:
historiæ hoc in Dei genitricis laudem hist. natur.
profert Delphicum oraculum:

Asidua virtute decus sublime parate
Atque unum, sic mando, Deum qui cuncta
gubernat

Cælestis residens solio, colite, atque timete.
Illius æternum atque omnia secula ver-
bum

Nescia Virgo viri quodam partu tenera
edet,

Quæ velut igniferis impulsæ sagitta pro-
cellis

Edomitum reddet diuino munere mundũ:
Huius cui Mariæ nomen sanctissima ma-
ter

Agnoscet templum proprium sibi rite dẽ-
catum.

Hoc templũ idololatræ falsæ cuidã Deæ
deuouentes violarunt, sed Zeno Impera-
tor anno à Natali Domini 474. prostitu-
tis simulacris, pro sua pietate, illa falsa
Dea exautorata, sacratissimæ Dei ma-
tri

tri iterum restituendum curavit, vt auctor est Cedrinus in historia, necnon & Bozius de signis Ecclesie lib. 9. Accedunt ad hæc, quæ cecinit Virgilius :

Virg.

Iam redit & virgo, redeunt sæuaria regna,
Iam noua progenies cælo demittitur alto
Nec non & alia per multa, quæ Ouidius de Virgine adducit in lib. de Vetula ad eius commendationem.

Ouid.

Beatam prædicant Mariam generationes Iudæorum, & Hæreticorum. §. 3.

PROV. 30.

HAs generationes commemorans olim Salomon in Prouerbiis dixit: Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit: generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis: generatio, cuius excelsi sunt oculi, & palpebra eius in alta surrecta: generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & comandat molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus. his generationibus Spiritum sanctum opinor designasse Generationes Iudæorum; nec id est commentum meum, sed commentarium Gloræ ordinariæ, quæ in hunc modum prædictum locum interpretatur: *Hæ generationes, congregationes sunt Iudæorum, & Hæreticorum: Iudæorum generatio, patri suo maledicit, qui ait: hic est filius meus primogenitus Israel: quando filium eius venientem in carne negauit: & matri suæ non benedixit, id est Synagoga, cuius præcæ fidei, quam in prophetis de Christo habuerat, detraxit. Nouatianorum generatio videtur sibi munda, dicens, se penitentia opus non habere. Generatio Arrianorum excelsos habet oculos, & palpebras super Dominum erectas, dicens: si natus est, fuit tempus, quando non fuit filius. Generatio, quæ pro dentibus gladios habet. hæc est, quæ suam perfidiam alijs immisere conatur, & sicut corpora à gladijs, ita audientium animas veneno allocutionis occidit. Generationes tamen has reperio laudationis suæ tributum beatæ Virgini pendere. Nec istorum testimonium putet quispiam*

abijciendum esse, cum iuxta Apostoli doctrinam, vile admodum sit testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt. Iudæi ergo (auctor est D. Bonauentura) dixerunt hoc D. Bonau. in mirabile fuisse in Maria, quod cum esset spec. Virg. pulcherrima, à nullo vnquam viro fuit concupita. Petrus etiam Galatinus de ar. Pet. Gal. de canis Catholice veritatis tradit, Rabbi arcan. Ca. Acchados, quem magistrum sanctum Iudæi vocitabant, dixisse: sicut Abacem est ar. c. 4. marii, quod principes conficiunt, vt curi, & argenti vascula in eo recondant, suamq; gloriã & opes cunctis ostendant, ita regis Messie mater erit armarius, quod Deus ipse condixit, vt Messias in ea sedeat, ad maiestatis suæ gloriã mortalibus omnibus monstrandã. & addit Galatinus, priusquam Ieremiam hunc Rabbinum dixisset: creauit Dominus nouum Ierem. 31. super terram femina circumdabit virum: & Rabbi Simeonem dixisse illud Salomonis: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te. Similiaq; ex alijs libris scripturæ tribuit Rabbi Barachias, Rabbi Lodã, Rabbi Moyses Adarsan, Rabbi Kimki, Rabbi Humnã, & Rabbi Iodem, qui multa in laudem Virginis edixere. Addo etiam quod maioris momenti est in prophetica litteris Itai. 7 & 8 & Ierem. 31. inueniri B. Virginem prægnantem & parientem Deum hominem, & Prophetissam appellari, Deum virum circumdantem, quæ omnia alia encomia longe superat.*

Quod si ad Hæreticos sermonem conuertamus, facile reperiemus eorũ archimagistros, veritatis vi coactos, necnon à veteris, & noui testamenti illustissimis testimonijs conuictos, multa ac præclara Virginis encomia euulgasse & quidem vt à Manicheis exordiar, D. Thom. D. Thom. 3. testatur in tertio sententiarum, hos non sent. d. 4. nulla supra commune humanum genus eximia encomia de beata Virgine prædicasse, eamque ad angelicam dignitatẽ sublimasse. Martinus Lutherus nostri temporis hæretiarca, Virgini aliàs vehementer infectus, sui veluti oblitus, hoc Mariæ testimonium alicubi præbet: *Dignum & iustum erat Mariæ personam ab origi-*

originali peccato præseruari, de qua Christus sumptuosus erat carnẽ quæ omnia peccata superaret. Eiusdem Lutheri illa quoq; vox est: *Nulla mulier tam sacra est, nec fuit, nec in posterũ erit, quæ fructum ventris sui benedictum parit, quando nulla circa voluptatem, & peccatum concipit.* Caluinus, perfrictus Ecclesie Catholice inimicus, in sua harmonia Euanangelica hæc Virginis cõmendationem scripsit: *Nunquam de me, vt in Domino confido, audietur, quasi auerfer Mariam, erga quæ minus bene affici, reprobatae mentis certum existimem iudicium. & infra subdit: quæ supra cõs, quæ regina est omniũ, quam Deus præ omnibus honorauit, cui similis non reperitur alia, quid non affectus, quod eminentissimum probet? Bucerus in expositione primi capituli in Matthæum hoc inter alia habet: *Pius animus de Maria, vase tam sancto atq; electo, vt Christum nobis pareret, non nisi sanctissima cogitabit.* Bullingerus in sermone de B. Virgine Maria hæc satis ab impio eius ore aliena protulit: *Si Maria benedicta est inter omnes mulieres, & beata ab omnibus prædicanda nationibus, infelices certè sunt Iudæi, qui ipsam nunquam conuictis incesse desinunt: infelices sunt PseudoChristiani, qui Iudæis nihilo meliores, sed laude ipsam spoliari. Ac tandem Echo lampadius sermone de laudando in Maria Deo, tot ac tanta de B. Virgine præconiã in lucem edidit, vt non ille, sed quispiam ex nostris Catholicis loqui videatur, sic enim ait: *Rectè admonet Propheta, vt in sanctis laudemus Deum. In quo autem plasmate tam laudandus Deus, vt in Virgine Maria, quam hodie non solum inhabitare ceu templum sacratissimum, sed ex ea, & in ea carne assumpta, homo fieri dignatus est? Celi enarrant gloriam Dei, ne inuideant; quem ipsi continere non poterant, Virginis viro clauditur. Obstupescant Angeli, quod ipsis præteritis Rex eorum ad Virginem diuertit. Et quomodo non per Mariam laudabilis Deus, in qua se ostentat grauissimè, &c & paucis interiectis: *Cælum est ornatissimum; pulchra vt sol, electa vt luna, clarior Iydeibus, fecundior terra, profundior abyssis, candidior lilij, odorator rosis, humilior violis. & rursus proceya, vt pal-****

Idem in festo concept. Marie.

In harmonia Euanangelica.

In exposit. 1. cap. Matth.

In serm. de B. V. Maria.

Serm. de laudando in Maria Deo.

ma in Cades, exaltata, vt Cyprossus in Sion, exaltata vt Cedyrus Libani? & quis colligeret omnia? Quid iterum mirum, si figuris suis scriptura nobis eam delineet, quas pij non explodunt, licet doctiores sublimiora, reconditoraq; ex his hauriant mysteria? Rectè & ipsa dicitur ardens rubus Moyses, virga Aaron, vellus Gedeonis, arca fæderis, turris David, thronus Salomonis, hortus conclusus, fons signatus, porta clausa, vestimentum summi sacerdotis, atque alijs modis. At & ad humanas laudes transcendũ: *Quid ergo mirum, si dicatur, cum ita sit, quod fide vincat Abraham, patientia, longanimitateque Isaac & Iacob, castitate Ioseph, mititate David, maiestate Salomonem, religione Iosiam: & (vt semel dicam) omnes numeris omnibus vincat, & excellat quæ ita in vnoquoq; virtutum genere, ac si solũ illud peculiare fuisset? Superuacuum foret eam conferre Saræ, Rebecæ, Racheli, Deborah, Esther, & alijs sanctis mulieribus, quæ, & viros in tantum antecit. Quis potius si celestes, Angelicæque virtutes nobis cognita essent, in eis liceret nobilius cognoscere, quis illi cõ vnquaquẽ commune: Sed quæ supra omnes, quæ regina est omniũ, quam Deus præ omnibus honorauit, cui similis non reperitur alia; quid non affectus, quod eminentissimam probet? Hæc omnia consultò ab hostibus Ecclesie Catholice mutuauit, non quòd illorum præconijs à sanctissimis alioqui viris laudatissima Maria indigeat, sed vt clarius innotescat illius Mariani vaticinij veritas: *Beatam me dicẽ omnes generationes: tum vt pariter etiam illorum turpitudine magis appareat, qui ex eodem ore (vt aiunt) calidum efflant & frigidum; & vt, alter Protheus, in varias formas se mutant, nunc beatam Virginem ornantes, nunc deformantes. Vnde doctissimus Canisius, ac de B. Virgine Canisius de mirum in modum bene meritus, tam Deipara piè, quàm sapienter, dixit: *Ego immortalis Deo singulares ago gratias, qui non solum ex ore infantium & lactentium, sed per iugulum etiam aduersariorum, laudem suæ Matri perfecit.***

Beatam Virginem præclaris epithetis, honorificentissimisque Titulis, tam Græci, quàm Latini Patres frequentissime coherent. §. 4.

Psal. 77.

Psal. III. Psal. 23. Sap. 9.

Iean. 1.

CAETERUM prætermisiss multis aliis laudibus, quas B. Virgini illi exhibuit generatio alioquin prava & exasperans, generatio, que non direxit cor suum, ut ait Dauid; veniamus iam ad laudes, quas ei detert generatio rectorum, generatio quærentium Deum, generatio casta cum claritate, generatio inquam sanctorum Patrum, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. non tamen animus est non dico omnes declamationes, panegyricos, orationes, sermones, seu, homilias, & alia huiusmodi penè innumera, quæ sancti Patres tam pie quàm verè in honorem Deiparæ scripsere, in medium adducere, cum impossibile sit; sed neque longa, quæ ex illis potuissent mutuare testimonia, referam, cum ad id etiam oporteret ut in infinitum abiret oratio, sed solum illustrissima apponam epitheta, quibus sancti Patres, ac per celebres Ecclesiæ Doctores miram Virginis excellentiam toti orbi pandere conati sunt: ut enim olim omnes secundum cuiusque facultatem ad ædificium, & ornamentum Arcæ Propitiatorij munera donarunt, non secus Ecclesiæ Patres ad exornandum Marianam veri Salomonis Arcam, varia, eaque clarissima epitheta excogitantes, ea omnia illi obtulerunt.

S. Methodius Martyr in tr. habita ob hyppopotamem Dom.

In primis Methodius Martyr celeberrimus Olympij & postea Tyri Episcopus, Mariam vocat Fidelium facem; In circumscriptionem: Speciosissimi floris radicem: Creatoris matrem: Nutricem omnia nutrientis: Comprehensionem omnia comprehendentis: Gestatricem verbo suo vniuersa portantis: Purificantis carbonis, forcipem: Bethlehemiticam cisternam Dauidem refocillan-

tem: humanitatis filij Dei fontem: Dei indumentum: Glorificationem, Deoque dignam sedem: Dilectionis thesaurum, Spiritus sancti vmbraculum, Humanæ festiuitatis principium, medium, & finem: Preciosam cœlestis regni margaritam: Vberissimam totius sanctitatis fontem: Animatum altare: Panem vitæ: diuinæ charitatis promptuarium: Spiritus sancti vmbrosam montem.

Rupertus Abbas: Dei patris sponsam: Ruper. Abb. Sanctæ religionis magistram: Virtutum operatricem: Magistram magistrorum. lib. de operibus Spiritus sancti c. 8. Origenes, Ecclesiastica scholæ apud Alexandriam princeps, Mariam, Regis cœlestis domum immaculatam: Cœlestem thesaurum Deitatis, vel (ut alij legunt) veritatis. Orig. h. ex varii locis collecta.

D. Chrysostomus: Columbam in medio accipitrum: Ouem in medio luporum: Stellam in medio nubium: Liliam in medio spinarum: Germen iustitiæ in oppido iniquitatis. Chrys. h. 2. de patientia Iob & in suo hylburgia.

S. Ignatius Martyr: Placidam & officiosam Magistram pœnitentiæ: Animum Dei templum: Anchoram, portum, que tutissimam: in bello versantibus minutissimum Propugnaculum. Et in epist. ad Ioannem Evangelistam, Sacratissimum monstrum, & cœleste prodigium. S. Ignatius Martyr refert Marc. Michael

D. Bernardus: Benedicti seminis augustam Parentem: Magnificum diuinæ gloriae templum: Regis æterni palatium: Thalamum immaculatum: Reginam cœliorum: Maris stellam: Vitæ genitricem: Inuentricem gratiæ: Dominam mundi: Parentum reparatricem: Posterorū viuificatricem: Lignum vitæ, quod solum fuit dignum portare fructum salutis: Viam regiam, per quam Saluator aduenit: Omnibus firmamenti firmus Firmamentum: Tubam desertum: Terram lacte & melle manantem: Ouem: Nauem in medio maris: Apotecham: Rosam: Margaritam. D. Bern. 2. de aduentu Domini. Et ser. 2. in die Pentec. & ser. 2. aduent. & super Salu. Regina.

D. Cyrillus Alexandrinus coram grauissimo Patrum cœtu, & in Ephesino templo Deiparæ dicato, Mariam compellat, vniuersi

D. Cyrillus Alex. h. 6. cont. Nestor. vniuersi

vniuersi terrarum orbis decus: Lampadem inextinguibilem: Virginitatis coronam: Rectæ fidei sceptrum, & normam: Templum inuiolatum: Ecclesiæ fundaticem.

D. Damascenus: Verbi matrem: Paradisi referatricem: dulcissimum Annæ pignus: Fontem perenniter fluentem: Paradisi delicias: fidelium turrem.

Chrysoippus presbyter Ierosol. Solis ortum qui nullum ferre potest occasum: lucis fontem: armarium vitæ: totius fragrantiam pratum: vitem vvas polchras producentem: Radicem omnium bonorum.

B. Andreas Ierosol. Sanctam tellurem, ex qua nouus Adam formatus est: Sacrum Dei fermentum, ex quo Christi corpus tanquam panis conficitur: Mirificum aruum, ex quo cœlestis agricola suam sine semine spicam eduxit: Lætitia instrumentum: Ornatisimum diuinæ gloriæ templum: Cœlum in quo sol gloriæ splendet: Domitilium cœlo præstantius.

Aler Andreas Cretenensis: Christianorum propugnatricem: Omnis sanctitatis thesaurum & oratione de laudibus Virginis: Declarationem occultorum, & profundorum: Diuinæ incomprehensibilitatis summam: Diuorum oraculorum diuini archetypi imaginem.

Efichius presbyter Ierosol. Cathedram non inferiorem; Cathedram cherubicam: Arcam latiorē, longiorem, & illustriorem arca Noë: Trinitatis complementum.

D. Augustinus: Vitæ parentem: A Euæ aduocatam: Totius Trinitatis viuum tabernaculum: Humani generis reparatricem.

D. Fulgentius: Fœnestram cœli: Scalam cœlestem: Fœminarum restorationem.

B. Laurentius Iustinianus: Delinquentium spem: Sanctitatis speculum: Fœderis arcam: Fidei magisterium.

D. Anselmus: Cœli, & terræ summam: Dominam, & vnicam dominatricem, super choros Angelorum exaltatam.

D. Athanasius: Regeneratricem, & Euangeliam.

D. Epiphanius: Clibanum intellectualem, qui ignem, & panem vitæ calidum mundo in esum attulit: Mensam virginem optimis quibusque cibis abundante: Splendidam lucernam relucentem: Candelabrum aureum: Purpuram regiam, quæ cœli, & terræ regem induit: Librum incomprehensum, qui Verbum Patris mundo legendum exhibuit: Vitam veritatis fertilissimam, & non vindemiatam.

S. Ephrem Diaconus Ecclesiæ Edessene: Patrum spem: Gloxiam Prophetarum: Apostolorum præconium: Martyrum honorum: Sanctorum læticiam: Lumen studioforum; Cartham diuinissimam: Solatium mundi, Orphanorum susceptionem: Præstantissimum orbis terræ miraculum.

D. Gregorius Magnus: Montem in vertice montium.

Chrysolagus: Matrem viuientium per gratiam.

Irenæus: Salutis causam.

B. Damianus: Totius salutis exordium.

Timotheus presbyter Ierosolomitans: Signum contradictionis.

D. Hieronymus: Lucidam nubem.

S. Germanus Patriarcha Constantinopolit. Virginem illustrem: Cœlum, & Sedem Dei: Omnis puritatis receptaculum.

S. Sergius Patriarcha: Tenebrarum expultricem: Immortalitatis fontem: Corruptionis interitum: Receptaculum diuinitatis.

Proclus Episcopus Cizicenus: Impollutum & purum illibatae virginitatis thesaurum: Decus, & ornamentum secundi Adam: paradysum vnitarum inter se naturalium officinarum: Pontem, per quem Deus ad homines descendit.

Ildesonsus multis ex prædictis epithetis Mariam exornat, illud tamen singularissimum de integritate declarat, vocauit eam. æternitatem virginitatis, epithetum sane omni acceptione dignum.

D. Athan. in euangel. de sanct. Deip. D. Epiphanius. ser. de laud. Virg. Ioanne Pico interprete.

S. Ephr. Diacon. Eccles. Edess. orat. de laud. Mariæ.

D. Greg. Magn. li. 1. exposit. in lib. 1. Reg. c. 1. Chrysol. ser. 140.

Iren. lib. 5. cont. heres. B. Dam. ser. 2. 3. de nat. Timor. presb. Hieros. ora. de Prop. Simeon. D. Hieron. in Psal. 71.

S. Germanus. S. Serg. de Mariæ Nat. Procl. 1. 10. Conc. Ephefi.

S. Ildes. lib. in Psal. 44. S. Serg. de Mariæ Nat. Procl. 1. 10. Conc. Ephefi.

Ahor. 14.

dentes Lystris mirabilia, quæ operabatur Apostolus Paulus, & Barnabas, venerati sunt illos dicentes: *Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos, & continuò sacerdos Iouis venit secum ducens tauros, qui illis immolarentur, & diademata, quibus eorum capita in altaribus redimerentur. Hinc ergo est, quod cum B. Virg. participatione deitatis longo intervallo omnes sanctos antecellat, excellentior religionis cultus ei debetur. & ideo Ecclesia Catholica quasi tributum dierum ei persolvens, singularum hebdomadarum singulos dies sabbati ei sanctificat: commutans festum actionis gratiarum propter beneficium creationis mundi in actionem gratiarum propter beneficium creationis Matris Dei, qui fuit novus mundus abbreviatus, excellentior & capaxior mudo elementari, siquidem quem cœli cœlorum capere nõ poterant, illa vtero suo cõclusit. Sed quare magis diem sabbati ad hoc elegit, quã alium quemlibet totius hebdomadæ, variaz possunt congruentes satis assignari causæ: Prima, quia sicut sabbatum fuit dies, in quo Deus requieuit ab omni opere quod pararat: ita in vtero Virginis delitescens requieuit, vt ipsa testatur, dicens: *qui creavit me, requieuit in tabernaculo meo*. Secunda, quia diem sabbati præ cæteris omnibus diebus Deus specialiter sanctificauerat: fœ. undam suam benedictionem ei largiens: *Benedixit Dominus diei sabbati, & sanctificauit eum*. Tertia desumi potest ex Alberto Magno super *Missis*, vbi loquens de benedictione sabbati inquit: *Est autem ista benedictio operum consummatio; in beatissima autem Virgine fuit perfectio operum consummatio, qua omnia creata in vno homine ununtur cum Creatore, & primum sit vltimum, & vltimum primum*. Vltima tandem ratio sit: quia B. Virgo est sabbatum illud delicatum, de quo Ilias: *Vocaberis sabbatum delicatum, & sanctum Domini gloriosum*: & ideo quasi iure suo sibi vendicabat diem Sabbati sibi consecrari, quod si vt refert Ioseph de bel. Iud. lib. 7. c. 24.*

Genes. 2.

Eccles. 24.

Exod. 20.

Albert. Mag. super Missis, c. 202.

Isaia 56.

Ioseph de bell. Iud. lib. 7. c. 24.

sabbati copiosiori, & impetuosiore torrente fluit, omnibus fontibus, qui ab eo originem ducunt, largissimas aquas tribuens: nomen autem fluminis huius est *sabbaticus*, qui die sabbati potentiam suam ostentat, aquarum suarum thesauros liberalissime profundens: non secus cum beatissima Virgo singulis diebus inuocantibus illam propitiã se exhibeat, die tamen sabbati, quia specialiter ei sacratus est, copiosioribus gratiarum imbribus filiorum tuorum animas irrigat, & liberalius munera sua eis impertitur. Quando verò, & ob quam causam facer hic dies B. Virginis factus fuerit, non est vna omnium sententia. Canis. lib. 5. cap. 29. ex sententia Petr. Dam. ex pisse ait à Greg. V li. Pont. Maxi. Rauen. lib. 5. hist. & Arnold. lib. 5. ligni vitæ c. 10. id tribuunt Concil. Claromontano sub Vibano 11. anno 1096. quod & acceptat Rutilius Episc. in Magnif. lib. 22. dub. 7. De causa verò huius institutionis sic loquitur Bernardus: *Maria, Magnif. dicitur que sola benedicta est in mulieribus, sola per bium 7. illum tristem sabbatum stetit in fide, & saluat a fuit Ecclesia in ipsa sola, propter quod aptissimè in laudem & gloriam eiusdem Virginis diem sabbati per totius anni circulum celebrari consuevit. suffragantur Bernardo assertioni de fide in sola virgine Alexand. Alenf. Durand. Turrecr. & Caiet. sed pace tantorum Doctorum dixerim periculosum iudico asserere in sola Virgine tunc mansisse veram fidem, tum quia pro illo tempore Ecclesia perisset, quia Ecclesia nõ est vna persona sed populum, & regnum, seu congregatio fidelium. non ergo potest consistere Ecclesia Catholica vno solo fideli existente, sed ex pluribus vt minimum duobus coalescere debet, tum etiam quia illi qui absentes erant à ierusalem, & vsque ad illud tempus habuerunt veram fidem, mox illã amisissent sine sua culpa, quod est euidenter falsum. Durandus tamen lib. 4. rational. diuin. offic. c. 1. ait, olim in quadam ecclesia Ciuitatis Constantiopolis fuisse imaginẽ B. V. coram qua de-*

Rutil. Episc. lib. 22. super Bernard. lib. de pass. Do-

Alex. p. 3. 9. vlt. art. 2. Durand. l. 4. diu. off. c. 1. Turrecr. lib. de ecd. c. 13. & l. 3. c. 6. Caiet. lib. 6. off. c. 2.

Turrecr. lib. de Concept.

Can. 1. c. 5.

pendebat velum velans imaginẽ, quod in sexta feria post Vesperas nullo mouente recedebat, vt ad plenum posset conspici imago; celebratis verò Vesperis in sabbato iterum illam cooperiebat; ob hoc ergo in signe miraculum sabbati dies sacratus fuit. Non incongrue etiam dici posset hoc factum fuisse, vt solemnitas matris solemnitate filij, quæ in Dominica celebratur, copularetur: ecce igitur quã veraciter B. Virgo verba illa protulerit: *Beatam me dicent omnes generationes*. Quod attento animo pendens insignis ille Card. Ioannes Turrecremata, in hæc Marianæ laudis verba prorupit: *Felix, quam Angeli laudibus prosequuntur, felix, quam Apostolorum Chorus honorat, felix, quæ Martyres candidati beatificant, felix, quam sanctorum Confessorum stolatus celebrat numerus; felix, cui sanctarum Virginum cum suis palmis exultans occurrit exercitus; felix non solum Maria, cui non solum ex ore infantium & lactentium, sed per iugulum etiam aduersarij Deus laudem perfecit; felix, quam non tantum ecclesie iustorum, sed etiam congregationes hæreticorum honoribus prosequuntur, encomijs illustrant*. hæc ille: Sed dicet quispiam: qui fieri potest, vt hæc omnia verificetur, cum de paganis & hæreticis præcipue conqueratur B. Virgo dicens: *Filij matris meae pugnaverunt contra me: & non tantum isti, sed, & custodes murorum, qui circumeunt ciuitatem inuenierunt me, percusserunt me, vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum: quomodo ergo beatam illam dicunt omnes generationes? nisi fortè de prædationem, percussione, & infandum bellum dixeris benedictionem, laudem, & honorem: filij, inquit, matris meae, qui fonte baptismatis tanquam filij Ecclesie renati, ab ea tamen degeneres facti, pugnaverunt contra me, scilicet telis mendacij, acuentes linguas suas contra me sicut serpentes: custodes murorum impij, blasphemij, & damnatae fidei hæretici non homines, sed hominum fex, ac putrida sentina inuenierunt me, & tulerunt pallium meum, pallium laudis, pal-*

lium honoris, quo à filiabus Sion, animabus scilicet iustis, fueram exornata. Tulit pallium meum impius Lutherus, dum meum cultum labefactare contendit; tulit pallium honoris mei Calvinus, qui eos, qui me honorificis nominibus cohonestant, atrocem Deo iniuriam facere iudicat; depilauit Buccerus peritissimos meos scriptores, summos Dei blasphematores repuians; spoliavit me laude mea Ecolampadius hyperdulicè cultum mihi exhibitum idolatriam esse garruens: taceo ioanis Marbacchi fœdam procacitatem, Coruini virulentam linguam, Vigandi, Brentij, cæterorumque huius farinae hominum impudentiam aduersus me oblatrantium: si hæc ita se habent, vbi nam sunt laudes omnium generationum, vbi turris Dauidica, ex qua mille clypei ad eius defensionem pendant; vbi nam sexaginta fortes ambientes lectulum Salomonis? vbi Archangelus Gabriel illi assistens, & reliqui Angeli in ministerium Deiparæ diuinitus signati, qui venenatas aduersus eam & sibilantes linguas præcidant? vbi tandem fortitudo mulieris illius, quæ ex diuino oraculo caput dæmonis contritura erat? Bifariam huic difficultati satisfaciendum duxi; primò, quod vt superiori homilia adnotauit, verba illa Virginis: *Beatam me dicent omnes generationes*: non important vniuersitatem pro singulis generum, sed pro generibus singulorum. secundò, quod aliquando omnes generationes erunt vnum ouile, & vnus Pastor, sub vno capite Christo, & tunc omnes generationes B. Virginem prædicabunt, vt obseruauit D. Antoninus 4. p. summæ tit. 15. S. Anton. 4. cap. 24. vbi ait: *Et in fine conuertentur ad p. tit. 15. c. vesperam, circuibunt ciuitatem Ecclesie ad 24. veritatem fidei recipiendam, planè beatam dicent eam omnes generationes; non enim præteribit generatio hæc (ait Iesus) donec omnia fiant. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum.*

Luce 10.

Ioan. 10.

S. Anton. 4.

cap. 24. vbi ait: Et in fine conuertentur ad p. tit. 15. c.

Luce 12.

Amen.

HOMILIA XVIII.

Elucidantur verba illa: *Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius: ubi duo præsertim ostenduntur, primum, quæ sint ista magna, quæ Dei omnipotentia Virgini fecit: secundum, per sanctum nomen eius, intellexisse Deiparam Verbum diuinum incarnatum.*

NT ER alia magna, quibus mirabilis Dei omnipotentia Deiparam Mariam significauit, illud satis nobis exploratum est, quod sicut

nemo Dei magnitudinem comprehendere valet, ita nec Mariæ magnitudinem & excellentiam eius ad mensuram quispian redigere potest: vnde sicut de Deo, ita de Virgine suo modo veracissimè dicemus illud Ecclesiastici: *Quis sufficit enarrare opera illius? quis inuestigabit magnalia eius? virtutem autem magnitudinis eius quis annuntiabit?* Vt tamen magnitudinè hanc (quoad facultatis nostræ paruitas pertingere possit) altius repetamus, ab æterna Virginitatis prædestinatione exordiamur. Magnum quidem fuit, immò & reliquorum omnium magnorum, seu magnalium, quæ in Virgine Dei potentia effecit, fons & origo, quod inter omnes puras primum in æterna prædestinatione, ac principem locum teneat, idè enim primogenitam Dei se vocat: *Primogenita ante omnem creaturam*: idè etiam in omni populo (subdit) *& in omni gente primatum habuit*: fuit autem prædestinata ad dignitatem matris Dei, qua quidem prædestinatione præter eam, qua Christus prædestinatus est, vt esset filius Dei naturalis, nulla sublimior atque excellentior, tametsi fingendi facultas detur, excogitari potest.

Magnum, quod eo tempore quo Christus Dominus Angelis in spiritu præostensus fuit, vt illum adorarent, sicut docuit D. Bernardus ser. 17. in Cant. eodem etiam præostensa fuit & mater, ex qua carnem sumpturus erat, illamque hyperdulæ cultu adorarunt, vnde Iob. 38. in persona eius ait; *Cùm me laudarent simul æstramaturna, & iubilarent omnes filij Dei.* Magnum etiam fuit, quod variis figuris & imaginibus copiosius quàm vlla vnquã creatura esset prænotata & adumbrata: eam enim designauit. Eua in iustitia originali creata, Sara mater obedientissimi Isaac, Rebecca mater supplantatoris, Rachel pulchritudine conspicua, Lia fecunditate insignis Iacob, Maria soror Moysis, diuinarum laudum tympanistria, Ruth, cui dictum est: *benedicta es filia tu à Domino*: Iudith, quæ caput Holofernis amputauit, & cui Ozias princeps populi Israel dixit: *Nomen tuum ita magnificatum est, vt non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini*: Abigail prudentissima, quæ regem Dauid placauit, Sunamitis, virgo pudicissima, quæ Regem calefecit, Esther, quæ pro populo morti adiudicato intercessit, Susanna, cuius castitas diuinitus fuit comprobata, & illam labefactate conantes occisi, quia mentiri sunt in caput suum, vt dixit Daniel: Debora, quæ filios Israel erudiebat: Paradisus voluptatis à Cherubino custoditus: Thronus Salomonis mirificè elaboratus: Templum eiusdem, in quo maleus, nec sera audita sunt: Arca Noè, quæ inundantes aquæ diluuij submergere non potuerunt: Arca testamenti, in qua virga Moysis, tabulæ legis, & manna cœlestis seruabantur: Tabernaculum sanctificatum Altissimi: Propitiatorium, in quo Deus oracula reddebat: Rubus ardens incombustus, in quo Dominus latebat: Scala Iacob, quæ summitate sua cœlum tangebatur: Vellus Gedeonis, in quod cœlestis ros descendit: Porta Ezechielis clausa; Lectulus floridus Salomonis miram fragrantiam spirans; Turris Dauid ab hostibus

hostibus numquam expugnata, quia militæ clypei pendeabant ex ea: fulgentissimus Sol, qui luce numquam caruit; Luna splendidissima, quæ mater rotis est, & super mare dominatur; Nubes lucida cœlestem pluuiam emittens; Mulier sata tertia fermento commiscens; ac tandem si omnes typos Mariam præfigurantes recensere vellem, pagina potius, quàm materia mihi deficeret.

Magnum certè, quod ab infecundis & senio confectis parentibus non absque miraculo progigneretur, vt tradit D. Hier. & D. Cyprianus: magnum quod autè patris cœlitus fuit, repromissa, vt testatur Bernar. magnum, quod absque peccati macula originali concepta: *Ipse creauit eam in Spiritu sancto*: magnum, quod ex tunc vsu liberi arbitrij prædita, & in ea semper ille perseuerauerit, vt tradit S. Bernard. Senensis; magnum, quod fomes peccati in ea non pullulauerit, vel si (vt alijs placet) pullulauit, continuò diuina virtute extinctus fuit; magnum, quod nata fuerit sanctior Seraphinis, & in probaticæ piscinæ loco, vt auctor est D. Damascen. magnum, quod ex semine Abrahamæ, & regia progenite Dauid oriunda, vt testatur D. Mathæus: magnum, quod triennis Deo in templo se dicauit, vt refert B. Euodius: magnum, quod in tam tenera ac infantili ætate scalas sine alicuius iuuamine conscenderet, vt commemorat D. Hierony. magnum, quod eo tempore, in quo filiorum procreatio in magno pretio habebatur, & sterilitas cõtemnebatur, sacra illa puella absque alicuius exemplo virginitatem suam voto Deo consecraret, primaque; huius religiosi cultus virginitatem vouendi inuentrix existeret, vt docet D. Bernardus: magnum, quod in templo, angelico ministerio, cibo nutriretur, vt scribit S. Gregor. Nicomedensis; magnum, quod sponsaretur Iosepho ostento diuinitus duplici illo prodigio germinationis siccæ virgæ quæ in manu tenebat, & descensus Spiritus sancti super illam in forma columbæ, vt

refert D. Hier. magnum, quod ex diuina Virg. vel iussione Gabriel Angelus eam salutat, quicumque dicens: *Aue gratia plena*: magnum, quod alius auctor consensum, vt mater Dei fieret, profua est illius. dissima humilitate adhibuit, dicens: *Ecce Luc. 1. ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum*. Magnum, quod tanta illa esset plenitudo gratiæ, vt omnes Angelorum & hominum gratias in vnum cumulum redactas longo interuallo superaret, vt docuit D. Bernardus Senen. magnum, D. Bernard. quod Verbum caro in ea factum est, vt ser. 1. de festantur Ioannes & Lucas; magnum fuit. Virg. quod illum, quem Pater æternus ab æ. Ioan. 1. teno in utero suo genuit, illa in ventre Luc. 1. suo plenitudine temporis adueniente concepit; magnum, quod æternus Pater paternitatis dignitatem, quam solus habet, nulli sicut Mariæ communicauerit; nulla etenim creatura, nisi sola Mariæ, parens Dei est; magnum; quod pars virginei sanguinis vnionis hypostaticæ vinculo cum Verbo diuino coniungeretur, vnde B. Damianus dixit: *Cum Deus sit in B. Dam ser. alijs rebus tribus modis, in Virgine fuit quarto speciali modo per identitatem, hic taceat, & contremiscat omnis creatura, & vix audeat aspicere tantæ dignitatis immensitatem.* Magnum, quod Deum & hominem absque dolore pepererit; magnum, quod concipiens & pariens Virgo permanserit; magnum, quod virginitatem cum fecunditate copulauerit, vt his verbis eleganter scripsit Cyprianus, insignis Christi Martyr: *Non aliqua natura iniuria Matrem D. Cyp. mini læsit, quoniam sine tormento peperit, quæ Mar. serm. in conceptione caruit voluptate; vltro matris de Nat. rus ab arbore baulæ fructus elapsus, nec oportet Christi. tuit vellitatis, quod sponte prodibat: magnum, quod Maria Christi corpus in ventre gestans, bædium, quod alix matres foetus pondere grauatæ sentiunt, ipsa non perferens, vt tradit D. Bernard. Magnum, D. Bern. ser. vt creatura nutrix esset sui Creatoris; il super fig. lumque vberè de cœlo pleno lactaret, vt mag. caput Ecclesiæ Catholica: Magnum, quod Deum regem regum, ac dominum donantium obedientiæ suæ subiectum haberet,*

Luc. 2.

beret, Euangelista dicente: *subditus erat illis: magnum, quod longissimam vitam agens, nec opere, nec verbo, nec cogitatione minimam aliquam venialis peccati labem unquam contraheret, vt docet sacrosanctum Concilium Tridentinum. Magnum, quod ex ardentis amoris feruore erga dilectum suum interierit: Dicit dilecto, quia amore languet. Magnū, quod post triduum mortis gloriosa surrexerit; magnum, quod anima & corpore in cœlum, Angelorum turmis stipata, assumpta fuerit; magnum, quod cœleste regnū inuixa super dilectum, possidendū intrauerit. magnum, quod exaltata sit super choros Angelorum, vt canit Ecclesia. magnū, quod ad æthereum thalamū contendens diademate pretioso redimita, regiumq; sceptrum manu tenens, à dextris Dei sedeat, Dauide dicente: *Assitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate. Hæc aded magna esse perhibentur, vt nemo sit tam mentis inops, qui non videat veraciter dixisse Mariam: Fecit mihi magna, qui potens est.**

Conc. Trid.

Cant. 2.

Cant. 8.

Psal. 44.

Luc. 1.

D. Thom. in Caten.

Meth. Mart. in hypopanti Domini.

Patres tamen communi consensu per hæc magna intelligunt, Verbi diuini incarnationem, & Christi conceptionem in vtero Virginis celebratam: ita Theophylus in Catena aurea D. Thomæ ex mente D. Augustini, vbi ait: *Virgo non per suam virtutem se beatam prædicandam, sed causam assignat dicens: Quia fecit mihi magna, qui potens est. Quæ tibi magna fecit? Credo, vt creatura ederet creatorem, famula Dominum generares, vt per te mundum Deus redimeret, per te illuminaret, per te ad vitam reuocaret. Hæc ille: quibus consona sunt alia præclara antiquissimi Mart. Methodij orat. de hypopanti Domini, vbi ait: Tu Deo a-*

non habuit, Deo mutam dedisti. Tu potentem illum corpore tamquam decenti quadam pænopia induisti, per quam quidem facile à me caperetur & cerneatur: Euge, euge mater Dei & ancilla: Euge, euge, quæ debitorem illum habes, qui omnibus mutuo dat. Deo namque vniuersi debemus, tibi vero ille debet: breuius tamē Eusebius Emislenus inquit: Vere vtiq; magna, & tam magna quam magna nulli alij & fecit, & facturus est: ex ea hom. ser. o. carnem suscepit, & celi: terræq; Dominam & ante 4. Di. reginam eam fecit. In eandem conspirant aduent. expositionem D. Bonau. D. Thom. & V. D. Bonau. ner. Beda adducens illud lobi: Qui facit super e. i. magna & inscrutabilia, & mirabilia absque Luc. D. Th. numero. Olim quidem Deus dixit per Iero. in catena. phetam Ioelem: Dabo prodigia in celo sur- Beda super sum, & signa in terra deorsum. sæpè aliàs Luc. c. i. Deus portentosa prodigia patrauerat; in Iob 5. celo tantum, vt tempore Iosue fecit so. Iob. 2. lem in medio sui cursus sistere, & tempo- Iosue 10. re regis Ezechie decem lineis eundem re- 4. Reg. 20. trocedere; vel in aere tantum, quando Gen. 9. tempore diluuij cœlestis arcus varijs coloribus distinctus apparuit; vel in igne tā- Dan. 3. tum, quando inter ardentēs, ac voraces Babylonicamini flammās tres pueri Num. 16. illæsi diuinas laudes canebant; vel in terra tantum, quando illa Dathan, & Abirō absorpsit, & quando ex petra ad imperiū Moysis copiosas aquas eduxit. quod ta- Ibi. men sursum & deorsum simul, in celo & in terra pariter, signa atq; prodigia faceret, numquam visum fuit, quia id Dei omnipotentia in Virgine sola facti tantum referuauerat, in qua verè fecit prodigia in celo sursum, & signa in terra deorsum, & sursum quidem, quando circa Verbum diuinum factum est magnum illud prodigium, vt per incarnationis sacramentum duplicem naturam, diuinam & humanā eadem Verbi diuini sustineret persona: deorsum verò inauditum prodigiū patrauit, cum humilis instar terræ, Maria mira eius virtute foecundata filium Dei vtero suo concepit. Ecce prodigia & signa magna coniuncta sursum, & deorsum, in celo simul & in terra, vt vaticinatus fuerat Pro-

Exod. 7. 8. 9. 10. 11. 14.

Luc. 1.

Philo lib. allegor. in Exod.

Propheta Ioeel. Sileant ergo iam in conspectu horum signorum omnia illa quodam patrata signa; sileant, quæ patrauit Moyses, cum fluminis aquas in sanguinē vertit, ranis Aegyptum impleuit, molestos ciniphes immisit, colubrum in virgam commutauit, mare rubrum diuisit, Pharaonem submersit, populum Dei à tyrannica illius seruitute liberauit. Sileant reliqua alia prodigia, quorum sacra eloquia meminere; ferrum super aquam tempore Elisei natans, Asina maxilla instar fontis aquam scaturiens; Asina Balaham articulata verba instar hominis proferēs; sterilis Sara annis onusta concipiens; cœlum manna & carnes pluens; sicca virga Aaronis florens; Iordanis aquas fluxum suum cohibens; rubus ardens non combustus; cum alijs plerisq; quæ importunum esset recensere. Sileant, inquam, omnia hæc signa, quia licet magna, maiora tamen absque vlla controuersia, quod forma generet Deum, creatura suam concipiat creatorem, ac incomprehensibilem suo vtero comprehendat; ratio, quod fons paruus & signatus mare latissimum producat; stella pariat solem, vas conficiat tuum sigillum; Domus suū architectum condat; Centrum totam spheram claudat; punctus vniuersum orbem includat. Hæc noua magna, magna aded sunt, vt illa antiqua magna magno intervallo ab his superantur.

Vnde infero non potuisse non ingentem esse Mariæ magnitudinem, in quā tam magna Dei omnipotentia patrauit: Quia fecit mihi magna, qui potens est. in huius magnitudinis figuram antiquissimus Philo lib. allegor. in Exod. acutè adnotauit, quod quamuis in Sacra scriptura reperitur aræ confederationis (quæ Virginem adumbrabat) longitudinem, & latitudinem mensurari, profunditatis ramentum eius nulla in ea assignatur mensura; vt hac ratione nobis significaretur Mariæ sanctitatis immensitatem à creaturis mensurari, aut comprehendi non posse. Atque ad id ipsam significandum,

cum Sacra scriptura per rubum incombustum, Mariam significauit, continuo adiecit illam flammās emittere, & inaccessibilem esse; cumq; Moyses voluit accedere, non est permittus. cum etiam appellat illam fontem, subiungit esse signatam, & cum vocat portā, confestim subdit esse clausam, vt hinc doceamur magnitudinem Virginis, magna; quæ illi in illa, per illam, & cum illa Dei omnipotentia effecit, à nobis penetrari ad vnguem minimè posse. Vnde sapienter B. Virgo dicens magna sibi fecisse Deum, ne quispian hac tanta magnitudine dereritus in eorum fide vacillaret, aut dubitaret de Dei omnipotentia, in memoriā sapienter nobis reuocauit, vt memores illius potentie nihil de hac tanta eius magnitudine hæsitaremus, prout his verbis rectè adnotauit Titus, id referente D. Thom. in sua aurea Catena: Dixit, qui potens est, vt si quis diffidat in Conceptionis negotio, dum Virgo manens concepit, retorquet miraculum ad suam auctorem operantis. quare mihi videtur, quod dum beata Virgo adiecit verba illa, qui potens est, solutionem nobis tradidit ad omnia cauitiois rationis humanæ argumenta facile diluenda, cum quæcūque difficiliora crediti menti occurrant, si ad omnipotentiam Dei illa referamus, à qua omnia facile superantur, tamquā fumus euanescent, cum non sit impossibile apud Deum omne verbum. vnde etiam D. Augustinus scribens ad Volusianum dixit: in rebus mirabilibus tota ratio facti est potentia facientis.

Cæterum oportet iam explicemus, quid sibi velint sequentia Mariæ verba: & sanctum nomen eius: quidam enim putant hunc sensum reddere: fecit mihi magna, qui potens est, & cuius nomen sanctum est. Hugo Victorinus super hunc locum per nomen Dei intelligit famam eius, in quo sensu illud non semel vsurpat Plato in suis politicis, sic enim ait Hugo: quid est nomen eius? fama eius, nomen eius, cognitio eius fides nomen eius: in qua acceptione sensus est, ppter magna, quæ mihi fecit ordi-

D. August. epi. 3. ad Volusianum

Hugo Victorinus super Magnificat.

omnipotens, eius fama, & nomen dilatabitur. Alij accipientes *nomen* pro facultate, & virtute ad aliquod efficiendum, vt Christus Dominus illud accepit, cum dixit Mar. 9. *in nomine meo demonia eijciet*: arbitrantur sensum esse, quod virtus omnipotentiae diuinæ magna fecerit B. Virginis: alij per *sanctum nomen* intelligunt hoc loco nomen Dei vocale, quo Hebræi Deum nominabant, & in cuius virtute frequenter Deus magna faciebat; secundum quam intelligentiam sensus erit, quod Deus fecit Virginis magna ad inuocationem sui sancti nominis, quod frequenter ipsa mente, & ore inuocabat. Verum cum teste D. Isidoro Hyspalense, Hebræi decem nominibus Deum vocitarent, dubium inde emergit, quodnam fuerit ex illis illud, cuius beata Virgo meminit, cum dixit, & *sanctum nomen eius*. Primum nomen apud Hebræos *El* dicebatur, quod *fortis* interpretatur. secundū, *Eloim*: tertium *Eloah*, quod vtrumque idem pollet, quod latine *Deus*. quartum *Sabaoh*, quod *exercitus*, seu *virtutes* significat. Quintum *Eloim*, quod latine *excelsus*, sextum *Eheie*, id est, *qui est iuxta illud: qui est, misit me ad vos*. septimum est *Adonai*, quod interpretatur *Dominus absolute*, & quasi per antonomasiam talis. Octauum est *Ia*, quod *existens* interpretatur. Nonum est, *Sciaddai*, id est *omnipotens*. Decimum est Tetragrammaton, hoc est, quatuor litterarum, quod proprie apud Hebræos, vt tradit Chrysostomus Lusitanus, ponitur in Deo *Iode*, id est duabus litteris duplicata ineffabile illud & gloriosum Dei nomen efficiunt. Ex his ergo omnibus hominibus sine dubio B. Virgo cum dixit, & *sanctum nomen eius*, intellexit illud, quod apud Hebræos & in sacra scriptura magis frequentatum erat, & magis venerabile. Hoc autem erat *Iehous*, quod dicitur admirabile & ineffabile propter mysteria mirabilia, que portendit, vnde scribitur quatuor litteris hebraicis *Iod, He, Van, He*, propter quatuor mysteria personalia, & alia quatuor ef-

Mar. 9.

D. Isidorus Hyspal. li. 7. ethymologiarum c. 1.

Exod. 3.

Chrysost.

Lusitanus de verbis diuinae li. 4. c. 11.

fentialia, quæ continent, & notificat illud nomen in Deo, significata per illas quatuor litteras. Nam ista littera *Iod*, interpretatur *principium* omnium personarū, non de principio: Hæ verò interpretatur, esse, ideo significat Verbum, siue *Filium*, per quem facta sunt omnia, & a quo habent esse: *Vau* autem interpretatur *ipse*, siue *Virtus*, ideo significat Spiritum sanctum, qui spirat omnem virtutem, & motum in omnibus rebus. Vltima verò littera, scilicet *He* significat humanitatem filij iunctam Verbo, & ideo bis ponitur *He* in hoc nomine, ad denotandū, quod ista littera *Hæ* bis sumpta, denotat duas naturas in vna persona; & licet fiat duæ naturæ in Christo, tamen non manet nisi vna persona. Et notanter secundum *He* ponitur in vltimo loco, ad denotandum, quod licet tres personæ diuinæ sint ab æterno, tamen incarnatio facta est vltimate ex tempore, & illa humanitas ita est iuncta personaliter filio, quod non cæteris personis. Ex quo patet quod per illas quatuor litteras significabatur mysterium Trinitatis, & incarnationis simul, significabant enim tres personas diuinæ, & humanitatem assumptam in Verbo. Et sic designabant supra dicta quatuor mysteria personalia in diuinis. Item illæ eadem quatuor litteræ significant alia quatuor ineffabilia mysteria Deo essentialia, scilicet summam omnipotentiam, summam sapientiam, summam misericordiam, & summam iustitiam. Et ideo istud nomen dicebatur *ineffabile*, & *mirabile* apud patres veteris testamenti, quia nunquam supradicta mysteria fuerant scripta, nec reuelata illis Patribus, nisi sub quibusdam figuris. ideo dixit Deus Moysi, quod *nomen meum Adonai* nondum indicauit eis, vnde tria sunt prænuntiata in re de hoc nomine Dei quatuor litterarum. Primo quod Messias in lege promissus debebat habere hoc nomen, & debebat vocari illo nomine Patribus cognito, vt patet *le-*

Exod. 6.

Jerem. 23.

uid germen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in terra: Et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Vbi Dominus scribitur quatuor literis, quod soli Deo conuenit; & omnes Hebræi dicunt, quod iste est Rex Messias. Secundo quod Messias futurum erat, vt re ipsa esset ipsum nomen Dei, vt expresse dixit Isaias cap. 30. Tertio, quod ipse manifestaturus erat nomen suum, vt idem Isaias testatur, *vtinam dirumpes celos, & descenderes, & notum fieret nomen tuum.* Vnde iudæi assererent, vt auctor est Episcopus Christianopolitanus, quod illi qui sæculi Messias futuri essent cognoscituri erant virtutes & proprietates huius ineffabilis nominis. Mihi tamen videtur B. Virgo per illa verba: & *sanctum nomen eius*, intellexisse Verbum diuinum carne indutum. pro cuius maiori intelligentia obseruandum est, ex doctrina Aristotelis 3. de Anima, & 7. Metaphysicis, & 1. Periermenias, quod conceptus, quem intellectus noster format, quo rei naturam penetrat, dicitur *diffinitio*, & *ratio rei*, nota soli ipsi intelligenti, quem conceptum Græci appellant *λογος*, quod idem pollet, quod Latine *verbum*; vt autem aliis innotescat oportet, vt externam vocem induat, atque sic indutus (vt ita loquar) & factus vocalis, qui antea solum erat mentalis, dicitur nomen à notificando, quia (vt dixit Aristoteles) *voce sunt notæ earum, quæ sunt in anima, passionum.* hinc D. Augustinus ab hac Philoophi doctrina non discedas, li. 15. de Trinit. docuit, Verbum diuinum esse conceptum diffinitiuum Patris, ipsi soli notum, quo se diffiniuit secundum totum pelagus, & plenitudinem suæ diuinitatis. sicut autem accidit in nobis, ad aliis notificandum nostrum conceptum, oportet illum externa voce induere, & per illam vocem fit nomen, & per quod verbum nostrum mentale aliis innotescit; ita Deus Pater induit Verbum suum humana carne, & per Verbum sic Incar-

Isaias 30.

Iacob. de Valenia Episcopi Christi Populi super magnificat. Luc. 1.

Arist. 3. de Anima, & 7 Metaphysicis, & lib. 1. Periermenias.

Arist. lib. 1. Periermenias. D. Aug. lib. 15. de Trinit.

natum, tamquam per nomen, notificauit mundo se ipsum, & voluntatem suam, loquens nobis per illud, vt ait D. Paulus: *Novissime autem diebus istis locutus est nobis in Filio; per quem fecit, & secula.* Nomē igitur Dæi est Verbum incarnatum, vt expresse etiam docuit Isaias Propheta, cum dixit: *Ecce nomen Domini venit de Isai. 30. longinquo.* Est enim clarius, quàm probatione indigeat, hic non promitti venturum de longinquo aliquod nomen vocale, aut scriptum, sed Verbum ipsum diuinum, quod carne indutum, instar conceptus voce induti, abscondita cordis exprimentis, diuini pectoris arcana nobis manifestare deberet, vt postea ipso opere compleuit, ipso dicente: *Quicumque au-*

Heb. 1.

Isai. 30.

Ioan. 15.

Luc. 1.

Ioan. 10.

in rigore interpretatur. Sanguine confirmare. vt sapè apud antiquos Scythas, Arabas, Medos, Garamantas, Lydios, imo & apud Hebræos contingebat, iuxta illa Exodi 34. *Hic sanguis faderis, quod pepigit Dominus vobiscum.* Imo secundum Catholicos Sanctum idem est, quod Sanguine tinctum: quis autem non videat, dum Verbum diuinum carnem assumpsit, humano sanguine tinctum? vnde. *vir Sanguinum dictum est, Exod. 4. & Isaias 63. de Christi humanitate dixit, rubrum est vestimentum suum.* Atque hinc est iuxta præfatam expositionem, quod licet alioquin nomen Dei vocale, aut scriptum, instar imaginis ipsius, adoratione dignum sit, iuxta illud Pauli: *in nomine Iesu omne genua flectatur, &c.* vt tamen Episcopus Christophitanus docuit: *quando dicitur Genes. 4. quod Enos cepit invocare nomen Domini: & cap. 12. quando Abraham edificauit altare, & adorauit nomen Domini, ibi non est dicendum, quod Enos invocauerit, nec Abraham adorauerit illud nomen vocale quatuor litteris prolatum, aut descriptum sed adorauerunt Verbum Incarnatum Deum, & Hominem, per illas quatuor litteras significatum.* Ibidem etiam hæc præclara scripsit, quæ quia dictam expositionem mirificè illustrent, hic apponere molestè non feram: *Hoc est nomen Dei, quod desiderabant videre Patriarchæ, & Prophetæ, quod non potuit videri, nec reuelari nisi in nouo Testamento: sed quia Moyse desideranti videre istud nomen Dei, scilicet Verbum Incarnatum, quod erat venturum in mundum cum omnipotentia, & humana sapientia, & iustitia, & misericordia, ideo scripsit ipsum quatuor litteris Hebraicis, scilicet, ioh, he, vau, he: Et sic cum istis quatuor litteris reperitur nomen Dei scriptum in tota Scriptura legis, & prophetarum in Hebræo, quæ quidem quatuor litteræ solæ sumptæ non formant aliquam notam dictionem, ad denotandum nomen Dei, quod significabant, esse incomprehensibile, sed vbicumque reperitur nomen Dei, istis quatuor litteris scriptum, ipsi Hebræi pronuntiabant, & pronuntiant Adonai, id est, Dominus omnipotens.*

Et idcirco dicunt, quod istud nomen Tetragrammaton, id est, quatuor litterarum, est ineffabile quo ad ea quæ comprehendit, & significat, eò quod significabat per quatuor litteras, illa quatuor incomprehensibilia, quæ sunt in Christo, scilicet omnipotentiam, sapientiam, misericordiam, & iustitiam. Sed si ista quatuor litteræ rectè combinantur per puncta, quibus Hebræi combinant litteras in scriptura, tunc reddunt istud nomen Hebræum Iehovah, quod Græce dicitur Iesus, & Latine Iesus, quod est saluator. siue Saluator: & sic vbicumque in Hebræo scribitur hoc nomen Iehovah: in latino interpretatiud scribitur Saluator, aut saluare, siue Iesus. Et ideo sicut Hebræi per illud nomen Tetragrammaton, id est, quatuor litterarum, nominant Deum, & nomen eius, ita nos per hoc nomen Iesus ex illis quatuor litteris combinatum, nominamus Verbum incarnatum, quod est nomen Dei reale, quo Deus se nominauit, & notificauit mundo. Et sic sicut illud Verbum incarnatum est nomen Dei reale, quo ipse Deus pater nominauit se ipsum mundo, ita hic nomen Iesus vocale, vel scriptum est nomen, quo nos nominamus illud Verbum incarnatum Deum, & hominem, quod est nomen Dei, quo ipse se nominat: quod quidem nomen non fuit mundo cognitum, nisi vsque ad aduentum Christi, quando Angelus dixit Mariæ: *Ecce concipies Luc. 1. in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.*

Porrò vt proposita Virginis verba ad mores conuertamus, obseruandum est, scite deiparam Mariam potentiam cum sanctitate copulauisse, dum ait: *quia fecit Luc. 3. mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius, vt nos erudiret, imperium, & potentiam absque consortio sanctitatis tyrannidem esse: Pharaon quidem, Nabucodonosor, Antiochus, Nero, Caligula, Diocletianus, & alij permulti Imperatores famosi, potentissimiq; fuere, quia tamen sanctitate caruerunt, tamquàm impij Tyranni tam in propriis, quàm in extraneis sauerunt. Certe Regum, ac Principu cor tale debet esse, quale illud depinxit Salomon, cum potentia pariter, & sanctitate ipse*

Prou. 21.

ipse vigeat: *Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumq; voluerit, inclinabit illud: quasi diceret: sicut ad irrigandos, ac fecundandos agros, non ad perdendos diuidi solent, ac fluere aquæ, sic regum corda non ad vastandos, sed ad tuendos, ornandos, & locupletandos populos moueri debent; & quemadmodum aquæ deriuantis ductum, ita cor regis voluntatem Dei sequi debet: sicut etiam primum mobile, cui reliqui parent cœli, Angeli mouenti parent; ad eundem modum Rex, qui, instar primi mobilis, suo motu, & imperio subditos rapit, ac circumfert, Deo ipsi obsecundare debet, & vt alter Dauid esse, qui faciat omnes voluntates eius, & seruet omnes eius leges. Quamobrem in Deutero. præcipit regi Deus: vt legis librum apud se habeat, ac legat: *Postquam fuderit in folio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus leuiticæ tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt.* Hinc factum est, vt Regi, cum coronabatur, legis liber traderetur: *Produxitque filium regis, & posuit supra eum diadema, & testimonium (id est legem) feceruntque eum regem, & vixerunt.* Cum diademate legem coniungit scriptura, diuinæ enim leges, ac mandata si à rege obseruentur, fulgentissimi sunt pyropi, qui regis diadema illuminant. Præterea dicitur summus sacerdos testimonium, id est legem, super regem imposuisse, super regem (inquã) quod oporteat regem legi subiectum esse, ac obtemperantem. Solent reges consiliarios habere multos, quorū consilia sequantur; optimi consiliarij, qui consilio dando, nec fallunt, nec falluntur, diuinæ leges sunt: quocirca Rex Dauid *Consilium (ait) meum, iustificationes tuæ: ex Hebræo verti potest: Testimonia, siue, mandata tua, viri consiliarij mei:* Hieron. vertit: *Viri amicissimi mei.* O fidelissimos illos reges, qui animi effrenatas perturbaciones, vi-*

Psal. 118.

rosque improbos, quibus illæ dominantur, e suo consortio pellunt, his verò consilijs obtemperant. Memorare debent Principes, quod sunt veluti populi norma, & regula, regulam autem rectam esse oportet: vnde Plutar. hus in lib. de doctrina Principum, inquit: *Quemadmodum, Plurarchum oportet ipsa regula primum recta sit, nihil li de doctrina habens obliquum, deinde cætera sibi admota, na Principi, quatenus sibi congruunt, exæquet: consimili modo Princeps, postea quam imperium in se ipso parauerit, ac direxerit, vitæque suæ composuerit, tunc debet sibi coaptare eos, quibus imperat. Nec enim cadentis est alium erigere, nec ignorantis docere, nec incompositū componere, nec ordinare inordinati, nec imperare eius, qui non pareat imperio. hæc ille.* Rex probus regula est recta, rex prauus regula distorta & praua, ad quam qui mores coaptant, deprauantur, distortamque vitam traducunt; quare sicut fermentum massam, ita impius Rex populum corrumpit; vnde apud Oseam, Ieroboam Rex dicitur Israeliticum populum fermentasse, quia per idolorum cultum illū corrupit. *Quienit paululum Ciuitatis à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum, hoc est, quieuit ciuitas paululum, postquam fermentū idololatriæ à Ieroboamo Rege accepit, donec eodem fermento tota fuit fermentata, atque corrupta. Idem Rex, eodem capite, cum pistore confertur ad coquendos panes clibanus succedente: Omnes adulterantes, ait Deus, spiritali scilicet adulterio idololatriæ, quasi clibanus succensus à coquente: id est à Rege Ieroboamo. Piitor est Cacodæmonis Rex impius, qui hominum corda velut clibanos, tartareo vitiorum igne succendit, & panes Cacodæmoni suauissimos, id est, peccata, coquit. Huiusmodi infœlices Reges, & Principes audiant verba Sapientis acriter eis minantis: *Præbetè dures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbinationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius,**

3. Reg. 19.

Osea 7.

Osea ibid.

Sap. 6.

Non recte indicastis, nec custodistis legem in-

D. Ambros. ait Ambrosius: Lubrica est in bonis moribus licentia potestatis, & oblatio facultatis: lubricus locus est regnum, adeo ut in eo collocatus sanctus Dauid in adulterium lapsus sit.

D. Isidor. de Difficile est (ait D. Isidorus) Principem regredi ad melius, si vitij fuerit implicatus: populi enim peccantes iudicem metuunt, & a malo legibus cohibentur. Reges autem nisi solo Dei timore, metuque gehennae coercentur: liberè in præceps prorunt, & per abruptum licentiae in omne facinus labuntur: hæc ille. Timeant igitur & contremiscant oportet Principes, quod Deum Iudicem & vindicem habeant, cuius sola manus paucos in pariete characteres exarans potentissimos tertere fecit Reges. Audi Danielem:

Daniel. 5. Apparuerunt, inquit, digiti, quasi manus hominis scribentis. Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se innicem collidebantur. O Regem Babylonici imperij potentissimum, manus parua, non hasta, & gladio; sed tenui calamo armata, tantum tibi terrorem incutit tantum certè, quia manus est omnipotentis Dei, ab omnibus Regibus rationem seuere exposcens. Tria verba scripsit manus illa, Regibus cunctis assidue animo voluenda, Manè, Techel, Phares. illa Daniel hunc in modum exposuit: Manè: numerauit Deus regnum tuum, & cōpleuit illud: Techel, appensus es in statera & inuenis es minus habens; Phares, diuisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis. Utinam sicut manu illa in aula regia Babylonici imperij hæc inscripta fuere, nunc etiam à Regibus in palatij hæc eadem inscriberentur, frequentiusque consideratione expendereentur. Manè, numerabit

Dan. 5. Manè: numerabit Deus regnum tuum, & cōpleuit illud: Techel, appensus es in statera & inuenis es minus habens; Phares, diuisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis. Utinam sicut manu illa in aula regia Babylonici imperij hæc inscripta fuere, nunc etiam à Regibus in palatij hæc eadem inscriberentur, frequentiusque consideratione expendereentur. Manè, numerabit

Deus regnum Regis, & numerabit dies quibus est regnatus, & paulò post è vita & regno migrare iubebit. Techel, appensus es in statera diuina, ò Rex, appendit Deus recte facta, appendit quoque mala opera, appendit in statera virtutes Rege dignas, appendit vitia Rege indigna. O illum infelicissimum, qui inuenitur minus habens, ò illum felicissimum, qui iustitiam, pietatem, Dei cultum, fidem, charitatem, reliquasque virtutes iusti, ac recti habuisse ponderis reperitur; è regno hic temporario in æternum trãferetur; qui verò iustus, debitoque pondere caruerit, amisso regno, aliisque tradito in perpetuam, miserissimamque Orci seruitutem detrudetur. Hæc qui frequenti meditatione animo vertit, vigilanti cura rempubl. administrat, exemplo ad virtutem subditos ducit, recte facta recte factis perpetuo cumulat, ne in statera debitum pondus desit, & de cœlesti regno per supremum omnia iudicem excludatur. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIX.

Explicantur verba illa: Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum: vbi ostendimus B. Virginem per misericordiam, beneficium Incarnationis intellexisse; pariterque de timore seruilis, & filiali pertractatur.

M proptium sit charitatis, qua sancti diligunt proximos sicut seipfos, iuxta diuinum præceptum: Diliges proximum tuum sicut te ipsum: eorum bona tamquam propria reputate, utpote qui per charitatem facti sint cum illis cor vnum, & anima vna, ut loquitur D. Lucas in actis apostolicis: hinc est quod B. Virgo, quæ inter omnes puras crea-

creaturas perfectiorem charitatis gradum attingit, beneficia facta vniuerso orbi quasi sibi collata illa reputans, pro his etiam gratias agit, Deumque magnificat. & propter eadem exultat spiritus eius, vnde postquam gratam se exhibuit Deo propter beneficia sibi collata: quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius: continuo gratias refert propter beneficium diuinæ misericordiae in omnes nationes se diffundentis: misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum: Vnde obseruatione dignum est, quam egregium ordinem Deipara seruauit in suo cantico; primo enim tractat de fonte, deinde de aquæ ductu, tandem de agris, in quos aquæ illæ deriuantur: primo dixit: Magnificat anima mea Dominum. Ecce misericordiae perennem fontem: deinde ait: quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce Mariam aquæ ductum, per quem diuinæ gratiæ fluentia diriguntur, ac tandem ait, à progenie in progenies timentibus eum: ecce signat agros, ad quos fluentia illa deriuantur.

Luce 1.

Luce 1.

Luce 1.

Tolet. super 1. Luce.

Psal. 118.

Beda hom. serie 6. ante quartam Domini. Aduent. Enthyim.

Theophylactus per hæc verba intelligit significari, quod timentes Deum consequuntur misericordiam tum in hac generatione, hoc est, in presenti sæculo, tum in futura generatione, hoc est in futuro sæculo; in hac enim centuplum accipiunt, in illa verò vitam æternam possidebunt. Alij cum Cardinali Toletio intelligunt verba illa de successione generationum folij populi Iudaici. Alij verò interpretantur sensum esse, quod misericordia Dei incipiet à progenie Iudæorum, & perueniet ad progeniem gentilium: sed planior sensus est, & verior, vt vniuersas nationes, & ætates cõprehendat, Dauid dicente: Misericordia Domini plena est terra, adeo vt non sit qui se abscondat à calore misericordiae eius. Ita exponit Venerabilis Beda dicens: Progenies autem, & progenies velut viri, quæ vel certè per omnium orbem nationum, quas in Christo creditur esse præuidebat. His adiungo Enthyimium in cap. 1. Luce:

opinantem à progenie in progenies, idem significare in Hebræo quod semper: vnde sensus erit, quod in omnes homines indeficiens erit eius misericordia & perennis. Illud tamen præcipue in his verbis expositionem desiderat, quid sub nomine misericordiae beata Virgo intellexerit? quidam enim Doctores, quos sequitur doctissimus Beuxamis, nomine misericordiae, intelligunt diuina beneficia, quæ Deus munificentissima manu omaibus nationibus confert: Incipe tu (inquit ille): à primo homine, quidne ipsum post peccatum mors corporalis, & æterna vindicaret prohibuit, nisi Dei misericordia? Quid Noè à diluuijs, Loth ab excidio, Abraham ex Hur Chalæorum, Iacob ab Esau, Iosephum à carcere, populum ab Ægyptiaca seruitute, eundem ex Babylonica captiuitate eripuit, nisi Dei misericordia? ac tandem, vt Dauid dixit: misericordia Domini in æternum vsque in æternum: quasi diceret: non est misericordia diuina instar humanæ, quæ solum extenditur ad proxima, non ad remota, sed in omnia se diffundit, Ecclesiastico dicente: miseratio hominis circa proximum suum, misericordia autem Dei super omnem carnem. Gessit typpum huius amplissimæ misericordiae flumen, quod è medio paradisi progrediens in quatuor capita diuisum vniuersam terram irrigabat: sicut enim illa irrigatio paradisi his omnibus modis potuit fieri (vt post alios multos adnotauit Perrerius super Genesim) vt vel flumen illud multos sinus, & anfractus faciens, vsquequaque paradysum allueret, & irrigaret; vel vt ex eo complures aluei ducerentur, & in omnes paradisi partes deriuarentur; vel vt instar Nilij, ac Iordanis statis anni temporibus augescens & superfluens, paradysum inundaret, atque irrigaret; vel denique, vt per subterraneos meatus vniuersam Paradisi terram humore suo perfunderet: ita omnibus his modis diuina misericordia mortalium animos irrigat, atque fecundat: aliquando enim diuina gratia per secretissimos quosdam meatus, atque internas inspirationes perfun-

Beuxamis tom 1. super e. 1. Luce.

Genes. 7. Gen. 19. Gen. 12. Gen. 30. Gen. 41. Exod. 14. 1. Esdr. 1. psal. 88.

Eccles. 18. Genes. 2.

Perrer. sup. Genes.

dit mentem hominis, aliquando varias per tribulationes, & anfractus faciens, vt ex illis deinde consolationum aquæ deducantur ad animam refocillandam, ac recreandam; plerumq; verò per variarum virtutum alueos complures deducit; denique adeò interdum inundat, & auget, vt omnè terrenam conuersionem homo deponens cum D Paulo dicat *Viuo ego, iam non ego; viuuit vero in me Christus.* Verùm communior & receptior Patrum sententia est, beatam Virginem sub nomine misericordiae, hoc loco intellexisse beneficium Incarnationis: vnde D. August. in expositione huius cantici inquit: *hac illa misericordia, quam timentibus se exhibuit Deus, quia Verbum suum per assumptam carnem in hunc mundum misit, vt per ipsum aëreas potestates potenti virtute debellaret, & genus humanum ab earum potestate redimeret.* D. Ambrosius in hoc etiam sensu explicat verba illa: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam,* dum ait: *Magna misericordia, quia Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Actadem D. Hieronymus verba illa psalmi: *Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te.* ipse vertit: *Mirabilem fac misericordiam tuam: Est autem notissimum in nullo opere Deum Opt. Maxi. mirabilem magis misericordiam suam reddidisse, quam in stupendo Incarnationis prodigio; ante illam enim subleuabat Deus hominū miserias absq; labore vlllo, post Incarnationem verò multis doloribus, instar parturientis, nobis opem tulit, quod eximiae, ac mirificae misericordiae evidens argumentum est. Imò, si rem altius perpendamus, reperiemus Deum nunquam ostendisse misericordiam tigorose loquendo, quousq; in vtero virgineo Verbum caro factum est: nam vt tradidit D. Thomas, misericordia præter efficacem voluntatē subleuandi alicam miseriam, importat compassionem eiusdem miseriae, vnde D. Isidorus lib. ethymologiarū dixit, misericordiam esse, quasi *miserum faciens cor,* cum igitur Deus ante Incarnationem nõ*

De diuina misericordia vide que latissime dixi in homiliis nostris Catholic lib. 2. de incarnat. homil. 12. Ad Gal. 2. D. Aug. in exposit. sup. Magnific.

D. Ambros. in apolog. David posteriori c. 12. Psal. 16.

potuisset habere huiusmodi cordis compassionem. Incarnatus verò frequenter hominum miseris cõpassus fuerit, Apostolo dicente, *non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris:* consequens est misericordiam completè, & perfectè non fuisse in Deo ante Incarnationem, sed post illam. vnde non incongrue existimauerim, quod licet misericordia, sicut & cætera diuina attributa omnibus diuinis personis æquè conueniant, speciali tamen ratione Filio ascribi debet, non solum per quandam attributionem, & accommodationem ad eum modum, quo potentia Patri, & bonitas Spiritui sancto aptari solet, sed quia reuera nec Pater, nec Spiritus sanctus, sed solus Filius in Cruce pro nobis mortè subiit ad subleuandam vniuersalem humani generis miseriam, & diabolica captiuitate eos misericorditer liberandum. Atque huc spectant ad eandem expositionem confirmandam verba illa Dauidis, quibus postulans à Deo, vt ostenderet sibi filium suū humana carne indutum, dixit: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam,* quod perinde fuit, ac si diceret (vt exponit Nicolaus de Lyra) *Ostendisti potentiam in creatione mundi de nihilo, & sapientiam tuam in mundi gubernatione, & iustitiam tuam in peccatorum punitione sicut in diluuiio, & submersione Sodoma, & Gomorrae, ideo nunc ostende nobis misericordiam tuam in Filij tui Incarnatione.* Fuisse autem hanc summam misericordiam, ex eo non obscure probari potest, quia præter quam summa erat miseria, à qua nos subleuauit, est adeò gratuitum beneficium, adeoque mera gratia, vt nec sub merito Christi ceciderit. Diuina quidem prædestinatio, prima gratia, necnon & donum perseverantiæ licet non cadant sub merito nostro (vt cõmuni consensu docent Theologi cum D. Thoma) Christus tamen Dominus (vt idem fatentur) causa fuit meritoria nostræ prædestinationis, primæ gratiæ, & doni perseverantiæ, suam tamen Incarnationem nec meruit, nec potuit mereri,

Ad Heb. 4.

Psal. 84.

Nicolaus de Lyra super c. 1. l. m.

Theologi c. D. Tho. 1. 2. q. 114. ar. 5.

D. Tho 3. p. q. 2. ar. 11. de ver. q. 29 art. 6. 1. Tim. 3.

Lucæ 1.

Gen. 2.

Iob. 33.

D. Bern. sup. Missiv.

teri, vt cum Angelico Doctore in 3 parte, Theologorū schola edocet: cum ergo Incarnationis beneficium adeò pura, ac mera gratia esse perhibeatur, reliquum est supremum misericordiae gradum attingisse, vt & Pauli verba satis indicant: *Manifeste magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne:* vnde Zacharias magni Baptistæ parens nõ potentiae, non sapientiae, sed misericordiae Incarnationis opus attribuit: *Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visis auit nos oriens ex alto.* Ad hæc illud dicere non parcam, quod in quocumque sensu sumatur verbum illud *misericordia,* siue pro beneficio vocationis, & diuinæ illuminationis, siue pro beneficio Incarnationis, non aliter, quam per Virginem illam præstitit nobis Deus: vt enim ex regione Eden (vt Hebræi notant super Genesim) flumen quod Deus posuit in paradiso, originem trahens per ipsum Paradisum cursum suum dirigebat, vt non solum illum irrigaret, sed & partes illi cõfines, & circumdantes; ita diuinæ misericordiae flumen, per Mariam, tanquam per secundi Adam paradisum, transit ad irriganda hominum corda; vnde quæstioni illi propositæ sancto Iob: *Dic mihi, si habes intelligentiam, per quam viam spargitur lux, & dividitur aestus super terram?* abunde satisfecisse arbitraret, dicendo Beatam Virginem esse viam, per quam lux hæc spargitur, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quam ardens diuini amoris aestus Ecclesiæ filijs diuiditur; nam, vt dixit Bernardus: *Nihil nos voluit habere Deus, quod per manus Mariæ non transfret:* vnde, & Ecclesia ipsa ei canit: *Tu regis alii ianua, & porta lucis fulgida.*

Exponamus iam verba illa: *timentibus eum.* In his tria præcipuè nobis explicare incumbit primum est, quare magis dixit misericordiam Dei communicari *timentibus,* quam credentibus, quam sperantibus, aut diligentibus eum? secundum, de quo genere timoris hic loquatur? certum

est, quomodo beata Virgo coarctat misericordiam Dei ad timentes Deum cum etiam ad non timèdes se diffundat, Christo Domino dicente: *Qui solem suum facit oriri super bonos, & malos.* Ad primū Cornelius Iansenius in hæc verba respondet: *Apud dicit potius timentibus eum, quam obedientibus ei, aut, diligentibus eum, quia prius de Dei potentia, & sanctitate cecinit, quibus respondet in nobis timor, & reuerentia Dei.* Benè quidem, sed melius meo iudicio responderetur, consultissimè beata Virgo dixisse, misericordiam communicandam esse timentibus Deum, quia cum ex illa soleant homines ea abutentes ansam sumere ad licentiosius viuendum, ideo misericordiae timorem adiecit, quasi frenum ad compescendam hominum petulantiam, qui ex immensæ Dei misericordiae consideratione, vana fiducia decepti ad peccandum quotidie (proh dolor) proniores redduntur: ad quod alludens Ecclesiasticus dixit: *Ne dicas: miseriaio Domini magna est, multitudine peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim, & ira ab illo cito proxima, & in peccatores respicit ira illius.* Vnde ad hanc rem dignam illam Salomone sententiã esse arbitror: *Mel inuenisti, comede, quod sufficit tibi, ne forte satiatus, euomas illud.* Faus mellis est Verbum Incarnatum, quem casta apis Maria, concubitum instar apum nesciens, cœlesti Spiritus sancti rore decedente, ex propria substantia illum produxit, vnde Christus nato dictū est: *Hodie mellis tui facti sunt cœli:* ait ergo Salomon: *dulcissimum huius tantæ misericordiae mel inuenisti, comede, quod sufficit tibi, ne adeò temere cõfidas in hac tanta miseratione, vt inde licentiam fumas ad differendam pristinae vite poenitentiam, aut in noua prolabendum peccata.*

Ad secundum quæsitum, de quonam timore beata Virgo hic loquatur? prætermissa illa Episcopi Christophopolitani, timoris diuisione in expositione super Magnificat, vbi ait: *Quadruplex potest esse timor*

Matth. 5.

Corn. Ians. in sua corde, c. 4.

Ecclesi. 5.

Prom. 25.

Antiphona Ecclesie.

Episc. Christophopolit. in expositione sup. Magnificat.

timor seruilis, castus, & sanctus; aliter enim timet seruus, aliter filius, aliter uxor, aliter uir iustus: seruus timet facere malum, ne verberetur à Domino; filius uero timet patrem, ne priuèt ipsum hereditate; uxor uero timet uirum, ne separetur, & dimittat illam; sed uir iustus, & sanctus timet peccare contra Deum, non propter aliquod proprium interesse, sed ne displiceat Deo, quem diligit in se, propter se, & super omnia: Hac inquam omiſſa diuisione, bimestrem partitionem inter Theologos celebrem in medium adducam, timoris seruilis, & filialis, cuius in hac uerba meminit Diuus Hieronymus: Duo sunt timores Domini: prior seruilis, qui principium sapientie uocatur: secundus amicalis, qui perfectiorè sapientiam comitatur. Timor seruilis principium sapientie est; quia quisquis post errorem delictorum sapere incipit, timore diuino corripitur, ne ad tormentum ducatur. Sed hunc timorem perfecta dilectio foras mittit. Succedit autem timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi, quem non excludit, sed auget charitas. Ipse est, quo timet filium bonus, ne uel in modico oculos amantissimi patris offendant. Timorem quidem seruillem, quo quis ob gehennæ pœnam, aut extremi iudicii seueritatem perterritus, à peccatis se abſtinet, licet multi hæretici damnarint, sacrum tamen Concilium Tridentinum ad exemplum Niniuitarum respiciens, qui pœnæ timore perculli ad lonæ prædicationem pœnitentiam egerunt, damnantes illum his uerbis anathematizant: Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, uel à peccatis abſtinemus, esse peccatum, aut peccatores facere, anathema sit. Et quidem sacrum Concilium uidetur mihi hanc doctrinam aperte deduxisse ex uerbis Christi Domini: Timete eum, qui postquam occiderit corpus, potest corpus, & animam mittere in gehennam ignis. Vnde & hoc genus timoris laudant uehementer Patres, præcipue D. Gregorius, & D. Chryostomus; ille enim lib. 2. Moral. In uia Dei à timore incipitur, ut ad fortitudinem ueniat; nam sicut in uia seculi audacia fortitudinem,

D. Hierony. lib. 1. in c. 1. pro tom. 8.

Concil. Trid. sess. 6. can. 8.

Matth. 10.

D. Greg. lib. 2. Moral.

ita in uia Dei audacia debilitatem parit; & sicut in uia seculi debilitatem, ita in uia Dei timor fortitudinem gignit. Diuus autem Chryostomus in hunc modum loquitur: Nisi bonum esset timor, filii patres pedagogos non præponerent, non leges ues ciuilitatis uillos magistratus. Quid gehennæ grauius? Sed huius metu nil uilius. Gehennæ namque timor, regni nobis affert coronam. Vbi timor est, linor non est. Vbi timor est, extinctus furor est, cupiditas improba correpta, omnis irrationabilis passio exterminata. Et sicut in domo stante milite semper armato, non latro, nò alius quis talia mala patrum apparere propius audebit sic, & metu animas nostras detinente, illiberalium nulla perturbationum facile nobis subrepat, sed omnes fugiunt, & pelluntur, timoris imperio undique exactæ. Ita; uolunt isti Patres, quod licet timor seruilis sit imperfectus, est tamen uia, & principium ad perfectum timorem: sicut enim acus se habet ad filium, quia perforando trahit ipsum, coniungendo pannum unum cum altero, & missa acu foras manent partes panni confutæ, & uinctæ per filium, ita similiter timor seruilis formidine futuræ pœnæ pungit cor hominis penetrans, & exinde trahit secum ad timorem filialem, per quem, quia hic habet charitatem sibi adiunctam, manet anima hominis Deo adhærens, & quasi cum illo confuta.

Præter hunc seruillem timorem est alius filialis, quando quis nò propter pœnam, quam Deus peccanti minatur, sed propter uitandam Dei offensam abhorret peccatum: Discrimen autem inter hoc filialem, & illius seruilis timoris genus D. Augustin. hac egregia similitudine utens, hoc constituit. Pone, inquit, aliquam feminam castam, timentem uirum, aliam pone adulteram, & ipsa timet uirum. Casta timet, ne discedat uir, adultera, ne ueniat. Sed hoc etiam multo clarius idem Augustin. super epistola B. Ioannis: Non potest, inquit, melius explanari, quid intersit inter duos timores, castum, & eum quem charitas foras mittit, quàm si ponas duas maritatas, quarum unam consti-

D. Chryost. hom. 25. ad populū Antioch. tom. 5.

D. Aug. in Psal. 117.

D. Aug. tra. Bat. 9. in epist. tom.

tuas uolentem facere adulterium, delectari nequicia, sed tamen ne damnetur à uiro, huic onerosa est uiri presentia: tales sunt qui timet, ne ueniat dies Iudicii, ne damnetur: fac alteram amare uirum, debere illi castos amplecti, & nulla se adulterij iam mandicia maculare oportet presentiam uiri. Vtraque timet, uox una, diuersus animus; illa timet, ne ueniat; ista ne discedat. Huius filialis timoris fructus ad eò uerbes, & copiosi sunt, ut uix in numerum redigi valeant; nam ille imprimis iuuat ad credulitatem diuinorum arcanorum, iuxta illud: qui timent Dominum, non erunt increduli uerbo eius. confert scientiam plenitudinem scientie, timere Deum præbet sapientiam: initium sapientie est timor Domini. illuminat mentem, & tenebras pellit: Orietur uobis timentibus nomen meum sol iustitie confert bonorum spiritualium ueritatem: pauperem uitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum: sed non solum spiritualium, sed & temporalium: Non est inopia timentibus eum. Timor Domini fugat peccatum, Ecclesiastico dicente: Timor Domini expellit peccatum: Prohibet in noua prolabi peccata: Per timorem Domini declinat omnis homo à malo. Ingerit animæ dulcedinem: Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te. Confert stabilitatem: Firmamentum est Dominus timentibus eum. Confert iucunditatem, & delectationem: Timor Domini delectabit cor. Præbet animi fortitudinem: Qui timet Dominum, nihil trepidabit. Communicat pacem, & tranquillitatem: Qui timet Dominum, in pace uersabitur. Irrigat animam fluentis celestibus: Timor Domini fons uitæ: fecundat illam ac bonorum operum fœtus eam parturire facit: A timore tuo Domine concepimus, & quasi parturimus spiritum salutis. Tandem hic filialis timor ad eò perfectus esse perhibetur, ut in beatis Deo fruentibus, cessante Fide & Spe, ipse non cesset, sed in æternum perseueret, Dauide dicente: Timor Domini sanctus permanens in seculo seculi: & Ecclesia canente: Tremunt Potestates, Celi, colorumque Virtutes: Vnde cum D.

Eccle. 2.

Eccle. 1. Psal. 110.

Malac. 4.

Tobie 4.

Psal. 24.

Eccle. 1. Prou. 15.

Psal. 30.

Psal. 24.

Eccle. 1.

Eccle. 34.

Prou. 13.

Prou. 14.

Isaie 16.

Psal. 18.

Ecl. Rom. in pref. Mis.

Hieronymus, inquit: Uterque autem timor in futura uita cessabit, charitas uero nunquam excidet, sed in plenitudine sapientie perpetua manebit, intelligendus est loqui non de dono ipso habituali timoris filialis, cum hoc certum sit manere in patria, sed de actu illo, quem iustus elicit in uia, timens à Domino separari; hic enim cessabit in patria, cum per uisionem beatificam omninò certificentur beati nunquam à Deo separandos fore: quare ipsi timorem solum exercent, dum diuinam maiestatem incessanter reuerentur, quæ actum B. Virgo frequentissime etiã exercuit in uia, nò uero primum, quia cum agnosceret se factam impeccabilem per plenitudinè gratiæ sibi infusæ, non poterat timere separari à Christo Domino. Adeo autè in ea uiguit filialis timor, ut se matrè illius esse affirmaret: Ego mater pulchre dilectionis & timoris & agnitionis, & sanctæ Spei. Ad rem ergo nostram redeuntes, quamuis Hugo Victorinus existimauerit B. Virginem in prædictis uerbis: misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum: locutum fuisse tam de timentibus timore seruilis, quàm filiali, uerius tamen esse arbitror cum nostro Nicolao de Lyra hunc locum intellexisse de casto, & filiali timore; nam licet Dei misericordia in Incarnationis beneficio se diffundat in omnes, quo ad sufficientiam, quo ad efficaciam tamen actualis sanctificationis non se extendit, nisi ad iustos tantum, Deum timentes timore filiali. Ad ultimum tandem quaesitum, quomodo B. Virgo limitauerit misericordiam Dei ad timentes se, cum etiam nò timentes innumeros suæ misericordie effectus quotidie experiantur? Ex nuper dictis facile respondeatur, beatam Virginem locutam fuisse, non de communicatione misericordie quantum ad sufficientiam, sed quantum ad efficaciam: efficaciter autem non communicatur iustificationis misericordia, nisi timentibus Deum. Cui sit honor & gloria in secula seculorum. Amen.

D. Hier. l. 1. in c. 1. Prou. tom. 4.

Hugo Victorinus in annot. sup. Magnif.

Nicolaus de Lyra super c. 1. Lucæ.

HOMILIA XX.

In illa verba: Fecit potentiam in brachio suo: ostenditur Verbum diuinum incarnatum esse Dei brachiū, in quo, & per quod Deus potentiam suam mirifice ostendit.

Exod. 6. Psal. 43. Beda hō. fer. 6. ante 4. Dom. Aduē. Euthy sup. c. 1. Lucæ. Eufeb. Emif. hom. fer. 6. ante 4. Domini. Aduēt.

VAMVIS Dei brachiū, fortitudinem, ac virtutem diuinam ad magna patrandi in facris quandoq; eloquiis denotare soleat, vt constat ex illo Exodi: Educam vos de ergastulo Ægyptio- rum, & erum de seruitute, & redimam in brachio excelso: & ex illo: brachium eorum Ioan. tra 3. non saluauit eos, sed dextera tua, & brachium tuum: & in hoc sensu B. Virginem hoc loco locutam fuisse putauerint venerabilis Beda, Euthymius, & Eusebius Emisseus dicens: Fecit potentiam Dominus in brachio suo, id est, in virtute, & fortitudine sua, quia Diabolum vicit, & infernā spoliavit, & sanctorum animas secum ad cœlestia vexit. Diuiti tamen Augustini, Sacti nostri Patris Bonauenturæ, Fulgentij, Athanasij, Eusebij, Tertulliani, Gregorij, Cyrilli, Cardinalis Caietani, Lyrani, Glossæ interlinearis, Euar. c. 2. Ruperti Abbatis, Hugonis Victorini, & D. Cyrilli. 1. 8 aliorū Patrum interpretationem sequitur, arbitrator Deiparam Mariam, quæ tūc temporis præcipue cum cœninit hoc cancticum) tota erat in Incarnationis consideratione immersa, per brachiū Dei, Verbum diuinum incarnatum intellexisse; in quo sensu frequentissimè in sacris litteris Dei brachium vsurpari video: ait enim Dauid: Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est. Isaias etiam inquit: Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachiū eius dominabitur: ac tandem D. Ioannem dixisse nouimus: Cùm per Mat. c. 20 auisum tanta signa fecisset coram eis, non cre-

debant in eum, vt sermo Isaiæ Prophete im- Hugo Vito. pletetur, quem dixit: Domine: quis credidit sup. Magnif. auditui nostro? & brachium Domini, cui Psal. 70. reuelatum est? Ecce apertissime sub nomi- Isaiæ 40. ne brachij intelligit Apostolus Verbum Ioan. 12. diuinum incarnatum. Vnde hæc perpen- Isaiæ 53. dens D. Cyrillus Alexandrinus lib. in Io. D. Cyrill. annem cap. 10 inquit: Satis autem constat Alexan. l. 8. brachium Domini, ipsum Dei filium nūcupari, sup. Ioan. 10 qui virtus est Patris: Quomodo in tantico sacro sanctæ Virginis dicitur, fecit potentiam in brachio suo, & crebro apud Prophetas hoc pacto sumitur. Non quidem quod Deus Pater figura carnis humanæ detineatur, sed quia omnia per ipsum filium facta sunt, ideo brachium Domini dictum est, quandoquidem homines potissimam operandi vim brachijs exercent; si enim homo tanta potestate præuaderet, vt sine vilo motu corporis sui, quod diceret, fieret. brachium eius, verbum ipsius esset. Quam autem apta hæc sit metaphorā, multa, eaque præclara mihi ostēdunt: vt enim brachium à corpore procedit, & à brachio digitus, quæ tamen cum ipso corpore eiusdem naturæ & essentia sunt; sic à Patre Filius procedit, & Spiritus sanctus à Patre per filium, at eiusdem naturæ, & essentia tres inueniuntur esse personæ. Deinde brachio operamur artis opera, & Filius Dei vniuersa, quæ in mundo continentur, tam magna, quam pulchra, atq; ordinata brachio suo condidit iuxta illud Ioā. 1. omnia per ipsum facta sunt, vnde Dionys. Car. Diuys. Car. tuf. sup. c. 1. sum; redemit mundum, strauit Diabolum, fre- Lucæ. git infernum, aperuit cælum, per ipsum quoque infinita fecit miracula. Deinde sicut brachium ex tribus substantiis coalescit, carne, osse, & medulla, ita Verbum incarnatum constat carne, anima, & Verbo diuino; & sicut suppositum humanum carne ad exercitium humanarum operationum vtitur, ita suppositum Verbi diuini humana carae Christi tanquam instrumentum non separato, sed vinculo vnionis hypostaticæ coniunctissimum ad excellentissima opera exercenda vtebatur. Ad hæc, sicut

Can. 6.

Lucæ 11.

Deut. 32.

Exod. 13.

Isaiæ 48.

D. Hieronym.

sup. enud. lacum.

Isaiæ 51.

sicut brachio nostro sustinemus infirmos, ac pueros, ita Deus Verba suo omnia condita sustentat, quibus alioquin si ipse non supponeret manum, & brachiū suum ad eorum conseruationem, in nihilum prorūs abirent. Item, sicut brachio amplectimur in signum amoris, ita brachium Dei in peccatores extenditur ad eos benignè excipiendos, charitateq; sua amplectendos; vnde in redeuntis filij prodigi collum brachia sua pater extendit dicente Luca: cecidit super collum eius: generaliterque id censetur fecisse, quando humanam naturam per vnionem hypostaticam est amplectatus. Sicut etiam brachium membrum est musculis, nervis, atque lacertis plenum, ac proinde ad pugnam, & protendendum robore ac fortitudine præstans, ita Dei Verbum, humana carne indutum, ad cōgressum & luctum cum Dæmone in Crucis palestram veniens cum superauit, & tanquam fortius illo, fortis armati arcem ingrediens, vniuersa eius arma abstulit, & spolia quoque pretiosa diripuit. Sicut item brachium extendi solet tum ad puniendum, aut percutiendum, tum ad subleuandum & auxilium impertiendum, ita Deus per Verbum incarnatum tanquam per brachium suum, potenter auxiliatur, ac defensionis oportunam opem fert: in brachio suo defendit illos. quandoque punit, percutit, atque profligat. irruat super eos formido & pavor in magnitudine brachij tui. vnde Isaias hac brachij metaphora vtens ait: faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Caldaeis, in quæ verba D. Hieronymus ait: Dominus per Cyrum, & Darium brachium suum exercuit in Chaldeos (nempe per bella) illos expugnans. sic Deus per Christū tanquam per brachium Dei, omnem idolatriam per Apostolicam prædicationem in variis regionibus expugnauit, sopiuit, imò & penitus extinxit, iuxta illud Isaiæ: Me Insula expectabunt, & brachium meum sustinebunt. brachium, inquam, omnes profligans idolorum cultores, bra-

chium fortiter pugnans, & expugnās humani generis hostes, brachiū euaginatū gladium tenens, de quo Christus dixit: nolite arbitrari, quia pacem venim mittere in terram; non veni pacem mittere, sed gladiū. Origenes super Ezechielem, gladiū hunc intelligendum esse autumat ad instar romphææ, qua Angelus custodiebat. Paradisum: hunc gladium misit Christus in terram, vt diuideret & refecaret omnes carnis affectus, ac omnem animæ inhærentem putredinem adureret, & cōsumeret: verba eius ob insignem doctrinam, quam præferunt, minimè silentio obuoluam. Quis iste gladius, id est, romphæa, quam nos formidare debemus, ne quando mittatur super terram nostram, super quam figuratiter exposuimus, vt nobis necesse sit transire per gladium duplex aliquid habentem in penam? Habitus quippe ipsius gladij diuidis, & secat eum, in quem fertur; si verò ad acumen aciei eius etiam tactus ipse pœnalis est, dupliciter torquetur, qui hoc gladio puniendus est, scriptum est enim: statuit ignem romphæam, & Cherubim custodire viam ligni vitæ. Et quomodo si gladius acutus & candens inferatur in corpus, duplicem tribuit cruciatū, adustionis, & cædis, sic & romphæa, quæ ad custodiam Paradisi statuta memoratur, quam nunc ob expositionem gladij presentis assumpsimus, duplicem infert tormenta, dum adurit, & diuidit. Vt tamen necessarium aliquid, ex quibus Deus sensum nostrum illuminat, in loco presenti interponamus, accipe exemplū. Auit studiosi medicinalis disciplinæ, ad quasdā corporum curationes necessariam esse non solum sectionem ferri, verum etiam adustionem. Nam ad eos, qui cancro veterno computrescunt, candentem sive nouacule laminam, siue quodcumq; acutissimi ferri genus adhibent, vt per ignem radices cancri euellantur, per incisionem autem purida caro truncetur, & via pateat medicaminibus iniiciendis. Quis putas nostrum cancri (vt ita dicam) habet simile peccatum, vt non ei sufficiat, aut simplex acumen ferri in duobus locis significatum? In alio loco ait: Non veni mittere pacem super terrā, sed gladium; in alio vero: ignem veni mittere

Matth. 10.

Orig. hom. 5. in Ezech. in princ.

Orig. in Eze. præc. 100.

Genes. 2.

Matth. 10. Luce 12.

labori parcens, nec morti quidem pro homine: vnde Salomon in spiritu dixit: *Discurre, festina, suscita amicum tuum: ne lederis fornicum oculis tuis, nec dormisent palpebrae tuae: Eruere, quasi damula de manu, & quasi auis de manu aucupis, & ei qui spondit pro extraneo & alieno (hoc est, Christo) qui pro homine promisit, pignus & vestimentum ablata est (hoc est, caro) quae per separationem animae à corpore ablata ei fuit, iuxta illud Prouerb. Tolle vestimentum eius, qui spondit pro extraneo, & pro alienis aufer ei pignus: vnde D. Paulus ad Hebraeos dixit: *Melioris testamenti sponsor factus est Iesus.* Pretium autem, quod promiserat, non aliter soluit, quam proprium sanguinem in Cruce effundens, in quo etiam mirifice detegitur, quam rectè brachij munus exercuerit, quam rectè brachij munus exercuerit. Ad cuius intelligentiam obseruandum est, quod licet venarum incisio infirmis res sit vtilissima, tamen dicunt Medici, minime scindendam venam, nisi quando contingit, vt duo hæc simul concurrant, *morbis grauis, & virtus constans.* Sicut enim propter leuem morbum, tutum non est satis infirmo scindere venam, ita etiam quando infirmus fuerit adeo debilis, vt nullam habeat virtutem, nec vigorem ad sustinendam sectionem venae, non est illi inferenda propter imminens mortis periculum. Ita dubio procul erat quidem genus humanum valde infirmum per peccatum & eum alioquin morbus esset grauissimus, non tamen habebat virtutem constantem, carebat brachio, in quo fieret sectio venae, ipsi tantopere necessaria, & ideo extendit Deus brachium suum, misit in mundum filium suum, vt diuinitate iustitiae ferrum in eo sectionem faceret, qua nos debiles & infirmi omnino sanaremur: id quod ipse per David multo ante promiserat. sic dicens: *Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum:* quasi diceret: quia non est huic infirmo manus, quia non est illi propter suam debilitatem brachium, ex quo sanguis infiniti valoris effluere*

possit, propterea ego porrigan manum meam, ego extendam brachium meum, cuius sanguine confortabitur; & à tanta infirmitate liberabitur, & pretio illius redimetur.

Quarto, tandem in eo non parum conitit diuini huius brachij omnipotentia, quod aduersus insidias communis hostis generis humani, cuius tanta esse noscitur fortitudo, vt Iob dicat: *Non est potestas in terra, quae comparetur ei:* Fideles suos protegat atque tueatur; hoc enim est proprium brachij munus, corpus munire atque defendere, sequi iniurijs instar scuti exponere, vt illius incolumitati consulat. Vnde Isaias ait: *Esto brachium nostrum in mane, & scutum nostrum in tempore tribulationis.* hinc D. Hierony. explicans verba illa Osee: *Ego quasi nutritus sum in phtaim, portabam eos in brachijs meis:* ait: *D. Hier. sicut Ego qui pater eram, nutritus factus sum, & per e. u. paruulum meum in vlnis meis ipse portabam, Osee. ne lederetur in solitudine, & ne vel esset, vel tenebris terreteretur, in die nubes eram, in nocte ignis columna, vt quos protegeram, meo illustrarem & sanarem lumine; cumque peccassent, & fecissent sibi vituli caput, dedi locum penitentiae, & ignorauerunt quod curarem eos, & vlnum idololatriæ quadragesima annorum spatium obducerem, & pristina redderem sanitati.* Est autem pulchrum ac dignum animaduersione, quod cum res bellica agitur, & diuina protectio imploratur, & periculum imminet, tunc Deus constituitur à dextris hominis (est enim latus dextrum commodius propugnanti, & defendenti) sinistrum vero, quod infirmus est, à manu & brachio dextro protegitur, David ait: *Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam:* & alibi: *Dominus à dextris tuis, confregit in die ira sua reges:* vnde, quia ad nocendum opportuniior locus hosti est stare à dextris, ideo Davidis illa maledictio: *Constitue super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius:* & Zacharias de eodem dixit: *Stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei.* hinc etiã fit vt imago B. Pauli à dextris B. Petri constitua-

stituat in Ecclesia Romana, vt sic intelligatur, illum gladio ancipiti verbi diuini defensorum, ac illius tutorem specialis, & oportuna ratione à Deo datum, & constitutum esse. Sed opelagus infinitae Dei bonitatis, vt ipse ad protegendum nos maiori obligationis vinculo se attringeret: *Fecit potentiam in brachio suo:* hoc est, potretxit ad humanam naturam brachium, & dexteram suam, vt illam in matrimonium sibi copularet, ac maritalem fidem (contrahendo cum ea nuptias) ei daret, vt loquitur D. Paulus, & exponit D. Gregorius. frequentissimum enim est in nuptiis per dexteram porrectionem fidem inter coniuges dari, vnde de Didone cecinit Virgilius:

Eph. 5.
D. Greg. bō.
38. in Enchir.

Virgil. li. 4.
Aeneid. *Nec te, noster amor, nec te data dextera quondam,*

Nec mori uia tenet crudeli funere Dido.
Et apud Ouidium in epistola Phyllidis ad Demophoontem:

Ouid. in epi. *Iura fides ubi nunc, commissaque dextera dextra?*

Apud Armenos, & Iberos, vt refert Cornelius Tacitus, illud peculiare fuit, vt non solum dextris, sed etiam sanguine medio foederis inirent: *Mos est, inquit, Regibus, quoties in societatem coeant, implicare dexter as, pollicesque inter se vincire, nodoque perstringere, donec sanguis in artus extremos se infuderit, leui ictu crurore elicunt, atque inuicem lambunt: id sedus arcanum habetur, quasi multo crurore sanctum.* at Dei filius perpetuo atque indissolubili foedere, firmiori ac sanctiori vinculo, medio nempe purissimo sanguine, à matre sua exhibitio, nuptias cum natura humana celebrauit, eique amplissimam dotem ac patrimonium copiosissimum constituit, pretiosissimo eius sanguine in Cruce profuso. suscepit igitur dextera Dei humanam naturam, iuxta illud Isaiæ: *Suscepit te dextera iusti mei:* vnde cum Deus iaret, ac pollicitationes suas faciat in dextera sua, & in brachio fortitudinis suae, vt ait Isaias, & cum maiestatem & gloriam suam in brachio dextero ostendat, Ecclesiast.

Cornel. Tac.
lib. 12.

Isa. 41.

Isa. 62.

dicens: *Glorifica manum, & brachium dexterum.* Cumque per brachium, dexterae suae potentiam Deus nobis manifestet, vt ait David: *Dexteram tuam sic notam fac:* oportune Virgo Spiritu sancto afflata per brachium Dei Verbum incarnatum intelligens, in sonoram illam ac dulcem vocem prorupit: *Fecit potentiam in brachio suo:* cui sit honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

Verba illa: Dispersit superbos mente cordis sui: explicantur de Iudaeis; ubi haec praecipue ostendantur, beneficiorum copia, quibus Deus eos cumulauit; ingratitude illorum, filium eius occidentium varia supplicia, qua ob id perpeffi sunt.

DE potentia diuini brachij in debellandis hostibus, sermone habitum, qua omnes suos infestissimos hostes Iudaeos, Haereticos, ac demones prostrigauit, illa me Davidis verba non parum deterrent: *Quis loquetur Ps. 105. potentias Domini quasi diceret: nemo: vnde D. Hieronymus haec verba exponens ait: Nemo est dignus predicare potentiam Patris, nisi Filius; nemo potest potentiam Patris per Ps. 105. loqui, nisi ille, qui & ipse potens est:* illud tamen in hac difficultate leuamen mihi superest, quod memini eundem Davidem alibi dixisse: *Quoniam non cognoui literaturam, introibo in potentias Domini, ubi originale Hebraicum legit: Quoniam non cognoui numeros, siue (vt vertunt Symmachus, & Theodoretus) Quoniam non cognoui numerare: quasi diceret: quoniam non valeo laudes omnibus numeris absolutas Deo referre, ingrediar ad laudandum, non virtute mea, sed Domini potentia factus*

Ibid.

Prou. 27.

Heb. 7.

Psal. 83.

Chryf. Luffi. fretus, vt explicat Chryfoftomus Luffa-
li de ver. nus: diuinæ ergo potentia innitens non
Domini c. 2. pro dignitate rei, fed pro modulo nostro
10. 1. de mirabili potentia, quam brachium
 Dei aduersus immaniffimos fuos hostes
 detexit, fermonem inftituam. Prius tamē
 aduertere oportet, quod tamen proba-
 bilis fit expositio Cornelij lanfenij exifti-
 mantis verba illa B. Virginis: *Fecit poten-
 tiam in brachio suo*: intelligenda esse vt
 præterita facta respiciat, ficut verbum il-
 lud *fecit* planē sonat. quemadmodum e-
 nim olim Anna mater Samuelis, post-
 quam diuinam benignitatem decanta-
 uerat, continuō ad prædicandam eius
 potentiam, & iuftitiam in præteritis fa-
 ctis elucentem se conuertit, dicens: *Arms
 fortium superatus est, & infirmi accinfti sunt
 robore; repleti prius pro panibus se locauerunt,
 & famelicifaturati sunt*: ad eundem mo-
 dum B. Virgo, postquam diuinam benig-
 nitatem in mysterio incarnationis exal-
 tauerat, continuō ad eius potentiam in
 præteritis operibus manifestandam ora-
 tionem conuertit. Rursus, licet proba-
 bilis etiam fit Eusebij Emisseni, & Lysa-
 ni, Anselmi, & aliorum expositio, asse-
 rentium verbum illud *fecit* de præterito,
 pro futuro esse accipiendum, nam Virgo
 tamquam vera Prophetiffa propter om-
 nimodam certitudinem, quam derei e-
 nentū habebat, de re futura loquebatur,
 tamquam si iam præterita effet; licet (in-
 apud Sixtum
 senen l. 4.
 sue biblioth.)
 quam) neutra hæc interpretatio impro-
 babilis fit, verius tamen esse arbitror eam
 esse verborum Spiritus sancti vbertatem,
 vt sub eodem sermone varia mysteria ad
 diuerfa tempora pertinentia complecta-
 tur: quare si verba hæc: *Fecit potentiam
 in brachio suo*: præterita ante Virginem
 sæcula respiciebant, alludebat quidem ad
 tempora illa, in quibus diuini brachij po-
 tentia mirum in modum se ostentauit,
 in illis enim totam terram, imino & vni-
 uersam carnem (pauciffimis exceptis) di-
 luuij aquis inundauit & suffocauit: quin-
 que copioiffimas ciuitates, igne deuota-
 rahte, breuiffimo temporis curriculo pe-

nitus concremauit: in turrim Babel ædi-
 ficantes talem confufionis vertiginem
 immisit, vt ipsi mutuo sese intelligere nō
 valerent, adeo vt cogentur ab opere
 cessare. Principem illum Tyri, qui dice-
 bat in corde suo: *Deus sum, & in cathedra*
Dei sedeo: acriter ad eum puniuit, vt ex ore
 Dei audierit: *Adducam super te alienos ro-
 buiffimos gentium, & nudabo gladios suos,
 & detrahent te Chore, Dathan, & Abiron*
 contra Dei ministros varia consilia ma-
 chinantes à terræ hiatu abforberi præce-
 pit: Pharaonem nolentem dimittere po-
 pulum Dei à tyrannica eius feruiture li-
 berum, in mare rubrum submersit, & ex-
 ercitus illius eiusdem maris aquis inuo-
 luit: Regem Nabuchodonosorem ad-
 uersus Deum superbe insurgentem, be-
 ftiarum consortem fecit; adeo vt vnā cū
 illis sanum comederet; Regem Baltha-
 rera vasa Dei prophanantem in lauto
 quodam conuiuio repente pauere, & to-
 tis artubus contremiscere fecit, mittens
 manum in parietem, quæ tribus digitis
 sententiam à supremo iudice latam scri-
 beret, pariterque intimaret: Regem Sen-
 nacherib acerbe ad eum multauit, vt vnā
 nocte plusquam centum & octoginta
 hominum millia de exercitu illius inter-
 fecerit: Holofernem, populum Dei per-
 sequentem, manu imbecillis cuiusdam
 sceminae interemit, quæ proprio illius
 gladio caput eius amputauit; Amanem,
 populum israel summo odio persequen-
 tem, in patibulo quod ipse Mardocheo
 Iudæo parauerat, misere & ignominiose
 suspendi fecit; Antiochum vermibus de-
 uorandum tradidit; Nicanorem grauius
 puniuit, linguam eius in varias partes
 diuisam auibus deuorandam dedit; Per-
 multas gentes delcuit, vt haberetur in Deut.
 Hethæum, & Gergezæum, & Amorrhæ-
 um, Chananæum, & Pherezæum, & He-
 uzæum, & Iebusæum, ac tandem vt ait
 Dauid: *Percussit reges magnos, & occidit
 reges fortes: Sedem regem Amorrhæorum, &
 Og regem Basan: & dedit terram eorum &c.*
 In his quidem omnibus, & in aliis quam-
 pluri-

plurimis, quibus diuina scatenit eloquia,
 Deus ante Virginis tempora fecit olim
 potentiam in brachio suo. Verum ad illa,
 quæ postea patrauit, sermonem conuer-
 tentes, exordiamur primum ab his, quæ
 in Iudæos diuini brachij potentia se ma-
 nifestauit (per superbos enim, de quibus
 B. Virgo ait: *Differit superbos mente cor-
 dis sui*: Iudæos intelligi testantur D. Au-
 gust. Hugo Victorinus, & alij in com-
 mentario huius Cantici.) Sacra narrat
 historia, quod cū filij Ammon & Moab,
 & filij montis Seir venissent contra Io-
 saphat, vertit Dominus insidias eorum in
 semetipsos. nam filij Ammon & Moab
 consurrexerunt aduersus habitatores
 montis Seir, vt interficerent & delerent
 eos, cum que hoc opere perpetrassent, et-
 iam in semetipsos versi mutuis concidere
 vulnerebus. Pari modo superbis, & cæcis
 Iudæis euenit, cum enim vellent Domi-
 num occidere, semetipsos occidebant, &
 non tam Domino, quam illi ipsi noxij
 existebant. Sicut enim si quis lapidē ma-
 nu secare velit, lapidem quidem nō scin-
 dit, sed manum vulnerat: ita Iudæi con-
 tra Christum agentes, Christum, in quā
 lapidem primarium, lapidem probatum,
 & pretiosum, lapidem incorruptibilem,
 lapidem quem reprobauerunt ædifican-
 tes, qui tamen factus est in caput anguli,
 perniciem suam moliebantur, & in Deū
 ipsum interitum tentantes, ipsi interibāt.
 Quod Christus cum illis antea agens, ita
 sub his verbum euenturum esse, clariffi-
 me prædixit: *Qui ceciderit super lapidem is-
 rum, confringetur*. hoc est, quicumque ex
 vobis super me ceciderit, mihi mortem
 inferens, ipse morietur. Verum, vt magis
 Dei potentia effulgeat, quam erga He-
 bræos exercuit, prius bona, quibus alias
 nationes eos præcellere fecit, breuiter in-
 dicabo, deinde ingratitude eorum, ac
 tandem corundem supplicium apponā.
 Decem præcipue beneficiis donata fuit
 gens Hebræorum à Domino, ob quæ in
 comparatione omnium aliarum nationū,
 gens inclita, potens, sublimis, ac peculia-

ris appellari meruerit. Primum est, quod
 à Deo fuit electa, vt esset Dei peculiaris
 populus, vt narrat Moyses in Exod. & in
 Deuteron. Secundum, quod plebs ista ve-
 ram Dei notitiam, verumque Dei cultum,
 inter cæteras omnes mundi nationes re-
 tinuerit, vt apud Ecclesiast. legimus. Ter-
 tium, quod in hoc solo populo ab exor-
 dio mundi vsque ad Christi aduentū in-
 tegre ac perfecte eius fides & religio con-
 seruata fuit. Quartum, sacri libri, diuineque
 paginæ eis conceditæ fuere. Quintum,
 Deus suam præsentiam sæpe tam in ora-
 culis dandis, quam in responsis reddendis
 & promissis exhibendis, in viciscendis
 hostibus, propulsandis periculis, multis-
 que miraculis edendis declarauit. Sextū,
 huius populi protectorem contra barba-
 ras nationes, multos non solum viros,
 sed etiam Angelos defensores mittens se
 se ostendit. Septimum, huic soli populo
 legem à se conditam & scriptam dedit.
 Octauum, ex hac Iudæorum natione multi-
 tam viri quæcūque mulieres admirabiles in
 omni virtutum genere prodire. Nonū,
 ex hac gente Iudaica Messias Christus Ie-
 sus ortus est. Decimum, ex hoc populo
 lex Euangelica profecta est, & per Iudæos
 in omnes mundi partes propagata. Et vt
 paucis multa dicam, Moyses in Deut. hu-
 ius populi excellentiam demonstrare vo-
 lens dixit: *Hæc est enim vestra sapientia, &
 intellectus coram populis, vt audientes vni-
 uersi præcepta hæc dicant: En populus sapiens
 & intelligens, gens magna; nec est alia natio
 tam grandis, quæ habeat Deos appropinquan-
 tes sibi, sicut Deus noster ad eum cunctis obse-
 rationibus nostris. Quæ est enim aliagens sic
 inclita, vt habeat ceremonias, iustaque iudi-
 cia, & vniuersam legem, quam ego proponam
 hodie ante oculos vestros? hæc ibi. His ta-
 men tantis beneficiis ingrati, cum alio-
 quin Christus Dominus penē innumeris
 efficaciffimis argumentis, necnon euidē-
 tissimis portentis & miraculis doctrinā,
 qua se filium Dei naturalem esse asser-
 bat, veram & euidenter credibilem com-
 probasset, ipsi nihilominus insanientes in*

Ioan. 9.

Luc. 15.

Marc. 1.

Math. 9.

Math. 11.

Ioan. 8.

Ioan. 19.

Luc. 23.

Psal. 2.

cum mille contritiis & contrumellis affectibus, peccatorem illum vocitauerit, ac Dei inimicum: *Nam est hic homo a Deo, qui sabbara non capit*: miracula eius calumniabantur, necromanticum, & pactum cum Diabolo habere non sunt veriti dicere: *In Bebelzebub Principe Demoniomum eijit demonia*: eius doctrinam mille caustillationibus impugnantes vilipendebant: *Quenam doctrina noua est haec?* mirumrabant, quod cum inter peccatores frequenter inueniretur, vnu ex illis esset: *Quare cum peccatoribus & publicanis manducaat magister vester?* Voracem & ebrium illum dicebant: *Ecce homo vorax, & potator vini*: Samaritanum illum appellauerunt, quod perinde erat, ac si quis hilem alicum vocaret haereticum; immo, & addiderunt, euerugium esse: *Samaritanus es, & Demonium habes*. Saepe quaesierunt illum interficere, falso accusarunt, regem suum esse abnegarunt: *Non habemus Regem, nisi Caesarem*: Barrabae publico latroni, & homicidae illum postposuerunt: *Crucifige, crucifige* acclamarunt, turpissima Crucis morte illum damnauerunt, interemerunt, ac tandem gloriam resurrectionis illius mille calumniis obsecrare conati sunt.

Haec prauidero, & admirans Dauid interrogauit: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?* Astiterunt Reges terrae, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius quasi diceret: quare Pilatus, & Herodes atque omnes Iudaei aduersus Christum Dominum conspirauerunt, vt cum morti traderent? numquid quia sanabat eorum caecos? quia curabat paralyticos, quia medebatur leprosis, quia curabat hidropicos, & alios male habentes? numquid quia Daemonia a corporibus ab illis obsessis imperio suo expellebat? numquid quia mortuos eorum ad vitam reuocabat? numquid quia Euangelicae doctrinae sacra arca eis referabat? numquid quia peccata dimittebat? numquid quia penes innumera satis miranda prodigia patra-

bat? *Quare ergo fremuerunt gentes aduersus Christum?* quare mirumrabant inania contra Dominum? certe cum penes nulla prouidentia subsisteret ratio, aut conuulsio: *Quae indicat in caelis, irridebit eos, & Psal. 2.* *Dixerunt subleuauerunt eos*: nonnulli quidem omnia media, quae ad Christum sperandam & vilipeudendam apponuntur, & uisus eius sapientia contra illos reuoluit, & in maiorem Christi gloriam conuertit. In cuius figuram legimus, quod Ioseph israheliticus venditus a fratre, prorex Aegypti creatus est, & frater copulatus eius dominio subiugati. Commerciorum Flauus Iosephus, & Philo, quod in eodem monte oliuarum, in quo Iudaei Christum ignorantiose comprehenderant fuerant a Vespasiano, & a Tito comprehensi, & multi eorum morte multati: ipsi dicebant: *Si dimittimus eum, omnes credent in eum, & venient Romani & tollent locum nostrum & gentem*: quia tamen cum non dimiserunt, sed potius occiderunt, Romani hi Imperatores velut immanissimi carnifices, ac Christi mortis vindices a Deo missi penes innumeros Iudaeos trucidauerunt, lanceis confoderunt, gladius transfuderunt, alios ex propriis locis turpiter expulerunt, alios depauperarunt; qui vero residiui fuerunt, abierunt in dispersionem gentium: *Qui habitas in caelis, irridebit eos*. Iudaei Christum duxerunt ex Caipha ad Herodem, & ex Herode ad Caipham, at ipsedem Romani, quos gladio non interemerunt, varijs vexationibus, excruciarunt, de Iudice ad Iudicem, ad varia inimicorum suorum tribunalia eos trahentes: *Qui habitas in caelis, irridebit eos*. Ibid. Innocentissimam Christi carnem multis & prauissimis flagellis exulcerarunt, Elacus tamen Iudaeae Praeses, triginta & octo eorum primates per publicas Ierosolymae vias vapulare praecipit: *Qui habitas in caelis, irridebit eos*. Iudaei Christum Dominum illudentes, purpura illum induerunt, & arundinem instar sceptri in manu eius posuerunt, vt tamen Philo commemorat, milites Romani quendam nobilissimam

Philo ibid.

Flauim ibi.

munum Iudaeum in sublimi throno collocarunt, papiraceo diademate per irrisionem caput eius redimientes: *Qui habitas in caelis, irridebit eos* Noluerunt Iudaei tractato Paschate Christum interficere, sed tempore Paschatis mortem ei inferre machinati sunt, vt eo amplius eius infamia cresceret, quanta apud plures diuulgaretur, qui ad Paschae festum aduentabant, cum tamen alioquin inueterata consuetudo vigeret, vt festa, quae Romani celebrabant in natalitiis Imperatorum prius praeterirent, quam malefactores morti ad iudicium illa subirent: factum tamen est id, Praesidente Flacco iubente, vt Iudaeorum mors non differretur, sed ante celebrationem festorum, vel vt alij volunt, ipso paschate, in quo Christum crucifixerant, executioni mandaretur: vnde Philo Iudaeus conquerens dixit: *An non poterat postea si voluisset, easdem ab illis exigere penas?* recte sane id potuisset, tamen quia gens Iudaea recusauit Christi mortem post Pascha differre, nec mors Iudaeorum post festa debuit dilari: quia *qui habitas in caelis, irridebit eos*: Christum Dominum ligno crucis immaniter affixerunt: Flauus tamen commemorat in eodem die ingentem Iudaeorum multitudinem ignorantiose fuisse crucifixam, tantamque ait illo tempore fuisse crucifigendorum copiam, vt locus non sufficeret, nec cruce corporum multitudini: ecce *qui habitas in caelis, irridebit eos*. Tandem noluerunt Iudaei credere Patrem misisse in mundum Filium suum, quin potius eundem spreuerunt, Deus tamen misit in illos patrem vnum, & filium vnum, Titum scilicet & Vespasianum quos supra commemoravi, qui grauitate eos oppresserunt, vt qui in Patrem & Filium credere recussissent, ab vno patre & vno filio suae incredulae obstinationis poenas luereut, Iudaei Christi legem, vetera sacramenta, inueneruntque eius speciebus panis & vini sacrificium refutarunt, Ecclesiae Catholicae a Christo institutae regimini subijci obdurato animo repugnarunt, in huius tamen obduratio-

nis poenam ipsi remanserunt absque lege, absque vera doctrina, absque sacramentis, absque templo & altari, absque vero sacrificio, absque sacerdotio, absque oraculis, absque Prophetis, absque regimine, absque regno in varias regiones dispersi, & in summo opprobrio apud omnes nationes habitati, vt impletur quod Christus supremus Propheta in eos, & eis vaticinatus fuerat: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo & circumdabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram profuerunt te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem eo, quod non cognoueris tempus visitationis tuae*. His autem malis tria singularia addo, quibus diuina ira in eos exarxit: primum est, quod eorum corporibus grauis adeo faetor inerat, vt nomen faetentium fuerint consequuti. in cuius probationem Ammianus Marcellinus scribit: *Ille, cum in Palaestina transiret, Ammianus Aegyptum petens faetentium Iudaeorum, & Marcell. li. 2. tumultuantium circa se radio percitum, dolenter dicitur exclamasse, d Marcoman, d Quadi, Imperator d Sarmatae: tandem alios vobis deteriores inueni*. Atque in eiusdem rei confirmationem Caesarius venerandae pietatis ac reconditae doctrinae Auctor, qui ante quadringentos fere annos scripsit, commemorat: quod veniente quodam Iudaeo cum suis amicis & cognatis ad monasterium, in quo erat eius filia puella; quae illo inuito Christianae militiae nomen dederat, vt eam inde educeret: Virgo illorum aduentus alioquin ignara, sentire coepit foetorem magnum, adeoque intolerabilem, vt audientibus cunctis in hunc modum loqueretur: *Nescio vnde fit, faetor Iudaeus me grauat*: cumque interim Iudaeis pulsantibus, Abbatissa diceret: *filia Catherina (ita enim in baptismo vocata fuerat) parentes tui cupiunt te videre: cui illa statim respondit: Ecce iste est faetor, quem sentis; non videbo illos*. Et sic non acquieuit, neque ad illos videndos, aut alloquendos accessit. Ante Christi Domini mortem, Iudaei adeo

Luc. 19.

Cesar. M. na. Cist. lib. 2. Mirac. seu histor. Mirabil. ca. 26.

Osca 14.

odoriferi erant, vt Oſcas ſua uolentibus lilijs eos comparare non dubitarit, dicēs: *Israel germinabit ſicut lilium, & eruaſpet radix eius vt Libani.* verum totus hic odor poſt immae mortis Chriſti patratum ſcelus, conuerſus eſt in foetorem, ita vt in eis illud Iſaiaꝝ impleteretur: *Es erit pro ſua ni odore ſetor.* dixerunt quidem Iudæi contra Moylem & Aaron indignati: *Videat Dominus, & iudicet, quoniam ſetere feciſtis odorem noſtrum: ſed nunc multo maiori iure ſibi iſtis iracſi, & indignari debent, quia ſe ipſos ſuis peccatis omnibus gentibus abominabiles, ac foetidos reddiderunt.*

Exod. 5.

Secundum malum, quod incurrerunt Iudæi, illud ſanè fuit, quod non ſolum ſine æſtimatione & honore diſperſi verſentur inter gentes, ſed etiam vt omnibus in prouerbium, ac fabulam dati ſint eo modo, quo illis per Moylem multo ante prædictum fuerat: *Et eris perditus in prouerbium, ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.* Nulla enim fere regio eſt, per quam Deus gentem iſtam non diſperſerit: iuxta illud eiufdem Deuteronomij: *Diſperget te Dominus in omnes populos à ſummitate terræ vſque ad terminos eius.* & tamen nullibi in pretio ſunt, vbi que terrarum cunctis nationibus contemptibiles facti ſunt.

Dent. 28.

Ibid.

Ibid.

Tertium, ac deterius Iudæorum malū eſt, craſſiſſimæ ignorantiaꝝ denſiſſima caligo mentem eorum occupans: Percuſiet te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis, vt palpes in meridie, ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & non diriges vias tuas: in quibus verbis maxima obſeruatiōe dignum eſt cum cæcitate coniunxiſſe Moylem amentiam, vt ſignificaret, quod ſicut amentes attoniti, & mente capti cum ægrotant, nec hoc ipſum ſentiunt, quod ægri ſint, omnem que medicinam ſaluberrimumque antidotum reſpuunt, ita Iudæi aded dementati ſunt, vt neque grauiſſimum ſuum morbum agnoſcant, aut ſentiant, omnia que ſuæ amentiaꝝ ſaluifera remedia valde deteſcentur, hinc

facile erit intelligere, quā apte verba illa Virginis: *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui,* Iudæis obſtinatis conueniant; ipſi enim tamquam ſuperbiſſimi arrogantè dicebant: *Nos ſemen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam:* & quia propriū eſt ſuperborum velle omnibus anteponi, amabant primos accubitus in cœnis, ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, gloriabantur ſe Moyleſis doctrina imbutos: *Nos Moyleſis diſcipuli ſumus, nos ſcimus quia Moyleſis locutus eſt Deus, hunc autem neſcimus vnde ſit:* huius elationis, & arrogantiaꝝ tumentes fluctus compeſcuit Dei potentia, ac ſeuera iuſtitia, in abiectiſſimæ omnium loco illos collocans, ita vt ſint omnium nouiſſimi, vnde vbi noſtra vulgata legit: *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui:* Interpret. Græc. Translat. *cus, & ſiriaca translatio vertunt: Diſſipauit ſuperbos cogitatione cordis ipſorum, id eſt (vt Euthymius interpretatur) Diſperſit eos, qui ſuperbierant in cogitatione cordis ſui, quique apud ſe ipſos magnifice ſenſerunt. Sed interrogabit, & merito quiſpiam, quare Deus non fecit, vt Titi & Veſpaſiani perſecutione per omnem Iudæam graſſante, omnes penitus interficerentur, ita vt nullus reſiduus maneret, ſed voluit potius, vt in dies multiplicentur, varias que regiones incolant? Huic interrogatiōi reſpondet D. Auguſtinus in hæc verba: *Quod per omnes ſerè terras, gentes que diſperſi ſunt, vnus illius veri Dei prouidentia eſt, vt quod Deorum falſarum vſqueaque ſimulachra, aræ, luci, templa eneruntur, & ſacrificia prohibentur, de codicibus eorum probetur, quemadmodum hoc fuerit tam ante prophetatum, ne forte cum legeretur in noſtris, à nobis probaretur eſſe conſtitum: ſimilem etiam aliam eiufdem Iudæicæ diſperſionis rationem his verbis tradit Rupertus Abbas: *Notandum, Iudæorum diſperſionem ideo factam eſſe, vt non tantum in vno loco, ſed in omni terra fides gentium confirmarent, dum eum à parentibus ſuis crucifixum fuiſſe aſſererent, & ſcripturas, in quibus nobis prædictum eſt, ſe habere***

Ioan. 8.

Matth. 27.

Ioan. 9.

Translat. Græc.

Siriaca int.

Luc.

D. Aug. li. de Civ. Dei c. 34.

Rupert. Abb.

non denegarem. Itaque volunt hi Patres propterea Iudæos non occiſos, ſed potius in diſperſionem gentium abire permiſſos, vt ſacræ paginaꝝ libros, qui Chriſtum verum Meſſiam eſſe teſtatur, ad paganos etiam per varias regiones deferrent, vt hinc omnibus innotecet ea, quæ Catholica fides docet de Chriſto Domino, non eſſe Chriſtianorum ſigmenta, ſed ea ſolū quæ antiqui Prophetæ multis retrò temporibus de illo vaticinati fuerant, & in illo ad vnguem nunc completa eſſe perhibentur. Quare ſicut ſerui poſt dominos ſuos codices ſerunt, quorum pondere ipſi deſiciunt, Domini verò legendo proficiunt, ſic Iudæi ſacros libros noſtros portant, quibus ipſi onerantur, Chriſticolæ verò erudiuntur, & qui ex gentibus ad illos conuertuntur. codicem ergo portat Iudæus, vnde Chriſtianus credat, & ille confundatur, & Catholica veritas gentibus pateſcat. Hanc autem D. Auguſtini, & Ruperti rationem pulchra Regis vatis prophetia confirmo, quæ mirificè illam illuſtrat: *Dem oſtendit mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos, ne quando obliuiſcantur populi mei: diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine:* D. Auguſtinus vertit: *Deus meus demonſtrauit mihi de inimicis meis: alludens forte ad originale Hebræum, quod in hunc modum habet: Dem videre faciet me in inuidis meis: ecce igitur prophetatū non omnes fore occidēdos, ne occidas eos: ecce prophetarū diſpergendos fore: diſperge illos in virtute tua: ecce vtriuſque rationem prophetatam: ne quando obliuiſcantur populi mei: dum enim ipſi per omnes mundi regiones ſacros libros deferunt, non poſſunt populi obliuiſci, nec inſciari ea omnia, quæ de Chriſto eius ſectatores prædicant, in facris illis codicibus multis retrò annis diuinis prædicta fuiſſe. Quare puraerim, quod ad eum modum, quo olim Deus poſuit ſignum in Cain, ita & illud impoſuit in Iudæis: quemadmodū enim in Cain, quem Deus propter mortem innocentati fratri ſuo Abel iniuſtè illatam,*

Pſalm. 58.

Ibid.

Gen. 4.

vagum & profugum ſuper terram eſſe decreuit, poſuitque in illo ſignum trepidationis (vt aiunt Interpretes ſuper Ge-neſim) ne occideretur, vt ſacer textus ait: *Poſuit Dominus in Cain ſignum, vt non interficeret eum omnis, qui inueniſſet eum,* ita ſanè Iudæis feciſſe videtur, quos propter iniuſtiſſimā innocentiffimū Abelis, Chriſti Domini, mortem vagos ſuper terram, profugos, & diſperſos eſſe voluit; ne tamen occiderentur, poſuit in eis ſignū, ſignum (inquam) non ſolum occultum circumciſionis, ſed & manifeſtum, & omnibus patens, obſeruantiā ſcilicet ſabbati, immolationem in Paſchate, azimorum comeltionem, & alias ſimiles antiquas legis ceremonias, quas ipſi cuſtodiunt. hoc igitur multiplici ſigno ab alijs omnibus diſcreti minimè occiduntur, Deo id ſic prouidente, vt ſacrorum librorum per omnes regiones baiuli ſint, & veritas Catholica Chriſtum atteſtans magis ac magis in dies corroboretur. Cui ſit honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Interpretes super c. 4. Gen.

HOMILIA XXII.

Eadem verba: *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui: de Hereticis explicantur, inſignis, inuictina aduerſus illos proponitur ex varijs Sanctorum Patrum testimonijs, præcipuè tamen ex metaphora Vulpis, quam multiplici, tam ſacræ, quam humana eruditione proſequimur.*

EQVIVS expoſitionem quorundam Doctorum, quicum Angelo Cœleſtino verba illa Virginis: *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui:* aptè de hereticis intelligi opinantur, aduerſus hereticos Ecclēſiæ Catholice inſeſtiſſi-

Ang. Cœlest. super Miss. disc. 38.

Plutarch. in vita Lysan. Plutarchus) duces illos irridebat, qui generoso animo iadignum putabant per stratagemata hostem deuincere, & profligare, vnde frequenter satis in ore vertebat: *Si leonima pellis non satis est, addenda vulpina.* nec ab hac sententia longe aberat celebris ille Dux Sylla, de quo Romanus Carbo solitus erat dicere (Plutarcho id referente) duo animalia, quæ in pectore Syllæ debebant, leo, & vulpis, bellum cruentum aduersus ipsum gerere, molestius tamen, & importunius vulpem illū vexasse; significans ad vincendum magis profuisse Syllæ vulpinam fraudem, quam leoninam fortitudinem. ad quod alludens Curtius Boldierus nobilis Italus (vt auctor est Camillus) depinxit hastam, ex qua vulpis cauda pendeat, vt hac ratione significaret in bello nō solum fortitudinæ, quam hasta denotabat, sed & fraude, per vulpinam caudam significatam, vtendum esse instar vulpium. Ergo vt ad rem nostram redeamus, hæretici mille fraudes tentant, variasque fallacias frequenter machinantur, vt cum veritatis fortitudine pugnare non possint, vulpinis saltem armis pusillos quosdam animo & imbecilles scientia expugnent. vnde Dauid eorum fallacias præuidens dixit: *Linguis suis dolose agebant:* super quæ verba D. Hieronym. affirmat, hæreticos vnum in corde gestare, & aliud ore proferte; quandoque eam apparet pietas in verbis, sed impietas semper residet in præcordiis; sermone produant Christum, sed intus regnât Antichristus; ac tandem Absalonem æmulantes, qui cum regnum ambiret, litigantes qui in Curia veniebant, amplectebatur, ac verborum dulcedine, vt eos ad se alliceret, blandiebatur; ita hæretici sermonis melodia ac fucatis verbis animos fidelium aucupari fraudulenter satagūt, vt ad eorum errores sectandos illos inducant. Illud etiam est vulpium ingenium, vt nunquam generosa animalia inuadant, sed pusilla & infirma, Anates, Gallinas, Agnuculos, & similia; non dissimiliter hære-

tici rarissimè viros Catholicos doctrina præstantes expugnare, & ad suam sententiam trahere aggrediuntur, frequentissimè tamè ignaros quosdam hominios, ac infirmas mulierculas decipere tentant, vt D. Hieronymus obseruauit, *D. Hieron. in cum dixit: Multæ Hispaniarum, & Lusitanæ, & 64. Hispaniæ deceptæ sunt muliercula.*

Adhæc ea est vulpium conditio, quod instar strabonū quali extortis oculis oblique respiciunt, & non rectò, argumentum planum interioris earum obliquitatis. In hoc hæreticos quis nō videat vulpibus ex vna parte persimiles esse, cum nunquam sacram scripturam rectæ, sed obliquæ intentionis oculis inspiciant, ex altera verò Catholicis valde dissimiles esse, quorum oculi instar Columbarum Catholicæ doctrinæ arcana Christiana simplicitate cernunt: edocti sanè à celesti illa Spiritus sancti Columba, qui, vt Christus dixit: *Docebit vos omnem veritatem.* Memini Deum per Ezechielem Prophetam ad hæreticum hominem dixisse: *Conturbabas aquas pedibus tuis:* in quorum verborum commentario D. Hieronymus affirmat claras ac splendentes aquas, in quibus fidelium animæ refrigerantur, diuinas literas esse, hæretici tamen nolentes aquas mundas Siloe ebibere: *quæ vadunt cum silentio, squalentes, turbidos, Isaiæ 6. ac immūdos errorum fontes querunt, Arium, Sabellium, Nestorium, Caluini, Lutherum, Ecolampadiū, Bezam, & alios huius farinae perditissimos homines, à quibus nonnisi impudentissimos errores hauriunt. Idque mirabile est in his hæreticis, quod sicut olim conuiuæ regis Balthassaris in sacris templi vasis vinum delibantes inebriabantur, falsosque Deos colebant, ita hæretici, vt obseruauit D. Hieronymus, in eisdem sacre Scripturæ vasis bibentes, illi potantur ad ebrietatem, fideles ad sobrietatem: Idem sanè est Testamentum vetus, iisdem noui testamenti codices, quibus Catholici & hæretici vtuntur, tamen illi instar apes argumentosæ, dulcissimum veræ doctrinæ*

doctrinæ mel, illi verò instar aranæ, venenum educunt. Quibus sanè accidit, quod olim Aegyptiis, qui ab eodem flumine, à quo claras & mundas aquas Israelitæ hauriebant, ipsi Aegyptij impuras & sanguinolentas deducebant. Est insuper vulpibus hæc innata proprietates, vt D. Gregorius adnotauit, quod nunquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus perambulent, sic hæretici fugiunt ingredi tritas sanctorum Patrum vias, nolunt eorum sequi vestigia, sed singularitatem amantes, tortuosa itinera quærūt, per præuæ doctrinæ anfractus semper errantes, vt non immeritò dixerit Dauid: *Singularis serus depastus est eam.* quod sanè malum Ecclesiæ Catholicæ valde nociuum præuidens D. Paulus discipulo suo Timotheo, & in illo omnibus Catholicis, dixit: *Prophanas vocum nouitates deuota, vel, vt ingeniosè vertit Theophylactus: Prophanas vanitates vel vacuitates.* Id non semel obseruauit apud priscos illos Patres, sanctitate & doctrina conspicuos, quod ingenti odio nouitatem persequebantur adeò, vt D. Augustin. scribens ad Opratum super quadam illius opinione parum sibi accepta, nō alia ratione illam refellat, quàm dicens: *Ipsa sola nouitate displicet.* & Sophronius in Concilio Seleuciano, cum quorundam recentes opiniones multis fucatis rationibus constabiliari audiret, ægrè, in ferens dixit, quod si liceret quotidie in rebus fidei nouitates introducere, nihil firmum deinceps in Ecclesia Dei haberetur. Vulpes item se dormite, & aliquando se mortuas simulant, vt liberius quod intendunt, obtinere queant; ad eundem modum hæretici, hypochrisis amantissimi, virtutem simulant, sanctitatem fingunt, externam deuotionem præferunt, vt his pietatis inuolucris tanquam retibus per multos venari possint, & in suā perducere sententiam; & sicut Ecclesia Catholica verbo diuino instar retis vititur, quo innumeros piscatur, & ad fidem Catholicam ducit, ita hæretici (vt aduertit D. Hieronym.) or-

nata sua oratione & dulci sermone, tanquam reti, multos illaqueant: *Sagena, inquit Hieronymus, eorum est sermo affabilis, blandum eloquium, simulat a ieiunia, vestris humilis.* his tamen blandimentis immanes sunt, & cruenti animorum canifices, instar vulpis, quæ cum gallinam comprehendit, sanguinem eius fugit, trucidat, ac deuorat. Ad quod respiciens idē Diuus Hieronymus, hæreticos comparat Esau crudeli, Edom cognominato, quod interpretatur sanguis, quia sicut ille proprii fratris sui Iacobi sanguinem effundere curauit, ita hæreticus Catholici fratris sui per regenerationem baptismi sanguinem ebibere satagit, vnde nec Decij, nec Diocletiani, nec Vespasiani adeo crudeles in Ecclesiam fuisse prohibentur, quantum immanes in eandem se ostentauerunt Arrij, Sabellij, Nestorij, & similes alij. hi ergo infestissimæ vulpes sunt, quæ demoluntur Ecclesiæ Catholicæ vineam, eamque radicibus deuastare conantur.

Fraudes autem, quibus ad illam demolendā vtuntur, persimiles sunt illis, quas vulpes ad vineam deuastandam adhibere solent; illæ quidem radices vitis corroddunt; radicem ego vitæ spirituales fidem esse agnosco, hanc tamen millies corrosam reperio ab hæreticis: mysteria quæso Catholici symboli in memoriam reuocate, idque verissimum esse facile deprehenditis, Manichæus hæresiarcha, Deorū multipliciter docebat: Arrius confubstantialitatem Filij cum Patre negabat: Valentinianus corpus Christi non esse verè humanum, sed phantasticum sibilabat: Nestorius, Mariam non esse Dei Genitricem sacrilego ore promebat: ecce hæreticos radices Euangelicæ doctrinæ corroddentes. Quemadmodum etiam aliter vulpes vineam dissipare solent, teneros vitium pampinos comedentes, ita hæretici non semel magnum Ecclesiæ nocumentum intulere, dum teneros eius filios, infirmos tamen, quia nondum profundas iecerant in fide radices, à Christo,

D. Hier. sup. c. 9. Eccl.

D. Hieronym. in Abdiama.

Camill. Camilli in suis impresses p. 1.

Psal. 5.

Exod. 7.

D. Greg. lib. 19. mor. c. 1.

Psal. 79.

1. Tim. 6.

D. Aug. ad Opratum.

Sophron. in Concil. Seleuc. id referente.

Socrate lib. 2. hist. trip. cap. 34.

Daniel. 4.

eius vite; præciderunt, carissimaque Ecclesia pignora, quæ ad vbera sua ipsa lactabat, ab eisdem vberibus ea diuellentes, ad hæreticos nutrices, qui corruptissimo hæreticæ doctrinæ lacte illos nutriunt, fraudulenter transfulerunt. Aliud etiam magni momenti damnum solent vulpes vineis inferre, cum maturos eius racemos dentibus præcidunt. Simile nocuumentum non semel ab hæreticis suscepit Ecclesia Catholica, dum viros alioquin in doctrina prouectos, qui velut maturi Ecclesiæ Catholicæ vineæ racemi erant, nunc fallacibus argumentis, nunc variis promissionibus præciderunt, & ab Ecclesia separarunt hoc damnum perpendens

Vins. Lyran. de profana heret. nou. c. 23. & 24. D. August. sup. Psal. 80.

doctissimus Vincentius Lyranensis dixit, eam esse maximam Ecclesiæ iacturam, cum doctiores illius ad hæreticos se transferunt. Vulpes insuper (vt D. August. obseruauit) sunt animalia semper scœntia, in quo egregiè hæreticos adumbrant, quorum doctrina non nisi foetorem spirat, cum inuitatio sit ad sacrilegas nuptias, & ad omnium libidinum proflibulum licentiosa facultas, nec non bonorum operum & sacramentorum Ecclesiæ, quæ præsentissima sunt animarum antidota, exterminatrix. Idem etiam D. Augustin. ait, vulpes solitas habere tales foueas, vt ex vna parte intrent, & ex altera parte exeant, non secus hæretici, & maximè Caluiniani, duas habent suæ foueæ ianuas, vel (vt melius dicam) vnam ianuam habent & vnicum posticum, quia si sint imbecilles & impares Catholicis, nulli (inquiunt) vis adhibeda fidei causa: si superiores, Papias clamant non esse tolerandos. Quid plura? Dauid ait: eos qui persequitur animas amicorum Dei, partes vulpium fore, quibus quæso est pars in hæreticorum consistoriis, nisi persecutoribus amicorum sponsi & sponsæ, hoc est, Christi & Ecclesiæ? Herodes à Christo vulpes fuit appellatus: dicite vulpi illi: super quæ verba Glossa ordinaria ait: Herodem hæreticorum typū gerere, quia sicut ille tentauit Christum infantem oc-

Psal. 72.

Lucæ 19. Gloss. ordinar. in c. 13. Lucæ.

cidere, ita hæretici totis viribus catholicas veritates, seu Christum per fidem, & charitatem in animis fidelium inhabitantē extinguere contendunt. Colligatas legimus caudas vulpium à Samson, & quoties quæso validissimis argumentis conuicti, tãquam funibus colligati, visi sunt hæretici cum Catholicis disputantes: & nihilominus non solum ab Ecclesia, sed à suis etiam capitibus, Caluino & Beza, imò, & à se ipsis (vt hac nostra tempestate contingit) dissentiant, modò hoc affirmantes, modò idem negantes, & tamē sic dissentientes semper insurgunt simul in Ecclesiam, matrescentes eius segetes adurere satagentes.

O felix Italia, ô felix nostra Hispania, in qua sacerrimum sanctæ Inquisitionis tribunal viget, & in qua tot adfunt Christianæ Fidei defensores, Ecclesiæ Catholicæ oculatissimi Angeli, custodes Christiani gregis, vigilantissimi Pastores, solidæ, & incontaminatæ doctrinæ solliciti conseruatores, iniuriarum aduersus Ecclesiam Romanam, & Sedem Apostolicam acerrimi vindices, qui instar Moylis Exod. 31. vituli adoratores trucidant; instar Iosue 9. sacrilegos Achanes lapidant, instar Eliæ 3. Reg. 17. falsos sacerdotēs gladio confodiunt, instar Mathatæ igne ac zelo religionis accensus, hæresis idolis sacrificantes occidunt, & aras eorum euertunt; instar Samuelis perfidos Saules expoliant, & à sua sede deturbant; instar venerabilium senum inter lepram, & lepram iudicant, vt hæresis lepra, quæ serpit vt cancer, coinquinatos à Catholicis separent, & sequestant, scientes, quod vna morbida pecus solet inficere omne pecus: Instar tandem fortissimi Samsonis, quia sicut ille vulpes comprehendit, vt Philistæorum segetes deuastaret, ita sacri Inquisitores ac fidei censores hæreticas vulpes diligenter queritant & comprehendunt, vt hæreticam prauitatem exterminent & absumant.

Si tamen nosse desideratis, quomodo vulpes istæ apprehēdi debeant: respon-

Indic. 15.

Exod. 31.

Iosue 9.

3. Reg. 17.

1. Mach. 2.

Indic. 15.

Dent. 17.

Indic. 25.

deo simili modo capiendas atque siluestres vulpes capi consueverunt. Tribus quidem modis istæ capiuntur, primus est agnoscendo earum foueam, tunc enim ad exitum eius plerumque capiuntur. Secundus, quando illa non agnoscitur, laqueum illis parat, vt dum transeunt, incidant in eum; Tertius vt cum neq; à foueæ sua exeunt, neq; laqueo irretiuntur, ignis fumigans foueæ illarū apponitur, sic enim egredi compelluntur, & comprehenduntur: non secus comprehendendos hæreticos, & præcauenda mala quæ inferunt, tria sunt adhibenda remedia; primum nosse illorum foueas, hoc est loca, ad quæ diuertunt & quibuscum frequentius loquantur. hac enim ratione sponsus natus comparat Turri respicienti contra Damascum: *Natus tuus sicut turris, quæ respicit contra Damascum*: nam sicut natus virtute olfactus manifestat, quæ latebant, ita speculatores ex sublimi turri prædicatori debent inimicorum insidias, illasque detegere; quod sanè Inquisitores & censores fidei tam in Italia, quàm Hispania vigilantissime præstant. Secundum remedium est, argumentorum laqueos illis parare, & validissima sacra Scripturæ testimonia velut retia eis ponere, quibus conuicti & salubriter illaqueati maneant. Tertium tandem, si hæc non proficit, igne & fumo de cauernis expellendi sunt, implendo illud: *vre, seca, ne dum malè parcis vana in malos clementia, sis in bonos crudelis*; cum enim hæreticus sit sarmentum siccum, & à vite, Christo, præcisum, solum ei restat, vt in igne mittatur & ardeat. Terra quidem quæ spinas & tribulos germinat, reprobata, & ad ignem destinata censetur à D. Paulo, cuius consummatio in combustionem: terra hæc hæreticum hominem designat, qui quot errores credit, tot spinas veritatem Catholicam suffocantes in corde germinat, & ideo tanquam reprobæ terræ, consummatio in combustionem ei conuenit. Vnde olim Apostata, qui à Moyse se separarunt, igne diuinitus missus fuerunt

Cont. 7.

46 Heb. 6.

Nam. 16.

combusti, ad cuius imitationem ignis poena conuenientissime Ecclesia hæreticos multare cōsuevit. Nicephorus enim refert hæreticum Anathalium viuum voracibus ignis flammis fuisse absumptum: Leontius Episcopus quædam monasteria, ad quæ multi confugerant hæretici, igne penitus concremauit: Bonifacius octauus postquam viginti retro annis quidam heremita, nomine Pangelupus, honorifice fuerat Ferrariæ sepultus, quia tamen hæreticus iuridice probatus est, continuo præcepit exhumari, & ossa eius publicè comburi. Quid quod D. Gregorius libr. 1. Dialogorum laudat, & probat, quod Romæ magicus quidam Basilus fuerit combustus? sed non solum Patres, sed & Deus ipse hoc supplicii genus probasse videtur; cum enim Ieremiam Prophetam interrogasset, *quid tu vides?* ille respondit: *virgam vigilantem ego video*; sed iterum Deo interrogante, *quid tu vides?* respondit: *Ollam succensam ego video*: quibus non obscure significare voluit, quod obstinatis peccatoribus, & maximè hæreticis, quibus non prodest virga correctionis, conuenienter adhibetur tanquam pertinacibus ardetis ignis poena. Cum tamen contingit (vt per hæc accidit) vt hæretici in manus sacrorum Inquisitorum non incidant, Deus ipse tanquam generalis & supremus Inquisitor cuius manus minimè subterfugere possunt, per se ipsum immediatè variis suppliciis in hoc etiã sæculo illos afficit: Simon enim Magus per aëra magica arte volitans, diuina virtute semimortuus in terram cecidit, vt Arnobius scribit: Constantius Arrianus grauissimo dolore confectus, instar rabidi canis vitam exhalauit, vt refert Ammianus Marcellinus: Manichæus per sententiam in eum latam à Rege Persiæ, integra pelle detracta, decorticatus fuit, vt D. Epiphanius tradit: Montanus carnifex sui ipsius extitit, cū seipsum à collo suspendit, vt Eusebius testatur: Parmenianus mortuus est decerptus & dilaceratus ab eisdem canibus, quibus sanctam

Nicephor. lib. 3. c. 35. Theod. lib. 4. cap. 11.

D. Greg. 1. Dialog. c. 4.

Ierem. 1.

Arnob. lib. 2. cō. Gentes.

Ammian. Marcell. lib. 21. histor. D. Epiphanius heres. 66. Euseb. lib. 5. hist. c. 16.

Rrrr a sanctam

sanctam Eucharistiam (de qua D. Thom. dixit: *verè panis filiorum, non mittendus canibus*) impudentissimè proiecerat, vt Optatus contestatù reliquit: Arrius ventrem purgans, etiam intestina summo dolore effudit, & animam Diabolo tradidit, vt Athanasius affirmat: Valens Arrianus viuus fuit concrematus, vt Rufinus commemorat: Iulianus Apostata inftar Datan & Abiron à terra fuit deuoratus, id referente Nazianzeno: Nestorius illud tormenti inauditù genus sustinuit, vt à verbis sacrilega eius lingua, quæ tot errores protulerat, corroderetur, vt Euagrius narat in sua historia: Anastasius hæreticu: Imperator fulmine cælitus demisso, miserè interit, vt apud Cedrenum legimus: Caluinus pediculis, vel vermibus (vt alij volunt) consumptus, vitam præsentem cum morte commutauit, vt scripsit Hieronymus Bolzeus in libr. de vita illius. Ecce igitur quàm veraciter B. Virgo de hæreticis prophetauit: *Dispersit superbos mente cordis sui*, cum ab excelis ac superbis illis cogitationibus alta sapientibus ceciderint, miserimo mortis genere vitam finientes.

Aduertere tamen oportet in his verbis assignasse Beatam Virginem cõmunem radicem, vnde pullulant hæreses, nempe superbiam; volentes enim Hæretici arcana nostra fidei humanæ rationis discursu ponderare, inuēti sunt minus habentes, quàm Catholica veritas doceat; in cuius figuram apud D. Ioan. lib. suarum reuelationum lego, vidisse equum nigrum & equitem super illum stateram habentem in manu sua: eques hic super equū nigrum hæretici hominis typum gerit, qui super caliginosam ignorantia suæ abyssum equitans, statera fallaci humanæ rationis diuina mysteria superbè, & petulanter præsumit ponderare & mensurare, immemor quod Deus ad mensuranda ea, quæ ad sanctuarium pertinebant, legem olim statuit, ne communi statera quispiam, vteretur, sed propria & speciali ipsius sanctuarij: ad mensuran-

das quidem Catholicas veritates fallax est sola humana ratio; vera & fidelis statera est diuina reuelatio, & Ecclesiæ Catholicæ expoficio, quam quia superbi hæretici respuunt, etiam à Deo respuuntur, Beata Virgine dicente: *Dispersit superbos mente cordis sui*.

Ad extremum illud dicendum restabat, quando oportunius hæreticæ istæ vulpes capiantur. Spiritus sanctus certè id nõ obscure docuit, dum monet, cum paruulæ sunt, comprehendi debere: *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoluntur vineas*: vulpeculæ paruulæ quantum capui sunt faciles, tantum inueteratæ vulpes sunt difficiliore, Græco enim prouerbio vulgato dicitur: *Annosa vulpes haud capitur laqueo*: non dissimiliter recentes hæretici facilius ad Catholicam fidem redeunt, annosi verò & inueterati ita tenaciter suis impiis adhaerent erroribus, vt difficilimè ab eis diuellantur. Quantum autem interfit principiis obstare, & nõ serò medicinam parare, experientia ipsa cum magna Ecclesiæ iactura comprobauit: modicum quidpiam est ignis scintilla, si tamen in puluerem bellicum incidat, acres & ciuitates solo æquat: parum fermenti modicum quidpiam est, & tamen totam massam acidam reddit: modicum canceri exiguo membro insidens per totum corpus paulatim serpit: vna pecus non semel totum gregem infecit, oportet igitur ad hæc incommoda vitanda, vt absque vlla mora scintilla extingatur, fermentum massæ non misceatur, cancer vltèrius progredi prohibeatur, alioquin domus tota, massa tota, corpus totum, grex totus concremabitur, corruptetur, cancro putrescet, & morbida fiet. Scintilla quidem vnica fuit Arrius in Alexandria, quia tamen absque vlla interposita mora non fuit extincta, quasi totum Orientem combussit: parum fermenti fuit Donatus in Hippone, quia tamen continuo nõ fuit segregatus à fidelium massa, breuissimo tẽpore magnam Africæ partem corruptit: Pestilens cancer erat Marion in Ponto,

in Ponto, quia tamen statim nõ fuit præcificus, hæreticæ doctrinæ cancro partem Septentrionis non modicam exulcerauit: Vna sola pecus morbida erat Luther in Vitemberga, quia tamen confestim à grege non fuit expulsus, ingentem partem Occidentis labefactauit. O insignem nostræ Hispaniæ laudem, quod nullum vquam genuerit Hispanum, nouæ sectæ inuentorem: Hispanus quidem fuit Priscilianus, non tamen hæresis inuentor, eam enim didicit à Monacho quodam Aegyptio, Marco nomine, hæretico gnóstico: Hæresis Arriana ortum habuit in Alexandria, per Gothos verò in Hispaniam introducta, penitus tamen fuit extincta felici Regis Recaredi tempore. Vigilantium hæreticum quidam putant fuisse Hispanum, alij Gallum, hoc tamen licet in dubium vertatur, certum tamen est ex Gallia eam hæresim adduxisse, vbi edoctus & instructus fuit à sua iuuentute per plurimos annos. quod si in Hispania pullulare cœpit hæresis, integerrimam Deiparæ Virginitatem negans, Teudus, & Pelagius Gallici hæretici illam asportarunt, quos tamen verbo, & scripto acriter confutauit, & conuicit sanctus Ildephonus Hispanus Archiepiscopus Tolitanus. Ad hæc cum hæretici Albigenes in Gallia suam diffunderent hæresim, sanctus Dominicus Hispanus (non solum Hispaniæ, sed totius Ecclesiæ Catholicæ decus, & ornamentum) illos acerrimè expugnauit, & Domina Blanca Regina Gallicæ, Hispana tamen natione, Catholicæ Fidei zelo accensa penitus illos extinxit. Vnde Genebrardus (licet natione Gallus) veritate tamen compulsus acrimoniam considerans, qua Hispani tam hæreticos, quàm Paganos extirpare conantur lib. 4. suæ Chronographiæ dixit: *quasi Hispanorum opus sit expugnare infideles, & Paganos & ibidem paucis interpositis loquens de rege Hispaniarum Ferdinando subdit hæc verba: Quo anno in perpetuum Iudeos suis Hispanicis regnis expulit, & vt hæreticos, & Manichæos penitus inde e-*

uelleret, Inquisitionis Officium instituit, cui etiam Rex ipse subesset. hæc ille. Cum autem dixit: *Inquisitionis officium instituit*, subintelligi debet ex auctoritate à Sede Apostolica ad id ei concessa. Ingentes igitur gratias Deo optimo Maximo referat Catholica nostra Hispania, sub Catholico per antonomasiam Hispaniarum Rege Philippo Tertio, quod, vt sponsus dixit: *vineæ nostræ floruit*, cum alioquin Angliæ vinea perierit, Germania à singulari Apro partim depasta luceat, Gallia verò in periculis eius locis (proh dolor) penitus aruerit: gratias iterum immortales Hispania Deo referat, quod si quandoque (quod raro contingit) hæreses in ea pullularunt, aduentibus quidem fuerunt, non ibi exortæ, continuoque illæ à vigilantissimis contra hæreticam prauitatem Iudicibus refecantur, & cum earum assecclis comburantur, vt sic integra, inuiolata, sincera, pura, & irrefragabilis Christi Fides semper permaneat: cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIII.

Eadem verba: *Dispersit superbos mente cordis sui: iuxta quorundam Patrum sententiam de Demoniibus explicantur, nec non de omnibus superbis indiscriminatim, varijque modi commemorantur, quibus diuini brachij potentia illos disperdit, & dissipat.*

OMINE superborum B. Virginem comprehendisse Luciferum, & omnes eius cohortes testantur cum D. Augustino, Eusebio, Emilianus, dum ait: *fecit potentiam Dominus in brachio suo, quia Diabolum viciit, & infernum spolauit. necnon eruditus auctor de infantia Salmeron dicens: quod ergo ait, dispersi, ad*

D. Thom. in profa.
Optat. lib. 2.
cõ. Parmè.

D. Athan. orat. 1. cont. Arrium.
Ruffin. lib. 11. suæ hist. cap. 13.

D. Nazianz. orat. ad Athanas.

Euagr. lib. suæ hist. c. 7.
Cedren. in suo compen. hist.

Hieronym. Bolzeus in lib. de vita Caluini.

Apoc. 6.

Leuit. 27.

Geneb. li. 4.
sue Chron.
anno 1492.

Cant. 2.

Cant. 2.

Adag.

D. Aug. tract. super Magnif.

Enf. Emisse- nus hõ. ser. iæ sextæ ante 4. Dominicæ Aduentus.

Salmer. su- per mag. t. 3. de infantia Salmeron dicens: quod ergo ait, dispersi, ad

superbis & elatos Demones virtute brachij huius à caelo exurbatos referendum est, ut interpretatur Euthymius. Scio Theophylactum per hos superbos intellexisse malignos spiritus, qui Christi virtute, & imperio de corporibus humanis pellendi erant, ut id testimonium esset se ad eripendas animas à Satanica potestate venisse; sed verius apparet ad omnes Demones verba illa extendi, ut præcitati Patres volunt, & tradit D. Thomas in sua Catena, & docuit Hugo Victorinus in hæc verba:

D. Thom. in sua Catena
 Hæc verba sunt ad omnes Demones
 Hugo Victorinus
 in annotationibus
 lucidarijs
 super magnificat.
 Psalm. 73.

Ezech. 28.

Ezech. 29.

giam conuenire quæat: Lucifer autem non contentus aduersus Deum inforterisse, tentauit reliquos omnes Angelos in suam sententiam trahere, cum enim esset plenus sapientia, confidebat facile omnes eius suasionem voluntati suæ consenturos; ait enim de illo Ezechiel sub nomine Assur: *Florentia eius manebat in circuitu radicum eius, & riuos suos emisit ad vniuersa ligna regionis, & multiplicata sunt arbuta eius, & eleuati sunt rami eius pre æquum multum: hoc est, flumina, & riuos conuulsi, & doctrinæ suæ ad vniuersos Angelos misit, ut eos circumueniret; quia irrigatione arbuta, & rami eius creuerunt, liquidem tertiam Angelorum partem in suam traxit falsam, & erroneam opinionem: Et emulata sunt eum omnia ligna voluptatis, que erant in Paradiso Dei; non dixit absolute, omnia ligna, quia non omnes Angeli illi paruerrunt, sed cum restrictione: omnia ligna voluptatis: ut significaret eos solos angelos ei consensisse, qui gloriæ suæ voluptatem, non Dei honorem, & gloriam quasiuerunt, quosq; amplius delectabat seruire creaturæ, quam Creatori. Sed heu miserum Luciferum: heu infelices eius affectus, non quidem pro votis, vt falsò sibi futurum blandiebantur, sed contra vota omnia illis contigit: dicebat Lucifer: in Cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum: sed ebo monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super latitudinem nubium, similis ero altissimo: sed confectim mente cordis sui dispersus est, audiens sibi dici: veruntamen in infernum detraheris, in profundum lacus: neque solum ipse, sed & omnes eius sectatores Ezechiel dicente: ecce deductus est cū lignis voluptatis ad terram vltimam. In delitijs quidem paradisi Dei positi erant pleni sapientia, & perfecti decore; verum quia altiora se quaesierunt, & sapere tentarunt, plusquam oportet sapere, deorsū miserī ceciderunt; & quanto velocius ad alta festinarunt, tanto celerius ad ima descenderunt. Gloriabatur Lucifer se esse Deum, qui fons est omnis pulchritudinis,*

Ezech. 31.

Ezech. 31.

Isaia 14.

Isaia 14.

Ezech. 31.

nis, & origo totius munditiæ, ipse tamen talem mutationem sustinuit, vt iam spiritus immundus, spiritus turpis, & sordidissimus sit, vt & nomina post lapsum sibi imposita apertissime indicant: *Satan, Diabolus, Serpens, Draco, Leviathan, Behelzebub, Belial, Behemoth, Astaroth, Mammona, & Asmodeus*: In rebellionem suam accepit *Satanæ*: in casu de caelo in infernū, *Diaboli*: in deceptione *Euz*, *Serpentis*, & *Draconis*: quia verò partem superiorem inferiori subdere facit, *Leviathan* nominatur: quia sordidis cogitationibus mentem humanam replet, *Behelzebub* dicitur; quia æternam nostram damnationem prædeter desiderat, *Belial* vocatur; quia per peccatum brutis animalibus hominem similem facit, *Behemoth* appellatur; quia ad auaritiā animos excitat, & stimulat, *Astaroth* nuncupatur, & *Mammona*: ac tandem, quia per luxuriam dementat, & auferit cor, *Asmodei* nomine significatur. Ad hæc, omnes *Luciferi*, & sequacium illius cogitationes potenter dispersit, & frustratus est, & quæ contra Deum machinati sunt, Dei brachium in illos penitus retorfit. Cogitabat *Satanas*, cum primum hominem ad peccatum impulit, totum humanum genus in perpetuum fore evertendum, inde tamē ansam sumpsit Deus, vt docet Angelicus Doctor, ad hoc vt filium suum mitteret, factum ex muliere, factum sub lege, vt Pauli verbis vtat. Cogitauit *Satanas* Christum turpi morte occidere, iuxta illud: *ille homicida erat à principio* in intentione, postea in executione, vt nomen, & famam eius non solum obsecraret, sed & penitus extingueret: sed tam longe abfuit à scopo, vt per mortem turpissimam Crucis immortalem famā clarissimum que nomen Christus Dominus sibi comparauerit, Apostolo dicente: *Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen*. Cogitauit tandem Dæmon per martyrium frequentem necem Christi religionem execrabilem reddere, & in dies illam manere, tamen hoc eodem medio

D. Tho. 3. p.

Gal. 4.

Ioan. 8.

Ad Phil. 2.

amplius & amplius noua incrementa suscipere cepit; quia dum terra Ecclesiæ grana illa mortificata suscipiebat, & illorum sanguine irrigabatur, fecundior fiebat, adeò vt incessanter noua germina quotidie pullularent, quibus Christiana religio nunquam crescere, & augeti cessauit; & cessat.

Illud tamen Christi victoriā aduersus Dæmones illustriorem reddidit, quod sicut Dauid, vt gloriosior esset gigante Goliath triumphus, non ferreis armis indutus, non hastam vibrans, non ensē euaginans, sed baculo, & saxo illum expugnauit, ita Christus Dominus infirmis, & imbecillibus humanæ carnis armis diabolicas potestates debellauit. Solent quidem duces in prælio pugnatūri mortale corpus protegere, & vt indemnes in hostes irruere possint, probatissimis armis se communit; è contra tamen filius Dei factitauit, qui cum esset naturæ immortalis, & in palestra cum immanissimo hoste congressurus descenderet, armis mortalis ac passibilis carnis se induit, vt in ea inimicorum omnes impetus posset suscipere, & moriendo mortē ipsam, & eius pariter hostes superare. Id quod ego in ipso Dei filio multo potentius, ac admirabilius esse puto, quàm si ipse non moreretur. Sicut enim in tribus illis pueris longè admirabilius fuit, quod ingressi in caminum ignis per eum deambularent, quàm si eò nunquam ingrederentur: Et in Iona, etiam multò admirabilius fuit, quod in Cete deciderit, & nihil inde mali perpeffus fuerit, quàm si absorptus nunquam fuisset, sic in Dei filio maiorē admirationem attulit, quod mortuus mortem præstigeret, quàm si nō mortuus fuisset; in illo enim multò maiorem, quā in hoc potentiam commonstrauit. Vnde eleganter Hugo Victorinus super Magnificat, dixit: *Fecit potentiam, fecit infirmitatem, & ipsa infirmitas potentia fuit; quia per illam victus est diabolus, & homo de eius potestate ereptus*. hæc ille, sed audi D. Augustinum: *Saniens tradidit Christum, saniens per Crucem*.

Dan. 5.

Ioan. 2.

Hugo Viffa in annotat. super Magnificat. D. Aug. sicut per Psal. 130.

crucifixus, & crucifixus Christus redemptus est orbis terrarum. Ecce scivitis Diaboli Diabolo obsequio, nobis autem profuit sciendo enim, quos venerat, amisit. His litteris scripsit Leo Papa in hac verba: Clam illi, qui manu Domini pedesque transfoderant, perperis diabolum fixere vulneribus, & sanctorum membra membrorum, inimicorum sunt in effectu patetatum. Euenit Diabolo in morte Christi illud, quod olim impiissimo illi Aman euenisse legitur, qui in eodem ipso patibulo, quod Mardocheo parauerat, suffensus est. Parauit diabolus Crucem Christi, sed non ille, in quantum Deus, sed Diabolus, in ipso patibulo transfixus est, vt enim dixit Rupertus: Triumphante verbo, quod impassibilis Deus est, & sumpta carne in immortalitatem, qua ad breue tempus passus est mortem, ipsum homicidam Deus viuens in suo machinamento strangulauit. Bene ergo de Christo dicit Apost. Delens, quod aduersus nos erat, chirographum decreuit, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio. affigens illud cruci, & expoliens principatus, & potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso: Ecce impletum: dispersisti superbos, vnde de Lucifero, & eius consortibus diuini brachij potentia triumphans in eternae damnationis baratrum eos detrudid. vbi impletum fuit fecisse illos cadere a mente cordis sui, hoc est, deturbauit eos ab elatis eorum conceptibus, vanis, & inutilibus cogitationibus: relatiuum enim illud sui (vt Euthymius explicuit) referri debet ad superbos ipsos, ita vt superbi fuerint apud se ipsos in cogitatione cordis sui elati; quod Graecus interpret planè asseruit: dum vertit: dissipauit superbos cogitatione cordis eorum: non tamen propter hoc abijciendam puro expositionem D. Augustini, D. Bonau. Hugonis Victorini, & Eusebij Emisiani, qui relatiuum sui non ad superbos, sed ad Deum ipsum referunt, qui mente cordis sui, hoc est, profundo suo consilio dispersit superbos Dæmones, ita super Magni. vt à bona Dei cogitatione, beneuoloque suae. Emis. eius corde, quo illis fauere studebat, ita

Leo Papa ser. 10 de passione Domini.

Esth. 7.

Ruper. l. 3. de victor. verbi Dei cap. 3.

Coloss. 2.

Euthym. in cap. 1. Luc.

Grat. Inter. pr. in c. 1. Luc. D. Aug. super Magnif. D. Bonau. in e. 1. Luc. Hugo annot. super Magnif. Eusej. Emis.

dissipati sunt, & abiecti, vt conuenienter hom. ser. in sum. bonum recordari amplius, cogi. sene. are. turque semper contra illos indignari. 4. Dm. d. propter ingentia eorum peccata. Num. 11.

Curiam ad communem sensum istorum verborum: dispersit superbos accedens quo vanissimi consensu fere omnes interpretes intelligunt indignificationem omnes uacare superbis inflatos, & effro. quod cum sapientia dixerit: non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum, variis modis finita Dei sapientia, & prudentia dissipat, ac frustra coram cogitationes, & comprehendit sapientes in astutia sua: Primo quidem vi, & iure belli; mens enim malignorum, & superborum est quasi ars, & munitio malorum, inimicorumque consiliorum, & peruersarum cogitationum, quibus superbia humana, ac terrena sapientia aduersus Deum insolebant, & quasi firmissimis munitioibus contra omnem externam potentiam se praemunitos existimant. Hos Deus obsidet, expugnat, capit, & apprehendit omnibus humanæ industriæ machinis destructis & dissipatis: Non enim est prudentia, vel consilium contra Dominum. Dispergit igitur Dominus munitissimos quosque superborum colles, inuadens eos bellico more & destruens eorum mentes & cogitationes; Verbum enim hebraicum, I acham, significat vi, & iure belli capere, à quo verbo vrbes, aut arces capi dicuntur in libris Num. Deut. & Reg. vnde in lib. Iudith: Sic fiant & isti Domine, qui confidunt in multitudine sua, & in curribus suis, & in contis, & in scutis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur; & nesciunt, quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio. erige brachium tuum, sicut ab initio. & ibidem, Dominus nomen est tibi, erige brachium tuum, sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: Cadat virtus eorum in iracundia tua. Solet autem Deus in hac bellica expugnatione inimicorum arma in illos retorquere, & illos propriis armis prosternere & expugnare. Et quemadmodum

Prou. 21.

Num. 21.

Deut. 2.

2. Reg. 9.

10.

Iudith 9.

tormentis aeneis ab hoste captis, Dux quisque fortissimus ad reliquas hostium machinas expugnandas progreditur, sic Deus superborum astutia & caliditate, & eorum peruersis cogitationibus ad eorum vires superandas & conatus expugnandos vitur, quod est illustrissimum victoriae genus. Hoc enim nomine dixit Dauid, Gladium illum, quo Goliath superauit, similem non habuisse eò, quod ab ipso hoste detractus, hostem necauerit: & Iudith inquit: Fac Domine, vt gladio proprio eius superbia amputetur. Secundo, dispergit Deus superbos, comprehendens illos, quasi iudex in fragranti (vt dicunt) delicto, iuxta illud Iosue: Sors inuenit Acham: Hebraicè: Deprehensus est Acham: Graecè: Ostensus est, hoc est, manifestatus est. Nec saepe aliter Deus superbos & astutos deprehendit, nisi abscondita illorum consilia, & cogitationes occultas, ante oculos omnium obijciendo. Quare per sapientem impij conquerruntur: Factus est nobis in iraductionem cogitationum nostrarum, & c. tamquam nugaces estimati sumus ab illo. Tertio dispergit Deus superbos quasi reos, permittens illos captiuos, detentos, & apprehensos in vinculis, & laqueis suorum peccatorum, vt Salomon docuit, dicens: Iniquitates suae capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur: vbi D. Hieronymus ait: Qui funibus peccatorum suorum constringuntur; cum incessabili augmento suae prauitatis intereunt. Qui enim funem facit, torquedo semper, & inuoluendo filis fila adauget. Talis est fortitudo operum malorum, tales libri Hereticorum, in quibus praua prauis nequemes, non aliud scribendo, quam quo se arctius obligent, agunt. hæc ille. Atque huc faciunt verba illa Ecclesiastici: Sicut enim erant præcordia fierentium, & sicut perdidit inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum; sic & cor superborum. Dispergit igitur Deus peccatores apprehendens illos, & constringens in sua ipsorum astutia, ac propriis dolis tamquam vinculis, summisque difficultatibus eos illaqueans, vnde se extricare

2. Reg. 21.

Iudith 9.

Iosue 7.

Sap. 2.

Prou. 1.

D. Hieron.

Mil. 11.

non facile queant, quia potius in voracissimas æterni ignis flammis misere incendant. Quarto apprehenditur superbus in astutia, metaphora deducta à venatoribus, qui retia ex ingenio, seu industria conficiunt ad aues, & feras illaqueandas; sic dicit Isaias: Et erit qui fugerit à voce formidinis, cadet in foueam, & qui se explicauerit de fouea, tenebitur laqueo: vbi Hieronymus exponens hanc sententiam ait: Cumque se putauerint fugisse, ex alio incidentes in aliud, & quocumque se verterint, impendentem iram Domini non euadent. Et Ieremias similiter ait: Quia inueni sunt in populo meo impij infidiantes, quasi aucupes, laqueos, & pedicas, ad capiendos viros, sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plena dolo. vbi idem Hieronymus ait: Quodque nos diximus, infidiantes, quasi aucupes, in LXX. sup. c. 5. Ierem. non habetur: Aquila, & Symmachus transulerunt: quasi rete aucupis, quia etiam quis bonus inter eos videtur, & rectus, instar aucupis tendit infidias, dum inuicem se venantur ad mortem, & aliorum damnis, atque dispendiis, suas complectuntur domos, vt impleatur Philosophorum illa sententia: Omnis diues, aut iniquus, aut hæres iniqui. Idem innuit Dauid: Veruntamen propter dolos, seu iuxta dolos: vel (vt Euthymius explicat) ob eorum dolos, posuisti, seu parasti eis mala, seu laqueos: Deiecisti eos, dum allenarentur, seu vt Euthymius legit, eleuarentur, hoc est, iuxta suos ipsorum dolos, fraudes, astutias, laqueos illis paras, & in ipsis suis fraudibus, tamquam in margine foueæ constitutos, facile eos deicis præcipites, inciduntque in foueam, quam alijs per dolum, & fraudem parauerant. Et hi, qui maxime oculati videntur, non vident laqueos, nec foueam, in quam incauti conijciunt pedes. In his verò laqueis non deest etiam suus cibus, & illecebra, quibus sicut aniculae inescantur, videlicet, spes lucri, honoris, & voluptatis. sicut scriptum est apud Sapientem: Creaturae Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in musculam pedibus insipientium. Idem etiam Euthymius super Euthymius.

Isai. 24.

D. Hier. super c. 24.

Isai.

Ierem. 5.

D. Hier.

sup. c. 5. Ierem.

Psal. 78.

Sap. 14.

verba eiusdem Psalmi : *Deiecisti eos, dum eleuarentur, cum in altum iam eleuati essent, diuiniusque & omni felicitatis genere sublimari, tu eos rursus confregisti.* Quinto dispersit Deus superbos, potenti sua manu illos comprehendens, quantumuis alioquin longissime per superbas suas cogitationes à Deo se sequestrauerint, & fugerint, iuxta illud Psal. *Si assumpsero penas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua:* vbi Euthymius per penas potentiam illam mentis intelligit, qua humanus intellectus mouetur: *Si alius* (inquit) *intellectus mei in abyssum maris peruenero, eo consilio, ut illic saltem possim à te abscondi, potentia tua nihilominus illuc etiam me deducet, & rursus detinebit me, hoc est, neque illuc etiam sine tua potentia accedam, quin immo illo præibit me, illac iter concedet, atque illic etiam me detinebit, ita ut illuc euadere non valeam.* Sexto, & ultimo, Deus dissipat cogitationes superbiorum, reprehendendo illos, & arguendo: dum enim Deus conuincit illos errare, & manifestat suis dolis deceptos fuisse, arguit, reprehendit, & dissipat illorum mentes, & consilia, ut faciet in extrema iniquorum damnatione: vnde Salomon dixit: *In impiorum cogitationibus interrogatio erit; sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.* Quod Paulus aliis verbis significauit: *Comprehendam sapientes in astutia eorum:* vbi Ambrosius, Theophilactus, & Olimpiodorus legunt: *Reprehendam sapientes, D. Cypr. li. 7. seu arguam.* quo etiam modo legit Cypr. testimoniorum prianus. facit ad idem illud Dauidis: *Do ad quivinum minus scit cogitationes hominum, quoniam vane sunt:* notitia scilicet reprobationis, & condemnationis: & illud: *Increpasti superbos: maledixisti, qui declinant à mandatis tuis,* vbi aduerte, Deum tripliciter increpare peccantes, potenter, prudenter, & clementer; potenter increpat peccantes ex industria; prudenter, peccantes ex ignorantia; clementer, peccantes ex fragilitate, tanta est Dei bonitas, &

clementia, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIV.

In eadem verba: Disperdit superbus mente cordis sui: proponuntur tremendi modi, ex sacris literis depropti, quibus Deus animam impij in hoc sæculo disperdit.

Vibus modis Deus animam impij dispergat, ita ut cap. t. vltra similitudinum varietate ad vitam deficiat: *Ves inquit, genti peccatrici, populo grati iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: Dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israel, ab alienati sunt retrorsum super quo percussit vos vltra, ad dentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas; vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, neque fons oleo. Terra vestra deserta. Ciuitates vestre succense igni: regionem vestram coram vobis alieni deuorant. & desolabitur, sicut in vastitate hostili. Et derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas, qua vastatur.* hæc ibi. In quibus verbis septem rebus gens peccatrix, & populus iniquitate grauis, & semen nequam, & filij scelerati apposite comparantur. Quod etiam ex comment. D. Hieron. in Isaiam aperte colligitur. Primum ergo peccatrix anima à Deo derelicta comparatur infirmo, vlcere pleno, atque in singulari corporis partibus insanabili fere morbo confecto. Porro peccatum est quoddam corpus, vt dixit Paulus: *Vt destruat corpus peccati:* Describamus nos huius corporis membra, & liquidò constabit, omnes eius partes infectas, languidas, & vlcerebus plenas esse. Est sane Intel-

Intellectus huius corporis, quod est peccatum, Cæcitas; Voluntas verò, cupiditas, & inclinatio ad malum; Memoria, obliuio Dei, & beneficiorum eius: Oculi adulteria, Os & Aures blasphemiarum, & maledicentiarum: Nasus, affectus ad libidinosos, & sensuales odores: Venter, ingluuias, commestationes, & ebrietates: Tactus, mollities, & delectatio in actibus venereis: Brachia, inimicitiarum, & rixarum; Manus, & Digiti, furta, & rapinæ: Coxæ, & femora fornicationes adulteriarum, & alia huiusmodi opera: Genua, inconstantia, & debilitas in bene operando: Crura, iniuræ, & iniustæ actiones: Pedes, gressus prauis, & impudicis. Atque ita à planta pedis vsque ad verticem non est in hoc corpore, quod describimus, sanitatis vestigium aliquod. E contrario animæ iustæ omnia membra, partes, seu ossa (sic potentia animæ in scripturis appellantur) integra, firma, ac virtutibus roborata esse dignoscuntur. Virtus intellectus est veritas; Voluntas bonitas; Memoria, Dei recordatio, & beneficiorum eius memoratio; Oculi, Dei cognitio; Aures, fides; Nares, spes celestium; Gustus, desiderium rerum supernaturalium; Tactus, exercitatio sensuum in rebus spiritualibus; Brachia, cõcordia, & charitas erga proximos; Manus, iustitia commutatoria, & distributua; Femora, temperantia, & castitas; Genua, robur, & potentia in bene operando: Tibiæ, promptitudo ad bona opera exequenda; Pedes, pacifici, & virtuosus affectus. Et quemadmodum Deus custodit hæc omnia iustorum ossa, ita vt nec vllū ex illis conteratur: sic ex aduerso omnia impiorum ossa disperdit, frangit, comminuit: *Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur:* & illud: *Custodit Dominus omnes diligentes se, & omnes peccatores disperdet.* vbi Euthymius ait: *Custodit Dominus omnes diligentes, scilicet eum ex toto corde; custodit autem ab his omnibus, à quibus custodire decet: Et omnes peccatores disperdet: eos scilicet, qui immedicabili morbo laborant: disperdet autem eos, seu extermina-*

bit eos à populo suo. Ad hanc autem similitudinem amplificandam perbelle ea faciunt, quæ Hieronymus scribit in Commentario super Isaiam de peccatis populi Iudaici, quæ per metaphoram, & piam translationem ad animam iniquam transferri possunt. Secunda similitudo animæ iniustæ est *Terræ deserta.* Audi Hieronymum: *Possumus, inquit, hæc tropologice de peccatoribus accipere, qui de sanctitate pristina corrumpunt, postquam contrarij fuerint traditi potestatiibus, quod omnia eorum bona veniant ad desertum, & prioris iustitiæ Deus non recordeatur.* hæc ille: sicut autem desertum (vt notat Rupertus lib. i. in Genes.) est locus, vbi non est hominum habitatio, sed ferarum, sic anima, quæ tota à peccatis, & dæmonibus occupatur, omnibus diuinis auxilijs efficacibus destituta, atque Angelicis persuasionibus resistens, *desertum* dicitur. Et quemadmodum deserti montes dicuntur partes ad vtrumque polum inhabitabiles propter frigus, & zonæ torridam; sic anima charitate destituta, & ardore concupiscentiarum efferuescens, rectè *deserto* comparatur. De qua irrisorie Sophon. 2. dixit. *Hæc est ciuitas glorioza, habitans in confidentia: quæ dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestiarum? Omnis qui transit per eam, sibilabit, & mouebit manum suam.* Quæ verba appositè animæ superbæ ruinam, & desolationem declarant, & Angelorum irrisionem, & sibilū in animam, quæ cum in Dei iustitia gloriosa exultaret, & læta esset ob spiritualiū diuitiarum copiam, miserrime ob suā arrogantiam, & propriorum meritorum confidentiam, in desertum, ac vastam solitudinem incidit, & cubile bestiarum effecta est. Quo etiam nomine anima à Deo recedens vuluæ sterili, atque vberibus artibus assimilatur ab Osee: *Da eis vuluam sine liberis, & vbera arenia.* Tertio comparatur anima à Deo derelicta, vbi igne succensæ. Est sane hoc supplicij grauissimū, ac summopere humanis oculis horribile, ac sauum: *facies. n. eius regionis, quæ*

Psal. 138.

Euthym. su. per Ps. 138.

Sap. 1.

1. Cor. 3.

D. Cypr. li. 7.

Psal. 93.

Psal. 118.

Psal. 73.

Psal. 144.

Euthym. in

Psal. 144.

Rom. 6.

Rupertus.

Sophon. 2.

Osee 9.

Gen. 19.

Bochar. 1. p. c. 7 n. 33.

Strabo. Solinus. Tacitus.

Deut. 29.

quæ incendio vastatur, adeo deformata, & foetata, & aspicientibus horrenda redditur, ut nihil supra excogitari possit. Abraham (ut refert Moyses) dum procul conspiceret Sodomam, & Gomortham, & vniuersam terram, super quam Deus pluit sulphur, & ignem tempore Loth, vidit ascendentem fauillam de terra, quasi fornacis fumum. Atque hodie (ut his verbis scribit Bocharus) Mare mortuum semper est fumans, & tenebrosus, sicut os inferni, sicut oculis meis vidi, ob terram vaporem inde fumantem; Vallis dicta quondam, illustri, à termino huius maris, secum desertum Pharan, vsque supra Iericho, per mediam die tam serè sterilis, & inutilis reddita est, ita ut ne germen quidem producat in sui latitudine, quæ alicubi quinque Leucarum est, alibi sex, præterquam iuxta Iericho, vbi canamella, & hori, & viridaria sunt, irrigante fonte Elisai. Tanta ergo calamitas ei regionis accidit in execrationem peccati Sodomorum, quod Deus tot sacula visitatur, ut etiam regio ipsa pœnas luere perpetuo videatur. A dextris insuper, & à sinistris montes steriles sunt, & aridi, vel barbaræ habitationes per multas, & longa terrarum stadia, quatenus scilicet existialis ille vapor, impellente vento, pertingere potest. hæc Bocharus. Sic etiam Strabo, Solinus, & Tacitus illâ perniciosam cladem, & eius terræ assurgentem, & infocunditatem describunt; licet hi incendiū illud è cælo, venisse tradant, ille verò è terra, quod tamen falsum est. Lege Solinum cap. 37. Cornelium Tacitum lib. 5. histor. Strabonem li. 17. Sacra autem eloquia veris eandem describunt his verbis: Videntes plagas terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus, sulphure, & salis ardore comburens, ita ut vltra non feratur, nec vivens quippiam germinet, in exemplum subuersionis Sodomæ, & Gomorrhæ, Adama, & Seboim, quas subuertit Dominus ira, & in furore suo: hæc ibi. Pari ratione Deus interdum animam, aliâ virtutibus præditam ob eius culpam, & occulta aliqua peccata derelinquere solet, ut omnino sterilis, & infructifera in progressu

virtutum reddatur, iuxta illud Psal. Ter. Psal. 106. ram fructiferam in saliginem, à malitia inhabitantium in ea. Pulchre autem D. Greg. lib. 14. moralium, hoc animæ carnale incendium cum grauissimis fortibus admixtum, & præsertim sulphureis exhalationibus peccato conuenientissimis his verbis declarat: Quid est aliud sulphur, nisi fomentum ignis? Veritas amen sic ignem nutrit, ut fætorum grauissimum exhalet. Respondeo igitur in sulphure peccatum carnis accipitur, quod dum peruersis cogitationibus, quasi quibusdam factoribus, memem replet, æterna ei incendia præparat. Et dum factoris sui nebularum mente reprobata dilatat, contra eam flammis subsequentibus quasi nutrimenta subministrat. Quod enim per sulphur factor carnis signetur, ipsa sacri eloquii testatur historia, quæ contra Sodomam pluisse sulphur, & ignem Dominum narrat: qui cum carnis eius scelera punire decreuisset, in ipsa qualitate visionis, notauit maculam criminis: sulphur quippe fætores habet, ignis ardorem. Quis itaque ad peruersa desideria ex carnis fætores arserat, dignum fuit, ut simul igne, ac sulphure periret, quatenus ex iusta pœna discerent, quid ex iniusta desiderio fecissent. hæc S. Gregor. Hinc pessimum, & putridum animarum fætores, Salomon in Prover. innuit dicens: Memoria enim iniqui cum laudibus, & nomen Prover. 10. impiorum putrescet. Porro ciuitates illæ incendio succensæ quinque in scripturis esse leguntur, ut ex variis locis scripturæ cognoscitur: at animæ à Deo sic percussæ (proh dolor) hunc numerum copiosissime excedunt; & quemadmodum regio incendio illo exusta, & vastata, varijs nominibus obscuris, atq; amarissimis appellatur in sacra Scriptura, dicitur enim Mare campestre; Mare salis, vel salissimum; Mare mortuum; Mare solitudinis; Stagnum falsum, in quo nullus piscis nascitur, ut Arist. lib. 2. Meteor. & Plinius lib. 5. cap. 16. sic anima igne punitionis à Deo percussa, arida falsa, mortua, infrugifera, ac à Deo derelicta iure optimo nominatur. Quarto assimilatur anima à Deo derelicta Cimitari, quæ ab hostibus diruitur: Beatus dixit

Psal. 173.

Euthym. in Psal. 143.

Isaie 1.

Hierony. super Isaie.

Psal. 78. Euthym. sup.

dixit David populum illum, apud quem non est ruina maceræ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum: ita ex aduerso infelix populus ille censendus est, in quo ruina maceræ, & transitus, & clamor est in plateis eorum: vbi Euthymius sic ait: Non tamens eorum segetes, & campi florent, & vineæ: sed stabiles etiam sunt eorum maceræ. 3. per macerem etiam, seu, ut Gregorius ait, per sepe, ciuitatis mania accipiuntur, aut priuati muri domus; Horum, inquit, igitur nihil decedit: sed neque excursions, aut clamores in eorum sunt viribus: vel (iuxta alium Interpretem) in suburbis eorum; vbi enim tumultuatio est, aut perturbatio ex bello, illic etiam excursions hostium sunt. hæc ille. Vbi vides in vastatione hostili, nec segetes, nec campos, nec vineas florere, nec mœnia, vel muros subsistere, sed omnia ruinis, tumultuationibus, perturbationibus, & hostium excursionibus subiacere. Singulæ hę strages, & omnes simul peccatrici animæ accidunt: in illa non vident bonarum operationum segetes, sed vitiorum germina multa pullulant, in illa virtutum muri dissipati sunt, in illa tandem omnia supernaturalia dona hostili Dæmonum gladio deuastata reperiuntur. Postremo comparatur huiusmodi anima Tugurio in cucumerario, in loco enim, vbi cucumeres crescunt, tugurium pro custodia habitatione haberi solet: hoc ab omnibus similitè despicitur, recedente custode, cucumeribus iam collectis: super quem locum Isaie Hieronymus sic scribit: iuxta anagogen vinea Dei, & pomorum paradisi anima nostra appellari potest, cui si mens præfuerit, habet custodem mentis Deum: sin autem vitia nos, quasi quædam bestia, fuerint deputatas, relinqueamur à custode Deo, & omnia nostra redigentur ad solitudinem: hæc ille. Quod etiam à Dauide vaticinatum est sub typo Ierusalem deuastatæ: Posuerunt Ierusalem, in pomorum custodiam: sic Euthymius legit, qui etiam scribit per pomorū custodiam tugurium quodpiam intelligi, in quo pomarum custos maturefcentes solet fructus à furibus obseruare, & custo-

dire. Posuerunt etenim ipsam Ierusalem, veluti ruinam quandam, & rudus, ciuitatis tantum figuram habentem, exteriori quadam specie, & non re ipsa, ad modum quidem tugurij, quod à longe domus speciem præfert, tamen verè domus non est, sed casula quædam ex paucis quibusdam lapidibus tumultuario opere constructa.

Cæterum ad illustrandum præsens argumentum has omnes metaphoras longè superat ea, quæ à morte corporali sumitur, iuxta illud Salomonis: Homo per malitiam occidit animam suam: ad quod Sufanna senibus illam sollicitantibus inquit, Si hoc egero, mors mihi est, imò ad id respiciens Christus Dominus de filio prodigo, peccatoris typum gerente, dixit: Fratertuus mortuus erat, & reuixit. Ut melius tamen mortis metaphoræ energia, ad præsens argumentum locupletandum innotescat, suppono cum D. Paulo, in quolibet nostrum duos homines inueniri, interiorem scilicet, & exteriorem: Exterior, qui foris est, non ferat homo corrumpatur, tamen qui intus est, renouatur de die in diem. Adumbrati fuerunt per Iacob, & Esau ventre matris rixantes: sicut autem in quoquoque nostrum duplex est homo, ita, & duplex reperitur vita, duplexque succedere potest mors; vita vna est corporalis, animantium vitæ similis, aliâ spiritualis, angelicæ vitæ æmulatrix: illius principium vitæ, anima; huius verò, Deus ipse est, vnde clarè liquet recessum Dei ab anima tanto maiorem fore calamitatem reputandam, quam recessum animæ à corpore, quanto excellentius bonum est Deus, quam anima. hinc Deus per Oseam dixit: Væ eis, cum recessero ab eis: hunc recessum, tanquam formidandam pœnam minatus est ipse Deus populo suo: Erudite Ierem. 6. re Ierusalem, ne forte recedat anima à te, & ponant te terram desertam, inuiam, & inhabitabilem. Peccatum quidem imitatur mortem ipsam, nam sicut hæc etiam Cræsus, Alexandros, & potentissimos Cæsares depauperat, & omnibus bonis spoliatur, ita peccatum lethale animæ defficit, omnia

Isaie 1.

1. Mach. 1.

fere bona adimit, & in maximā inopiam & egestatem reducit: *Cum fueritis, velut quercus defluentibus folijs, & velut hortus absque aqua.* Adumbrat egregiè hanc stragem, & lacrymandam iacturam sacrilega illa templi deprædatio, quam impius Antiochus patrauit: ingressus est hic templum Domini, & abstulit candelabrum, mensam propositionis, argentum, & aurum, vasa omnia sacra, nec non & coronas, & ornamentum templi; non secus accidit animæ, quæ templum erat Dei, cum primum enim peccatum in illam ingreditur, aufert candelabrum lucens propriæ cognitionis, tollit aurum charitatis, prædatur vasa, hoc est, lacrymas deuotionis ab oculis fluentes, tollit de medio mensam propositionis, hoc est, sacra Eucharistiæ panem, quo vescendi indignam se reddidit anima, ac tandem (quod maximè deplorandum est) aufert coronas, hoc est, merita, non solum quia dum adest peccatum, prohibet meritoria opera fieri, sed quia præterita omnia merita totius anteaactæ vitæ, vnicum etiam solum peccatum mortale non solum exterius, sed omnino interius, ac pure mentale penitus destruit, atque deuatat. Hoc tam ingens damnum, ac tanti momēti detrimentum, summa vigilantia euitare fatagens Iob dixit verba illa consideratione dignissima: *cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea:* mirabilis sanè est copulatio illa omnium dierum vitæ suæ, cum momento illo, & tunc temporis; qui enim fieri poterat, vt militaret in vno momento per omnes dies vitæ suæ: *cunctis diebus, quibus nunc milito?* Maximè quia cum illud, nunc erat præfens, iam præteriti dies elapsi fuerant, & cum aderat vltima pugna, iam aliæ transierant, quomodo ergo in illo nunc poterat militare, & pugnare omnes pugnas præfentes, & præteritas, quæ iam ferè in obliuione erant? iudicabat sanè sapientissimus Iob, quod in quocumque instanti, tentatione instigante, vim sibi inferens ei non succumbat, non solum

Iob 14.

Iob vbi supra,

pugnabat ad præsentem hostem vincendum, sed ad conseruanda etiam omnia anteaactæ vitæ suæ merita, quæ per vnicum peccatum lethale penitus corruere nouerat; & ad id significandum scite, & compendiose dixit: *Cunctis diebus, quibus nunc milito, cunctos vitæ suæ dies præteritos cum præsentibus nunc coniungens.* Ac tandem sicut mors corporalis, seu recessus animæ à corpore, insensibile illud reddit, ita non semel accidit (quæ humana peccatoris miseria est) vt illum peccata diuinæ vocationi, ac sanctis inspirationibus insensibilem reddant, Ieremia dicente: *Confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt:* Eoque vsque creuit eorum insensibilitas, vt non vereantur dicere: *Absque peccato, innocens ego sum, propterea auersatur furor tuus à me.* sed respondit ei Dominus: *Ecce ego iudicio contendam tecum, eò quod dixeris, non peccasti.* Satius igitur erit animæ peccatrici, cum summo animi dolore, ac profunda humilitate, & submissione, cum Dauid stente dicere: *peccavi,* vt quod ille audiuit, ipsa etiam audiat: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum:* Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA XXV.

Exponuntur verba illa: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles: vbi de regnorum instantia, & volubilitate, ne non de humilium exaltatione breuiter differitur.*

ANTIQUI Patres, & grauissimi alij Expositores in huius loci interpretatione in varias abierunt sententias. Eusebius. Emissenus homilie ferie sextæ ante Natiuitatem Domini. Nicolaus de Lira, Cyrillus, Episcopus Constantinopolitanus, & alij per hos potentes, Iudæos

Card. Tolet.

1. Reg. 16.

Deut. 7.

Psal. 34.

D. Cyrillus. D. Thom.

D. August. Hugo Vico.

Sapient. 2.

Iudæos intelligunt, qui valde potentes fuerunt, Lege, & Prophetis præmuniti. Alij, quos sequitur, & refert Cardinalis Toletus, super cap. 1. Lucæ, ad exempla Iudæorum superiorum temporum Virgine alluisse putant; vt ad Saulem, quem Deus de regio solio deturbauit, & ad Dauidem, quem ad regnum euexit, vt 1. Regum 16. Constat item in sacris libris multos populos, nationes, principes, & Reges Deum debeatasse, & regnis spoliasse, & Iudæos introduxisse, & in eorum sedibus illos collocasse, vt ex libro Iosue factis constat, qui totus in his rebus enarrandis versatur. De hac depositione potentium, & humilium exaltatione est illud Deuteronom. 7. *Cum deleuerit gentes multas coram te, Hethæum, Gergezum, & Amorrhæum, Chananæum, & Pherezum, & Heuæum, & Iebusæum, septem gentes multo maioris numeri, quam tu es, & robustiores, & c.* Et illud Psalmi 34. *Percussit reges magnos, & occidit reges fortes, Seon regem Amorrhæorum, & Og regem Basan, & dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel seruo suo: Quia in humilitate nostra memor fuit nominis tui: Alij, vt Cyrillus, & Græcus auctor apud Diuum Thomam super cap. 1. Lucæ, per potentes, Dæmones intelligunt, qui ante Christi aduentum in mundo regnabant, per humiles verò omnes, qui ab iisdem Dæmonibus vexabantur: Magna, inquit Cyrillus, sapiebant Dæmones, & Diabolus; Gentilium sapientes, Pharisei, & Scribæ; hos tamen deposuit, erexitque humiliantes se sub potenti manu Dei, dans illis virtutem calcandi serpentes, & scorpiones, omnemque potestatem inimici: Alij, vt Diuus Augustinus, & Hugo Victorinus, vterque super Magnificat, & Theophylactus in caput primum Lucæ, iam Dæmones, quæ Iudæos per hos potentes significari autumant. Alij verò, vt Albertus, Tyrannos, eos qui opprimunt iustos intelligunt, de quibus dicitur Sapient. 2. *Sit fortitudo nostra Lex iniustitiæ. Quod enim infirmum est, inutile inuenitur:* & isti sunt, qui propriè vocantur tyranni: Vera enim potestas illa dicitur,*

quæ circumscripita est limitibus iusti, & æqui, sicut dicitur ad Rom. 13. *Non est potestas, nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt.* Hi ergo qui in tyrannide potentiam suâ exercent, abusus certe potentes vocantur, cū potentia ad libitum, non ad rationem vtantur, de his Iſaias ait: *Vae, qui potentes estis ad bibendum, ad ebrietatem sectandam vsq; ad vesperam, vt vino estuatis.* Hos igitur potentes deponit Dominus, Iob. 12. *Effudit oppressionem super principes, & eos qui oppressi sunt, liberat.* Alij deniq; vt Beda per Beda super c. 1. Lucæ, & Græcus Auctor in Caena apud D. Thomam, intelligunt eosdè superbos, qui postea facti sunt humiles, ita vt qui propter superbiam erant depositi, postea per humilitatem fuerint exaltati: *Quamuis etiam, inquit Beda, ita velle possit intelligi, quod non nunquam illi ipsi, qui merito suæ elationis à Domino fuerant eiectione, deinde miserante illo ad humilitatis gratiam redeant, ita vt merito debeat humilitatis erigantur ad gloriam.* Euthymius, quem sequitur Maldonatus, existimat, B. Virginem in hoc Cantico imitatâ fuisse Annam Samuelis matrem, quæ dicebat: *Dominus pauperem facit & ditat, humilitat & subleuat.* Itaque censet, quod etiam Beda dixit, nullum ibi præteritum, aut futurum exemplum notari aut significari, sed quid Deus facere possit, aut soleat. Est autem mos scripturæ inter laudes diuinas enumerare, quod regna transferat, & nonnullos de solio deiciat, & alios ad dignitatis culmen euehat. sic enim Daniel ait: *Et ipse mutat tempora, & aetates, transfert regna, atque constituit: Effusa est contentio super principes, & errare fecit eos in initio, & non in via.* Et Iob 12. *Balibeum regum dissoluit, & præcingit fune reges eorum.* Et 1. Reg. 2. *Suscitatus est de pulvere egenum, & de stercore eleuat pauperem, vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat.* Inter autem has omnes expositiones hæc nobis magis arridet, ita vt Virgo abstracta à Iudæis, atque Gentilibus, Dei omnipotentiam maximè commendat, laudans illam in eo, quod regna destruat, & ex vna

Rom. 13.

Isai. 57.

1. Lucæ.

Iob. 12.

Beda super c. 1. Lucæ.

Beda super c. 1. Lucæ.

Euthym. super c. 1. Lucæ.

Maldonat. in c. 1. Lucæ.

1. Reg. 2.

Daniel. 2.

Psal. 106.

Iob. 12.

1. Reg. 2.

ex vna gente in aliam propter iniquitatem venire faciat: sic à Chanaanis regnū trāssit ad Iudæos; à Saule ad Davidem; à Salomone ad Ieroboam: scriptum est enim Ecclesiast. 10. Regnum à gente in gentem transferitur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. Hoc eodem sensu etiam David Psal. 112. dixit: *Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vbi Euthymius: Laudat, inquit, atque admiratur Prophetam Dei potentiam, qui de facili immutat quodcumque vult: Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui: hoc est, prouehit illum ad imperium, ad quod collocari solet & potest. vnde & subdit: Potentior potentiam Dei admiratur, qui non ipsas tantum res immutare possit, sed ipsam etiam rerum naturam: vnde ait: Qui habitare facit sterilem in domo, matrem de filiis letantem, quemadmodum saepenumero efficit. hæc ille. Ad hanc rem, præclaram illam Philonis sententiam de volubilitate, atque instabilitate regnorum huius mundi neutiquam hoc loco prætermittam, quæ multiplici doctrina referta est. sic autem scribit in libro, cuius est titulus. Quod Deus sit immutabilis. } ait enim: An putas, rem vllam mortalem vere esse, & non tanquam in suggestu quodam ab inani, & incerta opinione sustineri, non aliter, quam somniorum ludum: Quod si non libet singulorum fortunas perquirere, vide regionum integrarum & gentium mutationes. Floruit quondam Græcia, sed Macedones potentiam ei abstulerunt. Postea Macedonia præualuit opibus; sed diuisa in plures portiones sic debilitata est, vt tandem omnino interiret. Ante Macedonum imperium inelyta fuerat Persarum felicitas; sed vna dies tam ingenti regno finem attulit, & nunc Persæ, pænes quos paulo antè fuerat imperium, sunt Parthorum provincia. Fuit Ægypti olim per ampla & magnifica potentia; sed nubes in modum præterijt eius felicitas. Quid Æthyopes? Quid Carthago in Africa? Quid Pontici Reges? Quid Europa, Asiaque? vt compendio dicam, totiusque orbis habitabilis nonne more nautis usque deque iactatae marinis fluctibus, nunc secundis ventis, nunc*

Eccles. 10.

Psal. 112.

Philol. quod Deus sit immutab.

aduersis vitatur? Nam verbum diuinum choreas in orbem ducit, quod vulgus hominum Fortunam nominat, & omnes gentes circumlustrando, nunc hic, nunc illis imperia, vel tribuit, vel adimit. Nihil igitur est humanis rebus præter vmbra, auramque; leuissimam sine mora prætervolantem: eum enim omnia vitro citroque tanquam æstiuaria. Nam vt maximi æstiu, nunc cum magno impetu, sonituque accedunt, & longè lateque per litora diffunduntur: vnde si stagnatibus, nunc restant retro, nec solum terram, sed maris etiam partem aquis nudatam in similitudinem continentis redigunt: simile quiddam accidit, quando fortuna postquam populosam aliquam gentem inundauit magni felicitatibus, fluxu auersa, ne quitam quidem finis reliquam, & delens etiam partem opulentia vestigijs. hæc tenet ex Philone. Apta sanè sine similitudine idipsū, quod dixerat Salomon: *Ludens in orbe terrarum: Philo illis verbis expressit: Verbum diuinum choreas in orbem ducit. Quamuis enim ex Hebræo nonnulli sic transferant, locū illum explanantes, tamen eundem affirmant illum hunc sensum facere: Ludum faciens de orbe terrarum: idque duplici de causa: Tum quia orbis terrarum similis est ludo pilæ, quæ ab vno ad alium trāsmittitur secundum quandam reuolutionem: regna enim, & imperia transfert Deus de gente in gentem: vnde Diogenes Laërtius in vita AEfopi philosophi refert, quod quadam die interrogatus quid faceret in cælis Iuppiter, respondit: Exaltat humilia, & fortia queque deprimit: Tum etiā, quia instar ludi partum mundi pompa durabit, iuxta illud Osæ: Transire fecit Samaria Regem suum, quasi spumam super faciem aque: vbi Hieronym. ait: Sicut spuma, quæ super aquam est, cito dissoluitur, sic regnum decem tribuū velociter finietur: Omnes enim reges, ac principes elegantissimi similitudine spumæ, seu potius bullæ, quæ super aquam excitantur, & natant, comparatur. Sicut enim bullæ in aquis emergentes, & in earum summitatibus natantes (vt ait D. Hieronym. in cap. 10. Osæ) quò magis intumescunt, eò celerius euanescent,*

Prout.

Psal. 80.

Osee 10. & 11.

Osee 10.

D. Hieron.

Exod. 14.

Exod. 14.

nescent, ita reges quò magis superbiunt & potentiores euadunt, eò ferè celerius ruunt. Et quemadmodum maior bullarum tumor citissimū earum exitium demonstrat; sic regna, potentia & magnitudine breui tempore dilatata, celerius deficiunt. Præterea sicut bullæ in aquis, aliæ aliis subinde succedunt, eundem tamen omnes exitum tandem habent: ita reges sibi inuicem in potestate succedunt, sed omnes tandem sicut bullæ, seu spumæ, breuissimo temporis spatio euanescent. Neque id solum euenit ob humanæ vitæ breuitatem, quæ nocturnis excubiis celeriter desinentibus à Dauide rectè comparatur, verum etiam ob terrenorum regnorum conditionem, quæ mutabilitati subiecta sunt, vel (vt verius dicam) ob secretiora Dei iudicia, quibus regna trāsfere, & in reges diuersos homines successiue eligendo, quasi choreas in orbem ducit, & modo huic & modo illi imperia aut confert, aut auferit, donat vel adimit. Quoties huiusmodi regnorum & regum mutatio rectè per verbum transire, Osee descripsit: *Sicut mane transit, pertransit rex Israel. } Mane autem vocat (vt ait Hieronym.) ortum auroræ inter Solis, noctisque viciniam, vt celeriter terrena regna defluere, & dilabi significaret.* Illud tamen obseruandum est, quod cum B. Virgo ait: *Deposuit potentes: notanter addens de sede, effusam Dei dispersionem, ac depositionem vique ad radicem eleganter describit; dum reges, ac potentes à proprio eorum solio, ac throno deturbandos, eiendos, ac deponendos canit. Quis potentior & superbior Pharaone, qui iubente Deo, vt dimitteret populum suū, quātum potuit diuinæ voluntati obstirrit, & ex diuina virtute populo ab eius captiuitate egrediente, copiosissimo exercitu illum persequutus est, vt illum, vel interficeret, vel ad pristinam reduceret seruitutem: persequar, & comprehendam, euaginato gladio meo, interficiet eos manus mea } tamen vt cecinit Moyses:*

Flauit spiritus tuus, & operuit eos mare: non solum regno, sed & vita illum priuauit. Daniel etiā ait: *Arborem, quam vidisti sublimem, atque robustam, cuius altitudo peringit ad cælum, & aspectus illius in omnem terram, & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, & esca omnium in ea; subter eam habitantes bestie agri, & in ramis eius commorantes aues cæli: tu es Rex, qui magnificatus es, & inuadisti, & magnitudo tua creuit, & peruenit vsque ad cælum, & potestas tua in terminos vniuersæ terræ. Quod autem vidit Rex, vigilem & sanctam descendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & dissipate illam, attamen germen radicem eius in terra dimitte, & vinciat ferreo, & are, in herbis foris, & rore cæli conpergatur, & cum feris pabulum eius, donec septem tempora mutantur super eum. Hæc est interpretatio sententiæ altissimi, quæ peruenit super Dominum meū regem: Eiciens te ab hominibus, & cum bestijs feris; eris habitatio tua, & sanum, vt bos comedes, & rore cæli infunderis. hæc Daniel. vbi vides Regnum, ac Regem à folio, & sede eradicari, & iuxta radicem succidi, quæ grauissima atque acerbissima censetur potentium pena. Quod aut aliquando ex Dei benignitate radices omninò non euellantur, id ad summā Dei clementiam spectat, qui semper homini in hac vita quædam relinquit semina ad poenitentiam. Deinde regem Saulem propter superbiam & inobedientiā suam à sede regni sui deturbatum fuisse nemo ignorat, cum in lib. Paralip legamus: *Mortuus est Saul propter iniquitates suas eò, quod præuaricatus sit mandatum Domini quod præceperat, & non custodierit illud: sed insuper etiam Pythonsam consuluerit, nec sperauerit in Domino: propter quod interfecit eum, & transfudit regnum eius ad David filium Isai. Insuper etiam in sede illius federe fecit Davidem, in quem transfudit regnum eius. Salomonem etiam, potentissimum regem Deus de sede maiestatis deturbauit non in se, sed in filio suo Ieroboam; cui Dominus vnam tantum Tribum præter suam (sicut Glossa interlinæaris ibi adnotauit)**

Daniel. 4.

1. Paral. 10.

T t t t

dere-

qua nimirum de causa potentium peccata Deus ægriè ferens, solum eos de sede deponit, & non pariter eorum euertit sedes, id enim condigne merebatur eorum petulantia, & insolentia: vnde Christus Dominus (vt refert D. Matthæus) templum ingrediens non solum vendentes, & ementes in eo flagellauit, & eiecit, sed & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. Respondeo, hoc esse inter hæc discrimen, quod vendentium in Templo munera erant illicita, vt potè contra sanctitatem illius loci ad cultum diuinum destinati, & ideo cõuenienter Christus Dominus mensas etiam vendentium euertit, ne ipsi, vel alij ad similes emptiones & venditiones in eodem loco exercendas redirent, si paratas mensas inuenissent. Propria autem munera principum, quæ in throno & sede maiestatis obeunt, non sunt illicitæ, sed à Deo ordinata, ipso dicente: *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt insuliam:* vnde si debitis circumstantiis illa exercent, sunt valde meritosa. & ideo licet Deus deponat principes de sede, propter prauam regalis muneris functionem, minime tamen eorum sedes euertit. Licet autem Ecclesiasticus dicat: *Sedes ducum superbiorum destruxit Deus:* certè non aliud significare voluit quàm Deum superbos duces propter eorum peccata de sede deposuisse, non tamen sedes eorum detraxisse, cum immediate post illa verba subdat: *Et sedere fecit mites pro eis:* vbi quæso mites sederent, si Dominus sedes destruxisset? vnde Glosa interlinearis locum illum Ecclesiastici exponit per hæc B. Virginis verba: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.*

Deinde subdit Deipara: *& exaltauit humiles.* Humiles dicuntur ab humo, qui prostrati sunt, eo quod nihil excelsum & sublime de se cogitant, sed instar humi cõculcandos omnibus se exhibent; est autem humilitas voluntaria mentis

inclinatio in id, quod in homine imum & infimum est, ad Deum ordinata. ita D. Thom. 2. 2. q. 161. art. 1. ad 2. Habet autem humilitas duos respectus seu relationes; alteram ad ipsummet hominem; alteram ad Deum, vt docet D. Aug. lib. 1. de serm. Domini in monte cap. 9. ante medium. Atque ex prima duæ actiones producuntur, nempe propria deiectio, & infima æstimatione sui ipsius; item moderantia appetitus sensitiui, ne inordinatè tendat in magna, vel ne homo se existimet aliquid esse supra id quod est. ex secunda verò duæ aliæ actiones nascuntur, nempe subiectio & reuerentia in Deum; obedientia item exacta mandatorum eius. Notat autem egregiè Albertus Magnus hic quatuor præmia humili deberi propter quatuor, quæ in illo effulgent. Est enim in eo sui depressio, cognitio suæ vacuitatis, exiguitas, & abiectio. Propter depressionem, debetur exaltatio: Propter vacuitatem, impletio: Propter abiectiorem, gratiæ magnitudo: Propter abiectiorem autem sui, gloriæ sublimatio. De primò, D. Lucas: *Omnis qui se humiliat, exaltabitur.* De secundo, lib. 4. Reg. legimus: *Quod mulier offerentibus sibi filiis, impleuit vasa vacua non parca.*

De tertio, De Petrus inquit: *Humilibus autem dat gratiam.* De quarto, Salomon dixit: *Humilem spiritu suscipiet gloria:* sic Christus Dominus ob profundam eius humilitatem ad supremum gloriæ & honoris culmen fuit euectus, Paulo dicente: *Exinanituit semetipsum formans serui accipiens: & subdit: Propter quod & Deus exaltauit illum & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.* Verùm si rem hanc altius perpendamus, inueniamus ab orbis conditi primordiis cepisse Deum maiores demittere, & inferiores exaltare. Duo fuerunt primi parentis filij Cain, & Abel, & maiori spreto minore elegit: *Respexit Dominus ad Abel, ad Cain autem non respexit:* ex filiis etiam Noë, primogenitum reprobauit & minorem, secundo genitum benedixit: inter filios Abraham Ismael fuit primus,

D. Thom.
2. 2.

Albert. Magn.
super
Magnif.

Lucæ 14.

4. Reg. 4.
1. Pet. 4.

Prou. 29.

Ad Phil. 2.

Genes. 4.

primus, Isaac secundus, in hoc sibi complacet, non illo: *In Isaac vocabitur tibi semen:* Isaac deinde duo fuerunt nati, primogenitus Esau, & secundo genitus Iacob, de illis tamen nouimus Malachiæ oraculum dixisse à D. Paulo relatum: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Ioseph deinde duos commemorat sacra Scriptura genuisse filios, Manassen, & Ephraim, & vt in Gen. legimus, benedictionem Deus voluit dare Ephraim minori, non Manasse maiori. videtur ergo Deus ita primogenitos odio præsecutus, quia ob maioritatem, superbiorum typum gerunt, vnde & omnes Aegyptiorum primogenitos angelico ministerio cecauit: *Et occidit Dominus omnem primogenitum in terra Aegypti.* Vel dicamus, propterea Deum secundo genitos prætulisse primogenitis, vt præfiguraret tum futuram secundi Adami super primum excellentiam, iuxta illud D. Pauli: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo celestis:* tum vt populum humilem gentilem secundo genitum populo Hebræo, de quo dixerat Deus: *Filius meus, primogenitus meus Israel:* post Christi aduentum antependendum fore significaret.

Arbitror autem ea præcipue ratione Deum solitum esse humiles quosque, & abiectos exaltare, ac de stercore erigere, quia in hoc omnipotentia eius maxime effulget: quemadmodum enim creare, quia est aliquid ex nihilo facere, ostendit infinitam esse Dei potentiam, ita eandem manifestat ex lapidibus semen Abraham suscitans, ex statu pastorali & armentario Dauidem ad regiam dignitatem exaltans, ex statu piscatorio ad Pontificiam tiaram & ad Apostolatus principatum Petrum euectens, ex telonio Matthæum, & ex arte scenofactoria Paulum ad Apostolicum culmen vocans; hac enim ratione non solum animæ & corporis, sed vocationis, electionis, iustificationis, omniumque cælestium donorum supremum dominum luculenter se esse ostendit. Secundo, solet Deus humiles & ab-

iectos ad munera magna eligere, quia in eo Dei sapientia maxime splendet, quod per stultitiam prædicationis Crucis, & per simplices ac rudes ministros mundi sapientiam euertat, Philosophorum cathedras confundat, ac inaudita dogmata omnem humanam rationem superantia introducat. vnde scite & eleganter D. Augustinus dixit: *Iam ergo tria sunt incredibilia, quæ tamen facta sunt; incredibile est enim Christum resurrexisse in carne, & in cælum ascendisse cum carne, incredibile est mundum rem tam inredibilem credidisse: incredibile est homines ignobiles, infirmos, paucissimos, imperitos, rem tam incredibilem, tam efficaciter mundo, & in illo etiam doctis persuadere potuisse. Horum trium incredibilium primum nolunt isti, cum quibus agimus, credere. Secundum coguntur & cernere, quod non inueniunt, vnde sit factum. Tertio, resurrectio certe Christi & in cælum cum carne, in qua surrexit, ascensio toto iam mundo prædicatur & creditur: si credibilis non est, vnde toti terrarum orbi iam credita est? ac tandè subdit: *in am contemptibilibus testibus multo mirabilis diuinitas se ipsam persuasit, eloquia namque persuadentium, quæ dicebat, mira fuerunt facta, non verba.**

Ad extremum cum B. Virgo dicat, superbos de suis sedibus fore turbandos, & ab humilibus eorum sedes occupandas, oportet explicare, quænam sedes sint istæ: Pro quo obseruandum est, sedes sublimiores magnatibus, magistratibus, nobilibus, ac denique Principibus, tam in iudiciis, quàm in conuiuiis, disputationibus, locis que aliis & publicis & priuatis iure concedi solitas, apertissimum esse in scripturis, vbi regia cathedra, thronus, solium, & similia illis conuenire dicuntur: Thronus Salomonis sex gradus habebat; & 2. Reg. 6. *Eleuatur thronus Dauid super Iudam:* id est, sit rex, & sedeat 2. Reg. 6. sublimior reliquo populo; vnde & Isaias dixit: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum:* vbi ex celsitudine throni diuinam maiestatem describit. In publicis quoque conuentibus erat

D. Aug. lib.
22 de Ciuit.
Dei c. 30

Matth. 23.
Marci 12.
Luc. 20.
1. Reg. 11.

Luc. 14.

Prov. 25.

primæ, & sublimes cathedræ, ceteris fedibus eminentiores, vt apud Matthæum, Marcum, & Lucam, immo etiam in conuiuio (vt legimus) quidam erant lecti aliis sublimes, vt i. Regum innuitur: *Sedit Rex ad comedendum panem super cathedram suam secundum consuetudinem*: & apud Lucam dicitur: *Intendens quomodo primos accubitus eligerent*: & illud: *Amice, ascende superius*: vnde & Salomon inquit: *Ne gloriosus appareas coram rege & in loco magnatorum ne steteris: melius est enim, vt dicatur tibi, ascende huc, quam vt humiliter coram principe*: Ab his ergo honorificis sedibus deposuit Deus potentes, & loco illorum in eisdem humiles collocavit, vt contigit superbis regibus Babylonis, quorum sedes occupauerunt Darius, Cyrus, & reges Persarum & Medorum, & accidit etiam Romanis Imperatoribus, vt Diocletiano, Maximiano, & Maxentio, in quorum imperium successit humilis Constantinus; ac tandem (vt paucis multa complectar) nemo ignorat potentissimos Cæsares ab Urbis Romanæ sede multis retrò annis diuini brachij potentia expulsos fuisse, & in eadem humiles Christi Discipulos collocatos, Petrum, Linum, Clementem, Siluestrum & reliquos Romanæ Ecclesiæ Pontifices, legitimos Christi Vicarios, & Petri successores. Vnde quemadmodum potentissimi illi Cæsares imperium suum in dies magis dilatare satagentes, varias nationes debellarunt, suoque dominio subiugarunt, ita Christi Domini Apostoli per vniuersum orbem eius fidem propagantes pene innumera regna Christianæ legis iugo non aliis, quam verbi diuini bellicis tormentis subdiderunt, ac Dei veri obedientiam mancipauerunt, Dauid dicente: *In omnem terram exiuit sonitus eorum*: non hyperbolicè, sed vere ait: *In omnem terram*: nam cum duodecim essent Apostoli, in totidem partes, ex quibus componitur vniuersus orbis, ad prædicandum Euangelium diuisi fuerunt. Tria noscuntur esse Orientis signa, Gemini,

Psal. 18.

Libra, & Aquarius: Tria Meridiei, Taurus, Virgo, & Capricornus: Tria Occidentis, Piscis, Cancer, & Scorpio: Tria tandem Aquilonis, Aries, Leo, & Sagittarius, per quæ omnia Christi Apostoli peragrarunt diuini verbi gladio, Christi imperio varias nationes subiugantes, Simoni, Bartholomæo, & Matthæo, primus ternarius Orientis in sortem cecidit: Simoni, Aegyptus sub Gemini: Bartholomæo, Bactriana, Licaonia, Armenia, sub signo Libræ: Matthæo, Aethiopia, quæ sub Aquario iacet. Secundus ternarius Meridiei in sortem cecidit Andreæ, Thaddæo, & Thomæ: Andreæ quidem Achaia in Græcia sub Virgine, Thaddæo, Persia & Mesopotamia sub Tauro; Thomæ India superior, Brachmanes, & Ircani, qui sub Capricorno degunt. Tertius ternarius Occidentis contigit in sortem Ioanni, Iacobo minori, & Philippo: Ioanni quidem Asia, Ionia, & Phrigia, sub Cancro iacentes: Iacobo minori licet aliquin tamquam Ierosolymitanus Episcopus ad Iudæam non discederet, ex Cilicia, & Pamphilia aduentantes, qui sub Pisce habitant, docere & instruere incubuit; Philippo, Syria contigit sub Scorpione. Ac tandem quartus Aquilonis ternarius, Matthiæ, Petrum, & Iacobum maiorem, Matthiæ quidem in sortem cecidit pars illa Iudææ, Idumææ, & Syriæ, quæ sub Ariete cadit; Petro principi Apostolorum vniuersa Italia, præsertim tamen Roma quæ sub Leone degit; Iacobo denique Hispania, Celtica, & Arabia felix, quas sub Sagittario esse constat: his omnibus Paulum adiungam, de quo Christus Dominus ad Ananiam dixit: *Vos electio nis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel*: quod sanè ita exacte diuina Christi ope præstitit, vt cum primum Catholicam fidem professus fuit, ex Damasco in Ierusalem se contulit ad Christi euangelium euulgandum: deinde in Tharsum, Ciliciæ Metropolim, postea in Antiochiam, celeberrimam Syriæ urbem; rursus

Act. 9.

Matth. 19.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

rursus in Phrigiam, in Galatiam, in Troiam, in Macedoniam, & in Athenas, inde in Corinthum, in Ephesum, in Miletum, & in plures alias Achaia & Græciæ insulas peruenit: post ad Arabes, Italiam denique ingressus est, ac Romam pro Christo sanguine post innumeras nationes euaginato diuini Verbi ense expugnatas, & Christi imperio subactas, animam Creatori suo triumphans reddidit, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVI.

Varijs expositionibus elucidantur verba illa: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes: quorum occasione, tremendum illud Christi elogium explicatur: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum caelorum: nonnullaque profertur aduersus diuites aua-*

VOLENS Deipara Maria diuini brachij potentiam decantare, in tribus præcipue illam mirifice se ostentasse demonstrat, in euertenda superbiorum sapientia; in expugnanda principum potentia, in frustranda tandem diuitum suis in opibus vana confidentia: vnde primo cecinit: *Differit superbos mentis cordis sui*: ecce superbiorum sapientiam euertit: subdit deinde: *Deposuit potentes de sede*: ecce principum potentiam calcavit; tandem subiungit: *Diuites dimisit inanes*: ecce vanam illorum in diuitiis confidentiam frustratur, & confringit potentia diuini brachij, opibus suis illos expolians, & inanes di-

mittens. Quia tamen in operibus Dei misericordia & iustitia præcipue effulgent, iuxta illud Dauidis: *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*: ideo cum diuitibus, in quos diuina iustitia inuehitur, coniunxit esurientes, in quibus futurandis diuina misericordia se prodit & manifestat. Ad vtriusque tamen sententiæ expositionem accedens, cum in eo quot capita, tot sint Doctorum placita, omnium illa referam, & quædam eorum nonnihil prosequar, quia si de singulis latè differendum esset, prouinciam longe à nostro instituto alienam sumeremus.

Primam ergo expositionem tradit Episcopus Christopolitanus, qui per diuites intelligit Angelos, qui de cælo ceciderunt; per esurientes vero iustos, qui expositi suad cælestes eorum sedes ascenderunt: per Magnificæ verba eius sunt hæc: *Homines esurientes & sitiens in iustitiam, & cupientes totocoratu iustificari per Christum: & esurientes, & cum effectu, & conatu, & violentia penitentiae desiderantes illam gloriam, Christus impleuit illos bonis cælestibus, & Demones qui erant in celo diuites per naturam, & gratiam, expectantes esse diuites per gloriam, frustretissem, & Deo paruissent, dimisit inanes, & vacuos, & frustratos in mente cordis sui, & in sua intentione: quia non solum perdidit sedem Christi, quam vrsurpare volebant, sed etiam sedes, quas possidebant.*

Secundam expositionem tradit Chrysostomus Lufitanus, quæ licet partim cum præcedenti conueniat, partim tamen ab ea dissentit: asserit enim per esurientes intelligi Angelos bonos, qui esurierunt clarum Dei visionem; in qua beatitudo consistit; per diuites vero intelligi Angelos malos, qui multis bonis tam naturalibus, quam supernaturalibus fuerunt locupletati: quia tamen Angeli boni esurierunt beatitudinem, illa fuerunt repleti, isti vero, quia in multitudine diuitiarum suarum spiritualium superbe confidebant, omnibus illis spoliati fuerunt.

Psal. 102.

Episc. Christopolit. in expost. suad Magnificæ

Chryf. Lufitan. de verbis Dominæ to. 1. lib. 3. c. 2.

viam illam: in hunc modum loquitur: *Aurum est Daemoniacus, in sepulchris habitans. Quid enim ipsum poterit ligare? Certe non timor, non quotidiana mina, non exhortationes, non consilia; omnia haec enim vincula spernit supplicium putans esse maximum, non vivere in supplicio. Quid enim miserius avaro? Nam Daemoniaci verba Christi abactis Daemonis liberati est, pecunia autem servus Christo non auscultat. Nam si gehennae terror incutitur, ac inferni poena imminere dicuntur, non credit tamen. Quis mentis compos cum huiusmodi hominibus conuersabitur? Nam mea quidem sententia cum mille Daemoniacis habitandum potius esset, quam cum uno, qui hoc morbo laboraret. Quando enim simul omnes Daemoniaci tantum facinoris committent, quantum Iudas solum commisit? Qui ad extremam iniquitatem turpi pecuniarum ardore deuictus est, pariterque omnes, qui auaritiam illius imitantur, quasi ferae bestiae a catenis soluta, cunctos homines nullo resistente perturbant ac lacerant? Et vincula quidem etiam his vendique coniecta sunt, iudicij timor, legum terror, multorum odia, ceteraque huiusmodi, sed his ruptis, omnia perturbant. Quod si quis hos nexus omnino ab eis auferret, tunc videres, peiore hos daemone ac fortiore quam Daemoniacos vexari. Fingite videre tetrum quandam hominem, qui ab oculis ignem emittat, cui ex viro humano dracones loco manuum dependeant, cuius os caernae instar magnitudinis sit, in quo pro dentibus acuti enses stent, ex lingua venenosus fons scaturiat, venter omni fornace sit ardentior, cuncta quae immittuntur, subita consumens, pedes alati, ventis quoque ipsis velociores, facies canis ac lupi, nec hominis vocem emittat, sed insuauem quiddam atque terribile mugiat; is ad haec omnia faces ardentes in manibus teneat. Mira haec forsitan vobis videntur, sed nondum digne ipsum descripsimus, sequi enim debent horum instrumentorum effectus. Itaque imaginemur eum, obuiam factos iugulare, carnes eorum deuorare. sed quid facio? Nam hoc descripto, multo truculentior est animus in omnes, vt mors insiliens, omnes vt in-*

Luc. 6.

Matth. 26.

seruus deglutiens; communis hominum hostis, quippe qui vellet res omnium sibi arrogare, nec finem hic facit. Verum cum vndique cupiditate cuncta collegerit, ipsius etiam terra substantiam in aurum commutari vellet, fons ac fluuius argento optat desfluere. Et si fingamus omnia illi impune licere, tunc videbis ipsum arrepto ense nulli parcere, non amico, non cognato, non ipsius parentibus. haec ille. Est & aliud in diuitiarum copia & opulentia non leue incommodum nimirum, quod graue fastidium, anxietatem, atque molestiam parit, timorem & inquietudinem generat; in illis acquirendis labor, in conseruandis ludor ac trepidatio; in communicandis timiditas ac liuor: in perfrueendis iniucunditas, immo acerbitas & amaritudo reperitur, cum ex terra, quae plena spinis ac tribulis est, originem ducant, & ad eandem terram, quae nihil aliud est quam pulvis & cinis, tamquam ad vltimum finem dirigantur. De qua re egregie D. Ambrosius sic scribit explicans illa verba: *Inuandita. D. Ambros. tem fecisti cum seruo tuo Domine secundum in Ps. 118. verbum tuum. Multa videntur in hoc saeculo iucunda esse, quae non sunt, multa suauia, bona plurima. Luxuries videtur esse iucunda, sed exhausto fit amara patrimonio. Dulcis libido cum seruet, sed eadem horrida & execranda cum prodit. Suauis epula cum sumuntur, sed foetida, cum digeruntur. Bona multa in hoc saeculo, dum viuimus, estimantur, quia vsui nobis sunt, vt pecunia, honor, aurum, argentum, possessiones, Eadem nihil possunt prodesse defunctis, hic omnia relinquuntur. Quin etiam maiori dolore quis moritur, cum his se fraudari copij ingemiscit.*

Verum iam explicemus, quid Deipara significare voluerit, cum hos diuites inanes a Deo dimittendos fore praedixit. *Inanes*, ait, hoc est, a spe sua fraudatos etiam in hac vita, scriptum est enim: *Diues cum dormierit, nihil secum auferet;* *aperiet oculos suos & nihil inueniet.* Vel dicendum, *Inanes*, quoniam Deus extrahens diuitias de ventre diuitis, quibus reple-

D. Ambros.

in Ps. 118.

sec. 9.

in Ps. 118.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

sec. 9.

repletus erat, vacuum & inane illum reddit, iuxta illud Iob: *Diuitias, quas decurrauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas* *Deus: vbi Hieronymus: Quid inique & violenter rapuit & inuastit, mercedem ei Deus penas illatis criminibus eius reddidit, & ita extorquetur ab iniquo, quod iniuste abstulerat: idem etiam Iob alibi ait: Domum rapuit, & non edificauit eam, nec est satiatus venter eius, & cum habuerit quae concupierat, possidere non potuit. Non remansit de cibo eius; & propterea nihil permanebit de bonis eius. Cum satiatus fuerit, ardebitur, est uabitis, & omnis dolor irruet super eum. Vtinam impleatur venter eius, aut emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum: In quae verba idem Hieronymus ait: Cum diuitis scilicet, & rerum omnium abundantia refertus fuerit, subitus ei interitus veniet: coarctatus miseria irruente, atque conclusus calamitatum cladibus. Vel dicendum, *Inanes*, hoc est, sine radice, & sine trunco fundati, atque plantati; ac proinde repente ad omnem venti motionem corruunt, iuxta illud Isai: *Equidem, neque plantati, neque saturi, neque radicati in terra truncus eorum, repente flauit in eos, & aruerunt: & turbo, quasi stipulam auferet eos. & Iob: Deorsum radices eius siccantur: sursum autem atteratur messis eius: vbi Hieronymus: Deorsum radices eius siccantur, id est opera, quae in hoc saeculo inueniuntur mortua, mortuisque ariditate similia; sursum autem atteratur messis eius, in futuro viique mercedem laboris sui minimè consequatur. Vel dicendum, *Inanes*, quoniam non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus, aridus & inanis iniquus diues redditur, iuxta illud Iob: *Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius. Deuoret pulchritudinem cuius illius, consumat brachia illius primogenita mors. Vel dicendum, *Inanes*, quoniam in mortis articulo inique diuites vacui, & inanes inuenientur, nihil secum portantes, nisi cupidissimum diuitiarum affectum, & rerum terregarum desiderium, iuxta illud Iob: *Diues cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil****

Iob 20.

D. Hierony. super c. 20. Iob.

Iob 20.

Isai 40.

Iob 18.

Iob 18.

Iob 27.

inueniet: & illud Psalm. *Dormierunt somnum suum, & nihil inueniunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Aperient autem oculos suos in die resurrectionis, vt bene exponit Hieronymus. ibidem, & nullum meritum boni operis inuenient. Vel dicendum, *Inanes*, quoniam omnia, quae sunt in ipsis diuitiis, & in ipso diuite inania sunt. Imò metaphorè, quibus iudicium Dei aduersus diuites describitur, eorum inanitatem omnino demonstrant, vt egregie adnotauit Albertus exponens illa verba Sapientiae: *Spes impij tanquam lanugo est, quae a vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quae a procella dispergitur, & tanquam fumus a vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis vnus praeereuntis: super quae verba docet tria esse in diuitiis, & tria in diuite, & tria in iudicio diuitis, quae omnia diuitis inanitatem ostendunt: Primum in diuitis est flos saeculi, qui arescit, vt lanugo; factus iactantiae, qui in ampullas surgit, vt spuma; deinde amaritudo solitudinis, quae est sicut fumus excaecans oculos. Secundò in diuitibus sunt aculei spinarum, in difficultate acquirendi, & timore perendi, quae significantur per carduum ferentem florem, qui arescit in lanuginem: instabilitate quae quae significatur per aquam currentem, quia diues vndique persequitur fugientes diuitias. Tertio diuitum iudicium tribus figuris describitur, vento irae Dei, procella, & impetu: de primo Salomon ait: *Contra illos stabit spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos. & Iob: Erym sicut palea ante faciem venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit. De secundo Ieremias: procella ruens in capite impiorum: & Ezechiel: Ventum procellae disspat. De tertio Iob: consumpti sunt in impetu aquarum inundantium. Deus igitur diuites dimisit inanes instar terrae in prima mundi creatione, de qua in Genes. Terra erat inanis, & vacua: & apud Ierem. *Aspexi terram, & ecce erat inanis & nihil. Quid, quod etiam diues seipsum cuiuscèrat, Ecclesiastico dicente: Nihil est secessum, quam amare pecuniam; hic enim in via sua proie-****

Psal. 75.

D. Hierony.

Albert. Ma. gnus sup. c. 5. Sapientiae. Sapi. 5.

Sap. 5.

Iob 22.

Ierem. 50.

Ezech. 13.

Iob 22.

Iob 38.

Genes. 1.

Ierem. 4.

Eccles. 10.

Math. 19.

dem Apostoli dicentes: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Ceteram cum hi omnes paucissimi sint, si conferrantur cum ingenti multitudine Israeliticæ gentis, quæ Christum Dominum non recepit puerum suum, ut expressis verbis dixit D. Ioannes: *Is propria venit, & sui eum non receperunt*: non videtur quomodo aptè illa verba: *Suscepit Israel puerum suum*: prædictam expositionem sustinere possint.

Ioan. 1.

non receperunt: non videtur quomodo aptè illa verba: *Suscepit Israel puerum suum*:

Luce 1.

prædictam expositionem sustinere possint. Scio etiam alios eorundem verborum Interpretes, intelligentes verba ista de susceptione actiua ex parte Dei, & passiva ex parte populi Israelitici, ita ut Deus sit suscipiens, Israel verò puer susceptus à Deo, dixisse, susceptionem hanc significare protectionem Dei, qua potenti suo brachio opem tulit populo Israelitico, & ab hostibus eum defendit, ita docet Euthymius, qui in expositione huius loci legit: *Auxiliatus est Israeli puerum suum, protegit Israeliticum populum seruum suum*. & Iansenius in sua Concordia hanc sequutus expositionem inquit: *Hunc itaque (id est Israelitæ) suscepisse Deum inquit, quia more succurrentis, ac manum porrigentis eum salvandum ab hostibus suis, & omni malo recepit*. Accipit etiam eandem expositionem doctissimus Maldonatus eamq; deducit ex Græco vocabulo cor respondenti Latino suscepit, quod vim habet declarandi Deum populum iam omnino deiectum desertumque quasi porrecto brachio, & supposita manu sustinuisse, & erexisse, ad eum modum, quo Dauid dixit: *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me*: Vnde Beda homilia de visitatione Virginis inquit: *Suscepit Israel, quasi medicum ægrum, quem curaret, quasi rex populum, quem ab hostium incursionibus defenderet, imò hoste prostrato liberum redderet, ac secum perpetuo regnare donaret*. Ac tandem Hugo Cardinalis in commentario huius loci prædicta, omnia confirmat, dicens: *Suscepit Israel, id est, populum Iudaicum, puerum suum, non dicit Dominum, quia venit ministraturus, non dominaturus (filius hominis non venit ministrari, sed ministrare) vnde dicere*

Euthym in c. 1. Lucae. Cornel. Ians. in Concord. Evangelica, sup. c. 1. Lucae.

Maldonat. in c. 1. Lucae.

Psal. 26.

debeant Iudæi illud Isaia 19. Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Videnturque sanè verba Virginis alludere ad verba illa Isaia: *Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: sensus igitur horum verborum est, quod Deus suscepit populum Iudaicum ad variis modis illi opitulandum*. Suscepit enim illum ad protegendum, iuxta illud: *Domini illuminatio mea, & salus mea, quem timebo: Dominus protector vitæ meæ, ad docendum: Vos vocatis me magister, & Domine, & benè dicitis: sum etenim*. ad regendum, & gubernandum: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*: ad pascendum: *Ego sum pastor bonus*: ad sanandum: *Qui sanat omnes infirmitates meas*: ad purificandum: *Lauit nos à peccatis nostris in sanguine agni*: ad soluendum vincula culpæ, & poenæ: *Dominus soluit compeditos*: ad locupletandum: *Dominus pauperem facit, & ditat*: ad nutriendum velut infantem: *Tanquam nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis*.

Beda hom. in visitat. Virg.

Hugo Card. sup. c. 1. Lucae. Matth. 22.

Hugo Cardinalis in commentario huius loci prædicta, omnia confirmat, dicens: *Suscepit Israel, id est, populum Iudaicum, puerum suum, non dicit Dominum, quia venit ministraturus, non dominaturus (filius hominis non venit ministrari, sed ministrare) vnde dicere*

debeant Iudæi illud Isaia 19. Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. Videnturque sanè verba Virginis alludere ad verba illa Isaia: *Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: sensus igitur horum verborum est, quod Deus suscepit populum Iudaicum ad variis modis illi opitulandum*. Suscepit enim illum ad protegendum, iuxta illud: *Domini illuminatio mea, & salus mea, quem timebo: Dominus protector vitæ meæ, ad docendum: Vos vocatis me magister, & Domine, & benè dicitis: sum etenim*. ad regendum, & gubernandum: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*: ad pascendum: *Ego sum pastor bonus*: ad sanandum: *Qui sanat omnes infirmitates meas*: ad purificandum: *Lauit nos à peccatis nostris in sanguine agni*: ad soluendum vincula culpæ, & poenæ: *Dominus soluit compeditos*: ad locupletandum: *Dominus pauperem facit, & ditat*: ad nutriendum velut infantem: *Tanquam nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis*.

Scio tandem alios expositores cum Chrysofomo Lusitano verba hæc: *Suscepit Israel puerum suum*: interpretati de susceptione non populi Iudaici, quem potius Deus reprobauit, sed Gentilis, quem denudè vice illius acceptauit: nec inconuenit (aiunt) sub nomine *Israelis* plebem Gentilicam intelligi, quia cum *Israel*, idè polleat, quod *videns Deum*, & Gentilis ad Deum conuersus eum videat in speculo fidei, meritò *Israel* nuncupari potest: itaque sicut ex duobus Isaac filiis, Elau, & Iacob, maior fuit à Deo reprobatus, minor susceptus; & sicut ex duobus filiis Iosephi Ephraim, & Manasse, minorem natu Ephraim Patriarcha Iacob prætulit maiori natu Manasse, quia licet hunc haberet ad dexteram, illum verò ad sinistram, commutans tamen manus, dexteram posuit super minorem, sinistram verò super maiorem: non secus Deus habuit duos filios, quorum maior natu erat populus Israel, iuxta illud: *Filius meus, primogenitus meus Israel*: minor natu erat populus

Isaia 42.

Psal. 26.

Ioan. 13.

Psal. 22.

Ioan. 10.

Psal. 102.

Apoc. 1.

Psal. 145.

1. Reg. 2.

Osea 11.

Chrysof.

Lusitan. de

Verbis Domini, tom. 1.

lib. 3. c. 4.

Exod. 4.

Gentili

Hebr. 4. Math. 4.

Gentilis: verum Deus super duos istos populos manus commutauit, & super maiorem natu, quem antea habebat ad dexteram, posuit sinistram, super maiorem verò, quem habebat ad sinistram, posuit dexteram. Nec hoc mirum cuiquam esse videatur: nam licet Iacob oculi præniuitia senectute iam caligarent, mentis tamen oculis futura præuidens, illam fecit manuum commutationem, dexteram ponens super minorem natu Ephraim, qui frugifer, seu fructificatio interpretatur, sinistram verò super maiorem natu Manasse, qui oblitus, siue obliuionem significat: cur non ergo Deus, qui ipsi Iacob dedit in spiritu futura præuidere, & cuius oculis iuxta dictum Apostoli, omnia munda sunt, & operata, Israelitici populi in Manasse figurati ingratitude, & tantorum beneficiorum obliuionem, quam non solum præuidit, sed postea in filij sui Incarnatione re ipsa experiens, gentilium populum per Ephraim significatum, illi non præferret? cur non istius populi augmentum, & fructificationem, & illius sterilitatem prænoscens super istum dextram manum, non collocaret, hoc est, suam electionem, suam misericordiam, suam opem, & suam gratiam non imperiretur; super illum verò sinistram reprobationis, & expulsionis non porrigeret? Verè præuidit Deus, præuidit certè populi istius ingratitude, & illius gratitudinem erga susceptorem Saluatorem suum, & idè dixit: *Suscepit Israel puerum suum*: ac si apertius diceret: *Suscepit Deus Israel non ingratum, sed gratum, non carnalem, sed spiritualem; non veterem, sed nouum; non sterilem, & infrugiferum, sed feracem, & frugiferum; denique non senilis, sed puerilis ætatis: Suscepit Israel puerum suum*.

D. Bonauen. sup. c. 1. Lucae. Alberti Magni. ibid. Nicol. de Lyra. ibid.

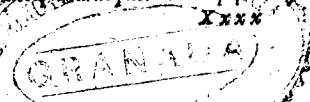
erat intenta & immersa in Incarnationis Verbi diuini cõtemplatione, per illa verba: *Suscepit Israel puerum suum*: intellexisse mirabilem illam humanæ naturæ à Verbo diuino susceptionem ex populo Israelitico: cum enim *suscipere* iuxta linguæ Latinæ peritos idem sit, quod *sursum capere*, certè Verbum diuinum in sublime à Deo euehens carnè humanam, ut illam assumeret ad celsitudinem suæ personæ, merito dicemus, quod illam *suscipit*, seu *sursum cepit*: D. Bonauenturæ verba hæc sunt: *Suscepit Israel puerum suum, memorari misericordie suæ; hoc factum est, quando carnem nostram suscepit, nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*. Latius tamen id ipsum confirmat Albertus Magnus in hunc modum: *Suscepit Israel. Tria dicit, vnionis videlicet modum, & assumptum, & assumpti actum. In vnionis modo duo sunt, vnum quidem ex Verbi supposito subintellecto, quod est assumens: secundum ex verbisignificatione, quod est, assumptionis modus: suppositum Verbi est, quod primo in Cantico inductum est, cum dixit: Magnificat anima mea Dominum: quia Dominus est assumens; vel brachium Domini, in quo Dominus fecit hanc potentiam. Dicamus igitur: ipse Dominus in brachio suo potens suscipit. Nō enim hoc facere poterat, nisi Dominus, nec cōueniens erat facere, nisi in brachio, quod est Filius. Non enim Pater ab alio est, & idè neque eternaliter, neque temporaliter nascibilis est: Spiritus autem sanctus, quamuis ab alio sit, tanquā nascibilis non est, & ideo filius inconuenienter esset. In brachio ergo, quod est Filius, qui & ab alio est, & nascibilis, ut dicit Hilarius, hanc perfecit potentiam operationis. hic est ergo assumens, siue suscipiens. Susceptionis autem modus est in compositione querendus, quod verbum (suscepit) componitur à sursum, & cepit, quia assumendo nos, sursum euegit, suscepit enim in naturam, in gratiam, in defensionem, in gubernationem, & in beatitudinem. Ac tandem Nicolaus de Lyra eidem assentiens expositioni, in hunc modum loquitur: *Suscepit Israel puerum suum: quia Deus accepit in se puerilem de populo Israel, quod**

Luce 1.

D. Bonauen. vbi supra.

Ad Heb. 2.

Albert. Magni vbi supra.

fuit beneficium illi populo colatum particulatim, maxime quantum ad credentes de populo illo: Recordatus misericordiae suae. Ad modum enim recordantis se habuit, quando filium suum Patribus antiquis promissum in carne misit, ideo subditur: sicut locutus est ad Patres nostros, id est, ad Patriarchas & Prophetas, Abraham, & semini eius, secundum quod dicitur Gen. In semine tuo benedicentur omnes gentes terrae. In seculo quia caro humana permanebit aeternaliter deitati unita. haec ille, quibus praecellentem rationem inuuit ad stabilendam hanc expositionem, nam cui B. Virgo dicat, quod suscepit Israel puerum suum, sicut loquutus fuerat Abraham, loquutus autem fuerat, ex genere eius carnem suscepturum: loquitur igitur B. Virgo de hac conceptione in praedictis versibus: Suscepit Israel puerum suum.

Genes. 22.

Luc. 1.

4. Esd. 6.

Luca 1.

Isaia 9.

umbra mortis lux orta est eis, lux, inquam, noui gaudij, nouae laetitiae, & noui insipientij. An non vox ista sonitus? An non multo velocior, & penetrabilior, quam illorum vox, de quibus dicitur: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terrae uerba eorum? Multo quidem per omnem modum. Si quidem haec Mariae uox non solum in omnem terram, & in fines orbis terrae uelociter discurret: sed caeli, & inferni secreta forstiter penetrabit. An non etiam vox ista plenissima? ad quam plenissime adimpleta fuerunt omnia signa, omnia figuratum praecambula, omnia documenta scripturarum, & omnia desideria prophetarum? ad istam uocem excelsus est lapis sine manibus de vertice montium, & repleuit faciem uniuersae terrae. Ad istam uocem Aatonis uirga floruit, & flos de radice eius ascendit, super quem requieuit spiritus sapientiae, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientiae, & pietatis, spiritus timoris Domini Ad istam uocem rorauerunt caeli desuper, & nubes pluerunt iustum, aperta est terra, & germinauit Saluatorem, quem prophetae praenunciauerunt, Angelus praedixit, & ipsa Virgo credit. Denique ad istam uocem, uocem plenissimam, plenissime completum fuit magnum illud diuinae pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, inuiscitatum est in spiritu, apparuit Angelis, praedicatum est gentibus, creditum est mundo, & assumptum est in gloria. Quare autem Deipara Maria uocauerit Christum Dominum puerum, non autem Saluatorem mundi, uerum Messiam, aut certe filium Dei humana carne indurum? Angelus Coelestinus respondet, quod cum beata Virgo in sacrarum Scripturarum lectione uersatissima esset, & ab Isaia, & Dauide, multis in locis puer uocitaretur: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis: Ecce puer meus quem elegi: Puer paruulus minabit eos: Da imperium tuum puero tuo: ideo puerum illud uocitauit. Deinde ait, quia spiritu prophético praenouerat Deipara Christum Dominum a sacris Euangelistis frequen-

Daniel. 2.

Isaia 11.

Isaia 45.

1. Tim. 3.

Isaia 9.

Isaia 43.

Isaia 11.

Psalm. 85.

Matth. 2.

Ibid.

Luca 8.

Philipp. 2.

Matth. 20.

Albert. Mag.

gnus sup. c. 1.

Luca.

Act. 4.

Archid. in c.

1. de Clerico

egrot. lib. 6.

Albric. in

suu repertor.

in 1. alpha-

beto uerbo

puer.

Matth. 18.

1. Cor. 14.

Ephes. 4.

Matth. 6.

Iterum. 17.

quenter appellandum puerum? Surge, & accipe puerum, & matrem eius: Puer autem crecebat, & confortabatur: idcirco puerum illum nuncupauit. Ego autem (ni fallor) crediderim, Mariam consulto filium suum uocasse puerum, quia puer in diuinis eloquijs uirgatur pro seruo; Christus autem Dominus humiliatus semetipsum formam serui accipiens, ut ait Paulus, unde & ipse dixit: Filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare. Ex quo egregie Albertus magnus dixit, Christum Dominum carnem assumpsisse, ut ageret puerum, hoc est, non Dominum, sed seruum: Discipuli ad hoc alludentes, quamuis alioquin Iudaei conuenissent Ierosolimas ad Christum Dominum occidendum, cum non puer, sed seruetriginta, & trium annorum adulescens esset, dixerunt: Conuenerant uere in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem uixisti, Herodes, & Pontius Pilatus. Quod si pueri ethymologia consulamus, dicitur enim puer, quasi purus aër, propter puritatem (& docent Archidiaconus, & Albricus) ideo puerum illum uocauit, tum ad significandam eximiam Christi puritatem, & innocentiam; tum ut doceret, oportere nos, si Incarnationis Verbi diuini mirificos fructus percipere uolumus, paruulos effici iuxta illud Christi Domini: nisi efficiamini, sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Paruuli quidem, absque peccati malitia vitam agunt, unde Apostolus monens nos in hac innocentia eorum fieri aemulatores, ait: Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli. Pueri odium facile deponunt, iuxta illud Pauli: Sol non occidat super iracundiam uestram. Pueri de crastino non sunt solliciti, iuxta euangelicum consilium: nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operemur? Pueri non confidunt in se, sed in patre suo, unde Ieremias: Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum: & iustus: benedictus uir, qui confidit in domino. Pueri si percutiantur, con-

festim plorantes ad parentem suum confugiunt, quomodo confugebat Dauid: ad Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudivit me. Pueri sunt timidi, quorum timorem desiderabat Propheta, cum enixe postulabat: Confuge timore tuo carnes meas. Pueri non sunt fraudulentuli. D. Petro dicente: Sicut modò geniti infantes, sine dolo concupiscite. Paruuli pueri in brachijs portantur à parentibus: portabam eos in brachijs meis. Tandem pueri, si nunc plorant, facile postea ridet, in quo & iusti eos imitantur, quibus Dominus dixit: Amen dico uobis, quia plorabit, & flebitis uos, ecce fletum, sed tristitia uestra uertetur in gaudium, ecce risum. Equidem licet isti plorantes nascantur, iuxta illud Salomonis: Primam uocem similem omnibus emisit ploras, & spiritualiter gaudentes moriuntur, ut tradit D. Ioannes; Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Sed pro dolor: pauci huiuscemodi pueri inueniuntur, multi autem quos Isaia maledicens dixit: Puer centum annorum morietur: hi sunt, qui instar puerorum preciosa monilia propomo facile commutant: Dederunt preciosa quaeque pro uino, qui mane usque in sero à uescuntur, canes impudentissimi, qui nec saturitatem, qui somno nimium indulgent: Dormientes, & amantes somnia, qui rationis iudicio carent: Stultitia colligata est in corde pueri, qui dispersi, ad domum patris reuerti nesciunt. Errauerunt in solitudine, & uiam ciuitatis habitaculi non inueniunt, qui facile rixantur: Homo peruersus suscitabit lites, qui tandem tempus in iocis, & ludis conterunt, quorum singulis Ouidius: Tu puer es, nec te quicquam, nisi ludere oportet. Lude, decent animos mollia regna suos. Porro, iam ad explicanda uerba illa Virginis recordatus misericordiae suae, nostra pergat oratio. Misertum est apud Theologos, quod sicut in Deum obliuisci non potest, ita nec recordatio, unde quando in sacra Scriptura repetitur, Deus recordari, uel obliuisci, metaphoricè accipien-

Ouid. lib. 1. de remed. amor.

dum est: quatenus multum temporis preterierit ab eo, in quo aliquid promissit ad illud, in quo promissionem impleuit. in hoc sensu dixit olim Moyses: *Recordatus est fœderis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Iacob, & in eodem etiam Beata Virgo, ait: Recordatus misericordie suae; itaque licet ille, qui aliquid se nobis daturum promissit, quamdiu promissum non implet, rei promissæ, quasi oblitus dicitur. Ita Deus, qui filium suum totius Redemptorem promiserat, quâdiu ipsum in mundum non mittebat, videbatur quasi suæ pollicitationis oblitus. Verum postquam illum misit, tunc Deus, qui antea videbatur oblitus, dicitur suæ misericordie recordatus. Et ideò per metaphorâ de Deo dicit nostra Virgo: *Suscipit Israel puerum suum, recordatus misericordie suae. Sed quomodo, dic mihi. Dominus suæ misericordie non recordaretur, qui tantis mediis usus est, ut eius nunquam obliuisceretur? sicut enim nos tribus frequentius uti solemus, ut ea, quæ volumus memoria retinere, ab ea non decidant, aut enim in sudariolo nodum confisimus, aut in digito aliquod ligamus, aut in libro scripturamus: ita omnibus istis tribus modis Deus usus esse videtur, ut nunquam suæ erga nos promissionis obliuisceretur. Imprimis enim indissolubilem nodum dedit, cum filium dare promittens specialiter Abraham se obligauit, cum primo facta est à Deo de Christo repromissio: *Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellæ celi, & velut arenam, quæ est in litore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes tuæ. Sic etiam de Abraham dicit Apostolus: *Abrahæ distæ sunt promissiones, & semini eius. Deinde fecit Deus signum in digito suo. Sed quid dico signum? multa signa in digito suo, hoc est, in Spiritu sancto, operatus est, propter quæ omnino stupefacti malefici Pharaonis dicebant: *Digitus Dei est hic. De hoc digito locutus est Christus, cum dixit: *Porro si in digito Dei eicio demonia, profecto perue-******

*nit in vos regnum Dei. Hoc suo digito signatur Deus, & in cordibus, & linguis prophetarum scriptis, quæcunque ipsi de filio suo prophetarunt, & ideò D. Petrus: *Hoc primum intelligentes (inquit) quod omnis propheta propria interpretatione non fit, non enim voluntate humana allata est aliquando propheta, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.**

Denique ut Deus semper recordaretur promissionis suæ factæ de mundi redemptore, usus est etiâ tertio descriptionis medio, scripsit in libro. In persona Christi dicit Propheta: *Ind capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus volui. Idque est valde conforme cum illo quod in propria persona ipse Christus dixit: *Descendi de celo, non ut facerem voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Itaque omnibus istis tribus mediis usus est Deus, ut recordaretur adimplere, quod tanto ante promissit. merito ergo dicit nostra Virgo: *Suscipit Israel puerum suum, recordatus misericordie suæ. Quamvis autem certum, & exploratum sit Deum nunquã misericordie suæ oblitum fuisse, cum & iratus illam obliuioni non tradat, Abacuch dicente: *Cum iratus fueris, misericordie recordaberis, postquam tamen filium suum in virginis Mariæ thalamum carnem assumpturum misit, specialem humani generis memoriã habet, ut ei benefaciat, omnemque iram ab eo auertat. Sicut enim olim cœlestem arcum posuit Deus in æthere in signum pacis: *Arcum meum ponam in nubibus celi, & erit signum fœderis inter me, & inter terram, & non erunt ultra aquæ diluuij ad delendam vniuersam carnem, ita adueniente plenitudine temporis Deus cœlestem diuini Verbi arcum in fulgentissima Mariæ nube collocauit, arcum quidem variis virtutum coloribus distinctum, arcum fortem, vnde excussæ fuere sagittæ potentis acutæ, quæ inferni claustra penetrarunt, arcum tandem cœlestem in signum fœderis, & reconciliationis nobiscum. Vnde si quondam Salomon solius Iridis, seu arcus cœlestis pulchritudinem contemplans nos ad eius auctorem laudandum inuitabat, vide*****

Ecl. 43.

*arcum, & benedic eum qui fecit illum, valde speciosus, est in splendore suo, quid quæso diceret, si huius diuini Arcus in tam pulchra, ac perbella nube positi miram speciositatem, quæ Iridis pulchritudinem infinita intercapedine superat, oculis suis conspiceret? & si Salomon etiam Simonem Oniæ filium magnum Sacerdotem commendans inter alias eius laudes dixit: *Quasi arcus resurgens inter nebulas gloriæ, quibus quæso laudibus extolleret æterni patris filium summum Sacerdotem in æternum, secundum ordinem Melchisedech, cum ille qui est splendor patris, omnem creatum splendorem præcellat; cœlestis enim arcus, propter solares radios nubi immissos, effulget, hic autem non ab extrinseco opus habuit suam emendicare claritatem, cum per essentiam ipse sit lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Ad extremum arbitror B. Virginem consulto dixisse: *recordatus misericordie suæ, ut significaret Verbi diuini Incarnationem, cuius laudes decantabat, non ex humanis meritis, quæ nulla ad tam immensum bonum promerendum valere poterant, sed ex mera Dei gratia, misericordia, ac munificentia profuxisse: non enim Abrahamæ fides, non Moysis mansuetudo, non Iob patientia, non planctus Ieremiæ, non suspiria, & clamores Prophetarum, non denique heroica Patriarcharum opera Verbum diuinum humanæ carnis mortalitate indui meruerunt; sed tantum ac tam sublime opus sola Dei misericordia promissit, & B. Virgine cooperante in eius vtero perfecit, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.***

Ecl. 30.

Luc. 1.

HOMILIA XXVIII.

Interpretamur vltima illa verba Mariani Cantici: Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sacula: vbi tria præcipue ostendimus, primum per sex mundi ætates Deum locutum fuisse de Verbi diuini incarnatione; secundum, Deum in suis promissionibus fidelem, mundum vero infidelem, & mendacem esse, tertium, verum semen Abraham non Iudaos, sed Catholicos esse.

I ad promissionem de Verbi diuini Incarnatione mentis aciem conuertamus, planè inueniemus non solum Abraham, sed multis retro temporibus ante illum antiquioribus patribus Deum filij sui Incarnationem pollicitum fuisse. Promissit illam Adamo, & Eux, cum vindictam sumpturum de serpente affirmavit, cuius caput conterendum erat per semen, seu filium Virginis: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ipsa, seu ipsum* (vt habet originale Hebræum) *conteret caput tuum.* Eandem promissit Verbi diuini Incarnationem Abeli in sacrificio, quod idem obtulit de primogenitis gre-gis sui, quod figuram gessit cruenti illius sacrificij, quod primogenitus Dei filius in ara crucis oblaturus erat. Promissit eandem Noë, cum cœlestem arcum in nubibus posuit in signum pacis, & federis; ille enim pulcher arcus, absque nubis læsione in ea productus, speciosum forma præ filiis hominum in Mariani vteri nube, absque vlla virginitatis suæ iactura producendum fore prænotabat.

Gen. 22.
Gen. 17.
Gen. 49.
Exod. 3.
2. Reg. 7.
2. Per. 6.
Isa. 7. & 9.
Ierem. 31.
Dan. 7.

Post hos autem Patres eandem promissit Abraham: Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae; eandem Isaac in benedictione filiorum suorum, Iacobo in benedictione Iudae, Moysi apprensus in tubo ardenti, qui non comburebatur, Davidi in confirmatione, & stabilimento regni sui in aeternum, Salomoni in exauditione precum illius in templo sancto suo, Isaac in focundatione, & partu Virginis, Ieremae in renouatione legis, & scriptioe illius in corde humano, Danieli in liberatione populi post septuaginta hebdomadas; multis tandem Prophetis, Zacharia dicente: Sicut locutus est per os sanctorum, qui a saeculo sunt, prophetarum eius.

Luc. 1.

Sex commemorant sancti Patres mundi aetate a creatione mundi, usque ad aduentum Christi Domini, in quibus omnibus (si rem attente perpendamus) facile reperimus, Deum optimum maximum de futura Verbi diuini Incarnatione, multisariam, multisq; modis (vt Pauli verbis vtar) antiquis Patribus locutum fuisse: multisariam (inquam) quia variis, & multiplicibus figuris, vt exponit Theophylactus, hoc est, per Tropos, per Aenigmata, per signa, per externas apparitiones, per internas inspirationes; necnon per vocalium, verborum Angelico ministerio factam expressionem. Et quidem primo parenti in prima illa mundi aetate promissum fuisse Incarnationis mysterium, praeter ea, quae nuper dicebam, duo praecipue, aperte suadent: Primum est, quia cum vidisset Adam ex costa eius formatam fuisse Euam, continuu in illa verba profiliit: Hoc nunc os os osibus meis, & caro de carne mea: quibus diuinitas inspiratus Incarnationis arcanum vaticinatus est, vt D. Hieron. his verbis expresse docuit: Primus homo, & primus Vates hic de Christo, & Ecclesia prophetauit, Secundu est mors innocentis Abelis ab inuido fractae Cain, quae Christi mortem a fratibus suis, hoc est, ab aetereis per inuidiam sibi inferendam, non obscure praefigurabat,

Hebr. 1.

Theoph. in ep. ad Heb. ca. 1.

Gen. 1.

D. Hier. super ad Eph. 5

maxime quod (vt Hebraei narrant) ferro & ligno fuit occisus Abel, quod & modum mortis Christi aperte delineauit: cum illam sustinuerit in lignea cruce ferreis clauis in ea confixus. Addunt etiam alij, cum Ang. Celestino, & Chryl. Lufit. delineatum fuisse primo parenti mysterium Incarnationis in tunicis illis pelliceis, quibus ipse & Eva induci fuerit: quia sic vt illi propter peccatum mortuorum animalium pellibus indui sunt; ita secundus Adam, alioquin Sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior caelis factus, propter eorum praurationem pellicea mortalis carnis tunica induendus erat. Fecit etiam Deus in illa prima aetate aliam huius diuini arcani manifestationem sancto Patriarchae Henoch, quod ipse firmiter credens meruit transferri in terrestrem Paradisum, vt affirmat S. Aug. sed & eruditus auctor Salmeron docet propalatum fuisse idem mysterium, quia ille coepit (vt sacra Genesis narrat historia) cultum Dei instaurare, & nomen Domini inuocare, quod est Verbum incarnatum, vt docet Episcopus Christophopolitanus.

Angelus Celestino, & Chryl. Lufit. delesi super Magnif. Chryl. Lufit. ibidem.

D. Aug. li. 2. cont. Iouin. Tom. 3. super Magnificat. Gen. 4. Valer. episc. Christophopol. super Magnif.

in secunda aetate hoc idem arcanum referauit Deus Noe, nam praeter arcum tribus coloribus constantem, qui Christu extribus substantiis compactum, diuinitate, anima, & corpore in unitate eiusdem personae praefigurabat; per ligneam Arca ab inundatione diluuij innumera animalia liberantem, ligneam Christi crucem, per quam praedestinati ab inundatione diuinae irae infallibiliter liberantur, non obscure ei aperuit. In tertia aetate manifestauit hoc mysterium Abrahamo, cum filium suu primogenitum immolari sibi praecipit, in typu Christi in Caluariae monte in ara crucis immolandi. manifestauit etiam Isaac, quando ipse morti proximus adductum sibi filium mortui animalis pelle coopertum tangens dixit: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus: tunc enim prauidit Dei filium carnem unum prout fore ex semine Iacob, simul.

Gen. 7.

Gen. 27.

Gen. 28.

Gen. 49.

Exod. 33.

D. Greg. li. 3. moral. ca. 9. Dent. 18.

mutq; praesens fragrantiam miram mentorum humanitatis Christi Domini. Manifestauit deinde illud in eade tertia aetate Iacob, scilicet videnti, quae vna extremitate terrae haerebat, & altera caelum tangebat, & per quam Angeli ascendebant, & descendebant; illa enim Christum adumbrabat, qui velut mystica scala, altera humanitatis extremitate terram calcavit, altera diuinitatis caelum tetigit, & super Cherubim volauit, pariterque per ipsum ascendunt, & Angeli ad eos in caelestem patriam ducendos descendunt. Agnouit item Iacob mysterium Incarnationis in lacta illa, quam habuit cum Angelo, praualens aduersus illum, in qua ipse Angelus voluit vinci, alioquin nulla ratione vincendus: id enim praefignificabat futurum esse, vt Hebraei aduersus Christum, non tamen ipso inuito, sed volente, in eius passione illum occidentes, in conspectu hominum praualerent. Multo tamen clarius idem prauidit mysterium Iob, quando diuino spiritu afflatus verba illa sacramentis plena protulit: Non auferetur septimum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium; quibus verbis aperte ostendit Iudaeorum regnu non fore deustandum, donec filius Dei carnem sumpturus, a Patre in mundum mitteretur. Rursus in quarta aetate praeter quam omnia in figura contingebant illis, variaque sacrificia, & ritus, & capri emisarii, & agni Paschalis, & aliorum similium Christum adumbrabant, specialiter sacramentum hoc reuelauit Moysi; nam cum ei Dominus dixit: posteriora mea videbis: quasi diceret, terga humanitatis meae agnosces, faciem tamen diuinitatis meae, quam aspiceris cupis, nunc non videbis, vt S. Gregorius explicat. Sed adhuc luculenter magis id ipsum ei manifestauit dicens: Prophetam suscitabo eis de medio fratrum tuorum similem tui: hoc est, de semine Dauid, vt exponit glossa interlinearis, vnde ipse Moyses de Christo ad

populum loquens dixit: Prophetam de Glosa intergenie tua, & fratribus tuis, sicut me suscitabis linearis fratribus Dominus Deus tuus: ipsum audies: ad per c. 18. de quae verba alludens (ni fallor) Christus Deuteron. Dominus Hebraeis dixit: Si enim credere Deut. 18. tis Moysi, scilicet de me vobis loquenti, crederetis forsitan & mihi; de me enim ille Ioan. 5. scripsit: In quinta deinde mundi aetate pollicitus fuit Dominus Dauid vnigenitum filium suum sibi coaeternum ex regali eius familia in tempore oriundum: Cum 1. Par. 13. dormieris cum patribus tuis suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, & stabiliam regnum eius: ipse edificabit domum, & firmabo solium eius usque in aeternum. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium, imo singularia mysteria Conceptionis, Natiuitatis, Circumcisionis, Adorationis, Magorum, Baptismi, praedicationis, mortis, sepulturae, & resurrectionis, & Ascensionis diuinitus ei fuere reuelata, vt ex tota serie Psalmoru liquido constat. In eadem etiam aetate manifestauit Deus non paucis Prophetis Incarnationis mysterium, vt ipsi testantur: Isaac: Paruum natum est nobis, & filius datus est nobis: Ieremias: Non creauit Dominus super terram, mulier circumdabit virum: Danieli: Deleatur iniquitas, & inducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio, & propheta, & rugatur sanctus. Aggeus: Lauda, & letare filia Sion, quia ecce ego venio, & habuabo in medio tui: Zacharia: Ecce ego mitto Angelum meum, & praeparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos quaeritis. Id tandem ipsum multis aliis prophetis reuelatum est Amos dicente: Non faciet Dominus verbum, nisi reuelet secretum suu ad seruos suos Prophetas. Ad extremum in sexta, & vltima aetate Deus, qui fidelissimus est in suis promissionibus, quotquot Patriarchas, Regibus, & Prophetis pollicitus fuerat, plenissime impleuit mittens filium suum, vt in Marię utero carnem assumeret. Ecce quam veraciter B. Virgo dixerit: Suscepit Israel puerum suum, sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in saecula.

1. Par. 13.

Isa. 9.

Ierem. 31.

Dau. 9.

Agg. 2.

Zach. 2.

Amos 3.

Luc. 1.

Ante.

fidelissime impleuit, recensenda mihi forent, oporteret vt in infinitum abiret oratio. Quod si aliquando videatur Deus aliquid pollicitus fuisse, & non impleuisse, vt in Rege Ezechia, Niniuitis, & aliis paulo ante commemoratis, dicendum est primo ex doctrina Angelici Doctōris S. Thomæ, quod Deus aliquando pronūtiat aliquid futurum, secundum quod continetur in ordine causarum inferiorū, vt puta, secundum dispositionem naturæ, vel meritōrū, quod tamen re ipsa nō fit, quia aliter est in causa superiori diuina: quomodo prædicta fuit Ezechiaæ ægrotanti mors, & peccantibus Niniuitis subuersio, quod tamen non ita euenit, quia ab æterno aliter fuit in sciatia, & voluntate diuina, quæ immutabilis est. Et propter hoc dicit Gregor. lib. 20. Moral. cap. 23. quem referunt D. Tho. & glo. ordin. quod *Deus immutat sententiam, non tamen immutat consilium*: quæ verba exponens ibidem Glo. ordinaria: *per sententiam* (inquit) *debemus intelligere sensum verborum: consilium verò ab æterna dispositione est*. Secundo dicendum, quod in libro præscientiæ diuinæ non omnia, quæ in eo scripta sunt, prophetæ legentes percipiunt, sed quædam tantum iuxta diuinum beneplacitum; atque inde est, quod Isaias in illo libro legerat, Ezechiaæ iuxta eius opera non fore vltra protendendam vitam, non tamē legit ibidem lacrymas, & instantes preces, quibus longiorem vitam erat impetraturus. Similiter etiam Ionas in eodem diuinæ præscientiæ libro legerat ob Niniuitarum scelera quadragesimo die fore complendam, & iuxta illorum merita ciuitatem penitus deuiandam, non autem legerat futurum esse, vt per eius prædicationem in cinere & cilicio poenitentiam essent acturi, & misericordiam consecuturi. Vterque igitur, quod legerat, prædicauit; sed quia Deus aliud disposuerat, quod ipsos tunc latebat, ideo quædam prædixerunt, quæ tamen postea non fuerunt executioni mandata, sed vice illorum alia excellen-

tiora Deus impleuit, misericordiæ suæ thesauros ostentans.

Tam igitur Deus fidelis est in suis adimplendis promissis, vt frequentissime maiora dona cōferat, quàm promiserat. Promisit quidem tempore Moysis, & Aaron virgam eius, qui in sacerdotem esset eligendus, flores esse germinaturam, postea verò non solum germinauit flores, sed & fructus prōduxit: *Turgentibus Num. 17. gemmis eruperunt flores, qui foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt*: pollicitus fuerat Deus iusto illi Simeoni non prius è vita discessurum, quàm oculis suis Verbum diuinum humana carne indurum conspiceret: *Responsum acceperat Simeon Luc. 2. à Spiritu sancto. non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini*: postea tamen non solum datum est ei, vt videret, sed, vt vlnis suis susciperet, & propriis manibus contrectaret. Ecce maiora Deus implet, quàm promiserat, cuius tamen contrarium semper facit fallax mundus, qui cum magna tibi polliceatur, paucissima tamen, & aq. curtè, diminutè, & auarè nimis implet: in cuius figuram legimus, quod Laban promiserat Iacob pulchram filiam Rachel in vxorem, si septem integros annos ei inseruisset, sed inito pacto, & transacto septennio, vice pulcherrimæ Rachelis sibi promissæ tradidit ei filiam suam Liam, quæ lippis erat oculis; non secus certè fraudulentus hic mundus per Laban, qui dealbatio interpretatur, meritò significatus, quia mundus velut sepulchrum dealbatum est, quod foris splendet & intus foetet, hic inquam promittit pulchram Rachelem, quæ omis interpretatur, quæ symbolum est abundantia, quia lacte suo nutrit, carne pascit, lana corpus induit, & pelle pedes calcat: bonorum igitur copiam promittens inopiam donat, ac vice pulchræ Rachelis lippientem Liam, quæ *laborem, & defatigationem* significat, nobis tradit: non sic, non sic noster Deus (inquit Maria) sed quod olim promisit in plenitudine temporis adamussum compleuit: *Sicut locutus est*

est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula: semini (inquam) nō solum carnali, sed spiritali, vtrumque enim Deus comprehendit, cum Abraham dixit: *Multiplabo semē tuum sicut stellæ cæli, & sicut arena, quæ est in litore maris*: semen quidè carnale, hoc est, *Iudeos* accipit per *arenam*; semen verò spirituale, hoc est, *fideles* intelligit per *stellas cæli* fidei lumine splendentes. Nos igitur Catholici Ecclesiæ Romanæ legitimi alumni, verum semen, & veri filij Abraham sumus per Christū, qui de semine Abraham carnem assumpsit, vnde Apostolus dixit: *Si autem & vos Christi, ergo semen Abraham estis, secundum promissionem heredes*. & alibi, *qui ex fide sunt, hi sunt filij Abraham*: sic enim Zachæum Christus Dominus filium Abraham nominauit, & mulierem illam fidelem, quæ per decem annos incuruata, tandem curata fuerat, filiam Abraham nuncupauit, perfidi autem Iudæi, quibus Christus Dominus dicebat, cum sese filios Abraham iactabant: *Si filij Abraham estis, opera Abraham facite*, ab Abraham fide degenerarunt; & ideo ab eius filiatione longè absunt, ipso Deo de illis dicente: *Filij alieni mentium sunt mihi, filij alieni inuenerati sunt, & clau-*

dicauerunt à semine tuo: quibus verbis videtur David allusionem facere ad claudicationem Iacob Iudæorum claudicationem adumbrantem; sicut enim Iacob pedem vnum claudum habebat, alium rectum, & sanū, ita duo sunt filij Abraham, Iudæi quidem claudicantes, Christiani verò secundum fidem sani, & recti.

Ad extremum aduertendum est (vt proposita verba magis enucleata manent) quod cum beata Virgo addidit in sæcula: bifariam contextus potest ordinari; primò, cum vltimis verbis superioris versiculi; nempe *recordatus misericordie Luc. 1. sua*: ita vt hunc sensum reddant: Deus recordatus misericordiæ suæ in sæcula, hoc est, in æternum, quia dictum est, *quoniam Psalm. 135. in æternum misericordia eius*: secundò, potest ordinari cum verbis huius vltimi versiculi: nempe, *sicut loquutus est*, & tunc idè valet, quod per *sæcula*, hoc est, per singulas grates successiue: ac si diceret: nunquam cessat omnibus benefacere Pater misericordiarum, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum: Amen.

Finis Libri Sexti.

Yyyy 3

DE EX.

DE EXPECTATIONE PARTVS DEIPARÆ

MARIAE, AC DE PERPETVA, ET

NVNQVAM VIOLATA INTEGRITATE
gerrima eius Virginitate.

LIBER SEPTIMVS.

HOMILIA PRIMA.

FESTI EXPECTATIONIS PARTVS PRIMORDIATRADUNTUR, & TRIA, QUAE COMPLECTITUR HOC FESTVM, VARIA ERUDITIONE ENUCLEANTUR, EXPLICATIS ILLIS VERBIS: *Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus lilijs.*

TRIA, quae complectitur praesens festitas, nimirum Deiparae Mariae inuicelate virginitatis cultum, felicissimi eius partus expectatione, necnon singularem illam nomenclaturam, qua apud Hispanos Festum Dominae nostrae de la. O. nuncupatur, miraculo artificio clausit Spiritus sanctus in dulcissimis illis verbis, in quibus non pauca delitescunt sacramenta: *Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus lilijs.* Lilia apud Antiquos symbolum extiterunt virginitatis propter innatum eorum candorem, ac miram fragrantiam: ecce Marianae virginitatis cultum, Spei etiam li-

Cant. 7.

lia argumentum erant, quia à radice praecisa, quando folia inter sese complicata sunt, adhuc expectantur in aqua fore explicanda, & expandenda, ac suavissimum emissura odorem: ecce festum expectationis partus, in quo factus, instar odoris, qui absque floris violatione prodit, è thalamo Virginis egressurus erat. *Venter tuus sicut aceruus tritici comparatur*, qui figuram habet orbicularem, ecce delineatam nomenclaturam illà Festi Dominae nostrae de la. O. in qua mira latent arcana in praesenti homilia à nobis detegenda, quae ad illustrandum propositum Cantatorum locum non parum conferent. Imprimis tamen, antequam adhuc elucidanda veniam, oportet Festi huius originem recensere. narrant Hispaniarum

ibid.

rerum historiographi, haeresim illam, integerrimam Deiparae Mariae virginitatem negantem, quam D. Hieronymus multis, & efficacissimis argumentis expugnauerat, & quasi mortuam sepeliebat, eandem iam sepultam Pelagium & Elladium haereticos, ex Gallia Gotica in Hispaniam venientes tempore D. Idelfonsi, ab inferis reuocasse, & illam euulgasse coepisse: tunc autem circa annum Domini circiter sexagesimum supra sexcentum sub Martino I. conuenerunt in Concilium Toletanum decimum, Eugenius III. Archiepiscopus Toletanus, & decem, & septem alij Episcopi, regnante Catholico Rege Recensuintho, qui vnanimi consensu nunquam violatam Deiparae virginitatem acclamarunt. in quo sane videtur mihi illis contigisse, quod olim Ephesius: qui Dianam, hoc est, lunam, tanquam Deam venerabantur, cui dicunt celebre illud templum, quod Dianae Ephesinae vocabatur, & quod plebeius quidam, & infanti nominis homo, vt aeternum sibi compararet nomen, tentauit igne supposito penitus demoliri; hanc etiam falsam Deam cum sagittarum manipulo depingebant, varios influxus significantes, quibus terram secundabat, & locupletabat; his acutis sagittis Ephesiorum corda adeo vulnerauit, vt cum Ephesius praedicante Paulo, mira diuini Verbi virtute inciperet Dianae veneratius corruere, Demetrius quidam argentarius conuocatis opificibus suae artis, proposita illis sui lucri magna iactura, praecipue tamen collapsae antiquae venerationis magnae Dianae, quam non solum Asia, sed vniuersus Orbis colebat, ita Ephesiorum animos in defensionem Dianae inflammauit, vt omnes pariter in illa verba prorumperent: *Magna Diana Ephesiorum.* non secus Eugenio Archiepiscopo Toletano varios Episcopos ad Concilium conuocante vt de iustaurando, & refarciendo Marianae virginitatis honore ab haereticis impudenter laeso, omnes vna voce acclamarunt, non quidem falso, &

Mar. 28.

impie, vt illi, *magna Diana Ephesiorum:* sed pie & verè: *Magna integerrima Virgo Maria:* cuius virgineae integritatis veritas, vt fidelium mentibus inhaeresceret, publico edicto hi Patres praecerunt, vt octauo die ante natiuitatem Domini praesens festum celebraretur; id quod anno proximo S. Idelfonsus, qui eo anno ob Eugenij mortem in Archiepiscopum Toletanum electus fuit, executioni diligenter mandauit. erat enim virgineae integritatis Mariae acerrimus defensor: vnde sicut olim Cherubim cum gladio versatili paradysum voluptatis custodiebat, ne à quopiam conculcati posset; & vt quondam propheta Daniel Sulfannae castitatem ab impudicis illis senibus eam commaculare conantibus defendit, ita S. Idelfonsus, vt nomen ipsum praesert, quod à multis interpretatur *ille defensor*, quasi per anonomasiam: Marianae paradisi vigilantissimus custos, ac virgineae eius castitatis indefessus & inuictissimus propugnator extitit. In cuius singularis obsequij, & protectionis praemium, cum ipse accederet ad officium Martinum illius festiuitatis, coeleste indumentum de manu Reginae Angelorum suscepit, quod modo magna veneratione asseruatur in Hispania in ciuitate Ouentensi. & vt perpetua tanti beneficii memoria nunquam aboleretur, singulari cultu custoditus perseuerat hucusque lapsus, in quo ex vetustissima, & indubitata maiorum traditione sacra Virgo plantas posuit, & iugiter Hispani adoramus locum, *ubi steterunt pedes eius*, ecclesiaeque Toletanae in insignibus & stemmatibus suis id vbique repraesentat.

Genes.

Ceterum ad tria illa, quae praesens Festum complectitur, & prosequi polliciti sumus, sermonem conuertentes, certè spiritus S. vt virginei vteri miram puritatem declararet, candidis lilijs illum circumdedit; vt autem significaret, Mariam vndeque virginem esse mente & corpore, consilio dixit, ventrem eius vallatum esse lilijs, quod enixa vallatur, vnde cingi-

cingi-

cingitur. Atque hinc ortum habuisse existimo laudabile Ecclesie Catholice consuetudinem constituentis ante imaginem Virginis tanquam insignia, & stemmata propria, vas mundissimum candidissimis liliis plenum. ad manifestandum certe eius Virginitatem non esse communem, & vulgarem instar aliarum virginum, quae eo ipso, quod illam seruant, fecunditate carent, mirum in modum lilia prodesse agnouit, quippe cum miro eorum candore tam eximiam fecunditatem habent coniunctam, ut ex vno duntaxat illorum semine in terram lato tota area liliis impleatur. quemadmodum etiam candidum liliium, sex habet folia candida, in tot similiter diuiditur castitas, ad expugnanda sex libidinis vitia, quae illam demoliri satagunt, fornicatio, incestus, adulterium, stuprum, venereum sacrilegium, & peccatum contra naturam. Ac tandem, quemadmodum flos lilij intus continet semen aureum, septem habens grana; sic Maria, virtute Spiritus sancti grauida, semen illud aureum, & diuinum, aeterni Patris filium, in medio sui vteri continebat, qui septem donis Spiritus sancti erat exornatus, quia septiformis spiritus super illum requieuit, ut praedixit Isaias: ecce per lilia virginitatem Deiparae cum mira eius fecunditate coniunctam egregie adumbratam. Cum autem obiiiceret haeretici, quod si Deipara fuisset perfecte fecunda, oportuisset non vnum, sed plures filios edidisse, quia quanto foemina saepius concipit, tanto fecundior esse perhibetur. Nullius proflus momenti est versuta haec, & haeretica calumnia, quam proinde non aliter infringam, quam ex fabula illa vulpis, cuius nonnulli meminere Poetae: illa enim ad leenam contendente, minus ea fecundam esse, cum nonnisi vnum ederet foetum, ipsa vero per plures, certe leena respondit, vnicum tantum partum eius plures estimandum, maiorisque valoris esse, quam omnes simul foetus generis vulpini; seque fecundior esse iudicandam, vnum solum

foetum producet, quam vulpem multos parturientem: sic sane nihil dimouit excellentiam fecunditatis Deiparae Mariae, quod vnicum tantum, & non plures filios pepererit, cum ille solus omnium aliarum matrum natos infinito perfectionis interuallo superet. Aliae enim matres fallaces vulpes, quae demoliuntur vineas, pariunt, Dauide dicente: *Mendaces filij bo-* *Psal. 61.*
minum: beata autem Virgo peperit leonem de Tribu Iuda, Christum scilicet Dominum, qui de seipso dixit: *Ego sum via,* *Ioan. 16.*
veritas, & vita. atque hoc est primum, quod praesenti Festo celebrat nostra Hispania, virginitatem scilicet Deiparae per fecunditatem eius minimè labefactam, sed potius auctam & illustriorem factam, de qua longus nobis restat in sequentibus habendus sermo. Nunc sufficiat explicare vim illius verbi *vallatur*, certe *vallu* significat locum munitissimum exercitus, vbi milites resident cum ciuitatem aliquam obsident, vel è regione inimicorum se constituunt; vnde *vallare*, idem est ac fossa circumdata lignis fortissimis & terreo muro locum militum struere, ad quod alludens Diabolus Deo dixit de Iob: *nonne tu vallasti eum?* immò, *Iob. 1.*
& Christus Dominus in Euangelio ait: *Circumbunt te inimici tui vallo*: liliis ergo *Luc. 19.*
vallatur frumentum, quia fecunditas Mariae à virginitate fuit custodita velut ab exercitu militum armorum, nec passa est illam quidquam laedi, sicut aliae foeminae laeduntur, in quibus virginitas obest fecunditati, & virginitati fecunditas.

Secundum, quod complectitur hoc Festum, est Expectatio virginis partus, praesertim cum B. Virgo proxima erat ei, quod etiam eleganter significauit Spiritus sanctus, per lilia, quia flos illorum hieroglyphicum erat olim, *spei* & ut refert *Pier. lib. 55.*
c. de lilijs.
Pierius Valerianus, in multis antiquorum Imperatorum nummis, ex altera facie Dea quaedam sculpta erat, liliium dextera protendens, cum hac inscriptione, *Spes publica*, quod praesenti argumento mirifice

ficè conuenit, cum in B. Virgine partum redemptoris expectante, tanquam in comuni omnium matre omnes fideles eundem expectarunt, vnde merito illi hodie quadrat inscriptio illa: *Spes publica*: ratio autem propter quam liliium in spei symbolum accipiebatur, iam supra tacta est, quia hasta illius à radice praecisa, quando nullius floritionis videtur spes habenda, adhuc efflorescit, postea folia sua expandens, ac suauem odorem emittens, cui consonat illud Iob 14. *Lignum habet spem,* *spes eius fuerit, rursum virefcit, & rami eius pullulant.* Licet autem antiqui Patres firma spe Christi venturi praemuniri essent, multo tamen firmior erat spes Mariae, quia illorum soli Deo promittenti nitebatur, Mariae tamen spes non solum diuina promissione firmata, sed pignore etiam rei promissae sibi exhibendae, ab ipsa accepto, constabilita erat. Pignus hoc foetus erat in ventre conceptus, qui cum Spiritum sanctum habuisset opificem, nullus in Virginem proterat abortus timor subreperere, qui spem eius infirmaret. Est autem manifestum augeri, & firmiorem reddi in nobis spem de futura exhibitione rei nobis promissae, cum non solum verbum promittentis, sed in super preciosum pignus ab eo accepimus, vnde si quidam firmam spem vocarunt, *vitam vitam*, quia vita sine spe mors est, alij *fugam timoris*, alij *condimentum insulsi*, alij *solacium laborum*, alij cum D. Paulo, *firmissimam anchoram*, certe dilatio partus, qui Mariam excruciebat, Salomone dicente: *Spes, quae differtur, affligit animam*, magnum solacium habuit comitem ad sui doloris leuamen, spem scilicet firmissimam, qua infantem Christum intra breue octo dierum curriculum se parituram certissime expectabat. Vnde video mihi Mariam praerentem audire verba illa patris sui Davidis: *Sperauit anima mea in Domino, & custodia matutina vsque ad noctem*: bene inquit, vsque ad noctem, quia in nocte nasciturus erat Christus Dominus: *Dum medium silentium teneret omnia, & nox in suo*

cursum medium iter haberet. Cassiodorus *Ecc. in Mis-*
vertit: *Sperauit anima mea in Domino, qui sa Virg. Na-*
est Verbum Patris, & de Virgine nasci digna-
tiuit. *Paraphrasi.*
biur. fauetque huic interpretationi Pa-
raphrastra Chaldaeus dicens: *Anima mea*
ardentius desiderauit aduentum Domini, quam
vigiles nocturni aduentum matutinum, hoc
est, quam Prophetarum, & sancti Patriarchae,
de quibus Isaias dixit: *Super muros tuos* *Isaie 62.*
constitui custodes: quibus verbis allusionem
facit ad speculatores militares in ar-
cibus constitutos, qui vigilantes & tota
nocte in somnes aduentum solis audissimè
cupiunt: non minus ardenti, sed fer-
uentiori potius desiderio B. Virgo expe-
ctabat aduentum solis iustitiae: *Sperauit*
anima mea in Domino, à custodia matutina
vsque ad noctem: non fuit fraudata certe
Deipara Maria à sua firma spe, quia illam
collocauit in Domino. Vos, o mundi se-
ctatores, millies fraudamini vestra spe,
quia ponitis illam non in Domino, sed
in rebus caducis, & frivolis, vnde meri-
to vanam vestram *Spem*, ut antiqui ad vi-
uum exprimerent, foeminam quandam
pingebant à vertice capitis vsq; ad plan-
tas pedis ex nubibus compactam, forsan
alludere volentes ad faciem fabulam
illius viri, cui cum data esset in uxorem
luno, cuius corpus factum fuerat ex sub-
tili nube (quae facile ad solis aspectum in
pluuiam resoluuit) cum voluit illam
amplexari, nihil aliud reperit, quam va-
porem facile euanescentem; non dissimiliter
vobis contingit, qui in vanis ac fugacibus
huius saeculi bonis spem vestram
collocatis: nam cum audissimè ad il-
lam apprehendendam manus admove-
tis, nihil solidum, & stabile inuenitis,
omnia sunt inania, & infirma, non se-
cus, ac nubes, quam flatus venti dissoluit:
vnde prudenter loquutus est, qui dixit:
Spes vana vigilantium somnus est: non sic,
non sic erat spes Deiparae, non in crea-
turis, sed in summo, & increato bono
totam suam spem fixam habebat. Placet
quidem Deo, ut multa ad modum
sacrificij ei offerantur, cuius vna pars
Z z z z specta-

Psal. 11.

Isaie 11.

Iob 14.

Prou. 13.

Psal. 129.

Sep. 18.

ſpectabat ad Deum, alia ad ſacerdotem; placet quidem illi, vt partim in pauperes erogetur, partim in emolumentū veſtræ familiar, placet vt partem temporis in vacando orationi infumas, partem etiam honeſtis lucris comparandis præbeas, & ſic ſimiliter in aliis; at cum de ſpe agitur, non placet ſibi ſacrificium, vt partim in creatore, partim in creaturis: ſpei holocaustum à te poſtulat, vt ſicut illud totum in Dei obſequium igne conſumebatur, ita totam tuam ſpem, & fiduciam abſque vlla diuiſione in ſolo ipſo conſtituas. Facit mirificè ad hoc explicandum illud, quod ſuprà Geneſeos narrat hiftoria; præcepit Dominus Noë, vt in Arca fenestram quandam faceret vniū cubiti magnitudinem habentem: *Fenestram in Arca facies, & in cubito conſummabis eam*: hæc fenestra nō fuit ex ligno, ſicut Arca, ſed ex clariffimo crystallo, vt auctor eſt doctiffimus Commestor in ſua hiftoria ſcholastica, vnde nonnulli, vbi noſtra vulgata legit: *facies fenestram*: verterunt: *facies lucernam*; quia cum fenestra eſſet crystallina, irradiante illam ſole, inſtar ardentis facis ac ſplendidiffimæ lucernæ, apparebat. Docet autem Oleaster, ex contextu ipſo non obſcurè colligi Deum fenestram hanc in teſto fieri præcepiſſe; quia poſtquam loquutus fuerat de fenestra, continuo adiecit, vt faceret oſtiū in latere Arce, quaſi in eo cōdiſtinguens locum oſtij à loco fenestæ, vt illa in teſto, hoc in latere Arce fieret. videbatur sanè (ſi res humano modo penſanda eſt) cōuenientius fuiſſe, etiam fenestram in vno latere Arce fieri, vt ſic habitantes in Arca per illam fenestram intuentes explorare poſſent tempus, quo inundatio ceſſaſſet, & terra diſcooperiri cœpiſſet, & ſic ab Arca egredierentur, ita sanè faciendam videbatur humano conſilio, ſed non diuino: conſultò enim voluit Deus fenestram illam crystallinam in teſto Arce fieri; quia cum per illam nec modicum terræ, ſed ſolum cœlum pateret, intuētes per eam graſſante illo vniuerſali nauſtra-

gio, cum tumentes aquarum vortices ceſſiffimos quoſque montes inundabant, minimè in terreſtribus euentibus, ſed in cœleſtibus Dei conſiliis totam ſuam ponerent ſpem, ac ſoli diuinæ prouidentię ſe totos fiducialiter committerent.

Cæterum iam ad ſingularem illam nomenclaturam, quam Hiſpani huic ſolemmitati adhibent, vocitantes eam *Festum Domine noſtræ de la O*. proprius accedens, duplicem illius rationem adhibeo: Prima eſt, quia feſtum hoc incidit in eundem diem, in quo Eccleſia Catholica intonare incipit Antiphonas illas, quæ inchoantur per Latinam hanc interiectionem, O³ deſiderium aduentus Chriſti exprimentem: O ſapientia: O Adonai: O radix Ieſſe: O clauis David: O oriens ſplendor: O rex gentium: O Emmauel, & ideo ab illa Feſtum hoc nō mea meritò mutuauit. B. Virgo his præcipuè diebus natiuitatem Chriſti expectans variis, & ardentiffimis deſideriis Chriſtum vendendi aſtuabat. Secundam rationem deſumo ex mira proportione & cōuenientia, quam habet litera hæc O. ad virginitatem, fœcunditatem, & alia ſacra Virginis arcana detegenda. Et quidem in primis, inter omnes alphabeti characteres hic ſolus grauiditatem præſert, vt non immeritò ad grauidum Virginis vterum ſignificandum adaptetur, ad idque denotandum ſpōſus in præcitatibus verbis Canticoꝝ, Deiparæ Mariæ prægnantem ventrem, acervo tritici congruentiffime comparauit: *Venter tuus ſicut acervus tritici*: nomine tritici Chriſtum intelligit, qui à Zachar. appellatur *frumentum electoꝝ*, & *vinum germinans virgines*: ipſeque de ſe dixit: *niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet*, per quod fœcunditatem Mariæ aperte ſignificauit, per *acervum tritici*, eleganter ſatis deſignatam: tum quia frumentum ſymbolum eſt fœcunditatis, non ſolum apud probanos, ſed & ſæcros auctores, vt conſtat ex ſomnio Pharaonis, cum in ſig-

in ſignum futuræ abundantię vidit culmū ſtāntem cum ſeptē ſpicis, ſignificantibus ſeptem vbertatis annos in Aegypto futuros: *Septem ſpicæ pullulabunt in culmo vno, plene atque pulcherrime*: tum quia ſolum annum illum fertilem iudicare ſolēt agricolæ, qui magnam frumentum copiam aſſert, licet in reddendis aliis fructibus, vt pomis, malogranatis, & ſimilibus avarus fuerit; è contra verè ſi penuria frumenti vrgeat, licet magna aliorum fructuum copia ſuppetat, ſterilem annum eſſe dicunt, *acervus ergo tritici*, Mariæ fœcunditatem iure optimo adumbrat. Similis etiam eſt prædictæ ſimilitudini alia eiufdem ſpōſi dicto cap. *ut ait: Venter tuus, ſicut crater tormatilis*, id eſt, orbicularis, & rotundus: ſatis ſuperque conſtat figuram hanc omnium capaciffimam eſſe, ideoque rectè ventri Mariæ quadrat, quæ fœcunditatem cum virginitate coniunctam, quam tota natura eſti ampliffima capere non poteſt, in ſe vna continuit, immò & ipſum Deum, quem cœli cœlorum capere non poſſunt, ſuo gremio contulit, vt canit Eccleſia. Vnde ſi olim in Fauſtinæ nummo circulus imprimebatur, cum ſcriptione hæc: *Magne Mari*: vt auctor eſt Pierius, potiori iure & circulus ille, & ſubſcriptio hæc Mariæ debetur, quæ tanquam magna mater, non iam tantum vt Fauſtina circulum orbem ſignificantem, ſed & Dominum orbis, & conditorem circumdedit, iuxta vaticinium Ieremiæ: *Fœmina circumdabit virum*. Verum alia etiam ratione aptriſſimè vterum Mariæ circulum eſſe dixit, quia & hæc figura eo quod vndique clauſa ſit, virginalē clauſuram Mariæ refert, & ſymbolum etiam munditiæ apud veteres omnes ſemper extitit, Virgilio teſte in epigram. de viro bono, cuius ratio eſt, quia figura circularis angulis caret, in quibus ſordes facilè deliteſcere ſolent; vnde etiam apud Latinos *orbis* idem pollet, quod *mundus*. Ad hæc, ſi figuræ circulari omnes mathematici primas deſerunt in pulchritudine: vnde

cœleſtibus orbibus, qui ſunt pulcherrima omnium corporum, non aliam quàm orbicularē figuram naturæ auctor contulit, id etiam ſignificat animatū illius cœli viginei vteri Mariæ prægnantis eximiam pulchritudinem, per *acervum* etiam *tritici* egregiè adumbratam, cum tota campi pulchritudo in copia frumenti, & fructuum vbertate conſiſtat. Ac tandem cum in Evangelica hodiernæ feſtiuitatis lectione de ineffabili incarnationis myſterio ſermo fiat, rectè ad id ſignificandum præſens Feſtum nuncupationem ab O. mutuauit: eſt enim ſatis manifeſtum in figura hæc circulari coniungi principium cum fine; Verbi autem diuini incarnatio quid aliud eſt, quàm initium noſtræ ſalutis, & finis diuini conſilij, & humani deſiderij, ac mira copulatio Creatoris, qui eſt omnium principium, cum homine, qui in prima rerum creatione fuit vltimus creaturarum? Homerus ille (inter Græcos pœtas facilè Princeps) circulare catenam effinxit è manu Dei de cœlo in orbem ſuſpenſam, atque omnia creata mutuis circulis religantem, eamque fieri ſolis virtute, qui per omnia gyrans cuncta luſtrat per circuitum; ſolis enim virtutem mundi eſſe mentem, & viuificatricem dicebant Platonicæ. huius circularis catenæ deſcriptio cōſonat nō parum noſtræ fidei, ſiquidem ipſe Dominus ait: *Ego ſum Alpha, & Omega*, hoc eſt, principium, & finis. Principium quidem rerum omnium, quia ab eo effluerunt, & finis earum quia in eū omnia ſunt ordinata, *uniuerſa enim propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*: vbi propter, cauſam ſipalem denotat. Hoc igitur principium, quod eſt finis omnium rerū, clauſit in ſe B. Virgo, cum dixit: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*: Lucæ 1. vnde rectè illi dicere poſſumus in hoc die, quod æterno Patri: *Tecum principium*: (ô Virgo ſanctiffima) *in die virtutis tuæ*, vel (vt habet lectio Hebraica:) *Ex vtero aurore ros tibi adoleſcentiæ tuæ*. Idem Verſo Hebræica Dei filius ex vtero paterno ante

Gen. 6.

Commestor
in ſua hiftor.Oleaster ſu
per c. 6. Gen.

Cant. 7.

Nocl. in reſp.

Pier. Valer.
in Hierogl.
lib. 29.

Ierem. 31.

Virgilio.

Zach. 9.

Ioa. 12.

Gen. 41.

tempora, & à diebus æternitatis genitus, in Mariæ utero in tempore conceptus delitescit. Si igitur fratres vultis Christum concipere, eximiam Mariæ puritatem æmulamini, quia cum ille sit puritatis fons, puram mentem querit, & in ea summa voluptate requiescit. Ut hanc autem munditiam nanciscamini, oportet à fordida huius sæculi conuersatione sequestrari, vt per Zachariam monet vos Dominus: O. O. fugite de terra Aquilonis.

Zach. 2.

O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis: ter quidem repetit: O: tum quia triplex est compiscencia carnis, oculorum, & superbiæ vitæ, vt Ioannes docuit in prima sua Canonica, tum vt trina geminatione magnitudinem periculi, cui expositi manent, qui effrenatos appetitus suos non concupescunt, explicaret. hinc Apostolus ad idem nobiscum suadendum scribens ad Titum ait: Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem: quibus verbis Apostolus ad expellenda desideria inutilia inuitat nos ad expectationem beatæ spei: contra triplicem verò illam concupiscenciam, quam præcitate loco Ioannes commemorat, triplex illud antidotum exhibet, sobriè, iustè, & piè viuamus: sobriè contra desideria carnis, iustè contra effrenatam oculorum licentiam; piè, contra impiam superbiam: Vel aliter, sobriè, in ordine ad nos, iustè in ordine ad proximum, piè in ordine ad Deum, cui sit honor, & gloria in sæcula.

1. Ioan. 2.

Ad Tit. 2.

triplex est compiscencia carnis, oculorum, & superbiæ vitæ, vt Ioannes docuit in prima sua Canonica, tum vt trina geminatione magnitudinem periculi, cui expositi manent, qui effrenatos appetitus suos non concupescunt, explicaret. hinc Apostolus ad idem nobiscum suadendum scribens ad Titum ait: Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem: quibus verbis Apostolus ad expellenda desideria inutilia inuitat nos ad expectationem beatæ spei: contra triplicem verò illam concupiscenciam, quam præcitate loco Ioannes commemorat, triplex illud antidotum exhibet, sobriè, iustè, & piè viuamus: sobriè contra desideria carnis, iustè contra effrenatam oculorum licentiam; piè, contra impiam superbiam: Vel aliter, sobriè, in ordine ad nos, iustè in ordine ad proximum, piè in ordine ad Deum, cui sit honor, & gloria in sæcula. sæculorum: Amen.

HOMILIA II.

Catholica nostra Hispania diem festum agit ardentibus desiderijs, quibus B. Virgo videndi Christum natum flagrabat: vbi etiam de seruire horum desideriorum pertractamus, & ineffrenata perditorum hominum desideria inuehimur, & ad bona promouenda exhortamur.

ERENISSIMVS Rex David verbi diuini in carne humana felicissimum aduentum in hunc modum enixè postulans, dicebat: Qui regis Israel, intende, qui deducis, velut ouem Ioseph. qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Benjamin, & Manasse. Psalmus, in quo hæc verba habentur (iuxta Incogniti expositionem) hunc habet titulum: Pro his qui commutabuntur testimonium Asaph: id est (vt ille exponit) iste, Psalmus, quem fecit Asaph, dirigit nos in finem, qui est Christus Dominus, simulque est testimonium pro commutandis, seu cõuertendis Gentilibus contra Assyrios aduersum Christum se erigentes. Assyrius enim dirigens, seu erigens interpretatur. Episcopus verò Christophopolitanus huc titulum huic Psalmi apponit: Ad victoriam siue in finem super rosas, testimonium Asaph: hoc est, in hoc Psalmo agitur de Christo, qui de morte & Diabolo victoriam tulit in bonum Ecclesiæ Catholicæ significatæ per Asaph, quod interpretatur congregatio: quam etiam vocat rosam, quia inter omnes orbis nationes habet se velut rosa inter spinas. Vulgatus autem interpretis hoc titulo notauit hunc psalmum: In finem pro his, qui commutabuntur: vel (vt legit originale Hebræum) Psalmus Asaph præfesto sanctorum super lilij, quæ duo reddunt huc quem.

Psal. 79.

Incogniti sup. Psal. 79.

Episc. Christopholit.

Iacob. de Valentia sup. per Psal. 79.

quem puto veriozem sensum: Psalmus hic dirigit nos in Christum vltimum finem nostrum, fuitque cõsignatus Asaph Cantorum præfesto, vt iuberet cantari in eorum solatium, qui spretis mundi voluptatibus ex nigredine peccati transfereendi erant ad candorem gratiæ, & velut in candida lilia commutandi. Hoc supposito, vt exponamus priora illa verba: Qui regis Israel, intende: obseruandum est, quod cum Israel vocatus fuerit Iacob, à quo per duodecim Patriarchas eius filios descendebat populus Dei, ideo per Israel intelligitur Dei populus, quem speciali regimine Deus gubernabat tam in spiritualibus, quam in temporalibus: quod singulare beneficium recoleas David dixit: Qui regis Israel, intende nobis, dirige nos, exaudi preces nostras. subiungit deinde: Qui deducis velut ouem Ioseph, quæ verba quidam (vt auctor est Incognitus) in hunc modum interpretantur, quod Ioseph (vt sacra Genes. historia commemorat) in morte aliuerauit fratres suos dicens: scio, quod Deus visitabit populum suum, & vos hinc educet ad terram vestram, ideo tunc asportabitis ossa mea vobiscum, vt non hic, sed cum patribus meis sim sepultus in terra promissionis: filij autem Israel præceptum hoc complere volentes, cum in exitu de Aegypto propter inundationem Nili Iosephi sepulchrum inuenire non possent, tunc apparuit eis quædam ouis, quæ ductu angelico narauit vsque ad locum sepulchri, in quo Iosephi ossa iacebant, quæ accipiens Moyse secum asportauit, vt legitur e. 13. Exodi propter quod vocata est ouis illa Iosephi: iuxta quam historiam, si vera esset, sensus est: Qui deducis populum Israel, per Angelum præcedentem castra illius (vt habetur Exodi 14.) velut ouem Ioseph: quæ similiter ductu angelico peruenit ad sepulchrum Ioseph. Quia tamen huius historiæ nullum probatum inuenitur monumentum, germanam B. Theodoretus expositionem suscipio asserentis, sensum esse: qui pascis, & regis

Incogniti sup. per Ps. 79. Gen. 50.

Theodoretus in Psal.

pastorali cura populum tuum velut Ioseph, qui tamquam ouis in fratres veluti in quosdam lupos incidit; sicut ergo ab illorum manibus illum liberasti, in Aegyptum deduxisti, insidiantibusque superiorem fecisti, sic curam nostri habeto. quia tamen nouerat David Deum, non aliter id præstiturum quam manifestando se hominibus in carne humana, continè subdidit: Qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Benjamin, & Manasse. dicebatur quidè Deus sedere super Cherubim, quia arca testamenti duobus Cherubinibus sustentabatur, vt habetur lib. 3. Regum, & ad hoc alludens propheta ait: Qui sedes super Cherubim. Mihi tamen verius videtur, allusionem fecisse ad veros Cherubinos plenitudine scientiæ conspicuos, in quibus Deus sedere dicitur: Quia Deus scientiarum Dominus est, cui omnium clara ac limpida cognitio subest. ab illo igitur, qui latibulum suum habet super absconditos nobis Cherubinos, instanter postulat David, vt dignetur se manifestare humana carne indutus. Notanter autem petit, vt manifestetur coram Ephraim, Benjamin, & Manasse, quoniam per hos tres, populum Christianum intelligebat: Ephraim enim interpretatur augmentum, ad denotandum, quod Ecclesia Christi augenda & propaganda erat per vniuersum Orbem: per Benjamin, qui dicitur filius dexteræ, significatur eadem Ecclesia, dextera Dei Patris regenerata, per Manasse autem, qui idem pollet, quod obliuio, populus Gentilius, ex quo facta est Ecclesia, & qui quondam oblitus videbatur à Deo, vnde Episcopus Christophopolitanus ex prædictis omnibus huic sensum eruit: O Christe, qui sedes super duo Cherubim in celo, & etiam in arca, quæ significabat mysterium incarnationis, ita veni in carne, vt sedes super duo Cherubim, scilicet anime, & corporis in eadem humanitate, aut super duo testamenta, nouum scilicet, & vetus, & sedes etiam super duos populos ad fidem conuersos scilicet ex Iudæis, & Gentilibus: veni ergo & manifesta te coram Ephraim,

3. Reg. 8.

Ibid.

1. Reg. 2.

Episc. Christ.

Psal 79.

Theodoret.
in comment.
huius loci.

Iob 9.

D. Greg. lib.

9. Moral.

6. 15.

D. Greg.
precitato
loco.

phraim, Benjamin & Manasse, id est, veni ad populum Christianum per totum orbem augmentatum. Tandem addit David: Excita potentiam tuam, & veni, ut saluos facias nos: videbatur potentia divina quasi dormiens, & ideo excitat illam, ut manifestet se in Verbi diuini incarnatione, ita explicat S. Theodoretus dicens: Tanquam cito videntem Deum excitat, omnem tuam, inquit, potentiam moue, nostram salutem tractans: non solum autem David, sed & Patres multo illo antiquiores, ita ardentem aduentum Christi Domini desiderarunt, ut facilius asseueret se velle sustinuisse mortem, quã aduentus Christi dilationem: in hoc enim sensu D. Gregor. Papa exponit verba Iob: Si flagellat, occidat semel, & non de penis innocentium videat, super quã verba ait magnus hic Pater: sanctum Iobum vocasse innocentium penas ardentissima desideria Christum videndi, quorum complementi dilatio sanctorum Patrum animos vehementer ex cruciabat: verba illius sunt hæc: Ante redemptoris aduentum penam suam electi omnes habuerunt, quia estiuante desiderio incarnationis eius mysteriũ videre cupierunt. ridere autem Deum dicebant de huiusmodi penis innocentium, quatenus eorum precibus non annuens, magis ac magis aduentum Christi differrebat, quod ad eum molestè ferebant, ut dicerent: Si flagellat, occidat semel, & non de penis innocentium videat: quod perinde erat, ac si dicerent (iuxta S. Gregorij intelligentiam) quia vita nostra quotidie flagello vindictæ pro culpa atteritur, ille iam veniat, qui pro nobis semel sine culpa moriatur, ut de innocentium penis Deum ultra non videat, si ipse carne passibilis appareat, in cuius desiderio mens nostra castigat.

Verum licet antiqui illi patres auidissime cuperent Verbi diuini temporalem conceptum & ortum, desideria tamen beatissimæ Virginis exarserunt ad eum, ut in comparatione eorum, illorum feruor, tepor censeferi debeat. vnde merito Catholica nostra Hispania, apud quam solam auctoritate Apostolica Expectatio partus

solemni ritu & speciali Festo colitur, hæc feruentissima Mariæ desideria celebrat: in quo id sane singulare ac mirabile est, excellentiam Virginis valde commendans, quod specialis Festiuitas ad celebrandas, & colendas Mariani cordis cogitationes, & desideria instituta sit, Dauidem audio dicentem Deo: Reliquæ cogitationis meæ diem festum agent tibi: tamen, quod desideris, & cogitationibus dies Festus agatur, inauditum sanè est. sed debitum tantæ Virgini, cuius cogitationes & desideria videndi Christum iam natum, tanta ad eum erant, tantoque diuini amoris ardore exarsuerunt, ut specialis Festi religione coli mereantur. Quamuis autem semper Marianum cor sanctis desideris esset ignitum, proxima tamen partui ardentius inflammabatur; quemadmodum enim lapidis motus naturalis (vt Philosophi docent) velocior est in fine, quàm in principio, quia proximior est suo centro, ita cum sacrosancti Mariæ cor vehementi desiderio videndi Christum infantem iam natum, multis retro diebus non violenter, sed spontaneè moueretur, proximior tamen facta partui, velocior erat ille motus, frequentiores de Christo erant eius cogitationes, ardentiora illum intuendi desideria. Et quidem si Isaias dicebat: Vinam distripes cælos, & descenderes: à facie tua montes destuerent, sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni: à facie Christi, qui ardentissimus amoris ignis est, non poterant non ex Mariæ præcordiis ardentissima illum videndi desideria effluere. Quod si omnibus matribus prægnantibus, nescio quis insitus videndæ prolis affectus inest, quamuis alioquin certo sciant variis doloribus in partu esse cruciandas; quanto maiori, & ardentiori desiderio prolem suam videndi teneretur Virgo, quam ex Spiritu sancto cooperante conceperat, & quam tot tantisque votis Reges & Prophetæ videre concupierant, & non obtinuerant; ideo doctissimus Beuxamis in sua harmonia Euangelica, consideras Mariam

Psal. 75.

April. 15.

Gen. 3.

D. Fulgen.
ser. de laud.
Mariæ.B. Petr. Dã.
ser. 3. de nat.
Mariæ.

Gen. 3.

Iob. 9.

1. Cor. 11.

Benn. super
G. I. Luc.

Mariam variis desideris cruciari videndi filium suum, ingeniosè eam comparat fœminæ illi Apoc: Quæ cruciabatur, vt pareret: non quod dolorem aliquem in partu Virgo senserit, sed quod cruciari dicatur summo illo desiderio, quo tænebatur vt pareret filium suum. Atq; hinc est, quàm aprè præfens solemnitas, Expectatio partus nuncupetur: aliæ quidè matres non sperant partum, sed timent illi; timor enim est de malo, spes de bono; cum ergo illas comprehendat maledictio ore Dei prolatã: In dolore paries filios tuos: malum hoc doloris timent; Virgo autem, quia lætabunda summa animi exultatione, omnisque doloris experta Christum Dominũ paritura erat. Vt enim dixit D. Fulgentius serm. de laud. Mariæ: Nulla fieri græudo potuit concipiens, nulla tristitia parturienti, qui enim venerat triste latificare sæculum, ventris non contristabit hospitium: non timebat partum, sed sperabat illum, vt ait B. Petrus Damianus serm. 3. de natu. Mariæ: Erat spes in partu, cum non fuerat voluptas in coitu: id quod & in Maria magis augebat infantem Christum videndi desiderium, illud tamen super omnia ardentius illum inflàmabat, quod illum ob infinitam suam bonitatẽ summè desiderabilem contemplantur Virgo, sic enim eum vocat sponsa, nã postquam à vertice capitis vsque ad plantam pedis sponsi elegantiam & pulchritudinem laudasset, volens ea quæ dixerat in compendium, & epilogum redigere, inquit: Totus desiderabilis, vel (vt originale Hebræum habet) Totus desideria, hoc est, totus est scopus nostrorum desideriorum in amorem suum rapiens. In cuius figuram Exodi cap. 12. lego, totum agnum paschalem edendum esse, ita, vt nihil eius abiceretur: Christum sanè, qui Agnus Dei à Ioanne compellatus est: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: agnus ille adumbrabat, quia Christus totus aptus est ad manducandum: Accipite, & manducate: hoc est corpus meum: nihil eius est, quod abijciatur, caro eius nos

nutrit, sanguis fouet, ossa confirmant, & roborant. Ad id etiam significandum arbitrator Christum Dominum consulto, balsamo se comparasse: Quasi balsamum aromatizans odorem dedi. Inter plantas, quædam habent proficuas radices, aliæ ramos, aliæ frondes, aliæ flores, aliæ tandem fructus, arbor tamen balsami vndequaque utilis, & medicinalis est, radices, rami, frondes, flores, & fructus ad eum, vt nihil illius tamquam inutile opus sit abiicere. Talis sanè est Christus Dominus, omni ex parte proficiuus; manus eius sanitatem conferebant: Imponens manum super eam, sanauit illam: Vox eius mortuos suscitabat: Lazare, veni foras: Intuitus illius contritionem infundebat, poenitentia, & lacrymas dabat: Respexit Dominus Petrum, & egressus foras fleuit amare: Respiratio eius Spiritum sanctum conferebat: Insufflauit, & dixit eis: accipite Spiritum sanctum: quid plura? simbria vestimenti sui semel tacta sanguinis fluxum cuiusdam fœminæ repressit, vt narrat D. Matthæus; immo ex salua, quæ excrementũ est capitis ad os descendens, cœcum illuminauit, vt refert D. Ioannes. vnde quemadmodum Aurifices magna cura seruant minutissimos auri pulueres, qui decidunt, quia nihil illius est, quod aurum non sit, non secus in Christo Domino nihil inuenies quod aurum non sit, quod pretiosum non sit, quod æstimabile non sit, quod infiniti valoris non sit, ac tandem quod summè desiderabile non sit; rectè ergo à sponsa totus desiderabilis nuncupatur, iureq; optimo in illum tamquam in scopum omnia Deiparæ Mariæ desideria tendebant. Illud tamen meritò quispiam interrogare possit, quomodo si B. Virgo tanto amore Christum prosequeretur, illudq; sit amantis ingenium, vt velit nunquam à se dimoueri dilectum, vnde David: Mibi autè adherere Deo bonum est, & alibi: Adhæsit anima mea post te: nihilosecius tamè Deipara ardèter desiderabat Christum Dominũ à visceribus suis separari, quibus cõiunctissimus erat,

Ecl. 2. 4.

Luc. 14.

Iob. 11.

Matth. 26.

Iob. 20.

Matth. 14.

Iob. 9.

Psal. 72.

Psal. 61.

erat, & foras extra se illum mittere? Sane Obededom diligenter curavit Arcam Domini domi suae detinere, & David videns, quod benedixerat Deus Obededo, & domui eius propter Arcam, voluit eandem in domum suam reducere; ac tandem nunc devote communicantes nihil carius habent, quam per Eucharistiae sacramentum intra pectoris sui claustra corpus Christi continere. In hoc sane mirifice effulget ardentissima Mariae charitas erga genus humanum, quod cum alioquin valde vile sibi esset Christum Dominum in vteri sui tabernaculo requiescere, illumque sibi non solum mente, sed & corpore quasi conglutinatum habere, instar animae Ionathae, de qua dicitur: *Anima Ionathae conglutinata est animae David*: ipsa tamen communem utilitatem propriae anteponebat, quia (vt inquit Apostolus) *Charitas non quaerit, quae sua sunt*: ardentem cupiebat egressam Christi Domini ex thalamo eius virginis, vt sic Ecclesiae Catholicae dilectissimae eius sponsae desideria complerentur in illa verba prorumpentis: *Quis mihi det fratrem meum, fugietem verba matris meae, vt inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciat?*

Ex his tam Virginis, quam Ecclesiae Catholicae ardentissimis desiderijs illud magni momenti emolumentum velle a vos percipere, vt sancta concipiatis desideria, prae longe abijctis. Ista quidem tangit, vt desideriorum dicebat: *Anima mea desiderabit te in nocte, mane vigilabo ad te*: vbi obseruandum est, quod verbum hoc desideratur geminam habet significationem, nam Latina phrasi ad significandum aliquid desiderare, dici solet desideratur: quando etiam voluntas aliquid cupit, dicitur id ab ea desiderari: quo non obscure docemur, quoties aliquid boni ad integritatem vitae nobis deficit, illud ardentem desiderandum esse, sic enim fiet, vt quod desideratur, desideretur, & defectum boni semper desiderium illud habendi concomitetur; imo

1 Reg. 18.

1 Cor. 13.

Cant. 1.

Isa. 26.

& cura id ipsum quaerendi, & adipiscendi, vt praestabat Iaias, qui postquam dixerat: *Anima mea desiderabit te in nocte*: Isa. 26. continuo subiunxit *mane vigilabo ad te*. Verum vt sanctis desiderijs animus vester vacare affluat, illud scitote, quod sicut praua desideria, eadem essentiali poena puniuntur à Deo, quasi opere ipso fuissent consummata, vt non obscure colligitur ex verbis Christi Domini: *Omni qui* *viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est in corde suo, ita etiam sancta desideria perinde remunerantur à Deo, ac si opere illa quis compleuisset, vt contigit Abrahamo, cui, quia efficaciter desiderauit iuxta diuinum praecipuum filium suum Isaac Deo immolare, licet alioquin re ipsa illum non immolauit, quia diuinitus impeditus fuit per Angelum, Dominus tamen dixit: *Quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli*: Ecce tam acceptum fuit Deo desiderium, & voluntas filium suum immolandi, quam si opere ipso illum occidisset, & immolasset, & propterea ei dixit: *Quia fecisti rem hanc*. Huc etiam facit, quod vbi nostra vulgata legit: *Si voluisses sacrificium, dedissem*: alij *Psal. 50. vertunt: mille sacrificia dedissem, quae translatio fundamentum habet in literis Hebraeis, quae instar notarum, communis abachi miliarium numerum consiciunt: ecce ardentem Davidis deuotionem, qui cum non posset millia sacrificia simul Deo offerre, desiderio tamen illa offerebat, nec minus Deo illa accepta erant, quam si re ipsa illa obtulisset. Ex quo aperte constat, quam vberes fructus pariat bona desideriorum semina in corde puro fata, è contra verò quanta ex prauis desiderijs nocuenta oriuntur, pluribus in locis nos monuit Paulus, vt proinde ab illis nos ablineamus, praestertim tamen cum dixit: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum Diaboli*: quem locum versans D. Augustinus lib. 50. homiliarum in hunc modum illum ponderat:**

Matth. 5.

Gen. 22.

Psal. 50.

Vulg. versio.

1 Tim. 6.

Non

D. Aug. lib. 50. homiliarum: Non dixit, qui diuites sunt, sed qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum Diaboli: Diaboli: cupiditates accusauit, non facultates. Sed & hoc ipsam verba illa eiusdem D. Pauli ad Galatas scribentis miris illustrant, dum ait: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem*. Mirabile quidem bellum, in quo non alius armis, quam desiderijs pugnatur. quis quæso ridiculam pugnam non iudicaret, si Turca non aliter in Regem Catholicum defauiret, quam desiderans totius regni sui iacturam; & similiter si Rex Catholicus, non aliter Turcam expugnare tentaret, quam regni illius omnimodam ruinam ei concupiscens, quis quæso genus hoc pugnae futile esse non diceret? ita planè est; verum in hoc clarius detegitur mira vis, singulareque carnis robur aduersus spiritum seu partis inferioris aduersus superiorem, cum solis desiderijs, & concupiscentijs, absque alio armorum strepitu, aliisque tormentis bellicis illum oppugnet, & expugnet. Vt tamen adhuc vis, & potestas huius infestissimi hostis amplius innotescat, in Regijs vates miram Dei potentiam ostentaret, dixit: *Omnia quaecunque voluit, fecit*: vnde in Genesi legimus, quod dixit Deus: *Fiat lux, & facta est lux*: fiat firmamentum, & factum est firmamentum. Igitur vis hæc Deo innata in construendis bonis, suo modo competit prauæ voluntati in bonis spiritualibus demolendis, ac deuastandis; siquidem vnico dumtaxat suo velle, seu mortifero desiderio omnia bona opera facta, etiam si plura fuissent, quam sint stellæ caeli, & guttæ aquæ maris, penitus absumit, ac demolitur. Igitur vt hanc tam lacrymandam iacturam vitemus, nostra coereamus praua desideria, quæ emergunt in interitum, & facti Deiparæ æmulatores, nihil aliud quam Chri-

Psal. 114.

Gen. 1.

stum desideremus. Si enim omnia naturali impulsu attingere desiderant suum terminum, quiescere in suo loco, coniungi cum suo principio, & peruenire ad suum centrum, meritò nos, nisi rebus insensibilibus deteriores efficiamur, Christum ardentem cupere debemus, cum ipse sit terminus, ipse principium, ipse requiei locus, ipse tandem centrum cordis nostri, extra quod proinde necesse est violentiam pati, & malè se habere, vt dixit Augustinus: *Traxisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec veniamus ad te*. quod idem Cerui metaphora expressit David dicens: *Psal. 42. Quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*: sitiuit anima mea ad Deum fontem viuam: cum enim Ceruus calore aestuat, & à venatorum canibus insequutus cupit refrigerari, non sinit in riuis, nec ab eis haurit aquam, sed pergit ad fontem, vnde illi effluunt, vt plenius sitim suam extinguat; sic animus noster sitiens non debet se demittere ad riuos creaturarum, vt inde voluptatem hauriat, sed vltra pergere ad inexhaustum, & perennem omnium bonorum fontem, Christum Dominum, qui omnem prauam sitim extinguere, & bonam facillè, & perfecte explere potest.

Aug. in lib.

confr.

Psal. 42.

Omnia certe, quæ in hac vita desiderari possunt ab humano corde, ad tres classes reduci possunt, vel ad bona temporalia, vel ad spiritualia in via possidenda, vel ad caelestia, & æterna in patria fruenda. Cor quidem peccatoris bona temporalia semper concupiscit: *Immaturas suos desiderauit anima mea*: aptè vocat illa immaturas fructus, quia instar fructus immaturi valde nocent; isti quidem corpora, illa verò animam laedunt. Dixi autem consultò, cor peccatoris semper concupiscere bona hæc caduca, quia in-

Michea 7.

AAAA

flar

HOMILIA III.

Partim aduersus Gentiles, partim aduersus Iudeos, & Hæreticos varijs Natura exemplis ad Concionandū aptissimis, multisq; testimonijs tam ex ipsorum Gentilium doctrina; quam ex Sibyllarum vaticinijs; nec non ex miraculosis rerum euentib. depromptis, integerrima Deipara Mariæ virginitas constabatur.

VM infestissimi Marianæ virginitatis hostes ad tres classes reducuntur, nimirum ad Gentiles, ad Iudeos, & ad Hæreticos, aduersus omnes illos oportet me perpetuam, ac nunquam violatam Deiparæ Dominæ meæ virgineam integritatem multifariam multisq; modis comprobare, aduersariorumque tela in ipsos retorquere, vt sic impleatur, quod Dauid cecinit: *Sagittæ paruulorum factæ sunt plaga eorum.* Primo tamen aduersus Gentiles, deinde contra Iudeos, & Hæreticos stylum acuemus. Equidem cum idem sit sapientissimus, tam naturæ, quam gratiæ conditor, voluit in natura ipsa nonnulla relinquere vestigia, quibus & Catholicorum pietas erga virginitatem Mariæ magis iuaretur, & Paganorum incredulitas, duraque eorum ceruix infingeretur. Tot enim animalia n, auium, & piscium exempla suppent ad confirmationem virginitatis Mariæ, vt si Ethnicus eam neget, meritò ei dicam illud Iob 12. *Interroga iumentum, & docebunt te: Volatilia cæli, & indicabunt tibi: Loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt tibi pisces maris.* Et vt ab his exordiar, Arist. in lib. Probl. docet plura piscium genera, inter quæ alexem & anguillas enumerat, quæ sine com-

Plinius de natural. hist.

Prov. 21.

Isa 54.

Philipp. 1.

Psal. 9.

stat maris semper est in fluxu, & motu, nisi forte quando auis cognomento Halcyon circa vndas eius nidificat, tunc enim per quatuordecim dies (vt docet Plinius in lib. de natur. hist.) mare cessat à fluctibus, & vt aui illi sufficiens tempus pullis fouendi præbeat, serenum & quietum redditur; non secus certè cor peccatoris varijs desideriorum fluctibus instar spumosi, & furentis maris continuè agitur, Salomone dicente: *Desideria occidunt pigrum, noluerunt enim quidquam manus eius operari, tota die concupiscit, & desiderat: nisi alioquin cælestis Halcyon Christus Dominus in corde eius nidificet, & pullos bonorum desideriorum in illo foueat: tunc enim mirabilis eius præsentia quietum, & placatum reddit, sicut eiusdem absentia inquietum, & turbulentum reddiderat.* Rursus iusti, & sancti viri sitiunt iustitiam, omnis eorum sitis, & desiderium circa diuina charismata à Deo sibi promissa versatur per Isaiam prophetam: *Sternam per ordinem lapides tuos, fundabo te in sappirum, & ponam iaspidem propugnacula tua, & omnes portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles: hoc est, replebo te diuinis muneribus; per hos lapides designatos. his sancti & iusti locupletati ad cælestem patriam anhelant, & æterna, quæ in illa latent bona, sibi patefieri ardentè desiderant, & cum Paulo frequenter clamant: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* ille verò pro sua solita munificentia clamorem eorum exaudit, & desiderium eorum explet, iuxta illud Dauidis: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.**

missione maris, & foemina generantur, & S. Augustinus lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 5. Equas in Cappadocia ex vento concipere affirmat; vt quid ergo dicemus Virginem non potuisse concipere ex viuifico vento Spiritus sancti? simile ait de alijs animantibus Lactantius lib. 4. cap. 14. & Albertus 3. Meteor. tit. 3. refert in nube, virtute cæli generatum fuisse vitulum, & quotidie etiam ex guttis pluuiæ de cælo in puluerem decidentibus animalia quædam repente prodire conspicimus: & Euodius epist. 3. ad Augustinum meminit vermiculi, qui in ligno absque patre nascitur, & ibi adducit exempla aliorum animalium, quorum conceptionem compertum est sine libidine esse, quia quædam ex terra, & in terra, quædam in aqua, & ex aqua, immo & in igne, vt Salamandra, sine masculi sexu gignuntur; & quorundam etiam seminum; quæ vitrò è terra proueniunt, & sine humana cultura, sola virtute cælestis constellationis fructificant. Apes etiam absque concubitu generant, vt refert Virg. lib. 4. Georg. vbi ait.

Virg. lib. 4. Georg. *Illum adeo placuisse apibus mirabere morem
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora senes,
In venerem soluunt, aut fœtus nexibus edunt.*

Vnde Eucher. dixit, apem virginitatis imaginem esse, & Ambros. 4. exam. c. 21. valde commendat apes, quod communis est omnibus illis integritas virginialis, & nihilominus maximum filiorum examen emittant, & August. de bono coniug. c. 2. ita: *Deus Apibus prolem sine concubitu dare potuit: ergo carnem Christi in vtero virgineo rectè formare potuit.* Vultures etiam teste Basil. in cap. 7. Isai. & oratione 19. de prouid. & Ambros. 5. Exam. c. 20. absque masculorum commissione in aere concipiunt, nullo rerum naturalium auctore contradicente; & addit: *Amnis sine masculo parit, & nullus refellit,*

quia desponsata viro Maria peperit, pudoris eius faciunt questionem. Per similia sunt, quæ dicit Lactantius Firmianus lib. 4. de vera sapientia: *Si animalia quædam vento, & aura concipere solent omnibus notum est, cur quisquam mirum putet, cum Spiritus Dei, cui facile est quidquid velit, grauatam esse Virginem dicimus?* & Albertus 3. de anima scribit auem nomine *Carbas*, de arbore hierna nasci, & Iisd. 12. etymo. ca. *Isidorus*. 38. & Rufin in simbolo testantur orientis auem (quam *Phanicem* vocant) ita alienam esse ab vsu venereo, vt sola semper existens in rerum natura & nascatur, & renascatur, & sibi ipsi mirabili quodam modo succedat. sed quod in idem argumenti genus omnia supradicta longe superat (vt ad præsens spectat) illud vnum esse arbitror, quod refert Pomer. lib. 1. *Pamerinus* part. 7. art. 3. cap. 2. & nos libro 5. meminimus, multisque illustrauimus regiam quædam auem esse nomine *Ormomellam*, in Arabia tantum commorantem, quæ sic filium producit: emittit guttam sanguinis, ex qua, virtute solis eam irradiantis, filius sibi similis concipitur. mirabile sanè naturæ exemplum ad Mariæ virginitatem, & conceptionem Christi illustrandam, cum ex solo purissimo Mariæ sanguine Spiritus sancti virtute in illam superueniente Christus Dominus fuerit conceptus.

Verum cum modò contra Ethnicos agamus, non erit abs re fabulosa eorum signenta, quibus ipsi non modicam fidem adhibent, in medium adducere, vt eos argumento (vt aiunt) ad hominem conuincamus; sic enim opes Aegyptiacas in vsu & vtilitatem sancti tabernaculi conuertemus, & vt dixit Aug. quæ Aug. 2. de pagani, & Ethnici impiè vsurparunt, ab doct. Christ. illis tanquam ab iniustis possessioribus in c. 4. vsu nostrum vindicabimus: & vt olim erat lex Deute. 21. vt si quis captiuam vellet ducere in uxorem, caluit in ei faceret, vngues reseraret, vt auctor est Hieron. in reny. in epist. ad eundem certe mo ep. ad Dam. dum, quancūque licet Gentilium

figmentis vti, refectis tamen superfluis, ac turpibus eorum: vad: Paulus poetarum Ethnicorum Arati astronami A. Et. 17. & Epimenidis Cretenfis testimoniis vsus est contra paganos, vt eos non aliis, quàm domesticis eorum telis superaret, instar Iudith, quæ proprio Holofernis ense eum iugulauit. Est ergo receptissimum apud fabulosam antiquitatem, teste Diuo Cyrillo, Vulcanum ex sola Iunone sine patre natum, Bacchum ex labij cruore, & Mineruam ex cerebro Iouis sine matre. Et Ruffinus in expositione Symboli enarrat Gentiles credere Venerem de spuma maris fuisse genitam; Castorem, & Pollucem ex ouo natos: Mirmidones ex formica, tandem Deucalioni, & Pirræ hoc à Dijs consiliū datum fuit ad restaurandum mundum, vt ossa magnæ matris in homines conuerterent, id est, vt efficerent magnam hominum segetem ex lapidibus terræ. ossa enim tamquam sicciora, & solidiora vocabat lapides, terram verò, quia omnes tã viuentes, quàm morientes suo gremio recipit, magnam matrem appellabant. Si ergo adeò hæc portentosa monstra, & cum natura ipsa adeo pugnantia, credibilia putant Ethnici, credibilis sane iudicare debent conceptum Christū ex Virgine matre, cum in hoc plura, quàm in illis prodigijs effectibus naturæ consentanea concurrant, vt elegantè dixit Ruffinus in hæc verba: *Hic femina est, hic natura ordo seruatur, hic conceptus & partus temporibus suis editur, ibi nunquam femineus sexus, sed vir solus, & partus; qui illa credit, cur ista miretur?* Tamen si adhuc rebelles existant Pagani, vrgendi sunt vltèrius ex Sibyllarum scriptis, quas ipsi, vt Orbis magistras diuinitus illustratas venerantur. Vnde S. Clemens Alex. lib. 6. Strom. noscitur Sibyllam quomodo vnum Deum significet, & ea quæ futura sunt. August. enim 18. Sibylla Erythraea multa carmina ea arte condidisse, vt primæ eorum literæ simul iunctæ, &

quæ sequuntur, redderent hæc verba, *Iesus Christus filius Dei Saluator.* hæc ergo Sibylla, vt in libris oraculorum legitur, inter alia dixit.

*Cerno Dei matrem, qui se dimisit ab alio
Vltima felices referent cum tempora soles
Hebræa quem Virgo feret de stirpe decora.
& Virgil. Egloc. 4. agens de Sibylla Cumea, quæ & Cumana, adducta est à Cumis Ciuitate, quæ est in Campania, cuius sepulcrum adhuc est in Sicilia ait.*

*Vltima Cumei venit iam carminis etas
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies celo demittitur alio.*

Et Sibylla Phrygia.

*Virginis in corpus voluit dimittere celo
Ipse Deus prole, cum nūciet Angelus Alma
Matri, quæ miseros cōtracta sorde lauaret.*

Sibylla Samia, dixit:

*Nunc poterunt clarè viuorum tangere regē
Humano quæ Virgo sinu inuoluta fouebit.*

Sibylla Persica.

Ille Deus casta nascetur Virgine Magnus.

Sibylla Delphica, quæ fuit tempore Regis Priami, & belli Troiani, dicta; fuit Delphica, quia fuit genita in templo Delphici Apollinis, dixit Deum ex Virgine nascendum, & pro omnibus passurum. Sibylla Libyca, cuius meminit Eutropius:

*Soluetur inquit nexus in agone, & videbunt
Regem viuentem, & tenebit illum in viro
Virgo Domina Gentium.*

Sibylla etiam Chimæa in Italia nata, de qua Aethnius ait:

*In prima facie Virginis puella quædam nuriet
puerum Virgineum dans lac ad comedendum.*

ac tandem Claudianus Gentilis, vnde tamen id hauserit nescimus, in hunc modum locutus est.

*Quemque viro incluso Mariæ mox numine iusso
Virginem intumere sinu, innuptaq; mater
Arcano obstupuit compleri viscera partu.
Auctorem parituræ suum.*

Cæterum si Ethnici his omnibus non annuant, annuere certè debet portentis, signis, & singularissimis rerū euentibus, quibus

quibus Deus perpetuam Mariæ virginitatem voluit illustrare: nam vt referunt D. Anton. 1. part. hist. tit. 4. c. 6. & Oros. lib. 6. c. 20. Augustus Cæsar Sibyllam quandam consuluit, an in mundo quispiam illo potentior futurus esset? & eodem die quo Christus natus, vidit Sibylla illa circum aureum Romæ iuxta solem, in quo Virgo pulchra residebat, & in gremio suo infantem gestabat, & tunc respondit Cæsari, iam potentiorum illo esse natum, auditaque fuit vox, hæc est ara cæli, quo nomine insignita extat modò Romæ Ecclesia, quæ antea erat palacium Octauiani. Cur autem Ara cæli Templum Deiparæ Virginis vocatum sit, colligunt quidam, qui de auctoritate prædictæ historiæ hæsitant, ex Nicephoro libr. 1. vbi ait, quod Augustus Cæs. venit ad oraculum Pythij Apollinis, & Hechatombe sacrificio oblato, quæ fuit, quisnam post eum Romanum administraturus esset imperium? at cum nullum ederetur responsum, alterū adiecit sacrificium, denucque rogauit, quid ita oraculum conticuisset? tunc ad hunc modum respondit.

*Me puer Hebræus, Diuos Deus ipse gubernans,
Cedere sede iubet, tristemque redire sub orbem*

Aris ergo dehinc tacitus abscedito nostris.

tali responso accepto Cæsar Romam est reuersus, atq; ibi in Capitolio aram maximam extruxit, cum huiusmodi inscriptione: *Ara primogeniti Dei.* hæc ex Nicephoro; quæ eadem Suidas scribit in Augusto, & Innocentius 3. serm. 2. de Natiuitate refert, quod etiam tradit historia scholastica, Romæ cōstructum esse Templum pacis fortissimum quidem, & ingentis molis, de quo Romani consulentes Oraculum Apollinis, quamdiū esset duraturum? responsum ait; *quousq; Virgo pareret,* quo audito valde gauisi sunt, credentes semper duraturum, quia impossibile putabant Virginem parituram: itaq; in Valuis illius Templi hanc posuerunt inscriptionem, *Templum pacis æternum,*

ipsa tamen nocte, qua Deipara Maria peperit, templum illud funditus corruit. & Martinus Polonus lib. 4. Chronic. tradit Romæ, auream statuam in Palatio constitisse cum huiusmodi inscriptione: *non caderet, donec Virgo pareat:* cecidit autem, cum primum Maria Christum enixa est, Nauclerus etiam, & Volateranus, immò D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7. ad tertium aiunt, vetustissimum huius rei monumentum repertum esse Irene matre, & Constantino imperantibus in Laminis quibusdam aureis intra terram absconditis, quæ hanc expressam inscriptionem habebant: *Christus nascetur ex Virgine, & ego credo in eum: O sol sub Irene, & Constantini Imper. temporibus iterū me videbis.* Nec dissimilis apud Zonaram extat testimonium in historia Impetij Irene, & Constantini; ibi enim scribit, Hebræum quandam cum vineæ colendæ causa in terram foderet, vetustissimū inuenisse librum triplici lingua scriptum, in quo hæc verba continebantur: *Christus Iesus nascetur ex Virgine, & pro salute hominum patietur.* Qui liber inuentus fuit sub Honorio Pontifice, & Frederico 2. cum Ferdinandus Castellæ Rex Hispaniæ imperaret. Item S. Dorotheus Martyr in Synopsi, & Epiphani in vita Ieremiæ referunt, quod cum hic Propheta aliquando apud Aegyptios exulasset, ei prædixit: *Omnia suorum Idolorum simulacra demolienda fore, cum primum Virgo pareret, & infantem suum in præsepe locaret, cui vaticinio tantam Aegyptij fidem adhibuerunt, vt deinceps imaginè Virginis, cum infante posito in præsepio summa veneratione colerent, in eiusque honorem aram struxerint cum titulo hoc, Virgini parituræ, quod & tradit Innocentius serm. 2. de Natiuit. Domini, cum primum tamen Christus natus ex Maria, omnia illa idolorum simulacra euerfa sunt, postea tamen restaurata corruerunt iterū Christo Domino Aegyptum intrante in manibus suæ Genitricis, vt olim prædixerat Isaiæ 19. Ecce Dominus ascendet super nubem Isaiæ 19. leuem, & ingredietur Aegyptum, & conuo-*

A. Et. 17.

D. Cyril. ca tech. 12.

Ruffinus.

Ruffi in symb. apof.

Clem Alex. Strom. noscitur Sibyllam quomodo vnum Deum significet, & ea quæ futura sunt. August. enim 18. Sibylla Erythraea.

D. Anton. Origen.

Niceph. lib. 1. c. 17.

Innocent. 3.

Martin Polonus.

Nauclerus Volateranus. D. Thom.

Zonaram.

Honorius. Federic. 2. Dorotheus. Epiphanius.

Innocent.

Tertullian.
Egesippus.
Rabbi Si-
meon.

Isaie 19.

Surim.

Sur. in vita
S. Aegid.

Poan. 5.
Ioan. 10.

Albamazar.

uebuntur simulacra Aegypti à facie eius, & cor Aegypti tabescet in medio eius. Tertullianus deinde libro contra Marcionem, & Egesippus libro de supplemento Euang. verit. explicans verbum illud: *responsum accepit Simeon*, narrat, quod iste qui Rabbi erat apud Hebræos, dum in cathedra interpretaretur locum Isaie cap. 9. *Ece Halma concipiet*, deleuit litteram aspirationis, h. vt sensus esset: *iuuenula concipiet* nō Virgo, diuinitus tamen ablata litera mox restituta est, ipse verò iterum eam deleuit; sed iterum miraculose scriptam inuenit, ter quidem id fecit, & scripta Halma cum aspiratione, h. reddebat: quā singularem rei nouitatem considerans Simeon ad orationem recurrit, ibique responsum accepit à Spiritu sancto de partu Virginis, & non se visurum mortem, donec videret Christum Dominum. & in vita S. Aegidij teste Surio mense Aprilis legitur, quod cum quidam Magister Theologus vacillaret in virginitate Mariæ, accessit ad sanctum Aegidium Minoritam, vt ab eo solidaretur circa integritatem Virginis, cui ille occurrens percussit baculo terram dicens: *Virgo ante partum*, & statim candidissimum liliū subito excreuit; iterum percussit aliam terræ partem dicens: *Virgo in partu*; & mox simile liliū prodijt, tandem tertio terram percussit, *Virgo post partum*, exclamans, aliud non minus candidum liliū repente exortum fuit, quo mirabili euentu incredulus ille firmissimè amplexus est virginitatem Mariæ. Rectè ergo Christus Dominus Ethnicis dicere potest, quod olim Hebræis Ioan. 5. *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me: & illud: Si mihi non vultis credere, operibus credite*. Quid plura? certè contra Ethnicos non tantum humana testimonia, sed cælestia signa virginitatem Mariæ indicare comperio. Albamazar celeberrimus Astrologus in suo maioris introductionis tractatu 6. inquit: *Ascendit in prima facie illius signi. Virgo pulchra, & honesta habens in manu sua duas spicas, & nutrit puerum, & vocat ipsum quædam gens Iesum, & ascen-*

dit cum ea stella virginis. Hæc ille, quæ verba adducēs Albertus, suo seculo magnus, in libro cui speculi titulum imposuit, vt refert Sixtus Senensis libr. 6. annotat. 10. *Sixtus Senensis. Nos autem scimus, quod sub hoc ascendente eiusdem Virginis natus fuit Dominus noster Iesus Christus, cum hoc, quod æquatio motus octauæ Spheræ in tempore eiusdem fuit octo graduum, & triginta minutorum, secundum calculationem certissimam, & quod ipsa erat tunc minuenda de locis planetarum inuenitis per canones; non quia sabiaceæ stellarū motui, aut earum iudicio naturam desideratissimus, qui creauerat ipsas stellas, sed quia cum extenderet cælum, sicut pellem, formans librum vniuersitatis, noluit literis eiusdem deesse ex his, quæ secundum providentiam suam in libro æternitatis scripta sunt, etiam illud elegantissimum à natura, quod de Virgine nasceretur, vt profecto per hoc innuereetur homo carnalis, & verus, qui non naturaliter nascebatur, nō quod cæli figura causa esset, quare nasceretur, sed potius significatio; immò verius ipse erat causa, quare modus admirandæ suæ natiuitatis significaretur per cælum.*

Ad extremum interrogo Ethnicos, a his quæ hucusque commemorauimus, præstent fidem Homeris, qui bellantes inter se Deos finxit, cum alij Troiam capivellent, alij repugnarēt: maior nē fides adhibenda est Diodoro Siculo, qui Deorum procreationem, & interitum, ac multiplicatam describit, & persuadet: Mendaces vtique sunt, & mendacium locuti, quod & vos creditis, veritatem autem, quam Deus per amicos suos Prophetas, & os Domini in terris pronunciauit, spernitis. Quid enim magis nature repugnans, quā Deos plures dari omnipotentes, eoque libidini vacare, parricidas celebrari, exules interim posse, atque interemptos arbitrat? *Hæc* (vt ex vestris dixit Cicero lib. 2. de natura Deor.) *& dicuntur, & creduntur stultissime*: at quod nos credimus de Virginis conceptu, & partu singulari, ab ipsa Sapientia propositum est, & sapienter euulgatum, & creditum. Quandoquidem, vt arbores germinant abiq; sui fructu;

HOMILIA IV.

Virginitatem Deiparæ cum fecunditate coniunctam, ex locis sacre Scripturæ, & ex similitudine Apie aperitur.

MVLTA quidem comitabantur integritatem Deiparæ virginitatem, quæ velut quibusdam pyropis mirū in modum illā exornabant, profunda humilitas, taciturnitas, clausura, modestia, verecundia, & aliæ similes virtutes, quæ propria sunt virginum monilia: illud tamen, vt potè singularissimum, prodigiosum, & nunquam auditum, celeberrimam, & splendidissimam illam reddit, quod fecunditatem comitem habuerit, vnde vix secerni potest in Deiparæ Maria virginitas, & fecunditas, adeo virginitas fecunda, & fecunditas virginea esse perhibetur: quod significare volens Maria, dixit per Ecclesiasticum: *Flores mei Eccle. 24.*

fructus honoris, & honestatis. Certè in arboribus diuersi sunt flores à fructibus, hi enim nascuntur ab illis, & istis exortis decidunt illi, cum igitur flores non sint fructus, sed quidpiam ab illis distinctum, non potest reuera mysterio vacare, quod B. Virgo flores suos dicat esse fructus: *Flores mei fructus honoris, & honestatis*. Ego sanè arbitror, illud ibi latere, quod voluit significare, virginitatem suam esse fecundam, non sterilem instar cæterarum Virginum, & ideo flores suos virginitatem eius designantes, dixit esse fructus, quos constat esse fecunditatis non obscurum argumentum: aderat ergo simul in Maria flos virginæ pudicitiz, & fructus maturæ fecunditatis. Existimo autem cōsulito addidisse Deiparam, *honoris, & honestatis*, vt significaret fructum bene-

actione; seruata durtie, & integritate marior aquam defudat; ignem silex transfundit infractus; extra producit speculum fulgentem splendorem cum desuper sol illud irradiat, immò & sol nubem oppositam splendorem reddit, non dissoluta, sed illustrata potius nube; ita fieri posse crede, & Philosophæ, Verbum assumpta carne in vtero Virginis, de Virginis vtero, illæso clauetro prodijisse: *Humano vsu* (ait D. Leo serm. 2. de Natiuit. Domini) *quod credimus, caret, sed diuina potestate subnixum est, quod Virgo conceperit, quod Virgo pepererit, & Virgo permanserit. Non hic cogitur parentis conditio, sed nascentis arbitrium, qui sic homo natus est, quia volebat, & poterat.*

S. Leo.

Æschyl. apud S. Iust. Mart.
Sophocles.

Summi est potestas omnis, & gloria Dei. dixit A. Æschylus apud Iustinum Mart. lib. de Monarchia, & apud Athenagoram oratione ad gentes Sophocles cecinit: *Vnum profecto numen, vnus est Deus. Qui condidit cælum, & solum terræ patens.*

ergo qui omnia fecit, cuique cuncta parent, potuit carnem in Virgine assumere, & ex ea Virginitate seruata concipi, & nasci: *Motus autem quo hæc gesta sunt* (ait Macharius ad Philosophos in Concilio Niceno lib. 2.) *omnis creatura rationalis cogitationem transcendit. Miraculum namque Dei est fugiens rationem*. Tandem Theodotus Ancyræ Episcopus oratione de Natiuit. Salvatoris in Concilio Ephesi l. tom. 6. append. 5. c. 2. ait: *Quare Gentiles, qui fabulosa contra rationem, & omni ex parte impossibilia admittunt, excusationem non habebunt de peccato suo, quod non crediderint; quæ tantum supra rationem sunt, possibilia tamen omnipotenti, qui dixit, & facta sunt, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.*

Macharius.

Theodor.
Ancyren.
Episc.

Cicero.

benedictum ventris sui, cum ex eo per natiuitatem erupit, virginis honorem, & honestatem minimè læsisse: ac tandem cenſeo, notanter beatam Virginem vocasse in plurali virginitatem suam flores, & partum eius fructus, quia virginitas Marię, vt que prima religioso voti cultu Deo fuerit oblata, origo reliquarum fuerit, que in tot virginibus effulgent, vnde licet in se sit vnicus, & singularis flos, plures tamen exitit in virtute: & similiter, quia Christus futurus erat radix fructuum innumerabilium, hoc est, innumerorū ferè prædestinatorum, qui fructus sunt sanguinis Christi Iesu, idè merito Deipara non in singulari, sed in plurali vocauit filium suum fructus, non fructum, in quo etiam sensu mihi loquuta videtur, cum dixit: *à generationibus meis adimplemini: vnam solum habuit generationem, & plures illas vocat; quia spiritu propheticò agnoscebat, initium illam vnam fore penè infinitarum spiritualium regenerationum, quibus penè infiniti lauacro baptismatis in filios Dei erant regenerandi, & renascendi. Ad idem etiam mysterium virginitatis, & fecunditatis manifestandum ipsa Virgo dixit Cantic. 7. omnia poma noua, & vetera seruaui tibi, dilecte mi: poma, & fructus veteres erat fecunditas, apud veterem legem in magno precio habita, poma verò noua, & noui fructus, sunt virginitas, quæ in noua lege gratiæ mirum in modum æstimatur, vtraque tamen hæc poma, affirmat Maria seruasse dilecto suo; quia virginitatem colens, & illam inuiolatam semper conseruans, tam singulari fecunditate fuit diuinitus prædita, vt non minus, quàm Deum, & hominem virgo manens, conciperet, & pareret.*

*in volatibus est apis, & initium dulcoris habet fructus eius: quæ verba mirificè conueniunt in Mariam, fuit enim breuis, hoc est exigua per humilitatem: Ecce ancilla Domini, & Christus Dominus fructus ventris eius initium fuit, est, & erit, ac fons perennis omnis suauitatis, & dulcedinis animam tam in hac vita, quàm in futura iucundantis, vnde vbi nostra vulgata legit: *Initium dulcoris habet fructus eius: Eruditus interpres Vatablus vertit: Fructus eius origo dulcium. quod, & significantius expressit versio LXX. Interpretum, dum legit, & principatus dulcoris fructus eius: sicut autem nulli prius dulcis, & gratus est fauus, quàm ipsi api, ita nulli prius dulcis exitit fructus Beatæ Virginis, quàm ipsi cum è materno vtero, velut ex turgente gemma, instar arboris fructus erumpens, non solum dolore parturienti non intulit, sed singulari animi lætitia eam perfudit, vnde Isaias id præuidens dixit: *Transiit in pace, semita in pedibus eius non apparebit: alij filij cum è materno vtero egrediuntur, non transeunt in pace, sed in dolore parturienti iuxta illud: *In dolore paries filios tuos: et* Gen. 3. Christus Dominus transiit in pace matris, hoc est absque vilo eius dolore, igitur integra violata manente virginea eius integritate, alioquin à dolore non fuisset immunis, cum violatio dolorem pariat propter diuisionem illarum partium. Atque Incognitus Dauidem dixisse in persona Christi: *Tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab vberibus matris mee: (sic enim loquitur) Per ista verba: Christus commendat duo, scilicet matris integritatem, & suam cum verbo hypostaticam vnitatem. vbi nota, quod aliqua sunt, quæ Deus facit se solo, sicut est anime creatio; aliqua facit, sed mediante creatura, vt quod vinum nascatur in vite. Vnde quod homo nascatur de muliere, est opus nature, quia Deus illud facit mediante natura; quod autem quis nascatur de Virgine, non est opus nature, sed solius diuinitatis potentie. Ad ostendendum ergo, quod nou modo naturali Christus natus est, sed supra naturam,****

Eccle. 24.

Cant. 7.

Eccle. 11.

*eam, quia saluo virginitatis sigillo, hoc sua natiuitatis soli Deo attribuit. Hæc incogniti expositio, etsi à quibusdam mordeatur, immèrito tamen, quia præter Titelmannum, Eusebium, & Patriarcham Aquilensem. Et Agellium insignem psalmodorū interpretem, Sanctus etiam Theodoretus illam amplectitur in commentario huius loci, qui omnes docent Dauidem voluisse ostendere Christum Dominum, non iuxta naturæ ordinem, ac cæterorum, animantium, quæ ex mari, & foemina generantur, ortum fuisse, nec alium patrem, quam cœlestem habuisse, ex quo inserta in sequentibus verbis: *spes mea ab vberibus matris mee, quasi diceret: quemadmodum nullum alium generationis meæ patrem præter te habui, ita non alius præter te, tota spes mea est, ipse etiam Agellius pro eadem expositione, hæc duo egregia, ac valde notanda testimonia adducit: primum est Eusebium ex insigni libr. 10. de Euangelica demonstratione: Sicut mihi, inquit, auxilio fuisti, cum corpus humanum suscepissem: & ex ipso, qui me gestabat, vtero, tu ipse Deus meus, & pater meus, tanquam obstetricis munere functus, carnem sancti Spiritus opera compactam extraxisti, tuamque potentiam interposuisti, ne aduersaria potestates, & nequæ spiritus insidias, aut fraudibus suis, meo ad homines aduentui inuidentes se opponerent: Secundum affert ex ipsius expositione in psalm. Ostendit, inquit, non secundum naturam, neque, vt ceteri homines, & reliqua animalia, quæ ex mare, & foemina gignuntur, ad eundem quoque modum eius generationem esse perfectam, sed amplius quiddam in ea fuisse præter vsitatum ordinem, cuiusmodi nature. Hanc eandem exposuit. D. August. refert epist. 120. ad Honoratum, ita enim ait: *Tu extraxisti me de ventre, si ad ipsum Iesum de Virgine procreatum refertur, quasi alios Deus non extrahat, in cuius prouidentia est hic ordo nascendi? an inde significare voluit, partum Virginis, seruata Virginis integritate mirabili, cum ait: *Tu extraxisti me de ventre: quod illic mirabiliter factum****

Titelmannus sup. psal. 21. Euseb. sup. lib. 10. Euang demost. Patriarcha Aquiles. sup. Plal. 21. Theod. ibid.

Eusebium.

Eusebium in Psal. 21.

D. August.

*est, cum Deus fecisse dicitur, nemini incredibile videatur: hæc August. Germanus igitur (vt paucis dicam) sensus illorum verborū est: *Obstetricante manu tua d. Deus, extraxisti sum ex vtero matris præter consuetum modum, vsurūque parienti, cum Virgo peperit & post partum virgo permanit. Verum præter hæc, illa apis omnibus notissima conditio, hoc mirabile mysterium luculenter delineat, D. Ambrosio dicente: *Digna virginitas, quæ Apibus comparatur, sic pudica, sic continens, rore pasciunt, nec scit concubitas: sic beata Virgo nesciens virum, cœlestem rorem Verbi diuini vtero suo recipiens, Spiritu sancto illam obumbrante, Christum admirabili aded, ac singulari modo concepit, vt meritò Diuus Bernardus ad instar Phœnicis quæ vnica est, Mariam describens diceret: *Vnum est, in quo, nec primam similem visa est, nec habere sequentem; gaudia matris habens cum virginis honore. Maria privilegium est, non dabitur alteri, singulare est, sed continuo etiam indicabile inuenitur. Gregorius tamen Nissenus se continere non potuit, quin ad tantæ nouitatis contemplationem admirandus diceret: *O miraculum ingens, Virgo mater fit, & virgo permanet; vides opus nouum nature. In aliis foeminis, quamdiu virgo aliqua est, mater non est: posteaquam enim mater facta fuerit, virginitatem non habet: hic verò duo illa nomina simul concurrerunt. Eadem enim Mater, & virgo est; at neque virginitas partum prohibuit, neque partus virginitatem soluit. Sicut autem apis dulcem fauum conficit ex melle, & cera compactum, ita & Beata Virgo melle diuinitatis, & cera humanitatis Christum instar mellis faui compositum in apario vteri sui mirificè elaborauit: ad quod alludens Hugo Victorinus sermone de beata Maria pertractans illa verba Cantico. *Et odor vestimentorum tuorum, quibus adiungit & illa alia: *Odor vnguentorum tuorum, & lac mel sub lingua tua: docet tria hic commendari in B. Virgine, labia, linguā, vnguen-*******

D. Ambros. lib. 1. de Virginit.

D. Bern. serm. de B. Virg. in verba Apocal.

Greg. Niss. in ora de Christi Natiuit.

Hugo Vico. serm. de Assumpt. Mariae.

ta, in labiis osculam, in lingua eloquium, in vnguentis odorem, ita vt tota Trinitas veniat ad Virginem, quæ susceperat in labiis ab ore Patris osculum: in vtero Patris verbum, & in vnguētis Patris, & verbi spiritum: *Faunus*, inquit Hugo, *mel, & ceram habet: mel diuinitas est, cera humanitas: faunus Verbum caro factum est in Virgine, ac si Deus dicat: Ego expertus sum quod laudo, faunus distillans labia tua: Ego deninētus tibi charitate, osculo oris mei labia tua pressi, simulque dulcedinem verè expressi. Valde expressi dulcedinem, & verè expressi suauitatem, quando meum tuam in te sociavi, & per tuam à te cum meo pariter, & tuo exiui.* Ad hæc penè innumera alia reperio, quibus (si credimus D. Isidoro, D. Ambrosio, Auicennæ, Aristoteli, Plinio, Bercorio) Maria api persimilis esse perhibetur. Si apes secundum etymologiam D. Isidori lib. 12. interpretatur sine pedibus: quia re vera cum nascitur, illis caret, certè Maria ita clausuræ custodem se exhibuit, ac si pedibus careret, quod si ad Elisabetham visitandam proficiscitur, apis alas assumit, vt innuunt Euangelistæ verba: *In montana cum festinatione, ne, vt denotauit Ambrosius extra domū diū in publico versaretur.* Si apes sollicitæ sunt in ædificando domum regi suo, vt tradit Aristoteles, Maria adeo sedula fuit in fabricanda Christi Domini humanitate, quæ propria domus erat Verbi diuini in ea corporaliter inhabitantis, vt S. sancti virtute cooperante, absq; villa temporis mora in solo vnico eius momento illam efformauerit, vt communis docet Theologorum sententia. Si apum (secundum Plinium) per tres ante dies egressus ab aluuario strepitu, & clamore prædicatur, ac diulgatur, etiam Christi ortus, & exitus ex virginis thalami aluuario prædictus fuit in triplici lege, per triam diè significata, scilicet in lege naturæ, gratiæ, & scripti. Et quemadmodum Rex apum, cum egreditur multis apibus cum stipantibus foras prodit, ita nascente Christo: *Subito facta est cum Angelo multitudo militia celestis laudantium Deum.* Si apes, quando

rex non potest volare, vt idem tradit Aristor. ipsæ illum gestant, Maria, quando Christus Rex Regum in infantia sua ambulare nequibat, ipsa brachiis illum ferebat, adeo, vt vsq; ad Aegyptum hoc modo illam portaret. Si apes, quocumq; pergit Rex, sequuntur illum quasi ad nutum ei obsequentes, vt narrat Plinius, certè Maria non solum per imitationem Christum sequuta est, sed ferè semper quocumque ibat, illum vsque ad mortem comitata est, iuxta illud Ioannis: *Stabat iuxta crucem Iesu Mater eius.* Si Apes, vt affirmat Bercorius Rege suo perditio contristantur, & hac, & illac illum quærentes vagantur, donec cum inueniant, Maria Christo Domino, cum esset duodecim annorum, perditio vehementer doluit, & per varia loca circumcurans non cessauit, donec inuenit quem diligebat anima eius: Si apes (vt aduertit Aristoteles, & ad sentum pater) posteriores pedes anterioribus longiores habent, ita primi affectus ad hæc temporalia, siue quibus vita transigi non potest, per anteriores pedes significati (quia vt ait Apostolus: *Primi quod animale est*) tepidi erant in Maria, & quasi emortui, affectus verò spirituales, per posteriores pedes denotati, ipso Apost. ibidem dicente: *Deinde, quod spirituale est, feruentissimi fuerit, & frequentissimi, iuxta illud Iob: Priora tua fuerint parua, & nouissima tua multiplicentur.* Si apes cum nocte adueniente compelluntur extra aluarium in rure manere, exebant facie conuersa versus cœlum, vt tradit Plinius, certè Maria cum dormiebat versa facie in Deum per mentis contemplationem somnum ducebat, vt ipsa de se testatur: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Si apes vaticinatur, auctore Plinio, futuros imbres, & procellosos ventos, Maria etiam vaticinata fuit copiosos imbres, ac ventorum procellam, quibus Hebræi dissipandi erant, dum prophetans dixit: *Dissipasti superbas mente cordis sui: deposuit potentes de sede.* Ac tandem (vt ad id vnde non nihil digressi sumus, reuertamur) si apes

D. Isid. apud Bercor. in reductorio lib. 10. c. 16. D. Ambr. in examen. Auicennæ de apibus.

Arist. l. 9. de animalibus c. 14. & lib. 2. de gene. ani.

Plin. li. 3. de natur. hist. lib. 6. & 9. & lib. c. 6.

D. Isid. l. 12. etym. c. 18.

Ambr. in c. 1. Lucæ.

Aristot. vbi supra.

Plin. vbi supra.

Lucæ 2.

apes nunquam sunt otiosæ, quædã enim inuigilant circa vntum, aliæ cellulas quadras, aliæ rotundas conficiunt, aliæ mella componunt, aliæ futuros imbres explorant, aliæ speculatorum instar, inimicorum animalium in aluarium incursum præcauert, vnde Salomon dixit, vt ex Græco quadam adducit Glossa super c. 33. Numerorum: *Vade ad apem, & discere, quàm sis operosa, quanquæ seriam operationem exerceat, cuius labores, & Reges, & idiotæ ad sanitatem assumunt;* non secus B. Virgo, ita otiositatem virginittatis inimicam odio habuit, vt saltem mente ab operatione nunquam vacaret, ad quod significandum D. Ambrosius de illa dixit: *Legendi studiosior, interca operi.* Quod si dormiendo (vt nuper dicebam) otiosa non erat, sed cõtemplationi vacabat, qui fieri potest, vt vigilans à suauis dilecti cõtemplatione, & ardenti amore cessaret? quod si Apes serenum aërem valde diligunt, quia tunc plus roris inueniunt, Maria serenitate conscientie adeo adamasse constat, vt serenissima Maria ab omnibus appelletur, sicut Imperatorum vxores vocitari consueuerit, vt habetur in l. i. c. nemini licere atque hæc serenitas maxime illam iuuabat ad diuinas laudes alacrius decantandas, nam, vt Ouidius cecinit: *Carmina proueniunt animo deducta sereno.* Ac tandem si Apes est animal bellicosum, vt testatur Isaias dicens; Deum vocaturum fore apem, vt regem Achaz, & populum suum deuastaret, quod constat etiam ex illo Deuteronomij: *Amorrhæus persecutus est vos, sicut solent apes persequi: suis enim pungentibus aculeis vehementem dolorem incutiunt, & sanguinem extrahunt, ita etiam Beata Virgo non solum instar bellicosæ apis, sed tanquam acies castrorum ordinata, aculeo suæ potentie antiquum serpentem ad eò exulcerauit, vt & caput eius conteret, iuxta diuinum elogium, ipsa conteret caput iuum: Hinc discant oportet*

Virgines bellatrices fieri aduersus suæ virginittatis impugnatores: hoc enim genus bellandi multo illustriores, & gloriosiores illas reddet, quàm si ingentes prouincias expugnassent: vnde eleganter Horatius.

Latius regnes euidum domando Spiritum, quàm si Lybiam remotis Gadibus iungas, & vterque Pannus — Seruiat vni.

Orat. Ode 2. lib. 2.

Et Boëtius in eandem sententiam consentiens hæc præclara dixit:

Boët. de consolat. philos. lib. 3. metro. 3.

Qui volet esse potentem, Animos domet ille feroces, Nec vixta libidine colla Fædis submitat habentis.

Certè in hoc genere pro tuenda virginittate bellandi non possum non valde mirari sedulam curam, ac inuictam fortitudinem, qua quondam Gentiles quædam fœminæ mirificè effulserunt, quas in vnum ita eleganter concinnauit Diuus Hieronymus, vt molestè non feram hic acscribere egregia, ac insigni eruditione plena eius verba: *Referunt Athlatham, ait D. Hieronymus in vita Pauli Eremitæ: Galidonium virginem semper in venatibus, semper in syluis, non tumentes vteros seminatum, fastidiaque conceptuum, sed expeditam, & castam amasse virtutem. Quid referam Sibyllas, Erythream, atque Cumanam, & ostendit, quarum insigne virginittas, & virginittatis premium diuinitio? Sacerdos Vestæ Minaria propter suspitionem supri viua defossa est, iniusta (vt reor) pœna, nisi grande crimen putaretur laesa virginittas. Certè Romanus Populus quanto honore virgines semper habuerit, hinc apparet, quod Consules, & Imperatores, & in curibus triumphantes, qui de superatis gentibus trophæa referrebant, & omnis dignitatis gradus eis deo viacedere solitus sit. Claudia virgo Vestalis, eam in suspitionem venisset stragis, & simulacrum maris Idææ in vado Ty-*

D. Hierony. lib. aduersus Iouin. t. 2.

Gloss. sup. c. 33. Num.

Ioan. 19.

Bercor.

Ambr. lib. 2. v. g. init.

1. Cor. 13.

l. i. c. nemini licere.

Ouid. lib. 1. Trist.

Iob 9.

Plin.

Cant. 5.

Lucæ 1.

Isaiæ 7.

Deut. 1.

Gen. 3.

beris hereret ad comprobendam pudicitiam suam, referitur cingulo duxisse namem, quam multi milia hominum trahere nequiverant. Nec mirum hoc de hominibus, cum Mineruam quoque, & Dianam, virgines Deas, finxerit error Gentilium, & inter duodecim signa cæli, quibus mundum volui putant, Virginem collocarint. Triginta Atheniensium Tyranni cum Phidonem in conuiuio necassent, filias eius virgines ad se venire iusserunt, & scortorum more nudari, ac desuper pavimenta patris sanguine cruentata, impudicis gestibus ludere. Quæ paulisper dissimulato doloris habitu, cum remulentos conuiuas cernerent, quasi ad requisita naturæ egredientes, inuicem se complexæ præcipitauerunt in puteum, ut virginitatem morte seruarent Demotionis Areopagitarum principis virgo filia, audito sponsi Leobibeni interitu, qui bellum Lamiacum concitabat, se interfecit, asserens, quanquam intacta esset corpore, tamen si alterum accipere cogereatur, quasi secundum acciperet, cum priori mente nupsisset. Spartiata, & Messenij diu inter se habuerunt amicitias, in tantum, ut ob quædam sacra etiam virgines, ad se mutuo mitterent. Quodam igitur tempore cum quinqueaginta ipsas virgines Lacedæmoniorum Messenij violare tentassent, de tanto numero ad stuprum nulla consensit, sed omnes libensissime pro pudicitia occubuerunt: Aristocleides Mocomerit tyrannus adamauit virginem Symphalidem, quæ cum patre occiso ad templum Dianæ confugisset, & simulacrum eius teneret, nec vi posset auelli, in eodem loco confossa est ob cuius necem tanto omnis Arcadia dolore commota est, ut bellum publice sumeret, & necem virginis videretur. Quo ore laudanda sunt Scedasti filia in Leuctris Boëtiæ, quas traditum est absente patre duos iuuenes prætereuntes iure hostij suscipisse, qui multum indulgentes vino, vim per noctem intulere virginibus, quæ amissa pudicitia, nolentes superuivere, mutuis cociderunt vulneribus. Iustum est, & Loeridas virgines non tacere, quæ cum Ilium mitterentur ex more per annos circiter mille nulla obsceniorum, & pollutæ virginitatis vllam fabulam dedit. Quis valeat silentio præterire septem Milesias virgines, quæ

Gallorum impetu cuncta vastante, ne quid indecens ab hostibus sustinerem turpitudinem morte suserunt: exemplum sui cunctis virginibus relinquentes, honestis moribus magis pudicitiam curæ esse, quam vitam. Nichanor viciis Thebis, atque subuersis, virginis vnius captivæ amore superatus est, cuius coniugium expetens, & voluntarios amplexus, quos scilicet captiva optare debuerat, sensit pudicis mentibus plus virginitatem esse, quam Regnum, & interfectam propria manu stens, & lugens amator tenuit. Narrant scriptores Greci, & aliam Thebanam virginem, quam hostis Macedo corruerat, dissimulasse paulisper dolorem, & violatore virginitatis sua ingulasse postea dormientem, seque interfecisse gladio, ut nec viuere voluerit post perditam castitatem, nec ante mori, quam sui vltix existeret. Sed & Timæus scribit Pythagoræ virginem filiam choro virginum, præfuisse, & castitatis eas instituisse doctrinam. Deo ergo immortalis virginitatis custodi, & auctori honor, & gloria, in sæcula sæculorum: Amen.

HOMILIA V.

Rationes variæ proponuntur, quibus non obscure probatur, decuisse Deiparam Mariam non aliter quam inuiolata eius virginitate Christum Dominum concepisse & peperisse.

ERGO iam integerrimam Deiparam Virginitatem variis rationibus comprobare, non quidem evidentibus, cum mysterium fidei sit ad eò reconditum & obstrusum, non aliter quam per speculum in ænigmatate caliginosæ reuelationis videatur, vnde D. Bernardus serm. 3. in vigilia Natiuit, inter tria fidei difficillima sacramenta illud annumerauerat dicens: Tria opera fecit omnipotens illa maifestas in assumptione carnis nostræ: ita singulariter mirabilia, & mirabiliter singularia, ut alia nec facta sint, nec faciendâ

D. Bernard.

ostendâ sint amplius super terram. Coniuncta quippe sunt adinuicem Deus, & homo, mater, & Virgo, fides, & cor humanum: his duobus fidem accommodauit, quomodo credi potuit, quod Deus homo esset, & quod Virgo manserit, quæ peperisset. rianc. D. Ambrosius lib. de institutione Virginis cap. 5. dixit: Virginem parturire maius est miraculum, quam mortuum reuiuiscere: & Sophron. in synodicis, inter ea quæ in sexto Constantino politano, laudem publicam meruerunt, Mariam post partum intemeratam Virginem permanisse narrat: Quid multa? merito enigma inextricabile videri potest talem reperiri creaturam, quæ vicissim de sua carne auctorem, patremque suum generet, non ab alio, quam quem peperit, fecundata, & quæ eidem simul, & filia, & sponsa, & mater existat. Vtemur tamen ad eò congruentibus argumentis, ut nemo faax mentis diffiteri possit, decuisse valde, ut Verbum diuinum non nisi ex matre Virgine temporalem ortum habuerit. Primam ergo congruentiæ rationem desumo ex grauissimis verbis Concilij Ephesini, vbi dicitur: *Que parit carnem puram, à virginitate cessat, sed quia natum est in carne verbum, Deum custodit Virginitatem; se ipsum ostendens per hoc verbum.* In eo autem id ostendit, quia sicut Verbum diuinum generatur à Patre absque aliqua diuini intellectus, seu potentia generatiua corruptione, ita idem Verbum carnem indutum ex matre, inuiolato manente virginei claustri sigillo, processit, ut enim dixit Theodoretus Anciræ Episcopus, & habetur in eodem Concilio Ephesino: *Nec nostrum Ancir. to. 6. Verbum cum parit, corrumpit mentem, neque Conc. Ephes. Deum verbum substantialem partum eligens in Append. peremit virginitatem: & D. Thomas, qui in exponendis Marianis arcanis, diligentissimam curam adhibuit, alludens ad D. Tho. 3. p. 9. 2. ar. 1. Hoc fuit conueniens proprietati ipsius filij, qui mittitur, qui quidem est verbum Dei: verbum autem absque omni corruptione cordis concipitur: quinimmo cordis corruptio perfecti verbi*

D. Ambros.

Sophron.

Conc. Ephes.

Theodor.

conceptionem non patitur: quia ergo caro fuit à Verbo Dei assumpta, ut esset caro Verbi Dei, conueniens fuit, quod etiam ipsa sine corruptione matris conciperetur: Vnde D. Ignatius Martyr inquit: *Decebat creatorem D. Ignat. non consuetudo, sed peregrino, & admirando vii Martyr epi. partu, utpote omnium Opificem. quibus cõ- ad Heron. sonant, quæ præcitato loco Theodore. Theod. Antus scripsit: Si quod natum est, matris integritatem illa sam conseruauit, apud recte rationem. 2. habitiocinantes Deum esse vtiq; cognosceret. Ac ea in Syn. tandem eleganter in huius confirmatio Ephes. to. 6. nem S. Maximus Taurinensis Episcopus c. 10. dixit: *Duas in Christo generationes legimus, S. Maxi. hõ. sed in vtroque comprehensæ diuinitatis est 1. 2. & 6. in virtutem: ibi enim eum ex femetipso genuit natum. Dom. Deum, hic enim Virgo Deo cooperante concepit: ibi sine initio, hic sine exemplo; illa ante hominem, ista supra hominem; illa incognabilis, ista mirabilis. Generationem ergo eius quis enarrabit: sed si narrari non potest, credi potest, si lingua deficit, fides proficit. Quid hoc est miraculi? secreto quodam, incomprehensoque conceptu procedit de mortali femina diuina progenies. Hodie nona semineis sexus gloriæ peperit Virgo, & quod vniuersa nobiscum creatura miratur, natus est homo non per hominem procreatus: nascitur Christus ex Maria, ut sexus femineus hominem daret, & Deum proderet integritas virginalis. hæcenus S. Maximus.**

Secunda ratio sit, quia nemo est tam iudicij inops, qui inficiari possit, quod supposito immutabili Dei decreto, ut filius eius, quem ab æterno genuit, in tempore conciperetur & nasceretur, decuisse conceptum & partum eius digniorem, ac puriorem reliquis omnibus esse; ille autem dignior, & purior est, qui concipientem, & parientem non violat & corrumpit, sed integram relinquit; hoc igitur conceptionis & ortus genus habuit Dei Filius, perennis puritatis fons, vnde eleganter D. Chrysoctomus rationem hanc tangens dixit: *Ingressum omnium Domini D. Chrys. hõ. digniorem esse oportet, quam nostrum. Regim. 49. in Gen. enim fuit introitus: Oportebat autem, & partum cum nostra natiuitate communicare, &*

partim alienum esse, & utraque hæc fuerunt. Nam de utero prodire, commune habet nobiscum, absque nuptiali autem congressu nasci, supra nostram est natiuitatem. Naturale est conceptum fieri in utero, supra naturam humanam est absque commistione esse pregnantem. Et propterea utraque habuit, ut excellenciam, & communionem, quam habet tecum, discas. hæc ille.

Tertia ratio, quia cum Christus numquam legatur damnatum aliquod, dum vixit, alicui intulisse, quin potius multis multa bona condonasse, ut dixit Petrus: Qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes: rationi consonum erat, ut dilectissimæ matris suæ integritati nullum proximus detrimentum inferret, sed pertransiret potius uterum maternum benefaciendo, non lædendo. Certe alij Prophætæ edificabant, & plantabant in agro Domini, prius tamen euellabant & destruebant. iuxta illud Ierem. *Et euellas, & destruas, edifices, & plantes.* Christus autem Dominus, qui Isai. 1. vocatur: *edificator sepium, non destructor*, ingreditur mundum non euellens, & destruens in matre virginittatis sepem, & inexpugnabilem suæ integritatis murum, sed illum potius mirabili suo ortu magis firmans, & stabiliens. quod pulchre videtur significare sponsus Cant. 8. dicens: *Quid faciemus sorori nostre, quando alloquenda est?* (scilicet ab Angelo in Annunciatione) *si murus est, edificemus super eum propugnacula:* ac si dicat, licet muro virginittatis munita sit, propugnaculis tamen immaculatæ cõceptionis, & mundissimi ortus eam corroboremus: sequentia etiam verba: *Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis:* id ostendunt, cum Cedrus eius naturæ sit, ut nunquam putrescat, & ideo apud Antiquos æternitatis symbolum semper extitit, ut docet Pierius, quare diuinus sponsus Matris Virginittatem in æternum duraturam non obscure ibi prædixit.

Quartam rationem docuit me D. Anselmus in lib. 2. cuius titulus est, cur Deus

homo? ubi tradit voluisse Christum ex Virgine concipi, & nasci absque viuali opera, ut hunc mirabilem, inusitatum, immo & inauditum nascendi modum suæ subiacere potestati ostenderet: verba D. Anselmi hæc sunt: *Quatuor modis potest Deus facere hominem, videlicet, aut de viro, & femina, sicut vsus monstrat; aut nec de viro, nec de femina, sicut creauit Adam; aut de viro sine femina, sicut fecit Euam; aut de femina sine viro, quod nondum fecerat. Vi uir hunc quoque modum probet suæ subiacere potestati, & ad hoc ipsum opus, delatum esse, nihil conuenientius, quam ut de femina sine viro assumat illum hominem, quem querimus. Verum autem de Virgine, vel non Virgine dignius hæc fiat, non est opus disputare, sed sine omni disputatione asserendam est, quia de Virgine, Deum & hominem nasci oportet. hæc ille.*

Quinta ratio sit, quia decebat valde eum, qui legem de honorandis parentibus condiderat, ne, cum nasceretur, virginittatis honorem in matre minueret, sed potius augeret, quod sane præstitit Christus; nam cum in omni partu semper concurrat dolor parentis, & fletus nascentis, certè licet ipse fletus, & lacrymas in suâ natiuitate non respucit, iuxta illud Sapientia 7. *Primam uocem similem omnibus emisit plorans:* in matris tamen partu dolor non admisit, sed eam potius eximia lætitia perfudit, iuxta illud Isaiæ: *Germinans germinabit* (scilicet Maria) *& exultabit lætibus abunda:* gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron: certè gloria hæc Libani nulla est alia, quam illa, quam ipsa Virgo significauit dicens: *Ego quasi Libanus non incisus odorem euaporauit:* ac si diceret: ego sine scissura claustri virginittatis Christum peperit: alij sceminae, dum pariunt, fædiore & sordidiores redduntur, partus autem Mariæ ita pulchram illam reddidit, ut decorem Carmeli & Saron induisse uideretur.

Sexta ratio: quia cum Christus cohabitare, & suadere ueniret inusitatum virgi-

Deat. 6.

virginitatem, quæ fere apud omnes in opprobrio erat, Moyses dicitur: *Maledicta sterilis, que non parit:* oportebat ut tam ipse, quam mater eius Virginittatem perpetuo colerent, ut sic quod postea de virginittate Euangelicis eunuchis prædicaturus erat, & facilius, & efficacius suaderet; ille enim perfectus censetur Magister, qui cepit facere, & docere, ueniens igitur ad docendam virginittatem non debebat prius matris violare integritatem, quam facile illæsam custodire poterat, sic enim fiebat ut tam filius, quam mater exemplum essent virginittatis, quod magni momenti erat ad illam reliquis suadendam. hinc Gregorius Nazianzenus oratione de laudibus Basilij dixit: *Christum ex Virgine oritur, virginittatem uelut lata lege sanciens:* non quod præcepto ad virginittatem compulerit, sed quia efficacia exempli uia ad illam sectandam trahat. Ad idem etiam tendunt uerba Ioannis Damasceni dicentis: *Christus Virginittatis decus, & ornamentum est, ut qui non modo ex parte citra congressum genuiuit, sed etiam carnem ex Virgine sine uirili congressu assumpsit:* ipseque omnibus numeris absolutam virginittatem in se ipso ostenderit: unde merito D. Ambrosius lib. de institutione Virginis, Christum virginittatis ducem, Mariam uero virginittatis uexilliferam appellauit, cuius sane uexillum militiæ sequitur celestis Virginum exercitus, eodem Ambrosio dicente: *Hæc est celestis illa militiæ, quam laudantibus exercitibus Angelorum promittebat in terris,* Luca 2. ac tandem Theodoretus dixit: *Christus Dominus honorauit virginittatem, ut qui natus sit ex Virginittate, prout virginittatis germinauit, & hos inuolentes, & qui non marcescunt flores, offert creatori.* Accedunt his egregia D. Gregorij Nazianzeni carmina:

Act. 1.

Greg. Naz. orat. viges.

Damascenus l. 4. fidei. c. 25.

D. Ambros. l. de instit. Virg. cap. 5.

D. Ambros. l. de Virg. Theodoret. in fide Historie religiose.

D. Greg. Naz.

Aue quidem umbræ in paucis splendore micabat, Dum lex iura daret terris, & in orbe uigeret;

Exiguus spectanda notis.
At postquam Christum, per casta viscera Matræ
Absque patre, & tedis uita progressus in auro,
Lustrauit muliebri genit, tū deniq; nostro
Virginittas generi præclaro lumine fulsit.
Conubium tantum exsuperans, & vincula uite,
Quantum animus carni præstat, conuexa oculis
Regia tellurem superant, quantoq; fugacè
Illud in æternum durans præstantius ænum est.

Septima ratio: Christi liberalitati, & munificentia in remunerandis hospitibus, à quibus recipiebatur, innitur. Domum Zacchæi ingressus ore dixit, & opere compleuit: *Hodie salus Domui huic facta est:* ingressus Domum Marthæ, & Mariæ ad illarum preces Lazarum mortuum earum fratrem ad vitam reuocauit, ac tandem sepulchrum, in quo per triduum iacuit, quasi ei hospitium persoluens, ad eò illustrauit, ut de illo Isaias prædiceret: *Et erit sepulchrum eius gloria.* Et quidem si hominis grati illud ingenium est, ut beneficium receptum, quoad possit, rependat, ut uidimus in Eliâ, qui Sareptanæ uiduæ placentulam sibi datam, ad eò liberaliter persoluit, ut per multos dies tempore ingruentis famis, nec farina de hydria deficeret, nec lecythus olei mimueretur, ut sacra Regum narrat historia. Elifaus etiam cum frequenter hospitio reciperetur à quadâ pia femina, gratum ad eò se illi exhibuit, ut omnia debita illius creditoribus solueret, & filium suscitaret: cum igitur Beata Virgo speciali illo uirginæ uteri suo hospitio per integros nouem menses Christum Dominum suscepisset, summaque sit Christi erga benefactores suos gratitudo, consequens est sacram illam domum non violasse, nec permisisse ad introitum, aut egressum illum iacturam aliquam pati, unde D. Hildiphonus lib. de perpetua virginittate, & parturitione Mariæ dixit:

Oper-

D. Ildesof. Oportuit, vt primam Genitricis integritatem de virgin. nascens incorrupto custodiret, & complacitu partu Mariae. tum claustrum pudens sanctitatis hospitium virtus diuini spiritus infusa seruaret. consono- nant his, quae D. Chryfolog. eleganter scripsit: Qui ingreditur, & egreditur, & introitus sui, & exitus nulla vestigia relinquit, diuinus habitator est, non humanus, & qui conceptu suo virginem feruat, & orta sua relinquit virginem, non terrenus homo est, sed caelestis. Nec fas certe est dicere, Christum Dominum post egressum ex matris utero, factam virginem claustrum iacturam diuina virtute postea reparasse, nam qui eadem facilitate poterat integram illam seruare, superfluum sane fuisse illam ortu suo violare, quam confestim redintegrate volebat. vnde cum mirabilis sit

D. Petrus Chryfolog. ser. 41. (B. Petro Damiano id attestante) & valde praeclentius Virginem incorruptam manere post partum, quam corruptam ad virginalē decus redire post lapsum, quia & maius est quemlibet claustrum ianuam ingredi, quam eam, quae patuerint, ianuam claudere: rationi consonum est, vt id quod perfectius ab omnibus putatur, filium matri suae praestitisse putemus.

Octaua ratio sit, quia cum primus Adam de terrena terrenus, typum gesserit secundi Adam de caelo caelestis (vt verbis Pauli vtar) oportuit, vt sicut ille ex terra virginea nullius culturae subiecta procreatus fuit, ita etiam Christus ex utero Virginis, & matre intacta nasceretur; qua rationem his verbis illustrauit Ambrosius. ser. 39. Adam de terra virgine natus est, & Christus de Maria Virgine procreatus; illius maternum solum necdum scissum fuerat, istius maternum secretum nunquam concupiscentia violatum: Adam Dei manibus plasmatum est limo; Christus Dei spiritu formatur in utero. vterque ergo oritur sine patre, vterque Virgine oritur matre: in eandem rationem recidit alia, quam assignat Aug. ser. 14 de Natiu. Christi, vt sicut in caelo Christus habebat patrem incorruptibilem, sic in terra haberet matrem omnino corruptione carentem.

Nonna ratio, & valde singularis, traditur ab August. lib. de sancta Virginit. v. D. Aug. lib. bi ait: Oportebat caput nostrum ex de Virginit. Virgine nasci, vt significaret membra e. 6. sua de Virgine Ecclesia secundum Spiritum sanctum nascitura: Ecclesia enim, cuius filij sunt Catholici, immaculata est ex concubitu, foecunda partu, Virgo perpetua, concipit non a viro, sed Spiritu; parit non dolore, sed gaudio; nutrit non vberē corporis, sed lacte doctoris, vt verbis eiusdem Augustini vtar serm. 6. in nat. Domini.

Decima tandem ratio sit, decessisse Christum Dominum ex matre Virginis oriri, vt etiam ex vi conceptionis peccato originali careret: nam vulgaris modus humanae conceptionis hoc genus peccati parit, & conceptio vero ex sola Virgine absque vitili opera omnis peccati expertus est, & consequenter Christi conceptio non potuit esse immaculata, quae ex Virgine fuit a Spiritu sancto obumbrata. vnde D. August. inquit in suo Enchyridio: Nulla voluptate carnalis concupiscentiae seminata, si- ne conceptus est Christus, & ideo nullum peccatum originaliter contrahens, & lib. 13. de Trinitate cap. 18. Non interfuit concupiscentiae carnalis, per quam seminatur, & concipiuntur caeteri, qui trahunt originale peccatum, sed ea penitus remotissima, credendo, non concumbendo, sancta est secundata virginitas, vt illud quod nascebatur, ex pro- paeque primi hominis, tantummodo generis, non etiam criminis originem duceret: cui sit honor & gloria in saecula saeculorum.

Amca.

Amca.

Amca.

Amca.

Amca.

Amca.

Amca.

B. Petr. DZ. ep. 4 c. 10. & habetur 1o 3. Bibl. SS. Pat.

3. Cor. 15.

D. Ambros.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

HOMI-

HOMILIA VI.

Ex diuinis oraculis aggredimur iam probare perpetuam Deiparae Mariae virginitatem: Exordimur autem a tribus valde memorandis; Primum est: Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius: Secundum: Mulier, si suscepto semine pepererit masculum: Tertium: Viam viri in adolescentula.

VAMQVAM haeretici Ebionitae, primi, & praecipui Marianae Virginitatis hostes, in Dominico agro instar pestifimae zizaniae pullulantes (vt auctor est Tertullianus) & tamquam ex serpentino semine procreati nouae Euae calcaneo insidiantes, diligentes adeo, ac celeres illius impugnatōres se exhibuerunt, vt ab incunabulis ipsius Ecclesiae Catholicae acerrime illam insectarentur, vt testis etiam omni exceptione maior extat percelebris Martyr Ignatius, qui Apostolorum vidit aetatem, & illius ecclesiae certamina expertus est: hic certe non semel de impiis haereticis conqueritur, quod Mariae virginitatem proscindere tentarent: Partum (inquit) Virginis calumniantur: diligentior tamen, & multo sollicitior extitit Dei providentia, virginitatem futurae matris suae a primordiis creationis mundi, singulari oraculo stabilis, quo illam velut scuto praemunitam haereticorum iacula laedere nequirent, vnde egregie ad id zepiciens Leo Papa serm. 2. de Natiu. Domini dixit: Deum omnipotentem, & clemens statim, vt nos Diabolica malignitas veneno suae mortificauit inuidiae, praedestinata renouandis mortalibus suae pietatis remedia inter ipsa mundi primordia praesignauit. Primo enim cap. Gen. affatus Domi-

Gen. 3.

Leuit. 12. Prou. 31.

Tertul. de carne Christi.

S. Ignat. Mar. in ep. ad Trallianos, Philadelph Magnefianos.

Leo Papa.

nus seductorem serpentem, verba illa dixit: Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius: in cuius loci expositione, licet quantum ad id variant Doctores, quod quidam legunt ipse seu ipsum, scilicet semen contere caput tuum, vt D. Cyprianus, irenaeus, Hieronymus, Chryfologus, & Paraphraustes Chaldaeus: Alij vero, vt D. Chryfostomus, Augustinus, Gregorius, Ambrosius, Bernardus, Beda, & Eucherius vulgaram lectionem seruantes legunt: Ipsa contere caput tuum. Consentiant tamen in eo, quod licet hoc, vel illo modo legas, hoc loco praedicatur Deiparae Mariae virginitas, cum de solo semine mulieris facta sit mentio: si enim illa ex viri semine conceptura esset, non matris solius, sed viri praecipue semen diceretur eius filius, quem ipsa cepit serpentis contritura e rat Hinc eleganter Rupert. dixit: De quo femine haec dicuntur, nisi de vno qui est Christus? ipse namque solus ita semen mulieris est, vt non etiam viri semen sit. consonant verba antiquissimi auctoris Serapionis, apud Lippomanum super cap. 3. Gen. vbi ait: Inimicitias ponam inter semen tuum, & semen illius: nonne clarum est pronunciatum de Christo? quem sine semine peperit intemerata Virgo; singulari enim semine, non numero multitudine, femina: hanc intelligentiam illustrat mirifice quod S. Cyprianus acute adnotauit dixisse Deum: Ponam inimicitias inter te, & mulierem: non vero pono, ne ad Euam pertinere videretur. Verbum ergo promissionis protulit, quod transmittitur in futura: Ponam, inquit, inimicitias inter te, & mulierem: id est, suscitabo mulierem, quae repudiata facilitate credendi, non solum te non audiat, sed ipso etiam Gabriele deferente verbum, rationem promissionis exigit nouitate, dicendo: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Secundum testimonium ad probandum B. Virginitatem absque violatione integritatis Christum conceptione, celebre est

D. Cypri. lib. 2. testim. aduer. Iud. eos c. 9. Iren. li. 4. con. haeres. c. 78.

D. Hiero. in Hebraic. in Gen. S. Chrysol. ser. 163.

D. Chryf. ho. 17. in Gen. de Gen. ad lit. ca. 36.

D. Greg. li. 1. cont. Manic. Moral. D. Amb. lib. 7. de fuga Sa. Bern. h. 6. super fig. magn. D. Bern. h. 6. super fig. magn. D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

D. Bern. h. 6. super fig. magn.

Cccc

obitu Valentinianni Imperatoris, ut legi-
 tur in *Historia* in *iuvenete*, ex prelectio-
 quando reperitur in aliquibus codi-
 cibus notitiae vulgatae: & per transe-
 mentem sequitur, ut *Beata*, & alij voluit
 scopum Salomonis esse, indicare instabi-
 litatem vitae adolescentium, ad quod
 proponitur illas vias aquile in terra, &
 quoniam nullum celsingitur vestigium,
 ut sic postea diffinitam cognita con-
 siderare esse vitam in adolescentia, quia
 via viæ illius vultus, variis, & invari-
 lis est, ac in diuersa sequebatur, & per
 nam in omnia maritima, ita ut diffinita
 apprehendere, quod tendit, cum in
 quoniam illorum verborum inanis pu-
 gnam, quos vidit *Diocletianum*,
 cogitationes variis quæ in corde va-
 gi, & liberum ad electos, de quibus *Paulus*
Lyncus in *ecce* *Poet* dixit:

Das. 7.

Orat. in or-
se. ante med.

*Ce sus in vitam bestis, montibus asper,
 Falsum caribus nuptis, prodigum eius
 Sublimis, opulentiæque amara ratione
 penite.*

Vitam hanc hinc expositionem mi-
 nime improbam, ut non illas tamen pa-
 riter dicitur, ut non quia originale: *Te-
 berrima* habet, *via viri in H. dicit*, id est, a-
 dolescentia abecondita, & incognita vi-
 ro, unde *D. Hieron.* super cap. 7. *Matth.* in-
 quit: *H. dicitur: solum puella vel virgo, sed
 cum spiritu, Virgo descendit dicitur, & se-
 creta que inquam virum paruerit abstru-
 bus, sed in aere parentum delictis custodita
 sit: hinc quæ per portam, quæ de H. dicitur
 suntibus mouere dicitur, propriè virgo H. d-
 ma appellatur: Et quoniam cum nos pugna
 membra, non patet ne arbitrio H. d. in
 muliere vixit legisset, sed in ea que Virgo est,
 ut non solum Virgo sit, sed Virgo inanis et a-
 tis, & inanis adolescentia, præ est emiserit,
 ut Virgo sit: verba nostra vulgata in mul-
 tis Codicibus, & Paraphrast. Chald. trans-
 tulit: *Viam viri in Virgine*, accedat *Pagai-
 na*, *Lya*, *Alf* *loras*, *Clarus*, & *Cudia*.
 Cuius multi alij etiam existimant. *LX.*
 vertit: *in adolescentia*: Librationem ta-
 men incuria quidam nisi sunt dicere*

Paraph.
Chald.
Pagnin.
Lya.
Hilar.
Clarus.
Cair.

possit am fuisse particulam illam, in adole-
 lescentia, qui error facile irrepisse po-
 tuit, nec enim illi (inspiciunt) ignorare pro-
 uenerunt: quoniam significatiorem illi-
 lius vocis *Halma*: num quia idem Salo-
 mon superius reperit res illas vias, quas
 sibi diffinites dixerat, ut sibi notissimas,
 idcirco illas in exemplum addidit ibi,
 ad ostendendam vitæ humane instabi-
 litatem: ergo ne dicatur Salomonem sibi
 contradi- cere, videtur (si uult) dicendum
 res illas vias, quas intellectioni diffinites
 dixit, alia delentur, & instruuntur mys-
 teria significare, quoniam que manalis
 aquila volans, colubus grassas, & crasti-
 nis manis præ se ferunt: cum quia cum
 Salomon tanto sapientie lumine fuerit
 illustratus, ut de eo facta scriptura dicitur:
Deum de diffinitum sapiens vixit adiu, ut
nemo enim illum spualis fuerit, nec possit cum
fuerit esse: non adeo venisimile est ea sibi
 diffinita fuisse, que meridiani *Philosopho*
 facillima sunt. Voluit ergo Salomon
 iura hanc venisimam ibi virginis partus
 mysterium necesse referre, quod sane dif-
 ficilissimum est cognita, quam aquila vola-
 nus, quam via mans in manu, & colubus
 femina super portam, hanc enim omnia
 vere fundant, & diuidunt partes compo-
 nitum, per que transiunt, in transitu ve-
 ro *Conditio* *Domini*, quando per venam
 partem ex matrem non pendit, nulla
 virginis in gremio se illa facta est, & id-
 eo nullam aliam dicitur nos vestigium
 in ea non esse, ad id ut si agerent, ip-
 sam matrem neque se peperisset, non
 esse: unde postea manaliu communi-
 hancque non partem hanc expositionem
 ne, quod in eo 1 cap. 10. Salomon ve-
 re agit de filio Dei, ut dicitur: *Quis affec-
 tus in celum, atque desuauis? quis conuenit
 spiritum in uentibus suis* &c. hanc etiam,
 quod Salomon non sicut mystico di-
 xit: *Viam viri, non adolescentia*, quia si-
 licet *Conditio* *Domini*, de quo agebat,
 ab instanti conceptionis in uero matre-
 no vir fuit, id est, homo prædictus ratio-
 ne, & discens, alij vero in eo instanti

1 Reg. 3.

Prout. 30.

non

Item. 31.

Hieron. in
serm. de
Assumpt.

Item. 3.

Luc. 1.

R. Accados
quid Galati
lib. 7. de
arcans sa-
re script.

non viri, sed infantes appellantur. Unde
 propter eandem rationem *Item*. 31. dixit:
Femina circumdabit virum, non *adole-
 scens*, aut *infans*; quare iuxta hanc lectio-
 nem sensus erit illius loci: *Tria sunt diffi-
 cilia mihi*, Hebraicè *admirabilia*, Græcè im-
 passibilia ad cognoscendum lumine natu-
 ræ, ac perinde supernaturalia: quod præ-
 fertim affirmat Hieron. de præfenti my-
 sterio serm. de Assumpt. tom. 4. dicens:
*Quod natura non habuit, vsus nescit, ignorat
 ratio, mens non concipit humana, paret calum,
 stupet terra, creatura etiam celestis miratur,
 hoc totum est, quod per Gabrielem Mariae pro-
 mitterit, & per Spiritum sanctum adimpletur.*
 Salomoni ergo visa est mirabilis via A-
 quilæ in celo, cum Christus, ut Aquila
 in celum ascendit, pandens iter ante eos,
 quod nullus ante eum aperuerat, quia ut
 ipse dixit *Ioan.* 3. *Nemo ascendit in celum,
 nisi qui descendit de celo filius hominis, qui est
 in celo*. visa etiam est mirabilis via serpen-
 tis super petram, cum Christus serpens
 salutaris figuratus per serpente æneum
 Moysis, egrediens ex sepulchri spelunca,
 petram superpositam ita subtiliter pene-
 traui, ut à nullo videri penitus potuerit,
 qua transierit. Visa etiam mirabilis est
 nauis in mari, quia cum Christus, ut nauis,
 tot laborum, passionum, & mortis
 fluctibus agitatus fuerit, nullus tamen
 ynquam impatientie naufragium pertu-
 lit. huic autem tertriæ viæ quartam addit
 Salomon, quam ingenue se ignorare fa-
 tetur, scilicet, *Viam viri in Virgine*, id est,
 qua ratione Christus Dominus absq; vi-
 rili semine fecerit sibi viam ad ingredi-
 endum vterum virginem: nec mirum
 cenè hoc Salomoni difficile sibi visum
 fuisse, cum eandem difficultatem agno-
 scens B. Virgo Angelo conceptum Chri-
 sti ei annuncianti obiecerit: *Quomodo fiet
 istud, quoniam virum non cognosco?*

non reuelatorem inscripsit, ad petiti-
 onem Antonini consulis Romani, qui ia-
 terpretationem illius loci exquisierat ab
 eo. respondit hæc verba: *Magnam rem que
 fissi. sed quia scriptum est Prou. 11. qui abscou-
 dit firmamentum, id est doctrinam, maledice-
 tur in populo, dicam tibi rem admodum subli-
 mem*: & statim subdit expositionem à no-
 bis traditam de integritate virginitate
 Mariæ, qua ergo fronte iudæi illam op-
 pugnatæ potuerit? Nec refert, quod quidam
 obiciunt, diffonam esse contextui,
 quia statim post prædicta verba Salomō:
*Talis est via mulieris adulteræ, que come-
 dit & tergens os suum, dicit: Non sum opera-
 tamalum*: ergo in prædicto loco *Halma*
 non significat incorruptam virginem,
 aliàs perperam comparatæ eā adulteræ.
 Respondetur primò, hanc clausulam in-
 dependentem esse à præcedenti, & se sola
 constituere sensum integrum. nam ut ex-
 ponit ibi R. Accados, verba illa referri
 debent ad Adam, qui de peccato suo se
 excusauit dicens: *Mulier, quam dedisti mihi R. Accados.*
fociam, dedit mihi de ligno, & comedi: in quo
 sanè imitatus est meretricem, quæ comedit,
 & terit os suum, & nihilominus con-
 tendit se nihil mali fecisse. Sed secundò,
 & melius respondetur, quod si velint præ-
 dictam clausulam connexionem habere
 cum supradictis, quia post illas quatuor
 vias subiungit Salomon quintum de via
 mulieris adulteræ, tunc verba illa: *talis est
 via*: referenda sunt ad id, quod superius
 dixerat: *Tria sunt difficilia mihi*, id est, ad-
 mirabilia: eodem ergo modo mirabilem
 ait esse *viam mulieris adulteræ*, id est Euz,
 quæ nesciens, quod tenderet in mortem,
 comedit contra Dei præceptum & terit
 os suum, excusando se, & dixit: *non sum
 operata malum*, reiciens culpam in serpen-
 tem. Tertio, Nicolaus de Lyra, & Adria-
 nus Finus præcitatatis locis respondent, cū
 subiungitur: *Talis est via mulieris adulteræ*:
 non de communi adulteræ sermonē esse,
 sed de Synagoga iudaica, quæ hoc loco
 nomine mulieris adulteræ exprimitur: ca

Prou. 11.

Prou. 31.

R. Accados.

enim in monte Sina in susceptio legis
 sponsa Dei efficta. Nam per adoratio-
 nem vituli aduberium spirituale com-
 misit, & cum regem Mesiam non susce-
 perit, in dno in Cruce egerit, negat
 tamen se quidquam in Deum peccasse, &
 quasi tergens os suum dicit: *non sum ope-
 rata malum*: & cum aliquam tanquam fe-
 ra pessima deuorauerit verum Ioseph, &
 biberit eius sanguinem, cum Pilato vult
 lauare manus suas inter innocentes, quæ
 tamen plenæ sanguine sunt, ipsis in Chri-
 stum clamantibus: *Sanguis eius super nos,
 & super filios nostros*. Hæc igitur impu-
 dentissima proterua huius meretricis di-
 gna est admiratio, quæ cum tam gra-
 uis necis Christi scelus commiserit, ad-
 hæc putat se nihil mali fecisse; vnde ad
 illam ait Dominus: *Maculata es in iniquita-
 te tua coram me: quomodo dicis, non sum
 polluta*.

Matth. 27.

Caietan.

Tandem obiicit Card. Caiet. in com-
 ment. huius loci, licet aliqui retineat le-
 ctionem illam: *Viam viri in adolescentula*,
 quod illa, de qua Salomon hic loquitur,
 prius fuerat corrupta, vt sensus sit, diffi-
 cilè esse cognoscere viam viri in adolescen-
 tula iam ante corrupta; moueturque ca-
 ratione, quoniam via viri in adolescentu-
 la virgine, facillè deprehenditur, cum sig-
 naculum integritatis depercat: ac si iam
 ante sit corrupta, nullo pacto nouus con-
 gressus dignoscitur, nec ferri potest, num
 ad illam rursus vir accesserit. Confirmat-
 que hanc suam expositionem ex sequen-
 tibus, nam statim subiungitur: *Talis est via
 mulieris adultere*, quibus verbis manifeste
 videtur cõcludi sermonem fuisse in præ-
 cedentibus de adolescentula iam corru-
 pta. Verùm hæc obiectio Caietani, ex do-
 ctina D. Hieronymi, Paraphrastis Chal-
 dæi præcitatis locis, & germana significa-
 tione illius vocis *Halma*, quæ *incorruptam
 iuuenulam* significat, facillè eneruatur.
 Deindè incredibile est, quod sapientissi-
 mus Salomon inter difficilia, quæ sibi
 videbantur, annumeraret viam incorru-
 ptæ puellæ cognoscere, cum id præter li-

bidinem quam præferret, nullam pro-
 fus utilitatem afferret, alienumque id ef-
 set à Salomone, qui Spiritu sancto affla-
 tus hæc loquebatur, cui sibi honor, & glo-
 ria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

*Integerrimam Mariæ virginitatem a-
 pertissime probat celebre illud Isaiæ
 vaticinium: Ecce Virgo concipiet, Isaiæ 7.
 & pariet filium: quod multiplici e-
 ruditione, illustratur, & ab ho-
 stium calumnijs vindicatur.*

ITEM omnia sacre Scri-
 pturæ monumenta ad veritatem hanc catholicam cõ-
 probandam, illud quidem principem locum tenere ar-
 bitror, quod Isaias Propheta scripsit: *Ecce
 Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur
 nomen eius Emmanuel*. Ita legit D. Hieron. *D. Hieron.*
 & nostra vulgata. Alij ad lectionem He-
 bræam, vt sibi videtur, magis accedentes,
 vertunt: *Ecce Virgo prænans, & pariens fi-
 lium*. Alij cum Vatablo, & Pagnino tran-
 ferunt: *Ecce Virgo prænans, & facta*, sed in
 idem redit. Alij tandem: *Ecce Virgo gra-
 uida pariens est filium*. quibus verbis clarè
 prædixit Isaias inuolantam Mariæ virgi-
 nitatem cum ipsam prægnantem & pa-
 rientem Virginem compellet. Triplici
 tamen via contendunt Marianæ virgini-
 tatis hostes vim huius illustri loci ener-
 uare. primò respondent falsò nos legere
 apud Isaiam: *Ecce Virgo concipiet*: nam lo-
 co illius verbi *Virgo* in originali Hebræo
 est verbum *Halma*, quod significat *puel-
 lam*, siue *adolescentulam*, siue *iuuenulam*.
 hanc solutionem amplexi sunt postea du-
 ces Ebionitarum, Theodosion Ephesius, *Theodof. E-
 phesius, A-*
 & Aquila Ponthicus. Sed cõtra est: nam,
 quia Ponthicus, Gal-
 vt refert Galatinus lib. 7. de Arcanis, R.
 Dauid Kimki in libr. Sciarascim, radice
 244. *Halma* à verbo *Halàm* deriuatur, Kimki
 quod

Vatablo & Pagnino.

Theodof. Ephesius, Aquila Ponthicus, Galatinus, Kimki.

Galatin. vi
suprà.

Gen. 24.

Exod. 2.

Can. 3.

LXX. In-
terp. super
6. 7. Isaiæ.

R. Ionathan
Vzielis fi-
lius.

Canis. lib. 2.
de Deip. c.
16. D. Hier.

D. Hieronym.
in comment.
huius loci.

quod abscondere, seu celare significat: igitur Halma idem est apud ipsos, quod Virgo abscondita, & intacta, quod maximè verum habet (vt egregiè adnotauit ipse Galatinus) quando nomen Halma scribitur cum aspiratione, vt contingit in prædicto loco Isaiæ. Vbi obseruandum est, quod hoc loco excepto nusquam in tota sacra pagina inuenitur Halma cum aspiratione, nisi de Rebecca, cum ibat ad hauriendam aquam, & ex contextu patet, tunc Virginem esse, & de Maria sorore Moysis, de qua dicitur: *Et perrexit Abalma*, quæ etiam constat tunc virginem fuisse, nam (vt docet R. Salomon ibi) erat paruula quatuor annos habens; similiter cum dicitur: *Adolescentula dilexerunt te nimis*: Hebraica lectio habet *Virgines*, cum igitur apud Isaiam scribatur cum aspiratione, consequens est, *Virginem* significare, non *iuuenulam*, vt testatur LXX. & Paraphrasis Chaldaica, & communis expositio tam Hebræorum, quàm Græcorum & Latinorum Interpretum, qui vnanimiter vertunt *Virginem*. imò R. Ionathan Vzielis filius Paraphrastis Chald. (vir apud ipsos Hebræos summi nominis) transtulit, sicut Ecclesia Romana: *Ecce Virgo concipiet*: vt rectè obseruauit Canisius. Lingua etiam Punica, quæ (vt ait Diuus Hieronym. lib. aduers. Iouinian.) de Hebræorum fontibus manare dicitur, Halmam virginem incorruptam significare affirmat: vnde ipse Hieronym. in comment. huius loci ait: *Vsq; adeo Halmam significare Virginem absconditam, & incorruptam, vt non dicatur Halma, nisi ea potissimum, que nunquam virorum patuerit aspectibus, sed magna parentum diligentia custodita sit.* & multò luculentius lib. 1. cont. Iouinian. tractans eundem locum ait: *Scio, inquit Iudæos opponere solere, in Hebræo verbum Halma, non virginem sonare, sed adolescentulam, & reuera, virgo propriè bethula appellatur: adolescentula autem, vel puella nõ Halma, sed nagbara. Quid est igitur, quod significat Halma: Absconditam Virginem, id est, non solam Virginem, sed etiam epitas Virginem,*

quia non omnis virgo abscondita est, nec ab hominum fortuito separata conspectu. Deniq; Rebecca in Genesi ob nimiam castitatem, Ecclesia typum, quam in sua virginitate signabat, Halma scribitur, non Bethula, sicut manifestum esse poterit ex sermonibus pueri Abraham, Gen. 24. In eo enim loco, in quo ait: *Virgo, que egredietur, vt hauriat aquam, in Hebræo scriptum est, Halma; id est, Virgo secreta, & nimia parentum diligentia custodita: aut ceritè ostendat mihi, vbi hoc verbo appellentur & nupta, & imperitiam confitebor.* hæc tenus D. Hieron.

Verùm ad hæc omnia quidam Hebræi illis conuicti fatentur, ibi Halma significare *Virginem*, addunt tamen, quod cum Isaias ait: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*: verba intelligenda sunt in sensu diuiso, ita vt non manens virgo pariat, non in sensu cõposito, ita vt virgo manens partum edat. Sed contra hoc est, quia ibi Deus promittet Achaz mirabile aliquid signum, iuxta illud: *Pete tibi signum, quod autem virgo aliqua pariat, non manens virgo, nullum sanè prodigium, aut portentosum signum est, vt ex se constat: verba igitur necessariò sunt intelligenda in sensu cõposito.* hinc D. Hieronym. in comment. huius loci inquit: *Quando autem dicitur: Dabit Dominus ipse vobis signum: nouum debet esse, atque mirabile, sin autem iuuenula vel puella (vt Iudæi volunt) non virgo pariet, quale signum poterit appellari, cum hoc nomen etatis sit, non integritatis? Vt tamen res hæc illustrior fiat, obseruandum est, regnante Ierosolymis Achaz, & Phacee filium Romelie regem Israel, cõegisse copias aduersus Ierosolymam, tunc verò Deum misisse in occursum eius Isaiam, qui soluendâ vrbs obfidionè prædicet, Regem que securum esse iuberet, atq; in tãti beneficij confirmationem moneat, vt signum aliquid siue in cœlo sursum, siue in inferno deorsum postularet. Quod cum rex perere per summam impietatem renueret, veritus non iri, ne ex eo magna in Deum gloria redundaret, subdole, & fallaciter prætexens nolle se Dominum tentare:*

Idem ibid.

Isaiæ 7.

Non

Ibid.

D. Hierony.
sup. Isaia 7.

Non petam, ait, & non tentabo Dominum: quod responsum non humilitatis, sed superbiae fuit, ut ait D. Hieronymus. imò, & summæ impietatis: nec enim erat tentare Dominum tunc signum petendo, cum Deus ipse, ut peteret, hortaretur. Iratus iis verbis Dominus, promissit daturum se aliud signum longè præstantius ac sublimius, ex quo multo maiorem ipse gloriam, honoremque consequeretur, conceptura videlicet, atque ortum Messiae ex intacta Virgine: *Audite*, inquit, *ergo domine David: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis, & Deo meo: Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Itaque signum hoc de conceptione, & partu Virginis idcirco Deus promissit, ut Deus suâ ipsius gloriam, potentiaque magnitudinem demonstraret, quas Achaz Rex impiissimus, obscurare moliebatur. hæc autem diuinæ potentia magnitudo in eo certè ostendebatur, quod Virgo manens Virgo conciperet, & pareret. Accedit quod signa, quæ Deus in alicuius pollicitationis confirmationem promittebat, omnia erant supra naturæ vires, ut patet in virga Moysis, Gedeonis vellere, & horologio Ezechiae: quare cum Deus hic signum etiam promittat ad potentia suæ magnitudinem declarandam; cum etiam eius signi nouitatem, sublimitatemque usque adeò illis verbis amplificet: *Propter hoc Dominus ipse dabit vobis signum: perspicuum est, signum, quod promittitur, nouum, insolitumque esse debere, atque ad eo prædici Virginem concepturam, parituramque fore absque villo suæ virginittatis detrimento: alioquin ridiculum planè esset illud pro signo polliceri, quod familiare, & commune haberetur, cuiusmodi est virginem ex viri congressu, atque deperdita virginittate concipere, & parere.*

Iud. 6.
Isaia 38.

Scio Marianæ virginittatis oppugnatores dicere, prodigium & portentosum signum, quod ibi denotatur, non confi-

tere in eo, quod virgo manente virginittate concipiat, & pariat, sed in eo quod pariat Deum hominem, ad quod significandum addit Propheta: *Et vocabitur nomen eius Emmanuel: quod interpretatur; Nobiscum Deus: vel certè in eo quod concipiat & pariat, non suscepto vitili semine, quod valde mirabile est, non verò in eo quod concipiat, & pariat incolumi manente eius virginittate. Sed imbecillis, & futillis est hæc hæretica responsio, quia ut tradit Rabb. Accados (quem ipsi Iudæi sanctum magistrum vocitant) in tertia petitione libri, qui *Renelator arcanorum* dicitur, rogatus à Consule Urbis Romanæ de nomine Maria inter alia arcana, quæ ei propalauit, & quæ ab Isaia Propheta sibi reuelante accepisse dicebat, hoc vnum singulare fuit, quod in medio huius dictionis Hebraicæ *Lemarbeh*, in qua Mariæ nomen ostenditur, littera M. quæ hebraicè *mem* dicitur, clausa ponitur præter morem, & consuetudinem scribendi apud Hebræos; ad significandam virginalem Mariæ integritatem, & clausuram: igitur signum miraculosum, quod in Isaia promittitur, illud est, quod Maria paritura esset virgo manens, licet alioquin id futurum esset sine susceptione virilis seminis; & pariendo Deum pariter & hominem.*

Alij tertio ex Hebræis confixerunt in prædicto loco non esse sermonem de Matre Christi, sed de matre Ezechiae regis, vel de coniuge ipsius Prophetæ. Verum hoc esse meum commentum ex eorum supercilioso cerebro excogitatum, satis ostendit Origenes libr. 1. cont. Celsum in hæc verba: *Si Iudæus pergat harere verbis dicens, ad Achaz spectare: Pete tibi signum à Domino; rogabimus, quis fuerit natus Achaz temporibus, de cuius natiuitate dicitur Emmanuel, quod est, nobiscum Deus: nam si nullus inuenietur, manifestum est id quod ad Achaz dictum est, promissum esse domui David eò, quod scriptum sit: Ex femine David natum Saluatorem secundum carnem; quin & signum ipsum in profundum & in altum dicitur, quoniam*

Rabbini
Accados.

Origenes.

Rom. 1.

Ephes. 4.

quoniam

D. Hierony.

Isaia 8.

Tertull. lib.
cont. Iud. c.
9. & lib. de
carne Christi.
c. 23.Cyrill. Alex.
lib. 1. in Isaia.

niam qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes celos, ut imperet omnia. Deinde quia ut probat Hieronymus. super Isaia 7. Ezechias ut minimum nouem annis prius natus erat, antequam id prædiceret Isaïas: ergo verba illa non possunt illi accommodari. Nec valet confugienti aliorum Iudæorum dicentium, Isaïam ibi non loqui de Ezechia, sed de quodam filio suo nomine Isabub: nam certè: *Vocatio nomen eius, accelera, spolia detrahere, festina prædari*, quod dicitur ibi ab Isaia, nulli ratione ei adaptari potest, cum nullibi legatur deprædatus, aut spolia tulisse. Item ille non habebat amplam terram, & ditionem, cui dominaretur, cum tamen ibi scriptum sit: *Implens latitudinem, ò Emmanuel.* Accedit ad hæc, quod ille non abstulit fortitudinem Damasci, & diuitias Samariæ, prout ibi ait Propheta de Messia; nec gratis admisso, quod id fecerit, dici potest id præstitisse, cum puer esset antequam sciret vocare patrem, & matrem, prout ibi vaticinatus est Isaïas, quod tamen, ut rectè notauit Tertullianus, impleuit Christus debellando mundum, infernū, & vniuersam Dæmonum potestatem, quæ nomine Damasci & Samariæ intelliguntur.

At quidam Hebræi prædictam expositionem, alicuius apparentis veritatis colore fucare cupientes, dixerunt (ut auctor est D. Cyrillus) verè prophetam loqui de vxore Achaz, promittente que conceptum, & partum Ezechiae filij, darique pro signo, quod ipsa filium, & non filiam paritura esset; & quoniam nemo potest discernere, verum is, qui concipitur, aut in vtero gestatur, masculus sit, an foemina, optimo iure potuisse dari pro signo eiusmodi prædictionem, quod vxor (scilicet Achaz) filium & non filiam conceptura, & paritura esset. Sed hæc fictionem multa charissima labefactant, tum quia (ut rectè argumentatur ibi Cyrillus) ea, quæ in illo vaticinio continentur, nullo pacto in Ezechiam quadrare possunt, cum ipse nec appellatus sit, nec ap-

pellari potuerit Emmanuel, id est, nobiscum Deus: tum quia quod mulier aliqua masculum, vel foeminam conceptura sit, multis & certis argumentis naturaliter apprehendi potest: ad idque nonnulla remedia tradit Iacobus VVikerus Basilien-
Jacob. VVi-
cherius de
filius ille Ezechiae nomen habuit Isabub: secret. natu.
cum hoc tamen nomine nihil commune habet id, quod ait ibi Isaïas: *Voca-
meme eius: accelera, spolia detrahere, festina, prædari.* Ac tandem, quia vxor Isaïæ nec erat virgo, nec puella, nec sterilis; ergo ineptum est dicere, quod fuerit signum miraculosum, illam concipere & parere.

Delirant ergo perfidi Iudæi: sed non cessant adhuc Catholicam veritatem impugnare dicentes, quia in eo loco Isaïæ datur signum aliquod prodigiosum liberationis vrbis oblesæ, quæ tempore isaïæ facta est, hoc ergo signum non potest esse, quod B. Virgo Maria paritura sit Virgo manens, cum multis post annis fateamur non id factū esse; signum aut præcedere debet rem significatam: ita enim Gedeoni in vellere sicco manente, humida tota terra, datum est signum ad indicandam de hostibus victoriam; & Isaia 38. in argumentum adiectorum quindecim annorum datum est Ezechiae signū, quod vmbra in horologio Achaz reuertetur per decem lineas. at cauillationem hanc bifariam diluere licet: Primò obseruando duplex esse signum, alterum rememoratium, alterum prognosticum: Achaz ergo, quia incredulus erat, noluit dare Deus signum prognosticum, de cuius ratione est antecedere rem promissam, de-
dit ergò rememoratium, quod quia ad rememorandum ordinatur, non opus est prius esse quàm rem promissam, sed potius è contra: Exempla huius manifesta habemus. Primò enim huius generis signum fuit datum Moyli: Exod. 3. cum
Exod. 3.
ei dictum est: *Hoc habebis signum, quod miseris te, cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum:*
D d d d d certum

Isaia 7.

Iud. 16.

Isaia 38.

certum namq; est immolationem illam à Moyse post eductum populam faciendam, non fuisse signum prognosticum rei futuræ, id est, legationis illius, quam ipse Deus eo tempore demandaabat, cum ea legatio Moysi ad Pharaonem multo tempore ante eiusmodi immolationem præcessisset, sed signum dumtaxat rememoratiuum, quo Moyses postea ad agendas gratias pro sua legatione, & populi liberatione excitaretur. Deinde simile etiam fuit signum illud datum Ezechia Regi, 4. Reg. 19. cum ei liberatio à Sennacherib Rege Assyriorum, à quo per id tempus Ierosolyma obsidebatur, promissa est: *Tibi, inquit, Ezechia, hoc erit signum: Comede hoc anno, quæ repereris; in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur; porro in tertio anno seminate, & metite, plantate vineas, & comedite fructum earum, & quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sicut in suis: quæ omnia eò promittebantur, vt Ezechiam certum redderent de nece Assyriorum, soluendaque obsidione, cum illa eadem nocte Angelus Domini percussisset in castris Assyriorum centum octuagintaquinque millia hominum, & ipse Sennacherib relictis Ierosolymis Ninivem fugiens properauerit. Sic igitur partus Virginis hoc loco Isaiæ rememoratiuum signum est præteriti beneficii, non prognosticum futuri, atque adeò non oportuit ante liberationem vrbis, & solutam obsidionem impleri, sed multò post tempore, scilicet à Dei consilio, & prouidentia constituto. Verùm proterui Hebræi adhuc obiectat, non posse locum illum intelligi de Virgine concipiente Christum Dominum, cum ibi expressè dicatur: *Et vocabitur nomen eius Emmanuel: Christi autem nomen Iesus erat, vt dixit Angelus Iosepho: Vocabis nomen eius Iesum.* Huic obiectiõni respõdet Tertullianus contra Marcionem: *Emmanuel, nobiscum Deus est, Deus autem nobiscum Christus est; tam propitius est Christus in significatione nominis, quod est nobiscum Deus, quam in sono nominis, quod Em-**

manuel, atque ita constat venisse iam illum, qui predicabatur Emmanuel, quia quod significat Emmanuel, venit, id est, nobiscum Deus. hæc Tertullianus eodem modo respondet Lactantius Firmianus libr. 4. vbi inquit: *Christus, Emmanuel nunquam vocatus est, sed Iesus, sed Propheta declarauit hoc nomen, quod Deus ad homines in carne venturus est. Emmanuel autem significat, nobiscum Deus, scilicet, quia illo per Virginem nato consisteri homines oportebat Deum secum esse, id est, in terra, & in carne mortali.* itaque Isaias solum vult Messiam Deum simul & hominem futurum, reque ipsa, & factò Emanuelelem appellandum, cum eum fideles Deum, & hominem esse crederent, & nominarent. Quid enim aliud confitemur, cum dicimus Christum verum Deum, verumque hominem esse, quam esse Emanuelelem, duplici scilicet in vno eodemque supposito natura constantem? Quo eodem etiam sensu dixit Isaias c. 8. eum appellandum: *Accelera spolia detrahere, festina prædare.* & c. 9. dicendum esse: *Admirabilem, consiliarium, Deum, fortem, patrem futuri seculi, Principem pacis:* non quod hæc omnia propria eius, & (vt aiunt) impositionis nomina esse deberent, sed quoniam re, factòque ipso his eum nominibus appellamus, cum eum spoliatorem, depradatoremque inferorum, operibus & prodigiis admirabilem, Dei sapietiam, instituatorem sæculorum, sempiternaque pacis inter homines, Deumque auctorem, verum denique naturalemque Dei filium constitemus. Immo si rem alius perpendamus, ex illis verbis: *Et vocabitur nomen eius Emmanuel: nouum argumentum deducitur ad stabilendum magis Mariæ virginitatem. pro quo obseruare oportet, quod in originali Hebræo, vt docent istius Idiomatici periti, non habetur vocabitur, sed vocabis nomen eius Emmanuel: quod verbum vocabis, est in genere fœminino, verba namque apud Hebræos genera habent sicut nomina, prædixit ergo Isaias, quod Virgo (de qua paulò antè loquutus fuerat) impositura erat nomen*

4. Reg. 19.

Isaiæ 7.

Luce 1.

Tertull. l. 3. cont. Marcion. c. 12.

Lactan. Firmian. lib. 4. diuin. Instit. c. 12.

Isaiæ 8.

Isaiæ 9.

Isaiæ 7.

Versio Hebr.

HOMILIA VIII.

Tria alia testimonia ab eodem Isaiâ petita, ad eandem integerrimam Deiparæ virginitatem comprobendam pulchrè explicantur: Primum est: Generationem eius quis enarrabit? Secundum: Accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit. Tertium: Multiplicabitur eius Imperium.

ANCTISSIMVS, ac celeberrimus vates Isaias, sicut in Christi Domini innocencia defendenda parè non habuit, ita in Matris eius virginitate protegenda & propugnanda, omnes alios Prophetas lógo interuallo præcelluit, vnde omnia vaticinia, quæ ille nobis scripta reliquit de nunquã inuoliata Mariæ integritate, explicare, & illustrari prosequar. Primò ergo exordiar à verbis illis, quæ in ore omnium versantur: *Generationem eius quis enarrabit?* quorum verborum licet non vna sit Doctorum interpretatio, quia Vatablus ea intelligit de praua Iudaici populi generatione, ita vt sensus sit, quis poterit describere peruersam Iudaicæ plebis generationem, aut verbis amplificare eius perfidiam, impudentiam, ac effrenem audaciam? Alij è contrà intelligenda esse censent de spiritali, & copiosa filiorum Christi generatione, ita vt sensus sit: quis poterit spirituales Christi sobolem, ac penè infinitam filiorum posteritatem denumerare? vnde ibidè in sequentibus verbis dicitur: *Quia abscissus est de terra vinentium: alludens ad arborem, quia abscinditur, & putatur, vt fortius erumpat, pluraque germina emittat, alij deinde prædicta verba interpretantur de æterna Verbi à Patre*

D d d d a gene-

Luce 1.

Isaiæ 7.

D. Basil. hõ. in Nati. Domin.

D. Cypr. lib. 2. test. aduẽ. Iud. c. 9.

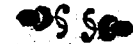
D. Hiero. in gnũm esset futurum Propterea, inquit, dabitur vobis signum: Ecce Virgo concipiet; signum autem à Deo nisi nouitas aliqua monstruosa fuisset, signum non videretur. & (subdit, quod si quilibet diceret ibi non cõtineri Virginem, (sed iuuenulam concepturam & parituram: Hinc quoque reuincimus, quod nihil signi videri possit res quotidiana, iuuenula scilicet prægnans & partus: in signum ergo nobis posita Virgo mater creditur. Quare crediderim locum hunc Isaiæ tanti roboris esse ad Mariæ virginitatem asstruendam, vt si veritas hæc non fuisset iam ab Ecclesia definita, solus ille locus sufficeret ad veritatem hanc, tanquam verissimum fidei dogma in Deiparæ Mariæ honorem, diffiniendam, cui sit honor, & gloria, in sæcula sæculorum: A-

D. Iren. l. 3. aduers. her. c. 24.

Tertull. l. 3. cont. Marcion.

men.

men.

generatione, quam ineffabilem ad eum putat Prophetam, ut omnem tam humani, quam angelici intellectus facultatem longè præcellat: unde D. Irenæus aduersus quosdam hæreticos decertans, qui diuini Verbi generationem naturali rationis acumine penetrari posse falso sibi blandiebantur, ex hoc Isaïæ loco contendit illis probare, æternam filij generationem à creatura comprehendere non posse; disputationemque concludit in hæc verba: *Generationem eius inenarrabilem existentem nemo nouit, non Valentinus, non Marcion, neque Saturnianus, neque Basilides, neque Angeli, neque Archangeli, nec Principes, neque Potestates, nisi solus, qui genuit Pater, & qui natus est, Filius, & qui ab viroque procedit, Spiritus sanctus.*

Grauiissimi tamen alij Patres, licet præcedentem intelligentiam non respiciant, prædictum tamen Isaïæ locum ad Christi Domini temporalem ex Maria generationem referunt, quam ex eo capite inenarrabilem, & ineffabilem esse arbitrantur, quod supra totam naturæ facultatem facta fuerit, salua & incolumi Dei paræ virginitate, ad eum, ut Isaïas hoc tantum mysterium præuidens in admirationem raptus dixerit: *Generationem eius quis enarrabit?* Et quidem si Christus Dominus communi modo, & ordinaria ratione genitus fuisset à matre, non eratur Isaïas per admirationem in ea verba prorumperet, cum humanæ generationis communis propagatio lumine solo rationis facile à philosophis explicetur. Expositionem hanc recipit in primis Diuus Athanasius, qui ait: *Natiuitatem eius quis enarrabit? Hic est, qui ex Virgine prædijit, & ut homo in terris apparuit, & cuius inenarrabilis secundum carnem natiuitas censetur: non enim est, qui patrem eius carnalem dicat, cum non ex viro, sed ex Virgine sola corpus eius ortum trahat. Natiuitatem eius quis enarrabit? Quia nullus omnino hominum natiuitatis Christi fuit conscius in conceptu, cum virgo Maria Verbo Dei prægnans inueniatur.*

sed pro natura miraculi excellentiam superans, sed reparans virtute mysterij. Fratres, generationem istam quis enarrabit? Angelus nuntiatur, virtus Altissimi obumbrat, superuenit spiritus, virgo credit, fide concepit, Virgo parturit, virgo permanet, quis non miretur? Nascitur Altissimi filius, Deus de Deo, genitus ante secula, nascitur Verbum infans, quis vel satis miretur? Generationem eius quis enarrabit? D. August. lib. 50. homilia- rum, ad idem in hunc modum loquitur: Generationem eius, quis enarrabit? quam generationem ante Luciferum genuit: ecce vna generatio, ante Luciferum, ante omnia, que facta sunt, ante omnes Angelos, ante omnem creaturam. Sed forte secunda eius generatio narratur, fide concepitur, masculus non accedit, verus Virginis tumet, procedit tãquam sponsus de thalamo mirabilis viraque generatio, mirabilis illa, quia sine matre. D. Chryso-

stomus homilia de Ioanne Baptista hæc scripsit: Generationem eius quis enarrabit? Hoc nobis ostendit, quoniam natus quidem sit, sed quomodo natus sit, ignoramus. Beata Maria mater, & virgo, virgo fuit ante partum, virgo post partum. Ego hoc miror, quomodo de Virgine virgo natus sit, & post natiuitatem virginis mater virgo sit. ac tandem Iustinus Martyr, Dialogo contra Iudæos ait: Natiuitate eius quis enarrabit? Hic est, qui ex Virgine prædijit, & ut homo in terris apparuit, & cuius inenarrabilis secundum carnem natiuitas censetur: non enim est, qui patrem eius carnalem dicat, cum non ex viro, sed ex Virgine sola corpus eius ortum trahat. Natiuitatem eius quis enarrabit? Quia nullus omnino hominum natiuitatis Christi fuit conscius in conceptu, cum virgo Maria Verbo Dei prægnans inueniatur.

Deinde celeberrimum Isaïæ c. 8. locum: *Isaïæ 8. Adhibe mihi testes fideles. Viriam sacerdotem, & Zachariam filium Barachie, & accessit ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: voca nomen eius, Accelera, spolia detrahere, festina prædari, quia ante quam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariae coram rege Assyriorum. Sancti Patres,*

D. Hiero-

Hier. sup. c. 8. Isaïæ. Ambrosius, Chrysostomus, Gregorius Cyrell. Nazianzenus, Irenæus, S. Epiphanius sup. c. 7. Isaïæ. Proculus, Eusebius Cæsariensis, & Tertullianus vnanimi consensu exponunt de p. 100. et 18. Christi Domini conceptione in utero D. Chryf. ho. virginis. Vnde aiunt illam, qui accessit in c. 1. Io. ad prophetissam, Spiritum sanctum suscipisse, quando in ea superuenit, Gabriele dicente: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: sic enim loquitur D. Cyrillus: Etenim ipse, qui dicitur: Cape tibi librum nouum, magnum, accessit ad prophetissam: illud enim sanctissimum corpus ex Spiritu sancto è supernis verbo for- reses cap. 18. matum esse, cui dubium esse poterit? Quo circa S. Epiph. li. Spiritus sancti virtus, ac vis, per quam illud contra here- corpus in sanctissima Virgine formatum est, ses li. 3. her. hoc congressus habitus, ac figura oblique significatur. His similia eleganter scripsit in 78. cont. hæc verba Eusebius Cæsariensis: Vnde Antidico Marianitas. nam esset conceptura, que virum experta non & her. 79. esset? Ipsum hoc, de quo quaeritur nunc, ora- cont. Quolid. culum docet: Et accessit, inquit, ad prophetissam, & in utero accepit, & peperit filium. Est sup. c. 7. Isaïæ. aut intelligendum de Spiritu sancto, à quo as- Euseb. Ce- flatus Propheta diuinabatur. Ipse enim Spiritus sar. lib. 7. sanctus se accessisse ad prophetissam fateatur, quod quidem ipsum plane completum est in Christi ortu, quo tempore missus est Angelus demon. Eu- Gabriel ad Virginem, dixitque ei: Spiritus san- ang. in 2. ctus superueniet in te, & virtus Altissimi ob- testim. ex- ueniet tibi. Et Cyrillus Alexand. lib. Isaïæ Tertul- 1. in Isaïam i. cap. 8. ait? Quod inquit non Iudæos. de resurrect. ex sanguine, & carne, neque ex voluntate viri c. 2. & lib. Christi natiuitas secundum carnem perfecta fuerit, sed insolita, & ultra leges humane nation. cap. 12. turæ extiterit, Deus Propheta reuelauit: Ete- & 13. nim ipse (inquit) qui dicit, Cape tibi librum nouum magnum, accessit ad prophetissam: Quare sensus est, ut Deus ipse loquatur, dicens, quod cum accessit ad foecundandam diuinam suam virtute beatam Virginem, adhibuit sibi non se ipsa, sed in promissione duos testes, omni exceptione maiores, hoc est, Zachariam, qui post captiuitatem Babylonicam illustrissima promulgauit de Christo Domino va-

ticinia, ut patet ex eiusdem Zachariæ ca. 9. & Viriam, qui apud Ieremiam insignè prophetiam edidit de euerfione visib. ac templi Ierosolymitani, & postrema captiuitate, quam modò Hebræi sustinent, propterea quod Christum Dominum occidissent, quibus testimoniis, quia vaticinijs huius Isaïæ veritas valde confirmatur, & stabilitur, ideò dixit Deus Zachariam, & Viriam elegisse sibi tamquam testes, conceptum, & ortum Christi contestantes: ita explicant Lyranus in Com- Lyr. sup. c. 8. mentario huius loci, & Galatinus de Ar- Galat. lib. 7. canis Catholice veritatis; sed prius illis Ionathas Paraphrastes Chaldaeus dicens: de Archani Contestare coram testibus fidelibus maledi Cathol. ve- ctiones, quas dixi, ut inducerem in diebus V- rit. c. 16. ria sacerdotis, ecce venerunt, & etiam omnes Pa- consolationes, quas dixi in prophetia Zacha- raph. Chald. ria filij Barachie ego adducturus sum. Pro- in suo Ter- phetissam autem, ad quam foecundandam gum. dam Spiritus Dei accessit, beatissimam Virginem esse, præcitati Patres constentur, quæ mirabile illud edidit vaticinium, dum in suo cantico ex eo, quod concepisset Christum Dominum, prædixit beatam se ab omnibus generationibus prædicandam: Ecce enim ex hoc bea- Luc. 1. tam me dicent omnes generationes. Cum ergo ex accessu Spiritus sancti conceperit, & peperit Maria infantem Iesum, consequens est, salua virginitate, illum concepisse, & peperisse. Arbitrorque notanter ad id significandum vocatam fuisse beatam Virginem Prophetissam, ut prænotaret Spiritus sanctus modum corporalis illius conceptionis, spiritualis, & Prophetice conceptionis conditionem imitari, nam sicut Propheta non aliter vaticinium concepit, quam ex diuina virtute sibi diuinitus infusa, ita beata Virgo, non aliter concepit Christum Dominum, quæ ex Spiritu sancti virtute in ea superueniente, unde recte Procopius inquit: Dominus, ait: quod ipse superueniet Prophetis- Procopius sa, & sic vocat Prophetissam matrem Christi, sap. c. 8. Isaïæ quod Spiritus sancti particeps sit futura, iuxta illud: Spiritus sanctus superueniet in te: Dddd 3 Per-

D. Irenæus lib. 2. aduersus hæreses c. 48.

D. Athanas. lib. de Incarn. verbi, eiusque corporali ad nos aduentu.

D. Bern. ser. 1. in vigil. Natiuit.

D. Aug. lib. 50. hom. 36.

D. Chryso.

Iustina. Mart. cad. 12. cont. Iudæos.

Hier. sup. c. 8. Isaïæ. Ambrosius, Chrysostomus, Gregorius Cyrell. Nazianzenus, Irenæus, S. Epiphanius sup. c. 7. Isaïæ. Proculus, Eusebius Cæsariensis, & Tertullianus vnanimi consensu exponunt de p. 100. et 18. Christi Domini conceptione in utero D. Chryf. ho. virginis. Vnde aiunt illam, qui accessit in c. 1. Io. ad prophetissam, Spiritum sanctum suscipisse, quando in ea superuenit, Gabriele dicente: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: sic enim loquitur D. Cyrillus: Etenim ipse, qui dicitur: Cape tibi librum nouum, magnum, accessit ad prophetissam: illud enim sanctissimum corpus ex Spiritu sancto è supernis verbo for- reses cap. 18. matum esse, cui dubium esse poterit? Quo circa S. Epiph. li. Spiritus sancti virtus, ac vis, per quam illud contra here- corpus in sanctissima Virgine formatum est, ses li. 3. her. hoc congressus habitus, ac figura oblique significatur. His similia eleganter scripsit in 78. cont. hæc verba Eusebius Cæsariensis: Vnde Antidico Marianitas. nam esset conceptura, que virum experta non & her. 79. esset? Ipsum hoc, de quo quaeritur nunc, ora- cont. Quolid. culum docet: Et accessit, inquit, ad prophetissam, & in utero accepit, & peperit filium. Est sup. c. 7. Isaïæ. aut intelligendum de Spiritu sancto, à quo as- Euseb. Ce- flatus Propheta diuinabatur. Ipse enim Spiritus sar. lib. 7. sanctus se accessisse ad prophetissam fateatur, quod quidem ipsum plane completum est in Christi ortu, quo tempore missus est Angelus demon. Eu- Gabriel ad Virginem, dixitque ei: Spiritus san- ang. in 2. ctus superueniet in te, & virtus Altissimi ob- testim. ex- ueniet tibi. Et Cyrillus Alexand. lib. Isaïæ Tertul- 1. in Isaïam i. cap. 8. ait? Quod inquit non Iudæos. de resurrect. ex sanguine, & carne, neque ex voluntate viri c. 2. & lib. Christi natiuitas secundum carnem perfecta fuerit, sed insolita, & ultra leges humane nation. cap. 12. turæ extiterit, Deus Propheta reuelauit: Ete- & 13. nim ipse (inquit) qui dicit, Cape tibi librum nouum magnum, accessit ad prophetissam: Quare sensus est, ut Deus ipse loquatur, dicens, quod cum accessit ad foecundandam diuinam suam virtute beatam Virginem, adhibuit sibi non se ipsa, sed in promissione duos testes, omni exceptione maiores, hoc est, Zachariam, qui post captiuitatem Babylonicam illustrissima promulgauit de Christo Domino va-

Luc. I.

Osee I.

Isaias.

Rabbi Salomon sup. c. 8. Isaias. Jerem. 26.

Perfidi tamen Hebraei hunc celebrem Haiae locum e manibus nobis eripere conantes, obliuio animo docent, hic sermonem non esse de Christo Domino, nec de eius matre, sed totum vaticinium pertinere ad prophetam Isaiam, qui iubetur adhibitis illis duobus testibus accedere ad vxorem suam, vt ex congressu partus infantis sequatur, cui nomen erit: *Accelera, spolia detrahere, festina praedari*, quonia per huiusmodi filii praedicebat Deus euersionem decem tribuum, depredationemque; ac vastitatem Samaritae, quae ipso adhuc infantulo ventura erat: quam expositionem, vt magis persuadeant, adducunt illud Osee cum Dominus praecipit ei, vt foeminam fornicariam, hoc est, idololatram vxorem duceret, ex eaque liberos procrearet, quibus vtriusque regni, & Israel, & Iuda euersio praediceretur. Consuevit namque Deus non solum verbis, sed etiam factis ventura praenunciare, vt tradit Isaias cap. 26. Verum hanc expositionem a ventatis scopo longe aberrare multa comprobant, nam praetermissa absurditate illa, quod sanctissimus Vates Isaias praeciperetur coram illis testibus ad vxorem suam accedere, & illis spectantibus rem peragere, planum quidem est nomen illud: *Accelera, spolia detrahere, festina praedari*: Isaias filio minime conuenire, cum nec ita fuerit appellatus, neque heroica aliqua eius facta in factis literis commemorarentur, propter quae tanto nomine insigniretur. Deinde, quia (vt tradit Rabbi Salomon) Vrius qui hic testis inducitur, fuit filius Semei, qui prophetauit tempore Ioachim filij Iosiae (vt legitur apud Ieremiam) Zacharias autem fuit ille, qui in duodecim prophetis minoribus est vndecimus; isti tamen neutiquam potuerunt ab Isaias induci tamquam testes alicuius operis, cum multo posteriores illo fuerint; a quarto enim anno regni Achaz, quo tempore, vel circiter, Isaias hoc edidit vaticinium, vsque ad regem Ioachim, sub quo Vrius ille fuit vaticinatus, fluxerunt anni plusquam centum; & ab eodem quarto anno regni Achaz vsque

ad tempus Zachariae filij Barachiae (qui fuit vndecimus prophetaurum minorum) transierunt plusquam ducenti anni, vt affirmat Galatin. lib. 7. Arcan. Catholicae veritatis cap. 16. Lyran. & Dionys. Carth. in comment. huius loci. Ac tandem Isaias in praedicto loco euenturam fore ait Syriam, & Samaritae deuastationem adhuc filio illo infantulo, quod nulla ratione aptari potest filio Isaias, cum illa calamitas acciderit sexto anno Ezechiae, quo tempore necesse fuit filium Isaias habuisse iam septedecim, aut octodecim annos, cum conceptus esset quarto anno regni Achaz, a quo anno vsque ad sextum Ezechiae, qui ei successit, fluxerunt octodecim anni: nam Achaz sexdecim annis regnavit, vt illorum computatores tradunt, non igitur, quando contigit illa vastitas, filius Isaias erat infantulus nesciens vocare patrem, & matrem, sed potius adules & nubilus. Christo autem Domino recte illa verba quadrant, qui infans, & ab vberibus matris pendens, gentilitatis idola colentis fortitudinem abstulit, spoliaque diripuit, cum tres illos reges magos, tamquam gentium primitias, ex orientalibus partibus ad se infantulum adorandum stella duce, euocavit. Hi enim quia & Reges, & sapientes simul erant, merito Gentilitatis fortitudo, & optima gentium spolia appellari potuerunt. Quod vero additur, *coram Rege Assyriorum, vel de Damasco*. Isa. 8. ne ipso, vel de Herode intellige: ijs enim Regibus videntibus, ac frementibus, bellator noster potentissimus ea spolia gentibus incredibili potentia, fortitudineque detrahit. Atque haec est communis veterum Patrum expositio: sic namque in primis interpretatur Tertull. in libro aduersus Iudaeos: *Spolia, inquit, Samaritae accipit ipsos Magos, qui cum illum cognouissent, aduersus in orationem, quasi Dominum Regem sub testimonio iudicis, & ducis stella spolia sunt facti Samaritae, id est, idololatriae, credentes in Christum: idololatria enim Samaritae nomine notauit, vt ignominiose ab idololatriam, quae desinere* Deo

Galatinum. Lyranus. Dion. Carth.

Isa. 8.

Tertullia. aduersus Iud.

Deo

Iusti. Mart. Dialogo cum Tripbone.

D. Epiphani. D. Ambrosii. D. Chrysostomi. D. Augustini.

Galat. lib. 7. Arcan. c. 13.

Deo sub Rege Ieroboam aduersus Regem Assyriorum, hoc est, aduersus Diabolum, qui ad hoc se regnare putat, si sanctos a religione Dei deturbat. haec ille. Iustinus quoque Philosophus & Mart. in dialogo cum Tryphone aduersus Iudaeos: *Antequam, inquit, possit puer patrem, & matrem appellare, Damasci potentiam Samaritae spolia capiet: nec cuiquam eorum, qui apud Iudaeos fuerunt Reges, hoc unquam accidisse potestis docere, nos autem in nostro Christo factum docere possumus; simul namque, atque natus est, Magi ab Arabia venerunt, eumque adorauerunt, cum venissent ad Herodem, qui tunc in terra Israel regnabat, quem verbum propheticum Regem Assyriorum appellat. Eodem sensu haec Damasci Samaritaeque spolia intellexerunt D. Epiphani. lib. 3. contra haereticos, post haereticum 80. titulo: *Compendiaria doctrina de Fide Catholica, & Apostolica Ecclesia*. D. Ambrosii. lib. 3. in Luc. D. Chrysostomi. hom. 2. in cap. 2. Matt. D. Augustini. serm. 1. in festo Epiphaniae, & alij non pauci.*

Celebre etiam est ad Marianam Virginitatem astruendam aliud eiusdem Isaias vaticinium, quod capite 9. scripsit: *Multiplicabitur eius imperium*. licet enim verba haec secundum superficiei spectata, nihil prorsus ad Virginitatem integritatem pertinere videantur, tamen si sensus illorum medullam degustemus, coperiemus multum per omnia modum facere, ad praesens virginitatis Mariae argumentum illustrandum: nam in primis (vt adnotauit ex veteribus Rabbis noster Galatinus) in his dictionibus Deiparae Mariae nomen clauditur, quod Hebraice *Miriam* dicitur: includi etiam aiunt dictione *Alia, lemarbe* quae *Dominica* interpretatur, vt significaretur dominij, & imperij Christi Domini (de quo ibi agitur) beatam Virginem, tamquam veram eius matrem, valde participem esse futuram. Tamque admirabili ratione, & artificio nomen Mariae cum Christi imperio esse connexum, vt vbiunq; Messiae imperium propagatum legeretur; ibi quoque sanctissimi

Aristot.

Adrian Fin. lib. 2. flagelli. cap. 7. Lyra in c. 9. Isaias. Galat. lib. 7. Arcan. c. 13. Rab. Accados in 3. pe. titione eius libri, qui reuelator Arcan. inscribitur. can. inscribitur. Primus est, bit. quod.

quod M. illud clausum, & quadrata figuræ, quod appositum fuit in dictione illa *Lemarbe*, quæ interpretatur *ad multiplicandum*, ubi de Christi imperio est sermo, significat stabilitatem illius tantam esse futuram, ut nullus pateat hostibus aditus ad illud irrumpendum: secundum est, quod loco illius verbi *Marbe*, quidam legunt *Sarbe*, id est *spina*, vel *rebellio*, ita ut sensus sit *spina*, vel *rebellio eius imperij*, ut per hoc significaretur, Imperium Christi cepisse vel à spinea corona, qua fuit sedimitus, vel à rebellione iudæorum, qua in auctorem vitæ fugientes ligno Crucis eum affixerunt, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum Amen.

HOMILIA IX.

Tria gravissima Propbetarum oracula elucidantur ad Deipara Mariæ virginitatem magis confirmandam. Primum est Ieremie: Nouum creauit Dominus super terram: Fœmina circumdabit virum. Secundum Ezechielis: Porta hac clausa erit. Tertium Danielis: Abscisus est lapis de monte sine manibus: ac tandem varia testimonia noui Testamenti expenduntur, & præcipue Concilia, quibus hæc veritas diffinitur, afferuntur.

ELBRE est illud Ieremiæ oraculum, & omni acceptione dignum ad Marianæ virginitatis, Catholicam veritatem magis stabilendam: *Nouum creauit Dominus super terram: Fœmina circumdabit virum*: nouitas autem, hæc in eo consistit, quod manens virgo concipiat filium, & pariat; quod enim mulier

violata virginitate filium suo vtero circumdet, commune est omnibus prægnantibus, nihilque id noui habet: ita obseruarunt sancti Patres, præsertim D. Hieronymus, dum inquit: *Nouam rem creauit Dominus super terram: absque villo semine, absque villo coitu, atque complexu. fœmina circumdabit virum gremio vteri sui, qui iuxta incrementa quidem ætatis per vagitus, & infantiam proficere videbitur sapientia, & ætate, sed perfectus vir in ventre fœmineo solitis mensibus continebitur.* D. etiam Bernardus eidem consentiens expositioni hæc præclara scribit: *Nouum faciet Dominus super terram. Queris quod nouum? mulier, inquit, circumdabit virum: Non ab altero viro virum suscipiet, non humana lege concipiet hominem, sed in ira viscera intacta, & integra virum claudet, ita sanè, ut intrante, & exeunte Domino iuxta alium Prophetam: Porta orientalis clausa iugiter perseveret. Verum respondent iudæi nouum, quod indicat Propheta Ieremias creandum à Deo, non esse, quod mulier salua virginitate concipiat, sed quod concipiat virum: aliæ enim fœminæ infantes concipiunt non viros rationis participes prudentes, & maturos: nouitas, ergò consistit in hoc, quod mulier illa concipiet virum, non ætate, non viribus corporis, non animi vigore, sed maturitate iudicij, non corpulentia membrorum. Hanc tamen responsum verba ipsius Ieremiæ penitus labefactant, tum quia consulto dixit: *creauit*, ut significaret generationem Christi non esse futuram ex duobus principijs, masculo scilicet, & fœmina, instar generationis aliorum infantium, sed ex vno solo instar creationis, & quia sicut creatio est ex nihilo, ita generatio Christi quantum attinet ad virum, qui nullus in ea interuenit, fuit ex nihilo, utpotè ex nulla viri materia, atque adeo, quasi fœmicreatio, ut ita loquar, licet aliquin ex purissimis Mariæ sanguinibus verè fuerit genitus: tum etiam, quia vsurpans verbum illum *circumdabit* aperte ostendit mulierem illam vndique clausam esse,*

esse, nam certè circulus, qua parte apertus est, minime circumdat: igitur cum beata Virgo dicatur à Ieremia circumdabere & circumdans filium suum, consequens est, quod illæsa virginitate illum conceperit. Vnde Ieremias in prædictis verbis non solum nouitatem concipiendi viri, sed & nouitatem illam absque iactura virginitatis id præstandi paucis illis perstrinxit. Ceterum ut contra Hebræos magis vrgeat hic locus, obseruandum est, celebre arcanum Rabbi Moysis Addarsan in ca. 1. Gen. ubi Rabbi nomine Iehosua filij Leui in Midras echa, hæc quæ sequuntur verba dixisse enarrat: *Veni & vide, quia non est modus Dei, sicut modus hominis carnalis: Homo enim carnalis lancea percussit, & emplastro, vel vnguento medetur: sed Dominus Deus noster non sic: quia cum quo percussit, cum eo ipso etiam medetur, quod quidem videmus in Ioseph, & in Israel verificari. Nam Ioseph per somnia percussus est, & per somnium curatus est; & Israelita in Virgine peccauerunt, ut habetur Ezech. 23. & fornicata sunt in Aegypto, vel secundum aliquos, in adulterio peccauerunt: & sequitur ibidem: *subacta sunt vbera earum, & trahæ sunt mammae & pubertatis earum, & in Virgine panis fuerunt, ut Ierem. 5. Mulieres in Sion humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iudæ: & in virgine sunt consolati, sicut ait Ieremias: Quia creauit Dominus nouum super terram, fœmina, alias, Virgo circumdabit virum. ecce hoc discursu diserte docet hic Rabbi mulierem hanc circumdantem virum virginem esse. ut magis autem illustretur prædictus locus, adiungi debet ille alius ex libro Iudicum: *Eliget Deus nouitates, & tunc expugnabit portas nouitates autem, quæ in conceptione, & partu Mariæ mirifice splendent, conceptio est sine venere, partus sine dolore, Virginitas cum maternitate coniuncta, & similes alia, vnde notanter Propheta, non dixit nouum creauit Deus, sed Dominus, ut significaret illam tamquam absolutum Dominum naturæ legibus non astrictum, prædictas omnes nouitates naturæ fa-***

cultatem transcendentes diuina sua virtute operari.

Nec silentio hic prætermittam, quod Galat. de arcan. c. 14. scribit scilicet in lib. dierum Eliam prophetam ad Rabbi Iudæ dixisse, propterea Messiam non accelerasse iuum aducatum, quia omnes ferè virgines aut per maritos, vel per alios deflorari cupiebant; quia ergo sola virgo Maria semper virginitatem seruare proposuit, digna inuenta fuit, ut ipsa vtero suo circumdaret virum, & verum Messiam conciperet. At Hebræi, ut celebre hoc Ieremiæ testimonium eludant, Respondent de Iudith, quæ Holofernem circumuenit, & detruncauit, Ieremiam intelligi. O genus hominum nequam, fugâ quæritis, & mendacium guttur vestrum meditatur. Non enim nouum, immo perantiquum fuit mulieribus viros circumuenire. ex Hebræis habemus Deborah, quæ Sisaram vicit: ex orientalibus Semiramidem, quæ Asiam, & Indiam sexu mentito bellis turbauit, suoque imperio Aethiopiam adiecit: ex Amazonibus Panthasilæa, ut scribit Virgilius:

Vicit viltorem candida forma virum
Defeceret quidem tempus, si mulieres omnes, quæ viros, familias, vrbes, regna, imperia, atque orbem, & præstantes in eo robore, & sapientia deceperunt, vicerunt, & perdidit. Non ergo Iudith arbitremur solam, quæ animi præstantia virum superauit, atque protriuit, multò minus reputari debet ea, quam Ieremias dixit virum circumdaturam, quoniam hoc nouum est, immo miraculum à sæculis absconditum. Adde quod fœmina ista per Rabbinos Virgo exponitur: nullo ergo modo valet de Iudith intelligi, quæ cum viro aliquot annos à virginitate sua vixerat.

Secundum locum non minus celebre Ezechielis adiungam, qui capite quadragesimo quarto dixit: *Conuertit ad viam Origen. hom. porta sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, & dixit Dominus ad me: Porta hac clausa erit, non aperietur, & vir non*

Ecce tran-

Ierem. 31.

Ezech. 44.
Dan. 4.

Ierem. 31.

D. Hier. sup.
c. 30. Ezech.

D. Bern. ser.
30. in Pwif.

Rabbi Moy-
sis Addarsa.
Gen. 1.
Ierem. 30.
Gen 37.
Gen. 41.

Ezech. 23.

Ierem. 31.

Iud. 5.

Galatinus.

Indith 15.
Thren. 5.
Psal. 130.

transibit eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi, princeps ipse sedebit in ea. Scio quidem Origenem per hanc portam intellexisse cognitionem sacre Scripturæ, quæ clausa, & obsecrata fuit, quousque princeps pater Christus Dominus clavi sive scientiæ illam aperuit, ac reseravit. præclara Origenis verba hæc sunt: *Quæ nam ista porta est, quæ semper clausa est, & solus Dominus Deus Israel ingreditur per eam? nempe illa, de qua Saluator loquitur in Evangelio: Matih. 13. 17. Luc. 11 52. Væ vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, & væ vobis legis doctoribus, qui tollitis clavem scientiæ, ipsi non ingredimini, & intrantes prohibetis. De hac sub nomine libri scribit Isa. 29. 11. Erunt verba libri signati, quem cum dederint homini nescienti literas, & dixerint ei: Lege: respondebit tibi, nescio literas. & dabunt illum homini scienti literas, dicentes: Lege: & dices non possum legere, quia signatus est iste liber, cuius nemo potest solvere, & aperire signacula neque in celo, neque sub terra, nisi ille, de quo in Apocalypsi Ioannis dicitur: Ecce vicius Leo de Tribu Iuda, radix David, aperire librum, & solvere septem signacula eius: prius enim, quam Saluator humanum corpus assumeret, & humiliaret se formam servi accipiens, clausa erat lex, & Propheta, & omnis scientia scripturarum. Postquam autem ille pendit in Cruce, statim velum templi scissum est, & aperta sunt omnia, ablataque velamine dicimus: Nos autem omnes ven-lava facie gloriæ Domini contemplantur in eadem imaginem transformamur à gloria in gloriam. Multi tamen celeberrimi Patres, immo omnes, vno, vel altero excepto, communi consensu per hanc portam intelligunt Deiparam Mariam, per quam Christus Dominus ad nos ingressus est, iuxta illud Ecclesiæ Catholicæ: Tu Regis alit ianna. & porta lucis fulgida (& quomodo non fulgida, per quâ fulgor, & splendor Patris transibit?) per clausuram vero illius portæ consentit intelligi virginem veram Mariæ clausum: adduntque Prophetam non absque mysterio dixisse portam illam esse clausam, vt*

Matih. 13. 17.

Luc. 11 52.

Isa. 29. 11.

Apoc. 5. 5.

2. Cor. 3. 18.

Antiph. Eccl.

significaret integritatem Deiparæ Mariæ non solum ante partum, & in partu, sed etiam post partum, quod & indicant satis aperte verba illa eiusdē Prophetæ: *Et erit clausa principis, hoc est etiam cum Princeps per eam egredietur, non aperietur, & reserabitur, sed clausa manebit: vnde Paganinus vertit: Et erit clausa Principis: quo aperitur significavit, quod licet in summi Principis palatio per multas essent portæ, illa tamen, quæ obsecrata tempore erat per excellentiam, porta Principis clausa appellabatur, per quam ipse absque violatione clausuræ in mundum introiit. Non ignorant LXX. interpretes hoc abditum arcanum in his verbis delitescere, siquidem in hunc modum illa vertunt: Et erit clausa, quia dux ipse sedebit in ea: hoc est, obsecrata erit, quia Christus Dominus instar strenuissimi, ac fortissimi Ducis, illius clausuram indemnem servabit, & velut alter Cherubinus ad eam portam paradisi constitutus gladio extento transitum prohibentis, nulli aditū patere permittit. Tandem adstant Prophetam consulto vocasse portam illam clausam Orientalem, quoniam (vt inquit D. Ambrosius) verum lumen effudit, quæ generavit Orientem peperitque solem Iustitiæ. Atque huc faciunt ad illustrandum magis hunc Ezechielis locum verba illa Davidis de portis Ecclesiæ loquentis: Quoniam confortavit seras portarum tuarum: ad quæ alludens D. Ambrosius acutè satis dixit: Deus curam habet obserandi portas, & suam portam confortare non potuit: confortavit profectò, & servavit intactam, quam semel clausit Sanctus, & verus, qui habet clavem David, qui claudit, & nemo aperit. Restat modo, quæ in expositionem huius Ezechielis loci ediximus, Sanctorum Patrum testimonio constabiliamus. D. Augustinus ferm. 2. in natiuitate Domini. Porta, inquit, erit clausa, & non est aperta: & quasi interrogaretur, cur non aperta esset? adiecit, quia Dominus transiit per eam: porta clausa est, id est signaculum pudoris, immaculata carnis integritas; non enim est violata partu,*

Ezech. 44.

Paganinus.

LXX. ts.

interpretes.

ad Gen. 3.

A Amb. de

V. sit. ad

Eusc. 7. &

Ps. 147.

Apoc. 5.

D. Aug.

Ruffinus.

D. Amb.

Iob. 3.

partu, quæ magis est sanctificata conceptu. Idem habet Ruffinus Aquileiensis Presbyter in expositione symboli Apostolorum, quæ falso sub nomine D. Cypriani circumfertur: Partus, inquit, ipsius mirabilem modum Ezechiel propheta aux formaret, Mariam portam Domini nominans, per quam scilicet Dominus ingressus est mundum: dicit ergo hoc modo: Porta autem, quæ respicit ad Orientem clausa erit, & non aperietur, & nemo transibit per eam, quoniam Deus Israel transibit per eam, & clausa erit. Quid tam evidens dici de conservatione (seu vt alias legitur, consecratione) Virginis potuit? clausa fuit in ea virginis porta, & per ipsam introiit Deus Israel, & per ipsam in hunc mundum de vero virginis processit, & in æternum porta virginis clausa servata virginitate permansit. Eandem expositionem tradit D. Ambrosius lib. de institutione Virginis ad Euseb. c. 6. Quæ est, inquit, hæc porta, nisi Maria? ideo clausa, quia virgo. Porta igitur Maria, per quam Christus intrauit in mundum, quando Virginali susus est partu, & genitalia virginis clausura non soluit, mansit intemeratum septem pudoris, & inuiolata integritatis durare signacula, cum exiret ex virgine. & multo luculentius c. 7. Bona, inquit, porta Maria: quæ clausa erat, & non aperiebatur: transiit per eam Christus, sed non aperuit; est enim & porta ventris, vnde ait Iob c. 3. Intenebescant stelle noctis illius, quia non conclusit portas ventris matris meæ. est ergo & porta ventris, sed non omnis clausa semper: verum vna sola potuit manere clausa, per quam sine dispendio clausurorum genitalium Virginis partus exiit. Ideo ait Propheta: Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & nemo transibit per eam, hoc est, nemo hominum: quoniam Dominus, inquit, Deus Israel transibit per eam, eritque clausa, id est, post transitum Domini, erit clausa, & non aperietur. Hæc porta ad Orientem aspicebat, quoniam verum lumen effudit, quæ generavit Orientem, peperitque solem iustitiæ. Audiant ergo imprudentes: clausa, inquit, hæc porta est, quæ solum recipit Deum Israel. denique non est aperta: audiant Prophetam di-

centem: Non aperietur, eritque clausa, hoc est, non aperietur ab eo, cui deponabitur; non licebit enim, vt aperiatur, per quam Dominus transibit, & postquam introiit, erit clausa, hoc est, non aperiet eam Ioseph: quoniam dicitur ei: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est: porta ergo clausa virginitas est. Ac tandem quamuis D. Hieronymus Origenis expositionem non respuat, hanc tamen tamquam solidiorem acceptat in hæc verba: Pulchre quidam portam clausam, per quam solus Dominus Deus Israel ingreditur, & dux, cui porta clausa est, Mariam virginem intelligunt, quæ & ante partum, & post partum virgo permansit. Etenim tempore, quæ Angelus loquebatur, Spiritus sanctus superuenit in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: quod autem ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei; & quando natus est, virgo permansit æterna, ad confundendos eos, qui arbitrantur eam post natiuitatem Saluatoris habuisse de Ioseph filios ex occasione fratrum eius, qui vocantur in Euangel. super qua questumcula Romæ aduersus Heluidium illius temporis hæreticum in adolescentia non grandem librum scripsisse me noui. Tertium tandem oraculum Marianam virginitatem attestans illustre satis est, quod Daniel nobis reliquit dicens: Videbas ita, donec absissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam, & factus est mons magnus: Quamuis antiquissimus Tertullianus, & Tertull. li. 3. Theodoretus propositum vaticinium cont. Mar. interpretetur de Orbis imperijs per Chri. cione 7. & stum dissipandis in secundo aduentu, lib. aduers. sancti tamen Patres de infantis Christi Iudæos c. 14. primo aduentu illud explicant, ad in. Theod. in uiolatam Deiparæ virginitatem magis comment. astruendam. Inter hos primum refero sup. Danie. Iustinum Martyrem dialogo cum Trilem. phon. in hunc modum loquentem: Quasi S. Iust. filium hominis Daniel dicit eum, qui æter. Mart. num regnum accipit, an hoc ipsum significat? quod enim ait, vt filium hominis apparuisse hominem factum esse indicant, sed non ex humano semine esse declarat: nam cum dicit excisum sine manibus, hoc ait non

Dan. 2.

D. Irenæus.

esse hominis opus. Diuus Irenæus lib. 3. contra hæreses capite 18. inquit: Daniel præidens eius aduentum lapidem sine manibus abscissum aduenisse ait in hunc mundum: hoc est enim quod sine manibus significabat, quod non operantibus humanis manibus, hoc est, virorum illorum, qui solent lapides cedere, in hunc mundum eius aduentus erat, id est, non operante in eum Ioseph, sed sola Maria cooperante D. Augustinus tractatu 9. in Ioannem hæc scripsit: Lapis de monte præciditur, ipse est lapis, quem reprobauerunt edificantes, & factus est in caput anguli. De quo monte præciditur, nisi de regno Iudeorum, unde Christus secundum carnem natus est? & præciditur sine manibus, sine opere humano, quia sine amplexu maritali de Virgine ortus est. Mons ille, unde præcisus est non impleuerat uniuersam faciem terræ: non enim tenuerat regnum Iudeorum omnes gentes: at vero regnum Christi uniuersum orbem terrarum cernimus occupare. Eidem expositioni cõsentiens Diuus Hieronymus ait: In fine horum omnium regnorum auri, argenti, æris, & ferri abscissus est lapis Dominus, atque Salmator sine manibus, id est absque coitu, & humano semine de vtero virginali, & contritis omnibus regnis factus est mons magnus, & impleuit uniuersam terram. Ac tandem Theodoretus in Commentario super Daniele perdoctè adnotauit, ortum supra naturam non semel in sacris eloquiis excisioni lapidis comparari, vt legimus apud Isaiam, vbi quia Isac ex Abraham sene & sterili fuit genitus, Israel qui ex illo processit, dicitur excisus de petra; cum ergo ortus Christi Domini valde esset supra totam naturam, vtpotè ex matre Virgine, ideo Christus dicitur excisus ex petra, quia hæc ex sua natura nihil potest producere, itaq; Christus, qui lapis angularis est faciens vtraque vnum, prodiit ex Virgine, quæ nomine montis propter sanctitatis eius celsitudinem significatur, prodiuit autem sine manibus, id est sine viri opera, manus enim amplexum maritalem significare solet, vt Hieron. adnotauit ep. 22. de custod. Virg. iuxta il-

D. August.

D. Hieron.

Theodoret.

lud Cant. 2. I. qua eius sul capite meo, & Cant. 2. dextera illius amplexabitur me.

Hactenus veteris testamentis non paucis testimoniis integerrimam Deiparæ Mariæ virginitatem comprobauimus, tempus est iam, vt eandem multis Euangelicis oraculis commonstremus. Et quidem quod attinet ante conceptionem Christi, notissima est Virginis integritas, nam præterquam triennis in templo fuit à parentibus præsentata, vbi vsque ad nobiles annos ab omni humano confortio segregata, inter solas virgines debebat, vt tradit Hieron. lib. de ortu Virg. certe ipsa Angelo nunciati Christi conceptu continuo dixit: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognoscat deinde post conceptionem Christi in virgineo eius thalamo Angelicum adest Gabrielis eloquiù apud Lucam: nam cum Ioseph videns Mariæ vterum grauidum valde anxietur, Angelus Gabriel ei dixit: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est: igitur, cum concepit beata Virgo Spiritus sancti aura fecundata, integra mansit eius virginitas, vnde Diuus Matthæus post illa verba continuo adiunxit: Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, quibus verbis (licet id obiter dicam) hæc duo coniungit, virginem, & habentem in vtero, vbi apertissime maternitatem cum virginitate copulat, vt sic iam cessent hæretici Ebionitæ ad sensum diuini miserè confugere, cum certè compositum prophético, & Euangelico oraculo audiant luculenter satis contestatum. Idem etiam Diuus Matthæus capite 1. dum enarrans Christi genealogiam vsque ad Iacob ait: Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus. notanter dixit, de qua, non de quo, aut de quibus, vt significaret Christum fuisse genitum ex sola Maria, non ex Ioseph. Si enim ex vtroque Christus natus fuisset, non est, cur Euangelista fugeret dicere, ex quo, vel ex quibus natus

D. Hieron.

Luc. 1.

Matth. 1.

Isa. 7.

Matth. 1.

Luc. 1.

D. Hierony.

Ad Gal. 4.

D. Hierony.

Ibid.

Ibid.

D. Hilarius.

natus, nec erat cur Matthæus mutaret sty- lum, sed postquã dixit: Iacob autem genuit Ioseph, consequenter oportebat subiungere: Ioseph autem genuit Iesum: cum ergo id nõ dixerit, manifestè relinquitur Mariã non ex viro cõcepisse. Extat item illud D. Lucæ testimoniũ. Inuenta est in vtero habes de Spiritu sancto, certè in materno vtero cõmuni modo concipiente non inuenitur fœtus, sed ab extrinseco venit ex virili semine, quia tamen Virgo ex obumbratione Spiritus sancti cõceperat, Christus fuit inuentus in illa, vt his verbis explicuit D. Hieronym. epist. ad amicũ ægotantè: Semen promissum est mulieris, quod secundum hominem Dominus Deus noster est; qui non infusus est in vtero, sed inuentus, Euangelista confirmante, cum dicit de Maria: inuenta est in vtero habens. Accedit ad hæc testimoniũ D. Pauli vocantis Christum Dominum factũ ex muliere, si enim Virgo Christum Dominum ex viro concepisset, certè cum vir principalis, quã scemina concurrat ad generationem filij; nõ erat cur D. Paulus fugeret vocare illum filium viri: vocans igitur illum factum ex muliere, id abiq; dubio dixit, vt illum humano caruisse patre, atque adeo ex intacta Virgine conceptũ indicaret. Ponderat in hunc modum præsentem D. Pauli locum magnus pater Hieronymus super ad Galatas 4. vbi ait: In eo quod dixit: ex muliere: monstrat non more solito ex conuentu viri, & femine, sed per Spiritum sanctum ex matre Christi incarnationem hominis suscepisse. Nam idem Apostolus ad Corinthios scribens ait: Sicut mulier de viro, ita & vir per mulierẽ: vnde sicut in principio generationis mulier ex viro sumpta est, ita & Christus secundũ carnem ex matre tantum est. Cum item D. Paulus 1. ad Corinth. c. 11. dixit: Sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem, hoc ipsum non obscurè significauit, vt his verbis explicauit idem D. Hieronym. in commentario huius loci: Sicut in principio generationis mulier ex viro sumpta est; ita Christum secundum carnem, ex matre tantum est. Et D. Hilarius lib. 10. de Trinitate explicas locum Pauli

1. Corinth. 15. vbi Christum Dominũ hominem cœlestem vocat, ait: Hominem di-cens natiuitatem ex virgine docuit, qua officio ipsa materuo, sexus sui naturam in conceptu, & partu hominis excrucata est: & cum ait, secundum hominem de cœlo: originem eius ex superueniente in Virginem sancti Spiritus aditu testatur est. Atque quom & homo est, & de cœlis est, hominis huius, & partus à Virgine est, & conceptus ex spiritu est. Et Diuus Ambros. epist. 97. ex verbis Christi Domini in cruce cõmendantis Mariam loanni virginĩ, vt acciperet illã in suam inquit: Qui hoc legit in Euãgelio, quomodo quasi naufragus iitubat, & fluctuat: Non ergo testamentum filij est de matris integritate: hæc Maria locuples integri pudoris hereditas. Ac tãdem si Hebraicam linguam consulamus, in qua eadem vox, & præsens, & futurum pariter tempus denotat, facilè inde deprehendemus, quodd cum beata Virgo dixit verba illa supra relata: Quoniam virum non cognosco, nõ solum significauit virum nunquam cognouisse, sed neq; vnquam illum cognoscituram esse, cum virginitatem suã perpetuò seruandã Deo iam consecrasset. Ad hæc eruditissimus Maldonatus virginitatem Mariæ post partũ colligit ex verbis D. Lucæ cap. 2. Peperit filium suum, & pannis eum inuoluit, nam si sup. c. 2. Luc. Christum parturitus violaretur, consequenter instar aliarum parturientium dolores in partu sustinuisset, vnde non potuisset expedita manere ad inuolendum continuo pannis filium suum; maxime, quod primus partus solet partientem grauius excruciare, & debilitare propter maiorem, vt in plurimũ, eius difficultateni: cum igitur B. Virgo filium suũ, cum primum natus est, facilè potuerit pannis inuoluere, & similia alia obsequia ei præstare, nõ leue inditium est eius post partum virginitatem indicans. Quare Ecclesia Catholica, tot apertis prophetarum oraculis, ac Euangelicis monumentis innitens veritatem hanc de perpetua virginitate, tanquam Catholicũ fidei dogma diffiniuit in V. Synodo cap. 6. & Synodo

D. Ambros.

Luc. 1.

Maldonat.

sup. c. 2. Luc.

Synod. 5.

Synod. 6.
Conc. Later.
Conc. Nicen.

VI. action. 11. in Synodo VII artic. 13. in confessione Taralij in Concilio Lateranensi sub Martino II. Canone 3. & in Concilio Nicæno, cuius symbolum canit Ecclesia, asserens Christum natum ex Maria Virgine; vnde inter alias laudes, quibus illa Deiparæ Mariæ virginitatem cohonestat & exornat, illa mirabilis est, & omni acceptione digna, quod non contenta vocare Mariam Virginem virginum, eam compellat ipsam virginitatem: *O sancta Virginitas, quibus te laudibus efferam nescio, quia quem Cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti*: sicut enim vulgari loquendi sermone ad exaggerandum quempiam valde liberalem, aut modestum esse, abstractis nominibus utimur dicentes, *hic est ipsa liberalitas, ille ipsa modestia*, ac de Deo dicimus non solum esse bonum; sed ipsam bonitatem, ita Ecclesia Catholica ad exprimendam magis Marianæ virginitatis perfectionem, quæ conceptu, & partu illustrior facta est, non solum appellat Mariam Virginem, sed ipsam Virginitatem, quidquid omnes hæretici oblatrent. quibus sanè rectè quadrat illud Quidij 4. de Fastis, quod in defensionem Claudiæ virginis protulit, quæ nauem per Tyberem tunc trahebat.

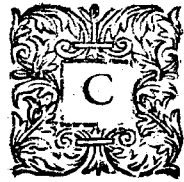
Offic. parvū
B. Virg.

Quidij.

*Claudia quinta genus clauso referebat ab alio
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem, sed non est credita, rumor iniquus
Læserat, & falsi criminis actærea est.
Conscia mens recti famæ mendacia ridet,
Sed nos in viciū credula turba sumus.
Huius tamen credulitatis, ac falsæ, & hæreticæ opinionis debitas sumet poenas
Supremus iudex, cui sit honor, & gloria, in sæcula
Sæculorum: Amen.*

HOMILIA X.

Varia metaphoræ, egregiæq; similitudines, ex diuinis eloquijs depromptæ eandem Deiparæ Mariæ virginitatem mirificè confirmant.

VM Marianæ virginitatis versipelles hostes totis viribus moliantur sacerdoti Mariam, candidissimam, pulcherrimamq; virginæ suæ integritatis veste sacrilego ausu expoliare, & ex virgine non virginem impudenter facere, opus est contra has truculentas belluas mille arma sumere, inter quæ, quia *gladius spiritus, quod est verbum Dei*, quo hucusque vsi sumus, omnium optimus, & fortissimus est, eodem armorum genere pugnatè insistens, ex diuinis eloquijs varios tropos, singularesq; similitudines depromam, quibus magis inuerecunda Hæreticorum, & Iudæorum petulantia retundatur, virginitatisque illius Catholica veritas magis solidetur. Vnanimis sanè est non solum Præscorum Patrum, sed & Hebræorum Magistrorum sententiâ, virginitatem matris Messie præfigurari, per terram paradisi omnis humanæ culturæ expertem; per rubum ardentem incombustum, quem vidit Moyses; per virgam siccam Aaronis, florem, & fructum germinantem, per virgam Iesse, de cuius radice flos ascendebat, per vellus Gedeonis cœlestem rorem absque læsione in se recipientem, per hortum conclusum, per portam Ezechielis clausam, per solem, per lunam, per stellam, per nubem, leuem, per petram deserti, per montem, ex quo lapis fuit sine manibus abscissus, & per similia, quibus diuina eloquia ad humani ingenij imbecillitatē magis protruchendam scatent. Quia tamen hæc omnia stylo profæqui longissimum esset, quæ ex illis

Ephes. 6.

Iren. 3. adu.
her.

Theod. Episcop.
Ancy.

Exod. 3.

ex illis selectiora mihi videbuntur, paucis perstringere curabo. Exordiar autem à metaphorâ Paradisi, cui sponfus virginem comparauit: *Emissiones tuæ sicut paradisi*: vt enim Diuina lib. 3. aduersus hæreticos cap. 27. dixit: *Quem admodum protoplastus ille Adam de terra rudi, & adhuc virgine (nondum enim pluerat Deus, & homo non erat operatus terram) habuit substantiam, & plasmatum est manu Dei, & sumptu Dominus limum de terra, & plasmavit hominem, ita recapitulans in se Adam ex Maria virgine rectè accepit generationem Adæ recapitulationis. si enim ille de terra sumptus est, & verbo Dei plasmatus, oportebat id ipsum verbum recapitulationem Adæ in semetipso faciens eundem generationis habere similitudinem.* Addit tamen sapienter Theodoretus Episcopus Ancyæ oratione de natali Christi, vt habetur tomo 6. in Concilio Ephesino appendice 5. cap. 2. Beatam Virginem longo interuallo excellentiam illius paradisi superare: *O virgo, quæ ipsum vicisti deliciarum paradisi sum; ille namque sine semine omne plantationum genus protulit ex virgine terra, hæc autem virgo illa terra melior est, non enim pomum protulit arborem, sed virga Iesse Saluatorem fructum hominibus afferentem: & illa terra virgo erat, & ista virgo, sed illius quidē arborem nasci præcepit Deus, huius autem Virginis ipse creator secundū carnem factus est germen.* Deinde adduco metaphoram illam ab antiquis Patribus satis decantatam, immò, & ab Ecclesia Catholica frequenter vsurpatam ardentis, & incombusti Rubi, quem vidit Moyses transiens (inquit) videbo visionem: hanc oportet quidem transeamus, iuxta intelligentiam Gregorij Nissen in oratione de Natali Christi, *non loci mutatione, sed temporis transitu.* Quod enim tunc per flammam, & rubum significabatur, progrediente tempore, perspicuè in mysterio Virginis apertum fuit, quemadmodum enim illic est rubus, & tangit ignem & non comburitur, sic virga est hic, quæ lucem parit, & non corrumpitur: itaq; quemadmodum rubus ille, in quo Deus apparuit

olim, ignem concepit, & virorem conseruauit, ita Virgo Christum Dominum ardentem ignem concepit, & virginitatis virorem non amisit; ad quod alludens D. Gregorius Nyssen. lib. de vita Moysis dixit: *Deiatis lux assumpta carne illuxit hominem, eamque omnimodò incorruptam seruauit, virginitatis viriditate nullo passo commutata.* Quod si quisquam curiosè interroget (vt id obiter dicam) quare Deus in loco illo variis arboribus confito, cum aliæ permultæ plantæ rubo nobiliores existissent, hanc præ ceteris ad visionem illam grandem virginem partem adumbrantē, eligere respondeo, quod D. Ambrosius, Phyloludæus, & Diochorides duplicem assignat proprietatē rubi, quæ facillè propositam questionem soluunt: prima, est, quod folia eius serpentibus sunt infestissima; secunda, quod ob pungentes suas spinas ab omnibus manet intracta; vt significaret ergo Deus Virginem intactam semper ob virginitatis eius perennitatem, antiqui serpentis inimicissimam esse futuram, idè Rubum præ ceteris aliis plantis ad Mariam adumbrandam elegit. Scio alios dicere consultò Deum elegisse rubum, ne Israelitæ, quod ad idololatriam erant procliuēs, ad idola fabricanda, inde excitarentur: materia namq; rubi inepta est ad id, sed hoc nostro argumento non inseruit.

Vermis item comparauit se Christus: *Vermis sum, & non homo*, qui conceptum Placitæ Christi ex matre virgine adamussim representat: Christum Dominum hanc comparationem vsurpasset, tum ad significandum, adeò ab hominibus parupendendum, vt instar vermīs esset ab eis conculcandus; tum ad impietatem occidentium illum declarandam, quia sicut vermīs absq; vlla compassione interimitur, ita, & ipsi omni deposito compassionis affectu, fuit immaniter occisus: tum ad ostendendum, quod sicut vermīs lignū intus corrodens, quod alioquin solidum, & graue erat, leue, & facillè ad portandū reddit; ita Christus Dominus Crucis lignum ascendens, ita

D. Ambr.
lib. 5. Exameron.
c. 8. in fine.

Phyloludæus.
de vita Moysis.
Diochorides
lib. 4. c. 38.

D. Ambrosius.
Phyloludæus.
Diochorides.

Matth. 11.

Origenes
sup. Luc.

2. Reg. 23.

Psal. 17.

Caietan. sup.
Psal. 71.

Caiet. ubi
supra.

D. Aug. sup.
Psal. 71.

ita illud alleuiauit, vt ipse *onus leue* illud vocaret, & *suauem iugam*. Vnde & pueri, & tenerrimæ virginis (diuina gratia eis o-
piculante) facile illud portarunt. Præter hoc, inquam, ideo vermi se comparauit, vt matris suæ virginis astringeret, sic ut acutè obseruauit Origenes super Lucam, ubi introduxit Christum Dominum dicentem: *Ex mare, & femina homo nasci solet, ego verò non ex masculo, & femina, sed in exemplum vermis natus sum, cuius non est aliunde semen, sed in ipsis, & ex ipsis in quibus coalescit corporibus, origo est*: vnde optime conuenit Christo Domino illud Salomonis: *Ego autem tanquam tenerius ligni vermiculus*: nam sicut hic ex visceribus ligni, vt ex matre, solo iuuamine cœlestis influxus, & gignitur, & nascitur, sic Christus ex visceribus Mariæ Spiritu sancto diuinitus influente, & conceptus, & in lucem editus fuit. Tertio Dauid comparat Christum pluuiæ: *Descendet sicut pluuiam in vellus, & sicut stillicidia stillantis super terram*: vel vt vertit Paraph. Caldæus: *Descendet sicut pluuiam spontanea*: Card. Caietanus transfert: *Sicut pluuiam super tonsam, & velut imbrum guttae terræ*. Vocauit herbam tonsam, quia cum hæc metitur, tonderi videtur. Scio varias esse huius loci expositiones, nam Caietanus præcitato loco existimat, sermonem esse hic de secundo aduentu Christi, sic enim ait: *Quæ similitudine describitur secundus Christi aduentus opportunus, desideratus, & fecundus comparatione terræ tonsæ ad nouum germen, quod sanè conuenit expectationi iustorum post tonsionem: siquidem cum eis huius vitæ germen præcisum fuerit, expectant nouum resurrectionis germen*. Verùm hanc expositionem sequentia verba aperte labefactant, cum statim subiicit Dauid: *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis*. Coram illo procedent Æthyopes, & inimici eius terram lingent: *Reges Tharsis, & Insulae muneribus offerent, quæ aperte primo aduentui Christi conueniunt, cum de adoratione Magorum, qui Christum infantem adorationi erant, loquantur*. D. Augustinus, & D.

Chrysoſtomus aliam excogitarunt expositionem dicentes, per *rorem* gratiam intelligi, quæ prius in populi Hebræi vellere descendit, sed postea illo relicto, gentilitatis aream perfudit: verba D. Chrysoſtomi hæc sunt: *Descendet sicut pluuiam in vellus, hoc est, predicatio in Synagoga, quando scilicet Christus sedebat, & docebat in templo, tunc pluuiam in vellus descendit, sed postea relicto vellere, in aream pluuiam infunditur, quoniam transactis sacrificijs à Synagoga, tota mundi aream impleta est predicatione Christi*. Eundem etiam sensum habent verba D. Augustini, quæ propterea silentio missa facio. Deinde Nicolaus de Lyra aliam viam ingressus, ait hoc loco indicari mansuetudinem Messie, qui in primo aduentu humili, & mansuetudo animo, & aspectu futurus prædicatur instar pluuiæ, quæ in vellus nullo strepitu descendit. Vatablus tamen aliter eundem locum intelligit, existimans illud dumtaxat in illis verbis prænotari, quod sicut herba defecta, adueniente pluuiam, crescit, ita adueniente Christo futurum erat, vt omnia bona per illum efflorescerent, & germinarent. At Patres communi consensu prædictum locum explicant de Deiparæ Mariæ virginitate, D. Hieronymus, Sanctus Theodoretus, Euthymius, Arnobius, Cassiodorus, Lyranus, Remigius, Adrianus Finus, & Diuus Ambrosius, qui in sermone de Natiuitate Domini in hunc modum prædicata verba explanat: *Descendet sicut pluuiam in vellus*: quid, inquit, tam silenter & sine strepitu sit, quam cum imber in lanæ vellus infunditur? nullius aures sono verberat, nullius corpus humore percussus aspergit, sed sine inquietudine hominum totum imbrem per multiplices effusum partes toto corpore in se trahit. Refert ergo Maria vellere comparari, quæ ita concepit Dominum, vt toto eam haberet corpore. Nec eius discessuram corporis pariteretur, sed esset mollis ad obsequium, solida ad sanctimoniam Rectè inquam, Maria vellere comparatur, de cuius fructu salutaris populis vestimenta texuntur. Vellus planè Maria est, siquidem de molli sinu eius agnus egressus est,

D. Chrysoſt.
sup. Psal. 71.

Nicol. de
Lyra sup.
Psal. 71.

D. Hier. sup.
Psal. 71.

Theod. ibid.
Euthym. ib.
Arnob. ibid.

Cassiod. ib.
Lyranus ib.

Remig. ib.
Adrian. Finus lib. 2.

D. Ambr. serm. 15, in natali Dom.

In cogn. sup.
Psal. 71.

D. Hier. sup.
Psal. 71.

Osæ 14.

Matth. 13.

Isaia 45.

D. Cyrill. c. 4, Isaia.

Isaia c. 14.

est, qui & ipse matris lanicium, hoc est, carnem gestans molli vellere cunctorum operit vulnera popularum: omne enim peccati vulnus Christi lana suffunditur, Christi fouetur sanguine, & vt sanitatem recipiat, Christi indumento vestiatur. Hactenus Diuus Ambrosius. Nominè autem vellere videtur facta allusio ad vellus Gedeonis cœlesti rore plenum, quod Dominus dedit Gedeoni in signum, & pignus reportandæ victorie aduersus Madianitas, quam figuratam Mariæ virginitati accommodans Incognitus ait: *Congrua similitudo: lana enim accipiendo, vel reddendo aquam non rumpitur, sed integra manet, sic in gloriosa Virgine virginitas ante partum, post partum, & in partu permansit inuiolata*. quibus consonant verba D. Hieronymi dicentis: *Sicut in vellus Gedeonis pluuiam descendit, ita filius Dei illapsus est in vterum virginalem per Spiritum sancti infusionem*.

Quarto, Christus Dominus rorem se vocauit apud Prophetam Osæam: *Ero quasi ros Israel: aptissime Christus rori comparatur, quia sicut ex rore subtiliter ingrediente concilium, virtute: radiorum solarium, pretiosissima margarita gignitur, sic filio Dei concilium vteri virginis ingrediente facta est inestimabilis Verbi incarnati margarita, de qua in Evangelio: *Inuenta vna pretiosa margarita, vendidit omnia quæ habuit*. Per similes est huic loco ille Isaia, qui in ore omnium versatur: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorum*: licet enim in eo capite multa dicantur de Rege Cyro, tamen (vt perdoctè annotauit Diuus Cyrillus) propheta in his verbis conuertit se ad Christum, sicut etiam idem propheta, postquam in capite decimo quarto, egerat de Nabuchodonosor ad inferos descendente, continuo ad descensum Luciferi commemorandum se transtulit: verba Cyrilli Alexandrini hæc sunt: *Longa oratio in superuacuum consumpta de Cyro Perfarum, & Medorum principe, deinceps verò sententiarum vim transfert propheta iam ad ipsum Emma-**

nuelem, qui exhibitus erat à patre, vt captiuis remissionem predicaret. ad stipulantur eidem intelligenti Diuus Cyprianus, Diuus Augustinus, Diuus Hieronymus, Diuus Athanasius, Diuus Chrysoſtomus, Tertullianus. Cum ergo ita in his verbis de Christo sermonem faciat, virginitatem Deiparæ astruit, tum comparando conceptionem vteri ipsius irrationi, qua cœli fecundatio eius terram irrorarunt, vt Christum Dominum germinaret absque humano satore, sicut & terra solo rore desuper irrigata, absque villa humana cultura, varios flores, & fructus producere solet; tum quia cum à cœlis postulatur, vt pluant iustum, rorem suum mittentes, perspicue significatur, non ex viri opera, sed cœlesti Spiritus sancti virtute à Virgine esse germinandum facta allusione ad vellus Gedeonis: ob idque Christus à Paulo cœlestis homo nuncupatur. *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis*: in cuius loci commentario magnus Pater Hieronymus ait: *Cœlestis dicitur, quia non humane fragilitatis ritus, sed diuina maiestatis natus, conceptus est, & enixus*. Tandem cum subiungit Isaia: *Aperiatur terra, idem est, ac si diceret parturiam, vt habet originale Hebræum: ad eum certè modum quo flores cum aperiantur ad emittendum fructum parturire dicuntur, iuxta illud Canticorum: *Si flores fructus parturiant*. Vel aliter: *aperiat terra: aperiat Maria os suum dicens: Fiat mihi secundum verbum tuum, & sic germinet Saluatorum*, id est, concipiat Iesum, qui Saluator interpretatur. Deinde in idem argumentum celebris est locus Dauidis: *Ex vtero ante luciferum genuite*: quem propterea obscurate conatur Iudæi somniantes sermonem esse hic loco de Rege Ezechia, illos tamen euidenter refellit D. Cyprianus Martyr dicens: *Perspicuum est psalmum illum de eo non fuisse dictum; quis enim Ezechiam non esse sacerdotem perpetuum ordinis Melchisedech, non fateatur? aut eundem non esse, qui Ierosolymam redemerit, quis ignorat? quis etiam**

D. Cypr. l. 1, aduer. Iud.

D. Aug. de quinque hæres. tom. 6.

D. Hierony. c. 45. Isaia.

D. Athan. lib. de vnit. Trinit.

D. Chryſ. h. b. in Psal. 71.

Tertull. lib. cont. Iud. c. 7. & cont. Praxeã c. 11.

Isa. vi. sup.

1. Cor. 15.

D. Hierony.

Cant. 7.

Psal. 109.

D. Cypr. dialog. c. 3. Triphone adu. Iud.

nescit eum non misisse Ierosolymam virgam potentem, quæ dominata sit in medio illius hostium, sed Deum esse, qui ab eo hostes auerterit: verum cum Christus Dominus, ex hoc psalmo probauerit Pharisæis se esse naturalem filium Dei; cum enim eos interrogasset: *Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est?* respondentibus illis: *Dauid: continuo illis obiecit: quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo: reliquum est indubitata fide afferendum esse, Dauidem loqui in illis verbis de Christo Domino, prout & docuit etiam D. Paulus, cum ait: Ad quem Angelorum dixit: Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?* Arcanum igitur latens in illis verbis detexit eleganter Tertullianus in hæc verba: *Sed nec genui te, dixisset Deus nisi filio puero, nam & si de toto populo ait Isaiæ 1. Filios genui, sed non adiecit ex vtero. Cur autem adiecit (ex vtero) tam vane quasi aliquis hominum ex vtero natus dubitaretur, nisi quia curiosus voluit intelligi in Christum. Ex vtero genui te, id est, ex solo vtero sine viri femine. & eodem libro explicans verba illa: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam: inquit: *Quis iste venter est? ipsius Dauid? virique non, neque enim pariturus esset Dauid: sed nec vxor eius, non enim dixisset: ex fructu ventris tui, sed potius, ex fructu ventris vxoris tue. Ipsius ergo dicendo ventrem superest, vt aliquem de genere eius ostenderit, cum ventris futurus esset fructus caro Christi, quæ ex vtero Mariæ floruit, ideoque fructum ventris tantum nominavit, vt proprie ventris, quasi solius ventris non etiã viri, & ipsum ventrem ad Dauid redegit ad principem generis, & familie patrem: nam quia viro deputare non poterat, Virginis eum ventrem, patri deputavit. Sed ad illustrandum magis hunc locum obseruare oportet, quod vbi nostra vulgata vertit: *Tecum principium in die virtutis tue, in splendoribus sanctorum, ex vtero ante luciferum genui te:* Originale Hebræum habet: *In splendoribus sanctitatis ex vtero auroræ tecum ros natiuitatis tue,* notanter ait: *In splendoribus san-***

Matth. 22.

Ad Heb. 1.

Tertull. l. 3. cont. Marcionem c. 9. Isaiæ 1.

Psal. 88.

Psal. 109.

Origi. Hebr.

ctitatis, vt indicet Christum non fuisse conceptum ardoribus concupiscentiæ, sed cœlestibus sanctitatis, & munditiæ splendoribus. idem enim est sanctum, quod mundum, aut sine terra: vnde vbi vulgata nostra legit: *In splendoribus sanctorum:* alij vertunt ex originale Hebræo: *In decoribus sanctitatis,* alij in pulchritudinibus, quia nihil pulchrius, quam virginitas, & maxime cum fecunditate coniuncta, vt effulget in Deipara: Id enim denotat, quod Mariam auroram vocauerit. Nam certe sicut aurora diem, seu lucem parit non amisso proprio splendore, & claritate, sed potius aucta; sic Maria peperit Christum Dominum lucem mundi, qui de seipso dixit: *Ego sum lux mundi:* nullo tamen suæ virginitatis amisso splendore, sed potius aucto. Illudque in hac expositione est singulare, quod quamuis aurora sit solis prænuntia, tamen ipsa non continet re ipsa solem; at Virgo prodigiosa adeo aurora extitit, vt solem iustitiæ in se ipsa concluderet, ex ipsiusque vtero quasi ex quodam oriente Christus instar fulgentissimum Phœbus prodierit. Vel aliter ex vtero auroræ, hoc est, Virginis tibi ô Christe suppeditata est materia generationis tuæ, videlicet sanguis purissimus, velut ros auroræ nitidissimus; sicut enim terrenus vapor virtute cœlesti in sublime fertur, fitque ros, sic purissimus Virginis sanguis à Spiritu sancto fecundatus admirabilis huius generationis ros, & materia factus est. Ac tandem rori in aurora descendenti comparat Christum, vt ostendat conceptum fuisse instar earum rerum, quæ tempore auroræ ex sola roris virtute sine industria humana gignuntur, meritoque diem incarnationis diem virtutis suæ appellauit, quia in eo præcipue die maiora Deus suæ virtutis, & parentiæ signa ostendit, ima summis, cœlestia terrenis, ineffabili modo coniungendo. Hanc eandem expositionem tradunt doctissimi Rabbini in lib. Midras Tillim, id est, in expositione Psalmorum, vbi in hunc modum legunt:

Ioan. 8.

Ego

Rabbini in lib. Midras Tillim. Ego hodie genui te, ex matrice, & de matrice aurora tibi ros natiuitatis tue: per matricem auroræ matricem Mariæ accipiunt, quæ salua eius integritate Christum conceptura, & paritura erat, non secus ac aurora solem sine corruptione parit. Ad illud autem, quod quibusdam difficile videtur in hac expositione, nimirum, quod propter illa verba: *Ante luciferum genui te:* videtur ibi sermonem esse de generatione æterna ex Patre, nõ de temporali ex matre, responder acutè D. August. super Psalm. 109. in hæc verba: *Hoc ipsum signate dictum, proprie dictum est, & sic impletum, noctu enim natus est Dominus ex vtero Virginis Mariæ, quod indicant testimonia prætorum, qui vigilas excubabant super prægem suam.* Extat & alia floris metaphora, sub qua Propheta isaias Mariæ virginitatem prædixit: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Pro cuius loci intelligentia ommissa quorundam modernorum interpretatione, qui cum Leone Castrensi aiunt, *Nazar eum à separatione dictum esse nõ à flore, hoc tamen secundum est certum, vt tradunt D. Hieronymus, Beda, Pagninus, Lyranus, Adrianus Fin. & S. Clemens per virgam & florem Christum Dominum intelligant, qui propter potentiam nomine virgæ, ob pulchritudinem vero appellatione floris denotetur, cui intelligentiæ fauet Paraphrastes Chalcedæus in hunc modum verba illa vertens: *Egredietur Rex de filiis Iesse, & Messias de filiis filiorum eius:* difficilis tamen intellectu est hæc interpretatio: nam si flos de virga nascitur, neutiquam fieri potest, vt idem sit flos, quod virga; alioquin idem esse virgam, aliud florem. quare plures alij grauissimi Patres per virgam Mariam intelligunt, per florem verò Christum; ita sanctus Hieronymus, D. Chrysostomus,*

D. Aug. sup. Psal. 109.

Isaiæ 11.

Leo Castrens. super c. 11. Isaiæ.

D. Hier. ib. Beda hom. 1. in Luc.

Pagnin. ib. Lyran. ib.

Adrian. Fin. lib. 2. flagelli cap. 11.

Orig. hom. 9. super Num.

Cyrrill. Alex. lib. 3. in Isai.

D. Hier. sup. c. 11. Isai.

D. Hier. in Psal. 3.

S. Cle. Alex. l. 1. pedogone c. 7.

Paraphrast. sup. u. c. Isai.

D. Isidorus, D. Bernardus, D. Leo Papa, S. Ioannes Damascenus; S. Ephræm Syrus, necnon & antiquissimus Tertullianus libro de carne Christi, vbi hæc præclara scripsit: *Ipsæ est flos de virga profecta ex radice Iesse: radix autem Iesse genus Dauid, virga ex radice, Maria ex Dauid; flos ex virga, filius Mariæ, qui dicitur Iesus Christus, ipse erit & fructus. Flos enim fructus, quia per florem, & ex flore omnis fructus eruditur in fructum. Quid ergo negant & fructui suum florem, & flori suam virgam, & virgæ suam radicem? Tota igitur vis huius metaphoriæ ad astruendam Mariæ virginitatem consistit in hoc, quod Christus Dominus non minori puritate, & pulchritudine, quam flos ex virga pullularet, ex virgineo vtero prodierit: sicut enim flos non ex femine, vt arbor ipsa, sed ex virga, cœlesti virtute perfusa, oritur, non secus Christus Dominus absque villo virili semine ex Virgine, Spiritus sancti virtute illam obumbrante, ortus est: & quemadmodum virga florem parturientis tantum abest, vt aliquid suæ venustatis, & pulchritudinis amittat, vt pulchrior, & venustior euadat, ita tantum abfuit, vt Virgo Deipara per conceptum, & partum Christi Domini aliquid amiserit de suæ integritatis pulchritudine, vt tunc potius eius virginitas pulchrior, illustrior, nobilior, clarior, sanctior, excellentior, gloriosior, ac mirabilior redderetur, vt elegantius his verbis scripsit Eusebius: *Quid primum mirer. quidve possremum? quod sine conceptu est collata fecunditas, an quod per partum magis est glorificata virginitas? hinc illud est mirabile ac valde prodigiosum in hac mystica virga Maria, quod cum reliquæ omnes virgæ fructum producentes florem amittant, hæc tamen virga (quod omnem facultatem naturæ longè transcendit) retento virginitatis flore pretiosum fructum, auctorem vite, nobis protulit, vt D. Bernardus obseruauit in hæc verba: *Si diligentius volueris inuenire, intelliges in omni arborum genere in ortu fructum florem decidere, &***

D. Hier. sup. c. 11. Isaiæ. D. Chrysost. Psal. 28.

D. Isidor. ad sororè Florent.

S. Bern. ser. 2. de aduen. & hõ. 2. sup. Miss & ser. 2. in Annũc.

D. Leo Papa serm. de Naz. Domin.

S. Ioan. Damascor. ar. 1. & 2. de Naz. Mariæ.

S. Ephræm Syrus de Matr. Dei laud.

Tertull. lib. adu. Iud. c. 9. & lib. de carne Christi cap. 21.

Euseb. Emiff. hom. 2. Nat. Domin.

D. Bern. l. de pass. Dom. cap. 16.

perire; in hominibus quoque ferè cunctis animantibus fructus filiorum florem virginitatis abscondit. Nam sic erat in natiuitate vitis nostræ; beatissima enim mater illius fructum protulit benedictum, non amisso virginitatis flore: imò magis per partum mirabilem, & mundissimum est decorata, ubi lex, ubi iura naturæ abscondita sunt. hanc eandem floribus metaphorâ tam suauis melodia profequitur piissimus Guericus Abbas, vt nulla ratione nec possim, nec debeâ eius

verba silentio præterire: Partus quidem meus non habet exemplum in sexu mulierum, sed habet similitudinem in naturâ rerû. Quæritur, quomodo virginitas genui Saluatoris? sicut flos vitis odorem; si corrupti inueniunt florem pro eo, quod dederit odorem, violatâ crede pudorem, quia dedit Saluatorem. Quid potest calumniari in proprietate similitudinis? quid aliud est virginitas, quam flos inuolati corporis? quid aliud est situm Virginis, quam suauitas odoris? Tandem id satis probat elegantiam huius metaphoræ, quod Christus Dominus illa vltus est dicens: Ego flos campi, & lilium conuallium: non enim sponsa, vt alij putant, sed sponsus est qui loquitur, vt docent D. Gregorius, Diuus Bernardus, & Venerab. Beda in commentar huius loci, Paraphrastes autem Chaldaeus in hunc modum transfert prædicta verba: Ego similis sum lilio vidi ex paradiso voluptatis, & opera mea pulchra sunt, sicut rosa, quæ est in campo: ecce comparat se flosi orto in paradiso, qui nullum aliud cultorem habuit quam Deum, nec non & flosi campi, qui absque vlla humana industria, virtute cœli terram foecundante, ex ea pulcher erupit: ad eundem certè modum Christus Dominus ex Mariano paradiso humanam culturam nesciente, & ex inculco campo virginis illius vteri instar pulcherrimi floris ortus fuit, vt mellissuo suo sermone adnotauit Sanctus Bernardus dicens: Hortus, vt floreat, hominum manu, & arte excolitur; campus verò ex semetipso producit flores absque omni humana diligentia adiutorio. Putasne tibi iam videris

Cant. 5.

D. Gregor.
D. Bernard.
Ven Beda.
Vers. Chald.

D. Bern ser.
47. in Cant.

aduertere, quisnam ille sit campus, nec sulcatus vomere, nec defossus sarculo, nec manu hominis feminatus, remissatus tamen nihilominus nobili illo flore, super quem constat requiescisse Spiritum Domini? ipse etiam Bernardus homil. 2. super Missus, comparat Virginem virgæ Aaronis: Quid rogo virgæ Aaron florida, nec humectata significat, nisi Virginem concipientem, & vitum non cognoscentem. Sed cur quæso cum virga de radice dicatur educta, flos à virga non dicitur ascendisse, sed à radice; non hæret radici flos, interest virga, quæ humorem attrahens à radice florem promat: quare igitur non dicitur ascendere à virga, sed à radice? certè, vt denotetur, Christum natum fuisse ex Virgine, corruptæque verum, & non phantasticum adparasse sibi ex illis Mariæ sanguinibus, quos à parentibus tanquam à radice traxerat, non ex alterius virtute, idè dixit: Et flos de radice eius ascendat. Ad hæc non longè ab hac metaphora floris abhorret illa alia virgulti, & radicis de terra sitientis, cuius meminit Isaias: Ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitientis: ubi notandum est, quod iuxta Hebræicæ lingue peritos verbum, cui in Hebræo respondet virgultum, significat lassare, vnde LXX. Interpretes vertunt illa verba in hunc modum: Annunciaminus coram eo quasi puerulus, & quasi radix de terra sitientis. solliciti sunt Hebræi, vt hunc locum obtenebrescant, interpretari illum de populo ludæo: sed mendacissimam esse hanc intelligentiam ex eo constat, quod ille, de quo loquitur ibi Propheta (vt apertissimè constat ex ipso contextu) prædicitur tanta sanctitate conspicuus, vt nunquam iniquitatem facturus sit, nec inueniendus sit dolus in ore eius: quod impossibile est in populum ludæum conuenire, quem certum est (nec ipsi dissentitur) permulta commisisse peccata: sermo igitur est in prædicto loco de Christo Domino ex intacta Virgine orto, vt his verbis sapienter interpretatus est Eusebius Cæsariensis, vbi lectioni LXX. acquiescit

D. Bernard.

Isaia 57.

LXX. interpret.

Euseb. Ca. ait: Annunciaminus coram eo quasi puerulus, lib. 3. de lus, quasi radix in terra sitientis: pro quo Aquilam sic interpretatus est: Et prædicabitur tamen Euang. c. 2. quam quod vberè nutritur in facie eius, & tanquam radix de terra inuis. Theodotion vero: & ascendet, sicut quod lacte alitur, co van eo, & sicut radix de terra sitientis: ubi puerulus quidem ille, qui vberè, atque lacte nutritur, planè ortum Christi declarat; terra verò inuis, & sitiens Virginem, quæ illum emixa est, quam scilicet nullus vir adijt, de qua, quamuis inuis, laudata illa radix prædij: & puerulus, qui vberè, lacteque nutritur. Verùm hac adumbratè admodum significauit, apertius vero idem propheta sententiam suam interpretatur, ubi ait: Ecce Virgo in vtero accipiet, & pariet filium, & vocabit nomen eius: nobiscum Deus, hoc enim significat Emmanuel. hæcenus Eusebius.

Isa 7. 13.

Isa. 19.

Orig. Heb.

D. Ambros.

ad virginem.

His metaphoris, & similitudinibus adnecto illam aliam Isaiæ: Ecce Dominus ascendet super nubem leuem: Originale Hebræum habet: Ecce Iebouah equitans super nubem leuem, quæ verba (omissis aliis expositionibus, quæ præsentis argumento non inferuiunt) de Christo Domino ex Maria Virgine orto interpretatur Ambrosius in exhortatione ad Virgines dicens: Hic est, qui venit in nube leui, sicut dixit Propheta: Ecce Dominus sedet super nubem leuem, & veniet in Aegyptum, significans, quod in Aegyptum, id est, in afflictionem istam mundi huius veniet per Virginem. Nubem itaque Mariam dixit, quia carnem gerebat; leuem, quia Virgo erat nullis oneribus grauata coniugij: ipsa est virga germians florem, quia pura ad Dominum liberatore de directâ virginitas, quæ nullis in hoc sæculo curarum anfractibus reflectatur. Præter hoc tamen mihi ea ratione in nube virginitas Mariæ eleganter describi videtur; quia sicut nubes & gignit, & mittit pluuiam sola virtute venti in illam flantis non aperiendo, sed potius illam condensando, & constringendo, sic Maria flante vento Spiritus sancti concepit, & peperit absque læsione suæ virginitatis

Christum, significatum per pluuiam, iuxta illud: Sicut pluuia in vellus descendisti: Eccl. Cath. consonatque prædicto loco illud pueri in off. Elisei. 3. Reg. 19. qui iussus contra mare prospicere dixit, se videre nubeculam ascendentem de mari, in qua erat quasi velligium filij hominis, certè nubecula hæc de mari ascendens Deiparam Mariam refert, quæ ex mari huius mundi per carnis propaginem, sicut & ceteri homines, ascendit, altior tamen, & eleuatur ipso mundo, vt quæ nullis carnis illecebris deprimi potuerit: figura autem filij hominis in medio nebula existens, quid aliud esse potest, quam Christus verus Deus, & homo in medio vteri vaginalis delitefcens, conseruans eius integritatem.

Accedit etiam metaphora Petra deserti, quæ vltus est idem Isaias: Emitte agnum Domine, dominatorem terræ de Petra deserti ad montem filie Sion. Hebræi conantur etiam hunc locum nihil virginitati Mariæ prodesse, dicentes sermonem esse de magna agnorum copia, quam Rex Moabitarum pro tributo pendebat Regi Israël, vt habetur lib. 4. Reg. quod quæ perfoluere recusabat, idè Propheta, regnante Ezechia, Moabitas suadet, vt huic Regi Ezechia solitum illud pendant tributum, dicens: mitte Agnum dominatorem terræ: sic enim etiam posse legi ex Hebræo docuit D. Hieronymus: verum (quidquid sit de hac lectione, quæ nihil ad rem facit) falsum esse hoc Hebræorum commentum, ex duplici capite apertissimè commonstro: Tum quod Ezechias non potuit absoluerè, & simpliciter dominator terræ nuncupari, cum solum super duas tantum Tribus in vna parte Palesthinae dominaretur: Tum quia cum illud tributum soli Regi Israël solitum esset pædri, non est cur Propheta voluisset ius suum illi tollere suadendo, vt tributum illi debitum alteri Regi perfolueretur. Loquitur igitur Isaias de Christo Domino mansuetissimo agno, ex intacta Maria nascituro, ad quod significandum

D. Hier. sup. Isa. 16.

uocat illam petram deserti, petram (inquam) solidam atque integram, quæ, quia virtute Spiritus sancti conceperat, adeo omnis carnalis illecebræ expers fuit, ut in hac re petra quædam insensibilis fuisse videatur: Addit autem petram deserti, ut eandem Marianam virginitatem magis exprimeret, quia desertum plantas producit non humana industria cultum, sed cœlitus fecundatum. Ex hoc facile videre est (quod singulari obseruatione dignum censeo) quàm egregie Christi occasus ortui, sepultura conceptioni respondeat: emittitur quidem Agnus de petra, cuius corpori monumentum excidendum erat in petra, ipse ab initio conceptus sui corpus sibi excidit de petra, integritatemque petræ, cum ex ea prodiit, non imminuit, sicut nec signatam sepultura petram, cum de ea egrederetur, aperuit. Si ergo petra Christus (ut ait Apostolus) non degenerat à matre filius, quoniam & ipsa petræ nomine censetur, merito que eo cohonestatur, quæ in amore integritatis proposito firma, affectu solida, aduersus illecebras carnis tota exat lapidea.

Rursus idem propheta Isaias, de B. Virgine mirum in modum benemeritis, quippe qui tot egregiis similitudinibus perpetuam eius virginitatem illustrauerit, sub metaphora splendoris, & lampadis egressum Christi ex matre Virgine expressit: Propter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non requiescam, donec egrediatur vi splendor iustus eius, & saluator eius, ut lampas accendatur. Communis est omnium huius loci Interpretum sententia, sermonem esse hic de Christo Domino, qui per antonomasiam iustus dicitur, iuxta illud Isaiæ: Vocaberis Ciuitas iusti, Vrbs fidelis: vocat autem Propheta illum splendorem, & lampadem accensam, tum quia (ut ait D. Hieronymus) venturus erat ut mundum ignorantia caligine obtenebratum illuminaret, iuxta illud Zachariæ: Illuminare huius, qui in tenebris, & umbra mortis sedet: tum quia (ut docet Glosa interlinearis,

necnon & Galatinus) sicut splendor egreditur à sole absque vlla solaris corporis corruptione, & diffunditur per medium absque ipsius medij diuisione, & sicut lapis ex admoto igne sine vlla ipsius ignis iactura accenditur, ita Christus instar splendoris confuata Virginis integritate ortus est, & instar lampadis ardentis absque vlllo virginei pudoris detrimento carne indutus prodijt. confirmat, & illustrat hanc expositionem, quod vbi nostra vulgata legit: Donec egrediatur, ut splendor: alij ex Hebræo vertunt: Donec egrediatur sicut fulmen iustus meus: vbi aptè sub metaphora fulminis adumbratur Deiparæ Mariæ virginitas, sicut enim fulmen integram, & illæsam omnino relinquit vaginam enslem continentem, & in vniuersum non corrumpit ea, quæ sibi non resistunt, ita Christus Dominus intrauit & exiit ex vtero virginali integram & illæsam eius virginitatem seruans, quia neque in ingressu inuenit resistantiam, Maria dicente: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: nec etiam in egressu, & ortu cum virtute diuina per penetrationem, in qua nulla sentitur resistentia, ex materno thalamo prodierit. Quid plura? Adrianus Finus in illis verbis Cantico: Egredimini, & Adrianus Finus videte filie Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius: Mariæ virginitatis arcum latere putat. Pro cuius intelligentia præsupponere oportet, per diadema intelligi hoc loco Christi humanitatem, ut docet D. Ambrosius, D. Gregorius, & S. Bernardus, quo B. Virgo filium Dei coronauit in instanti desponsationis suæ cum natura humana: verba D. Bernardi (ut reliqua aliorum Patrum omittam) sunt: Si Rex est, diadema eius vbi est? sed vos cum mater sua in sacco mortalitatis, de quo resurgens ait: Quia confidisti sacco meo, & circumdedit me latitudo: Egredimini virtutes angelica, incolæ ciuitatis superne: Ecce Rex vester, sed in corona nostra, in diademate quo

coronauit eum mater sua. hoc supposito illud mysterium ea similitudine comprehendit existimat Adrianus, quod quia Verbum humanitatem ex Virgine sumpsit, absque vlllo virginittatis eius detrimento, atque adeo non communi ceterorum more factus fuerit homo, ideo inter omnes homines regalis corona, regumque diadema propter eam nouum suæ conceptionis modum ei debeatur.

Tandem speculi metaphora, qua non solum æterna sapientia in sensu litterali, sed in mystico B. Virgo designatur, eius virginittatem egregie manifestat, quemadmodum enim figura & imago intuentis se in speculo imprimitur in illo absque aliqua ipsius speculi læsione, ita æternus Pater intuens se in nitidissimo, ac terribissimo Mariano speculo impressit in eo figuram suam, quia Filius figura est substantiæ eius: ut ait Paulus; hæc autem figura istud ingrediens speculum per conceptum, & ab eo egrediens per natiuitatem non solum integrum illæsum, & intactum illud reliquit, sed splendidius & rutilantius, ut decebat matrem illius, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt, & regnant in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

Exquisitis quibusdam locis ex Ezechiele, ex libro Psalmorum, necnon ex Cantico Cantico, eandem Deiparæ Mariæ inuolatam Virginittatem magis illustramus.

Mariæ virginittatem comprobant; nunc

difficiliorem prouinciam suscipientes in idem argumentum extraordinariis & inusitatis quibusdam locis utemur, quibus forte viam aperiemus, ut alij tum feliciori ingenio, tum maiori in Deiparæ pietate præditi alios exquirant (est enim iucundum, & pium hoc venandi genus) quibus huius catholice doctrinæ veritas tenacius fidelium mentibus inhaereat, & impudentissima Hæreticorum audacia magis confundatur. Tertullianus igitur lib. de carne Christi cap. 23. & Epiphanius aduersus Ebionitas citant locum quemdam Ezechielis, qui, tametsi in sacra Scriptura non reperitur, ex antiqua tamen traditione credebatur esse huius prophetæ: verba illius valde notanda sunt hæc: Vitula peperit, & non peperit: ea Tertullianus citato loco applicat virginittati, & fecunditati Mariæ. Quemadmodum enim non semel accidit, ut quæ grauida erat tempore partus appropinquante, ita facili negotio ac incolumi salute pariat, ut dicamus ei: videris non parturiens: ita Virgo peperit, & non peperit: peperit, quia verè Christum enixa est, & non peperit, quia perinde incorrupta remansit, ac si non peperisset: peperit ergo ut Dei matrem decebat, non verò peperit instar aliarum fæminarum, quæ honore virginalis pudicitie parturientes priuantur. Obseruandum tamen est, quod locus hic Ezechielis videtur potius esse apud Iob, vbi dicitur: Vacca peperit, & non abortiuit: in Hebræo autem est: Vitula peperit, & non est priuata fructu suo: vbi forte Patres ex aliquo alio codice legerunt, non peperit: ita obseruat Iacobus Parmelius ad locum illum Tertulliani: vel certe D. Epiphanius, & Tertullianus non attendentes ad verba, sed ad sensum Ezechielis (ut non semel contigit alijs Patribus) tribuunt illi dixisse: peperit, & non peperit: quia dixerat de Virgine, quod porta erat clausa, & quod princeps ipse se debet in ea, clausam illam relinquens, quæ verba eundem sensum reddunt, ac illa.

Deinde

1. Cor. 10.

Isa. 62.

Isa. 1.

D. Hier. sup. c. 62. Isa.

Lac. 1.

Tertullian.

ad Heb. 1.

Iob. 2.

Iac. Parmel.

Psal. 76.

D. Hier. de
nomi. hebr.

Pron. 30.

Pet. Chry-
sol. ser. 142.

Psal. 178.

D. Amb. lib.
Virg. c. 16.

Deinde huic argumento satis congruè adaptari mihi posse videntur verba illa Dauidis: *Dem in mari viatus, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tuæ non cognoscitur.* nemo ignorat Mariam mare interpretari, vt D. Hieron. adnotauit: semitæ, quas Deus perambulauit per hoc mare, conceptio quidem, & natiuitas fuere, per illam enim intrauit in hoc Marianū mare, per nouem menses in eo nauigaturus, per hanc verò ad Bethlehemiticum portum appulit: has quidem semitas, quantumcunque oculatissime explores, nulla alicuius viatoris vestigia reperies, quia neque ingrediens, neque egrediens lesus ex Maria, virginæ eius integritatem quidquam læsit. atque ad hoc mysterium putant quidam allusisse Salomonem, cum dixit difficilem cognitu sibi esse *viam nautis in medio mari*, intelligens per hanc nauem, humanitatis Christi nauiculam, mare Mariani vteri sulcantem. Adnotauit autem ingeniose D. Chrysologus, Christum Dominum nullum sui egrediens vestigium relinquens in matre sua, se non hominem solum, sed pariter Deum esse demonstrasse: *Qui ingreditur, inquit, & egreditur, & introitus sui, & exitus nulla vestigia relinquit, diuinus habitator est, non humanus. Et qui conceptus suo Virginem seruat, & ortu suo relinquit Virginem, non terrenus homo est, sed cælestis.*

Præterea D. Ambrosius in illis verbis Dauidis: *Imperfectum meum viderunt oculi tui*: Marianæ virginæ arcanum latere putat, vertit tamen illa in hunc modum: *An operatum meum viderunt oculi tui*, docetque illa esse verba filij Dei ad Patrem, quibus fatetur opus mirabile incarnationis in vtero virgineo celebratum, non esse operatum ab homine, sed à Spiritu sancto in Mariam superueniente: verba eius sunt hæc: *Inoperata est ergo caro Christi, quam vt Maria virgo conciperet, inuistato, quodam & nouo incarnationis mysterio, sine vlla virilis seminis admittione, diuina gratia dispositionis, quod erat car-*

nis, assumpsit ex Virgine. Ad hæc, singularia quædam loca ex Canticis Canticum obseruauit, in quibus (ni fallor) intermeratam Mariæ virginæ latere censeo. Ex his primus occurrit ille, in quo sponsus cum Turture composit sponfam: *Pulchra sunt gena tue sicut Turturis*: licet enim ad exprimendam virginæ Mariæ pudicitiam, non videatur apta Turturis metaphora, cum huius castimonia in easolum consistat, quod post primum coniugium nullum alium agnoscat, vt communi consensu tradunt naturalium rerum Historiographi; propter eandem tamen rationem, non est nisi apta metaphora: nam cum B. Virgo à nullo sponso nisi à Spiritu sancto filium conceperit, vt aperte significant verba illa: *Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto*: nec post illum alium cognouit sponsum, cum à Iosepho, semper fuerit intacta, apte Turturi comparatur, quæ post primum coniugium nullum alium coniugem agnoscit. Vel dicamus (quod & mihi satis verisimile est) nomine *Turturis* in eodem Canticis Canticum etiam Christum Dominum Virginum Regem, & virginæ auctorem intelligi, de illo enim, cum in mundo apparuit, dicitur: *Vox Turturis audita est in terra*: ab eius enim aduentu, & prædicatione coepit virginitas vigere, & in magno pretio haberi: vt ergo Spiritus sanctus singulari encomio virginitatem Mariæ extolleret, Christi Domini integritati, & puritati illam assimilauit, dicens, virginalem eius verecundiam per genas eius significatam, quia in illis præcipue apparet verecundiæ rubor, instar Turturis esse, hoc est, instar Christi per Turturæ significati: vnde non incongrue putauerim propterea Deum in lege veteri iussisse, vt in sacrificio offerretur par Turturum, vt scilicet per illos hi cælestes Turtures, Christus, & Maria, castimonie virtute insigniores significarentur, iactutu quorum propitiationem peccatorum faciebat.

Dein.

Cant. 1.

Cant. 5.

D. Ambros.

1 Reg. 2.

D. Amb. super
c. 1. Luc.

Deinde sub illis verbis sponsæ: *Filij matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiu*: Marianæ virginæ latet sacramentum: perinde enim fuit ac si diceret, filij quidem matris meæ ipsi ex patre Diabolo sint, sicut Christi honori, ita & virginæ pudori infestissimi hostes semper extitere, falsò existimantes, quod licet operam nauauerim ad custodiendam virginitatem, minimè tamen eam custodierim: *Vineam meam non custodiu*, secundum fallam, & erroneam eorum mentem, opinantium floridam, ac fructiferam virginæ meæ vineam non fuisse semper intactam. Quàm verò aptè nomine vineæ virginitas veniat intelligenda, auctor est D. Ambrosius lib. de exhort. ad virg. eleganter atque erudite dicens: *Nemo auferat anime vestre vineam, & vilia olera serat? vinea enim quidè puritas virginæ est, coniugis velut olerum plantaria sunt, in quibus frequens zelus est, & ideo sicut olera herbarum cito cadunt, atque marcescunt, nisi sinem imponant senectus, aut ad perfectum vebat continentia, non veniat ergo in vos Achab, qui concupiscat vineam vestram delere, & extinguere; nec veniat in vos Iezabel vanum illud, & seculare prostunium, sed veniat Naboth, qui venit à patre, sicut significat nominis ipsius interpretatio, qui vineam sanguine defendat suo, & pro eo mortem offerat.* hæc Ambrosius. Virginitas ergo vinea fuit dilecto nostro Christo, quam cum primum mundum ingressus est in matre sua elegit: hanc vineam sepiuit forti clausura, qua Maria ab omnium hominum se sequestrabat aspectu, ita vt ab Angelo non nisi in penetralibus domunculæ suæ reperiretur, vt ait D. Ambrosius. Ex hac vinea offensionis lapides amouit dilectus, auferens ab ea omne opprobrium, & maledictionem, qua virgines in populo hebraeo affici solebant; vt autem vinea ista ab his, quæ illam demoliri student, custodiri posset illæsa, ædificauit in ea turrim, dum Verbum carnis factum est. Hæc

fuit ei turris fortitudinis à facie inimici (vt Dauidicis verbis vtat) perpetuam eius conseruans virginatem.

Ad hæc insignis est locus Cant. 7. a. *perpetè Marianam virginitatem indicans: Iuncturæ femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis*: per iuncturam femorum virgini vteri clausuram designat: sicut enim diuisio femorum lasciuam portendit, iuxta illud Ezechielis: *Diuisisti pedes tuos omni transenti, & multiplicasti fornicationes tuas*: ita iunctura, seu coniunctio femorum virginitatem designat: vnde verbum hebræum *Hamuk*, quod correspondet latino *iuncturæ*, significat orbem, vel circulum, quem conitatur nullibi habere diuisionem & vadiq; esse clausum. Confirmat idem comparatio illa monilis: *sicut monilia*, quia (vt auctor Cant. 7. est D. Ambrosius) monile erat torques, qui Triumphantis collo appendebatur, constat autem Torquem orbicularis figuræ esse, ex nulla parte apertum; quia tamen insigne hæc virginæ donum, quod in Maria tantopere fulsit, non fuit monile à Mariæ industria fabricatum, sed cœlitus collatum, ideo addidit, *quæ fabricata sunt manu artificis*: quia manus illius summi aurificis diuinæ gratiæ operatione illud elaborauit. Addit autem Alanus, nobilis auctor, in commentario huius loci per iuncturam femorum intelligi connexionem virginæ corporalis cum mentali; vel, vt aliis placet, concordiam virginæ cum maternitate. verba illius hæc sunt: *Femora solent esse generationis signa; iunctura autem femorum, nihil aliud intelligitur, quam concordia duarum fecunditatum, quæ fuerunt in Virgine, vna Maria mentis, & altera ventris. Et hæc iunctura fuit sicut monile, id est, habuit secum duplicem comitem, virginitatem carnis, & virginitatem mentis. Per monile solet notari castitas: monile enim solet apponi pectori ad ornandum, & in castitatis signum, vnde dicitur monile id est, monens castitatem: est ergo sensus: Iuncturæ femorum tuorum sicut monilia, id est, sicut tu prædita es duplici fecunditate.*

ita duplici virginitate. est autem obseruan-
 dum, ad huius explicationem Marianam
 virginitatem non esse instar aliarum vir-
 ginum, sed puriorem, & excellentiorem
 ac omnis illecebræ carnis expertem, &
 ideo continuo addidit illa alia verba: *Um-
 bilicus tuus sicut crater tornatilis*: quorum
 tam præclaram, quam ingeniosam expo-
 sitionem reliquit nobis Rupert. Abbas
 in hæc verba: *Ista laus tua, & libera Suma-
 mitis, opposita est ancillæ vituperationi, quam
 apud iam dictam habemus his verbis*, &
 quando nata es, non est præcisus umbilicus
 tuus, & aqua non es lora in saluem. Quibus
 utique verbis luxuria superfluitatem vitu-
 perat; quia viris quidem in lumbis, fæminis
 autem in umbilico luxuria est, testante Do-
 mino, qui de Diabolo loquitur ad B. Iob. Vir-
 tus eius in lumbis eius, & potestas eius in
 umbilico ventris eius. Igitur & umbilicus tuus
 crater tornatilis, quid est, nisi ac si diceret,
 perfecta est in te virtus castitatis, & libera-
 ta es ab omni carnalis appetitu voluptatis? Pa-
 rum quippe fuisset ad laudem veræ virtutis
 dixisse & iunxitur & femur tuorum, sicut mo-
 nilia, nisi istud adderetur & umbilicus tuus sic-
 ut crater tornatilis, numquam indigens pocu-
 lis, & quia scilicet illo precedenti versiculo so-
 lum denegatur, opus sine affectu carnalis com-
 mercij: isto autem sequenti, appetitum quoque
 cogitationis, qui si inesset, numquam veraciter
 diceretur, umbilicus, sic præcisus immo & cir-
 cumcisus, ut crater tornatilis; neque addere-
 tur adhuc & numquam indigens poculis. Quid
 nam est umbilicum non indigere poculis; nisi
 non vri vel scire per appetitum libidinis.
 Tanta igitur fuit Mariæ virginæ puri-
 tatis excellentia, ut idem locus, in quo in
 aliis virginibus carnis concupiscentia ar-
 det, in Virgine, quæ Deum, & hominem
 genuit, sedes libidinis non fuit, sed fan-
 ctitatis, non obscænitatis, sed honestatis,
 non turpitudinis sed decoris, vnde nihil
 vniquam pudendi motus experta fuit.
 nec illud Pauli sibi vsurpare poterat: *Vi-
 deo aliam legem in membris meis repugnan-
 tem legi mentis meæ*: vnde Alanus præci-
 tato loco dixit: *In Virgine Deum paritura*

locus ille ab initio singulari quadam gratia
 consecratus erat, in membris autem aliarum
 virginum, non ita: nempe, in illis ignis concu-
 piscentiæ contra quem assidue dimicant, vivit
 usque ad finem vitæ, & saluo virginitatis ho-
 no, innati mali violentos motus patiuntur.
 Ita ergo in illis est virginitas salua, ut tamen
 non sit satis pura: ita expertis corruptionis, ut
 tamen non sit immunis à sordibus male titil-
 lationis.

Frequenter etiam antiqui Patres, præ-
 cipue tamen Rupertus verba illa sponsi:
Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus con-
clusus, fons signatus, & hortum vocat coele-
stem sponfam, Mariam propter fœcun-
ditatem, conclusum propter virginita-
tem: itaque hortus fuit, quia mater, con-
 clusus, quia Virgo; hortus verò conclusus,
 quia mater pariter, & virgo. Dignum
 miraculum, quod frequenter inculce-
 tur; subiunxit: *fons signatus, sigillo scilicet*
virginitatis perpetuæ (ut exponit Guilielm.
 habente imaginem sponsi cælestis ex im-
 pressionem annuli, de quo S. Agnes dixit: *An-*
nulo suo subarravit me Iesus. Verum si à
 sponso vocatur Maria fons signatus, &
 conclusus, quomodo infra appellatur ab
 eodem: *fons hortorum, puteus aquarum vi-*
uentium, quæ fluunt impetu de Libano? si e-
 nim est fons conclusus, quomodo aquæ
 fluunt ab ea? Et si aquarum suarum aua-
 ra, illas in se conclusas retinet, quo pacto
 dicuntur ab illa fluere, & communicari?
 Voluit certe Spiritus sanctus significare
 in Maria maternitatem cum virginitate
 coniunctam esse, vnde primo vocat eam
 fontem clausum, aliunde aquas non re-
 cipientem, quia ex virili femine non con-
 ceperat, ecce virginitatem: vocat deinde
 eandem hortum aquarum fluentium,
 quia peperit Christum Dominum: *fontem*
tem aquæ vivæ salientis in vitam æternam:
 ecce fœcunditatem: Vel aliter: *clausus*
puteus erat B. Virgo, quia viro numquam
patuit, ipsa dicente: Quoniam virum non
cognosco: aperta autem, & patens Spi-
 ritus sancti virtuti illam fœcundanti,
 iuxta verba Angeli: *Spiritus sanctus su-*
 per-

Cant. 6.
 Cant. 4.
 Cant. 4.
 Cant. 4.
 Cant. 4.

super cap. 7. Cant.

Ezech. 16. 4.

Iob 40. 11.

Rom. 7.

Ala. ubi sup.

perueniet in te, & virtus Altissimi obum-
 brabit tibi: vnde sicut conclium ex
 parte inferiori omnino clausum est, ne
 terrestrem humorem sugat, ex parte ve-
 rò superiori apertum est, ut cœlestem in-
 fluxum recipiens pretiosam margaritam
 in se concipiat; non secus in Deipara
 Maria inferior portio animæ eius clausa
 erat omnino non solum libidini, sed &
 omni terrestri affectui, portio verò supe-
 rior eiusdem cœlestibus imbribus, ac di-
 uinis Spiritus sancti influxibus patebat,
 quibus ipsa plena, & locupletata copiose
 Ecclesiam Catholicam irrigat. rectè
 ergò fontem signatum, & puteum aqua-
 rum viuentium, quæ fluunt de Libano,
 illam vocat. Facit ad idem secundum ex-
 positionem Ruperti, ille alius Cantico-
 rum locus: *Duo vbera tua sicut duo hinnuli*
capræ gemelli, qui pascuntur in liliis: Scio,
 Doctores in varias abiisse sententias in
 expositione horum verborum: quidam
 enim per duo vbera intelligunt vetus, &
 nouum testamentum, quibus Ecclesia
 lac suæ doctrinæ fidelibus propinat: Alij
 per duo vbera intelligunt duas tabulas
 legis Mosaycæ, alij amorem Dei, & a-
 morem proximi significare autumant,
 alij ad virginem illa referentes aiunt, per
 duo vbera denotari duplicem eius ma-
 ternitatem, primam naturalem respectu
 Christi, secundam spiritualem respectu
 fidelium, quos in filios adoptauit. sed
 melius Rupertus nostro argumento in-
 feruens docuit per duo vbera intelligi
 virginitatem Deiparæ cum fœcunditate
 coniunctam; vnde eleganter dixit:
Nulli vnquam femina contigit, ut iisdem v-
beribus lactet filium, & Virgo permaneat, &
sola virumque gratiæ tantæ donum appre-
hendat.

Rupert. sup. 6. 4. Cant.

Psal. 109. ad Heb. 7.

ad Hebræos scribentis, arcanum natiui-
 tatis illius ex matre Virgine delictelcit, ut
 auctor est D. Gregorius Nazianzenus: vbi
 affirmat Christum Dominum in nati-
 uitate sua factum fuisse integrum Mel-
 chisedech, quia (ut acutè satis adnotauit
 ibidem Nicetas eius interpretes) Filius Dei
 autem incarnationem erat semel Melchise-
 dech, qui licet ex Patre, non tamen ex
 matre processerat, cum verò homo ortus
 est ex muliere, integer Melchisedech fa-
 ctus est, vtpote, qui sine matre in æter-
 nitate, sine patre in tempore genitus est.
 sicut ergo (ut fingebant Antiqui) Mi-
 nerua ex Ioue patre abque matre, &
 Mars ex matre sine patre; ita non fide,
 sed veracissime Christum confitemur ab
 æterno sine matre, & in tempore absque
 humano patre natum. Vnde Franciscus
 Georgius in harmonia mundi adnota-
 uit, nomen Iesus componi ex illis duo-
 bus nominibus Iehoua, & Miriam ad si-
 gnificandum Christum Dominum esse
 ex Iehoua sine matre, & ex Miriam sine
 patre, cui sit honor, & gloria in sæcula
 sæculorum. Amen.

D. Greg. Naz. orat. 38.

Georg. in harmon. mundi caus. 2. 10. 6. ca. 7.

HOMILIA XII.

De integerrima Deipara Maria virgi-
 nitate pulchra, & solida ex prisco-
 rum Patrum selectioribus monu-
 menti contexitur Catena, qua ob
 singularem eruditionem, ac vberri-
 mam conceptionum animi copiam,
 non poterit legenti non utilis esse
 pariter, & iucunda.

L I V D sane non leue,
 imo irrefragabile argu-
 mentum esse arbitror ad-
 uersus hæreticos, quod
 omnes Sancti Patres,
 nullo dempto, vnanimi
 Ggggg 2 con-

consensu, Marię virginatē, numquam violatam constanter asseuerant, quos inficiari velle summa temeritas, perficitatē frontis inditium, execranda inuercundia, immo apertissima fatuitas & amentia est: maxime Christo Domino ad illos dicente: *Non enim estis vos qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* Primum ergo huius catenę annulum apponat.

Math. 10.

Cyril. Ierosol. catech. 18.

D. Cyril Ierosolymitanus, qui perdoctē, ac erudite aduersus Deiparę Marię virginatē in, effissimos hostes in hunc modum inuehitur: Perquire, vtrum est difficilius senem & sterilem, mulieribus iam deficientibus parere, aut virginem iuuenem generare? sterilis erat Sara, & deficientibus iam muliebribus præter naturam peperit. Igitur cum & sterilem, & virginem parere, sit præter naturam, aut vtrunque nega, aut vtrunque concede. Idem enim Deus vtrunque operatus est. Neque enim audebis dicere, quod illic quidem possibile, hic autem impossibile est Deo. *Et rursus:* Quę natura manum hominis vna hora in diuersas species mutare potest, & rursus restituere? quomodo igitur Moysis manus sicut nix alba apparuit, & rursus statim albedinē illa destituta est? Sed dicēs: quia Deus voluit, mutata est. illic Deus volens potest: hic autem numquid non potest? ac illud quidem signum ad Aegyptios tantum, hoc autem datum erat signum vniuerso orbi. O Iudæi, vtrum autem difficilius est Virginem parere, aut virgam in animal mutari? Confitemini, quod tempore Moysis rectissima virga serpentina specie facta est, & horrenda fuit etiam proiicienti illam. Et qui ante tenebat virgam, paulō post fugiebat illam tamquam Draconem. reuera enim draco erat, fugiebat autem non metuens, id quod tenuit, sed timens mutatum. Dentes habuit virga, & draconis oculos: de virga itaque oculi pullularunt, & de vtero Virginis puer non nascitur, Deo volente? Taceo hic, quod & virga Aaron, quod reliquę arbores per annos

plures faciunt, hoc per vnam noctem fecit. Quis enim nescit, quod virga cortice destituta, etiam si in medijs fluminibus plantetur, numquam florebit? Sed cum Deus non naturam arborum sequatur, verum naturę est fautor, etiam infructuosa siccaque virga, & sine cortice effloruit, & nucum fructum protulit. Qui igitur virgę propter typicum summum sacerdotem, præter naturam fructum contulit: numquid Virgini, vt verum sacerdotem summum pareret. hoc non conferret? & doctissimi Iudæi, inquit, vnde Adam factus est? Nonne Deus accepit puluerem de terra, & creauit creaturam hanc admirandam? Quid igitur? lutum quidem in oculum mutatur, & virgo non generabit? quod apud homines maxime est impossibile, numquid Deus præstare non poterit?

D. Chrysostomus cognomento, os aureum, D. Chrysost. inter alia multa quibus perpetuam Dei genitricis probat virginatē, hæc nobis contestata reliquit. Ancilla est Deipara, Virgo est, & mater. Nemo hic ambigat, ac dicat, quomodo si Dei ancilla est Maria, Dei quoque parens est? fide, o homo, quę dicuntur, apprehende; crede, inquam, & anxie noli perquirere. Alioquin si duntaxat, ratione assequeris, quę credere volueris, caue ne in periculum te ipse conjicias. Si verō verbi internuncio, & Ecclesiasti fidem adhibueris, non tu rationem de fide tua, sed Aatistes redditurus est. Crede igitur his, quę de Virgine a nobis dicuntur, neque dubites eandem, & Dei Ancillam, & Dei parentem, tum rursus virginem, & matrem profiteri. Ancilla quidem est, quia vera illius, qui ex ipsa prodijt creatura, Deipara est, quandoquidem Deum ipsum, qui carnem ex ipsa suscepit, enixa Virgo est, vepote omnis virilis seminis, omnisque concubitus expertis: ac mater est, denique quod parens eius effecta sit, quę absque principio ab ipso pariente suam habuit generationem.

Dijm

D. Leo ser. a. de Nat. Dom.

Diuus Leo Papa, qui aduersus hereticos frequenter rugiebat, sic de Marię virginatē loquitur: Humano vsu, inquit, & consuetudine, quod credimus caret; sed diuina potestate subnixum est, quod virgo conceperit, & quod virgo pepererit, & virgo permanserit. Non hic cogitur parientis conditio, sed nascentis arbitrium, qui sic homo natus est, quia volebat, & poterat.

Euse. Emiff. homil. de Nat. Dom.

Eusebius Emiffenus, celebris inter antiquos Scriptor, sic Marianam Virginatē extollit: Ecce absque vliius seminis incremento de ascenda ac rudi terra secundum germen inuenta, & de radice mortali vitę arbitror effloruit, & salutifera propago nullo plantante processit. Obstupefcit natura rerum, Virgo procreat sobolem, nullum procreandę sobolis experta consortem, & venientem in vitā homini per vnus confertur ministerium munus duorum. Creator ex creatura nascitur, & fructum ventris sui mater innupta miratur, ac femina auctoris sui auctor efficitur. Quid primum mirer? quidve postremū? quod sine conceptu est collata fecunditas? an quod per partū magis est glorificata virginitas? sed non mirum, si ita peperit: talis erat ille, cui nupserat: ait enira Angelus stupenti Marię: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Ecce præbitura Deo nascenti corporis sui habitaculum, prius mente efficitur Dei templum.

Lucę 1.

Chryssip. de Virg. Deip.

Chryssippus de virginatē Deiparę, Virginem appellat solis ortum in hæc verba: Aue solis ortus, qui nullum ferre potes occasum: sol oriens orientem nō inficit errorem, sed decorat splendore: ita Christus oriens exiens semper suum, id est Virginem, ex qua est ortus, nō infecit corruptione, sed illustrauit admirabili in partu virginatē conseruatione.

P. Petr. Damian ser. 3. de Nat. Dom.

P. Petrus Damianus serm. 3. de Natiuit. Marię: O mirabiliter fecunda virginitas, quę nouo, & inaudito miraculo, & mater dici possit & Virgo. Qui toto mundo non capitur, puellę inuapre membris in-

funditur. Sentiebat quidem pondera vtrius, quę pudorem non amiserat castitatis. Mirabatur partus insignia, quę nulla vixi nouerat contagia: erat spes in partu, cum non fuisset voluptas in coitu. Immensum concepit, æternum genuit, genitum ante sæcula parturiuit, qui sibi, & munus fecunditatis attulit conceptus, & decus virginatē non abstulit natus.

D. Gregorius Nazianzenus de Christo patiente, carmina Græca edidit, quę Latino sermone translata refert Canisius libr. 1. de Deipara cap. 4.

Libidinis auersor, vt nec verbulo Audire pictura, nec eas feram aspiciere Spernendo siquidem hæc virginem animum possideo, Testem facio, quem latere potest nihil, nunquam vlla Placuit, nec animum cepit Venus. Sed & alia in hunc modum scripsit. Virginis ab aluo prodijt matris sue Clausoq̄ue surgens, sepulchro exit velut antea Infracto, seruans claustra quam castissimē.

D. Hieronymus libr. 1. aduersus Iouinianum D. Hieronym. tom. 2. hæc scripsit: Hortus conclusus, fons signatus, soror mea sponsa: Quod clausum est atque signatum, similitudinem habet Matris Domini, matris & Virginis, & tamen hæc Virgo perpetua multarum est mater virginum. *Infra Apologia aduersus Iouinianum eundem locum explicans:* Hortus conclusus: ait: Maria, fons signatus, de quō fonte ille fluuius manat iuxta Ioel, qui irrigat torrentem spinarium, quę suffocant sementem patrisfamilias, quę est porta Orientalis, vt ait Ezechiel, semper clausa, & lucida, operiens in se, vel ex se proferens sancta sanctorum, per quam sol iustitię, & pontifex noster ingreditur & egreditur.

D. Gregorius Nyssenus ea qua solet eloquentia præconia Deiparę decantare serm. de sancta Christi natiuitate, inquit: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. O miraculum ingens,

gens, Virgo mater fit, & virgo permanet, & nec virginitas partum prohibuit, neque partus virginitatem soluit. dicebat enim eum, qui propter integritatem initium faceret ab ea, quæ natiuitati eius inferuieret, integritate, atque incorruptibilitate. Hoc mihi longè ante per eam, quæ ei per lumen facta est, Dei apparitionem, magnus ille Moyses animaduertisse videtur, cum ignis accenderetur ex rubo, & rubus non confligaret, nec consumeretur. Transiens, inquit, videbo visionem hanc magnam. Non de loco ad locum, opinor, sed ad illud tempus transgressionem referens. Cum enim quod intercessit medium tempus transiret; id, quod nunc in flamma ac rubo per figuram significabatur apertè in eo, quod in Virgine contigit, mysterio reuelatum est. Vt enim illic fructus & incedit ignem & non crematur: itidem etiam hic virgo, & lumen parit, & pariendo non corrumpitur.

D. Bernard. D. Bernardus homil. 2. super Missus ait: Et nomen virginis Maria. Maria maris stella dicitur, & hoc nomen matri Virgini valde conuenienter aptatur. Ipsa namq; aptissima syderi comparatur, quia sicut sine sui corruptione sydus emittit radium, sic absque sui læsione Virgo parit filium; nec syderi radius suam minuit claritatem, nec Virgini filius suam integritatem. Et serm. 7. de verbis Apocalypsis: Fulget etiam nouus ille conceptionis modus, vt non in iniquitate, sicut alię mulieres, sed superueniente Spiritu sancto verum Deum, & Dei filium genuit, vt idem ipse Dei, atque hominis filius, vnus omnino Deus, & homo prodiret ex Mariæ abyssus est luminis, nec facillè dixerim, quod vel Angelicus oculus ad huius fulgoris vehementiam non caliget. De cætero sanè & virginitatem carnis, & propositum virginitatis, & ipsius quoque propositi nouitas vehementer illustrat, vbi verò in promissione filij manifestum virginitatis periculum videbatur, nõ potuit ultra dissimulare, quin diceret: **Greg.**

modo fiet istud, quoniam virum non cognoscit merito proinde & illa meruit benedictione, & hæc non amisit, vt longè gloriosior fiat, & virginitas eius fecunditate, & ex virginitate fecunditas, ac mutuis sese radiis illustrare hæc duo sydera videantur.

Idem etiam D. Bernardus serm. 4 in Assumptione. Vnum est, inquit, nec primam similem vitam esse, nec habere sequentem, gaudia matris habens cum virginitatis honore. Optimam partem elegit sibi Maria, optimam planè, quia bona fecunditas coniugalis, melior castitas virginis, prorsus autem optima fecunditas virginis, seu fecunda virginitas. Mariæ priuilegium est, non dabitur alteri, quod nõ auferetur ab ea: singulare est, sed continuè etiam indicibile inuenitur, vt nemo assequi possit, sic nec eloqui quidem. Quid si, & illud adicias: cuius mater, quæ iam poterit lingua, etiam si angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem matrem? matrem autem non cuiuscumque, sed Dei.

D. Epiphanius hæresi 78. hæc eleganter in D. Epiphanius idem argumentum scripsit: Quis vnquam aut quo seculo ausus est proferre nomē S. Mariæ, & interrogatus, non statim intulit Virginitatis vocem? ex ipsis enim nominibus epithetis, etiam virtutis signa elucet; dignitatis enim appellationem acceperunt iusti, vnusquisque deceter, vt congruum fuit: & Abraham quidem impositum est epitheton, amicum Dei, & non dissoluetur: Iacob vero, vt Israel vocetur, & non alterabitur; Apostolis Boanerges, hoc est, filij tonitru, non relinquatur; & S. Mariæ vox, Virgo, & non mutabitur, impolluta enim permansit, & sancta.

Antiquissimus item Petrus Rauennas, cuius verba refert D. Ildephonsus lib. de perpetua virginitate S. Mariæ, & eius parturitione hæc memoranda valde scripsit: Non te conceptus turbet, non te partus confundat auditus, quando virginitas quidquid est humani pudoris excusat: Quæ hic veterum læsio, vbi iniit diuinitas cū amica sibi

sibi semper integritate conforium? vbi est interpres angelus, fides pronuba, desponsata castitas, dotatio virtus, iudex conscientia, causa Deus, conceptus integritas, virginitas partus, virgo mater. **Ac deinde de eodem:** Stulte, vnde sordes in virgine matre, vbi non est concubitus cum homine patre? vnde sordes in ea, quæ nec concipiendum libidinem, nec pariendo est passa dolorem? Vnde sordes in domo, ad quam nullus hospes accessit, sed solus in eam fabricator Dominus venit? vestem quam non habebat induit eam, quia sicut inuenit, clausam reliquit? & sicut ille natus, est solus inter mortuos liber, sic istius, ex qua natus est, matris pudor, solus integer est. Et ideo nemo vestrū iudicet humano modo, quod diuino geritur sacramento. Nemo mysterium cœlestis discutiat ratione terrena: nemo ex vsu tractet nouitatis arcanum: nemo quod singulare est, vlllo metiatur exemplo.

Origenes homilia 1. ex variis tom. 3. exponens verba illa Matthæi: cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, inuenta est in utero habens de Spiritu sancto, ait: Mater eius, mater immaculata, mater incorrupta, mater intacta, mater eius, cuius eius? mater Dei vnigeniti, Domini, & regis omnium, plasmatoris & creatoris cunctorum: illius qui in cœlis est sine matre, & in terra sine patre. O magnum, & inenarrabile sacramentum! ipsa eademq; Virgo, ipsa & mater Domini, ipsa & genitrix, ipsa eius ancilla, plasmatio eius, ipsa quæ genuit. Et quis cogitare potuit, vt mater Virgo esset, & intacta generaret, quæ & virgo permansit, & genuit? Sicut enim quondam rubus comburi videbatur, & ignis cum non tangebatur, & sicut tres pueri in camino ignis inclusi habebantur, & tamen eos non lædebat incendium, nec odor fumi erat in eis; vel quædam modum Danieli intra lacum Leonum incluso claustris non apertis, allatum est prandium ab Habacuc, ita & hæc Virgo sancta genuit Deum, sed intacta perman-

fit. Mater effecta est, sed virginitatem non amisit.

Origenes explicans verba illa Matth. 23. Vt veniat saper vos omnis sanguis iustus, qui effusus est, etc vsq; ad sanguinem inquit: Zachariam dici patrem Ioannis Baptistæ, de quo per canonicas scripturas ostendere non possum, quod Scribæ, & Pharisei interfecerunt eum inter templum, & altare; sed venit ad nos quædam traditio talis, & quasi sit, aliquis locus in templo, vbi virginibus quidem consistere licet, & orare Deum. Expertæ autem thorum virilem non permittebantur in eo consistere. Mariam autem postquam genuit Saluatorem, ingrediens adorare, stetit in illo virginum loco: prohibentibus autem ijs, qui nouerant eam iam filium genuisse, Zacharias stetit, atque dixit prohibentibus eam, quoniam digna est Virginitatis loco, cum sit adhuc virgo. Ergo manifestissime Zachariam aduersus legem agerem, & in loco virginum permittentem stare mulierem, occiderunt inter templum, & altare Iudæi

Hanc eandem historiam docet Basilius his verbis. Hæc historia ex traditione ad nos vsque peruenit. Zacharias Mariam post Domini conceptionem in Virginitatis loco constitutus à Iudæis inter templum, & altare interfectus est: à populo namq; accusatus, quod rem prodigiosam, inauditamque prædicaret, Virginitatem videlicet parientem citra virginitatis corruptionem.

Eandem etiam historiam reperio apud D. Gregor. Nyssenum serm. de sancta Christi natiuitate. Sed iam D. Ambrosium audiamus ep. 8 dicens: Quid incredibile, si contra vsum origenis naturalis peperit Maria, & virgo permanet, quædo contra vsum naturæ mare vidit, & fugit atque in fontem suum fluentis Iordanis remearunt? non ergo excedit fidem, quod Virgo peperit, quoniam legimus petram vomuisse aquas, & in montis speciem maris vnda solidata est, non ergo excedit fidem, quod homo exiit de Virgine, quando petra pro fonte

Orig. sup. 23. Matib.

Basil. hom. 15. ex variis huius hom. tom. 1.

Greg. Nyss. de sancta Christi natiuitate. D. Ambros. epist. 8.

fonte fluvium scaturiuit, ferrum super aquas natauit, ambulauit homo super aquas; ergo si hominem vno portauit, non potuit hominem virgo generare? Et lib. de institutione virginis cap. 7. incidens in locum Ezechielis 44. porta hæc erit clausa; inquit: Quæ est hæc porta, nisi Maria? id est clausa, quia Virgo: porta igitur Maria, per quam Christus intrauit in hunc mundum, quando virginali fufus est partu, virginitatis claustra non soluit, sed inuiolata integritatis durauerit signacula, cum exiret ex virgine, cuius altitudinem mundus sustinere non posset.

Ezech. 44.

D. Maxim.

I. Cor. 15.

Ioan. 19.

& vterus Mariæ signatus fuit signaculo, & sigillo virginitatis. & ideo Maria: *Hor. Cant. 4. tus conclusus, & sors signatus dicitur.*

D. Fulgentium sermone de laudibus Mariæ, D. Fulgent. hæc scribit: Qui dirupta corporum membra in aliis poterat integrare tangendo, quanto magis in sua matre, quod inuenit integrum, potuit non violare nascendo? Creuit enim eius partu integritas potius, quam decreuit, virginitas ampliata est potius, quam fugata. Et lib. 4. de Fide ad Petrum cap. 2. Quia in conditione generis humani, quæ de solo viro facta est contigit, vt mortis vinculo teneremur obstricti, hoc in redemptione humani generis diuina bonitas egit, vt per virum, qui de sola muliere natus est, vita hominis redderetur. Illic humanam naturam nequissima deceptione sibi diabolus in peccati similitudinem sociauit, hic Deus humanam naturam in vnitatis personæ suscepit: ibi foemina decepta est, vt fieret filia diaboli, hic virgo gratia repleta est, vt fieret mater summi, atque incommutabilis vnigeniti Dei. Ibi angelus deiectus per superbiam seductæ mulieris animam obtinuit: hic Deus humiljans se per misericordiam, incorrupte Virginis vterum ex ea nasciturus impleuit.

D. Cyprianus 1. contra Iud. cap. 9. ait: Non aliqua naturæ iniuria matrem Domini læsit, quoniam sine tormēto peperit, quæ in conceptione caruit voluptate: vltro maturus ab arbore baiula fructus elapsus est, nec oportuit vellicari, quod sponte prodibat.

D. Augustin. serm. 14. de natali Domini: Ipsa inquit, lex sine graphio scripta est in tabulis lapideis. lege, & intellige, quod panem in heremo terra produxerit, cuius semen nullus induxerit arator. virga etiam Aaron annis plurimis siccata in templo floruit, nucez produxit: ergo qui scripsit lapideas tabulas sine stylo ferreo, ipse grauidauit Mariam Spiritu sancto; & qui produxit panes in heremo sine aratore, ipse prægnantem virginem reddidit sine

hæc corruptione; & qui fecit virgam sine humore folia germinare, ipse fecit filium David sine semine. Et in serm. in Dominica ante natale Domini, ait: Dicat mihi Iudæus incredulus, quomodo arida virga floruit, & fronduit, & nucez protulit? & dicam illi, quomodo virgo conceperit, & pepererit. Idem August. serm. 63. de natiuitate Christi, ait: Maria mater Christi electa est, super omnes creaturas, & præelecta, vt de mundissima matre mundissimus nasceretur filius, quia sicut in cælo habuit Christus patrem immortalem, & incorruptibilem, sic & in terra habet matrem, omni corruptione carentem. Et lib. 3. de mirabilibus sacre Scripturæ capit. 2. dicit: Contra cunctorum hominum conceptionis consuetudinem, absque viri semine, & carnalis oblectamento voluptatis, Virgo concepit, & sine damno virginitatis peperit. Et lib. 4. de symbolo ad Cathecumen, inquit. Aluus tumescit virginis, claustrum pudoris permanet; impletur vterus matris, sine vilo cõplexu patris: sentit prolem, quæ se ignorabat coniugem. Angelus ad virginem loquitur, à Virgine cor præparatur, Christus fide concipitur. Miraris hæc? adhuc mirare: parit mater, & virgo foeta, & intacta: nascitur filius sine homine patre, qui fecit & ipsam matrem. Ac tandem super Psalm. 21. perlepidè dixit: Quare vermis quia mortalis, quia de carne natus, quia sine concubitu natus. quare non homo? quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

6. August.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

B. Irenæum Lugdun.

B. Irenæus Lugdunensis lib. 3. cap. 31. eleganter dixit: Quemadmodum Adam protoplastus de rudi terra; & adhuc virgino (nondum enim pluerat Deus, & homo non erat operatus terram) habuit substantiam esse plastam ex manu Dei, ita recapitulans in se Adam ipse, Verbum exiens ex Maria, quæ adhuc erat virgo rectè accipiebat generationem Adæ recapitulationis. & lib. 5. contra hæreses, circa medium ait: Quemadmodum Eva seducta

est per Angelum, ita & Maria, vt portaret Deum, euangelizata est per Angelum; & sicut illa seducta est, vt effugeret Deum, sic hæc suasa est obedire Deo, vt virginis Euz virgo Maria fieret aduocata: & quemadmodum astricium est mortis genus humanum per virginem, soluitur per virginem.

Tertullianus Carthaginensis lib. de carne Christi, paulò post medium, inquit: In Virginem Euam irreperat verbum edificatorium mortis, in Virginem æquè introcendum erat Dei Verbum extructorium vitæ, vt quod per huiusmodi sexum abierat in perditionem, per eundem sexum redigeretur in salutem. Crediderat Eva serpenti, credidit Maria Gabrieli, & quod illa credendo deliquit, hæc credendo deleuit. Sed Eva nihil tunc tale concepit: nam ex inde, vt abiecta pareret, & in doloribus pareret, verbum diaboli semen illi fuit. Enixa est denique Diabolum fratricidam, è contra Mariam cum edidit, qui carnalem fratrem Israel interemptorem suum saluum quando præstaret. In vuluam ergo Deus verbum suum detulit bonum fratrem, vt memoriam mali fratris eraderet. Ad calcem etiam libri de Mariæ perpetua virginitate differit, & libro de Virginibus velandis, contra Ebionem disputat: Docetque ibidem, mulierem etiã posse Virginem significare Mariam: Quam, ait, Virginem vtique constat fuisse, licet Ebion resistat. Agnosco & Angelum Gabrielem ad Virginem missum, sed cum benedixit illam inter mulieres, etiam Virginem deputat: Benedicta tu inter mulieres. Sciebat & Angelus mulierem, etiam virginem dici. Quod si ex Virgine natus est Christus, licet ex desponsata, tamen integra, agnosce mulierem, etiam virginem, etiam integram dici.

Tertull. Cap. 3. harg.

D. Leo Papa in eam singularem incidit cogitationem serm. 5. de natiuitate Dopini, vt putaret, quod mirandum Christum ortum ex virgine nobis in hac quoque proficit, vt facti baptisati

H h h h h Junatis

smatis admoneamur, ac pulchram eius velut imaginem adumbrantem habeamus: verba eius sunt hæc: Originem, quam sumpsit Christus in vtero Virginis, posuit in fonte baptismatis. Dedit aquæ, quod dedit matri: virtus enim Altissimi, & obumbratio Spiritus sancti, quæ fecit, vt Maria pareret Saluatorem, eadem facit, vt regeneret vnda credentem: Omni homini nascenti, aqua baptismatis est instar vteri virginis, eodem Spiritu sancto replente fontem, qui repleuit & Virginem, vt peccatum, quod ibi vacauit conceptio, hic mystica tollat ablutio.

Enaric. Abb. Psalm. 45.

Beatus Guaricus Abbas, qui tempore D. Bernardi mirifice floruit, multa in hoc genere argumenti eleganter, & eruditè prosecutus est, quæ proinde ad locupletandam hanc auream catenam hic adiungenda duxi: loquens ille serm. 2. in Annuntiatione de conceptu Christi in vtero Virgine, ait: Ab hoc ergo die Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster, Deus Iacob, quia hodie est Domini assumptio nostra, vt inhabitet gloria in terra nostra. Proxius hodie benedixisti Domine terram tuam illam, benedictam in mulieribus: Hodie dedisti benignitatem Spiritus sancti, vt terra nostra daret benedictum fructum ventris tui; & rorantibus coelis desuper vterus virginis Saluatorem germinaret. Maledicta terra in opere præuaricatoris, quæ etiam exercitata, spinas & tribulos germinat heredibus maledictionis; ac nunc benedicta terra in opere redemptoris. quæ remissionem peccatorum, fructumque vitæ parturit vniuersis, & filiis Adæ præiudicium originalis dissoluit maledicti. Proxius benedicta illa terra, quæ omnino intacta, nec fossa, nec seminata, de solo rore cœli Saluatorem germinat, & mortalibus panem Angelorum, alimoniam vitæ æternæ ministrat.

Hæc itaque terra, quia inculca erat, videbatur esse deserta, sed erat optimo fructu referta: videbatur esse heremus solitudinis, sed erat paradysus beatitudinis. Planè hortus deliciarum Dei: he-

remus, cuius campi geminauerunt gemma odoris; planè desertum refertum, de quo agnum dominatorem terræ Pater emisit; Emitte (inquit) agnum, Domine Isai. 16. de petra deserti; id est, abscinde petram de petra, sanctum & inuiolabilem sancta & inuiolata proferat virginitas. Sanè in hoc ipso satis decenter Christi occasus ortui, sepultura responderet conceptioni: dum videlicet emittitur agnus de petra deserti, condendus in petra monumenti, & cuius corpori monumentum cœcendum erat in petra, ipse ab initio cœceptus sui, & corpus sibi exiit de petra, & corpori locum in petra; sic integritatem petræ, cū de ea emitteretur, nō imminuens, sicut nec signatam sepulturæ petram, cū de ea egrederetur, aperiens. Si ergo petra Christus (vt ait Apostolus) non degenerat à matre filius, quando & ipsa petra nomine censeret. An non rectè vocatur petra, quæ & in amorem integritatis, proposito firma, affectu solida, sensu quoque ipso aduersus illecebram peccati tota insensibilis erat, & lapidea? An non rectè petra virginis integritas, quæ & nihil patit per naturam sui; & cum patit roris virtute diuini, nec admittens conceptum, nec emittens partum, nouit aperiri? Sed aperiat terra (inquit Esaias) aperiat, & germinet Saluatorem. O sancte Isaias, quid dicis, aperiat: quid ergo est, quod Dominus ad Ezechielem testatur: Porta hæc clausa erit, & non aperietur. An tibi reseratum fuit tantummodo consiliū foecundandæ matris, & clausum tibi mysteriū clausæ perenniter integritatis? Absit, inquit, nemo magis, quam ego conscius huius secreti. Quomodo enim me latuisset perpetuæ virginis mysterium, qui tantò ante prædixi: Ecce virgo concipiet, & pariet filiū. Quæris igitur, quomodo dicamus ergo, aperiat, si illa, non aperietur? Non aperietur Domino (sicut ibidem ad ipsam dicitur Ezechielem) vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam? Aperietur autem

Isai. 49.

Ezech. 44.

Dominus

Domino non virginis integritas corporis, quia (sicut Ezechiel post prædicta subdidit:) hæc clausa erit ipsi etiam principi, sed aperietur auris, & porta cordis, quia videlicet intrauit per aurem Virginis Verbum incarnandum, & exiuit per clausam portam corporis incarnatum. Pone me, inquit, vt signaculum super cor tuum, vt signaculū super brachium tuū. Iesus quippè impressus in corde, expressus in opere: sigillum planè, & munimentum est inuiolabile castitatis sponsæ suæ, & eo ipso quo se imprimit per imitationis formā, imponit etiam incorruptionis custodiam. Sit ergo, o Virgo, fidelis auris tua aperta ad audiendū, & mens tua ad credendum: auribus percipe verbum Angeli, & corde suscipe Verbum Altissimi, & corpore concipe filium Dei. Dic & tu, o beata, tam humilis, quam fidelis. dic: Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorsum non abij: Ecce ancilla Domini, præstosum eius voluntati, quinimò iuabo-votis, si possum: fiat mihi secundum verbum tuum.

Sunt. 8.

Luc. 2.

Ibid.

Guaricus Abbas. Isai. 7.

Rursus idem Guaricus Abbas serm. 3. de Annuntiatione: Locutus est Dominus ad Achaz dicens: Pete tibi signum: non petam, inquit, & non tentabo Dominum. O religio prophana, o pietas execranda. o humilitas dolosa. Ne tentes (vt ait) Dominum, contemnis Dominum? Quomodo enim tentares, si fideliter obedires? Nunc autem quomodo non grauius tentas, quem manifesto contemptu irritas? Nouimus vtiq; nouimus dolum, & inuidiam Iudaicæ radices, quæ & antequam Christus nasceretur, inuidere cœpit gloriæ illius. Nam & iste Achaz quantum ex vita, & moribus ipsius intelligi datur, cultor idolorum erat, non alia religione, aut metu signum recusauit petere, cum iuberetur, nisi ideo, scilicet, ne Dominus glorificaretur. Sanè mira, & planè digna ira Dei, & hominum, tam dira peruersitas Iudæorum, qui cum iugentur signa quærent, tenuunt, nō vt fingant, ne tentent,

sed ne glorificent Dominum: cum non iubentur, tentant, & quærun, & si dantur, calumniantur, & initiari contendant, vt manifestè confiteantur, quia tentantes quærebant, non vt crederent facienti, sed vt insultarent non facienti. O gens peccatrix, semen nequam, filij scelerati, ait Isaias, nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, mihi, & aliis prophetis, imò vniuerso generi hominum, quia molesti estis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Quia enim vos in peruersum, aduersum eum inceditis, & ipse, vt ait peruersus incedet vobis. Non vultis signum dari, ne glorificetur auctor miraculi: Et ipse propter hoc dabit, vt ipse glorificetur, & confundamini. Fac Domine, fac mecum signum in bonum, vt vidē, qui me oderunt, & confundantur, ait de Iudæis ad patrem filius. Primum autem signum, quod pater, & filius operati sunt in confusione infidelium, & gloriā fidelium, in testimonium suæ virtutis, & opus nostræ salutis, arbitror hodiernum esse virginis conceptū. Nam de ipso cum præmissum esset, dabit Dominus signū, quasi quærentibus, quod signum? intulit contextus prophætæ, verbis tamen Euangelistæ: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, vt planè aut consequentia, vel veritate contextus careat, aut quod est probabilius, mendacium Iudæorū latebram non habeat. Meritò proinde cum iam generatio praua, & adultera signum querit signum non datur ei, nisi signum Ionæ, vt videlicet, quia ob peruersitatem mentis nō ædificantur signo virtutis, si ædalizantur signo infirmitatis, triquanæ sepulturæ, & mortis: nam verbum crucis, & mortis Iudæis qui pereunt, scandalum est; his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est: nec minor, aut inferior nobis est filius hominis in corde terræ, quam in confessa paternæ dexteræ. Signum quippe, quod illi recusauerunt, siue in profundū inferni, siue in excelsum supra, nos si de plena, ac verè ratione deuota

Isai. 7.

Isai. 7.

Matth. 12.

fuscipimus, agnoscentes filium, quem concepit Virgo, in profundo inferni signum nobis esse liberationis, & veniæ, in excelsum supra, signum & spem exultationis esse, & gloriæ. Qui enim primum descendit in inferiores partes terræ, vt in sanguine testamenti sui extraheret viatos de loco, in quo non est aqua, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Iam leuauit Dominus signum primum in patibulo crucis, postmodum in throno regni: & exaltauit signum ad populos nationum, quia contradictum est ei à populo iudeorum, & quotidie à quatuor ventis cōgregat dispersos filios israel ad hoc signum. O radix Iesse, qui stas in signum populorum, super quem iam continent reges os suum. obstruatur etiam os loquentium iniqua, id est, iudeorum blasphematum, qui adhuc signo immaculati conceptus tui contradicunt, & nec Angelo Gabrieli credunt, quia non est impossibile apud te omne verbum. Beata, quæ credidit, cui hæc ratio satisfecit, & cum quæssisset, quomodo filium fusciperet, quæ non cognosceret virum: tam de integritate, quam de prole, securam deinceps effecit. Quicquid ergo garrat impietas infidelium, nobis concipiat, & pariat Virgo filium: nos quippe signum habemus in bonum, etiam matrem, & filium: Nobis planè mater tota miraculum est, quæ singulariter, & sine exemplo mater est, & virgo nobis filius totus miraculū, qui non solū singulariter, sed incomprehensibiliter Deus est, & homini Mater virgo concipiens, & pariens, signum nobis est, quia Deus est homo iste, qui concipitur, & paritur.

*Theodo. An-
vra Episc.* Theodorus Ancyra Episcopus, in oratione de natali Christi in Concilio Ephesino habita appendice 5. cap. 2. tom. 6 dixit: O Virgo, quæ ipsum vicisti deliciarum paradisum: ille namque sine semine omne plantiorum genus protulit ex virginæ terra, hæc autem Virgo, illa terra melior est, non enim pomorum protulit arborem, sed virga

Iesse Saluatorem fructum hominibus offerentem; & illa terra Virgo erat, & ista virgo, sed illius quidem arboris nasci præcepit Deus, huius autem virginis ipse creator secundum carnem factus est germen.

D. Ildephonsus libr. de virginitate sanctæ Marie cap. 1. alloquitur Virginem, inquit: Quomodo fiet, quærit? de origine interrogas, de ratione perferutaris, & de experientia requiris, de ordine sciscitaris? audi inauditum oraculum, considera inusitatum opus, animaduerte incognitū arcanum, attende iustum factum: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Tota inuisibiliter Trinitas conceptionem operabitur in te. Sola persona Filij Dei in corpore tuo nascitura, carnem assumet de te; ideoque quod concipietur in te, quod nasceretur ex te, quod prodibit ex te, quod generabitur ex te, quod parturietur ex te, sanctum vocabitur Filius Dei; erit enim hic magnus; erit hic Deus virtutum, hic rex omnium sæculorum, hic factor omnium rerum: Ecce beata tu inter mulieres, integra inter puerperas, domina inter ancillas, regina inter sorores. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: beatam te nouerunt omnes celestes virtutes: beatam prædicant omnes vates, beatam celebrant omnes nationes: beata tu fidei nostræ, beata tu animæ nostræ, beata dilectioni nostra, beata præconiis, & prædicationibus meis. Prædicem te, donec prædicanda es, laudem te, donec laudabilis es, seruam tibi, donec seruicium est gloriæ tuæ. Tu enim cōcipiens solum Deū, postremam sponsa facta es filij Dei. Tu generans simul Deum, & hominem, genitrix facta es filij Dei. Quem fuscipiendo tantum, tibi hospes est Deus. Credula promissionibus Angeli, ideo dono fecundata es Spiritus sancti. Genuisti filium imperatoris, quem adorant Angeli, Deum in cœlis. Sine consortio virili Dei filium edidisti, & post factum illibata mansisti.

Et post

Et post pauca conuertens se ad hæresiarum Iouinianum, his verbis eius petulantiam compefit: Audi quæso præcipue Iouiniane, corde sopito, fatue præcordiis, cognosce stulte, sensa disce caduce. Nolo pudorem nostræ virginis corruptum partu causeris: nolo integritatem generatione decerpas: nolo virginitatem per exitum nascentis scindas. Nolo virginem genitricis officio priues, nolo genitrici virginalis gloriæ plenitudinem tollas. Si horum vnum confundis, in toto confusus es. Si hæc concordantia necis, concordia veritatis ipse priuatus es. Si hæc discordantia casualis, semper discors iustitiæ inueniris; si Virgini nostræ, aut generationem, aut integritatem adimās, grandi dedecore Deo iniuriam facis. Negas enim valuisse incorruptam seruare, quem faceris absque corruptione adire virginem potuisse. Negas Deum, quod vellet facere quiuisse, quem contendis genitricem integram inuenisse, corruptioni deditam reliquisse. Vt ergo assistis omnipotentis diuinitas non profuit virginitati, sed obfuit, quia dum virgineum decus nascendo violauit, summam virginitatem destruxit: ac per hoc ipsum astruis Virginem deturbasse nascendo, quam decorauerat ipse creādo. Obmutescat os talia proloquens: habetescat cor talia meditans: adhæreat faucibus lingua talia promens, nō respiret sermo talia narrans. Ecce enim virgo ex Deo, virgo ex homine, virgo attestante angelo, virgo iudice sponso, virgo ante sponsum, virgo cum sponso: in dubitata virgo, etiam dubitante sponso. Virgo ante filij aduentum, virgo post filij generationem; virgo cum filij natiuitate, virgo post filium natum; Verbo fecunda, verbo repleta, verbo vberima, verbi partu digna; humana quidem natiuitate, humana lege, humano sensu, humana conditione, humana veritate, illæsa, incorrupta, inuiolata, intemerata, integerrima vere. Diuino autem munere, diuino favore, diuina collatione, diuina adinuetione, diuino dono, diuino cōcessu. Nouo

Matth. 10.

opere, nouæ efficaciam, noua operatione, nouo effectu partus. Cum conceptu virgo, per conceptum virgo, in conceptu virgo, post conceptum virgo, in partu virgo, cum partu virgo, post partu virgo. Virgo cum nascituro, virgo cum nascente, virgo post filium natum. Coniux dicta, & virgo coniux assumpta, & virgo coniux credita, & virgo cum coniuge simul, & prole perennis virgo, ignota se per coniugem, ignota complexu, ignota tactu, ignota maritali collegio. Et tunc certè, tunc non dubie, tunc vere, tunc veraciter sancta Virgo, beata Virgo, gloriosa Virgo, honesta Virgo, sed post generationem incarnati Verbi, post natiuitatem Dei hominis facti, post generationem in Deo hominis assumpti, post natiuitatem Deo homini vniti. Sanctior, & sanctissima Virgo, beator, & beatissima Virgo, gloriosior, & gloriosissima virgo, nobilior & nobilissima virgo, honestior, & honestissima virgo, augustior, & augustissima virgo. *Deinde ca. 2. orationis suæ aculeos contra alium hæresiarum intorquens, hæc præclara ei obijcit. Audi ergo & tu Heluidi, ad me attēde impudorate, me ascultura impudice, me intuere inhoneste, me conspice inuerecunde. Quid impudicitia commoueris? Quid inhonestus accedis? quid sine reuerentia occurris? quid sine pudore vexaris? Quare virginis nostræ principia, corruptionis sine coarctas? Quamobrem initia pudoris exitu actæ procreationis infamas? cur integritatem diuinitate sacratam, humana cōiectatione deturbas? nolo huius maiestatis vim irrumpas: ne possessionem Dei conuexare ausu perentes: ne mansionem diuinitatis audeas, præsumptione contemneres: ne domum Domini iniuriis corruptionis confodias: ne portam domus Dei eius in exitu clausam, à quocumque posse aditū contendas. Virtutum Deus est Dominus possessionis huius, Cœlorum rex, est possessor iuris istius. Omnipotens, est artifex ædificij huius. Solus egressor, & custos est portæ egressionis huius. Nemo cum illo*

S. Ildephons.

H h h h 3 ingres-

Ingressus est, nemo egressus, in adeundo eam nemo socius: in egrediendo nemo sodalis. Qualiter introierit, nemo nouit: qualiter exierit, egressio sola cognoscit, absque veste Deus (vt ita dicam) ingreditur, qui (vt certe dicam) carne vestitus egreditur: ad domum sui operis venit, carnis tantummodo vestem tulit. Idem qui venerat rediit, sed aliter quam inceserat, ipse inde processit. Hanc domum ingrediens non pudoris spolia tulit, sed egrediens integritatem donauit: à Domino quidem erat fundata, sed aduentu Domini nondum plena, nunciante angelo fundatoris sui cognouit aduentum, & nouæ congregationis admiratur accessum, habitorem esse sibi cognoscit, & qualiter in abditiis agat plenè non penetrat. Verumtamen animi virtutes parat in officia virtutis, desert Domino debita iura conditionis, quod ille cælos præsidens iusserat, hæc in se recepto ministrat. Approbat se conditori suo mundam carnem, simulq; animam præparasse, quæ & spiritalia obsequia carnali filio detulit. Et dominum suæ carnis in corrupta, & incommutabili veritate vestiuit. Definito tempore, hunc qui venerat, egredi sentit, & placido egressionis læta processu aliter procedentem inspicit, quam accedentem sciuit. suæ carnis veritate hunc videt esse vestitum, & in se sui nitoris, ac pudoris integritatem minuisse non sentit, sed potius creuisse cognoscit: *Et paulò inferius eodem capite, hæc dulcissima scripsit: Ecce enim insolito modo, insolito vsu, insolito ordine, insolito iure, in vna persona, in vno corpore, in vna conditione, in vna ætate, alternat honor matris, & virginis, & alternat pudor virginis, & matris: alternat in generante virginitas, alternat in virgine generandi facultas, & neutrum cedit vlli, & vtrumque in alterutrum deriuatur: & neutrum impeditur ab inuicem, & ambo properant sibi. Vtrumq; seruatur in proprio, vtrumque transit in alterum: quia ambo vnum, qui duo idem, quia diuersa*

Ibid.

idipsum, quam distinctum accidens, quia indiscretum concurrens, quia indiscretus superuentum. Non matrem virginitatis deserit Deus: nõ virginem maternus impedit partus, & virginem non violata fœcus: & matrem nobilitat pudor virginis, & virginem nobilitat fœtus, & matrem non violat pudor virginis. Sicque matris, & virginis nomina nullis dissociata sunt casibus, nullis impedita difficultatibus, nullis læsa prouentibus; nullis dubia rebus. Indiscreta vtraq; inseparabilia vtraq;, indissociabile totum, indiuisibile totum. Accidit aliquando, vt esset mater, quæ virgo erat, aduenit vt generaret, quæ nõquam corrupta vsu generis maneret: Affluit vt parturiret, lege parturitionis ignota. Occurrit, vt existeret in filio integra, quæ in coniuge non extiterat diminuta. Sed illud est inestimabile, illud incomprehensibile, illud inenarrabile, illud admirabile, illud inauditum, illud inuisum, illud inusitatum, vt virginitas conceptu clarescat, vt partu virginitas commeteretur, vt generatio adsignet virginem, vt virginitas probet matrem, matrem quoq; vt virginitas glorificet, virginem, vt grauitas matris ornet, vt decus maternum virginitas assequatur, vt decus virginem matris fœcunditate seruetur: ita maternam virgo accipit veritatè: ita virginis gloria transit in genitricem: ita nomen genitricis accedit in virgine, sic venit, sic adfuit, sic occurrit, vt si matrem quæram, virgo est: si virginem quæram, mater est: si florem quæram, virginis est: si pudorè quæram, matris omnino est *versus post hæc capite tertio contra Iudeos & iuda conijcit: quid dicis o Iudee: quid proponis, quid affruis? quid obijcis? quid obiectas? ecce virgo nostra ex stirpe tua est, ex genere, quæ est, ex radice, tua est, ex gente, tua est, ex populo, tua est, ex plebe, tua est, ex natione, tua est, ex origine, tua est. Verumtamen ex fide nostra est; ex reuerentia, nostra est; ex honorificentia, nostra est; ex laude, nostra est; ex glorificatione, nostra est; ex dilectione, nostra est; ex amore, nostra est.*

est; ex prædicatione, nostra est; ex præconio, nostra est; ex defensione, nostra est; ex vindicatione, nostra est. Quod enim tibi Spiritus sanctus de illa per Prophetas, prædixit, per oracula intimauit, per figuras innotuit, per præcedentia promissit, per sublequentia compleuit, te ægante, te non credente, te abnuente, te respuente, te resultante, te blasphemante, ego noui, ego credidi, ego sapio, ego veteor, ego honoro, ego glorifico, ego amplector, ego amo, ego diligo, ego prædico. Quia me gratia præuenit, fides impleuit, misericordia subsecuta est; amor prouexit, & rei huius gloria exaltauit. Te autem quæ perfidia auertit, quæ prauitas occupauit, quæ cæcitas adit, quis error obtinuit, quæ obstinatio indurauit? Dico, quare nõ credis in genere tuo puerperam Virginem Mariam, quare non credis sine viro virginem concepisse? quare non credis proprium virginem gestare filium? quare non credis, sine viro virginem manere post partum? An illo mendaci genere illinitus, illo primæuæ perfidiæ veneno crapulatus, illo parentalis fallaciæ argumento confusus, illo infidæ persecutionis actu peruersus, illo antiquæ pertinaciæ munimento firmissimus in sacris literis, adolescentulam non Virginem parere posse caufaris? Planè mentiris, fallax es. & falleris, falso criminaris, falso proponis, falso contendis, falso arguis, falso defendis. Si enim (vt ais) iuuenula non virgo parere posset, quod signum, sicut promissit daret Dominus? quod miraculum faceret? quid admirabile demonstraret: quid inusitatum ostēderet: si iuuenula pareret, quod consuetudinis erat: si puella pareret, quod ætatis erat, quod mirabile fieret? si adolescens fœmina parturiret, quod teneitudinis erat? si non impar matrimonio pareret, quod naturæ simul, & temporis erat? Cuius interdū maxima cura de spõsi manet electione sollicita? Cuius mens de futuræ conianctionis est expectatione per anxia: cuius vota sunt secundum sodalium ex-

Ibid.

perientiam non incerta? Sed verè illud esset signum, si virgo pareret, & integra esset, illud efficeret nouitatem, si virgo parturiret, & integra esset. Illud efficeret nouitatem, si virgo parturiret, & pudore nitesceret. Illud haberi admiratione condignum, si virgo generaret, & incorrupta consisteret. In illo ostendi miraculum, si humana conceptione fieret, quod humana natura nesciret. In illo dari signum, si nulli maritata viro, fieret pariens virgo. In illo rei stuporem fieri, si fœmina, & virginalibus simul, & maternis inseruiret officiis. In illo facti admirationem peractam iri, si vno mulier tempore lætaretur præmiis simul & pudoris, & prolis.

Ac tandem cap. 10. ad Archangelum Gabrielem sermonem dirigens, in hæc verba illum affatur: Tu sancte Gabriel, Angele Domini, qui mitteris ad Virginem Israel: qui venis ad matrem Domini: qui properas ad singulare virginem decus in mundo; enarra, quid incorruptus, quid sincerus, quid integrius, quid solidius inter virginitatem maternam, & conditionem angelicam: inter virgineam fœcunditatem, & angelicam formationem; inter incorruptibile virginem decus, & angelorum exordium? inter pudorem prole peractum, & angelicæ nobilitatis initium? Virgo, quæ fœcundatur, & non corrumpitur, an angelica celsitudo, cuius pars in ruina prostratur? decus Virginem, quod post partum enitet, an nobilitas angelica, quæ post gloriam culmiis damna sustentat in sociis? integritas materna, quæ post partum prolis concreuit in gloria Virginis, an conditio angelica, quæ detrimentis læsa est in ciectis: Beatitudo matris, quæ inde fit generatio Dei, vnde nescia corruptionis est Angelicæ plebis tuæ, quæ ante soliditatem incurrit diminutionem multitudinis suæ. Certum est quod angelorum castra superbia rupit, cuneos eorum præsumptio minorauit, plebes ipsorum prauitas diminuit, turmas ipsorum elatio collisit. Nam virginitatem Domine

D. Ildelph.

meæ

meæ genitæ proles, nec introiens, nec exiens læsit, nec concepta, nec nata violavit: nec eam, cum hospitaretur in illa, existavit, nec illam cum egrederetur, in corruptione priuavit. Hanc ergo foemina conceptio virginem reddit. hanc foeminam partus Virginem seruat. hanc foeminam generatio virginem habet. hanc foeminam filius ita post exitum nouit, sicut ante conceptum inuenit. Et huius verè virginitas semper incorrupta, semper integra, semper illæsa, semper inuolata. Nam angelicæ forma naturæ, ante soliditatem fragilis, ante firmamentum labens, ante stabilitatem ruens, ante robur ticubans, atque mutans. Hæc foemina satisfactionis vas est: æternitas virginitatis est. Mater Dei est. Sacramentum sancti Spiritus est, templum singulariter vnicum factoris sui est. *Accedat ad Auream hanc contedendam: etenam annulus Prudentij Marianam virginitatem in hunc modum decantantis:*

Prudentius.

*Intacta thalanti viri tu diuina puellam
Sincero afflatu per viscera casta maritat,
Incomperta ortus natiuitas iubet, vt Deus
esse
Credatur Christus sic conditus, innuba
Virgo
Nubis spiritui, vitium nec sensit amoris:
Pubertas signata manet, grauis intus, &
extra
Incolomis flores, de fertilitate pudica
Virginitas, & prompta fides Christum bi-
bit alio
Cordis, & intactis condit paritura late-
bris.*

Sedulius.

Sedulius item lib. 2. operis Paschalis, hæc eleganter, & compendiosè cecinit:
*Et velut in spinis mollis rosa surgit acutis,
Nil quod lædat habens, matremque obscuro
rat honore,
Sic Eue de stirpe sacra veniente Maria,
Virginis antiquæ facinus noua virgo piaret,
Angelus intactæ cecinit, properata Maria
Et dictum comitata fides, virumque puellæ*

*Sydercum mox implet omni, veramque
creator
Nascendi sub lege fuit: super innuba tenos
Virgo sinus, gaudetque suum paritura par-
uentem.*

*Modernus auctor Canisius eruditione, & Canisius
styli grauitate antiquis scriptoribus non im-
par, præter multas, quæ aduersum hæreticos dis-
sputans adducit, hæc in comprobationem Ma-
rianæ virginitatis scripsit lib. 2. de Deipara.
cap. 16. Quæret autem aliquis, vbi, & quâ-
do iudicauit Ecclesia, vt de perpetua Dei-
paræ virginitate fides, & doctrina certa
constituatur? Respondemus, hoc dogma-
tis genus inter illa recenseri, quæ Apo-
stoli, nostræ fidei principes, viuâ voce
magis, quàm scripto (vt Basilius, & Epi-
phanus comprobant) Ecclesiæ initio tra-
diderunt; quæque postò Ecclesia cum ad-
uersariorum procacitas, & publica vtili-
tas ita postularet, conceptis etiam verbis
contestata est. Extat liber non vulgaris stolicus hæ-
de Ecclesiasticis dogmatibus, Augustino ref. 61.
ascriptus, quisquis cum tandem, cum ex
aliis Patribus, tum ex Augustino primum
collegit; in quo etiam hæc fidei traditur
regula: Integra fide credendum est, bea-
tam Mariam Dei Christi matrem, & vir-
ginem concepisse, & virginem genuisse,
& post partum virginem permanisse.
Nec est blasphemæ Heluidij acquiescen-
dum, qui dixit: Fuit virgo ante partum,
non virgo post partum. Hanc fidei regu-
lam repetit Isidorus Hispalensis (cui for-
tasse totus ille liber debetur, sicut etiam
inter eius opera legitur sub hoc titulo:
Liber de doctrina, & fide Ecclesiastico-
rum dogmatum:) Quid vero impedi-
dit, quo minus ad perpetuam Deiparæ
virginitatem astruendam referamus,
quod Augustinus ad Laurentium scri-
bens affirmat: Toram, ait, confiteri Ec-
clesiam, quod Christus de Virgine Ma-
ria nascatur. Mox vero lectorem admo-
net de legendo libro, quem nunc extare
non arbitror: de virginitate sanctæ Ma-
riæ: nisi fortasse sit cum illo vnus, & i-
dem, qui de sancta virginitate, ab eo-
dem,*

sem, D. Augustino inscribitur, cuius nomenclationem quoque facit in libris Retractionum. Iam vero Synodus, quæ Nicææ secundo celebrata est, hunc proponit Athematisimum: Si quis non confitetur: Sanctam semper Virginem Mariam propter, & verè Deiparam, anathema sit: vbi præterea legitur, Mariam immaculatam, & explicitè, castitatis matrem appellari, Nec temerè factum est, quod sancta hæc, & gloriosa semper Virgo dicitur in Concilio Constantinopolitano, sicut eadem, Dei genitrix, semperque virgo, & immaculata, in Laterana Synodo, quæ sub Martino Primo est habita, prædicatur. Ad hæc Sophronij epistola circumferretur, eaque digna iam olim visa Patribus, quæ in Constantinopolitana Synodo recitaretur, atque approbaretur. Huius autem testimonio Mariæ virginitas illibata est, quam ante partum, in partu, & post partum intemerabilis præseruauit. Postremo apud Ambrosium, epistola legitur multorum quidem Episcoporum nomine promulgata, & illos anathemate feriendos, qui dixerint, immaculatam Christi genitricem Mariam concepisse quidem salua virginitate, sed non peperisse. Ac rursus idem Ambrosius aliam scribit Epistolam, in qua confirmat iudicium Episcoporum, illos planè damnatum, qui Mariam post partum haud mansisse virginem, sed plures ex Iosepho generasse filios mentiebantur. Loquitur autem Ambrosius de Synodo Thelensi, cui & ipse discipulus interfuisse, quamque Syricius Pontifex confirmauerat. Accedit, quod solemnè Ecclesiæ ritu iam olim receptum, & probatum cernimus, vt contra Heluidianorum, Antidicomarianitarum, & Hæreticorum omnium linguas, mentesque blasphemias in templis publicè decantetur, quemadmodum Orthodoxos omnes de Maria sentire, & profiteri par est: Beata es virgo Maria, quæ omnium portasti creatorem: genuisti, qui te fecit, & in æternum permanens virgo: Ac rursus: Virgo Deum,

Retractionum lib. 2. ca. 23.

In Canon. 3.

D. Ambr. in Epist. 81.

Epist. 79.

& hominem genuisti, & post partum virgo inuolata permansisti. Et complures quidem hymni de more veteri decantantur, in quibus eadem veritas publicè confirmatur, nimirum gratulante sibi Ecclesia de Mariæ perpetua virginitate, velut de monili preciosissimo. Hinc illud carmen ex Fortunato repetitum:

Radix Iesse iam floruit, & virga fructum In hymno, edidit. Agnoscat o-

Fecunda partum protulit. De virgo mater in seculum permanet.

*Actandem vitinum annulum huic cate- Card. Bayon.
me adnectat Cardinalis Baronius, vir hoc no- tom. 1.
stro seculo pietate, & doctrina conspicuus, qui primo tomo Annalium in principio folio 38. hæc scripsit: Cum naturæ Dominus gignitur, naturæ legibus non tenetur, quæ conceperat sine viro, parit sine dolore, & quæ virgo semper fuerat ante partum, æquè permansit in partu, ac subinde eadem perseverauit post partum. Vnde in Ecclesia Dei à perpetua virginitate consecuta est cognomentum, nam quantumuis Dei mater esset, quo excellentior nullus est titulus, tamen nunquam nominari à maioribus consuevit sine superaddito cognomine Virginis; Vnde in hanc sententiam, hæc Epiphanius: O quis vquam, aut quo seculo ausus, & proferre nomen sanctæ Mariæ, & interrogatus, non statim intulit Virginis vocem? Ex ipsis enim nominibus, epithetis, etiam virtutis signa elucet: dignitatis enim appellationem acceperunt iusti, vnusquisque decenter, vt congruum fuit: & Abraham quidem impositum est epitheton, amicus Dei, & non dissoluetur: Iacob verò, vt Israel vocetur, & non alterabitur; Apostoli, Boanerges, hoc est, filius tonitru, & non relinquatur, & S. Mariæ vox, Virgo, & non mutabitur, impolluta enim permansit, & sancta. hæc Epiphanius. Quæ ergo in partu, & post partum Virgo diuina virtute permansit, æquè sine dolore parturit, nec aliquo indigno obstetricantis obsequio: sed ipsa genitrix, & obstetrix deuotam dilectæ soboli*

Epiph. her. 78.

exhibet clientelam , attrahat, amplectitur, iungit oscula, porrigit mammam: totum negotium plenum gaudio , nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio. hæc apud Cyprianum. nihil sanè communè cum cæteris mulieribus habuit, vt non sicut illæ, peccati pœna ita exposcente, cum dolore pareret, vel quæ partum sequuntur, experiretur molestias lassitudinis: hinc, & S. Zeno Episcopus Veronensis de his agens, hæc ait: Non mater e- ius, tanti partus pondere exhausta, totis pallens iacuit resoluta visceribus: non filius matris, aut suis est vllis sordibus delibutus; neque enim reuera aliquid circa se habere posset immundum, qui huma- ni generis peccata, sordes, & maculas venerat mundaturus: denique purgatio- nes, quæ sunt tarditate periculosa, nullo puerum maternorum viscerum, secutæ sunt damno; nulla adhibita rudifera, sucto more, fomenta, neque enim fratres, his poterat indigere, quæ accipere in vte- rum meruerat animarum omnium Sal- uatorem. Hæc ille. Quæ autem mox sub- dit de pœna incredulæ obstetricis, & so- spirate eidem restituta; haud dubium ex apocryphis est mutuatus, sic enim ait: Maria incorrupta concepit, post conce- ptum Virgo peperit, & post partum vir- go permansit. Obstetricis incredulæ pe- riclitantem enixa in testimonium reperta eiusdem esse virginitatis, incenditur ma- nus, qua tacto infante, statim edax illa flamma sopitur: sicque illa medica feli- citer curiosa, dum admirata mulierem virginem, admirata infantem Deum, in- genti gaudio exultans, quæ curatum ve- nerat, curata recessit. hæcenus Zeno; sed non aliunde, vt diximus, quàm ab apo- cryphis accepta. Refelluntur, prædicta de obstetricis obsequio ex his, quæ A- thanasius scribit his verbis? Quæ sine dolore aliquo mater fuit, eadem & ob- stetricis munere functa est, cum à nulla muliere didicisset: non enim permisit quemquam impuris manibus attrahere partum ab omni labe purum: illa per se

Apud Cypri- de ape. card. in nat. Chri- sti.
S. Zen. Epif ser. Gude not.

athan. ser. de nativ. Christi apud sup. 10. 3.

cum, qui ab ipsa, & pro ipsa genitus est, suscepit, pannis inuoluit, & in præsepio reclinauit, cui sit honor, & gloria in sæ- cula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIII.

Omnia, quæ tam Gentiles, quàm Iu- dai, & Hæretici aduersus integerrimam Mariæ Virginitatem obie- ctant, inania, & futilia esse com- monstrantur.

VM D. Ildelphonsus in li. D. Ildelph.

de perpetua Virginitate Mariæ, & eius parturitione c. 1. dicat Pro ea contra hæreticam prauitatem dimicare, ac vincere, opus est Spiritus sancti, qui eam obumbrauit, vt sine coitu vi- ri, & sine vlla corruptione Deum, & ho- minem pareret, virgoque semper maneret & liceat mihi (quamquam non nihil concionatorij muneris limites transilire videar) vt qui hucusque diuini Spiritus (vt arbitror) fauente aura, quibus potui argumentis, & monumentis perpetuam Dominæ mæ Deiparæ Mariæ virgini- tatem constabiliui, eandem ab Hæreti- corum calumniis, & cauillis nunc acerrime vindicem. Impudentissimi Hæretici vehementer in illam debacchati sunt, di- uersimode tamen; nam Ebionitæ (teste Diuo Clemente lib. 6. constit. cap. 6.) & D. Clemens, Corinthus, & Carpocrates (vt referunt Corinthios, Diuus Irenæus cap. 26. & Tertull. lib. de Carpocrates, præf. hæreticorum cap. 38.) in ea sacrile- ga fuerunt sententia, vt dicerent, Vir- ginem concepsisse ex Iosepho, quem pu- tabant esse verum patrem Christi Do- mini. Alij verò, vt Iouiniani (auctore Diuo Augustino lib. de hæresibus cap. 82 & lib. 2. contra Iulianum, ferè in principio) & Gualterus cum multis eius Gualterium asseclis (vt scribit Trithemius in Chron. anno

Molineus.
Protest.
D. Hieron.
D. August.
D. Hilarius.

anno 1315.) Molineus, & Protestantes huius nostræ tempestatis affirmant, beatam Virginem in conceptione seruasse virginitatem, illam tamen in partu ami- sisse. Alij tandem hæretici, quos vocant Antidicomarianitas, id est, Mariæ con- trarij, (vt referunt D. Hieronymus contra Iouin. & D. Augustinus hæresi 84. & D. Hylarius Can. 1. in Matth.) affirma- runt, beatæ Mariæ virginitatem, tam in conceptione, quàm in partu integram permanisse, postea tamen dicunt viola- tam fuisse per actus matrimoniales cura Iosepho. Adhæc hæretica deliramenta mouentur Primò, quia in sacra Scriptu- ra sæpe dicuntur nonnulli fratres Christi: non ergo semper virgo seruauit virgini- tatem. quòd si respondeas cum Diuo Hieronymo contra Heluidium, & cum Diuo Augustino lib. 22. contra Faust. c. 35. fratres Domini, ita appellari propter sanguinis propinquitatem, non quia nati fuerint ex Maria: Contra obiiciunt, quia si solutio hæc semel admittatur, nullus erit firmus locus sacrae Scripturae ad probandum aliquos fuisse veros fra- tres, quia quisque poterit dicere, ita ap- pellari propter sanguinis propinquitatem, non quia ex eadem matre ortum habuerint: tum quia Diuus Matth. ca. 1. vocat Christum primogenitum Mariæ, habuit igitur alium secundogenitum, cum primum non nisi per relationem ad secundum dicatur. Quòd si eisdem aliter respondeas cum Epiphano hæresi 51. & Origene in Matth. 3. Oecumenio, & alijs Patribus Græcis: fratres Domini appellari eos, qui erant filij Ioseph ex alia vxore, quam antea habuerat, & ideo sicut Ioseph, secundum vulgi opinionem, erat pater Christi, sic filij Ioseph secundum eandem erant fratres Christi. Contra obiectant, quia in Euangelio assignatur manifestè alius pater fratrum Domini præter Ioseph: nam Iacobus minor, qui frater Domini dicitur, appellatur Iacobus Alphæi apud Marcum 3. & Lucam 6. v- bi etiam Iacobus maior dicitur Iacobus

D. Hieron.
D. August.

Matth. 1.

Epiphanius.
Origenes.
Oecumen.

Marc. 3.
Luc. 6.

Zebedæi: est autem euidentis sic appella- ri, quia ille filius erat Alphæi, iste Zebe- dæi: nam secundum phrasim sacrae Scri- pturae filius à nomine patris cognomen accipiebat, prout tunc moris erat, vt clare constat ex Machab. 1, vbi Alexan- der Philippi dicitur, quia filius Philippi erat. Ad hanc obiectionem omnia se- cunda solutione admitto primam: ad impugnationem vero illius primam re- spondeo, quòd licet ex vi huius vocis, frater, non colligatur semper esse verum fratrem, colligitur tamen ex contextu, & ex alijs sacrae Scripturae locis, vbi id palam traditur. Ad secundam verò im- pugnationem respondeo, primogenitum dupliciter posse sumi positiuè, & negati- uè; positiuè quando dicit relationem ad secundogenitum; negatiuè verò, quando solum importat negationem prioris fi- lij, sicut, quando in lege præcipiebatur offerri primogenitum, sine dubio com- prehendebatur vnigenitus, aliàs nemo obligaretur ad offerendum vnigenitum, quousque nasceretur alius secundogenitus, quod est aperte falsum. Vel aliter dici potest Christum primogenitum, non respectu sequentium carnalium, cum nullum alium habuit, sed respectu adoptiuorum, licet enim vnicum Virgo in sanctissimo vtero genuerit, in eo tamen spiritualiter facta est mater magnæ multitudinis filio- rum, quorum Christus est primogenitus. Actandem aliam D. Epiphanius hæresi 78. accipe acerbè intelligentiam in eo, quod dixit Euangelista filium suum significauit, ex Virgine secundum carnem genitum esse, in cognomine verò primogeniti, non amplius vocem suam appoiuit, sed primo- genitum solum: quasi diceret peperit fi- lium suum Virgo, primogenitum verò æterni patris. Subiungit etiam idem S. Epiphanius duplicem aliam interpreta- tionem, in hæc verba: Primogenitum, in- quit, quoniam primogenitus est, priusquam es- sent creatura, & primogenitus inter multos fratres, iuxta Apostolum, non iuxta eum, qui est à Maria, velut alij sint ex ipsa, sed inter eos,

Machab. 1.

Epiphanius.

D. Epiph.

qui digni facti sunt accipere per ipsum adoptionem in filios,

Secundo: obijciunt hæretici duplicem locum sacræ Scripturæ: primus est ille, quem ex veteri lege, Exod. 13. refert D. Lucas cap. 1. *Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur*: vbi Israelitis præcipiebatur primogenita sua Deo consecrare, & D. Luc. indicat ibi, hoc præceptum etiam pertinere ad Christum, vt Mariæ primogenitum: ergo supponit illum aperuisse matris vuluam,

vnde D. Epiphanius hæresi 78. circa finem ait: *Hic est, qui vere aperuit vterum matris*: & Tertull. lib. de carne Christi circa finem: *Imo inquit Paulum dixisse factum ex muliere, non, ex virgine, quia Christus egrediens ex vtero adaperuit eius vuluam antea clausam, vt in posterum non virgo potius, quã mulier dicenda sit*: vbi etiam ait, non est virgo à partu. & Greg. Niss. Chrysofom. Amphilocho.

D. Ambros. Origenes.

Matth. 1.

Luc. cap. de Circumc. & oblatione Saluatoris, & Orig. ho. 14. in Luc. & alij, affirmant Christam nascendo matris vuluam aperuisse, idque singulare fuisse in Virgine, quod aliis mulieribus aperitur in conceptione, Mariæ verò solum in partu. Secundus locus est Matth. 1. *Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto*: ergo supponit postea conuenturos, sicut enim de non cursuro, non dicitur antequam curreret, & de non pransuro, antequam pranderet, ita dici non potest de non conuenturis, antequam conuenirent, quod si respondeas cum Remigio, conuenirentem ibi significare, quod cohabitare in eadem domo, sicut D. Paulus accipit. 1. ad Corinth. 11. dum ait: *Conuenientibus vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare*, atque ideo cum dicitur: *Antequam conuenirent*, subintelligenda esse in ædes proprias Ioseph ad simul in eis cohabitandum; quam expositionem confirmat id quod Angelus dixit Ioseph: *Noli timere*

accipere Mariam coniugem tuam, hoc est: noli timere illam ducere in domum tuam: nam quantum ad matrimonij contractum, iam illam acceperat. Contra est, quia Matthæus paulo post prædicta verba subdit: *Non cognoscebat eam donec peperit filium suum*; quibus aperte indicat post partum eam cognouisse, cum aduerbium donec ex proprietate sermonis significat determinatum tempus, quo expleto, fiat quod vsque ad illud tempus non fiebat. Nec iuuat responsio Epiphaniij, hæresi 78. referentis verbum illud cognoscebat, non ad carnis, sed ad mentis cognitionem, quia, inquit, ante partum Ioseph non satis percipiebat dignitatem & excellentiam Virginis, quam tamen post partum melius cognouit, & ideo Euangelista dixit: non cognoscebat eam, donec peperit filium suum: hæc inquam responsio non satisfacit, quia textui minime quadrat, vt facile patebit legenti; aperte enim ibi verbum cognoscebat significat carnis cognitionem, sicut Genesis 4. dum ait, quod Adam cognouit viderem suam: & in hoc sensu communiter omnes Patres interpretantur verbum illud. Tum etiam impugnatur principalis huius obiectionis solutio, quia B. Virgo, & Ioseph ante conceptionem Christi habitabant in eadem domo; ergo verbum illud, antequam conuenirent &c. non potest ibi significare cohabitationem, sed congressum vtriusque. Consequenter, vt multis videtur, est euidentis, & illam docet expressisse Diuus Chrysofom. homil. 4. in Matth. & D. Thom. 3. p. q. 29. art. 2. D. Thom. ad 2. & ratio à multis iudicatur moraliter euidentis, quia aliàs non fuisset satis prouisum famæ B. Virginis, nam quando sponsa cohabitans cum sponso concepit, conceptio merito iudicatur maritalis, ante cohabitationem autem semper est suspecta. & addit D. Thomas hanc sententiam esse magis consonam Euangelio, quia Matth. cap. 1. ait: *Voluit occultè dimittere eam*: ergo supponit iam ad cohabitationem fuisse antea admissam, nam (vt rectè dixit D. Ambros. lib. 2. in Luc.

D. Ambros. Luc. in principio) quam non accipit, nemo dimittit, & ideo qui volebat dimittere, fateretur acceptam. Ad hanc secundam hæreticorum obiectionem respondendo, primus locus D. Lucæ nihil vgeret, quia eius difficultas bifariam eualescit: Primum dicendo, quod sicut claudere vuluam, in sacra Scriptura significat infæcundam & sterilem reddere feminam, vt patet ex Gen. 29. & 30. ex 1. Reg. cap. 1. sic etiam è contrario, aperire vuluam significat fecundam reddere, seu fecunditatem illi conferre. Secundò respondeo, ibi non esse sermonè de apertione vteri, sed de apertione effectus, hoc est, de egressu ab vtero materno: vnde quando apud Sanctos Patres reperitur, Christum aperuisse matris vuluam, nihil aliud intendunt dicere, quàm Christum ex clauso vtero matris produsse, non minus quàm si illum re ipsa aperuisset, sicut Matth. 3. dicitur: *Et ecce aperti sunt celi, & vidit spiritum Dei descendentem, sicut columbam, & venientem super se*. ita enim verè Spiritus sanctus de cœlo descendit, ac si verè aperuisset cœlos. Ita Christus tam verè de clauso vtero Virginis nascendo egressus est, ac si illum aperuisset. & Marc. 1. *Vidit cœlos apertos*, non quod in cœlis apertio aliqua sit facta, sed quod de cœlis vox sit audita. & Act. 7. *Vide cœlos apertos*: nimirum, quia Christum in cœlis existentem, sine impedimento videbat. & Marc. 7. *Aperite sunt aures eius*, quia vox iam audiebatur. vnde Hieronym. lib. 2. cont. Pelag. Solu. inquit, *Christum clausas portas vuluæ virginalis aperuit, quæ tamen clausæ iugiter permanserunt*. Nec alio modo intelligi potest aperuisse, & tamen clausas semper permansisse, nisi, quia non verè aperuit, sed tamen verè exiit, ac si aperuisset. sic quoque interpretatur Græcus auctor in Catena D. Thom. qui ait, vuluam virginali naturaliter semper clausam fuisse, licet supernaturaliter illam Christus aperuerit, hoc est, per eam exierit iuxta Ezechielis vaticinium, de porta orientali clausa, per quam solus princeps egreditur, quæ nihilominus semper clausa permanet. Huc

etiam pertinet Ambrosij cōparatio ep. 11. vbi scribit Christum sic exiisse de vtero Virginis, sicut aqua fluxerat de petra. Constat igitur ex his, quæ sit vera intelligentia illius loci, necnon verborum Sanctorum Patrum.

Solum verò Tertullianum modernis omnes damnant asserentes, verba illius manifestam hæresim continere; verum ego existimo, quod licet verba, quæ de illo referuntur, simpliciter sumpta falsitatem præferant, si tamen ad scopum, ad quem illa dirigebat, respiciamus, nihil continet cōtra perpetuam Deiparæ virginitatem; intendit enim ibi probare cōtra Marcionem hæreticum, quod licet Maria esset Virgo, verè tamen peperit Christum. Vnde cum ait: *Non esse virginem à partu*, solum verè, quod ab alio habet formaliter, quod sit Virgo, & ab alio quod sit mater: sicut enim Deus ab alia ratione formali habet, quod sit vnus, & ab alia quod sit trinus, licet alioquin re ipsa vtrumque sit; ita Deipara Maria per rationem formalem, per quam est mater, non est Virgo, nec per rationem formalem, per quam est Virgo, censenda est mater; à clausura enim virgine Virgo est, à conceptu vero & partu mater. Verè ergo ait Tertullianus, non esse dicendam virginem à partu in sensu explicato, seu à maternitate, sicut non est mater à virginitate: minimè igitur negat ille Mariam esse Virginem post partum, vt falso quidam calumniantur, non attendentes ad intentum illius in eo capite.

Deinde tertio respondeo: *aperire vuluam*, secundum phrasim sacræ Scripturæ nō significare re ipsa verè aperire, & clausuram disrumperè, sed nasci primum ante alios, quia qui primus nascitur, vixit aliis post se nascituris aperire videtur (licet hoc de facto Deiparæ non contigerit) qui vnicum solum habuit filium; vnde masculus, qui post foeminam nascebatur, etiam si primus masculus esset, non offerebatur in Templo, quia ille non iudicabatur aperuisse vuluam, sed apertam inuenisse.

D. Ambros.
Num. 20.

nisse. hanc expositionem sequuntur Rupertus libr. 2. de Trinit. Abulensis cap. 13. Exodi in princ. & Ianfenius cap. 10. suae Concordiae. Ad secundum verò locum: *Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: dico peperam hereticos, ex eo colligere postea conuenisse: sicut enim ex verbis illius libri primi Regum: Helii iacebat in lecto suo, & oculi eius caligauerant, nec poterant videre lucernam, ante quam extingueretur: male quis colligeret, quod extincta lucerna, cerneret, ita certe ex illis verbis: Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: absurdissimè colligitur postea conuenisse, immò fortius innuunt non conuenisse, post inuentam illam grauidam esse virtute Spiritus Sancti; nam si antea Ioseph nō tetigerat Virginem, manifestissimū est postea noluisse tangere, quam cognoscebat sacrarium Spiritus sancti, ac veram sui creatoris matrem; vnde eleganter D. Hieronymus huius doctrinæ non immerito dixit: *Re viro, cur absinuerit Ioseph vsque ad parum diem: respondebit, quia Angelum audierat dicentem: Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Qui ergo somnio tantum credidit, ut uxorem non auderet tangere, is postquam pastorū voce cognouerit, Angelum Domini venisse de celo; & ad eos dixisse: Ecce euangelizo vobis gaudium magnū; & Gloria in excelsis Deo: Simeonem iustum: Nunc dimittis seruum tuum Domine: Anam propheticam, Magos, stellam, angelos viderrat, qui, inquam, miracula tanta cognouerant, Dei templum, Spiritus sancti sedem, Domini sui matrem audebat attingere? hactenus D. Hieron. Deinde, quia aptè satis conuenire potest accipi pro deductione à domo paterna ad proprias aedes, & ad conuictum, & familiaritatem; verè enim dicuntur conuenire, qui simul viuunt & conuersantur, in quo sensu D. Paulus dixit: *Cum conuenitis, unusquisque vestrum psalmum habet: vnde sumpto vocabulo conueniendi pro deducendi in propriam domum, rectè colligitur, quod postquam Ioseph cognouit eam concepisse de Spiritu***

sancto, deduxit illā in domum propriam, & cum ea ad communem mensam & coniuictum conueniret. Nonnulli etiam vt refert D. Thom. 3. p. q. 28. art. 3. idem verbum cognoscebat, cognitionem oculorum significare existimauerunt, hoc sensu: Non cognoscebat oculis Ioseph Virginis vultum, donec peperit: nam quamdiu in vtero Deum gestaui, tantum è vultu splendorem emittebat, vt Ioseph ipsam perspicuè intueri nequiret, quem in modum Israelitæ fulgidam Moysis faciem intueri non valebant, vt Exod. 34. & 2. Cor. 3. memoriae proditum est. Immò & ipse D. Thom. ibidem hæc scribit: *Dicit Chrysostr. quod non cognouit eam Ioseph, antequam pareret, cuius fuerit dignitatis: sed postquam peperit, tunc cognouit eam, quia per ipsam prolem speciosior & illustrior facta fuerat, quam totus mundus.*

Tandem ad locum illum, quo Heluidius deceptus est: *Ioseph autem non cognouit eam, donec peperit filium suum:* dicendum est per particulam illam, donec, non affirmari aliquid, quod posteriori tempore efficiendum sit, sed solum negari effectum fuisse vsque ad illud tempus, vt si quis dicas, antequam audire sacrum, iter arripui: non statim efficitur, quod post arreptum iter, illud audierit; & in Genesi dicitur, missum fuisse Coruum, qui non reuerteretur, donec siccarentur aquæ: & tamen constat postea non reuersum fuisse, & quando siccaræ sunt aquæ: & Dauid ait: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum:* vbi non est sensus, quod postquam posuerit inimicos sub pedibus, nō debeat amplius sedere ad dexteram; ad hunc modum etiam ait Dominus per Isaiam iuxta versionem LXX. Interpretum: *Ego sum, donec senescatis:* nunquid inferri poterit: ergo non erit Deus post illorum senectutem: & si quis dixerit: maritus uxorem non cognouit, donec mortua est, rectè colligit illā cognouit. sicut ergo si forte Ioseph, cum primum Virgo peperit, è vita discessisset,

fisset, verè diceret Matthæus Ioseph, non cognoscebat eam, donec peperit, nec tamen vltio modo sequeretur: ergo cognouit, postquā peperit, cum iam esset mortuus, ita quod mors in Iosepho effecisset, id Virginis admirabilem dignitatem, Iosephi que votum effecisse affirmamus, vt stupenda Virginis dignitas, & Iosephi votum omnem prohibuerit coniugalem accessum.

Tertio obijciunt: quia, vel, corpus Christi in nouitate exiuit ex thalamo materno per claustrum virginale, vel, non: si detur hoc secundum, Christus non fuit verè natus ex Maria: contra Symbol. Nicænum; de ratione enim natiuitatis humanæ est, quod sit per consuetum parturitionis locum; si verò detur primum: contra est, quia naturales viæ angustiores sunt, quam vt intra se capere possint corpus pueri, ergo oportet, vt ipsæ dilatentur, & laxentur ad modum, quo os dilatari solet, vel corpus ipsum pueri comprimatur, & contendantur, vel partes ipsæ pueri inter sese penetrantur: quæ omnia habent manifestum inconueniens, & ex discursu, quem modo conficiā, constabit. Respondet Durand. 4. dist. 41. q. 6. n. 11. Christum non natum fuisse per naturalem locum sine eius corruptione, aut diuisione, sed solum per dilatationem partium diuina virtute factam, ad eum modum, quo secundo Durand. August. lib. 17. de Ciuit. Dei: *Fœminæ parent in statu innocentiæ sine dolore per solā dilatationē partium. Contra: quia Ezech. ait: Porta hæc clausa erit, & non aperietur: ergo nec per dilatationem, aut laxationem ad modum, quo os aperiri solet, aperta fuit, non enim esset verè aperiri, sicut & os verè dicitur illo modo aperiri. vnde Elychius homil. 1. de laud. Virg. dixit: *Nequaquam Rex gloriæ vincula virginis laxauit, aut dilatauit: & Proclus Nicænus homil. de Christi Nat. in Concil. Ephes. tom. sexto, c. septimo. Ita enim inquit, ex vtero est egressus, sicut per aurem ingressus; ita natus, sicut conceptus: sed in conceptione nulla fuit dilatatio partium**

claustri virginis, vt fatetur ipse Durandus: ergo neque in partu. Tum quia: si partus Virginis futurus esset sicut in statu innocentiae per solam partium dilatationem, non ita illum exggeraret Concil. Tolet. 11. cum D. August. in epist. sua dicens: *Si haberet exemplum, non esset singularis: fateamur ergo Deum aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse.* Alij secundo (quos suppressis nominibus refert Durand. vbi supra) respondent Christum egressum fuisse in natiuitate, salua matris integritate, quia non transiuit per medium, sed de extremo ad extremum, ita vt prius esset in vtero, & postea extra vterum ex diuina virtute id operante. Sed contra est, quia in Concil. Ephesino, in confessione fidei in princip. dicitur, quod *Filius Dei natiuitatem nostram sustinuit, ex vltima homo de muliere procedens.* Et infra cap. 3. ait: *Verbum similiter, ac nos, hominem ex muliere processisse:* ergo sentit processisse per medium claustrum, aliās non saluaretur in Christo perfecta & formalis ratio natiuitatis humanæ, neque in Virgine ratio formalis humani partus. Alij tertio respondent (vt refert Abulens. paradox. c. 64.) quod Christus exiuit per naturalem locum, salua matris virginitate, quia in egressu ex vtero illius non se habuit modo quantitatio, sed modo indiuisibili, ad eum modum, quo est in Eucharistia. Sed contra: tum, quia eo modo exiuit Christus ex Virgine, quo fuit in vtero: sed in vtero fuit modo quantitatio, ergo sic exiuit: tum, quia Patres communiter dicunt, Christum ita egressum fuisse ex vtero, sicut egressus est sepulchro, & ingressus est ad discipulos ianuis clausis: tunc autem modo quantitatio existens exiuit, & intrauit: tum quia non tam mirabilis erit Natiuitas Christi, si modo indiuisibili existens ex vtero matris exierit, ac si modo quantitatio se habens, sine violatione claustri virginis egressus fuerit.

Alij quarto dicunt, Christum sine matris corruptione egressum fuisse ex eius vtero,

Rupert. l. 2. Abulens. Ianfen.

Reg. 3.

Hierony. adner. Eluid. tom. 2. Matth. 1.

Luce 2.

Ibid.

Ibid. Matth. 2.

1. Cor. 14.

D. Thom.

Exod. 34. 2. Cor. 3. D. Thom.

Gen. 2.

Psal. 109.

LXX. Interpret.

Durand.

August.

Ezech. 40.

Elychius.

Proclus Nicæ.

Conc. Tolet. D. August.

Durand.

Conc. Ephes.

vtro, quia diuina sua virtute ita coarctauit, & compressit corpus suum, ac in tam subtili figuram redegit, vt sine vlla dilatatione, aut noua apertione claustri vaginalis per locum ordinarij exierit, in quo certum est dari naturalem aliquam apertionem etsi minimam. Sed contrarium, quia iuxta hanc solutionem non potest saluari partum Virginis, aut Christi natiuitatem fuisse in se ipsa miraculosam; nam facta illa magna compressione corporis Christi commensurata apertioni naturali illius loci, certe sine vilo miraculo egredi potuisset: sed natiuitas formalis consistit in illo egressu: ergo natiuitas illa non esset in se ipsa miraculosa, quæ ratio etiam conuincit præcedentem solutionem esse nullam: tum tandem, quia hæc solutio fingit in corpore Christi nouam & indecentem figuram absque aliqua necessitate.

Quare respondeo, quod Christus Dominus exiuit ex Virgine salua & incolumi eius virginitate, quia se penetravit cū claustro vaginali, & cum partibus proximis illis, quanto opus fuit ad exitum capitis, & corporis. hæc solutio est communis Patrum & Theologorum: D. Hieronymus. Gregor. Augustinus. Theodoret. Euthymij, Bedæ, Nazianz. Maximi, & D. de Ciuit. c. 8. Thomæ. Accepit enim Christus Dominus transeuntes, dum vixit, quatuor doter; agilitate, cum ambulauit super aquas; claritatem, cum in Transfigurationem resplenduit facies eius sicut Sol; impassibilitatem, prout erat in Eucharistia; subtilitatem tandem in egressu, tum ex thalamo virgineo, tum ex sepulchro, cum quibus virtute huius dotis verè se penetravit. Sed contra occurrit duplex replica: prima, quia sequitur Virginem non concurrisse effectiue ad suum partum, quod est contra veritatem partus: nam Christus virtute sua diuina se penetravit cum claustro vaginali; ergo ex vi huius penetrationis, egressus fuit ex vtero materno, seclusa omni vi impulsua matris, hæc enim opus non erat exhibere: si qui-

dem Christus virtute sua se penetrabat, virtutesq; sua propria egrediebatur. Secunda replica, quia repugnat duo corpora quanta se penetrare, & eundem locum adæquate occupare: nam per quantitatem redditur corpus formaliter impenetrabile: ergo quantitate manente, repugnat actu esse penetrationem. Dices: repugnare naturaliter, non supernaturaliter. Sed contra, quia quantum quantitate molis essentialiter est impenetrabile; est enim ipsa quantitas, ipsa formalis impenetrabilitas: ergo nec supernaturaliter potest actu penetrari. probo consequentiam, quia hæc est euidens consecutio: punctum est essentialiter indiuisibile: ergo repugnat ei per omnem potentiam actualis diuisio: ergo similiter hæc erit euidens illatio: Quantum est essentialiter impenetrabile: (non enim impenetrabilitas conuenit ei accidentaliter, aut ab extrinseco, sed ab intrinseco) ergo repugnat ei actualis penetratio, etiam per omnem potentiam. Explico vim huius rationis, quia repugnantia huius quanti ad occupandum eundem locum, qui occupatur ab alio, non prouenit à quantitate, vt à causa effectiua, cuius influxus impediri posset, sed vt à causa formali, quæ existens in subiecto inimpedibilis est: ergo manente quantitate implicat non manere eandem repugnantiam, aut illam impediri per omnem potentiam, vt expressè docet Durand. 4. dist. 4. q. 6. cuius sententiam, vt probabilem, sequitur Palud. q. 3. Respondent quidam ad primam replicam, quod sicut ad hoc, vt dicatur B. Virgo verè genuisse Christum, sufficit passiuè tantum concurrisse ad generationem (secundum probabilissimam D. Thomæ sententiam asserentis, foeminas non concurrere actiue ad illam) ita etiam ad verificandum, B. Virginem peperisse Christum, non opus est, vt actiue ad partum concurrerit, sed passiuè tantum. Ego verò respondeo B. Virginem etiam vim adhibuisse, quam aliarum matres ad emittendam prolem actiue adhibere solent, absque dolore, & la-

D. Tho. 4. d. 4. q. 2. ar. 2. questio. 3. ar. quod. 6. ar. 18.

Durand. Palud.

borg

bone; diuina tamen virtute factum esse, vt partes vteri Virginis nihil resisterent corpori Christi, quod actiue à se ipsa emitebat.

Ad secundam replicam respondetur, quantitatem ad hunc sensum esse essentialiter impenetrabilem, quod repugnat eius essentia eundem locum naturaliter occupare, quem occupat alia quantitas; quo etiam modo calor in summo essentialiter est incompatibilis cura frigiditate in summo, quia repugnat essentia illius naturaliter esse simul cū illa in eodem subiecto, licet alias ex diuina virtute id non repugnet, quare hæreticis, quibus impossibile apparet, Virginem salua virginitate concipere, & parere posse Beatus Maximus homil. 3. de Natiuit. respondet: Si contra naturam esse contendis, quod in mysterio redemptionis nostræ sine viro puella asseritur concepisse, cuius quæso naturæ est, quod in parente generis nostri caro sine carne formata est? Respondet etiam Diuus Ambrosius epist. 81 dicens: Quid incredibile, si contra vsus originis naturalis peperit Maria, & virgo permanet, quando contra vsus naturæ, mare vidit & fugit, atque in fontem suum Iordanis fluentem remouit? non ergo excidit fidem quod Virgo peperit, quando legitur, quod petra vomit aquam, in montis speciem maris vada solidata est. Et Diuus Cyrillus Ierosolymitanus Catech. 15. in hunc modum argumentatur: Sterilis erat Sara, & deficientibus iam muliebribus, & præter naturam peperit. Igitur cum & sterilis, & virginem parere sit præter naturam, aut vtrumque nega, aut vtrumque concede. Aduerto tamen, quod licet naturaliter fieri possit, vt Virgo concipiat non amissa virginitate, vt tenent multi Doctores, cum Marfil. 2. quæst. decimo octauo, articulo 1. ad 2. & docet Diuus Thomas, quodlibet 6. articulo. decimo quarto, vbi refert quandam puellam pubescentem, quæ propter pudoris custodiam à Patre in proprio lecto seruabatur, concepisse attrahendo semen, quod ille dormiens fuderat, sine aliqua tamen vaginalis

claustri apertione: & Auertoes 2. de celo testatur, virginem quandam concepisse in balneo salua eius virginitate per solam attractionem feminis ibi decili à viro simul se balneante; ac denique in statu innocentia foemina conciperent, imò parerent, salua integritate virginea, vt docet Diuus Thom. 1. part. quæst. 8. ad 4. cum Diuus August. 14. de Ciuit. capit. 16. & tamen constat tunc generationem & partum fieri naturaliter, nihilominus tamen Christi Domini conceptio in sacratissima Virginis vtero valde miraculosa & supernaturalis fuit, cum absque virilis feminis susceptione, Spiritu sancto illam obumbrante & cooperante, inuiolata semper virgo manens conceperit filium, & absque apertione aut dilatatione virginei claustri illum pepererit.

Quarto obiiciunt: quia secundum fidem inter Virginem & Iosephum fuit verum & proprium matrimonium ratum, vt constat ex Matth. 1. vbi vocat Iosephum virum Mariæ, & Mariam coniugem illius, & patet etiam ex illis verbis: Antequam conuenirent, quibus indicat, quantum erat ex parte vinculi, potuisse conuenire: sed sic est, quod matrimonium ratum, verum, & proprium consistere non potest sine consensu & obligatione voluntatis ad carnalem copulam: ergo beata Virgo habuit talem consensum, & obligationem, & consequenter non fuit mente Virgo, cum hæc excludat omnem consensum in copulam carnalem.

Consequencia huius discursus est nota: maior est de fide, vt ostensum est: minor autem, in qua est difficultas, probatur ex Diuo Paulo dicente: Vxor vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro, & cat. mulier sui corporis potestatem non habet sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. ecce Apostolus docet essentiam matrimonij consistere in mutua traditione corporum, & obligatione ad reddendum debitum. Deinde, vel beata Virgo post votum vir-

Auertoes

D. Thom. D. August.

Matth. 1.

Maximus.

D. Ambros.

Cyrril. Iero.

Marfil. D. Thom.

Kkkkk

gini-

ginitatis emissum habuit volūtatem reddendi debitum, cum accepit Iosephum in virum suum, vel, non: si dicas, habuisse: contra: ergo iam fidem inritam fecit, quia ut constat ex cap. vouentibus 7. q. 1. *Vouentibus non solum nubere, sed velle nubere damnabile est.* Si dicas, virginem nuptiis ex diuina dispensatione, & reuelatione: benè quidem respondetur ad saluandum virginem non peccasse nubendo post emissum votum virginittatis, tamen non videtur saluari, fuisse virginem mente, siquidem habuit voluntatem reddendi debitum. si verò è contra respondeas, eligens secundam partem argumenti, Beatam Virginem, cum nupsit, non habuisse talem voluntatem: contra est in primis, Textus expressus in cap. B. Maria 27. quæst. 2. vbi dicitur: *B. Virgo committens virginittatem suam diuinae dispositioni, consensit in carnalem copulam:* Tum quia si non consensisset, nullum fuisset eius matrimonium, cum voluntas reddendi debitum sit intrinseca matrimonio. Dices: Beatam Virginem contraxisse cum adiecta cōditione, quod non esset redditura debitum suo viro, eamque conditionem libenter admisisse Iosephum. Sed contra: quia conditio, quæ est contra substantiam matrimonij, reddit illud nullum, vt si dicas: contraho tecum sub conditione, si prolis generationem euites: hoc enim est contra bonum prolis, cuius procreatio est finis matrimonij: ergo si Beata Virgo contraxisset cum Iosepho sub conditione, quod non esset ab eo cognoscenda, nullum fuisset eius matrimonium; nam (vt inquit Gregorius l. X. & habetur c. finali de conditionibus appositis) matrimonium fit nullum ex conditione impediēte generationem prolis.

Respondendo ad hanc obiectionem, B. Virginē ex diuina reuelatione ante matrimonium omninò certam fuisse Iosephum nunquam petiturum sibi debitum, & ideo opus non fuit habere actum expressum absolutum aut conditionatum

reddendi illi debitum. notanterque addo (expressum) quia in virtute, in radice, & in causa nullum est inconueniens habuisse talem consensum consentiendo iam matrimonium, quod ex natura sua ad copulam ordinatur, aliàs nulla apparet solutio poterit assignari d. c. Beata Maria 25. quæst. 1. hoc tamen nihil perfectioni virginittatis illius derogauit, cum per id, nec corpore, nec mente quidquam integritatem eius minuens admitteret, supposita diuina reuelatione, qua dignoscebatur Iosephum nunquam petiturum ab ea debitum.

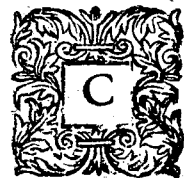
Vltimo obiiciunt, quia in veteri lege erat præceptum ad generationem obligans præ ipe respectu illorum, qui erant de Tribu Iuda propter spem Messia: at B. Virgo erat ex Tribu Iuda, & non ignorabat se obligari illo præcepto; ergo habuit propositum implendi illud: igitur non semper fuit virgo mente: Consequētia cum minori est nota, & maior præter quàm quod est D. August. libr. de bono coniugali c. 9. & lib. 24. cont. Faustinum cap. 13. constat aperte ex illo Exodi 23. *Non eris infæcunda, nec sterilis in terra tua: & Deuter. 17. Non eris apud te sterilis viriisque sexus.* quod si respondeas cum Abulens. Medi. & Soto quos refert, & sequitur Doct. Suarez p. q. 28. disp. 6. sect. 1. in prædictis verbis non contineri præceptum, sed liberalem quãdam Dei promissionem. Contra est: Tum quia si fuisset promissio Dei, impleri debuisset, cum fuisset absoluta; at non omnes sceminae, nec viri Hebræi erant fecundi, sed multi steriles: ergo ibi non continetur promissio, sed præceptum. Tum quia sancti Patres, cum D. Augustin. contra Faust. cap. vltim. citant dictum esse in veteri lege quamuis in vulgata editione non habeatur: *Maledictus sterilis, qui non suscitauerit semen in Israel:* at pœna maledictionis non cadit, nisi super culpam violationis alicuius legis: ergo in prædictis verbis lex continetur, non promissio. Sed hæc facillè diluuntur: Dicendum enim

HOMILIA XV.

Scholastica, in qua penitus eneruantur, quæ ingenium humanum aduersus immaculatam Virginis Conceptionem hucusque excogitauit.

Testimonij tam Veteris, quàm Noui testamenti iuxta Patrum intelligentiam impugnant aduersarij Immaculatam Virginis Conceptionem.

§ I.

V. M. Aristoteles in sua Metaphysica dixerit. *Querentes veritatem sine disputatione similes sunt quò ire ignorantibus.* Cumque etiam experientia ipsa

Aristot. in Metaph.

compertum sit, melius disputatione, & argumentorum viuacitate veritatem indagari, & inueniri, vt notat text. in l. prima § mixta ff. de muneribus, & honoribus, & l. 2. §. ex legibus ff. de origine iuris. ac tandem cum Dialecticorum prologiū ex primo Topicorū doceat facilius comparari certam alicuius veritatis cognitionem propositis argumentis ex vtraque parte, clariùque secerni veritatem à falsitate, vt docuit Aristoteles primo Elenchorum. Ideò licet alioquin Concionatorij muneris limites transilire videar, ne hanc de Immaculata Virginis cōceptione tractationem, mutilam, & truncam, sed quantum à me præstari possit, omnibus numeris absolutam Ecclesiæ Catholice redderem, cui pro hac veritate definienda non parum aliquando illam profuturam spero, operæ precium duxi omnibusque, tam ab auctoritate, quàm à ratione peti possunt respondere, eisquæ

Aristot. in Topic.

Aristot. in Elench.

enim est illam promissionem non esse ita strictè intelligendam, vt omnes, & singuli futuri essent fecundi, sed quod in plurimum id eueniret. Ad illum vero locum respondeo ex eo non posse colligi, fuisse præceptum prohibens, à nuptijs abstinere, sed vt plurimum, & ex suppositione, quod quis vellet ducere vxorem, teneatur fratris defuncti vxorem accipere: nec aliud intendunt Patres ibi relati.

Ex PRÆDICTIS omnibus in discursu totius huius Libri de integerrima Mariæ virginittate colligo, quod cum habeamus firmissimam Ecclesiæ Catholice auctoritatem, & clarissimam nostrorum maiorum, omniumque Sanctorum Patrum ab ipsis etiam Apostolis traditionem, qua, velut inexpugnabili muro, intemerata Deiparæ virginittas aduersus quoslibet hostium impetus se tuetur, etiam si factæ Scripturæ testimonijs destitueremur, quæ tamen non desiderantur, cum penè innumera, eaque illustrissima adduxerimus, omnes tamen Catholici perpetuam Deiparæ pudicitiam, nunquamque violatam integritatem constanter profiteri deberemus. Atque his (vt quondam dixit D. Ildephonsus in simili Mariæ virginittatis propugnatio- ne:) *Arbitror me per virtutem Dei, hostem, vt potui confodisse, reliquisse casum, abiectis eneruatam, exanimem dimisisse.* Vnde et palidus adest, exanguis superest, defessus angitur, fatigatus manet, concisus iacet, confossus vult, elisus interijt, de vitali statu nihil superest, quia illum grauius fauciarunt sagittæ potentis acuræ, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ildeph. de virgin. S. Maria c. 4. prope finem.

D. August.

Exod. 29.

Dent. 7.

Abulens.

Medina.

Soto.

Franciscus

Suarez.

D. August.

c. vouentib.

Text. inc. B. Maria.

in. de con- dit.

plenè satisfacere, satius iudicans argu-
 menta modesto responso diluere, quam
 inutili silentio præterire. Illud tamen
 verbi diuini præcones salubriter admo-
 nemus, ne in cõcionibus Scholastica hac
 disputatione vrãtur, nisi velint, & in alienam
 melleam falcem mittere, & salubria
 Pontificũ decreta id prohibentia ausu temerario
 violare. quare illis, nõ vt concionatoribus,
 sed quatenus Theologis Scholasticis hæc
 damus. In primis ergo aduersarij obiciunt
 illud Genesis 17. *Masculus, cuius præputij
 caro non fuerit circumcisa, delebitur anima
 illa de populo meo.* super quæ verba glossa,
 quæ est B. Iudori, ait, *quomodo pueri incircum-
 cisi, qui pactum irrium non fecerunt, perire
 debent: ad quod respondet, quod irritum fecerunt
 pactum nõ secundum opus, sed secundum
 originem; & idedõ pereunt omnes, qui per
 regenerationem non liberantur; & Leuitici 12.
 Mulier si suscepto semine pepererit, immunda
 erit septem diebus.* vbi glossa ordinaria ait,
*quia sator immundus heres Adæ, qui per
 transgressionem immundus fuit, & ita vxori
 immixtus, postquam enim exiuit de Paradiso
 cognouit vxorem, & ita propagatur hominum
 genus, quia Adam de cuius semine suscipit
 immunditiam, poluit vitam nostram inducens
 maledictionem; & Leuitici eodem capit. 12.
 Cumque expleti fuerint dies purgationis
 siue pro filio, siue pro filia, deferat agnum
 anniculum in holocaustum, & pullum Columbe,
 siue viri urem pro peccato ad officium Tabernaculi.
 Ex quo loco colligunt Patres, quod omnes,
 qui per feminalem rationem ex commixtione
 viri, & foeminae procedunt, peccati originalis
 maculam contrahunt, aqua mundari indigent.
 Vnde Origenes prædictum locum elucidans, inquit,
*Ego in talibus nihil audeo dicere, sentio tamen
 occulta in his mysteria quædam contineri, &
 esse aliquid latentis arcani, pro quo & mulier,
 que suscepto seruine conceperit, & peperit,
 immunda dicatur, & tanquam peccati rea
 offerre inbeatur hostiam pro peccato, & ita
 purificari: Sed & ille, qui nascitur siue viri-
 lis, siue femine sexus sit, pronunciat Scripturæ**

*ra, quia non sit mundus a sordibus, etiam si vnus
 diei sit vita eius. hæc ille: Ne tamen quis
 putet Origenem solum loqui de Natiuitate,
 non de Conceptione, audiat illum ibidem
 Homilia XII. vbi ait: Hoc ipsum Ibid.
 ergo, quod in vuluam matris expositum, &
 quod materiam corporis ab origine paterni
 seminis fuerit in Patre, & in Matre, contami-
 natus, dici potest; & infra: Omnis homo in
 Patre, & Matre pollutus est; solus verò Iesus
 Dominus meus in generatione hac mundus
 ingressus est. Item Iob 17. Putredini dixi, pater
 meus es, mater mea, & soror mea vermi-
 bus; super quem locum D. Gregorius libro 3.
 Moralium capit. 13. ait: quid est, quod dixi,
 putredini dixi pater meus es, nisi, quod omnis
 homo ab origine iam vitiosa descendit? Vnde,
 & addit: Mater mea, & soror mea vermibus,
 quia videlicet ab ipsa putredine, & cum ipsa
 in hunc mundum venimus: Item Exod. ultimo
 dicitur: postquam cuncta perfecta sunt, operuit
 nubes Tabernaculum testimonij, & gloria Domini
 impleuit illud. ex quo loco colligit Diuus
 Thomas 3. parte quæst. 27. articulo 2. Beatam
 Virginem non fuisse in sua Conceptione
 sanctificatam, sic enim ait: ea, quæ fuerunt
 in Veteri Testamento, sunt figura Noui
 secundum illud primo Corinth. decimo: Omnia
 in figura contingebant illis; per sanctificationem
 autem tabernaculi, de quo dicitur in psalmo:
 Sanctificauit tabernaculum suum altissimus:
 videtur intelligi sanctificatio Matris Dei,
 quæ Dei tabernaculum dicitur; secundum illud
 psalmi: In sole posuit tabernaculum suum,
 de Tabernaculo autem dicitur: Exodi ultimo;
 postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes
 Tabernaculum testimonij, & gloria Domini
 impleuit illud: ergo non fuit sanctificatum,
 nisi postquam cuncta eius perfecta sunt,
 scilicet, corpus, & anima: Deinde Ecclesiast.
 7. habetur: Virum de mille vnium reperi,
 mulierem autem ex omnibus non inueni:
 vbi glossa ordinaria explicat in hunc modum:
 virum, id est Christum, de mille, scilicet
 sanctorum, quam glossam secutus Hugo Cardinalis,
 ait: sponsa Cantuarum 5.*

Sextus 4. Pius 5. in motu proprio de Virg Conceptione.

Gen. 17.

B. Iudor.

Leuit. 12.

Gloss. ordin. Leuit. 12.

Leuit. 12.

Origen. super 6. 12. Leuit.

Gen. 5. Item Prover. 25. Albet. Mag. David Psal. 20. David Ps. 21. D. Hieron. Cassiodorus. Isaiæ 4. Glosa. David Ps. 50. Psal. 107. Glosa D. August. Psal. 130. D. August. Ecclesiastic. Isaiæ 53.

corum 5. dixit: Dilectus meus candidus, & rubicundus; electus ex millibus; mulierem autem ex omnibus non inueni, quæ aliquid muliebritatis non haberet, saltem originaliter, beata autem Virgo originale habuit: hæc ille. Item Prover. 25. aufert rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum, quem locum versans Albertus Magnus in sermone Natiuitatis Virginis ait: habuit beata Virgo rubiginem originalis peccati, quæ contrahitur de vetustate primæ culpæ Adæ, quæ tunc spiritus sancti purgata fuit, & tunc purissimum illud vas permansit, quia nec lutum æquale, nec puluerem venialis postmodum habuisse creditur. ex psalms deinde ferè innumera possumus mutare loca, ad idem intentum: psalmo enim 20. præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis; vbi glossa, benedictionem, dicit Immunitatem peccati, quæ Christus donatus est in Conceptione, vt peccatum ei postea non obesset; quæ dicitur: benedictio dulcedinis: quia totum ex gratia fuit: Cum ergo alij amaritudine Adæ præueniantur, cum solum præuenit in benedictionibus dulcedinis, id est in immunitate peccati, cui peccati virus non nocuit; hæc ibi: Item psalmo 21. Erue Deus de manu Canis vnicam meam. vbi Hieronymus ait: Vnica est Anima Christi, quæ sola à peccato est immunis, & Cassiodorus ibidem ait: vnicam dixit, quia ipsa vna à peccato immunis fuit, Item Isaiæ 4. Apprehendent septem mulieres virum vnum; vbi Glosa ait: septem mulieres, id est septem Dona spiritus sancti virum vnum, id est Christum solum, qui sine peccato est, apprehenderunt; & psalmo 50. vbi in persona totius humani Generis ait Propheta: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea; & psalmo 107. vbi glossa, quæ est Augustini, ait: Liber, id est inter peccatores solus sine peccato, & psalmo 130. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum; vbi Augustinus exponit: vna excepto Christo; & Ecclesiasticus ait: à planta pedis, vsque ad verticem Capitis non est sanitas in eo, Isaiæ 53. omnes vos;

*quasi oves errauimus. hæc ex veteri testamento: ex nouo verò multa in id congerere possumus, præcipua tamen sunt ex Diuo Paulo ad Romanos 2. Omnes in Adam peccauerunt, & egent gloria Dei, id est gratia, aut misericordia, & ca. 5. sicut per vnium hominem peccatum intravit in Mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt; vbi glossa ordinaria, quæ est Augustini, ait: per vnium hominem, id est Adam, à quo propagati sumus, peccatum originale intravit in hunc Mundum, id est, in omnes homines. Mundum enim appellauit, vniuersum Genus humanum. & ibidem cap. 5. sicut per vnium delictum in omnes homines in condemnationem; sic & per vnium Iustitiam in omnes homines in iustificationem. & pr. Corinth. 15. sicut in Adam omnes moriuntur, ita, & in Christo omnes viuificabuntur; vbi glossa: sicut omnes moriuntur corporali morte in illo quia eius filij sunt, à quo mortem & mortis meritum traxerunt, ita & omnes viuificabuntur in Christo, qui eius filij sunt spirituali regeneratione. Item 2. ad Corinthios 5. ait: si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. fuit ergo mortua virgo morte peccati originalis; quod si respondet, ab hac Regula generali excipi Beatam Virginem ob eximiam Dignitatem Matris Dei: Contra, nam æqualis certè debet esse distributio in consequenti ac in antecedenti diui Pauli; sed in illo antecedenti, scilicet: vnus pro omnibus mortuus est; nulla fieri potest exceptio, etiam Virginis, cum constet ex fide, Christum mortuum fuisse pro omnibus, nemine dempto; ergo nec in consequenti illo diui Pauli, scilicet: omnes mortui sunt, potest fieri aliquid exceptio argu-
 ma valdè. Immo nulla esset argumentatio diui Pauli, Dices id conuincere Virginem verè fuisse mortuam, non in se ipsa, sed in Adamo, atque ad eum actu non contraxisse peccatum originale, sed debitum illud contrahendij; sed contra obstant Concilium Florentinum in Decreto de vniõne Armenorum, & Concilium*

D Paulus ad Roman. 2. D Paulus ibidem ca. 5.

Glosa ordinaria. D. August.

S. Paulus ad Roman. c. 5. Idem pr. Corinth. 15.

D. Paulus 2. ad Cor. 5.

2. Cor. 5.

Ibidem.

Conc. Florent.

Planè, quod commemoravi, per unum hominem peccatum intravit in Mundum, &c. & antiquos recentiores, & nos, & posteros nostros sententia ista complectitur; & lib. pr. de baptismo parvulorum contra Pelagianos: A minore (inquit) usque ad maiorem totius Ecclesia vox est; Erravi, sicut omnis perdidit omnium Membros Christi: vox est: omnes, sicut oves erravimus, traditus est pro peccatis nostris; & lib. 2. de Baptismo parvulorum movet hanc questionem; verum in hac vita homo, aliquis nunquam fuerit, vel esse possit, qui nunquam peccatum habuit, vel habeat, vel habiturus sit? & respondet, dicens: prorsus, præter unum Mediatorem Dei, & Hominum Iesum Christum, nullum esse, vel fuisse, vel futurum esse certissimum est; & ibidem ait: Nec dubitandum est eis, qui divina scripta fideliter legunt, fideliter audiunt, fideliter tenent; quod ab illa Carne, quæ prius voluntate peccati facta est Caro peccati, deinde per successionem, (transiente in omnes præscriptione iniquitatis) caro sit propagatrix peccati, excepta una similitudine carnis peccati. & in Enchiridio cap. 16. loquens de Christo Domino ait: solus potuit ita nasci; ut ei opus non esset renasci: Dives Cyrillus in tractatu contra Manichæos ait: solus dominus venit in similitudine Carnis peccati, & infra: unus, & solus est Dominus noster, qui & carnem cum spiritu pro carnis salute coniunxit, & similitudinem carnis peccati illa, inviolataque spiritus sanctitate servavit; Dives Remigius ad Romanos 5. Peccatum originale est, cuius rei sunt omnes carnaliter geniti; His Testimoniis addo alia, quæ adhuc magis virgent, quia Dives Augustinus expresse negat, aliquem esse excipiendum à contractione peccati originalis; In Enchiridio enim sic loquitur: cap. 6. Nullo enim excepto, dictum est; quicumque baptizati sumus in Christo Iesu in morte ipsius baptizati sumus, & hoc ideo dictum est; ut probaret, mortuos quidem nos esse peccato, quod peccatum parvuli nascendo traxerunt. hæc ibi: Ecce, quod Augustinus omnem exceptionem excludit, Item Augustinus contra Iulia-

num lib. pr. & etiam de secunda blasphemiam contra Pelagianos ita dicit: omnes nos vulneratos esse peccato protoplasti: Vas electionis probat, cum dicit: non est distinctio: omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei: qui dicit, omnes, nullum excipit: & infra: Residuis fundatissimæ fidei; ubi Apostolus ait: per unum hominem peccatum intravit in Mundum, & per peccatum Mors, & ita in omnes pertransiit, in quo omnes peccaverunt; & ita omnes oportet intelligi: Numquid hæc falsa sunt? quis hoc dixerit, nisi divinarum eloquiorum apertissimus inimicus? hæc ille. Item Augustinus lib. 3. contra Iulianum, quæ inter filiorum sanctorum veterum Patrum, quos negabat specialiter peccatum originale contraxisse, videbatur asserere hoc præcipue de Isaac, propter specialitatem miraculi Conceptionis eius, & promissionem seminis, in quo benedicendæ essent omnes Gentes; dicit sic: ego autem secundum sanam fidem ex eadem concupiscentia voluptate conceptum esse Isaac dico; ut homines ceteri, uno solo excepto ab hoc malo, per quem liberamur à malo, ecce Augustinum clarissime dicentem: omnes homines, præter illorum liberatorem Christum, conceptos esse in originali peccato. Item idem Augustinus lib. 6. contra Iulianum in fine, arguens contra responsum Iuliani, qui auctoritatem Apostoli dicens: in quo omnes peccaverunt, dicebat, non omnes concludi, sed multos: quod patere dicebat ex hoc, quod in ea auctoritate sequitur: Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: (ita dicit postea) cum verò multos (quod dicit postea) non vis intelligi omnes, quod prius dixerat, ideo existimas, dictum fuisse multos, ne omnes intelligerentur. Poteris hoc dicere, & de semine Abraham, cui promissæ sunt omnes gentes, non omnes gentes fuisse promissas, quia dictum est alio loco: Patrem multarum gentium posui te. esse autem sanus Intellectus, ideo sit locutam scripturam, quia possent esse aliquæ, quæ dicantur omnia, quæ non sunt multa: sicut omnia dicimus Evangelia, & tamen brevis numero,

D. Aug.
D. Aug.
D. August.
D. August.
D. Cyril.
D. Cyril.
D. Remig.
D. August.
ide D. Aug.
D. August.

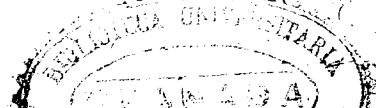
Rom. 3.
D. August.
Rom. 5.
D. August.
D. August.
Rom. 5.
Gen. 17.

numero, id est quaternario continentur; & rursus, possunt aliqua verba esse, non tamen omnia; sicut multos dicimus credere in Deum Christum, nec omnes tamen credunt; non enim omnium est fides, ait Apostolus, quod aut dictum est: In semine tuo benedicentur omnes gentes, & Patrem multarum gentium posui te; eisdem multis omnes, & easdem omnes multas esse, manifestum est: ita etiam, cum dictum est: Per unum in omnes transiit peccatum, postea, & per unum inobedientiam peccatores constitutos multos, ipsi sunt multi, qui & omnes, similiter cum dictum est, per unum iustitiam in omnes homines ad iustificationem venit, & rursus dictum est; per unius obedientiam multi constituentur multi, sed non aliquibus exceptio; sed eosdem multos oportet intelligi, non quia omnes iustificantur in Christo, sed quia omnes, qui iustificantur, non aliter possunt iustificari, quàm in Christo omnes ad mortem per Adam; omnes ad vitam per Christum; quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificantur, id est, ex prima origine generis humani nemo ad mortem nisi per Adam, nemo ad vitam nisi per Christum: vos autem dum non omnes, sed multos sine per Adam condemnatos esse, sine per Christum liberari vultis intelligi, horrenda perveritate Christianæ Religionis estis infestis: hæc Augustinus. Item D. Augustinus 2. de civitate Dei. cap. 6 omnes itaque mortui sunt peccatis nemine prorsus excepto: siue originalibus, siue etiam voluntate additis, sequitur: pro omnibus mortui est unus nullum habens omnino peccatum. D. Ambrosius super Lucam, quem refert D. August. cum aliis multis Doctoribus li. 1. contra Iulianum sic ait: omnis homo in Adam moritur, quia per unum hominem peccatum intravit in Mundum, & per peccatum mors, in quo omnes peccaverunt: & in expositione libri Tobie: Quis (inquit) iste peccati est sanerator, nisi Diabolus, à quo Eva maculata peccato, obnoxie successivis usuris, omne genus defæneravit humanum; & super psal. 48. ait: Alia enim est iniquitas nostra, alia calcanei nostri, in quo Adam dente serpentis fuit vulneratus, & obnoxiam hereditatem successionis humanæ suo vulnere dereliquit, ut omnes illo vulnere clauderentur.

2. Thessal. 3.
Act. 3.
2. Cor. 15.
5. Aug.
D. Ambr.
D. August.
D. August.
in expos. libri Tobie.
D. August.
super.
Psal. 48.

essent; Deinde idem D. Ambrosius super. D. Ambr. Beati immaculati, ait, venit Dominus Iesus, & in carne, quæ peccato in Matre fuerat obnoxia, militiam virtutis exercuit: & super Iulianum, ut refert D. Aug. in primo contra Iulianum; nemo sine peccato, nisi unus solus cont. Iulian. Deus, servatum est igitur, ut ex vivo, & muliere per illam corporum mixtionem nemo conceptus expers sit delicti, qui autè expers est delicti, expers est huiusmodi conceptionis, & libro de Arca, & Noe, prout refert idem D. Aug. Per unum Dominum Iesum salum ventura Nationibus declaratur, qui solus potuit iustus in conceptione esse, cum omnis generatio hominum erroraret, nisi natus ex Virgine generationis obnoxie vinculo minimè teneretur. & D. Hier. super illud psalmi. Erue à framea, ait: sola anima Christi sine peccato fuit: & in epistola ad Theophilum de libero arbitrio inquit, de Christo scriptum est: quasi proprium peccatum non fecisti autè hæc, & mihi, vel alteri commune est, cum Christo, quod ille habebis proprium, & in lib. 2. contra Pelagianum, abiq; peccato esse soli Christo competit. & in epistola ad Laurentium Episcopum: Christus Tarcular calcavit solus, quia ipse solus est, qui peccatum non habuit. D. Greg. Papa xi moralium solus (inquit) D. Greg. Christus in carne sua mundus à peccato extitit, qui hac per carnalem delectationem non venit. & li. 18. ca. 35. nos quippe, etsi sancti effici-mur, non tamen sancti concipimur, quia nature corruptibilis conditione constringimur, ut cum Prophetam dicamus: ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, ille autem solus veraciter sanctus est natus, qui vi ipsam nature corruptibilis conditionem vinceret, ex comixtione carnalis copule non est conceptus. Irenæus lib. contra hæreses ait: solus Christus sine peccato venit in similitudine carnis peccati. D. Cyr. in epistola de baptizandis parvulis. omnis (inquit) parvulus ab Adam carnaliter propagatus, consagium mortis anti-quæ prima natiuitate contraxit. Dives Olympius in quodam sermone; vitium transgressionis protoplasti est, sic in germine sparsum, ut omnes (excepto Christo, cum peccato nascamur. Dives Chrysolomus super

D. Aug. li. 1.
cont. Iulian.
D. August.
D. Hieron.
Psal. 21.
Isai. 63.
D. Greg.
Papa.
Psal. 50.
Irenæus.
D. Cyp.
D. Olymp.
D. Chryf.
Matthæum

D. Hilarius. *Matthæum; Quamvis Christus non esset peccator, naturam tamen humanam de peccatrice suscepit.* D. Hilarius libro de Trinitate. *omnis caro (excepta illa, que sine peccato venit in similitudinem carnis peccati) sub peccati origine, & sub peccati lege nata erit.* sanctus

S. Eusebius. *Euf. Episcop. Emiffenus in sermone natiuitatis Domini, qui incipit: Nostis, ait: à peccati originalis nexu nullus immunis exitit; nec etiam ipsa genitrix Redemptoris.* D. Maximus in sermone de assumptione. *B Virgo gloriosa, fuit in utero Matris sanctificata, et ab omni contagione originalis culpæ, antequam nasceretur, per spiritum sanctum mundata.* D. Anselmus li. 2. cur Deus homo ca. 15. licet ipsa Christi conceptio munda sit, & absq; carnalis delectatione peccato; virgo tamen ipsa, vnde assumptus est, in iniquitatibus concepta est. & in suis meditationibus, loquens ad Deum, ait: *Animam gloriose virginis Mariæ in macula culpæ originalis creasti, sed consequenter eam à primaria labe purgasti; & libro de conceptu virginali cap. 2. solus Virginis filius sine peccato matris est in utero Matris: & eodem lib. cap. 13. licet Christus carnem de massa peccatrice assumpserit, nihil tamen de peccato massæ peccatricis accepit;* D. Bernard. in epist. ad Lugdunenses: *Beata (inquit) Virgo antè conceptum minime sanctificari potuit, quoniam non erat, sed nec in ipso conceptu propter peccatum, quod erat; restat vt post conceptum, in utero iam existens sanctificationem accepisse credatur; quæ excluso peccato sanctificaverit natiuitatem, non autè conceptum: & post pauca subdit: cum hæc ita se habeant, quanamerit ratio festiæ conceptionis; quo pacto (inquam) aut sanctus afferretur conceptus, qui de spiritu sancto non est, ne dicam: qui de peccato est, aut festus habeatur, qui minime sanctus est, libenter virgo Regia hoc honore carebit, quo, vel peccatum honorari, vel falsa induci videtur sanctitas; & in sermone Ioannis Baptistæ: quicumque (ait) de massa peccatrice ingredimur, pestem originalis peccati nobiscum trahimus; Ac eandem epistola 174. ad prædictos Canonicos Lugdunenses. acriter eos reprehendit, eo, quod celebrarent festum conceptionis. Miramur (in-*

quit) satis, quid visum fuerit hoc tempore, quibusdam vestrum voluisse nouam inducere celebritatem, quæ ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio, numquid Patribus doctiores, aut deuotiores sumus; & subdit: honor Virginis iudicium diligit, virgo Regia falso non æget honore. Origenes item super Leuiticum homilia 2. *omnis, qui ingreditur huic mundum, ex hoc ipso, quod in vulua matris positus, materiam corporis, ab origine paterni seminis sumit, in Patre, & Matre conaminatus dici potest; quis nemo mundus aforde, nec si vnus diei fuerit vita eius; solus autem Dominus noster Iesus Christus in hac generationem mundum ingressus est; quia ipse solus peccatum nesciuit.* ac tandem non omitam dictum Leonè Papam in sermone natiuitatis Domini, vbi ait: *In totius generis humani strage communi vniuersorum remedium sub diuine rationis occulto, fuit, quod possit subuenire prostratis, &c.* & sermone 12. de passione, loquens de Christo, ait: *solus enim beatæ Virginis natus est filius absq; delicto, non extraneus ab hominum genere: sed alienus à crimine; in quo (illius ad imaginem Dei conditi) & perfecta esset Innocentia, & vera natura, cum adæ propagine, vnus existens, in quo Diabolus, quod suum diceret. non haberet: hæc ille.*

Testimonia varia sacrorum Pontificum, asserentium Beatam Virginem conceptam fuisse in peccato originali. §. 4.

IN primis refero Beatum Innocentium primum, qui in Concilio Nymidiæ celebrato in sua epist. ait: *omnes homines ab Adam carnaliter generatos, habere originale peccatum: & infra addit; nemo excipitur, nisi ille, quem sine lege peccati Virgo concepit: Zosimus Papa, qui successit Innocentio in epistola decretali ad quoddam Conciliū in Africa celebratum, prout refert D. Aug. in epist. ad optatū de origine animæ ait: nullus, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur, nec redemptus dici potest, nisi qui*

Origenes.

Leo Papa.

Innocent. 1.

Zosimus Pa.

pa Innocentij successor.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

D. August.

verè per peccatum fuit antè captiuus; & post pauca ait: nec vllus omnino natorum est, qui antequam per Christi gratiâ liberetur, peccato non teneatur obnoxius: & statim subiungit

D. August. *D. Aug. in his enim verbis apostolica sedis, et antiqua, atq; fundata, certa, & clara est catholica fides, vt nefas sit de illa dubitare Christi.*

Papa Bonif. *Itano. Item Bonif. primus in Concilio Mileuitano, cui interfuit August. & habetur de consecratione d. 4. c. placuit, ait: quisquis ex concupiscentia generatur, regenerari spiritualiter habet opus; vt non solum ad Regnum Dei perducat, sed, vt etiam à peccati damnatione mundetur.* B. Innoc. Papa 2. in sermone Assumptionis B. Virginis: *Eua fuit sine culpa producta, sed filios produxit in culpa: Virgo autè gloriosa fuit quidem in culpa producta, sed filium sine culpa produxit: Innocent. 3. sermone de Purificatione B. Virginis ait: expressè illam fuisse ab originali peccato mundatam: Honorius 3. exponens illud psalmi: sanctificauit Tabernaculum suum, ait: hoc tabernaculum, id est beatam Virginem altissimus sanctificauit, quia eam in utero matris ab originali peccato mundauit Innocentius Papa 5. in 3. sent. dist. 3. q. 1. ar. 1. ad 2. loquens de Virgine ait: si peccatum originale non contraxisset, fuisse æqualis puritatis cum Christo, quod non est dicendum.* Clemens 6. in sermone: *Erunt signa in sole, & luna ait: Dico, hoc vnum verū esse, & clarum, quod Beata Virgo contraxit in sui conceptione originale peccatum: Causa autem, & ratio est, quia fuit ex libidine per concubitum viri, & mulieris concepta, & peccatum originale in sui conceptione contraxit.*

Referuntur Doctores scholastici, & iurisperiti, tenentes Beatam Virginem conceptam fuisse in peccato originali. §. 5.

Permulti sunt Theologi hanc sententiam docentes, sed præcipuos tantum referam, inter quos primū locum teneat Doctores ex familia Patrum Prædicatorum. D. Thomas in 3. sentent.

D. Thomas.

D. Thomas.

D. Thomas.

D. Thomas.

D. Thomas.

D. Thomas.

dist. 3. art. pr. vbi ait: Virgo beata fuit in originali peccato concepta, propter quod scribit Beatus Bernardus, conceptionem eius non esse celebrandam; & art. 2. Beata Virgo per primam sanctificationem, vt communiter ab omnibus tenetur; ab originali fuit mundata peccato, formite essentialiter remanente, sed ligato, qui post per secundam sanctificationem fuit totaliter sublatus; & 3. p. q. 27. ar. 2. sanctificatio (inquit) beatæ Virginis non potest intelligi antè animationem, nec in instanti animationis, sed post animationem, aliter enim non incurrisset maculam peccati originalis, & per consequens non indignisset redemptionem & saluatione facta per Iesum Christum: Idem docet in cōpendio Theologiæ, & quodlib. 6. q. 4. ar. 1. Beata Virgo fuit concepta cum peccato originali, quia fuit in Adam secundum rationem feminalem, & generata fuit ex commixtione sexuum, sicut ceteri, & includitur in vniuersali, de qua dicit Apostolus: in quo omnes peccauerunt: à qua vniuersitate solus Christus excipitur, qui in Adam non fuit, secundum feminalem rationem: Item Beatus Vincentius in sermone de conceptione: Beata Virgo Maria fuit in originali peccato, sed eadem die, & hora, & statim post animationem fuit per sanctificationem à peccato contracto mundata, & ideo festum hoc debet referri ad sanctificationem, & non ad conceptionem: Albertus Magnus in tertio distinct. tertia, sic ait: Dicimus Beatam Virginem contraxisse peccatum originale, nec fuisse sanctificatam antè conceptionem nec in conceptione, sed post conceptionem, dicere autem oppositum, est hæresis condemnata à beato Bernardo, & ab omnibus Magistris Parisiensibus, eandem etiam sententiam docent communiter reliqui Doctores ex familia Prædicatorum: breuitatis tamen causa eorum verba non referam, sed nomina tantum, & loca indicabo, sicut, & aliorum Doctōrum, qui à me in hoc capite proferendū sunt: ex familia ergo Patrum Prædicatorū refero Vgo de S. Vgonem de S. Theodorico Cardinalem sanctæ Sabinæ in postilla super Eccl. c. 7. Anibald. Cardin. etiam in 3. d. 3. & ibidem Card.

D. Bernard.

D. Bern.

D. Bernard.

S. Thomas.

Rom. 5.

D. Vincent.

Albert. Mag.

Petr. de Tarant. Petrum de Tarantasia, qui fuit Papa Innocentius Quintus, Robertum Anglicum Cardinalem ostiensem in 2. dist. 31. qu. 1. ar. 1. & in 3. dist. 3. in expositione literarum; Gualterum Anglicum Cardinalem Tituli sanctae Sabinæ in 2. parte summæ tractatu de peccato originali, Ioannem Dominici de Florentia Cardinalem sancti Sixti in expositione super Magnificat; Turcremata. Ioannem de Turcremata Cardinalem, etiam tituli sancti Sixti, Paludanum, Durandum, & Durandellum, Angelum de Bononia, & Bombolognum in 3. dist. 3. Martinum Polonium in sermone beatæ Virginis, Vincentium historiale tractatu de laudibus beatæ Virginis libro de sanctificatione; Thomam de Lenchinum Patriarcham Hierosolymitanum in sermone assumptionis beatæ Virginis; Gulielmum Peraldum Episcopum Lugdunensem in sermone purificationis, & Natiuitatis beatæ Virginis; Heruæum quod libero 4. quæstione vltima; Iacobum de Perusio Episcopum Perusinum in sermone Annunciationis Ioannem de Neapoli quolibeto primo, Robertum Holcoth super librum sapientiæ cap. 14. lect. 160. Leonardum sermone Annunciationis; ac tædem D. Antoninus prima parte summæ titulo de peccato originali ait: si volumus attendere ad dicta sacre scripturæ, & sanctorum Doctorum, manifestè patet, beatam Virginem in originali peccato fuisse conceptam, & sic eius conceptio non est celebranda nisi in ordine ad sanctificationem subsequendam; hæc ille. His accedunt quamplurimi Magistri eiusdem ordinis. Hugo de Argentina in compendio suæ Theologiæ; Bernardus de claromonte quolibeto 15. qu. 63. Albertus de Brixia lib. 3. suæ summæ tractatu 4. cap. 6. Petrus de Polonia super Lucam. ca. 1. Ioannes Balbus in suo Catholicon litera virtus: Aldobrandinus in sermone vigiliæ Natiuitatis Domini, Constantinus de Montebudello in sermone Natiuitatis beatæ Virginis; Iacobus Aegidij Magister sacri Palatii tractatu de conceptione Beatæ

Virginis, Ioannes de Montenigro, & Dominicus de Catalonia in suis tractatibus de conceptione, Ioannes de sancto Germaniano in sermone Annunciationis, & alij per multi, quos longum esset per cenfere.

Sed veniamus iam ad Doctores ex ordine minorum, qui eandem sententiam docuerunt; in primis D. Antonius, qui sepultus est Paduæ, in quodam sermone Natiuitatis Beatæ Virginis ait: Beata Virgo fuit in vtero Matris à peccato per gratiam sanctificata, & sine peccato nata. Idem tenet sanctus Bonauentura Cardinalis, in 3. sent. dist. 3. qu. 1. ar. 2. sic dicens: si beata Virgo non fuisset concepta in peccato originali, tunc caruisset merito mortis, & sic, vel iniuste mortuam fuisset, vel dispensatur pro salute humani Generis; primum facit ad consumeliam Dei, secundum derogat Christo; item, si peccatum non habuisset, tunc si ante Christi passionem mortuam fuisset, Regnum Cælorum fuisset consecuta, hoc autem est inconueniens; igitur, Item si peccatum non habuisset, Christi morte redempta non fuisset, quod impium, & nefarium est dicere; & ideo est dicendum, quod B. Virgo fuit concepta in peccato originali, ei quod eius sanctificatio subsequuta est originali peccati contractionem; hic autem dicendi modus est communiter rationabilior, eo securior; comunior (inquam) quia serè omnes id tenent, cū id appareat ex multiplici eius penalitate, & morte, quæ non est dicere: eam passam fuisse iniuste; nec propter aliorum redemptionem, sed propter peccati contractionem; Rationabilior etiam est, quia esse naturæ præcedit esse gratiæ, vel tempore, vel natura, & propterea D. Aug. prius est nasci, quam renasci sicut prius est esse, quam bene esse: igitur, prius est, animam vtriusque carni, quam gratiam ei infundis; si ergo caro illa infecta fuit, ex sui infectione nata erat, infecte animam, quæ ei iniebat, culpa originali, & ita necesse est penere, quod ante fuerit in ea originalis peccati infectio, quam gratiæ infusio, vel sanctificatio, securior etiam est, quia magis consonat fidei Pietati, & sanctorum auctoritati: sanctorum auctoritati magis concordat pro eo, quod

D. Ant. Patavinus.

S. Bonu. Cardin.

D. Augusti.

quod sancti communiter, cum de hac materia loquuntur, solum Christum excipiunt ab illa generalitate, quæ dicitur: omnes in Adam peccauerunt: nullus autem inuenitur dixisse, de his, quos vidimus, & audiuimus auribus nostris, beatam Virginem fuisse ab originali peccato immunem, in sui Conceptione. Pietati, fidei etiam magis concordat pro eo, quod, etsi mater habenda sit in reuerentia, & magna erga eam sit habenda deuotio, multo tamen maior est habenda ad filium; ex quo est ei omnis honor, & gloria; & ideo, quia hoc spectat ad excellentem dignitatem Christi, quod ipse solus est omnium Saluator, & quod omnibus aperuit ianuam Paradisi, & quod ipse pro omnibus mortuus est; nullatenus ab hac generalitate Virgo Maria est excludenda; ne dum Matris excellentia ampliatur, filij gloria minuitur, & sic mater prouectur, quæ vult magis filium suum extollere, & honorari, quam seipsam, ut potè Creatorem, quam Creaturam: Huic ergo positioni adherentes propter honorem Domini nostri Iesu Christi, qui in nullo præiudicat honori matris, cum filius incomparabiliter matrem antecellat, teneamus secundum, quod communis opinio tenet; Virginis sanctificationem fuisse post originalis peccati contractionem, vnde rationes hoc probantes concedenda sunt; quia verum concludunt: hæc ille. Idem tenet Alexander de Ales Doctor clarissimus in 3. p. summæ, circa materiam de sanctificatione Virginis artic. 1. sic dicens: quia enim omnis homo, qui carnali generatione generatur, de necessitate contrahit in sui Conceptione originale peccatum, necesse fuit, ut beata Virgo, à Parentibus generata carnaliter, originale peccatum in sui Conceptione contraheret: Item artic. 2. Beata, inquit, Virgo in primo instanti suæ Conceptionis sanctificari non potuit; ut Bernardus dicit: Propter peccatum, quod inerat; restat ergo, ut post Conceptionem, Sanctificationem accepisse creditur; quæ exclusio peccato sanctam fecit Natiuitatem, non autem Conceptionem: Secundò, quia dicit idem Bernardus, quod quamuis paucis datum sit cum sanctitate nasci, nulli tamen, nisi soli Christo datum est sanctitate concipi: ergo B. Virgo non fuit sancta in Conceptione.

Alexand. de Ales.

Ibid.

D. Bernard.

Tertiò quia dicit D. Bernardus, quod, quia solus Christus fuit de Spiritu Sancto conceptus, ideo solus ipse fuit in Conceptione sanctus: quo excepto, necesse est, ut omnes confiteamur, illud, quod David humiliter confiteatur, dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum; & per consequens oportet dicere, quod beata Virgo fuisset in peccato concepta. Quartò, quia, si beata Virgo non fuisset in peccato concepta, non habuisset reatum peccati; sed si non habuisset reatum peccati, non indignuisset redemptione facta per Christum, quia redemptio talis est solum propter peccatum, quod non est secundum fidem Catholicam tenendum. Quintò, quia Augustinus, & Leo Papa dicunt, quod sicut Christus pro omnibus liberandis venit, ita neminem à reatu peccati liberum inuenit; & per consequens sequitur, quod B. Virgo peccatum in sui Conceptione habuerit, & ideo dicendum est, quod beata Virgo in sui Conceptione sanctificari non potuit, quia tunc peccatum originale contraxit. Idem in eodem libro, quæst. seq. art. 1. sic dicit: Beata Virgo per primam sanctificationem fuit mundata ab omni culpa; per secundam verò sanctificationem fuit mundata à sordibus vitiorum, id est ab illis difficultatibus, quæ habebat ad tendendum in bonum; quæ peccatum consequuntur: Item idem in sequenti articulo: Beata Virgo per primam sanctificationem fuit totaliter à culpa originali mundata, sed fomes peccati remansit ligatus: sed per secundam sanctificationem fomes fuit totaliter ablatum: Item idem in sequenti articulo: Duo, inquit, erant, quæ prohibebant visionem Dei, videlicet culpa originalis, & reatus naturæ à peccato causatus: per primam sanctificationem fuit remotum peccatum originale, & reatus personalis. remanente adhuc reatu naturæ, & ideo si ante Christi passionem mortua fuisset, non euolasset in Cælum; sed descendisset ad locum Sanctorum Patrum propter reatum naturæ: hæc ille. Idem dicit in 3. sentent. in multis articulis, & super Psal. Deus noster refugium, & in suo Mariali. hæc Alexander de Ales Ordinis Minorum. Idem Riccardus de Media Villa, Doctor Parisiensis Ordinis Minorum in 3. sent. distinct. 3. sic dicens:

D. Bern.

Psal. 50.

D. Augusti.

Leo Papa.

D. Aug.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Alexand. de Ales.

Riccard. de Med. Villa.

Med. Villa.

dicens: *Anima B. Virginis ex sui unione ad carnem, peccatum originale contraxit, sicut dicit Augustinus in 10. super Genesim. & Anselmus in lib. Cur Deus homo. Idem tenet Guicelmus Ochā Doctor Parisiensis eiusdem Ordinis Minorum in 2. sent. dist. 30. artic. 1. sic dicens: Concedo, quod beata Virgo Maria fuit concepta in peccato originali, sicut satis patet per auctoritates Augustini, & Anselmi: Idem Reginaldus Archiepiscopus Rothomagēsis Doctor Parisiensis, eiusdem Ordinis Minorū in 3. sent. dist. 3. sic dicit: sicut impuritas derogaret Virgini, si non fuisset in vtero Matris sanctificata, ita si Virgo Maria sine originali peccato concepta fuisset, derogaret Christo, cuius privilegium est, ut solus ipse sit sine peccato cōceptus, & ideo non est hic honor virgini attribuendus, quia in veritate non est honor, nec decencia: Idem tenet Aluarus Hispanus Episcopus Siluernensis, eiusdem Ordinis Minorum in libro suo de planctu Ecclesie, sic dicens, de matre Christi Beatissima, tenent sancti, & maxime Augustin. & Bernard. quod nunquam peccavit actualiter, tamen in originali peccato concepta fuit, sicut ceteri homines; qui ex commixtione seminum concepti sunt. Ad hoc facit, quod habetur de conse. dist. 3. & in glossa super c. 2. & super c. per Baptismum de conse. dist. 4. & facit optime 27. q. 2. omne. Et hanc sententiam tenent omnes antiqui Theologi, videlicet Alexander, Thomas, Bonaventura, & Riccardus, licet quidam noui Theologi à sensu communi Ecclesie recedentes: contrarium teneant, inde notū reuera Domine nostræ, licet eius denoti per hoc appare nitantur, quorum noua opinio, & fantastica penitus est à fidelibus cancellata: hæc ille. Ac tandem, ne in referēdis omnium verbis nimium immerer; eandem docuerunt Magister Aegidius Zamorensis Hispanus eiusdem Ordinis Minor. in sua summa cap. de Maira; Magister Ioannes de Rupella in ferm. Natiuit. Virginis, Magister Robertus Comtio Doctor Parisiensis in 3. sent. dist. 3. q. 9. Beatus Lucas in sermone de baptismo Christi, & in sermone de Natiuit. Virginis. Magister Conradus de Saxonia, de Saxonia in libro super salutatione An-*

gelica. Magister Bartholomæus de Pyxis in sermone: *facta sunt Encenia.* Magister Thomas de Ales Doctor Parisiensis in libro de vita B. Virginis c. 12. Magister Iacobus Pictauiensis in sermone. Annunciationis. Magister Nicolaus de Lyra super Luc. exponens illud, *Spiritus sanctus superueniet in te;* Fr. Iacoponus V. l. Doctor, in vna sua laude ad Beatam Virginem: Magister Ioannes Genesius de Parma in suo Rosario cap. 5. Magister Ioan. de Exphoria in sua summa cap. de Conceptione, & cap. de peccato originali: Magister Nicolaus de Auqueuilla in sermone Assumpt. B. Mariæ Virginis, & Natiuitat. Magister Franciscus de Haft in serm. 3. Dominicæ post Trinit. Magister Buidus in sermone Cęnæ Domini, quæ fuit illo anno in die Annunciat. Magister Geraldus de Odanis in libro de figuris in c. de stella. M. Ioannes Gallicus in ferm. Natiuitat. & Annunciat. B. Virginis: M. Landolphus in Postilla super Euangelia, sup. illud Luc. 1. *Exurgens Maria, &c.* & sup. illud Matth. 1. *Inuenta est in vtero habens, &c.* Magister Philippus de monte Callerio in Postilla super Euangelia, super illud Luc. 1. *Aue monie Callegraia plena; & Spiritus sanctus superueniet in rio.* M. Arnaldus Episcopus Salernitan. in lib. suarum distinctionū, & in c. de Arca. Ex ordine autem Heremitarum S. Augustini, eandem sententiam docuerunt grauissime Doctores; nimirum Aegidius de Roma Episc. Bituricensis in 6. quodlibeto: Gregorius de Arimino in 2. sent. distinct. 3. qu. 2. Bernardus Cluieri Doctor Parisiens. & Episc. Barcoensis in 6. quodlibet. quæst. penult. Magister Ioānes Cluioth de Saxonia in 3. sent. dist. 3. M. Ioannes Stringarij, eiusdem Ordinis in 3. sent. dist. 3. M. Ioannes Theutonicus in sermone Natiuit. B. Virginis, qui incipit: *Lauda, & letare filia Sion.* M. Iordanis Theutonicus in 2. ferm. de Concept. B. Virginis: M. Augustin. de Ancona in Postilla sup. Lucam, & in multis locis super epistolas Pauli: Magister Vgolinus de Vrbenetēri in 2. sent. dist. 3. q. 3. Magister Geraldus de

Bartholom. de Pyxis.
Thomas de Ales.
Iac. Pictau.
Nicolaus de Lyra.
Fr. Iacopon.
Ioan. Genes.
Ioannes de Exphoria,
Nicolaus de Auqueuilla.
Franciscus de Haft.
Mag. Buidus
Geraldus de Odanis.
Ioan. Galliu.
Landolph.
Philippus de
Arnaldus
Episcopus.
Aegidius de Roma.
Gregorius de Armin.
Bern. Cluier.
Io. Cluioth.
Io. Stringar.
Io. Theuton.
Iordanis
Theutonic.
August. de Ancona.
Vgolin. de Vrbenetēri.
Geraldus de Stenis.

D. August.
D. Anselm.
Guicelmus Ocham.
Reginaldus Doctor.
Aluarus Hispanus.
Glossa.
Glossa.
Alexand. Thomas.
Bonaventura.
Riccardus.
Mag. Aegid. Zamorensis.
Ioan. Rupel.
Rober. Com. B. Lucas.
M. Conrad. de Saxonia.

Stenis in quodam quolibeto: Magister Ioānes Gallicus in ferm. Annunciation. Magister Henricus de Vimaria in ferm. Natiuitat. B. Virginis: M. Albertus de Padua in ferm. 3. Feriæ post Dominicam de Passione: M. Iacob. de Viterbio in quodlibetis: M. Facinus de Haft, in 3. sent. dist. 3. Magister Henricus de Huri in ferm. Natiuitatis B. Virginis: Accedūt ad hoc duo Doctores ex Ord. Carmelitarum: Guido Episcopus Maioricenf. & postea Episcopus Albanensis in 3. quodlibeto quæst. 13. & Magister Paulus de Perusio in 3. sent. distinct. 3.

Ex Theologis verò non Regularib. clarissimos etiā Doctores referam. eandem sententiam amplectentes: Mag. Ioannes de Poliacio Doctor Parisiens. in 3. quodlib. q. 3. Gulielmus Altrifiodorens. Episc. in 3. libro suæ summæ Præpositiuus Doctor Parisiens. antiquus in summa sua cap. de Sanctificatione Virginis. Gulielmus antiquus Cancellarius Parisiens. in sua summa. Magister Stephanus antiquus Postillator Doctor Parisiens. super epist. ad Romanos, & ad Hebræos, Dominus Armachanus Episc. Hybernæ in 3. sent. dist. 3. Magister Riccardus, Radulphi de Hybernia, Cancellarius vniuersitatis exomenfis, in 2. sent. quæst. 7. art. 2. Magister Garicus Parisiensis super Ecclesiasten cap. 7. Magister Adam Anglicus Doctor Parisiens. in 3. sen. dist. 3. M. Odo Gallicus Doctor antiquus in sermone beatæ Virginis: Magister Gottifredus, Doctor Parisiensis in quodlibeto 8. qu. 8. author libri, qui dicitur: *elucidarius scripturæ* in 1. lib. Magister Genricus de Gandauo, Doctor Parisiensis in 15. quodlibeto, q. 13. Magister Ioannes de Albauilla Doctor Parisiensis in ferm. Purificationis B. Virginis: Magister Ioannes de villa Abbatis in sermone Assumptionis B. Virginis; Beatus Andreas Episcopus Hierosolymit. in quodam ferm. Natiuit. B. Virginis: B. Petrus Tripolitan. qui epistolas Pauli glossauit, sup. epistolā ad Rom. c. 5. B. Alcuinus, qui fuit Magister Caroli Magni in libro sen-

teatiarum suarum; Dominus Gulielmus Episc. Ecclesie Miniatensis, in rationali diuinorum officiorum in 7. p. c. Purificat. B. Virginis: Robertus Mediolanens. Episc. in 2. libro suæ summæ: Ioannes Beletus Doctor antiquus in summa sua de diuinis officiis rubrica de Assumptione beatæ Virginis: Sicardus Episc. Cremonensis in summa sua de officiis, quam appellauit: *Naturale* lib. 8. c. de Natiuitate Virginis: Petrus Commestor magister Historiarū in quodam ferm. B. Virginis, qui incipit: *Primo tempore alleuiata fuit terra Zabulon:* Dominus Gilbertus Porrectanus Pictauiorum Episcopus super Bohetio de duabus Naturis, & vna persona Christi: Liconiensis Episcopus sup. Palmos circa principium: D. Riccardus de S. Victor. in statu suo super Isaia: *Ecce Virgo concipiet.* B. Petrus Damianus Cardinalis in ferm. Natiuitatis B. Virginis.

Plures tandem Doctores Iurisperiti eadem sententiæ ad stipulantur, quorum solum nomina, & loca breuitatis causa indicabo: Ioan. Theutonicus antiquus glossator Decreti sup. c. *pronunciandū* de conse. dist. 3. Bartholomæus Brixiensis sup. eodē capitulo; Hugo Episc. Ferrariensis super c. *firmissime* de conse. dist. 4. Laurentius antiquus glossator super c. *per baptismum* de conse. dist. 4. Idem docet super cap. *pronunciandum*; de consecra. dist. 3. D. Bernardus Papiensis sup. cap. *pronunciandum*: Magister Raymundus compilator Decretalium, penitentiarius Gregorius Papæ IX. in 1. suæ summæ lib. tit. de Feriis: Osthensis in summa sua tit. de pœn. & re. §. quis debet cōfiteri: Dom. Gulielmus Durantes in 2. par. Speculi, tit. de Feriis: Ioannes Compilator summæ Canonice, quæ incipit: *Qui iuste indicat*: super cap. *firmissime*: Author Speculi, q. dicitur: summa summæ titulo de Feriis, quæst. 8. author operis solemnissime super toto decreto, quod incipit: *Ad decorem sponsæ*; super caput *pronunciandum*: Dominus Ioannes Andrea Doctor Bononiensis clariss. in secunda parte Nouellæ titulo de feriis.

Ioan. Galliu.
Henricus de Vimaria.
Albertus de Padua.
Iac. de Vit.
Fac. de Haft.
Henricus de Huri Carm.
Guido Episc. Maioricen.
Paulus de Perusio.
M. Ioannes de Poliacio.
Gulielmus Altrif.
Præpositiuus Gulielmus antiquus.
Stephanus antiquus Postillator.
Armachan.
Piccardus Radulphi.
Garicus.
Adam Angl.
Odo Gallic.
Gottifred.
Author libri elucidarij.
Henricus de Gandauo.
Ioannes de Albauilla.
Ioā. de villa Abbatis.
B. Andreas Episc. Hierosolymit.
B. Petr. Tri.
B. Alcuinus.

D. Guiliel. Episc.
Rober. Episc. Mediolanens.
Ioan. Beletus.
Sicard. Episc. Cremonens.
Petrus Commestor.
Isaia 9.
Gilbert. Pictauiorum Episc.
Liconiensis Episc.
Riccardus de S. Victor.
B. Petrus Damianus Cardinal.
D. Ioannes Theuton.
Bartholom. Brixiensis.
Hugo Episc. Ferrariens.
D. Laurent. antiq. gloss.
D. Bernard. D. Raymund.
Card. Ostiens.
Gulielmus Durantes.
Io. Compilator summæ Canonice.
Auth. Spec. operis solemniss.
D. Io. Andr. Bononiensis.

Dom. Ioan. de Calderin. Do. Galuan. de feriis super cap. *conquestus*. Ioannes de Calderinis Doct. in Bononiensis super cap. *conquestus* extra de feriis. Galuanus Doct. Bononiensis super cap. *conquestus* extra de feriis: Dominus Petrus de Bra. o Doct. solemnissimus in Repertorio suo verbo: Conceptio Petrus Mediolanensis in apparatu suo super cap. *firmissime* de conc. dist. 4. Dominus Gal. elmus Metensis Episcopus, in apparatu super summa Raymundus tit. de feriis: Dominus Ioannes Theutonicus Doct. præcipuus in summa Confessorum lib. 1. tit. 12. c. Bartholomæus de Pysis in summa sua cap. de feriis: Ioannes de Turrecremata, in opere, quod edidit super decretum de conc. dist. 4. cap. *firmissime* Laurentius Calcanus Brixiensis vtriusque Iuris Doct. clarissimus in quodam libello, quem de laudibus B. Virginis composuit.

Respondetur ad præcitata Testimonia sanctorum Patrum, & Pontificum: necnon ad Doctores, tam Theologos, quam Iuristas, qui aduersus immaculatam Virginis Conceptionem militare videntur. §. 6.

Magnam video in nominibus Auctorum recensendis Aduersarios impendere operam, ac tempus conterere, membranaeque implere, persuasum sibi habentes, veritatem magis sibi fauere, si plures suæ opinionis habeant assertores, quasi in multitudine Militum consisteret victoria belli; & non potius in robore, & strenuitate. meminisse debent Alexandrum Magnum paruis admodum copiis præ innumerum Drijev exercitum ter prostrigasse. Themistoclem quoque in clivum Greciæ Imperatoræ exigua manu numerosum Xerxis agmen intrepida fuga egisse. Et (vt ad nostratia descendamus exempla) ipsos non præterit. * Gedeonem exiguo mili-

tum numero copiosissimas hostium turmas facile superasse, necnon insignem virtute ludam Machabeum paucis militibus fractum copiosas Antiochi vires contulisse; aut fortem Sampsonem in maxilla Asini rasilie strauisse ailophylos; aut ipsum denique David in funda, & lapide terribilem, & gigantea mole horrendum Goliath interemisse. Numerus beatam Virginem Mariam in conceptu maculam contraxisse asseuerantium, & si etiam decuplo esset maior, atque cum maior exiguū quiddam est, & parum auctoritatis haber ad sacram Scripturam, quæ (vt nos probauimus) non obscure indicat beatam Virginem ab omni penitus macula peccati fuisse alienam. Sed & præter illa testimonia tot sanctorum Patrum, & Doctorum, tam Antiquorum quam Recentiorum, produximus monumenta, vt veraciter dicere possimus. *Plures sunt nobiscum, quam contra nos, &c.* 4. Reg. 6. Inter omnia ergo testimonia supra relata maioris ponderis sunt, quæ ex D. Augustini doctrina deduximus, sed ad illa copiosè respondimus super Homil. §. 5. versiculo tandem. Ad testimonia verò ex Diuo Thoma adducta quidam respondent, quod ipse in aliis locis sibi ipsi contradicit, quando autem quis dicit opposita, eius dictum non debet admitti, vt constat ex *l. vbi repugnantia ff. de regulis Iuris*, sed non placet hæc solutio, quia alioquin quæ D. August. & alij sancti retractarunt, non essent admittenda quod est absurdum melius respondetur, vel ipsum retractasse sententiam, vt supra ostendimus, vel ex speciali Dei prouidentia factum fuisse, vt contrariam sententiam doceret, quia sicut magis profuit Ecclesie Apostolus Thomas dubitans, quam Discipulus facile credens, vt dixit D. Gregorius homil. 26. ita etiam magis profuit D. Thomas ad veritatem immaculatæ Conceptionis firmandam illam negans, quam alij multi facile ei assentientes. Nam certè si D. Thomas, ac illustrissima Diui Dominici familia (cuius irrefragabili

1. Mach. 4.

Indic. 15.

1. Reg. 17.

4. Reg. 6.

D. Thom.

l. vbi repugnantia ff. de regulis Iuris.

D. Gregor. homil. 26.

D. Thom.

Idem.

bili doctrinæ tantoperè fudit Ecclesia) huic sententiæ nunquam aduersaretur, non adèò elaboratum fuisset in confirmanda, & illustranda veritate hac de immaculata Virginis Conceptione, nec ita profundas radices iecisset in animis fidelium. Ad Doctores autem Scholasticos, & Iurisperitos, vel explicandi sunt quod loquantur de contractione peccati originalis, non de facto, sed ex debito, & ex iure, vel dicendum est, quod, vt constat ex glossa in *l. diem proferre, §. si plures*; magis creditur duobus affirmantibus, quam mille negantibus; vnde maior fides adhibenda est paucis authoribus immaculatam Virginis Conceptionem affirmantibus, quam multis illa negantibus; quod si aduersariis prædictæ omnes solutiones non satisfaciant, aliter occurrere possumus dupliciter, primò dicendo, quod inter Sanctos Patres sæpè contigit in contrarias abire sententias; nam D. Gregor. & Hieronymus in eam propendunt, quæ asserit Salomonem damnatum fuisse, vt constat ex *capite Salomon 32. q. 4. & cap. si enim, vers. Salomon, de poen. dist. 2. Ambrosius* autem, & Augustinus oppositam amplectuntur sententiam cum quibusdam aliis Doctoribus, quos in generali refert glossa in dicto cap. Salomon. Similiter S. Augustinus in epistola ad Hieronymum tenet, quod Paulus rationabiliter Petrum reprehendit, vt ipse ait ad Gal. 2. Hieronymus autem super epist. ad Galatas, dicit, quod peccauit, ipsum, qui erat caput Apostolorum reprehédendo. Item inter D. Augustinum, & D. Hieronymum fuit magna controuersia de cessatione legalium, & diuersæ opinionis. vno tenente quod cessauerunt, tali tempore, scilicet Hieronymo, alio verò è contrà dicente S. Augustino, de quibus tractat Scotus in 4. dist. 3. q. 4. & Alexander de Ales in 3. par. summæ in tractatu de cessatione legalium. Cum ergo varietas opinionum est inter Patres, vnicuique licet amplecti (per se loquendo) quam maluerit, vt docet Diuus Thomas in quadam questione

1. diem proferre, §. si

D. Gregor. D. Hierony. cap. Salom.

D. Ambros. D. August.

Ibid. D. Paulus Gal. 2. D. Hierony.

D. Aug. D. Hierony.

Scotus. Alexan. de Ales.

D. Thom.

quodlibetica, & Henricus de Gandauo in 4. quodlibeto q. 33 vnde D. Augustinus in cap. negare q. dist. loquens de suis propriis scriptis ait: *neque quorumlibet dissertationes, quamuis catholicorum laudatorum hominum, velus Scripturas canonice habere debemus, vt nobis non liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis reprobare, aut respicere si forte inuenieribus, quod aliter senserint, quam veritas habet diuino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel à nobis: talis ergo sum in scripturis aliorum, quales volo esse intellectores mearum: hæc ibi: & in epistola ad Vincencium de scripturis SS. Doctorum ait: tale genus Scripturarum à scripturis diuinis distinguendum est; non enim ita in eis testimonia proferuntur, vt contrarium sentire non liceat; & idem in cap. ego dist. 9. Ego alius ita lego, vt quantalibet sanctitate, quantæque doctrina polleant, non idèò verum putem, quia ita senserunt, sed quia mihi per alios auctores, vel canonicas, aut probabiles rationes, quod à vero non abhorreant, persuadere non poterunt: hæc ille. Cum igitur præcitati omnes Patres, & Theologi non adducant rationes efficaciores, quam illas, quibus nos in hanc sententiam trahimur, meritò iuxta traditam D. Augustini doctrinam ab eorum opinione in hac materia discedimus: Maxime, quod vt fatetur Caietan. 3. p. q. 74. art. 3. (& hæc sit vltima solutio) consuetudo Ecclesiarum particularium tantæ est auctoritatis, quod aliquando eam præferre licet sententiæ grauissimum Doctorum, quantò ergo quæso magis id licebit in subiecta materia, vbi consuetudo totius Ecclesie Romanæ, quæ fidei columna, & veritatis magistra est, iam obtinuit festum immaculatæ Conceptionis, sub nomine Conceptionis celebrari constat autem, quod interrogatus populus Christianus, quid celebret in festo Conceptionis beatæ Virginis? vnanimi consensu, literati etiã, & non solum vulgares homines respondent: præseruationem à macula peccati originalis, ergò signum est moraliter euidens, hoc esse ob-*

Henricus de Gandauo. D. August.

D. August.

Ibid.

Caietan.

iectum præcipuum huius celebrationis; adde rationē supra tactam, quia præcitati Patres ex eo, quod Ecclesia vniuersalis celebrat Natiuitatem B. Virginis, colligunt ipsam fuisse sanctam, & sine macula, ergo cum constet Conceptionem celebrari ab vniuersali Ecclesia, consequens est, esse sanctam & immaculatam, vel certè collectionem D. Bernardi, Ildephonsi, & Diui Thomæ infirmam fuisse.

Proponuntur, & diluuntur varia, ac difficilia Argumenta, aduersus immaculatam Virginis Conceptionem.

Sed iam veniamus ad varias aduersariorum obiectiones, quas silentio præterire non licet. Imò fas est, alias difficilioresex cogitare, vt hæc ratione magis, ac magis corroboretur veritas immaculatæ Concept. Deiparæ Mariæ.

Proponitur primum Argumentum. §. 1.

Primò igitur obiicio, quia peccatum originale contrahitur per hoc, quod Anima in primo instanti, quo infunditur in corpus, attingat carnem infectā, qua ratione D. August. dixit, peccatū originale contrahi per contagionē, sed Anima B. Virginis in primo instanti suæ Conceptionis attingit carnem sic infectam, ergo verè contraxit peccatum originale; maior cum consequentia est nota, & minor probatur, quoniam carnem esse infectam nihil aliud est, quàm esse propagatam ab Adam peccatore via ordinaria cōcurrente vtroque parente, sed caro Virginis fuit propagata hoc modo, vt in confesso est apud omnes; ergo anima Virginis fuit infecta hoc modo: Dices, animam Virginis fuisse impeditam per gratiam, præuenientem, nè inficeretur per contactum carnis infectæ: Sed contrā, quia prius fuit ordine naturæ contingi, carnem infectam, & illi vniri, quàm reciperet prædictam gratiā; ergo pro illo priori non potest intelligi, quod in ea fuerit talis gratia præueniens; consequentia est nota, & antecedens etiā, quia prius ordine naturæ præintelligitur

B. Virgo, vt existens secundum esse naturale, quàm secundum esse gratiæ; cum esse naturale præsupponi debeat ad supernaturale; at esse naturale Virginis cōsurgit ex vnione Animæ cum carne, ergo de primo ad vltimū prius natura fuit, animam B. Virginis contingere carnem infectā, & illi vniri, quàm recipere in se gratiā. Dices, & benè pro illo priori, quo præcedit esse naturale Virginis infusioem gratiæ, nō intelligi: B. Virginem cum gratia, nec etiā cum peccato, sed cum indifferentia, quantum est ex se, ad vtrumq; sicut, cum quis cōcipitur cum culpa originali, certè esse naturale illius præintelligitur, ad esse morale talis culpæ tanquam subiectum illius: pro illo tamen priori, nec intelligitur cum culpa, neq; cum gratia: Sed contrā, tum quia pro illo priori, quo præcedit esse naturale Virginis ipsā gratiā; intelligitur eius anima vnita carni infectæ; ergo manet anima infecta; patet cōsequentia, quia repugnat, nigredinem vnitam esse subiecto, & non inde resultare nigrum, ergo repugnat, animam Virginis vnitam esse carni denigratæ, & infectæ, & nō resultare subiectum denigratū, & infectum. tum quia cū Adam fuerit caput Virginis non solum naturale, sed morale, certè B. Virgo ex vi suæ Conceptionis concepta est cum priuatione iustitiæ originalis, aliās illi debita, si Adam non peccasset, ergo fuit concepta in peccato originali probo consequentiam, quia, cum peccatum originale, & iustitia originalis priuatiuè, opponantur, atque ad eō immediatè, respectu posteriorū Adæ, nihil aliud erit peccatum originale; quàm priuatio iustitiæ originalis, vel effectuum illius: Et vgego magis vim huius rationis in hūc modum: B. Virgo contraxit debitum incurrendi peccatum originale; ergo, & ipsum peccatum: probo consequentiam, quia nō potest intelligi Virgo cum debito incurredi peccatum, quin intelligatur prius in rerum natura, nam quod sic non est, nihil debere potest; nec etiā intelligi potest, quod sit in rerum natura cum gratia, & simul

& simul habeat debitum incurrendi peccatum originale; qui enim est in gratia, eo ipso est liber à tali debito; ergo pro illo signo, quo præintelligitur B. Virgo in rerū natura, & cum debito incurrendi peccatū, & vt filia Adæ necessariò cōtrahit ipsum peccatū, & efficitur filia Iræ; cum post lapsum Adæ non sit dare mediū inter peccatum, & gratiam, sicut, nec respectu Diaphani inter lucem, & tenebras. vigeo magis vim huius rationis; nam beata Virgo habuit debitum contrahendi peccatum originale, vt potè propagata ex Adamo per naturalem generationē, in quo, tanquam in capite morali profuit; ergo contraxit peccatum: probo consequentiam, quia per voluntatem primi Parentis fuit illi voluntarium illud debitum, sed qui amat periculum, peribit in illo; ergo non potuit habere debitū illud, quod est proximum periculum incidendi in originale, absque eò, quod actu peccaret.

Responsio primi Argumenti. §. 2.

Placet responsio data inter arguendum; ad replicam autem respondeo, ad primam eius probationem, quod conceptio ex semine infecto, aut contactu animæ cum carne infecta, non est causa formalis peccati originalis, sicut nigredo est causa igni, sed est conditio necessaria per modum cuiusdam applicationis, qua posita, statim deriuatur peccatum originale, nisi impediatur per gratiam, quæ efficacior est illo; & idè rectè stat, animam B. Virginis habuisse contactum cum carne infecta, & tamen nō incurrisse peccatum originale, quia eius anima per gratiam impedita fuit, illud cōtrahere. Ad secundam probationem eiusdem replicate; respondeo, quod peccatum originale non est priuatio iustitiæ originalis materialiter sumptæ, prout erat quidam habitus, sed formaliter, prout causabat rectitudinem rationis, & subiectionem in ordine ad Deum; hæc autem rectitudo etiā tribuitur per gratiam: vnde licet B. Virgo, quantum est ex vi suæ propagationis, fue-

rit concepta obnoxia priuationi prædictæ rectitudinis, de facto verò non fuit concepta cum tali priuatione, sed cū gratia, quæ illam impediuit. Ad confirmationē verò illius, respondeo, quod de cōtractione debiti, & peccati originalis possumus loqui, vel quoad sufficientiam, vel quoad efficaciam; ad quod magis intelligendum iuuant verba D. Pauli 1. ad Corinth. cap. 5. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*; sicut ergo non oēs viuificati sunt quoad efficaciam, vt patet de infidelibus, sed solum quoad sufficientiam, ita etiā verificatur, quod in Adā omnes mortui sunt, & quod oēs debitum peccati originalis contraxerunt, quoad sufficientiam, quoad efficaciam vero, oēs qui gratia Christi nō præueniuntur, Beata autem Virgo quia præuenata fuit, contraxit debitum illud quoad sufficientiam, quia peccatum Adam, vt peccatum capitis sufficiens erat, vt in eam, tanquam in membrū transfunderetur; quoad efficaciam verò nullam reipsa contraxit, in se ex diuinæ gratiæ munere illam præseruantis; posset etiā aliter dici, quod debitum contrahendi peccatum originale poena est, non culpa, alioquin prius natura, quàm quis haberet peccatū originale, præhaberet aliud genus culpæ; cū debitum cōtrahendi culpam originale, præintelligatur ad actuale contractionem illius; vnde licet concedatur, quod illud debitum fuerit voluntarium voluntate Adæ, nihil colligit Argumentum; quia, cum debitum illud non sit peccatum, sed poena, certè voluisse illud, erit, voluisse poenam debitam peccato, quæ volitio conformis est voluntati diuinæ. Illa autem verba, *qui amat periculum peribit in illo*; certum est, loqui de Adultis, qui actu proprio personali amant periculum; Beata autem Virgo nullo modo voluit actu proprio, & personali debitum contrahendi originale, sed solum actu primi Parentis, ex quo solum resultauit in Virgine debitum illud, quoad sufficientiam, non quoad efficaciam.

Proponitur secundum Argumentum.

§. 9.

Secundò quia, si beata Virgo non contraxit peccatum originale, ergò non fuit redèpta per sanguinem Christi; probo consequentiam, quia redemptio ex natura rei præsupponit captiuitatem, at si peccato caruit nunquam fuit captiua, ergò nec redempta. Dices cum communi Doctorum contraria sententia, duplicem esse modum redemptionis, quorum primus supponit captiuitatem; secundus, & perfectior supponit tantum debitum incurrendi captiuitatem; Beata ergo Virgo ex vi peccati primi Parentis supposito pacto Dei, licet actu non fuerit sub peccati originalis captiuitate, habuit tamen debitum incurrendi illam, & quia de facto præseruata fuit, ex meritis Christi, nè incideret in talem captiuitatem, idè absolute, & simpliciter fuit redèpta per Christum; Sed contrà, tum quia B. Virgo fuit verè, & cum proprietate redèpta per Christum; ad veram autem, & propriam redemptionem non fatis est debitum, aut proximum periculum incurrendi captiuitatem; sed, quòd actu præcesserit talis captiuitas, sicut, ad hoc, vt quis dicatur sanari ab aliquo vulnere, non sufficit, habuisse periculum suscipiendi vulnus, sed, quod in re illud susceperit, & vt quis dicatur propriè resuscitari, non sufficit fuisse in graui periculo mortis, sed, quod re ipsa mortuus fuerit; ergò, vt quis dicatur verè redemptus, requiritur, vt prius actu fuerit captiuus. vnde D. Augustinus episcopus A. 157. dixit: *Nemo redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum antea fuerit captiuus*; Dices ad hoc, beatam Virginem fuisse mortuam non in se; sed in Adamo, & quia illa mors fuit quedam captiuitas, sufficienter saluari ex parte Virginis captiuitatem prærequisitam, ad redemptionem; sed contrà: ergò B. Virgo non fuit propriè redempta in se, sed in Adamo; probo consequentiam, quia eo modo indiget quis redemptione, quo captiuus

est, sed B. Virgo non fuit per se mortua in se, sed in Adamo, ergò nec fuit in se captiua, sed in Adamo, ergo non indiget redemptione in se, sed in Adamo, quod est hæreticum.

Responsio secundi Argumenti. 10.

Ad secundum benè respondetur, ibi, excepta vltima responsione, que rectè ibi videtur impugnari; adhuc tamen quidam Doctores, quòd cum B. Virgo fuerit debita incurrendi peccatum originale, genus hoc debiti constituat illam captiuiam non solum in Adamo, sed in se ipsa, quia debitum illud erat quedam obligatio moralis propria ipsius Virginis; omnis autem obligatio est quoddam genus captiuitatis, & idè indiget redemptione non solum in Adamo, sed in se ipsa; exempla autem in argumèto adducta de curatione, & suscitatione (de quibus latius infra) non opus est verificari de Virgine, quia illis solum vtitur Sacra scriptura, ad exemplificandos varios effectus, quos Diuina gratia causat in peccatoribus, quos manifestum est, non causari in omni individuo. Verum si quispiam velit defendere, B. Virginem non contraxisse in se ipsa debitum incurrendi peccatù originale, sed solum in Adamo, & quod excepta fuit in pacto Dei cum illo, de quo infra cap. vltimo, tunc magis vrget prædicta replica, sed quo modo illa dilui possit, dicemus Homilia vltima, vbi ex professo pertractabimus, an beatissima Virgo contraxerit in se ipsa debitum incurrendi in peccatum originale.

Proponitur tertium Argumentum. §. 11.

Tertio, quia, si B. Virgo caruisset peccato originali, non potuisset baptizari; at de facto fuit baptizata, teste Euthimio super Ioan. c. 3. vbi ait: Christum baptizasse matrem suã, & Petru Apostolum: ergo contraxit peccatù originale; minor cum consequentia patet, & maior probatur, quia ita peccatum originale est materia necessaria Baptismi, sicut actuale

Euthim. sup.
Ioan. c. 3.

Confessionis; atq; ita per se primò ordinatur baptismus ad expellendum peccatù originale, ac confessio ad expiandum actuale, sed beata Virgo, quia caruit peccato actuale, non potuit recipere sacramentum Confessionis, ergò si caruit originali, non potuit recipere sacramentum Baptismi, vel si illud recepit, conuincitur contraxisse originale, sicut, si recepisset sacramentum Confessionis, conuinceretur, commississe actuale.

Solutio tertij Argumenti. 12.

Ad tertium respondeo, esse disparationem de Baptismo, & de confessione, quia sacramentum confessionis, ordinatur ad solam expiationem peccati actualis, & sic, quia beata Virgo nunquam actu peccauit, non potuit recipere illud; tamen sacramentum Baptismi adæquate non ordinatur ad solam deletionem originalis, sed etiam ad imprimendum characterem, quæ est potentia receptiua aliorum sacramentorum, & ad constituendum baptizatum tanquam membrum Reipublicæ Christianæ, & vt illi pateat aditus ad alia sacramenta suscipienda; & idè ianua sacramentorum à Theologis vocari consuevit; ac tandem, vt baptizati consignentur per characterem, tanquam oues Christiani Gregis; & quia Beata Virgo erat capax istorum effectuum, idè potuit recipere sacramentum Baptismi, & obligata fuit ex diuino præcepto ad illud recipiendum; licet alias nunquam contraxisset originale, & expressam huius habuisset reuelationem.

Proponitur quartum Argumentum.

§. 13.

Quarto, quia secundum communio-rem Patrum doctrinam asserentem Christum Dominum non venturum, nisi Adam peccasset, quam ita veram indicauit Diuus Bernardus, vt diceret episcopus A. 190. ad Innocentium. *quid lex, quid Propheta, quid Apostoli, quid apostolici viri*

aliud nobis euangelizant, quam Deum factum esse hominem, vt hominem liberaret? & si angelus de Cælo aliud nobis euangelizauerit, anathema sit: hæc ille. In hac ergo sententia, prius Deus vidit peccatum Adæ, & totam eius posteritatem in illo contentam, quam prædestinasset, futurum Christum Dominum; tunc sic; vel pro illo priori vidit Beatam Virginem in Massa generis humani infectam, vel non infectam; si infectam, ergò contraxit infectionem peccati originalis; si non infectam, ergò fuit exempta ab infectione illius massæ; & non per merita Christi, cum nondum tunc prædestinatus esset, nec celebratum Decretum de eius Adventu in mundum.

Solutio quarti Argumenti.

Ad quartum, admissa illa opinione, quòd si Adam non peccasset, Christus Dominus non veniret, respondent quidam recentiores, quòd Deus per altitudinem suã (quam mediam scientiam vocauit Molina in sua concordia) præcognoscebat Christum futurum esse in mundo, & sic vidit Beatam Virginem carere macula peccati originalis, ex meritis Christi illo modo præcognitis; vnde quãuis demus, prius ordine rationis præuisam fuisse beatam Virginem, vt carentem macula peccati originalis, quàm intelligatur Decretum de futuritione Christi, non tamen, antequam esset cognitio per scientiam mediam futuritionis Christi, & meritum illius; ex quo fit, quod semper fuerit visa Beata Virgo præseruata ab originali peccato per sanguinem Christi; sed secundò & melius alij sic respondent, dicentes, suppositionem illam esse falsam, scilicet, quòd Adam non peccante, Christus Dominus non venisset; non enim ex peccato dependebat eius Adventus, simpliciter, sed in ratione Medici, & Redemptoris, & in carne passibili, de quo, libro selectarum disputationum totius Theologiæ, longa nobis rebeat disputatio; sed contrà; quia quicquid

D. August.

fit de illa sententia, certè tam Thomistæ, quam scotistæ omnes sine vlla controuersia conueniunt in hoc, quod Christus, vt Redemptor per Passionem, & vt medicus non ueniet, nisi peccaret Adam, igitur fuit prius præuisum peccatum Adæ, & posterorum illius, quàm Decretum de Aduentu Christi, sub illa ratione: tunc ergò valdè vrget vis rationis factæ, nam, vel Deus vidit in illa præuisione peccati, Adæ, & suorum posterorum beatam Virginem cum peccato originali; & sic habemus intentum, vel non incurrentem in illud, & hoc dici non potest, cum id debeat habere per Redemptionem; Christi in carne passibili mediante eius morte; pro illo autem priori, adhuc non est Decretum de Christo venturo, vt Redemptore, & medico, ergo &c. Ad hoc Argumentum dupliciter responderi posse existimo; primò dicendo, quod sicut in rebus naturalibus stat, aliqua duo se mutuo excedere, in diuerso genere causæ, & neutrum esse alio prius simpliciter, sed secundum quid, ita præuisio carentiæ peccati originalis in Virgine, & prædestinatio Christi, seu Decretum de Aduentu illius in carne passibili mutuo se excedunt in diuerso genere causæ; nam prædicta visio est prior illo Decreto in genere causæ materialis; prædestinatio verò est prior illa quasi in genere causæ formalis; Et si obiicias, in illo priori, quo præuidetur peccatum ante Decretum de Aduentu Christi in carne passibili, quod Virgo videatur sine contractione peccati originalis, est effectus Passionis Christi, & redemptionis illius; ergò, nec pro illo priori potuit videri sine peccato, absque eo, quod simpliciter, & absolute præcesserit prædestinatio, seu Decretum de Aduentu Christi in ratione medici, & Redemptoris per Passionem suam. Respondeo, aliud esse, quod pro illo priori, quo in Virgine præcedit visio carentiæ peccati originalis, non sit prædictum Decretum de Christo, vt medico, & Redemptore, aliud verò, quod pro illo

priori non intelligatur tale Decretum, primum est falsum, secundum tamen verum.

Secundo respondeo, instantia rationis in hunc modum coordinanda esse, vt prius Deus videat Adam peccantem, deinde in secundo instanti ex peccato illius, tanquam ex causa, omnes futuros eius posteros, contrahere debitum incurrendi peccati originale; in 3. instanti, vel etiam in eodem secundo fuit decretum de Aduentu Christi in carne passibili, in remediū peccati generis humani, quia licet pro illo priori nondum videret omnes eius posteros, in se maculatos, videbat tamen iam causam efficacem, & inuitabilem positam in re, nempe peccatum Adæ: vnde infallibiliter futurum erat illos esse maculandos, & sic in mediata post hoc prouidit de remedio tanti mali, per decretū Aduentus Christi in carne passibili, vnde cum obiicitur: prius fuit præuisio peccati Adæ, quàm Decretum de Aduentu Christi, ergo tunc in illo priori visa est virgo cum peccato, sicut reliqui posteri, vel sine illo, atque ad eodē sine redemptione Christi: dicendum est, quod cum peccatū Adæ fuerit origo, & causa omnium peccatorum originalium, prius Deus vidit peccatum Adæ, quàm reliquorum; & sic, pro illo priori non vidit posteros in peccato, nec sine illo per præseruationem, sed cum capacitate ad vtrumque; & sic etiā visa est virgo pro illo priori; in 3. tandem, seu 4. signo vidit Deus posteros Adæ incurere peccatum originale, Beatam verò Virginem præseruari ex meritis Christi iam præuisis, &c.

Quintum Argumentum desumptum ex varijs Titulis, & muneribus Christi Domini, vt Redemptoris, Mediatoris, Iustificatoris, Saluatoris, Medici, & Reconciliatoris. §. 14.

INter munera Christi Domini potissimum locum sibi vendicat officium Saluatoris.

uatoris, & Redemptoris; de quo genere Argumenti, quamuis supra egerim, iterum redit sermo, quia est potissimum fundamentum oppositæ sententiæ, & oportet illud multis modis euertere; in primis ergò diuina eloquia Christum Dominum compellant Saluatorem; ipsaq; beata Virgo conficitur illum saluatorem suum, dum ait; *exultauit spiritus meus in Deo saluatore meo.* vnde Augustinus. sermone de Assumptione ait: *genuit suum, & omnium Saluatorem;* at omnis, qui saluatur per Christum, præsupponitur habere aliquod peccatum, ergo etiā B. Virgo illud habuit; & cum illud non fuerit actuale, manifestè sequitur, fuisse originale; maior, cū consequentia est nota, & minorè probo, tū ex illo Marci 1. *vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum;* Constat autè, quod in populo Dei includitur beata Virgo, tum ex D. August. qui pertractans prædicta verba lib. de natura, & gratia ait: *quomodo ergò saluum faciet, vbi nulla est ægritudo?* hæc ille. Nec sufficit respondere, saluam illam fecisse, præseruando eam à peccato; nam, vt constat ex Diuo Matthæo ca. 16. *Christus Dominus venit saluum facere, quod perierat:* ergò supponit, nullum ab eo saluari, qui prius actu non periisset: vocatur itè Christus Dominus Redemptor, iuxta illud Iob 19. *scio, quod Redemptor meus viuit, ex quo sic arguuntor: nullus potest esse propriè redemptor, nisi respectu eius, qui captiuus fuit, ergò cum Dominus fuerit verè Redemptor virginis, dicendum est, virginè fuisse prius captiuam, non captiuitate peccati actualis, ergò originalis: vtraque consequentia est euidens, antecedens autem probo; tam quia Christi redemptio fuit per modum satisfactionis, ergò præsupponit in redemptis peccata, pro quibus satisfaceret, cum sola peccata, & poena eis debita sint materia satisfactionis; tum quia redemptio Christi, fuit per modum cuiusdam solutionis, per quam recuperauit rem antea venditam; fuerat enim venditum genus humanum per primum*

Parentem iuxta illud Pauli ad Roman. 7. *venundatus sum sub peccato;* vbi glosa ait: *in primo parente, & Augustinus ibidem: Glosa. vendere nos potuit, sed redimere non valuit.* Ergò vere Beata Virgo fuit vendita, atque ad eodē sub seruitute peccati: tum quia huiusmodi redemptio fuit per modum emptionis, iuxta illud Pauli, *emptio enim est precio magno:* quod autem emitur, præsupponitur alienatum esse ab emptore, cum nemo emat, quod suum, sed quod alienum est. Igitur, si beata Virgo fuit empta per Christum, prius fuit alienata ab illo per peccatum originale; eadēdem, quia id aperte videtur definitū à Zosimo Zof. Papa. Papa, vt constat ex epist. D. August. ad operatū, vbi sic ait: *vt verbis vtar, quæ in ipsa epistola Antistitis beatissimi Zosimi leguntur, nullus, nisi, qui peccati seruus est, liber efficitur nec redemptus dici potest, nisi, qui verè per peccatum antea fuerat captiuus.* & infra addit D. August. *In his verbis apostolica sedes tam antiqua, atque fundata, certa, atque clara est catholica fides, vt nephas sit de illa dubitare Christiano.* hæc ille.

Item Christus Dominus fuit iustificator virginis, & reliquorum omnium, qui Deo grati extiterunt, iuxta illud ad Roman. 3. *Iustificati gratis per gratiā ipsius, & per redemptionem, quæ est in Christo Iesu;* sed iustificatio est transitus de morte peccati ad vitam gratiæ, iuxta illud 1. Ioan. 3. *translati sumus de morte ad vitam;* ergò, si B. Virgo fuit iustificata per Christum, verè fuit translata de morte peccati ad vitam gratiæ. vnde D. August. li. 13. de Trinitate ca. 14. ait: *tunc iustificari dicimur, in Christi sanguine, cū 13. de Trinitate per remissionem peccatorum erimur à potestate Diaboli, & lib. de Spiritu, & anima, quid (inquit) aliud est iustificari, quàm iustum fieri ab illo, qui iustificat impium, vt ex impio fiat iustus;* fuit item Christus Dominus sanctificator, & emundator beate virginis per sanguinem suum; iuxta illud Malach. 3. *ipse, quasi ignis conflagans, & quasi herba sallonum, & sedebit conflagans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi;* Et Apocal. primo. *Dilexit nos, & lauit Apoc. 1.*

D. Paul. 2. Cor. 6.

vos in sanguine suo; & D. Paulus 1. Corin. 6. hoc quidem fuistis aliquando, sed abiurati estis, sed sanctificati, estis: ergo prae-supposita fuit in beata Virgine macula peccati, a qua ablueretur, & mundaretur, nec hic est locus fugae, vt dicatur: Iota per prae-servationem, nam qui semper lotus est, quantumcunque fuerit in periculo, aut debito, aut in potestate, & aptitudinae ad contrahendam immunditiam, si tamen actu non sit immundus, nunquam indi-gent lotione in actu: vnde Diuo Petro offerenti ad lauandum, ne dum pedes, sed manus, & caput, dixit Christus Do-minus; qui lotus est, non eget, nisi, vt pedes lauet, vbi aperte offendit, quod vbi actu non est immunditia, non opus est actuali lotione.

Ieron. 23.

Item ex munere sacerdotis; quia om-nis homo, pro quo Christus Dominus oblationem obtulit, habuit aliquando peccatum, sed pro beata Virgine obtulit Christus Dominus oblationem eandem, quam pro nobis, iuxta illud Pauli ad E-phes. 5. tradidit seipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis; & spe-cialiter de beata Virgine: B. Eusebius sermone de natiuitate Dominica, qui in-cipit: Benedicite. & Hugo de S. Victore super illud Lucae 1. exultauit spiritus meus in Deo saluari meo, ait: de saluatione quoque, quam humano genere factam nunc video, totis precordiis exulto; video namque de meo assumi, quod, & credo, pro me debere offerri; ergo dicendum est, beatam Virginem contraxisse aliquod peccatum non actua-le, ergo originale; minor, & consequentia sunt notissima; maior vero probatur ex Concilio Epheso i. vbi dicitur: obtulit proprium Corpus, non pro se, sed pro nobis, om-nibus: nam qua pro se oblatione, vel sacrificio indigeret, ab omni peccato liber, vt Deus, exi-stens & infra: qua ergo egerat oblatione nullo suo existente facinore. & Hugo de san-cto Victore parte secunda, procul dubio (in-quit) oblatione non egerit, que pro ea offerre-tur, que non pro natura, sed pro culpa offeritur: quia si culpa non esset, oblatione opus non ha-

D. Paul. ad Ephes. 5.

B. Euseb.

Hugo de S. Victore. Lucae 1.

Gene. Ephes.

Vgo de S. Victore.

beret. haec ille, ex quibus omnibus aperte constat veram esse maiorem illam assum-ptam, quod omnis homo, pro quo Chri-stus Dominus sacrificium obtulit, habe-ret aliquod peccatum.

Item Christus Dominus fuit vere me-diator noster, iuxta illud apostoli: 1. Thef. 2. vnu est mediator Dei, & hominum. Si Beata Virgo nullum contraxisset pecca-tum, non potuisset esse verus Mediator illius, quia mediū nō est, nisi inter exter-na, quae distant ad inuicem, vt docet Phi-losophus 5. metaph. Mediatoris enim of-ficium est, diuisa coniungere, & inter pu-gnantia pacem mittere; vbi enim nulla est offensa, nec diuisio, ibi nulla me-diatoris interpositione opus est, vt plenē do-cet D. Augustinus multis in locis; praeci-puē tamen in Eucharistion, capi. 23. Cum factus est Adam homo rectus, mediatoris opus non erat; & glosa, quae est eiusdem Augu- stini ad Galatas: medius non est, nisi inter Galat. duos, & quia recesseramus a Maestrate Dei, & peccato offenderamus, missus est Dei filius mediator Dei, & hominum, qui solueret san-guine suo peccata nostra, & interpositus red-deret nos, & reconciliaret ei, a quo auersi pec-catis, & delictis tenebamur. Praeterea bea-ta Virgo fuit verē p̄r Christum reconcili-ata Deo Patri, dicente D. Paulo ad Co-rinth. 5. erat Deus in Christo mundum recon-cilians sibi; in mundo autem manifestē includitur beata Virgo, tanquam pars illius, at reconciliatio praesupponit of-fensam, & inimicitiam, vt expresse dicit idem D. Paulus ad Romanos 1. Cum ini-mici essemus, reconciliati sumus Deo per mor-tē filij eius.

1. Thef. 2.

D. Aug.

Glos. Aug. ad Galat.

D. Paul. ad Rom. 5.

D. Aug.

Matth. 9.

Item Christus fuit Medicus respectu totius generis humani, iuxta illud Augu-stini: venit de caelo magnus medicus, quia magnus per totum mundum iacebat aegrotus; ipse aegrotus, genus humanum est, quod totum perierat; haec ille: ergo etiam fuit medi-cus respectu Beatę Virginis; dices, fuisse medicum illius, sed non sanantem, sed praeservantem; sed contra est, tum illud Christi Domini Matth. 9. non est opus sanis medicum,

Matth. 9.

D. Aug.

sup. hom. 15.

Conc. Milen.

medicum, sed male habentibus; tum quia isa. 3. in persona omnium dicit: eius liuore sa-nati sumus; tum quia, si semel admittatur praedicta solutio, infirmantur omnia Ar-gumenta D. Ang. contra haereticos ne-gantes in paruulis peccatum originale, nam respondere facit potuerunt, indi-gere paruulos Christo, vt medico non ad sanandum, sed ad praeservandum a ma-cula peccati originalis; vnde hanc solu-tionem ipse D. Aug. acriter impugnat, dicens: quod iafans habet necessariū me-dicum, si non aegrotat; & postea subdit: qui negat aegritudinem suam, superfluum iu-dicat saluatore.

Solutio quinti Argumenti.

IN primis ad illud de Salvatore, & Re-demptore sufficienter responsum esse arbitror ex dictis super hom. 16. vbi late ostendimus ad veram redemptionem nō esse necessarium, prius actu extitisse in ca-ptiuitate, & infra in idem argumentum, nonnulla dicemus, deinde dico, quod gratia saluationis, & redemptionis nō so-lum liberat a peccatis, sed etiā praeservat; vt enim patet ex Concilio Mileuitano, & habetur de consecratione dist. 5. ca placuit: quicumq; dixerit, gratiā Dei, qua iustificamur, per Iesum Christum Dominū nostrum, ad solā remissionem peccatorū valere, quae iā commis-sa sunt, non etiā in adiutorium, vt non comit-tatur, anathema sit; sicut ergo Deus dat iustis gratiā praeservantē ab aliis peccatis actualib. sic dedit Matri suę gratiā praeser-uantem etiam ab originalib. ad illud verō de satisfactione, respondeo, satisfactio nē esse pro debito, beata autem Virgo debi-tum habuit in se, vel in Adam contra-hendi peccatum originale, & Christus Dominus obtulit satisfactionem pro hoc debito; liberans illam de solutione illius; & cum vltierus obicitur, quod & edem-pto Christi fuit per modum emptionis, & quod emitur, praesupponi debet aliena-tum, quia nemo emit, quod suum est; re-spondeo, quod B. Virginem esse alienatā a Deo, potest sumi dupliciter, vno modo

positiue per peccatum ei inhærens, & sic nunquam fuit alienata; alio modo negati-ue, quatenus pro aliquo priori poterat intelligi non pertinere ad Deum iure gratiæ, scilicet pro illo priori, quo esse nature processit in illa ad esse gratiæ; cō-cedo item, omnes fuisse venditos in A-dam, sed inde non efficitur, B Virginem fuisse venditam in seipsa, sed in Adam so-lum; & hæc duo sufficiunt, vt in toto ri-gore dicatur empta per sanguinem Chri-sti, neq; aliquid aliud genus alienationis requiritur ad praedictam emptionem; ad locum autem Zosimi, qui valdē virgere videbatur, responderunt Patres Concilij Basiliensis, (vt refert Cardinalis Turre-cremata de conceptione par. 8. c. 7.) quōd ibi loquitur Pontifex de lege ordinaria, & de communi modo redēptionis, quōd ex eo aperte probant, quod in eadem a-postolica definitione dicit idē Pontifex, quod nullus est omnino natorum, qui antequam per baptismum liberetur, pec-cato originali non teneatur obnoxius, quæ verba necessario debent intelligi de lege communi, & ordinaria, cum de fide sit, sanctificatos in vtero, vt Beatam Vir-ginem, & Ioannem Baptistam antē Ba-ptismum caruisse peccato originali.

Zosim. Papa. Gard. Turre-cremat.

Item ad illud de iustificatione, respon-deo, ad rationem essentialē iustifica-tionis solum requiri, quod de non iusto fiat iustus, itaque non opus est, ad ratio-nem iustificationis, vt terminus a quo il-lus sit positua in iustitia subiecti, a quo recedat, sed sufficit negatiua; Beata autem Virgo de non iusta negatiue pro priori naturæ, quo esse naturale illius praecessit infusionem gratiæ, facta est iusta per in-fusionem illius; quod autem de facto, quotquot iustificantur, recedat ab iniu-stitia, est merē per accidens ad rationem iustificationis, sicut per accidens est ad id, quod dealbatur, quod prius fuerit ni-grum; nam motus dealbationis non exi-gebat nigredinem pro termino a quo, sed solum negationem albedinis in subiecto dealbando; ad illud de emundatione, &

*D. Iohannes.
D. Paulus.*

abluone, respondeo ex illis locis Diui Iohannis, & D. Pauli solum colligi, quotquot mandantur, & abluuntur, mundari, & abluuntur per sanguinem Christi; cum hoc tamen fiat, quod ex meritis Christi, & ex vi sanguinis ab eo profusi præferuata fuerit Beata Virgo à contractione maculæ originalis, & sic non indigerit emundatione & lotionem, sicut neque indiguit confessione, & abluone sacramentali.

Item ad illud de sacerdote respondeo, Christum Dominum obulisse Deo Patri seipsum in sacrificium pro beata Virgine, & pro nobis; sed diuersa intentione, quia in ordine ad nos intendebat remissionem peccatorum, in ordine verò ad beatam Virginem præferuationem ab omni peccato, & ingentem gratiarum, & celestium donorum copiam.

Item ad illud de mediatore respondeo, quod ad rationem formalem Mediatoris non requiritur esse inter extrema diuisa positue per actualem inuicem, aut discordiam, sed sufficit esse inter extrema non coniuncta, tunc enim mediatio iuuat ad actualem coniunctionem, vt experientia patet, sæpe aliquem esse mediatorem non solum inter inimicos positue reconciliando illos, sed inter non amicos, vt incipient inire amicitiam; primo ergò modo Christus Dominus fuit Mediator inter Deum, & nos peccatores; secundo verò modo inter Deum & Virginem; ad illud verò de reconciliatione, eadem distinctione proportionaliter respondendum est: ad locum autem Diui Pauli possumus respondere, appellatione Mundi nequaquam comprehendit beatam Virginem; quia ibi vox: Mundus, significat, gratia Dei vacuos ad eum modum, quo Iohannis 7. Christus Dominus dixit: *Mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo;* quod ergò, dixit Christus de Discipulis, scilicet, quod non erant de hoc mundo, idipsum dico ego de Beata Virgine, atque ad eò non comprehendit ibi appellatione mundi, quia est supra

mundum, vt rectè adnotauit *Catherinus Catherinus*, super epistolam ad Rom. cap. 5.

Item ad illud de munere Medici, respondeo sufficienter exercuisse Christum Dominum hoc munus, respectu Virginis, præferuando illam ab infirmitate peccati; quia excellentior modus medicandi, est præferuare à morbo, quam ab illo sanare; & cum Christus Dominus dixit; sanos non indigere medico, locutus est de sanis formaliter, quatenus sani sunt; quatenus verò expositi sunt periculo infirmitatis, vere indigent illo; Beata autem Virgo, nisi specialiter præferuaretur, exposita esset periculo incidendi in varia peccata; quia secundum legem ordinariam; in multis offendimus omnes; & id eò indiguit Christo Domino, vt medico præferuante; ad replicam autem huius solutionis respondeo, cum dicit *Isaias*: *omnes nos sanatos, fuisse liuore Christi, si rigorosus sumatur, particulam: sanatos: ad illos tantum referri, qui infirmitatem habuerunt, non verò ad Virginem, quæ nunquam peccati alicuius morbo laborauit: nec hanc exceptionem Virginis oportet extendere ad alios; nam pro aliis non sunt fundamenta & rationes, quæ pro virgine, ex quo aperte constat præcludi viam hæreticis ad id affirmandum, de aliis; ac tandem ad pleraque istorum responderi potest, non opus esse, omnia epitheta, & omnia munera quæ Christus Dominus habuit; à Patre, illa exercuisse cum Beata Virgine. certum enim est, Christum Dominum esse remissorem peccatorum actualium, & venisse ad ea remittenda; & tamen constat, hoc munus non exercuisse respectu Virginis, in cuius mente dolus vnquam inuentus non fuit.*

Sextum Argumentum. §. 15.

His, quæ sequuntur, obiectionibus, exnauire me radicitus arborabor omnia, quæ ad impugnamdam immaculatam Deiparæ Virginis conceptionem excogitari poterunt; vt sic aduersariorum obie-

obiectionibus plene satisficientes altius piam, ac sinceram hanc veritatem fidelium animis inferamus.

Prima obiectio.

Objiciunt ergò primo. Beata Virgo ex vna parte pertulit mortem, vt testatur *D. Hieronymus ad Eustochium*, & *Diuis Augustinus* in sermone de assumptione, & ex alia talis mors non fuit ad delenda horum peccata, sicut mors Christi, ergò verè habuit aliquod peccatum, patet, consequentia; tum quia, vt docuit apostolus ad Romanos 6. *stipendia peccati mors;* & antea cap. 5. dixerat: *Per vnum hominem peccatum introiit in mundum & per peccatum mors,* tum quia si nunquam peccatum originale habuisset, immeritò mortis poenam passa fuisset, cum poena iusta non sit, nisi propter culpam. poena enim solum suos authores insequi debet; vt docet *Iustinianus l. sancimus. cap. de poenis,* & cap. *illud. u. quaestione tertia.* Tum denique ex *Diuis Augustino*, qui de suscitatione *Lazarus* ait: *sebat Christus, quod eos, qui immortales esse potuerunt, Diabolus fecerit esse mortales.* Idem etiam *Augustinus* aperte docet, poenas, quas paruuli patiuntur; & quas etiam beata Virgo pertulit, esse effectus peccati originalis; vnde contra *Iulianum lib. 3.* ait: *omnino commemorare, quæ mala in hac transitoria vita pœnè omnes patiuntur, & quomodo explicetur, quod dictum est: graue iugum super filios. Ad e die exitum eorum, vsque in diem sepulchre in mare omnium: quæ vique mala sub iusto, & omnipotente Deo non irrogarentur eius imagini, quibus malis in virtute exerceri infanula ætas non potest, si nulla ex Parentibus mala merita crearentur.* Item ibidem paulo inferius: *frustra itaque putas id eò paruulis non esse delictum, quia sine voluntate, quæ in eis nulla est, esse non potest? hoc enim rectè dicitur; propter proprium cuiusque peccatum, non propter proprii peccati originalis contagium; quòd si nullum esset, profecto nulli malo paruuli essent obstristi, nec mali quicquam vel in corpore,*

vel in anima sub tanta iusti Dei potestate patenterentur. hæc ille. Item in quarto libro ait: *Nec enim alia causa est, cur nouitatem vestram delectetur etiam multitudo Christianarum, nisi quia, & Deum, & hominem conditorem, & iustissimum cogitent, & suorum iustos cruciatos conspiciant paruulorum, vt sub Deo creatore optimo, atq; iustissimo nullo modo imago eius in illa ætate tanta mala pateretur, si non esset originale peccatum;* Item in 6. lib. arguens contra eundem *Iulianum* idem dicit; *Vos autem negantes originale peccatum profecto cogimini dicere, Deum, vel inuolidum, vel iniustum, sub cuius potestate imago eius in paruulis sine vlla vel proprii, vel originalis peccati merito tantis afficitur malis, non enim per hoc exercetur virtus; quòd rectè de bonis hominibus maioribus dicitur, in quibus rationis est usus, hæc *D. August.**

Solutio sexti Argumenti.

Solutio propositæ obiectionis sumenda est ex Doctrina *D. Thomæ* 1. part. 1. q. 97. art. 1. & ex secoto in 2. dist. 19. vbi docent, *Scotus.* quod licet homo in statu Innocentis supernaturaliter præferuatur à Deo, ne moreretur, secundum se tamen mortalis eratur, & corruptibilis, vt pote ex quatuor elementis compositus: omne autem compositum ex elementis, corruptibile est; vt docet *Arist. li. 1. de generatione.* etiam causam dixit *Aug. li. 2. de Baptismo* paruulorum, quod etiam si Christus non fuisset occisus, mortuus tamen esset, & defecisset senio, nisi se supernaturaliter præferuasset, idem recitat *Scotus* in 3. dist. 16. q. 1. vnde si Deus formaret nouiter aliquem hominem de limo terræ, certè si illum relinqueret suæ naturæ inoreretur: cum esset corruptibilis, & deuiqui posset à contrario fortiori se, & tamen constat quod ille non contraxisset peccatum originale; & præterea licet ratione originalis peccati sit debita mors, ab isto tamen debito iustitiam absoluitur. homo, quando semel moritur, igitur *Lazarus*, & alij resuscitati à Christo Domino immunes erant à prædicta poena

Nnnnn 2 origi-

originalis peccati; & tamen constat, ipsos pro secundo mortuos fuisse: igitur mors, & aliæ pœnæ, quas Virgo sanctissima contraxit, non sunt evidens testimonium contractionis peccati originalis; quare licet cessante causa cesset effectus, & sic cessante peccati originalis contractione in virgine deberet cessare mors, quæ est effectus illius, tamen, cum effectus habeat duplicem causam totalem, cessante vna causa, non cessat ipse, si alia remaneat; & sic contingit proposito: peccatum enim, vt corruptibilitas naturæ humanæ sunt duæ causæ totales, mortis, & sic quacunque illarum posita, & non impedita necessario sequitur mors: in Beata ergo virgine mors fuit effectus propriæ corruptibilitatis naturæ, & prauaricationis primi parentis, iuxta illud Hierem. 31. *Patres comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt*; non verò contractio alicuius peccati originalis ipsius virginis in seipsa: falsum etiam est, omnem pœnam esse iniustam, quam non præcesserit aliqua culpa: cum certum sit, sæpè Deum varias infligere pœnas iustis, vel ad sui cognitionem comparandam, iuxta illud Isaïæ 26. *sola vexatio dabit intellectum*: vel ad stimulandum ad bonum per Michæam 2. *Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem*, vel ad instructionem, & exercitium virtutis; iuxta illud Iudic. 3. *hæ sunt gentes, quas reliquit Dominus, vt erudiret Israël*: vel ad exemplum patientiæ, vnde Thob. 2. dicitur: *Hanc autem tentationem permittit Deus euenire illi; vt posteris daretur exemplum patientiæ*, vel ad reprimendam superbiam, & inflationem, iuxta illud, Iob 10. *non lenabo caput meum superbiendo, saturatus afflictione, & miseria*; vel tandem propter maiorem gloriam Dei, vt de cœco nato habetur Ioannis 9. vbi interrogantibus Discipulis; *Rabbi, quis peccauit hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?* respondit Iesus: *neque hic peccauit, neque parentes eius; sed, vt manifestentur opera Dei in illis.*

Hierem. 31.

Isaïæ 26.

Mich. 2.

Iudic. 3.

Thob. 2.

Iob 10.

Ioan. 9.

Argumentum septimum §. 13.

Objiciunt; Beata Virgo fuit decimata in lumbis Abrahamæ, ergo in peccato originali concepta: antecedens est manifestum: nam, vt docet D. Augustinus lib. 10. super Genesim: omnes Israhelitæ secundum rationem seminalem fuerunt in lumbis Abrahamæ, ergo beata Virgo fuit in lumbis Abrahamæ; ab hoc enim nemo excipitur præter Christum, eò quod ipse solus non descenderit ab Abraham per seminalem rationem, sed secundum corpusulentam substantiam tantum; sed iam consequentia, in qua est difficultas, probatur, per eundem Augustinum; nam loquens de Christo ait: *non autem ille decimatus est, cuius caro inde non feruorem libidinis, sed materiam medicaminis traxit; nam cum ipsa decimatio ad præfigurandam medicinam pertinuerit, illud in Abrahamæ decimabatur, quod curabatur; non illud, vnde curabatur; eadem tamen non Abrahamæ, sed ipsius primi, terrenæque hominis simul habebat, & vulnus prauaricationis, & medicamentum vulneris; vulnus prauaricationis in lege membrorum, repugnante legi mentis, quæ per omnia inde propagatam carnem seminali ratione quasi inscribitur, medicamentum autem vulneris in eo, quod inde sine opere concubinali in sola materia corporali per diuinam conceptionis, formationisque rationem de virgine assumptum est. hæc Augustinus, & Magister sententiarum in 3. dist. 3. dicit: *Christus non est decimatus; quia licet ibi fuerit secundum carnem, non tamen inde descendit secundum legem communem, sicut etiam in Adam omnes peccauerunt; sed non Christus. ex hoc habetur, quod decimatio conuenit filiis Abrahamæ ratione originalis peccati, qui per concupiscentiam ex eo propagandi erant; hæc ille.**

D. August.

D. Aug.

Magister
sententiarum.

Solutio septimi Argumenti.

VT melius intelligatur tam propositæ obiectionis difficultas, quæ eius solutio; prænotare oportet, quod Apostolus ad D. Paul. ad Hebr. 7. loquens allegoricè de decimis, o. *scandit, sacerdotium Christi esse perfectum, & factum.*

sacerdotium Leviticum esse indignius ipso, & imperfectum respectu ipsius; Abraham enim dedit Decimas Melchisedech qui fuit figura Christi, secundum illud Psalmi: *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech*; & inde est, quod Decimatio non tantum erat moralis, sed etiam figuralis. Erat enim actus moralis, secundum quod quædam pars terræ nascentium, & aliorum in vsum Ministrorum Dei, & pauperum conferebatur, vt esset cibus in domo Domini, vt habetur Malach. 3. Actus autem figuralis erat, secundum quod significabat imperfectionem in eo, qui decimas dabat, qui perfectionem ab alio expectabat, est enim numerus denarius, numerus perfectus, & nouenarius imperfectus, secundum quod deficit à denario, & idè qui decimas dat, constituitur se imperfectum, & perfectionem ab alio expectare: vnde quod Abraham decimas dederit, figurabat totum genus humanum, cuius typus erat, Abraham habere imperfectionem peccati, originalis; & idè imperfectum numerum nouenarij, sibi retinebat: figurabat insuper, quod Christus omnino perfectus esset, nihil imperfectionis habens admixtum; sicut decima vnitas nihil est nouenarij; sed addita est perfectio ipsius, quia constituit numerum perfectum, & idè data est Melchisedech in figura Christi, vt ab eo perfectionem, & sanctitatem aliorum omnino dependere demonstraret; Ad obiectionem ergo factam respondeo dupliciter: Primo, quod Virginem fuisse decimatam in lumbis Abrahamæ, non arguit fuisse in illa actualem contractionem peccati originalis, sed ex se imperfectionem peccati habituram, nisi gratia diuina præueniretur, perfectionemque suam ab alio esse expectandam nempe à Christo. Secundo respondeo, quod quemadmodum si ex mala dispositione Cõpensationis consuevit quis certo anni tempore infirmari, & cum esset ad hoc non minus, quam alias dispositus, occurrit ei Medicus, cuius auxilio præseruatur, nè prædi-

2. sal. 109.

Malach. 3.

ca infirmitas illi adueniat, verè, diceretur ex huius præseruatione curatus; sic beata Virgo dici potest verè decimata in lumbis Abrahamæ, quia, quantum est ex se, incurreret infirmitatem peccati originalis, nisi Medicina gratiæ præseruante à Deo foueretur.

Argumentum octauum. §. 17.

Octauo obijciunt, quia si B. Virgo non contraxisset peccatum originale, sequeretur, quod si moreretur ante Passionem Christi, prout cõtingere potuit, intraret Regnum cœlorum; consequens est falsum, ergo, & antecedens; sequela probatur, quia totalis causa clausuræ ianue regni cœlestis, fuit peccatum originale; vt patet, tum ex glossa in cap. per Baptismum distin. 4. tum ex glossa alia, quæ Origeni adscribitur super illud ad Roman. 3. *Propter remissionem precedentium delictorum, vbi sic loquitur: Illi iusti, qui præcesserunt Christi aduentum, in Inferno tenebantur, vsque ad Christi passionem, vbi nec pœnis opprimebantur, nec tamen Deum videbant, quod erat eis pœna: hoc autem erat eis pro peccato primi hominis, siue pro peccato originali, propter quod obclusus erat aditus regni cœlorum, qui per Christi passionem fuit reuerus: vnde Zach. 9. *Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua; falsitas versu consequentis probatur, tum ex consensu omnium Theologorum in 3. dist. 18. tum ex D. Paulo ad Hebr. 11. *Habemus fiduciam introitus sanctorum in sanguine Christi.* vnde Innocentius 1. l. & habetur cap. Maioris de Baptismo; dixit, *Regnum cœlorum vsq; ad mortem Christi fuit omnibus obseratum, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer referauit.***

Glossa
Origen.

Zach. 9.

Ad Hebr. 11.

Solutio octauæ Argumenti.

AD propositam Obiectionem respondeo primum, quod Deus, qui decreuit præseruare, Virginem à peccato originali,

ali, decreuit etiam non morituram ante Passionem Christi. Secundo respondeo, quod admissio casu dupliciter possumus loqui de Regno cœlorum, primo modo materialiter pro cœlo Empyreo, ubi est domicilium Beatorum, alio modo formaliter pro ipsa clara visione Dei; iuxta illud Christi Domini ad latronem: Lucæ 23. *Amen dico tibi, quia hodie mecum eris in Paradiso*; Constat autem ipsum non intrasse cœlum empyreum ante Ascensionem Christi; unde in tantum dicitur illo die futurum esse in Paradiso, in quantum illo eodem visurus erat clarè diuinam essentiam; hoc ergo supposito, respondeo, quod Beata Virgo in illo casu non intraret regnum cœlorum; prout importat cœlum empyreum; quia decretum erat, Christum Dominum sua corporali ascensione aperturum fore ianuam illius; intraret tamen regnum cœlorum, prout importat claram visionem Dei; nam qui id concessit latroni, non denegaret matri; verum tamen est, quod foret specialissimum priuilegium, quod ob solam mortem Christi præuisam, & non actu exhibitam, intraret illo modo Beata Virgo regnum cœlorum; in id tamen propendit Scotus in 3. dist. 3. q. 1. & Gerson sermone quodam de Incarnatione & in Parisiensi schola esse communiter receptum affirmat Suarez, tomo 2. 3. part. quæstione vigesima-septima, disputatione 3. Sectione 5. in fine.

Argumentum nonum. §. 18.

Obiiciunt præterea, & magis à priori; quia, si Beata Virgo fuit præseruata ab omni labe originali, vel id fuit ante animationem, vel post animationem, vel in illa; si dicatur fuisse ante animationem; Contrà, quia tunc non erat persona Virginis; sanctificatio autem non est nisi personæ; sicut enim sola persona est capax peccati originalis, ita etiam sanctificatio per se primò conuenit personæ; si

autem dicas, prædictam sanctificationem fuisse post animationem, tunc videtur efficacius argumentum, quia tunc iam præintelligitur talis persona filia Adæ per feminalem propagationem, & atque ad eò ut obnoxia peccato; ergo præfuit in beata Virgine peccatum originale, ante infusionem gratiæ: Ac tandem si dicas, sanctificationem fuisse in ipsa actuali animatione: Contrà est, tum ratio nuper facta, tum quia in illo instanti, in quo intelligitur animatio, & persona Virginis, prius intelligitur priuatio iustitiæ originalis, & rectitudinis supernaturalis, quam intelligatur infusio gratiæ: Nam cum antecedenter ad hanc infusionem gratiæ præintelligatur Virgo, cum debito habendi iustitiam originalem, & cum carentia illius, apertè efficitur præfuisse in illa priuationem iustitiæ originalis, cum priuatio nihil aliud sit quam carentia formæ debitæ in subiecto capacitum tandem, quia ante omne donum, & priuilegium intelligitur Beata Virgo sine iustitia, ergo intelligitur, pro illo priori non iusta, ergo iniusta, cū pro illo priori, non sit iusta: impossibile autem est, post eleuationem hominis ad finem supernaturalem dari personam, quæ non sit actu iusta, vel iniusta, actu grata, vel ingrata Deo.

Solutio noni Argumenti. §. 19.

Ad hanc Obiectionem respondeo, admittendo tertium membrum præfactæ diuisionis, nimirum quod sanctificatio fuit in ipsa animatione; nam in instanti temporis prædictæ animationis considerantur plura instantia naturæ: In primo est ipsa informatio, & vnio animæ, & corporis: In secundo instanti ex vnione, & informatione resultat persona Virginis, quæ verè est filia Adæ secundum feminalem propagationem; & sic consideratur Virgo sine peccato, & sine gratia: In tertio verò instanti, seu significationis, habuit gratiam, habitura tamen peccata-

peccatum, si sibi dimitteretur, & à Deo non præueniretur, & per hoc patet ad omnes probationes in contrarium ibi adductas; maioris tamen claritatis gratia; respondeo, quod in illo primo instanti naturæ, seu signo rationis, in quo Virgo intelligitur Adæ filia per abstractionem præcisium, quæ est sine mendacio, intelligitur non intellecta gratia, & iustitia: Nec obstat obiicere: ergo intelligitur non habens gratiam, nec iustitiam; neganda enim est consequentia; nam in consequenti est præcisio, & diuisio cum mendacio, vt, cum considero in homine rationalitatem tantum per abstractionem, tunc non considero in illo animalitatem, non tamen inde rectè inferitur: ergo considero hominem non habentem animalitatem: Et cum rursus obiicis; in illo instanti Virgo non intelligitur iusta, & sancta; ergo intelligitur, iniusta, & peccatrix: Nego consequentiam; sicut non sequitur: In hac Mensa non est papyrus, aiba; ergo est papyrus non alba: Dico igitur, quod in illo primo instanti naturæ, quo esse personale Virginis præcedit omne esse morale illius, nec est proximè capax gratiæ, neque peccati, in sequenti verò instanti, quando secundum legem ordinariam habitura erat, peccatum habuit de facto gratiam præseruantem illam ab omni labe peccati ex meritis Christi Domini præuisis; cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum: Amen.

Vltima Obiectio, & eius dilutio §. vltimo.

Tandem Caietan. tractatu de Conceptione Virginis tradit, reuelationem factam Beatæ Catherinæ Senensis, in qua diuinitus accepit Beatam Virginem contraxisse verè peccatum originale, nec videtur sufficiens responsio Francisci Suarez, dicentis reuelationem hanc, tunc inuentam fuisse, quando necessaria visa fuit ad minuendam auctoritatem aliarum quæ inueniuntur inter reuelationes

Sanctæ Brigittæ: quia de Cardinali Caietan. alioquin piissimo viro, verisimile *S. Brigittæ* non est simile commentum, & quia *suis reuelat.* ille non suo Marte, sed ex auctoritate *lib. 1. c. 9. l. 6. cap. 49.* D. Antonini: part. The. tit. 8. cap. 2. illam tradit: quare vera Germana, & irrefragabilis solutio est, quod cū reuelationes *S. Brigittæ, & S. Catherinæ Senensis* secum pugnent, necesse est altera illarum non fuisse verè reuelationem, sed existimata tantum ab audientibus illâ; cum tamen ipsa Sancta minimè illam tanquàm reuelationem vendidaret, vt cõgigit olim Regi Dauidi, nam interrogante illo *1 Paral. 6. 7. 2. Paral. 22.* prophetam Nathan gesticurans ne esset ipse templum Domini, ille respondit affirmatiuè; postea verò vocans Dominus, eundem Natham iussit ei Regi Dauidi nunciare templum non ab illo, qui vir sanguinum erat, sed à Salomone pacifico eius filio fore extruendam: ecce quomodo responsio Nathanis non fuerat prophetica, sed propria eius sententia, in qua potuit speculatiuè falli, fuit tamen à Dauide existimata vera Prophetia, cum tamen reuera non esset, vt euentus ipse probauit; vt enim ait glossa super cap. 17. lib. 1. *Paral. Spiritus prophetiæ non semper irradiat mentes prophetarum*, idque patet ex verbis Elisei l. 4. Reg. dicentis, *anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me, & non iudicauit me*; simile etiã quidpiam accidit Seraphico etiã nostro Patriarchæ D. Francisco, qui vt in eius Chronica refertur, alloquens Reginam Vracham Alphûsi Regis Portugaliæ uxorem dixit, Castellam, & Lusitaniam nõquam sub eiusdem Regis dominio vniendas fore, cuius tamen contrarium hac nostra tempestate regnante Philippo II. Hispaniarum Rege contigisse vidimus; sanè Saraphicus Pater minimè id protulit tanquàm prophetiam, aut reuelationem, licet audientes tanquam cœleste vaticinium illud susceperent, cum alioquin nõ fuisset nisi propria eius sententia, quam attentis presentibus circumstantiis protulit, licet aliàs speculatiuè falleretur, cū igitur *Beata*

Lucæ 23.

Scotus. Gerson.

Suarez.

1 Paral. 6. 7. 2. Paral. 22.

Chron. 3. Francisc. 17. l. c. 4.

Franciscus Suarez 3. p. 1. 2. q. 27. disp. 3. sect. 5.

Beata Catharina Senensis à Magistris, & Confessoris Ordinis Prædicatorum frequenter instrueretur, mirum non est illum sententiæ adheuisse, & interrogatam respondisse, Beatam Virginem fuisse conceptam in peccato originali, non tamen id tradebat tanquam revelationem, sed audientes existimant illam verè esse talem. hoc autem iudicare de revelatione Sanctæ Catharinæ Senensis, non verò de revelatione contraria facta Sanctæ Brigittæ, conformius esse rationi, vel illa vna ratio nervosè satis comprobatur, quod revelationes Sanctæ Brigittæ sunt auctoritate Concilij Constantiensis, & Summorum Pontificum constabilitæ, & approbatæ, ynde non modicam fidem mutuunt; hac autem auctoritate, & approbatione caret illa, quæ dicitur facta revelatione Sanctæ Catharinæ Senensis: igitur cum controuertitur de contrariis revelationibus quænam illarum sit vera revelatio, cum utraq; simul vera esse nequeat, illa certè censenda est vera, quæ à Concilio, & Pontificibus est approbata, non quæ hac approbatione caret.

HOMILIA XVI.
SCHOLASTICA.

Pro complemento huius tractationis examinatur sententia eorum, qui dicunt B. Virginem, ita caruisse peccato originali, vt nec in se, nec in primo Parente contraxerit debitum incurrendi illud, Homilia vltima Scholastica.

Referuntur Doctores, & rationes probantes Virginem nullo modo contraxisse debitum incurrendi peccatum originale. §. 1.

NONNULLOS graues Doctores, & partim ex illustrissima Prædicatorum familia reperio defendentes B. Virginem nõ solum in se, sed neque in Adam villo modo peccasse, nihilque id obstare quo minus verè, & propriè redempta fuerit per Christum; ita expressè Catherinus lib. de peccato originali cap. vltimo, & lib. de Conceptione ad Synodum Tridentinam cap. 1. & super illud Pauli, omnes in Adam peccauerunt. Galatinus lib. 7. de Archais Catholicæ veritatis cap. 10. Bollandus in tractat. de Conceptione, qui extat Romæ in Bibliotheca S. Petri montis Aurei, & ratione probari potest eorum sententia.

Primò quia ad hoc, vt quis dicatur peccauisse in Adam, non sufficit contentum fuisse in illo, tanquam in principio, & capite naturali; sed quod fuerit in eo, vt in principio, & capite morali, ita vt in pacto Dei cum Adamo de contrahendo peccato à posteris eius ipso peccante non fuisset ille conceptus, at Beata Virgo fuit per merita Christi à Deo præuisa, excepta in illo pacto alios omnes comprehendenti, ergo neque in se, neque in Adam peccauit: maior cum consequentia, est euidentis, & minor quantum ad possibilitatem à nullo Catholico negari potest, quia legislator, qui nulla necessitate coactus, sed ex mera sua voluntate libera legem vniuersalem instituit, potest pro libito excipere quemcumque voluerit à tali lege, sed Deus prædictam legem condidit, ex mera, & libera voluntate sua; Ergo potuit excipere Beatam Virginem ab illa; quod verò de facto ita fecerit, satis id persuadet quod deceat maximè dignitatem Matris Dei: Nam sic est liberior & omninò magis aliena, & elongata ab omni labe peccati: Et quia secundum D. Anselmum supra citatum, tanta est puritas Virginis vt sub Deo maior nequeat intelligi, sed prædictus modus puritatis

Catherinus.

L. Cor. 15.

Galatinus.

Bollandus.

per prædictam elongationem est possibilis, & intelligibilis: Ergo iuxta sententiam D. Anselmi debet tribui Virgini.

Secundò quia ea ratione dicunt aduersarij necessarium fuisse Virginem in Adam peccasse, quia alias redemptione nõ indignisset, ac Deo excipiente Virginem in prædicto pacto ab obligatione incurrendi peccatum originale, per merita præuisa Christi Domini, excellentiori modo redimitur ab illo ad eum modum, quo si quis cum venditur auilium aliqua in seruam, excipit in contractu primum filium, ne seruus nascatur: certè talis filius excellentiori modo dicitur redemptus & liberatus ab eo, qui illi sic excipit, quam si postquam captiuus extitisset libertate donaretur.

Concil. Trid.

Tertiò, quia Concilium Triden. sess. 5. post traditam totam doctrinam de peccato originali in fine declarat, non esse mentis suæ in illa Virginem comprehendere, ergo non erroneum à tota illa doctrina virginem excipere, & tamen inter alia, ibi docuerat Concilium omnes peccasse in Adamo, igitur propter timorem alicuius erroris non est, cur cogamur dicere virginem in Adam peccasse; sed quod peccatum foret, nisi ex speciali gratia Dei præseruaretur, & exciperetur à communi illa lege, quæ omnia adhuc faciliora fiunt, si quis cum Scoto probabiliter teneat, CHRISTVM Dominum venturum, etiam si Adam non peccaret, tunc ergo Christus Dominus, & beata Virgo fuissent prædestinati ante præuisionem peccati originalis: Ergo non opus erat comprehensam fuisse Beatam Virginem in pacto, postea subsecutio cum primo parente. Vnde etiam in exequatione, ita potuit anima Beatæ Virginis à Deo sanctificari, vt prius natura quam contingeret & informaret carnem infectam, gratia diuina perfunderetur.

Impugnant propositam sententiam alij Doctores asserentes, Beatam Virginem habuisse debitum contrahendi peccatum originale, licet re ipsa maculam nunquam contaxerit. §. 2.

Verum his non obstantibus non solum Doctores ex familia D. Thomæ, sed alij etiam ex Seraphico nostro ordine tenentes B. Virginem nõ contraxisse peccatum originale: omninò dicendum esse affirmant B. Virginem in Adam peccasse, & oppositum erroneum esse, ita nosse Corduba in tractatu de Conceptione, & Suarez 3. part. quæst. 27. disp. 3. sect. 2. & communiter omnes Thomistæ 3. parte quorum sententia probari potest in hunc modum.

Primò, quia D. Paulus ad Romanos 3. Rom. 3. 6. 5. Absolute dicit omnes peccauisse in Adâ, & ideo indignisse redemptione. Ergo nõ potest magis beata Virgo, ab vna quàm ab alia generali clausula excipi. Et ideo vtramque exceptionem eque falsam Augustinus reputat lib. 2. de peccator. merit. cap. 20. 21. & 35. Et hoc planè conuincit locus Diui Pauli 2. ad Corinth. vbi sic Argumentatur, si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: Vbi necesse est vtramque partem distributionis æquè vniuersalem esse, sicut ergo certum est Christum mortuum esse pro Beata Virgine (alias non redemisset illam, quia per mortem nos redemit; ita certum est beatam Virginem fuisse mortuam saltem in Adamo; & eandem vim habent verba Pauli 1. ad Corinth. 15. sicut in Adam omnes mortui sunt, ita & in Christo omnes iustificabuntur. sicut ergo Beata Virgo in Christo vitam habuit, ita & in Adam fuit mortua, & similia sunt illa ad Roman. 5. Sicut per vnus delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnus iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ; quæ

D. August.

2. Cor. 5.

Rom. 5.

testimonia in hunc sensum, sæpè tractat August. de natura & gratia, cap. 40. & l. 6. contra Iulian. cap. 1. & 6. & l. 2. de peccator. merit. cap. 27. 29. & 35. & epist. 28. ad Hieronymum, & confirmatur, quia alias sequeretur Beata Virginem non fuisse redemptam à Christo, neque eum fuisse pro illa mortuum: si enim B. Virgo fuit in illo modo exempta, in pacto, & in ipso Adamo etiam, si Deus nolisset Christum mori, nec redimere homines, nihilominus non esset in peccato concepta, nec indigeret redemptione, quia non peccauerat in Adamo. Ergò euident est, si ita fuisset exempta, de facto non fuisse redemptam, neq; Christum pro illa mortuum.

Secundò, ad idem vrgendo omnia supra dicta: Quia certum est, & omninò indubitatum apud Catholicos, Virginem à Christo fuisse redemptam, quia Christus fuit vniuersalis redemptor totius generis humani, & pro omnibus hominibus mortuus est, ad Romanos 5. 2. ad Corinth. 5. 1. ad Timoth. 2. & sæpè aliàs. Ab hac autem generali Scripturæ regula aliquem excipere, contra fidem esse, censet Augustinus libr. primo de peccat. merit. & remissione, cap. 27. & 28. & lib. 3. & cap. 3. & libr. 6. contra Iulianum cap. 8. Et videtur communis sensus Ecclesiæ, nam scriptura docet, totam humanam naturam, collapsam esse in Adamo, & per Christum esse instauratam, & ideo simpliciter mediator Dei, & hominum appellatur. At si beata Virgo, nec in se, nec in Adamo peccasset, nec debitum incurrendi peccatum in se, nec in Adamo contraxisset, redemptione non indigeret; quia redemptio vt minimum, iam quod non prærequirit, actualem captiuitatem prærequirit, tamen debitum veniendi in illam, vt saltem præseruado locus redemptioni detur.

Tertio, quia si B. Virgo non dicam tantum in Adamo, sed & in se ipsa non habuisset debitum cōtrahendi peccatum, non fuisset in se ipsa redempta, sed in A-

damo: Nam eo modo indiget quis redemptione, quo captus est, ergo si B. Virgo non fuit captiua in se, sed solum in Adamo solum fuisset redempta in illo, & non in se, & consequenter non indiguisset redemptione in se, sed in Adamo.

Quartò, quia Adam suscepit iustitiam originalem eo pacto, & lege, vt si in ea persisteret, communicaret illam Virgini. Igitur B. Virgo amisit gratiã & iustitiam in Adamo, atque adeo fuit in illo priuata gratia: Ergò peccauit in Adamo cum peccatum sit priuatio gratiæ, vel aliquid consequens ipsum.

Vltimo, quia mors corporalis Virginis fuit effectus peccati originalis Adæ, & debiti, quod Virgo habuit incurrendi tale peccatum; ergò saltem peccauit in Adamo: Consequentia est euident, & antecedens probatur ex Paulo ad Roman. 5. Si per vñū hominem peccatum in hęc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita & in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt: Ergò nullus moritur nisi ratione peccati, vel vt sua morte satisfaciat pro aliis (quod est proprium Christi) vel quia peccatum aliquo modo ad ipsum pertinet. Vnde Diuus Augustinus lib. 4. contra duas Epistol. cap. 4. ait. Partim mortem sine meritis mortis de vno solo mediatore Catholica fides nouit, & hac ratione, caro Virginis dicitur caro peccati, quia ex vi suæ originis & in pœnam peccati fuit mortalis.

Referuntur Solutiones quibus Aduersam partem tenentes, eludere possunt prædictas rationes. §. 3.

DVPLICEM viam ingredi possunt Catherinus, & Galatinus alijsque eorum affectu ad diluendas omnes præfatas rationes, quibus oppositam sententiam astruximus: Nam primò dicere possunt in Deo esse scientiam futurorum, omninò infallibilem antecedenter ad determinationem suæ voluntatis, prout docet Suarez in opusculo de scientia Dei, dum ait cuius-

cuiuscumque contradictionis obiectæ diuino, intellectu ante determinationem diuinæ voluntatis præcognouisse determinatam veritatem alterius partis. Secundò etiam supponere possunt; prout supponit Galatinus Christum Dominum fuisse primum omnium prædestinatorum, & prædestinationem eius causam fuisse prædestinationis omnium, etiam primi parentis, imò & Christum Dominum fuisse primum volitum inter omnia libere volita à Deo, prout docet Scotus 3. dist. 32. quæst. vnic. art. 3. quem sequuntur ipse Catherinus lib. 1. de eximia Christi prædestinatione, & alij permulti à me relati in disputationib. de Incarnatione. his enim principiis præsuppositis rectè aiunt hæc duo inter se coherere, & quod Beata Virgo, excepta fuerit in pacto cum Adamo, atque adeo quod nullo modo in eo peccauerit, & tamen quod id fuerit ex meritis Christi præuisis, seu præcognitis per prædictam scientiam antecedentem omnem determinationem diuinæ voluntatis; & præterea quia supposito, quòd Christus Dominus venturus esset, etiam si Adam non peccasset, rectè aiunt fieri potuisse, vt ex præuisis meritis Christi Mater eius fuerit excepta in prædicto pacto, quia nulla est repugnantia in eo, quòd Christus veniret; non ad expiationem peccati originalis (quòd tunc nullum esset) sed ad exaltandam naturam humanam, & promerendum illi varios effectus supernaturales inter quos alter fuit, quòd tãctis peccaturus esset Adā, & Deus habiturus cum illo prædictum pactū, in eo tamen excipiēda esset B. Virgo. vnde ex his principiis sic diluere conantur prædictas rationes.

Ad primam respondend, quòd sicut verum est Christum Dominū verè mortuum esse pro Beata Virgine; ita etiam verum est Beata Virginem mortuam fuisse quantum ex se, quia non solum debitum moriendi proximum, sed & mortem actualem peccati incurrisset, nisi ex præuisis meritis Christi Domini fuisset à

Deo præuenta, & excepta in prædicto pacto cum Adamo: nam seclusa tali exceptione, hoc ipsum quod erat indiuiduum naturæ humanæ, per seminalem rationem propagatum à primo parente necessariò haberet debitum peccandi in illo, & incurrendi in peccatum originale.

Ad secundam concessa maiori negare possent minorem, quia excellentior modus, redemptionis est præseruare non solum à peccato, sed & à debito incurrendi in illud, & præcauere non solum à peccato in se, sed etiam à peccato in alio.

Ad tertiam respondere possent, quod sicut Dominus fundi, habet sibi obligatos fructus, antequam nascantur, & actus sint in se ipsis, potestq; tunc illos vendere, accepto pretio pro illis taliter, quod secundum esse, quod postea actu, & formaliter habituri sunt, in rerum natura nunquam sint debiti, vel obligati Domino fundi, sed emptori, qui dedit pretium pro illis: ita, inquit, potest Theologus ingeniose philosophari salua, & incolomi fide, quòd B. Virgo, prout erat in suis parentibus, seu in quatuor indiuiduū naturæ humanæ secundum rationem seminalem propagatum debet peccare in Adamo, vt in sua radice, ab hoc tamē debito fuit excepta per beneficiū, & priuilegium excipiēs eam ab ea communi lege, & pacto cum Adamo; vnde nunquam fuit debitor peccati, sed solum Dei, & Christi filij eius: ad argumentū ergo dicunt, quòd licet B. Virgo non solum in se per peccatum originale fuerit mortua, sed neque in Adamo per eius præuariationem, adhuc tamen verè, & propriè in se ipsa fuit redempta per Christum, quatenus ex se cōtractura fuisset debitu moriēdi per peccatū, imò & mortē ipsam incurra, nisi beneficio exceptionis ab illa cōmuni lege, ex Christi meritis p̄ueniretur.

Ad quartam respondere possent, quòd illud pactum Dei cum Adamo, duo includebat, in ordine ad posteros; alterum fauorabile, nimirum quòd persistet illo

D. August.

Rom. 5.
2. Cor. 5.
1. Timot. 2.

D. August.

Galat. lib. 7.
de Arcanis.Scot. 3. dist. 32.
q. vnic.
Cather.

Rom. 5.

Suares opus
de scientia
Dei,

In iustitia originali, ipsi essent illam habentem alteram odiosam, quatenus illo peccante omnes contraherent erant debitum incurrendi peccatum originale, in se & ipsam peccatum inuisibile. Beata ergo Virgo in illo pacto excepta fuit quantum ad odiosum, non quantum ad favorabile: Et si obicitur qui nullo modo peccat, nec in se, nec in alio, non videtur illi quod ab aliis remouetur propter peccatum, praesertim cum peccatum sit causa primitiva illius: si ergo Beata Virgo non peccauit in radice neque in se. Ergo ab illa non iuste remouetur iustitia originalis in Conceptione sua, quae ab aliis propter peccatum remota fuit. Respondent, quod si fuisset aliqua creatura, quae ex sui natura non peccasset in Adam, ab illa non fuisset remota originalis iustitia. Beata autem Virgo quamuis non peccauerit in Adam, nec in se contraxerit peccatum originale, quia tamen id non conuenit ei ex sua natura, sed ex privilegio prout in eo solo privilegiari, & non in negatione carentiae iustitiae originalis.

Ad vltimam quidam dixerunt, mortem corporalem in Virgine fuisse ex conditione naturae non ex peccato primi parentis, nec inconuenit inquirunt, quod ab illa generali lege Diui Pauli docentis, mortem in omnibus esse effectum peccati; Excipere beatam Virginem, sicut excipitur ab aliis vniuersalibus propositionibus eiusdem Diui Pauli, quibus docet omnes peccatores extitisse, & omnes nasci filios irae. Secundò respondent quod in beata Virgine, misericordia & veritas obuiauerunt sibi: Nam Deus erga illam misericordiam exercuit praeseruando & excipiendo illam, a lege contrahendi peccatum originale, iustitiae etiam virgam in illam porrexit inferendo ei mortem corporalem propter peccatum primi parentis, à quo per feminalem rationem ipsa procedit. Ac tandem Diuus Augustinus libr. 15. de Ciuit. Dei cap. 4. Quarena quare qui liberantur per

Passionem Christi ab originali peccato, non manent liberi à morte temporali, respondet ad factum fuisse ut firmendam magis unitatem fidei, de assuetudine generali iustitiae in gloria suam in homines iusti essent immemorales, nunquam euacuaretur fides in praedictis mysteriis, hanc ergo remouitionem cur placuit, poterit praedicti iustitiae accommodare.

Impugnatur ab alijs Doctoribus supra tradita doctrina, scilicet, emittuntur rationes omnes, ex illa deductae. §. 4.

Verum licet omnia praedicta & praecedenti quaedam veritatis speciebus praeseferre videantur, solidiorem tamen doctrinam alij (vt sibi visum est) amplectentes asserunt nihil prorsus derogare immaculatae Virginis Conceptioni, nec eximiae eius puritati ac sanctitati, quod in Adamo peccauerit & debitum incurrendi peccatum originale in illo, imò & in se ipsa contraxerit, quia hoc non est ipsam pro aliquo instanti etiam rationis in se habuisse maculam peccati, sed solum primum eius Parentem peccasse, in quo tanquam in capite, naturali & morali ipsa continebatur. Ex quo prima ratio in hunc modum instaurari potest ad firmendam hanc sententiam, quia ex fide constat primum Parentem constitutum esse à Deo, caput naturale & morale suorum filiorum: Ergo cum nec ex sacra Scriptura, nec ex Patribus constet exceptio Beatae Virginis, quantum ad hoc quod est respicere primum parentem, vt caput morale nulla ratione negari potest ipsam in Adam peccauisse, patet consequentia, quia peccauisse in Adam nihil aliud est quam quod ipse peccauerit, in quo tanquam in capite morali continebatur beata Virgo.

Secundò quia quicquid sit de duplici illa controuersia Theologica, an detur in Deo

Deo praedicta scientia futurorum, quam quidam mediam appellant, & an Christus sit primum volitum inter omnia volita liberè à Deo volita, & an tandem venturus esset in mundum Adam non peccante ex vi decreti quo defacto venit. quicquid inquam sit de his difficultatibus de quibus suis locis Deo auspice longum taxemus sermonem nulla ratione potest saluari fuisse redemptam per Christum, & emptam pretioso sanguine illius. nam ad veram, & propriam redemptionem necessario requiritur, vel captiuitas, vel periculum captiuitatis, aut debitum in se vel in alio incurrendi captiuitatem; alias sanguis oblati à Christo, nec haberet rationem pretij nec solutionis, quia vbi nulla inuenitur ratio debiti, nullo pacto locum habere potest, ratio solutionis atque adeo neque redemptionis cum omnis redemptio essentialiter sit solutio alicuius pretij. Idque adhuc corroborari potest retorquendo simile illud, quod adducunt Doctores oppositi sententiae de Ancilla vendita, quia si quis postea redimeret mulierem illam captiuam praegnantem à seruitute, non diceretur proprie redimere primogenitum eius nasciturum, quamuis verum sit quod partus sequatur ventrem, vt docent iurisperiti; quia reuera talis primogenitus per se nasceretur liber, ex vi prioris pacti, atque adeo non indigeret redemptione alterius: Igitur si Beata Virgo fuit exempta in pacto cum Adamo vere non indiguit redemptione Christi: quod tamen dicere est manifesta haeresis.

Tertio quia cum Deus voluit dare iustitiam Adamo, & in eo toti illius posteritati, etiam voluit vt ad Virginem deriuaretur, non enim decebat Virginem excludi à dono totius naturae: Igitur sicut in Adam iniustitia perseuerasset, eam conseruasset Virgini: ita & peccando eam perdidit Virgini amisit ergo iustitiam in Adamo, atque adeo in ipso peccauit ad modum supra explicatum.

Qua ratione dilui possint Argumenta initio huius difficultatis proposita. §. 5.

Ad Primum concedo illam exceptionem Virginis in pacto cum Adamo absolute, & simpliciter, & fuisse possibile vt recte probat Argumentum: quia Deus de Potentia absoluta potuisset id fecisse independenter à redemptione Christi. Nego tamen non solum id factum esse, sed nec possibile fieri stante salua, & incolumi veritate fidei, quod redempta fuerit per Christum, vt ex dictis praecedentibus satis constat.

Ad secundum Respondeo, quod si de facto per merita Christi, praesuisa fuisset Beata Virgo, illo modo excepta in pacto cum Adamo, recepisset quidem beneficium maius, vel equiualens redemptioni, non tamen exceptio beneficium redemptionis nec instantia allata in simili illo adducto quicquam prodest. Nam filius ille existens in ventre matris, quae serua erat debitum habebat incurrendi seruitutem, & sic exceptio illius quando vendita est mater rationem potuit habere redemptionis, cum vere ille praesuerit in periculo & debito incurrendi captiuitatem, in opposita autem sententia, cum nunquam Virgo habuerit in se, nec in Adamo debitum incurrendi peccati captiuitatem non potest proprie respectu illius locum habere redemptio.

Ad Tertium ex Concilio Tridentino respondeo, ibi solum esse sermonem de lege vniuersali actualis contractionis peccati originalis in qua, inquit, Tridentinum non esse suae mentis velle includere virginem. Quare illam excipere, à contractione peccati originalis pium est, secus tamen à contrahendo debito in se, vel in Adamo incurrendi peccatum, quia huiusmodi debitum formaliter loquendo nihil aliud est quam infirmitas, vel impotentia vitandi contractionem culpae, seu necessitas contrahendi illam inducitur per voluntatem Primi Parentis, in qua Virginis voluntas sicut & reliquorum

rum continebatur libertas in qua contrahendi ad modum cuiusdam passionis, quæ oritur ex natura, vt ab Adamo propagata per feminam rationem: cum ergo Beata Virgo habuerit naturam hoc modo propagatam, vt fides docet, consequens est, non solum in Adamo, sed & in se ipsa habuisse prædictum debitum incurrendi peccatum originale, non tamen illud incurrisse ex gratia Christi illam præseruante. ad confirmationem tandem satis patet ex dictis ad secundum. solum enim probat illum modum exceptionis possibilem, non tamen de facto ita extitisse. Atque ex his omnibus, quæ in perlongo huius duplicis Homiliæ discursu diximus, manifestè satis inferri puto sententiam asserentem, B. Virginem fuisse ab originali præseruatam, esse magis conformem sacræ scripturæ, sacris Conciliis, Pontificum responsis, Ecclesiæ auctoritati, sanctis Patribus, Scholasticis, Theologis, Iurisperitis, Doctoribus nec non Iuri Canonico, & ciuili. Quæ quidem, an sufficientia præbeant fundamenta, ex quibus possit moueri Ecclesiæ ad eam definiendam; Ecclesiæ esto iudicium.

Meo quidem non requiritur semper ad veritatis alicuius definitionem, expressa reuelatio ab ipsa definitione distincta; sed interdum sufficit implicita reuelatio, vt patet ex libris quibusdam, de quibus dubitatur, essentne Canonici, quos tamen Ecclesiæ definiuit esse Canonicos, vt constat ex Concilio Tridentino. Vnde non dubito, quin si proposita controuersia definienda foret ab Ecclesiâ, nostra sententia tanquam de fide definiretur, quia nunquam Ecclesiâ id, quod antea reputauit minus probabile, postea determinauit esse de fide, immo è contrario accidit, vt constat de habitibus infusus, quos in Concilio Viennensi probabilius iudicauit dari, & postea in Tridentino c. 7. & Can. 11. definiuit dari, ita vt illos negare esset erroneum. At Ecclesiâ Romana iudicat nostram sententiam probabiliorem, cum tantopere illi faueat, vt appareat ex Sixto Quarto in prædicta Extrauaganti. *Graue nimis.* Vbi vocat conceptionem Virginis immaculatam, & indulgentiis inuitat ad celebrationem illius.

Hæc, & omnia mea, iudicio Ecclesiæ Catholice Romanæ libenter subijcio, paratus si quid eius doctrinæ minimo apice aduersum quoquomodo scriptum sit, corrigere, emendare, abradere ac penitus abolere.

Laus & gloria Deo Trino & Vni, Christi Domini humanitati, B. Virg. Mariæ eius Genitrici, ac D. Iosepho charissimo eius sponso.

INDEX

INDEX SANCTORVM PATRVM, ET ALIORVM AVCTORVM, TAM ANTIQVORVM, QVAM RECENTIORVM, QVI IN HOC OPERE frequenter referuntur.

<p>A</p> <p>S. Ambrosius.
S. Athanasius.
S. Augustinus.
S. Anselmus.
D. Anastasius.</p> <p>D. Antoninus.
Abdias.
Abulensis.
Adrianus Finus.
Adamus.
Aegidius.
Aelianus.
Aeschylus.
Aesopus.
Albertus Magnus.
Albumazar.
Alcinous.
Alcuinus.
Alexander de Ales.
Alexander ab Alex.</p> <p>Bar. Angelom.
Alanus.
Alphonfus Salmeron.
Ambros. Calepinus.
Ammianus Alex.
Ammonius.
Andreas Cretensis.
Andreas Alciatus.
Andreas Eborensis.
Andreas Ierosolymit.
Angelus Cælestinus.
Angelus de Pas.
Anominus.</p> | <p>B</p> <p>Basilus.
S. Bernardus.
D. Bonauentura.
D. Bernardinus Seneca.
D. Brunus.
S. Brigitta.
Ven. Beda.
R. Bellarminus Card.
C. Baronius Card.
Baldus.
Bartholus.
Barradius.
R. Benzoni Episc.
Bernard. de Busto.
Belesphoret.
Bergomas.
Blondus.
Boetius.
Boccatius.
Bio Pianctius.</p> | <p>C</p> <p>S. Cyprianus.
S. Cyrillus Ieros.
S. Clemens Alex.
S. Petrus Chirilogus.
Concil. Nicænum.
Conc. Ephesinum.
Conc. Basiliense.
Conc. Claramontan.
Conc. Francfordiense.
Conc. Florentinum.
Conc. Tridentinum.
Cusanus Card.
Caietanus Card.
Calphurnius.
Cammillus.
Canisius.
Cartharius.
Cassianus.
Catena SS. Græcorum.
Cato.
Amb. Catherinus.
Cedrinus.
Cel. Rhodiginus.
Cesarus.
Cælestinus.
Chrysippus.
Christianus Adruc.
Chronicon Cisterciense.
Ciron, Fratrum Minorum.
Cicero.</p> | <p>B</p> <p>Borcardus.
Th. Bozius.
P. Burgenfis.</p> |
|--|--|---|---|

INDEX SANCTORVM PATRVM

Cecilia.
Claudius Poeta.
Clitoueus.
 Coluella.
Conestor.
Conradus.
Cornelius Tacitus.
Corduba.
Couarzuuias.
Curtius.
D
Dionysius Areopagita.
Dioannes Damascenus.
Damasus Papa.
 Dio Cassius.
 Diogenes.
 Diogenes Laertius.
 Diodorus Siculus.
 Dioscorides.
 Driedo.
 Dorothæus.
G. Durandus.
E
Evodius.
Epiphanius.
Ephraem.
 Eusebius Cesarien.
 Eusebius Emyssenus.
 Elias Cretensis.
Io. Ekius.
 Egeppus.
 Erasmus.
 Euagrius.
 Eucherius.
 Euripides.
F
Fulgentius.
 Fabritius.
 Federicus.
 Ferreolus.
 Franciscus Venetus.
 Feuardentius.
 Franciscus Suarez.
 Franco Abbas.
Io. Bapt. Fulgosius.
G.
Germanus.
Gregorius Papa.

S. Gregorius Nazianz.
S. Gregorius Nyssenus.
 Glossa Ordinaria.
 Glossa Marginalis.
 Glossa Interlinearis.
D Gennadius.
P. Galatinus.
 Galeus.
 Gethensius.
 Gilberdus Genebran.
 Geminianus.
 Gottsfredus.
 Guaricus Abbas.
H
Hylarius.
Hicronymus.
S. Hippolitus Martyr.
 Hugo Card.
 Hesiodus Poeta.
 Hector Pinctus.
 Hefychius.
 Helianus.
 Henricus.
 Historia Ecclesiast.
 Hist. com. Cambisij.
 Hippocrates.
 Hieron. Blanca.
 Honorius.
 Horatius Poeta.
I
S. Ioannes Chrysothomus.
S. Irenæus Martyr.
S. Iustinus Martyr.
S. Ignatius Martyr.
S. Io. Damascenus.
S. Isidorus.
S. Ildelphonfus.
 Ioannes Climacus.
 Isidorus Hispalen.
 Iacob de Valentia Archiepif.
 Christopholit.
 Ioannes Rauchinus.
 Iansenius.
 Idiota.
 Incognitus.
 Innocentius.
 Ioannes Gerfon.

El. Iosephus.
 Ittacus.
 Iuuenalis Poeta.
 Iunius.
 Iuo Carnotensis.
L
S. Leo Papa.
D. Laurentius Iustinianus.
 Lactantius Firmianus.
 Lectio Hebræa.
 Leonardus.
 Linconiensis.
 Lippomanus.
 Liturgia latina.
 Lucidius.
 Ludouicus Viucs.
N. Lyranus.
M
S. Maximus.
B. Methodius.
Amm. Marcellinus.
 Macrobius.
Io. B. Mantuanus Poeta.
P. Manutius.
M. Ant. Mauritius.
 Maior.
G. Malonius.
 Maldonatus.
 Martialis Poeta.
 Martinus del Rio.
 Mayron.
 Mercurius Trimegistus.
 Sim. Metaphrastes.
N
Nauarrus.
 Nemesius.
 Nicephorus.
O
Original Hebræum.
 Odo.
 Origenes.
 Ouidius Poeta.
 Oecumenius.
P. Orosius.
 Orphæus.
P
S. Prosper.
B. Petrus Damianus.

INDEX SANCTORVM PATRVM.

Pagninus.
 Palladius.
 Papiuanus.
 Paraphrastes Chaldaeus.
 Pausanias.
 Paulinus.
 Peibartus.
 Petrarca.
 Petrus Hispanus.
 Philo iudæus.
 Photinus.
 Phyloxenus.
 Pierius.
 Pineda.
 Plato.
 Plinius.
 Plurarchus.
 Polybius.
 Primasius.
 Procopius.
 Proculus.
 Propertius Poeta.
 Prosper Aquitanicus.
 Prothogenes.
 Publius.
 Pythagoras.
 Pyghius.
Q
 Quintilianus.
R
S. Remigius.
 Rupertus Abbas.
 Rabbenu Accados.
 R. Dauid Chimki.
 Rabbini alij.
 Riccardus de S. Victore.

Rasis.
 Ruffinus.
 Rosinus.
 Rabbanus.
 Richelius.
S
Septuaginta Interpretes.
 Synodus V.
 Synodus VI.
 Synodus VII.
 Synodus Constantiensis.
 Sibylla Persica.
 Sib. Delphica.
 Sib. Samia.
 Sib. Hellepontica.
 Sib. Phrygia.
 Sib. Libyca.
 Sib. Tyburtina.
 Sib. Cumana.
 Sib. Erythraea.
 Sib. Europea.
 Sixtus I V.
 Symmachus.
 Sabellius.
 Saluaticus.
 Scotus.
 Sedulius Poeta.
 Serapio.
 Sergerius.
 Siluanus Razzius.
 Sixtus Senensis.
 Socrates.
 Socinus.
 Solinus.
 Sophronius.
 Stobæus.

Strabo.
 Scella.
 Suetonius.
 Suius.
T
S. Thomas de Aquino.
S. Theodoretus.
 Tertullianus.
 Textor.
 Thales Milesius.
 Theophilus.
 Tiraquellus.
 Titus Liuius.
 Toletus Card.
 Theodocion.
V
S. Vincentius Ferrerius.
 Versio Græca.
 Valerius Maximus.
 Varro.
 Vassæus.
 Varabius.
 Vbertinus.
 Venantius Chromatius.
 Viguierius.
 Vollanus.
 Vincentius Antisthiius.
 Virgilius.
 Vitalis.
 Volaterranus.
X
Xenophon.
Z
Zonaras.

FINIS INDICIS SS. PATRVM.

PPPPP

INDEX

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTURÆ, QVI VEL AB AVCTORE, VEL AB ALIIS SIVE AD LITERAM, SIVE MYSTICE explicantur.

Primus numerus indicat Paginam, Secundus Columnam.

EX VETERI TESTAMENTO.

Ex Libro Genesis.

- C. 2.** **D** Lantauerat autem Deum paradisum à princ. 76.1
 Faciamus ei adiutorium simile sibi de B.V. 34.1.
3. **D** Inimicitias ponam, &c. de B.V. Virg. 100.1
 Inimicitias ponam inter te, & semen tuâ, &c. de Virginitate Marie. 753
 Ipsa conteret caput tuum de conceptione B. Virg. 18.1
25. Iacob erat vir simplex Var. lectio. 224.2
27. Det tibi Deum de rore cæli, & de pinguedine terræ. 142.2. & de B.V. 388
28. Dimitte me. iam enim ascendit aurora. de B.V. 142.1
49. Te laudabunt fratres tui, &c. nō auferetur sceptrum de Iuda, &c. de Christo. 226.2
 Item Var. Lectio.
 Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem, & fili mi, afinam suam. & de vocatione gentium. 227.2
 Fiant in capite Ioseph, & in vertice Nazareth inter fratres suos. de Christo, non de Ioseph intelligendum. 374.2
 Ex libro Exodi.
C. 8. **D** Igitur Dei est hic. 564.2
15. **D** Submersi sunt in mari rubro, ab yseoperuerunt eos. mysticè de genere hamano, & peccato orig. 14.1
34. Primogenitum afinæ mutabis oue. moraliter. 254.2
 Ex libro Leuiticæ.
C. 12. **M**ulier, si suscepto semine pepererit masculinâ 754.1.2. de Virg. Maria.

Ex libro Numerorum.

- C. 6.** **N** Azareus vocabitur ab vtero & de Christo intelligendam. 393.2
24. Orietur stella ex Iacob, & consurgit virga de Israel, &c. de B.V. 140.1, 148.1.
 Ex libris Regum.
2 c. 6. **L** Ydam, & stans vilior & 635.1. de humilitate.
4. c. 11. Iosabâ, &c. eratq; clam ea sex amicitiam in domo Domini. ly domo. 246.1
 Ex libris Esdræ.
4. c. 4. **P**ondera mihi ignis pondus, mensura mihi flatum ventri, &c. 447.1.2. de prudentia.
 Ex libro Esther.
C. 14. **N**e tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt. 217.2
15. Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est. de Concept. B.V. sine peccato orig. 35.1
 Ex libro Iob.
C. 14. **C**unctis diebus, quibus nunc milito. 694.1. de vitando peccato.
21. Habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est, &c. de B.V. 126.1
31. Si osculatus sum manum meam ore meo, &c. 562.1
38. Nunquid gyrum Arcturi poteris dissipare. 39.2. de ratione in hominibus, & B.V. C. 2
40. An extrahere poteris Leuiticâ hamo. 195.
41. Ipse est rex super vniuersos filios superbia. 633.1
 E Psalmis.
Pf 2. **Q**uare fremuerunt gentes, &c. 674.1
5. **L**inguis suis dolose agebant. 680.1. de Hæreticis.
11. Argentum igne examinatum, probatum terre

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTURÆ.

- terra, &c. Var. lectio. 126.1
18. In omnem terram exiit sonus eorum. ad litteram. 702.1
21. Tu es, qui extraxisti me de ventre matris. 2. de Christi generationis modo. (690.1
 Vermis sum, & non homo. de ead. 689.2.
22. Virga tua, & baculus iuuus, &c. de B.V. & de Cruce, ex Pet Dam. 17.1
31. Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, &c. 440.2 ly ossa.
36. Deficientes quemadmodum fumus deficiunt. 309.2
43. Qui redemisti David seruum tuum de gladio maligno. 90.2
44. Audi filia, vide, & inclina aurem, &c. 238.1. de B.V. se Deo offerente. ly vestis.
45. Adiuuabit eam Deus mandit diluculo, & : Deus in medio eius non commouebitur. de B.V. Concept. 54.2. 55.1
 Venite, & videte mirabilia, quæ posuit super terram, de B.V. 62.2
46. Deus in medio eius non commouebitur & de B.V. ciuitate fortissima. 29.2
47. Fundatur exultatione vniuersæ terræ. Var. lectio de B.V. 41.2.2
54. Quis dabit mihi pennas sicut columba, & volabo? Var lectio, & explicatio. 263.2
58. Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos. de Hebræis. 677.1.2
70. Tanquam prodigium factus sum multis. 499.2. de Christo. Var. lect. (Var. versio. Quoniam non cognoui litteraturam. 671.2.
71. Descendet sicut pluuia in vellus. 690.1.2. de Christo, & Marie virginitate.
 Item Varia lect.
72. Verumtamen propter dolos posuisti eos, deiecisti eos, & eleuauerunt. Var lect. 689.2
73. Posuerunt signa sua sicut in exitu super summum. de peccato orig. 53.2
 Item Var. lect.
79. Titulus: Ad victoriam. Pro his, qui commutabuntur. 732.2. Var lectio.
 Qui regis Israel, intende. qui deducis velut ouem Ioseph. 732.2
80. Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis. de B.V. 139.2
83. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum vniuersum. 615.2
84. Benedixisti Domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. de præseruatione B.V. à peccato orig. 16.1
86. Fundamenta eius in montibus sanctis. ly montibus. 61.1
93. Fingis laborē in pcepto. 491.2. ex D Bern.
109. Ex vtero ante Luciferum genui te. de virginitate B.M. 731.2
125. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. de religiosis. 301.1
131. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. 482.1. de B.V.
 Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca iustificationis tue. 530.1. & 2. mysticè de Christo & Maria.
135. Qui diuisit mare rubrum in diuisiones. 140.1
139. Excelsus Domini & humilia respicit. 629.1
140. Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labiis meis. 440.2 ly ostium.
147. Posuit fines tuos pacem, & adipe frumē tui satiati te. de B.V. 48.1
 Ex Proverbiis.
C. 6. **S**i sponderis pro amico tuo defixisti apud extraneum manum tuam. 669.2. & seq. de Christo Incarnato.
8. Dominus possedit me in initio viarū suarū. ab æterno ordinata sum, &c. de B.M. 8.10.2. & seq.
9. Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septem. de B.V. 61.2
21. Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, &c. 659.1
25. Mel inuenisti, comede, quod sufficit tibi, ne forte satiatus, euomas illud. 663.2. de misericordia Dei.
 Dens patridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustia, &c. 381.1.2. de legatis, & nuntijs. (2 & seq.
30. Viam viri in adolescentula Var. lect. 755.
31. Mulierē forte quis inueniat. Var. lect. 377.2
 E Canticis.
C. 1. **N**igra sum, sed formosa de B.V. 431.651.1. Equitatus meo in currib Pharaonis assimilati te. de Concept. B.V. mysticè. 40.1. & 15.2
 Collum tuum sicut montia 473.1
 Lectulus noster floridus. 455.2. Var. lect. & explicatio.

Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavitatis. 476. 2
 2. *Sicut lilium inter spinas. de conceptione B. V. mysticè.* 38. 2
Sonet vox tua in auribus meis &c. facies enim tua decora. 606. 2
 3. *Quæ est ista, quæ ascendit sicut virgula summi. de perfectionis progressu B. V. et 262. 2*
Sicut virgula fami, &c. de affectu B. V. 70. 1
Item V. ar. lectio. 73. 1
Ferculū fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani, colūnas eius fecit argenteas, &c. 193. 2
 4. *Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet V. ar. lectio.* 2. 1
Sicut Turris David, collum tuum. mysticè de B. V. Virg. 38. 1
Sicut vitæ coccinea labia tua de prudentia Virg. Mariæ. 459. 2
Tota pulchra es, & macula non est in te. de Conceptione B. V. sine peccato orig. 43. 1. 47. 1. & 2. 48
Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa. 32. 2 473. 1
Item V. ar. lectio de humilitate Virg. ibid. 501. 1. 2. de amore B. V. in Christum.
Horus conclusus, soror mea sponsa. 82. 1
Surge Aquilo, veni Auster perfla hortum meum. 525. 2
 5. *Ego dormio, & cor meum vigilat de sponsa, non de sponso.* 67. 2
Expoliam me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, &c. 457. 2. mysticè de virginitate B. V. (cè.)
Totus desiderabilis. 735. 1. de Christo mysti- manus eius tornatiles. V. ar. lectio. 85. 1
Filii matris meæ pugnaverūt cōtra me. 651. 1. de hereticis & malis fidelib. cōtra B. V.
Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confurgens, pulchra ut luna &c. de B. M. 541. & 141. 2. & seq. 537. 2
 6. *Vna est columba mea, perfecta mea de præ- destinatione B. M.* 8. 1
 7. *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* 280. 2
Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis de Conc. B. V. 40. 2. 41. 1
Comæ capitis tui, sicut purpura Regis iuncta canalibus. mysticè de B. V. 39. 1

Caput tuum, sicut Carmelus. 445. 1. de ve- recundia B. V.
Omnia poma nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi. 411. 1
 8. *Lampades eius, lampades ignis atque flamma- rum. V. ar. lectio. de B. V. virginis charita- te.* 69. 1
Ego quasi murus, & vbera mea quasi tur- ris. 378. 1

Ex Ecclesiastico.

C. 1. *Quasi aspectus lapidis sapphirini simi- litudo throni. de B. V.* 32. 2
 11. *Mitte panem tuum super transeuntes a- guas, quia post tempora multa inuenies illum. 553. 2. Variæ lectio.*
 24. *Ego ex ore Altissimi prodiiui primogenita ante omnem creaturam, de prædestina- tione B. M.* 8. 1
In omni populo, & gente primatum habui. ly primatum. 126. 2
Quasi balsamum aromatizans odorem de- di. de B. V. 200. 1. 735. 2
Quasi virgula vaporavi habitationem meam. 479. 1
Thronus meus in colūna nubis. de B. V. 33. 2
 2. *In me gratia omnis. 61. 2. ly, & veritatis. Et à generationibus meis adimplemini. 2*
Flores mei fructus honoris. 744. 1
 33. *Contra malum, bonum est, &c. & sic in- tuere in omnia opera Altissimi. 404. 1*
Quare dies diem superat, lux lucem, & an- nus annum à Sole. de prædestinatione B. M. V. 6. 2
 40. *Et omnes aque in mare reuertuntur. de B. V. Virg.* (Virg.)
 43. *Vas admirabile, opus excelsi 257. 2. de B. V.*
 50. *Quasi luna plena in diebus suis lucet. de B. V. Virg.* 143. 2
 51. *Liberasti me à portis tribulationum. de B. V. Virg.* 30. 1

EX PROPHETIS MAIORIBVS. Ex Isaiâ.

C. 1. *In die illa erit germen Domini in mag- nificèntia & gloria, & fructus terre sublimis & exultatio.* 384. 1
Dabit Dominus ipse vobis signum. 474. 2. ly signum.

Ecce

Ecce Virgo concipiet, & pariet 505. 2. de vera maternitate B. V. contra hæreticos, de virginitate B. M. 758. 2. & seq. ibid.
Item varia lectio.
Hebræorū expositiones falsæ 759. 2. & seq.
Iansenij expositio confutatur. 753. 1
 8. *Sume tibi librum grandem, & scribe in co- stylo hominis.* 289. 2
 8. *Adbui mihi testes fideles, Yriam sacer- doi, & Zachariam filii Barachia, & accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium &c. de virginitate B. M. 764. 2*
Expositio Hebræorum confutatur. 766. 1
 9. *Accessi ad prophetissam, & in utero conce- pit de B. V.* 183. 2
 9. *Alleniata est terra Zabulon, & terra Nephtalim. de B. V.* 31. 2
Vocabitur nomen eius admirabilis, ly ad- mirabilis. 239. 2
Multiplacabitur eius imperium, de virgini- tate B. Mariæ. 767. 1
 11. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, de B. V. 148. 2. de Deo.* 154. 2. 231. 2
Delebitur infans ab vberè super forami- ne aspidis, &c. 543. 2. de Christo in vte- ro Mariæ.
 29. *Erit vobis vristo sicut verba ligni signati, &c. de Mariæ.* 3. 1
 30. *Ecce nomen Domini veni de longinquo. 657. 2. de Mesia.*
Exaltabitur vobis parcens, quia Deus iudi- cij Dominus. 213. 1
 41. *Suscipit te dextera iusti mei. 671. 1. de Christo.*
 48. *Faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldeis. 667. 1. de Christo, seu verbo Incarnato.*
 53. *Generationum eius quis enarrabit. 220. 1. de virginitate B. M.* 763. 2
 55. *Sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltate sunt via meæ à viis vestris. ly via. 11. 1*

Ex Ieremiâ.

C. 1. *Virgam vigilantem ego video. V. ar. le- ctio.*
Virgam amygdalinam. de B. Virginis Con- ceptione. 42. 1

5. *Me non timebitis, quæ posuit arenam termi- num maris.* 131. 1
 23. *Ecce dies veniunt, suscitabo David ger- men iustum. ly suscitabo.* 200. 1
 31. *Nouum creant Dominus super terram: Fœmina circumdabit virum. de vir- ginitate B. M.* 786. 1. & seq.

Ex Ezechiele.

C. 12. *Extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea. ad litte- ram.* 132. 1
 44. *Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Do- minus, &c. de B. Mariæ virginitate. 769. 2. & seq.*

Ex Daniele.

C. 2. *Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit stauam, &c. 686. 2. de virginitate B. Mariæ.*

EX PROPHETIS MINORIBVS.

Ex Habacuc.

C. 3. *Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan.* 464. 2
 Agg. 2. *Magna est gloria domus istius nouissi- mæ, plusquam primæ. de B. V.* 63. 1
 Zach. 2. *Ego ero ei murus ignis in circuitu, &c. de Christo, & B. V.* 271. 2
 Mich. 7. *Procoquas ficus desideravit anima mea, 57. 2. de Mariæ, & Elisabeth.*
 Malach. 4. *Et sanitas in pennis eius. 547. 2. V. ar. lect. de Christo misericordie.*

EX NOVO TESTAMENTO.

Ex Matthæo.

C. 1. *Liber generationis Iesu Christi filij Da- uid, filij Abraham. 218. & seq.*
Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres, eius in trãmigratione Babylonis. quo- modo intelligendus. 235. 2
De qua natus est Iesus, qui vocatur Chri- stus. 24. 2
Cum esset iustus, & nollet eam traducere. ly traducere. 299. 1
 2. *Habitans in ciuitate, quæ vocatur Naza- reth, ut adimpleretur, quod dictum est*

INDEX LOCORVM SAC. SCRIPTVRÆ

- per prophetas . quoniam Nazareus vocabitur. *ly Nazareus* 393. 2. *ly per prophetas.* 2
11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. 335. 2
19. Facilius est camelum per foramen acus trāfire, quāam diuitem intrare in regnum celorum. 706. 2 & seq.
28. Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. 604. 2
- Ex Luca.
- C. 1. **M**issus est Gabriel Angelus à Deo 382. 2. *ly à Deo.*
- Ade gratia plena. de gratia dote B.V.* 21. 2
- Gratia plena.* 407. 2. & seq.
- Ex greco latina versio recta est, & fidelis, & retinenda.* 409
- Dominus tecum. ly tecum.* 429. 2. & seq.
- Deus tecum. cur non dictum.* 433. 2
- Benedicta tu in mulieribus* 435. 2. *ly in mulieribus.*
- ly benedicta.* 435. 2
- Inuenisti gratiam apud Deum.* 443. 1
- Quomodo fiet istud 452. & seqq. non fuit dubitatio. Hæreticis respondetur.* ib.
- Immo fuit fides perfecta.* 453. 2
- ly fiet.* 457. 1
- Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* 401. 2
- Ecce concipies, & paries.* 477. 1
- Et discessit ab illa Angelus.* 525. 2
- Ecce Ancilla Domini.* 467. 1
- Exurgens Maria abiit in Montana* 529. 1
- Vnde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? ly Domini.* 573. 1
- Magnificat anima mea Dominum. totum Canticum.* 588. & seq.
2. *Existimantes illum esse in comitatu requi-*

rebant. error vitandus in intelligentia horum verborum de B.V. 186. 2

11. *Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & castitatem illud 521. 1. 2. ly beati, respectu maris.*

Ex Ioanne.

C. 1. **D**edit eis potestatem filios Dei fieri. 491. 1.

Et verbum caro factum est. ly, &. 339. 2

Et ego nesciebam eum. 569. 1

Ex Epistolis.

- Rom. **M**utationi subiecta est omnis creatura. 308. 1
8. *Nos ipsi primitias spiritus habentes* 334. 1
9. *Expectantes adoptionem filiorum Dei.* 492. 1
- Gal. 3. *Christus redemit nos de maledicto legis. ly redimere.*
- Ephel. 1. *Sorte vocati sumus de predestinatione.* 6. 1
- Ephel. 1. *Secundum diuitias gratie eius, que superabundauit in nobis* 334. 2. *de Apostolis, & de qua gratia loquatur. explicatur item D Thom.* 335. 1
- Tit. 3. *Stultus autem quæstiones, & genealogias, &c ly genealogias explicatur* 130. 1
- Heb. 6. *Abraha namque promittens Deum, & seqq* 720. 1.
- Heb. 7. *Melchisedech sine patre, sine matre, &c de Christo.* 213. 2
- Heb. 7. *In quo enim hæc dicuntur, de alio Tribu est, &c. quomodo intelligenda* 127. 1
1. *Iacob. 2. Superexaltat misericordia iudicium.* 212. 2
- Ex Apocalypsi.
- Apoc. **E**T signum magnum apparuit in celo. 12. *lo 494. & seqq. de B.V. virg.* 54. 1
- Apoc. 12. *Mulier amicta sole.* 629. 2
19. *Vide ne feceris, conseruus enim sum.* 547. 2

Finis Indicis locorum sacre Scripturæ.

INDEX

INDEX
RERVM MEMORABILIVM.

Prior numerus Folium, alter Columnam designat.

A.

- Olim littera absolutionis. 172. 1.
- Aaron ob mortem filiorum tristis imperfectum offerens sacrificium excusat se apud Moysen. 617. 2
- Abel à fratre occisus ligno & ferro, figura Christi ita occidendi 718. 2. eius sacrificium Deo acceptum, quia citius oblatum. 554. 1. & seq.
- Abestos lapis in templo Veneris, quid significet 68. 2. eius mira proprietates. ibid.
- Abigail figura B. Mariæ Virginis 134. 2. 403. 2. eius prudentia. 382. 1
- Abimelech rex tradit Saræ velum & cur. 278. 1.
- Abisag Sunamitis typus Beatæ Virg. 169. 2.
- Aborsus ex peccatis prouenit. 485. 2. & seq.
- Abraham primus Dei confessor apud Chaldæos 126. 2. iustus fuit 212. 2. portentum obedientiæ 469. 1. velox in bonis operibus 263. 1. 553. 1. superatur ab obedientia Beatæ Virginis. 469. aquæductus Christi fuit 242. 1. cur Dauidi postpositus in genealogia Christi 211. 2. cur famulum manu fœmori imposita iurare cœgia 241. 2. ei promissio facta de Christo 214. 1. & cur ibid. oblatio vnigeniti sui à Deo compensata, & quare. ibid.
- Absolon Ioab venire differentem compellens per exultationem satorum, quid signif. 620. 2
- Abyssus quid sit. 13. 2
- Acediæ vitium quale. 554. 2
- Achas rex flagitiosus. 234. 2. 759. 2
- Achas dolosus 795. 1. noluit signum petere, ne Deum glorificaret. ibid.
- Achab occisus pro Naboth. 256. 1
- Achelei se conuertentis in serpentem fabula. 280. 2
- Achillis matris factum notandum. 280. 1
- Accipitrum duo genera. 265. 2
- Actus charitatis B. Mariæ Virg. fuerunt innumerabiles. 428. 2
- Adam caput humani generis 7. 1. tam naturale quàm morale 20. 2. creatus sexta die ex terra rubra, desumpta ex quatuor mundi partibus 79. 1. quatuor literis constat 206. 1. vendidit mundum vno pomo 17. 1. quamdiu in paradiso terrestri fuerit, variæ sententiæ 78. 2. comparatur cum Ioanne Baptista 569. 2. figura Christi 16. 1. in fontino suo mystico vidit Christum & B. Virg. 184. 1
- Adam caput B. Virg. naturale & morale. 82. 6. 2.
- Admirabile quid sit. 254. 2
- Admirationis effectus silentium. 560. 1
- Aduentum Christi quàm ardentè veteres Patres expectarint. 734. 1
- S. Ægidius miraculo liliorum Virginitatem B. Mariæ probat. 742. 1
- Ægyptij

- A**gyptij secretorum tenaces. 327.2
Aequalitas generis in matrimonio necessaria. 321.2
Aetas B. Mariæ Virg. quando fuit desponsata. 289.1. & seq. item Iosephi sponsi. ibid.
Agathon Abbas silentij amore lapidem ori insertum gerebat. 441.2
Agathocles Siculus ex figulo Rex. 308.1
Agar ex conceptione intumescit, Maria humiliatur. 472.1
Agésilai sententia de laudibus hominum. 3.2
Agios quid significet. 657.2
Agnus castus planta, habet vim sistendæ libidinis. 162.1
Agricolæ quem annum sterilem vel feracem iudicent. 731.1
Alani insignis sententia de paradiso, & B. Virg. 80.2
Albamazaris testimonium de B. Virg. 742.1.
Alcorani encomium de B. Virg. 641.2
Alearum iusus interdictus. 490.2
Alexander Magnus farina pro calce usus 30.2. noluit delere templum Dianæ Ephesinæ, & cur 52.2. noluit furari viatoriam 281.2. eius conceptio aliquatenus similis conceptioni Christi 483.2. ei quid promiserit Stasicles quidam 479.2. quid mater rescripserit 37.2.
Alma Hebræis quid sit. 756.1
Alphonsus Aragoniæ rex, cognomento Castus, maritus & virgo. 316.1
Amasij regis Ægypti quæstio. 412.1
Amentes quales, iisque Iudæi comparati. 676.1
Amicitia humana similis torrenti & quomodo. 214.2
Aminadab, iuxta Hebræos, primus ingressus Mare rubiū 230.1. figura Christi. ibid.
Amoris descriptio Christo accommodata. 194.1
Amygdalus qualis arbor, & quid designet 42.1. 149.1. castitatis symbolum. 266.1.
Angelus ad Mariam missus, cur 375.1. sub specie corporea 376.1. cur Ioānem conseruum vocarit. 617.2
Angeli redempti sanguine Christi, etiā si non peccarint 90.1. multi ex iis demones facti 308.2. superiores an mittantur ad inferiora ministeria 81.1. eorum singuli ordines quid exerceant. 339.1. 379.1. præsentia & aspectu homines tubari 442.2. chorus B. Virginem ad templum comitatus 251.1. Virginem laudantium 640.2. quomodo dignoscendi boni à malis 443.2. iis ostensa B. Virgo ad adorandum, quod ei fecerunt. 652.2
Annalia timida magni cordis sunt 192.1. quædam nascuntur sine concubitu 739.1.
Animalia mystica apud Ezechielem etiam Christo conueniunt. 205.2
Anima impij comparatur septem rebus 690.2. item vuluæ arenti 691.2. quomodo eam Deus dispergat. 690.2
Animam suam sola Virgo Maria dicere potuit. 592.2
Anna Samuelis mater offert filium 252.2. typus B. Annæ matris Mariæ, à qua tamen multum superatur. ibid.
Anna & Ioachim parentes B. Mariæ Virginis. coelum & terram superarunt 48.2. sine libidine genuerunt B. Virg. ibid. voto partum suum templo deponunt 248.1. ei offerunt 257.1. parentibus præbent optimum exemplum 251.1. docet optima Deo offerre, non peiora sicut Cain 254.2. item non impedire filios à statu religioso. 255.1
Annulus desponsationis Mariæ custoditur Perusij. 288.1
Annulo epistolæ olim obsignatæ 314.1. cur cum tradat vir vxori. 313.2
Anseres Siciliæ lapidem ori inserunt vt taceant. 441.1
Antiochi deprædatio templi peccati imago 694.1. poena ob blasphemiam 133.1
Antiochus Sedetes misit taurum auratis cornibus Hierosolymam. 251.2
Annus

- A**nnus à frumenti magno vel paruo prouentu ferulis vel sterilibus iudicatur. 731.1.
Antichesis generationis Christi & Antichristi. 483.1
Antonia Petri Gratianopolitani vxor septem demoniis obessa liberatur laureti. 397.2
Aod dextra æquè ac sinistra pugnans, quid designet. 602.1
Apes distæ quasi sine pedibus 446.1. nascuntur absque concubitu 739.1. comparatur B. Virgini 744.1. & seq. ori Pindari & Chrystostomi infantum insecderunt. 261.2
Appetitus humani Auerno similes. 70.1.
Appetitus B. Virg. nunquam terrena esuriuit. ibid.
Apollo Abbas ab angelis nutritus. 249.1.
Apollinis Delphici de Christo oracula. 641.2.
Apostoli quando vocati, etiam idonei facti sunt ad Apostolatam 14.2. eorum sinceritas circa iudicium de proximo. 355.1 & seq.
Aquilæ gratitudo 600.1
Arrius ventrem purgans intestina effudit. 684.1
Ara coeli vnde dicta. 741.1
Arbores quædam Paradisi terrestris B. V. applicatæ. 83.2
Arbores quædam infœlices 149.2. quædam fœlices 150.1. variæ & frugiferæ in horto Sacræ Scripturæ 198.1. & seq. regem elegerunt oliuam. 555.2
Arca Noë centum annis ædificata. 13.2.
Arca testamenti ex lignis incorruptilibus facta, figura Beatæ Mariæ. 31.2. eius translatio in domum Obed-Edom figura visitationis Mariæ 533.1. longitudo & latitudo non profunditas descripta, & cur 655.1. comparatur cum templo Lauretano. 395.2
Arcem superbiorum quomodo Deus expugnet. 688.2
Arcurus quale sydus. 39.2
Arcuri regis Britanniæ fiducia in B. Virginem. 417.2
Argenti nomine B. Maria intelligitur. 126.1.
Argonautæ templum B. Mariæ aliquando consecrandum ædificarunt. 167.1
Aries substitutus loco Isaac sacrificandi quid. 224.1
Armeni & Iberi sanguine fœdera inibant. 671.1
Arminius animal mundissimæ naturæ. 51.1.
Aperire vuluam quid significat. 805.1
Aseneth filia sacerdotis Heliopolcos pulcherrima & castissima 367.1. quomodo, & cur Iosephum Patriarcham in sponsum accepit. ibid.
Asinus animal stolidum quid designet. 254.2.
Aspidis & auium gratitudo. 600.2
Astrologi cur Libram & Taurum constituerint Veneris domum 280.1. quæ signa fœlicia iudicent in hominis natiuitate. 562.2
Athos mons quot stadiis porrigat vmbra. 480.1
Auaritia & cupiditas innumera mala hominibus inferunt. 707.2
Auarus demoniacus est. 708.1
Aue & Vale, quomodo differunt. 407.2.
Aue vox qualis. ib.2
Augustus noluit excindere Alexandriam propter Alexandrum conditorem eius 52.2. consuluit oraculum Apollinis Pithij 741.1. quid ei Sibylla ostenderit. ibid.
Augustinus agit gratias Deo, non solum pro bonis acceptis, sed etiam pro malis quæ non fecerat. 602.1.
Auis dupliciter pullos suos protegit. 465.2.
Auroræ comparatur Beata Virgo. 142.1.
Authoris de cane quodam narratio. 599.1.

Azarias sacerdos restitit Ozæ regi incensum a colore volenti 379. 2

B.

Bachus ex amore natus. 740. 1
Balkan historia Beatæ Mariæ applicata. 32. 2
Balsamum vni terræ Iudææ olim concessum 200. 1. nascitur prope Babyloniam Aegypti ibid. designat B. Mariam. ibid.
Balthasar rex prophanauit vasa templi Domini. 257. 1
Baptistæ Mantuani carmina de immaculata Conceptione Beatæ Mariæ Virginis 154. 1. de Ecclesia Laurentiana. 397. 2.
Baronij laus 801. 2. testimonium de Mariæ virginitate. ibid.
Bartheon vxor Noë iuxta Epiphanium. 403. 1.
Bartholomæi Apostoli verba de B. Maria ex Abdia. 267. 1
Basiliscus qualis serpens 19. 1. designat originale peccatum, quod B. Virgo nunquam incurrit. ibid.
Beatitudo quid sit 637. 2. eius nomine quid intellexerit B. Virgo in suo cantico. 637. 1
Bellum ciuile inter sensum & rationem in Iosepho viro Mariæ. 299. 2
Benedicere in sacris litteris variè sumitur. 435. 2. 437. 2. 444. 2
Benedictione triplici indigebant foeminae ante Christum. 434. 1. & seq.
Benedictio Beatæ Virginis superat omnes benedictiones aliorum, ob diuersas rationes. 437. 1
Benedictionum varia genera in sacris litteris. 434. 2. & seq.
Benedictiones Patriarcharum Iosepho accommodatæ. 339. 1
Benedictiones Veteris testamenti vestigium fuerunt benedictionis, quam Gabriel B. Virgini imprecatus est. 436. 2.

S. Benedictus mortuus in celum ascendit. 371. 1

Beneficium non conferitur imano. 464. 1
Beneficentia cui olim non omnes exiit. 204. 2.

S. Bernardinus Senensis B. Virgini familiarissimus. 112. 1

Bernardinus eius dulcissimus affectus erga ipsam. 171. 1

Sanctus Bernardus quomodo reprehendat Canonicos Lugdunenses Conceptionem Beatæ Mariæ celebrantes. 112. 2. eius verba de voto B. Virginis. 269. 1

Bethleem Christi natiuitate felix 395. 2. comparatur cum cubiculo Conceptionis Christi, quod est Laurenti. 396. 1.

Bethsabee nomen quid nos doceat. 209. 1.

Beneficium redemptionis maius beneficio creationis, & cur. 614. 2

Biantis Philosophi censura ad responsonem Niloseni. 412. 1

Binonymi plures in Sacris litteris. 231. 2.

Bionis Planerij versus. 326. 2

Bithalassus quid sit. 176. 2

Bolis naturam prudentiæ symbolum. 447. 1.

Bona vera quæ 705. 2. mobilia & immobilia apud iustis peritos. 309. 2

Bona opera celeriter exercenda exemplis docetur. 313. 1

Bona tribulatio. 235. 2.

Brachium in scripturis quid significet. 666. 1. comparatur filio Dei. ibid. 2. & seq.

Brentij impudentia refellitur. 561. 2

Bucerii hæretici encomium de B. Maria Virg. 645. 1

Bullæ comparantur reges & regna. 696. 2.

C.

Cadauera virorum natant supina, foeminarum verè prona. 278. 1

Cæsaris insignia quæ 54. 1. animositas in tempe-

tempestate. 448. 2
Cain propter homicidium à Deo signatus 677. 1. designat Iudæos ibid. 2. eius sacrificium Deus, quia serius oblatum. 554. 1
Caius Imp. Monarcha. 204. 2
Caleb & Iosue soli terram promissionis ingressi. 230. 2
Calceamenta Deo exosa, & cur 40. 2. effaminatos sæpè captiuarunt ibid. symbolum malorum affectuum. ibi.
Calceatus Dianæ templum nemo intrabat. 40. 2
Caligulæ vox crudelis. 574. 2
Caluinus refellitur 181. 1. pediculis corrosus interiit 684. 1. eius de B. Virg. vox. 645. 1
Caluinistarum vulpina proprietas. 682. 1.
Camelus quid sit, & quomodo perforamen acus transire possit. 707. 2
Canis domino suo fidelis & gratus 598. 2. eius rei exempla. ibid.
Canes, luna plena, magis latrant, & cur. 56. 2
Canticorum vsus frequens apud veteres. 596. 2.
Canticum Beatæ Mariæ metri ratione compositum 587. 2. compendium omnium canticorum 588. 1. variis titulis ornatum à patribus 562. 1. 2. constat decem versibus 564. 2. nouissimum omnium 585. 2. præcellit ipsa
Cantica Canticorum 586. 1. continet omnium aliorum argumenta 597. 1. quid ex eo discendum ibid. eius singuli versus à prophetis prædicti 585. 1. excellentiæ variæ 562. 1. figuræ 565. 2
Cantores duo attendunt. 440. 1
Capilli B. Virg. quales. 164. 2
Caro nostra terræ similis, & quomodo. 618. 2.
Carbunculus gemma lucens 299. 1. cariartharbe eadem quæ & Hebron 531. 2. insignis ciuitas ibid. quatuor insignes viti in ea sepulti ibid. quantum distet Hierosolymis. 532. 1
Carmeli montis pulchritudo & propor-

tio 445. 2. ei comparatur B. Virgo. ib. 611. 1.
Carmelitarum ordo institutus in honorem Mariæ Virg. 629. 1
Carmenta Dea Arcadiæ, mater Euanthri, curruum & carmentorum inuentrix. 289. 1
Catharina Senensis negans immaculatam B. Virg. quomodo intelligenda. 840. 1.
Catholicorum oculi simplices, vt columbarum, hæreticorum obliqui & strabi vt vulpium. 680. 2
Cato Censorinus quid de scæminis dixerit. 574. 1
Causæ matrimonij inter Ioseph & Mariam 317. 1. ob quas Sabbati dies institutus in honorem Beatæ Virginis. 650. 1. ob quas Christus venire distulerit. 769. 2. 201. 1
Charibdis quid sit. 176. 2
Charitatis natura 660. 2. summum gradum attigit Maria ibid. & seq. perfectio quid postulet. 553. 1
Cherubim cum gladio flammeo atque versatili quid fuerit. 81. 1
Cherubini super arcam fœderis typus matrimonij Iosephi & Mariæ. 310. 2
Cherubin quid significet. 81. 1
Christus ante natiuitatem semi Melchisedech 787. 2. quomodo exiuit ex utero matris. 808. 1
Christus an venturus, si Adam non peccasset 829. 1. 2. & seq. iustificator B. Virginis 831. 2. medicus B. Virg. quomodo. 834. 2
Christi præcipuum munus esse Saluatorem. 830. 2. & seq.
Cedrus quid signif. 84. 1. arbor regia, & duplex. ibid.
Cedro digna loqui quid sit. ibid. seq.
Celeritas in bonis operibus adhibenda exemplis docetur. 553. 1. & seq.
Cellulæ quædam erant in templo Hierosolymitano, in quibus virgines & viduæ religiosæ viuebant. 246. 1
Centurionis fides non fuit maior, sed minor fide Mariæ. 182. 1

Centrum Dei est ipſus miſericordia. 547. 2.
Cetdonis & Marcionis hæreſis de corpore Chriſti phantaſtico. 577. 2.
Ceremonia duplex in deſponſatione Ioseph & Mariæ. 288. 2.
Cervi timidiſſimi 451. 2. timent gannitum vulpis 679. 2. parturientes in locis ſublimibus figura animarum iuſtarum parturientium Chriſtum. 24. 1.
Ceruorum exercitus duce leone magis timendus, quàm exercitus leonum duce ceruo. 260. 1.
Chananaas ducere vxores Iudæis prohibitum. 231. 1.
Choreas ducentes quid ſpectent. 572. 1.
Chorea Mariæ & Eliſabeth, Chriſti & Ioannis Bapt. ibid.
Chorus ſuperior Angelorum plus gratiæ continet, quàm inferior ex ſententia Dionyſi Areopag. 425. 2.
Chriſtus.
Cur ita vocatus 221. 2. à dæmonibus laudari noluit 4. 1. primus prædeſtinatorum 7. 1. caput generis humani reparati, ſicut Adam creati, ibid. matrem paſſiſi cur ad eſſe voluit 17. 1. tanquam **Aſſuerus matrem ſuam tenuit**, ne laberetur in peccatum originale 35. 1. 73. 1. cur in deſerto tentatus, & non in ædi- bus matris 59. 2. ſecundus Adam 79. 1. ignominiam paſſus fuiſſet, ſi B. Virgo in peccato originali concepta eſſet 93. 2. cur lachrymatus in reſuſcitatione Lazari 141. 1. cur tam ſerò venerit in mundum 201. 1. cur naſci voluerit ex ſceleratis quibuſdã progenitorib. 239. 1. vtrum exercuerit artem fabrilem 307. 1. conſuluit famæ matris ſuæ 317. 2. conceptus menſe Martio 385. 2. cum ſol eſſet in Ariete 386. 1. viceſimaſexta Martij feria ſexta 387. 1. media nocte 388. 1. incarnatus in momento. 477. 2. quot diebus fuerit in vtero Virg. 478. 1. 2. veſtimentum Mariæ 497. 1. cur matrem nunquam appellavit 508. 2. quinque titulis regiam poteſtatem ac-

cepit 594. 1. & ſeq. non tamen eam in hoc mundo niſi rarò exercuit 595. 2. & ſeq. cognoscitur ab omnibus creaturis præterquam à Iudæis 698. 2. auro comparatur 735. 2. terminus & principium noſtrum 737. 2. ex Virgine natus 740. 1. vir fuit ab inſtanti conceptionis ſuæ 756. 2. deſignatus per vtrumq; polum 176. 2. cur Maria eſt vicina ibid.
 Chriſti natiuitas vermi ſimilis 776. 1. incarnatio magna miſericordia 662. 1. victoria contra Luciferum 687. 2. humanitas perfectiſſima ymbra 465. 2. veſtimentum ſanctitas & iuſtitia 23. 1. genealogia eſt aureus annulus 131. 1. genealogia temporalis triplex 219. 1. incarnatio miraculorum maximum 488. 2. natiuitas facta media nocte 388. 1. vnctio quam excellens 222. 1. aduentum quam ardentem veteres patres expectarint 734. 1. obedientia in morte non fuit ſterilis, ſed foecunda 220. 1.

Chriſti nomina:

Prima Sabbati 7. 2. ſalutare 377. 1. liber 188. 2. filius Dei 359. 2. charitas 194. 1. cor B. Mariæ 501. 2. Nazareus. 1. floridus 391. 2. brachium Dei 666. 2. vnicornis 503. 1. hamus & eſca piſcatoris 196. 1. fluius paradisi 200. 2. Primus & nouiſſimus 201. 1. murus B. Virginis 271. 1. Accelerata apud Iſaiam 543. 2. gladius Dei 667. 2. puer 714. 2. & ſeq. arcus cœleſtis 716. 2. prodigium & portentum 499. 2. indu- mentum Virginis 496. 2. fons vitæ & gratiæ 426. 2. flos campi 386. 2. lilium conuallium ibid. ſupplantator 225. 2. catulus leonis 226. 2. vermis 776. 1. flos 779. 1. pluuia ib. vellus Gedeonis ibid. 777. 1. 779. 1.
Chryſolitus qualis gemma. 259. 1.
Cicada oleo moritur, aceto reuiuſcit 132. 2. foemellæ non cantant. 441. 1.
Cinis à Moyle in altum proiectus, quid deſignet. 471. 2.
Cinnamoni arbor qualis 86. 1. tres habet corti-

cortices. ibid. eius rarum pretium. ib. 2. typus B. Virg. ibid.
Circulus dicatus Fauſtinæ, beatæ Mariæ conuenit. 731. 1.
Circuli figura perfectæ. ibid.
Circumſtantia temporis in ſcripturis cõ- tinet aliquod ſacramentum. 384. 2.
Ciuitas triplex à Deo condita, angelica, in cœlo, humana in campo Damafce- no, Virgo Mariæ 29. 1. prima & ſecun- da corruerunt, tertiam numquam de- mon occupauit, vel originali peccato vulnerauit; multominus actuali. ibid.
Ciuitas Iudææ quæ fuerit. 531. 1.
Ciuitati dirutæ comparatur peccator. 692. 2.
Ciuitates igne ſuccenſæ quinque. 692. 2.
Claufura, & à viris omnimoda ſequeſtra- tio virginibus neceſſaria 276. 1. 399. 2. à ſanctis mulieribus & ab ipſis Ethni- nis ſeruata. 276. 1.
Clericus quidam deſiderat videre pul- chritudinem B. Virg. & quid ei accide- rit. 163. 2. & ſeq.
Cluniaceniſis ordo & alij in honorem B. Virg. inſtitutio. 649. 1.
Cogitatio de præmio & corona virgini- tatis remedium contra libidinem. 283. 2.
Cœlibatus holocauſtum eſt. 312. 1.
Collum ſuperbiæ ſymbolum 473. 1. eius proprietates B. Mariæ Virg. applicatæ. 38. 1.
Columba nobilis auis 325. 2. in quo diffe- rat ab aliis auibus 326. 1. ſæpè deſignat B. Virg. 325. 1. ſæpè literas tulerunt. 363. 1.
Columna nubis in deſerto figura B. Virg. 33. 2.
Columnæ in templo Salom. quid deſi- gnent. 196. 1.
Commendatio propriæ humilitatis, ma- niſeſtum ſuperbiæ argumentum eſt. 626. 1.
Comminatio abſolutè facta reſoluitur in conditionem. 721. 2.
Comparatio Chriſti & Adami 79. 2. Ma- riæ Virginis & ſororis Moſis 134. 2. &

ſeq. 137. 1. 609. 1. Iosephi Patriarchæ & ſponſi. Mariæ 363. 2. & ſeq. Mariæ & E- uaræ 404. 1. Mariæ & arcæ 533. 2. hæreti- corum, & vulpium 679. 1. & ſeq. diei Sabbati & Beatæ Mariæ Virginis. 650. 1.
Communicatio idiomatum facta inter verbum & naturam humanum af- ſumptam. 488. 2.
Communicatio bonorum mutua inter ſponſum & ſponſam. ib. 1.
Concionatores verbi Dei tanquam cy- tharædi. 572. 2.
Concionatores multi in morbos incide- runt ob impugnatam immaculatam Virg. Mariæ conceptionem. 106. 1.
Concilij Tridentini de B. Virg. omnis peccati experte ſententia 653. 2. de ti- more gehennæ 664. 1. contra paren- tes impediendes filios ingredi religio- nem. 235. 2.
Conceptionis Chriſti vtilitas 483. 1. in ea tria conſideranda. 481. 1.
Concordia quomodo à veteribus depi- cta. 457. 1.
Conditionis paritas in coniugio expe- tenda. 321. 2.
Conditiones ſubintellectę promiſſiones faciunt irritas. 721. 2.
Confraternitates variæ in honorem B. Virg. 649. 2.
Coniugium Dauidis & Sunamitis typus matrimonij Ioseph & Mariæ. 311. 1.
Coniugij triplex bonum 438. 1. in eo conſenſus requiritur. 469. 1.
Coniuges ſe amare debent vehementer. 313. 2.
Coniuges principes & virgines. 316. 1.
Coniunctio B. Virg. cum Deo ſtriſtiſſi- ma eſt, & omnium creaturarum propinquitatem ſuperat. 428. 1. 2.
Conſcientia noſtra liber eſt 189. 1. corri- gi debet, ne reproberur, ib. eius puritas neceſſaria ad canendas laudes diui- nas. 601. 2.
Conſecrari Deo à pueritia, excellentius eſt. 74. 1.
Conſenſus B. Virginis in matrimonium: qualis. 9999 3.

qualis. 227. 2
Consideratio nostræ conditionis & vilitatis remedium est ad humilitatem consequendam. 630. 1
Considerationes aliz. ib. & seq.
Consiliarij optimi, & consilium bonum in rebus arduis adhibendum 462. 1. liber legis & sacra scriptura optimi consiliarij. ibid.
Constantius Imp. Arrianus, quomodo mortuus. 683. 2
Consuetudo Hebræorum in tradendis sponſis post desponsationem. 293
Consortium mulierum vitandum. 574. 1
Cor regum quale esse debeat. 658. 2
Corona stellarum duodecim i. virtutum B. V. aptata. 504. 1. & seq.
Corpus B. Virginis odoriferum. 165. 1
Corpori hulceroto comparatur anima peccatrix. 691. 1
Corporales translationes multæ factæ. 395. 1
Corruptio non decebat B. Virginem. 95. 1
Creaturarum variarum gratitudo 601. 1. earum exemplo ad gratitudinem exhortatio. ib. 2
Crimen quoduis facile committitur. infamia verò diu manet. 57. 2
Cyparissi fabula. 84. 2
Cypressus qualis arbor ib. mortis symbolum 85. 1. eius proprietates conueniunt. B. Virg. 84. 2
S. Cyrillus accurimè defendit titulum Dei genitricis. 328. 1
Cithara symbolum æqualitatis in coniugatis, 329. 1

D.

Dæmon variè à diuersis statibus hominum percussus, & quomodo 74. 1. 2. captus à B. Virgine per escam carnis Christi 152. 2. & seq. etiam inuitus subditus Mariæ 80. 2. & seq. eius malitia in prophanando paradiso 83. 1. duo scelera. ibid. ei occultata Christi incarnatio per matrimonium Virg. & Iosephi 320. 1. à Christo superatus. 686. 2
Dæmones à B. Virgine superbi dicti 685. 2. eorum peccatum superbia. ib. plura nomina. ibid.
Dagon idolum cum arca testamenti stare non potuit, figura Beatæ Mariæ quam peccatum originale non infecit. 32. 1
Dauid & Abraham cur priores nominati in genealogia Christi 211. 1. in eadem cur Dauid præpositus Abraham. ibid. manifestissimus fuit 212. 2. 214. 1. initio genealogiæ Christi positus cur 222. 2. solus vocatur rex in eadem & cur. 232. 1. ei promissa incarnatio Christi. 719. 2.
Debbora filijs Israel responsa dans, figura Beatæ Mariæ, Euangelistas & Apostolos illuminantis 11. 2. 135. 1. tribunal suum constituit sub palma 213. 2. eius canticum gratiarum actio de parta victoria. 563. 2
Defectus alienos citius quàm nostros videmus. 255. 1
Deformitas plerunque malum signum, & si sit notabilis irregularitatem inducit. 157. 1. 2
Delphini ludentes tempestatem præſagiunt 491. 1. id prælatis Ecclesiæ accommodatum. ib.
Delineatio figurata animæ hominis pij & impij, assimilata corpori humano. 691. 1
Demosthenes silentij amator. 441. 1
Dentium fœtor quàm molestus. 381. 2
Deorum vana figmenta ex Homero. 742. 2
Deserti, etymon 691. 2. figura animæ à Deo deserta. ibid.
Descriptio amoris. 194. 1
Desideria omnia in tribus consistunt 737. 2. bona æquè remunerantur, atque mala puniuntur 736. 2. bonorum fructus. ibid.

Deside-

Desiderantium tantum pugna ridicula. 737. 1
Desiderium vehemens Beatæ Virginis videndi prolem suam 734. 2. & seq.
Desponsatio apud Iudæos fiebat per contractum, deinde per solennem nuptiarum celebrationem. 291. 1. & seq.
Desponsatæ puellæ cura vsque ad nuptias, ad parentes & tutores, non ad sponſos pertinebat. ib. 2
Deus est centrum, quod vbique est 484. 1. habet proprietatem peccatoris, Diabolus verò possessionem, & quomodo 10. 1. in creanda B. Virgine instar pictoris se habuit, & quomodo 11. 2. vocatur antiquus dierum. ibid. quem sanctum fore vult, à cunabulis ipsi præparat 13. 2. triplicem ciuitatem condidit 29. 1. nihil dat sine onere 47. 1. in multis tamen excepit Beatam Virginem ibidem 2. variè homines adiuuat 54. 2. an voluerit & potuerit Beatam Virginem præseruare à peccato originali 92. 2. egit cum Hebræis, sicut iudex cum adultera prægnante 204. 1. perfectissimum speculum 321. 2. in akis rebus est tribus modis, in Beata Virg. etiam quarto modo 653. 2. multa fecit mirabilia, sed non in brachio suo semper 668. 1. & seq. iurat per semetipsum, & cur 721. 1. cur addat promissionibus iuramentum 722. 1. fidelis in promissis 724. 2. cur iurare voluerit 720. 2. pulchra animalia sibi offerri iubens, idem cum filiis & filiabus faciendum vult 255. 1. prius descendit ad ædificatores turris Babel, antequam puniret, & cur 352. 2. & si sit vbique; diuersimodè tamen est in creaturis 432. 1. diuersimodè respicit creaturas, 433. 2. dispergit superbos variis modis 688. 2. & seq. tripliciter increpat peccantes 690. 1. ludit in orbe terrarum, & quomodo 696. 2. recordari quomodo dicatur 715. 2. suo velle omnia perficit 737. 1. quos vocat ad aliquod munus, eos facit idoneos 329. 1. infirmam carnem assumendo fortitudinem suam ostendit 377. 2. non solum verbis sed & factis futura prædicit 766. 1. non permittit malum nisi ad eruendum aliquod bonum 98. 2. lento passu procedit ad puniendum, veloci ad benefaciendum 546. 1. 2. & seq.
Dei prouidentia in quo superet humanam 14. 2. amicitia qualis 214. 2. & seq. promissiones infallibiles 237. 2. eius & Mariæ magnitudinem nemo potest comprehendere 652. 1. decem nomina apud Hebræos. & quæ 656. 1. ira fluctus comparata 199. 2. omnipotentia maximè effulget in exaltatione humilium 701. 1. promissiones sub conditione quomodo veræ 721. 2. præsentia vita animæ 693. 2. prouidentia in Virginitate Beatæ Mariæ afferenda & stabilienda. 713. 1. ei exosa tyrannis. 216. 1
Dextera data signum fidei inter coniuges. 671. 1
Diabolus nunquam habuit possessionem B. Mariæ 10. 1. timere eam 147. 1. an ignorauerit eam à Ioseph intactam 320. 2. an Christum cognouerit 321. 1
Digirus in scripturis quid sit 564. 2. Ioannis Baptistæ quanti faciendus ibid.
Dignitas matris Dei quanta 7. 2. 513. 2. bifariam potest distingui 521. 1. quid sit. 519. 1
Dij Gentilium arbores infrugiferas pro insigni elegisse finguntur, & cur. 6. 1
Dij varij Romanorum pro variis hominum ætatibus. 414. 2
Dina filia Iacob ob clausuræ neglectum pudicitie iacturam passa 399. 2. postea vxor Iob, iuxta Hebræos. ibid.

Dioge-

Diogenes media luce facem ardentem gestans in frequenti foro quærit homines. 341. 2
Dionisij Arcopagitæ de pulchritudine B. Virg. epistola & sententia 16. 2. volens Dei perfectam ideam mente concipere quid egerit. 419. 1
Dionysius Syracusanus, ex rege ludimagister factus Corinthi. 308. 1
Dilatio honorum operum semper noxia. 551. 2
Discrimen inter baptismum & confessionem. 829. 1
Discrimen inter statuas & imaginem 66. 2 inter carentiam peccati originalis in Christo & B. Virgine 91. 2. inter nomina imposita à Deo, & ab hominibus 178. 2. inter propositum nudum & votum 251. 2. inter vas Marianum & Paulinum 258. 2. inter sacrificium & holocaustum 312. 1. inter Aue & Vale 401. 1. inter filiam Iephte & B. Virg. 252. 1. inter votum virginittatis seruandæ & simplicem eius custodiam. 260. 2. inter iustum & peccatorem quo ad conscientiam 342. 2. inter angelum bonum & malum. 443. 2
Diuites in Cantico B. Virginis qui. 704. 1. & 706. 2
Diuites terrentur insigni dicto Christi quod exponitur 706. 2. somniantibus similes 710. 1. pixidi testaceæ angustum orificium habenti. ibi. 2
Doctores multi affirmarunt B. Virgine in peccato originali conceptam 818. & seq. eorum argum. refutatur. 824. 1. & seq.
Domina vocatur B. Virgo & cur. 179. 1
Domina Ioseph, quam fuerit ipsa importuna. 369. 1
S. Dominicus ornamentum Hispaniæ, hæreses Albigensum in Gallia oppugnat. 685. 1
Domitilla conuertit Clementem sponsum suum. 331. 2
Domus conceptionis Christi in Ecclesiam consecrata 394. 2. quomodo & quando in Dalmatiam, inde in Italiam

translata 394. 2. vocatur nunc domus I. auretana ibid. magna eius dignitas 395. 2. plurima miracula in illa facta 397. 2. comparatur cum Bethleem, arca Testamenti, templo Salomonis & aliis locis. 395. 2. & seq.
Donec quid signif. in scripturis. 806. 2
Draco peruigil custodiens hortos Hesperidum signif. virginittatis custodiam. 419. 1
Dux famulæ Esther quid designent in B. Virgine. 179. 2. & seq.
Duo promissis robur & fidem adferunt: promissio & iuramentum. 720. 2
Duplex modus redemptionis. 828. 1

E.

Ebionitæ primi Beatæ Mariæ hostes. 753. 1
Ebur intrinsecus & extrinsecus candidissimum 32. 2. figura B. Virg. in throno Salomonis ex eo facta. ibid.
Ecce, vox promptitudinem ad exequendum superioris mundata ostendit. 468. 2
Echo in natali B. Virginis ab angelis cantata. 141. 2
Ecclesia dicitur ciuitas Dei posita in quadro 27. 2. non consistit in vno fidei, sed pluribus 650. 2. ex variis partibus constat 271. 2. eius figura Abigail 403. 2. consuetudo quanti facienda 105. 2. variis festis B. Virginis commemorationem agit 649. 1. item variis litaniis & campanarum pulsibus ibid. pulsat vesperi ad salutandam Virg. 388. 2. vtrum Deo magis dilecta, quam B. Virgo 419. 1. tributum dierum persoluit celebrando diem Sabbati 650. 1. etsi non definit, approbat tamen dogma de immaculata conceptione B. Mariæ 103. 2. eam errare in celebratione festi, temerarium est asserere. ibid.
Ecclesia Romana magistra Ecclesiarum 100. 1. singulis diebus vsurpat Canticū Mariæ 387. 2. quibus encomiis eam prosequatur. 648. 2
Ecclesiæ

Ecclesiæ Mariæ Virginitatem decantat. 801. 2.
Eduardus Anglus rex & vxor eius Editha Virgines. 316. 1
Educatio bona filiorum quam vtilis, & contra. 2. 3. 1
Egerdi & Catherinæ filix Birgittæ castitas. 316. 1
Eleazaris famuli Abrahæ sponsam Isaac quærentis, historix mystica interpretatio. 387. 1
Elephantorum gratitudo. 599. 2
Eliæ mysticè ostensa verbi incarnatio 477. 1 ab angelis cibatus. 249. 1
Elizabeth parienti adfuit Maria 552. 2. sine dolore peperit intercessione B. Virginis 536. 1. ingressu Mariæ in domum suam multa accepit beneficia 565. 1. 2. etiam spiritu. Prophetix & incarnationis arcanum. ibid. laudat Mariam ob quatuor 677. 1. multas hæreses refutat. ibid. eius & Gabrielis laudes de Maria sibi respondent. ibid. 1. eius humilitas. 580. 1
Elzearius Comes Gallix Sanctus 316. 1. cum coniuge sua Dalphina virgo. ib.
Emblema Alciati de capra lupum lactante. 607. 1
Emericus filius Stephani regis Vngariæ coniunx & virgo. 316. 1
Empyreum coelum coelestes orbes simul sumptos magnitudine superat. 425. 2
Episcopi Hispani in Concilio Toletano comparati Ephesius, & quomodo. 727. 1
Epitheta seu tituli præclari à Patribus B. Virg. oblati. 646. 1. 2
Equi Antiochi mirabile factum. 600. 1
Equæ in Cappadocia vento concipiunt. 739. 1
Erasmi scurrilitas in B. Virg. reprehenditur. 177. 2. 187. 2
Eremita quidam hæreticus post mortem exhumatus & conbustus. 683. 2
Error multorum ex temerario iudicio. 353. 2
Esau venator typus improborum 224. 2. cur omissus in genealogia Christi. ib.

Esau & Iacob luctantes in vtero Christi & Ioanaes. 549. 1
Esdra audiuit vocem plenissimam fornicus, & quid hoc sit. 714. 1
Esther formosa vaidè & ad regem ingrediens contra legem figura conceptionis immaculatæ B. V. 44. 2. typus B. Virg. ib. & 179. 2
Estron quid signif. 229. 2. & seq.
Esurientes in Cantico B. V. qui 703. 2
Esurientes spiritualis cui similis. 706. 1
Et, copulatiua, plerunque causalis est in scripturis, & valet idem quod quia. 389. 2
Etymologiae, & nomina ipsa in sacra scriptura sunt magnificanda. 169. 1. 2
Eua cur ex latere Adæ producta 313. 2. typus Mariæ 16. 1. eius & Mariæ antithesis 403. 1. 404. 1. instabilitas & fragilitas eremix ostensa 257. 1. tria concupit. 578. 1
Euangelistæ quomodo & quibus figuris olim ostensi 205. 1. cur appellati animalia ibi. similes quatuor fluminibus paradisi 205. 2. eorum silentium de B. Virg. diuino consilio factum. 133. 2
Euangelia cur tam pauca recepta. 205. 1
Eucharistiam, qualem habeat Sacramentarij. 705. 1
Eudoxia Theodosium Imp. meliorem facit. 331. 2
Euphrates quid signif. 205. 2. designat B. Lucam. ibid.
Excellentia Cantici Magnificat. 582. 1
Excellentix seu prærogatiuæ matrimonij inter Ioseph & Mariam. 311. 2. & seq.
Exempla fidelitatis in canibus 698. 2. corporalium translationum. 395. 1
Exultandum in Deo, quomodo. 619. 2
Ezechias rex pius 235. 1. exemplum pij regis. ib. cur mori detestari. 266. 2. punitus ob ingratitude[m] quandam. 604. 1

F.

Fabula de Diis eligentibus sibi arbores admodum ingeniosa 6. 1. de auiibus consuleatibus Nycticoracem accommodata principib. 131. 2. de lupo vidente lunam

Iunam in puteo, accommodata ambrosios & auaris 145. 1. de Acheloo & Hercule accommodata virgin. 280. 2. de Ioue scalas mittente in terras 309. 1. de Fullone & Carbonario aptata coniugibus 322. 2. de vulpe vuas affectante & habere non valente, applicata hareticis 679. 1.
 Fabrile officium per se quidem humile, sed ob Christum fabrum & fabri filium, qui fabricatus est auroram & solem, honorificentissimum. 308. 1.
 Falstatis conditio qualis. 641. 1.
 Familiaritas virorum foemina vitanda, & contra, etiam sub praetextu sanctitatis. 556. 2. 58. 2.
 Fascinari puerorum proprium. 263. 1.
 Faustinae Imperatricis insana libido. 573. 2.
 Fenestra in arca Noe qualis. 730. 1.
 Fermentum à tabernaculo prohibitum 28. 2. quid sit, & quid significet. ibid.
 Festinatio bonis operibus adhibenda exemplis docetur. 553. 1. 2. & seq.
 Festum Praesentationis Mariae celebrari petiit Guilielmus Dux Saxoniae 245. 2. cur in eo legatur Euang. Liber generationis 250. 1. Visitationis cur celebraretur in Iulio, cum in Martio facta sit. 535. 1.
 Festum Expectationis partus B. Mariae vnde ortum habeat 726. 2. & seq. Hispani vocant festum de la O. 730. 2. quid velint ista celebratione. 734. 1.
 Festo Paschae Iudaei afflicti & puniti. 675. 1.
 Festa non tantum Deo, sed & Sanctis instituta. 649. 2.
 Fiat Summorum Pontif. celeberrimum B. Virg. humillimum. 475. 1.
 Ficus qualis arbor 88. 1. typus Mariae Virginis, eiusque virtutum. ibi. folia eius ad similitudinem manus humanae 88. 1. an ex ea comederint primi parentes. 87. 2.
 Fides B. Mariae longè maior fide Abraham 456. 2. variis encomiis celebratur 459. 1. quantum meruerit sua fide, ex sententia S. Bernardini. 457. 2.
 Fides Centurionis quibus à Christo com-

parata & praelata. 182. 1.
 Fide praestantes aliquot viri. 456. 1.
 Fides non fuit in sola B. Virg. tempore passionis Christi. 650. 2.
 Figura Esther B. Mariae applicata. 44. 2.
 Filius quidam occidendus ob male facta amputat matri aurem 254. 1. alius natus patri demordet. ibi.
 Filij similes arboribus 253. 1. pie & diligenter educandi. ibid.
 Filiae Euae in quo dissimiles filiiabus Mariae. 460. 1.
 Floris septem proprietates 135. 1. ex ijs saluiferi liquores exprimuntur 391. 2. ei comparatur Christus ob sex causas. 391. 1. 2. 779. 1. & seq.
 Flumina quaedam aquam dulcem seruunt in ipso mari, & designant B. Virginem. 58. 1.
 Flumen paradisi typus misericordiae Dei. 661. 2.
 Foecunditas B. Mariae non minuitur ex eo quod vnum tantum filium pepererit. 728. 1.
 Foemina est quasi cerua. 400. 2.
 Foeminae olim triplici benedictione indigebant 434. 2. quaedam equi amore captae 574. 1. earum familiaritas perniciosa. ibi. species noxia. 198. 2.
 Foemora generationis signa. 785. 2.
 Foetor Iudaeorum corporibus inharet. 675. 2.
 Fons mirabilis prouinciae Helesinae. 445. 1.
 Fornicatio non fit nisi diabolo sciente, aut suadente. 321. 1.
 Fortis vir soli similis. 265. 2.
 S. Francisci oratio breuis, & per totam noctem. 523. 1.
 S. Franciscus quod de vnione regnorum Hispaniae & Lusitaniae praedixerit. 839. 2.
 Fructus timoris filialis 665. 1. bonorum desideriorum. 736. 2.
 Fuga ad virginitatis custodiam necessaria. 281. 2.
 Fulguris velocitas quanta. 553. 1.
 Fumus vanitatem designat 262. 2. vehemens ignem extinguit, & significat B. Virginem.

ginem daemone superantem. ibid.
 Furtum aliquando permitti voluit Vlpianus, vt ludi tollerentur. 490. 2.
 G.
 Gabriel quid significet 377. 1. cur quasi volitans pingatur 378. 2. an supremus angelorum ibi. & 379. 2. sapientissimus & discretissimus 381. 1. cur per Aue salutauerit B. Virg. 401. 1. cur Virginem laudauerit 407. 2. cur gratia plenam vocarit 408. 1. cur in salutando nomen Virginis reticuerit 409. 1. 449. 1. consentium Virg. cur requisierit 467. 1. sub nomine Austri in scripturis designatus 525. 2. eius saluatio vrbano, & cioquens, plena. 408. 2.
 Gabriel & Elizabeth boni Musici. 577. 1.
 Galbanum praesens remedium pro foeminae parturientibus 536. 1. comparatum B. Virg. ibi. & seq.
 Galilea qualis regio 29. 1. duplex ibid. 2. 390. 1. quid significet. 389. 1.
 Gamalielis sententia de Christiana religione. 19. 2.
 Gedeonis milites lagenis vacuis victoria obtinentes quid designent. 618. 2.
 Gemmae ex quibus confectum vas Marianum. 258. 2.
 Genealogia Christi quid exhibeat 202. 2. iunae similis. ibi. speculum vitae humanae 203. 2. cur liber appelleretur 219. 1. triplex. ibi. 1. similis aureae catenae 203. 2. eius nomina omnia mystica, Christo conueniunt. 206. 2.
 Generationes quae Mariam Virg. beatam dicant. 640. 1. 2.
 Gentiles quanti virginitatem fecerint 272. 2. eorum signum quando vriliceat. 740. 1.
 Gentiles quaedam virgines pro virginitate quomodo depugnarint ex Hieronymo. 747. 2.
 Germanorum mos in ducendis vxoribus 322. 1. mulieres comitiis publicis adhibitae. 575. 2.
 Garrulitas & loquacitas non decet foeminas 441. 1. vnde hoc pateat. ibid.
 Gaudium & exultatio ex multis causis fo-

let prouenit. 612. 1.
 Generi nobilitas multum commendat opera 129. 2. aequalitas matrimonio bono necessaria. 321. 2.
 Gladius flammeus Cherubin ante paradysum constituti qualis fuerit. 81. 2.
 Gladius quem Christus missurum se dicit in terram, quis sit. 667. 2.
 Gladio Goliath quomodo nullus alius similis dicatur à Dauid. 689. 1.
 Gloria domus alicuius in quo sita. 64. 1.
 Gloriam celestis cogitatio adiuuentum castitatis. 282. 2.
 Gorgonia Gregorij Nazianzeni soror se dimidia ex parte baptizaram aestimabat, quam diu vir eius non esset baptizatus. 330. 2.
 Granada vrbs quomodo capta. 107. 1.
 Gratia variè accipitur in scripturis 440. 2. eius nomine quid Gabriel in salutatione significarit. 410. 1. 450. 1. 2.
 Gratia praeseruaui B. Virg. à peccato originali, & corruptione 21. 2. in multis est & fuit, sed in Maria singulariter. 421. 2.
 Gratia humana quomodo à veteribus depicta. 413. 2.
 Gratiarum actio utilis fidelibus. 597. 2.
 Gratum bestiarum, in primis aquilae 600. 1. canum 698. 2. equi 600. 1. elephantorum 699. 2. leonum 600. 1. tygridis. ibi. aspidis. ibi. 2. inanimatarum creaturarum 601. 1. eius varij gradus 603. 2. ad eam exhortatio. 601. 2.
 Grauidis mulieribus duobus temporibus motus festinus prohibitus à Medicis. 555. 1.
 Gruum & aquilarum montis Tauri proprietatis. 168. 2. & seq.
 Gregorius Thaumaturgus montes transiit. 395. 1.
 Guilielmus Saxoniae Dux festum Praesentationis Mariae celebrari petiit. 245. 2.
 H.
 Halcyon qualis auis 738. 1. nidificat circa vndas maris, quo tempore illud tranquillum est. ibid. applicatur Christo & cordi humano. ibid.

Haleces sine commixtione maris & foeminae gignuntur. 738. 2
Halma Hebraeis quid signif. 736. 1. 759. 1. 2
Hæretici tribuunt B. Mariæ poenitentiam à peccatis quibusdam 75. 1. Laurentanam historiam irrident 397. 1. superbi vocantur à B. Virg. 677. 2. & seq. à patribus vocantur idololatæ, benefici, zizania lupi, adulteri, vespertiliones, fungi terrestres & aliis nominibus 678. 1. 2. item vulpes 679. 1. Absoloni similes 680. 1. item conuiuis regis Balthasar ib. 2. fugiunt tritas Parum vias 681. 1. hypocritis amantissimi 681. 1. comparati prophano Esau. ibid. capiendi & tractandi vt vulpes 683. 1. conburendi. ibid. terra sunt quæ spinas & tribulos gignit. ibid. à Deo sæpe puniti 683. 2. equites nigri equi in Apocalypsi 684. 1. statim initio extirpandi. ib. 2. diuites se gloriantur & quomodo 705. 1. eorum varij errores 681. 2. impudentia & impietas refutatur 409. 2. 432. 2. impostura. 679. 1
Hæreticorum in impugnanda Mariæ Virginitate varij conatus 802. 2. refutantur argumenta. 803. 2. & seq.
Hæreses cunctas quomodo B. Maria interemisse dicatur. 185. 2
Hebræi duplici modo redempti 28. 1. stellas habent pro insigni nobilitatis 126. 1. habebant duo anni principia 385. 2. decem nominibus Deum appellabant 656. 1. decem beneficiis à Deo affecti 673. 1. & seq. ingrati ib. 2. poena corum 674. 2. conamentum de quodam Isaie filio refellit 761. 1. arcanum reconditissimum 7. 2. duplex mēsurā, vulgaris & sancta 73. 1. cum ijs egit Deus, sicut iudex cum adultera prægnante 204. 1
He litera apud Hebræos quid signif. 636. 2
Hebron ciuitas sacerdotalis. 531. 1
Herculis columnæ iuxta Hispaniam. 515. 1
Herodes vulpes à Christo appellatur 612. 1. typus hæreticorum. ibid.
Henrici II. Imp. & Cunegundis vxoris eius castitas virginialis. 315. 2
Hilaritas in bene agendo exhibenda. 617. 2
Hispania immunis ab hæreticis ob inquisitionis vsum 682. 2. eius laus. ibid. 683. 1. celebrat festum Expectationis B. V. 730. 2.
Homo arbor inuersa 39. 1. quot diebus coalescat in vtero antequam perficiatur 477. 2. duplex, interior & exterior 693. 2. eius corpus quadrigæ comparatur à Platone 393. 2. in iudicando familiaris radiis solis per vitrum splendentibus. 314. 2.
Homines nascuntur sub dominio temporis 384. 2. omnes transgressores, & quomodo 20. 2. duas habent tribulationis portas 30. 1. facilius conteruntur de peccatis homicidij & aliis, quam de libidine. 279. 1
Homo etiam non peccans, meretur naturaliter, & cur. 835. 2
Homicidium permissum: ad vitandum adulterium. 490. 2
Hieronymus excusat se, quod mulieribus scripserit 575. 2. & de familiaritate cum S. Paula. 559. 1
Horologium Achaz, B. Virgo 499. 2. quis inuenerit. 266. 1
Hortus Hesperidum à dracone custodiebatur, & cur, quidue designet. 458. 2. & seq.
Hugonis de S. Victore sententia de matrimonio Ioseph & Mariæ. 288. 1
Humilitas vox ambigua 623. 2. quid per vocem humilitatis intellexerit B. Virgo in suo Cantico. ibid. & seq. habet duos respectus 700. 2. remedia ad humilitatem comparandā 650. 1. eius præmia 700. ib. triplex est, coacta, spontanea, honorata 471. 2. vbi natus 472. 1. eius augmentum sanguinis nobilitas. 129. 2
Humilitas insignis B. Virg. 468. 2
Humiles non delectantur laudibus 444. 1. 588. qui dicantur 700. 1. cur eos Deus exalta. 701. 1
Humiliatio via ad humilitatem. 694. 2
 l. licet

I.

I Litera Virgilio celebrata 172. 1. symbolum adultæ ætatis. ibid.
Iacob angelum vincens claudus factus, quid significet 225. 1. fuit Christi figura ibid. 2. creditur sanctificatus in vtero matris 279. 2. eius fortunatus aduentus in domum Laban 562. 1. ei promissa incarnatio Christi. 719. 1
Iacobus Apostolus templum ædificauit in honorem B. Virg 644. 1. sanctificatus in vtero matris. 297. 1
Iacobi hæretici signum de annunciatione B. Virgini facta ad puteum. 399. 1.
Iehoua nomen Dei ineffabile 656. 1. quatuor literis scriptum. ibid.
Ieroboam filius Salom. quomodo depositus. 698. 1
Iephte votum imprudens impiè impletum 252. 1. eius filia tristitia quod sterilis esset moritura & virgo 266. 2. applicatur præsentationi B. Mariæ quam Ioachim fecit. 252. 1
Ieremiæ vaticiniū de idolis ruituris cum Virgo pareret. 741. 2
Iesu nomen olim multis datum sed in figura. 221. 2
Iesabel mulier flagitiosissima. 234. 1
Iesse binominis. 231. 2
Iedephensi Episcopi diligentia in propugnanda Mariæ virginitate. 727. 2.
 328. 1.
Ilyria sycophantia. 397. 1
Impiorum animas quibus modis Deus dispergat. 690. 2
Imago B. Mariæ merito humeris portatur à fidelibus 200. 1. honoratur à quibusdam Turcis. 641. 2
Imperatores soli, & virgines Vestales apud Rom. intra mœnia vrbs sepeliebantur 290. 1. Victores urbem ingredientiæ monetam eudebant, & in populum spargebant. 544. 1
Inermatio Christi miraculorum maximum 488. 2. magna Dei misericordia

662. 1. per brachium Dei facta dicitur & cur 668. 1. etiā ante Abrahami tempora promissa 717. 2. iuramento diuino confirmata, & cur 720. 1. in illa mirabilis Dei potentia. 668. 2
Incredibilia tria à Deo facta, quæ credit mundus, ex Augustin. 701. 2
Infantes in vtero quomodo constituti. 570. 1.
Ingrati taxantur. 607. 1. 598. 1. 2
Ingratitudo quale vitium 598. 1. ab ipso Lucifero mutuata. 607. 2
Inuentoribus rerum magni honores habiti. 269. 1
Inanes qui dicantur in Cantico B. Virg. 7. 9. 1.
Indicæ mulieres olim & nunc cum defuncto marito exultæ in signum amoris. 313. 2
Intellectus B. Virg. nullis erroribus obscuratus, & cur. 186. 1
Inuocatio B. Virg. vtiis peccatoribus & iustis, & militibus. 417. 2
Ioab recusat bellare sine Dauid, & cur, quidve doceat. 589. 1
Ioachim. vide Anna & Ioachim.
Ioannes Baptista in vtero sanctificatus per Visitationem B. Mariæ 543. 1. idque voce B. Virg. 561. 1. liberatus à peccato originali in vtero 537. 1. 563. 1.
Propheta factus 568. 2. opponitur Adadamo 569. 2. quomodo exultarit in vtero Elisabeth 570. 2. comparatur Moyse quoad vocationem 563. 1. non fecit signa 564. 1. eius magnum encomium 385. 2. exultatio qualis in vtero 597. 1. in eo acceleratus vsus rationis ibid. 2. & seq. quomodo Christū nescisse se dicit 569. 2. eius digitus quanti faciedus 564. 1. arcus cœlestis. 538. 1
Ioanni Damasceno abscissa manus restituta à B. Virg. 328. 1
Ioannes Euangelista templum consecrauit B. Virg. 649. 1
Iobi vxorem cur diabolus non occideret. 317. 1.
Ioram rex impius. 233. 2
Iosaphat rex pius 293. 2. in quo reprehens.

benfus. ibid.
Iosephi quatuor valde illustres in sacra Scriptura. 363.2
Ioseph Patriarcha variè tentatus à Domina 369. 1. nomine Berapidis cultus ab Aegyptiis ibid. 2. eius venditio & seruicus 14. annorum, Christi aduentum retardauit per 14. generationes, iuxta Rupertum 216. 2. eius castitas 364. 1. pulchritudo 368. 1. laus à continètia 357. 2. alia plura de illo 370. 1. & seq.
Iosephi ab Arimathia fortitudo. 369. 2
Iosephi Barfabe iustitia. ibid.
Ioseph Sponsus Mariæ annulum tradidit Mariæ 288. 1. pallio eam cooperuit ibid. ætatis anno post quadragesimum fuit desponsatus 290. 1. verus maritus Mariæ etiam absque copula carnali, & quomodo 286. 1. non accepit Mariam in domum suam statim à desponsatione 291. 1. nobilissimus, vt potè de domo Dauid 296. 1. integerrimæ vitæ ibid. sanctificatus in utero matris 297. 1. coniugem aliam non habuit ante B. Virg. sed virgo fuit 298. 1. & martyr sicut Beata Virgo. ibid. 2. non poterat intueri vultum Virg. 299. 1. mortuus ante Christum 300. 1. ab angelo præmonitus de morte sua 301. 2. resurrexit cum aliis tempore resurrectionis Christi 303. 1. potest ad intercedendum & obtinendum ibid. 2. faber lignarius fuit 306. 1. ab æterno prædestinatus 323. 2. vir plane 324. 1. secreti tenacissimus custos 327. 1. sanctitate omnes alios antecellit 328. 2. 335. 2. à Deo præparatus vt esset aptus coniunx Mariæ 329. 1. an dubitarit aliquando de vxoris suæ Mariæ castitate 344. 1. comitatus vxorem ad Elisabeth 348. 2. rectè pater Christi vocatur 355. 2. tutor Christi pueri sedulus 356. 2. comparatur cum Iosepho Patriarcha 363. 2. dissimilitudo tamen quedam inter ipsos 372. 1. Virgo 366. 1. eius genealogia eadem quæ & Mariæ 125. 1. patria Nazareth

249. 1. pater quis 295. 1. Zelotypia 298. 2. verisimilis moribundi prolopopocæ 301. 2. septem dolores 303. 2. & seq. miracula ibid. ipsi obediunt omnia 361. 1. confortio vxoris ad fastidium perfectionis euentus 312. 2. temperantia 370. 1
Ioseph & Maria duæ animatæ citharæ. 324. 2.
Iosias pietatem Dauidis & Ezechie reuocauit. 235. 2. & seq.
Iosue & Caleb quo artificio terram promissionis commendarint. 195. 1
Ira Dei fluctibus comparata. 199. 2
Iris lunoni olim appicta quid 619. 2. eius splendorem admiratus Salomon 716. 2.
Isaac typus Christi 223. 2. vnde dictus 401. 2. promissa incarnatio Christi. 718. 2.
Isaac & Iacob quid designent. 229. 2
Italia quomodo cum hæreticis agat 683. 1
Iucunditas finem amarum adferens. 708. 2.
Iudas cur in genealogia Christi ponatur cum sit quarto loco natus 226. 1. Christi figura ibid. 2. confessionem significat 228. 1. ad Thamar ingrediens quid doceat 228. 2. & seq. & eius posteri quomodo semper scriptum tenuerint 229. 1.
Iudæi superbi vocantur à B. Virg. 673. 1. quomodo Christum interfecerint ibidem. decem beneficiis affecti à Deo ibid. ingrati 674. 1. poena eorum ib. 2. ipso festo Paschæ puniti 675. 1. factentes ibid. 2. contemptri 676. 1. stupidi ibid. dispersi ibid. 2. depositi. 698. 1
Iudicis cuiusdam memorabilis sententia. 193. 2
Iudices ob iustitiæ opera commendabiles. 213. 1
Iudicium temerarium fugiendum exemplo Ioseph 352. 2. & seq. eius causæ 354. 2. errores variorum ex eo. 353. 2
Iudicium hominum simile pluuiæ. 534. 2.
Iudith figura Mariæ 18. 2. pudica & solitaria

caria 400. 1. eius scandala deceperunt Holofernem. 473. 2
Iulianus & Basilissa coniuges, virgines 316. 1.
Iulianus Imp. quomodo punitus ob blasphemiam. 133. 1
Iunonis simulachrum ex cypresso olim fiebat 85. 1. quomodo pingebatur apud Gentiles. 516. 1. 619. 2
Iupiter quid faciat in cælis iuxta fabulas 309. 1.
Iuramenta antiquitus fiebant super altari. 241. 2
Iurare an Deo conueniat 721. 1. cur Deus addat iuramentum promissionibus suis. 722. 1.
Iurisperiti duplicia bona statuunt. 309. 2
Iustiniani Imperat. lex pro virginibus. 273. 1.
Iustus sub lege etiam purgatis non patuit ianua cæli. 493. 1
Iustitia bifariam accipitur 342. 1. ipsa & misericordia Dei quasi frater. 474. 2
Iustificationis requisita. 833. 2

L.

Laban mundi typus. 724. 2
Labores in via Dei viriliter aggrediendi, vt victoriam obtineamus 266. 1. 2. figura de hoc Moyses & coluber verus in virgam. ibid.
Labyrinthus qualis & vnde dictus. 620. 1.
Lacedæmonij eases inuenerunt. 260. 1
Lacæna cuiusdam dictum de filiis suis. 517. 2.
Latrunculariæ Iudæ, & eius mirabile quiddam. 428. 2
Laudari à viro laudato, pulchrum, contra verò, turpe. 4. 1
Laudes tempestati similes. 444. 2
Laudes B. Virg. à nemine explicari rectè possunt. 461. 2
Laquei peccatorum sæpè habent suas illecebras, quibus detineantur. 689. 2
Lamina quædam mirabilis inuenta tempore Irenes Imp. de Christo. 741. 2

Lauinia Latini regis filia Beatam Virginem in aliquibus adumbravit. 462. 1.
Lauretana domus: vide domus conceptionis Christi.
Latro non ascendit in cælum ante ascensionem Christi. 838. 1
Lazarus & alij suscitati bis mortui. 72. 1
Latitia vana redarguitur. 621. 2
Legati sapientia necessaria. 381. 1
Legati stulti variæ comparationes. ibidem 2.
Leo Inonomachus Imp. quomodo punitus ob sacrilegium. 133. 1
Leo album gallum timet. 147. 1
Leonum gratitudo. 600. 1
Lepores timidissimi 451. 2. auditum habent acutissimum. ibid.
Leuiathan dæmonem designat. 195. 2
Leui tria signif. 273. 2
Lex Dei, optimus consiliarius. 699. 1
Lex militarium religionum 197. 1. de auiibus in arbore nidificantibus an sint domini, cuius est arbor. 537. 1
Liber quid signif. 218. 2
Liber vitæ qualis. 188. 1
Liber vitæ & Christus duo libri præstantissimi. ibid.
Liber conscientie. 189. 1
Liber sacre Scripturæ ibid. præscientie Dei qualis. 724. 1
Liber legis in triumpho ductus Romæ. 221. 1.
Liber quid designet. ibid.
Liber generationis Iesu Christi liber vitæ. 191. 1.
Liber rationum. 194. 2
Liber sæpè cor humanum designat. 192. 1.
Libellus repudij an secretò dari potuerit. 351. 2.
Libido tria habet inferno similia 282. 2. eius varia nomina ob mala quæ gignit 126. 2. magna vis. 279. 1. 2. & seq.
Liberum arbitrium. 610. 1
Lilium symbolum virginitatis, & spei. 726. 1. 720. 2. sex habet folia candida. 728. 1.

261.1. reliqua eius descriptio ibid. eius proprietates 34.2
Lueta singulari Mariani nominis scitent mysticis. 159.2
Lothos arbor iuxta domum Vestæ antiquus posita, quid designet 233.1. qualis arbor. ibid.
Lucerna & ignis semper in tabernaculo, quid signif. 67.2
Lucifer velut Narcissus propriam pulchritudinem considerans, sui ipsius amore peritit 66.1. suis artibus superatus est 688.1. eius varia nomina. 637.1 cogitationes. ibid.
Lusta Iacob cum angelo quid significat. 225.1.
Ludi prophani quam perniciosi 490.1. interdicti in Hispania ibid.2. quanto pere sacerdotibus vitandi. ib.
Luna breuissimo tempore cursum suum peragit 261.2. comparatur B. Virg. ib. 143.1. eius velocitas. 56.2
Lunam B. Virgo sub pedibus, ambitiosi & avari super caput ponunt. 13.1
Lunatis vnde disti. 144.1
Luscinia quando potissimum cantet. 486.1.
Lutherus refellit 182.1. 187.1. eius dictum de B. Virginis immaculata conceptione 644.2. impietas. 651.2
Lux ante solem creata, Mariam significat. 49.1
Luza ciuitas mutato nomine Bethel dicta, quid signif. 149.1
Lycurgi scitum factum quo parentibus filios bene educare suavit 253.2. eius lex de vxorum dote. 322.1

M.

M litteram Misseni in scutis sculperet soluti, & quare 171.2. stultitiæ symbolum ibid. de ea, quæ Hebræis Mem dicitur, notabile quiddam. 760.2. 767.2.
Maetina Torquati vxor præ clausuræ amore expirat, deque ea memorabilis narratio. 400.1

Magdalena in horto prohibetur tangere Christum, & quare. 242.1
Magnificat Cantici Mariæ excellentia. vide Canticum B. Mariæ.
Magnitudo Sanctorum diuersa. 496.2
Magis creditur duobus affirmantibus, quam mille negantibus. 225.1
Magna quæ Deus fecit B. Virg. 652.2. & seq.
Maio mense olim prohibitum nuptias contrahere. 322.1
Malum granatum qualis arbor 88.2. typpus Mariæ ibid. 2. eius flos rubicundus & diademate coronatus. ibid.2
Manasses rex flagitiosiss. 152.2. conuersus. ibid.
Mancipia quomodo signari soluta. 274.2
Manichæus hæresiarcha excoxiatus. 683.2.
Manus porrectio stipulationis & promissionis signum. 669.2
M. Marcellus fleuit Syracusas antequam caperentur. 351.2
Mare imago B. Mariæ 174.1. eius nomenclatura B. Virg. conuenit 173.1. 784.1. eius nauigatio multis periculis exposita. 176.1
Mare mortuum imago peccatorum 692.2. eius descriptio & nomina. ib.
Mare rubrum in 12. diuisiones diuisum, iuxta quosdam. 150.2

Maria in genere.

Excellentissima inter omnes creaturas 12.2. quam Deus cum singulari voluntate contempletur 13.1. excellentissimis donis ornata 15.1. similis herbæ folis 40.1. immunis à lege corruptionis 41.2. Dei imago præcristissima 52.1. 56.1. 66.2. domus Dei 64.1.2. vera Pandora poetarum 67.1. dormiens plus contempletur, quam alij vigilantes ib.2. sanctum sanctorum 70.2. non est metienda more aliorum hominū 71.1. virgula fumi ibid. Phoenix 85.2. sine omni peccato 97.1. pulcherrima 159.2. prudentissima 446.2. obediens 468.2. humæ

humilis ibid. laudanda ob tres causas 639.1. an sola fuerit fide immobilis, in die parasceues 650.2. non præfedit in Concilio Apostolorum, & cur 185.2. cunctas hæreses quomodo interimit ibid. curnomen non mutatur 241.1. norma viri sui 330.1. electa ab æterno 98.1. Prophetissa, & rerum naturalium peritissima 183.1. non dubitauit de incarnationis mysterio 182.2. Christo vicinissima 177.1. laudatur à gentibus 641.1. à ludæis 644.1. hæreticis, angelis, fidelibus 640.1. & seq. diuinitus edocta 186.1. dissimilis aliis mulieribus 399.1. inuocanda à iustis & peccatoribus 417.2. disertissima oratrix 711.1. excepta à lege communi 754.1.2. prophetissæ nomine designata ab Isaia 765.2. & seq. eius nobilitas maxima 126.1.2. & seq. non solum à stirpe auorum, sed maximè à virtutibus 130.1. pulchritudo qualis 161.1. quæ neminem ad libidinem excitauit 162.1. nomen valde conueniens 166.1. eius dignitas quanta 7.2. nominis arcana 17.2. variæ significationes 178.2. 186.2. & seq. eius nomen simile nomini Iesu 449.2. opponitur Euz 578.1. pulchritudo variè depicta 451.2. 461.2. fecunda virginitas 743.2. in eam tanquam in mare influit omnis plenitudo gratiæ 172.1. sanctitate superat omnes Ecclesiæ ordines. 1.1
Maria hortus vocatur 786.2. petra 794.2. conchylio comparatur 787.1. eius virginitas à patribus vnanimiter asseritur 788.1. an semper etiam mente virgo fuerit. 810.1.2
Maria redempta à Christo 828.1. fuit baptizata ib.2. iustificata 831.2. cur mortua cum non peccarit. 836.1
Mediator quomodo quis esse possit 834.2
Molimeus hæreticus negat B. Mariam in partu virginem mansisse. 803.1

Eius Tituli & Epitheta.

Abyssus inscrutabilis 1.1. secunda Eua 7.1. secunda sabbati 7.2. initium ope-

rum Dei 12.1. ciuitas munita & ornata 297.1. à Deo ædificata 31.1. Sapphyrus 33.1. fol. 57.2. & seq. ficus 87.2. palma 89.1. primogenita redemptoris 97.2. electa ab æterno, vt esset mater Christi 98.1. aurora 141.2. 778.1. luna 143.1. fol. 145.2. castrorum acies ordinata 147.1. nouus mundus abbreviatus 650.1. sabbatum delicatum ibi. balsamum 200.1. vas admirabile & singularis excellentiæ 257.2. & seq. nubes 781.1. speculum 783.1. liber non legibilis 3.1. etiam angelis ibid. liber omnis mendicæ expers 23.1. pulcherrimè exaratus ibid. & seq. 189.2. vrbs fortitudinis 271. paradysus voluptatis 83.2. horologium Achaz 499.2. vexillum 500.1. Domina cœli & terræ 179.1. stella maris. 1751

Figura & præsignationes.

Iudith 18.2.42.2. liber signatus septem sigillis 23.2. Maria soror Moysi 18.2. 134.2. arca testamenti 31.2. thronus Salomonis ibid. thronus Apocalypseos ibid. Sapphyrus 33.1. nubes seu columna ignea 33.2. tabulæ decalogi 34.2. Esther ibid. & 44.2.179.2. arca Noë 35.2. columba emissa ex arca 36.1. abacus Dauidis ibid. tabernaculum Ezechielis 70.2. porta Ezechielis 769.2. & seq. paradysus terrestris 76.2. & seq. 81.2. porta clausa Ezechielis 82.1. Sara, Rebecca, Rachel, Abigail, &c. 134.2. 652.2. virga Aaron 138.2. virga Iacob 152.2. arbor vitæ 199.2. rubus ardens 775.1. item variæ figuræ vno loco congestæ. 648.1. & seq.

Prædestinatio.

Similis Prædestinationi reliquorum sanctorum 6.1. differt in nonnullis ibid. electio eius excellit. creaturarum quarum cunq; prædestinationem, ibid.2. secundum locum prædestinationis obtinet post Christum 7.1. & immediatum 8.1. nunquam diabolico dominio subie-

subiecta 9.2. 10.2. peccato originali caruit 10.1.2. quomodo ab illo exempta 20.1.2. simili de laratur ibid. 30.1. singularis eius prædeterminatio præ aliis hominibus, & quomodo 10.1.13.1. mater Dei prædeterminata etiam ornata fuit charismatibus diuinis 15.1. 652.1. coadiutrix & comes Christi indiuidua in redemptione generis humani 15.2. & seq. idque fuit valde conueniens ex sententia S. Bernardi. 18.1.

Conceptio.

Conceptionis immaculatæ doctrina à Deo est 10.1.2. 20.1. variè oppugnata ibid. à Deo occultata 23.2. nec ab Ecclesia definita, & cur 24.1. duplex eius doctrinæ via 25.1. quomodo exempta à lege communi 25.2. præfigurata in Hester langente sceptrum Assueri 26.1. in arca testamenti 31.2. aquis Iordanis 32.1. throno Salomonis ibid. 2. Esther 35.1. arca Noë ibid. 2. arce Ionathæ 36.2. arca David ibid. Lamina summi sacerdotis ibid. terra sacerdotali 37.1. seruo Iob ibid. cœlesti Hierusalem ibid. turri David ibid. collo sp̄sæ 38.1. lilio ibid. 2. comis sponsæ 39.1. equitatu Pharaonis 40.1. calceamentis filiz Principis 41.1. intellectui humano incomprehensibilis 60.2. nihilominus redempta, etsi non peccauerit 89.2. variæ rationes huius doctrinæ 95.2. Festum huius rei primum celebratum in Anglia 103.2. argumenta quædam contra hoc dogma 104.1. miracula id comprobantia. 106.1

Natiuitas.

Patribus prænunciata 134.2. ab angelis prædicta 135.1. quando nata ibid. 2. cur in Septembri, & vindemiæ tempore. 136.1. cur die Sabbati 137.1. vbi nata ib. Festum eius rei quàm antiquum 138.2. natiuitas eius sanctior, quàm aliorum Sanctorum exitus 147.2. genealogia

fuit præfigurata per scalam Iacob 202.1. idem nomen semper retinuit, & cur. 241.1.

Præsentatio.

Ab hæreticis irridetur 244.1. probatur testimoniis Patrum ibid. an in templo habitauerit 246.1. an in sancto Sanctorum 247.1. quindecim gradus expedite ascendit 248.2. quid hoc portenderit 262.1. trima tantum 248.2. quæ eius exercitia fuerint in templo 249.1. cibus ab angelis ministratus ibid. septè à Deo quotidie petiit 250.1. cõuenientissimè habitare debuit in templo 256.2. illa oblatio sui ipsius Deo gratissima 261.2. emisit prima votum virginitalis 266.1. & seq. quantum opus hoc fuerit ibid. quando hoc fecerit. 269.2

Desponsatio.

Huius rei historia ex Nicephoro, Niseno, Damasceno & aliis narratur 284.1. 2. & seq. annulū accepit à Ioseph 288.2. fuit inter eos matrimonium ratum 287.1. sed non consummatum 286.2. 287.1. pallio quoque fuit à Ioseph cooperta. 288.2. anno ætatis 14. fuit desponsata 289.1. vtrum Ioseph statim tradita ib. huius matrimonij figuræ 310.2. sponsum suum flagrantissimo amore profecuta est 313.1. 330.1. sex prærogatiuæ huius matrimonij 311.1. & deinceps causæ variæ 317.2. & seq. eius æqualitas. 323.1

Annunciatio.

Est ineffabilis 373.1. fit ab angelo non ab homine 375.1. sub specie corporea 376.1. diligenter descripta ab Euangelista 382.1. eius rei figura præcessit in Abraham & Eliezer seruo eius 383.1. quo anno mundi facta 385.1. mense Martio ibid. quarto mense à desponsatione Mariæ cum Ioseph 386.2. vicissimæ sexta Martij, feria sexta 387.1. media nocte completa 388.1. in Galilæa ibid. 2. in

2. in ciuitate Nazareth 390.1. cohabitante cum ea Ioseph 398.1. qualis eius turbatio ad salutationem angeli 444.2. non dubitauit de verbis angeli 454.1. & seq. vera mater Christi 505.2. mater sui patris 514.1. mater Dei. 517.1

Concipiens.

Sanguinem purissimum ministravit conceptioni Christi 481.1. cuius in naturalibus præbet exemplum auis quædam dicta Ormomegia ibid. duo errores circa illam fugiendi ibid. 2. nec sustinuit tædium morte aliarum grauidarum 484.1. 534.1. cognouit se non sibi soli, sed salutis orbis parituram 485.1. iussit & exultauit in conceptione sua 490.1. huius rei gratia vocatur ab Apostolo signum magnum 494.1. 2. & metitè, stupet enim Rhetor, Diabolicus, & alij, &c. ib. 2. & seq.

Visitatio.

Quando facta 530.1. an sola fuerit Beata Virgo ibid. 1. vtrum adfuerit Elizabeth parienti 532.1. 2. non sensit tædium grauidarum mulierum 534.1. cur Elizabeth visitarit 535.1. cur festinarit 556.1. cur & quomodo salutarit Elizabeth 561.1. 2. an & Zachariam salutarit ibid. 2. optimum ordinem seruauit in suo Cantico 661.1. cur festum Visitationis celebretur in Iulio, cum facta sit in Martio 533.1. huius figura est translatio arcæ in domum Obededom. 535.1

Marcus Lepidus tutor filij regis Ægypti nomine pop. Rom. 356.2

Masculus plorans profert A. fœmina plorans profert E. 401.2

Matthæus quis & qualis fuerit 205.1. diuersam in Luca genealogiam Christi narrat 241.1. in sua genealogia multas hæreses extirpat. 222.1

Matrem Dei esse miraculum maximum 514.2. eius varia dignitas. ib. & seq.

Matrimonium vt foelix sit quid desideretur 321.1. eius triplex bonum 438.1. inæqualitas vitanda 322.1. consensus necessarius. 457.1

Mel quomodo ægrotantibus amarum 189.2. nunquam in sacrificio oblatum, & cur. 621.2

Melchisedech vtrum fuerit angelus. 218.2.

Melitenisium error ex temerario iudicio. 353.1.

Menelaus vasa sacra rapuit. 257.1

Mensura apud Hebræos duplex vulgaris & sancta. 73.1

Mercatoris cuiusdam factum. 303.2

Michael vtrum primus angelorum 380.2.

Minerua ex cerebro Iouis sine matre nata. 740.1

Minotaurus cuius rei symbolum. 327.2

Miracula dupliciter dicta. 498.2

Miracula quædam de S. Ioseph 304.1. in conceptione Christi. 488.2

Miracula in imagine B. Virg. Constantinopoli 650.2. in præsentatione Mariæ. 248.1

Miraculum maximum B. Virgo. 798.2

Mirmidones ex formicis. 740.1

Misericordia Dei quid 661.2. & seq. Christo specialiter conuenit ibid. eam non exercuit ante incarnationem. ibid.

Modus quo formatum fuit corpus Christi in vtero Virg. 480.2

Modestia virginibus necessaria. 277.2

Monastica vita quam maximè eget prudenti regimine. 255.1

Moniales Ord. immaculatæ Conceptionis Mariæ. 649.2

Montanus hæresiarcha seipsum suspendit. 683.2

Mortui patrociniū B. Virg. implorant. 639.1.

Moyse ob incredulitatem non potuit ingredi tectum fœderis Domini 60.1. primum suum librum Genesim inscripsit, & cur 219.1. infans diadema Pharaonis pedibus conculcans quid notauerit. 262.1

Moyſes comparatur cum Iſoanne Baptiſta 563.2. excepit B. Virginem à lege quendam communi. 754.1. eius nobilitas quando cœperit 132.1. ei promiſſa Chriſti incarnatio. 719.1
Mulier vnde dicta 573.1.2. eius & ſerpentis antipathia. 19.1
Mulier pulchra, diaboli ianua 156.2. bonarior Phœnicæ 775.1. eius ornatus ſilentium. 440.1
Mulierum familiaritas pernicioſa 574.1. 199.2. quarundam inſignium nomina & exempla. 775.1
Mulier in Apocalypſi. quomodo. euadat draconem. 92.1
Mulieres Aegyptiæ colebant virginem cum infante 641.2. earum ſuperſtitio. 524.2.
Mulieres. ſæpè: viros circumueniunt. 769.2.
Mundus ſimilis ſtatuae Nabuchodonofor 202.2. labyrinthus 620.1. eius amatoribus accidit. idem quod Iacob Patriarchæ. ibid.
Mundi pulchritudo 461.1. ſex ætates 137.2. promiſſiones fallaces & amaræ 724.2. vinum. cauendum. 310.1

N.

Nabuchodonoforis ſtatua. quid deſignet. 224.1.
Nardus qualis herba. 476.2. figura humilitatis B. Virg. ibid.
Nathanis prophetæ prudentia. 382.1
Nautarum. exemplo prudentiam in rebus agendis adhibenda 460.2. præſagia, cum vident ludentes. delphinas. 491.1.
Nazareth. quantum diſtet. Ieroſolymis. 390.2. glorioſior terreſtri paradifo 392.1. eius deſcriptio. 394.2.
Nazaræi quales. 393.2.
Negatiua in controuerſis difficilis probationis. 14.1
Negligentia. in bonis operibus. vituperanda. 554.1.
Negotia. diligenter diſcutienda. ante-

quam de iis iudicemus. 352.1
Neomeniæ feſto ſucceſſit feſtum Natiuitatis B. Virg. 159.2
Neſtorius reſutatur Mariam Dei genitricem negans 509.1. 512.1. mortuus lingua vermibus corroſa. 684.1
Niloſſeni reſponſio ad quæſtionem Amariſi regis Aegypti. 412.1
Nobilitas iuxta quosdam parum facit ad rem 128.1. eſt tamen magni faciendæ 129.2. eius inſigne apud Hebræos. ſtella 126.1. apud Rom. luna. in calcæis. depiſta ibid. 2. ab alijs ſub lucis metaphora deſcripta. ibid. 1. quænam vera. 127.2. eſt humilitatis augmentum. 129.2.
Nobilitas Mariæ. maxima. 125.2. & ſeq.
Nocè promiſſa incarnatio. 717.2. 718.2.
Nomen Dei. eſt. verbum. incarnatum. 657.1.
Nomen Domini inuocare quid ſit. 658.1
Nomina à Deo impoſita & ab hominibus quomodo diſſerunt. 178.2.
Nomina ſacræ Scripturæ non otioſè tràſcurrenda. 206.1.
Nominum impoſitio. debet iſiſ. rebus conuenire. 165.2.
Notitia ſui ipſius quantum bonum. 525.1.
Nouitas Sanctis Patribus. valde. inuiſa. 681.1.
Nouitates in partu. Virg. quæ. 769.1
Nuntij præcipua rerum agendarum inſtrumenta 381.2. qualem miſerit Abraham, cum filio. vellet. vxorem. quæreret. ibid.
Nuntij imprudentis comparatio cum tribus. 381.1. & ſeq.
Nubi ſimilis B. Virgo. 33.2.
Nuph Abbas ab angelis cibatus. 249.1.
Nuptiis comparatur Chriſti incarnatio. 486.2.
Nux quos habeat proprietates. 139.2.

O.

Olitera graviditatem præſertit 730.2. quid deſignet. ibid.
Obedientia inſignis B. Virg. 468.2. maior obedientia Abraham. 469.2.
Obiectio hæreticorum contra B. V. triplex. 512.1
Oblucationes hominum quantopere fugiendæ. 278.2.
Obumbrare propriè dicitur de viro vxorato. 466.2.
Oſtauiani Imp. ſymbolum Delphinus anchoram amplexans. 447.1
Oſto ſtupenda myſteria nunciata Mariæ ab angelo. 581.1
Oſcolampadij hæretici locus in laudem B. V. 645.1 & ſeq.
Oſſicium patris alere filium 361.1. optimè id impleuit Ioseph. ibid.
Olympias mater Alexandri Magni 483.2. & ſeq. comparatur aliquatenus B. Virg. ibid.
Olympi. montis altitudo. 77.2.
Onychinus gemma tremulos faciens oculos. 259.2.
Oracula varia Sibyllarum. 642.1
Ordo aurci velleris in honorem B. Virg. inſtitutus 649.1. item Cluniacenſis, Præmonſtratenſis, Carmelitarum, Seruitarum, & aliorum. ib. 1. 2.
Opera ſex dierum. Mariam ſignif. eique aptantur. 49.1. & ſeq.
Ordo debitus non peruertendus. 379.1
Originale peccatum error in principio creationis humanæ 10.2. quomodo ad hominem perueniat ſimili egregio declaratur 20.1. ſimile lepræ 26.1. ianua omnis erroris 186.1. eius doctrina à multis hæreticis oppugnata 20.1. eo caruit B. V. 186.1.
Oromegia auis. quomodo concipiat. 481.1.
Oromella auis Arabiæ. 739.2.
Oſculari manus loco ſalutationis prophanum & gentile eſt. 562.1
Otium virginibus fugiendum. 276.2.
Oui perditæ. cur. homo comparatus. 10.2.

P.

Palladis fortitudo draconem vincens. fabula. B. V. applicata. 19.11
Palma qualis arbor 89.1. 311.2. ſymbolum iuſtitiæ 113.1. typus B. Virg. 89.1
Pandora quibus donis à dijs affecta 259.2. applicatur B. V. ibi.
Panthera quale animal. 571.2.
Papa non poteſt ſe ſubiicere Imperatori. 93.2.
Parabola Euangelica de debitore. oſtendit Deo exoſam eſſe tyrannidem. 217.1.
Paradiſus terreſtris deſcribitur 77.1.2. maledictioni non fuit obnoxius 76.2. deſignat B. Virginem 81.2. quando creatus 83.1. ab Origene & Philone negatus 75.2. eius amœnitas. 78.1.
Paradiſus ſecundi Adami i. Chriſti Maria. 83.2.
Parentes prohibentes filios à ſtatu religioſo, ſimiles Pharaoni & quomodo 256.1. deſormes filios offerentes taxantur 254.2. probi ſæpe improbos generant filios 233.2. exemplo Ioaſchim & Annæ optimè monentur. 251.1
Parentes B. Virg. cur non nominati ab Euangeliftis. 134.1
Parmenianus hæreticus diſcerptus à canibus, quibus Euchariftiam proiecerat. 683.2
Pariſienſis ſchola decernit immaculatam B. V. conceptionem. 105.1
Patres B. Virginem primam vouiſſe virginitatem affirmant 267.1. & ſeq. quibus epithetis B. Virg. honeſtarint 268.1. varijs encomijs fidem Virg. celebrant. 47.1. 645.1. & ſeq.
Patres Mariæ Virginitatem nunquam violatam conſtanter affirmant 788.1. eorum de ea re teſtimonia. ibid. & ſeq.
Patribus antiqui Teſtam. prænuſciatus ortus B. Virg. 134.2.
Paulus Eremita. ab angelis cibatus. 249.1.
Paulus vas electionis, vt præberet potum gentibus, Maria vas, vt præſter potum Dei filio. 258.2.
Pavo diuitiarum ſymbolum 351.1. & turperbiæ. 217.2.
Paulus.

quomodo concipiat. 481.1.
Oromella auis Arabiæ. 739.2.
Oſculari manus loco ſalutationis prophanum & gentile eſt. 562.1
Otium virginibus fugiendum. 276.2.
Oui perditæ. cur. homo comparatus. 10.2.

P.

Palladis fortitudo draconem vincens. fabula. B. V. applicata. 19.11
Palma qualis arbor 89.1. 311.2. ſymbolum iuſtitiæ 113.1. typus B. Virg. 89.1
Pandora quibus donis à dijs affecta 259.2. applicatur B. V. ibi.
Panthera quale animal. 571.2.
Papa non poteſt ſe ſubiicere Imperatori. 93.2.
Parabola Euangelica de debitore. oſtendit Deo exoſam eſſe tyrannidem. 217.1.
Paradiſus terreſtris deſcribitur 77.1.2. maledictioni non fuit obnoxius 76.2. deſignat B. Virginem 81.2. quando creatus 83.1. ab Origene & Philone negatus 75.2. eius amœnitas. 78.1.
Paradiſus ſecundi Adami i. Chriſti Maria. 83.2.
Parentes prohibentes filios à ſtatu religioſo, ſimiles Pharaoni & quomodo 256.1. deſormes filios offerentes taxantur 254.2. probi ſæpe improbos generant filios 233.2. exemplo Ioaſchim & Annæ optimè monentur. 251.1
Parentes B. Virg. cur non nominati ab Euangeliftis. 134.1
Parmenianus hæreticus diſcerptus à canibus, quibus Euchariftiam proiecerat. 683.2
Pariſienſis ſchola decernit immaculatam B. V. conceptionem. 105.1
Patres B. Virginem primam vouiſſe virginitatem affirmant 267.1. & ſeq. quibus epithetis B. Virg. honeſtarint 268.1. varijs encomijs fidem Virg. celebrant. 47.1. 645.1. & ſeq.
Patres Mariæ Virginitatem nunquam violatam conſtanter affirmant 788.1. eorum de ea re teſtimonia. ibid. & ſeq.
Patribus antiqui Teſtam. prænuſciatus ortus B. Virg. 134.2.
Paulus Eremita. ab angelis cibatus. 249.1.
Paulus vas electionis, vt præberet potum gentibus, Maria vas, vt præſter potum Dei filio. 258.2.
Pavo diuitiarum ſymbolum 351.1. & turperbiæ. 217.2.
Paulus.

INDEX RERVM

Paulus iuxta quosdam sanctificatus in
vetro. 297. 1
Paulus I. Pontif. post votum B. V. Laure-
tana factum conualefcit. 397. 2
Peccatum mors animæ 20. 1. intrat in
mundum per res sensibiles 403. 1. non
committitur impunè 199. 2. imitatur
mortem 693. 2. eius fructus formido
& pavor 4. 1. 2. imago Antiochus
694. 1. originalis varia incommoda &
dantia. 93. 2. & seq.
Peccatores similes pueris in quo 189. 1.
Septem rebus comparantur ab Ifaia
690. 2. vuluæ sterili ab Osea 692. 2.
mortuis 693. 2. tripliciter à Deo in-
crepantur. 690. 1
Peccatoribus iustificatis quid accidat.
572. 1
Pedes affectus significant. 40. 2
Pedis lassi incommoda comparantur nū-
cio imprudenti. 381. 2
Pedicis pulli quomodo erumpant. 370.
2
Persæ fidelissimi secretorum custodes.
327. 2
S. Petrus struxit templum in honorem
B. Virg. 649. 1
Pharaonis obstinatio, quomodo punita.
697. 1
Pharao alter induit Iosephum veste bys-
sina. 368. 2
Philippi III. Hispaniæ regis laus. 685. 2
Philomela primas tenet canendi artes
inter omnes aues 587. 1. ci compara-
tur B. Virgo. 261. 1
Philomenon fortis rex, deformis. 158. 2
Philosophi duo infinita repererunt. 470.
2
Phoenix qualis auis 85. 2. non vitur ve-
nere 739. 2. typus B. Mariæ Virg.
85. 2
Phydias Venerem testudini insisten-
tem sculpsit, & cur 276. 2. quanto
artificio imagini Mineræ suam ad-
diderit. 767. 2
Pietas vera potius gaudet de aliena
quam sua sollicitate. 540. 1
Pittha ex lapidibus homines facit.

740. 1
Pisces qui sine commixtione maris &
fœminæ gignuntur. 738. 2
Piscibus cur Deus non maledixerit. 173.
2
Planetarum cursus. 261. 2
Ploratus infantium prophetia incolarum
humani. 401. 2
Poeticum quoddam signentum Christo
& Mariæ applicatum. 423. 1
Pœnitenti minus dolenti quid soleat
præcipi. 706. 1
Polus duplex. 176. 2
Possessio à rei proprietate quantum di-
stet. 10. 1
Potentia sine sanctitate tyrannis est.
658. 2
Pontif. Rom. in quo Rom. Imp. similes.
702. 1
Potentia Dei mirabilis in incarnatione
Christi 668. 2. in tribus. 703. 1
Potentes à Deo sæpe humiliantur, & cur
699. 1. eorum nomine quid B. Virgo
in suo Cantico intelligat. 695. 1
Potestas vera quæ sit. ibid. 1. 2
Plato natalis sui festum celebrabat 140. 2
humanum corpus quadrigæ compara-
uit 593. 2. eius ori cum esset infans exa-
men apum insedit 566. 1. lex de ciuibus
in armis exercendis. 602. 1
Primi parentes & angeli in creatione
gratiam acceperunt. 97. 1
Principiis hæresum obstandum 684. 2.
varius id exemplis probatur. ibi.
Principes adiuuentur subiecti esse Deo
132. 1. quinam à Deo puniti 133. 1. debet
bonum exemplum præbere 146. 2.
comparantur horologio. ibi. facile de-
generant in tyrannos 216. 1. primo
mobili comparantur 658. 2. regula sunt
ibid. eorum cor quale esse debeat. ibid.
multorum peruersitas & contemptus
circa legem Dei. 131. 2
Privilegia multa B. Virg. propter quæ
magna est. 652. 2. & seq.
Præles quomodo instituendæ. 251. 1
Promissiones Dei infallibiles 237. 2. sub
conditione quales 721. 2. non impletæ,
quæ,

MEMORABILIVM.

quæ, & quomodo. 724. 1
Prophætæ & alij sancti dormientes my-
steria edocti. 68. 1
Prophetis multis promissa Christi incar-
natio. 719. 2
Propinquitas malorum noxia. 224. 1. 2
Prosopopœia Dei patris ad filium de Iosepho
sponso Mariæ. 336. 2
Protogenus insignis pictura. 51. 2
Prouerbum Nihil ad fides, ad quos di-
ctum. 572. 2
Prudentia B. Virg. 459. 2
Prudentia in rebus agendis exemplo nau-
tarum adhibenda 460. 2. eam veteres
triplici facie depingebant. 446. 2
Prudentium aliquot fœminarum exem-
pla. ibid. 1
Ptolomæus Aegypti rex Pop. Rom. tu-
torem filij sui constituit. 356. 2
Puellæ cuiusdam Iudaicæ ad Christum
conuersæ virilis animus. 675. 2
Puer in Cantico B. Virg. quid sit. 714. 2
Pueri incircumcisi perierunt olim. 812. 1
Puerorum proprietates. 715. 1
Pulchritudo Dei donum 157. 2. corporis
vana & periculosa 156. 1. sepulchro si-
milibus. ibid. 2. vnde proueniat 159. 1.
Estheris B. Virginii applicata 44. 2. B.
Mariæ variè depicta 45. 1. 2. 161. 1. quæ
neminem ad lasciuiam stimulauit 162.
1. mundi B. Virginii applicata 46. 1. 2.
eam quomodo Deus largiatur. 47. 1
Pulchræ facies & imagines fugiendæ
558. 1
Punctum Conceptionis Mariæ. 54. 2
Putrefactio & corruptio corporis Beatæ
Mariæ non decebat. 95. 1
Pyramides Aegypti quot annis fabrica-
tæ 13. 2. in sepulchris regum statui so-
litæ. 126. 2
Pythagoras quinquennij silentium indi-
xit suis sectatoribus. 441. 1

Q

Quadreginta vnus reges Iudæorum,
& ex ijs decem iusti tantum. 216. 1
Quæstio an in sola B. Virgine constite-

rit Ecclesia, cum Christus penderetur
Cruce. 650. 2
Quando B. Virgo votum virginittatis e-
misset. 269. 2
Quartillæ meretricis impudens gloria-
tio. 573. 2. & seq.
Quaternarius numerus mysticus. 264. 2
Quatuor literæ in nomine Dei Iehoua
quid signif. 656. 2
Quatuor tantum Euangelia. 205. 1
Quatuor insignes Iosephi in scripturis.
363. 2. 369. 2
Quatuor peccatrices fœminæ in genea-
logia Christi. 240. 2
Quatuor præmia humilium propter qua-
tuor. 700. 2
Quatuor figuræ matrimonij inter Ioseph
& Mariam. 310. 2
Quatuor qualitates in rebus sublunari-
bus. 405. 1
Quatuor plenitudines in rebus materia-
libus. 416. 2
Quatuor difficultia. 560. 2
Quatuor rotæ designantes corpus huma-
num. 593. 1
Quinque literæ Mariani nominis deno-
tant quinque fœminas celeberrimas.
171. 1
Quomodo, Hæbræorum dubitationis
vocabulum & indicium 455. 1. in Ma-
ria non fuit dubitantis. 182. 2. 455. 1. 2

R.

R. Litera olim signum damnationis
, 172. 1. difficulter à Demosthene
pronunciata. ibid.
Raab an meretrix. 230. 2
Rabbi Accados de Maria & Messia sen-
tentia 167. 1. 2. de Mariæ Virginitate
testimonium 757. 2. de eorum nomini-
bus arcanum 7. 2. quis fuerit. 757. 1
Radix omnium hæresum superbia. 634. 1
Ratio consulenda, vbi scriptura tacet 92.
2. eius vsus in Ioanne Baptista accele-
ratus. 567. 2. & seq.
Rationibus probatur B. Mariæ immacu-
lata concept. 92. 2. & seq. Christum ex
Maria

Maria absque detrimento virginitatis esse natum. 748 2. & seq.
Rebecca verecundia. 278.1
Redemptionis modus duplex. 91.1
Redemptio Hebræorum duplex. 28.1
Redemptionis captiuorum ordo. 649.2
Reges ex seruis nati & contra 202 2. comparantur bullis 696. 2. quidam in genealogia Christi prætermitti, & cur 215. 2. & seq. eorum dignitas periculosa. 216.1
Rex impius pisttor cacodæmonis 659. 2. difficulter conuertitur 660. 1. Vide Principes.
Regnorum instabilitas & mutatio ex Philone. 696.1
Reipublicæ euersio à contemptu Dei oritur. 337.1
Religionis status statui beatorum comparatur. 604.2
Remedia contra libidinem tria fuga, timor supplicij, præmium vitæ æternæ, 281. 1. & seq.
Reprobationis signum segnitie in benè agendo. 554.2
Romani nomen Dei sui tutelaris celebrant, & cur 55. 2. lunas in signum nobilitatis pingebant 126. 2. 143. 2. solebant victoribus varios honores exhibere 378. 1. computabant ab vrbe condita 385. 2. non permittebant sepeliri intra urbem nisi Imp. & virgines Vestales 270. 2. quanti Vestales fecerint 272. 2. eorum verba in contrahendo coniugio. 322.1
Rom. Pontifices non definiunt articulum de immaculata concept. Virg. sed fauent illi 101. 1. confirmarunt religiosum institutum in honorem huius dogmatis. ibid. 2. reprehendunt eos Concionatores, qui acrius contrariam sententiam tuentur. ib. 2.
Roma patria communis. 485.1
Rori comparatur Christus. 777.1
Rosarij Fraternalitas in honorem B. Virg. instituta. 649.2
Rubus ardens typus Beatæ Mariæ Virg. 775.1

Ruth Moabitis conuersa ad Iudaismum 231. 1. figura Ecclesiæ. ib. 2

5.

Sabbati dies in honorem B. Virg. instituta 649. 2. eius rei causæ. 650.1
Sabbatici fluuij proprietates. 650.2
Sacerdotes ne spectare quidem debent ludentes. 490.2
Sacramentarij qualem habeant Eucharistiam. 705.1
Salutationis varij modi. 401.1
Salutare obuios cur Christus & Elizabeth prohibuerint. 561.2
Salix arbor sterilis. 149.2
Salamandra in igne non comburitur, typus Mariæ. 53. 2. 495. 2
Salomon in somnis petit à Deo sapientiam 68. 1. trinominis 232. 1. figura Christi ibid. 2. arbor scientiæ boni & mali 198. 2. eius lectus cur multis custodibus stipatus 193. 1. ei allati dentes elephantorum, simiæ & pauis quid significat. 217.1
Sampson quid significat & quomodo subuersus 199. 1. an verus Nazareus 393. 2. typus Christi. 394.1
Sapientia B. V. nullis erroribus obnoxia. Sapientia incarnata initium operum Dei. 9.1
Sapphyrus qualis gemma 33. 1. eius mirabiles proprietates conueniunt B. Mariæ Virg. ib. & 259.1
Sara typus Ecclesiæ 403. 1. eius nomen cur Deus mutarit. 166.2
Sanctum quid sit. 71. 1. 657.2
Sanctorum aduentus fortunatus 562. 1. exempla docent ib. similes citharæ 591. 2. vocantur via, & cur 11. 1. qui nam B. V. coluerint. 328.2
Sanctitate Ioseph omnes alios antecellit. 328. 2
Sanctificati in utero matris multi. 297.1
Sanguis purissimus B. Mariæ materia humanitatis Christi. 480.1
Saulis ob peccata depositio. 679.2
Sathanas ingerit se, non mittitur. 375.1
Scabarum supplicium quale. 243.1

Scala

Scala Iacob, typus genealogiæ Christi. 202.1
Scholasticorum argumentis contra immaculatam conceptionem B. V. quomodo respondendum. 825.1
Scientiæ habent quædam principia præsupposita quæ non probantur. 134.1
Scripturam sacra hortu fructifero similis 198.1 Deo tribuit mutationem regnorum 695. 1. vbi tacet, ratio consulenda. 92. 2
Scriptura sacram eandem & Catholici habent & hæretici, sed non eundem sensum. 780. 2
Scylla quid sit. 176.2
Secreta non detegenda. 327.2
Sensus mysticus non facit sufficiens argumentum. 99. 2
Sedechias rex quomodo captus. 132.1
Sedes, vnde superbi deturbandi, quæ 701. 2
Segnitie in bonis operibus vituperabilis. 554.1
Semiramis sexu dissimulato bella gessit. 769.2
Sepulchrum quale Constantinopoli effossum. 641. 2
Septem rebus comparatur anima peccatrix. 690.2
Seraphin quid significat. 81. 2
Seraphinorum charitas qualis. 68.2
Series progenitorum Christi fonti comparata. 197.1
Serpentis & mulieris antipathia. 19.1
Serpentis cuiusdam odium in arborem. 26.2
Serui Dei sceptrum Dei, & cur. 217.2
Seruitus malum pessimum. 470.2
Seruij Tulli Rom. regis infantis caput splendor redimuit. 566.1
Sex mundi ætates 137. 2. assimilata sex primis diebus 403. 2. & in ijs singulis repetita promissio incarnationis Christi. 718.1
Sibyllæ vaticinata de Beata Maria 642. 1. & seq. eiusque virginitate. 740.1. & seq.
Sibylla Cumana offert Tarquinio regi

libros venales, & quid acciderit. 643.1
Signum quid sit 494. 1. trifariam vsurpatur in scripturis. 498.1
Signum reprobationis, negligentia in benè agendo 554. 2. præsertim in religiosis. ibid.
Signa in infantibus prognostica 366. 1. qualia solet Deus promittere. 760.1
Silentium otiosum æque damnabile atq; verbum otiosum 4. 2. ornatus mulierum. 446.1
Silentium Euangelistarum de ortu & morte B. Virg. diuino consilio factum. 133.2 & seq.
Similitudo inter Mariam Moyse fororem & Mariam matrem Christi. 609.1
Simeon Euangelicus qualis, & mirum quiddam de illo. 742.1
Simon Magus à Deo percussus. 683.2
Sipathia inter ceruam & puellam virginem 446. 1. inter æternam à patre, & temporalem à matre Christi generationem. 482.1
Simpathia & similitudo magnam habet vim ad se inquirendum 542. 1. apis & virginis. 744.1
Smaragdus tertia gemma in rationali sacerdotis quid designet. 272.2
Sol dicitur quasi solus 57. 2. quartus planetarum 146. 1. ceterum sexaginta viribus terram superat 496.2 eius & lunæ lex qualis 71. 2. ei comparatur B. Virgo 145. 2. sole amicta quomodo dicitur Maria. 496.1
Soluantur argumenta contra immaculatam concept B. V. 826.1
Somnians mente vigilare potest. 68.2
Somni pericula depicta sub imagine custodij Salomonis, & Hygæorum Herculem dormientem inuadentium. 193.1
Sors in scriptura quid sit. 285.2
Speculum optimum Deus 521. 2. & Maria. 524.1
Speculum quomodo fiat 526. 2. quomodo reddat obiecta 590.1. quas habuerint

T t t t t

riat mulieres Hebrææ 526. 1. tria eorum genera 590. 1. vltus speculorum: apud mulieres. 524. 2.
 Spes Mariæ quam summa 729. 1. in nobis quomodo augetur. ibi.
 Spiritus sanctus arbor optima, cuius umbra innoxia 465. 1. scriba. 290. 1.
 Sponsus Christus, sponfam suam Mariam multis rebus comparat in Canticis Canticorum. 262. 1.
 Sponsa sponso secreta sua reuelare debet ob vitandam Zelotypiam 349. 1. apud Rom. nuptura fufum manu tenebat. 277. 1.
 Sublunaria omnia ex temperamento quatuor qualitatum nascuntur. 403. 1.
 Sulphur peccata carnis designat. 692. 2.
 Summus Pontif. communis omnium pater. 485. 1.
 Suscipere quid fit. 713. 2.
 Stasirates quidam quid Alexandro Magno promiserit ex monte Atho facturum. 479. 2.
 Statua Nabuchodonosor designat virtutum incrementum, quod à nobis exigit Deus. 264. 1.
 Statuarij nunquam addunt sed semper detrahunt operi suo. 419. 1.
 Status matrimonij sacrificium est. 312. 1.
 Stella piscis qualis 174. 1. typus B. Virg. ibid.
 Stella maris vocatur Maria 175. 1. eique comparatur. ib. stella poliquoq. 177. 2.
 Stella matutina habet quatuor nomina 175. 2. typus & imago B.V. ibid.
 Sterilitatis odium quantum olim 266. 1. causa eius rei. ibi. 2.
 Sub pretextu secreti nemo peccet. 252. 3.
 Superbia radix & mater hæresum. 684. 1.
 Superborum natura 444. 1. nomine varij peccatores intelliguntur 688. 2. variis modis eos Deus dispersit ac superat. ib. & seq.
 Superbi laudes affectant. 444. 1.
 Suppolares per sex menses in tenebris degunt. 571. 6.
 Sylla vulpinus animus. 680. 6.
 Synagoga similis Sara quando Isaac immolandum erat, & quomodo. 223. 2. mulieri adulteræ. 717. 2.
 Syracufas fleuit Marcellus ruituras. 531. 2.
 Syrtis quid sit. 176. 2.

T.

TAbernacula tria olim Deus elegit 63. 2. eius tres partes 69. 1. qualiter constructum. 324. 2.
 Tactus virorum virginibus fugiendus 559. 2. eius violentia. ibid.
 Temeritas vitanda, exemplo nautarum. 460. 2.
 Temerarium est asserere Ecclesiam errare in celebratione alicuius festi. 103. 2.
 Templi Salomonis præstantia 61. 1. 395. 2. comparatur cum Ecclesia Lauretana. ib. quomodo edificatum, vt nec malicus aut securis audirentur 62. 1. eius gloria in quo sita. 64. 1.
 Templum Pacis Romæ. 741. 1.
 Tempus redimere quid sit 90. 1. eius circumstantia in scripturis continet mysterium. 584. 2.
 Terræ comparatur B. V. 383. 2.
 Terræ desertæ comparatur anima peccatrix. 691. 2.
 Tertullianus refellitur. 805. 2.
 Testudo cum alis depicta docet lenire festinandum. 461. 1.
 Thamar quæ fuerit. 228. 1.
 Theodelinda Longobardorum regina conuertit maritos suos. 331. 2.
 Themistoclis argumentum de obedientia Athenientium. 361. 1.
 Theologiam debet præcedere Philosophia. 201. 2.
 Theophrasti dictum ad quendam. 440. 1.
 Theophylactus refellitur. 555. 1.
 Theophaues sponfam ad virginis propositum inducit. 316. 1.
 Thro-

Thronis B. Virgo similis. 33. 2.
 Tigridis gratitudo. 600. 1.
 Timor quadruplex 663. 2. & seq. item duplex. 664. 1.
 Timor supplicij remedium castitatis 282. 1. seruillus quis. ib. filialis. ib. 2. eius fructus 665. 1. perfectio. ibid.
 Timentibus Deum misericordiam exhiberi dicit B. Virgo, non credentibus aut sperantibus, & cur. 663. 1.
 Titi Sabinicani quam gratus. 598. 2.
 Tobias velox ad bona opera. 553. 2.
 Translatio arcæ in domum Obededom figura Visitationis Mariæ. 533. 1.
 Tria in diuitiis, tria in diuite, & tria in iudicio diuitis. 709. 2.
 Tria de quocunque libro quærenda 204. 2. in matrimonio consideranda 491. 1. in conceptione corporis Christi 481. 1. incredibilia. 701. 2.
 Tria cuiuscunque mundi partis signa. 702. 1. & seq.
 Tria bona quibus esurientes implentur. 705. 2.
 Tribus Beaiamin cur olim non planè excisa. 204. 2.
 Tribulationis bonum. 235. 2.
 Triginta Gothici reges in Hispania. 216. 1.
 Trinitas tota Christi incarnationem operata 466. 1. eius opera ad extra sunt indiuisa. 374. 2.
 Triplex concupiscentia 732. 1. væ corporis 401. 2. væ animæ 402. 1. bonum in matrimonio 438. 1. humilitas. 471. 2.
 Triplici benedictione olim indigebant foemina. 434. 2.
 Triumphus Vespasiani de Iudæis & libro legis. 221. 1.
 Tugurio in cucumeratio comparatur peccator. 693. 1.
 Turbonis cuiusdam iudicis memorabile dictum. 193. 2.
 Turcæ quidam colunt imaginem Mariæ Virg. 641. 2.
 Turcremata sententia de B. Virg. 651. 1.
 Turturis castitas qualis 784. 2. comparatur B. Virg. ibid.
 Tutor Christi Ioseph sedulus. 356. 2.
 Tutor qualis esse debeat. 357. 1.
 Tympanum & virginitas comparantur. 269. 1.
 Tyrannis quantopere Deo exosa. 216. 1.
 Tyranni hortulanis similes. ib. 2.
 Tyriorum de Hercule opinio. 55. 2.

V.

Valens Imp. Artianus viuus crematus. 684. 1.
 Valentiniani hæretici refutantur. 507. 1.
 Valerianus & Cecilia insigne par Romanæ nobilitatis 316. 1. coniuges, virgines, martyres. ibid.
 Vandessillus Comes Palatinus virgo. ibid.
 Varij Dij à Rom. excogitati pro hominum diuersa ætate ac forte. 414. 2.
 Variis exemplis docetur obstandū principis hæresum. 684. 2. & seq.
 Vas vacuum tinnit, plenum verò non, signif. iustos in aduersis esse patientes. 260. 1.
 Vas è cera Virginea confectum, & in mare clausum missum aquam dulcem recipit. 53. 1.
 Vau litera apud Hebræos quid signif. 658. 2.
 Velocitas Dei ad miserendum quanta. 547. 1. 2.
 Veneti olim magni æstimati, ob tormentorum bellicorum inuentionem, 260. 1.
 Venarum sectio utilis infirmis, quando, 670. 1.
 Venter Mariæ qualis à Sap. descriptus. 731. 1.
 Venus Dea machinatrix 574. 2. ex spuma maris nata. 740. 1.
 Verecundia B. Mariæ 445. 1. 2. virginibus necessaria. 278. 1.
 Vergerius oppugnat historiam Lauretana. 394. 1.
 Veritatis conditio qualis. 641. 1.
 Vcrmi

Vermi Christus comparatus & cur. 775.
2

Vestales Virg. Romæ quanti habitæ 273.
1. capillos scindebant 283. 1. ad tempus tantum seruabant virginitatem 268.
2. quis primus instituit. ib. permittentur sepeliri intra urbem. 270. 2

Vestis scutulatæ quæ 22. 1. coniugum æquales. 323. 1

Vestimentum Christi & Mariæ iustitia & sanctitas. 23. 1

Vix Dei quotuplices. 12. 1

Viarum nomine sancti designantur. 11. 1

Victorinus hæreticus refutatur. 187. 1

Vigilantius hæreticus vtrum fuerit Gilius an Hispanus. 685. 1

Virga Aaron B. Virginem præfigurauit. 138. 2. 266. 1

Virga Moysi equitatu assimilata. 151. 1

Virgam Ioseph cur Iacob adorarit 153. 1. figura B. Virg. ib.

Virgæ variæ B. Virginem significantes. 152. 2

Virgam quibus Diis affinxerint poetæ. 73. 2

Virgilius reliquos poetæ superat & cur. 425. 1

Virgo signum Zodiaci. 459. 1

Virgo vnde dicta 272. 1. incorruptibile coelum. Deo similis. ibid. eius pictura. 277. 1

Virgo mater maximum Dei miraculum. 513. 2

Virginis cuiusdam dictum de morte patris sui. 255. 2 & seq.

Virgines debent furari victoriam 281. 2. damis similes 447. 1 pingebantur olim armatæ, & cur 458. 2. debent vitare publicum 556. 1. tria ijs necessaria. 276. 1

Virginum quarundam fuziosarum honestas. 51. 1

Virgo an naturaliter concipere possit non amissa virginitate. 869

Virginias vineæ nomine significatur. 785. 1

Virginitas Mariæ de fide credenda est. 806. 2

Virginitatis encomia 270. 1. difficultas 279. 2 à gentilibus valde culta. 271. 2. à Deo ipso honorata. 273. 2

Vinea Ecclesiam designat. 227. 2

Vinea virginit. signif. 785. 1

Virtutes omnium aliarum foeminarum conueniunt soli B. V. 411. 2

Virgo Ieremiæ ostendens instabilitatem Eux. 257. 1

Virus coercendus. 556. 1. 558. 1

Vita hominis duplex. 693. 2

Vmbra est imago rei cuius est vmbra. 465. 1

Vngula quid sit. 478. 2

Vniuersalitas est duplex. 814. 1

Vniuersales propositiones quomodo intelligendæ. 814. 2

Voluptas Venerea videtur homini dulcis cum sit amara. 460. 2

Votum Magistratus obligat ciues etiam nondum natos. 21. 1

Votum Virginitatis emisit B. Maria. 458. 1

Vota reddenda. 251. 1

Voustragi nubibus quibusdam similes. 251. 1

Vox B. Virginis sanctificatio præcursoriæ. 561. 1

Vnicornis quale animal & quomodo capiatur. 474. 1. 503. 1

Vnctiones tres præcipuè in veteri testamento. 221. 2

Urbanus Pontif. instituit festum Visitationis Mariæ. 533. 1

Vibis murus rumpebatur ad victoris ingressum apud Rom. 378. 1

Vtibi accensæ comparatur anima peccatrix. 691. 2

Vulcanus ex Iunone sine patre natus. 750. 1

Vulpium natura hæreticis prolixè comparata 679. 1. & seq. capiunt tribus modis. 683. 1

Vxor cui vendenda ob. viri debita. 313. 2

Vxorem Iob non occidit Sathan, & cur. 814

Vxoris

Vxor Philonis sapiens responsum. 328. 1

Vxores viris conformari debent 329. 2. contrarium factum in coniugio Ioseph & Mariæ. ibid. seq.

Vxorum efficacia in mutandis maritis. 31. 2

Z.

Zacharias defendit B. Virginem, stationem virginum in templo etiam post partum occupantem. 246. 2. dubitates de angeli nuncio punitur 456. 1. ex Mariana visitatione plura accepit beneficia 568. 2. eius domus in Hebron 531. 1. an salutarit cum Beata Virgo. 561. 2.

Zaram & Phares significant duos peccatores. 229. 1

Zelotypia qualis morbus 293. 2. de ea qualis lex. 299. 1. 367. 2

Zenobiam repellit Ioseph. 267. 1

Zeno Imp. templum falsæ cuidam Deæ dicatum in honorem B. Mariæ dedicari curauit. 643. 2

Zeuix Adonidem depictum præ aliis seruari ab igne petiit 52. 1. picturus Helenam quinque formosiores virgines selegit tanquam exemplar 162. 2. picturus Iunonem idem fecit Agri-genti. 412. 2

Zorobabel tres filios habuit. 238. 2

Zoroastres ridens natus quid portendit. 261. 2. 566. 1

Finis Indicis Rerum Memorabilium.

TITTE 3

EISDEM

EISDEM FÆLICITATEM TYPOGRAPHVS ROMANVS.

QUID me impulerit, Candidi Lectores, vt egregium hoc opus R. admodum, & doctissimi P. Ioan. Carthagenæ prælo mea impensa excuderem, non est cur multis declarem. Cùm enim mihi soli me natum non esse cognoscam, sed vt aliis prosum ijs in rebus, quibus à me iuuari quisq; possit, opus verò hoc mirū in modū vtile Concionatoribus, maxima industria elaboratum, insigni limatū doctrina, & præclaris ornamentis expolitum, à vobis desiderari intelligenrem: incensus maximè sum, vt vel etiam meo impendio vestris votis satisfacerem. Quantum enim eruditissimi Auctoris ingeniosæ & doctæ elucubrations vobis placerent, non obscuro argumento declarastis, emisso proximis mēsis primo Homiliarum Volumine, quod breui temporis spatio ad mille volumina à bibliothecis euauerunt; iam iterum in Germania, & Gallia recudantur; & non semel meis auribus Romæ sacros Concionatores è suggestu exceperim, qui Auctorem & eius Homilias honorificè citauerint. Quibus nō solum inuitatus, sed propè impulsus sum, vt præsens opus emittere, verum etiam aliud de B. M. V. volumen expediam Typis commendare. tum opus de arcanis Euangelicæ doctrinæ in duos tomos distributum: deinde de arcanis Sanctorum, quos Ecclesia Catholica speciali festo cōcelebrat: postremò Disputationes selectas de arcanis Dialecticæ, Philosophiæ, & Metaphysicæ. Demùm disputationes Miscellaneas de arcanis sacre Theologiæ, tam scholasticæ, quā moralis in quatuor volumina diuisum. Hæc nempe omnia doctè & ornatè felicissimum Auctoris ingenium effudit, quæ ab eodem impetrata, in lucem dabo. Vtinam nostrum in vos studium secundet Deus. Interim vestro maximo hoc commodo fruimini & valete.

F RATER Archangelus à Messana totius Ordinis Fratrum Minorum Gener. al. Minister, & seruus: R. atq; doctissimo Patri F. Ioanni à Carthagenæ Hispano, nostri Almi ac Regalis Conuentus Romani, S. Petri de Montorio nuncupati, sacre Theologiae Lectori Generali, & concionatori præstantissimo. salutem in Domino, & paternam benedictionem. Quos in Vineâ Domini laborasse, atque indefessè in dies strenuè laborare comperimus, in communem totius Ecclesie vtilitatem, & nostre Sacre Religionis honorem quàm maximum, ratio ipsa fert, vt congruis dignisq; fauoribus prosequamur. Hinc est, quod cùm præteritis annis, iam plures libros prælo ac typis mandaueris, sed præsertim illum, cui Sanctiss. D. N. Paulo V. Pontif. Max. dicatum, cuius titulus est: Homilia Catholica in vniuersa Christiana Religione arcana: nunc etiam in promptu habeas alium de sacris Arcanis Deiparae Mariae & Iosephi, in duo volumina distributum, non solum eundem cuedi, ac typis mandandi licentiã libenter tibi impertimur, verum etiam id ipsum vt facias, præcipimus cum merito salutaris obediētia, certam cum relationem habeamus ex Patrum testimonio, cui istum examinandum commissimus, diuini Verbi prædicatoribus quàm maximè, ac cunctis fidelibus n. ult. vtilitatis allaturum. In quorum omnium & singulorum fidem has literas nostræ propria manu, & officij nostri maiori sigillo muniuimus. Datum Roma in hoc nostro Aracalitano Conuentu, duodecima Maij 1612.

locus sigilli. F. Archangelus à Messana, qui supra manu propria.

Imprimatur. Si videbitur R. P. Mag. Sac. Palatij Apostolici.
Caesar Fidelis Vicefg.

EGO D. Placidus Philingerius Clericus Regularis, & Lector Sacre Theologiae, ex commissione Reuerendiss. P. M. S. P. Apost. Fr. Ludouici Ystella, opus hoc, cui titulus, De sacris Arcanis Deiparae Mariae, & Iosephi Homilia Catholica, à R. P. F. Ioanne de Carthagenæ Ordinis Minorum de Obseruantia Praelectore Generali Regalis Conuentus S. Petri Montis Aerei compositum, diligenter perlegi, nihilq; in illo reperi, quod bonis moribus, aut sanctæ fidei officiat, imò ad prauos mores reformandos, & ad Virginis præstantiam extollendam ob disertissimum dicendi genus, & vberissimam sacrarum Scripturarum elucidationem, ac singularissimam Deiparae Mariae arcana detecta, Ecclesia Catholica mirum in modum vtile iudico, dignumq; proinde, vt in publicam fidelium vtilitatem excudatur. Dat. in Conuentu S. Syluestri 4. die Iunij 1611.

D. Placidus Philingerius Lector sacre Theologiae.

Imprimatur. Fr. Ludouicus Ystella Sac. Palatij Apostolici Magister.

COLONIAE AGRIPPINAE,

*Typis Stephani Hemmerden, Sumptibus
Bernardi Gualtheri.*

ANNO M. DC. XIII.

